Celtis poeta Laureatus

¶ Lucanus Cum Duobus Commentis.

Cum Gratia ⁊ Preuilegio

Monumenta hec vdalrici Prossinger

Monumenta hec vdalrici Prossinger

Monumenta

Johan: David Scheyk

H*10242

1495

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
INKUNABUŁY

LVCANI
Pharsalia

-VCANI
Pharsalia

Lucanus Cum Duobus Commentis.

um Gratia & Priuilegio

¶ Ad Ampliſſimum ac Optimum Patrem & Dominum.D.Antoniotũ Gentilem Palauicinum Sanctæ Romanæ eccleſiæ Tituli Sanctæ anaſtaſiæ præſbiterum ¡Cardinalem digniſſimum Io. Sulpitii Verulani Interpretationem: Lucani præfatio.

ET ſi multo ante Pater Ampliſſime:q̃ Tuæ te uirtutes ad cardineam purpuram euexiſſent:mearum aliquid locubrationũ tibi ut de me optime merito dicare ſtatueram.Tamẽ ut felix ille dies illuxit: quo patribus non ſolũ approbantibus: ſed exoptantibus a Summo Pontifice in eũ ordinẽ es aſci tus:cogitare mecũ intentiſſime cœpi. Quodnã munus eo tempore tibi tam fortunato deditiſſimus ego poſſem afferre.Volebã enĩ omnino eũ munere:ueluti parthorũ regẽ ſalutaturus accedere. Sed cum neq; gemmas:nec aurũ.nec aulea:nec purpurã:nec multas:aut deſultores.nec fabrefacta uaſa:quibus omnibus te abundare ſciebam:me habere conſpicerẽ.Scirẽq; potius ingenii te uocalibus monumentis:quæ nomi nis claritatẽ ad poſteros prorogant q̃ mutis diuitiis delectari.Ad diuerſos meorũ laborũ faſciculos men tem conuerti.Cunq; hinc epigrammatũ hinc poematũ aliorũ uolumina:hinc ſoluti pedis epiſtolæ & ora tiones:hinc in poetas complures:& in Ciceronẽ cõmentarii plurimi ſe mihi offerrent nihil eorum uiſum eſt uel præſtantius:uel oportunius his quos tunc in Lucanũ elaborabam.Sed cũ imperfectas non deceret afferre ueni ut ſcis:tuæ illas dignationi pollicens:req; omniũ uacuis:ſed multũ gaudio fide obſeruantiaq; honuſtus.Quo me uultu:qua humanitate:quibus uerbis: & tunc & alias ſemper exceperis atq; dimiſeris: quid opus eſt dicam:poſt illud equidem non conquieui donec librũ ad calcem perducerem:perduxi:neũq; ſincera fide perfectũ ut cernis nunc affero.Vt quicquid Lucubrationis in facundiſſimi poetæ ſenſibus eno tandis:aperienda hiſtoria:fabulis explicandis: orationũ artificio demonſtrando omnigena doctrina qua totus refertus eſt oſtendenda:& totius operis ſingulo ũq; librorq; argumentis ſcribendis impendi:id totũ in lucem:ad tui decus nominis:meæq; gratitudinis teſtimoniũ prodeat.Nec ſolũ Hieronymo & philippo fratris tui filiis tradas.Sed etiam ad omniũ illius poetæ ſtudioſorũ commoditatem:& in primis hiſpano rũ quorũ habes innumeras clientelas in uulgus impreſſum emittas.Erit enim non parũ populare: ſi tanq; per tuas manus Cordubenſis poetæ fidam hiſpaniã interprætationem acceperit.Valebitq; non modo ad omniũ ex uetuſta & Illuſtri Gentiliũ palauicinorũ familia claritatem.Quod quidem cũ iis de cauſis:tũ ma xime ut proſis quãplurimis:perlibenter te facturũ exiſtimo.Eo enim ingenio iiſq; moribus te prædiũ no ui:ut cũ ſis innocentia clarus:quæ ſolertii iuncta prudentiæ & modeſtiæ ſingulari ſemper ſe Diuo Innocẽ tio chariſſimũ reddidit:multum operæ:Curæ:uigilantiæ:conſiliorũ & facultatum:ad cuiuſq; nationis ho mines iuuandos impendas.A quibus & ſi meritas laudes conſequeris: Nemo eſt enim qui religione pieta te fide gratia benignitate & humanitate præſtantiſſimũ te eſſe nõ prædicet:Clementia Continentia & hu manitate quibuſlibet egregiis æquet.Animi Celſitudine atq; Conſtantia tam egregiũ:ut laudatiſſimos an tecellas:Tamen cũ hoc ſit futurũ tam in hiſpanos q̃ litteratos.omnes numeris ui multo quidem pulchrius erit & fructoſius:Omnis enim beneficentia quo in plures effunditur eo præclarior eſſe ſolet & gratior.ſed illuſtrant maiori quodam lumine de ſe benemeritos litterati:Efficiturq; in horũ ore cuiuſcunq; gloria ne ſcio quo modo amplior.Ad quam nimirũ conſequendam q̃uis omnes alicuius ingenii ſe ſolent erigere Tamen quo ſunt præſtantioris eo magis illius ſtudioſi ac auidi eſſe debent.Illos autem gloriam flagrãtis ſi me & uere expetere cernimus:qui res a quibus hæc emanat efficiunt.Emanat aõt a benefactis:quibus li cet ipſa uirtute & conſequentia noſtra cõtenti aquieſcere ualeamus:Tamen dulcis eſt celebritas nominiſ. Quod ut dilacerari & contaminari pati non poſſumus ſic ut perſtet & uigeat eſt adnitendum. Generoſa enim uirtus & ſi ſeipſam ſui premium putat:nec humana munera reſpicit.quia ſperat diuina.Tamen ſi il la etiam ueluti per ocium conſequatur:nitidior certe erit:& ſua rem ſolertia feciſſe dignam uidetur.ſed de his hactenus: Nunc ad Vatem quem enarrauimus me conuertam.Qualiſq; ſit & in quo a Virgilio poeta ſummo differat explicabo.Lucanus non minus oratoribus q̃ poetis fabii iudicio imitandus cum puram hiſto riæ fidem ſequatur:etiam hiſtorici ſuſtinere perſonam uidetur.ſingulorum enim pariter officio fun gitur.Quippe ardens concitatus:ſententiiſq; clariſſimus:modeſta figmenta & concinnas habet euagatio nes.Eſtq; in concionibus artificioſus abundans uirilis & cultus.In cæteris uero grauis:copioſus:amplus: terſus:mira eruditione & rerum uarietate perfuſus. Tantaq; carminis maieſtate conſilia rationes: geſtaq; explicat ut hæc ipſa non legere:ſed cernere uidearis.Bella uero & conflictus nõ narrari.ſeã geri:Vrbes tre pidare:acies concurrere:& militum ardorem terrorẽq; te putes aſpicere. Cunq; ſit in deſcriptionibus fre quens & locuples.In rerum perſcrutanda natura:exprimendiſq; affectibus perſpicax:in moribus ludican diſ argutus:Atq; in omni oſtentanda doctrina uerſatilis:quẽ Coſmographũ:quẽ aſtrologum aut mathe maticũ aut philoſophũ dum eũ legimus deſideramus.;Quis enĩ de rebus in quas incidit:aut affectat ſubti lius & accuratius differit. Magnus profecto ẽ Maro:Magnus Lucanus:Adeoq; prope par:ut qui ſit maior poſſis ambigere:Summis enĩ uterq; eſt laudibus eloquentiæ emulatus Diues eſt & magnificus Maro:hic ſumptuoſus & ſplendidus:Ille maturus ſublimis abundans:hic uehemens Canorus effuſus:Ille uenerabi lius pontificio more quadã cũ religione uidetur incedere:hic cũ terrore cõcitatius imperatorio. Ille cura & diligentia cultus:hic natura & ſtudio perpolitus.Ille ſuauitate & dulcedine animos capit:Hic ardore & ſpiritu complet.Virg.nitidus beatus compoſitus:Lucanus uarius floridus aptus.Ille fortioribus telis pu gnare uidetur: hic pluribus.Ille plus roboris habere:hic plus terroris & acrimoniæ.Illũ grandi tuba uti & horriſona dixeris:hunc fere pari ſed clariori.Tanta deniq; eſt huic cũ illo affinitas & in diuerſitate pſtãtia ut cũ ad illã Maronis diuinitatẽ acceſſerit nemo:Tamẽ niſi ille priorẽ locũ apud nos occupaſſet hic poſ ſideret.Vale iã Reuerẽtia digniſſime Dñe: & Mancipolũ tuũ ſolito patrocinio & amore proſequere.

1214252 (N)
Inc. 253
H* 10242

Lucanus Cum Duobus Commentis.

Cum Gratia & Preuilegio

H*10242
1193

Crescite virtutes: germanaque gloria surgat
Nam redit ad nostros docta minerva lares
Omne solum forti patria est ut piscibus equor
Cura sit et duas edidicisse linguas
Fortior est plures si quis habere potest
Volentem ducunt nolentem fata trahunt
Virtutem posuere dei sudore parandam
Nulla fides inopi
Bene nummatum decorat suadela
Scilicet in vulgus manant exempla regentum
Virtus necata fertur in astra via
Improba spes non leta diu
Virtutem ultro ambit honor
Cedit et dabit omnia virtus
Nulla voluptas quam assiduitate sui fastidium non gignit
Nocet empta dolore voluptas

Celtis poeta Laureatus

Nummus nihil nisi quod libertas sacra
Minuit presentia famam
Nil asserendum virtute [illegible]
Nihil molestum nisi quod putaverit
Veritas odit moras
Cecus fraus nihil videt
Gaudet enim virtus testes subiungere musas
Celo musa virum dignum laude beat
Pulvis quod umbra sumus tantum post funera virtus
Non inextinctum sola superstes est
Quod sapiens magnus vatum labor omnia fecit
Tripis et populis donat mortalibus eum
Crescentem sequitur cura pecuniae
Clare docet qui clare intellit
Ad superos gloria pandit

Lucanus Cum Duobus Commentis.

Cum Gratia et Preuilegio

Ulricus Pressinger

Monumenta hec vdalrici Pressinger
Monumenta hec vdalrici Pressinger

Monumenta

Johan: David Scheyk

BIBLIOTEKA GŁÓWNA UNIWERSYTETU im. A. MICKIEWICZA W POZNANIU

H*10242

1498

Ex Biblioth.
Universitatis
Frider. Guil.
Berolin.

¶ Ad Amplissimum ac Optimum Patrem & Dominum.D.Antoniotũ Gentilem Palauicinum Sanctæ Romanæ ecclesiæ Tituli Sanctæ anastasiæ præsbiterum ¡Cardinalem dignissimum Io. Sulpitii Verulani Interpretationem: Lucani præfatio.

ET si multo ante Pater Amplissime:q̃ Tuæ te uirtutes ad cardineam purpuram euexissent:mearum aliquid locubrationũ tibi ut de me optime merito dicare statueram.Tamẽ ut felix ille dies illuxit: quo patribus non solũ approbantibus: sed exoptantibus a Summo Pontifice in eũ ordinẽ es ascitus:cogitare mecũ intentissime cœpi. Quodnã munus eo tempore tibi tam fortunato deditissimus ego possem afferre.Volebã enĩ omnino eũ munere:ueluti parthorũ regẽ salutaturus accedere. Sed cum neq; gemmas:nec aurũ.nec aulea:nec purpurã:nec multas:aut desultores.nec fabrefacta uasa:quibus omnibus te abundare sciebam:me habere conspicerẽ.Scirẽq; potius ingenii te uocalibus monumentis:quæ nominis claritatẽ ad posteros prorogant q̃ mutis diuitiis delectari.Ad diuersos meorũ laborũ fasciculos mentem conuerti.Cunq; hinc epigrammatũ hinc poematũ aliorũ uolumina:hinc soluti pedis epistolæ & orationes:hinc in poetas complures:& in Ciceronẽ cõmentarii plurimi se mihi offerrent nihil eorum uisum est uel præstantius:uel oportunius his quos tunc in Lucanũ elaborabam.Sed cũ imperfectas non deceret afferre ueni ut scis:tuæ illas dignationi pollicens:req; omniũ uacuis:sed multũ gaudio fide obseruantiaq; honustus.Quo me uultu:qua humanitate:quibus uerbis: & tunc & alias semper exceperis atq; dimiseris: quid opus est dicam:post illud equidem non conquieui donec librũ ad calcem perducerem:perduxi.eũq; sincera fide perfectũ ut cernis nunc affero.Vt quicquid Lucubrationis in facundissimi poetæ sensibus enodandis:aperienda historia:fabulis explicandis: orationũ artificio demonstrando omnigena doctrina qua totus refertus est ostendenda:& totius operis singulo~ũq; librog argumentis scribendis impendi:id totũ in lucem:ad tui decus nominis:meæq; gratitudinis testimoniũ prodeat.Nec solũ Hieronymo & philippo fratris tui filiis tradas.Sed etiam ad omniũ illius poetæ studiosorũ commoditatem:& in primis hispanorũ quorũ habes innumeras clientelas in uulgus impressum emittas.Erit enim non parũ populare: si tanq̃ per tuas manus Cordubensis poetæ fidam hispaniã interprætationem acceperit.Valebitq; non modo ad omniũ ex uetusta & Illustri Gentiliũ palauicinorũ familia claritatem.Quod quidem cũ iis de causis:tũ maxime ut prosis quãplurimis:perlibenter te facturũ existimo.Eo enim ingenio iisq; moribus te prædiũ noui:ut cũ sis innocentia clarus:quæ solertii iuncta prudentiæ & modestiæ singulari semper se Diuo Innocẽtio charissimũ reddidit:multum operæ:Curæ:uigilantiæ:consiliorũ & facultatum:ad cuiusq; nationis homines iuuandos impendas.A quibus & si meritas laudes consequeris: Nemo est enim qui religione pietate fide gratia benignitate & humanitate præstantissimũ te esse nõ prædicet:Clementia Continentia & humanitate quibuslibet egregiis æquet.Animi Celsitudine atq; Constantia tam egregiũ:ut laudatissimos antecellas:Tamen cũ hoc sit futurũ tam in hispanos q̃ litteratos.omnes numeris ui multo quidem pulchrius erit & fructosius:Omnis enim beneficentia quo in plures effunditur eo præclarior esse solet & gratior.sed illustrant maiori quodam lumine de se benemeritos litterati:Efficiturq; in horũ ore cuiuscunq; gloria nescio quo modo amplior.Ad quam nimirũ consequendam q̃uis omnes alicuius ingenii se solent erigere Tamen quo sunt præstantioris eo magis illius studiosi ac auidi esse debent.Illos autem gloriam flagrãtis si me & uere expetere cernimus:qui res a quibus hæc emanat efficiunt.Emanat aõt a benefactis:quibus licet ipsa uirtute & consequentia nostra cõtenti aquiescere ualeamus:Tamen dulcis est celebritas nominis. Quod ut dilacerari & contaminari pati non possumus sic ut;perstet & uigeat est adnitendum. Generosa enim uirtus & si se;ipsam sui premium putat:nec humana munera respicit.quia sperat diuina.Tamen si illa etiam uelut per ocium consequatur:nitidior certe erit:& sua rem solertia fecisse dignam uidetur.sed de his hactenus. Nunc ad Vatem quem enarrauimus me conuertam.Qualisq; sit & in quo a Virgilio poeta summo differat explicabo.Lucanus non minus oratoribus q̃ poetis fabii iudicio imitandus cum puram histo riæ fidem sequatur:etiam historici sustinere personam uidetur.singulorum enim pariter officio fungitur.Quippe ardens concitatus:sententiisq; clarissimus:modesta figmenta & concinnas habet euagationes.Estq; in concionibus artificiosus abundans uirilis & cultus.In cæteris uero grauis:copiosus:amplus: tersus:mira eruditione & rerum uarietate perfusus. Tantaq; carminis maiestate consilia rationes: gestaq; explicat ut hæc ipsa non legere:sed cernere uidearis.Bella uero & conflictus nõ narrari.seã geri:Vrbes trepidare:acies concurrere:& militum ardorem terrorẽq; te putes aspicere. Cunq; sit in descriptionibus frequens & locuples.In rerum perscrutanda natura:exprimendisq; affectibus perspicax:in moribus iudicandis argutus:Atq; in omni ostentanda doctrina uersatilis:quẽ Cosmographũ:quẽ astrologum aut mathematicũ aut philosophũ dum eũ legimus desideramus.Quis enĩ de rebus in quas incidit:aut affectat subtilius & accuratius differit. Magnus profecto ẽ Maro:Magnus Lucanus:Adeoq; prope par:ut qui sit maior possis ambigere:Summis enĩ uterq; est laudibus eloquentiæ emulatus Diues est & magnificus Maro:hic sumptuosus & splendidus.Ille maturus sublimis abundans:hic uehemens Canorus effusus:Ille uenerabilius pontificio more quadã cũ religione uidetur incedere:hic cũ terrore cõcitatius imperatorio. Ille cura & diligentia cultus:hic natura & studio perpolitus.Ille suauitate & dulcedine animos capit:Hic ardore & spiritu complet.Virg.nitidus beatus compositus:Lucanus uarius floridus aptus.Ille fortioribus telis puguare uidetur: hic pluribus.Ille plus roboris habere:hic plus terroris & acrimoniæ.Illũ grandi tuba uti & horrisona dixeris:hunc fere pari sed clariori.Tanta deniq; est huic cũ illo affinitas & in diuersitate pstãtia ut cũ ad illã Maronis diuinitatẽ accesserit nemo:Tamẽ nisi ille priorẽ locũ apud nos occupasset hic posideret.Vale iã Reuerẽtia dignissime Dñe: & Mancipolũ tuũ solito patrocinio & amore;pseq ne grauere.

1215252 (N)
Inc. 253
H* 10242

Lucani Vita a Io. Sulpitio congesta fideliter.

Marcum Anneum Lucanum Gaia Acilia Acilii Lucani oratoris filia ex Anneo Mela Senece Stoici fratre equite ro. peperit cordubæ tertio nonas nouembres. C. Cæsare germanico iterum & L. Cesiano Cons. Octo mensium infans Romam a patre aduectus est. Ibiq; paremone graminatico Virginio flauio rhetore & Cornuto Poeta ac philosopho præceptoribus usus est una cum Saleio basso & A. Persio quos præcipuo amore dilexit. Cunq; Neroni quem adolescentem patruus instituebat esset non iucundus ante annos questor est factus: & munus gladiatorium edidit. Inde cunctis suffragiis inaugurat⁹ sacerdotium ascitus est. Vxorem habuit Pollam Argentariam Pollii argentarii filiam: nobilem ditem & eruditam. In neronis odium cupiditate ostentandi ingenii incidit. Nam cum ille per Clinium Ruffum Nioben in theatro Pompeii pronunciaturum se indixisset: Lucanus Orpheum extempore decantauit. Coronamq; a iudicibus reportauit. Post illud famam Carminum eius præmente Nerone quieum publicæ recitare & ostentare carmina prohibuerat: Pisonianæ coniurationi adhæsit Accusatusq; & tortus Matrem indicauit impunitate promissa ut Tacituus ait. Mox mori iussus calida aqua immersis uenas medico prbæuit. Profluēte sanguine ubi frigere pedes manusq; & paulatim ab extremis cedere spiritum sentit feruido adhuc & compote mentis pectore hos uersus ex libro tertio enunciauit. Scinditur auulsus nec sicut uulnere sanguis Emicuit lentus ruptis cadit undiq; uenis Discursusq; anime diuersa in membra meantis interceptus aquis nullius uita perempti est tanta dimissa uia: Hæc illi summa uox fuit. Decessit autem pridie calendas maii: Nerua Syllano & Attico Vestino cons. Cum consul designatus cum Plaucio laterano esset. Vitæ uero anno septimo & uicesimo Sepultus est in horis suis quos pulcherrimos habuit. Hæc de eo. Inscriptio uetus & marmorea in Diui Pauli templo Romæ conspicitur. M. Anneo Lucano Cordubensi poetæ beneficio Neronis Cæsaris fame seruata: Scripsit pene puer ut Papinius docet Certamen Hectoris: & achillis cum cadaueris hectorei redemptione: fabulam orphei inferos adeuntis. Incēdium urbis. Laudem & laudes uxoris: declamauit etiam & causas orauit. Postremo loco pharsaliam ardenti animo est aggressus. sed non perfecit: Primos tres libros adiuuante uxore correxit. Septem reliquos si uixisset emendaturus. In iis ordinē sequitur quo res gestæ sunt. mens eius est se commēdare immortalitati & ciuilia bella dissuadere: pharsaliam autem inscripsit a pharsalo thessaliæ oppido in cuius campis pompeius a Cæsare est superatus.

Historiæ Argumentum ab eodem Sulpitio.

Cum prouinciæ Consulares hispaniæ Pompeio Crasso Syria & partichum bellum: Cæsari Gallia Germaniaq; datæ essent: Crassusq; periisset: & Cæsari in alterum lustrum prorogata esset potestas Decretusq; a decem tribubus Consolatus: & pompeius Iulia uxore iam defuncta suspectas haberet Cæsaris opes. Marcellus Cons. de Cæsaris successione agere cœpit. Hic uero parata iam intra nouem annos uniuersa prouincia non abnuebat modo in proximis comitiis sui absentis ratio haberetur: sed ad uersantibus pompeianis decretum est ut dimisso exercitu ueniret & peteret more maiorum. Ille nisi & pōpeius ab armis cederet & nisi decretis staretur se non dimissurum respondens pro hoste habetur. Iratusq; iis prouinciam cum exercitu Romam uersus egreditur. Tantumq; terroris urbi incutit: ut pom. cum senatu Capuam: & inde Brūdusium fugerit. Ibi obsessus a Cæsare uix euadit in græciam Cæsar Romam reuersus ærarium direptum suis militibus diuidit. post Massiliam oppugnatus petreium & Afranium pompeianarum duces partium in hispania superauit. Inde Romam post i Aemathiam uenit. Ibi deuictus pompeius in ægyptum fugit ad ptolemæum: cuius iussu spectante Cornelia coniuge & altero filiō est interemptus. Alter enim in lybiam cum Catone & reliquis exercituum ad Iubam regem confugerat. Mox Cæsar ægyptum adiens biennium ibi consumpsit & pharnacem superauit. Inde in lybiam nauigans scipionē uincit: & Iubā ad mortē compellit Cato ipse sibi mortē consciscit pompeii filii Mundā se cōferunt ibiq; a Cæsare expuguantur: Gneusq; etiam interficitur. sextus se in siciliam recipit post hæc Cæsare Romā reuertitur triumphatq; quinquies. hic finis huius bellis ciuilis fuit: quod secutū est aliud sub Augusto.

¶ Io. Britannicus brixianus Hieronymo aduocato. Ambrosii Iurisconsulti. F. Salutem

AN posſũ noſtris temporib⁹ Hieronyme aduocate mirũ immodũ nõ gratulari priſca. n. illa uideor uidere ſæcula. quib⁹ eo in culmine cũ græcarũ tũ latinarũ litterarũ ſtudia fuere ut ad utriuſq; orationis facultatẽ deſiderari haud quicquã poſſet. perſpicuũ. n. nobis eſt hæc noſtris ſtudia quæ penitus iã tre cẽtis: aut pluſ eo (ut arbitror) ánis ſiue tẽpor iniqtate. ſine hoium incuria & negligẽtia extincta erãt. iã ætate noſtra ita reluxiſſe. ut noſtri homines priſcis illis ad æquari fere poſſint. Scim⁹. n. illos in ſcribendo immortalẽ quidẽ gloriã ſibi peperiſſe & laudẽ. Diuinũ. n. quoddã poti⁹q; humanũ ingeniũ ſcriptis ſuis oſtenderunt. Noſtra uero ætate ea proferunt hominũ ingenia. quæ tantũ ipſa laudis intelligendo. quantũ illi ſcribendo promeruiſſe ualuerunt. Minorẽ. n. ego uirtutẽ cenſendã nõ puto. cũ poetarũ qui diuino quodã ore & pectore carmina effundunt: mentẽ & ſenſũ intelligas. idq; tibi liceat aperire: q⁹ ipſi plerũq; ad ingenii ſui magnitudinẽ oſtendendã obſcurũ eſſe uoluerunt: & uix cuiquã præter (ut aiunt) muſas & Apollinẽ intelligibile. Quapropter qui in interpretandis poetis ad comunẽ omniũ utilitatẽ. cũ ex his omne genus ſcientie (ut noſti) colligat uerſati ſunt de republica litteraria bene meriti ſine controuerſia ſunt cenſendi. eorũq; induſtriã & laborẽ. qui nõ laudet. admiret & magnificiat. inuidiæ ſuſpenſione haud q̃q̃ carere debet. Quid. n. turpius q̃ uniuerſis bene conſulentẽ detractione & calumniis inſectari. & illius famã uelle extinguere: qui multis uigiliis & laboribus aliis potius q̃ ſibi prodeſſe ſtudet. in quo quidẽ genere ſi quiſpiã merito laudandus eſt Ioannẽ Taberiũ conterraneũ noſtrũ. qui (ut ſcis) in hac noſtra urbe florentiſſima cũ græcis tũ latinis litteris ornatiſſimis & habet & prædicat: extollendũ iudico. is. n. cũ eos commentartos in Pharſaliã Lucani qui falſo Omniboni Vincentini titulo inſcripti circumferebant: tã manifeſtis ineptiis & mendis refertos animaduerteret. ut unicuiq; haud arduũ eſſet dignoſcere a grauiſſimo illo litteratiſſimo uiro conſcriptos nõ fuiſſe operis cũ ut amicis & litteratis iuuenibus tũ ut impreſſoribus qui id q̃ emendatiſſimũ ſummo opere hẽre ſtuduerunt ſatisfaceret: correctionẽ tanto ſtudio ſuſcepit. induſtria labore & fide. ut plus certe q̃ mille locis opus emendauerit. Tantũq; ex ſuo ingenio. quo plurimũ ualet & addiderit & ademerit. ut iã Lucanus pueris et iã rudibus intellectu facilis ſit. Nihil. n. q⁹ ad hiſtoriã ad fabulas ad geographiã ad aſtrologiã ad artẽ deniq; ipſã pertinet in eo deſyderandũ inuenias: Nec mihi quidẽ dubiũ eſt. quin his uigiliis ſuis Ioannes Taberius ſi minus apud præſentes. qui plærũq; uitio malignitatis humanæ uiuentiũ ſcripta: & ſi lectionis cibus ſapiat. ueluti faſtidio quodã ſenili deguſtant & legunt apud poſteros immortalẽ ſibi & gratiã & nomẽ ſit conſecuturus. Hæc autẽ ut ad te ſcriberẽ Hieronyme Aduocate duo quidẽ illa impulere potiſſimũ: alterũ q⁹ ſcribã pro ea benuolentia quia in Ioannẽ Taberiũ (ut es a natura optimus & benignus) ſemper contuliſti eius ſcripta & laboro tibi iucundos & gratos fore. Es. n. tu is qui inter cæteros excellentis ingenii uiros. quorũ haud paruus in urbe noſtra eſt prouẽtus. uirtutẽ colis: magnifacis. amplecteris. Nihil. n. tibi dulcius eſt: nihil ſuauius: nihil deniq; iucundius q̃ in his noſtris ſtudiis uerſari quorũ (q⁹ mihi aliorũ pace dixiſſe liceat) iã primã arcẽ poſſidere mihi uideris. iã omnes qui cũ litteris commertiũ habent ingentes gratias tibi agant neceſſe eſt. Feciſti. n. tua induſtria: ſtudio & labore ut Victruuius de architectura qui iã tot ſæculis in lucẽ caput ſuũ proferre nõ audebat: q⁹ ex omni parte mancũ: lacerũ mutilatũ ſe ſentiebat: nunc politus: purus integer huc & illuc geſtat meare omnibus gratus excipiat. Alterũ q⁹ tanta te obſeruantia proſequor. ut omnes meos labores induſtriã: & me ipſũ ſtatuerim tibi dicatũ eſſe debere. Nã inter cætera & corporis & fortunæ bonaq; illuſtria & ampliſſima habes unũ illud eſt q⁹ me tibi incredibili quodã amore contingit: q⁹ ea te animi excellentia eẽ cognoſco: & magnitudme ut nihil fere nunquã niſi de uirtute aut loquaris aut cogites. Idq; tibi ſtatutũ ſit uirtutẽ more ſtoico ſolũ bonũ dicendũ eſſe. Ex quo fit. ut qui te nouerit plurimũ te diligat: plurimũ te obſeruet. Sed hæc hactenus. Illud a te dumtaxat penitus: ut Britannicũ tui ſtudioſiſſimũ diligas: ames & cõplectaris. Vale.

¶ M. Annei Lucani uita ex commentario antiquiſſimo.

MAr⁹ Anne⁹ Lucan⁹ patrẽ habuit. M. Anneũ Melã ex puincia Bætica hiſpãiæ interioris cordubẽſẽ eqtẽ Romanũ. illuſtrẽ inter ſuos. notũ Rõæ & ꝓpter ſenecã fratrẽ clarũ p oẽs uirtutes uitũ & ꝓpter ſtudiũ uitæ qetioris: q⁹ ſeẽns magis a turba recedebat: min⁹ latebat. Matrẽ hũit & religiõis eiuſdẽ & urbis Acilã noie Acilii Lucãi filiã oratoris opæ apud. pcõſules freq̃ntis. & apud clariſſimos uiros nõnulli⁹ ingẽii. adeo nõ impbãd⁹ ut in ſcriptis aliqb⁹ hodieq; duret ei⁹ mẽoria: cui⁹ cognomẽ huic inditũ apparet. Nat⁹ eſt. iii. nõas nouẽbres. C. Cæſare Auguſto Germãico. ii. L. primo Cæſião cõs. ſed in pria ſua nõ ualuit educari. fatoq; (credo) decretis ut id ingẽiũ q⁹ orbẽ fama ſui impletuq; creſceret. in dõina mũdi alereť urbe. Octauũ. n. mẽſẽ agẽs Romã trãſlat⁹ eſt ac ne diſpar euẽt⁹ in eo narraret ei⁹ q in Heſiodo refert cũ opinio tũc nõ diſſimulis mãeret cũas infãtis qb⁹ ferebat apes circũualarũt oſq; inſidere cõplures aut dulcẽ iã tũ ſpiritũ ei⁹ inhauriẽtes: aut cæcũdũ & q̃lẽ nũc exiſtimam⁹ futurũ ſignificãtes ꝓceptorib⁹ tũc eminẽtiſſimis eſt erudit⁹: eoſq; intra breue tpis ſpacũ ingẽio adeq̃uit. Vna uero ſtudẽtes ſupauit. pfectib⁹: declamauit & græce & latine cũ magna admiratiõe audiẽtiæ ob q⁹ puerili mutato in ſẽatoriũ cultũ & in notiã Cæſaris Nerõis facile puẽit. & honore uix dũ ætate debito dign⁹ iudicat⁹ eſt Geſſit aũt q̃ſturã in q̃ cũ collegis more tũc uiſitato mun⁹gla diatoq; edidit ſecũdo populi fauore ſacerdotiũ ẽt accepit augurat⁹. Eqdẽ hacten⁹ tpa hũit ſecũda. Quæ ãt ſequũť mutata inuidia & odio Nerõis ipi exitiũ: dõeſticis luctũ miſerabilẽ attulerũt. Inter amicos. n. Cæſaris: q⁹ tã cõſpicu⁹ fieret. pfect⁹ in poetica freq̃nter offẽgebat. Quippe & certãine pẽtaterico acto in põpeii theatro laureis recitãte Nerõe fuerat corõat⁹ & ex tpe orphea ſcriptũ in experimentũ ingenii ediderat: & tres libros quales uidemus. Quare inimicũ ſibi fecit imperatorẽ. quo ambitioſe imitante nõ hoium tantũ. ſed &

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

artiũ ſibi principatũ ueridicante:interdictũ eſt ei poetica:interdictũ eſt etiã cauſarũ actionib⁹.Hoc factũ Cæſaris iuuenili æſtimans animi calore.ſperanſq; ultionẽ.a coniuratis in cædẽ Neronis ſocius aſſumptus eſt ſed parũ fauſte.Deceptus eſt enim.a Piſone & conſularibus:aliiſq; prætura perfunctis illuſtribus uiris.Dũ uindictã expetit in mortẽ irruit:nã ſua ſponte coactus uita excedere:uenas ſibi prædicit. periitq; pridie Calendas maias.Attico Veſtino & nerua Syllano cõ.xxvii:ætatis annũ agens:nõ ſine iactura utilitatis.cũ patriæ.quæ tanta immature ammiſit indolẽ.tũ ſtudiorũ quoq;.Reliqui enim.vii.belli ciuilis libri locũ calumniantibus tanquã mendoſi nõ darent:qui tametſi ſub uero crimine nõ egent patrocinio.in eiſdẽ dici quod in Ouidii libris præſcribit:poteſt.Emendaturus ſi licuiſſet erat.extant eius & alii complures.ut illa conſaturnalia. Cataſcomõ.ſyluarũ.x.Tragœdia media imperfecta.ſaltícæ fabulæ.xiiii.& hippamata proſa oratione in Octauiũ ſagittẽ.& pro eo de incendio urbis. epiſtolarũ ex campania nõ faſtidiẽdi quidẽ omnes:tales tamẽ ut belli ciuilis uideat acceſſio.

¶ Ex dimidiato codice particula ad poetæ huius uitam pertinens ſumpta.

PRima ingenii experimenta in Neronis laudibus dedit quinquennali certamine deinde ciuile bellũ quod cũ pompeio & Cæſare geſtũ eſt:recitauit.ut præfactione quadã ætatẽ & initia ſua cũ Virgilio comparans auſus ſit dicere: & quantũ mihi reſtat ad Culicẽ. Hic initio adoleſcentiæ cũ ob infeſtũ matrimoniũ patrẽ ſuũ agere longiſſime cognouiſſet.reuocatus Athenis a Nerone cohortiq; amicorũ addi tus:atq; etiã quæſtura honeratus.nõ tamẽ permanſit in gratia ſi quidẽ ægre ferens recitantes:ſubito ac nulla niſi refrigerandi ſui cauſa indicta:ſenatu cũ receſſiſſet. neq; uerbis aduerſus principẽ: neq; factis extantibus poſt hæc temperauit:adeo ut quondã latrinis publicis clamore cũ ſtrepitu uentris emiſſo emiſtichiũ Neronis magna confeſſorũ facta pronunciarit.Sub terris tenuiſſe putes.ſed & famoſo carmine cũ ipſũ:tũ potentiſſimos amicorũ:grauiſſime proſcidit.ad extremũ pene ſignifer Piſonianæ coniurationis extitit multus in gloria tyrannicidarũ palã prædicanda.ac plenus minarũ uſq; eo intemperans:ut Cæſaris caput proximo cuiq; iactaret ueẽ detecta coniuratione ne quaquã animi conſtantiã præſtitit facile enim confeſſus & ad humilimas deuolutus preces matrẽ quoq; innoxiã inter ſocios nominauit ſperans impietate ſibi apud principẽ profuturã.impetrato autẽ mortis arbitrio libero.codicillos ad patrẽ corrigendos quibuſdã uerſibus exarauit.epulatuſq; largiter brachia ad ſecandas uenas præbuit medico.

¶ Pomponii Infortunati.M. Annei Lucani Vita.

MArcus Anneus Seneca e corduba ciuitate Bethice Romã uenit.ſtatimq; eques factus eſt cuius declamationes & ſi celebratæ:negligentia temporũ ad nepotes peruenerẽ. Suſcepit in patria ex Elbia uxore liberos tris:L. Anneũ Senecã Iuniũ Anneũ Gallionẽ: & Anneũ Melã.quẽ ut minorẽ natu domi reliquit.Seneca & Gallio Romæ profecere ſub marulo grammatico & Ceſteo ſmyrnæo atq; Aſinio pollione rhetoribus. Mela cũ adoleuiſſet iubente patre rẽ domeſticã gubernauit donatus ut cæteri fratres amicitia Cæſarũ equeſtri ordine.C. Aciliã duxit uxorẽ filiã Acilii Lucani oratoris cuius tunc nõ mediocre nomẽ apud prouinciæ pioconſules erat Ex ea Melas.iiii.nonas nouembris.C.Cæſare iterũ & L. Cæſiano conſulibus.M.Anneũ Lucanũ impoſito ſoceri nomine genuit.faſtiditus inde familiari cura cũ optimeſtri infante Romã uenit quietiori uitæ apud fratres uacaturus:ſperanſq; procurationes acquirendæ pecuniæ breuius ſibi iter fore quo æquari conſulibus credebat Lucanus ſtuduit Romæ ſub Rhemmio palæmonte & cornuto:ex condiſcipulis Saleiũ baſſũ &.A.perſiũ præcipue dilexit Neroni cuius ætas patruo Senecæ commiſſa erat diu gratus:quæſtor ante ætatẽ gladiatoriũ munus edidit.ſequenti anno populi fauore in auguratus ſacerdotũ aſcitus.ut papinius Statius refert.

Romani colitur chori ſacerdos.

Vxorem duxit pollam Argentariam polli Argentarii filiam de qua Calliope papinii canit.

Nec ſolum dabo carminum nitorem: ¶ Sed tædis genalibus dicabo
Doctam atq; igenio tuo decoram: ¶ Qualem,Blanda Venus daretq; Iuno:
Forma.ſimplicitate:comitate. ¶ Cenſu:ſanguine:gratia:decore:

Nero cum per per Clinium Ruffum Niobem ſe pronunciaturum polliceretur pronuncianit in theatro pompei Lucanus ex tempore Orpheum recitauit iudices quorum cenſuram uerebatur princeps .coronam Lucano dedere Non tulit Cæſar.cuius natura fuit odiſſe proſequi præcellentes . & contumeliis ac maledictis laceſſere.Interdixit igitur poetæ foro.theatro:& carmina oſtentare prohibuit.de quo papinius.

Ingratus Nero dulcibus theatris ¶ Et noſter tibi præferetur Orpheus

Lucanus cum ſe premi odio animaduerteret.Piſonianæ coniurationi hæſit:quæ tunc ad extinguendum tyrannidem inſurgebat:quam & ipſe fateri uidetur cum ait.

Conſilio iuſſuq; deum tranſibis in urbem ¶ Magne tuam ſummuſq; feret tua buſta ſacerdos:

Corpus enim pompei niſi extincto Iuliorum gerere Romam tranſferri non poterat.Accuſatus diu ſilentium tenuit ſed promiſſa impunitate matrem nominauit acceptoq; mortis arbitrio uenas ſoluit . Cum frigeſcere pedes manuſq; & ſpiritum cedere intellexit pronunciauiuerſus quos,per huiuſmodi imaginem de milite fecerat:

Sanguis erant lachrymæ:quæcunq; foramina nouit ¶ Humor.ab his largus manat cruor.ora redundant.
Et patulæ nares.ſudor rubet:omnia plenis ¶ Membra fluunt uenis totum eſt pro uulnere corpus.

Deceſſit pridie calendas Maii Silio Nerua Attico Veſtino conſulibus Qui conſul deſidgnatus cum plautio Laterano erat Anno nondum ſeptimo & uigeſimo finito. Sepultus eſt in hortis ſuis ubi forte tale potuit inſcribi epigramma.

Bethis habet natale solum: est annea Propago
Vix luna octonos cælo confecerat orbes
Seruatumq; foro traxit phœboq; dicauit
Orphœus ingrati stimulus liuorq; tyranni:
Inuidit famæ Nero: proh musæq; canentis.
Assertore sacros maculauit sanguine uultus:
De genitore Mela dat mater Acilia tetris
Cum me roma sui respersit tybridis unda:
Hinc siluæ geminæq; faces: reus inde Sagitta:
Dum ciuile nefas aperit pharsalia nostræ.
Interrupit opus gladio: ueniscq; resectis.

Scripsit Saturnalia syluarum libros decimo. Mediam. Orpheuum: incendium urbis. incendium Troianum cum priami calamitate. Oratione sua Octauium Sagitta qui pontiam confoderat damnauit. Pharsaliam non finiuit. cuius primos tris libros cum uxor correxit quos insscitia deprauotos cum reliquis septem loannes Andreas Antistes Alerienssis diligentissime nostro tempore emandauit rogantibus Conrado & Arnoldo qui ne lingua Romana pereat libros laudabili inuetione imprimunt Varius copiosus: sublimis. concitatus ut Quintilianus ait oratoribus magis quam poetis numerandus quanuis aliter Martia. Sunt quidam qui me dicunt non onsse poetam Sed qui me uendit bibliopola putat Mela pater Cæso filio dum rem familiarem diligentius quærit. accusatur a Fabio Romano ex intimis Lucani amicis: simulatasq; filia ad patrem litteras retulit: ubi Nero inspexit inhians opibus eius cædem imperat: Mella uenas secuit scriptis codicillis: quibus in Tigilinum & Cossucianum Tigilini generum grandem pecuniam errogauit. ut cætera manerent adiecit & quærelas: moti se scilicet nullis Sulpitii causis. Apud Cornelium Tacitũ legitur Consulibus Silio Nerua & Attico Vestino coniurationem in Neronem cœptam & in primis Lucanum Anneum coniuraſſe quod famam carminum eius præmebat Nero: prohibueratq; ostentari uanus assimulatione. tum detecta coniuratione Lucanus Aciliam Matrem suam inter conscios nominauit promissa impunitate. Sed Nero post mortem multorum Lucani cædem imperauit is, pfluente sanguine ubi frigescere pedes manusq; & paulatim ab extremis discedeie spiritum feruidus adhuc & compos mentis intelligit recordatus a se carmẽ compositum quo uulneratum militem per eiusmodi mortis imaginem obiisse tradiderat: uersus ipsos retulit: atq; illi suprema uox fuit.

Si generi socerique cupis cognoscere bella:
Non alium quæras: hic manifesta facit.
Immatura dies rupit pharsalia fata
Quo bonus haud tantum clauderet auctor
Quod nero crudelis facinus licuisse putasti.
A te non aliud debuit ire bonis.
Multa quidem licuere tibi: sed plura relicta
Imperfecta licet non tamen illa perit:
Viuet: & extinctis pharsalia nempe legetur
Cæsaribus: cineres non capit urna sacros:
Et licet hic partes uel plures rhetoris exten:
Inuenies & quæ mira poeta canat.

loannes Taperius brixianus Francisco Barbaro posteriori patricio ueneto integerrimo Salutem.

COmmentaria quæ in Annei Lucani pharsaliam ab Omnibono leoniceno edita putabantur. uiro si quisquam fuit ætate nostra eruditissimo: sicut mihi mandaueras Francisce Barbare: succisiua & tu multuaria quadam cognitione recensui. Rem quæ & altioris ingenii uirum. & plusculum temporis ad poematis magnificentiam deposcebat: Tanta enim in illis fuit errorũ series. ut mihi uiderer aliquando (quod aiunt) sine filio labirynthum ingressus. Nam præter odiosam prolixitatem. multa inepte nimium: multa contra ciuilis historiæ fidem atq; etiam nihil ad poetæ expositionem conferentes nugas: ut immensum opus excresceret quisquis fuerit. inculcauit. Neq; enim omnibonum ipsum istæc unquam scripsisse crediderim: sed ab eo dictata uero similius sit quempiam ex discipulis in uolumen collegisse: qui inscriptione ipsa præceptori suo non tam benigne quam imprudenter acceptum retulit. Ego uero & si intelligebam nullam me pro laboribus gratiam suscepturum: quod eo deliciarum omnes hac tempestate peruenimus: ut nihil sit detrahentium morsibus inuiolatum. tuis tamen in me beneficiis astrictus. opus ipsum quod alioquin uerborum ambagibus fastidiendum uidebatur: pro ingenii tenuitate. sed temperata castigatione correxi. ne forte literatorum uulgus crispatis naribus insurgens. alienæ messi nõ auaram nimis falcem subiecisse contenderet. Tametsi quis iure succenseat. Addimus quæ græce latineq; fuerant oportuna: quæ autem non poterant sine puplico eminentissimi uatis dispendio legi recisa sunt. Deprauata loca fideliter emendauimus eaq; (opinor) solertia: ut si quis errorum causas. & rationes emendatiõum: collato priore exemplari. sepositoq; liuore diligenter excusserit: pauca admodum sint: quæ ad plenam poetæ intelligentiam desyderentur. Te igitur mihi assertorem Vir humanissime præstabis: cuius auspicio quicquid est hoc lucubrationis egreditur. Tu enim excellenti uirtute summoq; ingenio unus in primis litterarum subtilis æstimator & censor intelligis qua uerborum sententiarumq; maiestate poeta concitatus assurgat. intermissisq; nonnunquam grauioribus studiis poeticas interpretationes inspicis: & exploras. Stilus autem si quid te impolitior offendet cogitabis trimestri celeritate: & pauciſſimis quidem diei horis cuncta mutari non potuisse. urgente atq; indies expostulante impressorum turba. Cuius angustiæ testes mihi Hieronymum aduocatum. Joannemq; Britanicum rarae synceritatis uiros & plane in ΕΥΚΥΚΛΙΟΠΑΙΔΕΙΑ disertissimos appello. Quod si acutissimo iuditio tuo pharsalica hæc enaratio fuerit comprobata. nihil erit amplius quod a doctoreiam bibliotecis ullam repulsam uereat. Amanos & uale. Brixiæ pridie Calen. maias. M. CCCC. LXXXVI.

Epigramma Laphranci Ch.

Lucanus ad lectorem.

Nō rudis occurro: sed lima tersus ad unguē.
Nuper qui fueram sordidus atq; lacer.
Egredior. lingua iuuenea animisq; fauete.
Liuida turba tace. quid nocuisse iuuat?
Pātagathi (fateor) mōumēta priorib⁹ annis:
Sed mage taberii cura secunda placet.
O utinam tales producas brixia fœtus.
Vnde habeas nomen perpetuumq; decus.

Lucani Epitaphium.

Corduba me genuit. rapuit nero plia dixi
Quæ gesserē pares. hic socer ide gener.
Continuo nunq̄ direxi carmina ductu
Quæ tractim serpāt plus mihi cōma placet.

Sulpitiana argumenta in singulos libros.

Prim⁹ bella mouēs expellit ab urbe sēatū
Brūdusii oppugnat magnū fugat atq; secūd⁹
Tertius exornatq; duces & phocida uexat.
Ad sycorim quartus certat longasq; salonas.
Quint⁹ ab hesperiis uictorē mittit in hostes
Claudit in sexto pī & strips cōsulit umbras.
Septim⁹ expugnat partes magnūq; repellit.
Octauus magni cædem cum funere deflet.
Per libycas nono uictos cato ducit arenas
Exponit decimus cœnam fraudesq; photini.

Sulpitii argumentum in primum librum.

Primus hēt belli causas. utq; actus ab ira
Præcipiti cæsar rubiconis trāsilit undas.
Vicinūq; minax inuadit ariminū. indo
Excipit attonita deiectos urbe tribunos.
Ad bellumq; suos (socios) animatq; cohortes.
Auxilium fidem: terror tum scribitur urbis.
Et fuga pompeii trepidans pauidiq; senatus.
Post hæc prodigia & uatū responsa canunt.

¶ LIBER ¶ PRIMVS
¶ IOANNIS SVLPITII VERVLANI ET OMNIBONI VICENTINI IN LVCANI PHARSALIAM INTERPRETATIO.

BELLA PER, AEMATIOS. Propoēns breui peryphrasi: quid sit scripturus poeta suo quodā instituto anteq̄ inuocet bella ciuilia detestat atq; deplorat & Neroni assentat. indde ubi odiorū cās inter Cæ. pō. q̄ aperuit historiā narrare incipiet. indicare autē uidet hoc primo uersu etiā ciuile bellū q̄ confecit Augustus se scribere constituisse: nā bella nō bellū dixit & utrūq; in æmathia gestū est: & infra postquā pharsaliæ meminit qua utrūq; designauit exequit reliqua loca his bellis ciuilibus nobilitata: & in fine primi libri ut tanquā spacia: quæ sit peruagaturus ostendat uatē sic dicentē inducit. Impiaq; in medio peragunt bella senatu. Consurgunt partes iterū totūq; per orbē rursus eo. Canimus: metrice eloquimur ad græcorū imitationē qui ¶ ponebant ut indicat strabo ¶ Bella pluſquā ciuilia. i. intestina & cōia. ¶ Omne. n. bellū aut est externū: aut sociale: aut ciuile: aut intestinū: aut cōe. sed hoc ut inquit florus nō recte ciuile: nec sociale nec externū dicet: sed potius cōe ex omnibus & pluſquā bellū ¶ Per æmathios campos: a loco quæ est tanquā area sui decursus hæc bella ab aliis segregat: uelut ipse per æmathiā præcipue sit uagaturus: ac si diceret nos canimus æmathia prælia. æmathia autē auctore plinio macedonia est quæ & pyrrhia & hemonia & thessalia dicta est: nec habet in principio aspirationē nec diphtongū: quia nō ab ¶ i. a sanguine: sed a rege imathione dicit: græciq; eā per i & o scribunt ¶ Ius datū sceleri. i. bonū & æquū uiolatū: & iustitiā subiectā iniuriæ. nā ut paulo post ait: mensuraq; iuris uis erat. Fuerunt. n. humana diuinaq; iura a Cæ. oppressa prōiscue ¶ Populū potētē: ro. rerūdnos ¶ In sua uiscera: in seipsos: hoc est ciues intimos propinquos fratres parentes & filios ¶ Dextra uictrici: innumeros. n. gentes domuerāt ¶ Cognataq; acies: multitudines armatorū consanguineas ¶ Cognati. n. dicunt qui cōe noscendi initiū habent: quasi una & cōmuniter nati ut Modestin' & labeo tradunt ¶ Rupto fœdere regni: rupta cōcordia dñandi q̄ pō. Cæ. & Crassus inierāt: ut un' hispāias: alter gallias: Terti' asiā obtineret. nec legas regnū. ut qdā hui' loci ordinādi ignari.

BELLA per æma: hios: in exponendo hoc auctore hæc omnia libanda sunt. Libri titulus poetæ uita: intentio scribētis: character carminis: cui parti philosophiæ subiiciat postremo quæ nā insania impulerit populū ro. ut in se arma conuerterent: cuius belli causa explicat ubi dicit. Fert animus causas tantarū expromere rex: Vex tamē generaliter quædā dicit: quæ principes excitauerint ad arma Titulus est Lucani Annei Cordubensis pharsaliæ Li. primus incipit. Lu. ppriū nomē. Annei: cognomē familiæ. Cordubensis: patriū est. Nā Corduba ciuitas est hispaniæ: pharsalia denominatio est operis a loco: ubi ciuile bellū de tractat gestū est: quæ prouincia sæpe nomē mutauit q̄ eā Duces uarii a suis nominibus appellauerunt. Nā ab æmathio: æmathia dicta est. pharsalia: a pharsalo. Thessalia: a thessalo. Macedonia: a macedone. postremo a philippo rege campi philippici sunt appellati. Liber primus incipit quia sequit secundus & tertius & relq̄ qui: nā numero decē sunt. De poetæ uita dictū est. intentio scribentis est principes ciuitatū a bellis ciuilibus & seditionibus deterrere exemplo Cæ. & pō. qui discordia po. ro. eo furore compulere: ut rempu. fundi tus pderent. parti autē philosophiæ subiicit q̄ tuocant. i. mortalē. nā sub occasione Neronis dominandi libidine inuehit: q̄ mala hæc infert ciuibus. seditiones: sacrilegia. Cædes: Rapinas: incendia ciuitatū casus. Character carminis est grandiloquus & heroicus nā exametro scribit: hic gesta uirorū fortiū subtilibus uerbis grauibus q̄ sententiis descripta continet. Causæ belli tradunt ab aliis alio modo. C. iulius Cæ. iulii Lucani & aureliæ filius a pria ætate aio magna concipiens. pō magno: filiā suā iuliā. seruilio Cæpioni ante despontatā connubio iunxit. hic pō. Marcū Crassū conciliauit. nā ab eo capitali odio dissedebat. post consulatū & se ipsis sociū teritū a diunxit. ne male respu. gereret. itaq; Cæ. haud multo post fauente pō. Gallias cū illyrico petiit: sed cū Lutius Domicius minaret se si consul factus esset exercitū ademptur Cæ. illū nō modo a consulatu deteruit: sed fauente pō. effecit: ut supplementū mitteret: nec eo honore se indignū p̄buit & bello fœliciter gesto in gallia Britanniū subegit: cuius uictoria magnæ sunt ortæ disceptationes & rēpu. gessit: nō ut antea stipendiū militibus duplicauit: & cætera fecit q̄ sine dubio tyrannicā administrationē p̄ se ferre uidebant. Itaq; diu latens tandē erupit inuidia. Bella p æmathios. pœta sicut mos est prio qdē ꝓponit Deinde inuocat postremo narrat. Sed hoc amplius facit q̄ p cōq̄stionē a lectoribus beniuolentiā cōparat: nā deploratio est po. ro. magis q̄ inuectio. ꝓponit igit Lucanus q̄ scripturus sit cū dicit. Bella. s. gesta. Aemathios cāpos. A thessalos a loco ubi gestū fuit bellū inter Cæ. & pō. ab æmathione duce. Nā principes ꝓuincias ab eorū noīe in qbus ꝛperabant denominare consueuerunt. Pluſquā ciuilia: qa bellū ciuile dicit q̄ inter ciues gerit. Hoc autē nō modo inter ciues: sed inter cognatos parentes & filios fratresq; gestū fuit. Ius q̄ datū sceleri: nā ius q̄ administrari deberet a uiris integris & puris quodammodo datū est tyrannis. Sceleri: hoc est scelestis. Victrici dextra. s. externorū populorū: nā q externas gentes subegerant nunc ipsi inter se manus conuertunt. Cognataq; acies: nunc declarat q̄ dixit pluſq̄ ciuilia: uidelicet cū filius aduersus patrē: frater aduersus fratrē: cognatus contra cognatū arma sumpserit. Rupto fœdere. concordia so'uta. s. Crassi pō. & Cæ. Regni: autē iuido dixit. nā principū factiones regnū appellauit. nā quoad ipsi concordes fuere bellū ciuile qeuit. mortuo uero Crasso & iulia q̄ alterū uinculū erat inter Cæ. & pō. tū demū bellū erupit: iō regni inuidiose dixit q̄ ipsi tāq̄ reges rēpu. occupauerit & mortuo Crasso iurgia stati in bella ꝓrupunt

SVLPI Et nefas in commune:canimus etiã inquit scelus in uniuersos & contra bonũ commune quo omnia diuina & humana perturbata sunt Certatũ:pugnatũ Concussi:perterriti & commoti ad bellũ.nã oriens põ.occidens maior ex parte Cæ.fauit:& ĩ omnibns mundi partibus hoc bellũ exarsit:primũ in europa in italia hispania & dirrachio.inde in asia & ægypto.postremo in lybia & iterũ in europa Obuia: contra euntia & similia:nã litui uexilla & arma diuersa nõ erant. Infestis aduersis:& impernitiẽ uenientibus Signa:tubas: tympana lituos Fabius li.ix. nec idẽ signorũ concentus est signorũ tria eẽ genera docet Vegetius:uocalia ut uoce humana pronunciata ut palma. semiuocalia ut quæ cornibus aut tuba dant. Muta ut aquilæ dracones. Pares aquilas aquilã argẽteã similẽ cũ inscripti onẽ.S.P.Q.R.partes utræq; gerebant:sed ut tradit appianus Cæ. uictricẽ uenerẽ põ. inuictũ Herculẽ inuocabat. Pila minantia.tela contrauenientia: & per hæc omnia exercitus accipit Sunt autẽ pila ro. peditũ missilia triũ pedũ utrinq; præfixa ferro trigono unciarũ nouẽ ut Halicarnasseus & Vegetius tradunt. Gesa gallorũ hastæ sariss̃æ macedonũ sunt Quis furor ro.ab imprudentia & seuitia arguens utiq; licentia cuius acrimoniã per deplorationẽ mitigat est autẽ sensus:quæ ista uestra dementia:quis ferri abusus:q̃ ue crudelitas offerre uos uestrosq; barbaris occidendos: & male uobiscũ cũ dedecore & seuicere q̃ cũ ulciscendo hoste iuste & cũ honore pugnare Furor:impetus animi sine ratione Licentia ferri: abusus & certandi permissio Præbere cruorẽ latiũ:exponere uos & italos occidendos Gentibus inuisis: barbaris quos odistis. ideo hoc ait quia barbari in utroq; exercitu stabant contra ro. Cũq;:quæ fieri oportebat demonstrat Babylõ:urbs chaldea a semiramide condita: aqua chaldea omnis & Mesopotamia chaldea: est appellata.Murus eius & lateribus & bitumine constat:latus pedes quinquagenos altus ducenos.lx. milia passuũ amplectit ut plinius Superba:uel nobilis uel elata recenti uictoria. Tropheis ausoniis:spoliis italis quæ parti Crasso cũ cede exercitus eripuerant.sed hæc demũ Tyberius auctore Augusto recepit ut Suetonius docet sunt autẽ trophea hostiũ spolia in arborũ truncis aut saxis affixa in uictore signũ Ausonia autẽ dicta est ab Ausone Vlixis Calipsusq; filio. Crassus.M. crassus parthico bello relicto post terga Euphrate in campos uastitatẽ ad carrẽas aductus a silice & sorena ducibus, cũ undeci legionũ strage captus est:& ne quid uiuus pateret repugnãs est interemptus. Caput uero eius ludibrio hosti fuit:augs.n. liquidũ in rictũ oris in fusũ est tanquã ad auaritiã eius explendã Erraret: quia insepultus & implacatus. Insepulti.n. ut ait Maro Centũ errant annos:uolitantq; hæc littora circũ Vmbra:manibus eius Nullos triumphos:de bellis ciuilibus auctor Valerio nõ triũphat.triũphus autẽ erat sũmus honor qui uictoribus ducibus publica cũ ilaritate dabat Coronati.n.quadrigis inuecti magna cũ põpa capitoliũ cõscẽdebãt. & illic tauros imolabant. OMNIBO Certatũ totis:nã gentes atq; nationes secutæ sunt hinc põ.inde Cæ.cũ totius orbis impetriũ po.ro.teneret Commune:quia contra remp.fit bellũ Signa:hinc Cæ.inde põ Obuia: ut ostenderet ea signa nõ fuisse contraria q̃ continuo ostendit: nã uexillũ põ. aquilã habebat in quo scriptũ erat .S.P.Q.R.& hoc idẽ Cæ.gestabat põ. teste Appiano Herculẽ inuictũ Cæ. uero uictricẽ uenerẽ in auxiliũ uocabat cui erexit templũ:ut prius ad pharsalũ uouerat bellũ initurus Pares aqui:declarat signa obuia Pila: tela pprie ro Quis fu.o.ci.nũc p deplorationẽ ab auditorib9 bẽiuolẽtiã cõparat:deplorat.n:po.o. q̃ externis bellis relictis in seipsũ arma cõuerterit:legẽda autẽ hæc sunt cũ miseratione:nõ autẽ cũ inuectione:neq; inuestio conuenit poetæ heroici carminis sed satyrici:est autẽ deploratio talis etiã apud Hora: Audet ciues acuisse ferrũ:quo graues persæ melius perirent: Audiet pugnas uitio parentũ Rara iuuentus. Eodẽ modo Virgi.cũ de ænea loq̃ret. Nos tua progenies cæli quibus annuis arcẽ Ciues: admonet ciues ipsos esse qui sanguinẽ suũ appetunt Licentiã:est data uobis Præbere:ut præbeatis Gentibus inuisis.i.hostibus: nã po. ro.barbaris sanguinẽ suũ donauit:quẽ aduersus gentes imperio augendo.præbere debuerat Cũq; su. fo. quæstio uidet excitari cur in principio deploret q̃ solet esse epilogi epilogus autẽ fit per deplorationẽ & amplificationẽ: sed habet in arte rhetorica eosdẽ terme locus esse epilogi prohœmii. Locus est cũ ostendimus factũ q̃ nõ oportuit.s.po.ro.crudis uulneribus in se arma conuertisse:nõ factũ q̃ oportuit uidelicet externos hostes bello prosequi:& aduersus eos pro augendo imperio bellũ gerere.in principio beniuolentiã a rebus comparabimus si incommode nostra per conquestionẽ siue deplorationẽ ostendemus Superba: declarat cur superba:nã parthi fuerant gloriati ad internetionẽ usq; cecidisse ro.exercitũ.Nã cũ Crassus põ. & Cæ.inter se coniuncti essent & rẽp.ro.pro arbitrio suo uexarent partiti sunt inter se prouincias:ita ut Cæ gallias Britaniã & germaniã.M.Crassus parthiã põ.uero italiã teneret sed crassũ cupiditas auri traxit in parthiã q̃ audierat auro abundare.Cũ igitur fretus uirtute militũ:negligentius exercitũ duceret in insidias pcitauit:& tãta sagittarũ multitudine obrut9 est: ut nubes uiderẽt q̃ q̃si cælũ obtexerẽt. Cũ igit in collẽ tutũ exercitũ recepisset:spe colloqi allectus occisus est cuius caput absciss̃ũ: & cerebro uacuato plũbo impleuit nã rex decreuerat tãtũ auri ei q caput Crassi obtulisset se datur Ausõiis: italis Babilõ: metropolis parthorũ caldeæ gẽtis caput est a Semirami cõdita diu sũmã claritatẽ obtinuit in tota urbe:ppterquã reliqua pars mesopotãiæ assiriæq; babylõia appellata est.lx.m. passus amplexa.muris.cc.pedes altis quinq̃gẽos latis:unde & hoc ex septẽ spectaculis unũ dicit.itẽ orti pẽsiles ut refert Strabo:in figura q̃drata:quoꝝ latus q̃libet est q̃ternum iugerũ:hi fornicibus cõtinẽt sese in forpicis modum intercidẽtibus:sitis sup pilis in alea

Certatum totis concussi uiribus orbis
In cõmune nefas:infestisq; obuia signis
Signa.pares aqlas & pila minãtia pilis.
Quis furor o ciues q̃ tãta licentia ferri
Gentibus inuisis latiũ pbere cruorem.
Cũq; supba foret babylõ spoliãda triumphis
Ausõiis.ũbraq;erraret crass̃i ulta(pheis
Balla geri placuit nullos hĩc a triũphos:

toriarũ tabellarũ formã alius sup aliã positarũ.pilæ cõcauæ sunt & terra plenæ:ut arbores maximas consitas recipere possint.Ex lapide coctili & bitumine cõstructæ:tã ipsæ:q̃ fornices:& fornicũ interfectiones supræmũ tabulatũ ascen sus scalares hẽt:& cohchlias ipsis adiacẽtes per quos cõtinue aqua ex Eufrate in hortos afferebat ab hoĩbus ad hoc ipsum cõstitutis. Vmbraq; er.more gentiliũ locutus est:qui dicebãt umbras mortuorũ tã diu errare q̃ diu sepulchro carerent:& ideo quia Crassi corpus alitibus laniãdũ expositũ fuerat errare dixit.M.Crassus bellũ parthis illaturus Euphratẽ fluuiũ trãsiit:uictusq; plio in quo & filius eius cecidit:cũ reliquias in collẽ recepisset: euocatus in coloquiũ ab hostibus uelut de pace acturis:quorũ dux erat Surenas:cõprehensusq;:nequid uiuus pateretur repugnãs interfectus ẽ in urbe Sinaca : ut ostẽdit Stra.& ex cẽtũ militũ milibus teste Appiano uix decẽ milia in Syriã e fuga euasisse referũtur.nã illi urbe egrediẽti multa quidẽ ac dira tribuni annũciauere : ne parthis ac re prorsus indignis inferret bellũ monuere:cui minime parẽti publicas execrationes extulerũt: quibus spretis crassus demũ in Parthia profligatus dedit pœnas. Nullos ha.tri.legibus eni romanis cautũ erat nulli de ciue triũphare licere.

Heu quantũ terræ potuit pelagiq; parari.
Hoc quẽ ciuiles hauserũt sangine dextre.
Vnde uenit titan: & nox ubi sidera cũdit.
Quaq; diei medi9 flagrãtib9 æstuat horis
Et qua bruma rigens ac nescia uere rẽitti:
Astringit scythicum glaciali frigore põtũ.
Sub iuga iã seres: iã barbar9 esset æraxes.
Et gens siqua iacet nascẽti conscia nilo.
Tum si tãtus amor belli tibi roma nefandi
Totum sub latias leges quo miseris orbẽ
In te uerte manus: nõdũ tibi defuit hostis.
At nũc semi rutis pẽdent qđ mœnia tectis

SVLPI. Heu quãtũ: cũ deploratiõe amplificat. Parari:acquiri:& imperiũ propagari. Hoc san.tot hoium cede quot in bellis ciuilibus ceciderũt.Hauserũt:emiserũt & sparserũt. Ciuiles dex.ciues ipsi. Vnde ue.totũ mũdũ potuisse subiugari cõtendit quẽ sub cardinibus quatuor complectitur. Vnde ue.titã:id est oriens. Titã teste lactãtio sonat ultionẽ:fuit is cœli & uestæ filius cuius nepos sol eodẽ noĩe appellat. Et nox ubi.sidera cõ.i. occidẽs ubi sidera occidũt ex cœli reuolutione hoc ẽ cosmice & ẽ cronice:nã noctu uidẽtur sidera q̃ illic occidũt. Quaq; di.id ẽ plaga meridiana extrema ad torridã zonã i qua sunt maximi æstus. Horis fla.uel ardẽtibus solibus.Horus.n.auctor Macrobio Sol ab ægyptiis appellat:uel p horas intelligit q̃ filiæ & ministræ phæbi eẽ fingũt.dies q cõstãt ex horis. Æstuat:feruet. Nã extrema bybiæ incolẽtes pp æstũ.diurnum quẽ pati nõ possunt in antris se cõtinent:& noctu progrediuntur. Et qua.Septẽtrionẽ ostẽdit. Vsusq; est uerbo bruma nõ tã ut frigus q̃ ut breuitatẽ dierũ q̃ illic ẽ cõtinua indicaret.Inde.n.dicta ẽ bruma. significatq; tẽpus ipsum in quo dies sunt breuiores. Rigẽs asglaciata. Nescia uere remitti q̃ uerno tẽpore nõ resoluitur & mitescit in aliis locis.adeo.n.illic uiget frigus ut flumina & matia gelu cõgrescãt. Põtũ scythi.nõ oceanũ septẽtrionalẽ qui nõ cõgelatur sed sinũ euxinũ dicit.qđ solũ mare gelu ducatur ob multa q̃ suscipit flumina ut Macrobius docet.Oceanus uero ille crassescit nõ cõgelatur. Scythia aũt regio est in septentrione cuius pars in europa est pars in asia:diuiditur.n.tanai qui est terminus utriusq;.Purãtq; dictũ a scytha herculis filio ut docet herodotus. Sub iu.iã seres:subiugatæ fuissent remotissimæ ignotæq; nationes: seres in scythia asiatica populi iter tabim & Taurũ mõtẽ ad orientẽ: meridianũ lanis siluarũ inclyti cæterũ ferarũ similes. Araxes armeniæ fluuius q ex hemocorũ mõtibus oriẽs:nũc lenis nũc ueh emẽs in mare caspiũ:exit. Et gẽs:& siquis ad nili ortũ qui ignoratur habitat Nilus fluuius oĩum maximus aphricã ab æthyopia separat ægyptũ inũdat septẽq; hostia habet:eius fontes ignorãtur ut li.x. Nõ licuit populis paruũ te nile uidere ubi tamen esse existimẽtur uide apud Vitruuiũ & pli.Conscia q̃ sciat & noscat ortũ eius & ab eo noscatur. Est eni reciprocæ significationis conscius ut insçius:q̃q̃ in passiua significatione rarius utantur auctores.sic & ignarus ut etiã Gellius tradit.Virgi. Haud ignara mali Idẽ Ignarũ laurens hẽt ora numãta. Miseris sub la.le.subiugaueris. In te uer.ma.cõtra te pugna:gere ciuile bellũ. At nunc increpat qđ eo maxie tẽpore secũ dissederit quo italia erat semidiruta aflicta cladibus & semide ferta.tũ propter bella punica tũ ppter superiora bella ciuilia.syllæ & Marii:adeo ut pene sit interituę nomẽ romanũ. Mœnia:ædificia. Pendent:mittãt & ruinã minãtur. Semirutis quæ dimidia parte ceciderunt.

OMNIBO. Heu quã.Dolentis est:uere inq̃ hostibus italũ sanguinem põbuistis:ex quo intellige deplorationem. Hauserunt:pro sparserunt. Vnde uenit:declarat illud tãtum terræ:uidelicet qđ cõtinetur in oriente:occidẽte : meridie:septentrione. Vnde:aqua terra. Titan:hoc est oriens. Et nox ubi sy.cõ.i.occidens quo sidera cõduntur:pter polos:sed cõtrariũ uidetur.nã nox nõ cõdit sidera.imo in nocte apparent. Vnde stellæ a stando dicte sunt:sed ideo dixit q̃tũ ad occasum.quo oĩa sidera tendũt. Qua bruma:plane septentrionẽ ostendit. Bruma ri.s.frigore:nã i scythia semp est hyems. Astringit:cõgellat. Scythicũ:seprentrionalem. Glaciali:uehementi frigore:nã oceanus septẽtrionalis cõgelatur ideoq; amalchiũ eũ appellat Hæcatæus:qđ scythica lingua oceanũ cõgelatum significat. Pli.luga .s.romana. Seres:scytharum gentes sunt auctore Pli.li.v.lanificio syluaę nobiles perfusa aqua depectentes frõdiũ caniciem:unde geminus fœminis nostris labor redordiendi:fila & rursum texendi:tã multiplici opere: tã lõginquo orbe petitus:ut in publico matrona trãsluceat.seres mites quidem:sed & ipsis feris persimiles:cœtum reliquoq; mortaliũ fugiunt:adeo ut cæteraę gentium cõmertia abnuãt.Primum eoę fluuium mercatores ipsi trãseunt:in cuius ripis nullo inter partes linguæ cõmertio:sed posita reę ptia oculis estimãtibus sua tradunt: nostra nõ emunt auctore Strabone. Apud hos populos sunt quidam in arboribus uermes qui bombices appellantur.ii in aranearum morem tenuissima fila deducunt.ut refert seruius libro.ii.geor. Araxes fluuius qui per armeniã labitur:unde & Luc.i.vii.li. Armenũq; bibit miles romanus araxem. Et gens si qua:in dubitatione ponit:quia nõ reperitur ortus nili:Nã apud herodotũ legitur q Cambises persarũ res subacta ægypto conatus est nili ortũ inuenire:quod nõ potuit.solinus uero dicit subã regem tradidisse:& punicos libros affirmare nilum originẽ habere a monte inferioris mauritaniæ qui oceano propinquabat. Orbem totum:quia orbem terrarum imperio suo roma subegit. Si:pro quãdo. Tantus

a.cõcessio est color rhetoricus cũ aliqd tũc maximæ negamus qd cõcedere uidemur: Vt hoc loco cõcedit: ut bella gerãt: sed tamẽ dicẽdo nefandũ significat nõ debere po.ro. hoc belli ciuilis affici amore. In.i. cõtra. Verteĩ ad pñs tps pertinet. At nũc semirutis: sed nũc inquit siquis quæsierit: quã ob rẽ multa Italiæ oppida euersa sunt: aut deserta nõ inueniet id ab externis hostibus eueniſſe: nec eã aliunde accessiſſe cladẽ: sed romanos ipos bellorũ ciuiliũ causam extitiſſe: ordo aũt tendit usq; ad eũ locũ: nec tu pyrrhe ferox. Tũc inquit si tãta belli cupido incessit debebas ciuilia bella gerere: cũ hostes externos debellasses: sed nũc nõ ita feciſti. nã prius urbes italiæ bellis ciuilibus aut uertiſti: aut dessertas feciſti. Pendent. i. ruinã ubiq; minantur. Semirutis: quia iã ferme ruerunt.

SVLPI. Lapsis muris. uersis publicis parietibus qui muniũt oppida. Nullo custode te. a nullo domino habitaturi. Errat: uagatur. Antiquis: nobilibus. Horrida: aspera incultа. In duin spinis: hinc fit dumetũ. Desũtq; ma. pos. ar: Sic & Virgilius Squalent abductis arua colonis. Manus: agricole. Poscẽtibus reqrẽtib⁹ optãtibus. tũ quia scit horrida tũ quia ẽ frugũ penuria hoc loco assumendũ est illud. Alta sedent ciuilis. uulnera dextræ. nã hos duos uersus adiungẽdã rei atrocitatẽ duriusculæ interiecit. Nõ tu pyr. Pyrrhus rex epirotarũ a Tarentinis quos Romani ulciscebantur accitus magnã cladẽ italis intulit. Venit enĩ cũ totius epiri thessaliæ & macedoniæ uiribus: incognitisq; in id tẽpus elephantis mari terra uiris equis armisq; munitus sed demũ a Curio fabritioq; est electus. Ferox: fortis. Pœnus cartaginensis populus quiter rebellauit uel Hãnibalem dicit qui quater in acie romanos afflixit: primũ inter Ticinũ & padũ ubi fere periit scipio. Inde apud Trebiã sempronio cõs. Tertio apud trasumenũ lacũ Flaminio imperatore. Quarto apud canusias apuliæ uicum ubi ferme quadraginta milia romanorũ occubuere. Erit: inueniertur ratione deducta. Huiusmodi expositione utimur in his futuris in qbus p̃teritũ latet: sed priscianus erit p̃ dicẽt uel cognoscere expõit: põponiul iurecõsultus erit p̃ p̃terito põit iõ huiusmõi sermone docet: Cũ codicilli cõfirmati testamẽto fuerint qd codicillis scriptũ erit. Tantis cla. tã magnis cedibus. Clades dicta qd ea audita q̃sq; clamet: estq; tã unius quã pluriũ. Nulli: nec iis nec alicui hosti. Penitus discingere: in totũ dissipare & quasi delere Romanũ imperiũ: ut uos ipsi ciuili bello feciſtis. Ciuilis uul. de. calamitas bello ciuili accepta profunda est & lethifera: Trãslatio ẽ. Vulnus autẽ tunc dicit alte sedere quũ profundũ est & ad uitalia peruenit. Quod si. Aperta ad principẽ assentatione in qua est suspicio aliqua ironiæ: approbabat cladẽ belli ciuilis ex qua magnũ p̃miũ & solatiũ est exortũ Videlicet Neronis fœlix imperiũ cui ad id aditus nõ patuissent nisi prius tãta cede resp. fuisset oppressa & acædines seriesq; causatũ. Neroni: Claudius Nero Cæsar Domiti uiri sceleſtiſſimi filius: Vitiorũ oĩum præsertim crudelitatis fuit officina. Aeterna: nunquã defutura. Parantur magnoq;: acquiruntur magno prætio. Suo tonan. Iouis qui solus suo arbitrio tonat. Sæuorum gigãtum impiorum terrigenarum qui cælites superis regnis cõgestis montibus detrudere tentauerunt. Nihil quæri. iam probamus. Scælera nefasq; illa ad homines rettulit: hoc ad deos.

Vrbibus italiæ lapſiſq; ingentia muris
Saxa iacẽt nulloq; domus custode tenet
Rarus & antiqs habit ator ĩ urbib⁹ errat.
Horridaq; ĩ dũis multosq; inarata p ãnos
Heſperia ẽ: desũtq; mãus poscẽtib⁹ aruis.
Nõ tu pyrrhe ferox. nec tãtis cladibus au/
Pœn⁹ erit. nullĩ pẽit⁹ diſcindere ferro (ctor
Cõtigit alta sedẽt ciuilis uulnera dextræ
Quod si nõ aliam uenturo fata neroni
Inuenere uiã: magoq; æterna parantur
Regna deis cœlumq; suo seruire tõanti
Non niſi sæuorũ potuit post bella gigantũ
lã nihil o supi queriur, scelera ipsa nefasq;
Hac mercede placẽt. diros pharsalia cãpos

Hac mer. hoc præmio & compensatione quod imperat nero. Pharsalia: ora macedoniæ a pharsalo opido de causa in cuius campis nõ modo inter cæsarem & pompeium certamen: sed etiam inter Augustum: & Brutum & Cassiũ hinc Vir. Ergo inter sese paribus concurrere telis Romanas acies iterum uidere philippi.

OMNIBŌ. Lapsis: euersis. Nulloq; do. cu. te. & quia desertæ sunt urbes: & q̃ nulli ferme in illis relicti sunt ciues. Rarus & anti. aut q̃ oĩno destitutæ sunt: aut q̃ rari admodũ in his habitãt. Horridaq; du. & q̃ uniuersa italia iã desolata est. Manus agricolæ: nõ. n. sunt qui agros colãt. Nõ tu pyrrhe fe. per pyrrhum regẽ epirotæ: oẽs hostes externos intelligit: qui bellũ italiæ intulerũt. nã pyrrhus rex epirotæ: materno genere Ab Achille: paterno ab Hercule oriundus cũ imperiũ orbis agitaret & romanos potentes uideret. Appollinẽ de bello cõsuluit: Ille ambiguo respondit. Aio te Aeacida romanos uincere posse, hoc dicto in uoluntatẽ tracto auxilio tarentinis uenit: bellũ romanis intulit: Leuiniũ cõsulẽ apud Heracleã elephãtoꝝ nouitate turbauit. Quũq; romanos aduersis uulneribus occisos esse uideret. ego inquit talibus militibus breui orbẽ terrarũ subigere potuissem amicis gratulãtibus: quid mihi cũ tali uictoria inquit ubi exercitus robur amittã? Ad uigesimũ ab urbe lapidẽ castra posuit: captiuos Fabritio reddidit: uiso Leuinii exercitu eãdẽ sibi ait aduersus romanos quã Herculi aduersus hydrã fuit fuisse fortunã a Curio & Fabritio superatus Tarentũ refugit: in siciliã traiecit. Mox in Italiã Locros regressus pecuniã proserpinæ auehere tẽtauit: sed ea naufragio relata est tũ ĩ græciã regressus dũ agros oppugnaret ictu tegulæ p̃stratus est: corp⁹ ad antigonũ regẽ macedoniæ relatum magnifice sepultum. Pœnus erit: sed romani ipsi se mutuis uulneribus occidere. Pœnus: Hãnibal qui sexdecim annos Italiã occupauit & sæpe romanorum exercitus occidit. Diſcindere: uastare. Alta sedẽt: sed id fecit romana discordia. Alta: profunda quæ adhuc apparent. Sedẽt: sunt: manent. Virgilius. Turnus secreta ualle sedebat. Quod si non a. nunc sensum transit ad inuocationem: & sine dubio hoc loco per ironiam dicit Neronẽ imperatorem: haud indigne tot cladibus ad imperium ro. peruenisse. Dicit enim si aliter Nero imperator Ro. eẽ nõ potuit: nisi prius tot clades italia pateretur: iusta causa fuit: cur bella ciuilia fuerint: nam ut talem imperatorem Rõa ni consequeretur nulla bella: nullæ clades timendæ fuere: immo potius optandæ: ordo est iam nihil o superi quæri

murꝰ Non aliã uen.fa.ne.i.ſi nulla alia ratione Nero potuit imperare Romanis. Magno.ſ.p̃tio:labore & pericu lo declarat periculũ:quia niſi prius bella contra Gigantes cõfeciſſent dii nõ potuere reges eſſe cœlorũ. Tonanti. loui.Gigantũ:quia in eã animi elationẽ uenere:ut bellũ loui inferre auſi fuerint. Scelera.ſ.ciuillis belli. Nefaſq; quæ cõtra iusdiuinũ & humanũ geſta ſunt. Hac mercede:hoc præmio ut Nero nobis imperet. Diros pha.cam eſto:hæc omnia gaudemus contigiſſe:q̃do non aliter:datur:ut imperatorem,hunc conſequamur.

Impleat. & pœni ſaturentur ſanguie manes
Vltima funeſta concurrant prælia munda
His cæſar puſina fames, mutinæq; labores
Accedãt fatis. & quas premit aſpera claſſes
Leucas. & ardenti ſeruilia bella ſub ætna
Multum roma tñ debet ciuilibus armis.

SVLPI. Impleat cadaueribus romanorũ:& pro impleuerit p̃terito ponitur ut uerba ſequentia diros noxios & ira deorũ facto. Pœni ma. Afrorũ aie q̃ ſemper romanorũ ſanguinẽ ſi tiuerũt. Alluditq; ad p̃liũ geſtũ in aphrica inter curionẽ & ua rũ & iubã & rurſus contra pharſalias reliquias quæ ſe ibi rece perat Catone Scipione:& Gn. põ.filio qui ad iubã cõfugerat ducibus: fuit aũt p̃liatũ ad Tapſum nõ minori q̃ in pharſalia cede. Ceciditq; illic Scipio:ſed multo ante ceciderat curio. iu ba uero rex luxu regio epulatus petreio fuge comiti ſe p̃buit occidẽdũ. Inde ſemet petreius occidit. Vltima:illic.n.debel latũ eſt & huic ciuili bello finis impoſitus. Cõcurrãt ſimul certẽt. Funeſta mũ. apud mũdã hiſpaniæ oppidũ mul tis funeribus & cladibus inſignitũ & mortiferũ Nã cũ ſe illic põpeii filii recepiſſent tanta hoſtiũ ſtrages eſt facta ut cæſar obſidẽs uictos ex cõgeſtis cadaueribus aggerẽ circũ urbẽ fecerit: q̃ pilis iaculiſq; cõfixa cõtinebantur. His cæ.ad cæ'.quẽ ẽ inuocaturus ſe uertit. Peruſina fa.mu.q.la:M.Anto.cõſ.ſecũdus cæſ.hæres Octauiũ ſibi p̃latũ in uidẽs eũq; probris laceſſens armis palã opprimere ſtatuit:paratuq; exercitu deciũ brutũ ſuis motibus reſiſtentẽ ob ſedit Mutinæ:Octauius ueteranis Cæſ.reuocatis conſulẽ fugat caſtriſq; exuit:una cũ Hircio & panſa conſ.qui illic ceciderũt. Inde uero cũ agros ueteraniſq; diuiſiſſet.L.Anto.antonii frater:tũ cõſulatus quẽ gerebat tũ fratris:qui in orientẽ acceſſerat cõfidẽtia res nouas molieꝫ coactus ẽ peruſiã fugere:ubi ab auguſto obſeſſus penuria cibario rũ turpiq; & nõ nihil experta fame ad deditionẽ cõpulſus ẽ. & q̃q̃ ſine ſanguine res acta ſit:tamẽ inumeri inedia cõ ſumpti ſunt. peruſia in etruria oppidũ conditũ ab acheis:mutina uero in Gallia ciſalpina ẽ. Accedãt:addantur. Et quas.aſ.claſ.& naues q̃ ſubmerſæ ſunt apud leucadẽ in pugna nauali actiaca:in qua auguſtus anto. Cleopatrãq; ſu perauit per methonymiã claſſes milites qui perierũt accipimus:Leucas oppidũ ẽ in leucadia peninſula quõdã Ne ritũ appellatũ ſicut & illa neritus ut pli.docet. Significatq; auctore Strabone albã petrã:ibiq; eſt ſaltus amatoribus ſalutaris. Ipſa aũt peninſula uix ambraciã ẽ ubi:& leucates promõtoriũ. Aſpera:ſaxoſa. Leucas:oppidũ ipſum p mari poſuit leucadio. Premit:grauat & ſic locutus ẽ ac ſi adhuc p̃mãtur. Seruilia bel.nõ indicat bellũ illud q̃ Eu nus ſyrus phanatico furore ſimulato dũ Syriæ deæ comas iactat ad libertatẽ & arma ſeruos quaſi numinũ iperio cõcitauit:idq; ut diuinitus fieri p̃baret in ore abdita nuce q̃ ſulphure:& igne ſtipauerat leniturq; inſpirãs flãmã inter uerba fundebat. hoc miraculo.lx. amplius militũ hoium coegit exercitũ. oppida uaſtauit:romanorũ p̃torũ caſtra di rupuit. Sed hi a perpenna impatore uicti:& apud ætnã obſeſſi partim ſame partim crucibus cõſumpti ſũt:multi & in ergaſtula miſſi. Sed illũ bellũ nauale ciuile demõſtrat:quo ſextus põ. Siciliã & ſardiniã obtinens cũ ſeruos ẽt ar maſſet in freto ſiculo ab auguſti claſſe ẽ ſuperatus. Ipſe aũt cũ in aliã profugiſſet:cathenas tãdẽ illic ſenſit & pcuſſo res. Ardẽti æt.hic mõs in ſicilia fumũ flãmaſq; e ſummo cacumine euomit. Debet:obligata eſt.

OMNIBO. Impleat.ſ.ſanguie. Diros cam.ubi dira bella geſta ſunt. Et pœni ſat.ſan.ma.i.umbræ carthaginẽ ſiũ q̃ in italia cæſi ſunt ſatiẽtur: ut aſdrubalis qa claudio nerõe & liuio collega cũ multis carthaginẽſibus occiſus ẽ:ergo eorũ aiæ gaudeãt ſe ultionẽ cõſecutas fuiſſe. Vltia fu.fuerit ẽt p̃liũ geſtũ apud mũdã ſi aliter nero imptor eẽ nõ põt:bene qdẽ p̃liũ ultimũ cæſari fuit:nec illud qdẽ pro reliqua facilitate:ſed triſte & aſperũ: nã nec cæſar p more lætus fuit:ſed ante aciẽ mœſtus conſtitit ſeu cõſideratiõe hũanæ fragilitatis ſecũdũ appianũ:ſeu metuẽs ne id qd̃ põpeio acciderat ſibi cõtigeret. Cũ ergo diu æquo marte pugnaſſet, ſubitũ inter milites ſilẽtiũ exortũ ẽ ipe ẽt nefas uidit:qd̃ ante nõ uiderat:ut Veteranorũ mãus retro cederẽt:ex quo adeo deſpauit:ut de morte cogitaret:& uenenũ hauriret. Cũ igit cohortes extrãſuerſo ad eius caſtra uenirẽt:q̃s Labienus miſit ſimulauit eas fugere:& eas ad Mũdã uſq; ſecutus ẽ:& urbẽ Mũdã obſideri iuſſit:& cæſorũ hoſtiũ factis aggerib⁹ caſtra uallauit: Vbi iã deſpa tis rebus filius põpeii antea itorto talo:latẽs in ſpelũca a cæſariãis occiſus ẽ in crure uulneratus ad lauronẽ occidit dicit ergo ẽt bellũ illud qd̃ geſtũ fuit apud mũdã accedat:ut tãdẽ impator Nero fiat. Cæſar.ſ.Julius q tribus & ui giti uulneribus in curia põpeii occiſus ẽ cõſpiratiõe in eũ facta iterfectores cuius teſte appiano alexãdrino fuerũt ex ſuis potiſſimũ fratres duo Cæcilius & Bucelianus:& ultra hos Rubrius Riga: Quintus ligarius Marcus Spuri us:Seruilius galba:Sextius naſo potius aqla:ex amicis uero cæſaris decius Caius caſea:Trebonius pterea & Tulli us cimber. Minutius. Baſiliuſq;. Peruſina fa.auguſtus cæſar cũ uigintiq̃ttuor annorũ eſſet lutiũ antoniũ peruſiæ obſedit:& eũ fame i ſeditionẽ uenire coegit:ibi & ipſi antõio dedit ueniã:& militibus eius. Vrbẽ ipſam diruit:re dactiſq; in ptãtẽ oĩbus aduerſæ partis exercitibus bellũ citra ullũ ſanguinẽ confecit. Mutinæq; la.in mutina Mar cus anto.deciũ brutũ obſidebat ad quẽ legati de pace miſſi:repudiati ſunt poſtrẽo etiã impator octauius & prio q dẽ pãſa aduerſus anto.male pugnauit:deide hircius fuſis ſociis pugnã adæquauit.tertio anto.uictus ab octauio in græciã cõfugit. Et quas pre.ar.cl.leu.auguſtus cæſar initio motus bellorũ q̃ Marcus anto.fecit:traiecit Durachiũ ut ibi ueniẽte anto.& Cleopatra occurreret:poſitis caſtris leucada promõtoriũ caſtris circundedit. Cornua etiam promontorii cinxit:& ſtatim cleopatra & anto:affuere: quadringenæ naues erant auguſti: ducente uero amplius hoſtium:ſed magnitudo harũ adæquabat illas.a nõ ſenis in nonos remorum ordines ſurgebãt præterea tabulata adeo alta erant:ut caſtrorum & urbium formam præberent:ſed hæc moles exitio fuit hoſtibus:nam agiles auguſti naues: graues Cleopatræ plures ſingulas adortæ: facile diſſipauere: & ita Auguſtus Cæſar uicit. Præmit

qa ibi ſubmerſæ ſunt Cleopatræ & anto.naues. Et.ar.ſer.bel.ſub ætna:ſytius qdã noĩe eunus:quaſi phanatico furore ſtimulatus ſeruos ad libertatẽ & arma uocauit: cũ Syriæ Deæ comas rotaret.nã ampla in os nucæ ſulphure ſtipata accepta:cũ ſingulis uerbis ſingulas flãmas emittebat: quo miraculo moti ſerui.primo duorũ miliũ poſtea quadraginta miliũ exercitũ cõfecit:& cœpit caſtra romanorũ.ſ.manilii:lentuli:ipſei & piſonis:ſed hos tãdẽ nouiſſime fame uictos & quaſi peſtilẽtia cõſumptos apud ætnã mõtẽ perpenna in Erguſtula duxit. Ardenti:quia ſẽper flãmas emittit. Multũ ro:q̃uis hæc oía bella fuerint:in quibus tãta romanorũ cædes fuit:tamẽ bene actũ eſt tecũ o Roma q̃ talem conſecuta es imperatorem.

SVLPI Quod t.r.a.ẽ:qđ tu imperiũ obtines. Tecũ ſup Neronẽ poſt mortẽ nõ mõ in deorũ nũerũ recipiendũ uaticinatur ſed etiã ſummũ deũ & ſidus futurũ.Eũq̃ ut in medio cœli cõſiſtere uelit ſuadet& ad pacẽ colendã genus humanũ hortatur. Peracta.ſ.finito uite curſu & ſtatu. Eſt.n.Statio ipſe ſtãdi actus ad tẽpus:& locus ipſe ubi ſtãt ad tẽpus ſiue naues ſiue milites. Serus:tardus & lõgã uitã ei ominatur. Petes a.ibis in cœlũ: Regia c.periphraſis & methonymia: magno celites gaudio te ſuſcipiẽt. Prælati:qđ tu prætuliſti terris:& illic maluiſtis q̃ in terris regnare. Polo:celitibus. Tenere.ſ.ſummũ imperiũ & iouis officio fungi.Sceptræ uirga eſt regni inſigne

Q uod tibi res acta ẽ. te quũ ſtatiõe pacta
Aſtra petes ſerus:prælati regia cœli
Excipiet gaudẽte polo: ſeu ſceptra tenere
Seu te flãigeros phœbi cõſcendere curr⁹
Telluremq̃ nihil mutato ſole tumentem
Igne uago luſtrare iuuet tibi numĩe ab oi
Cedetur iuriq̃ tuo natura relinquet.
Q uis de⁹ eſſe uelis.ubi regnũ põer mũdi
Sed neq̃ i arcto ſedem tibi legeris orbe
Nec pol⁹ aduerſi calid⁹ qua uergit auſtri
Vnde tuam uideas obliquo ſidere romã.
Aetheris imenſi partem ſi preſſeris unam
Sentiet axis onus librati pondera cœli
Orbe tene medio pars ætheris illa ſereni
Tota uacet nullæq̃ obſtẽt cæſare nubes.
Tũ gẽus humanũ poſitis ſibi cõſulat armis

Currus.i.currus ſolares quo in ſecũdo metha.deſcribit Oui. Luſtrare.i.ut circuire ſolet. Nihil ti.ut timuit phætõtis incẽdium quum currus ſolares impetraſſet a patre. Mutato.ſ.auriga eſt ſolarii metonymia. Cedetur t.ab omni enim nullus deus tibi obſtabit.oẽs tibi obtẽperabunt. Iuri.t.arbitrio tuo quãq̃ priſ.in xviii.legit Iuriſq̃ tui quod placet:ut ſit nam uiris tui.i.quæ tibi pebit relinquet tibi quis deus eſſe uelishoc é q̃ ptãtẽ uelis habere.nã certũ eſt te Ioui & phœbo nil dectratuꝝ Vbi r.p.m.in qua cœli parte uelis mundũ regere. Sedẽ.ſoli um. In ar.o.in parte ſeptẽtrionali in qua eſt utraq̃ arctos:hoc eſt urſa maior & minor. Nec q̃:nec iuxta eã partem. Polus: id ẽ uertex antarcticus meridianus:q polo arctico eſt oppoſitus. Eos polos dicimus ut aĩt apuleius a quibus uelut a cardinibus directio quædã profecta axis eſt ductus diuiſor & diſcriminator mũdi. orbẽ terræ in medietate cõſtituẽs:ſiue ut apertius teneas poli ſunt extrema cacumina axis.i.lineę recte pſperã mediã trãſeuntis. Auſtri aduerſi plagæ meridianæ oppoſitæ.ponitq̃ uẽtũ pro regione. Vnde:a quibus locis. Sidere o.obliqua ſtella tua & nõ recto ituitu aſpiciẽte .nã ſi ad occidẽtẽ cõuerſũ os hũere ut ſidera pene oía romãi obliq̃ reſpicies:ſic etiã ſi ad arcticũ aut antarcticũ. Vnã:ſi orientalẽ ſiue occidentalẽ. Sentiet a.o.ipedieꝝ cœli curſus: & inclinabitur hac uel illac ipm eni purũ ẽ & uerſatile. Librati p.c.o.t.m.cõſiſte in medio cœli:nã nec cernes romã obliquo ſidere:nec eris axibus oneri. Librati:ſuſpẽſi æquali põdere. Pars æ.i.ſ.proſpectus illius regionis in qua cõſiſtes perpetuo pateat nec nubes admittit:ut a terris ſemper cõſpiciare. Aetheris:cœli. Vacet:libera ſit nec inter illã & terras aliquid iterponatur. Obſtẽt a cæ.opponãtur nobis ne te ſiduſq̃ tuũ proſpiciamus.multi ſed ,pfecto incaſſum uolũt totũ hoc intelligi allegorice tãq̃ corporis eius deformitatẽ oſtẽdat.fuit enĩ auctore trãquillo oculis ceſiis & hebetioribus cerui ce obeſa & uentre proiecto:& ideo poetã dixiſſe ſidere obliquo:& ſentiet axis onus. Tũ:tunc nerone in deũ cõuerſo:poeta hũano gñri pacẽ & cõcordiã auſpicatur. Conſulat ſibi:prouideat ſuæ utilitati.

OMNIBO. Tibi res acta.i.ad utilitatẽ tuã. Statione pa.a.pe.ſe. Apoſtrophat nũc ad neronẽ:& per ironiã dicit illũ ptãtẽ hĩturũ cœlicũ ex hoc corpore humão diſceſſerit:ut q̃cũq̃ cœli partẽ uoluerit deligere poſſit :Hac ſta.p.i. hac uita finita nã ſtatio ẽ locus:ubi naues ad tẽpus manẽt:nõ aũt hyemãt:ita & aĩa in corpore noſtro quaſi in ſtatione manet. Serus:qa lõga uita tibi ſupereſt. Prælati:ppoſiti qa tu cœlũ ppones regiæ romanæ. Gaudẽte po.qa oẽs cælestes lætitiã agẽt te in cœlũ aſcẽdere: Seu ſep.ſiue inqt rex cœli eẽ uolueris:ſiue currũ ſolis aſcẽdere facile tibi cõſentiẽt. Nihil ti.quẽadmodũ timuit phætõ cũ currus patris regere uoluit.q.d.ñ eris ſimilis phætõti: qui zodiaci mõſtris terĩtus habenas equorũ reliqt. Vago er.qa errauit tũc cũ ſolis phæton currũ gubernauit:Luſtrare circuire. Quis:pro qualis. Tuo iu.tuæ ptãti. Sed neq̃ in ar.monet ne imas cœli ptes deligat: ne forte maiori one re axem pmat:ſed dicit mediũ cœli locũ capiẽdũ eſſe ubi ſedẽ ſuã ſtatuat. nã ſi e regione ſteterit nõ poſſet niſi ex obliquo Romã reſpicere:& ex hoc eũ ſtrabonẽ fuiſſe ſignificat. Nec le.pro elegeris. In ar.or.hoc eſt in ſeptẽtrionali:uidelicet in altero polo cœli.nã ſicut in ſphæra uidere licet:diameter:hoc ẽ axis alio noĩe appellatur:ab altero polo uſq̃ ad alterũ polũ per mediã trãſit ſphærã & pmus polus arcticus.i.ſepẽttrionalis.dicitur ab arcto.i.urſa,nã ἄρκως ẽ urſa.alter uero antarcticus ẽ ex oppoſito arctici.ſ.auſtralis uel meridionalis.dicit ergo ne in altera parte ſedẽ deligat nero:ne nimio põdere cœlũ pſſum ruat. Nec po.hoc ẽ in extremitatibus cœli ſedere noli.nã utrinq̃ tibi periculũ imminet. Auſtra.i.in meridie in altero polo neq̃ delegeris ſedẽ. Vergitur:uoluitur:quia cælũ ſẽp uoluitur ab oriẽte in occidẽtẽ:& uertitur circa polos.i.arcticũ & antarcticũ. Auerſi:antarctico polo oppoſiti. Vnde tu,nã e regione poſitus:romã niſi ex obliquo aſpicere poteris. Aetheris imen:noli in extramitate cœli ſedere.qa nimio põdere pſſum cœlum in periculo eſt ne corruat. Axis.ſ.arcticus & antarcticus.Librati põ.quid igitur faciẽ dũ:utra inquit pars cœli erit:ſi in medio ſederis. Orbe.ſ.cœli.i.in media rotũditate & cõnexitate:nã cœlũ ſphæricũ ẽ. Librati.i.ſeipſum ſuſtinẽtis:quia ſuo põdere ſe ſubſtinet:ut in nullã partẽ inclinet:iõ libratũ cœlũ dicit.Pars

.s.medii coeli. Vacet.í.tibi ſeruíat:& ſignificat craſſi corpis hoíem:ac ſi dicat tãta ẽ tui corpis uaſtitas: ut totã cœli ptẽ ſis occupaturus. Tũc gẽus hũanũ:hoc loco rurſus ironice & aphibologice loqr. Videſ.n.dicere tũc cũ cœlũ renueris & gẽtib' hũanis ipare cœpis:pax totũ orbẽ tenebit: ſed hoc diẽ dõec uiuus ípiũ tenebris ſp bella erunt. At ubi e terris diſceſſeris:tũ dẽiq; pax ubiq; regnabit. Tũc:poſtq̃ mortuus eris:uel poſtq̃ regna cœli tenueris.

Inq; uicẽ gẽs oís amet pax miſſa p orbẽ
Ferrea belligerí cõpeſcat límina ianí.
Sed mihí iã numen: nec ſí te pectore uates
Accípiã:cyrrhea uelím ſecreta mouẽtem
Sollícitare deũ:bacchumq; auertere nyſa
Tu ſatís ad dãdas romana í carmina uires
Fert animus eãs tantarũ expromere rerũ
Immẽſuſq; apítur op9:quid í arma furẽtem
Impulerit populũ qd pacẽ excuſerít orbí
Inuida fatorũ ſeries ſũmiſq; negatum.
Stare diu nímioq; grauef ſub põderẽ lapſuſ
Nec ſe roma ferens,ſic quum ɔpage,ſoluta
Sæcula tot mũdí ſuprema coegerít hora
Antíquũ repetẽs íterũ chaos oía míſtís

SVLPI. Inq; ui.themeſis ẽ. Miſſa:emiſſa e tẽplo iani Oui: Quũ libuit pacẽ placidis emittere tectis.Libera p tutas ãbu/ lat illa uias. Cõpeſcat li.ferrea claudat portã æneã & uectib9 ferreis mũitã. Iãi bel.Ião pacis belliq; arbitro Nũa põpilius templũ erexit qd belli tpe apiebaf:ea rõne:Vt pateãt populo reditus ad bella,pfecto ut iqt Oui.Pace claudebaf.ne q̃ poſſet diſcedere.fuerat ãt uſq; ad lucani tpa clauſũ ter.Sub Nũa põ/ pilio.Poſt ſecũdũ bellũ punicũ:& ſub Auguſto poſt Attiaca bella. Sed mi.iã nu.Sed mihi ẽt uiuẽs,p deo es:nec opꝰ ẽ bac chũ aut apollinẽ iuocẽ ſi tu mihi faueris. Accipiã priſcianus lꝫit accipio. Solicitare de.iuocãdo uexare phœbũ. Secre/ ta cyr.mo.reddẽtẽ oracula apud antrũ cyrrheũ:Cyrrha oppi/ dũ ẽ iuxta pnaſum ĩ phocide a quo ícipit ad delphos aſcẽſio. Ibí ẽ antrũ cyrrheũ phœbi oraculo celeberrimũ de quo lege Iuſtínũ li.xxiiii. Auertere:réouere ut me adeat. Nyſa.Nyſa ut auctor ẽ Stra. úicus ẽ helycóis in phocide.& Vrbs in felici arabia:& alia ĩ india: baccho ſacræ.Q ui dñt nyſã uerticẽ al/ terũ eẽ pnaſi ĩ quo bacch9 colaf & cytherõ etiã appellaf & p cyrrhã alterũ uerticẽ ipſũ helycõa accipiũt ridiculi ſũt:nã hi duo mõtes diuiſi ſũt:& a pnaſo bicipiti lõge diſtãt. Poeta er/ go urbẽ arabicã uel ĩdicã ítellexit:Nã q̃uis Helycõ phœbo & Cytherõ baccho ſit facer. Nyſã q̃ uicus ẽ ĩ helycone nou deſignauit. Tu.ſ.tu ſufficis ad iſpirãdã mihi facultatẽ canẽdi romanã hiſtoriã. Fert aíus. Vt facilius intelli/ gaf quã ẽ ſcripturus Hiſtoriã:explicat cãm belli ciuilis redditq; auditorẽ attẽtũ & docilẽ:Vultq; ꝑcipuas cãs fuiſſe ĩtũ nãq; rerũ íſtabilẽ & nimiã potẽtiã romanorũ:Addit iis regnãdi diſcordẽ cõcordiã quã imerũt craſſus Põpe/ ius & cæſar:cũ regnũ nõ capiat duos.Poſtea ſubiũgit mortẽ craſſi & iuliæ.Ipſorũ ducũ ſupbiã & æmulationẽ.po ſtrẽo publicã urbis corruptionẽ & uitia. Cãs huius belli cæſar ĩ cõmẽtariis:florus ĩ hiſtoria:& trãqllus ĩ cæſar diſ ſuſe apiũt. Fert cupit. Expromere:apire: & uelut e cõdito emittere. Cãs.Cã ẽ id pp qd aliqd fit. Immẽſũ.o in gẽs cãpus & moles. Furẽtẽ uehemẽter cõmotũ. Excuſſerit:repulerit.Excuti ꝑprie dr q ſedẽs ex equo concuſſus eiicif. Series ſa.ordo & cõnexio cãrũ. Inuida:inimica:nã nihil qd ẽ ſub luna uult eſſe æternũ. Quippe oía orta occideẽ & aucta ſeneſceẽ neceſſe ẽ ut inqt Salu. Sũmiſq; ne ſta.d.oẽ qd ad ſũmũ ĩcremẽtũ puẽit aut iminui aut diſſolui natura cõſtituit. Nimioq;.g.ſ.p.l.& caſus grauiores ex magno & alto ſtatu.Claudiãus inqt. Tollũf ĩ al/ tũ ut lapſu grauiore cadãt.Nã qd nimis eminet diuturnũ eẽ nõ põt.& quo maius ẽ põdus eo maior ruina. Vere igit Hora.Sæpius uẽtis agitaf ĩgẽs pius & celſæ grauiore caſu decidũt turres:feriũtq; ſũmos fulgura mõtes. Sic cũ.c.ſ.Similitudo a mũdi machia p diſcordiã ĩ ſe aliqñ reditura. Soluta c.rupta elemẽtorũ cõiũctione & amici/ tia. Hora,ſu.ultimũ mũdi tps. Coegerit:tot ſæcula coadunauerit & cõcluſerit hoc eſt finierit oẽ æuum. Anti/ quũ.r.i.c.i.i ꝑſtinã cõfuſionẽ reuertẽs:nã oẽ cõpoſitũ ſoluiť in ſuas ptes:& ſiue ex q̃ttuor elemẽtis cõſtet ut placet empedocli: ſiue ex athõis ut epicuro diſſoluẽdus ẽ mũd':q̃q̃ multi uolũt fore æternũ. ſed certũ ẽ oía concordia firma eẽ lite uero & diſcordia diſſipari: q̃ duo elementis adiecit Empedo.ut formæ,ppria. Amicitia ẽ cum contra rie qualitates elemẽtorũ & diuerſæ diſcedũt:Lis ãt cũ illæ redeũt. Chaos:cha.ẽ cõfuſa quõdã elemẽtorum uni tas hiãs patẽſq; ipfundũ dictũ a Χάιſμο quod ẽ hio. OMNIBO. Gens oís amet.i.ſit hoíum iter ſe ſocietas atq; cõiũctio:q̃dũ ĩpas eẽ nõ ꝑt. Ferrea belligeri:ſecũdum hiſtoriã Liuii hoc dixit & conſuetudinẽ romanam,nã Numa põpilius tẽplũ iani ædificauit:itaut cũ clauſum eẽt pacẽ ſignificaret:aptũ uero bellũ. Belligeri ia.i.iani dei tẽplũ quod aptũ bellũ ſignificat. Cõpeſcãt:claudãt. Vir.Claudenf belli portæ:ſignificauit pacẽ futurã eẽ:tũc cũ Octa.imperet:qđ ita fuit:nã regnante Auguſto cæſare pax per rotũ orbẽ erat. Sed mihi iã numẽ.i tibi uiuo diui nos honores exhibeo teq; non mius in terris iuoco:q̃ ſi cœlũ teneres. Te pectore.i.ſi diuinitatem tuã mẽte aíoq; cõcepo:mihi non opus erit iuocare apollinẽ:nec muſas:nec carmen quo bella romana deſcribã. Accipiã pe.i.q; te aío & mẽte cõcipiã. Nec ueli.i.nolim. Sollicitare deũ.ſ.apollinem.Cyrrhæa:cyrrha urbs ẽ uetuſta ſub cirphi rupẽ iuxta delphos ubi colebatur apollo.uñ Iuuenalis.cyrrhæi ſpicula uatis. Nyſa:urbs fuit in felici arabia ĩ qua bacchus enutritus fuit a nymphis ꝺ q̃ nũc ítelligit.aliã eiuſdẽ noís ĩ ídia bacch9 cõdidit:fuit ẽt uicus ni helicone ſtrabo. Mouẽtẽ.ſ.tũc cũ oracula dat:qa mons oís circuncuti uí & tremere. Auertere:remouere quãobrem nec hũc:nec illũ a ſuis ſedibus mouebo. Tu ſatis.ſ.eris & ſufficies. Rõana carmía:ĩ qbus res romanas ſcribere con ſtitui. Fert aíus:poſt iuocationem narrare incipit:ſed ante q̃ narret attẽtos facit a rebus magnis:nouis inuiſitatis Fert.í.cupit. Exprõere apire:ſicut ĩ ꝓœmio dixius:licet hoc loco ꝑfiteatur ciuilis belli cãs dicturum tũ generali ter ꝑſeqf:& primo qdẽ dicit quẽadmodũ põpeius & cæſar dñandi cupiditatẽ hũerint. Immẽſum opus:qa rem puã ſcripturi ſum9 ſed magnã. Excuſſerit:remouerit. Inuida fa.declarat gñali cã:qa fata ſic uelle uidenf:ut nul/ lũ ipiũ ſit diuturnũ:ſed diuturnũ certe ñ ſẽpiternũ. Inuida:q̃ſi rebus humãis ĩuideat. Senes:ẽ diffinitio fati. nã ut ait Ci.Fatũ ẽ q̃dã cõtinua ſeries rerũ ſeſe uoluẽs.ĩplicãſq; p æternos ꝯſeq̃ntiæ nodos. Stare diu: nam hoc ipiũ ſtare diu ñ potuiſſe:ñ tñ fuit cã bellorũ:ſed fata qb9 aduerſãtib9 nihil ꝓpetuo durare ꝑt. Lapſus.ſ. fuerunt cã

huius belli. Graues ſub pō.L.unū ex reliquo ſeqtur.nā ſi pōdus magnū eſt:iō grādior eſt caſus. Ferēs: ſuſtinēs: qa ad tm̄ culmē magnitudis roma puenerat:ut nō amplius ex mole nimia ſtare poſſet.trāſlatio.n.ſumpta ē a mole q̄ ubi ad ſūmū puenerit neceſſe ē:ut ruat. Sic cū cō.ſo.p ſiſitudinē oñdit qūo pax turbata fuerit:ſatis uolētibꝰ īpiū romanū diutius ſtare:cū ſit fuſa pax ī orbē terrarꝝ:ſic īqt & fuſa ē pax ſicut dñt oli īter ſe diſſolutis elementis: oīa ad antiquū chaos reditura eē. Sic:qūo pax fuit cōfuſa:ſicut machina mūdi.Ordo ē oīa ſidera cōcurrūt. Cū p qñ. Soluta.i.cōcordia q̄ elemētorꝝ ē uiculū ſecūdū Empedoclē:q dicebat q̄ttuor qdē eē elemēta:Aquā:Terrā Ignē:& aerē:ſed dicebat duo eē formalia:uidelicet lītē & amicitiā:q̄ elemēta cōiūgūt & ſeparāt.Amicitia eſſe īcipit cū cōtrariæ q̄litates elemētorꝝ & diuerſæ diſcedūt.Lis āt tūc cū illæ cōtrariæ q̄litates redeūt:ſed hoc dicebat fu turꝝ ſpacio duodecī milia annorū·nā ut elemēta cōcordēt dinerſas q̄litales hñt.chaos ē rerū oīum rudis īordinatq; materiæ cōfuſa cōgeries & dī a χέω .i.cōfundo.

SVLPI. Cōcurrēt cōcertabūt. Ignea.p.a.p.Vis aſtrorum ignea ī æquore ſiccādi ipm cā deſcēdet. Tellus.e.l.n.tellus repugnabit ne mare littora dilatet:& ſe magis extēdat. Excutiet:reiciet. Frī.c.ph.Iuna ſole oppugnabit nec ipm reſpiciet:ſed ibit auerſa. In dignata.a.b.irata qđ bigis īuehat q̄drigas ſolis ſibi depoſcet.Vtī āt luna bigis hoc ē duobꝰ eqs ſiue equo & mulo quorꝝ alter albꝰ alter niger ē. Poſcet d·uolet die lucere. Per orbē o.p Zodiacū q ē obliquꝰ circulus nā ab imo unius Zonæ tēpatæ ad ſūmū alteriꝰ trāſuersus extendī. Machīa:cōpoſitio & ſtrues:ē āt machīa ut i.x. uictruuius ſcribit cōtinēs ex materia cōiunctioī. Turbabit f. diſſoluet cōcordiā. Diuulſi diſcordātis & ī diuerſa diſtracti. In ſe m.r.trāſlatio ab ædificiis q̄ īgētia & altiſſima ſua mole ſe opprimūt. Poſuere h.m.c.cōſtituerūt hāc mēſurā & fīnē ut quū ad ſūmū puenerit īcremētū īminuant & ruāt. Lætis: felicibꝰ. Nec g.u.nec fortuna īqt pmiſit facultatē atterendi romanū īpiū gētibus exteris:ſed ut ſe met.euerteret uoluit

Sidera ſideribus cōcurrent ignea pontum
Aſtra petent:tellus extendere littora nolet:
Excutietq; fretum:fratri contraria phœbe
Ibit: & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata diem poſcet ſibi:totaq; diſcors
Machina diuulſi turbabit fœdera mundi.
In ſe magna ruūt. lætis hunc numina rebus
Creſcendi poſuere modū.nec gētibus ullis
Cōmodat īn populū pelagi terrāq; potētē
Inuidiam fortuna ſuam.tu cauſa malorum
Facta tribus domīnis cōis roma nec unquā
In turbam miſſi feralia fœdera regni.
O male cōcordes nimiaq; cupidine cœci
Quid miſcere iuuat uires orbemq; tenere

Cōmodat ī.ſ.cōcedit ꝓpriū odiū ī res ꝓſperas.Odit enī nimis læta & ſūma imis & ima ſūmis mutare gaudet ut ait Seuerinꝰ. In p.romanū. Tu c.p Apoſtrophē huius belli ciuilis originē fuiſſe īqt reip.occupationē a Pōpeio craſſo & cæſarefactam. Feralia f.mortifera regnādi cōcordia. Regni reip.& īpii romani qđ hi ut regnū occcupauerāt. Nū q̄ mi.in turbā:nūq̄ tradidi pluribus.Nā roma añ hac aut ſua libertate uſa erat aut ſub ſingulis regibꝰ fuerat. Om. c.cū exclamatiōe arguit eos cupiditatis q̄ itinere cōcordiā īfidā:& ex qua ſūma eēt diſcordia oritura. Cœci c.improuidi & excordes a uiditate hñdi. Quid iu.qd ꝓdeſt cū uſa ſocietas durare nō poſſit qa eſt naturæ cōtraria. Miſcere u.cōīūgere & firmare potētias uīas:& hec iō dicit qa ut meminit florus.Cū res Romana toto orbe polleret & ī theatris pōpeiꝰ triūphi decātarēt:& pōpei potētia apd ociosos moueret īuidiā Catoq; pōpeiū detracta uelletq; opes altiores:&.C.Cæſar eloquēria & cōſulatu ꝑſtaret.Pōpeius tm̄ ſup utrūq; emineret & cæſar dignitatē cōparare craſſus augere pōpeius retinere cuperet.de iuadēda rep.facile cōuenere.cæſar quo firmius ſibi pōpeiū annecteret Iuliā filiā Scipioni deſpōſatā ei coniugē dedit. Tenere in medio:communiter poſſidere.

OMNIBO. Ignea aſtra.q̄ nā ſepata ſūt uidelicet ignis.i.æther miſcebit cū elemēto cōtrario.i.aq̄. Fretū:mare ipm terra īunda re uidebit. Excutiet cōfūdet:ut oīa īundent. Phœbe.i.luna aduerſa ibit ſoli:q̄ a ſole ſp natura diſcedit & quāto magis appropīquat ſoli tāto minus lucet.& ecōuerſo:& hīc ē q luna dī creſcere & decreſcere:ſed ſol exterī ſuū curſū facit Luna īterius & quātū ſpacii ſol cōficit uno anno Luna uno mēſe pficit. Obliquū or.i.p zodia cū q circulus ex obliquo zonas cingit.ergo ubi nūc noctē Luna tenet:tunc diē tenere uolet. Diē poſcet ſibi.i.relicto ſuo p curſū ſolis īcedere īcipiet. Totaq; diſcors ma.i.cōcordia elemētorū q̄ oēs res cōſiſtūt & ſeruāt. In ſe magna ruūt:cū inqt ad eā celſitudinē uenerit īperiū romanū:ut altius aſcēdere neq̄at:neceſſe eſt ut p ſe ruat:ſed ita dii uoluerūt:ut ſit finis īpii. Lætis.i.pſpis:ſic triſtia'aduerſa dicius:ſic læta ꝓſpa ītelligius. Fortūa cōmodat īuidiā:Hoc inqt:q̄s fortuna opes po.ro.dedit īuidere cœpit noluitq; ut externæ gētes has opes ꝓſternerēt: ſed populus rōanus.ergo inuidiā ſuā nulli cōmodauit·Populū romanū.nā ita fortūa uoluit:ut romani inter ſe cōcurrēt bello ciuili & ſuas opes ꝓfligarēt. Tu cā malorū:rōa.n.fuit cā tātorū malorꝝ cū cœpit tribus dñis eē cōis. Nā cæſar ut Iuliā filiā pōpeio cōiūgeret & craſſū cōciliaret:ſe tertiū ſociū fecit:ut nihil ī rep.gereret qđ ſuo arbitrio diſpliceret:ſed poſt q̄ cōcordia direpta ē morte Iuliæ & cæde craſſi q bello pthico occiſus ē: ita bellū ciuile ē exortū. Tribus dñis:pōpeio craſ.& Cæ.q īter ſe īpiū ro.ptiti fuerāt.nā ut refert Appianus.Craſſus Ac pōpeius cōſules ambo deſignati. Cælari īperiū Galliæ ī aliud luſtrū prorogarūt.puincias ipſi īter ſe exercituſq; partiti ſūt pōpeius hiberiā ſortitus ac Libiā.amicis ad eas emiſſis:rōæ perſtitit.craſſus uero Syriā ac ſyriæ ꝓxima aſſumpſit: ad parthi cū ſiqdē bellū anhelabat:ut lucrū & gloriā inde referret. Turbā:qa ſocietas regni nunq̄ duratura eſt:qūo. Fœdera.ſ.fuerāt cau ſa. Regni:quia regnū nō patiī duos:ſic Statius.Sociiſq; comes diſcordia regnis.hæc ē ergo cauſa malorū. Feralia:lætifera:ſed ſatius fuiſſet nō fuiſſe cōcordes Cæſarē & pōpeiū:q̄ poſt concordiā in diſſenſionē ueniſſe.unde dicitur Cice.prius cōſuluiſſe pōpeio ne cæſari cōiungeret:quia cōiunctionē reip.optimā uidebat ſed diſcordiā permitioſam intelligebat. O male cōio inq̄ pōpeii Craſſe & cæſar quid tentatis inter uos ſocietatē inn

gere ipii:nō ne ſcitis nullū regnū ſociatū eē poſſe. Male cō.nā ut ſcribit Plu.Nō(ut plīmi exiſtimāt)pōpei ac cæ ſaris inimicitia:ſed amicitia poti⁹bellū ciuile pepit. Cupidie:qa libido regnādi uos i hāc ſocietatē deduxit. Mi ſceī uires.i.cōiūgeī & eē ſocios q̄ſi.d.ḥ fruſtra facitis. Orbē.i.ipiū orbis terraꝝ:nā rōa dña erat & regina terraꝝ.

In medio, dum terra fretum terrāq; leuabit
Aer. & longi uoluent titana labores
Noxq; diē cœlo totidē per ſigna ſequetur
Nulla fides regni ſociis, omniſq; poteſtas
Impatiens conſortis erit, nec gentibus ullis
Credite, nec longe fatorū exempla petātur.
Fraterno primi maduerunt ſanguine muri
Nec pretium tanti tellus pontuſq; furoris
Tunc erat, exiguū dominos cōmiſit aſylum.

SVLPI. Dū ter.fre.quoad erit mūdus ſocii regni erūt i fidi:hoc enī p piphraſim & iterp̄tationē dicit.Terra āt ē elemētoꝝ grauiſſima & æquo undiq; ſpatio diſtat a cœlo eſtq; ima & ab aere ſuſtētata cū aq̄ ſuſtinet aquā. Pli:ait:Aera uitalē ac pcūcta reꝝ meabilē: totoq; cōſertū:cuius ui ſuſpēſa cū quarto aquaꝝ elemēto librari medio ſpacio telurē. Leuabit:ſuſtinebit. Et lō.uol.ti.la.& ſol uertet ſe magno labore. Voluit.n.cōtra motū mūdi & laborat nitēs cōtra ueniētis ſphære uolubilitatē:hīc Oui.Adde qđ aſſidua rapit uertigine cœlū:Syderaq; alta trahit celeriq; uolumine torquet: Nitor i aduerſum nec me q̄ cætera uicit:Impetus: & rapido cōtrarius euehor orbi.luna quoq; ſic nitit & auctore Pli.Reliq; qnq; planetæ q erratici appellāt.nā cū mundo ferunt & cōtra mūdū qñ retrogradi ſunt. Lōgi:qa annui ſunt & in deficiētes.Noxq; di.methonymia:hoc ē luna noctis p̄ſes ſeq̄tur ſolē p.xii.zodiaci ſigna q̄ diſcurrit intra menſem multo minori q̄ ſol ambitu. Nulla fi.re.ſo.ſnia exēplo cōfirmata:nullus ſocius erit fidus in regno. Regnū.n.nō capit duos ut tragicus ait:& Statim.inq̄t.Sociiſq; comes diſcordia regnis. Ptās:potentia. Erit ipa.cō.nō tolerabit ſocīū:ſed illi inſidiabit. Nec gē.ul.cre.nec aliis natiō.bus fidē adhibeatis:ſed ſumite a uobis ipſis exēpla:quid .n.ē opus aut etheoclē & policē thebanos:aut Atreū & Thieſtē mycenæos cōmēorare:nōne Rōulus remū occidit. Primi mu.cū i ludibriū frīs remus nouos muros trāſiliſſet ab irato romulo ſiue eius celere ad muꝝ cuſtodiē dū p̄fato ē interfectus. Alii malūt romulū ut ſolus regnaret ſub hoc p̄textu ea uſū ipietate. Eſt & alia fama q̄ cū de urbis cōdite ipio noieq; iponēdo captarēt auguria & remus prior ex auētino ſex uultures. Romulus. xii. ex palatino uidiſſet:& hic numero:alle tpe p̄ſtaret:& uterq; a ſua multitudine rex ſalutareī orto certamie ibi i turba ictus remus cecidit. Primi mu.noua urbs. Fraterno:Emphraſim hēt:ac ſi diceret uos tñ non eſtis frēs. Nec pre.tā.a minori ad maiꝰ arguñtatio. Si.n.illi p exiguo regno iſidi fuerūt:qd uos facietis p toto rōano ipio cōſequēdo. Tāti fu.tāti ſcæleris:q̄tū ē ſociū fallere & ei iſidiari. Exiguu aſyl.ſynedoche:exigua urbs i qua erat aſyllū hoc ē tē plū ſanctiſſimū qđ ꝺſtituerāt iter palatiū & capitoliū iter duos lucos qđ uocatū ē iter mōtiū duoꝝ q̄rcetoꝝ ad qđ oīs turba ſine diſcrīe liber an ſeruꝰ eēt tute cōfugiebat:nec ide auelli ui poterāt:quocūq; ſcelere maculati dictū eſt āt ab ἄ qđ ē ſin ἀσυλάω traho qđ neminē ide licebat abſtrahere. Aſyllū a nepotibꝰ hercul⁹ pmū cōditū athēis fuiſſe. Sta.i.xii.docet:de quo hæc:Auditi q̄cūq; rogāt noctesq; dieſq;.lre datū & ſolis numē placare q̄relis. & Paulo poſt:Sic ſacraſſe loco cōe aiantibꝰ ægris Cōfugiū uñ ,pcul ſtarēt iræq; minæq; regnaq; & a iuſtis fortūa recederet aris. Cōmiſit d.ad pugnā oppoſuit & icitauit romu.& remū. OMNIBO. In medio:i cōi.ut uos tres iperetis:nō itelligitis hoc uos fruſtra tētare:qa tētatis facere q̄ riunīa ,phibēt:& dū mūdi nā pſtabit ipa nūq̄ fides iueniet iter ſocios regnoꝝ:nec frēs qđē iter ſe fidē ſeruauerūt cū regnare cœpunt qđ ita ſic exēplis nr̄is & ucterū ,pbari pōi:ut ueteꝝ etheoclis & polinicis⁹ fraꝝ:& cū ignū thebanū uterq; teneret:tādē iter illos orta diſcordia mutuis uulnerib⁹ ſe ceciderūt:ſic atrei & thyeſtis:quoꝝ thyeſtes uxorē frīs uiciauit:atreus thyeſte ad cōuiuiū uocato filios eiꝰ epulādos poſuit. Dū ter.le.i.dū orbis terraꝝ duraait. Leuabit.i.ſuſtiebit:qa terra ſuo pōdeī liberata i certa pmanet circūferētia cœli:mare.n.terrā circūdat.recte ergo dicit qa terra fretū ſuſtiet:aq̄ uero aerē & trā qa ſuo pōdere aer ſuſtiet terrā.circūdatꝰ.n.ē terra:imedioq; cētro ē tra.maī ābit terrā:ergo terra ipm ſuſtiet:qđ i nullā p tē declinari pōt terra:ſed cū grauis ſit deorſū tēdit & ad locū ſuū ſdit.exēpli gīa ſi circio facis orbē pūctꝰq i medio circūferētie erit diſtabit æq̄liter ab ipo orbe neci aliq̄ ptē icliari p̄t:ſic nec terra iclinari p̄t nec a ſuo cētro diſcedeī licet ſit ſuo loco mota ſiue dextrorſū:ſiue ſiniſtrorſū:ergo feq̄t ut cā aer ſuſtieat & ceērio i ſuo cētro pmāeat. Lō gi.la.qa ſeptē ſūt planetæ.ſ.ſaturnꝰ:iupp.mars:mercuri⁹:uenus:ſol luna.qnq; ſe mō cōtra mūdū feīt:mō cū mundo retrogradi ſūt duo.ſ.ſol luna ſp cōtra mūdum ferunt.iō lōgos labores dixit.nā laborat nitens cōtra uentētis ſphære uertiginē. Voluēt:qa ſol ſemp cōtra mūdū uoluit. Cœlo.i.p cœlū. Totidē p ſi.p quod ſigna currit ſol p totidē ēt luna:ſed hoc intereſt:qa ſol exterius curſum ſuū facit & ſingulo mēſe ſingula zodiaci ſigna tenet. Luna uero p eūdē circulū curſum ſuū facit:ſed iterius:zodiacus ē circulus i quo duodeci ſigna poſita ſunt & p obliquū zonaꝝ circūdat p hūc ſol & luna ſuū curſū faciūt:ſed exterius ſol & iterius luna:ergo breuorē: ex quo ſeq̄t ut q̄tū ſpacii uno anno ſol cōficit i uno ſigno pmanēs:cūq; i oībus ſignis curſum fecerit annū pficit. At uero luna uno mēſe oīa ſigna luſtrat.iō recte dixit lunā ſuccedere diei. Nox.i.luna. Nulla fi.re.ſ.erit. Oīs po.ἐρμὴ ſηέσυ ıσ.nam tum poetæ aliqd obſcure dixerīt diffuſius poſtmodū dicere ſolēt. Impatiēs cō.i.poteſtas nulla conſortiū hīe poterit. Nec gē.ul. nolo inq̄t externis gētibus credatis ſed a uobis exēplū ſumite. Fatoꝝ.i. numinum & uolūtatis deorū. Longe.i.ab externis.nā a uobis & cōditoribus exēplū ſumere poteſtis.nā ut Liuius & oēs hiſtorici tradūt Romulus & remus urbē cōdidere:& cū augurio uellent inter ſe dignoſcere uter eorū urbi nomē imponeret. Remus mōtē auentinū romulus palatinū occupauit. prior ille ſex uultures hic poſtea. xii. uidit. Et quū ſe remus tēpore:romulus numero auiū prioꝝ cōtēderet: exorta eſt diſcordia:ut nō multo poſt celer tribunus militū occiderit remū:alii dicūt remnō a rōulo occiſum fuiſſe qđ ad ludibriū fratris prima mēia urbis trāſilierit. Primi m.i.ab initio ædificati. Nec p.arguit a minori ad maius ſi duo nō potuerūt in ſocietate regni permanere:cū regnū exiguū eēt:q̄to magis pati nō potueī t ſimul regnare cū tñ ipiū hēant ut orbē terrarū poſſideāt:multo magis ipel

lēr ut plures regnar ñ possint. Cōmisit.i.ī differēt:ōē cōcitauit fres:nā cōdita urbe rōul⁹ & rēus cū uiderēt ciuitatē infrequētē eē ut aliūde sibi ciues ꝑarēt Asylū ꝓstituerūt:sed añ filii herculis asylū athēis fecerāt uñ Vir.quē romulus acer asyllū ī tulit.i.īstar ꝑ oris ſtruxit. Asyllū aūt loc⁹ erat quo oēs cōuēiētes ut ingressi erāt si fures:siue homicidæ:siue latrones fuissent extrahi nō poterāt:unde dictū ē asyllū ἀσύλλητον qđ est traho & ꝑdor a uero dicit ꝑuationē. Asylū.locus ipse nō urbs:sed asylū paruū cā fuit ut ipsū nō magno ꝓmio:sed ꝓpter cedes conderet: ex quo possumus intelligere qđ facturi sint fratres regnorū idē Sta.Lis ē de paupe regno. SVLPI. Tpis a. breui q⁹ dē tpe pōpeius & cæsar māsere cōcordes sed iuiti. Cōcordia di.cū.n.cōcordes erāt ī obtinēda rep. suspecti iuicē erāt & simultates gerebāt. Māsit: hesit substitit. Nō.s.d.ñ ipsis uolentibus. Erat.m.remorabat & īpediebat bellū. Melius īterposit⁹ qppe alteri molienti nouas res obstitisset:ut ligua terre inter duo maria obstat contrariis fluctib⁹q̄ sublata statī colluctabūt. Istmos:istmi terre iter duo maria dicūt ex qb⁹ duo sūt celebres. Achaicus ubi olī corinth⁹q diuidit crisseū ionii sinū a saronico ægei:& Thracius ī quo cardia. Gracilis tēuis & uix sex mīliū passuū. Secat ge.ma.diuidit iōiū & ægeū. Cōferre:concertare. Si terra re.si tollat istmos. Ioniū:ioniū dictū siue ab ionia urbe regiōe ī asia: siue ut ait Solinus: ab ionia regiūcula in extrēa italia. Aegeo:ægeū auctore Pli.dictū ē a scopulo iter tēedū & chiū īsulas surgēte in effigiē capræ quam græci ega uocāt. Frāget:supple se.

Tpis angustī mansit cōcordia discors
Paxq; fuit nō ſpōte ducū nā sola futuri
Crass⁹ erat belli medi⁹ mora q̄liter undas
Qui secat & gēinū graciī mar̄ sepat istmos
Nec patitur ꝺferre fretū si terra recedat
Ioniū ægeo frāget mare sic ubi sæua
Arma ducū dirimēs miserādo funē crass⁹
Assyrias latio maculauit sāguīe carras.
Parthica rōanos soluerūt dāna furores.
Plus illa uobis acie q̄ creditis actū est,
Arsacidæ bellū uictis ciuile dedistis
Diuiditur ferro regnū populiq; potentis
Quæ mar̄ q̄ terraſ quæ totū possidet orbē
Nō cepit fortuna duos nā pignora iuncti
Sāguinis & diro ferales omine thedas
Abstulit ad manes parcaꝝ iulia sæua

Sic.u.sæ.alteram ptēcōpatiōis accōmodat. Vbi postq̄.

Dirimēs: sepās. Miserādo:qa feris & altib⁹ exposit⁹ iacuit īsepultus. Assyrias car.carræ urbs in assyria q̄ & pthia est appellata:nā cū pthia olī ī oriētali scythia eēt:pthi q exules ī terptāt ī assyriā uēiētes id nom̄ q̄ ihitaueīt ꝓuiciæ ididerūt

Latio sā.qa.xi.legiōes ad iternitionē usq; sūt cesæ. Parthica dā.mors crassi. Soluerūt fu.ro.excitauerūt isāiā & bellum ciuile:& methaphorice dixit tanq̄ si crasso uiuēte ligati eēnt.

Illa a.ꝺflictu. Quā cre.nō solū.n.crasso cū legionibus occiso qetē uobis pactis: sed cām belli ciuilis hosti dedistis. Arsacidæ:arsaces psarū rex fuit.a quo reliq; oēs arsacidæ dicti ut cæsares rōani:murani latini.ptolomei ægyptii &Beliphœnicū reges. Rehnū ipiū rōanū qđ trib⁹ occupatoribus p regno erat. Populiq; po.hoc ē fœlicitas & magnitudo rōani iperii q̄ tātā erat duobus satis nō fuit q̄re iqt Flo.Sic de pricipatu laborāt tāq̄ duos tanti ipii fortūa nō capet.est & alius sēsus fortūa populi rōani q̄ oia possidebat duos sub impio cōtinere nō potuit:nā uicu lū quo cōtineri ualebāt sublatū e medio est. Nā iu.Cæsaris filia pōpeiq; uxor :soceri cōcordiā mīmōii fœdere tenebat.hæc ut Vale.tradit cū comitiis ædilitiis pōpei uestē cruoī respā e cāpo domū relatā uidisset pompei uitæ metuēs ꝑ dolore exāimis cōcidit & ptū coacta eiicere expirauit. fuerat āt ī cōitiis cesus dōitii ænobarbi.ieruus ut ait Appia.Plu.ī ptu eā piisse dicit & filiū mīi supuixisse: sed breui excessisse e uita: Intercepta sæ.ma.par. dānosa morte erepta. pcætres deæ sūt q̄ uitæ & mortis bōi: & mali ptātē hīe dicūt:earū noia cloto lachesis atropos siue ut gellius ex Varrōe tradit Parca non a decia. Abstulit ad ma.ad iferos tulit. Pignora iū.ut sā:hoc ē affinitatē & fœtū quē cōcepat ex pōpeio.ait.n.ī qnto.Post pignora tāta sāguinis īfausti sobolē mortēq; nepotis. Thedas feralēs:affinitatē mortiferā:methonimia. Est āt theda arbor picea ex q̄ faces nubētibus ꝑferebāt. Diro omi. pessimō augurio & luctu q̄si p̄nūcio belli ciuilis & mortis pompeii. OMNIBO. Tpis:more suo qđ obscurius dixerat declarat. Discors cō.quō discors si cōcordia ē:& quō concordia si ē discors: qa pax erat iter Craſ.Cæſ.& Pōpeiū iuita:ergo qa īuita:odiosa erat:discors erat. Paxq;:q⁹ aīos cōcordes iuiti tenerēt declarat.Vere īquā iuiti pōpeius & cæsar ī cōcordiā māsere. Crassus āt erat uinculū cōcordiæ eorū qui postq̄ bello parthico deletus ē statim ē orta dissensio inter cæsarē & pōpeiū. Qualiter:p similitudinē oñdit quō medius crassus tātisper cæsarem & pōpeiū ī cōcordia retinuerit.eodē mō inqt crassus tenebat eos ne bello cōcurrerēt:quēadmodū terra inter ioniū & ægeū duo maria cōtinet ne inter se undis collidātur. Gracilis.i.tenuis & angusta portmos & istmos contraria sūt nā portmos ē mare circūdatū terra istmos dī terraq̄ iter duo maria posita ē. Cōferre.i. iter se cōtēdere ut uñ undis collidātur:si terra recedat e medio:stati maria illa undas miscere icipiēt:q̄si exoriatur illico pugna:sic crasso amoto iter se pōpeius & cæsar cōcurrer cœperunt. Sæua ar.historia talis ē. nam crassus aduersus pthos ꝓfectus est auri cupiditate babyloniā aggressus qđ sentiēs Arsacides rex pthorum exercitū cōtra eū duxit:& eū regionem illam īgressus eēt telis pthorū oppressus ē. Dirimēs:diuidēs Miserādo fu:bñ miserādo:qa cū factū esset ut ad colloquium uēisset:p insidias occisus ē.Carræ:carrarū ē ciuitas babylōiæ. Assyrias:qa babylōia est in assyria ubi hoc ꝓfectū ē. Parthica.i.a pthis illata.& q̄ ipi ītulerūt rōanis:sed exercitus suī bella ciuilia fecerunt. O arsacidæ opsæ.

Plusq̄ .c.qa ñ tiñ crassū cū exercitu suo deleuistis.uerum ēt po.ro.inter se bello ciuili cōcurrer fecistis. diuidit in duaſ ꝑtes omnes opes po.ro.diuisæ sūt. Quæ ma.p acclamationē dicit tiñ īpiū po.ro. hoc ē terrā & maria fortunā regere:tū ī imperio suo duo capi ñ potuer̄t pōpeius & cæsar. Nō ce.ñ cōtinuit. Nā.i.qa aliā cām subiūgit cur Pōpeius & Cæsar simul cōcurrerēt uidelicet mortem iuliæ:nā ea affinitas continebat:hinc patrē inde uirū ne arma inter se mouerent. Iulia:cæsaris filia ex Pōpeio ꝑgnans cessit e uita:quo tempore domitius ænobarbus adꝓuersabatur pompeio ad cōsulatus petitionem:die.n.statuta ad petendū descēderāt:nec teste Appia⁹. supueniente

nocte e martio cãpo discedebãt:dõec ceptis litib⁹ iter eos:Dõitii seruũ lumẽ afferẽtẽ iteremeĩ isecuta deide oĩum fuga domitius uis ĩ domo ꝑpa saluatus ẽ.põpei uestis cruore sordida:a nõnullis ad suos delata cãm mortis iuliæ attulit. Pignora:uicula. Iũcti ɔiũcti sãguie. Ferales:qa tres duces male reip.sociati fuerãt. Thedas.i.nuptias nã sæpe uno ĩstio totius rei ꝑpetas ĩdicaſ:posuit.n. thedã ꝑ nuptiis ãtiq.n.ĩ nuptiis thedis.i. facibus utebãt eo q; uir sponsã noctu ducere solebat. Ferales:qa tres duces his nuptiis magno reip.malo cõsciati erãt: Ad manes.i.mortua ẽ. Parcarũ:qa tres sũt pcæ:lachesis:cloto:atropos:q̃ uitã hoĩum dispõere uidẽt.nã lachesis q̃ filat:pricipiũ uitæ cuiuslibet psonæ ostẽdit:cloto q̃ colũ sustinet uitã hoĩum ducit. Atropos q̃ fila rũpit significat finẽ uitæ hominis & dr q̃si iexorabilis ab a & τρέπω uerto qa uerti nõ põt cũ ad finẽ puenerit pcæ quoq; sil fila uitæ iuliæ duxerũt.

Intercepta manu quod sí tibí fata dedíssẽt
Maiores ín luce moras tu sola furentem
Inde uirũ poteras at q; híc retinẽ parẽtẽ
Armataſq; manus excusso iungere ferro.
Vt generos socerís mediæ iunxere sabinæ.
Morte tua díscussa fides bellũq; mouere
Permíſſũ ducib⁹ stíulos dedít æmula uírt⁹
Tu noua ne ueterſ obscurẽt facta triũphos
Et uictís cedat pyratica laurea gallis
Magne times.te iam series ususq; laborum
Erígit ímpatiensq; loci fortuna secundí
Nec quẽquã iã ferre põt cæsar ue príorem
Põpeius ueparẽ quís iustíus índuat arma
Scire nefas.magno se iudice quísq; tuet.
Victrí x causa deis placuít sed uicta catoní.
Nec coíere paresalter uergentíbus annís
n senium longoq; togæ tranquíllior usu

SVLPI. Quod si:sed si diutius uixisses: & est apostrophæ. Luce. uita. Virum su. iratum in cæsarem patrem & contra Armataſq; manus etiam pugnantes ferro abiecto reconciliare: ut olim fecerunt sabinæ: quas cum romulus ob spretã a uicinis connubia in ludis neptuni equestris quos appellauit consualia rapuisset:sabiniq; aduersus romanos acerrime dimicarent in medias acies matronæ crinibus passis flentes porrectisq; in fantibus hinc patres hinc generos placauerunt. Discussã fi.sublata concordia. Aemula: laudis similis studiosa.

Stimulos: incitamenta. Tu no. distributio cum apostrophæ. Metuebat pompeius ne claritas triumphorum cæ.qui galliã germaniam britanniamq; pacauerat obscurarent eius præclara in hispania & aphrica gesta & triumphos ponticum armenicum iudaicum cilicumq;. Laurea py.triũphus de pyratis hoc est maritimis prædonibus cilicibus quos pompeius intra diem quadragesimum cum uitam petiissent in deditionem accepit:incruenta uictoria. Magne:magnus est pompeius appellatus & salutatus a sylla cũ reuerteretur ab aphrica iussiq; sunt omnes ut eodem nomine appellarent. Ferunt tamen prius ipsum ab uniuerso exercitu inditum nomẽ postea a sylla probatum:plutar.est auctor. Te.o.cæ. Series continuus ordo. Impaciensq; lo.for.se. cæsar enĩ in omni re se eẽ primum uolebat: itaq; sæpe ex eo auditum ferunt auctore tranquillo difficilius se principem ciuitatis a primo ordine in secundũ:q̃ ex secũdo ĩ nouissimũ detrudi:& cũ ĩ hispaniã se cõferret:pterĩs oppidulũ qp nõ erat uacuũ factiõe rusticorũ.malẽ inqt iter hos prius esse q̃ iter rõanos secũdus. Quis iu.ambiguũ ꝑfecto ẽ uter iustiorẽ pugnãdi cãm habuerit:cæ.n.deos adiutores hũit:q suã cãm ipa uictoria ꝓbauere.põpeio uero cato.uir ĩtegerrimus fauit:& magna cũ laude deis cato cõferẽ. Vitrix:cæsariana uicta põpeiana catõi:uticẽsi q̃ secutus ẽ eius ptes: & denicq; mortẽ sibi cõsciuit. Nec co.pa.q̃ dria duces cõcurrerẽt aperit:& põpeiũ q̃rcui annosæ sacratæq; ꝓparat:cæsarẽ fulmini: mira qdẽ si ꝑspexeris subtilitate & artificio. Coiere:certauere. Alter:põpeius. Vergẽtibus:iclinatis. Vsu togæ: consuetudine pacis & ocii.

OMNIBO. Quod si fa.rõ dicti qa si diu uixisses tu sola potuisses ĩ amicitiã cõiũgeẽ uirũ & pẽm. Maiores mo.i. diuturniora spacia uictæ.qa iulia signũ erat paucis. Manus: nã manuũ cõiũctio signũ é pacis. Vt ge. p similitudinẽ declarat historiã tãgẽs:rõulus istituto ludo cõsi: unde cõsualia ludi illi quos igẽti appatu fecit:oẽs ciuitates cõuenerũt romã:sed dixit prius militibus suis cũ signũ daret:ut unusq̃q; uirgies rapet:raptis itaq; sabinis pres irati sũt rõanis quorũ rex tatius cũ exercitu sũptis armis bellũ rõanis itulit cũ ãt utriq; acies starẽt dimicaturæ uirgines raptæ quarũ iniuria bellũ mouerat.scissa ueste & crinibus sparsis hĩc uiros:inde parentes arma depẽcere cogerũt dicẽtes nos irarũ cã sumus:ĩ nos cõuertite ferrũ melius pibimus cũ uiris q̃ sine uiris uiuere poterimus:qbus uerbis tũc pax trãqlla secuta ẽ.& uires simul cõicarũt rõanis cũ sabinis & tatius rõæ uixit quẽadmodũ ergo sabiæ uirgies uiros & parẽtes armatos ĩ amicitiã duxerũt:sic & iulia si uixisset media fuisset iter mãus armatas cæ. & põpei & illos ĩ amicitiã cõiũxisset. Fides dis.i.dissoluta ẽ o iulia. Aemula uir.accessit uirtus æmula iuidia.nã uterq; dux & priceps erat & res maxias gesserat:põpei⁹ iqt dũ mare a pyratis liberat dũ mitridatẽ subigit: dũ arabiã iudeaq; bello supãt.at uero cæ.dũ galli ãgermaniã britãniã cũ illyrico decẽ annis po.ro.ĩpio adiũxit. Virtus æmula qa nõ poterat sibi psuadere alter alteri cederat:nec parẽ põpei⁹ nec cæ.supiorẽ patiebaẽ:ergo æmula qa æmuli uirtutis iuicẽ erãt. Tu ma.s.põpei.nã magnus post deuictã aphricã appellatus ẽ a magnitudine rerũ ꝗs gessit. Noua ac.ti.s.cæ.q p decẽniũ subegerat septẽtriõis ptẽ & britãniã q̃ ab orbe terrarũ quodãmõ remota ẽ. Triũphos uel qa triũphauit sæpe põpeius de aphrica de hispania de mithridate. Pyratica lau.nã pyratæ mare superũ & iferũ ita occupauerãt ut itercepta esset mercatorib⁹ nauigatio.hi primo a seruilio isaurico uicti fuerũt:deide a põpeio q̃dragesimo die fũditus deleti:q ut refert Strab. supra mile & trecẽtia nauigia ɔcremauit.ex hoibus q̃ plures uiginti milibus supfuere alios in urbe solos habitatũ deduxit q̃ ille põpeiopolĩ appellauit alios dimẽ urbẽ acheorũ hoibus effatã q̃ nũc rõanorũ colõia ẽ: Cedat gal.i.ne uictoria gallorũ maior uideat q̃ pyratarũ: his rebus elatus erat põpeius:sed cæ.sua gesta hẽbat que illius animũ extolerẽt. Te.s.o.cæ. Series.i. ordo continuus q tuo tẽore uictori as cõsecutus fueris. Vsusq; la.quia bellũ p decẽniũ gesisti sp inuictus. Secũdi lo.qa nõ poteras secũdus esse a põpeio sed iam illuc põpei & cæsaris æmulatio processerat. ut non possent animum inducere ut alter alteri cederet

neceſſe ẽ ergo ut diſſenſio incẽdaſ & ardeat. Quis iu.magna laus catõis cuius ſentẽtiã cõpat iudicio deorũ: nã magnũ uterq; iudicẽ hẽt belli ſuſcepti:dii iudices ſũt ꝓ cæ.cato uero ꝓ põ.ut nõ iferior uideaſ eẽ ſnia catõis iudicio deorũ. Nefas.i.nõ licet ſcire. Quis.i.uter cæ.an põ. Victrix declarat quo iudice:iuditio deorũ ſe defẽdit cæ. põ.ſnia catõis. Pares:nõ ætate:ſed pares cõgreſſu erãt:qa iã i ſeniũ uergebaſ põ.nã q̃drageſimũ quartũ annũ agebat:ſed cæ.iuuẽis erat põ.inqt q ꝓuectioris erat ætatis cũ diu i pace uixiſſet:iã res bellicas oblitus fuerat.At cæſ. tũc maxie uigebat & oẽm ætatẽ p cõtinuũ deceniũ i bello gerẽdo cõſũpſerat. Lõgo uſu to.i. lõga pace.

SVLPI. Dedicit du.oblitus ẽ artẽ & ſolertiã ipatoris. Fãæ q; pe.i.popularis & ſtudioſus gloriæ cõparãdæ cõciliãdiq; populi. Multa da. in uul.i.edebat ſpectacula & munera ad populũ oblectãdũ. Auris po.fauoribus populi. Impelli. impellebaſ & inſeruiebat. Aura qñq; fauor eſt:unde. Aurari dicti qui fauoribus ſplendidos.i.claros faciunt. Theatri ſui: loci ſemicircularis ad ſpectacula acommodati in quo etiam ſuæ laudes & uictoriæ decantabantur.marmoreum theatrum ex q̃drato marmore prius pom. magno ſumptu ædificauit conſulens parſimoniæ cum antea ſubitariis gradibus ſcæna in menſo ſumptu ſingulis annis erigebatur ut tacitus ait. Credere pri.for.committebat ſe & inhærebat fœlicitati q̃ diu fuerat uſus. Vmbram no.ueſtigium famæ & effigies non ipſa ſolida gloria. Querc⁹ ſu.arbor trunca & ornata ſpoliis hoſtium qualem Vir. Statiuſq; deſcribunt. Exuuias ue.ſpolia anti qua. Geſtãs ſuſtinẽs. Dona ſa.quæ illic pro monumento in deorum honorem ſuſpendebantur. Nec hæ.ra.non habenſ firmamenta. Nudos:ſine frondibus. Sub pri.eu.quem comparat aduerſitati põ. Nutet:tremat & ruiniam minetur. Sola coli. ob uetuſtatem & religionem ueneratur & per ſiluas accipimus alios ciues egregios.Tantum no. tanta rerum geſtarũ gloria qua põ.ſuperioribus omnibus excellebat æquato non modo alexandri magni rerum fulgore: ſed etiam herculis ꝓpe ac liberi patris cæ.uero tunc erat illo inferior: poſtea uero tãtus tãq; illo maior euaſit ut ſiqs res eius uoluit pcẽſere totũ orbẽ terrarũ enũeret qd̃ ĩfinitũ eẽ cõueniet. Nec fa. du.qd̃ eẽt tã circũſpectus fortiſq; impator. Sed ne.uir.ſed i erat cæ.uirtus irreqeta & ut i iuuene feruẽſ & cõcitata Soluſq; pu.nullo pudore cæ.impudẽs tãgebaſ niſi doloſe aut pacifice uictor euaderet:cum mallet ui eẽ ſupior: Acer:fortis & uehemẽs ĩdomitus iuincibilis. Ferre ma. inuadebat iniecta manu quicquid ira aut cupiditas ſuaſiſſet. Nunquã par.nunquã abſtinebat temerariã uim inferre. Temerãdo:temere cruentando.

Dedĩdicit iã pace ducem: famæq; petitor
Multa daſ ĩ uulgus totus populariḇ auris
Impelli plauſuſq; ſui gaudere theatri
Nec reparare nouas uires:multũq; priori
Credere fortunæ.ſtat magni noĩs umbra
Qualis frugifero querc⁹ ſublimis in agro
Exuuias ueteres populi ſacrataq; geſtans
Dona ducũ:nec iã ualidis radicibus hærẽs
Pondere fixa ſuo nudoſq; per aera ramos
Effundens trũco nõ frõdibus effĩcit ũbrã.
Et quanuis primo nutet caſura ſub euro:
Tot circum ſiluæ firmo ſe robore tollant
Sola tamen colitur. ſed nõ in cæſare tantũ
Nomẽ erat nec fama duciſ.ſed neſcia uirt⁹
Stare loco ſoluſq; pudor nõ uincere bello.
Acer & ĩdõit⁹ quo ſpes quoq; ira uocaſſet
Ferr̃ manũ: & nũq; temerãdo parceſ ferro.

OMNIBO. Dedicit.oblitus eum.i.iã neſcit ſe eſſe ducẽ. Famæ pe.i.cupidus gloriæ & laudis. Dare ꝓ dabat. In uul.quia largitiõibus liberior erat po.ro. Impelli:pro impellebaſ.eſt characteris hiſtorici ĩfinitũ ꝓ ꝓterito pfecto indicatiui põere. Auris.i.fauoribus populi:nã apud hiſtoricos aura pro fauore ponitur.Vir. Gaudẽs popularibus auris:aura itẽ ſignificat pulchritudinẽ. Hor.tua ne retardet aura marites. Sui the.i.quod ipſe cõdiderat:nã ante pom.nullũ theatrũ mãſurũ cõſtructũ fuerat.ſed pom. primo illud lapidibus q̃dratis cõſtruxit.gaudebat ergo plauſu populi quẽ in theatro ſuo dabat illi incedẽti per theatrũ:nã clari & bonæ æſtimatiõis uiri in theatrũ plauſibus excipi:mali uero exibilari ſolebãt.Hora.Datus in theatro quã tibi plauſus. Plauſu: quia lætitia quadã ſignificabat ꝙ pom.uniuerſus populus faueret. Reparare:probat hoc inquit nulli curæ erat põ.nouas uires prioribus adiungere quaſi opes ſuæ ad culmẽ iã euaſiſſent. Credere pri.f.qa nõ putabat priorẽ fortunã poſſe mutari. Vires no.hoc ãt quod dicit nõ cõuenit ad illud quod põ.reſpõdit:cũ ſenatus eũ admoniſſet:ut ꝓuideret & caueret ne quod detrimẽti reſp.pateret:nõ ignarus ꝙ cæ. cũ ingẽtibus copiis cõtra ſenatus auctoritatẽ in galliã ciſalpinã uenerat põ.uero dixit nihil timeatis pres cõſcripti.nã ubi ego terrã pede percuſſero omnis italia mihi fauebit:poſtea cũ inferior eſſet pom.numantius quidã miles cæ.iubebat ut terrã pede pcuteret. hic ãt miles ab appiano Fauonius nomine dicitur. Stat per ſimilitudinẽ oñdit q̃lis erat fortuna põ.cõpat põpeiũ q̃rcui uetuſtæ:q̃ ioui cõſecratæ ſæpe magnorũ ducũ ſpolia ſuſtinuit.antiq.n.ſolebãt cæſorum hoſtium ſpolia quercui ſuſpẽdere.Trophænm dr̃ quod fiebat fuſis hoſtibus:ſed triũphus ꝓ deuictis & cæſis hoſtibus. quẽadmodũ illa q̃rcus ſpolia cæſorũ ducũ ſuſtinet:nã cũ eſt ſine frõdibus nullã põt ſine ramis umbrã facere: ideo eſt uetuſta:frõdes.n. ſigna ſũt uiriditatis i arbore.at uero cũ frõdes ceciderũt ſignificat arborẽ iã uetuſtã.eodẽ modo antiquũ & ueterẽ põm.dicit fuiſſe:ſed prioris dignitatis adhuc inſigna retinere. Nominis.i.põpei. Stat: recta eſt & ſtabilis pmanet.Vmbra:nõ ipſa gloria:ſed glorie quaſi veſtigia. Exuuias ue.antiq̃.ſpolia populi declarat uidelicet. Dona du.quia duces uouebant. ſi hoſtes uiciſſet illorũ ſpolia ſe quercui ioui cõſecratæ ſuſpẽſuros. Nec ua.ra. quia non nimis ualidæ ſunt radices: nã nimia uetuſtate ſunt cõmotæ. cõpatio ptinet ad illud ut oſtẽdat põ.ꝓuectioris ætatis fuiſſe. Suo põ. qa ipſũ arboris pondus eã ſtabilẽ faciet:ſic res geſtæ in maxima dignitate pom. retinebãt. Nudos: frondibus ſpoliatos Non efficit um.nõ uigore ſuo efficit umbrã arbor:ſic pom nõ uigor: ſuo honoratur: ſed rerũ geſtarum ſplẽdore. Sed q̃uis:q̃uis ipſa q̃rcus inqt adeo uetuſta ſit ut primo inpetu uẽti caſura eſſe uideaſ: tñ cum aliæ arbores ualidiſſime ſint ipſa præ cæteris in honore hr̃:itidem pom.cõtigit:nã licet multi duces ro.illo uiribus corporis &animi præſtantiores eſſent:tamen pompeius præ cæteriss in honore habebatur. Euro.ſpecies pro genere.i.ſimulac

primus uẽtus flare cœpit. Nutet moueat. Sola.ſ. q̃rcus uetuſta: Sed nõ: talis erat põpeius: ſed cæſar q̃dẽ nõ erat tãtæ gloriæ dux nigebat tamẽ & aĩum hẽbat acriorẽ: ut nihil niſi uiribus & bello gerere auderet Neſcia uir. qa nullus uictoriæ exps eẽ uolebat: ſed coactos bello potiuſq̃ dederiõe hoſtes ſupare lætabat. Acer & ido. unũ ſeq̃ ex altero: nã qa idõitus iõ uehemẽs erat. Solẽt. n. duces uictoria fieri ſolẽtiores. Quo: ira pudebat aggredi illd' q̃ aſſeq̃ poſe ſpabat: ſed quo ira illũ uocaſſet ſtati ſe rapiebat. Manũ uires ſuas. Quo deẽ eo. ¶ Tẽerato f. poluto ſãguiẽ hoſtili:

Succeſſus uergere ſuos. inſtare fauori
Numinis. ĩpelles q̃q̃d ſibi ſumma petẽti
Obſtaret. gaudenſq̃ uiam feciſſe ruina.
Q ualiter exp̃ſum uentis p nubila fulmen
Aeteris impulſi ſomni: mũdiq̃ fragore
Emicuit rupitq̃ diẽ: populoſq̃ pauẽtes
Terruit obliqua præſtrigẽs lumina flãma:
In ſua templa furit, nullaq̃ exire uetante
Materia magãq̃ cadens magãq̃ reuertẽs
Dat ſtragẽ late ſparſoſq̃ recolligit ignes
Hæ ducib9 cauſæ ſuberãt ſed publica belli
Sẽina quæ populos ſẽp merſere potẽtes
Nãq̃ ut opes nimias mũdo fortũa ſbacto
Intulit: & rebus mores ceſſere ſecundis
Prædaq̃ & hoſtiles luxũ ſuaſere rapinæ

¶ SVLPI ¶ Succeſſus ur. ſu. proſperos euentus quos ſibi fortuna ſubminiſtrabat impellebat nec contentus alios appetebat. Inſtare fa. nũ. proſequebatur fauentẽ fortunã. Impellens uexans & frangens. Petẽti ſũ. maxima & altiſſima appenti ut magnanimus ſolet. Feciſſe uiã ru. i. uiciſſe cũ aduerſantiũ calamitate ¶ Qualiter ex poeta hac ſimilitudine nõ modo cæſaris uiolẽtiã: ſed etiã naturã fulminis aperit naſcitur id enim ex nubiũ coliſione quas uentus impellit: nã ſi in nube luctetur flatus aut uapor tonitruã eduntur. Serumpat ardens flumina: longi ore nitatur tractu fulgetra: his findi nubẽ illis perrumpi uolũt: & eſſe tonitrua impactorũ igniũ plagas ideoq̃ protinus corruſcare igneas nubiam rimas. Fulminum genera tria quod afflat: quod ſcindit: quod urit. Horũ tria numina poteſtatem habere Seruius tradit. pli. uero. xi fulminũ genera hætruſcos ſeruare. & notẽ deos arbitriũ illorũ habere docet. Ex præſſũ uẽ. uentorũ conflictũ emiſſum e nubibus. Aeteris im. cæli commoti. Fragore: ſtrepitu. tranſlatio eſt ab arboribus quæ franguntur

Emicuit: extra proſiluit & apparuit: idq̃ dixit propter fulgetrũ quod prius cernitur q̃ tonitru audiatur. Rupitq̃ di. ideſt erupit & emiſit igneã luce: ut Rupitq̃ has pectore uoces. Præſtringens lu. obtenebrans oculos plau. in milite glorioſo præſtingit oculorũ acie in acie hoſtibus. hinc præſtigiũ actus ipſe & p̃ſtigiatores q̃ q̃dã agẽdi celeritate ſic aciẽ p̃ſtringũt ut aliud q̃ qd' agũt agere uideãtur. Flãma ob. trãſuerſa corruſcatiõe q̃ ſemp obliq̃ fit. In ſua tẽ. fu. in ſui aeris regionẽ uel in deorũ iouiſq̃ ædes. Eſt enim fulmẽ p̃cipue ioui ſacrũ: Nulla ma. ue. nihil ẽ enim quod fulmini reſiſtere poſſit: & oia diſſipat: Cadẽs in terrã ſe uibrãs. Reuertẽs in cœlũ. i Dat ſtra. ma. multa ſternit & uaſtat. Late ſpar. q̃ re. ig. cõtrahit fulgorẽ corruſcatiõis q̃ multiplex ꝓp celeritatẽ eẽ uĩ Hæ. du: cau. Trãſit ad alias belli cãs & publica uitia rõanorũ: Se. origies. Populos po. ut lacedemões atheniẽſes & ipſos rõanos apud quos ut inq̃t ſalu. poſtq̃ diuitiæ honori eſſe cœpere & eas gloria ĩperiũ potẽtia ſequebãtur he beſcere uirtus cœpit: p̃ruptas ꝓbro haberi inocẽtia ꝓ bẽiuolẽtia duci cœpit. igit' ubi ex diuitiis iuuẽtutẽ luxuria atq̃ auaritia cũ ſupbia inuaſere rapere cõſumere ſua puipẽdere: aliẽa cupe: pudorẽ pudicitiã diuina atq̃ hũana ꝓmiſcua nihil pẽſi neq̃ moderati hĩe. Subacto: ſubiugato alibi mollirũ & attẽuatũ ſignificat ut aruũ ſubactũ. Intulit: inuexit in urbẽ. Nimias o. quæ nõ ad uſũ uitæ neceſſariũ ſed ad delitias eẽnt ut fuerũt attalicæ: põtice: cypriæ: corinthiacæ. Mores. bõi. Ceſere re. ſe. corrupti ſunt a copia rerũ & uitiis q̃ ſecũdæ res afferũt: Prædã. tã de bõis ciuiũ & ſociorũ ſpoliatorũ q̃ illicita eſt q̃ de hoeſtis hoſtiũq̃ hõeſta. Luxũ nimia & impudẽtẽ profuſionẽ.

¶ OMNIBO ¶ Vrgere pro urgebat. i. impellebat: nõ expectabat fortunã ſecundã: ſed eã urgebat. Inſtare fa. ideſt imminebat fortunæ ut ei faueret. Impellens quicquid ipſi obſiſteret: ne ad ſummũ faſtigiũ peruenireti uiribus ſuis propulſabat. Ruina. i. omnia ꝓſternebat cõtra hoſtiũ uolũtatẽ. Qualiter: per ſimilitudinẽ oñdit cæ. impetũ. Talis inquit erat cæſar aduerſus hoſtes qualis impetus ſolet eſſe fulminis. quod magno ſonitu fragoreq̃ torquet'. Expreſſum uẽ. cãm fulminis tetigit: nã fulmẽ uentorũ cõflictu & nubibus in mediũ cohærẽtiuus exprimitur: quẽadmodũ os cærafi a digitis exprimitur. Mũdiq̃ fr. ſtrepitu cœli nã fragor dĩ ſtrepitus fractarũ arborũ. Rupitq̃ diem: ideſt emiſit lucẽ. i. corruſcationẽ. prius. n. fit tonitrus deinde ſequitur lux illa quã corruſcatiõnẽ uocant. ſed primo lux uĩ quia oculorũ uiſus celerior eſt quã auriũ ſenſus qa certior aure arbiter eſt oculus. Rupit emiſit lucem. ſ. Vir. Rupitq̃ has pectore uoces Perſtringens lu. ideſt obtenebrans oculos nã ꝓſtringere eſt obtenebrare. ſicut ꝓſtringẽs oculoꝝ aciẽ. Obliq̃ flã. corruſcatiõe: quia ſemp fulmẽ per obliquũ cadit. In ſua tẽ. ipſius iouis. i. ætheris bñ dixit. cũ fulmẽ nihil ut niſi ignis æthereus. Vir. Fœcundis nubibus æther Cõiugis in gremio lætæ deſcendit. i. iunois q̃ eſt aer. iuppiter uero æther dicitur. Tẽpla quia alta & excelſa loca fulmina capiũt. Nulla ma. quia nulla moles uim fulmis: cohercere põt: etiã ſi moles immenſæ magnitudinis obſtiterit: tñ facile exilit. Magnãq̃ ca. qa ſi ingrediens ruinã facerit ita exiens ruinã facit. Nulla ma. nulla mole. Cadens: cũ ingreditur. Reuertens cũ exit. Recolligit: colligit ſimul illos ignes ſpſos. Hæ du. nunc alia dicit fuiſſe illius belli principia nõ priuata ſed publica. ſ. cupiditas & libido imperandi quæ cauſa eſt belli: & hanc cauſã repetit & dicit poſt belli amor dedit luxũ ſupfluitas rerũ haberi cœpit & corrupti ſunt mores: tũc hñdi & dñandi libido inuaſit hoies q̃ maxiarũ ſeditionũ in rep. cã eſſe conſueuit. Hæ cau. ſupra memoratæ. Sed pub. ſæ. f. furunt principia. Merſere: oppreſſere. Fortuna. ſ. regnandi. i. cupiditas dñandi. has cauſas etiã petendi rẽp. cõmemorat. Liuius in præfatiõe ſui opis Cæterũ aut me amor ſuſcepti negocii fallit: aut nulla unq̃ reſp. nec maior ſanctior: nec bonis exemplis ditior fuit: nec in quã, ciuitatem tã ſera auaritia luxuriaq̃ immiſtrauerint: nec ubi tantus ac tã diu paupertati ac parſimõiæ honos fuerit: adeo quanto rerũ minus tãto minus cupiditatis erat nuper diuitiæ auaritiã & abũdãtes opes deſideriũ pro luxũ atq̃ libidinẽ pro'eundi pdẽdiq̃ oia inuaxere

has igitur cauſas publicas commemorat: quia labente diſciplina lapſi ſunt mores: & omnia ſimul corruerunt ad ea uſq; tempora. Opes ni. nō neceſſarias. Mundo ſub. orbe terrarum imperio romano ſubiecto. Mores.ſ. boni & temperati nā μέσον ē. Ceſſere.ſe.re.i.pp copiā & ꝑſpitatē abierūt boni mores. Mores: quia diu po.ro.nō argēto uſus ē nā familia tota æliorū quæ.xvi.uiros habuit claros: nec ſcrupulū quidem argenti poſſiderat.ſed pau. æmilius primus ælio tuberoni genero quinq; pondo argenti donauit ut Vale.dicit. Licinius cenſor Corneliū ruffinū cenſoria nota damnauit q̄ quinq; pondo argenti poſſideret. Seruius rex primus ſignauit æs nota pecudū teſte pli. unde & pecunia appellata. Argentū ſignatū eſt anno urbis quingenteſimo octogeſimo quinto. quinto Fab: conſule. p.r. ne argento quidē ſignato ante pyrrhū regē deuictū uſu eſt. Nota argenti fuere bigæ atq; quadrigæ. Nota æris fuit ex altera parte Ianus geminus: ex altera roſtrū nauis. Aureus nummus poſt ānū .lxii. percuſſus eſt q̄ argenteus. Præda & hoſ.ra.i. præda hoſtiū rapinarū per endiadim. Suaſere lu. quia quanto maiores opes eſſe cœperunt: tanto maior cupiditas habendi romanis uenit iuxta illud. Et cū poſſideāt plurima: plura petunt.

SVLPI. Nō auro te. q; mo. nullā in anuilis uaſis ædificiis & uillis habuere modeſtiā cū apd priſcos illos ut inqt Oui. Leuis argenti lamina eſſet crimen: Hi uero parietes pingebant laquearia in aurabant & uillas & domos in urbiū modū edificabant: ut pli. Salu. q; teſtantur. Menſas pri. ueterū frugalitatem apud quos frequentius pultis uſus quā panis erat: ut Vale. tradit. Et gulæ condimenta ciboſq; ganeatos non norant: poſtea uero ut inquit Salu. Veſcendi cauſa terra mariq; omnia exquirere. Mares ra. cul. uix de. ge. nu. Viri uſurpauere ornamenta & habitus uix conuenientes geri a puellis & ſponſis. Ouidius Fœminea ueſtri potiuntur lege mariti Et uix ad cultus nupta quod addat habet. Fecunda ui. quæ producit multos egregios uiros ut Fabricios Curios Quintios & Attilios. Accerſitur expetitur aduocatur. Quo gens quæq; pæ. ideſt opes quæ ingeniis obſunt: nā ea mollia delicataq; reddunt. Auri uero & argenti uſus Licurgus lacedemonū rex uelut omniū ſcelerū materiā ſuſtulit. Tū iū. iungebant præterea agros agris diſtantibus aut emptis aut occupatis qui' medii eſſent. Extendere ſub igno. co. dilatabant uſq; ad diſtātes & ignotoſ agricolas eoſ agellos i quibus Cāillus arauerat & Curius foderat: q fuerāt illis cōtēti: cēſētes pnitioſū ciuē eē: cui ſeptē iugera nō ſatis eēt. Furius Cāil. & Mari. curius & ſi cōſulares triūphaleſq; uiri cū a rep. uacarēt rē ruſticā iduſtrie exercebāt. Nec lex gas curionū: uerſus. n. nō ſtaret: & ſnia exigit curiorū. Nō erat is po. alia a belladi cōſuetudine ro. Sua: ꝑpria nā nulli pebat & oibus ipabat. Inde: qa bellis & armis aſſuetus. Et qd ſu. ege. ui. ne. & oē ſcelus p cupiditatē audacter cōmitebāt: & uile cēſebāt. Ege. cō cupiſcētia q̄ aios facit egēos. Magnūq; de. honorē igētē: & ꝑ quo ferro dimicādū eēt exiſtimabāt poſſe pluſ reliqs ciuibus: & ſuo arbitrio rēp. gerere leges ferre: ſenatū & po. irritare & flectere. Mēſuraq; iuuis erat: q plus uiriū hēbat iure potior erat. Vi enim & fauore: non iure & legibus omnia agebantur.

Nō auro tectiſq; modus menſaſq; priores
Aſperhata fames: cultus geſtare decoros
Vix nurib⁹ rapuere mares: fœcūda uiroꝝ
Paupertas fugit', totoq; arceſſitur orbe
Quo gens q̄q; perit. cū lōgos iūgeꝛ fines
Agroꝝ: & quōdam duro ſulcata camilli
Vomeret & antiquos curioꝝ paſſa lígones
Longa ſub ignotis extēdere rura colonis
Nō erat is populus quē pax trāqlla iuuaꝛt
Quem ſua libertas imotis paſceret armis
Inde iræ faciles: & quod ſuaſiſſet ægeſtas
Vile nefas: magnūq; dec⁹ ferroq; petēdū
Plus patria potuiſſe ſua: menſuraq; iuris

OMNIBO. Modus. i. menſura nulla fuit in opibus. Fames nō modo in ædificiorū magnificentia & in auro poſidendo menſura nō fuit: uerū etiā in conuiuiis & epulis modū exceſſere romani. Aſpernata. ſ. eſt. Menſas prio: qa adeo continentes priſci rōani erant: ut frequentior uſus apud eos eēt pultis q̄ panis. Cultus. i. ornatus ueſtiū oium & in poſſidendo auro: & in ædiū magnificētia & in epulis cœperūt rōani excedere modū: & creuit hñdi cupiditas: ide fuit cā bellorū & ſeditionis. Virorū. ſ. fortiū: uir a uiribus dī quia maiores hēat uires q̄ fœminā: a quo deriuat' uirtus ſecūdū Cice. Fœcūda. p. uirorū paupertas fœcūda eſt qm̄ fortibus & bonis uiris pauptas abūdat. i pauprate enim duri in diuitiis moles & effœminati naſcunt'. Fugit'. ſ. a rōais & ab omni natiōe & populo. Arceſſitur. i. arcetur expellitur ꝑhibet' ab arceo. n. ſit arceſſo. Quo gēs. nā propter aurū mille doli cædeſq; perpetrantur: phocilides χρῦσὸς κἄκῶν ἀρχήτε βιοφἀορε̄ .i. aurū malorum artifex: corruptor uitæ. Tunc. ſ. ubi opes abundare cepunt romani cōtēti erāt modicis finibus agrorū: nūc latifūdia poſſidere uoluerūt ut finē agrorū nullum facerēt. Iungere probant rōani. Quōdā ſul. quæ quōdā rōani principes coluere: nā rōani principes glorioſe colere agros ſolebant & ab agris ad cōſulatū alioſq; magiſtratus accerſebant'. Oui. faſt. primo. iura dabat populis ꝓſito mō prætor aratro: paſcebatq; ſuas: ipſe ſanator oues: unde uiatores miniſtri illi dicti ſunt auia: q ab urbe ad agros miſſi in urbē colonos arantes accirent ad magiſtratus. Lōga ru. quia in agris culture' deditī habitabāt nāq; agrū male coluiſſe cenſoriū ꝑbū putabatur & quē bonū colonū appellaſſent: ampliſſima erat laudatio. auctor Cato: Lōgos ſi. quia agrum agro cōiungebant. Sulcata. i. arata. Vomere ca. nam camillus agriculturā exercuit: hic fuit qui gallos diſſipauit: ciueſq; in urbe romana retinuit: cum conſilium caperent migrandi uehios. Curiorū: Curius fuit qui cæſis ſannitibus & ſabinis' victis magiſtratu relicto agrū coluit. Nō erat is po. iam nō talis erat po. ro. q ut ante cōſueuerat ꝑ libertate bellū geteret & in pace ſine iniuria uiueret: in bello autem uiuebat cupiditate. ſ. poſſidendi. Sua li. ut cōtentus eſſet libertate.

Ire fa. quia rōani facile iraſci cœperūt: ut parua cauſa ſubſiſtēte bellū gentibus inferrēt. Vile nefas. i. ut ſatiſfacerent cupiditatibus ſuis: nihil nefas eſſe putabant. Decus. ſ. rōanis erat. ſ. plus patria potuiſſe: q opibus atq; potentia cæteros uincerēt id putabāt eſſe decus: quod ferro & armis acqrerent. Potuiſſe plus pa. i. ſibi ſuæ patriæ iura ſubiicere.

Ferroq; nō ſolū inquit eſſe magnū decus: ſed de quo dimicarent ferro & armis. Menſuraq; iuris: uis erat tantum quiſq; poteſtat: q̄tum uiribus ſuperior erat: nā is iure omnes anteſtare uidebatur: qui uiolentia cæteros opprimeret. Plæbiſcita. ſ. coacta ſunt: leges erant cōes tam ꝑtriciis q̄ plæbeis: ſed plæbiſcita dñr ſtatuta: quæ a plæbeis ferebantur

¶ SVLPI. Hinc:ex cupiditate luxu & ut. Leges & pl. c. syllepsis est personarū: Coacte dicūt leges & cū nō exercēt:ut infra:At postq̄ bello leges siluere coactæ:& cū uioleter ꝓmulgāt:ut egit Cæ.cui pō. & crassus cū armatorū p̄sidio astitere.Est autē plæbiscitū ut ait capito.lex q̄ plæbs nō populus accipit sūt & plæbiscita plæbis decreta a tribūis facta. lex uero est sūma rō insita in natura q̄ iubet q̄ faciēda sint,phibetq; contraria.

Turbātes iu.cū.cō.a cōsulibus discordātes. Fasces r.cōsulatus empti sūt.n. fascis secures ut mib⁹ in uolūtate cōsulū insignia. Sector sa.f.hoc est emptor & uēditor suffragiorū. Sectores .n. & q sectāt dicūt & q empta sua p̄sequūt. Auctor est Fest. luca. sectorē iō populū appellat qa fauorē & suffragia emebat & empta p̄sequēs uēdebat pedia: dicit sectorē esse æstimatorē redēptorēq; bonoꝝ dānati atq; ꝓscripti q spē lucri sui secutus bōa illa semel auctiōabat,pq; iis pecūias pēsitabat singula uēditurus. Ambitus: assētatio & corruptio ad honorē cōseqndū. Ambitus est in actu. Ambitio uero in animo honori cōcupiscētia.ambitus ēt locus duoꝝ pedū & sēis inter uicina ædificia ad circūeūdū relictus. Lætatus: mortifer.

Vis erit.hinc leges & plæbiscita coactæ
Et cū consulibus turbantes iura tribuni
Hic raptif asces precio. sectorq;fauoris
Ipse sui populus.letalisq; ambitus urbi
Annua uenali referens certamina cāpo
Hic usura uorax. auidūq; in tpe fœnus
Et concussa fides & multis utile bellum

Annua cer. cōtētiōes cōitioꝝ q̄ mēsæ iāuario Martioq; fiebāt. Cāpo hoc est martio:ubi septa erāt & suffragia uēdebāt. Vsura u. creditæ pecuniæ ſtuctus ex usu fœnus ꝓprie naturalis terræ fructus est.inde ad usurā trāslatū: sed hoc differūt ꝙ usura est primū illud lucꝝ ex pecūia redita fœnus si ſtatnto die nō reddat duplū aut q̄druplū soluat est usura usuræ. Auidū: cupidū & auaꝝ. In tēpore q̄ in certū tēpus debet. Cōcussa.q̄sata fracta. Vtile multis:multi.u.bellis ciuilibus ditabāt.ut pō Cras soq; euenit bello syllano.

¶ Clauis grue rigonicus

IAm ge.cæ. Narrationē poeta aggredit nō a rēoto initio sūptā: sed a loco necessario ichoatā. Alpes:mōtes qa togatā galliā diuidūt a cōata dictos ab alpho ꝙ sabia lingua est cādidū festo auctore:nā albēt niuib⁹. Supauerat:cur.accelerate trāsierat.Cœpat,epheresis,p cōcœpat.Cōstituerat.n.uirtutis ꝓmia q̄ negabāt armoꝝ uirtute cōseq; p̄serti cū ad nullū æq̄ cōditionē admitteret nec paciſci posset ut quo ad cōsul fieret reliqs legiōib⁹ dimissi trasalpiaq; gallia saltē una legio cū illirico sibi cōcederet. uidereq;iō dimitti iuberi exercit⁹ ut aduers⁹ se debilitatē aduers⁹ eēt futur⁹ īstructor. Eo p̄cipue argumēto ꝙ due legiōes ad bellū pthicū destiatæ q̄ unā a pō. ipe accepat:sibi subtractæ erāt & i italia retētæ. Ad hui⁹ tribūoꝝ q sibi fauebāt itercessionē eē sublatā:& ipos urbe cessisse accepat.Sūt tñ q tatdāt bellū ciuile multo ip̄m antea cōcepisse: ex quo q̄stor i hispāia uisa ad gades magni Alexādri imagie īgēuerat: ꝙ ipe ea iā ætate q̄ Alexāder orbē terraꝝ subegisset mēorabile nihil egisset:& cū nocte,pxia uil⁹ eēt p qeté mīi stupꝝ tulisse:cōiectores arbitriū terraꝝ urbis sibi portēdi rīderāt:qñ mī sibi subiecta nil aliud eēt q̄ parēs oīum terra pō.dicebat eū de speratiōe adductū ꝙ q̄ cōstituerat cōsūmere nō posset:nec priuatis opib⁹ populi expectationē explere turba oīa ac pmiscere uoluisse.Alii tuisse dicūt ne eoꝝ q prio cōsulatu aduers⁹ auspicia legesq; & itercessiōe gessisse rōuē redderet cogeret qdā putāt captū ipii cōsuetudie pēsitatisq; suis inicoꝝ uirib⁹ usū occasiōe rapiēde dnationis q̄ ætate pria cōcupiscet. Talia sueto.mēorat. Ingēs mo.maxias curas. Futuꝝ:nūc a fio est nō a sū. Vt uē ē hoc tpe cæ.trāsalpia gallia reuersus rauenæ agebat bello uidicatur⁹ si qd de tribūis plæbis itercedētib⁹ p se grauiꝝ a sēatu cōstitutū eēt itaq; clā pmissis cohortib⁹ cū spectaculo iterfuisset post solis occasū iter īgressi⁹ nocte extictis lumib⁹ errās ad rubiconē cohortes ē cōsecut⁹ cōsistēsq; paulū & reputās q̄tū moliret cōuersus ad ꝓxios:& nūc iqt regredi possum⁹ ꝙ pōticulū trāsierim⁹ oīa armis agēda erūt:Cōtāti ostētū tale factū est q dā exia magnitudie & forma i ꝓxio sedēs repēte appuit arūdie canēs ad quē audiēdū cū pter pastores plutimi etiā extatiōib⁹ milites cōcurissēt iterq; eos & æneatores rapto ab uno tuba,psiluit ad flumē & ingēti spiritu clarisimū exort⁹ ptēdit ad alterā ripā. tū Cæ. eat iqt quo deoꝝ nōmata & inicoꝝ inigtas uo. iacta est

¶ Sectoz qđ sit

¶ OMNIBO. Trbūi pl.ab rogabāt leges sēatoꝝ.patricii āt phæbiscita oppriebāt:ide iqt iura oīa tacuisse. Iura cū cō.qa sēp tribūi ifesti fuere cōsulib⁹:nā tribūi rēplæbis augere uolebāt.At uero cōsules studebāt patriciis & nobilitati. Hic.i.a ui. Raptisa.sed cœpit eē largitio in po.ro.ut nō bōis artib⁹ ciuitati cōsulerēt sed pecūia & largitiōib⁹ corrūperēt populū. Sector iuris:uerbū est. sector dicit æstiator redēptorq; bonoꝝ ꝓscripti q ea demū maiore ptio sit uēditur⁹ q̄si sui lucri spē secaret.i.seq̄ret:nā secare,pseq pōebāt.Virgi.Ille uiā secat ad naues.i.seqt. Sectorq;.f.i.popul⁹ erat sui fauoris uēdictor:ita popul⁹ fauorē suū uēdebat: ut qs mai⁹ pciū largiret ei sua suffragia daret. Ambit⁹:imoderata cupido hñdi mgīat⁹ pcib⁹ & pecūiis sēatores ambibāt ut suis suffragiis,pueherēt ad mgīat⁹.iō lætatis ambitos.i.pestifera cupiditas mgīatuū. Annua cer.qa cōsulat⁹ mgīat⁹ ann⁹ fuit. Cāpo ue.i.po.ro.qa in cāpo martio sua suffragia uēdebāt cōtinēs ꝙ cōtēto: Hinc usu.uo.qa nō suppebāt diuitiæ:ut posset suū luxū īplere iō erat necesse:ut pecūiā in fœn⁹ accipēt.Vorax q̄ sē p & occulte deuorat. In tē.qa usura tēpore crescit. Cōcussa .i. cōmota & fracta:qa fides expo.ro. aufugit.

Multis u.bel.nā q fœnoī sūt oppīsi sp bella disiderāt ut aliēa rapiāt & iō multis utile bellū dixit. Iā ge.cæ. naratio.postq̄ ciuilis belli sæmia at ꝙ pricipiatā ꝓuata q̄,uīia attulit cū rōib⁹ q̄ seditiōes i ciuitatib⁹ excitāt solēt nūc dicit ꝙcæ.fecerit postq̄ aio belū gerē cōcepit ꝙ moto enim exercitu in galliā rauenā appulit deide arīnū se recepit uñ poeta ab historia nō decliat q̄ si uoles lector iuēies apud ap.su.plu.flo.& i suis cōmētariis iuliū cæ. Cursu.i.ce.nā celeriter oīa agebat cæ. Cœpat,ꝙ cōcepat aio. Mot⁹ ma.bel.maios mot⁹ cōcepat.

¶SVLPI. Rubiconis:fluuii inter ariminū & rauenā qui italiā antiquā a galīa ſeparat & in hadriaco fluit Ingens uiſa:aut eſt poetica fictio:aut hoc Cæ.per quietē occurrit: dū anceps eſſet ad rubiconē ubi marmor his uerbis ex ſenatus decreto inſcriptum aduerterat. Imperator ſiue miles:ſiue tyro armatus quiſquis iſti to: uexillū armaq; deponito: nec citra hunc amnē arma ſignaue traducito. Quiſquis contrafeceris hoſtis diiudicabere.p.r.ac ſi arma contra patriā:penateſue deos abſtuleris. Trepidantis:timentis. Canos crines: qui urbis indicant uetuſtatē. Turrigero:coronato turribus quia ro.turrita eſt. Lacera cæ.laceris comis ob bellū iminens & luctū. Nudis lacertis:morte deflentiū funera quæ brachia pectus & faciē plangunt permixta uerba. Signa mea:aquillas & tubas. Iure: iuſte & ut iniuria inferī nolitis. Si ciues:nā qui fert in patriā arma ciuis nō dicīt niſi forte idē hoſtis eſſe & ciuis poteſt:ut in parado/ſas Ci.inquit. Perculit: commouit. Horror: tremor ex metu. Riguere comæ:erecti ſunt capilli. Virgi. Obſtupui ſteteruntq; comæ. Langor:debilitas ex metu orta repreſſit euntē. O magne:iouē & reliquos deos quiritiū & ipſā ro.ut cœptis faueant inuocat.ſeq; excuſat nō impia arma ſumpſiſſe in patriā ſed innocentes & ſibi iniurios ulciſcentes. O tonans:o iuppiter optime maxime qui in capitolio coleris. Ratio temporis: nō patīt ut de ioue tonante capitolino intelligas eū. n. dedicauit auguſtus cū in expeditione cantabrica eius lecti cauſa fulmē præſtrinxiſſet. Tarpea capitolina:capricornus.n.mons dictus eſt tarpeius a tarpeia uirgine quæ portæ cuſtos armilis ſabinis capta hoſtē dimiſit a quo & illic eſt armis obruta. Penates: dii ſunt qui patrii genethlii eteſii Michii ereii geneii & penetrales dicunt. Erant ut dionyſius ait duo iuuenes habitu militari pila tenentes per eos alii intelligunt apollinē & neptunū. Alii iouē iunonē ueſtā & mineruā. Phrygii quos æneas ephrygia in latiū tulit & lauinii conſecrauit: & his albā tranſlati eodē ſponte reuerſi ſunt. Gentis: iuleæ ab iulio aſcanii filio ortæ ex qua ipſe Cæ. erat ſecreto quirini rapti:miſteria romuli in cælū ſublati romulus urbe iā muris & legibus conſtituta:cū apud carpeæ paludē concionē haberet & luſtraret exercitū e conſpectu ablatus eſt ſunt quia ſe natu cæſū & in fruſta clā ſubtractū exiſtiment ſed ſubita tempeſtate ſoliſq; defecione oborta eū in cælū raptū & conſecratū diuulgauecunt: ne populus in patres ſæuiret:huius rei iulius proculus fidē fecit: iurans cū noctu in urbē ex alba rediret uiſū a ſe romulū in colle quirina: forma auguſtiore: mandareq; urbi ut ſe ſub quirini noie colerent:ſeditionib⁹ abſtinerent:uirtutēq; colerent qppe forent omniū iperio gentiū potituri.

Cæpat ut uētū ē parui rubicōis ad ūdas
Ingēs uiſa duci patriæ trepidātis imago
Clara p obſcurā uultu mæſtiſſima noctē
Turrigero cāos effūdēs uertice crines.
Cæſariæ lacera nudiſq; aſtare lacertis
Et gēitu permixta loqui quo tēditis ultra
Q uo fertis mea ſigna uiri ſi iure uenitis
Si ciues hucuſq; licet. tūc pculit horror
Mēbra ducis rigueī cōæ grīſ⁹q; coher/
Lāgor in extrēa tēuit ueſtigia ripa (cēs
Mox ait. o magnæ q mēia ꝓſpicis urbis
Tarpea de rupe tōans phrygiiq; pēates
Gentis iuleæ. & rapti ſecreta quirini

¶OMNIBO. Vt uentū eſt par: cū Cæ.peruenīſſet ad rubiconē amnē & ibi aliquandiu cogitaſſet quid faceret deberet:feſſū laboribus & diuturnis ſolicitudinis animi ſomnū oppreſſiſſe dicunt: & in ſomniis obſeruatā eſſe urbis ro.imaginē quæ illū alloqui uidebat. Párui rubiconis: quia rubicō amnis eſt haud procul ab ariminо oppido ad quē Cæ.cū ueniſſet ſubſtitit:cauſa autē cogitationibus fuit. Dubitabat.n. quod decretū erat ut quiſquis armatus hunc amnē tranſiret:ſiue ille imperator eſſet:ſiue miles: patræ diiudicaret hoſtis quinetiā in portu arimini prope rubiconē adhuc erat marmorea cruſta in qua hæc ſcripta erant. ipērator ſiue miles:ſiue tyro armatus quiſquis ſiſtito:uexillū armaq; deponito:nec citra hunc amnē arma ſignaue traducito: & ſi quis contrafecerit hoſtis diiudicabit populi ro: ac ſi arma cōtra patriā tulerit penateſq; deos abſtulerit. Patriæ tre. contra morē dubitantis hoc dicit quia Cæ. ut ſtoici tradunt & maxime Suetonius. ſomniauit ſe cū matre ſua coire:aruſpices reſponderunt ipſū ſubacturū urbē ro.quæ eſt mater comunis omniū.ciuiū. Clara.ſ. imago & mœ. tanquā mœſtiſſima eſſet ro. Turrigero u. quia turrita eſt urbs ro. Canos c.quia iā ſeptingenti ferme anni præterierant:ex quo ro condita erat. Lacera cæ.laceratis crinibus ſigni ficabat mœrorē. Nudis la. ut mos eſt ploratiū. O uiri quo tē. ul. quia nō licet uobis tranſire rubiconē armatis. Iure:quia dicit inſcriptio quiſquis armatus:ſiſtito. Hucuſq; licet:uobis armatis uenire: Ciues:ſicut ciues debent alioquin patriæ hoſtes diiudicabimini:amnē tranſiueritis. Horror:eſt tremor cū frigore. Riguere.i.erecte ſunt:quod ſignū eſt timentis. Langor:quia torpore quodā impeditus continuit gradū ſuū in ripa:& conuerſus ad proximos ait:etiā nunc regredi poſſumus:quod ſi ponticulū tranſiuerimus omnia armis agenda erunt. Mox:deinde amnē tranſiuit:dicens eat quo deorū oſtenta & inimicorū iniquitas uocat iacta eſt alea ſed hic ponit alia uerba quibus uſus fuerit Cæ.cū tranſiret. Proſpicis mœ. quia præſes urbis ro.iuppiter erat. nā in atce Trapeia quæ eſt in capitolio templū iouis cū iunone colebat: & cætera omnia deorū templa ſuperabat. Rupe:capitoliū.n. appellatū eſt rupes tarpeia a duce ſpurio tarpeio qui prius arci ro.præfuit. Phrygii pe.i.troiani dii quos æneas in italiā ſecū tulit. Gentis iu.i.conſecrati a gente iulia. nā iulus conſecrauit deos in alba deinde euerſa alba tranſlati ſunt ro. Secreta:hic iſtoriam tetigit nam cum romulus qui quirinus eſt appellatus ſuos milites ad carpæ paludē recēſeret: ſubito tempeſtas cum procella & fragor exorta eeſt:ut cælum nubes obtexerit. & aſpectum oculis adimeret in hoc turbine tempeſtatis euanuit romulus:nec poſtea in conſpectu rediit. Vulgo creditum: eſt illum a patribus fuiſſe laceratum quod ueriſimile uidebatur qui uero proximi romulo ſteterant dixerunt illum ſublatū in cælū euanuiſſe populus mœ.qui deſiderio ſui regis tenebat nō hoc ſibi perſuadere poterat, & qa apparebat rē ad ſeditionē ſpectare:

poſt dies aliquot iulius proculus:ſiue id ratus:ſiue ut populi dolorem mœroremq; conciliaret in cõcionem pro diit & his uerbis conſolatus eſt po.ro.dicens mane: & prima luce ſibi obuiam factum eſſe romulum & dixiſſe. Abi nuncia romanis cæleſtes ita uelle.ut mea roma caput orbis terrarum ſit: proinde rem militarem colant: ſciantq; & ita poſteris tradant nullas opes humanas armis romanis reſiſtere poſſe:hæc locutus ſublimis abiit. qua propter uerbis huius proculi fides eſt adhibita:ut omnes iuſſerit ſaluere romulum deumq; ſalutauerint. Secreta:quia ipſum romulum ſumma ope occulata diſcerptum atq; laniatum ſciebant.

Et reſidens celſa latialis iuppiter alba.
Veſtaleſq; foci.ſummi quoq; nũinis inſtar
Roma faue cœptis.nõ te furialibus armis
Perſequor:en adſũ uictor terraq; mariq;
Cæſar ubiq; tu⁹.liceat mõ nũc quoq; miles
Ille erit ille nocẽs qui me tibi fecerit hoſtẽ
Inde moras ſolluit belli tumidũq; p amnẽ.
Signa tulit propere ſicut ſqualẽtibus aruis
Aeſtiferæ libyes uiſo leo cominus hoſte
Subſedit dubius. totã dum colligit iram.
Mox ubi ſe ſæuæ ſtimulauit uerbere caudæ
Erexitq; iubã & uaſto graue murmur hia
Infrẽuit.tum torta leuis ſi lãcea mauri tu
Hæreat.aut latũ ſubeant uenabula pectus
Per ferrum tanti ſecurus uulneris exit.
Fõte cadit modico.paruiſq; impellit ũdis

¶ SVLPI. Iuppiter lacialis: lacialẽ iouẽ in monte albo dedicauit aſcanius ad cuius ſacra quæ latinæ dicebantur totũ latiũ conueniebat: & rex ſacrificulus romanus. Huic oli humano ſanguine teſte lactantio ſacrificabant. Cælſa: tũ propter ædificia tũ quia in alto colle erat. Veſtaleſq; fo.ueſtã hoc eſt in extinctã flammã æneas e troia in latiũ aduectã lauinii dedicauit. Aſcanius inde albã tranſtulit Poſtea Numa põ. romæ conſtituit. Inſtar ſũ.nu. quæ es mihi pro ſummo deo. Inſtar nomẽ indeclinabile eſt a quo fit in ſtauro ad priſtinã ſimilitudinẽ reparo:nã reſtauro barbarũ eſt.

Furialibus. impiis & per furorẽ ſumptis. Victor tu. ter propter gallias & germanie partẽ pacatã dixit. Mari: propter britanniã quã primus romanorũ cũ uictoria inuaſit.

Tuus.ſ.miles ac ſi diceret defenſor tuus Tuoq; parens imperio. Nuncq; etiã nunc quũ uideã atma contra te ferreſi liceat ex imperatore miles caudã. Ille ille:epanalapſis:hoc eſt cũ maiore ſignificato teperitio facta ut Diomedes ait.

Nocens:impius & rebellis. Qui me ti.ſe.hoſt. qui cauſã mihi dabit in te pugnandi. Soluit mo. bel. properauit ad bellũ & diſſoluit cauſas retinẽtis bellũ. Propere.ſi.raptim intulit aquilas uexilla & lituos. Tumidũ am. Rubiconẽ hymbribus & ſolutis niuibus auctũ. Sicuti: Comparat cæſarẽ leoni qui ſine reſpectu ſalutis ſuæ irruit in uenatorẽ.

Squalentibus: horridis & deſertis. Aeſtiferæ: patientis æſtus feruoreſque ſolis. Hoſte.uenatore. Cominus: prope. Subſedit: firmat ſe. Verbere ſe. ca. percuſſione & ictu magnæ caudæ uel quia ipſe ſeuus. Plinus li.viii. ait Leonũ animi index cauda: ſicut & equorũ aures: nãq; & has notas generoſiſſimo cuiq; natura tribuit. Immota ergo placido: clæmens blandienti quod rarũ eſt crebrior enim iracondia eius imprincipio terra liberatur: incremento terga ceu quodã incitamento flagelantur. Iubã: ſetas & cyrrhos coli. Infremuit: cũ fremitu emiſit. Vaſto hia. magna omnis aperitione. Mauri: inmanitania aphricæ regione leones naſcuntur. Torta: immiſa. Hereat: uulneret & ſit fixa. Subeant ingrediantur. Securus tã.uul.negligens uulnus. Exit per. fer. per ipſam haſtã ruit in uenatorem.

¶ OMNIBO. Latialis: quia in oppido alba quod in monte condiderat Aſcanius templũ iouis erat latialis quod nomẽ accepit quia latinæ feriæ illi erant dedicatæ. Latinæ.n. erant ſacra iouis celeberrime conſtitutæ: ad quæ ex omni latio populi conueniebant. de quibus infra. oſtendens confectas flamma latinas. Foci ueſtales: æterni ignes ueſtæ: nã ueſta græce ἑστία interpretat ignis eo q; in templo eius perpetuus ignis ſeruaret. Hinc conſecratæ erant uirgines que. perpetuã uirginitatẽ ſeruarent: iõ ignis in templo eius repoſitus eſt: quia ex omnibus elementis ignis purior eſt: unde uirgines intemeratæ eſſe debent & incorruptæ ſicut ignis. Inſtar. i. quæ es mihi ſimilitudinẽ nũinis. Fũnalibus. i. perniciosis & lætiferis armis: iõ ĩquit arma ſũo: ut pro ĩperio tuo augẽdo atq; amplificãdo pugnẽ. Ille erit no. ego ĩ iurã illius qui me ſibi hoſtẽ iudicauerit ulciſcar. Incertus cæſar his uerbis quod faceret: amnem trãſiit. Tũidũ: qũo tũidũ cũ dixerit parui rubicõis: quia ĩbribus creuerat amnis uſq; ad ripas. Sicut ſqual. per ſimilitudinẽ oſtẽdit quẽadmodũ ſe habuerit caſar: cũ ad rubiconẽ peruẽit. Hoc ĩquit: qũo leo facere ſolet cũ uẽator aut paſtor iſtet obiiciẽs uẽabulũ prio horret: deinde cũ cauda irã cõceperit: nõ tiet uẽatorẽ: nec ipſa arma iuadere: ita cæſar ſubſtitit aliquãtulũ ut leo. Squalẽtibus icultis ſterilibus nimio calore. Nã aphrica ẽ ĩ meridie ubi ſol rapidiſſimus ẽ: iõ ſterilitatẽ ĩ agris generat. Libiæ: aphricæ quæ ab ĩopia aquarũ nomẽ habet; λίψ relíquo: & νῶ pluo. Colligit. i. recipit. Ver: cau. ſe cauda uerberãdo. Nã qui de animalibus ſcripſere: dicũt leonẽ ſe cauda uerberare. ut ad irã cõcitet. Plinius. Leonũ animi ĩdex cauda: ĩmota blãdicias oſtẽdit: iratus cauda terrã uerberat: deide terga ceu quodã ĩcitamẽto flagellat. Stimulauit: ĩcitauit ĩ irã. Sæuæ. p ipſe ſæuus. Infrẽuit: cũ frẽitu emiſit. Tũc. ſ. ita iratus: nec ferrũ tiet: ſed medios ruit moriturus ĩ hoſtes. Si: per quãuis. Mauri ſũt populi aphricæ iberiæ oppoſiti: quia græcis mauruſ ĩ uocãt a colore peruſto μαῦρον nigrũ: & ẽ ſpẽs pro genere: quia ĩ aphrica maiores & ſæuiores leones naſcũt q; alibi. Vẽabula: uẽabulũ ferrũ aptũ uẽatiõi iuue. Et nuda teneat uẽabula mãma. Subeãt: ſuccedãt. Exit emicat: exilit. Fõte: deſcribit fluuiũ quẽ cæſar trãſiuit cõtra præceptũ fatorũ. Rubicõ: ut oſtẽdit ſtrabo ĩter Ariminũ & Rhauenã excurrit ĩ adriaticũ pelagus: hũc fluuiũ & Eſim annẽ qui labitur ĩter Anconã & ſenegalliã: fecere antea terminos italiæ atq; galliæ. Delatus igit cæſar ad rubiconẽ: qui italiã diffinit: parũper: ut refert Appiãus ſubſtitit & ad fluuiũ proſpectãs: quecũq; euẽire poſſẽt mala: ſi illũ trãſiſſet armatus: mẽte cogitare cœpit deide ad præſẽtes cõuerſus: hæc effatus dicit. Cõtinẽtia huiuſcemõi trãſitus o amici malorũ iitiũ mihi affert trãſitus

uero uniuersis mortalibus imponet. His dictis ueluti furore concitus transire pergit. Hoc inquiēs iacta alea est. deinde cursu arrepto Ariminū circa aurorā ingressus est: nec diu moratus ad ulteriora contendit arcibus præsidia imponens: & quecunq; in cursu obstiterant uel ui uel humanitate sibi uendicans. Fugæ igitur & conuersiones omnibus in locis summa trepidatione fieri cœpere. Cursus quoq; nullo ordine admixto fletu. Q ue omnia intelligentes consules: Ppmpeū per italiā delectus facere ueluti rep. extremo in periculo possita iusserunt. reliqui uero senatorii ordinis cū cæsaris impetū tā subito adesse intuerentur: trepidabant: & pœnitēt eos contigit q; cæsaris peticiones ueluti iniquas reiecissent tunc quidē iustas arbitrati cū timor eorū animos a contentione ad consiliū maturitatē traduxisset. Fōte mo. parua aqua a natura abundat: sed iugibus ac perpetuis imbribus inflat.

¶ SVLPI Puniceus: flauus rubicundus: punicus autē aphricanū significat. Cadit mo. fō. defluit e paruo lacu. Cāduit. exarsit. Vnde candens ferrū dicimus quo d ignitū est.

Pūice⁹ rubicō quum feruida cāduit æstas
Perq; imas serpit ualles, & gallica certus
Limes ab ausōiis: distermiat arua colonis:
Tū uires præbebat hiēs: atq; auxerat ūdas
Tertia iā grauido pluuialis cinthia cornu.
Et madidis eurī resolutæ flatibus alpes.
Primus ī obliquum sonipes opponit ānē
Excepturus aquas: molli tūc cætera rūpit
Turba uado faciles iā fracti fluminis ūdas
Cæsar ut aduersam superato gurgite ripā.
Attigit: hesperiæ uetitis & constitit aruis
Hic ait hic pacem temeratæq; iura reliquo
Te fortūa sequor: pcul hinc iā fœdera sūto.
Credidimus fatis, utendū est iudice bello.
Sic fat⁹ tenebris noctis rapit agmia ductor
Impiger. & torto balearis uerbere fundæ
Ocior & missa parthi post terga sagitta
Vicinumq; minax inuadit ariminū, ignes
Solis lucifero fugiebant astra relicto.
Iamq; diēs primos belli uisura tumultus
Exoritur. seu spōte deū seu turbid⁹ auster
Impulerat. mœstam tenuerūt nubila lucem

Serpit: labitur. Certus li. uerus terminus nā togatā galliā ab italia antiqua seperat. Disterminat: diuidit. Ausoniis co. habitatoribus italis nā Vltīa italiæ urbs Ariminiū erat. Prima Galliæ Rauena. Postea cisalpina ipsa gallia italæ est annexa. Hyems præ. ui. erat auctus hymbribus hyemalib⁹ propinquabat enim Ianuarii finis. Cynthia ter. plu. tertius lunæ dies quo sunt maiores hymbres. Luna ut Virgilius & plinius tradunt tertio quarto die futuræ tempestatis dat signū. Nā si splendens exorta puro nitore fulserit serenitatē Si rubicunda uentos. Si nigra pluuias portendere creditur Cynthia dcā a cyntho monte dæli ubi cū apolline colitur

Grauido: obtuso & obscuro: Alpes niues alpiū methonimia. Resolute ma. fla. eu. dissolutæ pluuia quā eurus induxerat qui sua tepiditate niues uere dissoluit. primus so. ualidior quisq; equus aut qui primū ingressi sunt. uel lege per hypallagē. Sonipes obliquus opponit in primū amnē. Erāt enim equi obliqui in alueo fluminis ut impetū aquæ excuperent: faciliorēq; transitū reliquis darent. Excepturus: aquarū uiolentiæ obstaturus. Moli ua. per locū nō profūdū nec uiolentū. Rumpit: rumpendo præterit. Faciles: sine uehementia. Fracti: debilis. Cæsar ut ad. cæsar postquā rauenā discessit. concionatus apud tertiamdecimā legionē quā solā secū habebat omnes inimicorū in se iniurias commemorauit illi clamore sublato cū responderent paratos se esse ad imperatoris sui tribunorūq; iniurias defendendas Ariminū cū ea legione profectus est. ibiq; tribunos pl. qui ad eū confugerant conuenit. reliquas legiones ex hybernis euocat & subsequi iubet. Gurgite: flumine. Vetitis: tū. S. decreto tū quia illic erat suæ prouinciæ terminus.

Temerata: uiolata a pompeio & a senatu quiu llāæquā conditionē nec dare nec accipere uoluit. Procul sū. fœpactiones iter me pompeiū & Senatū. Credidimus fa. commisimus fœ. ipsa deorū uoluntati ut bello sint proæqua causa iudicari. Bello iudice: nō amplius senatu qui male iudicat de causa mea. Legit & uindice sed minus, pbat. Verberator. ictu & lapide rotūdo emisso. Fūde ba. funda, instrumētū est ex funibus ut loris ex quo lapides glādesq; emittūt̄ & retis gēus & lapilli in anulo receptaculū quoddā. Baleares duæ insulæ sūt in mari hispāio cōtra littora terraconēsia apud quas usus fūdæ inuētus est & adeo celebratus ut matres paruos filios alias aues esse nō sinerēt nisi quas fūda adepti fuissēt. Florus tamē ait cibū puer a matre nō accepit nisi q; ipsa mōstrā te percusserit. Missa post terga. parthi inter fugiēdū in sequētē hostē post terga sagittas emittūt. Ariminū: colonia ī umbra cū annibus Arimio & Apruſa. Fugiebāt: obscurabāt̄ sole aduentāte indicatq; aurore tps in quo lucifer solis fulgore postrēus extinguit̄. Lucifero: phosphoro ē aūt ueneris stela q̄ oriētē solē p̄cedit: eadē ipso occidente hesperus uesperus uesperugoq; dicitur. Tumultus concitatiōes & insultus. Seu sp. de. seu prodigio se & deorū pmissu. Austere tu. notus nebulosus. Nubila te. mæ. lu. nubilus dies sunt & mœstitiā præ se tulit.

¶ OMNIBO. Puniceus: cuius unda punicea ē. i. rubicōda a quo nomē accepit rubicon. Cāduit. i. accēsa ē tpe æstatis. Per imas u. qa ipse hūilis est p imas ēt ualles labit̄. Certus li. est qdā q̄si termius galliæ cisalpie. nā ab urbe rauēna usq; ariminū, ptēdit̄ gallia cisalpina: cuius rubicō annis est haud, pcul ab urbe Arimini incipit sed ab Arimio flamia usq; ad Anconā tēdit deinde incipit ager picēus q usq; ad fines urbis romæ tēdit. Distermiat distinguit: uel discrimiat ī duas ptes findit qa diuisionē facit iter galliā & italiā Tūc: si pu⁹ fluit rubicō qūo dixit tūidū annē trāsire cæsarē: qa tunc cū trāsiuit tūidū annē hyems fecerat. Cynthia tertia. significauit tribus mēsibus pluuiā iugē fuisse. Cynthia dicta est luna a Cyntho mōte deli. ī quo solū natale fuit dianæ & Appollis.

Grauido cornu pluuiosā fuisse lunā ostēdit eo q; ibres cœpat & auxerat amnē. Alpes euri reso. fla. quia Eurus ab oriēte flās sp alpes. i. niues alpiū in pluuias resoluit. Primus ostēdit qūo trāscendit amnē cæsar. ex obliquo n. annis obiecit ualidiores equos: q tātisp obtinerēt annē dū ibecillis trāsirēt. Obliquū. i. ttāsuersa aq̄. Sōipes a sonitu pedū equus dī grādior & robustior. Rūpit: p irrūpit: Aphæresis est. Molli uado. Molliori facto equis

ferocibus annis impetū retinentibus. Fracti:oppositione equorū. Cæsar:ut nūc prosequitur dicēs:quod cæsar fecerit postq̄ leges semel trāsierat:dicit eni cæsarē inuitū hoc feciſſe:& cætera oīa fatis permisisse. Ripā aduersam ulteriorē. Superato.trāsgresso.Vir.Hoc superate iugū. Aruis ueti.lege romanorū. Hesperiæ:italiæ.Hic ait:cō scius uiolate legis inquit. Hic:hic anadiplosis est.i.geminatio quæ uehementiā aliquā significat. Temerata:uio lata. Te for.seq.quēcūq; eni mihi exitū dederis:te sequar. Pro.su.fœ.pro sint.i.nulla fœdera posthac peruētura sunt:sed oīa ferro gerētur. Credi.i.fidē dedimus.ergo utēdū ē fatis. Vindice bel.quia bellū erit quod iniuriā non strā ulciſci poterit:& ostēdere an iuste bellū susceperim. Sic fatus: simul cæsarē celeritatē faciēdi præstitisse cæteris dī.ulcisci:quā fuit ostēdit.dicit.n.oēs moras dispulisse:nec diē expectauisse:cōparationeq; exprimit mirā uelocitatē. Glādis:quā fun dæ baleares mittere solēt.nā in mari gaditano insulæ baleares sunt:q̄ hoc nomē ideo cōsecutæ sunt:q̄ bale rici peritissimi sint hac iaculādi funda & dicūtur ἀπο τοῦ βαλλειν.i.iacēdo eas græci gymnasias uocāt quia nu di æstatē exigāt:uel dicuntur a balteo herculis comite quē illic reliquit cū ad geryonē uauigaret.Liuius.scribūt hi storici illic matres filiis suis propōere p̄miū:si metā designatā funda tetigerint: nec prius eos cibū attigere q̄ demō strata metā funda percusserint dicit ergo motū cæsaris tāta celeritate fuisse:ut missæ glādis funda celeritatē superā tet. Ocior:uelocior.Torto.uer.exprimit gestū iaculātis. Fūda.dicta a fundēdo:q̄ glādē plūbeā fundat. Sagitta mis.quia parti fugiētis tāta arte sagittas mittūt:ut perseq̄ntes percutiāt.Vir.Fidētēq; fuga patthū uersisq; sagittis. Vicinū:postq̄ rubiconē cæsar trāsiit:dicit arminū ipsum uenisse:unde incipit flaminia: Ariminiū:ut docet strabo ē umbroq; colōia: sicut & Rauēna:uerū utraq; rōanos accepit inquilinos hēt āt Ariminū portū & eiusdē nois am nē. Minax:minabūdus q̄ quocūq; iret exitiū minabat. Astra su.q̄ nocte qdē cœperat iter cū Ariminū uenit:iā dī.i.iā dies aduētabat. Ignes.s.splēdorē solis. Luci.stella ē nūcia diei.i mane ergo & in solis splēdori astra cædebāt.i.iā dies aduētabat. Ignes.s.splēdorē solis. Luci.stella ē nūcia diei.i mane ergo & in solis splēdori astra cædebāt.i.iā dies aduētabat. Ignes.s.splēdorē solis. Luci.stella ē nūcia diei.i mane ergo & in ortū solis apparet lucifer unde a græcis φωσφορος dicit:sic & nocte ueniēte in occasu uidet eadē stella. Reli.lu ci.q̄ ultima stella cœli.ē lucifer:q̄ splēdore solis obtusat.stellæ āt nūq̄ occidūt:sed fixe sunt sp in firmamento: sed maiore solis splēdore supueniēte obtusāt lucifer āt maior ē stella cæteris ideo splēdor eius diuturnior ē. Iāq; dies iā dies oriri cœperat:i quo p̄cipiū belli erat futuꝝ. Tumultus:dicit auctore Fabio:quasi timor multus:quia mo tu belli primo hoies timēt.dicit illā diē obortā:fuisse obscuratā:siue naturaliter q̄ cœlū nubes obduxerint. Nubi la:pro nubes. Tenuerūt:texerūt:quia nubes obscuritatē inducūt:qđ signū mœroris ē:sicut lux lætitiæ:unū sequi uiā inducit unde aliter notus uocat ἀπο τῆς ῥοπῆς ab hūore. Impulerit.s.illas nubes.

Constitit ut capto iussus deponere miles
Signa foro:stridor lituū clāgorq; tubarū
Nō pia cōcinuit cū rauco classica cornu.
Rupta qes:populi stratisq; excita iuuētus
Dirupuit sacris affixa penatibus arma:
Quę pax lōga dabat:nuda iā crate sluētes
Inuadunt clypeos curuataq; cuspide pila.
Et scabros nigræ morsu rubiginis enses.
Vt notæ fulscere aquilæ romanaq; signa.
Et cælsus medio cōspect⁹ i agmine cæsar
Dirigueꝛ metu:gelid⁹ pauor occupat art⁹
Et tacito mutos uoluūt i pectore questus.
O male uicinis hæc mœnia condita gallis.
O tristi damnata loco:pax alta per omnes
Et trāqlla qes populos:nos p̄da furentum
Priaq; castra sum⁹:meli⁹ fortuna dedisses
Orbē sub eo o sedem:gelidaq; sub arcto:

CSVLPI. Miles:Sinecdoche:præmiserat enim cæsar.ccc. equites & militū.v.milia. Lituꝰ:lituus est tuba ærea flexa q̄ & cornu dicitur bacculus augurū i summo recuruus. Tu barū:tubæ rectæ sunt. Classica nō p.hortendos & bellicos cōcentus. Cornu:buccinā recuruā intelligit diuersā a lituo

Excita.s.cōmota a lectis. Dirupit:raptim rapuit. Affixa: suspensa. Penatibus.s.tēplorū tholis & postibus in quibus pacis tēpore suspenduntur. Inuadūt:accipiunt. Clypeos f. uetustate se dissoluētes & carioſos exesiq; corii:Clypeus ut i. xxxv.plinius docet dictus est nō a cluendo.i.a pugnādo ut peruersa grāmaticorū subtilitas uoluit: sed a Clypho q̄ est sculpo:illic eni affigebātur imagines. Crate.cōtextura uimi nea aut lignea. Vir.flectūtq; salignas Vmborū crates:nuda absq; corio. Curuata c.curuato ferro:exuetustate. Scabros m.r.aspros sicu rubiginoso qui ferꝝ exedit. Notæ cognitæ romanaq; si siue interptatio est siue intelligit tubas & lituos a quibus dependēt illa minora militū ut lupi apri minotau ri & equi picte quibus centuriones utebātur. Dirigueꝛe:in horruere. Gelidus p.nūq̄.n.timor sine frigiditate exoritur.

Act.m.hypallage ut sit q̄stus tacitos in muto pecto.i.sine uoce uel quæstus mutos.i.submissos. O male locus comiſe rationis mouentis affectū a loco & quod soli sint in miseria & quod alias fuerint etiam in maiore uersati. Male c.infau ste edificata contra galliam. Vicinis g.cum galli uicini sint.

Damnata a fatis deputata. Tristi:infelici. Alta.profunda summa. Furentum:concitantium bella. Primaq; c.hic enim exercitus italiam inuadentes primum se collocāt. Sub or.eoo:in extremo oriente ubi habitant qui solē execrant quia eius feruore uexantur. Arcto:septētrione ubi tā uehemens frigus ut illic pellici gerhæ licet totū corpus prætet os oculosq; induti uix degere possunt.

COMNIBO. Constitit ubi cæsar oppidum irrupit:primo forum cœpit deinde iussit classica canere:ut terre ret Ariminenses:qui nondum somno excitati erat:audito strepitu tubarum expergefacti sunt ad armaq; propera uerunt:quæ diu fixa steterant:& his armis instructi in forum concurrebant sed ut uiderunt cæsarem sublimen in medio agmine stantem:statim pterriti sunt. Miles:exercitus posuit:in singulari pro militibus. Deponere signa figere in medio foro. Lituus:dicit icurua tuba ad similitudinē litui uirgæ.qua usus ē Romulus cū auspicia ur bis caperet:uel sit litiū testus. Clāgor:fictitiū est nomē. Classica.cor.sua signa belli & rubæ flexibiles:significāt ēt sonū ipsum. Rupta.s.ē. Excita:mota electis:nā excio cis'exciere penultima correpta est tertiæ cōiugationis:dici tur & excite quartæ cōiugationis penultima producta. Diripuit:raptim abstulit. Arma fixa.nā m.os fuit uetertū

ut tẽpore pacis arma tẽplis ſuſpenderẽt. Lõga pace uſi:nullis armis iſtructi fuerãt. Fluẽ.di.i.tabeſcentes. Crate ακρᾶ Τειῆ tenere:qa iuicẽ uimĩa cõtexebãt:Cratibus.n.ãtiqui ſolebãt uti,p ſcutis:nã crates uimimbus textas fuiſſe legius:qbus cõglutinatiõibus cõiũgebãt:ut eas ualidiores facerẽt:iõ dicit iuaſiſſe clypeos nudis cratibus,cũ tabuiſſent coria ſupipoſita. Nuda:apta creatæ q̃ coriis bouũ tecta fuerat. Curuata tela:qa antea illis nõ uſi fuerant cuſpidẽ obtuderãt. Scabros.i.aſpos qa rubigine ferrũ corrodit niſi exerceas. Vt notæ.nũc dicit qũo ſe Ariminenſes hũerint poſtq̃ ſigna rõana in medio foro fixa cognouerint:& aquilas lucidas: & Cæſarẽ ĩ medio agmine ſubimẽ cõſtitiſſe. Notæ aq.qa nouerũt ſigna rõana Ariminẽſes.q̃ pro.i.& ẽ phexegeſis. Cælſus cæ.i.ſublimore loco. Dirriguere.i.horruere. Geli at.qa metu mẽbra torpeſcũt. Et ta.mu.uo inſp.Hypallage eſt pro:ĩpi multi ſecũ taciti cõq̃rebãtur. O male ponit q̃relas ſecretas ariminẽſiũ:heu mœnia male cõdita:& reddit rõnẽ: qa pax p oẽs trãqlla ẽ nos uero pria bella rõanis illata ſentimus:ſiue domeſtica ſiue externa fuerint. Male:infelici auſpitio. Vicinis gal.qa teſte Appiano:hæc ciuitas gallia egrediẽtibus prima in Italia ſeſe offert. Triſti lo.ſ.galliæ ciſalpinæ,q̃ uſq̃ ad rubiconẽ fluuiũ tẽdit. Dãnata:qa uobis pro dãnatione cõtigit:ut hoc loco ædificaremini. Pax:p cõparationẽ oſtẽdit ipſos eſſe miſeriores:alibi pax oĩa tener:nos iã initia belli ſentimus. Alta:profunda:& ẽ locus cõmiſerationis:cũ,oñdimus nos in maioribus miſeriis ſemp p̃ cæteris fuiſſe ad cõmiſerationẽ cõmouentur auditores.

Præda fu.i.gerẽtiũ bella. Caſtra:qa ſumus tãq̃ caſtra quotieus bellũ hic incipitur. Orbe ſub eoo.i.india. Geli daq̃ ſub arcto.i.in ſcythia & in ſeptẽtrione:q̃ regio q̃uis frigidiſſima ſit:tamẽ nobis eſſet gratior.

¶SVLPI. Errãtes do.ſcythas ĩtelligit qui in curribus habitant neq̃ oppida munita habent neq̃ certa tuguria certoſue agros poſſidẽt. Hora.cãpeſtres melius ſcythæ quoꝝ plauſtra rite uagas trahũt domos. Viuũt. Potes & de Nũidis in aphrica intelligere qui olim uagi palãtes quo nox coegerat ſedes habebãt ut Saluſtius ait. Tueri cla.ſeruare fines:& termios Italiæ galliæq̃. Noſ pri. Iniqui:fati deploratio ẽ cũ ſimilis infelicitatis expreſſiõe. Senonũ mo. Galli ſenones ex ultimo oceano frugũ uinicq̃ fama cõmoti in Italiã ueniẽtes inter alpes padũq̃ cõſederũt inde per Italiã uagãtes Cluſiũ obſedere Romã ueniẽtibus Fabius cũ exercitu occurrit ad Aliã flumẽ. ſed ipſi illata ĩgẽti clade Romã cæperũt. Cimbrũq̃ fu. cymbri Teutoni & Tugurini cũ eorũ terras inundaſſet oceanus & pulſi gallia hiſpaniaq̃ fuiſſent terras quas colerent a rõanis p legatos petiuerunt. Repulſi arma intulere & cũ ſilla nũ malliũ & ſcipionẽ fugaſſent caſtriſq̃ exuiſſẽt a mallio deleti ſũt. Martem ly. ſecũdũ bellũ pũicũ quo Hãnibal ex hiſpãia ĩ italiãq̃ traiecit exercitũ:q̃q̃ reuera nõ recta p ariminũ,uia ſe cõtulit. Laceſſit bel. uexat armis. Quiſq̃:ariminenſis. Latẽti:ſubmiſſo & ſecreto. Credita:cõmiſſa:nullus.n.audebat apta uoce deplorare dolorẽ. & ẽ hypallage nã nullius dolor ẽ creditus hoc ẽ comiſſus uoci. Sed q̃tũ.ſilẽtiũ ariminẽſiũ ruris & maris trãqlli ſilẽtio cõparat. Quũ bru.co.quũ pp hyemale frigus aues nõcant. Medius põ. mare a terris lõge remotũ:in quo ut maiores fluctus:ſic & maior quies eſſe ſolet. Noctis ge. lux dies orta noctẽ fugauerat. Faces bel. ĩcitamẽta ĩtelligit q̃ tribunos q cæſarẽ irritarũt & iflãmarũt.

¶OMNIBO. Errãtes.ſ.in meridie:nã in aphrica q̃ eſt meridici ſubiecta numidæ hĩtatores ſunt: q nũq̃ in eodẽ loco cõſiſtũt:una cũ plauſtris liberos & oĩa bona uehũt errãtes:& ubi nox deprehenderit:ibi habitãt ſicut Vir. dicit. armentaurus apher agit tectũq̃ lareq̃. an potius p domos errãtes ſignificat ſcythas q in tentoriis,p cãpos errabũdi uiuũt nullis urbibus:ut docet Salu. & Hora. in carminibus. Cãpeſtres melius ſcythæ quorũ plauſtra uagas rite trahũt domos. Clauſtra:quia principiũ italiæ eſt flaminia & ager picœnus. Nos primi motus ſenonũ:ſenones galli urbem qui deuaſtarũt nos primũ iuaſere. Cimbrũ teutones & cimbri cũ de relictis ſedibus ſuis cũ uxoribus & liberis ad italia uenere:ut illi iperarent:quos marius funditus deleuit ad aquas eſtias:& prio quidem dicit eos ariminũ ueniſſe. Furentem:bello. Libyes.ſ.Hãnibalis.nã Hãnibal de Pirreneis mõtibus primũ placentiã uenit q̃ ciuitas eſt Galliæ ciſalpinæ. Martem libyes.i.Hãnibalem libycũ qui de libya exercitũ ĩ italiã deduxit. Curſum q̃ teutonici cũ cimbris & ambronibus fuerũt & eũ magno ac prope innumerabili exercitu Italiã inuaſere. Quotiens ro. for. la.i.nũq̃ bellũ rõanis infertur. quin nos illud primi ſentiamus:reddit ad illud quod cœperat nos primi ſenonũ motus. Hac.i.per noſtrã urbem bella ſentiuntur. Sic quiſq̃:ſubaudi a ſuperiori cõquærebatur. Latenti. i.ſuppreſſo nequis audiret quia timebat dicere palam. Credita:commiſſa. Sed q̃ uol. Similitudinem oſtendit illos tenuiſſe ſilentium. Tanta inquit fuit ariminenſium quies:q̃ta eſt auium tempore hyemis:aut q̃ta eſt in mari cũ trãquillũ fuerit. Bru.cohe.uo.nã cũ pruina tecta ſunt rura:uolucres frigent nec canere poſſunt. Lux ſol. exorta dies erat cũ hæc gererent. Ecce faces belli:iã inquit dies aderat cũ Curio & Marcus Anto. tribuni plæbis ex urbe depulſi:q̃ partem cæſaris defenderent ariminũ uenerũt cõtumelia ſe affectos q̃rentes apud cæſarẽ:quia fortũa ẽt uolebat:ut iuſte bellũ atq̃ arma mouiſſe uideret cæſar. nã cũ ſenatus cõſulto deliberaret ut ſucceſſor cæſari mitteret Marcus Anto. & Curio & Quintus caſſius. qñ intercedebant:ne illi ſucceſſor eligeretur:in curia primũ quidem grauiter reprehenſi ſunt:& deinde cum in propoſito ſuo perſtare uellent: ſenatuſconſulto a conſulibus ex urbe pulſi ſunt. uñ ariminũ uenerũt cõq̃rẽtes apud cæſarẽ de iniuria ſibi illata a romanis:hinc multo magis indignatus eſt cæſar contra romanos. Duo fuere marcelli cæſari aduerſantes & cõſules ambo:prius Claudius marcellus qui teſte Suetonio retulit ad ſenatum ut ei ſuccederet añ tps:quoniẽ bello cõfecto pax eſſet:ac dimitti deberet uictor exercitus. uerum ut Appianus refert:hũc Marcellũ põpeius orationis placabilitate & beniuolentiæ ſimulationeſcõpeſcuit. Nec multo poſt alter Caius Marcellus ĩ cõſulatu ſucceſſit fratri patrueli ſuo claudio Marcel

Errantesq̃ domos:latii q̃ clauſtra tueri
Nos primi ſenonũ mot⁹:cymbrũq̃ furẽtẽ
Vidimus:& martẽ lybies:curſũq̃ furoris
Teutonici:quotiẽs romã fortuna laceſſit:
Hac iter eſt bellis gemitu ſic quiſq̃ latenti
Non auſus timuiſſe palã:uox nulla dolori
Credita:ſed q̃tũ uolucres cũ brũa coercet
Rura ſilẽt medi⁹q̃ iacet ſic murmur põt⁹
Tãta q̃es noctis,gelidaſ lux ſoluerat ũbraſ
Ecce faces belli:dubiæq̃ in prælia menti

lo:& æmilius paulus una cum eo ad cõsulatũ eligitur. Tribunus uero curio:& ipse inimicissimus Cæsari:populo acceptus.præterea ad dicendũ paratissimus:ex his teste Appiano.Cæsar marcellũ nullis pollicitationibus ad se allicere potuit.Paulũ uero mille & quingenti talẽtis beniuolũ sibi reddidit: ut neq; pro illo qcquã ageret:aut moliretur contra curionẽ autẽ ut pro se ageret:plurimo ære alieno oppressum facile adegit qui apertius ac turbatius rem protulit:nec successores cæsari mittendos esse decreuit:nisi & põpeio mitterentur:egressis aũt ũrbe cõsulibus: ensęq; põpeio oblato:ut pro patria in cæsarẽ surgeret.Curioni ulterius nulla supra urbẽ potestas erat:cũ nihil proficeret:nec cæsari quicquã auxilii afferre posset:& iã tribunatus elaberetur tẽpus:ueritus pro se ipso curio summa celeritate ad cæsarẽ cõtendit rauẽnã:blande admodũ susceptus:cæsar cũ gratias ageret ob ea quæ egisset. rerũ statũ cœpit inquirere.Curio copias oẽs in unũ cõferre suadet:uniuersumq; exercitũ ad urbẽ agere:cæsari ecõtra de cõciliatione adhuc agendũ uidebatur.cõsules porro Marcellus & Lentulus Antoniũ & Cassiũ: qui tribunatũ una cũ curione gesserũt senatu excedere imperãt: ne in tribunatu assidentes quicq̃ acerbius ab ullo patiãtur.ii celeriter nocte iã multa clanculũ ad cæsarẽ uenere:curru mercenario aduecti seruilibus amicti uestibus quos cæsar eo habitu indutos exercitui oñdit:uerbis milite irritãs q̃ uiros tã pclaros: tãq̃ ingẽtia opatos hostes iudicassent ac pro ipsis uerba faciẽtes turpissime expulissent.hæc tãgit Lucanus.Antonius tamẽ iussu cõsultũ postq̃ e tribunali descẽdit: q̃stus q̃ sacrosanctã dignitatẽ cõtumelia affecissent:e senatu egredit:bella:occisiones:proscriptiones:ciuiliũ fugã: bonorũ publicationes annũciãs:exercitatione etiã ipias extulit in eos qui harũ rerũ cãm attulissent. Ecce faces.s. Marcus Antõius curio & Cassius tribuni plæbis. Dubiæ mẽti:Nõ q̃ cæsar dubius esset bellũ susciperet an nõ: sed dubius erat qd faceret:imo illis hoc exploratũ erat unde mẽti cæsaris potuerant addere stimulũ.

Vrgẽtes addũt stimulos:cũctasq; pudoris
Rũpũt fata moras,iustos fortuna laborat
Esse ducis motus: & causas inuenit armis
Expulit ancipiti discordes urbe tribunos
Victo iure minax iactatis curia gracchis,
Hos tã mola ducis uicinaq; signa petẽtes
Audax uenali comitatur curio lingua:
Vox quondam populi:libertatẽq; tueri
Ausus: & armatos plebi miscere potentes
Vtq; ducẽ uarias uoluentẽ pectore curas
Conspexit, dum uoce tuæ potuere iuuari
Cæsar ait partes:q̃is nolente senatu
Traxim9 ipiũ:tũc quũ mihi rostra tenere

¶SVLPI. Vrgentes:impellentes. Mẽti du.cæsaris adhuc dubitãtis an esset prosecuturus. Moras pu.pudebat eni cæsarem in patriam arma inferre:sed tribunorum aduentu pudor omnis est dissolutus:quia uidebatur iustam belladi causam adeptus hoc est ut sacrosanctæ potestatis iniurias ulciscereturLaborat:conatur efficere ut iusti uideantur. Expulit an. Cum res cæsaris nullo pacto per tribunos in urbe cõpõi posset. dataq; esset pompeio cura ut cæsari exercitus opponeret & Curio suis pollicitationibus & intercessionibus nihil proficeret. Lentulus marcellusq; consules.M.Antonium &. Qu.Cassium tribunos senatu excedere imperauere: ne in tribunatu assidentes quicq̃ acerbius abullo paterentur eam ob rem Antõius iratus quæstusq; de magistratu quod sacrosanctam dignitatem contumelia affecissẽt:exercitationes impias in consules extulit.& conducto curru seruiliq; teste amictus una cum cassio & curione ad cæsarem confugit ex Appiano. Curia mi.senatus iratus & minitans. Victo iu.uiolata & oppressa iustitia nõ enim licebat tribunos e senatu & urbe expellere. Iactatis gra.obiectis & cõmẽoratis Grachorum seditionibus & cede.Tyb.enim Grachus aphricani ex filia nepos:&.C.gracchus frater eius seditiosi fuerunt:& in ipsis oppressi seditionibus. Ancipiti:dubia.nam pars Cæsari pars pompeio fauebat. Discordes: resistentes senatui hoc est pompeianis. Curio au.curio antea cæsari inimicissimus populo acceptus:& ad dicẽdũ paratissimus a cæsare ingenti mercede corruptus est eius defensor esset.plurimoq; ære alieno quo erat oppressus est ab eo liberatus ut Tranquillus appianusq; tradunt.& ideo inquit uenali lingua quia suã eni operã uendiderat cæsari audacẽ uero appellat quia cõtra senatũ cæsarẽ tuebat. Vox quon.po.olim tribunus qui pro populo loq̃batur. Ausus:aduersus potentiores. Et armatos plæ.mi.magna ab eloquio laus quod sedatis seditionibus plæbi potentiores cõciliarit. Varias cu.de rebus agendis. Dũ uo.t.Asui cõmemoratione officii beniuolentiã captat & quid sit inde cõsecutus exponens petit suadetq; ab utili tuto & ut maturet cõsulit.Argumentaturq; a minori ad maius & a minus utili & difficili ad utilius & facilius.Postea irritat ipsum ab ingratitudine inuidiaq; senatus qui pro pmio qd ei deberet quasi suppliciũ parat.itẽ a põpeii odio qui decreuit ipsum oio prosternere. Voce:eloqo meo. Traximus i.produximus ptãtẽ suã.Nã cũ quinquenniũ Gallias cæsar obtinuisset &.L.Domitius minaret in cõsulatu se ei exercitus adẽpturũ:fauente Curione effecit:ut põpeius & crassus aduersus illũ peterent cõsulatũ & sibi in quinquenniũ imperiũ prorogaretur. Tenere ro.e suggesto in foro populũ alloqui.

¶OMNIBOVFata deorũ fortuna. Cũctasq; pudo.qa si qs pudor inerat mẽti cæsaris illũ penitus sustuleratIus for.la.qa fortũa uidet hoc uoluisse oñdere:ut bellũ iuste mouere uideret cæsar. Armis.i.bellis. Ancipiti urbe qa pars cæsari:pars põpeio fauebãt. Discordes tri.i.An.ca.& curionẽ q iterceslerãt ne successor cæsari i galliã mitteret. Victo iure:tribunitio:qa tribunitia ptãs erat sacrosancta:uñ dicit curia minax:qa iure nemini tribuno plæbis poterat nocere. Iactatis:iproperatis qa qd gracchis cõtigerat tribunis:idẽ & uobis cõtigit quia expulsi estis e curia. Hos iã:dicit curionẽ qui superiore anno tribunus fuerat se illis comitẽ dedisse.hic Curio plurimũ eloquentia ualebat & cõcionẽ sæpe ad plæbẽ habuerat:ut seditionẽ in populo faceret:his stimulis impulsus cæsar ẽ:ut qd aio cõceperat-Nũc tãdẽ efficeret: Hos.s.tribunos plæbis.M.Antoniũ &.Qu.Cassium. Vicina:quia Ariminũ est haud procul ab urbe. Curio audax:quia ausus est cõtra senatus auctoritatem partes cæsaris defendere. Venalis lin.qa causidicus cãs precio egerat:illi liguã uendere dicuntur qui pcio causas agũt in foro. Vox quõdã po.i.tribunus:quia uox populi est tribunus plæbis:eo q̃ agere solet de cõmodis plæbis. Libertatem.s.cõtra nobilitatẽ nõ dubitat senatui & patriciis si opus esset resistere: Poten.nobiles. Vrq;:quia tali erat ingenio & eloquentia

ut cæſarem uidit cogitabundum & incertum:quid primum quidue ſecundum aggrederetur:his uerbis quæ ſequuntur illum aggreſſus eſt. Voluentem:cogitantem. Varias cu.quia indiuerſas partes cogitans trahebatur.

Dum uoce:dum oratione mea factionem tuam potui defendere. Traximus:produximus imperium tuum:etiam inuito ſenatu:ut & prouinciam galliam cum imperio teneres. Nolente ſenatu:ut tibi ſucceſſor mitteretur.

Imperium:ut dux eſſes. Tenere roſtra: roſtra erant ſedilia in foro:ubi tribuni plæbis concionari ſolebant ad populum.roſtra dicta ſunt quia deuictis antiatibus bello nauali a romanis anno urbis quadringenteſimo & ſexto decimo ſuggeſtum illud.i.ſedile erat ornatum roſtris nauium.

¶SVLPI. Tranſferre:traducere & inclinare ad tibi fauendum. Quirites du.incertos cui fauerent. Coactæ bel.ui inimicorum oppreſſæ. Iam enim exercitus quidã pompeii ſenatui aſſidebat:& enſis fuerat pompeio a.CL.marcello traditus:ut in cæſarem iret & tota italia delectus habebantur.

Siluere:non auditæ obſeruataeq; ſunt. Elati.e domibus & patria. Volentes:nõ inuiti exulamus. Facit ci.in ciuitatem reſtituat. Partes fir.nul.ro.aduerſarii debiles. Tolle mo.ac celera. Semper no.diſ.pa.Sententia eſt illis qui parati ſunt nocet mora. Par la.me.hoc eſt non maiori labore atq; periculo contra Romam pugnabis q̃ dudum cõtra galliam. Sed maiori certe cum præmio. Geminis lu.Nouem ſolos ãnos galliis præfuerat cæſar: tamen duo luſtra poeta fuiſſe dicit. Eſt autem luſtrum quinq; annorum ſpatium. Quota mi.ma. Euentu:ſucceſſu. Tibi ro.ſub.or.roma uicta orbis te dominum faciet. Pompa:comitatus & multitudo officioſa.

Remeãtem:a domitis hoſtibus. Haud ſa.ornabatur enim Capitollium corollis & laureis quum quis erat triumphaturus. Sacras:uel quia phœbo ſunt conſecrate:uel quia ad Iouis máximi templum erant. Liuor edax.Inuidia ſe ipſam abſumens.Hora.Inuidia ſiculi non inuenere tyranni maius tormentum. Vix fe.im.uix impunitus præteribis quod hoſtes ſubegeris. Genero:pompeio. Partiri non pe.or.cum aduerſariis nihil potes habere commune:quoniam pompeius parem non patitur: ſed certe poteris ſolus regnare. Et ip.præſertim ipſi qui inclinatus erat ad bellum.

Ius erat: & dubios i te trãſſere quirites.
Ad poſtq̃ bello leges ſiluere coactæ
Pellimur e patriis laribꝰ patimurq; uolentes
Exilium:tua nos faciat uictoria ciues.
Dũ træpidãt nullo firmatæ robore partes
Tolle moras: ſemp nocuit differre paratis:
Par labor atq; metꝰ pretio maiore petũt
Bellãtem geminis tenuit te gallia luſtris
Pars quota terrarũ: facili ſi prælia pauca
Geſſeris euẽtu: tibi roma ſubegerit orbẽ
Nunc neq; te lõgi remeantẽ põpa triũphi
Excipit: haud ſacras poſcũt capitolia laurꝰ
Liuor edax tibi iũcta negat gẽteſq; ſubactis
Vix ípũe feres ſocerũ depellẽ regno tas
Decretum é genero: ptiri nõ potes orbẽ
Solus habere potes. ſic poſtq̃ fatus: & ípſi
In bellũ pno: tãtum tamen addidit iræ
Accenditq; ducẽ quantũ clamore iuuatur

¶OMNIBO. Dubios quiri.quia concionibus crebris ego romanos incertos ad partes tuas tranſtuli. Dubios: an tibi an põpeio faueret. Quirites romani dicti ſunt a curibus ciuitate ſabinorũ.nã.T. Tatius & romulus cũ patribus auſpiciis imperiũ ro. regerent Romulus ut ſibi beniuolentiã ſabinorũ cõiũgeret ro.oẽs a curibus urbe ſabina quirites appellari uoluit. Sed poſtq̃ ait o cæſar ubi oppreſſæ ſunt bello leges:nec potuimus p magiſtratu noſtro agere q̃ ad dignitatẽ tuã ſpectarẽt:per uiolentiã e ciuitate expulſi:ad te confugimus:in te ſpẽ noſtrã oẽm reponẽtes ut tua uictoria nos in patria reſtituat. Leges ſil.quia cõtra bellũ & arma leges nihil ualẽt.nã leges ſilent iter arma. Pati.q; uol.exi.nõ inuiti:ſed noſtra ſpõte libẽter exulamus cã tua. Faciet ut ci.ſed uictoria tua nos qui hoſtes iudicati ſumus ciues reſtituet. Dũ trepi.arguit a facili nã cũ exercitu tuo romã inuaſeris põpeiũ & alios romanos armatus & paratus imperator inermes offendes:facile ergo erit illos ſubigere.deinde arguit a minori ad maius.ſi maior labor fuit:maiuſq; periculũ debellãdi galliã: q̃ minus erit in debellãda roma.debes ergo hãc rẽ ſuſcipere o cæſar. Partes.ſ.cæſaris & põpeii: q̃ in dubio ſũt. Tolle moras quia nocuit ſp differre paratis:catholica ſnia ẽ. Par la.ſi par eſſet labor & periculũ in capiẽda roma: q̃tus fuerit in debellãda gallia:appeti oporteret aĩo:quia ma ius pmiũ cõſequereris:ſed cũ plus laboris pluſq; periculi in debellãda gallia: q̃ in capienda ro.ſit:minus fuit pmiũ.

Pretio ma.quia ubi labor & periculũ ſunt:pretiũ maius appetitur. Metus:pro periculo poſuit a pcedẽti id qđ ſequitur. Bellantẽ:probat q̃ maior fuit labor in debellãda gallia: q̃ roma capienda. Pars quota.q.d.minima.ſic Iue. Quãuis quota portio fecis achææ. Geminis lu.quia per decẽ annos occupatus fuit in debellanda gallia:quæ ẽ minima pars terrarũ:ſed paruo tẽporis ſpacio romã cõparare poteris:& declarat per cõparationẽ:quia cũ ígẽti labore galliã per decẽniũ debellaueris:triũphũ tãtũmodo tibi dare nõ potuit: ſed uicta a te roma te dominũ terrarũ faciet. Luſtrũ ẽ ſpaciũ quinquennii græce ολυμπιας. Facili euẽtu.i nõ laborioſo exitu:quia facile finire bellũ erit imperatori. Tibi roma ſu.or.capta roma dominus eris terratũ:cũ ex Gallia tantũmodo inuidiã ſis cõſecutus.

Nũc:i.debellata gallia. Lõgi tri.quia ſic triũphare ſolebãt:ut currũ auratũ & albis equis ueherent:& lõgus ordo captiuorũ triũphãtes antecederet. Remeãtẽ.ſ.deuictis hoſtibus. Capitolia lau.nã in capitoliũ lauro coronati triũphãtes uehebãtur. Liuor cũ.ne.quia nihil e cõſecutus ex illa uictoria niſi inuidiã. Liuor. pro cã effectũ ponit.nã inuidia facit hoies liuidos:quo nullũ genus hominũ eſt perniciоſius. Edax:quia rodit ſeſe:& alios:unde iſocrates φρονος ἐστι μετιὸ τον καρον τοιὸ ἐχουσι:hoc ſolũ iuſtũ habet inuidia q̃ inuidũ prius pũgit. Gẽteſq; ſu.&(ſi diis placet) inquit:nõ poteris uiciſſe impune:quia tibi pœna erit uiciſſe hoſtes:alii uero ſolent præmia habere. Decretũ: deliberatum. Genero:pompeio:inuidioſe dixit. Socertũ:cæſarem. Partiri orbem.ſ.cum genero tuo ſed ſolus habere potes. Sic hæc oratio curionis uim maximam perſuaſionis habuit nam animo ſponte iuã cõmoto facile erat ſtimulos adderre:& per ſimilitudinem nõ aliter inquit cæſar incitatus fuit q̃ curſor ſonipes in olympicis certaminibus qui q̃is ſit arrectus animo ad curſum:tamen ubi clamorẽ circunſtantiũ & flagella audi

uerit:multo magis cursu rapitur. Prono:quia Cæsar q̃uis sponte iratus esset:tamẽ addidit stimulos. Eleus sonipes.i.æquus cursor apud Elidem ciuitatem arcadiæ:ubi olympia iouis certamina apud olympum montem singulis lustris celebrabantur:ad quæ cursores & pugiles conueniebant.

Eleus sonipes:q̃uis iã carcere clauso.
Immineat foríbꝰ; pnusq; repagula laxet.os
Cõuocat armatos extẽplo ad signa mãipl/
Vtq; satis trepidũ turba coeũte tumultũ
Cõposuit uultu:dextraq; silẽtia iussit.
Bellorũ o socii quí mille pericula martis
Mecũ ait experti decimo iã uincitis ãno.
Hoc cruor arctoís meruít diffusus ĩ aruís
Vulneraq; & mortes hyemsq; ſb alpíbꝰ ac•
Nõ secus igẽtí bellorꝝ roma tumultu tæ
Cõcutitur:q̃ si pœnus transcẽderet alpes.
Hannibal,íplẽtur ualído tyrone cohortes
In classes cadít oẽ nemus . terraq; mariq;.
Iussus cæsar agí. quid:si mihí signa iacerẽt

¶SVLPI. Sonipes ele.æquus piseus.elis oppidum est in acaua in campis eleis quos etiam elidem ptolemeus appellat.ubi est & pisa amnis alpheus : fiunt illic Ioui olympio Iudi olympiaci quinquennales uariis certaminibus sed equorũ cursu percelebres. Iuuat cla.plinius ait.Certãtes equos adhortationem & gloriam intelligere. Carcere clau.carceribus & funibus ipsis obstantibus. Immineat fo.sit obiices egressurus. Laxet repa.lẽtet & impellat funes.Repagula iunquit festus sunt quæ patefaciendi gratia ita figunrur ut ecõtrario peragantur hæc & repages dicũtur. Conuocat cæsar ut supra ex eius cõmẽtariis diximus postq̃ Rauẽna discessit de suis iniuriis est apud milites concionatus.Inde Ariminũ post tribunorũ aduentũ quos ut scribit Appianus in seruorũ uestibus ostẽderat milites irritasset qđ uiri clarissimi sic eẽnt eiecti iudicatiq; hostes rursus concionẽ cõuocasse credibile est. Extemplo su.uerbũ ẽ ab auguriũ tẽplo deductũ. Manipios manus & ordines militũ sicolim appellato signo manipulo fœni quod sequebat.Oui. Pertica suspensos portabat longa maniplos:Vnde maniplaris.noía miles habet. Composuit uul.sedauit graui aspectu. Tumultũ:murmur & fremitũ. Turba coeũ.cũ cõueniret multitudo. Bellorũ:Qui uolũt hãc orationẽ in iudiciali genere & in iudiciali eẽ cõstitutione ridiculi,pfecto sunt totaq; errãt uia est.n.in genere deliberatiuo eoq; tẽdit hæc actio ut milites ad iperatoris & suas iniurias fortiter uindicãdas & põpeii tyrãnidẽ extinguẽdã:& ad denegata ꝓmia rapiẽda incẽdat:Videt ãt incõsultatiõe poni an sint inferẽda ĩ aduersarios arma liberãdaq; patria an nõ:& affirmatiuã pacta suadet.habetq; demõstratiuũ genus ĩmistũ qđ hic põpeius a supbis factis uitupat.In primis igit q̃ttuor uersibus qui ꝓ exordio sunt captat cæsar bẽiuolẽtiã qđ socios magnanimos & uictores appellat & attẽtos reddit auditores quũ dicit hoc meruit. Martis:militiæ & ꝓliorũ,metonymia. Decio iã uĩan.iã decẽnio cõtinuo uictores estis. Hoc me.ac si dicat audite senatus in gratitudinẽ.In ar.ar.idest in Gallia Germania & britãnia:q̃ sunt ad septẽtrionẽ expositæ. Mõtes:charissimorꝝ. Hyemes ac.sub al.frigora hyemalia q̃ toleraſtis in hibernis ad alpes. Actæ:ductæ. Nõ se.Narratio est quã ut lucidiorẽ faciat breui utitur collatiõe. Nõ se.nõ alite r. Concutitur tu.terretur perturbatione & metu maiore. Quã si pe.ꝙ si iterũ ex hispania in italiã reuerteretur cũ infesto exercitu. Cohortes.multitudines equitũ:& hoc dicit tũ quia Domitius ei designatus successor:cũ quattuor milibus armatorũ fuerat urbe egressus. tũ etiã quia senatus iusserat põpeiũ cẽtũ &.xxx.militũ ex thessalis cõgregare:& ex finitimis nationibus fortissimos quosq; deligere:ut ait appianus. Tyrone ua.nouis militibus & robustioribus. In clas.ca.om.ne.multænaues fiunt ad me persequẽdum. Agi.uexari. Quid:ecli psis uerbi ageretur si a maiore argumentum sumptum ex coniectura. Si signa.iacent.

¶OMNIBO. Carcere:pro carceribus:carceres est locus & meta ubi arcentur equi anteq̃ in cursum emittantur & dicitur quasi arcer ab arcẽdis equis. Clauso:quia adhuc linea recta teneatur. Carcere cla.retentis equis. Foribus.s.carcerum. Laxet repagula:quia toto pectore procliuis lineam percutit:ut transiliat:sed tamen ab auriga detinetur. Conuocat:nunc dicit quomodo ad concionem exercitum suum cõuocauerit.oratione sua ad bellum incitaturus.cum igitur magno strepitu milites conuenissent uultu & dextra illis silentium imposuit:ut significaret apud eos orationem uelle habere quibus tacentibus:sic cæsar incepit. Maniplos.manipli dicũtur ordines militum.collecti in principio fuerunt centum tantummodo & centuriones præerãt maniplis: deinde Tarquinio regnante aucti sunt,nam ex duobus factus est unus.s.latino & romano. nam romani & latini cum adhuc pauperes essent hastis fecerunt manipulos herbæ illigari:& eas pro uexillis sequebantur.Ouidius Pertica suspensos portabat longa maniplos.Vnde maniplaris nomina miles habẽt. Signa:uexilla. Trepi.trepidantem timore uel festinum.ut Ne trepidate meas teucri defendere naues. Turba.i.multitudine militum:quæ magno fremitu concurrebat. Bellorum o so.a beniuolentia principium facit commemorans fortitudinem & uictoriam militum. Illuc autem tendit indignum esse ut uictores exilio mulctati:hostes patriæ iudicentur. Socii proprie socius in laborẽ dicitur:& bene se parem illis facit. Mille peri.multa.finitus pro infinito. Decimo iam uin.an.quia per decem annos galliam subegit populo ro.& illyricum Germaniam & Britanniam. Arctois.i.septentrionalibus:& propter romanos trans rhenum incolẽtes dixit. Sub alpi.actæ.quia ibi omnia gelu rigent. Non securus uidete q̃ ingrati sint romani.nam quibus præmia uictoriæ debent:eos etiam tanq̃ hostes persequuntur:nõ certe maiore ui hannibalem persequerentur:q̃ nos persequi statuerunt. Transcenderet al.Hannibal enim expugnata sagunto trãs alpes exercitum duxit:& cum nulla parte in italiam transire posset:in galliam cisalpinam descẽdit: & urbi romæ per.xvi.annos bella & clades innumerabiles intulit:ut in maximo periculo uerint romani:& fere uicti. Implẽtur:supplentur. Tyrone Tyro nouus miles dicitur:significat nouum exercitum ab aduersariis comparari:& rapit eos in odium quia sint crudeles:& in inuidiam:propter potentiam & factiones eorum quibus benefactorem insectant.In clas.propter naues fabricandas. Agi:impelli.s.est iussus. Quid.s.facerent.si a gallis uictus & fusus fuisem.q.d.nullo pacto me incolumen paterentur.

Tria ḡna militiæ sit

Catho qui Censorius dicebatur

¶SVLPI. Marte ſub aduer.ſi uictus & fugatus fuiſſē prælio infelici. Feroces:fortes. Ruerent in ter.perſeque rentur me. Nunc cum for.Nunc cum ſimus uictores:& dii uideantur nobis maxima polliceri uexamur. Veniat lon.Tacitæ obiectionis cum irriſione confutatio.ac ſi dixiſſet quiſpiam. Magno & forti cū exercitu te pompeiuſ inuadet. Dux fo.pompeius debilitatus longo ocio. Cum ſu.mi.cū euocato uel tumultuario.ſic enī auctore Ser uio tria militū genera Euocati qui ad ſubitū bellū pro milite ſunt. Tumultuari qui in uno militant bello & Iurati qui uigintiquinq; annos militaturos ſe iurāt:Idq; latenter uidetur obiicere quod pōpeius alias dixerat Exercitus ſibi nō defuturos & cū tellurē pede cōcutent:inde ſe eductu rum. Parteſ toga.uiri a militia alieni paciq; aſſueti. Marcel luſq; lo.C.marcellū intelligit qui cōſul cū lentulo erat Clau dius enī qui cū Paulo æmilio fuerat conſul q̄q̄ de ſucceſſore ei mittendo egiſſet:minus tamen uidebat infenſus. Et no. ua.Ca.hoc eſt Cato uani noīs inſipiens & imperitus qui ge rit cōtrariū effectibus noīum.Catonē enī auctore plutarcho ueteres appellabāt:cui plurimarum rerū uſus & experientia inerat:& Catū ſapientē & prudentē dicebāt ut Dioniſiuſ ait.

Marte ſub aduerſo ruerēt in terga feroceſ
Gallo; populi:nuc cum fortuna ſecūdis
Mecū rebus agat:ſupiq; ad ſūma uocātes
Tentamur:ueniat longa dux pace ſolutus
Milite cum ſubito:pteſq; in bella togatæ
Marcelluſq; loquax: & noīa ūna catonis.
Scilicet extremi pōpeiū empticq; clientes
Cōtinuo p tot ſociabūt tempora regno:
Ille reget currus nūdum patiētibus annis:
Ille ſemel ratos nūq; dimittet honores:
Q uid iā iura q̄rar totū ſuppreſſa p orbē
Ad iuſſam ſeruire famē:quis caſtra timēti
Neſcit mixta foro gladii cū triſte minātes

Scilicet:pōpeiū in inuidiā odiūq; adducit eius clientelas fe licitatē & potentiā aperiēdo:& ipſius tyrānidē manifeſtā im probādo. Extremi:clientes remotiſſimarū nationū ſectato res quos ſuæ dignitatis cā tuetur. Empti:quos ſua largitio ne ſibi infecit obnoxios. Per tot tempora:a ſua adoleſcētia in hunc uſq; diē. Regno:nō enī ciuē ſed regē agere uideba tur. Ille re.cur.Ille triūphabit ante legitimos annos. Nā an te triceſimū annum:cōſulatū triumphū uegetere nō licebat Pompeius uero poſt perpennam e ſicilia,fugatū damnatūq; Carbonē & interemptum & poſt ſillæ hoſtes ſuppliciis illic affectos. In aphricā contra.Gn.Domitiū qui Mario fauerat miſſus illic iperatorē appellatus:& Cæſo Domitio & cōpræhēſo Hyarba Numidiā intra diē quadrageſimū ſub iugauit:annū quartū & uiceſimū agēs.Reuocatus a Sylla magnuſq; ſalutatus triūphū petiit:illo diſſuadēte cū pp ætatē tū qd rē nō geſſerat auſpiciis propriis:& qd nō dū fuiſſet in ſenatū admiſſus cū eū nō ſine ſyllæ ſimultate ob tinuiſſet: quo uideret admirabilior curru a quattuor elephātis tracto triūphū ducere ſtatuit anguſtiori tamē porta phibitus:equis cōſpectus ē ut tradit plutarchus. Honores ra.magiſtratus quos nō legittimæ ē aſſecutus:& qui bus nūq uacauit. Cōſtat aūt ipſum cū apud agrū picenū diuerteret in agris ſuis quos illic ampliſſimos habuit:cō mouiſſe oēm picenū ut ſillæ faueret:cui poſt Cinnā occiſum cū Carbone cōtentio erat.Itaq; tertiū & uiceſimū na tus annū p̄tor a nemine deſignatus in Auximo oppido ſe ipſum pro p̄tore in ſubſollio in medio foro conſtituit.

Quid iā ra.libro nono ad acticū Cice.tradit legē cōſules cōſcripſiſſe qua pōpeio per quinquēniū oīs poteſtas rei frumētariæ toto terrarū orbe daret. Suppreſſa:reſeruata ut nihil inde eueheret:uel coli uetita. Seruire ad fa. ius.ſubiecta eſſe pōpeio ut famē faciat cū uelit ideoq; Clodius in pōpeiū cauillās dicebat nō pp famē ſcriptā eē le gē:ſed ut lex ſcriberet factā eē famē. Quis ca.qd eſt laudi tribuēdū magno uituperat.Nā cū pōpeius cōſul ſolus a ſeruio ſulpitio inter rege creatus ſtatim duas leges promulgaſſet:unā de ambitu & alterā de ui:in qua noīatim Clodii cædē in uia,appia factā exp̄ſſerat eſſetq; reus milo:& dū cā a iudicibus cognoſceret īmēſum clamorē tolle rēt.Clodiani armatis militibus cōſul fortū cōpleuit:ne quis populi tumultus cōcitaret:Hac re territi clodiani:ſilē tio uerba teſtiū per biduū audiri ſunt paſſi & aſtāte præſidio accuſatus defenſuſq; eſt. Aſconius auctorē. Caſtra: milites. Foro:iudicibus. Gladii milites ipſi. Triſte:uulnera & mortem.

¶OMNIBO. Feroces.ſ.ingenio & uictoria:Ruerēt inter.i.me fugientem perſequerentur. Nunc poſt proœ miū uenit ad argumenta:quibus oſtendat facile poſſe uinci inuidos & obtrectatores:& arguit a facili:q; imperato res & nouis militibus inſtructos minore labore uincere poſſent:cū ipſi ſint ueterani & in armis diu uerſati: Ad ſumma:ad maximā dignitatem & gloriā. Tentamur:impedior & irritor ad bella. Veniat dux.trahit in contem ptionem aduerſarios & primo oſtendit idoneū nō eſſe pompeiū ad bella:quia fortaſſe illis difficilius:uideri pote rat:q; pompeius uir bellicoſiſſimus & bellicæ artis peritiſſimus uinci deberet:ſed in cōtrariū probat dicens longa pace deſuetū eſſe a bellis gerendis. Solutus:a priſtina bellicæ artis laude. Milite cū ſu.cū tyrone paulo ante pa rato qui facile ſuperetur. Togatæ:nō armatæ: Partes:ut ſenatores. Marcelluſq; lo.hoc dicit ne aliquis miretur mirū in modū q; cōſules & ſenatus ſequerentur pompeiū:& inter cæteros maximæ cato:cuiuſ ſententia probari poſſe ab omnibus uidebatur.Marcellus:n.conſulerat & ſeruius ſulpitius quo tēpore bellū ciuile nunciatū eſt: qui primi fuerūt cōſules qui retulerūt de ſucceſſore Cæſari mittendo.ſed tribuni plæ.Marcus Antonius & caſſius & Curio interceſſerant. Loquax:quia marcellus nimia eloquentia fretus cōtra Cæſarē nō in arma p̄cedendū diffi niuit:ſed Cæſari mittendū ſucceſſorē ut priuatus exercitu rediret:& legiones dimitterētur. Et noīa ua.cato.nō poteſt negare quin magna apud hoīes habeatur Catonis opinio:ſed licet magna ſit:tamē uana & mendax. Sci licet:licet in odiū adducit pōpeiū:& inuidiū:tamē hoc loco præcipue id facit:q; dicit illū ante tēpus cliētes largitio nibus corrupiſſe:quibus fretus audet oīa per prælia facere. Sociabūt.ſi ſuper clientibus fuerit ſociatus pōpeius omni tempore regnabit.q.d.nō. Extremi humiles & abiecti. Empti.ſ.largitionibus quos ſibi pecuniæ largitio nibus ſubiectos fecit:ſignificat ergo ambitione pompeium tantas opes adeptū eſſe. Tempora re.i.ab adoleſcen tia uſq; ad ſenectutem. Reget cur.i.triumphabit: quia triumphare erat cæſis hoſtibus imperatorem curru ſubli me uehi albis equis in capitolium. Honores:nam Gn.Pompeius in aphrica Caium Domitium & hiarbam re

gen lybiæ bella moliẽtes interfecit:& uigesimoquarto anno quod nulli romanorum contigerat triumphauit nun quam di.ho.nunquid tyrannus semper erit & finem dignitatibus nunquam ponet: Suppræssa subiecta.s.potesta ti suæ: Iussa fa.legem frumentariam tetigit quam Cicero defendebat.Gn.pompeium annonæ præfectum.terræ mariscꝫ quantum romani tenebant dominum fecerunt:unde & portus omnes & merces:fruges:comitiaqꝫ totius agriculturæ negociationisqꝫ negocia sub sua potestate erant:unde Clodius cauilari cœpit sic pompeio & dicere: Non propter famem scriptam esse legem sed ut lex scribretur factam esse famem: Per or.totum.s.cum dominus terræ marisqꝫ põ.esset. Famem.s.cum præfectus est annonæ factus. Quis ca.quis nescit põ. militibus armatis cir cundedisse:quo temppre septus erat corona militum milo:unde Cice.pro milone causam dixit: & occiso Clodio legem tulit põ.ut de cæde quereretur in appia uia facta: unde factum est ut militibus armatis sibi iura fori subiice ret. Gladii mi.armati milites instrumenta pro militibus.

Iudiciũ isolita trepidũ cinxere corona:
Atqꝫ auso medias prũpere milite leges:
Pompeiana reũ clauserũt signa millonem
Nũc quoqꝫ ne lassũ teneat priuata senectꝰ
Bella nefãda parat: suetus ciuilibus armis,
Et docilis syllã sceleris uicisse magistrum.
Vtqꝫ feræ tigres nunq̃ posuere furorem
Quas nẽor hircão matꝛ dũ lustra sequũ
Altꝰ cæsoꝝ pauit cruor armẽtoꝝ tur
Sic & syllanũ solito tibi lambere ferrum
Durat mage situs: nullꝰ semel ore receptus
Pollutas patitur sãguis mãsuescere fauces
Quẽ tamẽ iueniet tã lõga potẽtia finem
Quis sceleꝝ modꝰ ẽ: ex hoc iã tei ꝑbere
Ille tuꝰ saltẽ doceat discedeꝛ sylla. gno
Post cilicas ne uagos & lassi põtica regis
Prælia barbarico uix cõsumata ueneno
Vltima pompeio dabitur ꝓuincia cæsar

CSVLPI: Cinxere iudicium trepidum:trepidos iudices circundedere. Corona insolita : multitudine armatorum qui illuc ire non consueuerãt. Signa : milites qui sub signis erant. Clauserunt reum:circundederunt cædis accusatum.

Milite auso.ablatiuus est absolutus. Perrumpere: penetra re. Medias leges: forum in quo leges sine armis uigere de bent. Nunc quoqꝫ: mala anteactæ uitæ consuetudine quid nunc præparet colligit. Suetus: nam post uentidios fratres Carbonis fautores Auximo pulsos cum tribus legionibus hostes insequendo & a carbone homines auertendo ad syl lam contendit: & fugato : Scipione ad eum peruenit ab eo qꝫ mutuo imperator consulatus quanquam mundum in se natum admissus Celtiberiæ profectus est & cum metello il lam administrauit. Docilis.qui facile doctus est. Magi strum sceleris:qui docuit bellum ciuile. Priuata: sine magi stratu. Teneat lassum:lentum in ocio & sine imperio.uel le gatur lapsum ideſt iacentem. Vtqꝫ feræ:apta sed inuidiosa compara tio est. Tigres:Tigris uelocitatis tremendæ ani mal & semper in iram pronum. Feræ rabidæ: furorem ira cundiam. Hyrcano: schytarum.hircania regio in asia est.

Tigris sunt

Hircania regio

Lustra:cubilia. Altus cæsorum:spondeum in quinto loco habet hic uersus pro dactylo. Lambere: translatio in eum qui ex bello ciuili & sanguine romanorum ali sit solitus. Si tis:cupiditas. Nullus semel.Sententia a feris tracta quæ ubi dulcedine sanguinis in rabiem uersæ sunt nunquam man suescunt. Quem tamen:improbatio a mora in scelere nam imponit finem sapiens & rebus honestis ut satyrus ait. Tu us sylla:quem imitaris sub quo militasti:qui tibi erat affinitate deiunctus:nam cum sylla pacata sibi italia dictatu ram iniisset & suos omnes diuitiis satiaret pompeium sibi affinitatẽ deiunxit iussum Antisteam Antistii sui patro ni in causam ambitus repudiare:& æmiliam priuignam suam e metello & scauro genitam ducere. Doceat disce dere: suo exemplo qui dictaturam deposuit. Regno: tyrannide. Post cilcias:ab indignitate rei conquestio acris: quod benemeritus de patria hostis eius acerrimus iniustissime habeatur & pompeo committatur expugnandus ut cilices & mithridates. Cilicas : uagos pyratas ex cilicia qui etiam per nostrum mare ad hostiam usqꝫ discurre bant. Pontica:in ponti regem gesta. Regis lassi:mithridatis defactigati tum senio tum belli diuturnitate : quia per quadraginta annos & amplius gestum est. Vix consumata uen.bar.uix finita pontico ueneno.est enim pon tus ueneni ferax. & hoc ideo dixit:quia cum de mithridate sylla triumphasset & inde lucullus postea eum attriui set pompeius atqꝫ ipsum opprimendum ad petram castra mouisset accepit nuncium mithridatem per pharnacis filii seditionem : mortem sibi consciuisse ac male tentatum ueneno spiritum ferro expulisse.plutarchus & florus aiunt. Vltima prouincia:ultimus hostis debelandus tanquam prouincia.

COMNIBO. Trepi.mi.i.dubium:quia incertus erat milo absolueretur ne an tolleretur. & in exilium missus est. Medias le.i.comunes. Pompeiana si.quia exercitus pompei circondedit forum. Reum : accusatum.

Nunc quoqꝫ adeo inquit facile per uim omnia facere fuit pompeio:& cum in senectute sit bellum quoqꝫ gerere possit:adducit in inuidiã. Lassum:senio confectum. Priuata:sine magistratu. Cuiuslibet ar. quia syllam se cutus est ciuilia bella gerentem contra marium. Docilis: peritus. Syllam ma.scele.nam contrariæ factiõis fuit pompeius .s. syllanæ cæsar uero marianæ . sylla(auctore sueto.)cæsari multos marios inesse dixit. Magistrum sce.ad irrisionem dicit:nam sylla perniciosissimus & crudelissimus omnium romanorum fuit: qui tot milia roma norum in campo martio cecidit:& multos nobiles ac patricios uiros interfici iussit: Vtqꝫ fe.apostrophat ad pom peium & per similitudinem cædis auidum fuisse ostendit non alter q̃ tigres quæ cum semel armentorum sangui nem hauserint satiari non possunt: sic & tu pompei cum ciuilia bella tractare cœpisti ab eis desistere nescis. Sitis .s.sanguinis. Tigres:animalia sunt tremendæ crudelitatis quæ in hircania abundant:speciem pro genere ponit ut Virgilius. Hircanæque admorunt ubera tigres . At earum truculentia maxime probatur cum maternis cu ris incitantur: cum catulorum insistunt raptoribus : &(ut dicit Solinus) succedent sibi equites licet,& astu quan tolibet fuga amoliri prædam uelint: nisi in præsidio maria fuerint : frustra est aesum omne notantur frequen

tiſſime:ſi quando latrones ſuos aſportatis carulis renauigantes uident in littore:irritata rabie ſe: dare precipites: uelut propriã tarditatẽ uoluntaria caſtigantes ruina quanquã de fœtu uniuerſo uix unus queat ſubtrahi. Feræ: crudeles. Hircanæ:nã hircania eſt prouincía ſcytharũ in aſia. Luſtra:cubilia feratũ. Poſuere:pro de. Altus:pro fundus:quia ex multis armentis ſanguis effunditur. Armentorũ:ſpondaicus uerſus: Sitis durat.i.ſic uiditas cædis tibi permanet. Lambere ferrũ:perſiſtit in tranſlatione.nã tygres lambunt ſanguinẽ ferarũ. Syllanũ.i.ſylle quo tempore geſſit bella ciuilia contra Mariũ. Nullius:pro nũ ut apud Terentiũ nullius ſũ pro nõ: ſic & pompeius ſemel aſſuetus bibere & ſequi ſanguinẽ ſyllæ manſueſcere nõ poteſt. Quẽ tamẽ: cũ ita regnare cœperis & omnia per uim facere nunquid tandem inueniet hæc tua potentia finẽ. Quis ſcele. mo. ſed ſi inquit nulla ratio adducit: ut exuaſ tyrannidẽ ſaltẽ exemplũ tui magiſtri ſyllæ qui perpetuã dictaturã depoſuit: te doceat: quia cũ ſylla nocte quieſcere nõ poſſet amicis dictaturã depoſuit:ut profunde dormire poſſet. Tamẽ: anacoluthõ eſt completur quanuis aſſuetus ſis bellis. Modus:finis. Regno.i.tyrannidi inuidioſe dixit poſt cilicas diminuit res geſtas pompei & dicit nunquid deuictis barbaris:etiã contra me bellũ pompe.ſuſcipiet:& poſtquã externorũ regnũ prouincias multas ſuperauerit ergo ne ultima prouincia debellanda pompeio demandabor a ſenatu.q.d.indignũ eſt cũ contra hoſtes arma ſumpſerit contra ciuẽ romanũ arma ſumere. Cilicas.i.pyratas cilices populi fuerunt minotis aſiæ quos pompeius ſuperauit nã cũ omnis maritima regio eius imperio ſubiecta eſſet.adeo illi pyratæ infeſtũ reddiderunt mare:ut interdũ uſq; ad tiberis hoſtiũ peruenirent:ibiq; prætorẽ populi ro.cũ faſcibuſ cœperint:hanc indignitatẽ cũ nõ poſſẽt amplius pati romani pompeiũ imperatorẽ delegerunt: ut maritimã regionẽ omnẽ ſubigeret omneſq; pyratas ſuperaret. Vagos:huc & illuc diſcurrentes. pyratæ autẽ a græco dicti ſũt πειρᾶν.i.a tranſeundo:quia naues mercatorias ex tranſuerſo tranſeuntes inuadebant. Pontica.i. ponti rex mitridates fuit contra quẽ miſſus eſt pompeius:& per colchos fugientẽ compulit in boſphorũ thratiũ.i.conſtantinopolim:quæ dicta eſt Bizantiũ: & redacta in formã prouinciæ poſtea filius mithridatis nomine pharnax patri bellũ intulit.qui in turre obſeſſus ueneno cui aſſuefecerat uſq; a puero ſe interficere uoluit: ſed cũ nihil proficeret a gallo percuſſore necem impetrauit:alii tamẽ acutiſſimo uenẽo extinctũ ferunt:quos hic lucanus ſequitur. Barbarico.ue.quia nõ ſoliti fuerunt romani ueneno gerere bellũ ſed armis:ergo barbarrũ fuit bellũ nõ romanorũ cogere hoſtes ad uenenũ.

¶SVLPI. Quod non uictrices.Factum quod improbant aduerſarii iuſtiſſimum ſibi & neceſſariũ fuiſſe oſtendit:quia & ſibi & ſuis militibus merces denegabatur:quorum magis cauſa q̃ ſua ſe moueri oſtendit: Quod:quia. Aquilaſ uictrices: ſigna ſub quibus gallias uicinus. Non paruerim: non obediuerim. Merces:ptæmia ut conſulatuſ honores triumphus. His conciliatio eſt. Præmia:ſtipendium:miſſio colonia:& agri. Non me du.ſine me alio quocunque. Triumphet:ex triumpho enim ſua præmia miles conſequebatur. Conferet ex:commiſerationiſ locus ad militum animoſ incendendoſ nam ſi præmia inuentutis amiſerint neceſſe erat ſenibus mendicare. Exanguis: debilis & frigida. Quo ſe confe.ad quem.confugiet. Emeritus:emeriti dicuntur qui obierunt legitimum militiæ munus. Quæ rura.qui agri dabantur enim ſingulis ſeptenna pluraue iugera: Veteranus uetus miles & belli peritus.Quæ mœnia:colonia: An melius a contrario exemplo auget indignationem nam pyratis data eſt colonia & ciuibus denegatur. Magne:o pompei.

Q uod nõ uictrices aquilas depõere iuſſ⁹
Paruerim:mihi ſi merces erepta labor eſt:
His ſaltẽ lõgi(nõ me duce)præmia belli
Reddãt:miles ſub quolibet iſte triũphat
Cõferret exãguis quo ſe poſt bella ſenect⁹
Q uæ ſedes erit æmeritis:quæ rura dabũt
Q uæ nr̃ ueteranus aret:q̃ mœnia feſſis
An melius fient pyratæ magne coloni:
Tollite ía pridẽ uictrícia tollite ſigna
Víribus utẽdũ ẽ quas fecim⁹:arma tenẽti
Oía dat qui iuſta negat:nec numina deſũt
Nã neq; p̃da meis nec regnũ q̃rit armis
Detrahimus dominos urbi ſuire paratæ.

Pyratæ: quos poſtquam pompeius in deditionem accepit a locis maritimis remouit: & mediteranee regionis fecit colonos. Melius:honeſtus q̃ ciues benemeriti de rep. Tollite.orationis concluſio eſt qua quid agendum ſit commotis militibus imperat. Tollite tollite:epanalepſis. Iampridem uictricia:iam diu per decennium uincere conſueta. Quas fecimus:quas exercendo comparauimus. Arma tenenti.ſententia eſt cuius hic ſenſuſ.Qui inermi ab negat iuſta dat etiam iniuſta uim inferenti. Omnia: etiam quæ iuſte negaret. Nec numina deſunt: diis fauentibus rẽ benegetemus.nã militũ animos grauitate & acclammatione ſtimulis plena confirmat: Regnũ tyrannis. Detrahimus do.ci.uolumus tyrannos ex urbe ad ſeruiendũ pmpta & inuidioſe dños cũ unũ intelligit dixit:

¶OMNIBO. Quod non iniuſtam cauſam belli dicit:quia uidelicet noluerim arma doponere:nam cum cæſar triumphum peteret:non ſolum non obtinuit: ſed hoſtis patriæ iudicatus eſt: Mihi ſi mer. ſumit argumentum ab honeſto.nam cum uolumus perſuadere exemplis aliquid ſolemus ab utili uel ab honeſto uel a facili arguere. hic arguit ab honeſto & a iuſtitia cuius partes ſunt quattuor.ſ.prudentia:iuſtitia.Fortitudo.& modeſtia & a partibus iuſtitiæ naturalis quæ ſunt ſex.ſ.religio pietas: gratia obſeruantia ueritas uindicatio.gratia benemerentibus ſua debita munera reddere. ſed mihi non modo reddiderunt debita genere munera uerum pro rep. bene geſta hoſtis adiudicatus ſum:ſed gratia quæ mihi debetur non reddatur mihi:ſed ſaltem his militibus qui ſanguinem ſuum pro rep.effuderunt.captat beniuolentiam a militibus ſuis cæſar: cum dicit non magnifacio q̃ mihi præmia ſunt adempta:ſed his reddantur qui imperiũ po.ro.peperunt ſanguine ſuo: Nõ cũ du.expecto duce.i.nihil præmii dux habeat. Sub quoli. me relicto: Cõfert:ſi primo ſuo milites in iuuẽta priuẽt cũq; ad ſenectutẽ peruenerit unde uiuẽt & qbus facultatibus ſenectutẽ ſuã ſuſtẽtare poterũt.q.d.nullis. Exãguis: & ꝓpter ætatẽ & ꝓpter bella qbus ſanguinẽ ſuũ effuderũt. Emeritus:dí q debita militiæ mũnera cõpleuit. Veterãus dí q diu bella geſſit belli pitiſſimus ẽ:cui cõtrarius ẽ tyro. An melius:obiicit põ. q̃ cilicas quos maritio bello ſupauerat in coloniã miſit ſed

hoc fecit pompeius nẽ iteꝝ congregati mare infestum redderent. Melius:ſ.q̃ uos o ro.honestius ne uideretur uobis ꝙ pyratæ coloniam pr̃mi capiant:q̃ ipſi milites ro:qui pro patria ſanguinem ſuum effuderunt. Tollite: poſt q̃ probauit cæſar poſſe aduerſarios non magno labore ſuperari:& cauſam ſuam ſatis honeſtam eſſe:nunc quaſi cõcludit & adhortatur milites ut ſigna contra hoſtes ferant, que uincere didicerunt cum præſertim ſibi deos adhuc fauere dicat:& cum non id agat ut ciues ſubigerentur.ſed ab his libertatem defendat: Tollite tol.conduplicatio uehementiam habet. Iam pridem.quaſi.d.nõ expectate adhortationẽ meã. Victricia.i.que uincere cõſueuerũt. Viribus utẽ.i.uires habẽdæ ſunt cõtra hoſtes. Arma tenen.i.armato qui negat dare quod iuſtũ eſt:armatis que etiã iniuſta ſunt. Nec nu.de.nõ agimus cõtra deos ſi iuſtã cãm ſuſcepi. Nec p̃da q̃.nõ querimus inq̃t ſubigere libertatem po.ro.imo tyrannos detrahere. Neq; regnum:non ideo bellum moui ut diriperem patriã meã neq; arma ſumpſi ut regnarem & ciuium libertarem deprimerem. Dominos ut pompeium. Seruiſ paratæ: quia roma oppreſſa opibus potentum iam parata eſt ſeruire:quæ antea libera fuit.

Dixerat,at dubiũ nõ claro murmur uulgꝰ
Secũ icerta fremit,pietas patriiq; penates
Q uãq̃ cæde feras mẽtes aioſq; tumẽtes
Frãgunt;ſed diro ferri reuocantur amore
Ductoriſq; metu;ſũmi tunc munera pili
Lælius æmeritiq; gerens inſignia doni
Seruati ciuis referentem præmia quercũ
Si licet exclamat romani maxime rector
Noſis;& ius eſt ueras expromere uoces
Q d tã lẽta tuas tenuit patientia uires
Cõquerimur:deerat ne tibi fiducia noſtri
Dũ mouet hæc calidꝰ ſpirãtia corpa ſãguiſ
Et dum pila ualent fortes torquere lacerti
Degenerẽ pati ere togã;regnũq; ſenatus.

CSVLPI. At dubium. poſt cæſaris per orationem quid milites egerint explicat. Vulgus du.multitudo incerta an inferret in patriam arma. Non cla.ſubmiſſa uoce. Fremit loquitur: Pietas:q̃q̃ pietate reprimerentur tamen acrius impellebantur,tum pugnandi deſiderio:tum cæſaris maieſtate que ipſis metum incutiebat. Penates: domus metonymia. Quanquam fe.ce. inhumanas & cedibus aſſuetas. Frangunt:debilitant. Tumẽtes:ſuperbos. Diro:magno uel crudeli. Summi tunc:tunc conſurgens lælius primipilus legionis nomine in hæc uerba reſpondit. Gerens munera primipili.gerens officium primi centurionis. Primipilus enim & Centurio primus auctore Liuio idẽ ſunt. Quindecim enim ordinum qui locabant ſub ſignis & erãt ſinguli in tres partes diuiſi unaqueq; pars primipilus appellabatur & eius partis dux primipilus. Inſignia doni æme.or namentum doni quod ſua uirtute erat æmeritus: uidelicet q̃rnam coronam que dabatur illi qui ciuem ſeruaſſet in prælio hoſtemq; occidiſſet:fiebat etiam ex ilice. De generibus coronarum lege Gellium libro quinto. Si licet:non modo milites dicto obtemperaturos promittit:ſed ipſum imperatorẽ inflammat. Silicet:prefatio eſt cum attentatione: utiturq; licentia. Romani ma.beniuolentiam captat. Expromere ue.uo.libere eloqui uera. Quod tam len. narratio ẽ. Tenuit tu.ui.a bello & ultione repreſſit. Deerat:tacitam obiectionem reprehendendo diluit. Deerat quaſi dicat deeſſe non debebat. Dum mouet:dum uiuimus. Spirantia:uiuentia. Sanguis:qui eſt animæ ſedes & i quo uita conſiſtit. Et dum pila ualent:& dum ualemus uiribus certareq; poſſumus. Degerem patiere togam; tolera bis togatos inertes & qui maiorum fortitudinem non imitantur. Regnum tyrannidem.

COMNIBO. At dubium: milites romani Cæſaris audita concione: non certum reddidere clamorem ut eis appareret non placuiſſe quod facere Cæſar inſtituerat.ſed aliter alii ſentiebant:pars laudabat Cæſaris mentem:& pars improperabat. Dubium uulgus:ideſt ambigua multitudo militum. Incerta:ideſt anceps nunquid ſequeretur bellum ciuile. Non claro.non aperto:quia alii inter ſe dubitabant de his quæ Cæſar dixerat. Pietas. quanuis inquit cædibus aſſueti milites Cæſaris negato præmio uictoræ incenderentur ad arma tamen pietate patriæ mouebantur. Patriiq; penates:ideſt domus patriæ:quia deſiderio ſuorum & patriæ quiſq; tenebatur cũ diu a patria abfuiſſent. Frangunt:uincunt. Feras mentes:ideſt tamen frangebantur pietate patriæ licet mentes illis feræ ineſſent. Summi:cum ita incerti eſſent milites Lælius ſurgens incertas impulit eorum dubitationes: & ſicut ait Terentius dum in dubio eſt animus paulo momẽto huc & illuc impellitur. Hic Lælius fuit qui altero ciuili bello inter Marcum Antonium & Octauium ad exercitum Lepidiſſimus cum Clodio ſub habitu meretricis ad Antonium: ut eum interficerent. nam exercitus paratus erat illum uel Lepidum ſi uellet interficere. Antonius autem a duobus conſulibus Hircio & Panſa uictus:ſupplex ad caſtra Lælii profectus eſt & captus. Hic lælius ciuẽ ex hoſte ſeruaret & quernam coronam de more romano geſtabat: nam qui ciuem romanum ex hoſtibus ſeruaſſet coronam quernam conſequebatur. Hic igitur Lælius primipilus erat & Centurio ad confirmandos animos militum motus eſt. Scilicet:certe. Exclamat:apte centurionem introducit exclamantem ab exordio quod uitiosum eſt.id Aiax facit apud Ouidium. Munera:id eſt officia. Pili ſummi:id eſt primipili cui præerat Centurio a Pilo telo romano. Inſignia:ornamenta. Doni emeriti:id eſt coronæ ciuicæ:nam qui ciuem ſeruaſſet coronã ex quercu aſſequebatur.quæ ciuica dicebatur:fiebat autem ex ilice quod genus ſuperiori proximum eſt: Corona autem obſidionalis fuit quam hi qui obſidione liberati fuerant:dabant ei duci:a quo ſeruati fuiſſent: obſeruatiq; ſolitum ut fieret e gramie quod in eo loco generatum eſſet intra quem clauſi fuiſſet qui obſidebant fuere:& multa alia coronarum genera ut libro quinto a Gellio oſtenditur. Referentem:repreſentantem. Rom.ma.duc.o Cæſar inquit quaſi de uolũtate tuoꝝ militũ dubitaſti:imo ipi cõquerimur ꝙ nimiũ patiẽs fueris hãc iniuriã ulciſci. Vis.i.ptãs: Veras uo.quaſi liceat uicere ſniam ſuã. Lẽta pa.ꝙ lẽtos faciat hoies ab effectu. Deerat fidu. ideo tardus fuiſti iniuriam tuam ulciſci ꝙ de aĩs & mentibus noſtris dubitares. Dum mouet:dum uiuimus dum arma fixiſſe poſſumus togati romani tibi tua præmia auferant.quaſi dicat non debes pati. Hic ſanguis. Ἀρκ τ̃ñῶσ

Mouet corpo.ſecundū opinionē phloſophorū qui dicebant ſedē animæ in ſanguine poſitā eſſe: unde Virg. Et uitā multo cū ſanguine fudit. Dene tog.i.uiles & inertes togatos ro.qui remp.occupauerunt. Regnūq;.ſ.patie. re ut ſenatus tegnet. Miſerū.ſ.ē uincere bello:quaſi nō deceat ciuile bellū mouere:cū te cōtra equitatē opprimūt.

¶SVLPI. Vſq; adeo miſerū eſt tā miſerabile uidetur. eſt enim miſerius hæc pati q̄ exercere bellū ciuile. Duc age. Longa per amplificationē concluſio. Per ſyrtis.Syrtes duæ maior & minor ſunt in mari quod africāi ægiptū uerſus allu it:dictæ a ſyrin quod eſt trahere nā naues ad ſe trahunt:ſunt autē maria nunc arenoſa nunc profundiſſima & importuo/ ſa ob uadorū frequentiā breuia magis magiſq; etiā ob alter nos motus pelagi affluentis ac refluentis in feſta ut ait me/ la. In hoſpita: nō ſuſcipientia hoſpitē: nā aut mergunt na/ ues aut arenis circundant. Per calidas arenaſ:per deſerta ly biæ in quibus eſt aquæ penuria & ſerpentes abundāt. Hæc manus: aut ſuā dextrā oſtendit aut militū multitudinē & a tuto argumentatur: ne italiā inuaſuri quicquā a tergo uideā tur poſſe metuere. Victū orbē: uictā galliā extremā mundi partē:ex qua Cæſar prius romanorū cū in feſto exercitu bri tanniā inſulā quæ alius quidā orbis dicitur nauigauit ſupe/ ratæq; obſides & pecuniā imperauit. Compeſcuit. repræſ/ ſit & ſuperauit. Vndaſ tumidas:fluctus maximoſ & q̄ in no ſtro ſit mari maiores. Oceani:oceanus mare eſt quod circu it terrā dictus afluendi uelocitate: nā ὠκὶ græce citus dici tur. Fregit rhe. remigauit per rhenū fluuiū qui galliā a ger mania diuidit quā ut facilius Cæſar inuaderet ſuper eū mi/ randū pontē conſtruxit. ¶Vertice arctoo. in ſeptentrione. Virg.hic uertex nobis ſemper ſublimis. uel legas uortice.i. aquæ uolubilitate quæ ſeipſā abſorbet. Iuſſa ſequi.ſenſus eſt neceſſe eſt mihi parere tibi quia uolo & uele cogor.co gi autē eū melius intelligimus ab amore q̄ ꝙ ſit hoſtis iudicatus:quippe Cæſar habuit milites amantiſſimos ſui: & ad omnia facinoria peragenda paratos:ut hunc ipſum ſæuā & acriū. Nec eius:nec exiſtimabo ciuē ſed hoſtē.

Vſque adeo miſerū eſt ciuili uincere bello
Duc age p ſcythiæ pplos p ihoſpita ſyrtis
Littora:p calidas lybiæ ſitiētis arenas.
Hæc mā⁹ ut uictū poſt terga flīgeret orbē
Oceani tumidas remo cōpeſcuit undas.
Fregit & arctoo ſpumantē uertice rhenū.
Iuſſa ſequi tā poſſe mihi q̄ uelle neceſſe eſt
Nec ciuis me⁹ eſt:in quē tua claſſica cæſar
Audiero:p ſigna decem felicia caſtris.
Perq; tuoſ iuro quocūq; ex hoſte triūphoſ
Pectore ſi fratris gladiū iugulōq; parentis
Cōdere me iubeas plenæq; i uiſcera partu
Coniugis:inuita peragā tamen oīa dextra
Si ſpoliare deos:ignēq; imittere templis
Numina miſcebit caſtrēſis flāma monetæ
Caſtra ſup tuſci ſi ponere tybridis undas

Claſſica:tubas metonymia.per ſigna decē.per decē aquilas quas tuæ totidē legiones feliciter ſequuntur. Cæſar enim principio habuit quinq; legiones.Inde tres addidit.poſtea pompeii diligentia tris alias: in quibus primā cō fectā ex delectu prouinciæ tāq; ex ſuo nūero Cæſari dedit:eāq; demū repetiit & abduxit. Caſtris:exercitibus tuis nec dicas decē caſtris. Pectore ſi fra.oīa īmania facinora facturū ſe pollicetur. Iugulo. in imo gutture. Cōdere: immittere & uulnerare. Plenæ partu:grauidæ:ut in uxorē pariter fœtūq; ſæuiā. Inuita.ego inuitus hipallage.

Peragā:ut pariā tibi. Si ſpoliare deos.ſi deorū templa & ſimulachra diripere ſacraq; omnia uiolare atq; incende re. Flamma caſtrenſis:ignis militū & caſtrorū tuorū. Miſcebit:turbabit confundet. Numina monetæ: iunonis monetæ templū metonymia eſt.moneta a monendo dicta:quoniā ut in primo de diuinatione Cice.inquit.cū ter remotus factus eſſet:ut ſue plena procuratio fieret uocē ab æde iunonis ex arce extitiſſe: quo circa iunonē illā ap/ pellata monetā: Caſtra ſuper.i.ſi patriā obſidere & ſuper tybrino ponte caſtramentari. Tuſci: oritur enim in tuſ cia. Metator.metari:parare eſt menſurare & eligere. Virg.ſi piguis agros metabere campi. metator ergo eſt qui eligit & determinat loca:hinc fit caſtramentator & caſtramentari.

¶OMNIBO. ¶Duc age: duc me per omnes populos:per regiones in habitabiles: non dubito te ſemper quo/ cunq; uolueris ſequi. ¶Scythiæ: frigidiſſime regionis: quæ nimio frigore riget. Per inhoſpita ſyrtis: in lybia ubi ſyrtes ſunt loca quæ nauigari non poſſunt:unde dicuntur ἀπὸ τοῦ ἕλκω.i.traho:quia propter nimiam ha renam deſiccatur unda & riuos in ſicco deſtituunt:Inter ſyrtes quanuis terra pergentibus iter(auctore ſolino)ſide ribus deſtinatur:nec aliter curſus pateſcit.nam putris ſoli faciem aura mutat:& minimo licet uento:tantam diuer ſitatem flatus efficit:ut ſub inde peruerſis ſyrtibus locorum nulla indicia agnitioni relinquantur. Vtræq; ſyrtes: ducentis quinquaginta milibus paſſuum ſe parantur. aliquanto clæmentior quæ minor eſt. Lybiæ ſitientis.i. uſq; ad torentem zonam. Hæc manus. an oblitus es ꝙ non dubitauimus cauſa tua tranſire rhenum. Victum orbem. id eſt cum in britannos uſq; exercitum Cæſar duxit & eos imperio romano ſubegit quaſi in alterum or bem terrarum tranſierit:nam extra ambitum terræ britannia eſt. Oceani: nam in oceano occidentalis poſita eſt britannia. Fregit rhenum:quia ponte uinxit rhenum.xi.dierum ſpacio & tranſiuit in germaniam. Arctoo:ſep tentrionali ubi habitant germani. Iuſſa ſequi:ita inquit uolo ſicuti neceſſe eſt imperia tua & iuſſa ſequi: quia iure iurando adducti ſumus ſequi imperatorem quocunq; nos duxerit:nam quemadmodum neceſſe eſt ut uereamur ita mihi eſt animus atq; uoluntas te ſequi quocunq; uolueris poſſum autem ideo uolo. Ne ciuis: ubicunq; fuerit ille contra quem ſigna belli cani iuſſeris.alle non ciuis mens erit:ſed hoſtis. Claſſica:ſigna bellica. Per ſigna hic ſignificat magnam ſuæ uoluntatis uehementiam Lælius. ut ſequatur non modo quocunq; impulerit cæſar:ſed ſi iuſſerit occidere parentes & filios:& uxorem & uxoris grauidæ ex uentre infantem eripere:nihil ſe recuſaturum: quo minus imperio cæſaris pareat. Decem caſtris:decem bellis a præcedenti quod ſequitur.nam decem bellis ui ctor fuit cæſar ſcilicet in britannia:gallia:germania.Primum bellum geſſit contra heluetios:Ligures. Secundum contra germanos. Tertium contra belgas. Quartum contra neruios.Quintum contra liperas & tenteritas. Sex/ tum contra Hiſpanos trans Rhenum. Septimum contra Britannos. Octauum contra Altiorzines: Nonum

contra Ambianes. Decimum contra eos qui auaricum uenerunt: ut eam obsidione liberarent: hæc bella gesta sunt a cæsare. per tuos triumphos. per tuam uictoriam. Iugulocp pasi patrem fratremcp iusseris occidere. Inuita de. inuitus quidem hoc faciam: sed tamen si iusseris faciã. pleno par. ideſt in uiscera grauidæ coniugis. Si spoliare: si iusseris etiam mihi spoliare templa deorum facile paratus ero non solum illa diripere: sed comcubere. Castrensis: militaris. Numina monetæ. i. templa Iunonis monetæ quæ moneta appellata est cum terremotus factus esset: & a sue plena fertur uocem illam ab æde Iunonis ex summa arce auditam: ideo monetam Iunonem appellatam fuisse dicunt a monendo. unde sus plena & grauida illi immolabatur. hæc Cice. in libro de diuinatione refert

Numina: templa Iunonis monetæ. Castra: etiam tuo iussu o cæsar contra patriam bellum geram. Ponere: opponere. Tybridis: tusci qui flu. perlabitur romam & originem habet a tuscia.

Hesperios audax ueniã metator in agros.
Tu quoscũcp ueles i planũ effũdet muros
His aries actus disperget saxa lacertis
Illa licet penitus tolli quam iusseris urbem
Roma sit his cũctæ simul assẽsẽt cohortes
Elatasq altæ quæcũcq ad bella uocaret
Promisere manꝰ: it tãtus ad æthera clãor
Quãtus pũiferæ boreas cũ thracius ossæ
Rupibus icubuit curuato robore pressæ
Fit sõus: aut rursus redeũtis ad æhera siluæ
Cæsar ut acceptũ tã prono milite bellum
Fataq ferre uidet: ne quo lãgore moretur
Fortunã: sparsas per gallica rura cohortes
Euocat: & romã motis petit undiq signis
Deseruere cauo tentoria fixa lemanno.
Castraq quæ uogesi curuã sup ardua ripã
Pugnaces pictis cohibebãt lingões armis
Hi uada liqrũt isaræ. qui gurgite ductus
Per tã multa suo famæ maioris i amnem.

CSVLPI. Hesperios: romanos. In planũ effu. solo æquare. Aries: trabs q̃ habet in summo ferrũ instar capitis arietini: quo muri cõcussi diruunt. Saxa: supple murorũ. Illa: uidelicet urbs. His uerbis Lælii. Cohortes: militũ ordines qui erant in quaq regione decẽ numero ꝓ gradu dissimili ita ut pria maxima & decima minima esset. Manus ela. dextras sublatas quibus fortitudinẽ & fidem pollicebant. Ad æthera. hyperbole. Quantus su. similitudo a sonitu siluarũ

Siluæ pssæ impulsarũ arborũ. Curuato ro. plicatis ramis. Aut rursus rede. in athe. aut qñ cessante uento in suũ statum reuertitur. Boreas thra. uentus flans a thracia q̃ est regio ad septentrionem a quo finem habet histrum ab oriente põtũ: a meridie ægeum dicta est a πόντος quod ẽ ferũ seu temerariũ. Incubuit: superuenit & iuasit. Ossæ. Ossa magnus thessaliæ mons pinibus plenus. Cæsar ut ac. percepta militum optima uoluntate cæsar ut supra ex eius commentariis dixi mus reliquas legiões ex hibernis euocauit & subsequi iussit romam uersus arrepto itinere in opportunis locis & ciuitatibus quas sibi cõciliabat psidia collocabat. Acceptũ: susceptũ & gratum. Tã prono: tam cupido. Ferre: impellere & urgere. Lãgore. desidia. Moretur for. in mora teneat prosperitatẽ. Euocat: extra ad se uocat. Vndiq: ex oi parte ubi erãt.

Deseruere: loca unde discessere milites per catalogum memorantur. Deseruere ten. discessere a tentoriis. Tentoria linea sunt q̃ ꝓ tecto tendunt. Lemãno: iuxta lemannum gal liæ transalpinæ lacum per quẽ rhodanus ararum deferẽs rapitur. is heluetios a gallia separat: suisq accolis lemannorum indidit nomen. Cauo: concauo, ꝓpter ripas eminentes. Castraq quæ uogesi. Vogesus mons a quo profluit flumen mopsa qui est in finibus lingonum ut ait cæsar & ideo inquit curuam ripam. Lingones populos in belgica fœderatos & in occasum uergentes qui super heluetios & sequanos hitãt. Pictis: picturatis. Coludebãt: reprimebãt. nã erãt eis opposita. Hi: alii milites Vada isaræ isarã nõ profundũ q inter aeriã durionẽcp fluens exit in rhodanũ & nomẽ amittit: apud hunc Fabius maxius pauli nepos monumẽtũ insignis uictoriæ trophæũ erexit ex marmore & marti & herculi duo tẽpla. Gurgite: fluuio.

COMNIBO. Metator: castramentator. Audax: quia contra iura non dubitabo patriam inuadere. Tu quoscũ q. quæcunq mœnia oppugnari uolueris paratus ero: & arietem si opus erit ad mœnia expugnanda impellam: Aries ad similitudinem arietis animalis dictus est. nam aries animal est quod capite urget obstantem. ideo huic instrumento nomen a similitudine rei impositum erat: & ferratus erat in extremitate ut speciem preberet capitis arietini: nam tigillum ferratum in capite suspendebant unde retrahentrs, maximo impetu remittebant & eo pacto sæpe urbium mœnia euertebant. Actus: impulsus. Effundere: euertere. Sit roma. i. non dubito etiã romam euertere si iusseris. His: nunc uerbis inquit lælii oĩs exercitus consensit χειροτονία. i. eleuatio manuum facta ẽ ut significarent sese prõptos esse in quacunq; re quam ipsis cæsar imperaret. Cohortes: legio diuiditur i tribũos prefectos centuriones: decuriones. Legatus dicit uti qui præest legioni. Tribunus mille militibus præest: præfectus præest cohorti: quæ constat ex quingentis & quinquaginta militibus. Centuriones presunt centum militibus. Decuriones turmis equitum. His. s. uerbis lælii. Manus quod signum est probari id quod dictum fuerat ab imperatore. Clamor: non solum manu probabant quod cæsar dixerat: sed clamore quem tñ fuisse dicit: q̃ tus solet fragor esse arborum cum uantus per siluas magno impetu flat. It. ascendit. Thracius. quia thracia est in septẽtrione uñ boreas flat. Rupibus: collibus. Ossæ: mõtis thessaliæ q̃ oli cẽtaurorũ sedes fuit: tãta piroꝝ copia ut ramorũ flexu & reflexu tonitrũ repũtet. Soli. Fit so. s. eũ uetus spiras arbores uertit: q̃ redeũtes i statũ suũ sonũ fac ũt: nã flectut & redeũt. Cur. ro. ꝓ curuatis roboribus. Redeuntis: i statũ priorẽ. Cæsar. x. legiões habuit quarũ ptẽ i gallia & germania reliqrat: cũ uenit in italiã: nõ dicit exercitũ de gallia i italiã reuocatũ postq̃ bellũ gerere cõstituit. Fortuna: ut fortunã sibi fauẽtẽ cæsar uidit: magnũ ex oi gallia exercitũ suũ reuocauit. Acceptũ. s. esse. Prono: ppẽso ad id qd uolebat. Ferre. s. ipm. i. fauere cæsari. Lãgore: torpore. Sparsas co. qa in hibernis & præsidia exercitum liquerat: euocat ergo in italiam. Vndiq. i. ex oi parte galliæ & germaniæ. Deseruere: incipit dicere qui milites conuocati deseruerint galliam. Tentoria. i. desit præsidium & hybernia. Cauo: ideſt profũdo

Lemano:lacus est inter celtas non longe a rhodano:unde lemani populi a lemano sunt:Eleuci:haud procul in deuicti sunt a Cæsare ubi presidium erat a tertia parte regionis suæ:tuti sunt lemano lacu & rhodano qui prouinciam romanam ab eleuciis diuidebant. Super ar.uo.sic legendum est non super ripam. Vogesus.n.est mons: finibus hagonum non amnis.Nam cæsar in cõmentariis dicit mopsa flumen de monte uogeso prodiit cuiuam ripã pp mopsam qui est in finibus lingonũ:quos uicti eleucii a cæsare profugerãt. Armis:pictis.i.uersicoloribus Pugnaces.quia bellicosissimi sunt lingones. Hic uada:alii uocati sunt a isara fluuio qui labitur in rhodanum.& sub alio nomine descendit in mare:quia rhodanus maior est fluuius:& ubi illũ ingressus est isara:nomen amittit.

Per tã mul.s.loca. Gurgite:uidelicet nullius fluminis alueo coniunctus. In amnem.s.rhodanum.

¶SVLPI. Lapsus in am.rhodanum ingressus. Soluũtur fla. discessere inquit præsidia a rutenis. Ruteni narbonensi prouincie contermini suntæos idem Fabius qui allobrox dictus est separauit.est enim ciuitas rutenorum una ex allobrogibus. Flaui.crinibus flauis. Soluuntur sta.liberãtur a militibus qui illic stabant. Mitis atax:ex Cemeno monte oritur auctore Strabo.auctus hymbribus ripas egreditur lenis tamen & per rubresum lacum transiens effluit in tyrrenum. Non fer.ca.non nauigari a militibus romanis. Varus:hic ex alpium monte cemeno profusus italiam a narbonensi que & brachata gallia dicitur diuidit. Plini. Promoro:ptocul amoto. Quaq; sub her.longum est hyperbaton: q tenet ea qua & cætera.Signa mouet. Portus sub no. her. In liguria ẽ monœci herculis portus quem solummodo uexat unus ex uentis dictus quidem monœcus uel quod pulsis omnibus illic solus uoluit uenerari uel q in templo semper fere colitur solus. μόνος enim solus est & οἶκος domus admittit tamen musas ut in sexto fasto.canit Ouidi. Vrget repellit. Caua ru.concauo & sinuoso monte. Corus qui & caurus dicitur & argestis flat ab ultimo occidente septentrionem uersus. Non ha.ius.non obesse potest. Zephyrus:qui flat a medio occidente. Circius septentrionalis uentus iuxta eorum. De uentis lege Gellium libro secundo.Plinium & Victruuium. Prohibet:terret & uetat nautas:quia perpetuo tutum portum nõ pstat.sed breuem nauibus stationẽ. Quaq; ia.littus intelligit gallici oceani:qd nũc terra nũc mare ẽ: ex fluxu refluxuq; eius: nec eã Aqtaniæ ptẽ idicat:q̃ ẽ a Garũna ad pyreneos mõtes:sed quæ ad hispaniã uergit. Dubiũ:icertũ. Vendicat attribuit sibi. Alternis:cõmutatis. Fundit effundit. Aufert:retrahit se. Vetus ab ex.pendet hic locus usq; ad. Quærite quos agitat mundi labor.Cãm eni huius æstus & fluxus ac refluxus oceani:relinqt philosophis indagãdã.Est eni sibi incertũ an ui uẽtorũ an ui lunæ an solis id accidat.Cõpertũq; ẽ certa lunæ rõne moueri nisi uentorũ impetus obsit.De hoc motu qd Macrobius qdq; Plinius sentiat lege.ait hic eni.Sed æstus maris accedere & reciprocare maxime mitũ ẽ pluribus qdẽ modis accidit: Verũ cã i sole lunaq; bis inter duos exortus lunæ affluunt biscq; remeant uicenis quaternisq; sempet horis:& primũ attollentes se cũ ea & mundo intumescẽtes:mox a meridiano cœli fastigio uergẽte in occasum residẽtes.Rursusq; ab occasu subter ad cœli ima & meridiano contraria ac cedẽte inundantes:hinc donec iterũ exoriant se sorbẽtes nec unq̃ eodẽ ipe pridie refluit & reliqua. Vetus fe.im pellens mare. Volutet ab axe ex.uoluendo urget ab ultima regione.& suo termino.

Lapsus in æquoreas nomẽ ñ ptulit undas
Soluuntur flaui longa statione ruteni.
Mitis atax latias guadet nõ ferre carinas.
Finis & hesperiæ ꝓmoto milite uarus
Q uaq; sub herculeo sacratus noie portꝰ
Vrget ripe caua pelagus:nõ corus in illũ
Ius hẽt aut zephyrꝰ,solus sua littora turbat
Circius.& ruta pro hibet statiõe monœci
Q uaq; iacet litus dubiũ.qd terra fretũq;
Vẽdicat alternis uicibꝰ,cũ fundit ingens
Oceanꝰ.uel quũ refugis se fluctibꝰ aufert
Vẽtus ab extremo pelagus sic axe uolutet

¶OMNIBO. Ruteni.ruteni ẽt in pfidio relicti uenerũt in italiã q sunt populi galliæ nõ ꝓcul ab auernis & sanctonis. Statõe.i.pfidio romanorũ q eã gẽtẽ pusillis castris i pficio tenuerũt. Soluunt liberant & cõfluũt ad cæ. Atax:fluuius ex mẽte pyreneo erũpẽs p fines elueciorũ labit:sed tãta fluit lenitate:ut oculi in quã partẽ fluat iudicare nõ possunt. Nõ ferre ca.quia discedentes uacuum reliquerunt. Varus.App.finis.Nã Variis fluuius ẽ qui galliam cisalpinam diuidit ab italia:ut strabo inquit & plinius. Qua:ordo gaudeant promoto milite illi qui habitãt ea pte qua. portus:liguriæ portũ significat:i quo est portus Monœcus:appellatus iõ q solus habitauerat Hercules aliis expulsis hominibus:uel q in templo eius nullis dei numen colat q̃ herculis.sicut i templo louis Iuno & Minerua:in templo ueneris Cupido & Adonis & dictus ẽ monœcus a μόνος solus οἶκος domus.ideſt quia solus i domo expulsis aliis diis colebat & portus herculeus monœcus.Vrget pelagus.s.dextra & sinistra ne ingrediat mare, portus:quia portus liguriæ celeberrimus ẽ iter alios:ideo utget mare ne ingrediat:cũ naues i portũ deueneriit tutæ sunt ab aliis uẽtis pter q̃ circio uento occidẽtali:q ẽ collateralis fauonio:qui haud maximam uim habet qua possit nocere nauigalli uentum ex sua terra flantem quem fæuissimum patiuntur: circium appellant a turbine ac uertigine sua.Gellius. Vrget:a se cohercet. zephyrus:uentus occidentalis qui fauonius a latinis dicitur, prohibet.s.pelagus Statione:in portu tuto monœci herculis.ergo qui in liguria cõstiterant relicto præsidio in italiam ad cæsarem uenerunt. Quaq;.nũc deinde Aquitania uenisse milites qui a cæsare relicti fuerãt non de aquitania loquitur:quæ a garumna a fluuio tendit ad pyreneos mõtes.sed de ea parte q̃ ad hispaniã pertinet: & spectant inter occasum solis & septentrionem:hunc autẽ locum per circuitionem significat:non autem nominat: sed Virgilius.hunc locum illic tetigit.Qua i maria al.a tumescãt Obicibus ruptis rursusq; i se ipa residãt. nam de oceano loqtur q p hispanias & gallias erumpit cõtempta lege riparum qui igitur in ea parte galliæ positi fuerãt: qua oceanus aliqñ p ipsã galliã & hispaniã erumpit in infitum iubẽte cæsare in italiã uenerũt. Et.s. gaudẽt q fũt i ea pte, Dubiũ:quia mõ mare excedit modo decrescit. Vendicat:quia erumpente mari sub ptãte eius est littus & redeunte in alueum suum terra littus cõtinet. Re.declarat i.cum refluit in suũ alueũ. Ventus:hic diuersas phi-

loſoporũ opiniones tangit & aſtrologorũ quare oceanus fluit & refluit tanto impetu. Alii dicunt hoc fieri ui & impetu uentorũ qui cũ uehementius ſpirauerint maris undas euertunt: & inflatæ undæ terrã inundant. alii dicunt fieri creſcente luna: nã ardore ſuo & calore mare feruefcere facit & creſcere: & cũ decreſcit ille calor lunæ ſic mare decreſcit: idẽ facit ſol cũ creſcit aut decreſcit: nã feruefcente ſole unda maris feruet & creſcit: ſed ſi longius abſcedit in ſuũ alueũ rediit: hanc opinionẽ plane tetigit Ci. in lib. de natura deorũ. ſunt autẽ ſtellæ ut flammeæ: quæ terræ mariſq; uaporibus aluntur. Aliã huiuſmodi cauſã Macro. dicit: oceanus ab oriente duos ſinus refundit. unũ ad extremitatẽ ſeptẽtrionis: ad auſtralis alterũ: rurſus ab occidente duo pariter enaſcuntur ſinus. qui uſq; ad ambas quas ſupradiximus extremitatis refuſi occurrunt ab oriente demiſi: & dũ ui ſumma & impetu immaniore miſcentur: ex ipſa aquarũ colliſione naſcitur illa famoſa oceani acceſſio pariter & receſſio. Sed neq; ſolũi prætermittenda ſẽtentia eſt. Dubitatur etiã nunc inquit quibus ex cauſis intumeſcat oceanus & rurſus reſidat: nec obſcuro plura pro ingeniis diſſerentiũ: potius q̃ pro ueritatis fide expræſſa. Sed omiſſa ancipiti concurrentiũ queſtione: has opiniones probatiſſimas inuenimus. Phyſici autumant mundũ animal eſſe eũq; ex uariis elementorũ corporibus globatũ moueri ſpiritu: regi mente quæ utraq; diffuſa per membra omnia æternæ molis uigorẽ exercitant: ſicut ergo in corporibus noſtri commertia ſunt ſpecialia: ita in profundiſ oceani nares quaſdã mundi cõſtitutas per quas emiſſi anhelitus uel reducti modo inflent maria modo reuocent. At hi qui ſiderũ ſequuntur diſciplinã contendunt meatus iſtos commoueri lunæ curſibus: in qua quidẽ opinione Pli. eſt in ſecundo. Aeſtus maris accedere & reciprocare maxime mirũ eſt: pluribus quidẽ modis accidit: uerũ cauſa in ſole lunaq;. Quærite. ſ. uos philoſophi qui rerũ cauſas latentes quæritis. Extremo axe. i. a cardine mundi.

Deſtituatq; ferens: an ſidere mota ſecũdo
Tethyos ũda uagæ lũaribus æſtuet horis.
Flamiger an titan ut alentes hauriat undas
Eligat oceanũ fluctuſq; ad ſidera tollat:
Quærite quos agitat mũdi labor: at mihi
Tu q̃cũq; moues tã crebros cã meat⁹ (ſẽp
Vt ſuperi uoluere lares. tũc rura mõethis
Qui tenet & ripas ſatyri: q̃ littore curuo
Molliter admiſſũ claudit. tarbellic⁹ æquor.
Signa mouet. gaudetq; ãoto ſãtõi⁹ hoſte.
Et biturix longiſq; leues axones in armis
Optimus excuſſo leucus hemuſq; lacerto

¶ SVLPI. Deſtituat: derelinquat & eo ceſſante ſit refluxus. Vnda ua. te. uagũ mare periphraſis: Tethyſ oceani uxorẽ. Secundo ſidere: luna quæ poſt ſolẽ ſecunda eſt uel ſecundo. i. fauenti & proſpero. Eſt enim luna humidæ frigidæq; naturæ cuius incrementũ & imminutionẽ humor imitatur: unde hi æſtus plena luna maxime feruent. Horis lunaribus: per certas horas obſeruationeſq; lunæ ut docet Macro. de ſeptẽnario numero loquens. Erigat: attollat.

Hauriat: attrahat & bibat. Vndas: alentes. Docent phyſici ſidera. i. ignes celeſtes maris undis nutriri. hinc Virg. Connexa polus dũ ſidera paſcet. Cice. in libris de natura deorũ inquit Sũt autẽ ſtellæ natura flãmeæ æquo circa terræ maris aquarũ uaporibus aluntur: his qui a ſole ex aquis excitatur. Quibus altæ renouatæq; ſtellæ atq; omnes æthere refundunt eadẽ & rurſus trahunt in idẽ. Quos agitat mũ. labor hoc eſt o philoſophi qui naturã mundi ſtudio & labore inueſtigatis. Labor: motus. ¶ At mihi: apoſtrophæ. Meatus fluxus & refluxus. Lates mihi: incognita es. Monethis: monethis. germaniæ populis arioiuſto duce militauit in cæſarẽ: legit & Nemetes: eſt enim Nemes urbs germaniæ rheno uicina. Satyri: aquitaniæ fluminis. Tarbellicus: tarbelli populi littorales quattuor in aquitania ſunt. Signani Cocoſates Sexſignani Venani. Claudit cur. lit. concludit ſinu. Molliter ad molliter receptũ. Signa mo. diſcedit. Santonis in aquitania populus. Amoto ho. Cæ. milite qui oli fuerat hoſtis. Biturix: biturge populi liberi in aquitania qui dicunt etiã Cubi auctore pli. & ioſci ut ait Stra. Axones: accollæ axonis fluuii infinibus remorũ ut eſt apud cæ. legit & ſuexiones armis: nã hi inter germanios ſueuos, pximi menapiis ſunt uſq; ad ſequane annis exitũ: ut ſtra. tradit. pli. ſueſiões in belgica ponit. Leues in lõ. ar. agiles in haſtis lõgioribus. Leucus: leuci belgicæ populi liberi ſuper med: omatricos & ppe treuiros & lingones ſunt. Rhemus: ex treuiris & Neruiis ſenones & rhemi ſua in occaſũ domicilia ut ait ſtrabo. At cæſar inquit eos ex belgis Galliæ proximos eſſe. Excuſſo lacerto: ad iaculandũ.

¶ OMNIBO. Deſtituat: quia cũ uentus ſe remiſerit: refluit in ſinũ alueũ mare. The. ua. i. uagi maris. Secundo ſi. i. mota luna. quia primũ ſidus eſt ſol: ſecundũ uero luna. Oris. quia cũ creſcit luna: ita & mare: ſi decreſcit in ſuũ locũ rediit oceanus. Titã. ſol quia cũ ſol declinat: mare etiã declinat: ſi creſcit pari ratione feruet mare.

Hauriat: quia cũ ſol & luna calore ſuo trahũt ad ſe humorẽ maria tumeſcere uidentur. Tollat. ſ. calore ſuo qui mittitur ab humore nã niſi humor eſſet ignis æthereus omnia combureret: ideo deficiente humore deficeret mundus: quia dicunt achademici aliquando mundus igneſcat neceſſe eſt. Ad ſi: quia ſtellæ cũ ſole & luna ſenſim trahunt ad ſe humorẽ: & paululũ retinent: nunc igni flammã remittit: & deficiente humore: calor eſt quia propter uetere ſidera dixerũt ἀπορροὰς ἀναλισκομένων ab aquis. quod pli. innuit: & achoreus ad cæ. ait. Nec nõ oceanũ paſci phœbũq; polũq; Credimus. At mi. ſẽ. in ſuperi uolunt ut ſecreta ſua neſciã nec ego ſire ueli. Latemi. i. ſi abſcondita: latet mihi dicimus pro abſcondere ſed latet me pro ignorare. Crebros m. i. uarios fluxus maris. Tunc ru. pergit enumerare populos: unde milites conuocati ſunt: qui aut in hibernis aut in preſidio poſiti fuerant. Nemetes: populus germaniæ inter belgas: qui ſub arioiuſto militabat duce gallorũ contra cæſa.

Satyri. flu germaniæ. Terbelli po. ut inquit ſtra. ſunt aquitaniæ apud quos ſcrobibus paululũ deffeſſis cruſte auri repiũt. Curuo lit. nã ſi nõ habẽt maris reductũ itrorſus ad quẽ effodiẽdi aut i ſũmũ apud oẽs ſtudiũ ẽ. Sãctonus gẽs ẽ gallicæ aqtãiæ iuxta toloſãos ad oceanũ ſpectãs: quorũ maxia ciuitas ẽ mediolanũ. ſtra. Amo. ho diſcedẽtibus militibus q ſolẽt eẽ oneroſi ppłis & iſeſti. Bituri ppłi iter aqtãos q burdigallã emporiũ habẽt. hos ſtra. bituriges & ioſcos noiat & cubos. Saxões ppłi germaniæ q partẽ britãiæ occupauerũt: & de nomine ſuo

saxoniamappellauerunt. Leues.i.leuis armaturæ uel agiles. Longis ar.longis astis. Rhemis:populus ex belgis galliæ treuiris.Leuci sunt uicini lingonibus & sequanis. Optimus excusso lacerto:optimus iaculator. Excusso:quia prius excutitur incertus: deinde emittitur ferrum: subaudi gaudet amoto hoste.

¶SVLPI. Gēs sequana, post heluetios sequāi & mediomatrici rhenū icolūt.Sequanaq; fluuius a belgicis celtās separās parisios diuidit. Flexis trēis in girū ad domādos & uertēdos ī circulū equos. Bella: belgica ea pars galliæ est quæ a scalda ad sequana iacet:Belgeq; ipsi per gētes quide cī diuisi sūt. Cocilis rector mō.co. qui facile didicit regere currū cāeratū quē sua lingua couinū,galli appellāt. Mōstrati.a britānis & germāis q plurimū illis utūt & ualēt. resūat q illud gaudēt amoto hoste. Aruerni ī aquitāia liberi populi sūt ut Pli.tradit: hi ex troiāis ortos se prædicabāt a quibus & rōani duxere originē. Latis:rōanos. Iliaco:troiano. Figere:quia nō uerū erat. Neruius. ī bellica feragēs germāica natio cōtigua triusgris strabo & cæsar. Nimiū rebellis:sæpe:enim cōtra cæsarē rebellauit:& cū is abssset ī britānia L.Cottā & Tituriū sabinū legatos cæsaris neruii interfecerūt & postea ī .Q. Ciceronē se cōtulerūt ut scribit Cæsar cōmētario quīto. Pollutus:maculatus. Vāgiōes:prope incubos populi accolæ rhēi germāæ gētes. Laxis brachis:Vtūt.n.caligis clausis ut sarmatæ scytharū gētes: quæ a meotidæ icipiūt boreāq; uersus quideci dierū itinere se ex tēdūt.Sūt brache uestes breues & strictæ quibus pudēda uelāt ab umbilico ad genua. si uero ad talos usq; procedāt laxe sūt quādoq; pro rhēonibus accipiūt quæ totū corpus operiūt. Bachaui:germāiæ populi ī īsula rhēi.

Optima gens,flexis ī girum sequana frēis,
Et docilis rector monstratī belga couinī.
Aruernīq; ausī latios se fingere fratres
Sāguine ab iliaco populī,nimiūq; rebellis
Neruius. & cæsī pollutus sanguine coctæ.
Et qui te laxis imitantur sarmata brachis
Vāgiōes.bathuiq; truces,quos ære recurui
Stridētes acuer tubæ,qua cinga perrat uorsus
Gurgite.qua rhodānus raptū ulocib⁹ ūdis
In mare fert ararim,q mōtib⁹ ardua sūmis
Gēs habitat cana pēdētes rupe gebennas
Tu quoq; lætatus cōuertī prælia truir
Et nūc tōse liger,quondam p colla decorus

Truces:terribiles. Tubæ re:ære.litui iflexi. Acuere:icitauere ī bella. Qua:& qui sūt ea qua. Ciga:ex pyrenēis mōtibus ī hyberū fluit:itelligit autē eos qui cōtermini sūt hispāiæ. Pererrat:errādo discurit. Rhodānus: galliæ fluuius a rhodāo oppido quod præterfluit denōinatus ex alpibus orit & citato descēdēs cursu per lemānū lacū fert iteger tēdēs ī occidētē: & gallias diuidēs flectit ī meridiē:& Arari lsari Druētiaq; susceptis effluit ī tir rhenū.Ararim:arare x alpibus labit sequānos heduos & lyncasios discernēs ut ait Strabo. Gebēnas.gebēna mōs iter aruernos & heluetios medius ī quo ē eiusdē nōinis gebēnæ ciuitas. Treuir: treuiri ī belgica populi liberi prope leucos & lingōes sūt.Cōuerti: ī italiā. Tōse ligur.liguria a ligisco phætōis filio dicta iter galliā & hetruriā & macrā & uarū flumē ab imis alpiū iugis extēdit.eius caput ē Gēua.Sed ego cēseo legēdū liger qui fluuius e cēlēis mōtibus ortis iter pictōes & uamuitas excurrēs aquitanos a celtis diuidit:& ī britānicū oceanū exit: poniturq; liger pro accolis.

¶OMNIBVS Sequana g.secanus & sequanus dicit antiqui enim c & q pro eadē littera habuerunt sicut græci ubi nos ponimus q ponunt K & sunt sequani nō mediocris fortitudinis populi galliæ qui domicilia habent trās Ararim. Gens op.significat hanc gentē peritissimā equitandi fuisse. Frenis.i.frenatis equis. Belgæ:populi galliæ sunt oceano confines:quos matrona & sequana fluuii a celtis diuidunt. Monstrati:nā belgæ ab his populis sequanis didicerunt regere equos trahētes currū. Docillis.i.qui facile didicit esse auriga.Couinus genus est currus britannici falcatis axibus:meminit Pompeius:& Martia. O iucunda couine solicitudo: Carruca magis essedoq; gratū: Aruerni.ſ.gaudent amoto hoste:aruernus populus galliæ qui se gloriabatur originē ab iliaco sanguine duxisse:qui consanguinei popu.ro.sunt appelati nā quemadmodū ab Aenea romani originē duxisse gloriabantur:sic hi auerni a sanguine troiano se natos esse iactabant.hoc tamē quod de auernis poeta scribit: heduī sibi uendicabant.Cornelius tacitus:Hedui primi senatoriū ius in urbe adepti sunt:datū id fœderi antiquo & quia solli gallorū fraternitatis nomē cū po.ro. usurpant itidē Strabo:& Plutar.in cæsare:& Ci.ad trebatiū.Vna nostra cōgressio pluris erit quā nō modo hostes sed etiā fratres nostri hedui:sed ideo hæc diuersitas facta est quā tū auernis hedui sunt contermini. Neruii sunt popoli inter belgas fortissimi: ad quos aditus nemini patet:nisi mercatoribus qui nihil patiunt uini:nec aliarū rerū ad luxuriā pertinentiū intro ferri:qui huiusmodi rebus excitari mant mollescere animos: & a uirtute remitti: hi adeo partinaciter cō: cæ: pugnauerunt q ex hominū milibus sexaginta:quingenti tantūmodo superstites fuerunt ideo rebellis nimiū neruis:. Sanguine cot.historia hoc habet gallorū aliquot populi ambiorige duce eburonū defecerunt:ad his cotta &.T.Aurunculeius legati cæ.ut in qt Liui. eo in li.in quo summati rerū gestarū capita referunt:circunueniēti insi diis cū exercitu cui præerāt cæsi sunt quā rē latius narrat Cæ. ī quinto commentario. Vangiones.ſ.gaudent populi inter begas uicini rhutenis

Laxis brachis.i.imitabant brachas sarmatarū:sarmatæ sunt populi iuxta danubiū:aliter præuiromatæ dicti qui laxioribus brachis utebant:sunt autē uestes ab umbilico ad genua quibus pudenda obtegunt græce ἀνάξυρίδες. Batauī:populi sunt incolentes insulā quā facit mopsa cū parte rheni quæ nualis dicit: alii penultimā producunt.Mar.Et mutat latias spuma bataua comas: Truces:bellicosi. Quos ære recuruo.i.lituo.lituus autē baculus est recuruus:in cuius similitudinē tubæ fabricant. Stridentes:resonantes. Acuere:incitauerunt ad bellū nā tubæ cantu ad bellū incitant milites. Cinga fluuius est gal· Qua rho.Viēses & lugdunēses significat apud quos arar rhodāo cōmiscet:auctore Strabōe.Gebēnæ oppidū fuit galliæ in prupto mōtis gebēnæ iugo cōditū

Caua rupe.ſ.niue:quia mõs ille frequẽter niuibus tegitur. Tu quoq; læ.es.ſ.ut gallia militeſ ro.in italiã uocarẽ tur a cæſare. Treuir:populus rheno proximus in cõfinibus germaniæ finitimus neruiis. Et nũc: tu quoq; læta tus es q̃ qui in præſidio poſiti fuerãt a cæſare:euocati te in libertate reliquerũt. Ligures:populi ſunt in finibus italiæ:quorũ caput eſt Genua. Nũc ton.ſ.ætate tonſus es inquit Luca.ſed nõ ſuperiore tempore.

Crinbus effuſis totí prælatæ comatæ.
Et quibus immítis placatur ſãguine díro
Theutates.horreſq; feris altaribus heſus.
Et taramis ſcythicæ non mitíor ara díanæ.
Vos quoq; quí fortes aías belloq; pẽptas
Laudíbus ín lõgũ uates de mittítis æuum
Pluríma ſecurí fudíſtís carmina bardí.
Et uos barbarícos rítus morẽq; ſíníſtrũ
Sacrorũ driudæ poſitís r̃petíſtís ab armís
Solís noſſe deos. & cæli numina uobis
Aut ſolís neſcíſ̃ dat̃. nemora alta remotis
Incolítís lucís.uobís auctoribus umbræ
Non tacítas erebi ſedes.ditíſq; profundi
Pallída regna petũt. regit idẽ ſpíritus art9

¶ SVLPI. Prælate to.co.præpoſite in criniũ laude togal liæ.Gallia enim omnis cõata uno nomine appellata in tria populorũ genera diuiditur omnibus maxime diſtincta a Scalde ad Sequanã belgica eſt ab eo ad Garũnã Celtica:eadẽq; lugdunẽſis.Inde ad pyrenei montis ex currũ Antiquitania arẽonica ante dicta.Ad hæc trib9 diſtiguũt nõinib9 gallias Togatã liguriã. Comatã burgundiã & franciã Brachatã Teutonicã uocant immitis quia nõ niſi humano ſanguine placatur. Teutates:qui mortis deus interprætatur Mercuriũ hoc nomine galli appellant: quẽ ægyptii ut in tertio de natura deorũ Ci.docet Their uocant. Heſus bor.aſper & ſæuus:quia humanis uictimis ut docet primo libro lactãtius placabatur.Eũ aliquid Martẽ eſſe exiſtimant Cice. uero Ariſteũ Appolinis filiũ oleæ inuentorẽ. Taramis ara: qui iuppiter interprætatur. Nõ mi. æque crudelis quia humanis hoſtiis gaudet.ut Diana quæ in Taurica colitur regione ubi perſas oeethæ frater id ſacrificii genus primus inſtituit. ſine ut malunt alii Thoas cũ illuc a cæde lenniaca peruenieſſet. Voſq; Strabo li.iiii.inuit. Apud omnes tres paſſim nationeſ eximio in honore ſunt Bardi Vaties Dryudæ.Bardi quidẽ laudationibus rebuſq; poeticiſ ſtudent Vaties autẽ ſacrificiorũ naturaliũq; cauſarũ curæ dediti.Dryudæ præter cauſarũ naturaliũ ſtudia mortalẽ diſciplinã exercent:Iuſtiſſimi autẽ omniũ opinione cũ ſint:priuata & publica iudicia eorũ fidei mandantur.Addit præterea quod diuerſis cruciatibus homines afficiendo imolabant. Bardi ua. bardi poetæ:qui lingua gallica cantores ſignificant. Securi:aut quia laudationibus tãtũmodo uacant. aut qa metũ rõanorũ multũ depoſuerunt. Qui for.quia geſta uirorũ fortiũ noſcenda poſteris traditis. Dryudæ:ſic dicti quod ſub quercubuſ uiuant & uaticinentur δρῦς enim quercus eſt De eis apud pliniũ in fine.xvi.& in Cæſaris commẽtario ſexto leges multa. Barbaricos:inhumãos efferos. Siniſtrũ mo.peruerſã cõſuetudinẽ.Nã hominẽ diuinatiõi deſtinatũ:in tergo feriebãt quoſdã ſagitis efficiebãt: quoſdã in ſacris ædibus patibulo affigebãt. Repetiſtis : poſt diſceſſũ militũ romanorũ in quos arma tenebatis. Solis.noſ.de. exmoribus & opiniõe ipſorũ poeta cẽſet : aut ſolos dryudas magos uerã dei cognitionẽ habere:aut ſolos ignorare. Incolitis al.ne.habitatis altas arbores quas in locis ſanctis ameñitatis cauſa habetis. Vobis au.Vobis aſſerẽtibus inquit Aniæ nõ eũt ad inferos ſed ad aliũ orbẽ ubi uita ſẽpiterna fruũtur. Tacitas:quia ſilẽtiũ loca.Virg.loca nocte ſilẽtia late. Herebi.inferni per quem accipimus telligit: Idẽ ſpiritus: eadẽ anima ſuſtinet nouũ corpus.

¶ OMNIBO. Cõate.ſ.galliæ nã triplex eſt gallia brachata tõſa & cõata:de qua Catulus.Mãurã habere quod cet etiã Liuius. Immitis:quia patiẽ ſibi hũanã hoſtiã immolari. Heſus:ut quidã uolũt mars dicit̃:cui etiã hũana hoſtia iolat̃.unde Ci.ſic inquit.Quid Ariſteus qui oliuæ dicit̃ inuẽtor fuiſſe appollis filius: qui heſus: & alii quoq; patres dii fuerũt:nõ.n.ipſi in nũero deorũ fulciũt̃:qui matre dea nati ſũt.opior etiã mars.Legit̃ in iure ciuili : ſicut qui ex libera matre natus liber eſt : ita qui dea matre eſt natus deus ſit neceſſe eſt : ergo orpheus & heſus muſa matre nati dii ſũt.Lactãtius etiã dicit hoc q̃ eſus & Teutates hũano ſanguie placat̃ & tartarius.i.iuppiter qui & ipſe placat̃ ſãguie hũano apud cyptos.Tarãis:ſic appellatus eſt gallica ligua iuppiter. Ara.ſ.dianæ & bis intelligit̃ ara. Nõ mi.quia diãæ i taurica regiõe hũanã hoſtiã iolabãt:cuius templo aliquãdiu præfuit Iphigẽia ab ipſa diana liberata. Voſq;:uos etiã letati eſtis diſceſſiſſe rõanos:ut trãquillo anĩo uiuere poſſitis:nã dũ in præſidio erãt rõani poſiti:ſoliciti eratis & carmia cãere nõ poteratis. Bardus:ligua gallica cãtor dicit̃ Bardi.n. populi gallis in eximio honore ſũt quoniã laudatiõibus & rebus poeticis ſtudẽt. Fortes lau.i.qui uirorũ fortium laudes cãitis. Fortes.i.uirorũ fortiũ de gẽte lõbardorũ. Lõgũ æuũ:nã uatũ labor immortalitatẽ parat. Securí:ſine ſolicitudie rõanorũ. Poſitis.pro depoſitis. Barbaricos.i.mores barbarorũ. Morẽ ſiniſtrũ:quia quoſdã homies cõfigũt & itra ſacras ædes patibulo ſuffigũt:magnãq; e fẽo cordo ſtatuã apparãtes: eiq; lignũ iniect

dã pertiet mortis metu neglecto. Nosce deos: qa militiæ habẽt uacationẽ:& aliarũ rerũ:uisi cũ necessitas cogit sicut cũ cæsar bella intulit coacti sũt sũere arma. nũc discedẽtibus militibus rõanis ad sua rediere sacra. Nosce de.uel soli dicistis quid sit deus:uel nescitis:aut cæteris estis sapiẽtiores:aut stultiores. Remotis. dicit illos in solitudine abditos mãere:ne frequẽtia aliorũ a cognitiõe sua rẽoueatur:& ne aliquid mius cõcessũ cogitare inducãt: & ibi dãt theologicæ uitæ operã. Vobis au.nõlicet uobis anias ad inferos descẽdere.sed post mortẽ ab a eo q̃ diues sit: nã omnia redeũt ad inferos.

¶ SVLPI. Orbe alio:siue antipodes siue in insulis fortunatis. Cãitis si co.si uera & cõperta loquimini. Mors ẽ me. lõ. ui. i.media morte peruẽitur ad illã uitã eternã. Populi quos de.ar.dryude septẽtriõales. Eerrore:opiniõe. Quos il.ideo certa felices quia mortẽ maximũ terribiliũ ut Aristoteles inquit nõ timẽt:ipsaq̃ gaudẽt.ut quia ad immortalitatẽ perueniãt.Hi quoq̃ Valerius scribit pecũiã in alio orbe restituẽdã credere nõ dubitãt. Lethi:mortis. Inde ex mortis securitate. Ruẽdi in fer. pugnãdi oppetẽdiq̃ mortẽ. Capaces: patiẽtes & quæ nõ terrẽtur. Et ignauũ est: turpe esse existimãt mortẽ effugere. Et uos,op.ar. uos qui reppellebatis. Caicos:caici germãiæ populi cõati acole rhẽi sũt:dicũtur & Gauci. Feroces: a caicis ferocibus habitatas. Apertũ or. germaniã ad quã inuadẽdã prius cæsar aliis aditũ patefecit. Cæsar ut immẽ.Cæsar legionibus euocatis frustra tẽtata cõcordia per.L.Cæsarẽ & Roscĩu prætorẽ quibus dederat mãdata põpeius.M. Anto.cũ cohortibus quinq̃ Aretiũ misit ipse Ariminum cũ duabus legiõibus substitit delectũ habere instituit: pisaurũ sanũ Anconã singulis cohortibus occupat:ut ait cæsar. Apiãus uero inquit cæsar ab Arimino ubi nõ diu moratus ad ulteriora cõtẽdit arcibus præsidia imponẽs & quecũq̃ in trãsitu obstiterãt uel ui uel hũanitate sibi uẽdicãs. Immẽsæ ui.col.ro.ut magna potẽtia excoadũatis legiõibus. Maiora q̃ esset Arimini ocupato. Spargitur:spargit cohortes methõymia. Cõplet:præsidiis firmat.

Orbe alio:longæ canitis si cognita uitæ
Mors media ẽ certe populi quos despicit
Fœlices error suo:quos ille tiorũ arctos
Maxim⁹haud urget læthi met⁹; ide ruẽdi
In ferrũ mẽs ꝓna uiris:aiæq̃ capaces
Mortis: & ignauũ ẽ redituræ ꝑceræ uitæ.
Et uos crinigeros bellis arcere caicos
Oppositi;petitis romã;rheniq̃ feroces
Deteritis ripas: & apertũ gentibus orbẽ.
Cæsar ut immensæ collecto robore uires
Audendi maiora fidẽ fecere: per omnem
Spargitur italiã;uicinaq̃ mœnia cõplet
Vana quoq̃ ad ueros accessit fama tiores
Irrupitq̃ animos populi; cladẽq̃ futuram
Intulit: & uelox properantis nuncia belli
Innũeras soluit falsa in p̃conia linguas.
Est qui tauriferis ubi se meuania cãpis

Vana quoq̃:Terror urbis describitur de quo fere sic Appiãus Fugæ igitur & cõuersiõe omnibus in locis sũma trepidatiõe fieri ceptæ quũ cæsarẽ cũ uniuersis copiis adesse credereẽt. Quæ omnia itelligẽtes cõsules põpeiũ urbe egredi & per italiã delectus agere ueluti rep.extremo in periculo posita iusserũt. Vana:inanis. Accessit:addita est. Irrupit:aggressa est. Intulit:inmisit in animos uelut cõspicuã. Velox nũ.fama ipsa: quo nullũ malũ uelocius ut ait Maro. Properãtis: festini Nã cæsar erat preceps in omnia. Innũeras im. uel hominũ uel ipsius famæ cui quot sunt corpore plumæ tot linguæ totidẽq̃ ora sonant. Precõia:denunciatiões.

¶ OMNIBO. Orbe a:quia post mortẽ ab aliis ad alios trãsire creditis:ut nostras aias ad antipodes: antipodũ uero ad nos trãsferri tredatis .Artus:mẽbra. Regit:quia aia dicit regere corpus. Cãitis si co.si uerũ ẽ quod dicitis i disputatiõe. Mors media ẽ: mors ẽ media uitæ: quia iter hãc uitã & sequẽtẽ mors ẽ media. iõ nõ ẽ finis nec principiũ. Vnũ sequit ex reliquo:si finis nõ ẽ uitæ:ergo uita ẽ lõga:si mors media ẽ uita lõga ẽ. Certe populi uerũ sit nec ne q̃ dicitis.nõ ego affirmaueri:sed illi populi hoc suo errore felices sũt qui nõ mortẽ esse uolũt.sed trãsmigrationẽ tantũ aiarũ. Arctos.i.septẽtrio sub quo habitãt dryudæ. Tior maximi lœti:quia omniũ teribiliũ maximã ẽ mors. Haud urget.i.nõ timet ab eis mors. Vrget:nõ agitat. In ferrũ mẽs ꝓ.qa neglecto mortis metu excitãt ad uirtutẽ cũ securitate. Prõa:pcliuis. Ruẽdi i fer.qa iuadũt mortẽ sine metu. Ignauũ:uile dicũt qd timẽda ẽ mors.cũ sit nisi trãsmigratio corporis ad corpus. Redituræ:i aliã formã.s.Et uos:istructus erat cæsar his militibus quos ad se euocauit i italiã qui i præfidio i gallia positi fuerãt. Vos.s. milites oppositi.i. positi ĩ psidio ne caici rebellẽt:nũc accciti uenitis ad Cæsarẽ. Caicos:populos bellis assuetos:unde caici assueti a gallis dicũt. Crinigeros:q crines habẽt i hũeris demissos. Ripas rheni:qa iuxta rhenũ habitãt. Rhenus ãt ortus ex lepõtiis q alpes incolũt:& lõgo spacio p fines matuãtũ:eluecionũ:sequanorũ:mediomatricũ:tribucorũ: treuirorũ:citatus fert:& ubi oceão appropinquat i plures defluit ptes multis ĩgẽtibusq̃ insulis effectis Cæsar. Apertũ gẽtibus orbẽ.i.regionẽ gallicã relinqtis a psidio militũ. Cæsar:nũc dicit quid cæsar fecerit collecto exercitu i quo octo legiões fuisse tradit ab historicis.Præpauit.n.iter suũ:& ad urbẽ intẽdit: sed prius de medio sustulit: q̃ ipi adimẽda uidebãt. Fama belli p oẽm italiã spsa erat:q̃ maiora ueris nũciace cõsueuit.rõani sibi animo singebãt maiorẽ Cæsarẽ deuictis gallis cũ germãis aduẽtare: & cũ populis barbaris ut romã eis diripiẽdã cõcederet. Immẽsæ uires.s.totius exercitus. Collecto robore.i.undecũq̃ cõuocatis militibus. Fecere fidẽ.i.fiduciã dedere Cæsari: Audẽdi ma.qa aio cõceperat:ut urbẽ romã suo iperio subigeret. Cõplet mœ.i.exercitũ duxit ad mœnia uel cõplet.i.psidiis munit & firmat mœnia q̃ cœpat. Vana: nũc dicit famã ꝓ cõsuetudine sua maiorẽ p italiã fuisse uulgatã. Virgilius:Fama malũ. Vana:nõ solũ uera qa plus aliqto uulgat q̃ uerũ sit. Vana: mendax.ut Ci.Nec uero ẽ quicq̃ turpius uanitate. Irrupit inuasit. Properãtis.festinãtis.re uera.nã celeritate cõficiẽdi nullus imperator cũ cæsare cõparari potuit:unde Cælsus dicit ipsũ absentẽ nihil minus mutuebãt q̃ præsentẽ

Falsa præc.quia multa falsa nunciabantur & maiora ueris. Est qui:alii inquit dictitabant cæsarem:alii in arma ipsum subito affore: & cum uniuerso barbarico exercitu italiam inuadere: ut diripiendam urbem militibus concederet.

Explicat:audaces ruere ī certāina turmas
Afferat: & qua nar tyberíno illabitur āni
Barbaricas sæui díssicurrere cæsaris alas.
Ipsū oēs aquilas collataq; signa ferētē
Agmine nō uno dēsisq; icedere castris.
Nec qualē mēinere uidēt:maiorq; ferusq;
Mētibus occurrit:uictoq; imanior hoste.
Tūc iter,rhenū populos alpesq; iacētes
Fínibus arctois patríaq; a sede reuulsos
Pone sequi: iussāq; feris a gētibus urbem
Romano spectāte rapí: sic quisq; pauēdo.
Dat uires famæ nulloq; auctore malorū
Quæ finxere timēt.nec solū uulgus iani
Perculsū terrore pauet,sed curía & ípsí
Sedibus exíliere patres iuisaq; belli
Cōsulibus fugiēs mādat decreta senatus.
Tūc quæ tuta petāt: & q̄ metuēda rlíquāt
Incertí: quo quēq; fugæ tulít ipetus urget
Præcipitē populū;serieq; herētía longa
Agmía prorūpūt,credas aut tecta nefādas

¶SVLPI. Est qui:aliquis cæsaris acies Meuaniæ campos aliquis ortinos uastare dicebat Turmas:equitum classes. Meuania:oppidum in umbria ad uiam flaminaim prætet quod labitur fluuius Theneas. ibi & Clitumnus est cādidorum armentorum gregumq; ferax. Explicat:dilatat. Quanar.Nar sabinorum fluuius e fiscello monte defluens aquis sulphureis miscetur & iuxta narniam oppidum præterit.& ad Ortas in tyberim influit. Alas bar.turmas cæsaris galli cas. Omnes aqui.decem legiones methonymia. Collata: in unum coadunata. Agmine nō uno:pluribus aciebus & exercitibus. Densis ca.hoc est præ copiarum multitudine densa castra facere. Nec ui.qua.nec considerant nec uidetur aspicere tam mitem & placabilem. Occurrit:repræsentatur. Immanior ho:ui.crudelior ipsis quos superauit germanis qui inmanes sunt.uel inmanior improbior obuictos hostes. Populos ia.omnes gallos trāsalpinos. Reuulsos: euocatos. Pone:post ut pone subit coniunx. Vrbem:romam. Romano:romanis militibus ne ipsi direptione patriæ se cōtaminent. Dat ui.auget Nam ut inquit Maro patua metu primo. Millo au.cum nullus minarum nuntius esset. Finxere:ipsi met. Perculsum perterritum:Percellere ad animum:percutere ad corpus pertinet. Curia:senatores reip.curam gerentes.Indicat enim id uerbum personas&locum. Ipsi patres:interpretatio ex his multi pompeium'capuam secuti sunt multi alio abierunt. Mādat:committit decreta inui.constitutiones odio plenas:ut cæsarem persequarentur & prouiderent ne quid mali resp: pateretur quod in tumultibus super solebant consulibus dicere.Consulibus: lentulo & marcello. Quæ tu.pe.& quæ ad quæ loca confugiant & unde discedant. Incerti:Synthesis. Quo tu:ipe.fu.quo metus & fugiēdi stimulus abstulit. Vrget præci.impellit festinum. Seriæq; her.lon.continuæ & ordinatæ multitudines egrediuntur. Credas:credere possis inquit aut domos comburi aut terræ motu uexari. Faces ne.incendium.

¶OMNIBO. Est.s.aliquis.Meuania:pars est tusciæ:cuius & nominis insula hibernis proxima meuania dicitur:sed de thuscia hoc in loco loquitur. Explicat:extendit. Tauriferis causa.i.pascuis ubi tauri pascuntur:nā loca meuaniæ plena sunt pascuis:ubi armenta nutriuntur. Et.s.afferat.i.nūciat ea parte qua. Nar.fluuius thusciæ in tyberim defluens a cuius nomine ciuitas propinqua Narnia appellata est.Vir.Sulphurea nar albus aqua. Alas ideſt turmas:alæ dicuntur equites qui in acie apud antiquos dextro cornu siniſtroq; collocabantur:lateraq; aciei in alarum modum tegebant:unde interdum alæ omnē militum turbam significāt. Omnes aqui.uniuersum exercitum significat posuit enim.aquilas signa militaria pro omni exercitu:quæ insignia romana erant. Non uno ag.sed diuersis agminibus. Densis:nam maxima celeritate tribus castris ad urbem peruenit ideſt tribus diebus.

Memi.uid.ideſt maiorem uidebant cæsarem.q̄ ante:& maiora ueris expectabant:ut faciunt qui timent. Occurrit:repræsentatur maior solito. Hoste:quia uerisimilius putabatur cæsar sæuior esse quia germaniam & galliam cum britannia debellauerat:nam uictoria facit homines insolentiores. Nunc:deinde est qui afferrat.Alpem:uidelicet gallos cisalpinos:nam ultra rhenum habitant germani. Arctois:septentrionalibus nam in septentrione est gallia. Pone.ideſt post:cæsarem sequi.Virgi.Pone subit coniunx.Vrbem:romam κατ᾽ ἐξοχήν.Rapi.diripi. Ro.spe.quod indignitus est.sic quisq;.s.fingebat animo quod metuebat:ut mos est timentium. Dat.u.f.ideſt auget famam. Auctore nullo:nuncio.mala nuncibaant.sed qui ea diceret incertus erat auctor. Finxere.s.ea quæ cogitauerunt faciente timore. Nec solum uul.nec mirum inquit cæteram turbam timuisse:cum senatus terrore pulsus curiam deseruerit & remp.consulibus demandauerit.seruius sulpitius & marcellus eo tempore consules erant:quo in urbe romana bellum nunciatum est. Inani terrore:quia nondum cæsar satis cōstituerat ad urbem aduentare:sed cum ipse mœnibus minime instaret:romam deseruerunt. Sed curia & ipsi patres:declarat quod dixit curia. Consulibus:semper cum aliquis tumultum & periculum inferret urbi solebant hoc uersu rempu.de mandare consulibus senatores. Videant consules nequid detrimenti resp.patiatur ita nuuc factum est:nam senatus cum uidit tanto impetu cæsarem uenire & maiora nunciarentur q̄ res ipsa esset:uersiculo declarabant potestatem reip.consulibus demandandam:ut uiderent nequid detrimēti resp.pateretur:qua potestate data possent bellum gerere:pacem iungere:exercitum scribere:delectus habere. Fugiens:fugientibus patribus cæteri eos sunt secuti. Tuta petant.i.quoniam se tuo recipiant. Metuenda relinquant:ideſt quo non fugiant satis tuti. Quo metus unumquenq; patrum detulit:eo sese contulit. Agmina prorumpunt.s.ex urbe. Hærentia coniuncta in uicem. Credas:non aliter profugiebant romani ex urbe q̄ si incendio tota ciuitas correpta esset:aut certe hostes urbem cepissent. Credas:credere quisq; posset. Faces nefandas.i.hostiles.

¶SVLPI. Corripuisse:occupauisse. Nutantes:trementes & inclinantes. Pendere:minari casum. Ruina quati.ruinoso impetu agitante. Lymphata:furiosa:lymphati dicuntur mente commoti qui ex aqua uitium contrahere cuius est huc atq; illuc discurrere. Lympha enim est aqua quod fit a nympha mutata littera.lymphati ergo lympharum furore percussi dicuntur sicut Cerriti cereris. Vnica:sola fugiēdi spes reliqua esset. Afflictis:aduersis:fligere enim percutere est. Inconsulta:inconsiderata sine cōsilio.Qualis uelut naue austrinis fluctibus periclitate sed nōdum dissoluta nautæ se in mare præcipitant sic populus ruebat in fugam. Turbidis:nubibus & uehemens. Reppulit equor a syrtis in septentrionem flat ut syrtes meridianæ siccentur. Pondera ma.ue.grauis malus uela gerens cum sonitu fractus est. Desilit deorsum salit. Magister:quem pompeio & senatui comparat. Nautas uero populo. Nondum spar.con.naui adhuc integra & non dissoluta contextura. Facit nau.facit.se in mare & enatat:uelut naui fracta.est enim Naufragiū fractio nauis:& Naufragus qui nauim fregit & cum periculo nat. Nullus iam:quanta trepidatio mentes inuaserit ex obliuione charitatis oñdit. Languidus æuo:decrepitus. Nullum:filium. Eualuit re.potuit reducere & retinere. Aut pa.aut expectauit dum sacrificaretur & pro salute ipsorum uota conciperentur: Hoc etiam Ideo dixit. Quoniam ut habet plutarchus Consules nec peractis de more sacrificiis se fugam surripuerūt. Patri la.siue dii domestici domorum & cuiuscūq; loci custodes laris nymphæ:& mercurii filii. Concipient:conceptis uerbis enuntiarent.parētes & cōiuges. Dubiæ:quæ in periculo erat. Hæsit lu. cp ipsum cederet abire ut est mos discedentium Cui. Ter limen tetigi ter sum reuocatus & ipse Indulgens animo pes mihi tardus erat:Sæpe uale dicto rursus sum multa locutus. Iussu extre.aspectu ultimo quia nunq; reuersurus. Ruit:properat. Irreuocabile.reuocatoribus non auscultans.

Corrípuísse faces:aut iã quatiente ruína
Nutãtes pendere domos:sic turba p urbẽ
Præcípiti liphata gradu: uelut unica reb⁹
Spes foret afflictis pſios excedẽ muros.
Incõsulta ruit. qualis cum turbídus auster
Repulít a libycis imẽsum syrtibus æquor.
Fractaq; ueliferi sonuerũt pondera mali
Desilít i fluctus deserta puppe magíster
Nauitaq;. & nõdũ sparsa cõpage carinæ
Naufragiũ sibí quisq; facít.sic urbe relícta
In bellũ fugitur.nullũ iam lãguídus æuo
Eualuít reuocare parẽs, eõiunxq; maritũ
Fletíb⁹. aut patri dubiæ dũ uota salutís
Cõciperẽt tenuer lares:nec limíe quísquã
Hæsit. & extremo tũc forsitã urbís amatæ
Plenus abít uísu:ruit irreuocabíle uulgus.
O faciles dare summa deos eademq; tueri
Difficiles, urbẽ populís uictísq; frequẽtẽ
Gentíb⁹ & generís coeat si turba capacẽ
Humani.facilem uenturo cæsare prædam
Ignauæ líquere mãus. cũ pressus ab hoste
Claudítur externís míles romanus í oris
Effugít exíguo noctura perícula uallo.
Et subitus rapti munimine cespítis agger
Præbet securos ítra tentoría somnos.

O faci.Amplificando rem poeta sententiose exclamat. Dare:ad dandum. Difficiles tue.duri ad seruandum.facilius ē enim parare q̄ parta seruare. Ignaue ma.inertes cœtus. Facilem pre.quam facile prædari posset. Frequētem:plenam & multos continentem. Capacem ge.hu.quæ cunctos homines caperet si in unum coadunarentur. Cum pressus: fugam improbans & deplorans a contrario argumentatur. Rōani inquit in agris hostilibus uallo aggere & fossa se muniunt ac cōtinent: Vos uero urbem munitam sub primum rumorem relinquitis: Præssus uexatus. Clauditur:obsidetur:i agro hostili ut Exercitus Sp.posthumii ad furculas caudias ubi a sanitibus obsessus castra mūiuit ut noctu securus esset. Vallo.munimēto ex uallis hoc est palis facto. Aggere su.congeries subitaria ad munitionem castrorum. Securos sine metu. Tentoria:multum tecta. Munimine cespi.ra.munimēto terræ euulsæ.Cespes proprie est terra cum uiridi herba euulsa uel excisa.

¶OMNIBO. Corripuisse.i.incēdio correpta esse tecta. Quatiente ru.quādo terræmotus esset. Turba:adeo omnes præcipites fugiebant:ut nulla spes nisi in fuga relicta esset. Lymphata:insana translatio a canibus sumpta:nam canes lymphati dicuntur:cum in rabiem sitis obuersi huc & illuc discurrunt. Lymphata enim aquam significat:& nympham:quia nymphæ sunt fontium deæ n pro l ponitur. Inconsulta:furens.inconsiderata. Velut. tanq̄ in fuga salus esset.s.excedere muros. Vtrūq; dicit excedere muros.i.extra muros cedere. Excedere muris.i. a muris discedere. Qualis:fugiebant inquit anteq̄ hostes uiderent.sicut nautæ cum uentus institerit:& procedēs nauem percusserit:metuentes ne nauis frangatur:se prius in undas præcipites trahūt. Ordo est.sic fugitur in bellū urbe relicta. Turbidus auster:uētus a meridie:qui super pluuias iducit:ideo turbidus. Libycis syrtibus bene libycis dixit:quia a meridie flat auster:ibi syrtes sunt quæ a σύρω quod est traho dicūtur. Veliferi.ferētis uela:qa antēnæ malo sustinētur. Deserta puppe:sic adhuc integra urbe romani fugiebāt:sicut puppe integra nautæ fugiunt. Sparsa.scissa & dissipata naui. Compage iunctura:quia integra manet. Naufragiū sibi quisq; facit:præceps se dimittit in undas tanq̄ fracta sit nauis:sic romani ex urbe fugiebāt licet secura. Fugitur:impersonale est ad oēs pertinens. Nullū iā.dicit romanos tā consternatos fuisse ut nec pater filios.nec uxor maritū nec frater fratrē retinere possent:quasi hostes iminerent. Languidus æuo:quasi senectus ipsa cōmiserationem mouere deberet filiis relinquētibus parētes æuo cōfectos. Nullū.s.filiū. Coniunxq;:quæ lachrymas fundens rogabat maritū ne se desereret:tamen impetrare nō poterat. Patrū lares:saltē inquit in urbe morari nō poterāt tantisper dū uota diis facerēt:ut se a periculo belli liberarēt. Conciperēt:nec tantū tēporis sumebant quātū animo uota pro patria cōciperent:ne dū uerbis. In limine hæsit.sicut qui caras ædes relinquūt:quasi eas nō amplius uisuri in limine morātur dicēres erit ne tēpus ut redeā:sed hoc illi nō faciebāt:quasi hostes nūc nūc iminerēt. Plenus abit uisu:ideſt nemo discessit ut sanaret uisum & conspectum suū prius aspiciendo patriā:sed immemor erat. Ruit irreuocabile uulgus

quod nulla ratione reuocari poteſt. O faciles dare ſumma deos:hic per exclamationē quaſi cōtra romanos inue hitur:q̄ urbē deſeruerint rerū dominā quæ uniuerſi terrarū orbis populos capere potuerit:quāq̄ hoc dicit uolun tate deorū eueniſſe.qui facile res humanas augeāt:ſed nō tā facile defendāt: nō eni quēadmodū proni ſunt res ſe cūdas hoibus p̄ſtare:ita prōpti ſunt eas defendere. Summa magna imperia. Vrbē populis:probat ex eo qd rōa ni fecere:Raro deos res magnas:ſicut dedere:ita etiā cōſeruauere. Frequentē:celebrē & plenā. Victis:nā etiā ho ſtes uicti urbe romana donati ſunt. Populis:nā multi populi romā cōfluxerūt. Coeat ſi turba:qa ſi populi oēs in unū coiiſſent poterat hæc urbs oēs tutos cōſeruare:eſt āt hyperbole. Ignauæ manus:in belles & effœminatæ quaſi ſuæ uirtutis oblitæ. Facilē cæ.quā facile dirupuit cæſar. Venturo:iā romā uerſus directo. Cū præſſus ab hoſte:q̄ deorū uolūtate hoc fuerit probat:ſæpe inquit romani exiguis caſtris a multitudine hoſtium circūdatis ſe cōtinuere.Nūc āt in tā ualidis mœnibus urbis ſe patrū tutos crediderūt. Preſſus ab hoſte:nūc āt nullo hoſte in uadēte ſed cæſare ciue. Externis oris:nūc in patria. Nocturna pericula:nocte etiā putauit ſe tutū.P.R.in caſtris: nūc āt i ualidis mœnibus urbis ſe tutū nō putat. Et ſubitus rapti:& ſecure dormiunt iter aggerē quē rapto ceſpite ſubito fecerat.nūc āt i patria horæ ſpacio ſecurus ſtare nō audet. Rapti ceſpitis.raptim ſtructi.Ceſpes dicit pars terræ cū uiridi herba reuulſa ex q̄bus rōani aggerē facere ſolebāt. Tētoria:tabernacula ubi milites pernoctāt.

Tu tātum audito bellorum nomine roma
Deſereris:nox una tuis non credita muris
Danda tamē uenia eſt:tātoq̄ dāda pauorum
Pompeio fugiente timent:tū ne qua futuri
Spes ſaltem trepidas mēte leuet: addita fati
Peioris manifeſta fides:ſuperiq̄ minaces
Prodigiis terras implerunt æthera pontum
Ignota obſcuræ uiderunt ſydera noctes
Ardentēq̄ polum flammis cœloq̄ uolātes
Obliquas p̄ inane faces:crinemq̄ timendi
Syderis: & terris mutantē regna cometen.

¶SVLPI. Nomine rumore. Nox una tu.nō cre.ma. unius noctis ſpatio tuis muriſ non confiderunt. Danda tamē: Ab accuſatione pompeii uictotis gentium illos ex purgat. Tum ne qua.Præterea ne metus minueret̄ om nia erant prodigiis plena de quibus ſic appianus.Mōſtra præterea ac ſigna cœleſtia mētem plerūq̄ territabant Nā ſanguinem pluiſſe Deum ſudaſſeſimulachra. Plurima e cœlo tacta fuiſſe templa:Mulam etiam peperiſſe memo rant multaq̄ alia horrēda apparuiſſe quæ reip. interitum mutationemue portenderent.ſupplicationes igitur ut in communi cōſternatione decretæ ſunt Populus ad Marii ſyllæq̄ recordationem uehemēter excitus exclamare cœ pit cæſarem ac pompeiū magiſtratū deponere oportere: quaſi in hoc ſolo finem bellum eēt habiturum. Addita: ſuperiori conſternationi. Fides pe.fa.certitudo peioris calamitatis q̄ metuerent. Minaces:terrifici. Prodigiis:ſi gnis quæ prædicunt.Cice.quia eni oſtendunt monſtrant prædicunt oſtenta portenta monſtra prodigia dicuntur. Obſcure no.homines per noctem obſcuram. Ignota non alias uiſa & obſeruata:plinius tradit.ſtellas repente in cœlo humore fortuito & ignea ui naſci. ſunt tamē qui eas eſſe perpetuas credant:ſuoq̄ ambitu ire:ſed nō niſi relictas a ſole cerni: Intelligit autem poeta pogonias quæ iubam demiſſam in ſpeciem barbæ habent:& acontias quæ iaculi modo umbrantur ociſſimo ſignificatu:& Xiphi as pallidiſſimas:& doliorum figura fumidæq̄ lucis pythetes:& ceratias in ſpēm cornus. & Typhōes ignea ſpecie ſpiræ modo intorta Ardentēq̄ po.cū uētus ad altiora perlatus partē ignis ætherei ſecū rapit hoc fieri Ariſtoteles docet.Id etiā eſſe obſeruatū Poſthumio albo & Sp.fuſio furio cōſulibus libro ab urbe cōdita tertio Liui.ait. Ob liquas fa.trāſuerſas q̄ ut inquit plinius emicāt nō niſi cū decidūt uiſæ. Earū ſunt genera duo lāpades q̄ ſunt plane faces & bolides.Faces ueſtigia lōga faciūt priore ardēte parte.Bolis uero perpetua ardēs lōgioreq̄ trahit limitē. Ce lo p̄ inā.in aere per ſummā eius partē quā inanē uocāt philoſophi. Crinēq̄ ſi.ſidus crinitū Cometas græci uocāt horrēres crine ſanguneo & comaq̄ mō in uertice hiſpidas.ut plinius ait. Timēdi:quia terrificū magna ex parte ſi dus atq̄ nō leuiter piatū ut ciuili mtu octauio cōſule:iterūq̄ pōpeii & cæſaris bello.Ariſtoteles in methoriis uult in flāmatū aerē circa aliquē ex quinq̄ planetis a quibus naſcūtur fulgura:& cōtractū cometæ p̄bere ſpēm:ſed ſatur ni & martis eſſe peiores.Eos autē neq̄ luna neq̄ ſol gignit. Mutantem re.id eni portendit.

¶OMNIBO. Tu tātū audito:miles caſtra tenuit exiguo uallo:& nūc nō fidit ſe poſſe mœnia cōtra cæſarē defen dere:& ideo quaſi cōmiſeratione in hāc apoſtrophē uenit:cū dicis eos nō circūſeſſos ab hoſtibus ſicut caſtra circū ſeſſa tenebātur ſed tātū audito noīe cæſaris urbē deſeruiſſe.Nox una tuis:& nūc nō ſunt cōfiſi ſe poſſe intra mœnia cōſeruari unius quidē noctis ſpacio. Danda tamē uenia:Excuſat quaſi romanos dicens:quid mi q̄ ſi cæteri ro.fu giere:cū pōpeius effugerit:qui ſæpe magna ac periculoſa bella cōfecerit: Dan.dan.ana diploſis eſt quæ uehemen tiā quādā ſignificat. Tū ne qua futuri:præterea aliæ quoq̄ cauſæ acceſſerūt.Nā cœli terra pōtus ſigna dabant futu ri mali. Tū:præter q̄ quod pompeius fugiebat.Ne qua ſpes futuri.i.ne ſperent.Spes.n.ſemper incerta eſt:ergo ſi gna euenere adeo certa:ut non ſperent aliquid bonum futuꝝ. Leuet:leuiores faciat. Fati:fortunæ. Prodigiis terras:quia terra cœlo matiq̄ ſigna apparuere:prodigia dicta ſunt a prædicendo:q̄ futura prædicant. Dicit enim Cice.præſenſſiones rerum futurarū quid aliud q̄ monſtra & prodigia ſunt.Appianus alexandrinus referēs mō ſtra ac ſigna cœleſtia quibus territabātur romani:ſanguinem dicit pluiſſe deum ſudaſſe ſimulachra:plurima e cœ lo tacta fuiſſe templa:mulam etiam peperiſſe:multaq̄ alia apparuiſſe horrēda: quæ reipu.interitum mutationēq̄ portenderent ſupplicationes quoq̄ in cōmuni conſternatione decretas fuiſſe hæc quoq̄ & alia ꝑdigia romæ ap rucerunt:ut idem Appianus oſtendit:quo tempore geſtum eſt bellum inter ſyllam & marium.Nam & mula pepe rit:mulier prægnans uiperam pro infante edidit. terræ etiam motus concuſſit terram:capitolium igne correptū eſt. Ignota:inuſitata. Noctes:ideſt hoīes in obſcura nocte. Ardentem po.hoc facit uentus cum ad altiora ſublatus partē ignis ætherei ſecū rapit. Obliquas per inane faces:cū uentus in altiora ſublatus partē ignis rapit diuer ſas ſpecies flammaꝝ facit:& imitat̄ ſtellas cadentes. Per inane:ideſt per conuexitatem cœli. Crinemque timē

di:ideſt cometen.nam cometes eſt trinita ſtella. Et terris:& pro ideſt.

¶SVLPI. Fulgura:fortuitorum fulgurum uaria genera tio eſt.Illa uero fatidica ex alto ſtatiſq; de cauſis & ex ſuis ue nere ſideribus ut plinius ait.& ſic e ſtellis illis tanq; ſcintilla e carbone progrediuntur. Micuerunt:ſpenduerũt. Fallaci: quia non niſi cœlo nubilo naturaliter apparere ſolent:nunc uero prodigioſe.M.herẽnium Decurionem in Catilinianis prodigiis ſereno die fulmen ictum plinius ſcribit. Denſo aere.: ſpiſſo & contracto priſcianus in libro carminum legit tenſo id eſt extẽto. Nunc iacu.explicat ipſas uarietatem & per iaculum acontias accipit. Lampas:lampades ardentes imitatur faces q̃q̃ plinius ait Scintillam e ſtella cadere & augeri terræ appropinquantem ac poſtq̃ in lunæ magnitudinẽ facta ſit illuxiſſe ceu nubilo die.deinde quum in cœlum ſe re ciperet lampadem factam ſemel proditum. Tacitum:ſine tonitru. Sine nu.nubes enim tonitrua edere conſtat. De ar.par.cum proprie ex auſtrali naſcantur & notus ipſe dicat fulminis fabricator. Itaq; plinius ait per plurimũ referre un de uenerint.fulmina & quo conceſſerint. Caput la.romam uel ædem Iouis latialis apud albam. Stella mi.ad differenti am quinq; planetarum errantium quæ ſtellæ appellant mi notes dixit. Decurrere:oriri & uerti. Vacuum non occu patum a ſolis luce ut dieſ. Venere:apparuere. Cornuq; co.

Fulgura fallaci micuerunt crebra ſereno.
Et uarias ignis dẽſo dedit aere formas.
Nunc iaculũ lõgo nũc ſpſo lumine lampaſ
Emicuit cœlo,tacitũ ſine nubibus ullis
Fulmẽ.& arctois rapiẽs de partibus ignẽ
Percuſſit latiale caput.ſtellæq; minores
Per uacuũ ſolitæ noctis decurrere tempus
In mediũ uenere diem cornuq; coacto
Iã phœbæ toto fratrem cũ redderet orbe
Terraq; ſubita pcuſſa expalluit umbra
Ipſe caput medio titã quũ ferret olympo
Cõdidit ardentes atra caligine currus.
Inuolluitq; orbem tenebriſ,gẽteſq; coegit
Deſperare diem.qualem fugiente p ortus
Sole thyeſteæ noctem duxere mycenæ

Tempus & cauſam lunaris eclypſis paucis complectitur:Nam non fit niſi plena luna & per terræ interpoſitionem ob quam luna ſolem nequit aſpicere:ut obiectu ipſius lunæ inter ſolem & terram fit ſolaris defectus.hinc pliniũs manifeſtum eſt inquit Solem interuẽtu lunæ occultari lunamq; terræ obiectu ac uices reddi eoſdem radios luna interpoſita ſuo auferente terræ terraq; lunæ. Coacto:cõiuncto quod coierat. Redderet fra.repræſentaret ſolem integra rotunditate. Expalluit:non luxit ecclypſim paſſa eſt. Vmbra:obſcura interpoſitione. Ipſe ca.Sol quoq; ait meridie ita defecit ut omnis terra tenebris obduceretur. Caput:quod eſt radiis coronatum ut fabulæ canũt. ¶ Ardentes:flammigeros. Atra cali.obſcuris tenebris. Diem:diei lucem. Qualem no.obſcuritatem & tenebraſ ¶ Duxere:contraxere. ¶ Mycenæ thy.Mycenæ oppidum eſt in argolide apud quas Thyeſtes pelopis hippoda miæq; filiũs Meropem Atrei fratris uxorem ſtuprauit ſuſcepitq; ab ea filioſ. Inde eiectum regno cum ficta gratia reuocaſſet attreus:tris ei liberos epulandos appoſuit:quo ſcelere ſol iam altior indignatus in ſuos ortus reuerſus eſt:& terra tenebris inuoluta. ¶ Per ortus:per orientem.

¶OMNIBO. Fulgura fallaci. Ariſtoteles in metheoriis (nã dicũtur μετέωρα quæ appatẽt in regione ætherea) cometarũ cauſam dicit.fulgura enim naſcuntur ex uno quinq; planetarum uel a Ioue: uel a ſaturno:uel a Marte: uel a Venere:uel a Mercurio.hi planetæ aerẽ qui circa ſe eſt inflammãt:inflammatũ ſuo ſplẽdore cõtrahũt:deinde cometæ ſpeciẽ præbent:ſed ſaturni & Martis peiores ſunt:a reliquis aũt minus mali ſignificatur:ſed de his nũc in telligit nã ſi a ſaturno fuerint:famen & peſtem ſignificant:ſi a reliquis:uaria portendunt: pro ut ipſi ſunt planetæ: quarũ naturã & Pli.in.ii.cõmemorat. Fallaci:quia rametſi ſerenũ uidebatur:tamen uerũ nõ erat:Nã ut idẽ Ariſto les ait:nõ poteſt eſſe fulgur ſereno aere:cauſa materiæ eſt uapor ſiccus:qui totus facile accenditur:locus ubi gene ratur tanq; in uaſe eſt nubes aquoſa. Vterq; uapor & ſiccus & aquoſus rapido cœlo ſubuehitur:& terreſtris uapor qui nõ tam facile diſcinditur:ſicut aquoſus in medio illius cõſtringitur:aquoſus circa illum in circuitionis modũ expanditur:ſiccus uapor & calidus in medio comprehenſus eſt:& fugit:& fugiendo contrahit humidũ.humidus aũt cõtractus fugientem proſequitur & urget:& impellit:ita ignis a contrario pulſus contrahit nubem,& magno cũ ſonitu & fulgure nubẽ erũpit. Nunc:Aliquãdo. Iaculũ:flãma illa fulguris quæ iaculus uideť. Sparſo lumine: lampas:pro ipſa ſparſa per cœlũ. Tacitum:Hoc mirum fuit:q; ſine fulgure fulminata ſint mœnia urbis. Tacitũ .ſ.tonitru nã fulmen cõtortũ ſine tonitru,& ſine nubibus prodigiũ eſt:fulminũ auctore plinio plura genera tradũ tur:uerũ quæ ſicca ueniunt nõ adurunt ſed diſſipant:quæ humida nõ urunt:ſed infuſcant:tertiũ eſt quod clarum uocant mirificæ maximæ naturæ:quo dolia exhauriũtur intactis operimẽtis:nulloq; alio relicto ueſtigio : aurũ & æs & argẽtũ liquatur:intus ſacculis ipſis nullo modo ambuſtis:ac ne cõfuſo quidẽ ſigno ceræ.Martia princeps ro manorũ icta grauida:partu exanimato:ipſa citra ullum aliud,incõmodũ uixit.In catilinariis prodigiis pompeiano ex municipio herẽnius decurio ſereno die fulmine ictus eſt. Et arctois partibus:cũ dẽret rapere de partibus me ridianis.Latiale caput:ideſt romã q̃ eſt caput latii uel capitoliũ. Stellæ minores:Minores appellãtur comparatio ne ſolis & lunæ & ideo ꝓdigium ẽ q̃ ſtellæ moueant quæ ſemper in firmamẽto fixæ ſtant:mouere aũt uidẽť qa cœlũ ſemp uoluit. Cornuq; coacto luna nõ obſeruato tẽpore ſubito obſcurata eſt. Vmbra terraq; tangit cauſam eclypſis lunæ:qui fit obiectu terræ inter ſolẽ,& lunã.quũ pleniluniũ eſt:& luna umbrã terræ quæ metæ figuram ſa cit:attigerit:repentinæ inducunt tenebræ.ἔκλειψις ὁ ſignificat deficio:unde ἔκλειψις defectus. Coacto:coniun cto:cum cornua in unum coierunt luna tunc plena eſt. Fratrem.i.ſolis ſplendorem redderet orbi: nam non ſuo lumine luna lucet:ſed radiis ſolis illuſtratur:ſicut cætera ſydera.ſolis aũt eclypſis eſt cum luna per pendiculariter ſubiecta ſoli fuerit & ſolis radii excepti a luna ad nos peruenire nõ poſſunt:& maior eſt pro ut perpendiculariter ſoli ſubiecta fuerit. Fratrẽ:ideſt ſolem:nam Phœbus & diana ſecundũ fabulas fratres ſunt:ex ioue & latona nati

Expalluit eclypſim,paſſa eſt. Inuoluit:circũuoluit. Deſperare diem.Quia gentes credidere nunq; diẽ reditur

Sole thieſtiæ non aliter obſcuratus eſt q̃ cum Atreius in cœnam fratris filium thieſtæ fratri epulandum appoſuit: nota fabula:quo ſcelere,ſol obſcuratus eſt. Mycenæ thieſte . Vbi habitauit thieſtes:ſed fratrem pro fratre:poſuit nam Atreius maior erat & rex mycenarum. Duxere noctem.Quia ſol a meridie in ſuum ortum rediit.

Ora ferox ſiculæ laxauit mulcifer ætnæ
Nõ tulit i cœlũ flãmas : ſed uertice prono
Ignis i heſpiũ cecidit latus:atra carybdis
Sãguineũ fũdo torſit mare:flebile ſæui
Latrauere canes: ueſtali raptus ab ara
Ignis: & oſtẽdés cõfectas flãma latinas
Sciditus i partes geminoq; cacũie ſurgit
Thebanos imitata rogos:tũ cardine tellus
Subſedit:ueterẽq; iugis nutãtibus alpes
Diſcuſſere niuẽ,tethys maioribus undis
Heſperiã calpen ſũmũq; ipleuit atlanta.
Indigetes fleuiſſe deos:urbiſq; laborem
Teſtatos ſudore lares:delapſaq; templis
Dona ſuis:diraſq; diẽ fœdaſſe uolucres
Accipimus:ſiluiſq; feras ſub nocte relictis
Audaces media poſuiſſe cubilia roma.

¶SVLPI. Ora fæ.ætneus ignis qui tendebat in cœlũ italiam uerſus maiori cum copia ſe in italiam iclinauit. Mulciferuul canus. Laxauit ora:aperuit lentauit craterẽ. Etnæ:Etna mõs in ſicilia ardens a quo ad lypatem eſt antrum & officina uulcani:qui Ioui cũ cyclopibus fulmina fabricat. Quanq; & Tiphœum ſiue enceladum gigantem ætnæ ſubpoſitum flammam illam per os dicunt emittere.In la.heſ.e regione uicina italiæ.

Atra caryb.ſiculum fretum cruentum apparuit.Carybdis locus eſt qui aquas attrahit & ſorbet inuertẽdo & rurſus emittit. Fuit ãt anus rapaciſſima quã cum illuc hercules præcipitaſſet loco nomen dedit. Torſit:conuoluit. Sæui ca.de.Scylla dicit quæ puella pube tenus cerces ueneficio in canes conuerſa fingitur: cum ſit locus cauernis plẽus qui percuſſus a fluctibus latratus uidetur emittere. Flebile:flebiliter. Veſtrali ra.Ignis ueſtæ perpetuus qui a Virginibus in Capitolio ſeruabatur extinctus eſt. Raptus:remotus. Ab ara:quæ pro foco eſt. Et oſtendens:flãma ſacrificii quod fiebat Ioui albano in duas partes eſt prodigioſe diuiſa. Latinas:ſacra latialis Iouis a latinis populis qui ad albam conueniebant. Confectas:finitas:nam peracto nocturno ſacrificio latinæ finitæ erant . Vnde alibi uidit flammifera cõfectas nocte latinas. In par.quod indicat populi diuiſionem. Gemino cacu duorum diſcordiam ducũ portẽdit. Thebanos ro.Etheoclis & polinicis qui filii œdipi poſt q̃ mutuis ſe uulneribus cõfecerũt in eodẽ rogo:ille ab Antigone ſorore:hic ab Argia uxore poſiti gẽinã flãmã ſummumq; æterni teſtimonium odii emiſerunt.ſtatius in.xii . Exundant diuiſo uertice flamme alternoſq; apices abrupta luce corruſcant. Subſedi. car.cõcuſſa a firmamẽto ſuo eſt facta depreſſior relicta foſſa & loquitur de hiatu mox uero de motu terræ. ſic liuius Terra uelitris trium iugerum cauerna ingenti deſederat. Veteremq; q̃ntus fuerit terræmotus hoc uno indicat argumento quod alpes ſunt agitatæ. Diſcuſſere:eiecere. Veterem:multorũ annorum. Nutantibns iu.trementibus ſummitatibus. Tethys:oceanus ipſe. Calpen:Calpe mons eſt cũ eiuſdẽ nominis ciuitate ab hercule cõdita in ultima hiſpania europã terminans una ex metis herculis.Nã altera quæ terminat aphricã appellatur a byla ut auctor eſt ſtrabo.hæ aũt cũ cõtinuo iugo tenerentur hercules ſeparauit & in terras admiſit oceanũ ut etiã meminit mela. Heſperiã:hiſpanã. Atlanta:Atlas mons altiſſimus ab occidente per aphrycã producitur in meridiẽ. Accipimus:audiuimus. Indigetes.ſimulachra deorũ.Indigetes auctore feſto hi dii ſunt quorũ noia uulgare nõ licet.hoc noie æneas eſt ab aſcanio appellatus cũ pugnans cũ Mezentio nuſq; apparuiſſet. Erant aũt indigetes dii minores ex hoibus facti ſic dicti quaſi in diis ægẽtes uel quod rei nullius indigeãt. Teſtatos labo.indicauiſſe calamitates futuras.hæc oĩa & ſi accidere potuerũt tamẽ exiſtimamus poetam ex ueteribus hiſtoricis collegiſſe: ut ex liuii lectione licet aduertere. Delapſa do.ſponte decidiſſe ornamenta & coronas deorum. Diras:horrẽdas & mali augurii ut ſtriges bubones noctuas. Fœdaſſe:maculaſſe qa inſolite apparere. Feras:ſilueſtria ãalia. Audaces:contẽpto hoĩum metu. Poſuiſſe cu.cubitũ ueniſſe adinueniſſeq; luſtra. Sub nocte:per noctẽ.

¶OMNIBO. Ora ferox:dicit ætnam emiſiſſe ignem:ſed non tectum:ut antea:ſed italiam uerſus fluxiſſe:ut facile poſſe apparere peſtem italiæ imminere. Mulciber.i.uulcanus poeræ enim dicunt in monte ætna uulcani officinam eſſe & ignem emittere quotiens fornacibus ardentibus aliquid fabricare cœperit . Nec tulit in cœlum f.nã natura ignis eſt ſemper ſuperiora petere:Nunc autẽ non ita fecit. In Heſperium latus.Qui a aliquando ſicilia conIuncta fuit italiæ:ſed longo ſpacio temporis fluctus maris diremit latus ſiciliæ. Atra carybdis:in ſanguinem dicit conuerſas eſſe maris undas:quod ſignũ erat cædis futuræ. Flebile:pro flebiliter . Sæui canes.ſ.ſyllæ:nam hoc fabula habet ſyllam fuiſſe uirginem pulcherrimam quam glaucus deus marinus amauit:Circe ãt quæ amore glauci tenebat:inuidere.cœpit & fontẽ uenenis uitiauit ubi ſylla abluere ſe ſolebat:in quem : ingreſſa puella dimidia parte ſui in canes eſt cõuerſa illa autem ſuis monſtris territa ſe in mare deiecit eſt autẽ locus in freto ſiculo ſaxa habẽs caUernoſa:in quæ colliſæ undæ latratum canum repræſentant. Veſtali raptus ab ara:ait ẽt ueſtalem ignem ſubito correptum fuiſſe ab ara:& holocauſtuu uictimarium diuiſum eſſe:quæ ſigna deorum indignationem ſignificabant.

Confectas:Finitas: nam ignis qui accenditur in fine holocauſti: oſtendit ſacrificium eſſe finitum.Holocauſta autẽ ſacrificia erant in quibus tota uictima comburebatur græce ὁλόκαυτα latine uero ſacrificia in honorem Iouis i albano monte conſtituebantur:quo omne latium conuenire ſolebat dicta quoniam eo die inter latinos & po.ro.fœdus ictum fuit:licebatq; latinis a ro.po.ex ſacris uiſcerationem petere.Cicero pro planco: Quibus eſt mũicipiis uix qui carnem latinis perant inueniuntur. Scinditur in partes . Quod ſignificat ducum diſſenſiones . Thebanos imi.ro.dicit nõ aliter ſciſſam fuiſſe flammam quam ſciſſa eſt quondam in rogis fratrum. Etheoclis & polinicis:cum ille a ſorore antigone:hic ab uxore argia rogo ſuperimpoſiti ſunt:quo rogo flammæ ſciſſæ:ſunt tanquã adhuc mortui pugnare uellent. Subſedit:ſubmiſſa eſt. Cardine.i.a centro ſuo declinata eſt. Nutantibus:concuſſis. Niuem:ſignificat autem terrem.otum fuiſſe. Tethys maioribus.i.mare inflatum eſt adeo:ut calpem undis ſuperaret.

Calpe in europa & Abila in aphrica mõtes sunt inter quos mare mediterraneum irrumpit: & indigenæ columnas herculis appellant. Atlanta:mons est in mauritania altissimus. Indigetes:dicuntur qui ex hominibus facti sunt dii:dicti quasi in diis agentes:uel q̃ nullius rei indigeant:qui etiam diui dicuntur. Lares:deos penates. Testes.L. s.nam quia marmora sudabant:ideo magnum laborem fore ostendebant. Dona:arma.Diraq;.d.f.u.ut bubones noctuas uespertiliones:striges:quæ tempore noctis uolitare solent:nunc die uolabant. Siluisq; fe.Hoc magnum fuit q̃ feræ irrumperent urbem & in medio foro cubilia ponerent. Sub nocte:tempore noctis. Audaces:Quia in frequentiam hominum uenire ausæ sint.

¶SVLPI. Pecudum:animalium quæ sub imperio hominũ ex pabulo terræ pascuntur: ut in secundo bello punico bos in agro romano & in priuernati. & Bello macedonico Gn. Domitio Cons.dixit Roma Caue tibi. Monstrosq; ho.par.fœtus fœminarum contra naturam ut pro puero serpens. Numero & modo mẽ.ut plura aut pauciora & diuersa a naturalibus mẽbra haberent.Puerum elephantino capite Sinuesse natum liuius scribit & Arimini pueros ingenuos sine oculis.ac naso: & in piceno non manus nõ pedes habente natum & Arretii Vnimanum.Cõstat & bicipites natos & androginos & gemina membra habentia. Diraq; hor.ex quibus unum tribus.R.R.R.& totidem.F.F.F.notatum fuisse dicunt:& sic interprætatum:Ferrum flamma fames Romula tegna ruẽt. Tum quos se.ad hæ bellonæ Cybelesq; sacerdotes sunt tristia uaticinati. Bellona: quæ & duellona dicitur soror est martis uirtutisq; dea cui ut inquit lactantius sacerdotes non alieno sed suo cruore sacrificant sectis nanq; humeris & utraq; manu distictos gladios exerentes currunt efferantur insaniunt. Mouet:concitat in furorem

Tũ pecudũ facilesq; hũana ad murmura linguas
Mõstrosiq; hoiũ pt⁹:nũero q̃ mõq; (quæ
Mẽbroꝝ:matrẽq; suis cõteruit ifans
Diraq; p populũ cumanæ carmina uatis
Vulgantur. tũ quos sectis bellona lacertis
Sæua mouet cecieꝛ deos: crinẽq; rotãtes
Sanguineũ populis ulularũt tristia galli
Cõpositis plenæ gemuerũt ossibus urnæ
Tũ fragor armorũ.magnaq; p auia uoces
Auditæ nemoꝝ, & ueiẽtes cõmin⁹ ũbræ!
Quicq; colũt iuctos extrẽis mẽib⁹ agros
Diffugiũt. ingens urbẽ cingebat erymnis
Excutiẽs ꝑnam flagranti uertice pinũ
Stridẽteq; comas: thebanã qualis agauẽ
Impulit.aut sæui cõtorsit tela lycurgi.
Eumenis.aut qualẽ iussu iunonis iniquæ
Horruit alcides uiso iã dite megæram
Insõuere tubæ. & quãto clamor cohortes
Miscẽtur.tantum nox atra silẽtib⁹ umbris

Sectis la.uulneratis brachiis ut inde sanguinem deæ libarẽt. Cecinere de.uaticinati sunt deorum iram & uolũtatem. Galli: sacerdotes cybeles castrati dicti a Gallo phrygiæ fluuio ex quo qui bibit furit. Rotantes cri.rotando iactantes Oui.Cedunt iactatis iulia membra comis.Idem Longaq;in inmundo puluere iacta coma est. Rotantes er.cri.uertentes agitanteq; caput crinitum. Nam inter saltandum capita iactant quod coriptin dicitur & hinc corybantes appellãtur ut ait strabo.& qui numine corepti & furiis agitati id faciunt corybantiare dicuntur. Sanguineum:cruentatum ex furore. Vlularunt cum ululatu uaticinati sunt aduersa.grandi eni uoce tympana & aera mouetes cantabant. Vrnæ ple.ex sepulchris inquit auditi gemitus posuitq; urnas cinerũ uasa pro umbris ipsis. Compositis:bene placatis nam implicati manes gemere & errare dicuntur. Tum fra.simile prodigium secundo bello punico accidit.& in Cæsaris morte.hinc Virgilius.Armorũ crepitus toto germania cœlo audiit Itaq; bene plinius inquit.armorum crepitus & tubæ sonitus auditos e cœlo.Cimbricis bellis accipimus:crebroq; & prius & postea.tertio uero consulatu Marii a Mamertinis & tu dertibus spectata arma cœlestia ab ortu in occasum inter se cõcurrentia. Magnæ uo.Cice.de diuinatione ait:sæpe etiam in prælis fauni auditi:& in rebus turbidis ueridicæ uoces ex occulto missæ esse dicuntur. Per auia ne.per siluas sine uia. Venientes co.apparãtes cominus in loco propinquo.Quiq; co.qui iuxta murum urbis & pomerium habitant territi monstris deserunt domos. Erymnis:furia. Excutiens pi.pro agitans facem ex pinu intentã in obuios. Flagranti uer.ardentem. Comas stri.colubros & Cerastas sibilantes quos gerit pro comis. Cingebat:circuibat. Thebanam aga.agaue Cadmi & hermiones filia & uxor echionis subito furore correpta Pentheum filium bacchi contemptorem quem aprum esse putabat dilaniauit. Qualis eu.Qualis furia sic a contrario appellata:nam Eumenis bona interprætatur. Impulit:in furorem uertit. Contorsit.conuertit in ipsum. Lycurgi:lycurgus trax Driantis filius bacchi numen exosus dum uites uult amputare insania percitus sua sibi crura concidit. Megæram:quæ una ex tribus furiis magna contentio interprætatur.thysiphone uero irarum uox.alecto inquieta. Iussu iouis.Iu.impulsu molestæ deæ quæ euristeum regem athenarum urgebat ut herculem ad uaria monstra domanda mitteret.cũ itaq; ad inferos in Cerberum accessisset plutonis aspectum non reformidauit:sed cum Megæram angues erigẽtem uidisset uehementer ut est apud senecam timuit. Viso iam di.post uisum plutonem. Tubæ:furiarum uel umbrarum. Nox edi.noctu emissus est. Silentibus um.per silentia tenebrosa:

¶OMNIBO:Tu pecu.faci.Accessit ẽt boues locutos fuisse:pecudes ãt pro bobus posuit.apud etiã T.Liuiũ accepimus bouẽ locutũ.io triũphe:caue tibi roma.Ad humana murmu.ad humanã uocẽ. Monstrosi partus hoium.declarat:quia maiora & plura membra habuere q̃ solent. Modo:magnitudine: Matrẽq; su. Quia cũ maiora & plura mẽbra se peperisse mater uideret q̃ solita sit:tertia ẽ. Dira carmina.c.u.Quæ in libris sibyllinis iuẽta sunt uidelicet. R.R.R.F.F.F.uates hoc mõ interptati sunt.regnũ romæ ruet:ferro:fame:fuga. Tunc quos sectis.Etiã Cybelis matris deorũ sacerdotes in furorẽ uersi sunt.bellonã aũt pro cibele posuit.Nã ex Apuleii sentẽtia eadẽ erat bellona cybele:& ipsis:idẽq; sacerdotes triũ deorũ sacra peragebãt in sacrisq; bellonæ ipsi sacerdotes nõ alieno sed suo cruore sacrificabant.sectis nanque humeris & utraque manu gladios districtos exercentes currebant:& uelut insani ferebantur quam turbam Mar.entheatam.i.phanaticam appellauit ut Nec turba cessat entheata bellonæ. Sectis lacertis.i.bra/

chiorũ uenis incisis:nã galli sacerdotes sanguine suo placabant Cybellẽ: & crinibus rotati in furorẽ uertebantur.

Cecinere de.i.oracula deorũ. Sæua:quia sæuos facit sacerdos. Tristia.s. oracula. Compositis ple. dicit etiã sepulchra mortuorũ gemitũ dedisse. Compositis.locatis in urna. sic Catullus.Inter cognatos compositũ meres. Tũ frater.s.auditus est.Est autẽ zeugma a medio. Per auia:quæ procul a uia sunt. Quiq; co.i.qui in suburbanis uicis habitant romã uenere nunciantes se uidisse megerã quæ flammis & flagellis serpentinis urbẽ ambiret. Erynnis:furia infernalis. Excutiens pronã:ardentẽ facẽ altera manutenens:& altera serpentia flagella. Stridentes co. propter serpẽtinos crines. Agauẽ.agaue mater penthei qui sacra libri patris a mœnibus suis ammouit:liber pater indignatus authonoẽ materterã & agauẽ in furorẽ uertit:quo furore extimabant phentheũ aprũ esse:& eũ occidere.mater uero caput filii per urbẽ furens gestabat putans aliud apri caput. Sæui.lycurgi regis thraciæ:qui & ipse indignatus bacchũ ipsũ quoq; a mœnibus arcebat:& eo usq; processit indignatio ut uites etiã incideret:quod dũ facere uellet crura incidebat hoc ideo fingitur quoniã abstemius fuit. Eumenis:furiæ eumenides dominatur ab εὐμένης beniuolus κατὰ τἀντιφράσιν. Horruit al.i. hercu.qui ditẽ uidit & nõ timuit:sed uisa megæra totus horruit.nã hercules rediens ab inferis. iussu iunonis nouercæ in furorẽ uersus est: & lycũ qui urbẽ suã ceperat occidit ac proprios liberos cũ uxore megæra credens eos esse lyci filios:hoc late patet apud senecã in hercule furente. Silentibs umbris.i.silenti nocte.

Edidit, & medio uisi cosurgere campo
Tristia syllani cecinere oracula manes:
Tollentẽq; caput gelidas anieis ad undas
Agricolæ fracto mariũ fugere sepulchro.
Hæc pp placuit thuscos d mor uetusto
Aceiri uates:quoq; qui maximus æuo
Aruns incoluit desertæ mœnia lucæ
Fulminis edoctus motus.uenasq; calẽtes
Fibrarũ, & monitus uolitãtis i aere pẽnæ
Mõstra iubet primũ.nulloq; sæmie discors
Protulerat natura rapi.sterilisq; nefandos
Ex utero fœtus infaustis urere flammis.

¶SVLPI: Et medio uisu: syllæ etiã & marii umbræ qui belis ciuilibus sanguis sunt ad sua sepulcra apparuere. Medio campo.sylla e puteolis ubi pediculari morbo decesserat romã relatus in foro est ustus & in martio campo sepultus. Tristia oraua:uaticinia tristitiã afferẽtia. Fracto. cũ i olim fractũ esset a sylla Cice.sic ait Caii marii sitas reliquias apud Anienẽ dissipari iussit sylla uictor acerbiore odio incitatus q̃ si tã sapiens fuisset q̃ fuit uehemens. quod aut scio an timens suo corpori posse accidere primus e patritiis corneliis igni uoluit cremari. Tollentẽ caresurgentem & apparentẽ. Ad undas ani. iuxta Anienẽ fluuium qui per tybur se præcipitãs exit in tybrim. Olim autẽ anio uetus & Anio nouus influebant in urbẽ ut docet frontinus:

Hæc propter: ad hæc prodigia procuranda placandosq; deos acciti sunt hetrusci aruspices inter quos Aruns qui monstra eõburi & urbẽ lustrari iussit. Incoluit: inhabitauit prosthesis est:nã ciuẽ nõ incolã idicat. Lucæ desertæ:ad mõtes lunæ incumbens urbs est luca ubi plericq; uicatim habitant Strabo ait: sunt qui lunæ legant quod oppidũ quoq; etruriæ est cũ portu nobili quẽ sicut & ciuitate selenes id est lunæ dicunt. Fulminis edomo. pyromaticus fluminũ enim causã & naturã & quod protenderent callebat. Venas ca.fi. tenebat etiã aruspicinã: & erat uetus ariolus. Fibratũ.fibræ sunt iecoris partes: & uelut diuisæ appendices ab eo quod neteres fibrũ extremũ dicebant:ut ait Varro:Diuiditur autẽ iecur in quattuor fibras:pulmo in duas ut Celsus tradit Gordis quoq; & herbarũ,radices fibras dicimus. Monitus pẽ.uo.i.doctus augur & duobus uerbis duplicẽ ex auibus diuinationẽ expræsit:nã aut manent garritu & uoce & oscines dicuntur:aut uolatu & præpetes appellantur. Rapi: raptim capti & interimi.Nã etiã Aristoteles monstrosa educare nos uetuit. Discors:natura discordante enim a seipsa:& uelut diminuta aut nimia monstra nascuntur. Nullo semine: nullo coitu: aut nullo a simili monstro principio. Ex utero steri. hoc propter mulã quæ pepererat dixit. In faustis:infelicibus.

¶OMNIBO. Medio uisi.cõ.& uisæ sunt umbræ:hinc syllæ tristes:inde marii lætæ. Campo:quia in campo martio ingẽti pompa a.P.R.sepultus sylla fuerat. Tristia: significabat enim pompeiũ cũ suis uictũ iri. Gelidas anienis: nã apud ripas anienis sepultus erat Marius:ubi enim erant sepulchra mariana. Hæc propter placuit. prodigia eiusmodi diuersis in locis futuri mali prænuncia apparuerant: Censuit ergo senatus accersendos esse uates etruscos qui omni diuinitate periti erant:sicut ab ipsis sacrorũ omniũ principia manauerant:& eorũ uetustissimus erat aruns:qui audito prodigio primo præparat si qua rome deos placare posset. Hæc propter: hysterologia est.i.præposterus sermo qui sit quotiens sermo qui præponi deberet postponitur. Placuit.s.senatui.poq;.ro. Demo. ue.sic eni mos erat romanorũ uates etruscos accire:q; eiusmodi rerũ peritissimi erant. Lunæ:luna est ciuitas liguriæ quæ nunc deserta est.eiusdẽ nominis portus iuxta est pulcherrimus:quẽ græci σέλαυνος.i.lunæ appellãt. Ful.edoc.i.qui nouit quotiens flumina uel ratione ferũt:uel præter rationẽ:nã si ratione mouentur prodigiũ nõ est si uero contra rationẽ prodigiũ id appellat.Mouent autẽ fulmina & locis & temporibus secundũ rationẽ: locis:ut in frigidis & calidis temporibus infrigidis raro mouet fulmẽ:ut pote in sexto & quinto climate:mouet autẽ in tropico æstiuo cũ sol est in capite cancri uel accedens uel recedens:tunc est fortis calor:& uapores terræ subleuat:quibus coniunctis fulmẽ efficit.loci s calidis in æquinoctiali tropico & frequentius cũ sol est in capite arietis uel libræ:quia in locis calidis nõ potest mouere tropico æstiuo:quia calefacti calores consumeret priusq; subleuarent: & fulmẽ fieri nõ posset:q; si moueret fulmẽ prodigiũ esset:ergo dicit eũ fuisse doctũ quotiens esset prodigiũ uel nõ. Venasq; calentes:aruspicinæ peritũ fuisse significat. Calentes:adhuc palpitantes:& si lætæ fuissent rẽ prosperã futurã significarẽt: si e contra aduersã. Fibratũ: fibræ propriæ dicunt uenæ iecoris. Monitus admonitiones:significat auspicii peritũ. Pennæ:hoc est præpetis auis partẽ pro toto posuit:nã auiæ aliæ sunt præpetes:aliæ oscines:præpetes sunt quæ auspicia uolatu signant.oscines uero quæ uoce futura prænunciãt dictæ ab ore & cano. Mõstra iubet:id est aboleri & comburi mõstra quæ supa dixit

Natura discors:quia sibi ipsi natura dissentiebat quũ pduceret mõstruosos ptus. Nullo se ideo pdigiũ qa præter

naturam ut anili femine aut uirgineo. Semine:quia uirgo. Sterili: quia anus. Nefandos: execrabiles.

¶SVLPI. Ambiri:luſtrari. Pōtifices:pōtificibus iquit præ cedēt'bus i luſtratiōe urbis reliqui ſequebātur Numa eni ſacer dotū ordiné & cultus diuini iſtitutionē diuiſit in curiōes qui p curiis hoſtias iolabāt.In flāines qui pilleū aſſidue geſtabāt.In ce lerū duces qui reges cuſtodiebāt.In augures qui futura collige bāt.In ueſtales uirgies quæ deos præcarētur.In feciales qui ōel li & pacis auctores eēnt & i pōtificē maximū cui oia ſacra exſcri pta tradidit & tā priuata q̄ publica ex ſcitis eiuſ ſubiecit ex diōy ſio ſuperiora:ſed poſtremū ex liuio. Luſtro ſe.ſancta circuici one & purgatiōe eſt eni luſtrū quinquēnale tēpus: nā quinto quoq; anno ciuitas luſtrabatur peracto cēſu & tributis exactis auctor ē.Varro. Cigere: circūdare. Pōeria: liuius auctor ē pōe riū ſignificare ſpaciū tā extra q̄ itra murū: quod neq; arari fas e rat: dieiq; nō magis quod poſt murū eſſet q̄ quod murus poſt id. Turba mi. minoris auctoritatis ſacerdotes. Ritu.gabi.hoc eſt toga ſic i ſiniſtrū humerū reiecta ut una eius lacinia a tergo reuocata hoiem cigat. Quo cultu utebatur & cōſul bella indi cturus.Originē habuit a gabiis qui dū ſacrificarēt audito hoſti um aduētu ſic accictis togis i hoſtē profecti ſunt uictoreſq; re dierūt q̄q & cict°gēus eſt ueſtis.Gbii oppidū eſt ad dexterā uiæ prænestiæ ubi & latōiæ ſunt diſtātes R.ōa & prænestē ex equo ſtadiis cētū ſtrabo docet. Sacerdos uittata:maxia ueſtaliū uela ta.Erāt āt Veſtales uigiti & cauet' pappia:lege.De eis plutarchū in uita Nūæ & Gelliū lege. Minerua:palladiū quod cū rateret in lōco ſecreto Helēus apud Ariſbā captus indicauit Eius exēplar i aperto ad fallēdos iſidiatores fuiſſe poſitū Dioniſius tradit. Diomedē & uliſſē id troiano bello pe rcu niculos ſurrupuiſſe uulgatū ē diomedēq; apud ſe ſeruaſſe: & prætereunti ad calabriā æneæ obtuliſſe Nautenq; id ac cepiſſe:& ideo mineruæ ſacra nō penes iuliā ſed pene nautearis familiā eſſe. Tū qui fa.de.hoc eſt quidecim uiri qui bus eſt facultas ſybillinos libros inſpiciendi & iterprætādi.hi pricipio duo fuere poſtea.x:inde.xy.demum ad.lx.au cto numero.quindecimuirū tñ nomē retinuerūt. Et lota'par.hoc eſt galli ſacerdotes cybelles: alluſitq; ad ueterē ritū qui quotannis repetebatur.Nā cū cybelle e phrygia aduheretur & nauis i uado tybridis inheſiſſet: nec ulis uiribus poſſet euelli & claudia caſtra facile ſola traxiſſet:prouectaq; dea eſſet uſq; ad Almonis in tyberim exitū. Sacerdos eā aqua eius fluminis lauit.Hinc Oui.Eſt locus in tybrim:quo lubricus influit almo: Et magno nomē perdit in amne minor.Illic put.cāus cū ueſte ſa. Al.do. ſacraq; lauit aquis. Augur.augurū collegiū Augures pricipio tres fuere patri tii:inde quattuor poſtea adiecti ſunt quinq; plæbei Erant igitur nouē.in captandis auguriis a q̄ttuor partibus auſpi catas aues obſeruabant.Anticā poſticā dextrā ſiniſtrā. Siniſtras proſperas: ſiniſtra enim augurtia ideo proſpera di cuntur:quia a diis miſa putantur quibus quæ dextra ſunt nobis oppoſitis ſiniſtra. alias rationes apud plutarchū ui de. Septemuri:ſeptemuiri epulones ſacerdotes erant qui in dicendorū faciendorūq; epulorū ioui & diis reliquis fa cultatē habebant.Cice. in oratione: pontifices ueteres propter ſacrorū multitudinē tris uiros epulones eſſe uoluer runt:cū eſſent ipſi a numa ut etiā illud ludorū epulare ſacrificiū facerent inſtituti. Titiiq; ſodales:titii ſacerdotes apol linis a titiis auibus quas in auguris certis obſeruare ſolebāt ſunt appellati ut ait Varro. Salius:numa pompilius.xii. ſalios marti conſtituit.Tullus hoſtilius numerū duplicauit hi geſtantes ſcuta & ad tibias tripudiantes deorū laudēs cantabant: hos palatinos agonales & collinos fuiſſe appellatos Dioniſius ſcribit. Aucilia:ſcuta cuneata ſpecie habē tia latera arctiora: quæ calendis martii per urbē ferebātur celeſtiaq; arma uocabantur: principio Vnū fuit quod Nu mæ tempore e cœlo decidit.In quo cū eſſet fatū romāi imperii ne forte ſubtrahi poſſet.xi.ſimilia ſunt fabricata: dictū q; ancile quod ſit circunciſū.Ouidi. Arq; ancile uocat quod ab omni eſt parte reciſū Cūq; notes occulis angulus om nis abeſt. Flamē:flamē dictus quod aſſiduo filo ueletur quaſi filamē ut inquit feſtus. Geſtabat autē apicē hoc eſt in ſigne laneū in pileo quod dictū eſt ab eo quod comprehendere uinculo antiqui apere dicebant flaminū ſinguli co gnomina habent ab eo deo cui ſacra faciunt ut Dialis Martialis Vulcanalis ſurinalis Numa tamē conſtituit Dialē unū:Martiales duos Quirinalē unū. Lætu:ipſe lætus. Amfractibus reuolutionibus & flexibus Amfractus enim eſt flexus ipſe aut uiæ aut aquæ. Via ut eſt apud Iureconſultos in rectū octo pedes habere dēt in amfractū.xyi. Var ro ab ambitu & frāgēdo dictū exiſtimat. Ignes ful.telū in quo fuit ignis uel res dudū ignitas & fulmiātas.

¶OMNIBO. Mox iubet.i.iuſſit ambaruale ſacrificiū fieri quo ciuitas quibuſdā ſacris ambiebatur. Feſto lu.feſti ua circutione.nā luſtrare eſt circunire. Longa:late porrecta. Pomeria: nō magis dominatur pomeria q̄ ſint extra mœnia q̄ mœnia ſint poſt ſe dicitur pomeriū ſolū illud quod in habitatur:ſiue intus ſiue extra mœnia. Sacri pro ſacrificii.nā in poteſtatē pontificū ſunt ſarificia:uidelicet quibus diis & quibus temporibus ſacra fieri uelit. Ritu ga. Nā gabini cū extra mœnia ſacra celebrarēt:hoſtes ſuperuenere:ipſiq; ſiñ armis erāt:togā a tergo reiecerūt:ita ut a dex tera pte ad ſiniſtrā reiecta:ultimā partē extremæ togæ in ſiniſtrū humerū uerterēt:ſic tāq; clypeo muniti ita pugnarūt ut uincerēt:& ita ſeruatū eſt ſacrificia rōæ more gabinorū fieri. Veſtalē chorū d.u.ſ.ēt ſacerdos ueſtal' quæ p̄eſt cete ris chorū ſuarū uirginū circunduxit. Vitatta:uelata more ſacerdotū. Troianā ſoli.i.palladiū.nā ſicut ut in urbe tro iana paladinū ſeruabatur:ita & aruſpices reſpunderunt.dū ea ſtatua ſeruaretur:fore ut priamus tutus regnaret quod oraculum cum audiſſent græci Diomedes & Vlyxes ſeruili habitu induti cæſis cuſtodibus rapuere palladium

Mox iubet & totā pauidis a ciuib⁹ urbē
Ambíri: & feſto purgātes mœnia luſtro
Lōga per extremos pomeria cingere fiest
Pōtifices ſacri quibus ē permiſſa poteſtas
Turba minor ritu ſeqtur ſuccicta gabino
Veſtalemq; chorūq; ducit uittata ſacerdos
Troianam ſoli cui fas uidiſſe mineruam.
Tū q fata deum ſecretaq; carmina ſeruāt:
Et lotā paruo reuocant almone cybellen.
Et doctus uolucres augur ſeruat ſiniſtras:
Septemuirq; epulis feſtus. ticliq; ſodales.
Et ſalius læto portans ancilia collo.
Et tollens apicem generoſo uetice flaen.
Dūq; illi effuſa lōgis a mfractib⁹ urbem
Circueūt. aruns diſperſos fulminis ignes

quod cũ ueniſſet ad manus diomedis italiã petentis diuerſis agitabatur curſis & tempeſtatibus. ueritus ne hoc pa teretur ira palladis: dedit operã ut palladũ redderetur æneæ quod deinde romã traductũ eſt & ſeruabatur in tem plo ueſtæ. Fas eſt: neq; enim ulli palladium uidere licet præter quã ueſtali uirgini. Qui ſa. de. i. quindecim uiri qui præerant libris ſybillinis in quibus fata romana continebantur. Secreta cae. ſ. ſybillæ: cuius librũ ut inquit ſo linus ad corneliũ uſq; ſyllã conſulebant romani pontifices. Et lotã paruo: cybelleos ſacerdotes dicit. Quibus mos erat quotiens iratũ nomẽ placare uellent ſtatuã deæ almonis aquis abluere. cybellẽ: quã die peſſimonte acciuere romani. Almone: almo fluuius eſt ad capenã portã ubi ſacerdotes ſimulachrũ cybelles lauabant. Mar. phrigiũ q; latus almo: qua lauat ferrũ. Et doctus uo. i. augures. erat. n. romæ collegiũ augurũ. Siniſtras: ſecundas: quia ut Ci. dicit: græcis & externis a dextra uenientes aues ſignificant rẽ aliquã ſecundã: ideo optant dari a dextra. At uero noſtri optauere dari a ſiniſtra: qua ſæpe bona prouenere. Septemuir: nã ut Cicero. ait ſub perſona Catonis romæ erant ſacræ deæ matris in quibus diebus feſtis nocte epulabantur: erant autẽ ſeptẽ numero: ſed magis placet intel ligi ſeptẽ ſacerdotes iouis qui epulones appellabantur: quoniã ante aureã iouis ſtatutã epulabantur in capitolio: nec nõ epulas indicendi iouí cæteriſq; diis poteſtatẽ habebant: hi e generoſis ciuibus eligebantur cũ lictore ſellaq; curuli procedentes. Ticii ſo. dicti ſunt a titiis auibus ut inquit Varro quas in cærtis auguriis obſeruare ſolebant. Et ſalius læ. Salii erant duodecim qui ancilia per urbẽ geſtabant canentes Marti carmẽ & extremo hymno ue turii mamurii memoriã. ſic enim Mamurius faber petierat. Flamẽ: tres flamines erant. ſ. quirinalis: diali: & marti talis. Dialis dicitur iouiſ ſacerdos: Quirinalis: quirini. i. romuli. Martialis uero ma flamẽ: nõ. n. licebat ſacerdoti eſſe capite aperto ſed cũ ſacrificare æſtate pileũ laneũ geſtare nõ poterat: uirgã cũ filo lanæ propter calorẽ geſtabat alia ratio ut inde aues abirent. quæ ſæpe in uictimarũ inteſtinia impetũ faciebant. Vel dicit quaſi pileamẽ a pileo quo caput tegebatur. Dumq; illi. ſ. ſupra memorati ſacerdotes. Effuſam: lacte porrectã: Anfractibus. Diſperſos ig. i. ignitũ fulmẽ. Condit. ſ. collectũ fulmẽ.

Colligit: & terræ mœſto cũ murmur cõdit
Datq; locis nomẽ: ſacris tũc admouet aris
Electa ceruice maremtiã fundere bacchũ
Cœperat: obliquoq; molas iducere cultro
Impatienſq; diu nõ grati uictima ſacri.
Cornua ſuccicti pmerẽt cũ torua miniſtri
Depoſito uictũ præbebat poplite collum
Nõ cruor emicuit ſolit9: ſed uulneř largo
Diffuſſum rutilo dirũ pro ſanguine uiſus
Palluit attonitus ſacris feralibus aruns
Atq; iram ſuperũ raptis quæſiuit i extis.
Terruit ipſe color uatem. nã pallida tetris
Viſcera tincta notis gelidoq; infecta cruor
Plurimus aſperſo uariabat ſanguine liuor
Cernit tabe iecur madidũ. uẽaſq; minãtes

¶ SVLPI. Condit. obruit. Datq; lo. no. appellat biden tal. Locus ẽnim fulmine percuſſus poſt peractum illic ex bi dentibus ſacrum bidental uocatur. Matrem ele. cer. biden tem taurum non præſſum iugo quo hoſtia iniuſtis di cebatur ut macrobius docet: eligebantur etiam bidentes ne haberent caudam aculeatam: nec linguam nigram nec au rem fiſſam. Bacchum. uinum quo primum hoſtium perfun debant. ut frontiq; inuergit uina ſacerdos. Inducere mo. ſpargere ſacra re. quæ ex farre orno toſto ſale & aqua conficie batur. Obliquo cul. tranſuerſo & a cauda ad caput anteq; iu gularetur uictima ducto. Impatiens. refugiens & oblutans quod eſt mali ominis. Sacri non gra. ſacrificii non placantis deos & quo litare non poterat. Succincti. ſuffulti expediti.

Turua terrentia. tauros a toruo dici uult Varro. Præbebat col. ui. Inclinabat collum ui deflexum & iugulabatur. Popli te de. hoc eſt flexo genu: quamquam poples primarum tibi arum eſt parſ poſterior. pli. poplite ſ intus flectit hominiſ mo. fabius. tunice prioribus oris infra genua paulum poſteriori bus ad medios poplites. Emicuit. cum ſaltu apparuit. Soli tus. ex aliis emanare. Largo: lato. Virus. terra & uirulenta ſanies. Ritulo: rubicundo. Palluit. perterritus inquit ſacer dos uictimam aperuit ut ex extis futura colligeret. Ferali bus. mortiferis. Iram ſuperum. mala futura. In ex. ra. in in terioribus ſtãtim extractis. Exta ut Feſtus aut dicta q; ea diis peæſecentur quæ maxime extunt eminentq;. Conti nentur autem ſub eis epar pulmo cor præcordia lien renes & lingua. Terruit ip. co. na. Aruſpicinam quæ quidem apud diuerſas gentes uaria eſt innanem & falſam Cice. putat. Eius primam obſeruatio erat in habitu & colore ex torum: an nitida & plena: an horrida & exilia eſſent. ea in partes duas diuidebant dexteram quæ familiaris: & ſini ſtram quæ erat hoſtilis inde fibras & partes reliquas conſiderabant. Fiſſum familiare & uitale tractabant. Caput iecoris ex omni parte diligentiſſime aduerteban t. Si id non inueniebant nihil putábant triſtius accidere potuiſſe Viſcera. carnem quæ exta continebat. Tincta no. te. ſparſa obſcuris maculis. Infecta. maculata. Gelido: denſato cum mouere ſe deberet. Liuor: nigredo plumbea. Variabat. diuerſi coloris faciebat. Iecur madidum tabe: epar corruptum & ſparſum putredine. Venas minantes: Venas plus ſanguinis. Arterias plus ſpiritus continere Gelli us tradit.

¶ OMNIBO. Colligit: eo loco ubi ceciderat fiumẽ. Mœſto murmure: ut ſuplices faciunt. Datq; nomẽ locis: Locus ille bidental appellatur. nã quotiens fulmina placere uolebant bidentes imolabant. Sacris tunc admouet ui. tuarũ loui imolauit. Iã fundere bac. more ſacrificantis: nã cũ ſacerdos experiri uolebant bona ne uictima foret ui nũ intra cornua fundebant: q; ſi uictima immota ſtetiſſet: diis placebat. ſi uero ſe mouiſſet diſplicebat. Virg. & du ctus cornu ſtabit ſacer hyrcus ad arã. Obliquo cultro: ritu ſacrificantis. Molas. mola fiebat aqua ſale & ferro or no: id eſt unius anni: & hac laniebant cultros & a cauda ad uerticẽ uictimæ cultro circunducto iugulabant. Impa tiens: oſtendit nõ gratã fuiſſe uictimã: quia nõ ſtetit aris. Premerent: Quia miniſtris prementibus tandẽ uictima uicta requieuit. Nec cruor: aperto iugulo cruor nõ exiluit ſolitus: ſed ſanies ſ̃dã effuſa ẽ. Palluit atro. Aruns ubi hæc uidit: totus expalluit. Feralibus: Lætiferis. Ipſe color: Quia pallidus ſanguis erat iteſtiorũ. Tincta: noctis: id

est nigris distincta maculis. Liuor:proprie est color plumbeus. Iecur madidũ:intestina in duas partes diuiserat unã pompeio:alterã uero cæsari attribuerat:uidit autẽ partẽ pompeio spectantẽ:mœstã esse partẽ uero cæsari designatã lætã & exultantẽ. Madidũ:putridũ & hæc pars erat pompei. Venasq; mi.ho.de.par.ui.i.de parte cæsaris: nã hostis patriæ iudicatus erat qui rubiconẽ transisset armatus.

Hostili de pte uidet:pulmonis anheli
Fibra latet puusq; secat uitalia limes
Cor iacet, & sanie p hiates uiscera rimas
Emittũt: pdũtq; suas omenta latebras.
Q uodq; nefas nullis ipune appuit extis:
Ecce uidet capiti fibrarũ increscere molẽ
Alterius capitisps ægra & marcida pẽdt:
Pars micat: & celeri uenas mouet ipba pul
His ubi cepit magnoq; fata maloq; su.
Exclamat: uix fas supi quæcunq; mouetis
Prodeſ me poplis, neq; n, tibi sume litaui
Iuppiter hoc sacrũ: cæsiq; i pectora tauri
Inferni uenere dei, non fanda timemus
Sed uenient maiora metu, dii uisa secũdet
Et fibris sit nulla fides. sed cõditor artis
Finxerit ista tages, flexa sic omia thuscus
Inuoluẽs, multaq; tegens ambage cãebat.
At figulus cui cura deos secretaq; cæli
Nosse fuit. quẽ nõ stellaq; ægyptia mẽphis

CSVLPI. Anheli: palpitantis: uel quia eius ui spiramus & respiramus. Latet replicata est intrasecus quod cæsari fœlicitatẽ significat nã hoc cũ in sex uictimarũ iocineribus accidisset augusto spoleti sacrificanti responsũ est duplicaturũ intra annũ imperiũ. Paruus lib. parua præcordia quæ auctore plinio membranæ sunt quæ cordi prætenduntur:nã omnia principalia uiscera membranis propriis ac uelut uaginis inclusit prouidens natura. Limitẽ autẽ id est terminũ appellat. quia diuidit cor a iecore & pulmone. Inquibus tribus & in cerebro uita consistit:& ideo uitalia appellantur: Cor iacet nõ mouetur cæsari dictatori quo die primũ ueste purpurea processit at in sella aurea insedit sacrificandi bis in extis defuit. Viscera exta iusa. Saniẽ: corruptũ sanguinẽ. Hiantes ri. fissuras sese aperientes. Produntq; su. & intestina ruptis omentis apparuere. Omentũ: membrana est quæ continet intestina. pli. uentriculi atq; intestiua pingui ac tenui omento integuntur: præter q̃ oua gignentibus. Produnt ostendunt manifestant. Quodq; ne. uisa sunt etiã inquit magni mali argumentũ duo iocinoris capita quorũ unũ ab altero opprimebat. Impune: sine graui significatione & incommodo. Capiti: quod erat a parte pompeii familiari. Increscere: insurgere & hoc uictoriã indicat. Molẽ alterius ca. altum caput magnũ & graue quod erat parte hostili. Pars familiaris. Aegra & mar. debilis & putris. Pendet nõ mouetur. Pars: hostiis. Micat: salit & palpitat. Improba: audax. Nouet ue: agitat se. Pulsu ce. ictu ueloci quo audatia & celeritas cæsaris significatur. Concepit: animo comprehendit. Fata: constitutiones & series. Prodere. manifestare. Neq; li. ti. hoc sa. neq; te hoc irito sacro placuai. nam litare est ipso sacrificio deos placare: non enim omnis qui sacrificat litat: dicimusq; lito deis sacrũ & lito sacro. Cice. in diuinatione: Quum pluribus deis imolatur qui tandem euenit ut litetur aliis: aliis non litetur. Sueto. plurimis uictimis cæsis cum litare non posset. In prætoria: in exta mactati tauri: Inferni dei: nam deformia dira & minantia apparuere uelut sibi ipsis litassem. Non fanda: quia nimia animo rum consternatio fieret. Maiora: detestabiliora. Visa se. quæ uidimus in bonum uertant. Et fib. sit nul. fi. & ars aruspicina: ipsaq; ex extis diuinatio falsa sit. Tages conditor ar. Cum in agro tarquiniensi ut in diuinatione cice. inquit terra altius araretur: repente extitit senili prudentia puer: cuius aspectu bubulcus attonitus clamorem edidit: breuiq; tota etruria eo conuenit: & uerba de disciplina aruspicina differentes pueri excepit litteriscq; mandauit hæc scripta conseruant. hinc fontem habent disciplinæ. Finxerit ista: mentitus fuerit & nos deluserit. In uoluens: confundens & occultans. Omnia: signa futurorum. Ambage fle. & nul. longa & implicita uerborum circuitione. Canebat: uaticinabatur. At figulus: Nigidii figuli pythagorei summi astrologi: uaticinium poeta dictus eum commendat. Huius Eusebius meminit: Deos: deorum mentem quæ ex astris percipitur. Secreta cœmotus & uires siderum. Quem non stel. qui erat egyptiis inuentoribus doctior & diligentior in astris seruandis.

Memphis: oppidum in ægypto in ea parte nili quæ dicitur delta ab Ogdoo rege conditum.

COMNIBO. Pulmonis anheli: Spiritum reciprocum trahentis & remittentis. Latet: quasi trepida. Paruusq; secat ui. li. idest paruum interuallum uitalia distinguit. significat autem ducum inter se concurrendi magnam cupaditatem. Vitalia: Quæ sunt cor: iecur: & iecoris capita. Cor iacet: scilicet a parte pompei. Iacet: Demissum est. Omenta: omentum membrana est pinguis & tenuis qua uentriculi atq; intestina obteguntur penetralia igitur omenti patebant: & putridum sanguinem emitebant. Quodq; nefas: euidentius ex intestinis bellum futurum apparuit: Nam iecinoris pars quæ constituta pompeio erat & quæ Cæsari: ita se habuerunt ut altera alteram fugere uideretur. Impune: iesset nunquam sine exitio & pernicie. Capti: scilicet iecinoris: Nam κ̃ρη τῶν κ̃ρον græce dicitur caput iecinoris: dicit ergo caput unum quod erat Cæsaris insurrexisse: quasi uelet cum aliis fibris concurrere. Alterius capitis: scilicet cæsaris. Pars ægra: scilicet pompei iacet. Micat: emicat cæsaris pars.

Et celeri uenas mouer improba pulsu: pars Cæsaris palpitabat: quasi adhuc uiueret. His ubi: Aruus ubi tam manifesta signa uidit in hanc exclamationem prorupit o superi tanta ne mala apparent: ut uix oratiõe mea expiari possint His: scilicet prodigiis quæ in extis uiderat Litari: recte dixit: nam inter sacrificare & litare magna est differentia. omnes sacrificant pauci uero litant. Litare est sacrificia diis grata facere. ergo nõ grata tibi iuppiter sacrificaui: sed plutoni. Cæsiq;: pro sed copulatiua pro aduersatiua. Nõ funda: adeo detestabilia mihi timentur. ut nec fari quidẽ licet. Sed uenient. magnus quidẽ metus est malorũ instantiũ. sed mala ipsa multo maiora erant. Dii uisa secũ. O utinã inquit uisa quæ tanta mala portendunt sint minus infesta q̃ apparent. Et fibris sit nulla fi. Et mala

falsa utinā sint quæ fibræ demonstrant. Artis:aruspicinæ. Finxerit ista:nō uera docuerit:sed falsa finxerit.de Tage apud Cice.lib.de diuinatatione ita legimus. Tages cuidā dicitur in ago tarquinensi qui ararat statim aparuisse & uisus esse in specie puerili:sed senili prudentia ad eius comspectū attonitū fuisse qui arabat & clamorē magnū edidisse: & undique concurrisse breui temporis spacio totā penetrutiā. Tū ille multis audientibus plena uerba mandauit:& quæ de aruspicina traduntur mandasse dicitur:hoc idē tangit Ouidius metha. Flexa:implicata obscura. Ambage:circuitione uerborū. At figulus: ex altera parte aderat astrologus peritissimus nomine figulus qui prodigia explicaret:quæ in cœlo apparuissent. Nosse de.i.arcana deorū quæ cursibus stellarū significantur. Aegyptia mē.i.par figulo nemo eorū est qui habitant apud memphim ciuitatē ægyptii:ægyptios autē scimus astrologiæ peritissimos:immo inuentores a quibusdā dicuntur fuisse.

Aequaret usu, numerisq; mouētib⁹ astra,
Aut hic errat ait nulla cū lege per æuum
Mūdus: & incerto discurrūt sydera motu
Aut si fata mouēt:urbi generiq; paratur
Humano matura lues.terræ ne dehiscēt:
Subsidentq; urbes:an tollet feruidus aer
Temperiem? segetes tell⁹ infida negabit:
Omnis an infusis miscebitur unda uenenis:
Quod cladis gen⁹ o supi: q̄ peste paratis
Sæuiciam:extremi multoq; tēpus i unum
Conuenere dies:summo si frigida cœlo
Stella nocēs nigros sat ni accēdret ignes:
Deucalīones fudisset aquarius imbres.
Totaq; diffuso latuisset in æquore tellus
Si sæuum radiis nemæum phœbe leonē
Nūc p̄meres. toto fluerēt incendia mūdo

¶SVLPI. Visu: inspectione & obseruatione. Numeris canonis spatiis temporū quibus se astra per gradus mouent quadā cū armonia ut Cice.docet. Aut hic errat: propositis duobus contrariis: quorū alterū alicui inesse uidetur si subtrahas alterū necesse est id quod supereſt esse uerū ut hoc loco. Aut mundus inquit per se errat & uertitur: aut prouidentia dei gubernatur: per se & temere uerti stultū est dicere igitur a deo gubernatur qui per astra futura mala humano generi indicatur. Mundus: cœlū. Errat: mouetur & uertitur. Sine lege: sine ordine & magistro. Per æuū: per eius æternitatē. Incerto:temerario & fortuito. Fata: deorū constitutiones. Matura lu. subita pestis & pernities ex quattuor elementis. Dehiscent:aperient se. Subsident. peressum ibunt submergentur & obruent. Feruidus:æstuans. Tollat tē.fiet intemperatus. Insida:quæ fructū nō reddet ex semine crediro & indicat famā futurē. Negabat se. nō producet fruges. Omnis an infu. an aqua corrumperetur & magnā pestilentiā pariet Ouidius:Constat & in fontes uitiū manasse.cuius: Qua pe.quo genere mortis seuire in homines uultis. Multorū temporis in unū: multi sunt eodē tempore perituri. Multorū:hominū. Conuenere:in unū uenere. Summi si fri.cœ.planetæ quando in suis domibus:hoc est sub propriis feruntur. multo plus potentiæ habent q̄ cū in diuersis. sunt autē signa.xii.sunt aries:taurus:gemini:cancer leo:uirgo.libraq;:scorpius.arcitenens:caper:amphora:pisces ex his solis dōus & propria sedes est leo.Lunæ cācer.Reliquorū plāetarū cuilibet duo signa ascribūtur. Mercurio uirgo & gēini.Veneri libra & taurus.Marti scorpius & aries.Ioui sagittarius & pisces.Saturno capricornus & aquarus.Si saturnus igitur inquit qui est frigidus sub aquario ferret & esset diluuiū fieret.Si sol in leōe in cēdiū. Quia mars in scorpio est bella cædesq; fiēt.Nā salubres stellæ ut lupiter qui saturnū tēperare posset occidit & Vēus quæ rabiē martis debilis est. mercurius uero interceptus in arcu epicicli inferioris inter duas statiōes retrogradus est. solus ergo mars in sua est sublimitate. Frigida:quia a sole in quo totus est calor est rēotissima. Accēderet ignis.ut fulgeret liuido plūbeoq; splēdore. quē cū ipse sua natura cādidus sit tamē mutat ut alii plāetæ a propinquis circulis. sed a postrēa.orbita a terra trahūt obscuritatē ut pli.tradit. Sūmo.cœ.plāetarū altitudines tres sūt ut pli.docet.Vna qua cœli nō circuli mēsura consideratur de qua modo diximus quū in suis dōiciliis plāetæ esse dicuntur. Altera est cū a cētro suo in aliis signis sunt eleuati.Tertio quādo a cētro terræ absides.i.circulos altissimas habent.Aquarius signū i quod finxerūt gānimedē fuisse cōuersū & ex urna aquā emittere.māilius.Ille quo in flexa fōtē qui proiiciturna. Deucaliōeos:q̄les fuere deucaliōis ,pmethei filli tpe.quo tota terra aqs ē mersa. Leonē ne. Nemæa sylua in arcadia est in qua Hercules leonē maximū qui molorchi hospitis sui filiū interemerat suffocauit: qui postea inter signa relatus est. Fluēt incē. diluuia & incēdia ex cōtrariorū elemētorū abūdātia fieri necesse esse philosophi docēt. De incēdiis etiā plato in Timæo sic ait.fit enim longo interuallo temporis mūdi circūactionis exorbitatio: quā inflammatiōis uastitas cōsequatur necesse est.

¶OMNIBO. Nūeris:nūeros dixit quoniā nō eodē tēporū spacio sidera circūagūtur.Nā saturnus triginta annis iuppiter.xii.mars duobus:sol diebus.ccc.lv. &.viij.horis.Vēus tricēis & duo de quinquagēis diebus.ccc.lix.luna.xxvii. additis horis.xiii. signiferi ambitū peragūt. Aut hæc er.ait aut inquit temere oia regūtur aut diuina prouidētia gnbernātur.si temere regūtur nihil est quod metuāus sed si diuina prouidētia gubernātur exitiū magnū & pernicies preparatur urbi nostre:& toti orbi terrarū:sed tolle alterū sequitur ueritas alterius nō autē temere regūt sed diuia prouidētia gubernātur ergo ingēs calāitas instat. Errat:fertur sine ullo dei regimīe. Lege. sine dei prouidētia. Mouēt.s.cœ. Vbi.s.ro. Generi hu.p cōsequēs generi hūano.nā urbs imperiū tenebat. Leuis exitū pernicies. Dehiscent:aperientur:& subita uorago cuncta sorbebit. Susident ur. nunquid hiatu terræ sorbebitur urbs.ut ad barathrū genus humanū descendat. An tol.fer.aut inficietur aer & omne genus animātiū perhibit. Segetes:tellus etiā si femina terræ mandaueris:fidē nō seruabit agricolis:terra enim fidelis est cū seminibus acceptis reddit multiplicia. An infu.mi.un.ue.an:inquit corrūperentur fontes & amnes:ut qui ex his hauserint ueneno pereant. Osuperi: admirantis exclamatio cum horrore. Extremi dies.i. mors multorum conueniet in unum diem.i.multi peribunt eodem tempore. Summo pergit:nunc per duodecim signa zodiaci & uniusquisq; signi domū innuit:ostendit autē signa suas domos deseruisse: & cœlum marti reliquisse. ut ex eo appareat magnū fu

turũ bellũ. Si fri.cœ.ſaturni domus eſt capricornus & aquarius:dicit ergo ſi ſaturnus in domo ſua aquario incenderetur fieret diluuiũ:ſed nõ ita eſt. Frigida:nã ſaturnus torpentis eſt naturæ & ideo cæteris planetis tardior eſt. unde etiã gradũ.xxx.annis perficit. Nigros.i.nocentes & mortiferos uel minus fulgentes. nã quia ſaturnus ſummus eſt omniũ planetarũ:ideo nõ minimus uidet. Deucalioneos fu.aqua cathacliſmũ quo terre inundantur:deucaliones autẽ quia tempore deucalionis diluuiũ fuit:ſed nõ uniuerſale: nã theſſaliã ferme omnẽ inundauit. Si ſæ.ra.domus ſolis eſt lunæ cancer ꝙ ſi ſol in domo ſua leonẽ accenderet:ſignificaret,omnia flammis peritura. Nemeũ le.nemea ſylua eſt inter philontẽ & agros iuxta cleonas in qua hercules primo certamine uaſtiſſimũ leonem proſtrauit:qui inter.xii.ſigna zodiaci relatus eſt. Premeres leonẽ incenderes.

¶SVLPI. Hi ignes:hæc incendia: ſine hæ ſiderũ aſcenſiones. Tu qui. o mars qui es in ſcorpio in quod ſignũ uerſus fuit.is ſcorpius terra genitus qui peremit orionẽ. Flagrante:ardente. Chelaſq; .chelæ ſcorpii brachia ſunt quæ libræ ſignũ faciunt:& ex hoc quidẽ uehementia & diuturnitas belli colligitur:quia etiã uicinũ ueneris ſignũ incenditur.Quãq; uoluere chaldei libram & ſcorpiũ unicũ eſſe ſignũ. Quid tantũ.quod tã magnũ malũ. Mitis:benignus. Premitur in occal.occidit & in ſigno oppoſito domicilio ſuo. Salubre: uenus & iuppiter terris ſunt ſalutares:martiſq; & ſaturni malivolentiã temperant. Hebet: debile eſt. Cyllenius ce.mo. Mercurius qui trecentis & octo & triginta diebus zodiacũ ſuſtrat luna uero diebus uigintiſeptẽ & horis octo: Venus trecentis & octo & quadraginta diebus:Iuppiter annis duo decim.Mars duobus.Saturnus annis triginta. Sol diebus trecentis & quinq; & ſexaginta & horis ſex.Cyllenius dictus a cyllene monte arcadiæ in quo eũ pepit Maia. Heret. terro gradus eſt. Hẽt cœ.eſt in ſuo domicilio & plurimũ poteſt.

Cur ſi. per ſigna nunc planetas intelligit qui diuerſo mõ per cœlũ uagantur:nã ſigna ipſa zodiaci fixa ſunt: & ſemper eodem tenore uertuntur. Meatus: curſus & aberrant. Mũdo:per cœlũ. Obſcura.& propter eclypſes hoc dixit & quia a malis futuris & a terra contraxere nigredinẽ. Latus ori.

Succeſuſq; tuis flagraſſet curribus æther
Hi ceſſant ignes: Tu qui flagrãte minacẽ
Scorpioni icẽdis cauda:chelaſq; peruris
Quid tãtũ gradiue paras:nã mitis in alto
Iuppiter occaſu prẽitur ueneriſq; ſalubre
Sidus hebet motuq; celer cylleni⁹ hæret.
Et cœlũ mars ſol⁹ habet; cur ſigna meat⁹
Deſeruere ſuos:mũdoq; obſcura ferũtur.
Enſifer:nimiũ fulget latus orionis.
Imminet armorũ rabies :ferriq; poteſtas
Cõfũdet ius omne manu ſceleriq; nefãdo
Nomen erit uirtus multoſq; exibit i ãnos
Hic furor: & ſupos qd ꝑdẽ poſcere finẽ
Cũ domio pax iſta uẽit duc roma maloꝝ
Cõtinuã ſeriẽ:cladẽq; i tempora multa
Extrahe. ciuili tãtum iã libera bello.

Oriõ ſidus eſt quod in ſuo ortu & occaſu tempeſtates acerimas concitant bellaq; & cædes ſæpe portendit. Effingitur in forma inuenis enſe accincti. Is precibus hyrei deũ hoſpitis louis Mercurii Neptunniq; urina genuſ fertur & cũ ueneratore euaſiſſet egregius:iactaretq; ſe quodcunq; monſtrũ uel irata terra produceret confecturũ. ſcorpiũ illa emiſit:cuius ictu hic peremptus in ſidus conuerſus eſt.ut canit Oui. diuerſas de eo opiniones lege apud Higinũ. Nimiũ ful.quaſi dicat ſæua bella ſuo ſplendore & toruitate prædicit. Iminet: inſtat. Ferriq; po.i.uis iuſtitiã opprimet & ius faſq; omne. Sceleriq;:audacia & ſcelus pro uirtute habebuntur:uirtutiſq; nomine appellabuntur Hic ſi:hæc bellorũ inſania. Exibit in mul.an.progredietur & durabit pene quinquenniũ: quoad apud mundã uicerit cæſar. Quid pro nempe nihil quia finitis his bellis amittetur libertas & roma ſeruiet:melius itaq; erit ut diu bella ciuilia durent. Cũ do. Tyranno & libertatis occupatore per quẽ intelligit cæſarẽ dictatorẽ qui aduerſariis ſuperatis finẽ bellis impoſuit:& breui duratura pax fuit. Quippe ante quinquenniũ elapſũ ex eius cæde alia ciuilia bella ſunt excitata:quæ cũ confeciſſet auguſtus:imperii habenas ſibi a patribus delatas arripuit.Itaq; hæc poeta deplorans inquit. Duc cõti.ſe.malorũ.trahe & patere continua bella ciuilia. Extrahe cla. ꝓduc & ꝓtrahe cædes.

¶OMNIBO. Hi ceſſant ignes.i.nihil tale minantur ſidera. Tu qui flagrante: maris domicillum eſt aries & ſcorpio:hunc dicit totum ſcorpionem cum libra occupaſſe: ita ut in cenſo ſcorpione bellum ſignificet. Nam ſicut mars totum cœlum occupauit:ita & bellum uniuerſo orbi futurum apparet. Cauda:uidemus enim ſcorpione m cauda lætiferum uulnus infetre. Chelis ipſius: ſcorpionis quæ libram efficiunt:ergo ſcorpio occupauit etiam libram quæ domus ẽ Veneris. Tantum ſcilicet malorum. Gradiue:mars. Nam mitis ab alto:luppiter relicta domo ſua piſce & ſagitario:in occaſu conſtiterat: ergo quoniã ſidera præter naturã per cœlũ feruntur aliquod magnũ malũ orbi impendet. Cyllenius:tardatur mercurius præter naturã: nã ipſe mercurii curſus cæteris celerior eſt:prærer nã(ut dictũ eſt.) Cyllenius:mercurius a cylleno monte arcadiæ in quo natus eſt. Et cœlũ mars:ſequitur ꝙ cũ cætera ſigna relictis domibus ſuis uacuũ cœlũ reliquerint marti.& bellũ toto terrarũ orbi futurũ ſit. Obſcura teruntur:id eſt cum ſol & luna patiantur eclypſim præter rationem. Enſiferi fulget orionis:orion uenator fuit:& anſus eſt dianam de ſtupro compellare. Diana uero indignata ſcorpionem in eum miſit qui eum ueneno confecit mox in ſignum cœleſte traſlatus eſt: quod in ortu ſuo bellum ſignificat. Enſiferi χρυσὸν ἄορ apud græcos dicit quaſi aureum enſem ſerens. Latus quia lateri accommodauerat enſem. Rabiens:furor. Ius diuinum & humanum. Sceleriq; nefando. Quia uiolentia appellabitur fortitudo: Nam cæſar qui per uim omnia agebat fortis appellabitur. Sceleri:impierati,& uiolentiæ. Multoſq; ideſt magnus & diuturnus erit hic furor. Vt ſupe ros.primo furor erit ingenſ non ſolum inter ciues ſed inter cognatos:deinde diuturnus:quia multi interfuere anni uſq; ad extremum bellum:quod auguſtus geſſit cum antonio & cliopatra:deinde finis eiuſmodi erit ut ſatius fuerit non finiri bellum nam exitu ciuilis belli ſeruitus erit: quia cæſar omnia tenebit: ergo quod eſt quod ſuperos oremus ut finiãt ciuile bellum quando finis belli deterior futurus eſt ipſo bello. Cum domino pax iſta uenit.ergo ſeruierunt romani:nam dominus & ſeruus correlatiua ſunt: Duc roma: apoſtrophat ad urbem romam

noli inquit querere finem belli:quia tam diu libertas durabit quandiu etiam bellum durabit. Duc:protrahe: Continuam seriem.i.continuum ordinem belli sine intermissione. Extrahe:prolata.

Terruerāt satis hæc pauidā p̄sagia plebē
Sed maiora p̄mūt:nā qualis uertice pindi
Aedonis ogigio decurrit plena lyeo:
Talis & attonitā rapitur matrōa per urbē
Vocibus his pdēs urgētē pectora phœbū
Quo feror o pæā q̄ me sup æthera raptā
Constituis terra:uideo pangea niuosis
Caua iugis: latosq; hēi sub rupe philippos
Quis furor o phœbe doce:q° tela māusq;
Rōanæ miscēt acies:bellūq; sine hoste est:
Quo diuersa feror: prios me ducis i ort°
Quo mare lagere mutatur gurgite nili.
Hūc ego flumiea deformis trūcus arena
Qui iacet agnosco:dubiā sup æquor sirti
Arentēq; feror libiæ: quo tristis erymnis

¶SVLPi. Terruerāt:& si rūores prodigia aruspicū: astrologorūq; respōsa satis terroris incusserāt:tamē magis fūt cōsternati ciues ubi audiuere matronā deo plenā uaticinia implexa enūciātē. Præsagia: prædictiatiōes & præsētiōes rerū futurarū. Præmūt: uexāt. Aedōis: mēas sacerdos bacchi:Aedō mōs in thracia baccho sacer. Plēa lyeo.ogi. corrupta furore bacchi.lyeus dictus a λύω uerbo græco q̄ est saluo.eo q̄ uinū mēte & mēbra dissoluat. Ogigio:thebāo a ogige rege. Vertice pidi:per iuga mōtis thessali. Matronæ: quæ nome Oricia fuisse dicitur Matrōa ea proprie auctore gellio est quæ in matrimonio cū uiro cōuenit: etiā sibi liberi nōdū nati sint. Prodēs phœbū:mānifestās phœbi numē. Quo feror:hæc sibi i aerē rapi.& in diuersas terras ubi cōfluctus futuri erat discurrere uidebatur. Opeā:o apollo qui sic est dictus a sagittarū emissiōe: pei enī græce ferire significat.auctor est Festus. Cōstituis: fistis. Pāgea: pāgeus thraciæ mōs thessaliæ iūctus ad quē Cæsar a pōpeiāis fere ad deditionē coactus est. Hēi: mōtis in thessalia. Philippi: oppidū est in thessalia cū cāpis eiusdē nominis apud quos pugnatā est inter cæsarē & pōpeiū rursusq; inter augustū & brutū. Quis furor:quæ ira & insāia. Quo: ad quē finē quid profuturi. Sine hoste. hostis enī is proprie dicitur qui ob æquā causā pugnat & his quibus nos uel qui nobis bellū publice cōstituerūt hostes dicūtur ut ait Pōpōius. Diuersa:alio conversa. Prios ortus.in oriētē: & per hoc indicat pōpeiū fugiētē in ægyptū in pelusio littore a septio & acchilla iussu ptolōei obtrōcatū esse:& insidias suscitatas i Cæsare a ptolōeo. Qua mare lagei. ubi nilus mare ingreditur iuxta alexādriā: unde in octauo: Vix tetigit qua diuidui pars maxia nili.Inuada discurrit pelusia septius amnis. Lagei: lagus pater fuit ptolōei eius qui Alexādro in ea regni parte successit ut Strab.ait:Ab hoc reliqui omnes ptolōei fūt appellati. Mutatur augetur & uariatur diuerso calore:tū propter nilū:tū quia ad pelusiacū arabia est rubrū mare pertigēs auctor est pli. Hūc ergo.Pōpei corpus absq; capite indicat quē suasu photini ptholōeus puer in naui quam ornatā præmiserat iussit occidi. Aequore:p æquor. Dubiā syrtī:reliqas pōpeiani exercit° post pharsalicū pliū ad iubā regē i aphricā cōfugituras indicat ubi cæ.eos supabit.dubiā aūt dicit qa syrtis nūc mare ē nūc terra. Quo: ad q̄ loca

¶OMNIBO. Terruerant sa. hæc quidē quæ thuscus uates prædixerat & Figulus astrologus uaticinatus fuerat satis trepidā ciuitatē reddiderant:sed accessit etiā q̄ quedā matrona furens per urbē ambage uerborū exitiū belli prædixit: & mortē pompei qui apud ægyptū a ptholpmeo iussus est occidi: & etiā filios pompei Gn. & Sextū tetigit:bellūq; inter antoniū & augustū ex una:& ex altera parte Brutū.nec prætermisit bellū augusti contra antoniū & cleopatrā:prædixit & mortē cæsaris. Hæc:quæ dicta sunt ab arunte & Figulo. Nā qua. dicit nō alter per urbē debachatā matronā han. q̄ solet in monte thebano furere bacchi sacerdos orgia celebrans. Pindi:pindus mons est thessaliæ:ubi bacchanalia mulieres frequenter celebrare solebant: quæ mænades dicuntur ἀπὸ τοῦ ἰάω.i. in lanio. Aedonis.i.threissa mulier.aedon autē mons est thraciæ:unde patrominicū fœ.ædōnis dis fecit autē sistolē.nā o natura productū est.Oui. Protinus in siluis matres ædonidas omnes. Ogigio lyeo. bacchо thebano.nā bacchus filius iouis & semeles q̄ cadmi fuit lyeus dicit qa liberet hōines a cutis λύω soluo: Hora.Nūc uino pellite curas.ogigio:Ogiges prius thebanorū rex fuit post cadmū. ergo a rege Bacchū ogigiū appellauit. Prodens:manifestans. Vrgentē:præmentē:nā plena erat numine phœbi qui cogebat eā mala futura prodere. O pean:pean proprie laus est apollinis:hymnū autē pro ipso deo posuit. Qua me su.æ.sic.n.esti mabat se ab apolline super æthera raptā fuisse.deinde in terrā cōstitui. Video p.dicit se uidere locū ubi cæsar & pompe.concurrerunt.Pangeū mons est thraciæ iunctus macedoniæ. Cana.iu.quia semper nubibus teguntur: Hemi:hemus: mōs est thracie :qui in thessaliā usq; porrigitur ad cuius radices iacent philippici campi. Latos phi.lōge lateq; porrectos cāpi philippici appellati fūt a philippo rege macedoniæ. Quis tu.est.s.quē uideo per thessaliā: que acies admiratio est. Māusq;nā sibi uidere uidebat rōanas acies manū cōserere. Bellū q̄si. qa ciuile. Quo di.festati se a philippicis cāpis rapi i ægyptū existiabat. In or.nā in oriēte est ægyptus. Qua ma.la.ea pre q̄ nilus i mare ifluit & maris undas mutat.nā nilus septē hostiis mare igrediēs sua magnitudine aquas cōfudit:ita ut aliū colorē tribuat. Lagei ægyptii.nā ptolomeus lagi filius unus ex pricipibus alexādri fuit qui post alexādrū ipauit a quo oēs ægyptii reges ptolōei fūt appellati. Hūc ego flu.dicit cum cur phœbus se i ægyptū rapuerit:ut p̄diceret mortē pōpei q post q̄ i thessalia victus fuit ac diu quo cōfugeret cogitaret tādē petiit ægyptū ubi ptholomeus regnabat:cuius p̄fem aliquādo i regnū reduxerat:sed ubi ptolomeus audiuit pōpeiū acie pharsalica victū consilio achille & photini cēsuit occidēdū.ut gratiā cæsaris iret. Fluminea ha.i harena nili fluminis. Deformis trū.quia sine capite:nā acchillas & photinus cū pōpeiū in naue p̄toria recepissent:abscisso capite trūcū i littore nili reliquerūt.caput uero theodotus ad cæsarē tulit. Dubiā sup æquora syrtim:rursus in alias regiones se transfert.i.in lybiam ubi bellū ciuile gestum est.cum Cato collegisset reli

quas exercitus post pompeium interfectum ad iubam numidiæ regem se contulit: qui mox ut instantes cæsaris manus effugeret uticæ seipsum interfecit: unde uticensis ē appellatus. Dubiam: quia syrtes aliquando uidētur aquam habere ad uehēdas naues: deinde subito arescunt: & in sicco relinquunt naues. Arentemque se. libyen: quia aquæ penuria laborat Quo tri.eri .acies enim pompei in thessalia uictæ trāslatæ sunt In africam a catone.

¶SVLPI. Aemathias aci. exercitus qui in thessalia super fuere. Nunc desu.al.expeditionē cæsaris in hispaniā desi gnat qua massiliam petreium & afranium expugnabit item aliā qua pompei filios apud mundam quo ex africa pulsi cōfugerant. Nubiferæ.alte & nebulose. Pyrenen: pyrene & pyreneus mons est qui hispaniam a gallia diuidit dictus a πῦρ quod est ignis: crebro enim fulminatur. Patriæ se. reditum cæsaris e munda denōstrat. cædemq; eius qui in senatulo a Bruto & Cassio tribus & uiginti uulneribus est affectus. Consurgunt par. eas indicat dissussiones quæ ortæ sunt post cæsaris mortem. Nam primum cum antonio inde cum bruto & Cassio pugnatū est ab Augu. postea cum sexto pompeio: ultimo uero iterum cum Antonio & Cleopatra. Per to.or.per asiam africam & europam. Da cer.no.lit.concede ut uideam pugnas nauales alibi q̄ ubi conspexi: intelligimus autem ipsam uidisse ea quæ in mari hadriaco & ad Massiliam cæsaris tempore gesta sunt: & nunc uidere alias apud Siciliam quæ ab augusto contra Sextum pompeium gerentur: & in Antonium & Cleopatram in mari actiaco. Vidi phili. prælia quæ ibi conseret Augustus cum bruto & Cassio indicat. De fecta: destituta. Laxo su. lētata ui diuinandi: siue lasso desesso: nam descendente numine solent pene exanimes esse. lacuit: exanimis remansit.

Transtulit æmathias acies: nūc desup alpis
Nubiferæ colles, atq; aerem pirenen
Arripimur: patriæ sedes remeam⁹ in urbis
Impiaq; in medio paguntur bella senatu.
Cōsurgūt partes iterū: totumq; p orbem
Rurs⁹ eo, noua da mihi cernere litora pōti
Tellurēq; nouā uidi iā phœbe philippos
Hæc ait & lasso lacuit defecta furore.

¶OMNIBO. Nunc desuper alpis. & iam hinc trahi tur in hispaniam. Nam ibi Gneus & sextus filii pompei in gentem exercitum compararunt una cum Scipione. qui post mortem Iuliæ socer fuerat pompei etiam Labie nus qui rei militaris peritus erat & multa præclara in gallia cum cæsare gesserat: ibi ergo bellum gestum fuit a deo acre ut cæsar uenenum haurire cogitauerit nam ut ostendit Plutarchus: quanuis adhuc adolescentes essent filii pompei dignas tamen imperio uires & audaciam ostētabant: ita ut extremum cæsari discrimen intentarint magnum prælium ad urbem Mundā commissum est in quo cum cæsar suos ægre impetum sustinere cerneret per medias armatorum acies discurens: elato clamore: si nihil inquit pudoris supereſt: corripite me: & in puero rum manus tradite: magna usus promptitudine & animi audatia repulsis hostibus triginta milia eorum cecidit ex suis mile fortissimos amittens: post prælium excedens ad familiares conuersus: sæpe numero ēp uictoria in quit: nunc autem pro uita dimicaui. Nubiferæ: quia nubibus frequēter sunt obuolutæ alpes. Aeream pyrenem mons est hispaniæ altissimus ad quem sicut Liuius in tertia decade scribit: Hannibal peruenit transiturus in itali am. Patriæ sedes remeamus in urbes: & statim uisa est reduci romam: ubi se uidere uidebatur cæsarem in sena tu a Bruto & Cassio confodi. Consurgunt partes iterum: nam Marcus Antonius cadauer cæsaris in forum con tulit: & rationem habuit qua per commiserationem mouit plæbe contra Brutum & Cassium: Totumq; per or bem: quia bella gesta sunt usq; in ægyptum: Rursus eo: quia uideo bellum inter Antonium & Cleopatram ex una: & Octauium ex altera quos uicit apud actiacum promontorium. Littora ponti: quia existimat se iterum ra pi ad cāpos philippicos ubi Octauius cum Bruto & Cassio conflixit ideo noli me inquit illuc reducere. Nam ip sos iam pridem uidi: sed potius me reduc usq; in pontum regnum Mithridatis: hoc autem dicit propter bellum quod aduersus cæsarem renouauit pharnaces Mithridatis filius ex ponto: & sine ulla belli mora uictus est. Et lasso defecta furore: sic enim fieri solet ut cum aliquis afflatus fuerit recedente spiritu: reliquatur exanimis.

¶Ioannis Sulpitii Verulani in secūdum Lucani librum in terpretatio.

In secūdū Lucani Librū sulpitii argumētū

¶Est ubi cōquestus nosci uētura secūd⁹
Iustitio idicto. narrat fera tpa syllæ
Post hæc brutus adit ostati mēte catōem.
Cui rursum nubit funesto martia cultu.
It capuā magnus. late occupat oia cæsar.
Teq; capit domiti. seqtur tū cōcio magni
Brūdusio it natus cuius tētare remota
Auxilia. obsessusq; tamē uix effugit ipse.

IAmq; iræ. Consternatis populis prodigiorum uarie tate aruspicum Vatumq; responsis: & furentis semi næ uaticinio utitur poeta ad iouem apostrophæ: orans ut uelit mortales latere futuros euentus ut possint eti am in malis speare aliquid siue mundus diuina prouiden tia regatur: siue temere casibusq; agitetur. Loquiturq; secun dum Ciceronis sentētiā qui inquit: præscientiam malorum cui prouideri non potest inutilem esse. præterea quid potest futura cognosere: nam si futura sunt: uitari non possunt. si possunt futura non erant: & bona non præuisa plus gaudii: mala uero præuisa plus doloris solent afferre. Iræ deum: qui hominibus ob peccata irati bella: pestem famem & alia mala minari & inferre putantur. Patuere ob prodigia & ua ticinia ipsa. Leges & fœdera: rationem & consuetudinem. Tumultu: mōstrifero turbatione præter naturam: monstra n.nō nisi ex naturæ discordia oriunt. Indixit nefas: denun ciauit bellum ciuile & cædes futuras. Hāc curam: sollicitu

M.annei Lucani pharsaliæ Liber Secundus belli

IAmq; iræ patuer deū mānifestaq;
Signa dedit mundus: legesq; &
fœdera rerum.

Præſcia monſtrifero uertit natura tumultu
Indixitq; nefas: cur hanc tibi rector olympi
Sollicitis uiſum eſt mortalibus addere curam
Noſcant uenturas ut dira per omnia clades
Siue parens rerum cum primum informia regna
Materiamq; rudem flamma cedente recepit
Finxit in æternum cauſas: qua cuncta cohercet
Se quoq; lege tenens: & ſæcula iuſſa ferentem
Fatorum immoto diuiſit limite mundum
Siue nihil poſitum eſt: ſed ſors incerta uagatur
Fertq; refertq; uices: & habent mortalia caſum
Sit ſubitum quodcunq; paras: ſit cœca futuri
Mens hominum fati liceat ſperare timenti
Ergo ubi concipiunt quantis ſit cladibus urbi
Conſtatura fides ſuperum: ferale per urbem
Iuſtitium latuit plæbeio tectus amictu

dinē noſcendi futura de qua ſtatius i Thebaidos ter tio pluribus agit. Per di.om.per auguria extipitia aſtra & uaticinia. Siue pa.re. locus ex abdito ſumptus philoſophiæ. Siue deus inqt a principio fata ordinauit & le ipſū fatis legeq; regit ſiue nihil fixum cō ſtituit: Sed oīa caſu quodā accidunt: fac ut lateant nos futura. Regna ifor. chaos ipſū qd erat materia abſq; forma. Stoici duo eſſe dicūt in rer̄ natura. Cām & materiam. Cām accipiunt id qd facit. Materiā id ex quo qd fit. ariſtoteles quattuor dicit) Materiam opificem formā q̄ unicuiq; opi iponit tanq̄ ſtatua. Ea dat eſſe rei & cōfirmat rē i eſſe & diſcernit rē a re. Quarto loco ꝓpoſitum ponit. i. finem ad quē aliqd fit. Flāma ce. igne in ſublimiorē locum abeunte. Finxit cās: firmauit ſeriem cār̄ iplexam. i. fata ipa. Se: ipſū deū. Qua cun. coher. loqr̄ ſecundū ſtoicor̄ ſniam q uolunt mūdum diuina ꝓuidentia regi: & fata a mundi pricipio ſtare. qd & Chryſippus ſēſit & Manilius his uerſibus explicat. Soluite mortales aīos curaſq; leuate Totq; ſu peruacuis curā deflere q̄relis. Fata regūt orbem certa ſtāt oīa lege. Lōgaq; p certos ſignant tpa curſus. Mūdū ſe. mūdi motū ſæcula afferētē. ex eo. n. cōſtāt cōfici turq; tpa. Iuſſa: ordiata & certa negoci amortalib⁹ afferētia. Im. li. fa. firmo termio & eor̄ ſeqr̄ opiniōem q dicūt fata tolli nō poſſe ſed ꝓduci: aut cōtrahi. Virg. i. vii. at trahere atq; moras tātis licet addere reb⁹. & i. x. Tolle fugaturnū atq; iſtātib⁹ eripe fatis. Siue ni. po. ē: ſnia ē epicureor̄ deos qetos eē & eor̄ ꝓuidētia mūdūq; regi: ſed caſu & fortuna accidere oīa. Poſitū: cōſtitutū firmū. Caſū: euentū ꝓter ꝓpoſitū. Eſt. n. caſus inopinatus ex fluentibus cauſis in his q̄ ob aliquid geruntur euentus. Sors: fortuna. Fertq; re. ui. mutat proſpa aduerſis & cōtra. Sit ſubitum quodcunq; paras: ſit cœca futuri ignorent hoies. Cœca: ignata. Timenti: paſſuro incōmoda. Ergo: poſtq̄ inqt aduertere mala futura. Indicto iudicio tēpla freq̄ntauere. Cōcipiunt. aio cōphendunt. Conſtatura: firma & imobilis futura. Fides: quā p mōſtra oñderant. Iuſtitiū: ſupple fuit. Iuſtitiū eſt iuris dicendi intermiſſio ob publicā calamitatē aut luctū. dictū quaſi iuris ſtatio: ſolebat āt id in publico luctu indici. Ferale: luctuoſū. Latuit: nō diſcernebat ab aliis ipſa ueſte Tectus plæbeio amictu. uulgares & pullas togas indutus.

Caſſus

Iuſtitiū

IAmq; iræ patuere deū: in huius ſcdi libri principio agit quō romani manifeſta certaq; ſigna belli uiden res. magno dolore affecti ſūt & oēs q̄rebāt quō deos placare poſſent: q̄q̄ adeo itati erāt: ut nullis ꝑcibus moueri potuerint. ſed poeta ad eū apoſtrophat q̄rens quidnā ita uoluerit hoies ꝑſcire inſtantia mala q; bus ꝓuideri non poſſit. Nā ſicut ēt Ci. dicit: ꝑſcientia malor̄ inutilis eſt cui prouideri non pōt: deinde dicit hoc euenīſſe: aut caſu: aut uolūtate fator̄. Patuere: aptæ ſunt ſignis & prodigiis: q̄ terra cœlo mariq; apparuere. Leges: cōſtitutōes. Fœdera rex̄. i. cōcordiā: nā tunc mutata eſt lex rex̄: cū bos pepit uitulū capite humano. & mulier infantem capite elephātino. Præſcia mōſtrifero: naturale eſt ut ex uulnere ſequatur ſanguis: ſed ex uulnere uictimæ nō uenit ſanguis. ergo natura dedit hoc. q̄ multor̄ futuror̄ præſcia erat. Tumultu: ꝓturbatōe. Indixitq; nefas: uerbū fœcialium ē qui ꝑſunt fœderibus faciēdis: hí. n. cōſulto popu. ro. cū qbus uolebāt idicebāt. Inxitq; nefas: uerbū fœcialium ē qui ꝑſunt fœderibus faciēdis: hí. n. cōſulto popu. ro. cū qbus uolebāt idicebāt. Inxit: denunciauit. Nefas: ciuile bellum: quod inter cognatos & parentes geſtū ē. Cur hāc: apoſtrophat poeta ad louem: q̄rens cur hoies in ſpe tenere noluerit o luppiter: inquit cur mala ita apta eſſe uoluiſti ut ſperare non poſſent Romani meliora fore. Olympi: cœli quaſi ὀλοσ̄ λάμπ οσ. i. totus ſplēdens. Per omina. p prodigia ſæua q̄ ex deor̄ ira procedūt. Siue pares rex̄. quaſi conq̄rit de deo ſiue natura: q̄ non occoluerit mala ut interim hoies ſperare poſſent ſed ut dicit ſpe remota: certa ſigna futuri mali dediſti. eſt autem ordo: quodcunq; paras ſit ſubitum. & mens ſit cœca futuri ſiue parens rer̄ finxerit cauſas. ſenſus eſt ſiue oīa diuina prouidentia reguntur ſiue oīa fortuitu trahūt nō debueras manifeſta ſigna hoibus dare: qd futur̄ eſſet: ſed incertos tenere: ut ſpe ſaltem inani fruerentur. Parens rex̄. ſiue natura ſiue deus: nō. n. differunt re: ſed noīe. Cū primū infor. re. cū primum chaos de rer̄ oīum materia fuit: & eam diſtinxit deus. Informia: ſine forma quia oīa permixta erāt & cō fuſa: nec elementum alter̄ ab altero diſcernebatur. Quæ: pro. i. Flāma cedente: pro recedente: quia diſtinxit ignem ab aqua terra. & aere: quo facto ſtatim lux apparuit. Nā terra quia grauior eſt in firmamento perſiſtit: circa quā eſt aqua q̄ leuior ē terra: aer uero quia leuior ē aqua: ſuperior exiſtit: at uero ignis oīum leuiſſimus regionē aeream petit. Finxit in æternū cauſas. i. facta rebus conſtituit. quæ præteriri uon poſſint: nam fatum nihil aliud eſt q̄ ſeries cauſar̄. ſuis ſeſe ordinibus inuicem tenens. Se quoq; lege tenens. qa legem ſuam ſibi ipſi deus impoſuit ut quicquid ſemel ſtatuerit. Illud mutari non poſſit. Et ſæcula iuſ. ſer. ſecundum ſtoicos qui oīa fatis regi dicunt. Limite ſtabili. termino fator̄. Siue nihil poſitum. i. firmatum & ſtatutum diuina prouidentia: hoc aūt ſecundū epicureos. qui oīa caſu & fortuna regi dicūt. Fertq; refert ui. quia mō hoc agit modo illud. Vices res hominum. Et habent mor. ea. i. ſunt ſubiecta fortunæ poteſtati. Sit ſubitum. i. prouiſum. Liceat ſpe. ti. ō uelim ignarā eſſe mentē futuror̄ malorū: ut ſaltē ſpē habere poſſint. Ergo ubi: poſtq̄ inquit iam certū erat ſore bellū romani magna ex parte parabant deos placare & ſubito iuriſdictio interdicta eſt. & nouēdiales ueſtes lugubres iduerūt: & oīa honoris inſignia depoſuerūt. Cōſtatura ſi. i. certitudo deor̄ magna clade cōſtatura ſit. Fe

OMNI BO.

rale:letiferum calamitosum:nam iustitium dicebatur quoties trepidatio aliqua erat in urbe:unde iustitiũ quasi iuris statio:& est uerbum iuris ciuilis.

SVLPI. Omnis ho.oēs magistratus. Purpura:uestis purpurea cōsularis. Nullos fas.nullũ cōsulē.Fasces eni eorũ sunt insignia. Tunc quæ. Tũc tacite sine clamore dolebāt ut solēt qui astāt morientibus.nā quoad uidēt eos aias exalasse nō plorāt. Primo fu.in pricipio mortis alicuius. Domus:familiæ.

Fasces

Concla mare

Cōclamata:deplorata tũc enī mortuis cōclamabaʒ quũ nullũ amplius uitæ uestigiũ esse reliquũ uidebatur.Estq; cōclamare satis clamare & deflere in qua re nulla dilatio est doloris & luctus. Exigit:requirit.

Brachia fa.Vetez mos erat in funere plangere hoc est percutere faciē pectora brachia. Premit:cōplexā do ipsa mater. Rigētia:frigentia. Exaīes:semimortuos. Minaces ocu.In instanti morte oculos mouere & caligare auctor est plinius. Nec est do.sed me. Dolor.n.ē de ꝓsenti,malo metus de futuro. Amās: ꝓdolore insaniēs. Incubat superinstat filio. Cultus ma.matronæ pullatæ deorũ tēpla frequētabāt. Deos:deorũ statuas & tēpla. Affixere pecto.so.in templis se prostrauere. Fudere:ꝑsere. Feriũt au.obtundũt deorũ aures clamoribus q̃ solent nobis ad uota patere. Diuisere de.diuīsim in diuersa tēpla se cōtulere:ita ut nullũ tēplũ ꝑcatricibus uacuũ esset. Factura iui.cōcitatura odiũ erga deos si nō exaudirēt: uel excitatura deos ad odiũ in supplices & ad inuidēdũ inter se de ueneratione. Liuētes plan.nigrōs pcussi one. Scissa ge.synecdoche. O mise.In cōcitādis & sedādis affectibus supra q̃ dici pōt noster ē poeta mirificus Nullũq; locũ prætermittit. Elicitq; pathos ab

Loci pathi

ætatibus:a fortuna:a loco:a tpe:a cā a qua & indignatio ē a mō Nūero forma quātitate Materia circa rē. a parabola ab imagine A minore ad maius a maiore ad minus:a Similitudine:Dubitatione:Attestatione:Nimietate:exclamatione:Taciturnitate:Repetitione obiurgatione:modisq; cæteris. Nunc:dum licet. Contundite:percutite. Pendet:in dubio est.

Omnis honos: nullos cōitata purpura fasces
Tunc quæstus tenuere suos magnusq; per omnes
Errauit sine uoce dolor,sic funere primo
Attonitæ tacuere domus. quũ corpora nōdum
Conclamata iacent;nec mater crine soluto
Exigit ad sæuos famularum brachia planctus
Sed quũ membra premit fugiente rigentia uita
Vultusq; exanimes;oculosq; in mꝛorte minaces
Nec dũ est ille dolor sed iam metꝰ incubat amēs
Miraturq; malum. cultus matrona priores
Depositi;mœstæq; tenent delubra caterua
Hæ lachrimis sparsere deos;hæ pectora duro
Afflixere solo:laceras in limine sacro
Attonitæ fudere comas uotisq; uocari
Assuetas crebris feriunt ululatibus aures.
Nec conctæ summi templo iacuereꝰtonantis
Diuisere deos: & nullis defuit aris
Inuidiam factura parens, quaz una madentes
Scissa genas planctu:liuentes atra lacertos
Nunc ait o misere contundite pectora matres
Nunc lāiate comas: ne ue hunc diferte laborem
Et summis seruate malis: nunc flere potestas
Dum pendet fortuna ducum; dum uicerit alter

OMNIBO. Omnis honos:ædilis:pretor:censor:consul:& cæteri magistratus. Nullos fasces: ideſt nullos honores:fasces autem proprie insignia consulum sunt:sed pro omni magistratu posuit. Tunc tenuere.s.q. in mente.s.quia tantus dolor erat ut uocem emittere non possent.Virgi.Et uox faucibus hæsit. Magnusq; per omnes:declarat quomodo quæstus suos tenuere:quia præ nimio dolore uox præmebatur. Sic funere:per similitudinem ostendit quomodo quæstus suos tenuerint quemadmodũ fieri solet cum aliquis moritur:primo quidem domestici tacent præ nimio dolore:deinde ubi iam spiritũ omnem emiserit omnes una uoce conclamant.

Primo funere:cũ primum spiritum emiserit. Domus ideſt domestici. Conclamata iacent:secundũ consuetudinem antiquorum locutus est:quia spiritus uitalis exclusus homines plærũq; fallebat mortuos calida a qua lauare instituerunt & per interualla conclamare:nam cum uidebant eũ interlauandum nō moueri: conclamabat unus.ha.ha.he.he.deinde uentrem iterũ lauabant:& iterũ conclamabant: postremo ueniebant ad uitalia & ubi uidebant spiritũ penitus abiisse:tum demũ omnes conclamabant. Nec mater cri.so.ideſt nondum iubet prefi cas uenire quæ more romano flerent mortuos.præficæ dicũtur mulieres quæ pretio conducuntur ad funus deplorandum. Exigit:postulat. Premit.i.palpitat explorans nunquid uiuat. Rigentia:frigida. Vita:anima.

Vultus exanimes:nunquid aliquis ex ore,spiritus reddatur. Oculos in morte minaces.i.minantes & quasi toruos sicut morientes habent. Nec dum ille dolor.i.nōdũ extat & apparet: dum adhuc spes aliqua supereſt:nā mater nescit quid faciat:& præ nimio dolore ei uox intercluſa ē. Miratʒ ma.i.obstupefacta est. Cultus ma.pri. matronæ quoq; suas uestes exuerũt:& lugubria indumenta accepere:& per tēpla iuisæ sunt. Priores cultus:q bus ī pace utebātur. Hæ lachry.spar.de.i.aliæ ꝑpleuere lachrymis simulacra deorũ. In limine sacro.i.uestibulo tēpli. Fudere:ꝑsparsere comas more,mœstarũ. Assuetas uo.uotis:quia uotis deos inuocare solebāt. Diuisere deos.i.deorũ tēpla:quia aliæ alia templa petiere. Parens:ideſt multitudo matrum quæ solent timere filiis suis, Inuidiam:ideſt odium diis concitatura propter nimias querelas. Quarũ una madentes.una ex illis matronis quæ cæteris nobilior erat adhortata est alias.ut nunc planctu miserias suas flerent:quando potestas esset flendi nā cũ alter ducũ uicerit:& si dolor magnus nobis erit:tamē lætitia erit simulanda. Madentes scissa genas:synecdoche. Scissa:lanjata. Liuētes lacertos ideſt liuidos qđ fit ex nimio planctu: nā mos erat lacertos nudos percutere. Nūc:quia nūc tēpus est:ut oēs nostras miserias lugeamus. Ne ue hunc differte dolorē:iā enī certa sunt signa mali futuri. Nec summis seruate malis:ideſt nec seruate ad extrema mala:nam cum alter ductum uictoriā obtinuerit:rep rimēdus erit luctus & simulanda lætitia:ergo nūc cũ licet lugeamus. Flere:pro flendi facultas:&

est constructio græca. Pendet fortuna:idest dum incertum est uter uincat.

Gaudẽdum ẽ his se stimulis dolor ipse lacessit
Nec non bella uiri diuersaq; castra petentes
Effundunt iustas numina sæua querelas.
O miseræ sortis. quod non in punica nati
Tempora cãnarum fuimus trebiæq; iuuentus
Non pacem petimus superi: date gẽtibus iras
Nunc urbes excite feras: coiuret in arma
Mundus: achemeniis decurrãt medica susis
Agmina. massagetes scythicus nõ alliget ister
Fundat ab extremo flauos aquilone suetos
Albis: & idomitum rheni caput oibus hostes
Reddite nos populis: ciuile auertite bellũ.

SVLPI. Gaudẽdũ:quia bella cessarint & tyrãni metu. Lacessit:stimulat & uexat. Nec non:Vtriquoq; castra uel Cæsaris uel põpeii euntes cõquerebãtur. Miseræ sor. miserandæ conditionis. Cãnarum:Cannæ apuliæ uicus ẽ apud quem ultra quadraginta milia romanorum ab exercitu hannibalis cæsa sunt. Trebiæ:Trebia fluuius est prope placentiam in Gallia Cisalpina & Appẽnino in padum fluens. L. Sempronii cõsulis clade nobilitatus. Non pa. pe. nõ querimus ab armis cessare sed gentes omnes. s. nos cõcitate: dummodo bella ciuilia deponantur. Extitec:ommouere. Achemeniis su. Susia quasi pars est persiæ inter eam & babyloniam posita, habetq; Susa urbem clarissimam quam Titonus Memnonis pater teste Strabone condidit Achemenios autẽ persas dicimus siue ab Achemone bacchenionis filio rege persarum siue ab achemenide tribu ex qua persarum reges traxere originem ut herodotus inquit. Medica:Media in asia regio contermina assyriæ & psiæ & mari hyrcano a medio medeæ filio cognominata. Totumq; hoc poeta dicit propter bellum parthicum quod gerebatur.

Cannæ

Trebia

Susia
Susa

Ache
menii

Media

Massagetes:nobiles populi in scythia asiatica solem colunt:& quum per deserta uagantur equorum quibus inuehuntur sanguinem potant. Ister:fluuius qui & Danubius dicitur in iugis germaniæ oritur & sexaginta fluminibus auctus per septem ora effluit in euxinum. Sueui:germaniæ populi: Non alliget:non retineat. Albis:germaniæ fluuius qui Sueuos a Ceruetiis diuidens mergitur in oceanum. Rheni:Rhenus ex alpibus oritur eluetios sequanosq; alluens bathauorum insulam efficit & mergitur in oceanum.

Massagethæ
Ister
Sueui
Albis
Rhẽus

OMNIBO. Gaudendum est. idest simulanda lætitia etiã si dolore pectora nostra afficiantur. His se stimulis: sic inter se conquerebantur mulieres primariæ. At nec ipsi uiri aliter affecti erant: cũ diuersos duces sequi cogerentur: sibi enĩ ipsis in memoriã reducebantur bella elapsa: & antiqua scilicet marii & Syllæ & cõparatione illorũ hæc instantia mala illis deteriora esse dicebant. His stimulis: his adhortationibus ad luctum. Dolor: idest dolentes mulieres. Diuersa castra: quia alii Cæsarem: alii Pompeiũ secuturi erant. Iustas querelas: quia iuste conquerebantur de sæuitia deorũ & secundũ Epicureos locutus est: qui nullã curã rerũ humanarũ deos habere uolebant. O miseræ sortis: ac si dicat satius fuisset q; perissemus q; ad hæc mala seruari. Punica tempora cannarum: uicus erat Apuliæ ignobilis cannæ: sed clade romana postea nobilissimus factus: & duorum ducum alter occisus est Paulus æmilius: alter uero Terẽtius Varro fugit & incertum fuit: uter magis probaretur: nã æmilium cæso exercitui superesse noluisse constat. At uero Terentiũ ut creditum est de republica nõ desperasse: ut apud Liuiũ diffuse legitur & Valeriũ. Trebiæ iuuentus: nã prima clades romanorũ fuit apud Ticinũ flu. secũda ad Trebiam. tertia ad locũ Trasimenũ. Quarta ad cannas. nã apud Ticinũ exercitus ro. primo fusus est ab Hannibale: & dux ro. Scipio sauciatus fuit: captusq; erat: nisi a filio qui postea a deuicta aphrica aphricanus ẽ appellatus: liberatus fuisset: huic bello Trebiũ succesit: haud procul a placentia ubi milites suos igne oleoq; fouit Hannibal: & homines ab Aphrica calida regione: romanos in sua hyeme duce sempronio uicerũt: dicit ergo se uelle fuisse ex his qui apud Trebiam ab Hannibale cæsi sunt. Non pacem: alii inquit pacẽ optarunt: nos uero bellum undiq; inferri: nã pace ciuilia bella excitantur: at uero cũ bellum instat: romani relictis bellis ciuilibus summ ptis armis se defendunt: huc igitur malorũ prouecti sumus ut melius sit optare bellum: q; pacẽ. Date gentibus iras: optat ut ab omnibus partibus orbis terrarũ bellũ urbi romanæ inferatur sic enĩ ciuilẽ discordiã sedari posse dicit: nam cum bellum cõmune est statim discordia & simultates inter ciues deponuntur. Vrbes se. cum quibus nunq; bellum fuit. Achemeniis su. susa nobilissimũ est perfidis oppidũ in quo (ut docet Solinius) templũ fuit Susæ Dianæ & auctore Strabone libro. xv. fere susia persiæ pars est inter eã: & Babyloniã posita: & susa urbẽ clarissimam habet: nã persæ & Cyrus superatis medis cum propriam terram in ultimis sitam uiderent: Susiam uer o interius & babyloniæ & aliis gentibus propinquam in ea imperii sedem locauerunt: simul & regionis conuenient

etiam uxoribus aliorum:idq; haud occulte. Alliget:teneat quominus ueniat in Italiam. Suæuos:populi sunt galliæ contra quos magno periculo bellum gessit cæsar. Flauos:quia flauos per colla crines gestant:& ex Gallia sunt quæ comata dicitur. Albis:flu.est in sueuis & fluuium pro regione posuit. Indomitum:quia belli cosissimi sunt populi. Omnibus hostes.summatim hoc præstate:ut omnis terrarum orbis bellum inferat:modo ciuile bellum auertatis. Auertite:nam cum romani se uiderint undiq; ab hostibus præmi:depositis simultatibus se defendent.

Dacus Geta

SVLPI. Dacus:daci & Gethæ in scythia uicini sunt. Sed Getas appellat eos qui ad pontum in orientem uergunt Dacos autem qui oppositum germaniam uersus ad Istri fontes quos olim dauos uocatos esse putat Strabo:& ideo apud Athenienses Dauorum & Getarum nomina seruilia abundare. Occurrat iberis alter: Cæsar inquit in hispanos se conferat Pompeius uero conuertat se ad parthicum bellum. Ad eos pharetras:alluſit ad mortem parthorum orientalium populorum qui pugnando & fugiendo sagittas emittunt. Nulla uacet tibi roma manus: nullus abstineat ab armis in te inferendis. Plurimus æther: magna copia ignis cœlestis.

Collapsus in ignem:descendens in speciem ignis nostri qui ab illo diuersus est. Per fulmina legitur & flumina. Sæue parens: magne iuppiter. Vtrasq; partes:Cæsaris & pompeii. Dum nondum meruere:antequ manus ciuili sanguine maculem: nam ubi conseruerint prælia digni sunt fulminari. Tanto ne: Actis ab iniustitia crudelitateq; reprehensio quod per tot cædes quærant patriam occupare quæ pro eadem a Tyranide liberanda faciendæ uix essent. Prouentu:fertilitate copia. Vter:an Cæsar an pompeius. Vix tanti: argumentatur a contraria causa. Tanti:satis honestum & digum. Vt neuter:nec Cæsar nec pompeius. Pietas peritura uiri:nequicq pii & qui mox pietatis obliti in ciues & propinquos pugnabũt. Egerit effudit. At miseros:patres uero inquit afflictabantur & oderant quod tam diu uixissent essentq; ad tanta mala reseruati. Angit:uexat. Fata uiuacia:sortem longæuam. Grauis:molestæ. Atq; aliquis:Hac longa sæuis oratione hæc bella ciuilia Marianis Syllanisq; conferuntur:in quibus qq crudelia omnia facta sunt tamen nunc multo crudeliora instare homines arbitrabantur. Primum itaq; Marii sors & crudelitas. Inde Syllæ cõmemoratur & Marius Pompeio Sylla uero Cæsari tacitæ conferri uidetur.

Hic dacus premat ide gethas:occurrat iberis
Alter:ad eoas hic uertat signa pharetras.
Nulla uacet tibi roma mãus uel pdere nomẽ
Si placet hesperiũ superi:collapsus i ignem
Plurimus ad terrã p fulmina decidat æther
Sæue parens utrasq; simul parteſq; ducesq;
Dum nõdum meruere feri:tanto ne nouoꝝ
Prouentu scelerum quærũt;uter iperet urbi:
Vix tanti fuerat ciuilia bella mouere
Vt neuter:tale pietas peritura querelas
Egerit.at miseros angit sua cura parentes
Oderuntq; grauis uiuacia fata senectæ
Seruatosq; iterum bellis ciuilibus annos
Atq; aliquis magno querens exempla timor
Non alios inquit motus tunc fata parabant

OMNIBO. Dacus: daci populi thraciæ sic a romanis appellati a græcis getæ dicuntur ut scribunt Pli.& Appianus q̃uis hos nunc poeta distinguat sicut inferius motura dacas ut clade getasq;. Occurrat iberis.Al.s. cæsar & bene prouinciam hispaniæ ei dat:q; galliæ & cæsar præfuerat & ex ea uictor redierat. Ad eos hic uertat:ideſt pompeius & suam quoq; Pompeio prouinciam dat q; hic aliquando de orietalibus triumphauit quo tempore Mithridatem & tigrannem superauit. Pharetras:quia orientales arte sagittandi peritissimi sunt:& præcipue parthi qui interfugiendum sagittis utuntur. Nulla uacet ti.ideſt nullum sit tibi ocium. Vel perdere no.nunc quasi tacitæ quæstioni respondet:quia occurrebat hoc tu bellum optas:ut bella ciuilia desinãt: at iuppiter ita statuit:ut imperium ro.pereat respondet si dii ita uoluere:potius uos fulminibus occidãt:q̃ mutuis uulneribus pereamus. Collapsus in ig.nam æther:cælestis ignis est αἰθὴρ enim ab αἴθω ardeo dicitur:quia elementum illud semper ardet. Sæue parens:& anteq̃ nocentes fiant fulmine inquit omnes perde.ac si dicat satius est nobis perire innocentibus q̃ nostro ipsi sanguine maculati uideamur meruisse. Sæue:uel magne:uel crudelis. Feri:percute. Dum nondum:dum adhuc sunt innocentes & sanguinem nondum inuicem fudere. Tanto ne nouorum:nunquid hoc permittendum fuit o superi ut duces tanto scelere quærerent uter eo rũ imperaret.Est autẽ argumentũ ualidissimum:nam hoc dicit:q; romani bellum ciuile gerãt:ut uel Cæsar uel Pompeius imperet est iniquũ & nefariũ:at uero si bellũ gereretur pro libertate ut neuter eorũ imperaret: æquũ esset sed tamen nec pro libertate quidem tantum bellorũ fieri deberet:quanto minus pro seruitute licet. Prouentu scelerũ.i.accessione scelerũ. Vix tanti:ideſt uix causa erat ut bella ista tãto furore concitarẽtur:ad hoc ut neuter imperaret:sed libertas seruaretur. Talis peritura pietas:quia paulo post pietatẽ belli habebunt nullã cũ partes sequentur omissa pietate bellũ summa libidine gerent ergo pietas peribit. At miseros.seniores dolebant q; tamdiu uiuerent ut cogerentur secundũ bellũ ciuile uidere:nã primũ uiderant inter Syllã & Marium

Fata uiuacia.i.uitã suã nimiũ diuturnam. Grauis senectæ:quæ ipsis molestior esse cœperat. Seruatosq;: sic Euander uirgilianus. Tuq; o sanctissima cõiunx Felix morte tua:neq; in hunc seruata dolorẽ. Contra ego uiuendo uici mea fata superstes. Atq; aliquis magno: nũc per cõparationem ostendit ipsos cæteris miseriores esse:nã etsi præterito tẽpore bellũ gerebatur a Mario & Sylla:tamẽ si bellũ illud cũ isto cõpararetur: multo illud hoc inferius esse uidebitur quo tẽpore inquit maritus exul urbe pulsus in minturnensibus paludibus latuit ea dẽ mala parabantur quæ nũc nobis imminent. Aliquis:scilicet e romanis senioribus. Exempla quærens: ideſt cogitans:nunquid antea tale aliquid populus romanus meminisset. Alios motus:q̃ tempore nostro.

SVLPI. Theutonicos:de iis & cymbris a Mario ſuperatis ſatis diximus libro primo. Libycos:aphricanos: nam primo conſulatu ſuo cum iugurta rege numidarum bellum geſſit. Secundo eum captum ante currum triumphans duxit. Continuauit autem ſex Conſulatus in quorum quarto Teutones fudit. In quinto cymbros & ſeditionibus remp. perturbatam ſedauit. In Sexto ultus eſt Syllæ iniurias. In Septimo periit. Exul: Cum Sulpitiana rogatione ſyllæ prouinciam marius uellet eripere: & legatus ad Syllam miſſus ut traderet exercitum eſſet occiſus. Sylla ſtatim dilato bello Mythrydatico legiones in urbē infudit: fugatoq; Mario omnia ex ſua ſententia geſſit. Marius uero cum deſperaſſet ſe poſſe reſiſtere Syllæ copiis clam urbe profugit. & apud Minturnenſes percuſſorum metu nudus in paludibus latuit. Inuētuſq; & in carcerem coniectus: immiſſum percuſſorem Gallū uultus auctoritate deterruit: acceptaq; nauicula traiecit in aphricam: ubi diu exulauit. mox Cinnana dominatione reuocatus ruptis ergaſtulis coegit exercitum Cæſiſq; inimicis iniuriam ultus ſeptimo conſulatu ut quidam ferūt uoluntaria morte deceſſit. Vlua limoſa: herba in limo paluſtri naſcenti. Auidi: bibuli. Laxæ: lente quæ non fluunt: uel lapſæ: quæ fluxerunt. Depoſitum tuum: Illic enim ipſum ſeruaſti. Eſt autem Depoſitum res quæ ad tempus cuſtodienda ſeruandaq; traditur ea conditione ut reſtituatur. Exedere: attriuere. Senem. marium ſexagenarium. Pædor: fetor & putredo dictum a pedibus uermiculis quorum diminutiuum pediculi. Conſul: uidelicet ſeptimum. Moriturus felix: quia ultus & ſpōte deceſſit: atq; ut ait Valerius ſi eum inter miſeros poſueris miſerrimus: ſi inter fœlices fœliciſſimus reperietur. Euerſa: deleta cedibus quas fecit in reditu.

Marius

Q uā p⁹ theutōicos uictor libicoſq; triū/
Exul limoſa mari⁹ caput abdidit ulua (phoſ
Stagna auidi texere ſolí; laxæq; paludes
Depoſitum fortuna tuū; mox uincula ferri
Exedere ſenē; longuſq; in carcere pædor.
Conſul & euerſa fœlix moriturus in urbe

Vlua

Depoſitum

Pædor

OMNIBO. Cum poſt teutonicos: Marius poſt debellatum Iugurtham cū rediiſſet romā: & triumphus uniuerſi ſenatus decreto ei concederetur. fama ſubito ſuperuenit inſtare Cimbros: Gallos: Senones: Teutones quos rumor ita uulgauerat deſeruiſſe regiones ſuas animo cum liberis & uxoribus ut Italiam occuparēt: & pulſis romanis ipſi imperium tenerent. & quemadmodum eſt apud Plutarchum. xxx. myriades fuere: una quæq; myrias decem milia hominum tenet. Marius cum maxima lætitia ſuſceptus eſt nō tantum propter uictoriam ex Numidia partham: quātum q; in tempore ueniſſe uidebatur ut tanto malo ſolus reſiſteret neq; alius eſſe uidebatur idoneus: qui hoc tantum bellum ſuſciperet. Ille ergo continuo factus eſt conſul: & quod raro cōtingit iuſſus eſt conſulatum continuare: duxit igitur exercitum aduerſus hoſtes: primo quidem eos uicit haud procul ab atheſi flumine: deinde alter conſul catulus cum oppoſitus eſſet cimbris: nam ipſe Teutones uiceratin loca tutiora ſe recepit: ueritus non poſſe uim tantam hoſtium ſuſtinere: & cum uictor marius læticiam cum uniuerſo exercitu ageret: rumor uenit catulum cum ſuis ab hoſtibus fuſum eſſe: tunc perturbata non nihil eſt lætitia marii & militum ſuorum: ſed tamen ſumpto animo ſe cum exercitu ad catulum recepit quem inuenit ſe in locis tutioribus tueri: nullam tamen cladem ab hoſtibus receſſiſſe. Collectis igitur exercitibus aduerſus hoſtes pugnandi occaſionem expectat. Hic cum ſæpe equitum caſtris hoſtes per ludibria inſultarēt: ut cogerent romanos euallo exire. & romanam illam fortitudinem oſtendere. Marius ſe continebat. Tandem legati miſſi ſunt a Cimbris qui peterent a mario & populo romano ſibi terræ tantum dari ut urbem condere poſſent: & in Italia habitare: cui legationi marius reſpondit ita uos terram tantūmodo Petitis uobis: at uero ſociis ueſtris nūquid nō prouiſum eſſe uultis: Nobis inquiunt tantūmodo: tunc cæteri quidem riſum tenere nō potuerunt cum hoc audiſſet marius: recte inquit facitis q; ſociis ueſtris terrā nō petitis: nam terram habent nunq; amiſſuri. Tunc legati intellexerunt quid marius diceret: & illi quaſi nō crederent minati ſunt multis contumeliis mariū pœnas daturum: & ne unquam mariū mentiri exiſtimarent: teſtimoniū rei facere uoluit: iuſſit enī reges teutonicos ad ſe duci: quos in uincula captiuos habebat: quos cū cathenis uinctos uidiſſent: tunc in maximos eiulatus cōuerſi ſunt: & ſe ad pugnam crudeliter apparabant: ut appareret nunq; deſcendiſſe in bellū & arma uēturos: marius cenſuit differendū: donec intercepta occaſione temporis pugnarent: & ſimiliter uicti ſunt cimbri omnes. mulieres autē ne in poteſtatē hoſtiū uenirent: aliæ uiros uulneratos occiderunt: aliæ parentes: aliæ filios: deinde ſe cruribus ſuſpenderūt: aliæ autem ſe pedibus equorū laqueis nectebant: & ipſos equos ad curſum incitabant: quo facto ad unum omnes conſumptæ ſunt mulieres: ſed tamen in poteſtate hoſtium ſex milia uenerūt. Poſt hanc uictoriam ſpecioſum triumphum de hoſtibus egit. & alter catulus collega marii cum exultatiōe triumphauit. Poſt aliquot annos marius cū pacem pati non poſſet: conſul egit ut ſi prouincia mithridatis demandaretur quā ante conſul alter ſylla ſortitus fuerat. & cum Sulpitius Tribunus plæbis legem tuliſſet de prouincia demandā mario exorta eſt contentio in foro. & Qu. pompeius alter conſul collega ſyllæ maxima ui reſiſtebat: ne illa lex conſumaretur: quod diceret prouinciam datam eſſe ſyllæ: ſed confirmata tandem lege ut prouincia demandaretur mario: miſit legatum Gratidium qui exercitum a ſylla acciperet. ſed legatus ille a militibus occiſus eſt: Sylla ubi uidit cōtra leges ſibi prouinciam arripi & nulla ſeruata conſuetudine iniuriam ſibi fieri: cum exercitu maximo romam uenit. Marius metuens ne reſiſtere poſſet ſyllæ: qui cum tanto exercitu uenerat clam ex urbe fugit: Vrbem ingreſſus eſt ſylla: & omnes qui aduerſi fuerant occidit: deinde conuocato ſenatu rettulit in ſenatū: ut hoſtis patriæ iudicaretur marius: & ſenatuſconſultū factū eſt ut mitterentur interfectores qui mariū occiderent. Marius minturnas ſe receperat: qui cum audiſſet interfectores adeſſe diuertit apud quēdam paſtorem eūq; rogauit ut ſe in abdito loco poneret: ut periculū effugeret. q; ſi opera ſua contigiſſet: pollicebatur illi ingentia præmia aliquādo daturū: paſtor metuens illū domi ſuæ tenere traduxit in ſolitudinē & ipſum in paludibus delitеſcere iuſſit: idēq; reticuit ſe nulli indicaturū: interfectores cū inueſtigarent eum & audiſſent apud paludes

De bello Iugurtino

diuertisse ad eum uenere nunc promissis:nunc minis.tandem pastorem illum cogerũt: ut sibi latebras ostende ret. Ad quem cum ueuissent:ipsum paludibus & cœno oblitum eduxerunt:& interficiendum minturnensibus tradiderunt.Marius igitur in carcerem & in uincula coniectus est: deinde cuidam cimbro negocium demanda tum est:ut marium occideret.Cimber ille ut carcerem ingressus est quasi uicisci uellet gentem suam:quam ma rius deleuerat bipenni instructus cum ad marium uenisset : statim lux maxima oculis obor ta est & maiestate il lius perterritus est & (sicut ipse dicebat) uox audita ẽ quæ illum a cæde marii arceret. Ille ergo cimber maxima dubitatione carcerẽ egressus magna uoce dixit:nõ possum interficere mariũ:mariũ interficere:non possum. Vn de ab illis stati m minturnensibus audito clamore e uinculis eduxerunt mariũ:illiq; optionẽ fecerũt eundi quo uellet:ac se paratos auxiliũ præstare fugæ:cũ uero marius consideraret quid nam potissimum faceret.Ecce uidit asellum obiectũ sibi pabulũ relinquere:& celeritate maxima ad quã confugere: tunc marius peritissimus augu riorũ intellexit:salutem suã in marti positã esse:unde nauiculã ascẽdit : & Carthaginem profectus in Aphricam cui a Sextilio qui præerat aphricæ iubetur se cõtinere a regionibus suis quas ipse teneret:Interea romæ seditio oritur inter consules.Octauiũ & Cinnam.Lucius Cornelius Cinna cũ leges prosterneret:& per uim & arma omnia faceret a consule Octauio urbe pulsus:ille corruptione Appii Claudii exercitum in potestatem redegit: marius uero audiens in aphrica milites collegit ubi erat serrorius & Gneus Carbo:qui ingẽti multi tudine ue nerant pastorum conuenarũ & huiusmodi generis hominũ: & ingenti exercitu urbẽ romã inuasere:sed anteq̃ romã uenirent hostes urbem romanã expugnatione diripiunt:deinde ad ianiculũ oppidũ profecti cũ istud ex pugnarent a consule Octauio pulsi fugantur.marius tres colonias Antium:Aritiã: Lauiniũ expugnauit: Opti mates cũ spem nullã resistendi haberent pigricia militũ qui pugnare nolebant corrupti recepti sunt in urbem quattuor exercitus:quorũ duo inter Sertorium & Cn. Carbonẽ dati sunt.ingressi urbem eã ferro & rapinis ua stauerunt:multi nobiles contrariæ partis a mario fuerunt occisi:in primis Octauius consul:Antonius uir consu laris:& eloquẽtissimus orator obtruncatus est:cuius caput marii mensis expositũ fuit.L.Cæsaris oratoris caput rostris suspensum est:tũc atharius quia salutare mariũ noluit:ipso inspectante mario occisus est. Alii cẽs itidem fecerũt:nã marius signũ militibus suis dederat:uti oẽs occurrẽtes quos ipse nõ salutaret.aut quorũ saluti nõ res ponderet in uiis necarent. Numitorius bebius per mediũ forũ lacerati carnificum uncis tracti sunt:ipse quoq; quintus maximus pontifex scæuola.per cõparationẽ igitur ostẽdere uoluit mala instantia grauiora fore: q̃ ma rii & syllæ ciuilis fuerit rabies. Theutonicos:quia primo theutonicos & cymbros uicit manus. Lybicosq; triũ phos quia iugurtã numidiæ regẽ captiuũ in triumphũ duxit. Que:pro ideſt. Auidi soli:ideſt sorbẽtis terræ: Fortuna:quia fortuna uolebat tantisper seruari incolumen mariũ:ut malorũ causa foret. Mox uincula:tũc eũ Marius in carcerẽ & uincula coniectus est. Exedere:quia ferrea uincula corroxere membra. Senem:ideſt ma riũ Cathenatũ:nã sexaginta annos natus erat. Longus pædor:quia q̃diu fuit in carcere immundicia & squalo re obsitus erat.pædor ẽ situs & sordes quæ in opacis enascitur locis:& in membri nexorũ dicitur a pede: quod pediculũ significat: an potius a παιὸ ποιδὸς puer:quoniã pueri a sordibus neſciũt abstinere. Consul & euer sa.marius in carcerem coniectus est mox consul futurus:& in summa felicitate moriturus uicta roma.

SVLPI. Pœnas ante dabat:ante pœnas patiebatur q̃ scelera cõmisisset. Mors ipsa refugit:refugere uisa est quia nec ab inimicis nec ab incommodo paludis & carce ris confici potuit. Fruſtraq; hosti:Cimber quidam pub licus minturnensium carnifex Galata nomine ad Mari um percutiendum immissus cũ primum carcerem est in gressus marii oculis igneo splendore micãtibus trepida re cœpit:mox marius cũ e lecto surrexisset inclamasseq; C.Mariũ occidere audes ille insanienti similis egressus est.clamans.Ego.C.Mariũ occidere nequeo.Hac de cau sa superstitione quadam ducti minturnenses eum carce re liberauerunt. Cumq; aduerteret marius asellũ pabu lum obiectum negligere & ad aquam percurrere augu rium capiens orauit amicos ut ad mare adducerẽtur:ubi piscatoriam nauiculam nactus nauigauit in aphricam ex appiano & Valerio maximo. Diriguit cum stupore contractus est. Torpente:rigente:Torpedo piscis est cuius tactu membra habetantur & rigent inde fit Torpor pigritia:& torpeo uerbum pigreo. Terribiles deos: furias ususq; est genere masculino secundum Orphei & aliorum sententiam qui dicunt utrũq; diis sexum ines se:sic Vir.de Venere intelligens Descendo ac ducente deo & alibi de Iunone aut lecto loquens ait: Nec dextræ erranti deus abfuit.& Tibullus Qui ueneris magni uiolauit numina uerbo:& Caluus Polentemq; deum uene rem. Marium:emphasim habet ideſt crudelem & sceleratum. Audierat:audire uisus fuerat:nam existimabat Galatam occursu cuiusdam dæmonis tertium. Legibus æui:morti quæ lex æui est.

Pœnas ante dabat scelerũ mors ipsa refugit
Sæpeuirũ: fruſtraq; hosti cõcessa potestas
Sanguinis inuisi primo qui cædis in ictu
Diriguit ferrũq; manu torpente remisit
Viderat imẽsam tenebroso in carcere lucẽ
Terribilesq; deos scelerum mariũq; futurã
Audieratq; pauẽs fas hæc contingere nõ ẽ
Colla tibi debet multos hic legibus æui

Torpedo Deos utriusq; sexus esse

OMNIBO. Pœnas ante dabat ideſt anteq̃ scelera comitteret:pœnas scelerum dabat marius. Refugit uirum ideſt mariũ:nam in minturnis paludibus latuit:quem etiam hostis cimber expauit occidere. Hosti: ideſt uni ex cimbris concessa potestas occidendi marium. Diriguit:contractus & debilis factus est. Torpen te:languente manu:quia ferire nõ poterat marium. Viderat:ratio est:uidere enim se existimabat immensam lucem. Terribilesq; deos scelerum:per deos significat furias.unde græce ὀρσẽῆσοὲῆλὲσ dicũtur dii qui habent utrũq; sexum:ut Vir.de Venere.Descendo ac ducente deo.i.uenere:quia nõ discernitur sexus in diis:hinc est q̃ dicunto κἄιῆ ὲὸσ.Deos igitur scelerum:ideſt furias uidit.Megæram:Tisiphonem:Alecto. Mariũq; futurum

non qualis erat in carcere:sed qualis esset futurus'. Debet multas mor.ideſt auctor erit multarum cædium'an teq̄ ipſe moriatur. Legibus æui:ideſt ſatis.

Ante ſuã mortẽ'; uanum depone furorem:
Si libet ulciſci deletæ funera gentis
Hunc cymbri ſeruate ſenem:nõ ille fauore
Numinis ingenti ſuperũ protectus ab ira
Vir ferus & romam cupienti perdere fato
Sufficiẽs:idem pelago delatus iniquo
Hoſtilẽ in terrã uacuiſq; mapalibus actus
Nuda triũ phati iacuit per regna iugurthæ
Et pœnos perſſit cineres:ſolatia fati
Carthago mariuſq; tulit. parientẽq; iacẽtes
Ignouere deis,libycas ſibi collígit iras
Vt primum fortuna redit.ſeruilia ſoluit
Agmina.cõflato ſæuas ergaſtula ferro
Exeruere manus.nullí geſtanda dabantur
Signa ducis.niſi qui ſcelerũ iã fecerat uſum
Attuleratq; in caſtra nefas proh fata qs ille
Quis fuit ille díes marius q mœnia uictor
Corripuit.q̃toq; gradu mors ſæua cucurrit
Nobilitas cum plæbe perit,lateq; uagatur

SVLPI. Furorem:cupiditatem interimendi Mariũ Funera gentis:ueſtrorum exercituum cædem. Serua te hũc: nam nõ minus ſeuiet in romanos q̃ in uos olim: Non ille. Marium inquit non conſeruauit deorum benignitas ſed ira ipſorum in romãos quos quia decreuerant perdere: hunc efferum elegerũt qui eſſet eorum uoluntati ſatiſfacturus. Protectus:nam quũ per deuia iter ad mare arripuit ſub foliis latitans perſequentes euaſit. Ferus:ſupple fuit. Iniquo pelago:non tranquillo:Nã inſurgente tempeſtate perfracto gubernaculo uela uentis quo ſors eum duceret permiſſit. Hoſtilem in terrã: prohibitus enĩ lybie ingreſſu ueluti hoſtis a Sextio prætore in mari hyemen perferre coactus eſt paulo ſupra lybem inter Numidarũ montes non longe a quibus annis ſuperioribus in iugurtham numidaſq; ipſe pugnauerat. Actus mapalibus uacuis:agitatus per domos paſtorum deſertas. Mapalia & magnalia paſtorum caſæ linguæ punica appellantur: in hocq; ſolo differunt quod mapalia primã corripit magnalia producit. Iacuit:quia inhonoratus ſpretus:& infrequens. Nuda:hominibus uacua propter cædes illic ab ipſo factas: & agros lateuaſtatos. Triumphati:de quo triumphauerat. Iugurthæ filii manaſtabilis cuius bellum Saluſtius ſcribit. Et pœnos preſſit cineres:fertur marius deletæ carthaginis ipe luncam quãdam habiraſſe. ut plutharchus & ſeneca meminere:& ideo ait eum ruinas carthaginis calcaſſe. Tulit ſolatia fati :accepit ſolamen ſuæ aduerſitatis. Nam Carthago cernens Marium ex tanta fœlicitate in tantam miſeriam cecidiſſe ſe ſolabatur.& marius potentiſſimæ urbis ruinas aſpiciens æquíore animo aduerſam fortunam ferebat. minuſq; deos incuſabat & ipſis iraſcebatur. Libycas:barbaras & efferas quales habent afri. Redit fortuna:proſpera.quippe Cornelius Cinna conſul de Mario & iis quos Senatus hoſtes iudicauerat Gn. Octauio Collega aduerſante referret ad populum tincta eſt ſanguine concio:& Cinna patria profugus ad partes fugit Mariumq; cum ſuis ab aphrica reuocauit. Qui etiã ſeruis ad libertatem uocatis & ſolutis ergaſtulis confecit exercitum. Ergaſtula ſunt loca clauſa & officinæ ubi ſerui uel damnati operari coguntur:Ergaſtuli uero perſonæ ipſæ dicunturq; ab ἐργάζεσθαι quod eſt operor. Conflato ferro:diſſolutis cathenis & uerſis in arma. Exeruere:liberauere. Nulla geſtanda dabantur. Nemo inquit marii ſignifer eſſe poterat aut alicuius apud eum,poteſtatis niſi ſcelere aliquo inſigni ſe maculaſſet. Pro fata:Exclamatio. Præ rei immanitate. Quo mœnia uictor:quum Romam ingreſſus eſt. Nam ut florus habet hoſtiam primum diripuit & ut Appianus Lauinium Ariciam & Antium cœpit. Mox i urbem triplici agmine intrauit. Sed florus Quadruplici inquit. Diuiſere Copias Cinna marius Carbo ſertorius. Hic poſtq̃ omnis manus Octauii depulſa ianiculo eſt ſtatim ad principium cædem ſigno dato aliq̃to ſeuius q̃ aut in punica aut in cymbrica urbe ſeuitur. C. octauii conſulis caput pro roſtris exponitur:antonii conſuleres in marii ipſius menſis ceſi a ſimbria in penatibus domorum ſuarum trucidantur:Caſſii pater & filiis in mutuo alter alterius aſpectu. Quanto gradu:quanta celeritate crudelitatiſq; magnitudine. Nobilitas:nobiles.

OMNIBO. Ante ſuam.ſ.mortem. Depone:o cymber. Vanum furorem.ideſt nihil nocituram mario. Seruate ſenem:uobis o cymbri ſatius eſt ut ſeruetis incolumen marium:quia ultor erit ueſtrorum malorum multis enim cladibus romam capiet:& ſic maiorum ueſtrorũ fuiſſe ultor uidebitur. Si libet ulciſci.ſ.uobis cymbris placet habere ultorem ſeruatæ marium. Deletæ gentis:cymbricæ ab ipſo mario conſumptæ. Non ille fauore:non eſt ideo ſeruatus marius q̃ romæ fauerent numina:ſed quia romanis erant irati dii:ideo ſeruatus eſt ad ciuium perniciem. Vir ferus marius immitis & truculẽtus. Sufficiens fato:hic unus erat qui ſufficere poſſet uoluntatibus deorum qui romam perdere cupiebãt. Idem.ſ.marius: Iniquo pelago:pelagus iniquum appellauit q̃ non obruerit marium:qui cauſa malorum fuit. Hoſtilem in terram:aphricam bello ſubiugauit & iugurthã uictũ in triumphũ duxit. Vacuis mapalibus:ideſt quæ ipſe uacua & deſerta fecerat:mapalia caſæ ſunt paſtorales. Nuda regna.nãq; debellata aphrica deſertos agros fecerat. Pœnos pſſit cineres.i.ſepulchra & cadauera numidarũ calcauit:quos ipſe occiderat. Solacia fati:uiciſſim utrũq; miſeria & ruina alterius cõſolabat' qa Mariũ cõſolabatur ruina carthaginis:& miſeria marĩi:carthaginẽ carthago.n.euerſa & ipſe marius ad extremã miſeriã redacti fuerãt: Ignouere deis:nolo indignari dicebat marius:ſi ad extremã miſeriã redactus ſum:cũ uideã Carthaginẽ in tãtũ excidiũ deueniſſe: Et carthago dicit:nõ iraſcor.cũ uideã meũ hoſtẽ ad hanc deſcendiſſe calamitatem. Colligit iras libycas.i.iras quales habuit cũ libyam bello ſubegit. Fortuna.ſ.ſecunda quæ intea a Mario diſceſſerat:cũ primũ rediit. Soluit ſeruilia ag.quia Cinna pulſus a collega ſuo Octauio conſule exercitum appii Claudii corruptũ in poteſtatẽ ſuã redegit:& Mariũ exulem cũ cæteris exulibus ex aphrica acci-

uit in Italiã. Exeruere:liberauere:& nudauere. Ergaſtula.ergaſtulũ erat locus ad quẽ mittebantur ſetui fugiti ui ut operas ſuas cõpediti dominis abſoluerent:nã ἔργον opus στρέλλω mitto:ſed poſunt hic pro ſeruis cathe natis. Ferro cõflato:nã cathenæ ergaſtuli conflatæ ſunt gladios. Ducis.ſ.Marii. Nulli:deſt nullus geſtabat uexilla Marii:niſi quia in malorũ & ſcleerũ cõſuetudine uerſatus eſſet. Nefas in caſtra:uel paricidiũ uel latroci niũ uel proditiones. Proh fata:per exclamationẽ cõmiſeratur tẽpora:quibus a Mario capta ẽ ciuites Romana. Quis:nõ interrogantis:ſed obſtupeſcentis ẽ. Quis fuit ille dies:ideſt q̃ pernicioſus & letifer. Victor.ſ.Syllæ.

Corripuit mœnia:Nam ut dictũ eſt quattuor exercitus:quorũ duodati ſunt Gneo Carboni:& Qu.Sertorio in uaſere Italiã.& prima expugnatione hoſtiũ ciuitatẽ Ro.dirripiunt:deinde ad Ianiculũ ueniunt:ubi ab Octauio Conſule pulſi fugantur:Sed marius iam tres colonias expugnabat:ſcilicet Lauiniũ Antium & Aritiam:optima tes uero quia ſpem amiſerant poſſe reſiſtere tantis exercitibus:uel ſua uel pigritia militũ pugnare nolebant.Ma ritus & cinna recepti ſunt in urbem:quã captam cædibus atq; rapinis uaſtauere.Gradu.i.celeritate. Nobilitas cum ple.pe.quia nullis parcebant aduerſæ partis ciuibus:ſiue nobiles:ſiue ignobiles eſſent.

SVLPI. A nullo reuocatum eſt pectore ferrum:nul li pepercere ne iis quidem qui ad templa deum ſtatuaſq; confugerant. Lubrica ſaxa:pauimenta & ſtrata marmo rea in quibus propter ſanguinem nullus conſiſtere po terat. Vergentibus:ad mortem ſe inclinantibus. Præ cipitaſſe:abrupiſſe. Primo limine:ipſo ortu & pricipio. Fata:ſortem uitæ. Crimine:ab innocentia & ætate cõ miſeratio. Poſſe mori:quia partium aduerſarum. Tra hit ipſe furoris: auiditate occidendi tracti milites maria ni non quærebant nocentes & inimicos:ſed quencunq; obuiũ trucidabant. Viſum lenti:uidebatur eſſe ſegnis inertiſq; militis. In numerum:per ordinem ut occurre bant. uel in numerum hoc eſt ut ingens numerus conſi ceretur. Cruentus:crudelis. Ab ignota ceruice:Igno tis etiam capita amputabant ut haberent quod oſtende rent Mario: & quo ſe forriter egiſſe teſtarentur. Spes una ſalutis.Conſtituerat & indixerat marius ut quos ip ſe non ſalutaret:quibuſq; ſalutantibus non reſponderet milites interimerent dederat & aliud ſignum:ut quibus ipſe manum oſculandam præberet parcerent hinc.Qu: Ancharius ipſo mario uidẽte confoſſus eſt quia fatalem illam manum nõ porrexerat ſalutanti. Hic ancharius in Capitolio ſacra facturum marium adiit. ut facilius ueni am impetraret. Ille tamẽ q̃q̃ incoato ſacrificio appellan tem ab aſtantibus iuſſit interfici. appianus & florus au ctores ſunt. Pollutæ:maculate crudelitate. Mille licet:

Enſis: & a nullo reuocatũ ẽ pectore ferrum
Stat cruor in tẽplis:multaq; rubẽtia cæde
Lubrica ſaxa madent:nulli ſua ꝓfuit ætas:
Nõ ſenis extremũ piguit uergentibus ãnis
Præcipitaſſe diẽ:non primo in limine uitæ
Infantis miſeri naſcentia rumpe fata.
Crimine quo paruí cædẽ potuere mereri?
Sed ſatis ẽ iã poſſe mori: trahit ipſe furoris
Impetus: & uiſũ lenti quæſiſſe nocentem.
In numerũ ps magna perit:rapuitq; cruẽt9
Victor ab ignota uultus ceruice reciſos.
Dũ uacua pudet ire manu:ſpes una ſalutis
Oſcula pollutæ fixiſſe trementia dextræ
Mille licet gladii mortis noua ſigna ſeq̃tur
Degenero popul9: uix ſæcula lõga decoꝝ ẽ
Sic meruiſſe uiris ne dũ breue dedec9 æui
Et uitam dũ ſylla redit cui funera uulgi
Flere uacet uix te ſparſum p uiſcera bœbi

Eos arguit qui tam turpi oſculo uitam breui duraturam redimebant. nam ſtatim ut Sylla rediret eſſet ipſos in teremꝑturus. Noua ſigna mortis:marium dantem ſigna cædis quæ diximus. Vix decorum:honeſtum.Me lius eſt enim honeſtæ mori q̃ turpiter uiuere. Breue dedecus:ignominioſam breuemq; uitam. Cui uacet:fle re.Quis ſit uacuus ad deflendum cædes innumeras quæ factæ ſunt.Vix:Ordo eſt O bœbi uix uacat mihi defle re hoc manus innumeras coronæ intercarpentis membra diſcerpiſſe te ſparſum per uiſcera. Bœbi:Bœbius
bœbius & Numitor in uia depræhẽſi trucidati ſunt:& per mediũ forũ uncis carnificũ tracti.fuit & alius quidẽ Bœbius quem ſine ferro inter manus ſyllani milites diſcerpſerunt ut meminit florus.

OMNIBO. Et a nullo.re.quia quicũq; obuiã fierent oẽs occidebantur. Stat cruor in tẽplis:nõ proderant etiã tẽpla illis:Nã mos eſt:ut qui ad tẽpla deorũ cõfugiũt tuti ſint:ſed tũc illis nõ proderãt tẽpla. Lubrica ſaxa: quibus ſtrata erãt pauimẽta tẽplorũ. Madẽt ſcilicet ſanguine. Nulli ſua profuit ætas.nulli inquit parcebãt:uel plebei:uel nobiles:uel mares fœminæ:an ſenes ſiue iuuenes:ſiue pueri:an infantes fuiſſent. Piguit.i.nõ graue fuit militibus marianis occidere ſenes qui ad extremũ diem uenerãt. Præcipitaſſe:acceleraſſe. Annis uergẽti bus:declinãtibus in ſeniũ & decrepitã ætatẽ. Non.ſ.piguit occidere infantẽ paulo ante natũ:quod ẽ miſerrimũ calamitatis genus. Primo limine:primo ingreſſu:quia uix natus erat. Fata.i.fila parcarũ:quæ uix cœperãt du cere fila infanti. Crimine quo parui.cũ cõmiſeratione quod crimẽ inquit cõmiſerũt ipſi pueri:ut tã crudeliter occidi deberẽt. Sed ſatis eſt iã poſſe mori.i.ſufficiebat militibus marii: q; qui paulo ante natus erat mori pote rat. Trahit.ſ.milites Marianos. Impetus:quia quocũq; trahebat eos impetus furoris.eo ueniebãt:ſiue nocẽs: ſiue innocens erat unũquẽq; occidebant. Viſum lenti.i.uidebatur ille piger qui quæſiſſet nũ aliquis eſſet ſylla nus:nã nullo excepto omnes trucidabantur. Ignota cernice.i.obtruncabant quos nunq̃ cognouerant. Dum uacua pudet ire manu:ne ocioſus quiſq; eſſet alicuius ignoti hominis caput mario geſtabant. Spes una ſalutis oſcula:nam hoc ſignũ marius ſatellitibus ſuis dederat:ut ſi alicui ſalutanti manũ nõ iungeret Marius ſtatim ille occideretur,ſi uero porrigeret:abſtinerẽt ſe a morte illius. Vnde ancharius quidã:quia manũ marius porrigere noluit.in ipſius cõſpectu occiſus eſt.Hic.Qu.Ancharius (ut refert appianus) matitũ:i capitolio ſacra factuꝝ ob ſeruabat:ſperãs in ſacrificio iuẽtũ facile cõciliaturũ ſibi. Ille inchoato ſacrificio igrediẽtẽ ancharĩũ eũq; appe lãtẽ

ab astantibus iussit interfici. Fixisse.i.porrexisse: Trementia oscula: pro ipsorũ trementiũ. Pollutæ.s.sangui ne. Mille licet gladii:repræhẽdit eos quitã effœminati fuerũt:ut uitã redimerent osculando manũ:& dicit etiã si mille genera mortis subeũda esseut latius fuisset mori q̃ sic turpiter uiuere per osculũ manus impurissimæ. Sic. s.osculãdo manũ. Noua si.i.indicia quæ indicãt noua gña mortis. Mille g.mille gña mortis. Vix se.lõ.de.uix honestũ erat illis uiris (si modo nomine uiuorũ appellãdi sunt)osculari manũ cruentã: etiã si uita illis diuturna futura esset sed cũ uicturi iquit tãtisper sitis.dũ sylla uictor redeat qui reliquias marii trucidabit q̃to minus uobis fuit honestũ eã manũ osculari. Breue dedecus: quia nõ uita sed ignominia appellatur: sylla enim omnes illos interficeret. Cui uacet:uacuũ sit.q.d.tẽpus deerit si quis uoluerit uulgi cadauera deflere. Flere:profligẽdi. Bebi: hic Bebius cũ Numitorio:quia sylla nus erat iussu marii pro forũ unco carnificis protractus fuit:ut ostẽdit.L.flo tus.Hũc tamẽ mẽbrati dilaceratũ fuisse Lu. scribit historiã cõmutãs:nã alius Bebius ferroritu ferarũ iubẽte sylla lancinatus fuit. O bebi:ordo uix uacat flere inumeras manus coronæ itercapiẽdis mẽbra discerpisse te o bebi. M.anto nius

Innum eras intercarpẽtis mẽbra coronæ
Discerpisse manus aut te præsage malorũ
Antoni cuius lacerís pẽdentia canis
Ora ferẽs miles festæ rorantia mensæ
Imposuit trũcos lacerauit fimbria crassos.
Sæua tribunitio maduerũt robora tabo
Te quoq; neglectũ uiolatæ scæuola dextræ
Ante ipsũ penetrale deæ sẽpq; calẽtes
Mactauere focos paruũ sed fessa senectꝰ
Sẽguinis effudit iugulo flamisq; pepcit
Septimus hæc seqt repetitis fascibꝰ ãnꝰ

SVLPI. Intercarpentis: discerpentis & laniantis. Co tonæ: multitudinis in coronã expositæ: Antonii:marii Antonii oratoris absciſum caput manibus lætis inter epu las per summã animi ac uerborũ insolentiã aliquandiu re nuit marius: & suæ mense sacra eius sanguine contamina ri est passus: publiũq; anniũ quid attulerat in sinũ ecepit Fuit autẽ proditus Antonius a caupone a quo seruus eius uinũ emerat dũ in uilla amici lateret & p tribunũ militũ est occisus: cũ eius præmissi satellites dulcedine ipsius oratio ne detenti manus in hominẽ nõ auderent inferre. Præsa ge: prælciæ nuncitauerat enim metello q̃ nisi mature ad duceret exercitũ: populũ ro. qualia senonũ tempore esse passurũ. Cuius la. Caput huius Antonii in rostris postea positũ fuisse Cicero in tertio de oratione tradit. Penden tia canis: suspensa a capillis. Festæ:solemni cũ gaudio du ctæ. Fimbria:miles marianus. Crassos: patrem & filium Crassi quos cũ hostes persequerentur: pater prius filiũ occidi pas sus:& ipse ab insequentibus est occisus ut ait Appianus. Liuius in epitome filiũa militibus intẽremptũ dicit:pa trẽ uero seipsum confodisse:sic tradit & Cice.. Robora ma. sanguine tribunorũ rostra rincta sunt nã interempti tribuni fuere & e saxo præcipitari ut licinius. Tabo sanie. Te quoq; mutius scæuola pontifex maximus non marii senis tempore sed post eius mortẽ filii iussu aupud aras uestæ ad quas confugerat est interemptus. Dex tere uiolate manus multũ cruentatæ. Te neglectũ te spretũ cũ ob pontificatũ uenerari te debuisset. Penetrale deæ:aditũ uestæ: Semper calentes.in extinctus enim illic ignis seruatur. Ptpercit:abstinuit maculare cruore. Septimus hæc se. marius post occupatã urbẽ cũ Cinna consul factus primo sui consulatus mense duo de.lxx.an nis natus decessit.Cui suffectus Valerius Flaccus cũ in asia perisset Carbonẽ habuit successorẽ. Cinna postea a suis occiso Carbo solus consul restitit.Hunc secuti sunt.C. Norbanus.&.L.scipio: q̃q̃ & ipse Carbo consulatũ gerebat.Interim uero sylla intra tirenniũ mithridaticis rebus compositis ad quadraginta militũ hominũ secum agens exercitũ & mille lexcentasq; naues in italiã rediens Brundusii primũ appulit: circa canusiã sub annei uul turno hostes ei occurerunt:ibi Norba.fugatus est & scipio post datos obsides ab exercitu desertus & captus est. Carbo ratione hostes iudicauit qui ad syllã confugerant:& metellũ in primis inde papyrius. Carbo iterũ: & ma rius marii filius consules creati sumt pugnatũq; ad sacri portũ:ubi marius a sylla uictus præneste fugit & cũ clau sas urbis portas adinueniret per funẽ demissum quo se cinxit in murũ susceptus est. Carbo a metello ẽ supera tus sylla mariũ præneste fossa & muro concluſit.marius desperatis rebus suos hostes occidere statuit: per Bru tum prætorẽ ut ait Appianus.siue ut alii per Damasciũ qui in uocatos senatores præsertim in sæuolã sænit.sylla interea Romã exercitũ diuersis itineribus misit: & ut portas urbis occuparet imperauit. mox ipse ante portam in campo martio exercitũ statuit marius obsessus q̃q̃ frustra tentasset erũpere a Lucrecio offella Syllanatũ parti um uiro cum per cuniculum tentaret euadere orcum sceptus mortem in ipso cuniculo sibi conscium.Septimus annus septimus consulatus ad que omniũ primus ipse peruenit de qua re post fugam illam ex urbe ostentum dicitur habuisse septem aquilatũ pullos ut ait Appianus.

COMNIBO. Discepisse membra: quia sine ferro laceratus fuit membratim. Intercarpentis in medio carpen tis participium ab intercapo pis. Membra:tua o bebi.aut.s.uacat flete. Te præsage malorum quia sic diuina bat futura fata sua antonius hic enim antonius uir consularis & clarissimus orator occisus est & proditus a quo dam seruo per imprudentia: marcum enim antonium(ut appianus & plutarchus docent)ad fundum quendã fugientem: agricolla diligenter oculuerat: benigneque susceperat:seruum deinde industrium in diuersorium ire iusserat ut uinum emeret:cauponi uero cur diligentius uinum posceret inquirenti causam insusurrauit auri bus: Ille cum discessisset propere ad marium accelerans caupo: rem aperuit qua præcepta marius lætitia ge stiens accurrit ueluti operam necis eius susceperus:retinentibus eum amicis:Tribunus militum annius ad id facinus electus cæteros intra domum immittit quos antonius dicendi peritia suauissimis detinuit sermonibus multa uarie pieq; elocutus donec Tribunus ipse domum ingressus milites intentos ad audiendũ miratu san tonium peronate dissererentẽ interemit.caputq; ad maritũ detulit: sed audi genus crudelitatis in auditũ nã dici

Mensæ festæ:id est festi.s.marii.Ora caput. Canis.quia senior erat:& per crines caput eius. Fimbria:miles fuit marii qui duos crassos:patrē & filiū occidit in penatibus propriis:& in mutuo alterū alterius conspectu obtruncauit:ideo crassos pluratiue dixit.Appianus tamē dicit q̄ crassū cū filio una fugientē:cū hostes insequerentur:filiū prius occidere maluisse:ipse deinde inabsequētibus occisus est. Tribūtio tabo nā cū septimū cōsulatū sibi marius & Cinnū usurpassent:statī simul atq; magistratū inierūt.Sextus Iucius tribunus pl. e saxo calēdis lanuarii p̄cipitatus est q̄ mario futuras calamitates p̄dixerat. Robora: erat locus in carcere q robor appellabatur quo maleficorū genus p̄cipitabatur:sic dictū q̄ ante rubesteis arcis.i. seriniis ex robore factis iduebātur deinde p̄cipitabant:hic tracta est cōsuetudo de robore p̄cipitatus:ut apud Valeriū:familiares gracchi de robore p̄cipitati sunt:ita hoc & in loco Lucanus intelligit. Dici tū post robora.i. rostra ex robore facta maduisse sanguine prorum ac cōsulū:quorū capita in foro p rostris appēsa fuerūt: ut docet Appianus. Sæuola:nō a Mario senire iussus est occidi:sed a minore mario hæc autē.Q.mutius scæuo. pōtifex maximus fuit: q mortuo mario seniore minoris marii iussu uestales ductus ante oras occisus. Neglectū: cōtēptū: qa q̄is pōtifex esses tamē religionē tuā cōtēpserūt. Violatæ de.alluſit ad nomē illius primi scæuolæ q dexterā cōbuissit. Ante ip.in uestibulo ædis uestæ. Sed fessa se.sed iā inqt senior erat:ut uix posset sanguinē effundere cū occideret. Flāmiq; pepci:qa nec rogus sanguīe illius extictus est. Septimus annus :septies eni cōsul fuit marius & i septio cōsulatu mortuus est.

SVLPI. Oia passo: nam exhumilimo potētissimus euasit:& infelicissimo felicissimus. Mensoq; homini quid fata parārent:qui mensurauerat expertusq; fuerat aduersa & prospera quæ fortuna solet afferre. Iā quot cadauera: repetatur illud cui flere uacet. Sacriportū:themesis est: Sacriportus locutus est prope prænestē ubi marius iunior marii filius consul uicesimo ætatis anno factus contra syllam pugnans fugatus est anteq̄ sylla urbē occuparet. Sic enim ex Plutarcho aliisq; colligitur. sic indicat & Appianus. est etiā sacriportus locus intra urbē iuxta pallatium eius meminit Varro. Collina por.Thelesinus samnitum dux cū mariū obsidiōe liberare nō posset ad decimū a porta collina stadiū castra posuit.Ibiq; a sylla magna cū suorum strage superatus periit.est autē porta collina quæ ducit adquirinalē:eadē ferunt salariā appellatā. Caput mundi:imperiū romanū quod marius ad samnites trāsferre promiserat fauebant.n.partibus suis. Sannis.samnites inter picenum campaniam & apuliam populi sunt.

Iste fugit uitæ mario modus oia passo
Quæ peior fortuna pōt atq; oibus uso
Quæ melior mēsoq; hoī quid fata pararet
Iā quot apd sacri ceciderē cadauera portū
Aut collia tulit stratas quot porta catuas
Tū quū pene caput mūdi rerūq; potestas
Mutauit trāslata locū romanaq; samnis

Iacriportius

Porta collina

Sānites

OMNIBO. Omnia passo quæ peior fortuna potest quia nunc aduersa nunc secunda fortuna illū comitata fuerat: Nā hostis patriæ iudicatus marius exulauit:& minturnis in carcerē coniectus est. Quæ melior: triumphauit enim de.Iugurtha de Cymbris & Theutonibus:& consul factus ultus est iniurias inimicorū. Mensoq; homini:idest mario qui omnia impleuerāt quæ fata de illo iudicauerant futura: nā cū adhuc pubesceret marius & in agro mortē ageret:perhibent illū uestibus excepisse nidū ab aliqua delatū in quo septē pulli ferebantur:cū uero domū uenisset cū nido parentes admirati quæsiuerunt a uatibus quid aliud portenderet: Responderunt hunc hominē septies summū magistratū cū imperio consecuturū. Iā quot. Hic nescio quis: qui a poeta loqui introducitur qui pergit narrare cladē ciuiū romanorū quæ fuit bello ciuili:quod inter mariū & syllā gestū est: Marius quidē senior innumerabiliū cladiū aliarū super alias auctor extitit Romanis: sed iunior qui patri successit: apud paruā clamitatē ubi Romæ intulit cū sylla subacto Mithriade Romā forciot rediit. idq; cū marius senior audisset cū iā ætate confectus esset parti dolore parti senectute diē suū obiit. Marius itaq; senior cū uideret se nō posse urbē aduersus tantū exercitum syllæ defendere:ut tamē interea ulciscerētur inimicos suos ex senatu eligi iussit quosdam quos in carcerem coniecit & singulos eductos iugulandos mittebat ad mariū iuniorem:deinde ex urbe egressus in samnū profugit & lamponiū & Thelesinū duces samnitū ad auxiliū marii iunioris cōuocauit qui atrocius pyrrho & Hannibale etruriā omnem atq; campaniam depopulati sūt iam sylla ad urbem applicabat:dum omnes copiæ uenissent ad sacriportū & ad collinam portam concurrerunt.ibi septuaginta milia hominum & amplius sylla occidit.sacriportū: est themesis.& est locus non procul a prenestē: urbe ubi exercitum habebat marius:ad portam uero collinam lamponius & Thelesinus oppressi sunt samnitū duces: & septem milia ibi occidit sylla:unde in magno discrimine fuit imperium romanū:ne subacti romani regerentur: a samnitibus qui antea a romanis uicti fuerant marius illius clarioris marii affinis atq; cognatus: ut inquit Appianus cū ad sacriportū uenisse copias in preliū educit.acriterq; ab eo pugnatum uigesimum nondum egresso annum: sinistra acie inclinante.quinq; peditum cohortes:duæ equitum non expectata aliorum conuersione: arreptis signis ad sylam cōfugerūt. Actum primo mario cladis origo emersit:interfectisq; plurimis:reliqui prenestē fuga cōtendere. Quot cateruas:quasi dicat innumeras. Caput mdiū:idest Roma. Trāslata locum quia in periculo fuit ne imperiū romanum transferreretur ad samnites.Romana& samnis id est samnitū populus sperauit maiorē uictoriam tempore syllæ q̄ apud furcas caudinas consecutus olim fuerit:tāgit historiā.C.Vetrurius & Spurius posthumius consules romani.cū ducerent exercitū aduersus samnites:q luceriam sociā urbem populi Romani obsidebant. Duæ uiæ erant una breuior:sed circundata collibus ac saltibus. & per fauces duas ingredi oportebat. Altera uero latior: & longior: sed quia res celeritate indigebat miserunt Romani exploratores ad samnites.sed samnites rati id quod futurum erat: sub habitu pastorali miserunt exploratores Romanis cū gregibus & armentis. Romani statim ut hæc uident greges & armenta dirripient: pastores captiuos ad Imperatorem ducunt:Consules quærunt de rebus hostium: pastores responderunt samnites omnes occupatos esse circa

Lucerie ruinā quod romani credentes statim ingressi sunt fauces uiæ breuioris: uix ingressi sunt cū clamor ex ortus significauit romanos hostibus esse circumdatos: ut nullo modo exire possent: tandē cū frustra tentassent exire in collocutionē hostes uenerunt. potius uero sannitū dux cū noluisset consilio parere patris sui qui iusserat filio ut omnes romanos aut interficeret aut dimitteret intactos sub iugū omnes cū maximo dedecore: & clade & cū magna uictoria sānitū. ptās re. i. ipū ro.

Vltra caudinas sperauit uulnera furcas:
Sylla quoq; ī mēsis accessit cladibus ultor
Ille quod exiguū restabat sanguinis urbi
Hausit. dūq; nimis iā putrida mēbra rcidit
Excedit medicia modū: nimiūq; secuta est
Q ua morbi duxere māus: piere nocentes
Sed quū iā soli possent supesse nocentes
Tunc data libertas odiis: resolutaq; legum
Frenis ira ruit: nō uni cuncta dabantur
Sed fecit sibi quisq; nefas: semel oia uictor
Iusserat: ifandū domini p uiscera ferrum
Exegit famulus: nati maduere paterno
Sanguine: certatū ē cui ceruix cæsa pentis
Cederet: ī fratrum cecidērūt præmia fres
Busta repleta fuga. pmixtaq; uiua sepultis
Corpa: nec populū latebræ cepere feraz.
Hic laqueo fauces elisa; q; gūttura fregit
Hic se præcipiti iaculatus pōdere dura

SVLPI. Vltra furca. supra eā calamitatē quā ad caudi, nas furculas accepere. sunt autē furculæ caudinæ liuio auctore saltus duo alti siluosiq; montibus circa se perpetuis inter se iuncti. lacet inter eos satis patens clausus ī medio campus herbidus aquosusq; per quē mediū iter est: sed an teq; uenias ad eū intrandæ primæ angustiæ: & aut eadem qua te insinuaueris uia retro repetendo aut si ire porro pgas per aliū saltū arctiorē impeditiorēq; euadendū. Hunc in locū. T. Veturius & Sp. posthūius cōs. exercitu deducto cū nulla spes euadendi esset sannites obsidentes fœdere cū eis facto & sexcentis equitibus romanis datis obsidibus: ita exercitū abduxerunt ut omnes sub iugū mitterentur. Caudinæ: a caudio uicino oppido dictæ. Cladibus quas marius fecerat. Exiguū s. n. reliquias superstitis populi. Hausit: attraxit & quasi bibit: quod dixit ad eius improbandā crudelitatē. Dūq; ni. translatio a chirurgis qui cū putrida loca secant interdū sincerā carnē abscidunt. Putrida mē. per quæ nocentes & inimicos intelligit. Medicina: ultioni hæc comparatur. Nimiū se. est: altius secuit q; oporteret. Sed cū iā. s. sed cū nulli alii uiuerent. Tunc da. li. odiis: tunc licuit unicuiq; quē uellet occidere nulla lege seruata: nec sylla pones se arbitriū necandorū reseruauerat sicut marius. Itaq; diu sēuitū est: donec clamauit furfidius uiuere aliquos debere essent quibus imperarent: & uunc proposita est tabula q; duo milia nobiliorū mori uidebantur auctor ē Florus. Fecit ne assūpsit licētiā scelerū. Infandū do. uaria mortis crudelitatisq; genera mēorat. Domini enī ultra occidēdos fāulis se pbebāt & multi siue per odiū siue p pietatē dominos obtrūcabāt: & filii patres. Certatū ē: a filiis inter se. Ceruix cæ. caput āputatū. Cederet: in forte uēiret. Inpræ. fra. i salutē quā fratris caput gerēs assequebat. Fuga: ex fuga hoc est fogientibus. Latebræ: lustra & silue. Percussus. repercussus. Hic: aliquis. Elisa strangulata. Iaculatus: demittens sese.

Furcule caudine

Caudiū

OMNIBO. Vltra uul. i. supra quā fuere clades romanorū apud furcas caudinas cū cū consules romani lucerie obsessæ succurrere uellent hæc historia est apud. T. Liuiū. Sperauit. nā sannites ob hanc cladē sperauerunt potius romanū imperiū se consequi posse: q; tunc cū exercitū romanū clausū inter angustias caudinas tenuere. Caudinas: a caudio oppido quod haud procul inde fuit. Sylla quoq; sylla quoq; accessit mario qui clades romanorū augeret: quas marius senior & iunior intulerant. Vltor. i. ut partes syllanæ ulciscerentur clades a mario illatas ipse quoq; stragē fecit. Exiguū esset tamē ille fuit ultor. Dūq; mi. dū recidere uult id ciuiū quod corruptū erat redicit etiā quod sanū erat. translatio sumpta a medico: qui cū putridū ulcus incidere uult periculū imminet ne cū putrido sanū amputet quod fecisse dicit syllā supra modū. Qua morbi: quæ ita impellebat militū animos ea secuti sunt ut occiderent maria nos omnes: nā syllæ cū occidēdi nullus modus esset. C. Metellus: uel ut alii dicunt Offidius eius assentator & quis inquit finis erit cædis: nōdū enī quos occidi uelis statuisti: & quos seruari: tū sylla nōdū cōstituis: dic ergo quos occidi uis. faciā inquit sylla: & trido amplius quīngētos ciues romanos proscripsit: tū demū senatus tacuit: tū sylla duo talēta dedit qui pscriptos occideret. Quod autē iniustissimū erat ex eorū bōis qui occidebant ærariū fecit. Senatores quadraginta: equites mile & sexcētos ad mortē cōdemnauit teste Appiano: descripsit & pmia interfectoribus & his qui: accusarēt. & suplicia oculētibus insuper ascripsit: nulli inimicorū ad exercitū usq; suppliciū pepercit: uerū ptores: qstores: tribūos: & quoscūq; alios q eū hostibus simul qdpiā egissent fūmis pœnis affecit dicit ergo ante syllæ cōstitutionē nocentes simul & innocētes pisse. Periere nocētes: anteq; innocētes periēt cōsumpti sūt prius nocētes omnes. Soli nocētes: occisis nocētibus innocētes superērāt: & demū in innocētes sæuitū est unde quidā: Q. Anrelius ciuis romanus mediocris fortūæ uit nec discto nec facto bellis se implicās cū in forū uēisset: uidit nomē suū in tabella pscriptū: hei mihi dixit pdiā in albano me, psequunt: nā ppter suos agros in albano pscriptus erat: uix hæc uerba dixerat: cū sicarii interfector superuenit ipsū in foro obtrūcauit. Tunc data: qa permissū fuit cuicūq; syllāo inimicos suos interficere: & occidētibus decreta sunt duo talēta: siue seruus dominū siue filius patrē occideret. Resolutaq; legū frenis ideſt libera prohibitione legem. Non uni cuncta dabantur: sed sibi quisq; diripiebat. Fecit nefas: quia occidit illos quorū opes affectabat occupare. Sibi ad utilitatem suam. Infandum domini: quia decretum est præmium seruis: si dominum suum occiderent: frater fratrem: filius patrem. Certatum est: filii certabant inter se uter prior occideret patrem. In fratrum: quia frater a fratre occisus est. Busta. re. fu. i. fugientibus plena sunt sepulchra. Permixtaq; uiua sepul. quia uiua corpora latebāt in sepulchris. Latebræ se tanta multitūdo fugientiū erat ut illam cubilia

ſerarũ capere nõ poſſent. Hic laqueo fau. cũ aliter mortẽ fugere nõ poſſent: ſe occidebãt ne occideręt. Hic ſe præcipiti: aliquis ſe de altiori parte ædiũ præcipitẽ dabat.

SVLPI. Deſiluit: deorſũ ſaluit & ſe præcipitauit. Rapuere mortes. præoccupauerunt mortẽ ne inimici eius inferendæ poteſtatẽ haberent. Robora bu. ligna rogi quem ipſe parauit & anteq̃ ſe uulnerare incendit. Colla ducum pillo. Valerius inquit abſciſa miſerorũ capita nõ modo uultũ at ſpiritũ retinentia in conſpectũ ſuũ afferri uoluit: ut illa oculis quia ore nefas erat manderet. Ducũ: Marii theleſini & lamponii. Congeſta coadunata. Quicquid iacet: etiã cædes quæ ignorabantur. Nõ thracia: Diomedes thraciæ rex hoſpites mactere ſolitus eſt: & ſuis equis apponere: capitaq̃ eorũ affigere poſtibus. Tantũ ſceleru tot capita. Biſtonii thracis a biſtonia palude in thracia: quæ cũ ipſa regione a rege Biſtone nomẽ accepit. Anthei Antheus libybus terræ filius hoſtium cæſorum capita poſtibus affigebat. Nec græcia: Oenemaum indicat qui rex piſarum: & helydis hyppodamiæq̃ pater cum generi manu ſe periturum ex oraculo accepiſſet. procis filiæ equorum cum ea currentium certamen conſtituit ea lege: ut uictores illa potirentur: uicti trucidarentur. quorum quidem capita nam innumeri illic confluebant ante ianuam affigebat. Piſa aula: regia œnomai. Piſa oppidum in achaia ad alpheum fluuium. Quum iam tabe fluunt: poſtq̃ corrupta erãt parẽtes furti ſubtrahebãt ut ſepelirẽt. Cõfuſa: marcida ut diſcerni nõ poſſẽt. Notas: liniamẽta & ſigna. Dextra pa. pyphraſis. Vetitis: uetuerat eni ſylla ſicut & mariº cõburi cadauera ut feris alitibº p̃da eẽnt. Luſtraſſe: circũſpexiſſe. Pacis: irõia: pacẽ enim itelligit cædiũ finẽ quæ paria iã uictoria facta ſunt. Cũ qua ceruice: cũ quo trunco ut ipſũ pariter cũ ſuo capite ſepeliret. Manes catuli: Catulus Luctatius cymbrico bello Marii colega ne in marianorũ manus incideret ignis hauſtu ſe interemit ut inquit Florus. Appianus uero tradit ipſũ uocatũ in iudicio in cubiculo recenter illinito: & humido carbonibus accenſis ſponte ſuffocatũ fuiſſe. In cuius ultionẽ Catulus frater petiit ſyllã ut Marius pretor maioris marii frater ſibi concederet: cuius rei etiã Valerius meminit. & Florus his uerbis mariũ ipſius ducis fratrẽ apud catuli ſepulchrũ oculis eruribus manibuſq̃ defoſſis ſeruatũ aliquamdiu ut per ſingula mẽbra moriretur poſitis ſingulorũ hominũ pene pœnis. Victima hoſtia ſacrificata catulo. Pendit inferias perſoluit ſacra quæ mortuis fiunt. Nolentibus umbris: inuitis manibus catuli. Nõ ſanda piacula: crudelia ſacra & purgamina.

OMNIBO. Morteſq̃ eru. ra. ui. ſu. quia ſatius ducebãt ſibi ipſis inferre mortẽ q̃ in ptãtẽ hoſtiũ uiuere. Hic ro. bu. alter ſibi rogũ ſtruebat ut ſe in eũ iniiceret. Deſilit in flammas. i. cũ uix ſe iugulaſſet ſuper iniciebat ſe rogo. Et dũ licet. i. ante q̃ occidi uſſus ſita ſylla: uel dũ ſupereſt aliquid ſanguinis. Colla ducũ: ut Marii & Cinnæ telo ſuper ipoſita p urbẽ geſtabãt. Medio cõ. fo. qa roſtris ponebant. Illic ſi. foro. Cognoſcit. i foro cognitũ erat qcquid ſcelerũ cõmiſerãt & nõ corpa ſed capita cæſorũ i foro cognoſcebãt ſuſpẽſa. Nõ thra. p ſimilitudinẽ oſtẽdit crudelitatẽ ſyllanã: dicẽs nõ plura capita hominũ nec corpa i pſepibus diõedis regis thraciæ occiſa fuiſſe ab eqbus ſuis q̃ hũanis carnibus ueſccbant: & nõ plura cadauera cæſorũ fuerũt appẽſa poſtibus anthei gigãtis: uel ad aulã regis œnomai i ueſtibulo q̃ capita rõanorũ i foro pẽdebãt. Nõ tamẽ. ſ. cæſorũ. Tirãni bi. diõedis regis thraciæ. nã biſtõia pars eſt thraciæ. Lybiæ nec lybiæ. ſ. uidit tamẽ cæſorũ hominũ. Antheus gigas fuit q hoſpites qcũq; p libyã trãſirẽt ad luctã uocabat: & uictos occidebat: quorũ capita poſtibus ſuſpẽdebat ut cæteros terreret: cũ aũt i libyã hercules ueniſſet: puocatus ab illo certauit: & ſublimẽ illũ pectori ſuo lacertis aſtrictũ ſuffocauit. Nec græ. œnõaus rex piſæ filiã habuit hippodamiã pulchertime quã matrimonio deſpõſare uolebat hac lege ut qcũq; eũ curuli certamĩe uiceret: filia potiret: ad hoc plures forma puellæ capti cũ ad certamẽ ueniſſent uicti ſũt: & corpa cæſorũ iuuenũ i aula œnõai ſuſpẽſa ſũt: ut cæteri pterrerẽt: pelops tãdẽ certauit: & corrupto mirtyllo auriga puella potitus eſt: dicit ergo nõ plura capita in aula œnõai fuiſſe ſuſpẽſa q̃ in roſtris po. ro. Aulea pi. i. œnõai regis pyſæ. Cũ iã tã. ſed cũ inqt hic ſtetiſſent ſuſpẽſa: tãdẽ remiſſa ira data eſt ptãs unicuiq; cognoſcendi ſuos. Fluũt: pfluxerũt: p̃ſens p̃terito. Cõfuſa: qa nõ cognoſcebant. Notas: ſigna & indicia. Pauido ſub cofur. adhuc metuebãt q̃uis ira nõ nihil extincta eſſet. Subducit. i. clã ſurripit. Meq; ip. fingit hoc poeta dici ab eo quẽ ipſe loqui itroducit q uix caput fratris ſui dicit cognouiſſe. Impõere flã. i. cremare. Luſtraſſe: circuiſſe. Pacis ſyl. pacẽ appellat finẽ cædis. Perq; omnes trũ. caput ipſũ aptabã ceruici cæſorũ: dõec iueni corpus fratris mei. Quid ſã nũc ſpecialiter noĩat nõ nullos q crudeliter occiſi fuerũt iter quos mariũ uirũ ſenatoriũ ducis ipius fratrẽ: quẽ dicit iubente ſylla ad ſepulchrũ Catuli tractũ fuiſſe: & ibi tanq̃ uictimã occiſũ mẽbratim q; laniatũ fuiſſe: cruribus. n. brachiiſq; fractis: auribus p̃fectis & oculis effoſis apud catuli ſepulchrũ aliquãdiu ſeruatus eſt ut per ſingula mẽbra moriretur: auctor Liuius. Inferias ma. piacula catuli hic eſt Catulus quẽ cũ Marius occidi iuſ-

Biſtonii

Anthe⁹

œnomaus

Pyſa'

Marius prætor

Deſiluit percuſus humo: morteſq; cruẽto
Victori rapuere ſuas hic robora buſti
Extruit ipſe ſui ne dũ omni ſanguine fuſo
Deſilit in flãmas & dũ licet occupat igneſ.
Colla ducũ pilo trepidã geſtata per urbẽ:
Et medio cõgeſta foro cognoſcitur illic
Quicqd ubiq; latet ſceleꝛ. nõ thracia tãtũ
Vidit biſtonii ſtabulis pendere tiranni.
Poſtibus anthei libiæ nec græcia mœrẽs
Tot laceros artus piſea fleuit in aula.
Cũ iam tabe fluũt cõfuſaq; tẽpore multo
Amiſere notas miſerũ dextra parentum
Colligit & pauido ſubducit cognita furto
Meq; ipſum memini cæſi deformia fratriſ
Ora rogo cupidũ uetitiſq; ponere flãmiſ
Omnia ſillanæ luſtraſſe cadauera pacis
Perq; oẽs trũcos cũ qua ceruice reciſum
Cõueniat q̃ſiſſe caput quid ſãguine mães
Placatos catuli referã: cũ uictima triſtis
Inferias marius forſan nolẽtibus umbris

fisset orãtibus amicis ut ueniã daret:nil aliud respondit marius:mari oportet:q cũ sensisset Mariũ impetũ in se facere:cubiculo recenti calce illito: igniq; præcalefacto inclusus expirauit: & sic cõtumeliam hostis aufugit: nunc ergo sylla quasi placare uellet catuli manes:mariũ ducis ipsius fratrem ad sepulchr; catuli trahi iussit: ut ibi tanq; uictima immolaretur. Marius.s.iunior frater.

Pendit inexpleto non fanda piacula busto?
Cum laceros artus æquataq; uulnera mẽbris
Vidimus:& toto quanuis in corpore cæso:
Nil animæ lœthale datum: morẽq; nefandæ
Dirum sæuitiæ pereuntis parcere morti:
Auulsæ cecidere manus:exectaq; lingua
Palpitat:& muto uacuum ferit aera motu
Hic aures:alius spiramina naris aduncæ
Amputat ille cauis euoluit sedibus orbes:
Vltimaq; effudit spectatis lumina membris.
Vixerit ulla fides:tam sæui criminis unum
Tot pœnas cœpisse caput.sic mole ruinæ.
Facta sub igẽti miscentur pondere membra
Nec magis informes ueniũt ad littora trunci
Qui medio periere freto:quid pdere fructũ
Iuuit? & ut uilem marii cõfundere multum?
Vt scelus hoc syllæ cædesq; ostensa placeret
Agnoscendus erat,uidit fortuna colonos
Prænestina suos cunctos simul ense relcissos
Vnius populum pereuntẽ tempore mortis:
Tunc flos hesperiæ latii iam sola iuuentus

SVLPI. In ex.bu. i saciato sepulcro: uel iexpleto nõ saciato:p qđ ulciscẽtis Catuli rabiẽ taxat. Aequata mẽbris nã nõ prius uita priuauit q̃ oculos infelices eruerit:& singulas ptes corporis cõfregerit:ut inquit Valerius. Cæso:ãputato. Nil animæ lethale datũ: nil mortifer; illatũ uitæ:sic enim ipsum scindebant ut uita conseruaretur. Morem. crudelitatem accusat quod eius uitam seruabãt quem studebant iterficere. Parce morti: seruate uitam: Palpitat:mouet. Muto:non uocali nam non emittebat uocem: Spiramina maris adun.id ẽ uncum nasũ. Euoluit orbes:uersando eduxit oculos. nam præsli uoluunt exeunt. Vltimaq;:ultimo loco ei oculos eruerunt.ut uisis mẽbris amputatis maiori cũ dolore decederet. Vnũ caput marii corpus. Criminis:crudelitatis. Sic mole nõ alter dissipant eorum membra qui ruinis obruunt: nec sunt magis laceri qui mersi in mare ad littus deserunt.

Informes: qa agitati fluctibus & exesi a piscibus. Mole ruinæ:ædificiorum ruentium pondere. Trunci: cadauera truncata. Quid perdere fructum: improbat catuli consilium quod syllam non ea uoluptate affecerunt quã ipsi putauerant:qppe multum eius fedatũ nequit agnoscere. Vt uilem: ut uulgarem. Cõfundere:deformare.

Fortuna pnestina:habebat pneste fortunæ templum illustre unde certa edebant oracula ut ait Strabo. Simul recisos: qnq; milia enĩ pnestinorũ spe salutis p.P.Cethegum data extra mœnia municipii euocata cũ abiectis armis humi corpora prostrauissent interficiẽda protinusq; p agros spargenda sylla curauit. Quippe Lucretius ofælla prænestæ recepta: senatores omnes qui cum Mario bellum gessissent partim iterfecit:partim in uincula coniecit quos sylla adueniẽs inermes in campũ exire iussit: & paucis sibi utilibus electis reliquos i tres ptes distinxit i romãos sanites & pnestinos.romãis q̃q̃ morte digna ppetrassẽt p pconẽ salutẽ denũciata reliquos cõfodi ipauit i romãos sanites & pnestinos.romãis q̃q̃ morte digna ppetrassẽt p pconẽ salutẽ denũciata reliquos cõfodi ipauit Mulierib⁹ eoq; liberis libre abire pmisit:ac ciuitatẽ diripuit hostiliter. ex maxio & Appião. Colonos:habita tores. Tpe mortis uni⁹: itra tãtũ spaciũ q̃tũ un⁹ hõ posset iterfici. Flos hespiæ iuuẽt⁹ ex bellis supiorib⁹ reliq̃. OMNIBO. Pendit:pro pependit:pñs,p præterito. Nolẽtibus umbris:quasi tantã crudelitatẽ nec umbræ catuli q̃ iussus fuerat occidi a seniore mario patiebantur. Vmbris.s.catuli. Non fan. detestanda. Inexpleto busto:non saciato qa saciari non poterat sylla cæde huius adolescentis. Vidimus: qa poeta introducit loqui dicit hoc ætate sua uidisse. Aequataq; uulnera mẽbris:quia quot mẽbra erãt tot uulnera in eius corpore cõspicie bantur. Corpore cæso:quis eẽt interciſus uiuebat tñ:cũ uitalia læsa non eẽnt: nã singulis articulis iussit eũ icidi sylla:iussitq; oculos post oĩa mẽbra effodi:ut sui corporis laceratione uideret. Lœthale:mortiferum. Datum aiæ:quia uitalia læsa nõ erãt. Mortẽq; nefãdæ:inauditũ crudelitatis genus.s. pcere morti peuntis: qa cũ peribat mori tamẽ nõ poterat. Auulsus:describit quũ interciſus fuerit. Palpitat li.i.mouet Muto:qa mouebat lingua tus erat marius. Non aliter inqt moles q̃ de mõte ceciderit in corpus alicuius ipsũ cõfringit q̃ erãt dissipata mẽbra Marii:aut certe quale est cadauer in undis maris iactatũ: tanddẽ a piscibus laniatũ in littus iacitur. Miscentur:cõfundũtur. Ruinæ:montis uel saxi uel tecti. Quid perderefructũ:miror q̃ hoc fecerint satellites Syllæ: pdiderũt enim fructũ:quia deformauerũt membra sui inimici:& sylla inimicũ mariũ cognoscere nõ potuit: quẽ si cognouisset gratius fuisset syllæ. Iuuit.s.satellites Syllæ. Perdere fructum: quia nihilo magis cognouit eũ sylla q̃ si alterius eius corpus esset. Agnoscendus erat: non ita deformis esse debebat: ut cædes inimici esset grata syllæ. Fortuna:prænestina:quia ut inquit Strabo:habet prænestæ fortunæ templũ illustre:undecerta edũ tur oracula. Vidit colo.cunctos:populum pereuntẽ tempore unius mortis. Vidit colonos: Sylla expugnata prænestæ: sex milia prænestinorum in campo martio: dum ipse æde bellonæ conuocato senatu haberet oratiõnem per satellites iugulauit:ad quorum prolatus attonito senatu:iussit omnes senatores sylla quiescere & intentos animos uerbis suis præstare:nec quæ foris gererentur curare: quoniam suo edicto castigarentur quidam flagitiosi. Cædebantur aút in uilla publica:ná publica uilla in cãpo martio erat: & domus oẽs extra mœnia sút appellatæ uillæ:qa ibi plerũq; aliqd cũ populo agebat si supueniret imber se in eã uillã recipiebãt ut tecti essent in

qua etiam uilla quattuor aut ſecũdum liuiũ octo milia deditorũ inermiũ ciuiũ romanorũ ſylla iuſſit interfici.

SVLPI. Ouilia. Cãpũ martiũ i quo Tarqnii ſuperbi ſepta fuere. Dicit hoc aũt poeta pp quattuor legiones contrariæ partis fidẽ ſyllæ ſecutas: quas in publica uilla q̃ erat i cãpo martio ne qcq̃ fallacis dexteræ iplorates miſericordiã obtrũcari iuſſit & corpora ferro lacerata in tyberim abiici ut meminit ualerius. At Plutarchus ait: Sylla accepto nũcio Craſſũ ſtrauiſſe hoſtẽ ſub aurorã ꝓfectus eſt antẽnã ꝓmiſitq; tribus milibus ſalutem: quibus polli citationibus cum credidiſſent facto i reliquos ĩpetu multi mutuis uulneribus ceciderũt: hos tamen & alios qui ſuperãt ad ſex milia in circo congregat: ſenatũ in ædem bellonæ uocans eodem tpe & ipſe orationẽ in ſenatu exorſus eſt: & quibus negociũ datũ erat: ſex illa milia truncabant. cũq; fremitu cõmoueret ſenatus: ipſe nihilominus conſtãti uultu orationem cõtinuãs ſenatũ dictis ſuis animaduertere iuſſit: nec quæ foris gererent ut ſupuacua p ſcrutaret: ſuo nãq; iuſſu puniri quotidiã flagitioſos. memi nit & huius rei in libro de clemẽtia Seneca. Tot ſimul: tã multi inqt aut fame aut fluctibus aut ruina aut peſtilẽtia aut ꝓlio periere: ſed nunq̃ tyrãni iuſſu. Occũbere: ut occũberẽt. Infeſto letho: uiolenta morte. Subitæ ruinæ: ex terræmotu aut pondere nimio ut Theatrum teracinẽſe cuius meminit Suetonius. Lues: peſtilentia ex terra aqua cœloue orta. Clades bel. cõflictus pugnãtiũ. Dẽſi uix agmi. ual. adeo ſpiſſi frequẽteſq; erant ut occiſores ferrũ exercere uix poſſent: & uulnere lethali accepto uix cadere poterãt. Labant: nutãt hac illac. Dubia: uacillãti & ſemiuiua. Illos: ſemiuiuos. Premit ſtrages: ꝓpellit & enecat alioq; caſus. Peragũtq; cadauera: hoc eſt mortui ſuo põdere uiuos necabãt. Trũci: eorũ quibus capita erãt abſciſſa. Elidunt: cõprimũt: ſuffocãt

Concidit: & miſeræ maculauit ouilia romæ
Tot ſimul ĩfeſto iuuenes occũbere lœto
Sæpe fames pelagiq; furor ſubitæq; ruinæ
Aut terræ cœliq; lues aut bellica clades
Nunq̃ pœna fuit. denſi uix agmina uulgi
Inter & exangues immiſſa morte cateruas
Victores mouere manus: uix cæde peracta
Procumbunt: dubiaq; labãt ceruice: ſed illos
Magna premit ſtrages: pagũtq; cadauera ptẽ
Cedis: uiua graues elidunt corpora trunci.
Intrepidus tanti ſedit ſecurus ab alto
Spectator ſceleris: míſeri tot milía uulgi
Non píguit uidíſſe morí: congeſta recepit
Omnia tyrrhenus ſillana cadauera gurges.
In fluuium primi cecidere: in corpora ſummi
Præcipites hæſere rates: & ſtrage cruẽta
Interruptus aquis fluxit prior amnis ĩ æquor
Ad molẽ ſtetit unda ſequẽs: iã ſanguinis alti
Vis ſibi fecit iter cãpumq; effuſa per omnem
Præcipitiq; ruens tyberíno in flumina riuo:
Hærentes adiuuit aquas nec iã alueus amnẽ
Nec retinent rípæ: redditq; cadauera campo.
Tandem tyrrhenas uíx obluctatus in undas
Sanguine cæruleũ torrenti diuidit æquor.

Intrepidus. amplificatio crudelitatis. Recepit: iuſſu ſyllæ. In fluuiũ i aquã ipſã. In corpora. qbus fluuius repletus erat. Præcipites: ꝓno alueo diſcurrẽtes. Hæſere: i cadauera. Strage cru. agere cadauerũ: Prior amnis: q̃ erat ante cadauera: nã poſterior ſubſtitit cadaueꝝ cumulo. Iã ſan. al. Cruor cæſoꝝ hoium e cãpo martio tãta ui fluxit ĩ tyberim ut aquã adiuuerit admolẽ cadauerũ ipellẽdã. Hærẽtes: ſtagnãtes nõ fluẽtes. Neciã al. ſic inqt tyberis inũdauit ut corpora in ſuũ alueũ paulo ante ꝓiecta i cãpũ rettulerit martiũ. Alueus: cõcauitas iter ripas qua fluuius labit. Ripæ: q̃ latiores ſũt. Obluctatus: cõtra corpoꝝ molẽ. & eã partẽ q̃ ẽ a thuſcia. Sanguine torenti: cruore cũ abundantia uehementiaq; currenti. Cæruleũ: uiride cum nigrore.

Cerule⁹ us

OMNIBO. Ouilia: appellauit ſepta ꝓlius domus publicæ ubi hos iuſſit interfici. hãc uero hiſtoriã appianus ita refert. Lucre. fella ꝓneſte recepto: ſenatores oẽs qui cũ mario ea i urbe geſſiſſẽt bellũ partim iterfecit: partim in uincula cõiecit: quos ſylla ſubinde aduenientes neci tradidit: iuſſitq; ex ꝓneſte ſine armis in campũ prodire omnes qui in urbe moram duſſixent ex his quoſcunq; ſibi utiles: paucos tñ e cæteris elegit: reliquos i tres ptes diſtixit: Romanos: ſannites: & ꝓneſtinos: cũ diuiſi forẽt romanis i primis p ꝓconẽ annũciat: qm̃ morte digna petraſſent: ueniã illis elargiri: reliquos cõfodi iuſſit: mulieribus eorũq; filiis libeꝝ abire ꝓmiſit: ac ciuitatẽ diripuit hoſtiliter: opibus qdẽ refertã maximis. in hũc igit modũ ꝓneſte capit. Populũ peũtẽ tpe mortis unius. ſubaudi fortuna uidit populũ ꝓneſtinũ mori tã breui ſpacio q̃to ſolus hõ perire t: nã oẽs ferme eodẽ momẽto interfecti ſunt. Vnius. ſ. hoís nõ unius mortis: Tot ſi. ife. hoc dicit uel peſtilẽtia uel fame uel bello: tot iuuenes ſimul aliq̃n perire potuerũt: ſed uno tpe tãtã fuiſſe multitudinẽ dãnatã: nunq̃ auditũ ẽ: ſicut ſylla nunc iuſſit eos iterfici

Pellagiq; fu. ut naufragio. Subitæ ruĩ. ut tectorũ. Cœliq; lu. i. peſtilẽtia. Clades bel. qa bello multi perire. Pœna. ſ. qꝑ tot dãnati ab uno occiderent nunq̃ auditũ ẽ. Vix ag. uul. tãta multitudo cæſoꝝ marianorum erat ut pp denſitatẽ uix ſyllani gladios uibrare & mouere iter eos poſſent. Immiſſa mor. qa mos furere uidebaꝝ iter eos. Peracta cæ. i. occiſione. Procũbũt: añq̃ morerẽt: metu cõcidebãt. Dubia cer. qa ĩcertũ erat an mortui an uiui eẽnt. Strages ꝑ. qa alius ſup aliũ cumulabaꝝ. Peragũtq; ca. ptẽ cædis: qa mortui uiuos occidebãt cadendo ſup eos. Partẽ. ſ. eoꝝ q mortui nõdũ erãt. Graues trũ. i. grauitas illorũ trũcoꝝ. Elidũt: ſuffocant ut eliſos oculos. Intrepidus: ſylla i ſuggeſtu cõſedebat oĩa cõſpectãs tanq̃ ſi ad ſpectaculũ cõſtitiſſet. Securus ſine cura. Alto: tribunali. Nõ pigũit: nõ graue fuit ſyllæ. Gurges tyrenus. i. tyberis thuſcus q parti ut inqt ſtrabo p ethruriã excurrit: deiceps ipſã diſterminãs: primũ qdẽ ab ea diuidit umbriã: poſtea uero ſabinos & latinos. Romæ ad littus uſq; finitimos ex appenninis autem montibus tyberis effluit: igitur omnia cadauera cæſorum iuſſit in tyberim coniici: ita ut egerat Marius. nam ut inquit appia: iuſſerat ne corpora humarentur: ſed

fluuio immergerent. Syllana cadauera.q̃ a ſylla cæſa ſunt. In fluuiũ primi cecidere:q prius iactati fuerũt tra hunt ad mare:ſed ultimi in fluuiũ minime cadere poſſunt ob tantam cæſoꝝ cõgeriem. In corpora.ſ.cecidere. Præcipites na.qa cũ naues magno uento & remorum impulſu agitarent: tũ tãta uis cadaueꝝ erat ut tenerẽt. Præcipites:remis & uẽtis impulſæ. Interruptus:intercluſus. Prior am.prima pars amnis deſcẽdit in mare: ultima cadere nõ poterat:qa detinebat aqua mole cæſoꝝ. Ad molẽ ſte.un.i.aqua retẽta eſt a mole cadauerum Vis al.ſan.uis abũdantia ſanguinis traxit cadauera i mare. Effuſa.ſ.ſanguinis uis p oẽm cãpum:ruens in fluuiũ adiuuit aquaꝝ iter. Nec al.ſpaciũ qd eſt inter utranq ripã. Redũt ca.cam.emittunt corpora i terrã. Di uidit æquor:tanta fuit ſanguinis abundantia:ut ſuffocatis undis fluminis in mare,prũpens illi colorẽ impone ret purpureũ. His ne:ſylla enim reip.ro.ſalus nocabat cũ pro rep.pugnaret:ſed nũc tãta fuit crudelitate ut hoc nomine dignus non uideat. Inquit ſenex:meruit ne ſalus reꝝ uocari ſylla.

His ne ſalus rerum:fœlix his ſylla uocari?
His meruit tumulũ medi ſibi tollere campo
Hæc rurſus patiẽda manent:hoc ordine bellí
Ibitur:hic ſtabit ciuilibus exitus armis.
Quãq agitat grauiora metus multoq coitur
Humani generis maiora in prælia damno
Exulibus mariis bellorum maxima merces
Roma recepta fuit:nec plus uictoria ſyllæ
Præſtitit inuiſis penitus q̃ tollere partes.
Hos alio fortuna uocas:olimq potentes
Concurrunt:neuter ciuilia bella moueret
Contentus quo ſylla fuit:ſic mœſta ſenectus
Præteritiq memor flebat metuenſq futuri:
At non magnanimi perculſit pectora bruti
Terror:& in tanta pauidi formidine motus
Pars populi lugentis erat:ſed nocte ſopora
Parrhaſis obliquos elice cum uert eret axes
Atria cognatí pulſat non ampla catonis
Inuenit inſomni uoluentem publica cura

SVLPI. His ne ſa.Valerius ait en qbus actis ſe licitatis nomẽ aſſerendũ putauit.eſtq ꝓbroſa inſulta tio.nã cõſeruator patriæ & felix & uenuſtus appella tus i medio campo martio ſibi ſepulchrũ erexit. Tra dit appia.erectã fuiſſe ſyllæ æqueſtrẽ imaginem ante roſtra iſcriptã Cornelio ſyllæ imperatori fortunato: & plutarchus ait:q cum Metella uxor eius gemellos eſſet enixa ſemellam fauſtã:matrem fauſtum appella uit. Hæc rur.pgit ſenex bella cõquerẽs. Agitat gra.me.metuimus maiora. Coit:cõuenit & fit coa dunatio. Dãno:cede. Exulibus ma:marii exules inqt cõtẽti fuerũt in urbẽ reuerti. Sylla nil aliud bel lo ciuili aſſequi uoluit niſi ut perderet inimicos.Cæ ſar uero & põpeius his terminis nõ acquieſcent.ſed tẽtabunt ſibi romanũ ꝑium ſubiugare. Præſtitit: tribuit. Partes inuiſ.aduerſarios quos oderat. Hos cæſarẽ & põpeiũ. Alio:ad aliũ finem. Olim:nũc & in ꝑterito. Neuter:nec cæſar nec pompeius. At nõ ma.Solus Brutus in publica romanorũ conſter natione non territus Catonẽ inquit adiit ut cũ ipſo deliberaret an qete uiueret an põpeiũ ſequeret.Fuit aũt hic Brutus Iunii bruti ex Seruilia catonis ſorore filius:Portiáq huius Catonis filiã duxit uxorẽ:uir q dẽ omni doctrina & uirtute ꝑclarus cuius laudes & plutarchus & Cice.præſertim in libro de perfecto oratore cõmmemorat. Pauidi mo.timidæ conſter nations & fugæ. Erat pars:repetat illud nõ. Sed Brutus

Elice

nocte ſo.cronographia eſt:indicatq auroræ tempus quo urſæ plauſtrꝝ in orientẽ conuertit. Elice:urſa maior quæ & arctos dicitur appellataq eſt elice ab eo q in gyrum uertitur:nam ἑλίξ circunuolutio eſt. Sunt qui ab elice oppido in theſſalia:ſunt qui ab eo quod eſt in peloponneſo dici putent.Nam Caliſtonem lychaonis arca dis filiam dianæ nympham a ioue ſtupratam & a lunone in urſam conuerſam:cum arcas filius ſagittis conficere uellet:cum illa in ſidus conuerſus eſt:& is cynoſura illa elice dicitur. Parrhaſis: arcadica a parrhaſis oppido.

parrha ſis

Axes obliquos:rotas tranſuerſas:Iuuenalis:Frigida cicunagunt pigri ſarraca boetæ. Septem enim ſtel læ ſic poſitæ ſunt ut formam plauſtri conficiant. Atria non ampla: paruam domum. Atrium unde dicatur Feſtus docet: Cognati: conſanguinei. Voluentem fata:cogitantem ſortem reipublicæ. Cura inſomni:uigili cogitatione.

OMNIBO. His.i.ꝑpter hũc facta.q.d.minime. Felix: ſylla a fortuna felix dictus:cũ paruulus a nutrice ferret:mulier obuia ſalue inquit puer tibi & reipub.tuæ felix:& ſtatim quæſita quæ hoc dixiſſet: non potuit in ueniri ad quod alludit poeta dicens felix.Appianus tamen ait imaginem ſyllæ ex auro æqueſtrem ante roſtra collocatam fuiſſe:inſcriptumq fuiſſe:Cornelio ſyllæ imperatori fortunato:ſic enim illũ adulatores in hoſtes fe liciter pugnantem appellare conſueuiſſe:q̃ adulatio ſtabile tandẽ nomen obtinuit:refert item nõnulla legiſſe in quibus ſylla ex decreto uenuſtũ appellari ſe uoluit:qd non longe a felici & fauſto differre uidet:meruit ne uoca ri felix:certe non.Sylla ſe in omnibus felicem uocari uoluit unde filio ſuo fauſtum ſylla nomen iꝑoſuit. Tu mulum:nam ſylla fuit a ſenatu honorifice ſublimi ſepulchro in campo martio ſepultus. Hæc rur.reuertit ad ꝓ poſitum oſtendens maiora eſſe q̃ timent romani q̃ ea quæ olim ſylla intulit. Hoc ordine:qualis fuit ſyllanus: talis erit pompeianus & cæſarianus ordo bellorum. Hic exitus:finis erit huius belli futuri: ut tot ſint occiden di inter cæſarem & põpeium:quot fuerunt occiſi inter ſyllam & mariũ. Grauiora:qm̃ illi pugnabant ꝑpter uí dictam ſed cæſar & pompeius martem collaturi ſũt:ut romano potiant impio. Multũ humani:maior pars hu mani generis congregat in prælia maiori damno q̃ fuerit illud ſyllanum. Maxima merces bel.hanc ſylla mer cedem maximam bellorum arbitrabatur: cum roma recepta foret marianis factis exulibus. Vel ſic maxi ma erat merces Marianis exulibus ut Romam redimerent a ſyllanis:ſed pompeios ac Cæſar non contenta bunt:hac mercede:quoniam maiorem affectabuntur: ſcilicet ſeruitutem romanam. Hos alio fortuna uo cãs:o fortuna tu uocas hos duces ultra mercedem mittendi partes aduerſas i exilium. Olim:aliquãdo cõuer

rent pōpeius & cæſar potiundi ip etii gr̃a. Sic mœſta:ponit finē oſoni illius ſenis:q̄ præteritæ memor calamitatis futuram romanoꝝ miſeriā lugebat. At nō:q̄ dā romæ p̄clara familia portia:q̄ a tuſculo oppido traxit originem:illuſtris duobus claris uiris.ſ.eenſorio & uticenſi catonibus.Huius uticenſis catonis ſoror ſeruilia Iunio bruto nupſit:de qua hic brutus editus p̄clarā mulierē Portiā Catonis filiā in uxorē accepit.Igit & nepos & gener erat catonis:ad quem ſuam facturus ē oſonē.Cū enī tota ciuitas eſſet in tremore:ſolus brutus ſecurus uidebat: qm̄ erat magnanimus. Terror:eſt in agente utputa in belli:tremor i patiēte. Et pars:ſubaudi non erat pars populi lugētis. Motus pa.q̄ hoīes panidos efficit. Parrhaſis he.legit apud Home.atq̄ Oui.quādā adoleſcē tulam Caliſtonē dictā iunonis inſtinctu in urſam fuiſſe cōuerſam:quā(ut aiunt)i polū arcticū trāſtulit:q̄ Parrhaſis dicta ē a parrhaſia ciuitate archadiæ de qua fuit oriūda:uocabat etiam helice.Ait itaq̄ ꝙ urſa iam flexerat curſus ſuos:qñ brutus ſe domum catōis cōtulit. Nō am.qm̄ neq̄ libidini neq̄ lautæ uitæ cato ſtoicus deditus fuit. Cognati ca.qa & nepos erat & gener catonis. Publica fa.de ſtatu ciuitas cogitātē inuenit catonē.Virū enī conſilii tota nō oportet dormire nocte ut ait Home.

SVLPI. Cūctiſq̄ timētē: Cato enī tū natura tū ſtoica doctrina & uſu ſic erat inſtitutus.ut ciuiū patriæ q̄ ſalutē ſuæ p̄ferret: nihilq̄ ſibi ſed aliis metueret.

Fata uirum caſuſq̄ urbis:cūctiſq̄ timentem
Securumq̄ ſui:fariq̄ his uocibus orſus.
Omnibus expulſæ terris olimq̄ fugatæ
Virtutis iam ſola fides:quam turbinę nullo
Excutiet fortuna tibi:tu mente labantem
Dirige me:dubium certo tu robore firma.
Namq̄ alii magnum uel cæſaris arma ſequuntur
Dux bruto cato ſolus erit:pacem ne tueris
Inconcuſſa tenens dubio ueſtigia mundo?
An placuit ducibus ſcelerū:populiq̄ furentis
Cladibus immiſtum.ciuile abſoluere bellum?
Q uenq̄ ſuæ rapiunt ſcelerata in prælia cauſæ:
Hos polluta domus:legeſq̄ in pace timendæ:
Hos ferro fugienda fames:mundiq̄ ruina
Permiſcenda fides:nullum furor egit in arma
Caſtra petunt magna uicti mercede:tibi uni
Per ſe bella placent:quid tot duraſſe per annos

Omnibus expul.Oratio hæc i deliberatiuo genere ē:q̄q̄ ut inqt Cice. Genus hoc cauſaꝝ ex ſuaſione diſſuaſioneq̄ cōſtet:& ſuaſori utrūq̄ dicendū ſit honeſtū & utile eē & fieri poſſe.Diſſuaſori ſi alteꝝ ifirma uerit ſatis ſit. Diſſuaſione utiq̄ brutus tanq̄ ſi uideat Catonē in bella iā inclinatū. Exordit aūt a beniuolētia cōmendando eius in uirtute cōſtātiā. Sola fides uirtutis:i quo ſolo reperit uirtus p̄fecta:quā reliq̄ homines pellūt & fugāt. Quā turbine nullo:a q̄ nulla rerū perturbatione diſcedes: quippe ut inquit Hora. Iuſtū ac tenacē ꝓpoſiti uiꝝ:Non ardor ciuiū praua iubentiū:non uultus inſtantis tyrānī Mēte quatit ſolida neq̄ auſter:Dux inquiet turbidus hadrie:ſi fractus illabat orbis.Impauidū ferient ruinæ. Dirige labā tē.cōſule uacillāti & incerto: Robore:rōne & ſtabilitate. Nāq̄ alii:breuiſſima narratio ē. Pacem ne tueris:diuidit qd ſuadere poſſet ab eo qd diſſuadet.

Tueris ne pacem:uis ne inquiete te ſeruare. Tenens icōcuſſa ueſtigia:p̄ſtās in ſtabilitate & cōſtātia tua etiā ſi nutet tuatq̄ mūdus:qppe turpiſſimū ē uirtute prædito uiro de gradu deiici ut in officis Cice.inquit: hoc ē nō ſeruare cōſtantiam: An placuit:diſſuadet a turpitudine fugiēda:diuerſis argumentis ſumptis & a recto a laudabili ne eat in bella. Ducibus ſcelerū:cōſulibus & pōpeio belli auctoribus. Abſoluere: perficere.Videbat enim iniuſtū bellū eē niſi cato i eo militaret. Quēq̄ ſuæ.qſq̄ priuatis actus cauſæ in bella feſtinat Tn ſolus amore pugnandi accedes qd eſt cōtra uirtutē tuā. Hos: diſtributio ē. Polluta domus: ſtupra q̄ in familias exercuere. Leges timendæ in pace:metus iudicioꝝ:nā leges quæ improbis inferūt pœnas inter arma ſilent & exerceri,nō poſſunt. Hos ferro fugi.fa.alii inquit paupertate ducunt i bella:alii ut ſeruent fidē coniuratis etiam cum totius mundi ruina:nemo tamen eſt qui ꝓ patria pugnandi amore,pficiſcat. Furor:cupido pugnandi. Victi mercede:p̄mio ducti aut ſpe uitandi incommodi aut commodi conſequēdi. Per ſe:nulla alia cauſa niſi pugnandi. Quid tot duraſſe per annos:argumentat qd faciat tam contra rectum q̄ cōtra laudabile: quia a priſtina uirtute deficiens in dedecus ruat:

OMNIBO: Cūctis ti.cūctoꝝ gratia timore afficiebat. Oībus expulſæ:hæc oratio in deliberatiuo genere cōſtit uta habet honeſtatem:qm̄ illud laudibus ,pſequit qd ab omni uiro laudari deberet.Suadet enī Catonē remanere domi a bellis ciuilibus abſolutum.quod officiū ſuaſionis ē boni uiri. Sola fides:o Cato,ſolus es refugium urtutis ab oībus aliis remotæ.Captat bniuolentiā ab auditore oſtendēs rē eius magnificam. Fortuna:ſi ue ,pſpera:ſiue aduerſa nunq̄ nirtutē tibi excutiet:hoc ē nullus reꝝ euētus tibi uirtutē auferre poterit:fortuna ē rei incertus euentus. Namq̄ alii:arguit ab honeſto ut Cæſerē aut pompeiū nō ſequat:ut alii faciūt imperiti.

Incōcuſſa ue.te.i.firma ueſtigia tenes in uirtute tueris pacē:an bellū gerere uis. Mūdo du.i.toto orbe in bellū concitato uis tueri pacē:at ſi diceret ſolus es q pacē tueri debes. An pla.abſol.i.pficere:uñ ueſtem abſolutā i omni re perfectam appellamus:abſoluere etiam eſt a damnatione liberare.Brutus igit inquit o Cato uis ne abſoluere.i.perficere bellū ciuile te alicui ducū fauente.Eſt aūt ordo: an placuit.ſ.te immixtū ducibus ſcelerum & cladibus populi furentis abſoluere bellū ciuile. Sceleratā:q̄ nō tuendæ libertatis gratia fiūt. Quenq̄ ſuæ raſuaſit Brutus ne bellū ciuile ingrederet Cato a cōſequenti.nam ſi ita inqt o Cato bellum patieris:id probare uideberis:& cæteri libentius bellum hoc ſuſcipient:nūc arguit hoc modo.Cæteri inqt excuſari poterūt: ꝙ aliqua cauſa impulſi bellum petant:tu uero nulla excuſationis cauſa moueris:duæ ſunt cauſæ.ſ.impulſiua & ratiocinatiua.Impulſiua eſt quæ impellit hominem ſine cogitatione ulla nou prius habita ratione ipſius rei.Ratiocinatiua eſt quotiens prius diligentius conſiderata re & ratione ad eam accommodamus:cæteri habent cauſam ratiocinatiuam:qa uel commodi conſeqndi uel incōmodi uitādi cā bellū petunt: Hos po.do.id eſt cā uitandi incō

moda. Hos ferro fug.fa.hoc cauſa conſequẽdi cõmodi. Fides:ſubaudi ſemper rapit a ſuperioribus:alii enĩ promiſerũt ſequi Cæſarẽ uel Põpeiũ:etiã ſi rueret mũdus:ideo promiſſa fides ruinæ mũdi trahit aliquos. Poluta:nocens: Domus:qui delictũ aliquod cõmiſerũt uel parricidiũ:uel adulteriũ:uel futurũ:unde libẽter bellũ hoc amplectũtur ut poſſint effugere ſuppliciũ futurũ. Leges:quæ improbis pœnã ſtatuũt. In pace:quia in bello impunitas ſcelerũ amat:ubi ſperat unuſq̃ſq; licenter uiuere. Hos furto cauſa cõſequẽdi cõmodi. Fames.i.pauptas:qa in bellũ proficiſcũtur pauptate ducti. Permiſcẽda fi.quia fide aſtricti ſequũtur:alii cæſa.alii Pom.quã ſeruare nõ poſſunt ſine mũdi ruina neceſſe ẽ ergo ut ruat mũdus. Nullum fu.nemo ira parcitus ad hoc bellum proficiſcitur.q.d.tollerabilius eſſet ſi ira & indignatione inimicitiarũ moti bellũ peterent:ſed cũ ſpe cõmodi hoc faciãt iniuſtior cauſa eſt. Merce de.ſ.quã uterq; dux militibus ſuis promittit. Tibi uni. Validũ argumentũ cur non debeat ipſe huic bello intereſſe. quoniam nulla cauſa excuſabili hoc feciſſe uidebitur.nam alii cauſa uitandi incommodi:tu uero cupiditate uidebe ris bello itereſſe. Quid tot:arguit a iuſtitia:nam qui innocẽtiam per omne tempus uitæ ſeruauit:debet in ea per ſeuerare:nam ſi bellum petis innocentia tua corrumpetur a nocentia:& ab officio innocẽtis & integri uiri deſiſtes ergo debes te o cato mouere ante acta uita ut nolis innocentibus cõnumerari: ¦ Tibi:o cato.

Profuit ĩmunẽ corruptis moribus æui:
Hoc ſolum longe pretiũ uirtutis habebis
Accipiẽt alios faciẽt te bella nocentem
Ne tamẽ o ſuperi liceat feralibus armis
Has ẽt mouiſſe manus:nec pila lacertis
Miſſa tuis cœca telorum in nube ferantur
Nec tãta i caſſum uirtus eat.ingerat omnis
Se belli fortuna tibi:quis nollet ab iſto
Enſe mori:q̃uis alieno uulnere labens
Et ſcelus eẽ tuũ :meliꝰ trãquilla ſine armis
Ocia ſolus ages.ſicut cœleſtia ſemper
Incõcuſſa ſuo uoluuntur ſydera lapſu
Fulminibus propior terræ ſuccenditur aer.

SVLPI. Immunem:inexpertem uitiorum. Duraſſe:in uitute perſeueraſſe. Hoc ſolum:nil aliud cõſequeris ex tua uirtute¦niſi quod cũ cæteri iã olim ſint mali:tu nũc primũ peccare incipias. Ne tamen o ſuperi:Implorat deos ne quẽq̃ Cato ſit occiſurus:aut ſi quem duces ipſius belli. Feralibus:mortiferis. Has manus:Emphaſis quaſi dicat quæ ſanctæ immaculataeq; ſunt. Pila:tela. Ferãtur in cœca nube telorũ:hoc ẽ cũ aliis cõfundãtur & in uanũ pereat uirtus tua & te macules cæde ſine magna reip.utilitate. In cœca nube:in ignota multitudine. Omnis fortuna:qualiſcunq; euentus. Ingerit immittit ſe ſuadetq; tibi clam & dependet a te:nã iuſta eius partis cauſa uidebitur pro qua ſequeris : & illa uictoriã aſſequet Placet tamẽ magis legat ingeratur:ut ſit ſenſus oĩs belli euẽtus ſubmittat ſe tibi & tu bellũ conficias. Quis nollet:certe quiſq; inimicorum tum laudis ſuæ cã tum dedecoris tui.in quem etiam ab alio cæſus culpam tranſferret. Melius:Immunitatẽ bellorum & quietem ab ipſius uirtutis natura ſuadet:nam cũ diuina & altiſſima ſit: in pace ſine perturbatiõe uerſari debet. Eſtq; ſuperiorum argumentorum complexio quam ſimilitudine fitmat. Ages ocia:eris quietus. Inconcuſſa:fixa & ſine turbatione quoniam ut ait Lucretius:Omnis enim diuum per ſe natura neceſſe eſt. Immortali æuo:ſumma cum pace fruatur. Fulminibus propior:Imus aer fulminibus infeſtatur.latenterq; innuit uilibus & inſipientibus ais idẽ accipere. Propior:uicinior. Succenditur fulminibus:fulminatur.Sed huic loco illud horatianũ uidetur eſſe cõtrariũ.Feriuntq; ſummos fulgura mõtes.

OMNIBO. Immunem:criminis inexpertem. Corruptis moribus:cum mores totius mundi cupiditate corrupti fuerunt:tu uero incorruptus es. Quid profuit.q.d.nihil ſi bellum hoc petieris. Hoc ſolum:o Cato hoc præmium conſequeris:nam cæteri in caſtra nocentes proficiſcentur:tu uero innocens ut primum proficiſceris nocens efficietis:ergo a bello deſiſte:quod te nocentem faciet. Pretium:hyronia immo pœnam. Alios:nocentes. Non tantum:nunc per exclamationem deteſtatur hoc conſilium:ut nolit cato bellis ciuilibus intereſſe. O ſuperi prohibete hoc nefas:ne hoc bello Cato uir innocens ſe inſerat:ſi uero o Cato hoc feceris tibi uni cædes aſcribentur:nam ſi quis uulneratus fuerit dicet ſe periiſſe magis tuo tælo q̃ aliorum:maior ergo pars huius belli tibi aſcribetur. Feralibus:ideſt lætiferis uidelicet mouiſſe manus. Has.ſ.Catonis. Nec pila lacertis.i.ne tua brachia ferãtur in cædem Romanorum Pila.ſunt tæla Romana. Ferantur.ſ.temere ideo cæca nube dixit. Eat in caſſum:euaneſcat:nam ſi ſemel te immiſceris ſceleſtis ciuibus tua omnis uirtus periiſſe uidebitur. Ingeret:iculcabit ſe tibi. Quis nollet q.d.omnes. Mori:qui occidi cupient a te. Alieno uulnere:ideſt alterius militis:tamen te auctorẽ fuiſſe cædis ſuæ dicet. Melius.o brute diſſuaſiſti q; nõ ſit proficiendum in bellum:ſed nunc ſuade quid ſit faciendum:nam non ſatis eſt q; monueris quid ſit fugiendum:niſi etiam quid ſit faciendum.Hoc ergo dicit Brutus o Cato conſilium tuũ debet hoc eſſe:ut a bellõ ciuili remotus in aliqua regione ſolus permaneas: & ibi tua tranquillitate animi fruaris:& per ſimilitudinem oſtẽdit ut ſecurus uiuat in ſolitudine a ſceleſtis hominibus remotus. Nam quemadmodum altiora cœli nõ ſentiunt pertubationem.nullãq; uentorum uel fulgurum uel fulminum procellam:ita tua mẽs: quæ celeſtibus comparanda eſt omni perturbatione uacare debet. Solus:o Cato. Melius:q̃ hunc uel illum ducem belli ciuilis ſequaris. Sicut:fac ut eandem ſerues ſtabilitatem propoſiti tui q̃ ſidera ſeruant quod ab initio ſibi impoſuit diuina prouidentia ab eo non declinat:ita & tua mens quæ cœleſtibus comparari poteſt. Cœleſtia:ut ſol luna ſemper eodem motu ſuum curſum perficiunt:hinc eſt q; Stoici crediderunt ſtellas : & non ſolum corpora cæleſtia animata eſſe:ſed etiam terram mare deos eſſe:ſicut Cice . etiam oſtendit dicens: Solem lunam ſtellas:& non ſolum corpora cæleſtia : ſed etiam terram mare deos eſſe quia reguntur ratione quadam & q; omnia animata intelligentia permaneant:nam cum uidemus ſolem & lunam ſuper eadem ratione moueri:nec unq̃ a curſu ſuo declinare: id ſine ratione nõ poſſe fieri arguebant:& rationem habere non poſſe:niſi animata eſſent;ſed ualde decepti ſunt: non enĩ aiata ſunt cæleſtia:ſed deus diuina prouidẽtia angelũ uel ſpiritũ ſiue intelligẽtiã ut theologi dicũt impoſuit cœleſtibus:q̃ regũtur & gubernãtur:& ideo nõ ſine ſumma ratiõe mouẽtur. Suo lapſu:diuina prouidẽtia hoc faciẽte.

Fulminibus cœlestia quæ in alto sublata sunt.nullam aeris perturbationem sentiunt:sed crassus hic aer humilior & teræ propinquior succenditur fulminibus:sic tu o Cato. Aer propior terræ.s.Crassus. Ima telluris.i.pars inferior terræ.

SVLPI. Ima tellus:ipsa terra quæ ima est. Tractus flammarum discursus coruscorum igniũ. Nubes excedit olympus in cœlum nubes non ueniunt nec ab eis perturbantur. potes & de olympo monte Thessaliæ intelligere:qui quidem tãta est altitudine ut eius cacumen uenti non afflent nec hymbres attingant.Constatq; etiam.Solino auctore Caracteres in Cinere sacrorũ ignium quos illic quot annis facere solent integros reperiri. Lege deum:Cælsa omnia;quieta esse minima uero & humilia turbari constituit deus. Quam lætæ:acer ad permouendum Catonem stimulus. Si iueris inquit in Castra gratissimum Cæsari feceris: qui non ægræ feret quod pompeium sequaris sed gaudebit quod bellum probes in eoq; milites. Diuersa contraria. Pars magna:a seruitutis a turpitudine fugienda argumentatur nam cum consules obediant pompeio quia belli dux est & pompeius Cõsulibus quia priuatus:hoc est'absq; magistratu est.Solus cæsar relinquetur liber reliqui seruient Cõsul:supple utetq; uidelicet & Marcellus. Solicitant:uexãt me ut militem sub pompeio. Proceres: primatii ciues. Quibus ad.cato. quibus si catonem adiunxeris solus Cæsar erit liber. Quod si: Sed si sumus pro patria libertateq; pugnaturi Certe nec Cæsaris nec pompei nunc sum inimicus: Sed perfecto bello' inuictorem insurgam ut patriam Tyranide liberem. Quod propositum est executus cæsarem occidendo. Sacras pientissima & gratissima uerba. Arcano pectore:deprompsit enim secreta animi sui. Summum brute: Cum suasoriæ partes sint honestum & tutum: Aliiq; tertio loco possibilitatẽ:alii necessitatem ponant:& brutus dissuaserit ab honesto:Cato honestum illud fieri non posse ostendit quippe necessitate urgente ne consilio quidem est locus ut fabius ait:præterea a militia cessare est contra aliud honestum: quia impium est

Imaq; telluris uẽtos:tractusq; corruscos
Flãmarũ accipiũt :nubes excedit olympus
Lege deum minimas req; discordia turbat
Pacem summa tenent.q̃ lætæ cæsaris aures
Accipient,tantũ ueniſſe in prælia ciuem.
Nã prælata suis:nunq̃ diuersa dolebit
Castra ducis magni.nimiũ placet ipse catõi
Si bellum ciuile placet.ps magna senatus.
Et duce priuato gesturus prælia consul
Sollicitãt:pceresq; alii qbus adde catõem
Sub iuga põpeii.toto iam liber in orbe
Solus cæsar erit:quod si pro legibus arma
Ferre iuuet patriis libertatemq; tueri
Nũc neq; põpeii brutũ nec cæsaris hostẽ
Post bellũ uictoris habes sic fatur'at illi
Arcano sacras reddit cato pectore uoces.
Sũmum brute nefas ciuilia bella fatemur
Sed quo fata trahũt uirtus secura sequet'
Crimen erit supis & me fecisse nocentem
Sidera quis mũdũq; ualet spectare cadẽtẽ

rit impium furiosumq; fore demonstrat. Quoq; sit ipse in patriam animo: & ut solus pro eius salute perire cupit & libertatem tueri cum lachrimis explicans:hostes patriæ in se prouocat & cum pompeio statuit militare:ne ille solus uicisse uideatur & in suam utilitatem uictoriam uertat. Summum nefas captatio beniuolentiæ:Sensusq; est.Scelus est maculati bello ciuili sed uirtus mea nil sibi metuens sequetur necessitatem:Culpa autem sceleris referetur in deos qui me coguntnam tantis malis nequeo metu non commoueri. Crimen:culpa. Et me.etiam me inuitum.

Sydera quis:exemplum ab impossibili.

OMNIBO. Ventos:hic aer terræ propinquior in nubibus inuoluitur: & e nubibus ignes ætherei erũpunt qui pacem & tranquillitatẽ hanc perturbent. Tractusq; corruscos:significat fulgura,quæ scissis nubibus erũpere uidentur. Olympus:pars cœli altior:uel Olympus excellenti uertice mons thessaliæ tantus attollitur:ut summa eius teste Sõlino cœlũ accolæ uocent:ara est in cacumine Ioui dedicata:cuius altaribus si qua de extis inferãtur nec diffluantur uentosis spiritibus:nec pluuiis diluuntur: sed uoluente anno cuiusmodi relicta fuerint:eiusmodi reperiũtur: & oĩbus tẽpestatibus a corruptellis aurarũ uindicatur quicquid ibi semel est deo cõsecratũ. Litteræ in cinere scriptæ ad usq; alterã anni cærimoniã permanent. Excedit:superat nubes:nam in ætherea regione nõ nubes nõ uẽti sunt: sed oĩa quieta silent. Lege deũ:deorũ uolũtate factũ ẽ ut oĩa cælestia sunt quieta. Minimas rerũ.i.humiles res & terræ propinquas perturbat. Summa.i.alta. Quam lætæ cæsaris:alia ratio cur non debeat bella ciuilia sequi Cato:ne Cæsarẽ licentia augeat armorũ:nã si Cæsar uiderit te esse secutũ pom.ciuilia bella mouẽtẽ gaudebit:& licẽtius arma contra,rempu.sumet:& dicet Cato arma sumpsit:sic Cæsar sumere potest. Nam prælata:q; pom.sequaris:non dolebit Cæsar:nam se satis placuisse Catoni existimabit:cum bellum ciuile a catone probabitur. Diuersa: inimica.

Magni:põpei. Nimium placet:quia si catoni placet bellum:& ipsi cæsari magis placet qui eiusdem sententiæ sũt idem approbant & improbant:uel nimium placet scilicet sibi.idest gloriatur & nimis superbit cæsar:si bellum placet catoni. Pars magna:alia ratio:si tu bellũ ciuile secutus fueris te Põpeio subiicies:sicut ciues omnes Romani parati sunt seruire Põpeio:immo omnes pompeium solicitant ut bellum hoc susciptat:qñ seruire parati sunt:si tu idẽ feceris omnes serui tũc erunt præter cæsarẽ. Sollicitant.s.põpeiũ:ut uelit iperiũ susciperе cõtra cæsarẽ. Adde catonem,tunc omnes alii serui erũt:& solus cæ.liber iudicabit. Pars magna:qa ex maiori parte senat' iperiũ Pompeio demandabatur:ut bellũ susciperet contra cæsarem. Priuato duce.i.põpeio qui eo tempore nullũ magistratum gerebat. Consul.i.Marcellus & Seruilius:q̃uis consules essent:tñ quia in bello uidebant præstãtissimum ducem põpeium'esse ideo ei priores partes dedere. Sub iuga pompei:si ipse uelit se subiicere pompeio omnes quidem seruiunt:præter cæsarẽm. Quod si pro legibus arma:sed si inquit Brutus o cato hoc bellum uelis sequi: ut pro libertate & patria pugnes:scito me ante uictoriam nec cæsaris:nec pompei hostem esse: post bellum uero me hostem fore

uictoris. Pro legibus:romanis:ut leges defendãtur aduersus Cæsarẽ qui iura omnia diuina & humana perturbat. Libertatẽq; tueri.s.aduersus Cæsarẽ qui eã persequitur. Post bellum.uter eorũ uictor fuerit eius hostis ero. Summũ brute nefas:cũ aliquid suadere uolumus si ostendere possumus id esse honestũ utile:delectabile facile:& necessarium:nihil supereſt q; ad suasionem afferre possimus:& econuerso si dissuademus turpe:inutile difficile triste.& nõ opportunum:sed inter omnia necessarium maximum ẽ.Parum & enim esset id quod suadere uolumus & honestũ & utile esse si fieri nõ posset:.Cũ igitur brutus suadere conatus sit ab honesto:ne uelit interesse bellis ciuilibus cato: idq; negare nõ posset honestum esse:& innocentiæ suæ conuenire.In principio orationis suæ id confirmat cato:sed ad necessarium confugit:ostendit quoq; honestum esse id quod suaserit brutus:tamen necessitate compelli se ait:ut una cũ cæteris uelit pompeium in bella sequi. Fatemur:fatemur inquit cato eẽ nefas sequi ciuile bellum:& si ab eo abesse possimus id æquius esset:uerũ cũ nos fata compellant quibus resistere non possum: si quid turpe in hoc erit: nõ mihi:sed diis erit adscribendum.Virtus:sensus est idẽ quẽ Euripides in tragœdia de Hæccuba posuit:omne q; necesse est sapientibus seruit.i.necessitas seruit sapientibus:si necesse est aliquid esse nemo resistere potest:si nõ resistit ergo seruit necessitati sapiens:sed ille dicit q; necessitas seruit sapienti & recte:sapiens eni cũ intelligit aliquid esse necesse facit id esse uoluntariũ:unde definit esse necesse:ita etiã hoc loco uolumus & nos sequi bellũ ciuile quia necesse eſt. Crimẽ erit superis:si;oẽs nocẽtes sunt:ego quoq; nocens ero culpa deorũ. Trahunt:arguit a necessitate. Syderа:probat argumẽtũ:cũ tãta sit totius orbis terrarũ perturbatio quis est qui inter perturbationẽ otium solus ipse quiescere uelit:Probat a necessitate si totus orbis terrarũ perturbatus ẽ:nemo põt esse tranquillus:& q; sit perturbatus apparet:nã signa cæli mare & terra significãt uniuerso orbi terrarũ magnũ & ineuitabile periculũ instare.

Experſ ipſe metꝰ:qs quũ ruat arduꝰ æther
Terra labet miſto coeũtis põdere mundi:
Cõpreſſas tenuiſſe manus ne furorẽ
Heſperiũ ignotæ romanaq; bella ſequẽt.
Diducti fretis alio ſub ſidere reges:
Ocia ſolus agã procul hunc arcete furorẽ
Oſuperi; motura dacas ut cladeſ gethaſq;
Securo me roma cadat. ceu morte parẽtẽ
Natoꝝ orbatũ lõgũ ꝓducere funꝰ /atris
Ad tumulos iubet ipſe dolor. iuuat ignibꝰ
Inſeruiſſe manus.cõſtructoq; aggere buſti
Ipſum atras tenuiſſe faces.nõ ante reuellar
Exanimẽ q̃ te cõplectar roma tuumq;
Nomen libertas & inanẽ ꝓſequar umbrã.
Sic eat:ĩmites romana piacula diui
Plena ferant nullo fraudemꝰ ſanguie bellũ
O utinam cœliq; deis herebiq; liberet
Hoc caput i cũctas dãnatũ expõer pœnaſ

SVLPI. Expers:metus securus & q̃uis cato sapientissimus stoicus sit tamen metuere se fatetur:est enim magnanimi proprium timere quod quantum & quando timendum. Terror autem ipse si supra facultatem hominis est:quisquis eo non cõmouetur inter furiosos reiicitur. Labet:nutet. Coeuntis:cõfundentis se. Tenuisse manus compressas:nõ extendere manus in;uenientem ruinam & se tueri. Gentes ne:argumentatur a minori ad maius:pro pietate. Furorem hesperium:bellum ciuile romanum. Diducti:separatim. Furorem:ex insania impietatem. Motura:ad commiserationem & auxilia ferenda. Securo non id curante. Ceu morte:similitudo qua infert se romano funeri nolle deesse. Orbatum:priuatum. Producere funus:comitari longam pompam exequiarum. Inser uisse manus ignibus:rogum incẽdere & ignem fouere. Constructo aggere:composito rogo. Busti:loci i quo cadauer comburitur. Tenuisse faces:Virgilius & subiectam more parentum.Auersi tenuere facem. Atris:nigri coloris. Reuellar:relinquam te. Exanimem:dirutam & deletam. Nomen:quod mihi dulcissimum est: Sic eat:sic procedat res. Immites:duri & inexorabiles:& hoc ex pietate in patriam dixit. Ferant piacula:accipiant peccatorum expiationem. Plena:etiam ut ego nondesim. Nullo fraudemus sanguine bellum: nullum ei subtrahamus:& nullius mortis damno afficiamus. O utinã: exclamatio. Hoc caput:me ipsum. Damnatum in cunctas pœnas:ut omnium pœnas mea morte persoluerem.

OMNIBO. Expers metus:uidetur Cato philosophi non seruare grauitatem: quia dicit se terroris non posse esse expertem philosophus animum ita constituere debet. ut nihil metuat:nihil speret:& nulli passioni subditus sit.Aduertendum est autem quod uir fortis sicuti omnis uirtus in medio consistit:ita ipse medium teneat:alioquin a uirtute desistit:siue ad extremum per excessum declinauerit: siue per defectum ad aliud contrarium extremum declinauerit.Vir fortis dicitur qui non timet:qui non sperat:qui non gaudet:qui non dolet:sed timet tantũ quæ sunt timenda.si uero non timet quæ sunt timenda.declinare incipit ad extremũ per excessum:nã appellatur audax:si uero timet ea quæ nõ sunt timenda per aliud extremũ declinat:nũ timidus esse incipiet:sed quotiensc unq; aliquis per excessum timenda contemnit:potest in audaciam & furorem incurrere. Terror autem est supra facultatem hominis:aut secundum facultatem:si supra facultatem consideraẽ dupliciter:aut secundum magnitudinem:aut secundũ magis & minus:secundum magnitudinem est:uerbi causa multi hostes maiorem terrorem incutiunt q̃ pauciores secũdum:magis & minus est.ut si hostes uicini sint magis timẽdi q̃ remoti:in hoc terrore potest intrepidus esse uir sapiẽs & fortis:terror est supra facultatem hominis:de quo hic loquitur cui resistere nemo potest:ut terremotus diluuium incendia prodigia:quæ sunt supra facultatem hominis & siquis huncter orem non sentiret:iam non fortis:sed insanus & furens diceretur. Nunc ergo ¡Cato dicit timere hunc terrorem: qui gentibus instat: qui est huiusmodi: ut facultatem hominis superet.quem si quis contemneret non fortis:sed furens appellabitur:quod in sequentibus probat Cato quum dicit: procul hunc arcete furorem. O superi:hic locus ex arcãis philosophiæ depromitur. Compressas tenuisse manus sumptum est ex prouerbio:nam dicere solemus ignauis cum omnes prouident periculo:iste manus tenet compressas. Coeuntis mundi:ideſt cor ruentis. Gentes ne furorem: totus orbis terrarum ad hoc bellum concurrit:ego ne solus in ocio persistam.q.d.

non. Furorem heſperium:ideſt bellum ciuile. Ignotæ:in extremis terrarum partibus poſitæ. Reges alio ſub ſide re.i.alio climate habitantes q̃ ro. Diducti fre.diuiſi per maria nauigantes ad hoc bellum. Procul hunc arcete furorem:quia non eſſet fortitudo:ſed potius amentia non timere hoc bellum. Clade:ciuilli bello. Me ſecuro.i.ſine cura manente. Ceu morte:ego inquit non aliter ero urbi rome ac libertati q̃ pater ſolet eſſe filio:nam ſicut pater adeſt in funere filii:nec ſolum uult adeſſe ſed rogum ſtruere:facem tenere quam rogo ſubiiciat:ita ego interero exitio romæ patriæ & parenti libertatis:dum ad finem peruenero: & ſi uerã libertatem retinere nõ potero:umbram ſaltem libertatis amplectar donec aliquis ſit exitus. Producere funus.i.comitari pompam funeris. Ad tumulos:id ẽ dum fertur ad ſepulchrũ. Inſeruiſſe:immiſcuiſſe. Atris.i.rogalibus ut cadauer filii cremetur. Conſtructo ag.bu.i.cõſtructa pyra ad cadauer comburendum: Ipſum.ſ.iuuat patrẽ. Tenuiſſe faces:quod miniſteriũ a propinquioribus præſtabatur. Ante reuellar:eodem modo me gerã in ruina patriæ & libertatis. Reuellar:a bello. Vmbrã:declarat illud nomen libertatis. Sic eat:quoniã ita dis placuit ut nullus ſanguis abſit huic bello ciuili. Piacula.i.expiationes uel ſceleta:propter quæ bellum patimur. Nullo ſanguine:nec meo quidem. Immites:implicabiles:qui exorari nõ poſſunt ut imperio ro.parcant. O utinam:tantum abſit inquit ut ego ſolus uelim a bello ciuili remotus eſſe:immo ſi fieri poſſet me libenter pro po.ro.& libertate deuouerem:exemplo deciorum. Duo fuerunt decii pater.ſ.& filius:alter bello gallico ſe deuouit:alter latino:cũ uterq; dux.ſ.Decius & manlius cum latinis ſequenti die congreſſuri eſſent habuerunt uterq; in ſomniis cuius exercitus dux perret uictoriam haberet ubi illuxit inter ſe cõmunicauerunt conſilium de ſomnio: & ſic inter eos conuenit ut ſi altero cornu milites pedem referrent: tunc imperator ſe deuoueret pro omnibus:forte accidit q̃ ſub ſiniſtro cornu:ubi Decius conſiſtebat: cohortes refugerent:tũ uero Decius ritu Gabino cinctus toga prætexta ſe deuouit. M. Valerio ſacerdote pontifice maximo uerba deuotionis ſcribente: deinde prælium ingreſſus:fortiter pugnans occiſus eſt:& ex eo loco ubi ſe deuouerat hoſtes ceſſere:tanq̃ procella ingẽs percuſſiſſet ipſos & uictores fuere romani:eodem modo filius ſe deuouit bello gallico: itidem precatur Cato de ſe.

Pœnas cunctas:id eſt pœnas cunctorum.

SVLPI. Deuotum decium:Decius pater bello latino cum Manlio torquato conſul diis manibus pro publica ſalute p Valerium põtificem ſe deuouit in medio prælio & facto in hoſtes impetu uictoriam ſuis reliquit. Decius uero filius quarto cõſulatu ſuo per. M. Liciniũ pontificem ſe quoq; pari ſucceſſu deuouit. Deuotum.addictum deputatũ ſtygiis diis. Gemie:pompeii & cæſaris. Figant:uulnerent. Barbara:turba germani & galli qui cum cæſare militant. Peruius penetrabilis. Excipiam:recipiam. Hic:meus. Hac:mea. Luatur:purget. Quicquid me.pe.pœnas quas pati meruerũt. Mores uitia. Ad iug. cur fa.cur qui ſeruire uolunt pugnant & inrerimũtur me libertatis propugnatorem occidite. Me me:congeminatio. Tuentem iu.ina.defendentem uanum ius hoc tempore. Hic iugulus:mors mea: eſt enim iugulus locus læthalis in uno collo.

Deuotum hoſtiles decũ preſſere cateruæ
Me geminæ ſígant acies: me barbara telís
Rhení turba petat cũctis ego puius haſtís
Excípiam medíus totius uulnera bellí:
Híc rediat ſáguis populos, hac cæde luat
Q uícquid rõani meruerũt pẽdere mores
Ad íuga cur facíles ppli cur ſæua uolentes
Regna pati pereũt me ſolũ iuadíte ferro:
Me fruſtra leges & mania iura tuentem:
Híc dabit hic pacẽ íugulus ſínẽq; laborũ
Gentíbꝰ heſperíis poſt me regnare uolẽti
Nõ opꝰ bello. quín publica ſígna ducẽq;
Pompeíũ ſequímur nec ſi fortuna fauebit
Hũc quoq; totius ſibí ius ꝓmittere mũdi
Nõ bene cõpertũ ẽ ideo me mílite uincat
Ne ſibí uicíſſe putet: ſic fatur & acres
Iraꝝ mouit ſtimulos: iuueníſq; calorem
Excitat: ín nimíos bellí ciuílis amores.

Quin:cur non:de huius particule ſignificatione Donatum lege. Nec non bene compertum eſt:bene etiam pro explorato habemus q̃ ſi uictor erit Pompeius uolet imperium occupare ſibi.ad ſuam utilitatem. Acres ſtimulos:uehementia incita mẽta ad militandum. Calorem:feruorem cupiditatem.

OMNIBO. Cateruæ hoſtiles.i.multitudines latinorum. Geminæ acies:hinc Cæſaris inde Pom. Rheni:quia germanos ſecum ducebat cæſar uictos iuxta rhenum. Medius.i.poſitus inter utranq; aciem. Peruius.i.penetrabilis: Excipiam uulnera.i.a telis omnium confodiar. Hic: Ἀξιικτικοσ dixit.i. huius hominis catonis. Quicquid ro.i.quicquid ſupplicii crimina populi ro.metuere:id omne in meum caput redundet.

Mores:ſ.ſceleſti: nam ἠθοποιΐα eſt. Ad iuga:populi inquit nil metuerunt:ut pereant:quia parati ſunt parere uictori:ego uero qui pati non poſſum ſeruitutem libentius pro omnibus peream q̃ pro libertate pugnem. Ad iuga .i.ſeruitutem. Me ſolum:qui ſeruire non poſſum: Me.fr.le.quia tametſi arma ſumpſerim pro ſenatu:tamen uideo me fruſtra ſuſcepiſſe. Hic.hic: αὐα λιπ̃ ἀῶσιο quæ ſemper uehementiam aliquam ſignificat. Hic iugulus .ſ.catonis:qui ſolus eſt qui teſtat tyrannis. Poſt me:poſt mortem meam: Non opus eſt bel.quia nemo erit qui reſiſtat. Quin pu.ſi.concludit animi ſui ſententiam:ut ſequatur Pompeium qui decreto ſenatus arma contra cæſarem ſumit:nam hic bellum contra cæſarem iuſtius ſuſcipere uidetur: ut ſenatus auctoritate:quaſi pro patria & libertate pugnaturus ſit. Publica ſi.quia auctoritate ſenatus pompeius arma ſumpſit. Nec ſi for.fa.ſed ita ſequar Pompeium ut etiam parta uictoria imperium populi ro.in libertate eſſe uelim:q̃ ſi aliter efficere uoluerit opinionem ſuam falſam eſſe inueniet:nec enim ſibi concederetur. Fauebit:ut Pomperus uincat. Hunc:Pompe. Ius mundi:ut ipſe ſit dominus orbis terrarum. Compertum:exploratum eſt pompeio. Nec nõ bene compertum:duæ negationes magis negant more græco:etiam inquit ſi fortuna fauebit:ut uincat:non debet ſibi ſoli imperium communicare:ſed reip. Ideo me mi.uin.ob hanc cauſam uictor ſit: ſi exiſtimet me milite non ſibi:ſed reip.uiciſſe. Sic fatur & acres: hæc ubi dixit cato:quæ contra Bruti opinionem:ſed tamen his rationibus firmata ut aliter uideret facere nõ

posse:quin bellum sequeretur:quasi tanti uiri auctoritate motus Brutus ad bellum & ipse accensus est. Iuuenis ca lorem:uehementia quadam irritat irratum Brutum:eo tamen animo & consilio ut uictoris hostis esset:

Interea phœbo gelidas pellente tenebras
Pulsatæ sonuere fores: quas sancta relicto
Hortensii mœrens irrupit martia busto.
Quõdã uirgo toris melioris iũcta mariti
Mox ubi cõnubii pretiũ mercesq; soluta ẽ
Tertia iam soboles: alios fœcũda penates
Impletura dat': geminas ex sãguine mris
Permistura dom⁹. sed postq; cõdidit urna
Suprẽos cineres miserãdo cocira uultu
Effusas laniata comas: cõcussaq; pectus
Verberib⁹ crebris. cieres igesta sepulchri
Nõ aliter placitura uiro sic mœsta ꝓfat'.
Dum sanguis inerat. dũ uis materna pegi
Iussa cato. & gemios excepi fœta maritos
Viscerib⁹ lassis: p artuq; exhausta ruertor
Iam nulli tradenda uiro. da fœdera prisci
Illibata tori: da tantum nomen inane
Connubii. liceat tumulo scripsisse catonis
Martia. nec dubium longo quærat' i æuo
Mutarim primas expulsa an tradita tedas.
Nõ me lætorum sociam rebusq; secundis
Accipis. in curas uenio partemq; laborũ.
Da mihi castra sequi: cur tuta ipace rliquor:
Et sit ciuili propior cornelia bello:
Hæ flexere uirũ uoces. & tempora quanq̃
Sint aliena toris. iam fato in bella uocante

¶SVLPI. Interea: sole oriente Martiam domum catonis ue nisse impetrasseq; ab eo ut iterũ reciperetur in coniugem poe ta iam narrat. Interea dum Brutus & cato deliberant. Fores: hostia. Martia: hæc martii philippi filia catoni nupserat: sed post tres liberos ab ea susceptos: concessa est Qu. Hortensio oratori, qui in causis orandis secundum post ciceronem locum obtinuit. de ea sic in fastis Oui. clari monumenta philippi Aspicis unde trahit martia casta genus: Martia sacrificio deductũ nomen ab anco: in qua par facies nobilitate fuit. Sancta: casta integra. Mœrẽs: dolens. Busto relicto: quæ a sepulchro pau lo ante discesserat. Irrupit: ingressa est. Melioris mariti: nu serat enim primum catoni qui melior q̃ hortensius erat. Vbi connubii precium mercesq; soluta est: ubi est matrimonii offi cio satisfactum & proles suscepta quæ est matrimonii premi umnam ad eam suscipiendam inuentum fuit. Tertia soboles: tres enim filios catoni pepererat & cum concessa fuit horrẽsio grauida erat. Fœcunda: parata ad procreandum. Alios pena tes: hortensii domum. Impletura: filiis. Geminas do. horten sii & catonis familias. Permistura: cognatione iunctura. Nam catonis & hortensii filii germani erant. Condidit cineres: se peliuit hortensium. Concita: commota. Vultu: qui lacer erat

Effusas: solutas. Ingesta cine. ingestos sparsosq; cineres ha bens in doloris & luctus argumentum. Non aliter placitura uiro: si enim culta ad catonem ueniisset eum offendisset. Vi ro: catoni qui fuit futurusq; est maritus. Dum sanguis inerat. Constat hæc oratiuncula ex exordio petitione confirmatione & confutatione. Sanguis inerat: eram iuuenis: & per ectasim dactilum conficit: nam tribrachum heroicus uersus non reci pit: ut nec hiambum. Dum uis materna: dum mater esse pote ram. Peregi iussa cato: obte mperaui tibi qui me hortensio tra didisti: & est captatio beniuolentiæ a persona sua. Fœta: præ gnans: nam cum concessa hortensio est grauida erat auctore Plutar. Lassis uiscerib⁹: defesso & iam sterili uero: sum enim anus. Exhausta partuq; reuertor: euacuata filiis quæ amplius non concipiam & pariam. Da fœdera prisci illibata concede: coniugium pudicum & absq; uenere: estque honesta petitio.

Tori: coniugii. Inane nomen cõnubii: sine ullo effectu & usu titulum. Tumulo liceat scripsisse catonis martia: meo. Nec dubium: nec dubitare homines possint an mea culpa tu me expuleris & repudiaueris: an sponte tua hortensio me concesseris. In æuo longo quæratur: apud posteros. Primas tedas: primum maritum: methonymia. Non me: nõ uenio inquit ut fruar, delitiis tuis sed ut solicitudinis & laborum sim particeps. Lætorum: rerum felicium. Da mihi castra sequi: periculorum etiam comitem ad corne liæ imitationem se offert. Cornelia: hæc eius Scipionis filia fuit qui bello ciuili in africa periit: Eam pompeius post iuliæ mortem coniugem duxerat. Flexere uirum uoces: exorauere. Aliena toris: nõ apta nuptiis: quia uterq; erat in luctu: & quia dies nõ erat festus in quo uiduæ solebant nubere. Fato: necessitate.

¶OMNIBO. Interea phœ. cum brutus & cato inter se belli consilia communicarent eo tempore cum iam illusce ret dicit pulsasse fores Martiam: quæ relicto catone nupserat Hortensio: sed more romano obtentio facta est ut mu tuo sibi uxores darent: sed nunc mortuo hortensio redibar ad catonem supplex oratura se ut reciperet: ut perpetuo apud eum uiuere posset. quod etiam factum. Fores. s. ædium catonis. Pulsaræ. s. a martia. Gelidas: quia nox ẽ hu mida & frigida. Virgilius Noctis lentus non deficit humor. Martia san. nã pudicissima mulier fuit: quæ castitatem uiris suis seruauit: non enim pulsa a catone: sed sponte tradita fuit hortensio. Sic enim mos erat apud antiquos to. ut cum ex muliere prolem suscepisset uir primus: alii uiro posset traderet. auctores Strа. & plutar. Hac autem martia te ste appiano philippi filia plurimum oblectatus est Cato: filiosque ex ea genuit: deinde hortensio amico habendam tradidit ueteri consuetudine: cum ille filiorum cupidus nusquam mulieri fœcundæ cõueniisset: hanc tamen ex cato ne prægnantem domum reduxit. Relicto busto. s. hortensii qui e uita migrauerat. Irrupit. s. ædes catonis. Quon dam uir. quæ uirginitat e sua primum catoni cõiuncta fuit. Melioris ma. i. catonis qui melior fuit hortensio. Mox ubi: ubi functa est officio apud catonem q̃ tres filios peperit: satis uisum est & eam tradidit hortensio: ut illi quoq; filios pareret. Pretium mer. i. filii qui sunt præmia connubii matrimonium: quorum gratia constitutum est. Pena tes: hortẽsii. Et san. ma. quia filii hortensii & catonis fratres erant ex matre. Sed postq̃: sed ubi sepulchro mãdauerat hortensiũ: squalore obsita uenit sciss is criminibus & atra ueste (neq; enī aliter mouerat se placere posse catoni). Cõ didit: collocauit in urna cineres hortẽsii. Concita: cõmota miserãdo uultu quia adeo tristis erat: ut intuentibus con

miſeratione mouere poſſet. Cineres in ſe.quia cinere ex buſto hortenſii aſperſerãt crines ſuos:qđ erat ſignũ mœroris. Nõ ali.pla.ui.rõ ẽ cur hac forma uenerat. Dũ ſan.o cato inqt dũ mihi fuit facultas procreãdi filios ſatiſſeci tibi & hortẽſio ſicut iuſſeras:nũc poſtq̃ deſino a puerperio ad te cõfugi obſecrans ut me iterũ ſuſcipere uelis:& cũ finis uitæ meæ uenerit ſepulchro inſcribatur:hæc iacet martia catonis. Sãguis.ſ.iuuenilis ad cõcipiẽdũ. Vis ma.ſ.ut cõcipiẽs parere poſſem. Viſceribus laſ.feſſis q̃ amplius cõcipere nõ poſſunt. Priſci to.qa primo fui cõiũcta tibi. Illibata:incorrupta. Nomẽ i.ſine fructu coeũdi. Nec du.mihi cõcedas hoc cato:ut dubitari nõ poſſit an expulſa fuerim a te an tua ſpõte tradita hortẽ.qđ ſi nõ feceris uidebor repudiata:ne igitur in hũc errorẽ incidã obſecro re ut me ſuſcipias. Expulſa:quaſi indigna cõnubio tuo. Tradita:ſpõte tua. Nõ me:nõ ueni inqt ducta fecũdis rebus tuis:ut exiſties me nõ amore tui ſed potius fœlicitate rerũ tuarũ ueniſſe. Da mihi.ca.nec inqt ueli me domi reliqas in ocio ſed tecũ i caſtra ducas:qa ſicut dignũ ẽ ut cornelia ſequaſ põ.ſic ẽt nec martia deſeraſ catonẽ. In c.a.ut tuaꝝ curaꝝ ſim particeps. Cornelia q̃ ſcipionis filia fuit:& mortua iulia cæſaris.põ.duxit corneliã. Hꝛ fle.nũc dicit quẽ effectũ haberẽt pces martiæ:quia motus ẽ cato. Et tẽ.q̃q̃ q̃uis tẽpus eẽt minime idoneũ nuptiis tamẽ cũ potuit:eã cato recepit. Iã fa. in bel.ratio quia fata deorũ iã in bella impellebant.

¶SVLPI. Sola fœ.ſola cõiugii fides. Iura ca.põ.nuptiæ abſq̃ apparatu. Sacriſq̃ de.a.d.te.deos in ſancto cõnubio inuocare. Solebãt ãt hos.v.iouẽ adultũ:iunonẽ adultã: uenerẽ ſuadelã & dianã.græci uero hymenea ad quoꝝ fere imitationẽ latini etiã thalaſſiũ ſiue thalaſſionẽ in nuptiis repetebant.nõ qdẽ q̃ is deus eſſet ſed ominis cã.fuit'oĩum uir p̃clarus optimus & fœtus cui in ſabinarũ raptu cũ ægregia ſpecie uirgo a cliẽtibus amiciſq̃ adduceret:nec alii illã eriperẽt thalaſſio ſe.ducere clamitabãt: frequentur noſe repetito.& quia res ſucceſſit in rei memoriã & omẽ thalaſſii nomẽ in nuptiis celebraſ. ſiue q̃ thalaſſionẽ qua ſillũ.i.callatũ appellabãt qué nupta cũ lanificio ſecũ ferebat. Feſta co.nõ eo more quo alia ſolẽt fuere hæc cõiugia celebrata:ni hil.n.ornati nihil tumulti: nihil tibiarũ:nihil frequẽtiæ adhibitũ ẽ:nulla põpa:nulli ꝓpinq:ne filii q̃dẽ ĩterfuerũt:ſed ſolo bruto medio fœdera inierũt. Serta:coronæ & frõdẽtes ramꝰ portas nõ ornãt. ¶Inſulaq̃ in geſtolã intelligit q̃ a ſũma porta i formã infulæ:a qua faſciæ depẽdẽt in poſtes extẽdebaſ. Eſt ãt ifula mitræ ſpẽs.uel indicat eũ morẽ cuius meminit plutar. Spõſã.n.itroducẽtes pellẽ ſubſternebãt:ipſa uero ſecũ colũ ferebat & fuſũ. Viriq̃ ianuã lana corona bat ac cingebat p infulã:ergo filamẽta illa lanea ex infula ſiue mitella depẽdẽtia potes accipere & repete illud nõ Legitiæ fa.ſupple nõ ſtãt:Nouæ nuptæ ignẽ & aquã uidebãt attigere. Patrimiq̃ & matrimi pueri tres ipſas comitabãt unus p̃ferebat faces ex ſpino alba qa noctu nubebãt:duo nubẽtẽ tenebãt:p̃ferebãt ãt ſingulis q̃nq̃ faces:ſiue ob qn q̃ deos quos uocabãt:ſiue nõ plures q̃nq̃ uno partu edũtur:ſiue qa ĩpar numerus uiſus ẽ nuptiis cõueniẽtinr.par.n: interuallũ ſuſcipit:& eius paritas aduerſaſ ac repugnat:ipar uero ſcindi nõ põt:ſed ſi diuidatur ſemp cõe aliqd relin qt:quinarius igiſ ꝓprius nuptialis qa ĩpar nũerus mas eẽ diciſ:par fœia.hæc ex Plu. Docet ãt diuus aurelius ex uarrone:q̃ cũ mas & fœmina cõiũgebãt adhibebaſ deus iugatinus:cũ nupta domũ ducebaſ domiducus ut i domo eẽt,domitius ut maneret cũ uiro addebaſ dea,mãturna incubiculũ interebãt ſimulachra deorũ ut ope illorũ ſine ulla difficultate uirginitas auferet.hi erãt uirginẽſis dea:ut uirgini zona ſolueret:ſubigus deus ut uiro ſubiiceret. dea p̃ma ut ſubacta ne ſe cõmoueret & cõprimeret:& dea ptũda q̃ cõcuteret & penetraret.ite uenus & priapus.lubebaſ ãt noua nupta ſup ĩgẽtẽ faſciniũ.i.mẽbrũ priapi ſedere:q erat in loco altiori quẽ indicat poeta inquiẽs:Torus a.ſtratũ pẽdulũ & erectũ in qđ aſcẽdebaſ gradibus ebore ornatis. Veſtis:ſtragulũ. Diſcriminat:diuidit & uariat lymbis & lineis aureis. Matrõa:q̃ nuptã ſuſcipiẽs corõaret prohiberetq̃ limẽ calcare. Turrita:turriculis inſurgẽs & ornata.

Fœdera ſola ramen. uanaq̃ carentia põpa
Iura placẽt ſacríſq̃ deos admittere teſtes
Feſta coronato nõ pendent limine ſerta
Infulaq̃ in gẽinos diſcurrit cãdida poſtes.
Legitiæq̃ faces gradibuſq̃ accĩs eburis
Stat torus & picto ueſtis diſcrimiat auro.
Turritaq̃ premẽs frontẽ matrõa corona.
Tranſlata uetuit cõtingere limina planta.

Vetuit:nuptã:legitur etiã uitãt:nã exẽplo quodã ſpõſã uitare docebat Plantat.pede ultra exporrecto qđ quidẽ eã rõe plu:fieri tradit:qa q̃ prias mulieres rapuerũt:ſic eas domibus itulerũt nõ ĩgreſſæ ſũt: an qa eo iuitæ ĩgredi uideri uolũt ubi pudicitiã ſũt amiſſuræ:an id argumẽto ẽ ipſa:nõ ſpõte ſed coactas domo egreſſas fuiſſe ſeruius ex uarrone dicit iõ nuptas limẽ nõ tãgere ne a ſacrilegio inchoarẽt ſi depoſituræ uirginitatẽ calcẽt rẽ ueſtæ.i.nũini caſtiſſimo cõſecratã. ſolebat p̃terea noua nupta lupino adipe poſtes mariti ungere:ne qd mali medicamẽti inferret: ut pli.ait:ſolebat & mariti coma haſta diſcriminari:ſolebat & nuces ſpargere tãq̃ puerilibus rebus renunciãs. Cingulũq̃ nouæ nuptæ ex lana ouis herculaneo nodo ligatũ uxori diſſoluebat: ominis gratia qđ herculanus.lxx.liberos reliqſſet: ut auctor eſt Feſtus.iũgebãtur ãt in tenebris uerecũdiæ p̃ſertim cã ſeruãdæ:auctore plutarcho.

¶OMNIBO. Fœdera.ſ.matrimonii. Sacris.ſ.nuptiarũ. Deos t.de antiquo more hoc tractũ eſt a poeta:nã in nuptiis thalaſſius ĩnuocabaſ qui græce υ̃μ̃ẽ̃ῤαιος diciſ:hiſtoriã & cãs ponũt Liui.& plu.Inſula.ſ.lanæ:nã noui ſpõſi ianua frõdibus & lauro coronabãt cãdida faſcia lanea intercurrẽte.luue.Ornẽt poſtes & gradi ianua lauro. Legitimæ fa.quæ.v.fecũdũ leges multis rõibus erãt:uel q̃ ipar numerus ſicut in pleriſq̃ melior eſt ita in nuptiis.par uero nũerus interualla ſuſcipit: & paritas repugnat & aduerſatur:uerbi cauſa quattuor repugnat:interuallũ inter duo & duo & paritas aduerſaſ:qa quot primi duo:ſũt totidẽ & reliqui.& i hac parte duo:in illa duo ergo repugnat.ipar nũerus oĩo ſcidi nõ p̃t:& ſi diuidaſ aliqd cõe utriq̃ reliquiſ:uidelicet:v.ſi diuidaſ duo & duo unũ reliquiſ qui utriq̃ cõiũgeſ ita ſignificat nõ poſſe diuidi uirũ ab uxore tãq̃ maſculus cũ fœia miſceatur uir pnũerũ trinariũ:fœia p binariũ.nã uir ẽ p fectior mulere:ſic trinarius nũerus ẽ pfectior binario.maſculinus.n.ẽ nũerus trinarius:mulier uero binarius:nã trinarius nũerus ẽ pfectior binario:in quo cõſtat pricipiũ mediũ & finis:binarius uero ex pricipio & fine cõſtat:iõ.v. faces itererãt nuptiis:uel alia rõ q a cũ ſignũ ſit pariẽdi nõ p̃t mulier plus.v.nũero uno eodẽq̃ ptu naturaliter parere poſtrẽo etiã quinq̃ deos p̃ cari ſolebãt:& eos iuocabãt qui cõnubio cõiungebantur.ſ. louẽ adultũ:iunonem adultã: uenerem & dianã in primis:quã ad parcus auxilium mulieres uocabant:unde Teren.iuno lucina fer opem. Gra

dibus eburnis:non habebat lecticam ex ebore. Accliuis:inclinatus. Diſcriminat:uariat. Auro:non ueſtibus aureis.i.auleis aureis tectus non erat thorus. Frontem:ſponſæ. Corona turrita:quia matronæ:imponebant coronã nouæ nuptæ uerbenis floribus:herbiſq; factam. Turrita:quia incincinato capite eminens corona erat. Planta.i.caue rent:ne pede tangerent limen:tribus rationibus:quia nec Sabinæ raptæ a Romanis:cum domum ingrederẽtur uectæ ſunt ultra limen:quia ſponſæ inuitæ eo ingredi uidentur:ubi pudorem ſuum amiſſuræ ſunt aut certe q̃ ſponſa domo patris ægreſſa:nec ad ſuos amplius reuerſura cum uiro perpetuo permãſura proficiſcitur:unde apud Ro.axẽ currus ferebant:pro foribus currua comburebatur:ut intelligerent illic perpetuo habitandum eſſe.

Nõ timidũ nuptæ leuiter tectura pudorẽ
Luthea demiſſos uelarunt flãmea uultus.
Balthe⁹ haud fluxos gẽmis aſtrixit amict⁹
Colla mõile decẽs. hũeriſq; hærẽtia primiſ
Suppara nudatos cingũt anguſta lacertos
Sic ut erat mœſti ſeruãs lugubria cultus
Quoq; mõ natos hoc ẽ amplexa maritũ.
Oblita funera celatur purpura lana.
Nõ ſoliti luſere ſales. nec more ſabino
Excepit triſtis cõuitia feſta marítus.
Pignora nulla domus nulli coire ꝓpinq.
Iunguntur taciti cõtẽtiq; auſpice bruto.
Ille nec horrificã ſancto dimouit ab ore
Cæſariem. duroq; admiſit gaudia uultu.
Vt primũ tolli feralia uiderat arma
Intonſos rigidã in frontẽ deſcẽdere cãos
Paſſus erat. mœſtãq; gẽis icreſcere barbã
Vni quippe uacat ſtudiis odiiſq; carenti.

¶SVLPI. Non timidum:non uelauit ſe flammeo. Flammeo enim amicitur nubens ominis boni cauſa quod eo aſſidue utebatur flamminica id eſt flamminis uxor cui nõ licebat facere diuortium. Erat autem flameũ uelum coloris flammæ. Luthea: Lutheus color eſt ruffus dilutior ut inquit Gellius. Pudorem timidum:ruborem quem trahit ex uerecundia miſta timiditate. Demiſſos inclinatos & uerecundos. Balrheus:zona bullis & gemmis ornata quæ prætioſam ueſtem incingũt. Monile: colli ornamentũ. Suppara:Supparus ut ait feſtus eſt ueſtimentum puellare lineũ quod ſubucula id eſt camiſia dicitur. Afranius dixit puella non ſum ſupparos ſi induta ſum. Nonius tradit ſupparum eſſe lintheum femorale uſq; ad talos pendens dictum quod ſubtus appareat. Poeta tamen per ſuppara indicat maniculaſ quæ a ſummo humero ad imum brachium anguſte producuntur. Herentia humeris:quæ in hærent & apparẽt in humerorum ſummitate. Anguſta:ſtricta Cingunt:circũdãt. Nudatos:ſeminudos quia anguſta. Lugubria mœſti cultus: luctum & ſqualorem erat enim ſordidata & pullata. Quoq; modo:eadẽ pietate & integritate. Purpura:ueſtis purpurea. Obſita:circundata. Ter.annis panniſq; obſitus. Sales ſoliti:ridicula dicteria q̃ dici in nuptiis ſolent. More ſabino:more feſcenni no feſcennino feſcennini enim uerſus canebãtur in nuptiis ex urbe feſcennina allati quæ a ſabinis trahebãt originem:ſiue ita dicti quia faſcinationem putabantur arcere. Catullus in epithalamio. Ite concinite in modũ nec diu taceat procax feſcennina locutio. Conuitia feſta:maledicta feſtiua. Excepit:audiuit. Nulla pignora nulli filii Catonis & Martiæ. Coiere:conuenerunt. Auſpice:auſpex eſt qui præeſt nuptiis celebrandis idem dicitur & paranymphus:fœmina uero pronuba appellatur:Quandoq; uero auſpex eſt militiæ dux. Ille nec horrificã:Eodem horrore & ſqualore quo erat cato nuptias fecit. Horrificam:horridam & uenerabilem. Cæſariem:quam nutrierat. Duroq; admiſit gaudia:nõ tulit præ ſe lætitiam. Vt primum tempus:indicat ex quo fuit in luctu cato. Tolli arma feralia:geri bellum ciuile ſumptis armis. Rigidam:ſeueram. Increſcere:ualde creſcere. Vni quippe:Ratio quæ hunc habitum ſibi aſſumpſit. Vacat:uacuum eſt & decens. Studiis odiiſq; carenti:qui neq; gratia cupiditate aut ambitione:neq; odio mouebatur:ſed ipſo honeſto:

¶OMNIBO. Non timidum:quæ in nuptiis fieri conſueuerant apud priſcos:nihil celebratum fuiſſe commemorat in reuocatione huius matrimonii:dicit enim Martiam uelo flammeo non fuiſſe uelatam:flammeum uelum eſt quo noua nupta tegi ſolet ad celandũ pudorẽ: unde flãminea uxor flãminis ſacerdotis.illo utebatur cui nõ licebat facere diuortiũ:erat aũt crocei coloris:quo ut dictũ noua nupta tegebatur ut celaret pudorẽ: ſed eſt etiã alia cauſa ut in hiſtoriis legitur:flãmeo utebatur flãmina uxor flãmis cui flamini nõ licebat facere diuortiũ uſq; in ſenectutẽ: ergo ut perpetuã oſtenderent cõiunctionẽ futurã inter uirũ & uxorẽ hoc flãmeo utebantur. Geminis:ideſt gẽmatis fibulis. Fluxos amictus.i.fluentes:longos:& ſyrma trahentes. Monile:ornamentũ colli:a munio dicitur:quod pectus ambit. Suppara:ſupparus eſt puellare ueſtimẽtũ lineũ quod alio noĩe dicitur ſubucula:ideſt camiſia:quia ſub aliis ueſtimentis eſt poſita. Humeris hærentia:quia mulieres faciebant extremam horam ſuppari apparere in ſummis humeris & lacertos tegere:ut non nihil appareat in extremo lacerto:dicit ergo iſtis ornamentis:nõ tam exquiſite inſtructam fuiſſe Martiam Catonis:ac noſtræ matronæ diem ipſum conſumunt in ſe ornando. Sic erat: quemadmodum interfuerat funeri hortenſii paulo ante ſepulti ita ſe Catoni obtulerat. Mœſti cultus:quo comitata eſt hortenſii funus. Purpura: qui & ſi purpuram habebat: tamen atra ueſte tegebatur. Funera luna:ueſte ferali:quæ funeſtis conueniret. Non ſoliti lu.ſales:non uerſus ioculares auditi ſunt:quos iactabant in ſponſos:ut nimiam lætitiam tẽperarent. Sales:ioculares uerſus. Feſta conui.i.ioculatoria:quæ iactabant in ſponſos & ipſos mordebant uerſibus tã in urbanis:ut lætitiã temperarent. Pignora.ſ.conuenerunt:ideſt nulli affines utriuſq; familiæ interfuerunt. Iunguntur taciti.ſine ſtrepitu & cantu tibiarum. Auſpice bruto:ad antiquam conſuetudinem reſpexit:nam ſicut Cicero in li.de diuinatione ait. Maiores quondam:nil publice quidem priuatim ue gerebant niſi auſpicatu:quem morem nunc in his nuptis declarat ſicut & Iuue. Veniet cum ſignatoribus auſpex:omiſſa te nomen tantum declaratur:quia ſatis fuit intereſſe nuptiis nomen auſpicis:auſpicium uero captare non poterant. Ille cato in hac renouatione matrimonii non iuſſit ſibi tonderi barbam:nam graui mœrore afficiebatur: q̃ intelligeret bella ciuilia futura. Horrificam:quia horrorẽ in uultu oſtendit intuẽtibus. Duro.i.ſæuo uultu nullam huma

nitatem ostendens. Vt primũ:dicit causam cur permiserat crescere crines & barbam.Rigidam.i.asperam frontem descenderãt crines. Mœstãq;.s.erat passus barbam crescere:quæ mœrorẽ significat. Vni solus:cato erat qui posset apte humani generis lugere miseriam:quæ instare uidebatur expers erat ipse cupiditatis : nec huic magis q̃ illi fauebat:sed communem tãtummodo reip.utilitatem seruabat. Vui ua.i.licet ipsi Catoni. Odiis.s.inimicitia:quia nec amore nec odio cuiusq̃ mouebatur cato:uacuus erat enim omni perturbatione mentis:

¶SVLPI. Nec fœdera prisci:nec cum uxore rem habuit:tantaq; fuit abstinentia: ut etiam ab honesta sibi uenere temperauerit. Robur:constantia & continentia. Hi mores:De uita & moribus Catonis catilinam Salustii lege. Secta:institutum & habitus animi dicta a seco quod ẽ sequor & teneo:græce hereses dicitur. Immota:cõstans. Modum:modestiam. Tenere: intelligere & prospicere Naturamq; sequi:qua duce ut inquit Cice.errare non possumus. Patriæq; impendere uitam:id est mori pro patria:pro qua ut Cice.ait uir bonus nõ dubitet mortem occumbere modo sit ei profuturus. Nec gẽitum sibi:nec natũ ad suam utilitatem. Huic epulæ:laus a temperantia:Nã ut ad Herennium Cicero ait Esse decet ut uiuas non uiuere ut edas.Estq; uetus Socratis dictum ut Seneca ait:Ede citra crapulam & bibe citra ebrietatem: Vicisse famen:pellere famen nõ oblectare se. Magniq; penates:domum habebat paruam non ad luxum & delitias : sed ad usus uite necessarios & ut esset ab hymbribus tutus. Hyrtam.asperam & pilosam. More quiritis romãi: more illorum sabinorum qui facti fuere ciues romani . Quirites enim a curibus sabinorum oppido dicti sunt:qui Romuli tempore in urbem habitatum se contulerunt. Venerisq;:huic solũ coibat ut filios procrearet: Pater urbi:fouebat enim & pientissime utebatur. Maritus:fidus custos & socius Rigidi honesti:seueræ uirtutis. Quippe ut ait salustius:Huic seueritas dignitate addiderat & paulopost: At catoni studium modestiæ decoris:sed maxime seueritatis erat. In commune:erga remp.& omnis homines. Subrepsit:subintrauit nunq̃ enim in sua uita & in actibus suis uoluptates admisit. Nata sibi:nam inficere eum nõ potuit. Interea:perterritus pompeius falso nuntio:breui cæsarem esse romam uenturum fugam ex urbe arripuit capuam ubi cum senatu se confirmauit atque collegit constituens legiones quas antea acceperat a cæsare:in apulia hybernantes contra cæsarem mittere : qui Arretium pisaurum fauum & anconam singulis cohortibus iam occupauerat. Trepido agmine:timido impetu & motu uel multitudine. Mœnia cãpana: Capuã quã capis troiãus fertur ædificasse ut indicat suetonius & Vir.i.x. & capis hinc nomen cãpane ducitur urbi.Alii capuã dictã uolunt a cãporũ latitudine:alii a capi.i.falconis augurio. Extendere partes:mittere & diuidere cohortes & copias. In occursum hostis:contra cæsarẽ mouentẽ bella. Apœninus:mons qui per mediã & uniuersam italiã in longũ extẽditur.

Humanũ lugere genus.nec fœdera prisci
Sũt tentata tori.iusto quoq; robur ãori
Restitit.hi mores hæc duri imota catonis
Secta fuit.seruare modũ finẽq; tenere
Naturãq; sequi.patriæq; ipendere uitam
Nec sibi sed toti genitũ si credere mundo
Huic epulæ uicisse famẽ.magniq; penates
Submouisse hyemẽ tecto p̃tiosaq; uestis
Hirtã mẽbra super romam more quiritis
Induxisse togã.uenerisq; huic maxim⁹ usus
Progenies urbi pater est urbiq; maritus
Iustitiæ cultor rigidi seruator honesti.
In cõmune bonus.nulloq; catonis i actus
Surrepsit. partẽq; tulit sibi nata uoluptas.
Interea trepido discedens agmine magn⁹
Mœnia dardanii tenuit campana coloni
Hæc placuit belli sedes.hic sũma mouẽtis
Hostis in occursũ sparsas extẽdere ptes
Vũbrosis mediã qua collibus apœnin⁹
Erigit italiam.nullo quæ uertice tellus
Altius itumuit.propiusq; accessit olympo
Mõs iter geminas medi⁹ se porrigit ũdas

Qua erigit:liguriã Galliã heturiã umbriã picenos Brutios & marsos intelligit. Nullo uertice:nullo monte & altitudine. Intumuit propius olympo:erexit se uicinus cœlo. Mons:inter Apœnini mira descriptio:cuius dextram partem esse dicit ad tyrrenum mare meridiemq; conuersam sinistram uero ad hadriacum.

¶OMNIBO. Prisci thori.i.nec uoluit cũ uxore cõcũbere. Iusto amori:nã tãto robore animi fuit Cato:ut etiã legitimũ amorem prætermitteret. Robur.i.fortitudo animi. Iusto:legitimo:matrimoniali. Immota:stabilis q̃ cõcuti nõ poterat. Seruare modũ:laudat eũ a modestia quæ est quasi firmamẽtũ & solida uirtus:ex ea nascitur moderatio quæ tẽperat omnia in dictis aut factis & in cæteris officiis. Naturãq; sequi:hoc idẽ Cice.ait primo officiorũ quod a Catone præclare scriptũ est Nõ nobis solũ nati sumus:sed etiã ortus nostri partẽ patri a partẽ amici uendicãt deinde infra in quo debemus naturã sequi tãq; optimã ducẽ:nã sequi naturã est impẽdere uitã patriæ. Genitũ.i.nõ sibi soli natũ esse. Huic epulæ:comedebat ipse cato ut uiueret:nõ uiuebat ut comederet:secundũ illud Virgilii postq̃ exẽpta fames epulis significat ipsos comedisse q̃tũ satis erat. Magniq; penates:significat ipsum in ædificiis seruasse cõtinentiã:nã cõtinẽtia est per quã appetitus cõsilio & ratione imittitur:ea est cũ rationi appetitus obtẽperat. Summouisse hyemẽ tecto.i.ut tãtũ haberet ædiũ:q̃tũ satis esset defendere se a frigore & uento. Togã hyrtã:ut togatus incederet

More quiritis:more ro.ciuis quirites dicti sunt ro.a curibus ciuitate sabinorũ : nã id statuit primũ rõulus ut se gratificaret ut Tatio & cæteris sabinis:quos in partẽ regni acceperat. Hyrtã togã.i.pilosam aut hypallage est pro induxisse togã super hyrra mẽbra. Veneris huic:ipse tãtũ ueneri indulgebat q̃tũ satis erat ad procreandã sobolẽ. Vrbi pater:quia ipse patriæ libertatẽ defendebãt:& in eo super occupatus erat:ut nullius opes plus ualerẽt q̃ resp. Vrbi q; maritus:significat pietatẽ in patriã:quæ est iuris naturalis pars:nã sex sunt partes iuris naturalis:uidelicet iusticia pietas:gratia:iudicatio:uirtus:obseruantia. Iusticiæ cultor:unde post speciem continuo posuit genus sic Vir. ἐὔτο ξία ἐν:ideſt bonum ordinem seruauit:ubi dicit de Aenea quo iustior alter : nec pietate fuit nec bello maior & armis: nam primo iusticiam tetigit:quæ est genus:deinde ad speciem descendit ideſt pietatem. Rigidum:dicitur rectum

& q̄ flecti non poteſt ulla animi perturbatione. In commune bo.quia proprium innocetis eſt omnibus prodeſſe nulli nocere. Nata uoluptas.i.naturalis uoluptas:quæ naturalis eſt homini.ſic cupiditas & libido: non ſolum uenerij ſed etiam aliarum rerum quæ uulgo appetuntur ut diuitiarum & honorem nullam partem habent in Catonē inimicum uoluptatum omnium. Nata.i.naturalis. Subrepſit.i.clam irrepſit:quia titulationibus quibuſdam uidetur irrepere uoluptas cum ſenſus naturæ flectitur. Partemq̄:quia nulla cupiditate flecti poterat. Interea cum tanta eſſet in urbe trepidatio quantam ſuperius Luca.deſcripſit:iam pompeius ex urbe trepidus diſceſſerat:& in campaniam uenerat ubi comparato exercitu caſtra poſiturus erat obſeruans quid nam cæſar facturus eſſet ut illi uenienti in italia occurreret. Magnus:pompe.nam maximo rex omnium metu uerſatur pompe. Trepido:feſtino & timenti ſimul. Dardanii:coloni.i.capuæ a capy:nam capys cum ænea troiano in italiam uenit:de quo Virg.At capys hinc nomen campanæ dicitur urbi. Hæc ſedes.ſ.campana. Placuit.ſ.pompe. Hinc:ex campania. Summa mouem.i de ſumma rerum pugnare paranti. Sparſas partes.ſ.ne qua parte cæſar poſſet in italia uenire:quin obuios haberet. Occurſum.i.ut occurret hoſti cæſari. Vmbroſis: nunc deſcribit locum ubi caſtra pompeius poſuerat expectatus & obſeruaturus quid cæſar faceret: placuit pompe. extendere ſparſas partes ea parte qua appeninus mons omnem italiam mediam umbroſiſ collibus ſene galiam atq̄ campaniam mediam diuidens ſcabroſis & cliuoſis collibus in finem campaniæ tendit. Vmbroſis col. quia ſcabroſis finibus appēinus in finem campaniæ tendit. Nullo uer.a nulla parte. Olympo.i.cœlo ut ibi tuto loco caſtra poneret. Mons: de hoc appenino loquitur dicens quomodo italiam omnem mediam diuidit. Geminas un.hic monſ ea parte qua tendit in longum mediam diuidit italiam a dextera parte mare inferum ſpectat a ſiniſtra ſibulum uſq̄ fretum progreditur.

Inferni ſupiq̄ maris:colleſq̄ cohercēt
Hic tyberina uado frāgētes æquora piſſæ:
Illinc dalmaticis obnoxia fluctibus ancon
Fōtibus hic uaſtis īmenſos cōcipit ānes:
Flumina q̄ in gemini ſparſit diuortia pōti:
In leuū cecidere latus: ueloxq̄ methaurꝰ
Cruſtumiūq̄ rapax, & iūctus ſapis iſauro.
Sēnaq̄, & adriacas q uerberat auſidꝰ ūdaſ
Quoq̄ magis nullū telus ſe ſoluit i amnē
Eridanus fractas deuoluit in æquoꝝ ſiluas
Heſpiāq̄ exaurit aquis. hūc fabula primū
Populea fluuiū ripas umbraſſe corona
Cūq̄ diē ꝑnum tranſuerſo limite duces

¶SVLPI. Inferni.tyrrheni quod eſt ab inferiori italiæ parte Nā orbis terræ in meridiē pendet. Superi: hadriaci. Hinc a dextra. Frangenteſ æquo. apud q̄s frāgit mare tyrrhenū in locis uadoſis & nō profundus. Piiæ:dictæ a piſa oppido in achaia unde ſunt oriunde: Neſtoris.n.milites ab ilio renauigantes illuc delati eas condidere. Coherent col.ſtringunt ipſam italiā quæ ut ait mela tota anguſta eſt & alicubi q̄ unde cœpit anguſtior plinius eā frondi quercus comparat: Ancon: oppidū in piceno ad hadriacum mare cunero promontorio oppoſitū dictūq̄ ab ancon quod eſt cubitus: eſt enim in ipſo littoris flexu. Obnoxia repercuſſa & quæ fugere fluctus nō poteſt. Dalmatios: a dalmatia uenientes quæ macedoniæ regia eſt contra hadriacū mare ſpectans. Hic:mons. Concipit amnes:gignit fluuios: In diuortia: in diuerticula & in diuerſa maria quæ quaſi diuortio id eſt diſcordia & diuiſione quadā ſunt ſeparata. Gemini ponti hadriaci & tyrrheni. Methaurus umbriæ fluuius Cruſtumiū: haud longæ ab arimino. Rapax.uelox. Sapis ciſalpinæ galliæ fluuius ſenogallia urbē ſubterlabens: iuxta quē & iſaurus eſt. Senna:galliæ flumen. Auſibus: apuliæ amnis ex hirpinis oriens montibus Canuſiū præterfluit. Verbera: quia uiolentus exit. Quoq̄ magiſ:padus etiā quo nullus eſt maior in terris cecidit i læuū latus. Eridanus:fluuius qui & padus:ab eridano rege:ſiue a phætōte qui dicebatur eridanus dictus eſt. Deuoluit fil.eius uiolentiā indicat:nā cū aggeres riparū egreditur. Cū ſtabulis armenta trahit ut ait maro: Exhaurit heſperiā.Quicquid.n.aquarū eſt italia ſecū uidetur atripere. nā multa in eū influunt flumina: Fabula.fama ſupple eſt: uidelicet hunc fluuiū primū in ripis ſuis habuiſſe popu.arbores.alluſitq̄ ad phætontiadas phætontis ſorores:quæ cū lugerent fratrē a loue p̄cipitatū in arbores uerſæ fuerunt.phæton.n.phœbi ex climene filius impetrato a patre curu ſolari:cū eū regere ignoraret:& mundū fluminibus deſiccatis ſolo pado relicto combuſſereta ioue fulminatus eſt. Diē pronū:ſolē præcipitē. Tranſuerſo limite: nō recta uia euntem.

¶OMNIBO. Inferni.i.tyrrheni. Super.i.adriatici. Colles:qui in italia ſint utrinq̄. Tyrrhena uado primo quidem hic mons appeninus nō nihil tendit in boreā:deinde urgens in auſtrū tyrrhenū mare ſpectat:& lucā ciuitatē:lucam.piſas:piſtoriumq̄: & florentiam nobiliſſima thuſciæ ciuitatem ad meridiem linquit hic tandem in modum cubiti flectens ceu. portus ſui partem in adriaticum mare iaciens promontorium facit in cuius promontorii extremitate ſyracuſani tyrannidem dionyſii fugientes urbem anconam condidere. Hinc:ab hac parte. Tyrrhena æquo ra:quia non nihil in boream tendit. Illinc:ab ea parte. Ancon obnoxia.ſ.eſt.i. ſubiecta. Dalmaticis fluctibus. ubi ſunt populi hiſtriæ. Fontibus hic uaſtis:nunc dicit de appenino multos fluuioſ diſcendere:& alios quidem in ſuperum mare alios in inferum defluere. Hic.ſ.appeninus. Concipit.generat. Gemini ponti.i.inferi & ſuperi maris.

Methaurus.flu.ē qui p̄terlabit fanū oppidū.q̄a ibi fortunæ fanū fuit:iō fanū eſſe appellatū uolūt. Cruſtumum flu.qui p̄terlabit ariminū.Sapis:flu.qui p̄terlabit cæſenā. Iſaurus:flu.q p̄terlabit piſaurū. Senna: flu. q p̄terlabit ſenogalliā:quæ ſinus galliæ dicitur. Auſidus:fluuius eſt cannarū: ubi hannibal exercitū romanū deleuit. Vndas adriacas hunc fluuinm mons appeninus effundit in adriaticū mare & galliā ciſalpinā reſpicit: Quoq̄ magis nullum.ſ. conſpicit ab hac parte. Soluit ſe in nul. am.i.non capitur ullo amne. eridanus græce padus latine dicitur eridanus ut nonnuli uere ſentiunt dictus eſt eo q̄ circa padum paſcua optima ſunt & ouibus oportuna ab ἔριον lana & ἄγω ἤ ἔριον lucrū:unde daniſtæ appellantur fœneratores lucri. Tellus ſoluit.quia oēs italiæ fluuii in padū deriuant. Fractus ſyl.Virg.Fluuiorū rex eridanus cāpoſq̄ per omnes: cū ſtabulis armenta tulit. Heſperiāq̄ ex aquis:quia omnes pene italiæ fluuii deriuantur ie illum. Fabula.ſ.eſt dicit notā eſſe fabulam phætontis filii phœbi & Climenes qui

decidit i padũ:dicit ergo phætõtẽ currũ duxiſſe haud procul a terra:a deo ut omnes fluuii nimio calore ſolis deſiccarentur:ſed ſolus eridãus tãto calori reſtitit ut deſiccari nequerit ex quo magnitudinẽ illius amnis oſtendit. Corona popu.quia circundatæ ſunt ripæ padi his arboribus in coronarũ modũ. Phæton:filius ſolis:eſt autẽ dictio triſyllaba Varro per ſynaliphen protulit.Quũ te flagranti flumine phæton. Ducés diẽ pronũ: quia neſciebat regere paternos currus. Pronũ:procliuẽ in terrã uergentẽ. Tranſuerſo limite:nõ recto quo ire conſueuerat.

¶SVLPI. Flagrantibus loris:habenis & curru ardentibus. Succendit:combuſſit. Raptis: deſiccatis. Pares undas ignibus:quia tato æſtui reſiſtere potuerunt. Nilo:ægypti fluuio. Stagnaret:inundaret & in fortunam ſtagni redderet. Libycas:quas ſecum ex libya trahit. Extenditur enim nilus per ægipti planitiem in maris ſimilitudinem non tamen quod habeat plus aquaum q̃ ipſe padus. Iacentis:accuſandi caſus eſt. Iſtro.iſter qui & danubius dicitur ex iugis arnobæ germaniæ montis oritur ſaxaginta fluminibus: augetur & mergitur in euxinum ſex hoſtiis ſiue ſeptem ut alii tradunt. Permeat:circuit. Fontes. flumina. Quelibet:circa quæ uagatur. In undas ſcythicas:in mare ponticum. Dexteriora petens. Aquæ quæ ab apœnini dextra cadunt hæc conficiunt flumina. Tybrim:qui tuſciam ab umbris ſabinis & latinis diſterminans in tyrrhenum exit. Rutubam:ex apœnino in tybrim fluentem non deſunt qui dicunt promontorio moneco in finibus ligurum eſſe propinquum. Cauum: propter riparum altitudinem. Vulturnus. qui in ſannio oriens per campaniam ſaxa rapiens labitur & capuam alluit. Sarnus: campaniæ fluuius ad oppidum ſannum qui quicquid in eo cadit cum mora durat in ſaxum: & prope ſtabiam mare tirrhenum ingreditur Nocturnæq; editor auræ:obſcuri aeris emiſſor.eſt enim ea natura ut & ipſe paludes quas in planitiæ facit ſupra pompeianũ nebulas gignant. Lyris:non longe a ſora naſcens & fibrenum accipiens & terum fragellas præterit:mynturnaſq; diuidit & effuuit in tyrrhenum. Impulſis aquis ueſtinis: in quem influunt:flumina ueſtinorum.ſunt autem ueſtini marſis campanis ſannitibuſq; contermini & ad ſinueſſam uſq; & phalernum exporriguntur ut docet liuius lib.x.altera in ſaltu ueſcino phalernum contingente agrum &. ſunt & alii picentibus & marſis coniuncti. Matice: marica nympha latini matet i mynturnenſiũ littore templũ celeberrimũ:a qua & oppidũ nomẽ accepit.Hora.& innantẽ maricæ littoribus tenuiſſe lyrim. Vmbroſæ ſiluoſæ. Siler:lucaniæ fluuius ſalernum præterit dicitur & ſilarus.filius lib.octauo: nunc ſilarus quos dannitrit aquis:quo gurgite tradunt duritiẽ lapidũ merſi moleſcere ramis. Culta:arua. Macra:hic per ligurum montes iuxta lunã i effluit tirrhenũ:& eſt innauigabiliſ:quia uadoſus & præceps. Moratus alnos nullos: nullã retinens nauim luna uero eſt etruriæ oppidũ nobiliſſimũ portu celeberrimo & metallis abundans. Longior: ea qua magis longus erigitur. Dorſo:longa ſummitate. Gallica rura uidet:deſpicit galliã tranſalpinã. Alpes deuexos:montes inclinatos & pendulos. Vmbris:umbri a dicta q̃ hymbribus ſuperfuerit:contermina eſt etruriæ & piceno:hancq; Raue nam uſq; protendi conſentiunt omnes. Marſi populi montani ſabinos umbros hermicos attingentes. Ferax abundans. Domitus:aratus. Sabellos:ſabelli populi ſunt qui & ſammites dicuntur auctore ſtrabone & pli: Rupibus: piniferis monte ferente pinus. Indigenas:natiuos ab eo indigenæ enim ſunt qui eo in loco geniti ſunt & nõ uenerunt aliunde.igitur per indigenas habitatores antiquos accipimus. Nõ deſerit: nõ prius terminatur q̃ peruenerit in ſiculũ mare ad rhegiũ ubi italia in duo cornua ſciſſa eſt:reſpicitq; altero ſigulũ pelagus: altero lonicum.

Succẽdit phæthon flarãtib⁹ æthera loris:
Gurgitibus raptis penitus tellure peruſta
Hũc habuiſſe pares phœbeis ignib⁹ ũdaſ.
Non minor hic nilo: ſi non p plana iacẽtis
Aegypti libycas nilus ſtagnaret arenas.
Nec minor hic iſtro: niſi q̃ dũ p̃meat orbẽ
Iſter caſuros quælibet æquora fontes
Accipit: & ſcythicas exit nõ ſolus i undas
Dextriora petens montis decliuia tybrim
Vnda facit:rutubamq; cauũ: delabitur ide
Vulturn⁹q; celer:nocturnæq; editor auræ
Sarnus: & umbroſæ lyris p̃ regna maricæ
Veſtinis impulſus aquis:radẽſq; ſalerni
Culta ſiler: nullaſq; uado q̃ macra morat⁹
Alnos uicinæ percurrit in equora lunæ:
Longior educto qua ſurgit in aera dorſo
Gallica rura uidet:deuexaſq; aſpicit alpes:
Tũc ũbris marſiſq; ferax.domi t⁹q; ſabello
Vomere piniferis ãplexus rupib⁹ omnes
Indigenas latii populos.non deſerit ante
Heſperiam q̃ cum ſylleis clauditur undis

¶OMNIBO. Loris.curribus partẽ pro toto: Flagrantibns loris.i.ardenti curru. Gurgitibus raptis:nimio calore deſiccatis. Penitus tel.pu.quia penitus ardebat:& tantũ calorẽ ſolis ſubſtinere nõ poterat. Pares um.phæ. igni quia ſoluſ calori reſtitit. Nec minor:nõ minor etiã padus nilo niſi q̃ nilus maior uidetur: quia quotannis uniuerſa inundat ægyptũ & eã fecundiſſimã facit. unde nilus quaſi νεοσιᾶν nouus limus. Aegypti iacentis per plana.quia ægyptus in plano poſita eſt:unde inter ſcythas & ægyptios maximum certamen fuit:qui nam priores nati eſſent ægyptii ſe primum his rationibus natos dicebant:q̃ illa regio eſſet temperatior:& per conſequens ubi aer tẽperatior eſſet ubi primum etiam gẽus humanum natum fuiſſe. At uero ſcythæ contra dicebant cum ſe prius natos aſſererent non fieri poſſe hoc:ſed cum ſit humilis ægyptus & in plano iacet:ideo poſtremam fuiſſe quæ a fluctibus maris derelicta fuerit:nam cum primum deus elementa & aquas a terra ſeparauit:primo regionem ſuam.i.ſeptentrionem quia altior eſt a mari deſtitutam fuiſſe:& ideo ibi primum homines natos eſſe. Stagnaret:quia facit ægyptum omnem nilus eſſe ſtagnum tum cum inumdat eam. Nec mi.hoc iſtro:nec padus minor eſſet iſtro niſi q̃ iſter ante q̃ i mare ueniat omnes undiq; amnes comprehendit: hic fluuius alio nomine Danubius dicitur.per ſexaginta amnes capiens ſeptem hoſtiis in pontum infuit. Non ſolus: quia ſexaginta amnes accipit.&.vii.hoſtiis in pontum infuit ſiculum.

Dexteriora petens.nunc.d.a.dextera parte quos flu. habebat. Tybrim. tyberis a dextera parte ex hoc monte de.

scendit Thusciam uersus Rutubamq; ca.i.profundum flu.qui infinibus ligutiæ labitur. Vulturnus flu.est qui præterlabitur capuam. Nocturnæ edi.au.sar.sarnus flu qui præterfluit Vesevum campaniæ. Er ostendit naturam huius flu. qui nebulam crassam & obscuram facit ut noctem immitati uideatur. Lyris:ē flu.inter pompeios & Vulturnus labens iuxta minturnas. Maricæ um.i.sylue a marica nympha latini matre quæ templum habuit in ripa lyris.

Vestinis aquis.s. auctus cursu ab aquis quæ defluunt a uestinis populis:nam lyris quem antea clanin appellabant labitur aer agros uestinorum. Culta.i.arua. Salerni:qui mons ferme in uisceribus suis Beneuentum habens in salernum respicit. Salernum:oppidum campaniæ dictum a silere anne per αντιφ Tnix ξnv.i.mutatam litteram. Macra:dictus a proprietate rei quia macer est flu.per pontremultum labens quia tam rapide humiliter fluit ut etiam naues sustinere non possit. Nullas al.i.naues: Longior ed.i. ab aquilone respicit padum & galliam omnem cisalpinam. Surgit:attolitur in aerem. Gal.rui.i.galliam cisalpinam. Deuexas: inclinatas alpes pars altior apœnini aba. quilone padum prospicit deinde mantuam. Parmam Regium paduam & alia oppida longior hoc dicit quod & superius dictum est quomodo apœninus in modum cubiti se flectens: uel partem sui potius in adriaticum mare uergens promontorium facit: in cuius extremitate ueteres græci urbem anconam condidere post uero firmum picenum: Ausulum Marsos pelignos respicit:deinde alterum flexum faciens altissimus uerticibus garganeis appellatis in adriaticum mare influens massiliam ciuitatem amplectitur. Ferax.s. apœninus abundans: quia ibi sunt populi fertilissimi.Nam Vmbria & Marsia abundantissimæ regiones fuere. Sabello.i.sabino in eam partem uergens. Piniferis.i.ferentibus pinus. Indigenas.i.inde genitos. indigenæ dicuntur qui non aliunde uenerunt: sed inde nati sunt ubi habitant a græcis αὐτοχθονες .Non deserit ante:ut ante dictum:habet fere in uisceribus beneuentum. Sale nos:lucanos:denec extremum italiæ oppidum rhegium respicit,ubi,a peloro diuixus a dextra lyllam facit. Non deserit hes.non terminat aute italiam. Sylleis undis:nam qua parte assiduis maris fluctibus clauditur.ibi stat im syllam facit a dextero latere.

Extenditq; suas in templa lacínia rupes
Longior italía,donec cõfínia pontus
Solueret icũbẽs: terrasq; ꝛpelleꝛt æquor:
Ad postq̃ gemino tellus elísa ꝓfundo est,
Extremí colles siculo cessere peloro,
Cæsar i arma furẽs:nullas nisi sanguíe fuso
Gaudet hr̃e uías: ꝙ nõ terat hoste uacãtes
Hesperiæ fínes: u acuosq; ínrupat i agros:
Atq; ípsum nõ perdat iter, cõsertaq; bellís
Bella gerat. nõ tam portas intrare patẽtes
Q uã fregísse iuuat,nec tã patiẽte colono
Arua premí q̃ si ferro populetur & ígni.
Concessa pudet ire uía ciuemq; uideri.
Tunc urbes latíi dubiæ,uarioq; fauore

¶SVLPI. Templa lacinia:iuno lacinia in calabria colebatur in templo ditissimo atq; sanctissimo quod ei constituit hercules lacinio latrone illic occiso.lacinium etiam promontorium est ibidem prope petiliam & erotonem. Põtus:mare ionium & siculum. Solueret con.disolueret uicinitatem. Tellus italia coniuncta siciliæ. Elisa:excluſa siue submersa: nam ut in tertio inquit:Quo mare tellure subitis aut obruit undis aut scidit.Et Strabo ait ui terremotuum auulsam fuisse. Gemino: profundo tyrrheno & hadriaco. Extremi col.ultima pars apœnini.

Cessere:in sortem uenere:quoniam annexi sunt peloro sicilæ promontorio qui denominatus est a peloro nauis hannibalis gubernatore illic sepulto: Virg.lib.iiii. de hoc loco sic ait. Venit medio ui pontus & undis Hesperium siculo latus abscidit aruaq; & urbes littore diductas angusto iterluit æstu. Cæsar in ar.su. qua ui & impetu cæsar irrueret narrans poeta metum ciuitatum explicat: ut & pompeiana præsidia sunt ex diuersis locis eiecta. Furens.furenti simills & seuiens. Vias: aditum.

Quod non: ordo est non gaudet ꝙ. Terrat: uastet. Vacãtes hoste:in quibus præsidia pompeiana non erant. Vacuos:sine hoste. Non perdat ipsum inter:non uestat agros quacunq; iterat. Conserta:connexa:& uno nondum finito inciperet aliud. Patentes:amice apertas. Nec tam pa.co.ar.præ.nec tam ꝙ transeat per agros oppidorum permissu:malen.illos uastare. Populetur:destruat. Pudet:ardebat enim omnia uiolenter potius agere. Ciuem: amicum romanum. Tunc ur.urbes inquit breui defecturæ & cæsarem sese muniebant ut in hostem.

¶OMNIBO. Suas rupes in templa lacinia:ideſt promontorium lacinium ubi est templum lunonis laciniæ:ubi Hercules superato lacinio latrone templum condidit in honorem lunonis: & de nominæ laciniæ iunonis lacinium apppellauit.est autem promontorium haud procula petilia. Longior italia.Apœninus est longior q̃ sit italia:quia in Siciliam usq; tendit uel uerius totam continens italiam terminat: quod Virgi.ostendit: Hæc loca ui quondam ¦& uasta conuulsa ruina Diffuduisse ferunt cum protinus ítraq; tellus una foret:id est italia & sicilia simul coniunctæ erant. Incumbens:scilicet apœnino qua parte cum sicilia iungebatur italia. Confinia: scilicet italiæ atq; siciliæ.

Terras:uidelicet hinc terram siciliæ:hinc italiæ. Gemino profundo:siculo & adriatico mari. Cessere colles peloro:quia parte sciliæ pelorus terminatur & a parte italiæ apœninus. Cæsar in arma: Cæsar postquam sensit pompeium relicta urbe in campaniam cum suis copiis profectum castra posuisse uim & imperium Cæsaris ostendit lucatnus.dicit enim illum nihil magis quesiuisse q̃ ut uires susciperet nulloscq; tandem ibi populos armatos inueniret:ut uiribus magis q̃ uoluntate uinceret. Furens hoc perpetuo facit poeta pompei partes extolit: Cæsarem acerbissime infectatur:non inspecta ueritate. fuit enim clementissimus & humanitate usq; ad pœnitentiam cunctos superauit. Terat hoste uacantes: id est non gaudebat populari terras hoste carẽtes: immo hostibus plenas. Terat: uastat populet. Atq; ip.nõ per.iter.s.uicendo nõ perdat iter.quia nisi uinceret perdere uideretur. Consertaq; bellis bella gerat.i.bella bellis infertę.nã finis unius belli principiũ ẽ alterius. Fregisse.s.uiolentia armorũ. Pati colo.i:uolente populo. Ciuemque uideri.quia non ciuis sed hostis uult uideri Cæsar. Tunc urbes populi licet uiderent non posse tantum Cæsaris impetum sustinere, muniebant tamen sua quisque oppida & parati erant defendere

quoad uires haberent. Tunc tempore,quo ita cæsar crassabatur per italiam. Dubiæ:incertæ quid facerent: Varioq; fauore:quia hinc cæsar timore trahebat eos: inde pompeius terrebat auctoritate senatus qui bellum iustum,contra Cesarem mouere uidebatur.

¶SVLPI. Ancipites:incertæ cui faueant:& instabiles Cæssuræ:defecturæ desituræ. Primo terrore: primo metu. Denso aggere:spissis monumentis se præparant & muniunt. Abrupto: eminenti erecto. Saxorumq; orbes:rotundasaxa q̃ tormẽtis emitterent. Super:desuper & loco eminentiori. Petant eminus: feriant a longe. Tela: sagitas hastas saxa & quicquid longius iaci potest. Aptant componunt. Pronior:inclinatior populus: populi synechdoche. Pugnatq; minaci cum terrore fides:nam fidus quidem erat,sed metuebat cæsarem: rixabant ergo metus & fides. Vt cum mare: Auster pompeio mare populus:Eurus cæsari. Comparatur:cursusq; maris fidei populorum. Possidet: perflat: Horrisonis:cum horrore sonantibus.

Rursus: contra. Tellus:strõgile in qua regnauit Eolus & in q̃ est uẽtorum antrum. Laxata:aperta. Pulsu tridentis: iactu sceptri:quo eolus uentos emittit. Vir. Conuersa cuspide montem impulit in latus. Vtitur autem eolus tridente sicut Neptunus. Fluctibus:in mare. Nouo:euro. Tenuere: secuta sunt.

Nubiferoque polus: quanuis eurus pulso noto aerem possideat: tamen mare secundum notum se mouet & tenorem pristinum seruat. Polus:aer nunc. Vendicat:acquirit & retinet. Terror:metus cæsaris. Dubiam:nutantem & ancipitem. Gẽsne.Cæsar ab arimino.M. Antonium cum quinq; cohortibus: ut misit aretium Libo scribonius qui præerat etruriæ in fugam se dedit. Nudata:spoliata militibus & præsidio. Ius sui: potestatem de se. Pulso thermo:Cæsar sic habet in commentariis. Interea certior factus tignium Therminum prætorem cohortibus quinq; tenere oppidum munire omniumq; tigniorum esse optimam erga se uoluntatem Curionem cum tribus cohortibus quas pisauri & arimini habebat mittit: cuius aduentu cognito diffisus municipii uoluntate: Thermus cohortes ex urbe producit & profugit milites in itinere ab eo discedunt ac domum reuertuntur: cutio omnium summa uoluntate Thignium recipit. Sylla: Faustus Sylla Syllæ felicis filius audita cæsaris fama statim fugam arripuit. Auspiciis paternus qui fugare & uincere solitus est. Varrus:Accius uarrus Auximium oppidum cohortibus introductis tenebat delectumq; toto piceno circunmissis senatoribus habebat Aduentu cæsaris cognito decurionis auximii ad accium Varrum frequenter conueniunt: docent sui iudicii rem nõ esse:neq; se neq; reliquos municipes pati posse.C.cæsarem imperatorem bene de rep.meritum tantis rebus gestis oppido mœnibusq; prohiberi:proinde habeat rationem posteritatis & periculi sui. Quorum'oratione promotus .M. Varrus præsidium quod introduxerat ex oppido educit & profugit.hunc ex primo ordine pauci cæsaris consecuti milites consistere coegerunt:commissoq; prælio deseritur a suis Varrus:non nulla pars militum discedit: reliqui ad cæsarem perueniunt. Alæ admotæ:cohortes propinquæ. Pulsorum auximon pedibus calcarunt agrum auximi op. Neglecto tergo.non habito respectu sequentium. Lentulus:Lentulus spinter decem cohortibus tenebat ascu lum oppidum in piceno:qui cæsaris aduẽtu cognito profugit: cohortesq; secum adducere coatus a magna milit uni parte deseritur:Dicimus autem asculum & esculum. Victor:cæsar. Instat cedentibus persequitur fugientes.

¶OMNIBO. Cessuræ.s.cæsari.Denso: forti. Abrupto:festinato & Abrupte facto. Saxorumq; orbes.i.saxa rotnoda:quasi uidetur describere machinam quam uocamus bombardam:nam legitur apud Iosephum & plutar.uetere usos fuisse hoc genere tormenti:unde tormentum dicitur a torquendo:quia magna ui torquetur bombarda.

Super: pro desuper a mœnibus. Pronior: nunc dicit populi quia uoluntate fuerint omnes quidem erant pronio tes in pompeium:sed metu cæsaris ab eo deterrebantur. Populus.s.italus. Pugnatq; minaci cum ter.fi.quia hinc fides ad pompeium trahit: inde terror cæsaris ab eodem illos deterret. Vt cùm: mare per comparationem ostendit quomodo animi populorum in diuersas partes distrahebant: nam sicut maris unda incerta est cum diuersis uentis agitatur.primo si auster flauerit sequitur austrum unda:at si deinde flare cœperit eurus tunc relicto austro eurum sequitur ita animi populorũ distrahebantur inuarias partes. Vendicat un.no.i. unda maxima notum trahit:uel potest esse hipallage pro uendicat notus nundam. Auster:uentus a meridie perflans græce ϕοτος. Hũc:austrum.

Laxata:pulsata. Tellus.i. subteranea spelunca ubi æolus uentos clausos habere dicit a poetis quos cum uult emittere sua uirga percutit terram. Tridentis æo.quia æolus tridentem habet sicut neptunus:quo imperat uentis. Eurũ:uentũ orientalẽ qui dictus est quasi ἀπὸ τῆς ἑῴας ὥρας.i.aurora fluens. Priorẽ:uentũ.i.prioris uenti reliquas:quia prioris uenti impetu adhuc mare crispat & tremulũ est. Facilis ter.quanuis pugnet cũ terrore fides:tamẽ uim maiorẽ habet terror a cæ. Dubiãq; fidẽ: quia pro fortuna mutabat fides. Gens:Libo.præerat etruriæ.cæ.M:Anto.cum cohortibus quinq; misit areciũ:Libo ubi audiuit iam adesse Anto.trepidus aufugit. Nudata.s.est. Vmbria ther. ther

Cessuræ belli: denso'tamẽ aggere firmãt
Mœnia: & abrupto'circũdãt undiq; uallo:
Saxorũq; orbes:& quæ sup eminus hostẽ
Tela petant altis murorũ turribus aptant.
Pronior i magnũ populꝰ pugnat q; miaci
Cũ terrõe fides ut cũ maꝛ possidet auster
Flatibꝰ horrisõis hũc æquora tota sequũt.
Si rursus tellus pulsu laxata tridentis
Aeolii tumidis imittat fluctibus eurum
Quanuis icta nouo uentũ tenuere priorẽ
Aequora,nubiferoq; polꝰ cõcesserit euro
Vẽdicat ũda notũ.facilis sed uerteꝛ mẽtes
Terror erat dubiãq; fidẽ fortuna ferebat
Gens etrusca fuga trepidi nudata libonis.
Iusq; sui pulso iã pdidit umbria thermo.
Nec gerit auspiciis ciuilia bella paternis.
Cæsaris audito conuersus nomine sylla.
Varus ut admotæ pulsarunt auximon alæ
Per diuersa ruens neglecto mœnia tergo
Qua siluæ,qua saxa fugit,depellitur arce
Lentulus esculea, uictor cedentibus instat

mus prætor tenebat tignium oppidum umbriæ:cæsar factus certior umbriam a thermo teneri: & omnium uoluntates sibi conciliare pompeium:Curionem cum tribus cohortibus quas pisauri & Arimini habebat misit:Cuius aduentu cognito diffisus municipii uoluntatem cum quinq; cohortibus Thermus aufugit &:Curio oppidum recepit. Nec sylla:hic senioris fuit filius qui faustus est agnominatus:ubi senatusconsulto cum decreta mauritania esset philipus tri.ple.interfessit: Auspiciis paternis:quia bella feliciter gessit Sylla unde se felicem appellari uoluit:qui etiam filio faustum syllam nomen imposuit. Varrus:cæsar audita deditione Thermi oppidi confisus uoluntati municipum tertiæ decimæ legionis cohortes euocauit ex præsidio auximoq; proficiscit: hoc opidum tenebat actus. Varrus audentu cæsaris cognito milites Varrum circunsistunt orationem: donentq; quæ sit uoluntas municipum: horum oratione pro motus Varrus eductis cohortibus fugere tentauit:sed tamen ex primo ordine pauci militeſ illum conserere manum adhortantur:sed commisso prœlio deseritur a suis:pars demum fugerũt: reliqui ad cæsarẽ transfugiunt. Varrus:ordo est. Varrus ruens per diuersa mœnia neglecto tergo fugit: ea parte qua syluæ sunt & saxa. Alæ admotæ.i.cohortes Cæsaris appropinquatæ pulsarumt auximon oppidum non procul ab ancona. Neglecto tergo:quia modo hac modo illac petebant militeſ. Syluæ:per loca auia fugit trepidus desertus a suis. Lentulusqui præerat asculo cum decem cohortibus:& cum audiuit aduentare cæsarem: ipse quoq; trepidus relicto oppido fugit:hic lentulus cum deserto asculo fugeret incidit in iubilium rufum qui præmittebatur a pompeio: ut piceni agri ciuitates & populos confirmaret.ab eo admonitus quæ gerantur a cæsare:milites accepit & contractis militibus põpeii corphinum ad lucium domitium ænobarbum perueniunt: & coniunctis copiis oppidum muniuere ut se a Cæsare tueantur.

Díuertitq; acies:soluscq; ex agmine tanto
Dux fugit: & nullas ducẽtia signa cohortes
Tu quoq; cõmissæ nudatã deseris arcem
Scipio lucetiæ q̃q̃ fortissima pubes
His sedeat castris iã prídẽ cæsaris armis
Parthoq; seducta metu: qua gallica damna
Suppleuit mãq; dumq; ipse ad bella uocaret
Donauit socero rõani sãguinis usũ.
At te corphini ualidis circũdata murís

SVLPI: Diuertitq; acies: abducit illius cohortes dux lentulus. Et signa: hoc est signiferi. Tu quoq; scipio quoq; pompei socer præfectus lucetiæ oppido in uenetia prope hadriã fugam arripuit q̃q̃ haberet secũ milites: & cohortes eius primæ legionis quam cæsar pompeio restituerat ut in bellum parthicum mitteretur pompeius enim rogatu cæsaris qui maiorem Galliæ motum expectabat duas ei legiones misit: primamq; confectam ex delictu prouinciæ tanquam ex suo numero dedit inde ex senatusconsul. constitutum est ut ad bellum parthicum legio una a gn.pompeio:altera a Cæsare mitteretur. Ita hæ ambæ a cæsare sunt abductæ. censeo autem lucetiæ legendum:tum quia ante captum corphinum nihil in apulia metuere potuisset. & postquam cæsar domitium cœpit cõstet pompeium iuisse luceriam & inde canuxium & brunduſium petiusse:ut cæsar in incommentariis tradit. Commissæ traditæ tibi & cui tu præeras. Nudatam:spoliatam præsidio. Pubes: iuuentus. Seducta: subtracta armis. Armis:potentiæ exercitibus. Metu parthorum: ob bellum parthicum. Damna galli quoniam titurius sabinus:&.L.cotta cum magna militum parte fuerant a gallis occisi. Suppleuit:reparauit & in supplementum dedit. Dum:quousq;. Vsum rationi sanguini:ullum illi patriæ legioniſ q̃ in præliis uulneraretur. Socero:cæsari. At te cor.L. domitius ænobarbi filius successor imperii cæsaris a senatu destinatus cum corphini præesset cum.xx.cohortibus:tredecimq; alias ad eum iubiliuſ adduxisset quum primum cæsarem uenire uidit cohortes quinq; ad pontem fluminis excidendum præmisit:quibus repulsis a cæsarianis & cum aliis intra oppidum coactis cæsar castra ad muroſ posuit:dumq; munitiones ad obsidionem expugnationemq; expediret & domitius a pompeio ad quem scripserat certior factus ne rem in summum discrimen adduceret:& si posset cum omnibus copiis inde faceſſeret:fugam clandestinam apparet a suis est compræhensus.& cæsari cum oppido traditus. Eum uero cum omnibus pecuniis rebusq; suis quocunq; libuisset cæsar abire concessit. corphini: corphinum oppidum pelignorum septem milium passuum a sidmone distat.

OMNIBO. Diuertit:id est a fuga ad se reuocat acies asculanorum. Dux:scilicet lentulus. Agmine: quia a suis desertus est. Nullas cohortes:quia solus ipse lentulus cum uexillis aufugit.alii uero milites eius ad cæsarem confugerunt. Tu quoq;: nudatam nunc dicit scipionem deseruisse luceriam ciuitatem: quanquam robustiſſimis illam munitam cohortibus teneret. Nã ibi duabus legiõibus scipio præfectus erat. Legiones autem hæ ante sub cæsare militauerant:nam cum gallia in aliud quinquenium cæsari prorogata esset:fauente pompeio cum quo cæsar affinitate tunc coniunctus erat:quæ cum stipendiis decreta esset in supplementum unam legionem cæsari pompeius dedit.postquam uero crassus cum exercitu a parthis deletus est: duæ legiones cæsari detractæ sunt sub prætextu parthici belli imminentis:quia senatusconsultum factum est:ut duæ legiones ad bellum parthicum mitterentur: una a gneo pompeio: altera a cæsare. Sed cæsar cum esset certus de uoluntate inimicorum suorum ex senatusconsulto legionem suam pompeio reddidit:& quintamdecimam legionem: quam ipse in gallia citeriore habuerat ex senatusconsulto item tradidit: has legiones dicit præsidio luceriæ positas fuisse quibus præerat scipio qui tametsi firmos ac certos milites haberet:tamen & ipse terrore cæsaris præsidium deseruit. Nudatam: scilicet præsidio & militibus suis. His castris:in præsidio luceriæ. Seducta cæsaris armis: id est ab armis. quia senatusconsultum factum eẽt ut duæ legiones mitterentur ad bellũ parthicũ:una a cæsare:altera a põpeio:sed has legiones prius in supplementũ exercitus põ.cæ. tradiderat. Qua pube.suppleuit gallica dãna.i.i suplemẽtũ exercitus põ.dedit cæ.& suppleuit exercitũ:cuius ptẽ belo gallico cæ.amiserat. Ipse cæ. ad bella uocaret.s.gal. Socer cæ.ut uteretur hac legiõe & sãguinẽ eoꝝ

pro sanguine & gloria sua effunderet. Acte corphini. Lentulus ut ductum est Asculum tenebat:hic audito Cæsaris aduentu ex oppido statim progrediens milites secum ducere conatus est:sed a maiori parte militum deseritur: incidit autem in iubilium ruffum a pompeio magno missum ad confirmandas piceni agri ciuitates: hic a lentulo multos milites auditis quæ facta erant a Cæsare.s.q; municipium uoluntates inclinatæ erant in cæsarem contractis undiq; cohortibus quos potuit milites secum adduxit & magnis itineribus corphinum intendit ad.L. Domitium ænobarbum successorem cæsari a sẽatu destinatum qui præerat corphino:cæsar eo cõfestim cohortes duxit eum cohortibus iam quinq; premissis qui pontem fluminis interrumperent distantem ab oppido passuum circa tria milia cæsar cum ad pontẽ uenisset prælium cõmissum est:milites statim domitiani repulsi se in oppidũ receperunt: cæsar ad oppidum cohortes ducit ad muroscq; castra ponit: & oppidum magnis operibus intercludere instituit interea. L. Domitius desperatis Gn.põ.auxiliis fugam parabat cum sensissent milites censentes salutis suæ quoq; habendam eẽ rationem ipsi cum cæteris domitium circunstant:ipsumq; productum in publicum custodiunt. postera die ubi illuxit per lentulum facta deditione:cæsar in potestatem acceptos educi iussit: fuerunt autem patricii tribuni militum equitesq; ro.& patriciorum liberi:inter quos erat.L.Domitius corphini præfectus & lentulus spinter ruffus Varrus Quintilus quæstor.L.rubrius & Domitii filius: hos omnes cæsar contumeliis & conuitiis militum suorum prohibitos incolumes ex uinculis dimisit accepto tamen corphino:hoc habet historia: quã breuiter Lucanus amplectit.

Tecta tenẽt pugnax dõiti tua classica suat
Oppositus quondã poluto tyro miloni.
Vt pculimmẽsam cãpo cõsurgere nubẽ
Ardẽtesq; acies percussis sole coruſco
Conspexit telis:socii decurrite dixit.
Fluminis ad ripas: undeq; imergite põtem
Et tu montanis totus nũc fontibus exi
Atq; oẽs trahe gurges aq̃s:ut spũeus alnos
Discussa cõpage feras:hoc limite bellum
Hæreat,hac hostis lentus terat ocia ripa
Præcipitẽ cohibete ducem: uictoria nobis
Hic primũ stãs cæsar erit:nec plura locut⁹
Deuoluit rapidũ nequicq̃ mœnib⁹ agmen
Nã prior e campis ut cõspicit amne soluto
Rumpi cæsar iter calida:prolatus ab ira
Nõ satis ẽ muris latebras quæsisse pauori
Obstruitis cãpos fluuiisq; arcere paratis
Ignaui non si tumido me gurgite ganges
Sũmoueat stabit iam flumine cæsar in ullo
Post rubiconis aquas:eqtũ ppate cateruæ
Ite simul pedites ruitur; ascendite pontem
Hæc ubi dicta leuis totas accepit habenas
In campũ sonipes creboq; simillima nibo
Trans ripam ualidi torserũt tela lacerti
Ingreditur fluuiũ pulsa statione uacantem
Cæsar: & ad tutas hostis compellit arces.

SVLPI. Classica: tubas & concentum earum. Tyro oppositus: hi erant milites illi quos pompeius locauerat in foro ne quis tumultus populi concitaretur dum ageretur causa milonis: non quidem q; essent contra milonem positi sed in conspectum ipsius.inquit enim cice.Quanquam præsidiis salutaribus & necessariis septi sumus tamen ne non timere sine aliquo timore possumus: quæ si opposita miloni putarem crederem tempori iudices: Polluto: reo & cæde maculato. Nubem pulueream,quam cohortes excitabant. Ardentes splendẽtes. Fluminis ideſt.Aterni qui ab adria per marsos labitur:transitq; iusta corphinum ad tertium fere milium. Et tu montanis: apostrophæ ad fluuium ut insurgat pontemq; aquarum impetu auferat. Exi totus: egredere cum omni aquarum copia.

Alnos:trabes ex alno arbore ex quibus pons constabat. Discussa compage:dissolutis iuncturis. Hæreat hoc limite.firmetur & remoretur hoc termino. Terat ocia:amittat tempus.

Cohibete:o cohortes retinete. Ducem præcipitem:cæsarem festinantem. Stans: detentus. Deuoluit agmen:emitit quinq; cohortes. Ne quicquam: frustra: nihil enim profecerunt: quoniam cæsar ut primum animaduertit: suos equites in domitianos emisit repulsisq; illis oppidum obsedit: Prior ut erat in agmine. Soluto amne: si pons deiiceretur:nam ligatus dicitur fluuius qui pontem supra se habet. Non satis est:insultatio in tumidos hostes. Quæsisse latebras abscundisse uos intra mũros & non audere in cãpo operto concurere. Obstruitis:claudi tis: impeditis ruina pontis. Ganges:indiæ fluuius qui decem & nouem alios suscipit. Eum cyrus in quadringentos & sexaginta alueos diuidens pene in riuum attenuauit is Alexandrum ne indos magis persequeretur prohibuit: audiuerant enim macedones duo & triginta stadia latum esse.profundum uero centũ. Submoueat prohibeat. Sabit firmabit se. Ruiturum:quem diruere parant. Accepit totas habenas celeriter cucurit Leuis sonipes equus celer id est equitatus ipse. Nymbo:grandini & multitudinem militum indicat. Vacantem uacuum: Statione pulsa:reiectis domitianis. Ad tutas arces:intra corphinum.

OMNIBO. Te cta.i.menia: non priuata edificia dixit corphini. Tua classica seruat: hi enim milites uel pars eorum ex delectibus pompei fuerunt: quos sub potestate sua dicit habuisse domitium: quibus aliquando forum pompeius obsederat:quo tempore milo circundatus corona militum non ausus dicere causam damnatus est de cæde clodii. Poluto miloni ideſt nocenti cædis clodianæ. Oppositos:obsesso a militibus pompei foro ne qua uis fieret iudicibus:& causam suam dicere coactus est milo:pro quo orationem insignem cicero habuit. Dixit scilicet domitius. Nubem scilicet pulueris.nam ex puluere qui sublatus erat cognouit adesse cæsarem: deinde post puluerem acies conspexit dentes ideſt fulgentes.Vir.Ardentes aere cateruas. Immergite:rumpite fluminis pontem.

Et tu montanis:ad ipsum torentem apostrophat.L.domitius quẽ rogat ut totas uires cõtrahat:& inflatus hũc cæsaris impetum retineat:quod si fecerit uictoria prima domitio attribuetur q; ubi primum ab impetu suo cæsar remotus fuerit. Ex:egredere o amnis:sed torrens erat sine nomine. Ingentes trahe aquas.i.contrahe oẽs aquas ut im-

plearis & ingentes quoq; naues ſuſtinere poſſis. Alnos:naues. Diſcuſſa compa.i.ut diſſoluantur naues nimia ui aquarum. Hoc li.hære.hoc termino retardetur Cæſaris impetus. Lentus:ab impetu ſuo tardatus. Cohibete.ſ. commilitones comprimite. Victoria nobis:id eſt cæſarem ab impetu ſuo repræſſum eſſe inſtar uictoriæ nobis erit: nec plura locutus:hæc ut dixit domitius:ita etiam fecit:nam milites ſtatim ad flumen concurrunt: & pontem demoliri parant. Deuoluit.i.emittit ex mœnibus. Ne quicq̃:nam cæſar audiens aduentare cohortes domitii indignatus magna celeritate cohortes ſuas dixit:& ibi commiſſo prælio ſtatim domitiani repulſi in oppidum ſe recipiunt.

Prior cæſar:ſignificat ducis diligentiam qui prior ex omnibus uidit ubi ſibi obſtaculum fieret. Amne ſoluto:id ẽ ſoluto ponte amnis. Prolatus:quaſi porro latus a ſeipſo quaſi alienus eſſet ita nimia parcitus. Queſiſſe latebras pauoris:id eſt ut ſe in muris abſcondant pauore deterriti. Ganges:flumen eſt indiæ de cuius ortu ignoratur ſicut nili: hic non paucioribus hoſtiis oceanum ingreditur q̃ nilus: bene elegit hunc fluuium gangem cæſar ingentem: ut oſtendat ſe nulla ui reprimi poſſe. Poſt rubiconis aquas:poſtq̃ rubiconem ſemel traieci:nullus fluuius erit qui me retinere poſſit. Pontem ruiturum:priuſq̃ euertatur. Hæc ubi dicta.ſ.ſunt a cæſare ſtatim eius imperiũ executi ſunt milites. Leuis:uelox. Totas acce.habe.i.omnibus equis ad pontem delati ſunt milites. Crebroq; ſimillima nymbo:tanta tælorum copia fuit ut imber cœlitus cadere uideretur:poſuit nymbum pro uẽto cum pluuia. Validi lacerti:pro ualidorum militum lacerti. Vacantem:uacuum hoſtibus. Pulſa ſta.i.pulſis militibus qui in ſtatione pontis poſiti fuerãt. Arces:corphini.

Et iã moturas ingentia põdera turres
Erigit & mediis ſubrepſit uinea muris
Ecce nefas belli reſeratis agmina portis
Captiuũ traxere ducẽ ciuiſq; ſupbi
Cõſtitit ante pedes uultu tamẽ alta minaci
Nobilitas recta ferrum ceruice popoſcit
Scit cæſar pœnãq; peti uentãq; timeri
Viue licet nolis & noſtro munere dixit
Cerne diẽ uictis iam ſpes bona ptibus eſto
Exẽplũq; mei uel ſi libet arma retenta
Et nihil hac uenia ſi uiceris ipſe paciſcor
Fatur & aſtrictis laxari uincula palmis
Imperat heu quãto melius uel cæde pacta
Parcere romano potuit fortuna pudori
Pœnaq; extremũ cui ſit qđ caſtra ſecutus
Sit patriæ magnũq; ducẽ totũq; ſenatum
Ignoſci premit ille graues interritus iras.

SVLPI. Moturas pondera:unde ſaxa e tormentis mitterentur. Erigit:cæſar. Vinea:machina quædam lata pedibus octo alta ſeptem longa. xy. duplici tabulato cratibuſq; contexitur & latera uimine muniuntur. ne intra eam ſtantes milites lædantur. Eam lib.quarto ſcribit Vegetius: & noſter poeta tertio. Tunc ad operta leui procedit uinea terra. Sub cuius pluteis & tecta fronte latentes: moliri nunc ima parant. Subrepſit:paulatim peruenit. Nefas:igẽs quia ducẽ prodiderunt cohortes ipſe. Agmina:domitii milites. Reſeratis portis: facta deditione. Ducẽ:domitiũ. Ciuis:cæſaris. Alta nobilitas:laudat eũ poeta ut neroni pricipi qui ab hoc duxit genus aſſentet. Alta:antiqua egregia. Minaci:minarũ pleno & interrito.

Popoſcit ferrũ.nõ deprecatus ẽ mortẽ ſed petiit. Recta cerui nulla capitis inclinatione:& ſupplicis ſigno. Pœnamq; peti: mortẽ a domitio optari:& metui uita donari. Licet nolis:iuitus. Munere:beneficio. Cerne di.fuere luce & uita. Bona ſpes:quod eis etiã ſim ignoturus. Partibus uictis:aduerſariis meis uincẽdis:ut Submerſaſq; obrue puppes. Exẽplũq; mei: ſignũ meæ benignitatis atq; clemẽtiæ:cuius exemplũ in te cõſpiciant. Retẽta ar.reſume & iterũ in me pugna. Et nihil hac uenia:nolo mihi quicq̃ debeas pro hoc beneficio ſi me uiceris

Venia:remiſſione pœnæ ſine beneficio. Terẽtius. Da ueniam pater. Heu quãto:cõmiſeratío a rei indignitate. Vel cæ.p.eti am occiſo domitio. Parcere ro.pu.abſtinere & nõ efficere romanos tanto dedecore. Turpe enim erat q; ueniam ab hoſte inuiti cogerentur accipere. Cui fit extre.pœnarum:cui fit maxima & grauiſſima pœna. Ignoſci:q; ignoſcatur & nõ ſummatur de eo ſupplicium quod fuerit pompe.& ſenatum ſecutus. Premit iras:diſſimulat iram domitius:dimiſſus uelut contemptus.

OMNIBO. Erigitur:nam poſitis ad muros caſtris oppidum ipſum magnis operibus munire inſtituit Cæſar: ut illud expugnaret. Ingentia pom.turres facit quæ rotis uehi poſſent quocunq; uellent. Subrepſit:clam admota eſt. Vinea:tegmen eſt in modum turris quæ admota muris defendit milites qui mœnia concutere & effodere uoluerunt. Ecce:facta per lentulum deditione Lu.Domitium milites ſui cum cæteris appræhenſum ad cæſarem traxerunt. Agmina:milites domitiani. Nefas:poteſt eſſe interpoſitio:ut dicat o nefas.quaſi deteſtetur hanc perfidiam militum qui ducem ſuum prodiderunt hoſti. Conſtitit ſcilicet Lu.domitius. Ciuis ſuperbi: cæſaris: uultu minaci q̃uis ante pedes cæſaris ſtetiſſet domitius: tamẽ minaci uultu intuebatur cæſarem qui cupiebat potius interfici q̃ ſupplex uiuere. Nobilitas:domitii generoſitas & magnanimitas. Recta ceruice:non demiſſo collo ſicut ſupplices facere ſolent. Popoſcit ferrum:quia mori malet. Scit cæſar:cæſar intellexit illum potius mori uelle q̃ uiuere ſed tamen ueniam dedit domitio ac cæteris quos in captiuitatem redactos contumeliis militum prohibitos incolumes dimiſit. Pœnamque peti:ſcit Domitium petere mortem. Viue licet nolis:licet ſciat hoc eſſe cæſar:tamen ait:uiue etiam inuitus. Noſtro mu.quia in poteſtate noſtra ſita eſt uita tua. Cerne di.i.uiue. Victis iam bo.ſpes par.eſto:hoc uelim eſſe principium meæ clementiæ ut omnes intelligant aduerſæ partis me non ideo arma ſumpſiſſe: ut crudelitatem uelim exercere in ciues:ſed ut iniuriam potius propulſem q̃ inferam. Eſto bona ſpes:exemplo tui ſeruati cæteri ciues omnes bene ſperent de cæſare:ut facile a nobis ueniam impetrent. Exemplumq; mei:id eſt eſto exemplum meæ manſuetudinis & clementiæ. Vel ſi libet arma:non recuſo quin arma repetas contra me:& ſi uiceris nolo mihi gratiam fieri. Vel:pro etiam. Retenta:iterum tenta:quanuis tibi ſemel male ceſſerit. Nihil paciſcor: ideſt nullum pactum faciam ueniæ quam tibi cedo. Heu quãto:deplorat ignominiam Lu.domitii Luca

nus:q̄ coactus fuerit uẽiam a Cæsare accipere cum honestius mori debuerit: Parcere romano pudori:hoc fuit magno dedecori romanis ciuibus:ut ueniam ab hoste accipere cogerentur. Pœnarum: declarat illud pudori: hoc inquit loco supplicii magni:ut ignoscatur habuit:quia meliorem causam secutus est. Ignosci:ciui Domitio. Ordo est hoc ignosci fuit extremum pœnarum ciui:q̄ quia sit secutus castra patriæ. Extremum pœ. hoc fuit loco extremi supplicii:ut sibi ignosceretur:quasi ingens facimus admiserit. Extremum: ultima pœna qua nulla maior esse poterat. Premit ille:q̄q̄ indignabundus & interritus a Cæsare esset Domitius:tamen iram in pectore claudebat:& cum diu cogitasset quidnam faceret an bello secederet:an in aliquam solitudinem se reciperet deliberat ut potius moriatur q̄ ipse cæteris bellum gerentibus in pace quiesceret. Premit:claudit. Virg. premit altum corde dolore.

SVLPI. Romam ne petes: quasi dicat cogeris in ocio uiuere. Recessus pa. loca semota a bellis. Degener uilis & abiecte si id egeris. lãdudum paulopost: Vita enim nostra incerta est: & omnino breuis: uel iandudum morituri. i. qui paulo ante mori debueras. Paras non ire: stimulis se concitat. Lucis rumpe mo. noli amplius uita fũgi beneficio cæsaris. Contulit autem se Domitius ad põpeium a quo Massiliam postea missus cum obsessam confirmasset statim discessit. Inde in acie pharsalica periit. Nescius interea: cum pompeius ex Campania in apuliam se contulisset: & suas uelet copias domitianis coniungere eas ad concionem uocauit qua illi nihilo magis excitati uehementer se timere cæsarem ostenderunt. Ducis capti: domitii. Arma parabat: cogebat exercitum. Vt imis. fir. ro. par. ut se domitio cõiungendo fortior fieret. Iussurus classica: concentum tubarum in expeditionem & iter. Ratus. putans. Tentandas iras ir ritandos animos. Moturi: iter arrepturi. O scelerum: hec oratio in genere deliberatiuo gẽus demõstratiuum habet admistum. Suadet enim pompeius ab honesto & facili fortiter esse pugnandum in Cæsarem parricidam: quem pluribus uituperat: inde seipsum laudat. primum igitur captat beniuolẽtiã a rebus aduersariorum quas dicendo scelerum deprimit. tum ab auditoribus quod sapienter & fortiter fecerint cum arma in ultionem patrie sumpserint: & sint parati pugnare. Meliora: a rebus suis quas commendat auditorem conciliat. Vere romana: id est fortis seruitutis impatiens: libertatisque & patriæ studiosa: hec enim sunt propria romanorum. Manus multitudo. Non priuata: ut sunt cæsaris. Votis deposcite pugnas: alacri sitis in hostes animo: & huc usque exordium est. Ardent hesperi: Narratio q̄ explicat factorũ atrocitatẽ. Populatibus: populationibus & prædis. Gallica rabies: inuidiose dicit Cæsarẽ acerrimos in patriam hostes immittere. Effunditur: spargitur immittitur. Iam tetigit: iam imbutum est sanguine bellum: ut ait Maro: Iam cepte fieri cædes. Pollutos: crudeles maculatos. Dii melius: causam que erat hõesta factam honestissimam docet: quod ille prior lacesserit. itaque ab ultione quæ honesti pars ẽ argumẽtatur. Nam de male meritis de patria est summendum supplicium. Dii melius: supple egerunt. q. d. gratia est eis habenda. Inde: a Cæsare. Me præside: me duce. Petat suppli. ulciscatur sceleratos. Neque enim: Antipophora: non potest bellum uocari: quod est sine hoste. Vindicis. ulciscentis se de latronibus.

Et secũ romã ne petas :pacisq̄ recessus
Degener: in medios belli nõ ire furores
Iã dudũ morìture paras rue certus & oẽs
Lucis rũpe moras & cæsaris effuge munus
Nescius interea capti ducis arma parabat
Magnus ut imisto firmaret robore ptes
Iãq̄ secuturo iussurus classica phœbo.
Tentandasq̄ ratus moturi militis iras
Alloquitur tacitas uenerãda uoce cohortes
O sceleꝛ ultores melioraq̄ signa secuti
O uere rõana manus quibus arma senatus
Nõ priuata dedit uotis deposcite pugnas
Ardẽt hesperii sæuis populatibus agri.
Gallica p gelidas rabies effunditur alpes
Iã tetigit sãguis pollutos cæsaris enses
Dii melius belli tulimus qd dãna priores
Cœpit inde nefas iã iã me præside roma
Suppliciũ penãq̄ petat neq̄ enĩ ista uocari
Prælia iusta decet patriæ sed uindicis iram.

OMNIBO. Et secum scilicet cogitat quæ sequuntur. Petes: adibis ne romam: quasi beneficium Cæsaris probans quod te dimiserit incolumẽ. Degener: si hoc feceris scilicet. Recessus: solitudines. Medios belli: seipsum alloquitur: o ignaue adhuc dubitas: quasi tibi morituro non intelligas satius esse in bella ruere. Rompe moras id est omnes dilationes frange. Rue certus: id est rue in media hostium arma: ut interficiaris. & sic pereat donum Cæsaris qui te incolumen esse uoluit: & sicut dixerat Domitius fecit: nam se ad exercitum Pompeii recepit: Sed aliter res ipsa tamen sese habet: nam Domitius captus corfini tædio uitæ uenenum hausit: postq̄ uero biberat: audita Cæsaris clementia: pœnituit facti: & omni opere ut uiueret annixus est: ut scribit Plinius. Nescius interea: redit nũc ad Pompeium: dicens quid fecerit postq̄ audierit Cæsarem quecunq̄ præsidia romana debellare. Parabat igitur Pompeius ut firmaret exercitum aduersus cæsarem. Capti ducis. s. domitii. Immisto robore: ex diuersis militibus parabat exercitũ. Partes: quæ erãt aduersæ Cæsari. Iamq̄: anteq̄ castra moueret pompeius primo orationẽ ad suos milites habere uoluit: ut animũ tentaret omniũ: quo fortes studiosiq̄ arma summerent cõtra Cæsarẽ. Classica: signa mouẽdi castra: classicum signũ est militare: tuba contorta. Secuturo phœbo: die sequenti. Iras militis: id est ut iram summeret cõtra hostes. Veneranda uoce: propter uenerandã uoce ducis põpeii & maiestatẽ quo attentos orationi suæ milites faceret. O scele. ul. Hæc oratio est in deliberatiuo genere: cuius finis est suadere arma contra Cæsarẽ esse sumenda: suasio finẽ habet utilitatis honesti & facilis: ut cũ ostendimus qd suadere uolumus esse utile: delectabile: facile: honestum: & necessarium. hic arguit ab honesto & a facili magis: deinde beniuolentiã captat: primo a persona cõmilitonum qui secuti sunt pompeium & fortiter arma pro patria sumpserunt contra patricidam Cæsarem. Osce

lerũ ultores: sũmit' beniuolentiã laudãs eoꝝ res gestas. q. s. arma fortiter sumãt uindicãdi sceleris cã. Melio raq; signa: a cã arguit: a re ipsa beniuolẽtiã cõparabimus: cũ nostrã cãm extollendo laudabimus: aduersario rũq; uituperando deprimemus. Meliora. i. quæ senatus populusq; romanus mihi tradidit. Vere romana manus. q. d. studiosa libertatis: & qui pati nũ potestis seruitutẽ cæsaris. Non priuata arma: sed publica ad illud respicit: q cæsar bellũ gerebat cõtra patriã priuato consilio. Ardent hesperii: beniuolentiã comparamus a persona aduersariorum tribus locis: uidelicet i odiũ: in inuidiã: in contemptũ: aduersarios inducendo: quos nunc in inuidiam adducit: res eoꝝ superbe & crudeliter factas proferens: quia cõtra patriam sumpsit arma cæsar. Hesperii: itali: unde Quintilianus ardentẽ & cõcitatũ Lucanũ dicit: & oratoribus magis q̃ poetis enumerandũ. Popularibus: qa quacunq; ibat cæsar de populabat' agros. Gallica rabies: qa bellico sos gallos cæ. secũ duxerat. Sãguis. s. roma. Dii melius: a cã arguit: qa nos nõ bellũ gerimus i alios sed ut p pulsemus iniuriam: qa nocens qui iniuriam infert: sed innocens est qui illatam propulsat: licet. n. uim ui repellere. Dii melius. s. fecerunt. Tulimus: passi sumus non intulimus aliis: ergo licet iniuriam propulsare.

Inde. s. ab aduersariis & a cæsare. Iã iam: nunc incipit arguere bellũ eẽ suscipiendum contra cæsarẽ: prio a partibus iusticiæ: quæ est pars iuris naturalis. Ius naturale diuiditur in religionẽ: pietatem: gratiam: uindicationem: obseruãtiam ueritatem: hoc loco est a uindicatione. Vindicatio est per quam ostendimus male merentibus pœnam esse statuendã: quia cæsar male meritus ẽ de patria: iõ petit sumi ab ipso suppliciũ. Me præsi. me duce & imperatore. Prælia iusta: qa latrociniũ potius est q̃ bellũ. Sed uidicis iram: id est ultoris patriæ non est bellum appellandum: sed ira: ab attributis negocii arguit.

Nec magis hoc bellũ ẽ. q̃ quũ catilina pauit
Ausuras in tecta faces. sociusq; furoris
Lẽtulus. exertiq; manus uesana cethegi
O rabies miseranda ducis. cũ fata camillis
Te cæsar magnisq; uelint miscere metellis
Ad cinas marioq; uenis. sternere ꝓfecto
Vt catulo iacuit lepidus nostrasq; secures
Passus sicanio tegitur qui carbo sepulchro.

¶ SVLPI. Nec magis: similitudo siue exemplum quo crimen auget. Catilina. L. Catilina ex cornelio rũ familia cũ Lentulo Cethego Statilio & Gabio de patria: & cicerone consule opprimendo cõiurauit.

Exerti: habentis humerũ & brachiũ dextrũ nudatũ & inerme: sic. n. solebat hæc familia in aciẽ ire. Silius de cethego alio loquẽs li. viii. sic ait. Ipse hũero exertus gentili more parentum: difficili gaudebat equo. O rabies: acris cũ exclamatione accusatio qđ ductus cupiditate cæsar cõtra pietatis officiũ faciat: nã ꝓ seruanda augendaq; patria non pro euertenda laborãr deberet. Camillis: Camilli similibus. Furius. n. Camillus urbe a gallis capta dũ capitoliũ obsideret: absens dictator creatus gallos ad internetionẽ occidit romanoq; pp icensam patriã ueios migrare cõstituentes retinuit. Miscere: equiperare. Metellis: in metellis tres fuere preclari Macedonicus Nimidicus & Pius qui Nimidici filius cũ ꝓtor esset Popediũ marsorũ ducẽ bello sociali oppssit. Cõsul herculeios fratres superauit & Sertoriũ ex hispania expulit. Ad cinas: Cinnæ similes. Cornelius cina cõsul mariũ exulẽ ex aphrica reuocauit: & una cũ eo gessit ciuile bellũ. Sternere: locus a facili cũ exemplis. Catulo: ipso auctore. Lepidus. n. cõsul rerũ nouarũ cupidus acta syllæ rescindere: pscriptoq; reuocare conatus cõcitata urbe i hetruriã ꝓfectus ẽ: & mox exercitũ urbi admouit. At Luctatius catulus collega eius & Gn. Pom. syllani q Ianiculũ & miluiũ põtẽ i sederãt. prio statim ĩpetu eũ reppulerũt. Ille uero i hetruriã post i sardiniã abiit. ibiq; morbo & penuria piit. Carbo: sylla deuicta italia dictator factus Põpeiũ sibi affinitate deiũctũ i ppẽnã & Carbonẽ q siciliã occupauerãt misit: is Perpẽnã fugato siciliã recepit. carbonẽq; dãnauit & securi pcuti iussit.

¶ OMNIBO. Hoc bellũ: quod susceimus cõtra cæsarem. Qua cũ catilina: qui patriã cũ eodem icẽdio rapinisq; consumere parauit. Lentulus: q ꝓtor romanus coniurationis huius conscius & particeps fuit. Historia nota est apud Saluſtium. Exerti cethegi. i. deserti & nuda. i. nã postea nudatus fuit cum in carcerem coniectus est: aut melius exerti. i. strenui & accincti: cethegi. n. celeritatẽ maxie ꝓbarunt. & iõ nũq; tunica usi sunt: ut tradit Porphy. O rabies mise: ecce breuis totius argumẽti coplexio qđ ẽ quod cæsar agit: nõ ẽ bellũ sed est proditio patriæ: quã miserãdã rabiẽ appellat. Miseranda. s. quæ detestabilitate sua miserabilis est: Ampliat hoc argumeutum per locũ illum: cũ ostendimus id cõmissum esse ab illo quod oporteret ipsum si ab alio cõmitteretur. defendere. Cũ fata camillis: dii de patriæ defensorem cæsar esse uolebãt: nõ autem proditorem. Camillis similem facere Camillo: qui defendit patriã a gallis. Metellis: quorũ alter a Iugurta patriã defendit: alter uero a Cretensibus. Ad cinnas marioq; uenis: similis esse uoluisti his qui patriam prodiderũt ut fuit Cinna & Marius. Cinna flagitiosissimus rempu. summa crudelitate uastauit: primo cõsulatu ferens de exulibus reuocãdis legem ab Octauio collega prohibitus & honore priuatus urbe profugit uocatisq; ad pileũ seruis aduersarios uicit: Octauium interfecit: Ianiculum occupauit. Iterum & tertio cõsulem se ipse fecit: quarto consulatu cũ bellũ contra syllã pareret Anconæ ob nimiam crudelitatem occisus ẽ

Sternere: arguit a facili per simile. Catulo lepidus: facile erit Pompeio uincere cæsarem: qm̃ super uincere consueuit: arguit ẽt a possibili: a maiori ad minus: nam si magnos imperatores uicit: uincam etiã miores: ꝓterea uult comparare Cæsarem fugitiuis: ut bellum hoc non dici possit: sed potius latrociniũ. Catulo lepidus. M. Aemilius Lepidus cũ tẽtasset acta syllæ rescindere bellum excitauit: unde a. Q. Catulo eius collega pulsus est. qui cũ se in sardiniam reccepisset bellum molitus est. ubi paulo post periit. Carbo. Gn. Põpeius cũ imperio missus est in siciliam Carbonem a scylla proscriptum quem etiam occidit: sed turpiter mortuus est. nam cum duceretur ad supplicium. petiit tantum tpis spacium ut aquam uenaret. cũq; ibi diutius

motam traheret:a militibus sedens in latrina detruncatus est. Secures:quia iussit eum uirgis cedi & secuti percuti. Sicanio sepulchro:in sicilia enim res gesta est.

¶SVLPI. Pertorius:hic a sylla proscriptus oẽm hi spaniã & Mithridatẽ cõtra romanos sollicitauit: eo q̃ duce lusitania & celtiberia bella agitabat. Metellus & Gn. Pompeius aduersus eũ missi ancipiti bello multis cũ cladibus diu pugnãdo non prius bellũ cõficere potuerũt q̃ Sertorius suorũ scelere & insidiis est extinctus. Inde uicto deditoq̃ perpẽna hispaniã in romanã fidẽ receperũt. Iberos:hispanos ab ibero fluuio dictos. Si qua fides:si quid mihi credendum & utile argumento a facili & a maiori ad minus per contemptũ. Inuideo:odio habeo & doleo. Iungere cõparare & annumerare. Manus:arma:ipsi.n.fuerat demandatum bellũ. Furenti:furioso & impio in patriã. Parthorũ:inuidiose ipsum sparthaco cõparat & dignũ Crasso ultore dicit. Scythicis pthicis. Parthi.n.e scythia uenientes assyriã occupauere eãq̃ parthiã appellarunt. Sparthacus:hic est stipẽdiario thrace miles. de milite desertor:inde latro postea gladiator euasit. Effractoq̃ ergastulo Lẽtuli Capuæ cum.xxx.eiusdem fortũæ iuris:seruos ad uexilla uocauit factoq̃ exercitu Ceruesium montem in campania occupauit ubi cum a Clodio glabro obsideret eius castra diripuit:& campaniam populatus raptis ptorum fascibus appellatus est imperator. Inde lentuli exercitum in Apœnino dissipauit:apud Mutinã Cassii castra deleuit. Tandẽ cum de urbe inuadenda deliberaret a Licinio crasso pulsus fugatusq̃ cũ brutium:angulum occupasset nec in siciliam præ nauiũ penuria traiicere potuisset:cũ suis oĩbus fortissime dimicãs qsi iperator occisus est. Siki cã:latrocinio. Te quo.a uiribus & a cõstãtia se cõmendat. Feruidus sanguis:in sanguine caleti sunt uires:si frixerit debiles redimur & pusillanimes & tardi. Virg. Frigidus obstiterit circũ pcordia sanguis. Qui pacẽ potuere pati:qui sciunt in pace uiuere. Solutũ:dissolutũ uiribus. Defectũ debilitatũ:& in quo defecerũt uires. Ne nos:iuuenis & imperitus rei militaris:& pceps ad oĩa. Quo potuit locus est a modestia. Quo ad quascunq̃ dignitates. Nisi regna:nisi patriæ occupationẽ & tyrrãnidẽ. Nõ priuata:nõ uult ciuis esse sed tyrãnis q uult me superare. Hinc cõsul ab auctoritate & tuto & facili cũ irrisione argumentat. Vterq̃ Lentulus & Marcellus. Hinc:a partibus nostris. statura:nõ fugitura. Ducu:senatorũ & procerũ. Nõ trahis oĩa nõ cœco cur.nõ es adeo temeraria & cœca:Nã ut Cice.in Lælio ait:Nõ.n.solum ipsa fortuna cœca est:sed eos ẽt plærunq̃ efficit cœcos quos cõplexa ẽ. Teq̃ nihil pudet:ut certe pudet nã nunquã hoc efficies. Multis negesta eius a mora extenuat & cõtemnit præ suis. Multis inuidiose dixit:duo enim fuere. Rebellis:quã pacare non potuit:& quin rebellaret efficere. Aetas:decennium.

¶OMNIBO. Quiq̃ feros mouit:sertorius a sylla proscriptus in hispania citeriore bellũ ingens excitauit & pfligatus a.M. Antonio &.M. Perpẽna:aliisq̃ cõiuratis i cõuiuio trucidatus ẽ decimo sui ducatus anno: periũ ad.M. Perpẽnã translatũ est:quẽ paulopost uicit põpeius atq̃ interfecit. Mouit feros iberos:qa prius q̃ bellũ motũ fuit illũ recepit hispania. Exul quia proscriptus ẽ a sylla. Iberia hispania:ab ibero flu. appellata. Quãq̃ arguit a facili p argumẽtũ a maiori ad minus. q.d. hoc mihi dedecori eẽ uidebit: ut te o cæsar uincã q magnos iperatores uincere cõsueui:cũ tu fugitiuis & gladiatoribus ascribi potius debueris q̃ ducibus ro. Vtinã inquit Crassus e parthia uictor rediisset:quẽadmodum.n. spartacũ fugitiuũ & gladiatorem uicit. ita te quoq̃ fugitiuũ & gladiatorẽ uinceret. Inuideo:indignor re cũ his enumerari q cõnumerandus es cũ fugitiuis. His:magnis imperatoribus quos supra dixi. Opposuit furẽti.i. tibi gloria erit periisset aspiciis nostris iõ inuideo tibi:quia mereris sterni a minori duce:utpote a Crasso parthorũ:utinã(si fieri posset)Crassus e parthia uictor rediisset. q fugitiuos uincere cõsueuit. Ab oris scythicis.i. ubi deletus ẽ Crassus cũ exercitu ab Arsacide rege siriorũ. Simili cã s. latrocinii: sparthacus e thracia oriũdus gladiator chrysus & eunomaus ex ludo Lẽtuli cũ quattuor &.lxx. eiusdẽ fortunæ uiris aufugerũt Capuã: cõgregataq̃ seruorũ & ergastulorũ manu usq̃ ad iustũ exercitũ bellũ fecerũt populo romano eruperũtq̃ p cãpaniã oẽm:& in festã illã regionẽ reddidere uniuersa acie cũ Claudio legato:& Voreno ptore cõflixerũt eosq̃ cũ exercitu uicere. Tãdẽ a Lucio crasso uicti pulsi atq̃ fugati:is ad extremũ angulũ brutiorũ icluſus fugã frustra tentauit: eruptiõe deide fca(ut dignũ uiro erat)mortẽ sparthacus nõ timẽs i bello fortiter dimicãs tãq̃ bõus impator occisus ẽ. Te quoq̃:nũc arguit a possibili:uires:n. se paratas habere ostẽdit atq̃ uirtutẽ: qua possit uincere

Quiq̃ feros mouit sertorius exul iberos
Quãq̃ siqua fides, iis te quoq̃ iũgere cæsar
Inuideo, nostraq̃ mãus quod roma furenti
Opposuit parthorũ utinã post prœlia sospes
Et scythicis crassus uictor remeasset ab oris
Vt simili cã caderes. quia spartacus hostis.
Te quoq̃ si superi titulis accedere nostris
Iusserunt ualet in torquendo dextera pilo
Feruidus hæc iterũ circa præcordia sanguis
Incaluit. discres non esse ad bella fugaces
Qui pacem potuere pati. licet ille solutum
Defectũq̃ uocet, ne uos mea terreat ætas
Dux sit in his castris senior. dũ miles in illis
Quo potuit ciuẽ populus perducere liber
Ascendi, supraq̃ nihil nisi regna reliqui
Non priuata, cupit romana qsquis in urbe
Pompeiũ transire parat, hinc consul uterq̃
Hinc acies statuta ducum, cæsar ne senatus
Victor erit, nõ tã cœco trahis omnia cursu
Teq̃ nihil fortuna pudet, multis ne rebellis

Cæſarē:nō uſq; adeo inquit etate puectus ſum:ut arma tractare nō poſſim. Te quoq; : ſimiliter cū cæteris titulis id eſt uictoriis:triophæis. Hæc p̄cordia:demōſtratiue. Diſces:o cæſar diſces me longa pace a bellis diſſuetū poſſe ēt gerere bella ſi neceſſitas īgruat. Pacē potuere pati:qa ſicut pacē ita bellū ſuſtinere poſſum Licet ille:pōpeius ſuis cōfirmatis argumētis debere milites ſuos bellū ſuſcipere aduerſus cæſarē:nunc argumenta aduerſariorū.ſ.cæſaris q dicebat ſuperius:ueniat lōga dux pace ſolutus:oratorie refellit:& quod ille obiiciebat in ſuā uertit utilitatē. Dux:cōcedo q̄ ego ſim ſenior uobis:ſed quāto magis ſum ſenex:tanto ēt peritior ī re militari. At uero cæſar iuuenis eſt ut miles potius q̄ īperator appellari poſſit. Senior: ſit miles ſenes ī illis caſtris:& ſit iuuenis dux:ſed nobis ſit ſenior dux & milites iuuenes. Quo potuit: arguit nūc ab auctoritate.nā hæ ſunt ptes quæ ualēt ad imperatorē p̄bādū:ut dicit Cice.ſ.uirtus & auctoritas fœlicitas & ſcia rei militaris:oſtenditq; auctoritatē ſenatus tatā eē ut fortuna ſine pudore pati nō poſſit pō. a latrone ſuperari:ab auctoritate ſui:ergo refellit dicēs ſe ad eū dignitatis gradū euaſiſſe: quo nullus ſuperior eſt : niſi ſi aliquis regnū appetat:& ſic cæſarē in inuidiā adducit:qa maior uult eſſe pōpeio nō ciuica:ſed tyrānica cōditione. Aſcēdi:ad eū dignitatis gradū euaſi: Quo:ad quē gradū. Liber.i.q in libertate ſit.nō ſub tyrāno Supraq; ni.ſupra gradum quo euaſi nihil reliqui:niſi ſi aliquis fieri rex appetit:plane h̄ in cæſarē loquit:q cū maior eſſe pōpeio uelit regnū appetit. Nō pri.nō priuatā uitā ſed regiam dignitatem appetit. Hinc conſul:nunc ab auctoritate cōſulū arguit totiuſq; ſenatus. Hinc:a parte noſtra. Vterq; cōſul.ſ.Lētulus & Marcellus. Cæſar ne.ſ.uictor erit ſenatus:cū indignatiōe legēdū. Trahis oīa cœco curſu.i.nō adeo īpudens eſt fortuna:ut tm̄ dedecus patiatur ſenatus. Nihil pudet:pro nō ullius rei te pudet.nomē p aduerbio. Multis ne rebellis:refellit ea quæ ab aduerſario dici poterant.ſ.non uincent cæſarē o pōpei qui galliā & fortiſſimas gentes ſubegit:unde pompeius hoc argumentis leuat quod negare non poteſt.

Gallia iam luſtris, ætaſq; impenſa labori
Dant aios rheni gelidis quod fugit ab undis
Oceanumq; uocans, incerti ſtagna profundi
Territa quæſitis oſtendit terga britamnis.
An uanæ timuere minæ, quod fama furoris
Expulit armatā patriis e ſedibus urbem?
Heu demēs, nō te fugiūt me cūcta ſequuntur,

¶ SVLPI. Dant aius:addūt audatiam cæſari. Rheni gelidis:Inſimulatio ē cū itonia:Cæſar poſt oppugnatos germanos & non amplius decem & octo dies trans rhenum conſumptos ſatis & ad laudem : & utilitatem feciſſe arbitratus ſe in galliam recepit & pontem quem fecerat reſcidit:& ideo pompeius eū fuiſſe dicit:& æſtuaria maris gallici appellaſſe ,oceanum. Stagna æſtuaria. Incerti profundi : dubii maris. Britānis:britania inſula eſt in oceano adeo a terra remota:ut alius quidam orbis exiſtimet. Ad eā cæſar audita ipſius fama:ex gallia traiecit exercitū & poſt eā iterū atq; iterū uictā illico īperatis obſidibus ī galliā ſe recepit. Quæſitis:qa nō plane norāt nautæ:ubi iaceret britānia:uel iō qa cū iterū ī britāniā ad ſolis occaſum cæſar naues ſoluiſſet:leui aphrico ,puectus media circiter nocte uēto ītermiſſo curſum nō tenuit:& lōgius delatus æſtu orta luce ſub ſiniſtra britā ctus media circiter nocte uēto ītermiſſo curſum nō tenuit:& lōgius delatus æſtu orta luce ſub ſiniſtra britā uiā relictā cōſpexit.tum rurſus æſtus cōmutationē ſecutus remis cōtēdit. An uauæ:cauilatio eſt:an ideo ſuperbis quod ciues profugerunt:erras inquit nā me ſecuti ſunt. Furoris:belli. Vrbē:methonymia: Armatam:emphaſim habet ad terrorem. Heu dementis:diſſolutio falſæ opinionis.

¶ OMNIBO. Gallia.ſ.quā uiciſti.x.āni fluxerūt:ex quo cōtra gallos bellū geris.q tibi ſemp rebelles fuere.nec unq̄ eos ſubiigere potuiſti. Multis luſtris:hoc inuidioſe dicit:nam duobus tm̄ luſtris galliā omnem ſubegit cæſar:qa cū q nq; ānis galliā po.ro:ſubegiſſet:& ps illius tm̄ reſtaret:obtinuit ī alterū luſtrū : ut ſibi p uincia ,progaret. Aetaſq; īpēſa labori:qa ætatē cōſumpſiſti īdebellāda gallia. Aios.i.audaciā:ut Iuue. Irā atq; aios a crimie ſumūt. Rheni gelidis:qđ ad rhenū flu.ptinet.ita legi:cū hūc flu.cæſar pōte iūxiſſet:cūq; bellū ſuſcepiſſet:qđ ñ alius unq̄ fecit:traductis copiis ī finibus hoſtiū paucos dies moratus ē ut uicis & ædificiis exuſtis ī fines ubiorū ſe cōtulit & illis auxiliū pollicitus ē ſi a ſueuis p̄merent a qbus cognouit ſueuos more ſuo liberos uxores reſq; ſuas oēs ī ſiluis depoſuiſſe:& oēs q arma ferre poſſēt ī unū locū cōueniſſe ibi q; romano& exercitū expectare:atq; ibi decertare cōſtituiſſe:hoc ubi cōpetit cæ.confectis oībus rebus pp q̄s exercitū traduxerat:ut germāis metū īferret ut ſicābros ulciſceret:ut uobis obſidiōe liberaret.ſatiſ eē ad gloriā & ultilitatē arbitrās exercitū ī gallia reduxit:pōtēq; reſcidit.iſte uero dicit fuiſſe ex oceāo ī galliā:ſed falſū ē qa domitis hoſtibus ſe in galliā recepit. Terga britānis:ſicut a germāis ita a britānis dicit fuiſſe cæſarē Ita ſe habet de britānis hiſtoria:Caſſi uellaunus dux britānorū uaſtatis agris detrimētiſq; acceptis:& in primis ciuitatū defectiōe pmorus p atrebatē Comiū legatos ad cæ.de deditōe miſit.Cæſar q̄ īcōtinēti hyema re cupiebat obſides britānis īpauit:britāniāq; pp̄lo roma.tributariā fecit:& obſidibus acceptis ī galliā copias traduxit:ñ igit fugit imo ſubactis britānis ſpote ſua ſe cū exercitu recepit ī galliā:ſed Pōpeius res q̄s negare ñ p̄t Cæſari leuat. Oceanūq;:nā uenit ī Britāniā Cæſar:& duxerat ad oceanū uſq; exercitū:poſt quē ē Btitānia q̄ alter orbis terrarū a nōnullis dī.Vñ & Virg.Et penitus toto diuiſit orbe britannos. Incerti profundi ſtagna: qa uocat oceanū tāq̄ ſtagnū. Britānis:quos ipſe temere inuaſerat iō terga dare coactus ē Cæſar. An uanæ:refellit qđ Cæſar dicere poſſet.Facile erit uincere Pōpeiū q Romā deſeruīt.Vnde dicit inferius Cæſar.Pro pua pugnabitur urbe:ac ſi dicat ſi parum tutus in urbe Romana uidebatur Pompeius : ubi tutus eſſe poterit a Cæſare.Vñ ſe nō fugere inqt.ſed ſenatus me ſecutus eſt non fugientem ſed conſilio bella gerentē:Nā ciuibus parcere uolui:ne ſi in urbe permanerem aliquid detrimenti ciuitas caperet. Vanæ minæ.ſcilicet Cæſaris:rurſus oratorie in laudem & utilitatem ſuam uertit:quod Cæſar dicere poterat.

¶ SVLPI. Qui cũ signa tuli: a ꝑclarorũ gestorũ celeritate se cõmen dat: suaſq; laudes & gesta pstringit: Fulgentia: gl riosa. Toro põto: alludit ad cylicas q cũ maria undiq; inuasissent: prouidentia diligentia q; põpeii: intra quadr geſimũ diẽ certamine uix parato i deditionẽ cũ plausu uenerũt: hos deinde põpeius locis maritimis remouit feciteq; mediterraneæ regiõis colonos. Ante bis: anteq̃ luna bis uerteret & cursum pficeret. Pelagi: trãquilli maris. Pyrata: ꝑdo marinus. cilix. In angusta sede: ꝑsertim ad urbẽ soliorũ q̃ é i cilicia & P õpeopolis ẽ appellata ut Plutarchus & Pli. tradũt. Profugũ p diuortia: fugientẽ p semitas transuersas & diuerticula Vir. in. ix. Obiiciũt equites se se ad diuortia nota. Regẽ: mythridatẽ de quo trium phauit Sylla & postea Lucullus. Inde uero a Põpeio attritus cũ in se seditionẽ uenisset cũ pharnace filio mortẽ sibi consciuit. Fata fœlicitatem & uictorias. Fœlicior: iõ se fœlicioꝛẽ appellat ꝙ bellũ confecit.

Qui cum signa tuli toto fulgentia ponto.
Ante bis exactum q̃ cynthia cõderet orbem
Omne fretum metuẽs pelagi pyrata reliquit.
Angustaq; domum terrarũ in sede poposcit.
Idem per scythici profugum diuortia ponti
Indomitum regem, romanaq; fata morãtem
Ad mortem sylla fœlicior ire coegi.
Pars mundi mihi nulla uacat, sed tota tenetur
Terra meis quocũq; iacet sub sole tropheis.
Hinc me uictorẽ gelidas ad phasidos undas
Arctos hẽt, calida medius mihi cognit9 axis
Aegypto, atq; umbras nusq̃ flectente syene
Occasus mea iura timet: tethymq; fugacem
Qui ferit hesperius post oia flumina bethis
Me domit9 cognouit arabs me marte ferocef
Eniothi, notiq; erepto uellere colchi

Vacat mihi: uacua ẽ gloria mea. Sub quocunq; sole: sub quacunq; regione quã sol aspicit. Tropeis uictoriis. Arctos: septẽtrio. Phasidos. phasis colchorum fluuius ultra hostia tanais i põtũ effluit. Medius axis: meridies. Calida: ẽ. n. sub cancro iuxta torridã zonã. Syene: Macrobius hũc locũ aperiẽs iquit. Ciuitas Syene quæ prouincia thebaidos post superiorũ mõtiũ deserta principiũ ẽ: sub ipso æstiuo tropico cõstituta ẽ: & eo die quo sol certã partẽ ingreditur cancri hora diei sexta. qm̃ sol tunc super ipsum i uenitur uerticem ciuitatis nulla illic potest i teris de quolibet corpore umbra iactari. Sed nec stilus hemispherii monstrantis horas quem gnoniona uocant: tunc de se potest umbram creare: & hoc est quod Lucanus dicere uoluit: nec tamen plene ut habetur absoluit dicẽdo. n. atq; umbras nunq̃ flectente syene rẽ qdem attigit: sed turbauit uerũ nõ. n. nũq̃ flectit: sed uno tpe. Sic ille q iniuste Lucanũ arguit: q inqt nusq̃: hoc ẽ nec ante nec post nec ad dextrã nec ad siniſtram nõ nunq̃ ut ille legit. Bethim: fluuiũ q ex terraconẽsi demissus mediã hispaniã pfluit: mox mari ꝑpiquus lacũ efficit magnũ ex quo duobus alueis lõge ꝑprie maioribus exiẽs labit in oceanũ. Ferit cũ ipetu ingreditur. Tethym fugacẽ: oceanũ uelocẽ & q fluit & refluit. Post oia: ẽ. n. ultimus oium. Arabs: arabes ꝑpli in asia iter iudeã & ægyptũ. Eniothi: gens fera iuxta põtũ a lacedemõiis oriũdi. Colchi: iactabundi more nunc colchos: mox cilices repetet. Colchos regio i asia iuxta põtũ apud quã erat uelus aureũ: qd Iason cũ ar

¶ OMNIBO. Qui: ab auctoritate sui & uictoris arguit: & a maiori ad minus. Ego Põ(gonautis eripuit. peius qui maiora bella cõfeci: minora ẽt cõficere potero & uincere: unde introducit a poeta pompeius qui res oẽs gestas suas breuiter & succincte cõmemorat. Signa tulit me: iõ inquit sequunt: cum ea ante oculos ponunt: quæ toto orbe terarũ magna uirtute gessi. Ante bis exactũ: lege gabina præfectus est pompeius maritimæ regioni: nã mare infestũ reddiderãt pyratæ adeo ut nec portus caietæ imo nec hostiæ tutus esset quin in terras descendebant & latroniciũ exercebãt: duo ꝓtores romani cũ insignibus imperii capti sunt capta est ẽt. M. Antonii filia cũ in agrũ proficisceret: & magna redempta est pecunia: illi ergo regiõi maritimæ præfectus est pompeius: qui postq̃ psequutus est pyratas mare totũ duorũ mẽsiũ spacio liberauit: quos maiori ex parte captos nõ occidit: sed cogitãs hoiem esse rationis participem existimauit uitæ mutatione atq; locorum posse feritatem deponere. constituit eo incontinentẽ deferre: & partẽ quidẽ eorum urbes paruæ desertæq; receperũt: concludens cõplures in solorũ urbæ quæ restituta a põpeio fuit: quã tygrannes armeniæ rex nuper desertã fecerat. Alii dimẽ achaiæ ciuitatẽ tũc ciuibus uiduatã incoluerũt. Ante bis exactũ. i. ante duos menses inam quadrageſimo die secundũ. L. Florũ superati sunt. plutarchus uero haud longiori trium mensium spacio. pyrata: prædator .i. a transeo: quia ex transuerso simul ac nauem uiderẽt impetum facientes deprædabantur. Metueus. s. me & arma mea. Angustãq; domũ. i. paruã habitationẽ. qui totum mare infestum redebant: cõtẽni fuere breui spacio terræ. In sede: in urbibus paruis ut solis & dimæ Idẽ per scy. gentes bello. a se subactas dinumerat: nã dum fugientem regẽ persequitur Mythridatẽ: prio q dẽ Mythridates a Lucullo sæpe acie uictus: tandem ad tygranem cõfugere coactus est: cũ quo & ipse tygranes aliquotiens fusus atq; fugatus: postq̃ nulla spes esset a tygrane defendi: alias gentes & ignotas quærere cõstituit. Fugit igit in Bosphorũ atq; Meotim & in ultimas terras. pompeius tñ fugientẽ persequit: qui p populos bosphoro ac meoti uicinos incõmoda multa passus est. sed natiões ac gẽtes per quas iter faciebat bello subegit. nã hãc põpeii expeditione domita insula ponti. Armenia. Cappadocia. palestina. Arabia. India. & pyratæ oẽs. paphlagonia. Media. Colchis. Hyberes. Albani. Syria. Cilicia. Mesopotamia. phœnicia: hæc igitur enumerat pompeius breuiter quæ in excursione illa breui temporis spacio confecerat. Idem. ego pompeius. Per diuortia. per diuerticula. quia huc & illuc fugiebat Mythridates salutis suæ incertus. Scythici ponti. scilicet uer gẽtes Bosphori ac meotidis paludis accolas. Indomitum regẽ. mythridatẽ

qui antea uīnci nō poterat ab īperatoribus romanis Lucullo & Sylla. Sylla fœlicior:qa neq; Sylla hoc esse cit.q̄uis ipsum regno mutilasset. Pars mūdi.& ꝓfecto hoc pōpeio contigit qđ nemini alii īperatorū roma norū nā de tribus partibus orbis terrarū triūphauit de libya uicto:Domitio de europa pulsis e maritima re gione pyratis:postremo de asia:de uictis gētibus & nationibus paulo ante dictis. Quocunq; sub sole:siue ī lybia siue in europa:siue ī asia. Arctos.i.septētrio: Ad phasidos undas:qa dū persequit Mythridatē cœpit populos oēs pontū:armeniā cappadociā:paphlagoniā:Mediā:Colchidē:ubi est fluuius phasis: Cognitus axis ægypto:pp palestinā dixit:quæ est pars ægypti. Calida ægypto:qa in meridie est:iō calida: qa sub tor rida zona exposita. Atq;.s.est cognitus. Axis syene.i.pp syenē ablatiue positus:nā græce locutus.sicut the be thebes. Nusq̄ flectente umbras:qa syene ciuitas in ægypto est ubi radii solis terrā perpēdiculariter adeo feriunt ut nullū corpus umbrā faciat:quia quāto magis sol capiti nostro perpendiculariter īminet tāto bre uiorē facit umbram.De quo Macrobius.Ciuitas autē syene q̄ prouinciæ thebaidos post superiorū mōtum deserta principiū ē sub ipso æstiuo tropico constituta est:& eo die quo sol certā partē ingredit cancri hora dici sexta(qm̄ sol sup ipsum tūc inueniť uerticē ciuitatis)nulla illic potest ī cæteris de quolibet corpore um bra iactari:sed nec stilus hemispærii monstrantis horas quem uocāt tunc de se pōt umbrā creare & hoc est quod Luca.dicere uoluit:nec tm̄ plene ut habetur absoluit.dicendo.n. Atq; umbras nusq̄ flectēte syne:rē quidē attigit sed turbauit uerū:nō.n.nusq̄ flectit:sed uno tpe. Occasus:de septētrione & oriente di xit:nunc de occidente pp hispania:ubi Sertoriū expugnauit. Mea iura:meā potestatem. Bethis:qui fluui us est hispaniæ a quo Bethica pars hispaniæ dicitur. Me domitus:nunc de oriente dicit. Arabs pp arabiā dicit:Iudeam:phœniciam & palestinam. Eniochi populi sunt iuxta colchon dicti quoniā rhecas & Amphi stratus Castoris & pollucis aurigæ cū laconibus ex exercitu Iasonis hanc habitauerunt regionem enim aurigam significat.Strabo. Erepto uellere:nal colchorum nomen uulgatum est ꝓpter aureum ue lus quod Iason cum argonautis rapuit.

Cappadoces mea signa timēt & dedita sacrís
Incerti iudea deí.molleſq; ſophene
Armenios cylicasq; feros tauroſq; ſubegí
Quod ſocero bellum præter ciuile reliquí.
Verba ducis nullo pares clamore ſequuntur
Nec matura petūt ꝓmiſſæ claſſica pugnæ.

¶SVLPI. Cappadoces:Cappadocia regio ē ī asia minori Armeniæ contermina sed diuisa euphrate. Iudea:regio palestinæ ē. Pli.supra Idumeā inquit & Samariā.Iudea lōge lateq; funditur. Incerti dei: iguoti & nomen non habentis & de quo uidet pos se dubitari.Sic & Iuue.Nil ꝑter nubes & cœli num ē adorant. Quāq̄ re uera optime de deo uetustissimi sensere iudei. Sophene: oppidū in armenia iuxta Masium montē a parte septentrionali. Molles:uel ob cœli clementiam uel qa Asiatici oēs molles lasci uiq; sunt. Armenios:armenia duplex in asia ē inter Taurū & Caucasum:altera maior:altera uero minor & & inferior dī: Cilices:Cilicia regia iuxta Taurū & syriæ ꝓxima:dicta a Cilice agenoris filio. Cilices dupli ces esse Strabo docet li.xii. Tauros populos Tauri mōtis q ab īdico mari surgit:deinde iter ægyptū & phi philicū pelagus obiectus septētrioni dexto latere:leuo mediterraneæ plagæ occurrit:deniq; se rypheis iu gis annectit.sed ꝓ gētiū uarietate diuersa noīa accipit apud indos hiamos apud parthos ꝑniphates dicitur: inde Taurus:At ubi ī excellētissimā sublimitatē cōsurgit Caucasus. Quod bellū reliq: ac si dicat nullū un de possit gloriā reportare: nā hoc qđ gerit ē latrociniū sūmi dedecoris. Verba ducis facto dicēdi fine:cum nō clamarēt præ cæsaris formidie milites:pōpeius a cōstituto itinere signa reuocauit & se brūdusiū cōtulit. Classica matura:festinū cōcētū tubarū quo iter denūciaret:supra.n.dixit:iāq; secuturo iussur° classica phœ

¶OMNIBO. Cappadoces:qa dū persequit fugientē mithridatē oīa lustrauit loca pōpeius oriē (bo: tis:sed primo ēt Tygrānē uicit:q cū pōpeiū succesisse Lucullo audiuisset:nā filius eius a patre Tygranne de fecerat:& pōpeiū in armeniā uocauerat tygrānes certior factus de humanitate pōpeii ipsum adire cōstituit & cū equo ueheret a lictoribus pōpeii iussus est descendere:q̄ uidelicet nemo peregrines in castra romana equo uectus uenire cōsueuerit: paruit tygrānes & gladiū eductū præbuit militibus: deinde cū ad cōspectū pōpeii ueniisset:& coronā ante pedes eius deponere uellet:pōpeius eū dextera porrecta in ꝓximā sedē idest sinistrā apud se collocauit.Tunc pōpeius inqt q̄ tibi ablatæ fuerint armeniæ ptes.s.syria.Cilicia:Cappado cia:Gallatia:sophene:lucullo ascribendum ē q̄ ät nūc usq; tenuisti:si nouē milia talenta ꝓ reliquo solueris oīa possidebis:delectatus ē his uerbis tygrānes:cū ēt pōpeii milites eū regē salutarent:promisit militi he minā:Centurioni uero heminas.x.Tribuno ät militū.x.talēta.hæc cum audiuisset filius eius ægre tulit:ad cœnāq; uocatus uenire uoluit:q̄ diceret se nō egere pōpeio:& romanorū aliū inuenturū esse.pōpeius tradi dit illū custodibus & in triūphū a pōpeio cū cæteris captiuis ductus ē. Cappadoces mea si.te:qa Cappado cia ablatā regi tygrāni restituit.Cappadoces sunt populi in capite syriæ Taurū montem ab oriente oriente Cappadocia spectat:cui monti Isauria subiacet atq; cilicia.iō cū dixit Cappadoces:statim has ꝓuincias no minauit cū tanto monte. Incerti iudea dei:imo tu incertū deū colis insane poeta:sed iudei unū deū uerum solūq; colebant. Incerti:qa deū unū uerū colebant iudei:nec nomē imponebat:iō deos incertos colere di cebant.se uero deoc certos colere dicebant ueteres:quia illis noīa imponebant. Iudea dedita sacris: iude am ut ante dictum subegit pompeius:& templū ad id tps uiolatum spoliauit.Aristobolūq; regē iudeæ cœ pit:& captiuū secū duxit. Sopone:populi gallatiæ finitimi sunt. Molles:dixit pp benignitatē aeris:sic ife rius.Emollit gentes clementia cœli. Cilicas:propter pyratas dixit:tautosq; qui iuxta taurū mōtē habitabāt

Capadoces

nam taurũ montẽ cappadocia ab oriẽte ſpectat cui ſubiecta eſt Iſauria & Cilicia. Quod ſocero bel.qd de/ niq; reliqui cæſari ꝓter ciuile bellũ.q.d.nihil.oĩa.n. belli confecit in toto orbe terrarũ. Socero:cæſari. Ver ba ducis:hæc ubi dixit põpeius nulla ſub clamatione ꝓbata ſunt:ut taciturnitas:põpeio ſuſpecta fuerit: ideo non eſt auſus cõtra cæſarẽ ducere exercitũ timentẽ:ſed ſatius eẽ exiſtimauit in locũ tutũ recipere.ſ.brunduſi um: Nullo clamore:nõ eſt ſucclamatũ a militibus.ut ſolet fieri cũ orationẽ ducis cõprobant. Matuta claſ ſica.i.ſigna propere data. Promiſſæ pugnæ:quia promiſerat ſi aĩus ita fuiſſet pompe.militibus ſe ſignũ da turũ:ut caſtra mouerẽt:& cæſarẽ q italiam populabatur uniuerſo exercitu petere. Matuta:oportuna.

¶ SVLPI. Senſit & ipſe:aduertit ſe quoq; timere.

Senſit & ipſe metũ magnus,placuitq; referri
Signa:nec ĩ tantæ diſcrimina mittere pugnæ
Iam uictum fama non uiſi cæſaris agmen.
Pulſus ut armentis primo certamine taurus
Syluarum ſecreta petit,uacuoſq; per agros
Exul in aduerſis explorat cornua truncis
Nec redit in paſtus, niſi quũ ceruice recepta
Excuſſi placuere tori,mox reddita uictor'
Quoſlibet ĩ ſaltus comitãtib⁹ agmina tauris
Inuito paſtore trahit ſic uiribus impar
Tradidit heſperiã,pfuguſq; per apula rura
Brunduſii tutas conſedit magnus in arces,
Vrbs eſt dicteis olim poſſeſſa colonis
Quos ꝓfugos chreta uexere p æquora pup
Cecropiæ uictum mentitis theſea uelis (pes
Hanc latus anguſtũ iam ſe cogentis in arcũ
Heſperiæ,tenuem ꝓducit in æquora linguã,

Diſcrimina:pericula. Signa.aqlas. Agmẽ:exercitũ ſuum. Pulſus:uictus & eiectus a fortiori ex armẽtis. Explorat:tentat & experit. Aduerſis:occurrẽtibus. In paſtus,in paſcua. Recepta ceruice: reſumptis ui ribus ceruicis. Tori: pulpæ maſculi & dẽſitas q̃dam carnis in collo & cruribus: & ẽt in brachiis hoĩum:in qua quidẽ ineſſe dicunt uires. Virg. Luxuriatq; toris aĩoſum pectus. Saltus paſcua. Agmina reddita:ar menta q̃ recepit:nã uictorẽ ſequunt. Apula:Apulia regio italiæ hadriaco mari ꝓxima iter Dauniã & cala briã. Brũduſii:Brũduſiũ meſapiorũ lingua ut Stra/ bo docet:ſonat cerui caput. Eſt ãt calabriæ oppidum Vrbs ẽ:Brũduſiũ chretenſes q e gnoſo cũ theſeo di ſceſſerunt habitauiſſe:memoriæ ꝓditũ eſt poſtea ali os e ſicilia cũ iapige digreſſos:nã utroq; modo fama eſt:cũ una pmanere nollẽt in boetia diſceſſiſſe. Idem eſt auctor. Dicteis:chretẽſibus. Dictæ enim in chreta mons eſt qui & dicteus dicit. Strabo tradit. Cecro/ piæ:athenienſes. Theſeus.n.athenis in chretã ad mi notaurũ ſorte delectus uel ſpõte ſe cõtulit.nota eſt fa bula apud plutharcũ & Diodorum. Eam in principio ti æneidos Vig.ſtrinxit. Mentitis uictũ theſea. iuſſe rat ægeus diſcedenti filio ut ſi uinceret minotaurum uela quæ nigra erant mutaret in alba:ſin in minus:nigra referentur. Sed illis oblitis mutare: cũ ægeus nigra uel a redeuntium cõſpexiſſet ſe ꝓcipitauit in mare quod poſtea ægeũ ẽ appellatũ. Mẽtitis: falſum de theſeo indicantibus. Hanc linguã:terrã tenuẽ exporrectã in linguæ formã. Cogentis in arcũ:conſtringentis ſe ĩ flexũ in cuius uno extremo calabria ĩ medio Tarentus in altero magna gra cia & brutii ſunt: nec nos lateat portum quem poeta deſcribit Virg.in.i.ænei.effinxiſſe his uerſibus: Eſt in ſuceſſu longo locus inſula portũ Efficit &c.q̃q̃ & hiſpaniæ chartaginis portus huic ſimilis eſt.

¶ OMNIBO. Senſit & ipſe metũ magnus.i.põpeius:qa tacitos milites uidit cœpit:& ipſe metuere. Placu it:põpeio. Referri retro ferri:iã.n.milites ꝓcedere ceperant. Mittere:exponere. Iã uictum fama: qa anteq; cæſarẽ uideret:iã ferme uictũ metu uidebat. Pulſus ut armentis:incertus inquit & pudibundus agmẽ auer tit põpeius nõ aliter q̃ taurus alterius tauri metu deterritus & uictus ſollitudinẽ petit ubi ſe tantiſper exerce at:& reſumptis uiribus aduerſariũ repetat. Tradidit.ſ.cæſari. Armẽtis:deeſt ab. Syluarũ,ſecreta ſolitudi/ nes. Vacuos:armẽtis. Exul:a paſcuis ſuis depulſus quaſi extra ꝓpriũ ſolum ſit. Explorat.i.exercet tentat. Impaſtus:qa quaſi dedignat carpere gramen:donec uires ſuas pſecerit:ut ſe nõ parẽ mõ ſed ſuperiorẽ eſſe exiſtimet aduerſariis. Recepta ceruice.i.recepta fortitudine. Excuſſi qa cũ caput excutitur colla quatiũt & palearia. Mox reddita uictor:qa q̃ antea uictus amiſerat:nunc rediit uictor. Inuito nolẽte paſtore. Quoſli bet in ſaltus:quocũq; uoluerit ipſe. Trahit agmina.i.armẽta. Comitãtibus tauris.ſ.ipſum quaſi triũphan tẽ & uictorẽ. Mox:ſecũda pugna. Vrbs eſt dictæis:nũc deſcribit ſitũ brũduſii:& eſt.i.ueri loci de ſcriptio eſt ficta:qualis apud Virg. Eſt in ſeceſſu lõgo locus. Hæc urbs brũduſii a chretenſibus con dita fuit:ab his qui uecti ſunt naue theſei:poſtq; deuicto minotauro athenas uictor rediit:nec meminit muta re uela.ſicut ægeus pater mãdauerat. Fabula hoc hẽt Androgeus erat Minois regis filius nobiliſſimus athle ta.qui cũ iuuenes atheniẽſiũ uirtute ſuperaret inuidiã contraxit:hunc igitur equales in terrã editiſſimã ſub ductũ ĩ mare ꝓcipitauerunt:minos rex cũ fruſtra filiũ repeteret bellũ atheniẽſibus intulit:qui cũ obſidionem amplius tollerare nõ poſſent in deditionẽ uenerũt:hac lege:ut quotãnis ſeptẽ uiros ſeptẽq; fœminas Mino tauro deuorãdos mitterẽt.primo mittebant plæbei:multitudo cũ gẽtẽ ſuã pdi uideret fcã ſeditõe ĩ urbe diu tlus hoc paſſi nõ ſunt.& ita coactus ẽ ægeus rex atheniẽſiũ.ſorte nobles eos cœpit educere q mitterent. Ac cidit igit ut ſors caderet i theſeũ cui ꝓficiſcẽti i cretã pr mãdauit ut ſi uictor ociſo miotauro rediret uela ex ni gris ĩ alba mutaret. Theſeus igit occiſo miotauro ope Ariadnæ filie miois.cũ eã phedrãq; ſororẽ abduceret pnimia feſtiatiõe oblitus ẽ uela mutare pr ægeus cũ filiũ expectaret locũ eminẽtẽ cõſcẽdit.nauẽ redeũtẽ uidit uelis nigris.& exiſtimãs filiũ ſuũ a minotauro deuoratũ cũ ſupſtes poſt illũ eẽ nollet. ſe ꝓcipitẽ dedit in ma re: & de ſuo noie mare ægeũ appellatũ eſt dicit ergo chretenſes qui uecti ſũt naue theſei.hãc urbẽ cõdidiſſe

Velis mētitis:qa uelis nigris rediit Theseus uictor:& mētitæ sunt uictū eē. Hanc latus italia a circio ī eurū extē dit.i.a uēto qa collateralis occiduo ē:habēs ab aphrico mare thyrrenū:ab oriēte loniū:a borea adriatī cū sinū ubi ēt in angustū cōtrahit:ibi sita ē ciuitas Brundusii ī linguæ modū qa ī oxigonū.i. ī acutū angulū extendit Italia:ubi ædificatū fuit brundusiū lingua mesapiorū significat caput cerui:Strabo. Linguā tenuē qa in modū tenuis linguæ subit adriaticū:lingua significat ꝓmontoriū Ouidi.Tribus hæc excurrit in æquora linguis. Producit:porrigit. Cogentis se in arctum:qa italia definit in oxigonū.i.in acutum angulum.

Hadriacas,flexis claudit q̄ cornibus undas:
Nec tñ hoc arctis immissum faucibus æquor
Portus erat si non uiolentos insula coros
Excíperet saxis,lapsasq; refunderet undas
Hinc illinc montes scopulosæ rupis aperto
Opposuit natura mari.flatusq; remouit
Vt tremulo starent contentæ sune carinæ.
Hinc late patet omne fretū,seu uela ferantur
In portus corcyra tuos,seu leua petatur
Illyris,ionias uergēs ue epidaurus in undas,
Hinc fuga nautarū é,quū rotas hadria uires
Mouit,& in nubes abiere cerau..ia cumq;
Spumoso calaber perfundit æquore sason.
Ergo ubi nulla'fides rebus post terga relictis
Nec licet ad duros martem cōuertere iberos
Cū mediæ iacent immensis tractibus alpes,
Tum sobole extanta natū cui firmior ætas
Affatur,mundi iubeo tentare recessus.
Euphratē nilumq; mone.quo nominis usq;
Nostri fama uenit,quas ē uulgata per urbes
Post me roma ducē sparso sper rura colonos
Redde mari cilicas,pharios hic cōcute reges

¶SVLPI. Claudit: cōplectit. Cornibus rupibus expotrectis i formā cornuū ceruinorum qbus simil limæ sunt:& urbs ipsa caput imitat. Nec tñ:flexus hic mōtiū portū nō faciebat nisi eēt opposita insula.

Coros uentos ab occasu solstitiali flantes. Refun deret:remitteret fluctus qbus ferit. Lapsas:discurrē tes. Flatus:uentos. Cōtēte fune:q̄ nō idigerent an choris & tutæ essent. Late patet:apta ē in oēm par tē nauigatio. Corcyra: q̄ insula ē in Ionio pheacū patria alcynoi regnū olim scherea dicta. Illyris:eu ropæ regio q̄ terminat italia germania macedonia thracia epyro & mari hadriatico. Epidānos:oppi dum epyro qđ pp inauspicatū nomē ut Pli. inqt ro mani dyrrachiū appellauere. Quū totas hadria ui res:qñ in habriaco tēpestas exorit. Huc:ī totū brū dusii: Ceraunia:mōtes epyri a crebris fulminibus dicti enim fulmen interptat. Abiere ī nu bes:pleni sunt nubibus & nō uident. Sason:insula cōtra calabriā quæ ut Strabo ait ipsius interualli qđ iter epyrū & brūdusiū iteriacet media sita ē ꝓpterea q̄ rectū nauigādo tenere cursum nequeūt: a Sasone ad hydruntem leuorsum iter faciūt. Rebus relictis italiæ. Nec licet:nō.n.hēbat classem paratā:& cæsar facile poteral hispaniā occupare. Cōuertere martē methonymia. Iberos:hispanos q lōgo spacio dista bāt alpibus interiectis. Tū sobole ex tāta:ex nobili bus pstātibus filiis Gn.pōpeiū maiorē natu est allo cutus ut undiq; cōuocaret auxilia. Recessus: remo ta loca. Euphratē:accolas eius. Euphratres ī arme nia iuxta fontē tygridis orit Babylonēq; ī duas diui dēs ptes Mesapotoniā irrigat more nili: & inde eu phrates nūcupat:qm̄ euphrata fertilitas accolarū lingua dī affluit āt ī mare rubrū. Cylicas:pyratas. Quas ē uulga.p ur.oēs pplos ad quos puenit nomē romanū postq̄ ego fui imperator. Pharios: ægyptios: Pha rus insula est in nilo coniuncta Alexandriæ ponte in qua turris altissima unde nocturnū ignem nautæ pro spicere soliti & pericula uitant:& in portus se dirigunt.

¶OMNIBO. Quæ lingua. Claudit undas.i.facit portū. Cornibus flexis:dicit ex hac lingua oriri duo cornua:qbus mare coercet:ut sit nauibus tutissimus portus & simul alludit ad deriuationē brūdusii. Nec tñ & q̄q̄ inqt lingua q̄ mare coercet portū faciat:tñ nisi rupes altissimæ insulæ ubi oppositus ē portus uentos ꝓ hiberēt nō sic tutus eēt nauibus portus: ergo saxa defendūt locū a uētis:ut sit statio fida catinis. Tñ subaudit q̄q̄ lingua obductis cornibus claudat mare. Faucibus.s.linguæ illius: Saxis:rupibus altis. Lapsas undas:fatigatas:qa frangunt undæ cū sæpe scopulū pcutiūt:sicut Virg:lnq; sinus scidit se se unda reductos Hinc illinc:utrinq; rupes altius insurgūt:ut mare ab utroq; latere coherceāt. Hinc illic:a dextera & a sinistra.

Apto ma.qa mare ante aptū erat. Flatus remouit:his scopulis altioribus remouit insula uētos:ut in portu naues retineri possint ēt sine anchora. Tremulo:tremēti:qa nō opus ē anchora. Hinc late:nūc dicit portū cōmodissimū nautis:qp ī diuersas Asiæ ptes dirigit nauigationē. Fretū:adriaticū. Corcyra:insula Ionii ma ris.q̄ alio noie melæna dī. Illiris læua.a pte sinistra illyricū mare. Epidaurus:ciuitas græciæ ut refert Stra bo eā cares Aristotele teste occuparūt:nec hæc urbs dī nūc dyrrachiū ut affirmāt nōnulli:nā dyrrachum ut idē inqt Strabo:alio noie dī epidamū. Huc fuga:fuga nautarū excitat ad hūc portū si qñ uiderint in mari tempestatē. Adria:adriaticū mare. Mouit ui.i.uētis agitatas naues cōcutit. In nubes abi.ce.qa tātæ nubes sunt cumulatæ qp cacumina ceraunior tegāt. Ceraunia sunt mōtes epyri sic appellati a crebro fulminum iactu:nā fulmē significat. Sason:sason ut refert Strabo insula iterualli:qp iter epyrū & brundusiū iter iacet:media sita ē ea pp q̄ rectū nauigādo tenere cursum neq̄unt:a sasone ad hydruntē leuorsū iter faciunt. Calabet:dixit ad dīam alterius.q mōs ē germāiæ ñ Sasonia ps germāiæ. Ergo u.redit ad historiā.cum se brundusiū recepisset pōpeius uidēs spē nullā repositā eē ī italia:qp iā oēm eā cæsar occupaturus eēt nec trā sire posset i hispaniā.qa oppositæ erāt alpes.statuit mittere i Asiā filiū natu grandiorem.Gn. pompeium & consules q gentes & nationes orientales omnes ad bellum contra Cæsarem concitarent: quos aliquando

deuicerat:& suo beneficio & libertate deuictos habebat. Relictis.r.s.italis qa iã oẽ latiũ occupauerat cæsar. Iberos qa claudit hispania alpibus. Natũ.Gn.Põpeiũ. Sobole:stirpe põpei. Iubeo:uerba põpei ad filiũ. Gn.põpeiũ. Recessusi.i.loca extrema mũdi. Euphratẽ:qa ut ante dictũ:dũ põpeius prosequit fugiẽtẽ Mithridatẽ ad ægyptũ usq; gẽtes oẽs domuerat. Euphratẽ:flumĩa ꝓ icolis posuit. Nostri.s.u.qa post q̃ dux romanorũ sui nomẽ romanũ puenit ad extrema usq; terrarũ loca:añ ppls romãus gẽtibus illis icognit⁹ fuerat. Roma:fama & nomẽ romanũ. Cilicas:pyratas quos aliqñ expuli. Pharios:reges ægypti ptolemeũ.

¶SVLPI. Tygrãnẽ:regẽ maioris armẽiæ:de quo sic Valerius:Vbi de humanitate atq; clementia regẽ armẽiæ tygrãnẽ.q & p se magna cũ po.ro. bella gesserat & ifestissimũ urbi nostræ mythridatẽ põto pol sum uiribus suis ꝓtexerat i cõspectu suo diutius iacere supplicẽ passus nõ ẽ:sed benignis uerbis recreatũ.diadema qđ abiecerat capiti reponere iussit.certisq; rebus iperatis in pristinũ fortunæ habitũ restituit æque pulchrũ eẽ iudicans & reges uincere & facere.

Meũ de quo sum benemeritus. Pharnacis: pharnax mythridatis filius cũ a patre bello mytridatico defecisset mortis illi cãm ꝓbuit. Vtraq; maiori & minori: Ponti:matis euxini qđ a meotide palude incipit.terminatursq; hellespõto supra ipsum aũt multæ & diuersæ habitãt natiões. Rhipeas mãus: multitudines icolarũ ripheorũ mõtiũ. Sunt ãt riphei i scythia a ppetuo uẽtorũ flatu denoiatis nã idem est qđ flo. hæc regio assiduis obsessa niuibus uices tẽporum non nouit:sed ẽ in nubẽ æternæ caliginis mersa ut Solinus ait.Ripei i arcadia sunt quibus ad differẽtiã subtrahit aspiratio. Palus meotica. Meotis palus i scythia nõ ꝓfunda nã ñ ẽ altior: pedibus habet in habitu septingẽta milia passuũ. Fã Tanais:rhipheis mõtibus fluẽs igredit & exit i põtũ adeoq; durat gelu:ut uehicula sup eã accolæ ducãt.

Triũphi populi de qbus triũphauímus militẽt nobiscũ. Per ortus:p'oriẽtẽ. Et uos q̃ latio.Consules adhortat ut i Epirũ se cõfetãt ad græcos & macedones solicitandos. In epirũ: Epirus in eupopa regio olim dicta molossia. Sunt tamẽ qui chaoniam & Molossiam epiri partẽ esse dicant. Signatis fastos ideſt quorum noominain fastis notantur. Tempora.n.& anni a consulum nominibus signabant. Fasti sunt libri ꝙui totius anni continent descriptionem. Boreas: uentus septentrionalis sonorus. Macedonum: Macedonia a macedone oſyridis filio dicta est ut docet Diodorus: Eam ab oriente thracius limes ꝓcingit. Meridiana thessali & epirotæ tenent:ab occidente dardani sunt & illyrici:a septẽtriõe Peonia & paphlagonia. Dat tps paci:nõ ẽ certãdi cõmoditas. Gerũt iussa:obtẽperat. At nũq̃:Cæsar his quæ hactẽus egerit nõ cõtẽtus:e Corphinio se brũdusiũ cõtulit:põpeiũq; illic frustra obsessum capere statuit. Ne qđ fa.mutare liceret:ne qđ aduersi accideret:& hostes firmiora sibi auxilia cõparare. Assequit:ualde sequit. Premit uestigia:urget põpeiũ. Maxima merces:nã qui roma potitur:uidetur totius mundi imperiũ obtinere. Oppressæ:occupatæ. Præceps:subitus expeditus & diligẽs. Quũ quid supesset:finem enim rerum prospiciebat & exoptabat. Instat atrox:cum atrocitate perseuerat.

Tygrãnẽq; meũ:nec pharnacis arma relictis
Admoneo:neu tu populos utraq; uagantes
Armenia:pontiq; feras per littora gentes.
Rhipheasq; manus. & q̃s tenet æquore dẽso
Pigra palus scythici patiens meotica plaustri.
Sed qđ plura moror:totos mea nate p ortus
Bella feres.totoq; urbes agitabis in orbe
Perdomitas.oẽs redeãt in castra triumphi.
Et uos qui latios signatis nomine fastos
Primus in epirum boreas agat. inde per arua
Graiorũ macedumq; nouas acquirite uires.
Dum paci dat tps hyems.sic'fatur: & oẽs
Iussa gerũt.soluũtq; cauas a littore puppes.
At nunq̃ patiens pacis longæq; quietis
Armorum.ne quid fatis mutare liceret
Assequitur.generisq; præmit uestigia cæsar.
Sufficerent aliis tot primo mœnia cursu
Rapta tot oppressæ depulsis hostibus arces
Ipsa caput mundi bellorũ maxima merces
Roma capi facilis.sed cæsar in oia præceps
Nil actũ credẽs quum quid supesset agẽdum
Instat atros. & adhuc q̃is possederit omnem

¶OMNIBO. Tygrãnẽq; m.qa cũ Tygrãnes mythridatẽ dimisisset:q; nullius sibi auxilii spes foret filius tygrãnis a patre defecerat:& i armeniã Põpeiũ uocauerat cũ quo ꝓgrediẽs multas urbes põpeius capiebat certior factus tygrãnes de humanitate põpei ad eũ uenire cõstituit:& cũ in illius cõspectũ uenisset:coronam a capite dẽptã ad pedes põpeii deponere uoluit:sed eũ põpeius ꝓuenit:illũq; correptũ dextera in ꝓximam sedẽ collocauit:deinde ipsum regẽ cũ uniuerso exercitu appellauit. Tygrãnẽ meũ igit quẽ uictũ i regnũ restituit. Nec pharnacis:pharnax filius mythridatis fuit:q patrẽ & ipse ꝓdidit pp põpeiũ: & pater monitus se a filio ꝓdi:sumpto ueneno qđ secũ gestabat:ne triũphũ põpe.duceret se occidit. Vtraq; armenia:maiorẽ & minorẽ. Nec subaudi relinqua a superioribus:nõ relinquas quin ad bella cõcites. Armenia:cuius regẽ mythridatẽ uicit. Põti.i:matis qđ uúc mare magnm appellat. Rhipheasq; mãus.i.scythicas: nã de rhiphe is mõtibus nascit tanais:ad quẽ usq; ꝓsequens mythridatẽ põpeius gẽtes oẽs Bosphoro & meotidi uicias debellauit. Aequore denso.i.planitiæ cogelata & glatiẽ meotidis palludis dicit:quæ adeo duro & cõgelato erat tergore:ut plaustra sustineret. Sed qđ pla.mo.quod opus ẽ ingt ut singula loca cõmemorẽ ubi gẽtes habitãt meo bello domitæ. Per totos ortus:p totũ oriente. Oẽs rede.in ca.tri.omnes populi de qbus triumphaui in castra redeãt. Et uos:qui latio ‹tunc põ.consule› in græciã mittit atq; macedoniã: ut ubicun

q̄ nomē suū cognitū eēt inde gentes oēs ad bellū excirent. Signatis sa. libros magistratuū nomina conti nebant. Agat uos boreas.quia ut supra dixi habet a borea.i.a septentrione adriaticū sinū:ubi situs est epidau rus oppidū q̄ antea uocabat epitaurus uide Stra. Primus:pro primū: uñ superius ita declarauit poeta por tū huncbrundusii aptū in graeciā nauigantibus:in epirū & in indiā. Inde ab epiro:quae est finitima macedo niae. Macedū:pro macedonū ut papinianus:Nec macedū gens dura placet. Dat tē.hy.i.dū tps hyemis bel lū differt. Oēs:filius & consules. At nunquā:nunc redit ad Cæ.oñdens illū ingenio prompto & impigro & celeritate conficiendi gaudere:nec.n.unquā satisfeciſſe uidebat:ubi aliquid supereſſet agendū. Pacis:quia nō poterat pacē intermittere:sed bella bellis continuare gaudebat. Ne quid fatis.ne interea dū morā facit fata.i.fortuna:q̄ secundā habebat in aduersā mutaret. Sufficerent aliis: oñdit quantū differat Cæ. ab aliis. Cæteri.n.sibi ipsis grande facinus feciſſe uiderent:si omnē italiā uiribus occupaſſent. At uero Cæ. nihil feciſſe uidebat:cū nōdū tota italia pō.pulsus eēt & exercitū in angustiis italiae teneret:cūq̄ adhuc ps italiae eēt cū pō.s.brundusiū.q̄ est in fine italiae. Cursū:prio impetu. Ipsa caput:& ro.sufficeret aliis: sed relicta ro.quae est caput mundi persequit pō. Bellorū ma.mar.q̄.n.maius praemiū eē poterat:de quo inter se cer tantes bellabant q̄ ro. Roma ca.sa quia cū destituta eēt a senatu populoq̄ ro.qui oēs secuti sunt pō.haud difficulter capi poterat:aliis eēt satis hoc feciſſe:sed alia ratione bellū gerebat Cæsar.

Italiam:extremo sedeat quod littore magnus
Cōmunē tāen esse dolet.nec rursus aperto
Vult hostes errare freto sed molibus undas
Obstruit. & latum deiectis rupibus æquor
Cedit i imensum cassus labor.omia pontus
Haurit saxa uorax montesq̄ i miscet harenis.
Vt maris ægei medias si cælsus in undas
Depellatur eryx:nullæ tamen æquore rupes
Emineant.uel si conuulso uertice gaurus
Decidat in fundum penitus stagnātis auerni.
Ergo ubi nulla uado tēuit sua pōdera moles:
Tum placuit cæsis innectere uincula syluis:
Roboraq̄ immensis late religare cathenis.
Tales fama canit:tūidū sup æquora xerxem

¶SVLPI. Cōmunē:cōmuniter possessā. Rur sus:nā pauloante consules libere & secure dirrachiū nauigauerant. Aperto:libero hostibus. Sed moli bus undas:brundusiū Cæ.ueniens cū accepiſſet con sules magna cū exercitus parte se dyrrachiū contu liſſe pō.q̄ brundusii cū decē cohortibus remansiſſe: ueritus ne italiā dimittendū pō.nō existimare exitus admiuistrationesq̄ brundusii portu impedire insti tuit:quorū operū ut scribit Cæ. haec erat ratio. Qua fauces erant angustissime portus molē atq̄ aggerē ab utraq̄ parte littoris faciebat.q̄ his locis erat mare uadosū. longius progressus cū aggere altiori aqua contineri nō posset rates duplices quoquo uersis pedibus triginta e regione molis colocabat. has quaternis anchoris ex quattuor. angulis distinebat ne fluctibus mouerent. his perfectis collocatisq̄ alia deinceps pari nauigatione rates iungebat: has terra atq̄ aggere contegebat ne ne aditus atq̄ incursus ad defendendū impediret.a fronte atq̄ ab utroq̄ latere ac pluteis protegebat in quarta quaq̄ earū turres bi norū tabulatorū excitabat quo cōmodius ab impetu nauiū incendiisq̄ defenderet. Molibus ingentibus saxis & aggere. Obstruit: claudere conat. Deiectis: excisis ex insula & rupibus portus. Cedit in immen cassus la:hypallage labor immensus cadit in cassū. Vorax. irre plebis. Arenis: arenosae profunditati. Vt ma.ægei:nō aliter inquit q̄ si erix mons in ægeū praecipitet.aut gaurus in auernū. & nō appareant. Aegei. ægeū mare uel ab ægeo patre thesei qui seipsū praecipitauit.uel a scopulo capræ simili denominatū αἴγ.n. capra est. Erix:mons in sicilia in quo templū est ueneris erycinae & sepulchrū erycis filii quē hercules cū eo certans cestibus interemit. Gaurus.mons in campania massico & furento propinquus: Auerni: qui lacus est in sinu baiāo dictus quasi .i.sine auibus. Penitus sta.profundissimi. Ergo ubi:cū saxoq̄ aggeribus ni hil proficeret Cæ.ratibus exitus occupare constituit. Tenuit sua pō.firmauit se. Vado:nō profundo nimis sed praecipiti. Innectere uincula rates ex arboribus & trabibus facere. Tales fama canit:sic & Xerxē inquit feciſſe ferunt quū ex asia in europā contra graecos traduxit exercitū. Xerxē: xerxes darii regis persarū ex athossa filia cyri genitus patri succussit in regno bellūq̄ graeciae inferens in mare hellespontiaco ab abydo urbe asiae usq̄ in sextō urbē europae pontē connexit & pedibus traiecit exercitū.

¶OMNIBO. Extrēo littor.i.āgustiis adriatici maris:uidelicet brūdusii.nō exiabat sibi cū pō:cōem italiā q̄ pati ñ poterat. Rursus:sicut añ fecerat. Errat.f.tētat excludere a mari pō.ne brūdusio exire possit. Apto libero mari. Molib⁹.i.mūitiōib⁹ prabat mūir brūdusiū:istituit & muros rescidet & circūdat mūitiōib⁹ ut ob sidiōe opp̄ffus pō.i deditionē uēt cogeret:sed obtinet ñ dotuit q̄ uolebat. Molib⁹:igētib⁹ ædificiis. Rupi b⁹:saxis igēt b⁹q̄si fūdamētū opis cōstruēs. Cedit ī imē. cas. la. māifesta hypallage.p imēsus labor cedit in icassū.i.frustra:nā ñ obtiuit q̄ optabat. Oia pō: hau. sa. uo. qa tātæ.p fūditatis erat ut oia saxa q̄tacūq̄ foret obrueret. Vorax.i. p fūdū mar. Et mōtes.i. saxa tāq̄ mōtes. Vt mar q̄madmodū iqt si magni mōtes ionii ægeiq̄ maris ob uerēt:ñ emineret ñ posset. Emineāt:p emineret.i.extarēt. Erix mōs siliciae in quo Vene ris tēplū locatū ē:teste Stra.q̄ singulari ueneratiōe colit:sed haec tēpestate desolatū ē:ē & ro.añ portā colli nā deae hui⁹ ædificiū.q̄ ueneris erycinae tēplū dictitat.cui cū æde sacra insignis adiacet portic⁹. Gaur⁹ mōs: cāpāiae. Cōuulso.abrupto. Stagnātis a.auern⁹ lac⁹ē q̄ descesus ad inferos dī:haud,pcul a cūis: Rūor erat indigēa ut refert Stra.supuolātes naues.q̄s teter exhalās odor ex aiasset in ipas aq̄s decidet.iō hāc ptē plu tōi dicatā opināt. Ergo u.postq̄ nō uoluit moles i mar iacet ut pō.brūdusii icluderet statuit deinde circuda

re uallo. Tenuit: struere potuit. Vado.profundo.Cæsis syluis:hoc est uallo munire brunduſiũ cœpit. Late:ſpacioſeut donte conſtructo adiret mœnia brunduſii. Tales fa.p ſimilitudinẽ oñdit quomodo mare obſtrueꝛ uoluerit Cæ.ne nauigari poſſet a põ.quẽadmodũ inqt Xerſes:cã in græciã traiecit inũerũ exercitũ:ut quacũq; iret fluuios deſicaret. Vñ eſt illud iuue.Crediꝛ olim uelificatus athos:itẽ apotaq; flumina mea do prandente. Athos mons eſt macedoniæ altitudinis admirandæ mari ægeo ſupereminens.Xerxes cũ bellũ æthenienſibus inferret facto ponte p heleſpontũ ex aſia exercitũ traiecit in europã:delnde hunc montẽ athõ defoſſũ:partim inſulã fecit partim montẽ reliquit: & p mediũ montẽ nauigabile iter fecit p mille & quingentos paſſus dicit ergo quẽadmodũ mare helleſpontẽ traiecit & athõ montẽ nauigabilẽ fecit ita etiã conatus eſt nunc faceꝛ Cæ.ut põ.clauderet & brunduſii obſideret. Tumidũ:ſuperbũ:quia minatus eſt compedes Neptuno iuue.ipſũ compedibus q uinxerat enoſigeũ. Aequora .ſ. heleſponti.

¶ SVLPI. Inceſſit: ambulauit. Heleſponti rapidi: id mare ſtrictũ & uellox heleſpontus appellabat: q; a Tenedo inppontidẽ uſq; uergit ſic dictus ab helle ſorore phrixi illic ſubmerſa: ferꝛ autẽ eẽ ſtadiorũ ſeptẽ. Nõ eurũ zephirũq; nõ metũens uentorũ tempeſtatẽ. Quũ uela rateſq; in mediũ differret athõ: cũ montẽ athõ magna ex parte nauigabilẽ feciſſet. athos ſeu athõ mons eſt inter macedoniã & thraciã altitudinis admirandæ a claſſibus Xerxis nauigatus nã mille & qngentis paſſibus abſciſſus eſt. & pons ſub ſtrimone fluuio relictus adeo ſubcauus & flumẽ curſũ ſup pontẽ conficeret & ſub ponte mare inundaret. Ora .pfun.hoſtia & exitus portus brunduſii.

Conſtrũxiſſe uias: multũ quũ põtibus auſus
Europamq; aſiæ ſeſtonq; admouit abydo
Inceſſitq; fretum rapidi ſuper heleſponti
Non eurũ zephyrumq; timẽs: cũ uela rateſq;
In medium differret athon ſic ora profundi
Arctantur caſu nemorum tunc aggere multo
Surgit op⁹: lõgæq; tremũt ſup æquora turres
Pompeius tellure noua compreſſa profundi
Ora uidens: curis animũ mordacibus angit:
Vt reſeret pelagus: ſpargatq; p æquora bellũ.
Sæpe noto plenæ remiſiq; rudentibus actæ
Ipſa maris per clauſtra rates faſtigia molis
Diſcuſſere ſolo. ſpaciumq; dedere carinis.
Tortaq; per tenebras ualidis baliſta lacertis
Multifidas iaculata faces. ut tempora tandem
Furtiuæ placuere fugæ. ne littora clamor
Nauticus exagitet. neu bucine diuidat hora.
Neu tuba p̃mõitos pducat ad æquora nautas
Præcipit ſociis iam cœperat ultima uirgo
Phœbum laturas ortu præcedere chelas.
Cum taciti ſoluere rates. nõ anchora uoces
Mouí dum ſpiſſis auellitur uncus harenis

Arctanꝛ caſu nemorũ: ſtringunꝛ trabibus. Surgit: augeꝛ. Tellure noua erant.n.trabes terra conſtratæ Compſſa: occupata & colligata. Vt reſeret pelagus ut apiat mare & obiices ſoluat. nã contra munitiones Cæ. hæc põ. Naues magnas onerarias q̃s in portu brundu xino dephenderat adornabat: ibi turres cũ ternis tabulatis erigebat. eaſq; tormentis & omni genere tellorũ completas ad opa Cæ. appellabat ut rates prumper atq; opa diſturbaret: ſic quotidie utrĩq; eminus fundis ſagittis reliqſq; telis pugnabant atq; hæc ita Cæ. adminiſtrabat ut conditiones pacis dimittendas nõ exiſtimaret. Spgat bellũ: diſſipet belli cas machinas. Plenæ noto: plenus uento uelis. Tẽſis rudentibus: extenſis funibus ut maiori cũ impetu irent: Rates: naues onerariæ q̃q̃ pprie ſunt trabes ſimul connexæ. Actæ: impulſæ. Per clauſtra maris. p mare clauſũ. i. portũ ipm: Diſcuſſere ſolo. remouerunt e ſuo firmamento. Eſt.n. ſolũ q̃cqd aliqd ſuſtinet ut terra aq̃ cælũ. hinc illud. Aſtra tenent cœleſte ſolũ. Faſtigia mo. ſummitates aggeris & turriũ. Carinis põ. exituris. Baliſta: tormenti genus quo haſtæ maiores emittunꝛ dictũ a q̃ eſt iaceo. q̃doq; p inſtrumento q̃ſſante muros ſaxo accipiꝛ. Oui. q̃ graue baliſtæ mœnia pulſet onus. & in hanc ſignificationẽ. Victu: accipit. Torta la.nũ emiſſa ſed intenta & curuata. luculata f. fuſtes ardentes & ſciſſas. Vt tẽ. tã. interea nouẽ nauibus & conſulibus dyrrachio remiſſis põ. diſceſſũ pauit obſtructis tamẽ prius portis & uicis: plateiſq; ciuitatis: factiſq; foſſis in uiis in quibus ſtipites acutos pfixerat & eas cratibus & terra aq̃uerat quo facilius Cæ. impetũ remoraretꝛ. idẽ cũ ſilentio iuſſit milites naues conſcendere. Furtiuæ: clandeſtinæ. Exagitet: repcutiat & audiatꝛ. Neu. b. di. ho. ne uigilũ pmutationes ſigno buccinæ fierent ut moris eſt: nã e ternis in ternas horas alii euocantꝛ. Buccina. litus. Neu. tu. neu ſignũ, pfectionis tuba daretꝛ. lã ce. ul. uir. duplicis deſcriptio temporis. nã & tempus ante aurorã deſignat & æqnoctiũ autumnale. q; eſt circiter octauo calendas octobres. tunc.n. ſol eſt in libra q̃ uirgo p̃cedit.

Vltima uir. ultima ps uirginis. Chelas. bracchia ſcorpii q̃ libra efficiciuntꝛ. Laturas phœbũ. in qbus erat ſol oriturus. Nõ mouit uoces: ſolent.n. nautæ in anchorarũ euulſione clamare.

¶ OMNIBO. Põtib⁹: ut maria quoq; põtib⁹ iũgeret. Admouit: adiũxit. Europãq;. a. ſeq;: ephexegeſis eſt nã feſtos ẽ op. i europa: abidos i aſia. Vela. ra. q;. i. uela ratiũ endiadis ſicut. Vir. Moleq; & mõtes. i. molẽ mõtiũ. In. m. d. a. i. p mediũ mõtẽ nauigaret. Ora. i. hoſtia maris. Arctãt. ſ. a Cæ. Caſu. n. i cadẽtib⁹ ardẽtib⁹ ictis. Aggeꝛ. qa aggerẽ uallo addidit. Tremũt. ſ. æ. t. qa fũdamẽtũ erat iſtabile. iõ turres q̃ emiebãt iſtabiles erãt põ. Cæ. obſideꝛ pabat põ. i mẽib⁹ brũduſii q; cũ uideret po. i digno aio ferẽs q̃rebat q̃ rõe poſſet erũpe nec p ri⁹ diſtirit q̃ ruptis molib⁹ ſeq̃nti nocte cũ oi exercitu egreſſus ẽ. Ora. p. i. hoſtia maris. Cõpſſa: obſtructa

Telluꝛ: aggeꝛ. Angit cruciat aĩum cutis: qa pati nõ poſſet ſe icluſũ eẽ. Spgat bel. uidelicet claſſe ſua. Sæpe: ut id facerer fláte uẽto & plẽis uelis roſtra i moles illas collidebat: ut rũpet aggerẽ Cæ. & ſtatim tormẽtis fracta mole iter apuit ut exire poſſet. Noto plene ra. i. uela ratiũ plena uentis. Tenſis ru qa ſpirante uen

to tendunt rudentes. Discussiẽ: dissipauere. Soaciũ ca. ut exire possent. Torta. s. est balista dr̃ instrũentũ quo tela maiora iaciunt: dictũ .i. a iacendo. Validis la. quia quibus hastis torquent ut intendant post quã intensæ sunt remittunt: Vt tẽ. tã. postquã satis rupta moles est põ. omnẽ exercitũ apparatũ eẽ iussit ut sequenti nocte militibus paratis: nec nullo buccinæ sonitu excitati: sed clã omnes conuenirent & ex oppido exirent clã Cæ. Nec cla. nau. exa. s. repercussiõe uoci: quia iuxta littus si quis clamorẽ ediderit stati uox eius percutit. Neu. buc. di. ho. qa noctẽ q̃ttuor partes diuidunt:: & unaquæq; pars ternas horas continebat q̃ uigilæ nocturnæ appellabant. Horas: ut primis custodibus secun succederent: tertii secundis. Deducit ne tuba signũ det mouend castris ut insciis hostibus aufugerent. lã ce. ul. uir. nunc describit tps quo põ. discessit e brundusio: astronomice. Dicens autumnale fuisse equinoctiũ q̃ fit octauo calendas octobris sole in libra posito. Vernale autẽ equinoctiũ sit octauo calendas aprilis sole in ariete posito: dixit ultima uirgo: nã signifer circulis in quo duodecim signa continẽt ita p zonas tripartitas in obliquũ extendit: ut cursũ solis continet ipse circulus q zodaicus appellat: ita p zonas uertit. ut sol in unoquoq; signo mensis unius spaciũ consumat: ergo discendente uirgine sequit libra chelæ scorpii librã faciunt: quo circa ultima uirgo inquit iã cœperat discedere sub sequente libra. i. chelis scorpii subsequentibus in quibus cursus solis futurus erat. cũ ergo in libra cursus solis eẽ cœperit equinoctiũ est autumnale: recte ergo ultima uirgo .i. ultima pars uirginis. Cœperat præ. quia cũ sensim discesserit uirgo. iã subsequit libra. Chelas. i. librã. Ortu: quia occidente uirgine orit libra & statim est equinoctiũ atumnale. Voces mo. i. sonitũ fecit. Vnc⁹. s. ancora: nullas uoces fecit dum euelleret.

Dum iuga curuantur mali: dũq; ardua pinus
Erigitur pauidi classis siluere magistri.
Strictaq; pendẽtes deducunt carbasa nautæ
Nec quatiunt ualidos ne sibilet aura rudẽtes
Dux etiã uotis hoc te fortuna precatur
Quã retinere uetas liceat sibi perdere salutẽ
Italiam uix fata sinunt nam murmure uasto
Impulsum rostris sonuit mare fluctuat unda
Totq; carinarum permistis equora sulcis.
Ergo ostes portis quas oẽs soluerat urbis
Cum fato conuersa fides. murisq; recepti
Præcipiti cursu flexi per littora portus
Ora petũt. pelagusq; dolent cõtigere classes.
Heu pudor exigua est fugiẽs uictoria magn⁹
Angustus puppes mittebat in equore limes
Arctior euboica. q̃ chalcida uerberat unda.
Hic hæsere rates geminæ. classiq; paratas
Excipe manus. tractoq; in littora bello

¶ SVLPI. Dũ iuga mali curuant: dũ antennæ. i. transuersa in malo ligna inclinant ad uella aptanda Pinus: malus ex pinu. Pauidi: ne Cæ. audirent. Pendentes: ascendentes & descendentes per funes. Deducunt carbasa stricta: explicant inuoluta uela. Ne arua sibilet: ne sonitus fiat. Dux: pompeius. Hoc: hanc rẽ. Vix fa. sinunt: uix licet fugere: quippe accipientes sonitũ Cæ. & Brundusianis per tecta admoniti statim in oppidũ irruere: & ne in fossas incideret moniti longo itinere circunducti ad portũ perueniunt duasq; naues cũ militibus quæ ad Cæ. moles adhæserant schaphis lintribusq; deprehendunt: deprehensasq; excipiunt. Rostris: frontibus nauiũ. Sulcis. fossis quas naues faciunt. Quas omnes soluerat: brundusii. n. põ. m. litũ iniuriis: & ipsius põ. contumeliis permoti Cæ. rebus fauentibus in oppidũ milites admisere. Fato fortuna. nã ut cœpit eẽ superior Cæ. a põ. defecere. Cornua: flexũ. Ora: hostia exitus. Pelagus: apertũ mare per q̃ fugiebat põ. Exigua est: minima uideť eũ magna: nã semper fugare & uincere alios solitus fuerat. Angustus limes strictus egrediendi terminus. Euboica unda: euripo: Est autẽ eurippus mare exiguũ inter boetiã seu phocidẽ boetiæ partẽ & euboiã insulã: q̃ septies in die influit & refluit: Seneca in hercule œtheo Eurippus undas flectis instabilis uagas. septẽq; cursus fert & totidẽ refert: Dũ lapsũ titã mergat oceano iubar. Euboia uero insula est attticæ adiacens: exiguo freto a boetia seperata. Chalcis: oppidũ in euboia olim oethalia dictũ. Manus uncos fereos. Cæ: in commentariis ubi de massiliæ oppugnatione Atq; intecta manu ferrea retenta utraq; naue. Classi. contra naues ut eas caperent. Tractorq; ad littora bello. perducta ad terrã utraq; naui.

¶ OMNIBO. Dũ iu. c. m. s. ne ipediri posset. Ardua p. arbor alta nauis. Siluere m. ipi quoq; gubnatores nauiũ taciti suũ q̃sq; offm̃ pfecerũt. Pẽdẽtes: qa pẽdeť uidẽť. cũ uela detrahũt & inuoluũt. Stricta c. inoluta uela: Nec. q. u. ru. q̃ solẽt faceť nautæ: sed ñ nũc ne cõcussæ rudẽtes sõitũ redderẽt & sibilũ auræ facerẽt sed sẽsim & qete trahebãt. Dux ẽt põ. nã solũ ñ resistit tibi o fortũa. qa tolebas ut ex italia discederet sed ipe te rogat sibi liceť amitteť italiã. i. e mãib⁹ Cæ. aufugeť. Quã r. u. tu fortũa uetas põ. retieť italiã: & ipe cõsẽtit imo pcib⁹ optat ut sit sibi fas illã pẽit⁹ amitteť. Nã m. u. qa dũ naues i mar̃ pueherẽť iges sõit⁹ fact⁹ ẽ: adeo ut uigiles Cæ. excitauerit. Vasto: p uastorũ nauiũ põdeť Fluctuat: qa unda fluctuãs excitauit uigiles Cæ. Per mixtis: cõfusis. Ergo ho. p. põ. q pitissim⁹ dux erat existiauit id q̃ futurũ erat uidelicet ne taciti discedeť posset: sed hostes sẽtirẽt: & ipis cedẽtib⁹ ñ dubitauit fere ut brũdusii oppidãi apirẽt Cæ. portas qa militib⁹ suis ñ satis placide tractati fuerãt: sed fecit ut p oẽs uicos urbis mũitiões opponereť: & solũ effoderẽt cratibusq; tegerẽt suppositã terra: ne hostes supiores eẽ possẽt dũ p urbẽ discurreret: hisq; castris ipositis & foueis iter eẽt iclusũ: iterea spaciũ datũ ẽ põ. & suis ut discederẽt: Quas portas: ergo qa secesserat ex portis põ. cũ exercitu Petũt: cæsariãi. Cũ fato cõuersa fides: qa ita fieri solet: u fides mutet cũ fortũa. Oui. & cũ fortũa stat q̃ cadit q̃ fides ita & q cũ põ. senserunt cũ Cæ. nunc sentiebant. Ora petũt: noluit dicere discurrunt p portus: Sed ora

Brundusium portus Asteriis

ideſt hoſtia. Per cor. quia portus & lingua ubi ſitũ eſt brunduſiũ deo cornua quaſi porrigit & portũ efficit: & ut inquit Sra. brunduſii portus ſua excelentia præſtat: Multi. n. ore uno portus includunt. qui nulla fluctuũ agitatione perturbant: cũ in terra ſinus excipiant: ut fortuna ipſa cerui cornibus ſimilima ſit. unde & nomẽ inditũ eſt locus. n. cũ urbe ceruino capiti maxie eſt comparandus: nã lingua Meſapiorũ brunduſiũ caput cerui nocat. Dolent. ſ. Cæ. q̃ claſſes mare obtinuerant. Heu pudor Cæ. parua uictoria uidebat q̃ põ. fugerat

Anguſtus: dicit. qua munitionibus occluſus erat portus molibus & relictus erat limes anguſtiſſimus exeundi: dicit ergo q̃ brunduſii portus Cæ. adeo exiguus erat: ut naues exire nõ poſſent: ſed paulopoſt duæ naues exire nõ poterunt: q̃ a Cæ. capræ fuerunt: Limes: anguſtæ fauces molibus Cæ. Chalcida: eſt urbs euboeæ: cuius maris hoſtiũ anguſtiſſimũ eſt. i. arctiores fauces erant q̃ unda q̃ uerberat pulſat & inundat chalcida: Hic in anguſtis faucibus. Paratas. i. q̃ parati erant contra claſſẽ. Excepere. i. milites ad obſidionẽ parati compræhendere eas duas naues: aut per manus harpagonas intelligit.

Nereus

¶ SVLPI. Nereus: mare fuit is oceã. & cethios filius. Sũmis: altimis. Vt pagaſea ratis ſic eus ſit inqt ut Argo cũ pteriit inter cyaneas q̃ i puppe læſa reliq̃ pte ſalua fuit. Pagaſea theſſalica. pagaſa. n. oppidũ eſt theſſaliæ in quo regnabat pelias Eſõis frater & ia ſõis patruus. Oui. iãq̃ fretũ nymiæ pagaſea puppe ſecabant. Phaſidos undas. i. Colchõ ad phaſidẽ fluuiũ p aureo uellere. Tellus terra irata nouis nautis cautes immiſit ut nauim trãſiturã colliderent. Cyaneas: cyaneæ duæ ſũt inſulæ uicinæ & puæ in põto cõtra thraciũ boſphorũ q̃ qa olim cõcurere creditæ dictæ ſũt. Symplegades. i. cõcurrẽtes. Cautes inſulas ipſas ſaxoſas. Argo nauis iaſõis. ſic ab artifice appellata: habet q̃ gẽitiuũ argus. Minor puppe: diminuta ultima pte. Subducta mõtibus. liberata a cõcurſu mõtiũ. Vana ſymplegas. Cyanea inſtabilis uel nihil nocẽs cõcurrẽdo. Repcuſit põtũ: colliſit mare nõ nauim. Inanẽ refluẽtẽ. Statura: pmãſura nõ. n. ſe mouit amplius. lã phœbũ: iã oriẽtis color mutatus ſolẽ aduẽtare indicabat. Nõ idẽ clarior & diuerſus a nocturno. Nõdũ rubet. primũ: n: albeſcit cũ rubet aurora. Eripit: flãmas obſcurat ſplẽdorẽ. Propiorib⁹ quo. n. uiciora ſũt ſoli eo citius deſinũt appeti. Pleias ſynecdoche. i. pleiades: q̃ fuere ſeptẽ atlãtis filiæ Steropæ Alcioe Celeno Maia Electa Taygete Merope: ut in q̃rto faſtorũ ſcribit Oui. Hebet ẽ debili nitore. Plauſtra bootæ: currus arctophylacis. i. cuſtodis urſæ Ci. arctophylax uulgo q̃ dicit eẽ bootes. Feſſi: qa aratoris more cũ labore iã girũ peregit mãe. n. in oriẽtẽ cõuerſus eſt libro ſupiore dixit parrhaſis obliquos helyce cũuerteret axes. Lãguẽtia: minus cõſpicua. Redeũt redire incipiũt. Puri clari ſereni. Maiores ut planetarũ & ſignorũ lucidiores. Lucifer: ſtella ueneris q̃ ultima euaneſcit. Pelagus. q̃rela q̃ habet uarios affectus: a fortũa a q̃litate rei a pſõis a loco.

Hic primum rubuit ciuili ſanguine nereus:
Cætera claſſis abit ſummis ſpoliata carinis:
Vt pagaſea ratis: peteret quũ phaſidos undas
Cyaneas tellus emiſit in æquora cautes
Rapta puppe minor ſubducta e mõtib⁹ argo
Vana repercuſſit pontum ſymplegas inanẽ:
Et ſtatura redit: iã: phœbum urgere monebat
Non idem eoi color etheris: albaq̃ nondum
Lux rubet: & flãmas ꝓpioribus eripit aſtris
Et iam pleias hebet: feſſi iam plauſtra bootæ
In faciem puri redeunt languentia cœli:
Maioreſq̃ latent ſtellæ: calidumq̃ refugit
Lucifer ipſe diem pelagus iã magne tenebras

¶ OMNIBO. Hic primum rubu. unda maris primum rubuit multis occiſis cum ſe defenderent. Nereus: ideſt mare. Cætera claſſis abit quemadmodum inquit per ſymplegapes iaſon cum agro nautis periran ſit: ut puppi compræhenſa cætera nauis incolumis euaſerit. ita claſſis pompei eſt emiſſa in extremis anguſtiis. Pagaſea ratis: Argo qua iaſon colchos ad rapinam aurei uelleris nauigauit: pagaſſa autẽ oppidum fuit theſſaliæ: ab ubertate fontium nomen habens nam significat fontem: huic adicet ſinus pagaſicus ex quo iaſon nauem deduxit in altum. quidam inepte legerunt pegſea monte quorum error manifeſtus nam præterquam quod ſyllaba primã repugnat. pegaſus mons in theſſalia nuſquam in geographis apparet Peteret undas. phaſidos: ideſt cum nauigaret colchos. nota quidem fabula. Aeſon & pelias fratres fuere & reges theſſaliæ: pelias filias tantũ habuit. aeſon uero unum filium iaſonem. pelias ſub ſpecie gloriæ filium patris parabat exponere periculo quia uidebat poſt mortem ſuam fore: ut in regnum ueniret nepos: tandem iaſon a pelia exercitus ad colchos profectus eſt ad tollendum uelus aureum: de quo fata reſponderant ubi cunq̃ illud eſſet futurum illic imperium orbis terrarum. nauigauit igitur ad inſulam Colchos Vnde neceſſe erat per anguſtias ſymplegades una cum argonautis tranſire. ſymplegades ſunt duo ſaxa in ponto euxino quæ ab utroq̃ latere concurrebãt. & in locum ſuum redibant. non ſine ratione finxerunt hoc poetæ quoniam paruo diſcrete interualo ex aduerſo intrantibus geminæ cernebantur paulumq̃ deflexa acie coeuntium ſpeciem præmebant. nam fieri ſolet ut quanto magis apropinquat. tanto magis operire uideãtur unde dicuntur a uerbo græco ideſt percutio & collido iaſon igitur quum tranſiret ſymplegades dicuntur concurriſſe ſed ipſe celeri remorum impetu cum naue elapſus eſt extrema tamen puppe compræhenſa & mutilata ſic nauis põ. per anguſtias portus aufugit relictis aliis. Emiſit in æquora ideſt tellus utrunq̃ latus emiſit Cyaneas. ideſt ſymplegades nam cyaneæ etiam ſymplegades appellantur. Cautes cyaneas ideſt utrunq̃ latus. ſ. dextrum & ſiniſtrum. Montibus. i. ex illis cautibus & ſaxis concurrentibus. Minor: quia minor poſtea egreſſa eſt. Vana: quia non fregit nauem ſicut uolebat. Inanem. ſine naue. Statura rediit. quia indigna eſt ſymplegas & noluit amplius concurrere: ſed nunq̃ mota eſt in litore. lã phœbũ. iã inquit aurora ful

gebat q̄ relicta infetio hēispætio significat aduētare & solis ortū. Nō idē:q̄ fuerat tota nocte qa incipiebat clāreſcere. Eoi:oriētalis. Vrgere:instare. Albaq̄ nōdū lux ru.i.nōdū dies erat:sed stellæ incipiebāt iā lā gueſcere:qa ſupueniēte ſolis ortu lāgueſcit lumē ſtellarū. Propioribus:ppinqoribus:nā ppinqora ortu ſolis primo lāgueſcūt. Et iā ple.he.ſtellæ.n. ſupueniēte ſole in cæli coloē mutari uidēt: iō dicit plauſtra bootæ flecti q̄ uertūt circa polū arcticū. Lāguētia.obſura. Maioreſq̄ la.ſtel.ſēſim dicit prio ſtellas ppiqores luci ſolis euāeſcere & deinde maiores ſicut ſtella Mercurii & aliorū plāetarū. Lucifer ip.di.lucifer quāuis ſit maior cæteris ſtellis unde a luce appellat tamē & ipe euaneſcere cœpat ſupueniēte ſole. Pelagus iā ma.te. hoc eſt oriēte ſole ſine ullo piculo ſecurus cū tota claſſe nauigabas.

Nō ea fara ferēs: quæ quū ſuper æquora tota
Prædonem ſequerere maris: laſſata triūphis
Deſtituit fortuna tuis. cum coniuge pulſus
Et natis: totoſq̄ trahens in bella penates
Vadis: adhuc ingēs popul̄is comitātibus exul
Quæritur indignæ ſedes longiqua ruinæ
Non quia te ſuperi patriū priuare ſepulchro
Maluerint: phariæ buſto damnantur arenæ
Parcitur heſperiæ, pcul hoc ut i orbe remoto
Abcondat fortuna nefas: romanaq̄ tellus
Immaculata ſui ſeruetur ſanguine magni

¶ SVPI. Non ferens ea fata: non ea cum fœlicitate nauigans. Prædonem: cylicas. Laſſata: defatigata & faſtidiens. Deſtituit: deſeruit illa fata uel te. Coniuge: cornelia. Natis: Gneo & Sexto. Penates: familiam. Ingens: magne auctoritatis ob comites. Populis comitantibus: exercitu & oratoribus populorum. Queritur: reddit rationem cur fata pompeium exulare uoluerint non quidem odio: ſed ne italia tanti uiri ſanguine inficeretur. Ruinæ indignæ: morti indecenti. Sedes longinqua: remotus locus. Patrio: italo. Phariæ: ægyptiacæ a phario inſula. Parcitur heſperiæ. ſeruatur immunis italia. Nefas: cædem tuam. Sui: quem tantopere amauit & coluit a quo eſt uictoriis ædificiis ſpectaculis & triumphis ornata.

¶ OMNIBO. Nō ea fa.fe.nō erat inqt ea fortūa tibi q̄ quōdā fuerat cū pſecutus es pyratas: tūc.n. tibi rebuſq̄ tuis aſpirauit: ut deinde mēſū ſpacio mare immēſū q̄ pyrate infeſtū reddiderāt paccaueris. Fortūa laſſa.i.fatigata: qa pene ad ſatietatē uſq̄ triūphauerat. Deſtituit.ſ.te. Cū cōiu. pul.nūc p idē mare pulſus fugis cū uxore natis: & ſēatu populoq̄ ro. Cōiuge: Cornelia filia Scipiōis. Natis: Gneo & Sexto pō. Penates.i.domuſuā familiā. Ingēs exul: q̄uis ſis exul: tamē ingēs: uidelicet populis cōitātibus te. Queritur indigne: cauſā cur lōgius ab italia diſceſſiſti: credo hāc fuiſſe.ſ. ne ducē ſuū uictū in regiōe ſua cōſpiceret: ſed pcul tātū ducē: q̄ de te bene meritus fuerat indigna morte affici uoluerit cōſpiciat.i. ſit ob hoc: qa ſupi mauerint ne in patria ſepeliari. Phariæ bu. qa loco ſupplicii fuiſſet italia: ſi in ea tā indigna morte afficereris ideo dii in ægypto uolūt te pcul ab italia occidi. Parcit heſperiæ ne uideat ducē ſuū laceratū. Orbe rēoto in ægypto. Immaculata: nō poluta ſanguine ducis ſui pompei.

¶ In tertium Lucani Liberum Iulpitii Argumentum.

TErtius expōit fugiētis ſōnia magni
Atq̄ut triacrias ē curio miſſ⁹ i urbes
Brūduſio rditū deſcribit cæſaris ide
Prædanti fiſcum cui uult obſtare metellus.
Hinc populos magnū qui ſunt iu bella ſecuti
Vtq̄ iter accelerans hiſpanas cæſar in oras
Maſſiliam fidā uexat terraq̄ mariq̄
Moxq̄ abiens bruto uictori bella relinquit.

¶ Iannei Lucani pharſaliæ Liber Tertius.

¶ Io. Sulpitii Verulani in Tertium Lucani Librum interpretatio.

PRopulit: poēta in fictionibus ratus conueniens tamē & modeſtus pō. nauigantē: ubi italiā præ diſtantia amplius uidere nō potuit: per quietē uidiſſe iuliā querulā fingit: quæ admonens ipſū affinitatis futurā populoq̄ cædē: & ipſū in bello ciuili: Corneliæ coniugis fato periturū denunciat.

Vt auſter incumbens: poſtquā meridianus uentus ſuperueniens: Cedentibus: impulſu procedentibus

Propulit: procul pepulit. Profundū: mare. Ionios fluctus: ioniū mare a ſicilia incipit & in ioniū uſq̄ protendit partes habet hadryacū achaicū & epyroticū. Felix: remouit & declinauit: Patrios. italos.

Nunquā reditura ad uſus: poetæ præſago eſt. Cacumē. montiū ſummitates quæ nubibus ſolent obduci. Vaneſcere: nō amplius uideri. & tanquā uanos fieri. Languida: debila & feſſa uigiliis & curis ſuperioribus. Horroris: terroris. Per terras hiantes uidebat enim ſe ſe aperire terra & inde egredi. Iulia appoſitio eſt. Furialis. irrata & in furiæ ſimilitudinem. Accenſo: uidebatur enim ardere: aut affixis facibus collucere. Elyſis. elyſiis loca ſunt animorū beatorū & nil aliud interptat q̄ horti. ſunt āt in inſulis fortunatis ſiue ut alii uolunt in ima terra. Ad ſty

gias tenebras: ad tartara ubi cruciant scelesti. Stix: palus: inferni est & eiusdē in arcadia nominis quæ epota illico necat. Eumenides: furias quæ sic a contrario appellant q; beniuole nō sint. Lampades: faces quibus uos in bello ciuili uexarent. Innumeras puppes per has indicat innumeros morituros: quoniā una cymba ad eorū animas uno tempore exportandas nō satis est. Portitor: charō qui uehit animas.

Portiorıs dicit qui exigit uelaturā in flumine & ue in portu: & qui portat. Vt languet hyperboræ glatialis portitor ursæ. & abusiue etiā qui portat ut Seruio placet. Laxant dilatant ut sinc capacia. uel lassant fatigant. omnes .n. manes ad puniendas animas se se præparant: & per hoc accipimus omnes qui bella ciuilia gerent in tartara cruciandos. In multas pœnas in multorū supplicia: Acherō: fluuius in inferno qui sine gaudio interpretat hunc aliqui igneū: alii qui ex igneo phlegetonte oriri uolunt. est hoc nomine alter in epyro: est & ad elidē tertius qui penæū ingredit. Sorores: tres parcæ Clotho Lachesis Atropos quæ fila amputando hominibus uitā eripiunt. q̄q̄ ut ille inquit Clotho colū baiulat. Lachesis trahit Atropos occat: Lassant: defatigan. Coniuge me: Corneliā in odiū eius adducit diuersū utriusq; fatū commemorans. Toris: cū uxore. Nā duxisti Corneliā quæ est suis maritis pernitiosa. fuerat autē .P. Crassi filii uxor: qui cū patre & toto exercitu bello pharthico cecidit apud Carras. Pellex: pellex ut Flacus ait ea est quæ cū eo cui uxor est corpus miscet: dicit q; pellex nō uiri. Massurius eā dicit quæ pro uxore est cū nō sit: & sic hoc loc accipit. respectu .n. amoris & pietatis suæ in magnū iulia Corneliā pellicē dicit: q; mariti amorē ab ipsa ad se euertit. Busto: tepido me mortua recenter & adhuc: tepido loco in quo sū conbusta: improbat q; pō. festinantiā ad nuptias nouas nō seruato luctus legitimo tempoī mensiū decē Hæreat: licet tecū assidue sit tamē nō poteris mei noctu te uexantis cura dormire. Et nullū uestro & nō sit uobis spaciū incumbendi quieto amori. cū Cæ. die ego noctu te uexē. Obliuia ripæ letheæ: animæ iā purgatæ letheū fluuium potare dicuntur ut præterita obliuiscantur. Virgi. Letheos latices & longa obliuia potane: Est autē lethe in inferno flu: est & eiusdē nominis in aphrica apud extrema syrtiū.

Magnus: dū patrios portus: dum littora nunq̄
Ad uisus reditura suos: tectumq; cacumen
Nubibus: & dubios cernit uanescere mōtes.
Inde soporifero cesserunt languida somno
Mēbra ducis: diri tum plēa horroris imagno
Visa caput mœstū p hiantes iulia terras
Tollere: & accēso furialis stare sepulchro.
Sedibus elisiis campoq; expulsa pioq;
Ad stygias inquit tenebras: manesq; nocētes
Post bellū ciuile trahor uidi ipsa tenētes
Eumēides quaterēt uestris cū lāpadas armis.
Præparat inumeras puppes acherōtis adusti
Portitor in multas lassantur tartara pœnas
Vix operi cunctæ dextra pperante sorores
Sufficiunt lassant rumpētes stamina parcas.
Cōiuge me lætos duxisti magne triumphos
Fortuna est mutata toris. sempq; potentes
Detrahere in clade fato damnata maritos
En nupsit tepido pellex cornelia busto.
Hæreat illa tuis per bella per æquora signis
Dū nō securos liceat mihi rūpere somnos:
Et nullū uestro uacuum sit tempus amori
Sed teneat cæsarq; dies & iulia noctes
Me nō letheæ coniunx obliuia ripæ
Immemorē fecere tui: regesq; silentum
Permisere sequi ueniam te bella gerente

Aberon Inferi
Abrum ripæ
Abrum ripæ
Tres Parcæ

Pellex

Tepido / focus adiit vel h^c amp

Lethe fl. Inferi
Lethe in aphrica

Populit ut classem. Hic tertius liber hæc continet primo quemadmodum iulia pom. cui in somnis apparuit exterret: deinde quomodo Cæ. demandata Curioni rei frumentariæ cura spoliat ærarium postea catalogus fit populorum: quos pō. contra Cæ. armauit subsequenter Cæ. petreium & Aphranium in Hispania. petens Massiliam oppugnate constituit & huic bello Decium Brutum præfecit primum iulia describitur quæ in somnis terreat pō. Solus magnus non felix: hoc fieri solet ut homines satiari non possint ea intuendo quæ sibi cara sunt: sic hoc loco facit pō. nam ex italia nauigans cum uniuersa classe alii alia loca spectabant solus pō. nunquam oculos ab italia deflexit. Auster: uentus meridionalis. Velis cedē tibus: quia uentis uela cedunt cum inflantur. Nunquam reditura: quia nunquam Postea rediturus erat in italiam. Cacumina montium: quia in cacumine montis residere uidetur nubes. Dubios: quia primo quidem incertus erat uideret nec ne: sed cum atq; magis recederat euanescebant. donec nihil omnino uidere posset. Inde soporifero post hæc (ut ferme fit) ex langore somnus irrepsit. nam si quis fessus est calore & frigore ex ipsa solicitudine in somnum resoluitur: sicut nunc pō. Diri tū: uix pō. somnus inuaserat quum statim iulia pō. olim uxor in somnis uisa est sibi obseruari: minaciter in uerba prorumpens. Per hiantes terras. quasi aperta terra erumperet. Furialis: furenti simul. Sepulchro: subaudi in. Sedibus: hoc ait faciunt ciuilia bella quæ geritis uos: ut cum ego in campis elysiis quiescerem: tunc cogar ad inferos transire: sed dabitis pœnas: & ita minata est pō. Sedibus elysiis. ubi animæ piorum ut poetæ fingunt dicuntur habitare.

Eumedides .i. furias. s. megeram Alecto & Thesiphonem. Lampades: faces. de phlegetonte accensas. Phegeton amnis inferorum totus igneus. Vestris armis. ut: post bella ciuilia supplicia digna daretis. Præparat. Charon separauit ut omnes animas in hoc bello ciuili morituras multis nauibus per paludem traduceret: quia una cymba facere hoc non posset. Portitor: charon. Laxantur: apperiuntur & dilatantur ut capiant alias ciuilis belli ad supplicia. Vix operi. dicit tot hoies in bello perituros. ut ad rumpenea stamia uix. pœ sufficeī possent. Lassat. fatigāt. Opi. i rūpēdis stamibus. Cōiuge me: quoad ego iqt tibi cōiuncta fui

Lūmodis
phlegeton
Portitor Charon

secūda fortūa sp bella tua cōitata est:nūc uero cū cōiuge mutata est ēt fortūa:tibi.n.cōiūcta est cornelia q̄ sp uiris suis in felix eē cōsueuit. Lætos.i.sp uictor fuisti:& de hostibus trūphasti. Fortūa mu.t.i.mutata cōiu ge mutata simul est fortūa. Fato: ita dii uoluerūt ut uiri qbus cōiūcta eēt cornelia infelices forēt hoc dicit ꝓpter publiū Crassū Licinii crassi filiū q̄ cū patre & oī exercitu Cæsus fuerat: huic publio primū Cornelia nupserat: adolesc̄ēs spectatæ uirtutis fuit:& sub Cæ.militauit in gallia ipsius opa.P.crassus in illā regionē ꝓ fectus fuerat nō patri in pthiā exercitū ducēti:hūc Cæ.molestē tradidit. Pellex: cornelia Scipiōis filia.Gn. pō.nupsit nō uirgo:sed uiro eius in pthia mortuo publio Crasso inerāt puellæ ambitiōes:pulchra erat ꝑter corporis formā iis instructa: fidibus quoq; psōare sciebat: geometriā didicerat philosophiā haud te mere audire cōsueuerat:mox erāt illi ois fastus & arrogātia: q̄ uitia huiusmodi artibus phœnis instructis esse so lēt. Pellex:cū inuidia:qa marito suo nō cōiūcta erat:sed.P.Crasso adolescēti spectatæ uirtutis. Tepido bu sto:qa uix eytinctus erat rogus prioris mariti:& iā altero uiro se cōrūxerat. Vel tepido busto referat ad iuliā .i.sepulchro meo adhuc calēti. Hæreat illa:tuis cōcessio color cū id cōfirmare uidemur:q̄ maxime negāus

Hæreat.i.quocūq; duxeris exercitū sp bello tuo hæreat.q.d.nō hærebit. Dū liceat:esto q̄ hæreat sp: sed nūq̄ te securū dormire pmittā. Vacuū sit tps amori:se indignatā oñdebat q̄ secūdas nuptias appetisset pō.

Sed teneat:sed Cæ.die te infestet:ego uero nocte. Me nō leth.nō existimes me de lethea palude bibisse q̄ facit inmēores umbras:sed in imo pectore meo reconditū est scelus tuū ut aboleri nō possit. Lethe est palus ad inferos de q̄ cū umbræ biberint oīum rerū & malorū obliuiscūt ꝓpessorū cū eēnt in corporibus: hāc pa ludē uel flu.inferna exūdatiōe,prūpētē ꝑterlabi berēicē Ci.circa extimū syrtiū cornu refert Soli.est ēt lethe flu.in hispāia q̄ a celtiberis & uacceis labit auctore Stra. Silētū mor.ibi fūt iferi. Vēiā:ut tibi terroré icutiā.

In medias acies:nunq̄ tibi magne p umbras
Perq̄ meos manes generum non esse licebit
Abscidis frustra ferro tua pignora bellum
Te faciet ciuile meum;sic fata resugit
Vmbra per amplexus trepidi dilapsa mariti
Ille dei quanuis cladem manesq̄minentur
Maior in arma ruit certa tum mente malorꝝ.
Et quid aít uani terremur,imagne uisus?
Aut nihil est sensus animis a morte relictum:
Aut mors ipsa nihil: titan iam ꝓnas in undas
Ibat: & igniferi tantum demerserat orbis:
Quantū desse solet lunæ seu plena futura ē:
Seu iam plena fuit:tunc obtulit hospita tell⁹
Puppibus accessus faciles:legere rudentes
Et posito remis petierunt littora malo:
Cæsar ut emissas uenti rapuere carinas:

¶SVLPI. Per meas umbras quantū est in umbris & anima mea: semper eris Cæ. affinitate deiunctus.

Abscidis f. necessitudinē nostrā frustra conaris bel lo extinguere: quia omnino breui te posthidebo. Fa ciet te meū: his uerbis ei mortē denunciat. Per am plexus:nā uisa erat mutuo maritū amplecti. Dei quic quid.n. portenta & iulia prædixere deorū permissu. est actū. Manes:uel anima iuliæ: uel melius pœnas, ut Quisq; suos patimur manes.& supra dixit in mul tas laxant tartara pœnas. Certa cū mente malorū: cū certo proposito agendi belli ciuilis. Visus: pro uisi posuit. Visū.n.dicit quū inter uigiliā & adulterā quietē: dū adhuc uigilare nos credimus aspicere ui demur formas irruentes ut Epialthē hoc est incubū:

Visus est uis oculorū: uisio uero quū id quis uidet q̄ eodē modo quo apparuerat euenit. Aut nihil est sensus. Dylema est quo conficit mortē nō esse metu endā. Aut inquit animæ post mortē nū sentiunt & cū corpore pereunt:ut uult epycurus.aut sentiunt & uiuunt. ut affernnt Dryude. Si uero sentiunt nil mali est in morte:si sentiunt: mors ipsa uitæ nil offi cit. Titā iā pronus: cœperat sol occidere cū pō. dyr rhachiū appulit. Orbis: rotundi sui corporis. Ho spita tellus:dyrrhachiū suscipiens in hospiciū. Lege re rudentes:collegere funes & arborē inclinauere:& collectis uellis remigando portū ingressi sunt. Cæsar ut cesar & si ad spē conficiendi negocii pō.se qui probabat:priusquā ullis transmarinis auxiliis se confirma ret:tamē morā metuebat q̄ naues essent a picenis & gallia expectandæ.itaq; ne uictus pō.exercitus & duæ hispaniæ coufirmarent.& ne Gallia & italia absente se tentarent pō.insequendi ratione omissa in hispaniā proficisci constituit. Emissas: portu egressas.

¶OMNIBO. Nunquam tibi:& uelis nolis semper eris gener patris mei Cæ. Perq̄ meos ma.quia um bræ & manes mei facient te inuitum esse generum Cæ. Abscidis fr.frustra affinitatē dirimis bello: quia in bello morieris & ad inferos descendes ubi ego sum. Pignora .i. affinitatem quæ tibi est cum patre meo.

Per amplexus dela. ma. quia pō.qui q̄q̄ multa signa nunciarentur quæ aduersa sibi omnia significarent: ta men maior erat ad bella gerenda.& nunqum deterrebatur quo minus uoluntatem suam perficeret. Dii mi nentur.s.signis quæ superius descripsit Lucanus. Manes umbræ mortuorum minentur cladem. In arma.i. in bella. Certa cum men.ma.etiam mori cērtus bellum:tamen magno animo suscipiebat. Aut ni.est sen. animis.dilemmate utitur pulcherrimo non inquit timendum est hoc somnium. Aut.n. post mortem sen sus nullus relinquitur:si nullus mors igitur nihil est ergo non metuenda si relinqnitur:mors nihil est: quia anima etiam post mortem uiuit:ab utraq; parte concludit non esse timendum mortem. Aut nihil est sen sus: scili cum corpus moritur: ergo mors non est timenda. Aut mors ipsa nihil: Nam post mortem animus est:qni uiuit: ergo nihil timenda mors: Nihil: quia non priuat uitam: immo potius soluit ani mum:qui hoc carcere corporis detentus est ut uigorem suum exercere non possit. Titan: iam pronus de scribit tempus quo tandem peruenit ad terram pompe.dicit enim sol ad occasum tendens talis erat:quem

admodũ luna cũ dimidia parte sui semiplena est. Plena futura.i.crescit & iã semilunĩũ est: hoc est iã dimidia parte sui sol occiderat: Plena fuit.s.cũ decrescit. Hospita tellus.s.macedonia. Legere:pro collegerunt rudentes in spirã. Remis:quia detractis uelis:remis littora petierunt. Posito:pro depositio & flexo malo.

Cæsar:cæsar postquã uidit bellis lassũ eẽ põ.quanuis relictus solus in italia esset:tamẽ dolebat q̃ põ.euasisset:quem maxime comprehendere cupiebat. Solus dux.s.Cæ.& ordo est Cæ.dux.solus stetit. Carinas: emissas e portu: Brundusii.

¶SVLPI. Frerũ abscondit classes: ob distantiã uel ob maris altitudinẽ naues nõ uidebant. Est.n. curuũ mare:& tetra ipsa rotunda altius. Queritur:dolet nõ persequi põ. Vlla fortuna: ulla felicitas: cui nõ acquiescebat. Præcipiti:impatienti more. Nec uincere tanti:nec tanti existimabat uictoriã ut uellet bellũ protrahere:malebat.n.cũ periculo statim consicere. Paciq̃ intentus:depositis curis bellicis animũ ciuilibus & pacis officiis applicauit. præsertim quo modo posset populorũ sibi gratiã conciliare. Agebat:mente uoluebat. Conciret:alliceret. Vanos:instabiles. Gnarsus:scius populos ex rei frumentarie copia conciliari:ex penuria a fide deficere. Momenta:motus & impetus. Trahi:contrahi & conciliari

Annona: annonã nõ modo appellamus fructus omnes quos terra producit ad usũ uitæ necessarios. sed annuũ quarumcũq̃ retũ quæ in nostro sunt usu prouentũ. Asserit: liberas facit & in se confirmat.

Emit metus:metuunt ne forte desit eis id quo indigent: & q̃ dare principes cœperunt qui ceretẽ dando illos metuere docent. Nescit plæbes:quũ.n.esurit a fide deficit & insurgit in principes. Curio sicaneas: Cæ. curioté proprætorẽ cũ tribus legionibus in siciliã quæ est fertilissima frumentandi gratia misit. At cato qui illic naues reficiebat:& nouas imperabat: & delectus habebat cognito curionis aduentu: proiectũ se a põ.& proditũ conquerens:q̃ omnibus rebus imparatissimus nõ necessariũ bellũ suscepisset ex prouincia profugit. Qua mare: eã partẽ quæ est contra rhegiũ indicat.locus hic autẽ circa finẽ secundi apertus est. Obruit:teremotu. Scidit:impetu undarũ. Medias terras:italiæ & siciliæ partẽ. Vis:impetus Laborant.laborare uident quasi metuentes: Montes:apœninus & pelorus: Bellaq̃:sardinea insula est in mari tyrrheno a sardo herculis filio dicta qui e libya ueniens insulã occupauit. Est autẽ fertilis:sed pene pestilens abundatq̃ præsertim frumento ut siciliã quæ ut Ci.Straboq̃ aiunt appellata est horeũ ro.in sardiniã igit Valeriũ legatũ cũ una legione misit Cæ. sub cuius aduentu Caralitani Cottã qui eã obtinebat statim eiecerunt: & ideo dicit bella sparsa.

¶OMNIBO. Absconditq̃ fre.clas.hypalage est:pro classes abscondere fretum:quia tectum mare classibus erat uel hoc dicit quia medium mare tenentes uideri non poterant. Terga ferant ho. respexit ad illud quia fugiebant. Præcipiti for. ui. quia iam tanta celeritate omnia conficere gaudebat Cæ. ut nulla fortuna quantunlibet secunda esse satis uideretur nisi re perfecta: Præcipiti:celeri & ueloci uiro in operibus. Nec uim.tan. uictoria etiam sibi parua esse uidebatur quæ bellum differret: quia sibi gerere bellum gratius erat quam uincere. Tunc pectore curas:sed post quam uidit ademptam occasionem sibi belli gerendi: animum ad alia conuertit.s.ut sibi populorum animos faceret gratos: & cum uideret nihil esse q̃ magis placeret populo quam ut annona abundaret misit in siciliam Curionem: Valerium uero legatum in sardineam quæ duæ regiones sunt feracissimæ ut inde magnam frumenti copiam adueherent.hanc rem optime tangit Appianus dicit.n.Cæ:factis publici ærari claustris thesauriscq̃ raptis. Lepidum æmilium urbi præfeciſſe. tribunum autem Marcum Antonium itale Curionem Catonis loco imperare siciliæ uoluisse. Quintum sardiniæ:ad illyricos.C.misisse Antonium. Licinio Crasso galliam quæ intra alpes sita est regendam tradidisse classem quoq̃ duplicem summa celeritate fieri mandasse.circa ionium ac Tyrrheniam classis prefectos iam pridem ad id constitutos delegauisse Dolobellam & Hortensium:eo modo italiam inaccessabilem põ.arbitratus Cæ. iberiam descendit petreio & Aphranio põ. prætoribus occursurus. Pectore curas: quanuis ita gauderet bello tamen hoc tempore adempta occasione belli gerendi.hanc omnem curam deposuit. Quo q̃ modo.i.quocũq̃ modo. Agebat:cogitabat. Vanos amores po. quia fides populi cum fortuna mutatur ut iustinus. quo fortuna eodem & se fauor hominum inclinat. Gnarus & irerum causas:nouerat.n. nihil eẽ q̃ magis animos populariũ coniungeret sibi q̃ cõmeatibus abundarent.quia cũ populus fame laborat nihil timet: si nihil timet ergo liber est: sed ne nihil timerent ipsos nullius rei indigere uoluit. Irarum causas:scilicet erga se. siinopia fuerit. Gnarus.i. probe sciens. Annona.s.ab uel propter annonã. Et summa fauoris:sic copia fuerit annonæ illa gignet amorẽ inter pplm & pricipẽ. Mometa.i.nutrimenta. Asserit.i.

Abscondit q̃ fretum classes & littore solus
Dux stetit hesperio. nõ illum gloria pulsi
Letificat magni: queritur quod tuta p æquor
Terga ferãt hostes: nec enim iam sufficit ulla
Præcipiti fortuna uiro: nec uincere tanti
Vt bellum differre erat tunc pectore curas
Expulit armos: paciq̃ intentus agebat
Quoq̃ modo uanos populi cõciret amores
Gnarus: & irarũ causas: & summa fauoris
Annona mometa trahi nãq̃ asserit urbes
Sola fames emiturq̃ metus cũ segne potétes
Vulgus alũt nescit plæbes ieinua timere
Curio sicanias trãscẽdere iussus in urbes
Qua mare tellurem subitis aut obruit undis
Aut scidit & medias fecit sibi littora terras
Vis illic ingens pelagi semperq̃ laborãt
Aequora ne rupti repetãt cõfinia montes.
Bellaq̃ sardoas etiam spargũtur in oras.
Vtraq̃ frugiferis est insula nobilis aruis

uendicat:Sensus.pp famē plebs sæpe uendicat sibi libertatē occiso tyrāno. Emittitq; metus: nā si prīceps alit populos suos ipsum timere incipiēt:illa.n.cōditio placet:& qa placet metuunt:ne sibi irascat princeps. Segne.i.ignobile. Nescit plæbes ieiuna timere:probari ēt hoc pt a cōtrario sensu: si plebs ieiuna nihil timet:ergo satura oīa timet plebs & plebes dicitur in casu noīatiuo.Curio sicanias:dicit cæsarē misisse curionē in siciliā ut ibi simul bella gereret: & rei frumentariæ curā haberet.duxit āt secū tres legiones. Sicanias ideſt siculas. Qua mare tellurē:diuersas opiniones tāgit:& significat illas angustias iter apœninū & Pelorū positas & dextrū latus a peloro ē:ubi periculū est maris : quod appellat scylla: in sinistro uero latere est charibdis:dicit ergo iuisse in eā partē siciliæ:ubi ē angustū mare inter pelorū & appœninū:qui mōtes olim iūcti:italiā cū sicilia cōtinuabāt:deinde aut inquit assiduis undis abrupta ē tellus media : aut certe finctibus assiduis interrupta:ut siciliā ab italia separauerit:alii dicūt terremotū fuisse & partē mediam mōtis ita mare Occupasse Strabo dicit:Siciliā:nihil magis q̄ abscissum ab italia fragmētū uideri. Aut scidit.s.terremotu uel assiduis fluctibus obruit. Et medias fecit s.lit.ter. pro ipsum mare mediū fecit sibi littora terras. Terras .s.Siciliā & italiā diuiso apœnino a peloro qui cōtinuabāt siciliā cū italiā:& italia a sinistra:sicilia a dextra fa ctæ sunt littora maris. Vis.i.impetus pelagi. Laborāt æquora:quia ubi mare angustius ē illic solet eē impetuosius ergo agitant maria ibi. Mōtes.s.pelorus apœninus. Cōsinia:italiæ. Repetāt.i. iterū cōiūgāt. Bellaq; nō satis ē misisse curionē in siciliā:sed ēt misit Valeriū in sardiniam:ut ibi simul bella ferret : & res frumētariæ prouideret. Sardoas:a sardinia sardous formatur:sunt quædam deriuatiua quæ pauciores syllabas habent suis primitiuis:q̄uis econtrario fieri debeat.ut Hispania hispanus:& sardinia sardus & sardous: Vtraq; insula.s.sicilia & sardinia.quia sunt uicinæ:angusto mari intercluduntur.

Nec plus hesperiam logiquis messibus ullæ
Nec romana magis cōplexerūt horrea terræ
Vbere uix glebæ superat cessantibus austris
Quum mediū nubes borea cogēte sub axē
Effusis magnū libyæ tulit hymbribus annū.
Hæc ubi sunt ꝓuisa duci: tunc agmia uictor
Nō armata trahēs:sed pacis habētia uultum.
Tecta petit patriæ:proh si remeasset in urbē:
Gallorū tantum populis arctoq; subacta
Quā seriem rerum longa ꝑmittere pompa
Quas potuit belli facies:ut uincula rheno
Oceanoq; daret:celsos ut gallia currus
Nobilis. & flauis sequeret mista britānis
Perdidit o qualē uincendo plura triūphū.
Nō illū lætis uadentem cœtibus urbes
Sed tacitæ uidere metu.nec constitit usquā
Obuia turba duci.gaudet tamē esse timori
Tam magno populis & se nō mallet amari

Do hoc libro supra porta superiori Cretensium primus fo 41

Sardois a sardinia Secunde

Gleba

Axis & polo

CSVLPI. Nec plus:necunde plus frumēti i italiam & romā aduehit. Messibus lōgiquis: frugibus externis. Horrea tecta:in qbus fruges cōdūt. Vbere uix glebe:aphrica uix supat has insulas fertilitate quū nū flantibus austris irrigat ab aqlone. Austri.n.q in aphrica serenitatē faciūt in septētrionem pluuias afferūt. Aqlones cōtra illuc.n.nubes ꝑpellūt & coadunāt.Sub medium axē: meridiem uersus & ordo ē libyæ uix supat. Vbere glebæ: abundantia terræ.Gleba ē terra cū uiridi herba auulsa. Annum magnū:magnā messem.Virg. Magnaq; est magno ueniet tritura calore.Hæc ubi:his cæsar milites in ꝓxima municipia deduxit.Ipse ad urbē cū nō magna manu ꝓficiscit. Proh:cæsaris ꝑpietatē & ꝑmpruden tiam arguit:quod suo furore ductus præclarū trium phū amiserit. Remeasset: rediisset. Arcto subacta uicta germania & reliquis septētrionalibuss. Quā seriē:quē ordinē & apparatū:quas ciuitatū:q̄s prœliorum imagies potuisset in sui triumphi pōpa ostētare:ut fieri solet. Daret dedisset. Vincula rheno quia pontem in eo construxerat. Oceano: quoniā primus romanorum in britanniam nauigarat: eam q; tributariam fecerat.Celsas ut solebāt triumphantes ímagines rerum gestarum ante currum ducere: postea captiuorum ordo subsequebatur. Flauis:ꝑpter crines dixit.Vincēdo plura: dum uoluit etiam Pompeium & italiā superare. Non illum lætis: ciuitates ad quas prætereribat non ei gratulabantur sed metuebāt. Cœtibus socieratibus. Nō mallet amari: q̄q̄ ad opes parandas & tuendas:nihil sit accoōmodatius q̄ amari & nihil alienius q̄ metui.

COMNIBO. Nec plus:nulla terra ē feratior frumento sicilia & sardinia:adeo ut sint horrea duarū ꝑuinciarū:uidelicet italiæ & hispaniæ.Hesperiā:hispaniā. Messibus.i.frugibus aduecticiis. Vbere:abundantia. Cū me.dicit siciliā & sardiniā uix fertilitate frugū a libya superari quā constat esse fœcundissimam. Vnde Hora.Quicqd de libycis uertit areis. Cessante:qñ inqt aphrica flāte austro q calorē inducit penuria laborat:at si pluuiæ abūdarent mirifice ibi nascunt fruges. Superat.s.sardiniā & siciliā.Magnū:fertilē & fœcundū effusiōe pluuiarū. Cogente:cōgregāte. Axē:polū antarcticū:q ē in meridie. Hæc ubi.nūc dicit cæsar rē post hæc statim aium intendisse ad urbē romā ut in patriā lōgo post tpe rediret. Hæc:quæ ad rē frumētariam ptinent. Nō armata agmina:qa milites depositis armis duxit:q̄si nō bellū patriæ inferret: sed ad eā uictor rediret. Proh.o si inqt Cæsar cōtentus fuisset uictoria gallorū:in patriā redire q̄ speciosissimū de hostibus triūphū ducere potuisset:sed dū plura uincere uult:minus laudis consecutus est. Arcto.i.septētione ubi ē germania & gallia transalpina : sed tñ magis britannia declinat in occidentē. Seriē:ordinē rerū. Lōga pō.Lōgo ordine captiuo& ꝑcedēte de more triūphantiū. Potuit.s.ꝑmittere. Belli fa.i.dissonas liguis habitu & armis. Vt uincula:exponit quō id facere potuerit:qa pictis uictoriis gestabat in triūphum duces urbesq; captas:& populos bello subactos ante currū. Vt:pro qualiter. Vincula the.qa rhenum ponte iun

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

xit decē diebus:& trāsgressus ē in germaniā quā subegit:& deinde britanniā. Cælsos cur.ideſt triūphales.
Britānis:qa britāni sunt flaui sicut res ipsa ostēdit:& Cæsarē sequerent: ergo cæsar dū victoria gallos & germanoruu britānorūq; minime cōtētus ē:sed alias uictorias addere tētat:maiorē triūphū pdidit. Non illū læ.ueniētē cæsarē nō læto uulto excepe urbes:sed mœsto: q̄ tanq̄ hostē cæsarē timuerūt. Lætis cœtiqa urbes nō pcessere cæsari obuiā honoris gratia. Esse timori:gaudebat cæsar:cū se pbere formidandum populis. Iāq; & p̄cipites:nunc dicit qua parte italiæ iter cæsar fecerit:dū romā petit:connumerarq; loca & urbes dicit primo per campaniam iter feciſſe &albā ueniſſe:unde in Auxoniam tetendiſſe & tandem ad urbem peruenisse. Præcipites:altas & quæ in præccipitium stare uidentur.

Anxur idem Tarracina

Pontina palus

Horatius de Arte poetica

Iuppiter similachrum diane

Sarmatæ

Anxur

Virgilius Arcinum

Hannonia Hungaria

CSVLPI. Anxuris arces:agrū tarracinensem:Anxur uolscoꝝ oppidū qd Trachinna ab aspitate: Trachinnaq; postea dictū ē. Anxur ât appellatum quia illic puer Iuppiter colebat:qui q̄m nunq̄ barbā deposuisset:anxur.i.sine nouacula dicebat. Præcipites:altas. Pōtinas paludes:hæ non longe a Setia sūt Martialis:Pendula pontinos qua spectat setia campos.Eum locū:xxiiii. urbiū fuisse Mutianū ter cōsulem tradidisse Pli.ait. Via:appia usq; quæ ut Strabo ait strata est e roma usq; brundusium. Huda:sparsa humore est enim palustris. Sublime nemus dianæ seu Virbii nemus in montibus latiis est.cis uelitras. & albam. Regna dianæ scythicæ: Horrestes post Thoantem Tauricæ regem occisum Dianæ scythicæ simulachrum raptum prope ariciam una cū Iphigenia collocauit mutato tamē ritu sacrorum Lucus athenienſium. Templum ædificium Tauricæ nominatur:pro quo obtinēdo singulis annis sacerdotes inter se dimicabant. Qui enim uictimæ mactator prius extiterat sacerdos instituebat:fugitiuus quidā uir gladiū tenens & insultus semp circūspectās ad tutandū strenue paratus.Templū ât sylua circūdat:cui lacus adiacēs montano circūdatū supercilio.Is ât qui obtinebat rex appellabat. Auctores sunt Strabo & Tranqllus in Claudio q inqt regi nemorenſ. & iter tio fastoꝝ Oui.Regna tenent fortes pedibus manibusq; fugaces:Et perit exemplo post modo quisq; suo. Quaq; iter est:Solebāt consules in latinis feriis.i.in festo Iouis latialis in mōtē albanū sacrificatū sese conferre. Fascibus:consulibus. Summā in alto colle sitā. Toto tpe:p decēniū & ultra. Arctoi gallici. Tene a cōmiseratiōe i patriā captata beniuolentia aduersariū in cōtēptū adducit. Sedes deū:sic & Oui.Roma dedum sedes:& alibi.Dignus roma locus quo deus ois eat. Nō ullo marte coa.nulla cōpulsi pugna. Pro qua pugnabit:certe p nulla:& arguit pōpeiū ut patriæ desertorē,p q̄ uir bōus nō dubitet mortē opperere. Dii melius:supple puidere,habēda ē eis gīa q; parthi oriētales te nō uexāt. Sarmata: sarmatæ q & sauromatæ dūr i scythia sunt. Pānonio:pānonii europæ ppli sunt iter noricos danubiū & dalmaticos. Daci:ppli ad trachiā. Ducē:Pōpeiū intelligit. Pepcit:nolit tibi nocere:qd maluit hoc eē bellū ciuile q̄ hesternum.

CIOMNIBO. Anxuris:ciuitas cāpaniæ ubi ανξυρ iuppiter colit.i.iberbis:nā α sine: & ξυρ noua culā significat:unde ciuitas Anxur dicta ē q̄ ut Pli.docet alio noīe Taracina dicebat. Pontinas paludes: q̄ nō pcul sunt ab anxure inter uolscos.Iuge.Et pōtina palus & gallinaria pinus:Pōtinæ paludes a Cornelio cæthego cōsule siccatæ:agerq; ex his factus.Mutianus ter cōsul pōtinā paludē.xxiiii.urbiū locū fuisse pdit teste Plinio hūc locū siccare ēt cōstituerat diuus Cæsar:ut refert Sueto.nisi morte p̄uērus fuisset. Huda uia .i.palustris uia q̄ ē inter illas paludes. Sublime nemus.i.nemus aricinū dianæ cōsecratū. ubi est fons egerius:apud quē simulabat Numa Pōpilius se cōsilia agitare de rep.romana:cū egeria nympha:a q̄ & fons appellatus ē:Aricinū uero nemus ab aricia sylua urbi uicina ubi relegauit hyppolitū diana. Regna .sacerdotes.n.dianæ aricinæ reges appellabant:qd oñdit Sueto.in caligula:regē nemorēsem uocās sacerdotem dianæ.& Flaccus in argonautis:Immittis aricia regi Martia.Qua triuiæ nemorosa petit dū regna uiator. Scythicæ:q̄ colebat in scythia & in Taurica regiōe & sanguine humano placabat sphigenia aūt cū horreste simulachrū dianæ in italiā detulit. Latiis fa.qa romani cōsules feriis latinis albā cōuenire cōsueuerāt:& uniuerso latio & albanis uiscerationē dabāt:unū feriæ a feriēdo dictæ sunt. Excelsa:Postq̄ in albanū mōtē consedisset Cæsar pspiciēs de rupe alta mœnia urbis romæ uidit. Rupe.s.albani mōtis. Arctoi.i.gallici & septētriōalis. Te ne deū:cæsar ubi pcul ex arce albana mœnia urbis romæ uidit:in hæc uerba prupit: ad urbē romā apostrophans:te ne deū sedes:cū admiratiōe q̄dā legēdū ē:quō inqt tā ignaui fuere romani ut te o roma desererēt:in q̄ sedē suā posuerūt dei:cui p̄sides sunt Iuppiter Iuno & Minerua. Nō ullo mar.co. si bellū forte ingrueret cuius metu urbē egredi cogerēt romāi excusandi forēt. Pro q̄ pu.ur.q̄si dicat,p nulla si,p ro.nō pugnauerūt. Dii melius.s.fecerūt:ut hoc tpe ñ sint gētes natōesq; hesternæ:q̄ sp inimicæ fuerūt īpio romano:nā si bellū romanis īcussissent magnū ipiū piculo iminebat:cū tā formidolosus romāis dux cæsar hoc tpe foret. Eous furor.i.parthoꝝ:q paulo añ exacerbati fuerāt cōtra romāos bello illato p Crassū quē cū uniuerso exercitu occiderūt.Sarmata uelox.scilicet nō īcubuit:q est populus scythiæ.Iuncto panno

nio.i.iuncto populo ante dictum est | pannoniæ quam nunc Vngariam uocant. Getes dacis:populi sunt scythiæ de qbus hic getes gete dicitur & geta.

Vngaria olim pannonia

Quod bellũ ciuile fuit.sic fatur. & urbem
Attonitam terrore subit.nãq; ignibus atris
Creditur ut captæ rapturus mœnia romæ
Sparsuruſq; deos.fuit hæc mẽsura timoris
Velle putant quæcunq; potest:nõ oia festa
Non fictas læto uoces simulare tumultu
Vix odisse uacat.phoebea palatia complet
Turba patrum.nullo cogendi iure senatus
Elatebris educta suis.non consule sacræ
Fulserunt sedes.non proxima lege potestas
Prætor adest.uacuæq; loco cessere curules
Omnia cæsar erat.priuatæ curia uocis
Testis adest.sedere patres censere parati
Si regnum.si templa sibi.iugulumq; senatus
Exiliumq; petat.melius|quod plura iubere
Erubuit.q̃ roma pati.tamen exit i iram
Viribus an possent obsistere iura per unum
Libertas experta uirum.pugnaxq; metellus
Vt uidet ingenti saturnia templa reuelli

CSVLPI. Subit:ingredit. Rapturus mœnia:dire pturus domos. Deos:templa & simulachra. Fuit hæc mensura:tantũ timebant romani:quãtum uidebant cæsarem posse:& quia oĩa in eos poterat oĩa sibi ab eo metuebant. Omnia festa: festiuas fœlicitatis p̃cationes salutationes & gratulationes. Non simulare:nũ modo id ex aĩo nõ faciebãt:sed ne fingere quidem poterant. Vix uacat odisse:adeo trepidi erant ut uix mente colligerẽt ad habendũ odio cæsarem:præ metu enim obliuiscebant:potes ẽt interpretari uix statim ut Nonius docet & sit sensus nesimulate quidẽ gratulabant sed statim oderãt. Phœbea pallatia:templũ in capitolio in quo senatus habebat:quod postea Augustus phœbo consecrauit.

Turba patrũ:conuentus senatorũ.Coacto.n. senatu cæsar cũ cõmemorasset inimicorũ iniurias & suã patientiã senatusq; insolẽtiã in tribunos postulauit ut rẽpu.susciperent.& una secũ administrarent. Sin timore desugerent illis se oneri nõ futurũ & p se rẽ pub.administraturũ.Legatos ad Põpeiũ mittendos decõpositiõe.Nã ut operibus sic iusticia & equitate uelle ipsum superare dicebat.Sed q̃ mitterent nõ reperiebant.Põpeius.n.discedẽs ab urbe in senatu dixerat eodem se habiturum loco qui romæ remãsissent & qui in castris cæsaris fuissent. Nullo iure:cæsar enim q priuatus erat nullũ ius cõuocandi senatũ habebat:erat enim id cõsulũ & prætorum. Educta Ia.euocata domibus in qbus latebãt. Nõ ful.nõ ornatæ erãt Prætor proxima pote.qui secundũ locũ post consules obtinet:quorũ ẽt collega dicitur:ut tradit Gellius.& Festus ait p̃torẽ tũc romæ creari ceptũ cũ consules belli cã euocarent. Curules: sellæ eorũ q gesserãt maiores magistratus q qm̃ honoris gratia i curiam curru uehi solebãt in quo sella esset supra quã sederẽt ipsi quoq; curules appellabant:auctor ẽ Gellius. Cesere loco remotæ sunt. Oĩa cæsar erat:solus cæsar aderat loco oĩum magistratuũ. Curia testis:Senatores cõuenerãt nõ ut aliqd costituerẽt sed ut essent testes eorũ q̃ cæsar iuberet. Priuatæ:cæsaris q sine magistratu erat. Censere:decernere & cõstituere. Si regnũ:si uelit rex effici. Templa:ut p deo coleret:siue templorũ direptionẽ. Iugulũ cedẽ senatorũ. Exiliũ:pscriptionẽ. Melius:supple fuit. Erubuit:uerecundia ductus cæsar nihil supbũ aut crudele imperare ẽ ausus.sed magna spe & pollicitationibus turbatũ populum leniuit. Quã roma pati:supple erubuisset. Tamẽ exit.L. Metellus tribunus ple. ab inimicis cæsaris incitatus ut quæcunq; ageret instituret ipediret sese ærariũ frangẽti opposuit. Sed eo deterrito cæsar clauſtra perfregit:& thesaurus a nemine ad illã diẽ tactos militibus rapere cõcessit.hos.n.olim execratione ppositos publice cõditos fuisse memorãt ut nisi celthico insurgente bello a nullo pmerent. Verũ cæsar celthas a se deuictos asserens urbẽ ab execratiõe liberã reddidisse ait:Appianus ẽ auctor. Experta p unũ: tentans p'Metellũ. An iura:an auctoritas tribunitia posset reprimere uiolentiã cæsaris. Exit in irã:palã irata ẽ. Pugnax syllanis tpibus cũ celtiberiæ p̃esset metellus:collegãq; põpeiũ susceperat euasit excitatior & pugnatior ut Plutarchus tradit. Saturnia tẽpla:ærariũ:Hoc tẽplũ a Tullo hostilio cũ tertio triũphasset fundatũ i capitolio fuisse Macrobius tradit.Id ideo romani uoluerunt esse ærariũ: quod tpe quo incoluit Saturnus italiã nullum furtum cõmissum est:siue quia is deus agriculturam docuit:ex cuius perceptis fructibus cumulatur pecunia.aut quia sub illo nihil erat cuiusq̃ priuatũ:Macrobius & Plutarchus auctores. Reuelli:ui impelli.

COMNIBO. Quod bellũ ciuile fuit:qa bellũ ciuile conflatũ ẽ.iõ salutẽ tibi dii o roma dederunt: sed si aliud bellũ q̃ ciuile fuisset periisses. Subit ingredit. Attonitã:territã metu. Nãq; ignibus atris causas explicat terroris romanorũ:qa existimabãt cæsarẽ urbe quasi captã incendio & ferro oĩa uastaturũ. Vt id ẽ ac si capta esset urbs ab hostibus. Rapturus:euersurus. Ignibus atris:incẽdio. Sparsuruſq; deos.s. creditur euersurus templa deorũ Fuit hæc mensura timoris:tantũ mali timebant quantũ cæsar inferre poterat: uidelicet ut funditus urbẽ euerteret. Non oĩa festa:romani nõ simulabãt uultu lætitiã:imo nec possunt etiã odisse aĩo cæsarem:tantũ pauoris aĩo conceperant. Vix uacat:nõ licet romãis. Festa oĩa festiua augutia. Nõ fictas:saltem fictas si non ueras. Odisse cæsarem. Phœbea:pallatia.i: sibyllina:ubi libri sibyllini seruabantur.longe est repetitum epitheton:sibylla autem sacerdos phœbi erat:ideo phœbea pallatia appellauit. Nullo cogendi iu.quia sponte sua uenerunt nullo uocante. Cogendi se.quia nec consules nec prætores: nec princeps de more conuocauerant senatum. Elatebris:e penatibus suis ubi latebant:& eo uerbo expressit pauorem. Sacræ sedes.i.sanctæ sedes curiæ: quia in curia consules suis sedibus cum maiestate quadam sedebant. consules autem priores sedes tenebant: secundas uero prætores. Proxima. ideſt secun-

da poteſtas qa ſecunda poteſtas poſt cõſules erat prætoria. Prætor:appoſitiue ſecunda ptãs. Lege:ſecũdũ legẽ nõ erat ſecũda. Curules:nõ ſolũ nõ aderant conſules nec prætores:ſed nec ſedes qdẽ ipſæ erãt. Ceſſere loco:de loco ſuo. Oia cæſar erat:ubi nõ conſules, nõ ptores erãt: ſed ꝑ ipſis Cæſar fuit:in ipſo uno oia fuere:oẽſq magiſtratus romani in uno cæſare cõſpiciebant. Priuatæ uo.ſ.cæſaris:qa ſolus cæſar loquebatur:& nemo in ſenatu ſniam dicebat:iõ qa loq̃bat niſi uox cæſaris:illius teſtis erat ſenatus. Curia:cõtinẽs ꝑ cõtento.i.ſenatus. Priuatæ uocis:ſolius cæſaris & nõ publici cõſilii. Sedere patres:patres cõſederũt in curia:& parati erat decernere quodcũq iuſſiſſet.ẽt ſi ſe regẽ facere uoluiſſet. Cẽſere parati:nimio metu cõpulſi patres regnũ cæſari decreuiſſent:ẽt ſi peteret regnũ.ſi tẽpla:ſi iugulũ:ſenatuſcõſultũ ĩ ſniam cæſaris deueniſſet. Si regnũ.i.ſi ſe regẽ eſſe uellet. Si tẽpla.i.ſi ĩ deoꝝ numero eẽ uelit:ſicut ipatores oẽs relati ſunt. Iugulũ ſenatus.i.ſi petit iugulari patres. Exiliũ:ut ĩ exiliũ mittãt patres: Melius.ſ.fuit urbi romæ.Quod plura iubere eru.qa cæſar pudore deterritus:ne id qdẽ ĩperaſſet:quod romani pati uolebãt. Tamẽ exit ĩ irã q̃uis tãto furore pculſi eẽnt:libertas amiſſa uoluit expiri unũ uirũ Metellũ:an tueri poſſet iura. Exit:erumpit. Virũ:metellũ.Cæſar teſte Appiano romã delatus po.ueterũ calamitatũ recordatiõe turbatũ: quã ſub ſylla & Mario olim ptuliſſet trepidãtẽq magna ſpe pollicitatõibuſq leniuit:hoſtibus ꝓferẽs humanitatem ac clemẽtiã:Luciũ.n.domitiũ a ſe captũ cũ pecuniis ac neceſſariis ſuis:libertati:redditũ fuiſſe ait :qbus dictis publici ærarii clauſtra pfregit:obſtãtiq ĩ aditu Metello ex tribunis plæbis mortẽ eſt cõminatus:theſauros a nemine cõtactos uſq in illã diẽ militibus rapere cõceſſit:hos.n.olim execratiõe ꝓpoſita publice conditos fuiſſe memorant ut niſi celthico iſurgẽte bello a nullo ꝓmerent:uerũ Cæſar celthas a ſe deuictos aſſerẽs:urbẽ ab execratiõe liberã reddidiſſe ait. Iura:leges. Pugnaxq metellus: Metellus tribunus plæbis alia oia ppeſſus ẽ:ſed ubi uidit reſerari tẽplũ Saturni:in quo erat ærariũ ppli romani.ut ide aurũ & argẽtũ auferret cæſar:quo militibus ſuis ſtipẽdiũ daret:cõmotus ẽ q antea leges uiolati pmiſerat & iura: cupiditate auri & ꝓcio:ut hoc tollerare nequerit. Pugnax:ex eo qd ſeqt. Saturnia tẽpla.i.ærariũ qd in tẽplo Saturni erat.

¶ SVLPI. Mole:apparatu: uel ꝓter æreas portas.
Rapit greſſus:accelerat. Agmina:cateruas militũ.
Aedis ærrarii. Vſq adeo:ĩprudentiæ hoies arguit quod pro libertate minus pugnent q̃ pro pecunia.
Vſq adeo:uel in tantum: uel certe ut apud ſuuena.
Vſq adeo nihil eſt quod noſtra infantia cœlum.
Hauſit auentini. Pereunt leges: non defenduntur lege alicuius periculo ſed pro diuitiis certatur. Teſtatur:damnat deteſtatur:apheresis eſt. Clara. quæ ab oĩbus audiretur. Tribunus metellus. Non niſi: cõuitioſa & terrore plena oratio.Per noſtrum latus niſi me prius confoſſo & interempto. Feres auferes
Noſtro:legitur & ſacro quoniam tribunitia poteſtas eſt ſacroſancta. Certe uiolata poteſtas: Tribuni quãdo uiolantur habẽt deos ultores: idq Craſſi exẽplo confirmat quẽ in bellum parthicum egredientẽ Atteius tribuuus ple. primum uoce cohibuit quod ĩ hoies nihil mali meritos & pro.po.ro. confederatos

Mole rapit greſſus, & cæſaris agmina rũpẽs
Ante fores nondum reſeratæ conſtitit ædis:
Vſq; adeo ſolus ferrum mortemq; timere
Auri neſcit amor pereunt diſcrimine nullo
Amiſſæ leges. ſed pars uiliſſima rerum
Certamẽ mouiſtis opes, prohibenſq; rapina
Victorem, clara teſtatur uoce tribunus.
Non niſi per noſtrũ uobis percuſſa patebũt
Tẽpla latus, nullaſq; feres ſine ſanguine ſacro
Sparſo raptor opes: certe uiolta poteſtas
Inuenit iſta deos: craſſumq; in bella ſecutæ
Sæua tribunitiæ uouerunt prælia diræ

irrueret.Inde torrem ignitum ianuæ antepoſuit:obuiantiq.Craſſo delibatis ante ſacras diras execrationes imiſit:ſæua quædam numina & imania inuocans.Has quidem execrationes romani condi ſolitas & antiquas profitentur:talem quoq habere poteſtatem:ut nemini fas ſit qui in eas inciderit effugere.Peſſime præterea operari his utentem ſi non a conuenientibus iis aut a multis excitentur.Appianus eſt auctor. Diræ tribunitiæ:execrationes tribunorum:meminit huius rei Plutarchus & Cicero in diuinatione his uerbis.M. Craſſo quid acciderit uidemus dirarum obnunciatione neglecta. Vouerunt:deputauerunt.nam exeũtem ducem diis hoſtilibus Metellus deuouerat ut ait Florus.

¶ OMNIBO. Ingenti molle.i.uecte. Rapit:raptim fert. Rumpẽs:p agmina cæſaris irrumpens. Vſq adeo:impulit Metellũ pro ærario pugnate cupiditas auri:& qui ꝑ legibus nõ decertauit:nunc ꝑ auro decertare auſus eſt. Amiſſæ leges:ſine certamine pereunt leges:quia nemo ẽ q pro legibus decertauerit. Diſcrimine nullo.i.nullo certamine:ſicut apud Virg.in eadẽ ſignificatiõe:Poſt hos æquo diſcrimine piſtris. Sed pars uiliſſima:leges nullũ certamẽ mouerũt:quãuis uiolatæ:ſed opes fuerũt q̃ auſæ ſunt certare cõtra cæſarem. Viliſſima pars qa ſordes dicunt diuitiæ:q hoies faciãt ſordidos. Tribunus.ſ.Metellus. Victorẽ cæſarem prohibens.ſ.a rapina ærarii. Teſtatur.ſ.defenſionem ſuam clara uoce. Non niſi:conuerſus ad omnes cæſarianos metellus:nec ueritus cæſarẽ ipſum dixit:uobis nullo pacto patebũt ærarii fores .niſi prius per pectus noſtrũ tranſſigatur ferũ. Per noſtrũ latus:ideſt prius percutiendũ ẽ noſtrum latus q̃ templa Saturni uobis pateãt. Raptor:o cæſar. Sparſas opes.i.ſpargandas militibus tuis. Certe uiolata poteſtas.ſ. Tribunitia. Deos.ſ.ultores. Craſſum:probat exemplo o cæſar ſi me uiolaueris:qa tribunus ſum ſcito deos ultores fore. Diræ:furiæ quæ ſunt tres Alecto Megæra & Tiſiphone. Tribunitiæ: faueutes tribunis.
Vouerunt: deſtinauerunt:ut refert Appianus:Craſſo urbe egredienti illaturo bellũ parthis : multa quidẽ ac dira tribuni anunciauere:ne parthis hoc malo prorſus indignis ĩferret bellum monuere:cui minime parenti publicas execratiões extulerunt:quibus ſpretis Craſſus demum in patria pfligatus eſt cũ filio eiuſdem

noie.P.Craſſo & uniuerſo exercitu fere cæſo:nã ex cẽtũ milibus uix decẽ milia in ſyriã e fuga euaſiſſe ferun tur alii.Vouerãt.ſ.Craſſo. Sæua p̃lia.ſ.parthorũ.M. Cato Tribunus plæbis interceſſionibus ſuis comitia impedierat & ueſtem ſenatus mutauerat deinde prælato uatinio præturæ repulſam tulit:idem.M. Cato cũ impediret legem qua in quinquennium prouincia ſyria Craſſo parthicumq; bellum. hiſpania Pompeio da bantur ra.C.Trebonio in carcerem deductus eſt:ideo dicit tribunitiæ iræ ſecutæ ſunt Craſſum in bella: qa ad hoc ut ſyriam parthicumq; bellum obtineret Craſſus:Cato tribunus plæbis in uincula coniectus ẽ.

Detege iã ferrũ neq; enĩ tibi turba uerenda ẽ
Spectatrix ſcelerũ. deſerta ſtamus in urbe
Nõ ferret e noſtro ſceleratus præmia miles
Sunt quos ꝓſternas populi q̃ mœnia dones
Pacis ad exhauſtæ ſpolium nõ cogit egeſtas
Bellum cæſar habes. iis magnã uictor in iram
Vocibus accẽſus. uanã ſpẽ mortis honeſtæ
Concipis. haud inquit iugulo ſe polluet iſto
Nfa metelle manus. dignũ te cæſaris ira
Nullus honor faciet. te uindice tuta relicta eſt
Libertas. non uſq; adeo permiſcuit imis
Longus ſumma dies. ut nõ ſi uoce metelli
Seruentur leges. malint a cæſare tolli.
Dixerat. & nondũ foribus cedente tribuno
Acrior ira ſubit. læuos circunſpicit enſes
Oblitus ſimulare togam. tũc cotta metellum
Compulit audaci nimium deſiſtere cœpto
Libertas inquit populi quẽ regna cohercent
Libertate perit. cuius ſeruaueris umbram

¶ SVLPI. Detege ferrũ aperte in me enſes ſtringe nec in uulgi conſpectu te pudeat. Deſerta:ciuibus honeſtis qui te improbent. E noſtro de cõi. Præmia:quæ ipſi pollicitus es. Sunt quos ꝓſternas: potes aliũde ſumere quod militibus eroges. Pacis ad exhauſtæ ſpolium.i. ad diripiendũ nos qui ſumus ĩ pace & pauperes eum liceat tibi diripere hoſtes uel ñ es ita pauper inquit ut cogaris ita nunc prædari ærarium ut olim ĩ pace feciſti. Tranquillus.n. ſcripſit cæſarem in primo conſulatu:tria milia pondo auri ſuratum fuiſſe capitolio & tantũdem inaurati æris reꝓ poſuiſſe. Exhauſtæ:direptæ ſpoliatæ. Vnam ſpem fruſtra ſperas cum gloria mori pro defenſo ærario: ſed certe morte tua nõ maculabor: & q̃q̃ tribunus es non exiſtimabo te dignum ferro & ſeuitia mea. Te uindice:ironia: Tu uis eſſe inquit aſſertor & ultor libertatis nondum in tantam rerum cõfuſionem peruenimus ut ſi leges poſſint a te ſeruari nolint potius a me deleri. Longus dies:uetuſtas. Immiſcuit pfudit & perturbauit. Subit:innaſit. Circumſpicit enſes:innuit armatis ut ui repellerent. Simulare togã pacificum ſe oſtendere: & eſt methonymia. Cotta collega metelli. Nimium audaci:quia fruſtra manifeſto periculo ſeſe exponebat. Deſiſtere:ceſſare. Libertas:ſenſus eſt. Libertas populi ſeruientis ammittitur:illius libertate cui ſeruitur. Nam cum primum quis ſe parat liberare opprimitur a domino cui licẽt omnia:nam nil aliud eſt libertas niſi poteſtas uiuendi ut uelis. Quem regna cohercent:qui ſeruit tyranno. Vmbram:imaginem & ſimilitudinem.

¶ OMNIBO. Detege iam ferrum:accinge inquit in me gladium o Cæſar: hoc enim facere potes abſq; reſpectu cuiuſpiam pudoris:nam qm̃ ciuitas deſerta eſt:ideo pauci erunt qui hoc tuum ſcelus aſpiciãt. obiicit eæſari:q; metu ipſius romani urbẽ deſeruerint. Turba uerenda:non eſt opus ut erubeſcas hoc facinus committere quia deſerta ſtamus in urbe. Miles.ſceleratus.i. tuus exercitus. Non ſe.p̃.nam hoc aurum & argentum militibus tuis diſtribuere uolebas. E noſtro.i.de publico. Non cogit egeſtas: ſed ſi neceſſitas hoc te facere cogeret excuſãdus uidereris:at uero cũ poſſis alienos populos militibus tuis diripiẽdos obiicere:debes parcere tuæ patriæ. Populi.ſ.hoſtiũ. Dones:militibus tuis. Pacis exhauſtæ.ſ.ciuibus q̃a ciues in pace conſumpti ſunt nec illorum ſpolia:quæ nulla cogit neceſſitas erripere debes. Bellum cæſar habes quia habes bellum o cæſar potes milites tuos diuites facere. His magnã:ira percitus eſt non mediocri cæſar:ubi uidit Metellũ tam obſtinate aduerſari uoluntati ſuæ. Vanam ſpem:Vana inquit eſt ſpes tua o Metelle:q; uidelicet honeſte mori & fortiter poſſis:ut dicaris pro libertate reipub pugnaſſe & q; mori malueris q̃ pmittere ærariũ ſpoliari:ſed manus Cæſaris indignarent polui ſanguine tuo. Honeſtæ mor. cũ pro libertate & ærario po.ro.pugnes. Iſto ſan.ſ.tuo uili ſanguine: Nullus ho.i.magiſtratus: nõ eſtãtæ dignitatis ut dignetur te cæſar occidere. Te uindice:ironice loquitur:te ultore nimirũ tuta erit libertas po.ro. Nõ uſq; adeo:nõ adeo inqt lõgitudo tpis cõparauit magna paruis: ſumma infinis ut ſi alterũ præſtaretur: aut deſtruant leges a Cæſare aut ſeruent a Metello:nõ malint a Cæſare deſtrui:q̃ a Metello defendi. Lõgus di. id eſt lõga uetuſtas. Seruent ſe.ſi iſta cõditio poneret inter te & me & leges ſenſum haberent:dicẽdo optate legesne an malitis deſtrui a Cæſare an defendi a Metello:ipſæ leges diligerẽt potius a me deſtrui q̃ a te defendi. Et nondum.cum ad huc perſiſteret in propoſito Metellus neſineret reſerari ærariũ: tunc Cæſar magis incenſus ira ita cœpit circũſpicere gladios militũ ſuorũ:ut ipſum in conſpectu ſuo obtruncarent: tunc Cotta tribunus alter collega Metelli:ut cognouit periculũ eum eſt allocutus: ut a propoſito ſuo deterreret & oſtenderet rationes quibus Metellus non deberet ſupra uires rẽ tantam ſuſcipere:cuius perſuaſione tandem motus ceſſit a foribus ærarii: Togam.i.pacem quam ſimulauerat in ingreſſu urbis. Libertas: o Metelle inquit qui in libertate ẽ ſi libertatem illam defendere uoluerit cõtra potẽtiores libertas illa peribit:ſed hæc libertas q̃is defenderis peribit:nã potentior libertatem illam deſtruit:eodem modo cum te ſit Cæſar potentior ipſa libertas peribit qa nõ poteris reſiſtere ſed ſeruire cogeris. Sed quomodo poteris defendeꝛ li

bertatē:si nolis resistere potentiori ēt si nō seruabis libertatē:libertatis tū defensor eris. Cuius seruāueris umbram:sed tu seruabis umbram libertatis:si uelis qcquid iubeare a potentioribus:uerbi cā.Si cæsar uoluerit aperire ærarium & tu permiseris aperire:seruare uideberis:sic hoc facere nolueris : tunc seruabis umbrā libertatis:at uero si resistere uolueris & non potueris:tunc seruare eam uideberis:sed libertatem non solum uerum nec imaginem libertatis seruabis.

Si qcquid iubeare uelis.tot rebus iniquis
Paruimus uicti.uenia est hæc sola pudoris
Degenerisq; metus.nil iam potuisse negari.
Ocius auertat diri mala semina belli.
Dāna mouēt popnlos siquos sua iura tuētur
Nō sibi sed domio grauis ē q̄ seruit egestas
Protinus abducto patuerūt templa metello.
Tūc rupes tarpeia sonat.magnoq; reclusas
Testatur stridore fores.tunc conditus imo
Eruitur templo.multis non tactus ab annis
Romani census populi quem punica bella
Q uē dederat pses quē uictu præda philippi
Q d tibi roma fuga pyrrhus trepidāte reliqt
Q uo te fabritius regni non uendidit auro
Q uicquid parcorū mores seruastis auorū

¶SVLPI. Si quicquid iubeare uelis:si iussus pueris. Tot rebus: a cōsuetudine & a maiori tacite sic argumentatur. Si temporibus syllanis & mariāis tam multa indigna pertulimus & modo galliæ & parthia inuitis oībus fuere in quinquennium distributæ & leges oppressæ sunt possumus & hanc direptionem pati. Venia est: hac una ratione posteri nobis ignoscent quia negare nil possumus:& cogimur necessitate parere. Auertat mala semina:auferat thesauros causas bellorū.Aurum enim & argentum malorum oīum principia sunt:ut sensit Lycurgus:uel ideo semina appellat quoniā existimatus ē Cæsar prædæ gratia mouisse bellum ciuile: cū quæ suis pollicitus fuerat persoluere aliunde nō posset Damna mouent populos:populi inquit qui liberi sunt iure dolent qñ ærariū eorum diripitur: nos autē dolere non decet quia illorum paupertas qui seruiunt non sibi est molesta & periculosa sed dño. Egestas : egeni methonymia. Abducto:repulso. Rupes tarpeia sonat: ideſt resonat mons capitolinus ob fores æreas ingentes ita structas ut cum magno sonitu aperirentur. Eruit:exportatur. Conditus seruatus. Multis ab annis:a secundo bello punico. Census:aurum & argentū & ois facultas reipub. Plinius libro.xxxiii.inquit.Auri in ærario populi romani fuere sex.Iulio.L. Aurelio consulibus septem annis ante bellum punicum tertium.dcc.xxvi. Argenti nonaginta duo milia:& extra numerū.cccxxv.milia. Item sexto Iulio.L.Martio consulibus:hoc est belli socialis initio.octingenta.xlv:auri pondo.Cæsar primo itroitu urbis in ciuili bello suo ex ærario protulit laterum aureorum.xxvi. milia & in numero pondo trecenta nec fuit aliis temporibus respub.locupletior. Quem punica bella:qui illatus fuerat in ærarium ex tributis chartaginēsium:& aphrorum & ex præda deletæ chartaginis. Perses:Phillipi filius apud Samothracas a.L.æmilio pauli filio captus est & in triumpho ductus:de eius præda:hæc Plinius.Intulit & æmilius paulus Perseo rege macedonico deuicto:prædam pondo trium milium: a quo tpe populus romāus tributum pendere desiit. Philippi uicti:hunc patrem perse primū.P.Sulpitius consul.Inde.T.Quintus Flaminius Attalo & rhodiis auxiliantibus superauit. Pyrrhus : Hic cum in Tarentinorum uenisset auxilium magnaq; iusticia cū romanis dimicuisset:uictus a Curio & Fabricio tarentum profugit:inde in Siciliā: unde cum locrorum proserpinam expillasset:in græciam rediit.dumq; Argos oppugnaret:ictu tegulæ periit reliquit ut in fuga multum diuitiarum præsertim Tarenti. Quo te fabritius:is cum ad Pyrrhum legatus iuisset regia dona & pollicitationes quibus de proditione tentabatur neglexit.Illud ergo aurum quod Fabricius non accepit:pyrrhus fugiens reliquit. Quicquid parcorum:Quicquid auri ex parsimonia & frugalitate uetere congestum est.

¶OMNIBO. Velis permittas. Iubeare.ſ.a potentiori. ¶Quem regna cohercent.i. reges & principes q̄ non iam ciuicam sed tyramnicam potestatem exercent. ¶Libertate perit.i.nimia libertate qua uolūt resiste stere potentioribus. Tot rebus:maioribus inquit iam uicti paruimus.si ergo maiora perpessi sumus cur ñ minora patiamur. Venia hæc:in hoc solum uenia nobis præstatur:q; si uelimus potentioribus negare non possumus. Tot rebus iniquis:id est opibus potentium paruimus:cum Cæsari contra senatus auctoritatem prouinciæ delegabantur.Syria parthicumq; bellum Crasso:Pompeio hispania nolente tribuno mandabātur:sed tamen hæc inuitis nobis facta sunt:passi ergo sumus maiora: minora ēt patiamur. Venia pudet contra libertatem aliquid permittere. Degeneris metus:si sibi uidetur pusillanimis fuisse. Non potuisse ne:etiam si uolueris negare non poteris:ideo hæc est sola uenia pudoris. Ocius auertat:o Metelle pmitas hunc a nobis auferre aurum & argentum quod est causa & primordium omnium bellorum. Damna si quos sua iurē:cum potest aliquis sua iura seruare:tunc indignissimū est:si quid amiserit:at uero cū iam oppri mitur a potentioribus si qd indignū patiatur.id nō sibi sed uiolatori ꝓitio dandū est. Si quos sua iura p si qui possunt sua iura defendere:hyppallage est. Non egestas:egestas & necessitas quæ seruit potentiori bus nō ē dedecori sibi.sed domino:qui coegit eā:& nō patienti dedecori est sed faciēti. Protinus: cū hæc dixisset Cotta:Metellus tandē cesit cæsari:& remoto illo reseratæ sunt fores ærarii. Abducto : remoto metello: Tunc rupes tar.sic.n.fabricatæ fores ærarii erant:ut sine magno strepitu aperiri nō possent:iō hoc fecerunt romani ne qs furari posset.aurum & argentum.dicit igitur cum reserarentur fores ingentē strepitū fecisse:ut tota rupes tarpeia resonuerit Tunc conditus:dicit quātus ab ærario thesaurus exceptus fuerit a

cæsare:uidelicet q̄ iam a condita urbe ad tp̄s Cæsaris fuerat a populis & nationibus partū id oē in ærarium repositū fuerat. Multis non tactus ab annis:q̄ seruatus fuerat per multos annos. Quem punica bel.ut car thago populi romani inimicissima euersa bona oia & pecuniæ a Scipione romam translata sunt: & in hoc templo reposita. Quem:censum. Perses:rex macedonū quē uicerat Paulus æmilius & captiuum cum ma gnis opibus in triūphū duxit. Præda philippi:nam.L. Quintius Flāminius philippū regē macedonū di cit. Præda.s.dederat. Quod.s.aurū eruit. Pyrrhus rex epiratorū qa tarētinis accitus in italiā cū aliquot eqtibus uenerat bellū populo romano itulit:& sæpe uictor euasit tandem uirtute & continentia fabricii ul ctus ex italia decedere coactus est:& ipse reliquit aliquid prædæ po.ro.ad hoc usq̄ tp̄s seruatā. Fuga trepi dāte:nā trepidus ex italia fugit. Quo uēdidit rē.qa Fabricius cū missus eēt legatus ad pyrrhū q̄ tarēti erat Pyrrhus Fabricii uirtutē ē admiratus iam.n.ante ēt medicum regis auerterat q̄ capto p̄mio spōdebat se ne caturū esse regē tentauit quoq̄ pyrrhus magnis precibus pollicere Fabriciū & si secum uiuere uellet ipsum inter primos habiturū & cū eo oē suū regnum cōicaturum:Fabricius āt oēs pollicitationes Pyrrhi contem psit.ideo dicit aurum illud dirripi a cæsare:quo auro pyrrous rex epirotarum non potuit emeī Fabricium. Fabricius non uendidit:qa si aurū accepisset:imperiū oppressisset. Quicquid parcorum:eruitur etiā om ne autum quod parsimonia antiquorum congestum & cumulatum fuerat.

Quod dites asiæ populi misere tributum
Victoriq̄ dedit minoia chreta merello
Q̄d cato lōgiqua uexit sup æquora cypro
Tnnc orientis opes captorūq̄ ultia regum
Quæ pōpeianis prælata est gaza triumphis
Eggeritur, tristi spoliantur templa rapina
Pauperiorq̄ fuit. tūc primum cæsare roma,
Interea totum magni fortuna per orbē
Secum casuras in prælia mouerat urbes.

¶SVLPI. Quod dites asiæ:hoc pp Anthiochum syriæ regem ditissimum dixit:qa a Scipiōe asiatico fratre aphricani est uictus:& pp Attali hereditatem & pp̄os quos tributarios pōpeius ēt fecit. De bello asiatico lege.L.Florū. Chreta:insula i ægeo dicta a chrete curetū rege i qua minos regnauit. Metello. Q.Metellū macedonicū accipimus q Philippū superauit & acheos bis p̄lio fudit:& a uicta chreta cretícus dictus ē. Cypro.Cyprus insula i Carpathio mari:quā ditissimā cū ptolemæus cyprius possideret ui uusq̄ a po.ro.phisco eēt addictus aduētante portio Catōe se uenenauit.Cato opes eius lyburnis p tybe rinū hostiū iuexit q̄ res latius ærariū pp̄i romani q̄ ullus triūphus impleuit:ut ait Florus. Vexit super æquora:nā ut ait plutarchus ueritus lōgitudinē nauigationis uasa multa p̄parauit:singula duorū talentoꝝ & quinquaginta dracmarū cappacia:lōgū sunē singulis alligauit & in funis capite fubet bonæ magnitudinis erat:ut p ipsum si naufragiū fieret ubi esset argētū cerneret. Gaza:sermo persicus est diuitiasq̄ significat Vltra:ex remotissimus regibus. Prælata ē triūphis:q̄ p̄cessit curris pōpeii:q̄lis fuit Tygrānis Mithridatis Aristoboli & reliquorū. Tristi:tristāti ciues. Paupior:minus diues abusio cōpatiui. Interea:pp̄os q ad fauēdū pōpeio tā ab eius filio q̄ a cōsulibus sunt excitati poeta cōmemorat:eo seruato ordie ut primū euro peios:ide asiaticos:postea aphros cōnumeret. Fortuna magni:pōpeius a fortūa uexatus. Vrbes casuras po

¶OMNIBO. Quod dites asiæ pp̄i:deuicto rege Anthiocho:nā tūc tributaria sa (pulos perituros. cta ē asia pp̄o romano:& ide magua uectigalia exigebāt. Metello.s.chretico:nā chretam deuicit: uñ ct cognomē accepit. Minoa:i.q̄ quōdā fuit sub ipio regis minois. Cato lōgingua:Ptolemeus rex cypri magnū thesaurū seruabat:& po.ro.ueritus ne magnitudie pecuniæ magnū aliqd piculū urbi romæ iferret statuit pecuniā regi auferre:Rex cū audiuisset Catonē i cyprū mitti:ut aurū suū auferret quod i eo spē oēm reposuerat:tāta ai ægritudie affectus ē:ut sibi mortē cōsciuerit:Cato cū aurū illud accepisset,summa dilgētia & itegritate romā aduexit:illudq̄ i ærariū reposuit. Tūc oriētis opes.Cæsar diripit & ultia spolia q̄ in ærariū pōpeius reposuerat subactis oriētis regibus. Oriētis opes.s.eruunt:ē.n.zeugma ab iferiori. Captorū regū:Aristoboli:Mithridatis:tygrātis regis armeniæ & filii sui quos captos i triūphū duxit pōpeius. & Mithridatis regis pōti opes multæ ac p̄ciosæ i ærariū a pōpeio repositæ fuerāt. Prælata gaza.i. q̄ est p̄missa & aff lata:nā p̄cedere uidebant captiui:& spolia captorū regū p̄mittebant i pōpa triūphi. Templa.s.saturni. Tristi rapia:ab effectu q̄ tristes facit spoliatos. Paupiorq̄ fuit: & quo die cæsar ærariū po.ro.spoliauit:diriior urbe roma fuit. Interea totū:In hoc capite cōtinet catalogus genitis & populorū q pōpeio cōiūcti fūt aduersus cæsarē:nā filiū suū.Gn.pōpeiū & cōsules miserat i asiā:q̄ oēs undiq̄ gentes cōducerēt i bella:Appianus Alexādrinus refert pōpeio affuisse oriētis nationes oēs magno numero:partim in equis partim pedestribus suffultas copiis græcia lacedæmonios sub ppriis distributos regibus & ex peloponeso alios.Boetii præterea cū ipsis aderāt:& atheniēses i castris ex græcis qcuq̄ in circuitu maris oriētē uersus icolunt fere oēs ad eū uenerāt.Thraces:Hellespōtii:Bithinii.phryges:leones:Lydii:pāphilii:pisidæ:& paphlagōes.Cilicia ad hæc & syria:phœniceq̄:& hebreorū genus:Arabesq̄ his finitimi:Cypri isup & rhodii: & chretenses, fūditores & isulares alii cōuenerāt: & reges ac dynastæ auxilia secū afferētes. Deiotarus oriētaliū galatarū Tetrarcha:Ariarathes cappadocū rex:Armenios itra euphratē icolētes Taxiles priceps adduxerat: Armenios uero supra euphratē megabatehes Artapi regis p̄fectus:alii p̄terea iferiores potentia Dinastæ ad belli laborē una se eōtulerāt.ferunt & ex ægypto naues.lx.ad illū pueniſſe: ex ægyptiis regibus Cleopatra fratre pue ro:uerū hæc quidē bello minime interfuere:nō.n.aliæ naues ad id accesserant sed corcyræ i ocio cum cæteris deæbant:quod a pōpeio minus prudenter factū existimat: q̄ classem neglexisset:qua lōge p̄ponētes oēm q̄ ad hostes ferebatur cōmeatū facile auferre potuisset.Cæsari uero affuere equites celtæ:ac celtæ

qui ſupra alqes incolit numerus fere alius græcorũ ad hos auxilia acceſſerũt:dolopes:arcanes:etoli. Cæſar duo ſupra.xx.milia habuiſſe ferẽ iter quos eqtes circa mille annumerat.põpeiũ bis totidẽ ſecuti ſunt:i quibus ſeptẽ milia eqtum fuere:q ãt ueriſimilia loq exiſtimant:ſeptuaginta milia italorum hoc plio i unũ cõcurriſſe memorãt:q minorẽ numerũ deſcribũt.lx.milia. q rẽ in maius extolunt quatercenta milia extitiſſe aiunt horũ ſexcupuſſũ Põpeio:alii tribus ex partibus duas illi aſcribũt:hæc paulo altius repetiuimus: qa cognitu digna ſunt. Caſuras urbes:methonymia p populis q in urbibus cõtinent. Caſuras:qa gẽtes quas ſe cum habebat Põpeius cæſar i theſſalia ad iternetionẽ ppe cæcidit. Verũ ut idẽ Appianus refert ex põpeii partibus ſenatores decẽ ceciderũt:quorũ e numero fuit.L.Domitius olim cæſari in gallia ſucceſſor deſtinatus in corphinio captus ab eo dimiſſus:equeſtris ordinis ad quadraginta ex illuſtrioribus.ex reliquo autẽ exercitu qui rẽ in maius extollunt quinq; ſupra uiginti milia cecidiſſe aiunt cæterũ aſinius pollio q ſub cæſare ea in pugna dimicauit:ſex milia ex pompei exercitu interiiſſe ſolum ſcribit.

¶ SVLPI. Proxima.uicina dyrrachio ubi pompeius erat. Amphiſa.oppidũ eſt in phocide ut Pli.docet.Phocis uero regiuncula iuxta parnaſum Oui.in.i.meth.Separat aonius attæis phocis ab arius. Terra ferax. Manus:multitudines. Cyrrha:oppidum i phocide ad ipſum pelagus ſitũ ſub rupẽ cyrphi:ideo q; ait ſcopuloſa.i.ſaxoſa. Vtroq; iugo:habet.n. duo cacumina parnaſus:Oui. Mõs ibi uerticibus petit arduus aſtra duobus. Boetii:thebãi. Boetia dicta a bone quã indomitã. Cadmus aduenies imolauit. Eſt autẽ uicina atticæ:qdã & ſub attica cõprehendũt.Cephyſos:ãnis in phocide pfluẽs delphos ortus i lilæa urbe quondã. Fatidica:qa delphis ẽ apollinis oraculũ.Dyrce.fons ad thebas in quẽ dyrce lyci uxor cõuerſa ẽ.Cadmea:thebana.Thebas.n. cõdidit Cadmus Piſeæq; manus:Piſa i acaia oppidũ ad quod ẽ amnis alpheus:q helidis fluuius in ſiciliã exit. Virgi.Alpheũ fama ẽ huc helydis amnẽ Occultas egiſſe uias ſubter mare q nunc ore arethuſa tuo ſiculis cõfundit undis.

Proxima uicino ires dat grætia bello
Phocaicas aphiſa mãus.ſcopuloſaq; cyrrha.
Parnaſuſq; iugo miſit deſertus utroq;
Boetii coiere duces.quos impiger ambit
Fatidica cephiſos aqua.cadmeaq; dirce.
Piſeæq; manus.populiſq; per æquora mittes
Sicaniis alpheus aquas.tunc menala liquit
Arcas. & herculeam miles thrachinius œthã

Arcas:arcadiæ ppiqui & in attica eſt & præſertim mediterraneã tenet. Menala:mõres arcadiæ. Trachinius:Trachin boetiæ ciuitas tetheæ noie ſimilis phocẽſi:exigua ſane eius ciues Trachinii uocant:Strabo ait Oethã herculeam montem inter theſſaliam & macedoniam:rogo ſepulchroq; herculis clarum.

¶ OMNIBO. Proxima:ex his urbibus q̃ auxilia põpeio attulerãt:dicit primo de græcia. Proxima:propinqua italiæ. Vicino bello.i.ciuili bello:quod haud procul geſtũ ẽ.phocaicas:urbes phocidos ẽ Amphiſa teſte Strabone:iõ amphiſa.i.populi q circa hãc urbẽ habitãt auxilia dant pompeio. Scopuloſaq; cyrrha: Cyrrha urbs uetuſta eſt ad mare phocẽſiũ locata ſub cirphin rupẽ parnaſi.Strabo.recte ergo ſcopuloſam dicit. Parnaſus mõs eſt phocidis decãtariſſimus:bacchο dedicatus & appolini:ut auctor ẽ Macrobius in ſeptẽtrionẽ flexus uſq; ad oethios & etholios mõtes. Vtroq; iugo:ſignificat uẽiſſe locros:ozolas & delphos q hoies hitãt parnaſũ.Habet.n.parnaſus duo latera:alerũ i meridiẽ uergẽs:in quo delphi:Alterũ in occaſũ proſpectãs in quo habitãt locri & ozolæ ut ſcribit Strabo:iõ Luca.reſpiciẽs montis ſitũ q bifidus eſt: utroq; iugo dixit.Nã qui heliconem & citheronem colles aſſignauerunt parnaſo:erroris ſui excuſationẽ nullã inuenient.Sunt enim a parnaſo ſe iuncti:quod patebit uetuſto coſmographos diligentius inſpiciẽti. Boetii:præterea etiam boetii duces. Coiere:id eſt conuenerunt ad pompeium:& qui fuerunt declarat uidelicet quod impiger ambit fatidica zephiſus aqua. Fatidica.i.iuxta quem fluuium eſt templum fatidicæ thẽidis. Cephiſos:fluuius eſt boetiæ elilæa urbe ortum habens in cuius amnis marginibus themidis templũ fuit quæ fata ſiſcitantibus dabat. Cadmeaq; dyrce thebas urbem boetiæ quã condit Cadmus: dyrcem appellauit Lucanus:a fonte dyrceo qui ante thebas eſt pro urbe fontem ipſum ponens. piſeæq; manus piſa & Elis arcadiæ ciuitas fuerunt iuxta olympũ montem:ubi olympica certamina in honorem louis celebrabantur. Sicaniis alpheus aquas:hoc dixit ſecundum fabulas & rei ueritatem:fabula eſt q; alpheus ãnis uiderat i undis ſuis arethuſam nymphã poſt ſudorem uenationis ſe lauantem quã uiſam ſtatim amauit: quæ cum illi aduerſaretur hãc uiolare uoluit:illa in fugã conuerſa eſt:quæ diu e manibus illius elapſa:tãdem cum uinceretur ab alpheo ſupplex deos rogauit ut ſui miſererent:& ſtatim cõuerſa eſt in fontem ſui nominis: Alpheus ſtatim fontem ſuum ſecutus eſt.illa ſubter mare per medium trãſiuit in Siciliã ut aquã ſuã non immiſceret amaritudini maris:& ab elide uſq; in Siciliã petrauit: Alpheus proſecutus eſt eã: dicit ergo per æquora mittens ſicaniis alpheus aquas:nã ita eſſe depræhenditur ex eo q; apud ipſas ſingulis quibuſq; luſtris in honorem louis olhmpia certamina celebrarentur:& ſacrificia fierẽt ſanguis æ ſordes uictimarum quæ apud piſam & Elidem imolabãtur:poſtea in ſiciliã apparebãt in Arethuſa fonte.Huius ſententiæ fuerunt. pindarus & Timeus philoſophus:ſed Strabo id plene diſputat fabuloſum eſſe & impoſſibile. Mænala:montes arcadiæ. Oethã:mõtem theſſaliæ:ubi Hercules comquæſtus eſt:nam cum illi uxor eius deianiara miſiſſet ueſtem.Neſeo ſanguine tinctam q; ſtulta credebat:ipſam uires amoris habere(erat autem lerneo ſanguine uenenata)ſtatim uenenum ſerpentis ad medullas uſq; Herculis ita penetrauit. ut in furorem conuerteretur:& quum dolorem pati non poſſet:rogum ſibi conſtruxit in quem ſi iniiceret: & philoctetæ cui arcum ſuum & ſagittas reliquit:auſſit ut flammã rogo ſubiiceret & ita combuſtus eſt: ideo dicit herculeã œtham in qua Hercules combuſtus ẽ. Trachinius:Trachin ut oſtendit Strabo Boetiæ ẽ ciuitas Thereæ nomine

similis phocensi exigua sane:eius ciues Trachinii uocant.

Thesproti dryopesq; ruunt quercusq; silētes
Chaonio ueteres liquerunt uertice sellæ
Exhausit totas quāuis delectus athenas.
Exigue phœbeā tenent naualia puppes.
Tresq; petunt ueram credi salamina carinæ.
Iam dilecta iouī centenis uenit in arma.
Chreta uetꝰ populis gnosiscq; agitāt phartras
Docta nec eois peior gortina sagittis.
Tūc qui dardaniā tenet orithō & uagus altis
Dispersus syluis athamas & nomine prisco
Encheliæ uersi testantes funera cadmi
Colchis & adriacas spumās absyrtos ī ūdas.
Et penei qui rura colunt quorumq; labore
Thessalꝰ hæmoniā uomer proscidit hiroleon

¶ SVLPI. Thesproti:in epyro populi sunt. Dryopes:etiā in epyro ut pli.docet: sunt & q dicant iuxta pnasū eē. Sellæ: methonymia: oppidū in epyro.

Quercus silentes: dodonea q̄rcus intelligit in q̄s duæ columbæ descendere solitæ dabant responsa petentibus.ibi dodonei iouis tēplū illustre oraculo Silētes ideo dicit qa columbarū altera delphos:altera uero in aphrycā ad ammonē se contulit: & hic amplius responsa nō dabant. Vertice chaonio monte epyri. chaones epyrotæ dicti sunt a chone fratre heleni:Virgi. chaoniāq; omnē troiano a chaone dixit. Delectus:electio militū & iterū repete q̄is delectus. Exausit:uacauit uel qa q̄ plurimi in bella se cōtulerunt: uel qa tunc populosa nō erat. Athenas: oppidū in attica. Tenent naualia: remanserunt in pyreo portu ubi athenienſiū naualia sunt phebo dicata a minerna. q̄ marti attopagū etiā de dicauit: & arces sibi retinuit. Petunt credi: uolunt existimari: sunt.n.instar urbiū magne. Verā salamina:uerū oppidū. Salamis q̄ & salain dicit insula est & oppidū in euboico mari contra athenas in q̄ Thelamō aiacis Teucriq; pater regnauit. Alia ī cypro cōdita a Teucro q amisso fratre noluit patrē reuerti. Horati. Nil desperandū teucro duce & auspice teucro Certus.n.pmisit apollo Ambiguā telure noua salamina futurā. Chreta:insula in ægeo dicta a chreta nympda hespidis filia hæc aeria Curetis & Macarō a cæli tempia dicta est. de ea Virgi.centū urbes habitant magnas uberrima regna. Dilecta iouī:illic.n.natus est iuppiter illic regnauit illic eius sepulchrū ostendebat. Gnosis:oppidū in chreta q̄ & gnosū dicit. Agitare pharetras:sagittare Eortina:oppidū in chreta. Eois:pthici:norunt n.melius q̄ pthi sagittas emittere. Orithō: orithos oppidū in epyro uel inter macedoniā & epyrū ferens therebinthū conditūq; a cholchis. Dardaniā: possessā a dardani:idq; ppter helenū dicit:uel q eā dardanii illyrici tenuere. Athamas:oppidū est in thessalia ut pli. ait Sed athamantis est fluuius q ligna suo tactu incendit Ouidi.in.xv. Admotis athamantis aqs acendere lignū Narrat minimos quū luna recessit in orbes: Enchelie: oppidū in illyrico apud q̄ Cadmus cū coniuge uersi sunt in serpentes. Prisco nomine:encheli.n.serpentes dicunt. Colchis: siue regionē iuxta pontū in eligē:siue oppidū in illyrico q̄ ochiniū dicit:olim Colchinū dicebat a Colchis conditū pli. auctor est. Absyrthos:fluuius colchidis dictus ab absyrtho medeæ fratre illic diserpto:uel is a flauio absyrthus est appellatus Ci.n. de natura deorū sic ait. Quid de fratre absyrtho medeæ q apud paccuuiū ægyaleus scribit. exit autē in mare adriacū. Penei:peneus thessaliæ fluꝰ q Orconē accepit sed nō recepit. nā olei modo supnatantē uehit & abiicit:ortē autē iuxta gomphos. Hæmus mons in thracia:siue inter thraciā & thessaliā. Hiolchō oppidū in thessalia q̄ Thracenses hæmonii condiderunt.

¶ OMNIBO. Thesproti:thesproti acarnaniā & etoliā supiorē habitant barbarorū sane(ut refert Strabo)natio sub thesprotis pristinis sæculis erat dodona. Dryopes ppli sunt epyri: Sellæ:sellarū ppli sunt in epyro. q̄ chaonia est appellata a chaone fratre heleni.ut Virg.chaoniāq; oēm troiano a chaone dixit:ubi nemus erat plenū q̄rcubus qbus inhabitabant columbæ:siscitantibus rñsa dabant q̄si ex ore iouis.iouis.n.nemus illud consecratū erat:dicit ergo quo tpe miserunt auxilia pō.tū columbæ amplius rñsa nō dabant.ideo silentes q̄rcus.si.in qoibus iā siluerant colūbæ. Chaonio uertice:qa in monte sint positi. Exhausit totas: dicit q̄is milites delecti eēnt tñ athenas exhauserunt q̄ tanta mltitudo uisa est militū. ut athenæ desertæ fuerint & penē uiduatæ. Exiguæ pupes: relectæ sunt paucæ naues q̄ pyreū portū athenienſiū custodirent: nā pyreus portus famosissimus erat athenis:cuius naues q̄si imperiū totius græciæ tenuerunt. Delectus.s. militū. Naualia py.i.naualia pyrei portus. Tresq; petunt uerā.& salemim cypri misit auxilia pō. sed uerā dicit: qa thelamō pater teucri & aiacis cū.xii.nauibus misit suos filios ad troiā cū Agāenone.cū ad ecceiū troianū græci mittere nauibus,pfecti sunt:teucer ne faceret contra pīs impiū:nō ē ausus in patriā redire. nā pater mittens aiacē & teucrū p̄cepit ne aliter sine altero rediret mortuo aiace q despatione armoꝝ Achillis se interfecerat Teucer nō est ausus redire in patriā:ubi erat thelamō pater sed,pfectus in cyprū Salaminā condidit nouā. ideo imitati sunt Salaminā antiq̄ thelamonis:qa sicut miserat.xii.naues ad auxiliū Agamenonis aduersus troiā: sic & ipa tres misit cū pō.contra Cæ.q natus erat sanguine troianorū. Petunt credi uerā.i. uī postulare ut credat salamī uere eē a teucro condita quū auxilia mittat aduersus Cæ.troianū. lā dilecta iouī.& chretenses q centū urbes habebant miserunt auxilia pō. Dilecta iouī:qa in ea educatus est & sepultus. Centenis ppīs qa centū habitabāt urbes sicut Virg. Cētū urbes habitabāt: nūc tres tñ urbes eē dicūt. Agitare: tractare. Gnosis:gnosias urbs metropolis ē totī chretæ ī q̄ regia Minois fuit. Cortyna:cortynē cinitas ē:ubi stabula regis miois fuere. Nec peior:nō īpitior. Eois sagittis.i.ptsforū q sūt ppīoriētis. Tūc.i.uenerunt. Orithō dardaniā:oriccū.oppidū ē ad initiū epyri cōditū a cholchis ut tradit pli.q̄uis troiāos poeta fuisse hic īuat

Athamas flu.epiri qui dicit incendere ligna admota:unde Ouí.metha.in secta pethagorea dicit:Admotis athamantis aquis incendere lignũ Narrat:minimos quũ luna recessit in orbes.dicit ergo ppios athamanes qui iuxta flu:athamantẽ habitant uenisse in auxilia põ. Encheliæ:etiã encheliæ ppli illiriæ nõ procul cera uniis:montibus ubi cadmus cũ hermione uxore conuersi sunt in angues. Prisco:antiquo. Testantes fune ra cadmi:nã apud enchelias ea ostendebant dicit Stra.quæ de cadmi & hermiões mutatiõe narrata sunt in de sumpto nomine:nã anguila significat. Colchis:uenerunt etiã qui habitant colchõ insulã: quæ est haud procul a Caucaso monte:hæc loca subegerat põ cũ persequeret mithridatẽ. Absyrtos: flu. colchorũ sic dictus ab absyrto fratre medeæ quẽ illa fugiens membratim dilacerauerat. nota fabula. In undas adria cas:quia descendit in mare adriacũ in omnibus subaudi uenerunt. Penei:peneus amnis thessaliæ ante om nis claritate insignis:ortus iuxta gomphos inter ossa & olympũ fluit amœnissima temperie intersecans pli.

Colunt rura.i.qui peneũ amnẽ habitant. Hemoniã hiolcõ:urbẽ thessaliæ. Quorũ:thessalorũ.

¶ SVLPI. Inde. ab hiolco: nã ut Strabo ait hinc pelias iasonẽ ac argo nauẽ foras emisit & inde egressi sunt primi nautæ. Lacessitũ: uexarũ remis. Rudis:impolita uel ignota nauigandi. Miscuit gentes iunxit commertia distantiũ & ignotarũ gentiũ quæ mari sunt seperatæ. Temerato:occupato & uiolato [Composuit conciliauit & concors fecit,nã ausi sunt homines media naui fluctibus & uentis se credere.

Vna mors:unũ genus mortis. Accessit:adita est. Fatis:multis aliis generibus mortis. Per il.illa media. Hæmus: mons in thracia. Pholoe: arcadiæ mons & oppidũ lapitarũ centaurorũq; patria. Mentita: nã cũ centauri uisi fuissent super equos crediti sunt biformes hoc est semi homines & semiequi appellatiq; sunt hippocentauri. Strimon. flu. in thracia ex hæmo descendens macedoniam a thracia separat. Committere:credere & commendare Nam grues in hyeme ex strimone disendunt: & nilũ qui nõ est adeo frigidus petunt: in æstu uero contrafaciunt. Aues bistonias:grues a bistonio lacu in thracia Cone barbara:cone insula est ad hostiũ histri circunfusa mare.Hister.n.sex habet hostia tertiũ eius Gal[Ostoma nominat iuxta insulã sarmaticã ut pli.docet. Perdit:disperdit & confundit cũ mare. Sarmaticas si histri quẽ insulã præterit. Peucẽ:primũ hostiũ histri peuce appellat:ubi est & insula peuce ampla satis.

Inde lacessitũ primo mare quũ rudis argo
Miscuit ignotas temerato littore gentes.
Primaq; cũ uentis: pelagiq; furentibus undis
Cõposuit mortale genus:fatisq; per illam
Accessit mors una retenta: tũc linquitur hæmo
Thracius:& populũ pholoe mentita biformẽ
Deseritur strimon tepido cõmittere nilo
Bistonias consuetus aues.& barbara cone
Sarmaticas ubi perdit aqs:sparsamq; pfũdo
Multifidi peucen:unum caput abluit histri.
Mœsiaq;:& gelido tellus perfusa chaico
Idalis:& nimium glebis exilis arisbe.
Quiq; colũt pytane & q tua munera pallas
Lugent damnatæ phœbo uictore celenæ

Multfidi:sex.n.uastis fluminibus in pontũ euoluit. Mesiaq;:hactenus europeos: nunc asiaticos numerat misia prouincia est adiaceus hellesponto conterminãq; habet eoliã in qua est ciuitas mesia. Chaico: chaicus misiæ flu.est ueniens a Teutrania ultra pergamũ.est autẽ teutrania pars eolidis & troadis. Tellus idalis oppidũ est in Troade q; pli.idalẽ uocat. Arisbe:oppidũ in rhetheis littoribus. Exilis glebis:sterilis & infecunda. ithanẽ:oppidũ in troade. Celene:oppidũ in phrygia de quo statius: Quis nõ certamina phœbi nosset:& illustres satyro pendente celenas. Damnatæ:quia marsia illic decoriatus est. Lugent tua munera pallas:deflent tibias a te eẽ inuentas.pallas.n.inuenta tibia cũ buccis tumidis ex aqua se conspexisset abiecit: q; cũ marsia satyrus celeneus reperisset.tractareq; didicisset:phœbũ prouocare ad musicũ certamẽ est ausus: a quo conuictus esset. Cesa recesserunt a cute membra sua ut in sexto fastorũ canit Ouí. inde uero in sui nominis fluuiũ uersus est.qui meadrõ ingredit & cũ eo mistus circuit.Fuit autẽ ut meminit Apuleus: hiagnis phrygiis tibicinis filius uultu ferino trux hispidus multibarb⁹ spinis & pilis obsitus iactabund⁹ atq; ridicul⁹;

¶ OMNIBO. Inde lacessitũ primo mare:ex hac thessalia inquit primũ nauigare cœperunt principes.nã ædificata prima naue argo ab argo fabro.cui suũ nomẽ tantũ posuit iasõ thessalus fuit qui græciæ principes accitos secũ duxit ad insulã colchõ ad rapiendũ uellus aureũ q; auxilio medeæ partũ uexit in thessaliã. Inde:a thessalia.rudis argo:noua uel quia prima fuerat: nõ ita artificiose fabricata fuerat græcæ per omnes casus declinat:latine autẽ in tribus casibus tantũ:nominatiuo: accusatiuo. & uocatiuo. Hæc argo, hanc argo.o argo. Ignotas gentes.s.thessalos colchis qui nunquã ante se uiderant. Temerato littore.i. uiolato quasi nefas.declarat illud temerato littore:quia nauis prima fuit ausa miscere terrestes mortales cũ alitibus & piscibus. Composuit.i. miscuit & coniunxit cũ uentis & concutientibus undis pelagi. Accessit mors una.multa genera mortis ante erant:sed aliud accessit.s. naufragiũ q; exercat Hora. illi robur & æs triplex circa pectus erat.qui a fragilẽ truci commisit pelago ratẽ primus:nec timuit præcipitẽ africũ iasonẽ autẽ longa naue primũ nauigasse auctor est philostephanus. Per illã.s.argo. Hæmus:mons thraciæ:sex milibus passibus teste arduus pli.& Solino. Linquit:ab incolis. Pholoe:arcadiæ mors olympiæ terræ proximus. Populum biformem.i.centauros. Mentita:quia falsẽ dixerat centauros biformes habuisse in eo mõte semiuiros non.n.biformes erant:sed quia primum assueti equos equitare & frena equis imponere:ab his a quibus antea nunq; uisi fuerant semiuiri fuisse dicuntur: Strimon:fluuius rhraciæ. Bistonias aues:idest grues thracias:nam tempore æstatis discedunt a nilo qui est in libya & conferunt se ad strimonem: qui est in septentrione.grues enim amant temperiem: & in eã se conferunt quia tunc in ægypto uel nilo tempore

ætatis maior calor est: ideo deserto nilo conferunt se in bistoniã ubi est strymõ flu. aduenïente hyeme relicto strymone redeunt in nilũ. Tepido calido. s. superueniente hyeme. Bistonias. i. thracias. nã bistones populi sunt in thracia pli. Multifidi isti. nã sex hostiis uastissimis in euxinũ pontũ descendit ister. Alii septẽ dicunt primũ peuce. secundũ naracustoma: tertiũ calostoma. ubi est insula sarmatica: quartũ pseudostoma ubi est insula Cone. quintũ baryostoma. sextũ spireostoma dicit. Vbi perdit aquas. i. ummiscet aquas suas aquis pelagi: nã insula Cone aqua maris circũ inundat: unde traseuntibus necesse est ut ambiant insulã. Perdita a. descendit in mare deseritq; sarmaticã insulã. Vnũ caput. i. hostiũ pseudostoma. Peucẽ: insulã quæ est in primo istri hostio. Sparsa: sparsã ablutã & madefactã ab illo hostio. Mœsiaq. s. deserta populis suis est autẽ mœsia minoris asiæ regio. Tellus idalis: ab ida fit idalis. i. terræ idæa: dicit põ. auxilia dedisse omnes qui asiã incolunt iuxta idã. Chaico: quia ab ida quemadmodũ bacchylides inbuit fluit caicus id Strabo negat: sed in teutrania ortus ad gergethã uicũ pergamũ prætерfluit per campũ qui caicus appellat. Exilis arisbe: ciuitas est Troiæ teste Strabone. Arisba citiras etiã in Iesbo fuit. Arisbus uero thraciæ fluuius est prope quẽ cebrini thraces habitant. Pitanẽ ciuitatẽ æolicã: e pitana fuit Arcesilaus academicus qui cũzone apud polemonẽ didicit tradunt apud pitanẽ lateres super aquis innatare: q; & in etruria in insula quadã contingit: nã cũ terra sit leuior q̃ aqua: uebi eã cõtingit: ita refert Strabo. Et quæ tua mu pal. pallus tibia rũ usũ prior inuenit: duarũ sonus placuit quidẽ: inflante autẽ ea buccas displicuit: unde Ouidius sexto fastorũ. prima terebrata per rara foramina buxo. Vt daret effeci tibia longa sonos Vos placuit faciẽ liquidis referentibus undis Vidi & uirgineas tiuisse gẽas Ars mihi nõ tanti est ualeas mea tibia dixit. hæc de se loq̃t pallas & abiectã tibiã sustulit marsya: & tantũ ualuit ea arte sonandi: ut phœbũ ausus sit prouocare a quo uictus & excoriatus in flumine sui nominis conuersus est: sed ideo celenas dicit lugere munera palladis cui causa fuit ut marsya eius nimiũ superbus conueniret in flu. Calenæ: urbs phrygiæ ubi natus est marsya quæ deinde apamea uocata fuit eo flumine circonfusa pli. Munera: tibias. Damnatæ: a phœbo: qui in certamẽ prouocatus uicit & uictũ pelle nudauit: & in fluuiũ uertit pli. uero ingenti platano marsyã suspensã confirmat.

Qua celer ereptis descendens marsya ripis,
Errantem meandrõ adit: mistusq; refertur,
Passaq; ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon: qua culta secat non uilior hermus
Iliacæ quoq; signa manus, picturaq; castra
Omnibus petiere suis: nec fabula troiæ
Continuit: phrygiisq; ferens se cæsar iuli.
Accedunt syriæ populi: desertus orontes
Et fœlix sic fama ninos, uentosa damascus,
Gazaq; & arbusto palmarũ diues idume,
Et tyros instabilis: pretiosaq; murice sydon.

¶ SVLPI. Ereptis ripis: nõ. n. habet ripas marsyas sed impetu suo nulla allei fert concauitate. Meandrõ: flu. ioniæ qui orit in monte aulocrene. estq; ita sinuosis flexibus ut sæpe credat reuerti: Apameniã peruagat: mox eumeneticã: ac deinde hircatellicos campos postremo cariã: & ad decimũ a meleto stadiũ lenis in mare illabit. Mistus: marsyæ. Refert: retrofert. Tellus: lydia. Pactolõ: pactolus lydiæ fluuius arenis aureis smyrnã irrigat: orit in thmolo monte ubi sunt auri metalla hoc est uenæ. Hermus lydiæ quoq; fluuius harenas aureas trahens. Secat culta: fluit per cultos agros. Iliacæ manus: iliũ oppidũ in troade est q̃ misit põ. auxilia: nec abstinuit q̃ Cæ. eẽ ferebat ex sanguine iulio troiano. Signa põ. Omnibus suis: malis auguriis quia uinci soliti sunt. Fabula: rumor fama q̃ Cæ. eẽt ex stirpe æneæ Continuit: abstinere fecit. Syriæ: syria in asia regio euphrate arabico: sinu nostro & ægytio mari, armeniaq; & capadocia terminat. Orontes syriæ fluuius ex libano monte oriens diuidit anthiochiã. Ninos: ciuitas in syria a nino rege assyriorũ condita. Fœlix: diues & beata ut fert. Damascus: oppidũ in decapoli syria irriguũ amne chrisorroha. Gaza: oppidũ in syria idumea conditũ a Cambyse. Idume oppidũ in idumea parte syriæ apud q̃ est maxima palmarũ copia. Tyros: in phœnicia est quondã insula prælto mari septingentis passibus diuisa. inde Alexandri oppugnantis operibus continens facta ut plinius Straboq; tradunt. eam Agenar prisci Belli filius condidit. Instabilis: uel quia terremotu uexata est ut Strabo docet: uel instabilẽ appellat propter crebras seditiones & principũ mutationes. illic. n. serui occisis dominis regnauerunt. Sydõ: oppidũ in phœnicia artifex uitri purpura nobilis thebarũq; boetiarũ parens. Murice: purpura murex. n. piscis est cuius sanguine tingit.

¶ OMNIBO. Qua celer: nã hic flu. marsya descendit in meandrũ. Meandrõ: amnis qui per phrygiã & cariã excurrit: & adeo sinuosis flexibus descendit ut in fontẽ suũ regredi uideat: & secũ trahit marsyã amnẽ. Passaq; ab au. & populi lydiæ uenere ubi nascit pactolus & hermus lydiæ flu. qui harenas aureas secũ trahunt, Virgi. Atq; auro turpidus hermos: sed hermus myliæ initiũ est: Tellus. s. lydia. Auriferis metal. quia harenis aureis irrigat populos. Nec hermus ui. s. pactolo. qui & ipse harenas aureas trahit. Iliacæq; manus um. p. su. i. mali auspiciis. quia uinci consueuerant: nã iliõ ter capta est: primũ ab hercule & telamone: deinde ab Agamẽnone: a quo euersa est: postremo a fimbria romano duce capta est & deleta: est autẽ urbs in asia quã recidiuã condiderunt. Nec fabula troiæ: nec eos continuit: quo minus se pompeio coniũgerent quod a sanguine suo iactabat genus suũ traxisse Cæsar: nã Cæsar ferebat se a sanguine iuli troiani orinẽ duce. Virgi. Nascet pulchra troianus origine Cæsar. Syriæ: populi in oriente. Desertus: ab incolis suis. Orõtes flu. syriæ iter libanũ & antilibanũ luxta heliopoli orit: sub terã illatus iterũ emergit: prope anthiochiam procedens in mare seleuciæ proximum defert. Et felix sic. f. n. significat ipsã fertilissimã regionem

Ninos:ciuitas est syriæ quã condidit ninus:cuius uxor Semiramis regno succedens condidit babyloné. Damascus.& ipsa syriæ prima ciuitas est. Gazaq; ciuitas a diuitiis appellata: quã Cambises condidit per sarũ rex. Idume:ciuitas quæ abũdat palmis.Virgi.i.iii.Geor.primus idumeas referã tibi mantua palmas est autẽ ciuitas meridiæ quidẽ contermina Arabiæ:a septentrione uero pheniciæ. Arbusto: locus est arboribus consitus. Et tyros instabilis:propter terremotũ. Sidõ:ciuitas fuit a phœnicibus cõdita dicta a frequentia piscium quos sidonas uocant. Pretiosa murice:quia ibi tingit̃ purpura:

¶SVLPI. Has ad bella rates: hæ recto cursu uenere dyrrachiũ duce Cynosura stella. Ordo est Cynosura haud certior ullis carinis duxit has rates ad bella. Certior haud ullis: quia nullæ aliæ rates ipsã obseruant nõ flexo limite: recta nauigatione. Cynosura:una fuit ex nymphis quæ iouẽ nutriuit:& in stellã uersa propter similitudinẽ q̃ cũ arcto habet minor arctos est appellata:dictaq; quasi canis ura.i. cauda.de ea Manlius inquit. Angusto Cynosura breuis torquet i'n orbe Tã spacio q̃ luce minor: sed iudice uincit maiorẽ tyrio.& germanicus phœnices Cynosura regit & Ci.hac fidunt duce nocturna phœnices in alto. Phœnices:phœnicra pars syriæ iudeæ contermina fertilis quidẽ ad centuplũ phœnns. Famæ si credit̃:ut est apud tacitũ ægypti primi per figuras animaliũ sensũ mentis effingebant ab his phœnices & maxime cadmus græciæ intulerunt Litterarũ inuentores fuere Rhadamanthus assyriarũ.Anubis & Memnõ ægyptiarũ. Hercules ægyptius phrygiarũ: græcarũ uero phœnices quarũ auxit numerũ palamedes & inde Symonides latinarũ alii berosũ & tricodemũ alii Carmentẽ arcadicã dicunt¶ Signasse figuris compræhendisse litteris.ª Mansurã:duraturã. Memphis:urbs in ægypto¶ Biblos: iuncos & papirũ Herodotus li.v: ait phœnices prisca consuetudine biblos appellare pelles q̃ alquando penuria biblos;hoc est scyrporũ pellibus caprinis ouilliscq; utebant¶ Flumineos: niloticos in lacunis n.nili stagnantis nascunt̃ iunci ex quorũ tenuissis filluris chartæ contexunt̃ & uela & uestes & stragula ut pli.in.xiii.docet Olim nõ erat usus chartarũ sed palmarũ foliis primo scriptitarunt.inde quarundã arborũ libris:postea publica monumenta plumbeis uoluminibus: mox & priuata lintheis confici cepta aut ceris pugillariũ.n. usũ fuisse ante troiana tempora scribit Homerus.tantũ quantũ litteras nõ norant¶ Sculpta animalia:animaliũ figuræ quæ pro litteras erant¶ Magicas linguas:i:sermonẽ sapientũ & sacerdotũ qui magi dicunt̃ Tauri nemus:taurus mons cilicius dictus ab eois ueniens littoribus chelidonio ꝓmontorio disterminat̃:asiãq; in duas diuidit ptes¶ Tarsos: oppidũ in cilicia a perseo danaes filio conditũ pli.teste.hanc Cidnus flu.mediã secat¶ Coriciũ:coricos oppidũ & portus & specus eiusdẽ nominis in cilicia sunt is specus celebris fama dicit̃ etiã antrũ coryciũ¶ Mallos:oppidũ ad portas cilicias. Ege oppidũ liberũ in cilicia.¶ Naualibus: strepitu & tumultu:qui fit ad naualia¶ Nõ py. nõ prædo marinus: ut olim sed iustus pugnator¶ Gauges indiæ flu.de quo supra¶ Soluere ho.i. exire in oceanũ orientalẽ & contra eurũ. Hic ubi:gangẽ dicit ad quẽ usq; peruenit Alexander: uel hippanim indicat qui post indũ postremus est.Nã ut inquit Strabo.libro.xv.ea mente Alexander orientales partes omisit primo q̃ prohiberet̃ hippanim transire inde q̃ campestris regio esset exusta¶ Pelleus ductor:dux Alexander:pella oppidũ in macedonia exiguũ in quo natus est Alexander.iuue.Vnus pelleo iuueni nõ sufficit orbis¶ Post æquora te. post mare oceanũ ad q̃ constituerat prius¶ Indus : amnis in cybyratarũ iugis ortus recipit.lx.perennes flu. torrentes uero amplius centũ:ab incolis Sagus appellat̃ pli.auctor est qui li.vi.secũ sentire nõ uidet̃: ait .n. e iugis caucasi effusũ in solus ortũ unde uiginti amnes recipere. Diuiso gurgite:efficit.n. plures insulas & se diuidit. Hydaspẽ:hydaspes e patria in indiã fluens quattuor susceptis fluminibus indũ ingredit̃. Nõ sentit: non enim uidet̃ augeri.

Has ad bella rates:nõ flexo limite põti
Certior haud ullis duxit cynosura carinis
Phœnices primi famæ si creditur ausi
Mansurã rudibus uocem signasse figuris:
Nõdũ fumineos mẽphis cõtexere biblos
Nouerat & saxis tantũ uolucresq; feræq;
Sculptaq; seruabat magicas animalia linguas
Deseritur tauriq; nemus perseaq; tarsos.
Coriciumq; patens exesis rupibus antrum.
Mallos & extremæ resonãt naualibus æge.
sticq; cylix iusta iam nõ pyrata carina.
Mouit & eoos bellorum fama recessus:
Q ua colitur gãges qui toto solus in orbe
Hostia nasceti cõtraria soluere phœbo
Audet: & aduersum fluctus impellit in eurũ
Hic ubi pelleus post tethios æquora ductor
Cõstitit: & magno uinci se fassus ab orbe est.
Q uaq; ferẽs rapidum diuiso gurgite põtem
Vastis indus aquis mixtũ nõ sentit hydaspẽ.

¶OMNIBO. Has ad bel.ra.sed tyrus & sidõ respiciẽtes miorẽ ursã nauigãt i italiã:nã Cynosura.i. ursa mior nauigãtibus a tyro i italiã iter oñdit. Phœnices pri.dicit phœniciã secũdũ nõnullos primã fuisse lr̃arũ iuẽtricẽ:licet nõ notis primũ:sed aialiũ figuris usos fuisse credat̃ sed plato dicit lr̃as antiqssimas uideri apud ægyptos Cornelius tacitus idẽ dicit uidelicet aialiũ figuris;p lr̃is usos.quorũ adhuc mõumẽta;p mẽoria seruãt̃:q̃ testat̃ Aristoteles:ubi cũ serpẽs retorta i os cauda:annũ significat qa annus i se reuertit̃. Virg.atq; in se sua p uestigia uoluit̃ annus. Nõdũ flu.nõdũ isis i ægypto iuenerat papyrẽ ubi scriberet̃ nã e iũcus:& exteriori cortice cõpagi;uit libros & papyros appellauit:nã secũdũ quosdã isis pria dr̃ fuisse q̃ lr̃as iuẽit apud ægyptos.alii mercuriũ uolũt. Mẽphis:ciuitas ægypti ubi erat tẽplũ isidis:q̃ a iunone primũ in uaccã conuersa est.deinde a ioue in isidem deam quam coluerunt ægytii: Flumineas:qa iunci nascunt̃ in fluminibus.

Magicas:sapientes & eruditas: nam in oriente apud persas præcipue sapientes magi dicuntur quos græci

philoſophos:nos ſapientes dicim⁹. Tauri. mons eſt orientalis inter ægyptū & pamphiliū pelag⁹obiect⁹ ſe ptentrioni:uicin⁹caucaſo:unde & nōnulli utrūq;unū eē crediderunt. Tarſos:ciuitas cilitiæ:q̄ condidit pſe⁹ Corycū:coryc⁹eodē nomine oppidū.q & port⁹& ſpec⁹eſt ciliciæ croci fama inclyt⁹q montē impoſitū ma ri a ſummo cauat uertice:patul⁹hiatu ampliſſo:p duo.n.milia & qngentos paſſus extendit nō ſine largo die hinc inde fontiū larga & aſſidua ſcaturigine.Soli. itē corycinū antrū in pnaſo eſt nympharū domicilio cele berrimū:de quo.Oui.Corycidas nymphas & numina montis adorat. Mallos:ciuitas maritima cilicū. Ae gæ:oppidū eſt liberū in cilicia pli. Naualib⁹:ppter naualia:nā pyratæ has urbes coluere. Iuſta carina:qa de ſtitit eē pyrata poſtq̄ a:pō.uict⁹eſt. Mouit & eos:etiā q iuxta gangē indiæ flu.habitāt ad bella uenere. Re ceſſus:ſepatos locos orientis. Ganges flu.indiæ latiſſim⁹ex ſcythicis montib⁹ defluens: quū ad planitiē p uenerit ad orientē eonuerſus:palibothra ciuitatē maximā pterfluens:in eius mare,pgredit uno hoſti: Stra. bo.Flunc Alexander poſt oceanū nauigare timuit. Toto q ſol⁹:hic ſol⁹ dicit fluere orientē uerſus: cū alia flūina aliorſū tendant. Eurū:qa eurus flat ob oriente. Hic ubi pelle⁹:hic ganges eſt q primū deterruit Ale xandrū poſt oceanū ut ulterius,pgredi nō auderet. Pelle⁹ductor:alexander natus in pella urbe macedonū: unde iuue.Vnus pelleo iuueni nō ſufficit orbis. Tethios:primū continuit ocean⁹:ſed poſt oceanū ganges Conſtitit:firmat⁹ eſt & nō auſus ulteri⁹ pgredi. Et magno uinci: deniq confeſſus eſt ſe nō poſſe pagrare totū orbē:qa maior eēt q ipe comphendere poſſet. Quaq ferens:nunc indos ueniſſe commemorat in ex peditionē pō.quos ſubegerat. Diuiſo gurgite: qa duob⁹ hoſtiis in mare deſcendit indus flu. qa defluit a paro panyſo iugo caucaſi montis in indiā a quo india eſt denominata.hic etiā recipit hydaſpē:q parthiā p terlabit:& ex eo q̄ta ſit uaſtitas inde dephendit:q hydaſpē q̄ſi limū obruit:& ideo dicit. Nō ſentit hydaſpē .ſ.magnitudine ſua ſubaudi a ſupiori.mouit eos fama bellorū.

Quiq bibūt tenera dulces ab arūdine ſuccos
Et qui tingentes croceo medicamine crinem
Fluxa coloratis aſtringunt carbaſa gemmis.
Quiq ſuas ſtruxere pyras:uiuiq calentes
Cōſcēdere rogos. proh quāta eſt gloria gēti
Inieciſſe manum fatis:uitaq repletos
Quod ſupereſt dōaſſe deis:uenere feroces
Cappadoces:duri populus nō cultor amāi:
Armeniuſq tenens uoluentem ſaxa niphatē
Aethera tangentes ſyluas liquere coatræ.
Ignotum uobis arabes ueniſtis in orbem
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras:
Tum furor extremos mouit rōanus oreſtas
Carmanoſq duces:quorū iā flexus in auſtrū

¶SVLPI. Quiq bi.īdiæ pp⁹os mōſtrat pli.n. in xiibait.ſaccarō & arabia fert:ſed laudabili⁹ idia.Eſt āt mel ex arūdinū ſucco collectū quo plurimū utūt.

Et qtigētes:regio hæc cathea appellat: i q̄ colit pul chritudo & puerorū mētū tīgūt & ueſtes & capilū: Stra.in.xv.docet cīgūtq ueſtes lineas zōis gēmatis.

Carbaſa:ueſtes ex līo. Carbaſus lini gen⁹ q,p ueſti b⁹& uelis ſæpe pōit. Fluſa:lūga. Quiq ſuas: hi ſūt apud gāgarides regio ptalis uocat: quū ad ſenectā puenere ſe ipos i rogos iniiciūt ut faciāt ſupis tāq ſa crū. Vide ſtraboné ubi de braginanis gymnetis & gymnoſophiſtis. Inieciſſe ma.ſa.iferre ſibi mortē.

Cappadoces: armēiæ maiori cōtermini & Euphra te diuiſi. Amani:aman⁹mōs ē q a ſyris ciliciā ſepat

Niphatē:armēiæ flu:pcipitē. Tenēs: accolēs. Co atræ: ciuitas ad pſidē ubi aera uicere ſūmū arboris haud ullæ iactu potuer ſagittæ ut ait Maro. Arabes pp⁹i i aſia iter iudeā & ægyptū. Mirati um. umbræ .n.q nobis ad occidētē cōuerſis deſtræ ſūt: illis ſiniſtre ut iqt Soli. ſūr āt iter æquoctialē & tropicū cācri duaſq habēt æſtates & totidē hyemes ſolſtitia q̄ttu or:& umbras dextras ſiniſtras ppēdiculari oriētales:ſed qñ citra tropicū uenerūt ſp habuerūt ſeptētriōales.

Oreſtas:pp⁹os i īdia:puto legēdū oretas q i īdia ſūt & nō idoꝝ līgua ſed ſed ſua loquūt. Carmanos:car mānia ultra pſiā regio. Flex⁹ē.n.ultra dimidiā ptē torridæ zōæ ubi terra ē mīto decliuior nīa meridiē uer⁹. ¶OMNIBO. Bibunt te.dul.ſuc.Soli.dicit:india q̄ pte paluſtris eſt arundinē creat: adeo craſſā ut inter nodiis ſciſſis lembi uicc uectet nautas:& in radicibus earū humor dulcis eſt ut ſuauitatē melleā imitet:q Lu ca.breuiter pſtringit. Etq c.c.m. idē Soli. dicit in indis:omnibus,plixa Cæ. eſt nō ſine fuco cerulei coloris: aut crocei:ſed cultus corpis in gemmis pcipuus eſt. Coſoratis gē.i.margaritis uerſicoloribus: nā habent gemmas,p fibulis:inde dicit aſtringunt:qa fibula ſtringit in humeris chlamidē. Fluxa car.i.tunicas lineas a ſinu fluentes. Qui ſuas.ſ.p.apud indos eminentiſſimū ſapientiæ genus eſt repletos uita ſtructis rogis & ac cenſis mortā accerſere uiui.n.ſe ſup rogos iniiciunt uoluntaria uorte uitā finientes. pli. Quanta & gloria: qa eminentiſſimū ſapientiæ genus eſt & religionis. Proh:cū admiratione legendū. Inieciſſe m.fa.i.pripu iſſe fata nolentia. Quod ſu.do.de. nā q uitæ ſuperat diis donare uoluerunt. Venere: ad auxiliū pō. Nō cul.du.a.unū ex reliquo ſeqt:nā qa durus eſt ideo nō colit. Amanus mons eſt q a ſyris ciliciā diſterminat: in quo eſt oppidū bomite.pli. Tenens:habitans. Niphatē.flu. eſt armeniæ uelociſſimus q tanta celeritate decurrit:ut ſecū ſaxa deuoluat. Coatræ populi indiæ:apud quos nemora ſunt tā,pcera & ſublimis celſitu dinis ut nec iactu ſagittæ tranſiri poſſint. Syluas tā:æthe.qa nō poſſunt ptranſiri cacumina arborū. Arabes pp⁹i ſunt orientis q qa habitant in oriente:iō admirati ſunt cū ueniſſent in occidentē:& uidiſſent umbras nō ire a ſiniſtra.nā his qui habitant in oriente cū ſol ad orcaſū tendit:umbra ſiniſtrorſū uergit:ſed habitan tibus in occidente ſicut nos:cū ſol tendit ad occaſū umbra dextrorſū uergit:ſicut apud ipſos: ubi dicit ma leū mōtē ſex mēſibus in auſtrū.i.in dexterā ptē uergere umbras & totidē mēſibus in ſeptētrionē. In orbē ig.i.in occidentē. Siniſtras: ut in oriente. Oreſtas: pp⁹i ſūt in rēotiſſima regiōe habitātes meridiē uerſus

Extremos:quia habitant meridiē uersu in extrema parte orbis:ultra quos nulla hominū inueniť habitatio. Carmanos:carmania regio est contermina persis quæ oppida habet zethym & alexandriā. pli. Aspicit arctō:bñ aspicit ursā sed nō totā:ergo hoc facit ratio orizontis. Orizontes autē dicunt fines. quoad oculi nostri prospicere possunt græcæ: termino latine Orizontes. n. duo sunt. s. sublimis & humilis:sublimis in arctico:humilis in antarctico:terra in medio est & sperica: qui iuxta orizontē sublimē incolunt nō possunt uidere eos qui in orizonte imo habitant:quia tumor terræ impedit: nec nos illos prospicere possumus: ideo dicit hos populos qui habitant in oriente meridiē uersus in orizonte depresso tumore terræ impediri: & parū admodū uideť septentrionū flexus. Flexus. i. uergens in meridiē:quia impedit tumor terræ sphericæ:quæ impedit oculos eorū:ne ad orizontē nostrū peruenire possint.

¶ SVLPI. Nō totā mergi tamē aspicit arctō. pli. inqt a flūine hitali septetriões primū nauigātibus apparuisse.. Arctus nec omnibus cerni noctibus nec totis unq. Velox: qa illis occidit nobis nō. Bootes: cuius lucidissima stella arcturus est. Exigua nocte: puopte noctis. Aethiopūq; solū: æthiopiæ ptē supple mouit. Quod nō pmereť: est. n. æthiopia iuxta mediā torridā zonā: extendit q; ab oriente hiberno ad occidentē hibernū ut Soli. ait: Astrologi aliter hunc locū intelligunt: dicunt q; signa zodiaci in duas ptes diuidi in cardinalia & regiones. Cardinalia dicunt signa in q̄bus incidunt solstitia & æquoctia ut Capricornus & Cancer. Libra & Aries. Regiones uero appellant inter media & sic æthyopia cū sit sub æquoctiali nō pmit ab aliq regione sed tantū a duobus signis ariete & libra Taurus ergo contingit ipsā pede exporrecto æquoctialē uersus: sic illi quos qdē superiore ratione refutaremus: & multorū auctoritate: sed qd opus cū a pede Tauri septentrionalis signi tangi nō possit. itaq; ut melius cū iis sentiamus censemus & Solinū & pliniū & reliquos emendandos & p orientē hiberno apponendū oriente uerno. Poli signiferi: zodiaci q circulus diuersos polos a polis mundi habet. Lapso poplite: externo crure: eo. n. gestu in signū conuersus est taurus quo europæ blanditus est ut facilius conscenderet. Vltima ungula: ultima ps ungulæ. Quaq; caput: hoc est Tygridis Enphratisq; accolæ. Tygris orit in regione armēniæ maioris fonte conspicuo in planitiæ loco nomē hellegosine est ipsius q tardior fluit diglito: unde concitať a celeritate Tygridis incipit uocari. ita appellant medii sagittā. Euphrates q orit in pfectura armeniæ maioris caranitide in monte aga seu capote. Nō diuersis: nō distantibus: Persis: orientalis regio iuxta cedrosiā. Quod potius sit nomē: quo nomine appellent & an tygridis & euphratis peat nomē. Spsus in agros: nā mesopotamiā irrigat more nili: & ideo dixit uice undæ phariæ. Fertilis: interptatio nominis q̄lis apud Virgi. exul pthus Euphrata. n. fertilitas dicit.

¶ OMNIBO. Lucet exigua: bootes est stella in minori ursa posita quæ plaustrū comitat nā sunt quædā stellæ quæ faciunt plaustrū: & bootes est quasi bubulcus qui plaustrū uehat qui græcæ uocat .i. custos ursæ: sed occurrit questio cur dicat uelox: cū Virgi. & alii tardā dixerint diuerso respectu uelox dicit tarda: tarda dicit quia magno temporis spacio magnā cæli partē discurrit: sed si cōsideremus tempus tarda uideť: si spacium q̄ percurrit uelox est: sed est alia ratio cur uelox & tarda sit quia respicit ad situ regionis. s. arabicū: uelox est quia totū arctophilacē. i. bootē uidere nō possunt: sed paruā eius partē: & quia cito occidit arabibus propterea uelox eē uideť: nobis autē quia nunquā occidit tardior uideť: nā a nobis semper uideť. & nunquā occidit: nisi cū aurora lucescit. Aethyopūq; solū: æthyopes duo sunt. s. in oriente & occidente. Solinus dicit hanc regionē æthyopū nō subiectā fore alicui signo zodiaci. nisi ungula tauri protenso pede illos pertingeret. Ratio est hæc. quinq; n. sunt zonæ: duæ extremæ frigidissimæ una feruentissima: sed inter has frigidissimas & mediā utrinq; duæ temperatæ sunt: quæ habitaaant a nobis sed significr circulus ita ambit obliquas has zonas ut nunquā perueniat ad hanc mediā & nunquā ad has frigidissimas redeat uicinus autē est sol his duabus modo magis modo minus: & cū antipodes facit æstatē minus apparet nobis e diuerso: cū ergo meridiē uersus positi sint æthyopes: circulus signifer excludit eos in oriente: & qui in occidente positi sunt nisi ungula tauri protenderet nulli signorū zodiaci subiecti essent: sed quia dixit poplite lapso respexit ad fabulā. nā iuppiter commutauit se in taurū: & captus amore europæ blāde ad eam uenit. quæ cū cæteris æqualibus flores colligebat. & poplite flexo puellam in tergū recepit & bosphorum mare traiecit deinde in signum tauri extendentis pedem translatus est in cælum. Signiferi poli. i. zodiaci ferentis signa.

Procederet ungula. s. meridiem uersus ubi sunt positi æthyopes. Poplite lapso. i. genu flexo quo gestu: sit. dum exciperet puellam. Quaq; caput: dicit etiam ex armenia ueniisse populos. Euphrates oritur ex armenia maiore. sub radicibus montis quem cathotem appellant ut mutianus: ut domitius corbulo ex monte aga receptisq; aliquot fluuius luctatur cum tauro monte. quem tandem apud elegeam scindit. & inter arabiam Comagenemq; pfluens mox babylona inter secat. & in mare erythreum influit ex eadem armenia tygris ortū habet a loco qui elogosine appellat: primum pigre fluit mox quum ad fines medorum peruenit rapidissimus est: unde nomē sumit: nam tygrim medi sagittam uocant influit in arethusam lacū oia pōdera sustinētē. transuectusq; resistēte tauro in pfūdū specū mergit subterq; lapsus ab altero eius latere erumpit

Aether: nō totā mergi tamen aspicit arcton.
Lucet & exigua uelox ibi nocte bootes.
Aethiopūq; solū quod nō præmereť ulla.
Signiferi regione poli nisi poplite lapso
Vltima curuati pcederet ungula tauri
Quaq; caput rapido tollit cū tygride ma/
Euphrates: quos nō diuersis totib⁹ edit ⟨gnus
Persis & incertū est tellus si misceat amnes
Q d potius sit nomē aqs sed sparsus in agros
Fertilis euphrates phariæ uice fungit undæ.

apud zoroandā eundēq; eē purgamenta demersa ostendunt:transit deinde in thesbitē lacū: & identidē abscondit rursusq; emergit mox diuisus insulā mesopotamiā complectit & in euphratē apud babylonios descendit: auctores pli. & Soli. Dicit poeta q; uterq; tantæ magnitudinis est q; si misceant in unū: incertū est uterq; eorū nomē obtinuerit:an tigridis an euphratis. Persis:cuius pars est armenia. Nō diuersis fontibus nā tigridis & euphratis fontes inter se distant solū stadiis duobus militis & quingentis Strabo. Sit nomē an de nomie euphratis appellet:an tigridis: Sed sparsus in agros:sed fertilis euphrates est: cū in agros fundit:nā cū euphrates mesopotamiā inundat illā fertilissimā reddit eodē tempore quo nilus ægyptū. Pharæ niliacæ:nā pharus insula ægypti est.

At tygrim subito tellus absorbet hiatu
Occultosq; tegit cursus:rursusq; renatum
Fonte nouo flumen pelagi nō abnegat ūdis.
Inter cæsareas acies diuersaq; signa
Pugnaces dubium parthi tenuere fauorem:
Contenti fecisse duos:tinxere sagittas
Errates scythiæ ppli:quos gurgite bactros
Includit gelido uastis hircania syluis.
Hinc lacedomonii moto gens aspera freno
Eniochi sæuisq; affinis sarmata moschis
Colchorū qua rura secat ditissima phasis
Quā chreso fatalis halis qua uertice lapsus

¶ SVLPI. Absorbet:nā occurēte Tauro mōte in spec umergit:subterq; lapsus ab altero latet eius erū pit:deinde rursus mergit in cūiculos. Nō abnegat: ipa tellus in mare.n.pricū exit. Diuersa:pōpeiana.

Dubiū neutri.n.fauebāt. Cōtēti se duleti qcrasso interēptores ro.rediisset ad duos duces quos ipi cōmisisset. Scythiæ po.i.bactriāi: schythia tanai diuidit:psq; eius in asia ps in europa est. Errātes: q̄tū in curribus uagātibus habitāt. Tinxere: ueneno infecere. Oui. in primo de pōto: q mortis sæuo gēnēt ut uulnere causas omnia uipo spicula felle linūt.

Bactros: fluuius in finibus scythicæ asiaticæ a quo bactra bactrorū regio & urbs & bactri &bactriāi populi nōiāt. Hircāia: in asia scythārū regio. Eniochi lacedēonii: eniochi in asia iuxta pōtū gēs fera q̄ ut pli.docet ab Amphito & Telchio Castoris & pollucis aurigis originē traxit. Sarmata:gēs in ima pte meotidis boreā uersus. Moschis: populis ad hircanū mare. Colchorū: iterū dixit colchis regio est iuxta pōtū. Phasis:colchorū flu. Ditissima:ppter aureū uellus. Halis:capadociæ flu.inter calibes decurrēs iuxta licastā ciuitatē insignis uictoria Māli uulsōis & cladē gallo grācorū. Cresso:regi lydorū. Fatalis:pnitiosus fato q̄tū eo trāsgresso regnū amisit:nā ut est apud iustinū quū babylōibus:quos Cyrus oppugnabat ferret auxiliū uictus est & in regnū refugit. Cyrus quoq; post uictoriā cōpositis in babylōia rebus bellū in lydiā trāstulit:& ibi Chressi exercitū fudit. Chressusq; ipse captus cōcessis urbibus;pximā matestati regiæ uitā degebat. Fatalis: cōsuleti apollinē Chresso ita respōsū est.Chressus pdet halim trāsgessus plurima regna.Siue ut dediuinatiōe Ci.ait Chressū halim penetrās magnū puertet opū uim. oraculoq; nō intellecto cōtra cirū se cōtulit.

¶ OMNIBŌ. At tigri:sed tigris defluēs p pthiā armeniā statim mergit: & p.xii. milia passuū subterrāeo metu;discurrēs tādē emergit. Nouo flu.pe.uidelicet maris rubri. Inter cæ.alii qdē populi seqbāt pō. sicut dictū est:soli uero pthi medios se inter utrūq; gessere ducē satis.n.habuere q; ex tribus ro.principibus duos feciss̄et occisso crasso cū exercitu. Acies:inter arma Cæ. Diuersa signa:s. pō. cōtra Cæ. Dubiū fauorē: qa neutrū secuti sūt:atq lustinus cū trogo pthos in castra pō.uēisse auxilio refert. Errātes:qa errabāt sicut nūdæ: nā plaustris uehebāt liberos & uxores: ubicūq; nox deprēhēdisset ibi habitabāt: ideo cāpestres schytæ ab horatio nūcupāt. Bactros:scythiæ flu.q hircanos fines includit:a quo populi circa habitātes bactriāi dicūt. Vastisq; hir.nā hircāia est syluestris & nēorosa & tigribus abūdās scythārū regio. Hinc:ab hac scythia. Lacedēonii:eniochi populi scythiæ ut dictū est supra:dicti ab auriga.nā. Rhecas & Amphistratus aurigæ Castoris & pollucis hāc regiouē tēuerūt:& a se nōinarūt:hos nūc lacedēoneos appellat poeta:qa a lacedēoniis Rheca& Amphristrato originē habēt. Moto gēs aspa fre.i. equo pugnātes. Sæuis: aspis bello. Affinis:uicinus. Sarmata:sarmatæ sūt scythiæ populi;quos græci saurōatas uocāt:unde iuuenalis. Vltra sauromatas: sūt autē populi q ex,pfūdo paludis meotidos incipiētes regiōes uersus boreā itinere dierū .xv. incolūt exilē qdē ac tēuē sed felicibus & infelicibus arboribus abūdātē q fecudū pli.de medorū sobole sūt & florus. Sarmatæ inqt nihil pter niues rarasq; syluas habēt: qbus est tāta barbaries q; pacē nō intelligūt. Moschis: populi sūt scythiæ uicini sarmatis. Colchorū q̄ru. phasis flu.de armēia fluēs. q pterlabit colchos p quē argonautæ cū iasōe ingressi sūt ad colchos.Oui. vii.metha. Multaq; ppessi claro sub iasōe tādē Cōtigerāt rapidas limosi phasidos undas:est etiā phasis urbs colchoꝝ emporiū.Strabo. Ditissima regio.n.colchorū amœnissima est fructibus & fabricādis nauibus oportuna:lino.canobe:certa:pice.fecūdissima. Mel tamē frequētius amarū est. Fatalis:respicit historiā.nā Cressus cū bellū Cyro psarū regi inferre paret apollinis oraculū scisitatus est quē:nā excitū eēt habiturus:respōdit oraculū ambigue sicut cōsueuit. Chressus pdet halim trāsgressus plurima regna. Chressus in fauorē suū hoc horaculū apollinis accepit. Chressus: rex lydiæ. Perdet p destruet: sed oaculū amittet intelligebat:qa uictus est a Cyro magna pugna:& in regnū suū trepidus refugit: seq; in sardim metropolim regni sui recepit:& Cyrus obsediss̄et eā ad extremū & ipm regnū & regē in potestatē suā redegit:fatalis igit fuit.i.pnitiosus: Halis:fluuius est pōti: & orit ex radicibus Tauri mōtis:& defluēs p capadociā disiungit olim regna lydiæ a pisis:q etiam teste Herodoto uersus boreā exiens in euxinum pontum desinit:unde Oui.de ponto ostendit. Vnde q; hic scythico misceutur flumina p ōto influit & multo uertice totus halis.

¶SVLPI. Tanais:a tanao scythaꝫ rege dictus ex rhipheis montibus fluens ex arctoo in orientē sarmatas schythasq; irrigat.idē in meridiē uersus suscipit a meothide post Euxinū pontū ingredit iuxta Theodosiā urbē. Ampliat:dilatat:nā quū flectit asiā uersus europa fit latior:quū uero europā uersus asia ampliorfit Quaq; fretū:bosphorū cymmericū dicit:& auxinū ex quo meothidis paludis unda emittit in propontidē Eggerit:emittit: Torrens fretū:uelox mare & præceps q; fluit nunquā tamē refluit. Pontus: euxinū mare. Herculeis auferī gloria metis:imminuit laus de mediterranei maris immissione qui etiā ab euxino uideī oriri:nā semper in propontidē fuit.Legimus tamē in extremis ripis Tanais apud robosteros termi nū eē itineris Alexandri macedonis aris ab eodē impositis signatū. Metis: terminis & columnis hercu lis quarū altera est in extremo bethice:altera in aphrica:hæc calpe illa abyle nominat sunt autē duo montes quos olim ixnctos hercules dicit dirimisse:& in terras oceanū misisse. Gades autē insulæ sunt & oppidū ad hostrū nostri maris q; gaddir & Tartessus etiā appellat. Hinc & sidoniæ: uenere & qui a sidoniis traxere originē. Arimaspe: populi in scythia asiatica ultra meotidē qui ut li.iiii. docet herodotus unū oculū in fronte habent & cū grypibus smaragdos & aurū custodientibus bella gerunt dicti ab arimo & spu quæ lingua scythica significant unū oculū. Arius: scytiæ populus. Massagetes: in scythia populi: qui pugnantes in sarmatas & per deserta uagantes ex imis pedū equorū detractū sanguinē bibunt.Claudianus in Rufinū & qui cornipedes in poculā uulnerat audax massagetes: Geloni in scythia populi:agelono herculis filio dicti.Virg.in secundo Geor. pictos appellat. in tertio ait Bissaltæ quo more solent acerq; gelonus.Quū fugit in rhodopē atq; in deserta gethaꝫ Et lac concretū cū sanguine potat equino. Nō quū: nec cyrū nec xerxē nec agameno na tot subse habuisse milites inqt:quot in pō.auxiliū conueniebant. Quū:quando: Cyrus: persarū rex qui contra Chressū lydiæ regē se contulit. Deducens agmina regnis meoniis: ducens exercitū in lydiā:lydia .n. quæ a lydo tyrrheni fratre est dicta ante meonia uocabat. Perses .i. xerxes persiæ rex qui græciæ bellū inferens qui quies mille milia & ducenta octoginta milia hominū septingentosq; & sexaginta ut scribit Herodotus habuit. Nauiū quoq; decies centum mila numero ut ait Iustinus: Telis effusis: iussit singulos singulas sagittas emitere & sic milites numerauit. Fraterniq; ultor amo. hoc est Agamēnō in troiā proficiscens qui helenā menelai fratris uxorē a paride raptā ulciscebat. Quū:quando. Tantis:tot pindarus inquit bissseptē uenere minus q; mile ducente.Ordo est.Tot reges nō habuere unū ducē quū cyrus &c.

Rhipheo tanais diuersi nomina mundi
Imposuit ripis:asiæq; & terminus idem
Europæ: & mediæ dirimens confinia terræ
Nunc huc nūc illū qua flectitur ampliat orbē
Quaq; fretū torrens meotidas egerit undas
Pontus & herculeis auferitur gloria metis.
Oceanūq; negat solas admittere gades.
Hinc & sidoniæ gentes auroq; ligata
Substringens arimaspe comas:hic fortis ariq;
Longaq; sarmatici soluens ieiunia belli
Massagetes quo fugit equo.uolucresq; gelōi
Nō quum meoniis deducens agmina regnis
Cyrus & effusis numerato milite telis
Descendit perses,fraterniq; ultor amoris
Aequora quū tantis percussit classibus unum
Tot reges habuere ducē:coiere nec unquā
Tā uariæ gentes cultu:tam dissona uulgi
Tra tōt i mensæ comites missura ruinæ.
Exciuit populos & dignas funere magni
Exequias fortuna dedit.nō corniger hāmon

Coiere:conuenere in unū. Cultu:habitu. Ora:linguæ. Missura comites ruinæ:immissura socios cedi. Exciuit:commouit: Exequias pompā. Funē:morte. Nō corniger ammō: omnis aphrica etiā misit auxilia.ammō iuppiter in formā arietis in libya colit constitutus a baccho qui ariete duce fontē sitiēs adinuenit Ammō autē arena,interpretat. de eo libro nono dicendū uberius.

¶OMNIBO. Tanais.fluuius fert de septentrionis ptibus nilo contrarius:nō tamē p diametrū:ut qdā putant sed orientalior:originē ut ille incertā habens. Qua.s.ea pte habitantes. Rhiphei:montes sunt septentrionis. Ripis mū.ripis asiæ & europæ:anais.n.asiā ab europa disterminat. Mediæ ter. in q̄ medias ipe est. Ampliator:qa q̄ pte incuruat in asiā auget europā:q̄ pte incuruat i europā:illic asiā auget. Hinc:ab europa. Illinc:ab asia. Pontus ege.f.s meotidis undas:qa tanais flu.nō prius in meridiē uergit q̄ recipit a meotide palude q̄ adeo longe lateq; amplificat ut ab ignaris p̄grandis maris sinus credat. Pontus: euxinus. Meotidas un.qa ripis meotidis paludis apud boroastras ab Alexandro terminus itineris sui positis aris de signatus est. Auferī glo.me.h.qa nō solū hercules in oceano gades posuit: sed etiā Alexander in meotide palude terminū statuit. Oceanūq; ne .i. negat oceanū solas gades accipe: qa & in meotide palude Alexander terminū posuit & gades. Arimaspe:arimaspus flu.est aureis fluens arenis quē scythæ colunt:& quia auro abundat:ideo circulis aureis crines nectunt in coronæ modū. Hinc:a scythia. Arius: hi omnes sunt populi scythiæ. Massagetes sol.ie.sar.bel.e.q.su. qa uidelicet hi fugientes sæpe hostes ad lassitudinē ducunt. neq; commeatibus indigent:sed lacte & sanguine equino nutriunt. papi. Lactea massagetæ ueluti quū poculā fuscant sanguine puniceo. qui mos etiā sarmatarū fuit:ut plinius.& bisaltarō:ut Virgi.& concanorū ut Hora.in carminibus testat. Belli sarmatici .i. bellū q; contra sarmatas gerit. Volucres geloni: populi scythiæ a filio Herculis.Gelono appellati.Herodotus. Nō cū mennoniis: per similitudinē exaggerat exercitū G.pompei dicens nunq̄ ante fuisse exercitum:in quo dux pluribus regibus imperaret q̄ nunc pompeius im

perabat. Non cyrus:nō Xerses:non Agamēnon:tot manibus bellum ante gesserunt. Ordo est:tot reges non habuere unum ducem. Ducens agmina.i.inferens bellum parthis & babylonis. Mēnoniis re.i.mēnon indiæ rex fuit:& aurotæ filius:& parthia pars indiæ:qua bellos Cyrus inuasit cum babyloniam cœpit urbem a Semirami conditam in diuersos meatus Euphrate diuiso. Herodotus autem optime describit obsidionem hanc:qua urbē babylone Cyrus:& dicit nulla ui urbem capi potuisse:nisi hoc feciſſet Cyrus quod operis adeo magnum laborē perfecit:ut apud posteros plus admirationis habituꝫ se crederet:nam Euphratem qui p̄terlabitur hanc urbem in duos alueos diuisit ut deficcaret alueū & tenuitate aquæ ad deditionē ueniret cogeret babylonios:dicit ergo quo tempore bellum gessit cyrus cum babyloniis non duxit secum tot reges quot pompeius. Xerxes:nec xerxes habuit tot reges cum ille descendit in græciam tāta multitudine militum:ut eos sagittis missis numeraret. duobus autem modis exercitum suum dinumerauit:nam si singulos dinumerare uoluisset tempus non uacabat. primo septum quoddam costruxit Dorisco nomine centum uiginti milia hominum capientem:deinde iubebat milites ingredi & quotiens replebatur locus ille notari iubebat:alter modus. nam iussit omnes mittere sagittas i unū locum:deinde sagittas numerare iussit. Vltor:agamēnon:non habuit tot reges. Fraterni amoris:Menelai fratris sui:nam uxorem illius helenam abduxerat paris. Vltor:quia potentissimam urbem Troiā totius asiæ euertit:cum ulcisci uellet iniuriam fratris. Coiere:conuenere. Tam uarium gentes:uidelicet cultu & linguis: ut locis erant diuersæ. Tot immensa:hoc fuit:quia fortuna uoluit ut dignas consequeretur exequias pompeius: & quoniam perituꝝ erat uoluit ul ipse qui totum orbem domuerat cum toto etiam orbe terrarum periret. Non cessauit:cum his etiā mauritani omnes & matmarici ad pompeium uenere. Corniger hāmon:ex ea parte lybiæ multi uenerunt in auxilium pompeii ubi colit iuppiter in forma arietis. cuius diuinationem & oracula plurimum uenerabant antiqui:teste Strabone lib. xvii:sed earum rerum maxima accessit negligentia:nam romanis Sibyllæ responsa satisfaciebant:& etrusca diuinatio:per auguria:per exta:& iouis signa:nisa non ut apud delphos & branchidas uerbis dabantur:sed magna ex parte nutu & signis:& dicitur ab αμ μόσ quod significat harenam: nam iuppiter & populo suo sitiēti per lybiam iter facienti in formam arietis pede pulsauit harenam ubi primum fons exiuit:unde bacchus patri suo ioui templum condidit. Gorniger:in formam arietis.

Mitter marmaridas cessauit i arma cateruas
Quicqd ab occiduis libiæ patet arida mau
Vsq; paretonias eoa ad litora syrtes. ris
Accipet fœlix:ne non semel omnia cæsar
Vincendū pariter pharsalia præstitit orbē.
Ille ubi deseruit trepidantis mœnia romæ
Agmine nubiferam rapto sup euolat alpem
Cumq; alii fame populi terrore pauerent
Phocais in dubiis ausa est seruare iuuentus
Nō graia leuitate fidem. signataq; iura
Et causas nō fata sequi. tamen ante furorem

¶SVLPI. Marmaridas:Marmarid æ a phere domi ferme regiōe:ad syrtim usq; maiorē porrecti sunt. Quicqd .i.quātūcūq;. Mauris:qui sunt i ultima aphrica occidentem uersus. Paretonias:paretonium oppidū cum portu quadraginta fere stadiorū ad syrtim maiorē est. Eoa:ad orientē uersa. Præstitit.cōcessit. Ne nō semel acciperet oia:certe ut semel una uictoria oia occuparet conuenit in phasalia totus mūdus. Ille ubi:infectis his q̄ in urbe agere destinauerat cæsar in ulteriorē galliā profectus cognouit iubiliū Ruffum p̄fectū & Domitiū ad occupādā massiliam a pōpeio missos nauibus actuariis septē. Præmissos etiā legatos massilienses domū nobiles adolescētes quos ab urbe discedēs pōpeius erat adhortatus ne noua cæsaris officia ueterem suorū beneficiorum in eos memoriā expellerēt. Quibus mādatis acceptis massilienses portas cæsari clauserunt. Albiciſq; ad se aduocatis:frumento ad uecto officiniisq; armorū in urbe istitutis muros classem & portas reficiebāt. ex Cæsaris cōmentariis. Agmine rapto:exercitu celeri: Nubiferam:altam sustinentemq; nubes. Supereuolat:raptim trāscendit. Alii:populi galliæ & hispaniæ ciuitates. Fame:cæsaris. Phocais iuuentus.i.massilienses qui a græcis phocensibus sunt oriundi. Illi enim a persis afflicti ad hostia rhodani cōmigrantes massiliam peroso in loco cui portus subiacet constituerunt. In dubiis:rebus. Non graia leuitate:leues enim suapte natura sunt græci & inconstantes. Iura signata: fœdera scripta quæ cum populo romano habebant. Causas:rationes iusti & equi. Non fata:non fortunam successumq; cæsaris. Ante:uidelicet q̄ integræ fidei specimen darent & periculum facerent.

¶OMNIBO. Marmaricas cateruas:nam marmaria appellatur regio:ubi positū est templum iouis ammonis. Quicquid:subaudi non cessauit mittere. Libyæ:nominatiuus græcus. Arida.i.penuria aquæ laborans. Paret.i.iacet planitiæ magna. Ab occiduis mauris:incipiens ab æthiopibus occidentalis:nam mauri occidui sunt & æthiopes:duæ enim sunt æthiopiæ.s.orientalis & occidentalis. Mauris occiduis.i.a mauris qui sunt iuxta æthiopas occidentales. Paretonias syrtes.i ægiptias:nam syrtes aphricæ respiciunt ægyptum. Est autem Paretonium urbs ægypti & portus ingēs quadraginta fere stadiorū. Strabo. Eoa:orientalia. Acciperet:felix:fortuna quæ faciebat cæsari effecit ut uniuersum orbē haberet in thessalia quē una pugna uincere posset. Ne non.i. ut acciperet omnia. Semel.i.una pugna uincere uniuersum orbem. Vincendn pariter:quia fortuna uoluit uti pharsalia totus terrarum orbis congregatus ab ipso cæsare uinceretur. Pariter.id ē una acie simul uinceret. Ille ubi deseruto: postq̄ dinumerauit:quæ magno pompeio auxilia tulerunt. Nunc redit ad cæsarem dicens quid fecerit post quā ex ærario pecuniam sustulerit:ut militibus stipendium tribueret. dicit enim illum constituisse in hispaniam proficisci:ut prouinciam illam opibus ac uiris abundātem subigeret:nam id maximum uictoriæ momentum fore putabat:si hispanias in suam potestatem redigeret:quod facile se facturum existimauit q̄ petreius & Afranius tam & si magnos exercitus haberent:tamen minime duces idonei uidebantur. Ille:cæsar. Trepidantis:romæ:spoliato ærario timentis. Nubiferam.i.altam quæ nubes transcēdat:idest transit i galliā transalpinam: ut in hispaniā

tendat:nã eã ꝓuinciã in ptãtẽ ſuã redigere uolebat:ꝙ maximũ uictoriæ momentũ fore putabat:id q̃ta aſtutia ꝓfe
cerit Cæſar hoc deꝓhendi põt.dicebat enĩ uado ad exercitũ ſine duce:& reuertar ad ducẽ ſine exercitu.Cũꝙ alii fa
me:cũ alii populi metu ſe dederãt cæſari :ſoli maſiliẽſes inũti ſunt q fidẽ ſenatuĩ populoꝙ ro.ſeruarẽt:& in oĩ offi
cio ſuo:ꝓmanerẽt. Terrore:Cæſaris q oĩa ferro ſubigeret. Phocais iuuẽtus:phocis ciuitas græciæ fuit quã a bar
baris inuſtã & crematã deſeruere ciues:& diu nauigãtes ĩ galliã uenerũt:ubi Maſſiliã cõdiderũt ſupra rhodanum.
Eſt aũt maſſilia:ut oñdit Stra.petroſo ĩ loco ſita:cui q̃dẽ portus ſubiacet:ſaxũ:uidelicet in theatri formã:ad auſtrũ
ſpectans:urbs uniuerſa pulcherrimis circũcincta mœnibꝫ:magnitudĩe eximia:ĩ cuius arce epheſiũ & apollinis del
phici tẽplũ cõditũ eſt. Nõ graia leuitate.i.incõſtãtiaꝙ graiorũ ẽ propria. Signataꝙ iura.i.ſcripta in marmore aut
in ſculptura ære:ſignificat fœdera:ꝙbus populi romani ſocii & amici facti erãt. Cauſas:iuſtas.ſ. Nõ fata.i.fauorẽ:
licet fortuna ſecunda uteretur. Cæſar:tñ iuſtiorẽ cauſam ſenatus populiꝙ ro.q̃ Cæſaris credebãt. Tamen ante fu
rorẽ:q̃uis ſeuere in fide ꝓſiſterent Maſſilienſes:tamen uoluerunt tentare oratiõe leni ut ſi quo modo poſſent ani
mum cæſaris placarent anteq̃ plane ſe cæſari aduerſos oſtenderent. Ante.ſ.q̃ excluderent cæſarem.

Indomitũ : duramꝙ uiri deflectere mentem
Pacifico ſermone parãt:hoſtemꝙ ꝓpinquũ
Orant:cecropiæ prælata fronde mineruæ.
Semp in externis populo cõmunia ueſtro
Maſſiliã bellis teſtatur fata tuliſſe
Cõprenſa eſt latiis quæcũꝙ annalibus ætas
Et nũc ignoto ſi quos petis orbe triumphoſ
Accipe deuotas externa in prœlia dextras.
At ſi funeſtas acies:ſi dira paratis
Prœlia diſcordes:lachrymas ciuilib⁹ armis
Secretũꝙ damus: tractẽtur uulnera nulla
Sacra manu. ſi cœlicolis furor arma dediſſet
Aut ſi terrigenæ tentarent aſtra gigantes.
Nõ tamen auderet pietas humana uel armis
Vel uotis ꝓdeſſe ioui:ſortiſꝙ deorum
Ignarum mortale genus:ꝓ fulmina tantum
Sciret adhuc cœlo ſolum regnare tonantẽ

CSVLPI. Indomitum furorem:inflexibilem iram & i
petum. Duram:pertinacem. Prælata fronde mineruæ:
mos legatorum erat oleam ſignum pacis geſtare & prætẽ
dere. Virgilius.in.vii.Centum oratores auguſta ad mœ
nia regis ire iubent ramis uelatos palladis omnes. Pro.
pinquum. aduentantem enim cæſarem procul ab urbe
adierunt. Mineruæ cecropiæ:palladis athenienſis quæ
oleam adinuenit. Semper im externis:habet hæc oratio
latentem diſſuaſionem belli ciuilis & fidelis decreti maſſi
lienſium honeſtam expoſitionem. Ea eſt ſe fidos pop.ro.
ſocios nolle bellis ciuilibus immiſcere:licereꝙ cæſari de
poſitis armis maſſiliam ingredi:quam ſi ſtatuerit oppu
gnare certum ipſis eſſe quæꝙ aſperrima pro ſeruãda fide
& liberrate perpeti uelle. Totaꝙ ad placandum Cæſarem
tendit oratio. Exordium ſumitur a beniuolentia per anti
quæ ſocietatis & fidei uerecundam commemorationem
& promptitudinem ad præſtandum officium. Omnis
ætas:omnis antiquitas quæ romanis continetur hiſtori
is:Annales ſunt hiſtoriæ per annos notatæ ut docet Gelli
us libro quinto. Fata communia:communem ſucceſſũ
& aduerſitatem. In externis:contra exteros alienoſque
geſta. Triumphos:uictoriam ex qua triumphaturus.
Ignoto orbe.ignotis gẽtibus. Dextras:deuotas: iuuen
tem deputatam. Funeſtas:mortiferas luctuoſas. Diſcor
des:uos. Damus lachrymas:miſeret nos & deflemus.
Secretum:ſeceſſum quo confugiant ciues qui uolunt eſſe ab illis immunes. Tractentur:accingantur & inferan
tur. Nulla manu:non aliqua noſtrum. Sacra uulnera:execrabilia:hoc eſt non geramus in romanos ſceleſta bel
la. Si cœlicolis:argumentantur a ſimili quod tantis bellis externi ſe immiſcere non debeant. Nã ſi dii diſcordes
inter ſe pugnent:aut ſi in eos gigantes inſurgant tamẽ homines licet pii præ ſtupore & ignoratione uictoriæ nõ
auderent fauere ioui. Furor:ira diſcordia. Cœlicolis:per hos ſenatum per gigantes Cæſarem intelligit. Terri
genas:fuerunt enim terræ titaniſꝙ filii. Tentarent aſtra:oppugnarẽt cœlum. Pietas humana:homines pii. Vo
ris:apertis deſideriis. Sortis:ſtatus & fortunæ. Sciret per fulmina:ex fulminibus intelligeret. Solum tonantẽ
iouem per quem uidetur pompeium indicare qui erat in ſenatu primus & belli dux.

COMNIBO. Hoſtemꝙ propinquum.i.cæſarem uicinum:iã enĩ aduentabat urbi Maſſiliæ. Prælata fróde mi
neruæ.i.oliuæ q̃ ſignum eſt pacis. Mineruæ:palladis:nam ipſa pallas fuit:quæ percuſſa terra ꝓtima edidit oleam
Vir.Oleæꝙ minerua inuentrix. Semper in externis:in deliberatiuo genere & conſtitutione iuridiciali abſoluta
hæc oratio poſita eſt:deliberatur utrum ſe cæſari coniungant an ne. Eſt aũt conſtitutio iuridicialis abſoluta eſt:ui
delicet iniuſtum eſt ſe cæſari coniungere:ideo licet nobis a bello ciuili abeſſe abſoluta eſt.quia nulla extriſecus cã
ſumpta:iuſtum dicunt quod faciunt.nam cõiungere ſe Cæſari iniuſtum eſt:licet igit nobis a bello ciuili abeſſe:
partes effectus proemii ſunt:qa captãt beniuolentiã a perſona ſua:cum officium ſuum ſine arrogãtia oſtendunt.
Semper in externis:ſenſus eſt. Oẽs hiſtoriæ & quæcunꝙ annalibus continent:declarant nos po.ro. ſemp fuiſſe
cõiũctos. Ordo eſt quæcũꝙ ætas ẽ cõꝓhenſa latiis annalibus teſtat Maſſiliã tuliſſe fata cõia ſp po.ro. in externis
bellis. Externis bellis.i.quotiens bellum geſſiſtis contra externos o romani. Fata cõia:fortunam communem
ſiue bonam ſiue malam. Quæcunꝙ ætas.ideſt cuiuſcunꝙ ætatis res geſtæ quæ continentur in italicis hiſtoriis.
Et nũc ignoto:& nunc idẽ facere parati ſumus:ſi uis iuuentut ũarmatã ducere contra hoſtes externos po.ro. Et
nunc:ſicuti ſuperiori tempore. Deuotas deſtinatas. Quos triumphos:aliquas uictorias. At ſi funeſtas acies:ſed
ſi uultis bella inter uos gerete:oramus patiamini nos ab hoc ciuili bello abeſſe:ne manus noſtras in ſanguine ue
ſtro polluamus quem ſocii omnes uereri deberent. Dira prœlia.ideſt quæ geruntur inter propinquos & ci
ues & filios & patres. Lachrymas damus:liceat nobis abeſſe & deplorare fortunam & caſum ueſtrum. Secre
tumꝙ damus.i.uolumus ſeceſſum & receptaculum eſſe diſcedentibus a bello ciuili. Sacra uulnera:ideſt uerẽda

a ſociis:quia ſocii uerẽri deberent ne uulnus inferant principibus romanis:aut ſacra. ideſt execranda. Tractentur:ſcilicet a uobis. Nulla manu:nulla ope auxilioq; ſociorum. Si cœlicolis.arguit ab obſeruantia: nam ſuaſſio & diſſuaſio habent locos a partibus honeſti neceſſarii facilis delectabilis utilis.Sumit igitur argumentum ab obſeruantia:quæ eſt pars una iuris naturalis:obſeruantia eſt per quam homines aliqua dignitate excedentes cultu & honore coli debent:oſtendit enim debere ſocios cultu & honore proſequi romanos & a ſimili exornat hãc argumentationem.Si dii inter ſe bellum gererent:non eſſet æquum homines his uel illis ſe adiungere. uereri enĩ debemus deos:cõparantur cõani diis:quẽadmodũ arma ſumere cõtra deos non æquum eſt eodem modo romanos inſtar deorum ſocii & amici timere debent: & potius uereri eos q̃ ſe illis adiungere. Si cœlicolis:ab obſeruãtia arguit:uos o romani nobis eſtis tanquam cœlicolæ:& quam obſeruantiam habẽt homines erga deos: eadem ſumus erga uos habituri ſed diſcordibus diis nemo auderet arma coniungere:ergo nec quiſquam concurrentibus ro.ſe ad bellum adiungere debet:ſed procul abeſſe. Tamen quanuis dii eſſent. Ignarum ſortiſq;ideſt neſciens quæ nam ſit ſors deorum. Fulmina:quia cum fulmina auditet tunc ſciret iouem in cœlo regnare.

Adde quod innũeræ cõcurrũt undiq; gẽtes.
Nec ſic horret iners ſceleꝝ contagia mũdus
Vt gladiis egeãt ciuilia bella coactis.
Sit mens iſta quidẽ cũctis:ut ueſtra recuſent
Fata:nec hæc alius cõmitat prœlia miles:
Cui nõ cõſpecto languebit dextra parente:
Telaq; diuerſi prohibebũt ſpargere fratres.
Finis adeſt rerum ſi non commititiſ illis
Arma qbus fas eſt:nobis hæc ſũma precãdi
Terribiles aquilas: infeſtaq; ſigna relinquas
Vrbe ꝓcul noſtriſq; uelis te credere muris
Excludiq; ſinas admiſſo cæſare bellum
Sit locus exceptus ſceleri magnoq; tibiq;
Tutus ut inuictæ:ſi fatum conſulat urbi
Fœdera ſi placeant:ſit quo ueniatis inermeſ.
Vel cũ tanta uocent diſcrímina martis iberi
Quid rapidũ deflectis iter: nõ põdera rerũ
Nõ mométa ſumus. nunq; fælicibus armis
Vſa manus patrie primis e ſedibus exul
Et poſt tranſlatas exuſtæ phocidos arces
Mœnibus exiguis alieno in littore tuti

¶SVLPI. Adde:earum gentium temeritatem accuſat quæ bellis ciuilibus ſe ſponte immiſcent. Iners:uilis & inofficioſus. Horret contagia ſcelerum: timet corruptionem belli ciuilis. Coactis gladiis:compulſis militibus.

Sit mens iſta quide m::in ſui propoſiti commendationẽ optant omnes in eadem eſſe ſententia. Mens iſta: propoſitum ſimile: Recuſent ueſtra fata:nolint nos interimere. Alius:externe:ſed uos ipſi inter uos pugnetis: nam ſtatim præ neceſitudine quæ inte uos eſt ceſſabitis. Cui:certe unicuiq;. Diuerſi:oppoſiti. Fratres:nominandi eſt ſed rurſus ſupple in accuſandi. Finis adeſt rerum ceſſabunt bella ciuilia. Illis:externis. Fas eſt:licet in uos ſeuire. Hæc ſumma:hæc breuis collectio eorum quæ ꝓcaturi te ſumus ut relicto exercitu inermis ingrediare. Infeſta:hoſtiliter uenientia. Credere:committere te & fidere. Excludi:repelli:& extra manere. Admiſſo cæſare: ſuſcepto a nobis. Sit locus:perſtat in eo ut Cæſſari diſſuadeat ſe hoſtem non eſſe: Exceptuſ:liber & exemptuſ a bello. Fatum:fœlicitas. Conſulat urbi:prouideat romæ. Fœdera ſi placeant:ſi eritis fœdus & pacem inteꝛ uos inituri. Sit:ſuperſit hic locus. Veniatis: uenire poſſitis. Vel cum tanta:ab honeſtiori & utiliori argumentatio. Diſcrimina:pericula. Martis iberi:ne uetus põpeii exercitus qui in hiſpania eſt galliam occupet. Deflectis: declinas ad nos cum illuc acceleres. Rapidum: accelera tum. Non ponderatattenuant rem ſuam ut digni negligi uideantur:non enim ſunt hi in quibus ſiue foueant ſiue repugnant belli pondus conſiſtat præſertim cum in armis ſint infelices. Momenta:impulſiones & efficaciæ. Manus exul:multitudo profuga ab antiqua in græcia patria.Horatius:Nulla ſit hac potior ſententia phoceorum. Vult profugus exécrata ciuitas Agros atq; lares patrios habitandaq; fana:feris reliquit & rapacibus lupis. Exulſis:a Xerxe & ab ipſi in nouas ſedes migrare conſtituentibus. Exiguis mœnibus:paruo oppido. Eſtq; ordo & poſt tranſlatas acies phocidos exuſte:nos quos ſola fides illuſtrat ſumus tuti in mœnibus.

¶OMNIBO. Adde ꝙ innumeræ:arguit a neceſſario a contrario:quia quemadmodum ille qui ſuadet arguit a neceſſario:cum aliquid faciendum eſſe dicit:quia ſit neceſſitas:ita qui diſſuadet arguit a neceſſario a contrario quia non ſit neceſſitas. Non uſq; adeo inquit gentes horrent bellum ciuile:quin ſint plures populi bello q̃ nos:ergo nulla neceſſitas eſt quæ cogat nos maſſilienſes inuitos in bellum coniungi. Concurrunt:ad uos ſponte ſua. Iners:ignauus in bello. Contagia ſcelerum:ut maculent ſe ſcelere bellorum ciuilium. Egeant gladiis:quia populi ſponte ad bella concurrent non eſt neceſſe nos trahi inuitos in prœlia. Sit mens iſta:arguit ab utili: utile: ne uobis cum populi arma coniungant:nam ſi nemo uobis arma coniungeret tunc cum ciuis ciuem:pater filiumefili us patrem:frater fratrem uiderit:arma comprimet:nec erit qui audeat tantum ſcelus committere:ut primus bellũ ciuile incipiat:ex quo ſequitur ut tam tetri:tanq; nepharii belli iſiſtet finis. Fata:fortunas. Alius miles.ideſt nullorum prœlia ſequantur. Cui non:ſi ciues cum ciuibus:parentes filiis coniuncti fuerint:quis erit qui audeat arma miſcere:ergo finem habebunt bella ciuilia. Languebit:torpeſcet. Conſpecto:uiſo patre nemo eum uulnerare audebit. Finis adeſt rerum.ideſt finis eſt bellorum ciuilium:ſi non conceditis arma externis. Arma quibus eſt fas:ideſt externis:tunc enim bellum locum habebit. Hæc nobis ſumma: Maſſilientium legati hic ſe gratos oſtendunt.ꝙ uidelicet Cæſarem recipere uelint dimiſſo tamen exercitu:qui de ſe benemeritus fuerat: nam deuictis gallis maximis uectigallibus aucti fuerunt maſſilienſes o Cæſar:ut nos beneficiorum gratos intelligas placet ut dimiſſo exercitu ipſe ingrediaris mœnia noſtra. Credere:committere. Excludiq; ſinas:arguit a parte ho

nesti ab ea parte quam Cicero par appellat.par est q̄ inter omnes æquabile esl:uidelicet ut omnes pacis rationem habeant:nos ergo hanc pacis rationem habere uolumus:ut si ciuitas nostra receptaculum tibi & pompeio: ubi de pace tractare possitis. Sit locus.scilicet ciuitas nostra. Exceptus:remotus a scelere. Tutus locus:uidelicet ciuitas nostra ad quam uos recipientes tuti esse possitis. Fatum si consulat: si fata uoluerint consulere paci urbis romanæ paratus sit locus tibi & pompeio pacis auctoribus: Vrbi inuictæ:scilicet romæ quæ a nullis externis uinci potuit. Fœdera pacis:inter uos. Sit.scilicet urbs nostra. Vel cum: a partibus prudentiæ arguit: quæ sunt tres: memoria: intelligentia: & prouidentia:primo ab intelligentia arguit.nam prudentis est maiora minoribus anteponere cum bellum hispanum sit maius quam oppugnatio massiliæ o Cæsar:quid ē cur nō omissa oppugnatione massiliæ debeas ad bellum hispanum proficisci. Cum tanta uocent:o Cæsar cum ite festinas in hispaniam:quid non relicta massilia properas in hispaniam:quod maioris est momenti. Deflectis: declinas.

Tanta discrimina:tanta bella & certamina. Martis iberi:hispani belli. Non pompei:quia comparatio belli hispaniensis:nos non sumus pondera belli. Nec sumus momenta.scilicet non sumus utiles bello: qui semper infeliciter dimicauimus. Nunquam fœlicibus armis.a partibus memoriæ arguit o cæsar non debes nos irati bi facere socios in bello ciuili:qui semper infelices fuimus in bellis.ergo a partibus prudentiæ.ideſt memoria.nā memoria præteritorum facit ut futura prouideamus. Et post translatas postquam barbari urbem nostram incendio cremarunt: semper animus noster infelix fuit: & hanc urbem posuimus in ripis rhodani sola fide tuti fideles igitur se Cæsari ostendunt ut sibi parcere uelit. Manus patriæ:urbis nostræ. Post arces: postquam sedem e græcia transtulimus in galliam. Exuctæ:a barbaris:cum Xerxes penetrauit in græciam. Menibus exiguis.s.compatione urbis phocidos. Littore alieno:scilicet rhodani.

TSVLPI. Sola fides:semper enim fide clari fuere. Liuius in secūdo belli punici:Nec hospitale quicquam peccatum ue satis prius auditum quam massiliam uenerunt.

Illustrat quos sola fides si claudere muros
Obsidione paras. & ui confringere portas.
Excepisse faces tectis & tela parati.
Vndaq; raptos auersis fontibus haustus
Quærere. & effossam sitientes labere terrā
Et desit si larga ceres. tunc prrida cerni
Fœdaq; contingi maculato corpora morsu
Nec pauet hic populus pro libertate subire
Obsessum pœno gessit quod marte saguntū
Pectoribus rapti matrū. frustaq; trahentes
Vbera sicca fame medios mittētur in ignes.
Vxor & a charo poscet sibi fata marito
Vulnera misceb ūt fratres. bellūq; coacti
Hoc potius ciuile gerent. sic graia iuuentus
Finierat. cum turbato iam prodita uultu
Ira ducis. tandem testata est uoce dolorem

Claudere muros: a difficili argumentatio ad Cæsarem terrendum. Haustus raptos: potum subtractum. Auersis fontibus:amotis fluminibus & ipso rhodano Larga ceres:copia panis. Tunc horrida cerni: parati sumus uideri macilenti. Contingi: infici & morderi a nobis cruentatis dentibus uel opprimi tabe ulceribus & scabiei morsu ut famelicis solet accidere. Saguntum. Valerius libro sexto hæc ait.Saguntini uictricibus Hannibalis armis:intra mœnia sua compulsi cum uim punicam ulterius nequirent arcere collatis in forum quæ uniuiq; erant clarissima. Atq; undiq; circundatis accensisq; ignis nutrimentis ne a societate desisterent publico & cōmuni rogo seipsos superiecerunt. Est autem Saguntum oppidum in hispania a zacynthiis conditum:diciturq; & hæc Saguntos uel saguntus. Sillius. Conclamant utrinq; acies ceu tota saguntos:igne micet. Trahentes:fugētes. Sicca:nihil lactis habentia ob inediam. Fata mortem. Miscebunt uulnera seipsos interrimēt. Coacti: compulsi a te. Hoc quod mutuo se occidant ;q̄ cōtra romanos pugnent. Graia.Massilienſis oriunda a græcia. Ducis:Cæsaris. Prodita:manifestata:nam uultum colorem q; mutauit:& truces oculi euasere.

TOMNIBO. Sola fides:nullo bello sumus illustres:sed fide tantum: Si claudere muros a difficili arguit:difficile est enim o cæsar uincere eos qui parati sunt extrema quæq; pati:sunt enim ipsa desperatione fortes: Vnde Lucanus alibi. Vincitur haud gratis iugulo qui prouocat hostem:hic posita est magna pars deliberatiuæ constitutionis:sed si credis nos facile posse oppugnari:hanc spem deponas:nos enim extrema mala pati parati sumus: etiam si auertas undas:puteos in uiscēribus terræ quæremus:& si inopia commeatuum nos præmere tētabis: nostra ipsorum uiscera laniare parati sumus:& morte potius affligere nos q̄ a fide populi romani deficiamus. Claudere muros:circumuallare mœnia nostra ne quis egredi possit ut nos fame expugnare possis. Excepisse: pro excipere. Faces tectis:ideſt parati sumus etiam uidere domos nostras incendi. Vndarum raptos: parati sumus etiam si fontes auertis ne rhodanus per urbem nostram labatur.effodere terram & in ipsis terræ uiscēribus inuenire aquas. Lambere terram:non solum aquam:sed aquam terræ mixtam bibemus. Et desit: si etiam fame oppræsseris parati sumus ea facere quæ nephas esset dicere:ne dum uidere significant se nec uiscēribus quidem filiorum parcere paratos esse. Et:scilicet sumus parati. Si larga ceres:si copia frumenti deerit.deam ;pro frumento posuit. Fœda contingi:ideſt fœda contactu. Nec pauet hic populus:non dubitamus iquit sustinere quod saguntini aliquando sustunuerunt potius quam amissa libertate in potestatem tuam uenire. Saguntum autem hispaniæ oppidum causa fuit secundi belli punici:ut dicit Liuius. Cum socii populi romani saguntini essent: hannibal diu eos obsedit:cum uero ad extremum usq; peruenissent fidemq; seruare promisissent: ne in potestatem Hannibalis uenirent rogum in medio foro struxerunt:quo se suaq; omnia cara superiecerunt. Hic populus. scilicet Massilienſis. Subire.scilicet extremum. Pœno marte:aphricano bello. Pectoribus rapti:præterea aduł

fos a pectoribus matrum liberos in medios rogos proiiciemus. Sicca ubera.scilicet lacte:quia fame afflictæ lac habere non poterunt. In ignes.scilicet accensos in foro. Frustra:unum sequitur ex reliquo: quia sicca ubera ideo frustra trahenturr Vxor & a charo:præterea mulieres nolent uiuere:immo uxor poscet maritum ut se interficiat. Fata:mortem. Miscebunt:confundent:quia fratres alios occident. Bellumq; coacti:si coacti erimus bella gerere potius in urbe nostra faciemus ut nos ciues mutuo occidamus q̄ te sequamur o cæsar. Hoc ciuile: potius.scilicet q̄ tuum. Sic graia iuuentus:iam dudum ducentibus massilienſium legatis uultu suo ostendit indignationem cæsar:quem statim silentibus illis:uerbis ostendit. Graia iuuentus.ideſt massilienses:quia a phoci de ciuitate greciæ uenerunt. Turbato iam:scilicet anteq̄ loqueretur.

Oratio Cæsaris ad Massiliēses

Vana mouet graios nostri fiducia cursus:
Quāuis hesperium mundi ꝓpereus ad axē
Massiliā delere uacat:gaudete cohortes
Obuia præbentur fatoꝝ munere bella.
Ventus ut amittit uires:nisi robore densæ
Occurrāt syluæ spacio diffusus inani
Vtq; perit magnus nullis obstātibus ignis
Sic hostes mihi deesse nocet: dānūq; putā⁹
Armorum nisi qui uinci potuere rebellant.
Sed si solus eam dimissis degener armis
Tunc mihi tecta patēt. iā nō excludere tantū
Inclusisse uolunt:at enim contagia belli
Dira fugant:dabitis pœnas pro pace petita
Et nihil esse meo discetis tutius æuo.
Quā duce me bellū. sic postq̄ fatus ad urbē
Haud trepidā cōuertit iter. tūc mēia clausa
Conspicit. & densa iuuenum uallata corona
Haud ꝓcul a muris tumulus surgētis in altū
Telluris:paruum diffuso uertice campum
Explicat: hæc patiens lōgo munimine cingi
Visa duci rupes:tutisq; aptissima castris
Proxima pars urbis:celsam cōsurgit in arcē
Par tumulo. mediusq; sedēt cōualibus arua.

CSVLPI: Vana mouet:Cæsar cōuersus ad milites, massiliam se deleturum denunciat, ilarique eos animo esse iubet:& confidentiam massilienſium arguit simulatosque dolos improbat. Ideo enim inermen suscipere uolebant: ut ipsum caperent quare de his sumpturum se pœnas minatur. Fiducia:confidentia & improba spes. Cursus:ac celerati itineris. Graios:massilienses. Adaxem hesperium:ad hispaniam regionem occidentalem. Vacat. uacuum tempus est. Gaudete:quia cum gloria ipsam diripietis. Munere fatorum:deorum benignitate & est tacitæ laudis expræssio:ostendit enim eos pugnandi cupidos esse. Ventus:similitudo qua se uento & igni pacem spacio inani:hostes arboribus & materiæ comparat. Robore speciem pro genere posuit. Manu:libero arboribus. Nullis:nulla man. Nocet:desides euadimus. Armorum:exercitus & potentiæ nostræ. Qui potuere uinci quos uincere possumus. Sed si solus.ironia. Degener uilis & humilis. Dimissis.depositis. Tecta patent:aperiuntur porte admittent me. Excludere:expellere. Inclusisse:in carcere continere:deesteq; sed etiam. Cōtagia:corruptionem.nolunt enim bello ciuili se maculare. Fugāt expellunt. Dabitis pœnas:nunc ad legatos se uertit. Meo æuo:meis temporibus. Quam duce me bellum: q̄ meis partibus inhærere quod qui non facient tuti non erunt. Sic postquam:quibus iniuriis permotus Cæsar legiones tres massiliam adducit turres uineasque ad oppugnationem urbis agere:naues longas Arelatæ numero duodecim facere instituit. Quibus effectis armatisq; diebus.xxx.a qua die materia cæsa est adductisq; massiliam: his Decimum Brutum præfecit. C. Trebonium legatum ad oppugnationem massiliam reliquit. Ad urbem haud trepidam:ad massiliam nil metuentem quia se ad bellum parauerat. Vallata corona:circundata ordine armato cūstodum. Mœnia clausa:urbem clausis portis. Haud procul. Locus castrorum describitur:& ut uallis inter castra & urbem repleta est agere & obsessa massilia explicatur. Massilia ut in secundo bellorum ciuilium scribit Cæsar ex tribus fere partibus oppidi mari abluitur:reliqua quarta est quæ aditum habet a terra. Huius quoq; spacii pars ea quæ ad arcem pertinet loci natura & ualle altissima munita longam & difficilem habet oppugnationem. Trebonius igitur in uiminibus & materia comportata aggerem in altitudinem pedum octoginta extruxit. Tumulus:collis. Explicat campum:habet paruam in summo planitiem. Diffuso ue. rdilatato cacumine. Patiens cingi:quæ posset circundari. Munimine:uallo. proxima:uicina huic rupi. Consurgit:erigitur & munita est. Sedent:iacent & uallis latitudinem montisq; distantiam indicat: Statura: quæ staret & erigeretur uel constatura.

COMNIBO. Vana mouet:pro exordio posuit hunc uersum. Creditis uos massilienses uerbis uestris dissuadere:ne faciam quod iam animo proposui:in hoc uersu consistit proprietas proemii:beniuolentiam captat a persona aduersariorum in contemptionem adducit graios:arguens eorum leuitatem. Quannis hesperium refellit quod dixerant satius esse inferre bellum hispanis q̄ oppugnare massiliam:dicit cæsar si de duobus alterum eligē dum esset:uerum fateor satius fore bellum hispanum conficere omissa oppugnatione massiliæ:sed si utrunq; possum efficere:satius esse existimo. Vacat. ideſt uacuum est nobis tempus & spacium delere uos. In hesperium axem:in hispaniam quæ est in occidente. Gaudete cohortes:arguit ab utili:dicit utile est oppngnare massiliam o commilitōes: ne uires uestræ ocio langueſcant:quia excitebantur uires in oppugnatiōe massiliæ. Fatorum munere. ideſt dii ita d̄ uoluerūt & instar muneris diuini hoc esse debet:uidelicet ut oppugneris hāc urbem. Vētus exornat hanc argumentationem a simili quemadmodum inquit uentus quum perflat habe uires non uidetur: quia omnia sibi patent:sed si obstiterit aliquid. uehemētior efficitur:sic & uobis si patefacta essent omnia uires deficerent:sed si quid obstiterit exaugebuntur uires uestræ. Densæ siluæ:casus genitiui. Roboro:arbores. Occur

Habeo

rant:reſiſtant. Inani ſpacio:uacuo:quia omnia patent nihil reſiſtit:ideo uentus languidior efficitur. Armorum: militum. Niſi uinci p.r.ideſt niſi uobis aduerſarii ſint & rebelles qui tamen a uobis uinci poſſint. Sed ſi ſolus eam:nunc refellit illam partem quam dixerant maſſilienſes:q̄ parati eſſent exercitu dimiſſo Cæſarem ſuſcipere: dicit enim hoc illos non quaſi gratos:ſed quaſi proditores obtuliſſe:q̄ ipſum ſine exercitu excipere uellent ut in cluſum illum perdant: Si ſolus eam.ideſt ſi ego ſolus ire uoluero:ſine exercitu omnia mihi parebūt. Degener: ignauus. Dimiſſis armis:ut inermis ingrediat urbem. Iam non excludere tantum:quia non ſolum uolunt me excludere:ſed etiam includere. Incluſiſſe:pro includere. At cum:dicunt ſe uelle facere hoc ne polluātur ſangui ne bellorum ciuilium. Pro pace petita:quia utriuſq̄ cauſam pacis eſſe uolebatur:quod quia honeſtum erat ne gare non poterat Cæſar:ſed inutile dicit eſſe. Ad eum:quia dicunt ſe nolle pollui ſanguine ciuili:ſed pro pace uo bis bellum dabo:itaq̄ probatum faciam:ut intelligatis nihil tutius eſſe q̄ bellum me duce. Fugant:a ſe. Conta gia dira belli:pro contagionem diri belli. Et nihil:q̄ illi honeſtum dicunt:cæſar illis parum tutum & utile eſſe de monſtrat. Aeuo:ætate mea:dum ego ſum uiuus. Duce me.ſ.cæſare.i.cuius belli dux fuero:i eo bello ſemper ui ctoria parata erit. Haud:non timentem quia uenienti portas clauſas obiecerunt. Vallata:circundata:quia i mœ nia iuuentus aſcendit:& parata erat pro defenſione patriæ pugnare. Haud procul:nunc dicit quid fecerit cæſar poſtq̄ obſtinate uidit maſſilienſes in propoſito perſiſtere:ne cum exercitu urbem ingrederetur circunſpexit dili gēter ſitū urbis:& tumulū uidit æqualem altitudine muris:& ubi caſtra poni poſſent:& ut ipſum coniūgeret:qua parte aqua erat:ubi exercitū aquarum copia tueri poſſet ſtatuit eum collem occupare:& illum foſſa uallo q̄ circun dare. Procul a muris.i.circa muros. Vertice:quia in ſummo uertice eſt planities. Paruum campum: paruā pla nitiem pro qualitate tumuli. Patiens:apta. Longo mu.i.circundari longo uallo. Tutiſſima caſtris.q̄ in colle ca ſtra poſita ab omni hoſtium impetu tuta eſſent. Proxima pars ur.quæ ex oppoſito erat tumulo & propinqua ei arcem habebat. Par tumulo:quia altitudine mœnia urbis ubi arx fuit:erant æqualia tumulo. Par altitudine æqualis. Mediis con.nam inter urbem & tumulum media conuallis erat plana:conuallis dicitur quæ inter alti tudines media eſt poſita uallis uero dicitur reſpectu altioris loci. Sed etiam:iacent. Mediis.ſcilicet inter collē ur bis & tumulum a cæſa.captum.

Conuallis & uallis

¶SVLPI: Committere:coniungere. Diuerſos:urbis & caſtrorum. Aggere:congerie terræ & faſcibus uiminū

Tunc res immenſo placuit ſtatura labore
Aggere diuerſos uaſto committere colles
Sed prius ut totam qua terra cingitur urbē
Clauderet a ſūmis pduxit ad æquora caſtris
Longum cæſar opus: fōteſq̄ & pabula cāpi
Amplexus foſſa denſas tollentia pinnas
Ceſpitibus crudaq̄ extruxit brachia terra
Iam ſatis hoc graiæ memorādū cōtigit urbi
Aeternumq̄ dec⁹:quod nō ipulſa nec ipſo
Strata metu tenuit flagrantis in omnia belli
Præcipitem curſū:raptis a cæſare cunctis
Vincitur una mora: quātū eſt q̄d fata tenēt
Quodq̄ uix toti pperās imponere mūdo
Hos perdit fortuna dies:tunc omnia late
Procūbunt nemora ſpoliātur robore ſiluæ
Vt cū terra leuis mediā uirgulaq̄ molem

Prius:placuit. Vt clauderet urbem:ut occluderet omnē aditum per terram hinc & illinc:nam aggere & foſſam du xit a caſtris ad maria. pabula:paſcua. Brachia: aggeres. Ceſpitibus:glebis terræ cum herba. Cruda:dura. Tol lentia pinnas:erigentia turriculas & propugnacula in ſi militudinem pinnarum muri. Iam ſatis:non paruā lau dem inquit aſſecuti ſunt maſſilienſes quod ſoli auſi ſunt reſiſtere cæſari. Memorandum:memorari dignū. Cur ſum belli:impetum Cæſaris. Cunctis raptis: cæteris ur bibus ſtatim occupatis. Vna:ſola. Mora:longa oppu gnatione. Quantum:magnum profecto. Tenentur: re tinētur ſucceſſus cæſaris. properās:imponere mūdo: ſe ſtinans præficere cæſarem. perdit:in caſſum contetit. Nemora conſitæ arbores amenitatis cauſa. Robore: ar boribus ut earum trabibus & materia hinc & illinc agge ris latera firmarent:media autem replebat ex faſcibus uir gultorum & terra. Virgulta:uimina rami arborū & fru ctices. Molem.congeriem rerum.

¶OMNIBO. Tunc res:quantum operis ſuſcipiebatur ab imperatore romano.quod etiam ſuſceptum perfici de clarat:placuit igitur cæſari aggerem ducere a tumulo:ubi caſtra poſuerat ad alium tumulum ubi poſita erat arx ur bis:ut urbs facile expugnari poſſet. placuit:cæſari. Diuerſos co.i.urbis & caſtrorum. Committere: coniunge re. Statura:conſtatura. Sed pri.ſed ea parte qua urbs in plano ſita erat:uallis lata fuit arx in colle erat poſita:ergo anteq̄ aggerem cum arce coiungeret Cæſar ſtatuit munitiones opponere ne quis egredi poſſet:& ut aquam iclu deret unde omnis exercitus aquari poſſet. Terra cingitur.i.a plano:colle uero non. A ſummis caſtris:ab altitudi ne tumuli.in quo caſtra erant. prius.i.anteq̄ collem caſtrorum & urbis coniungeret. Amplexus foſſa:quia duo brachia terræ in uertice collis deduxit: ut clauderet urbem : & aquatum ut ire poſſent milites. Ceſpitibus cru da terra:expoſitio eſt unum alterius.ceſpes dicitur pars terræ cum uiridi herba auulſa. Extruxit: incumulauit. Tollentia:erigentia. pinnas:ideſt propugnacula ædificauit a quibus milites mœnia urbis oppugnarent: Iam ſa tis hoc:non potuit non honorificum & glorioſum eſſe. Maſſilienſibus:q̄ potuerit impetum cæſaris retinere. Iam ſatis:etiā ſi nihil aliud feciſſent. Curſum belli cæſaris. Strata metu:inducta metu:quo cæteræ urbes indu cebantur. Flagrantis in omnia. Cunctis:urbibus. Vna.ſ.urbs maſſilia uincitur mora. Quantum eſt.i.quantū eſt glorioſum.q.d.q̄ magnum & mirum. Quod fata tenentur:tardantur fortuna enim quæ cæſarem dominum terrarum orbis facere uolebat:potuit retardari. perdit dies:ſcilicet in oppugnanda. Maſſilia. Tunc omnia late: ad ſtruendos & ad circumuallandam urbem omnes ſiluæ cedūtur. Robore:ideſt arboribus:hoc faciebat ne rue ret agger. Arctet:ut coniungat. Leuis terra:quia quum primum terra defoditur leuior eſt ſed euulſa deinde

gratior sit:uel paulo ante effossa.ideo uidebatur non densa:sed instabilis. Virgulta:quæ innata erant terræ structuram non sinebant condensari:ideo agger uidebatur instabilis.

Sulpẽdant.structa laterũ compage ligatam
Arctet humũ pssus ne cedat turribus agger
Lucus erat longo nunq̃ uiolatus ab æuo
Obscurum cingens connexis aera ramis
Et gelidas alte submotis solibus umbras
Hũc nõ rurícolæ panes.nemorũq; potẽtes
Syluani nymphæq; tenent.sed barbara ritu
Sacra deum:structæ diris altaribus aræ
Omnis & humanis lustra cruoribus arbor
Siqua fidẽ meruit superos mirata uetustas
Illis & uolucres metuunt insistere ramis
Et lustris recubare feræ.nec uentus in illas
Incubuit siluas:excussaq; nubibus atris.
Fulgura.non ullis frondem pbentibus auris
Arborib9 suus horror iest tũ plurima nigris
Fõtib9 unda cadit.simulachraq; mœsta deoꝝ
Arte carent.cæsiq; extant informia truncis.
Ipse situs putriq; facit iam robore pallor
Attonitos.non uulgatis sacrata figuris
Numina sic metuũt.tantũ terroribus addit
Quos timeãt ñ nosse deos.iã fama ferebat
Sæpe cauas motu terræ mugire cauernas
Et procumbentes iterum consurgere taxos.
Et non ardentis fulgere incendia siluæ

SVLPI. Suspendant:suspense attolant. Agger:tota ipsa machina. Præssus:oneratus. Arctet humum:comprimat terram sed trabes pondus sustineant. Ligatam:inclusam. Compage:coniunctione. Ne cedat:ne dissoluatur ob turres. Lucus erat. Sacri uenerandiq; luci quem cæsar excidit descriptio. Violatus:cæsus. Cingens:complectens. Obscurum:tenebrosum. Solibus:radiis solaribus illuc non penetrantibus. Panes: dii rustici fauni siue saturni filii. Syluani:dii syluarum. Nymphæ:driades & amadriades. Barbara:effera & inhumana. Ritu: consuetudine:quia homines illic mactabãtur. Aræ cum altaribus: Aræ tam superum deorum quam iferum sunt. Altaria superum tantum. Diris:efferis. Lustrata:expiata. Lustris:cubilibus & antris suis. Incubuit:flauit. Excussa nubibus:quæ ex nubium collisione nascũtur ex Epicuri anaxagoræque sententia. Non ullis:uirent inquit illic arbores: quanquam sint non tanquam sub dio sed sub tecto:nec auras alentes aspiciant. Horror suus:propria uiriditas. Non ullis auris:nulla aeris luce. Tum plurima: plurimi illic riui sed nigri sunt. Cadit:emanat e fõtibus.

Mœsta:squalida mœroremque inducentia. Carent arte:nullo sunt artificio fabricata. Extant informia:eminẽt indolata & turpia. Truncis:in stipitibus arborum. Situs: squalor & lanugo qui proprie ex humore aut nulla tractatione & cultu oboritur. Putri:corrupto. Facit attonitos: terret aspicientes. Non uulgatis figuris: non enim ea forma deos illos effigiant: quo reliqui alios.

Non nosse:ex ipsa figura. Iam fama:miracula quæ in ipso loco solebant accidere memorat. Cauernas: antra.

Mugire:resonare:translatio a bobus qui proprie mugire dicuntur. Procumbentes:siue uetustate siue prodigiose: Taxos:arbores quarum succus est uenenosus hinc toxica quasi taxica dicta esse plinius docet. Et nõ ardentis: uidebatur comburi cũ illic nullum esset incendium.

COMNIBO. Compage.i.uallo. Laterum:quia extrinsecus uallum faciebat:& quum duceret utrinq; uallum medius stringebatur agger. Præssus ne:quamobrem uult stringere terram:quia turres super aggerem ædificate uolebat:ne agger rueret:ut circunuallata fossa & terra condensata stabilior fieret. Lucus erat: nunc describit Lucum qui haud procul ab urbe erat:incerto tamen deo consecratus:Nam cum lucus dicitur de religione intelligimus. Obscurum aera connexis ramis:unum sequitur ex altero:quia a nullo:cæsus:ideo densus uidebatur. Summotis solibus:quia illuc usq; radii solis penetrare non poterant:ideo opacitatẽ reddebat. Hunc:dicit hunc lucum non panes:non syluanos deos syluarum habitasse:non nymphas quæ nemoribus præesse dicuntur. Panes:dii pastorum. Nymphæ:driades:quæ syluas habitant:& amadriades:quæ cum quercubus simul nascuntur & pereunt. Sacra barbara.ritu deum:quia nullus deus erat certus: sed colebatur more deorum: Vnde dixit barbara: Lustrata:purgata. Humanis cruoribus:quia ibi humanæ uictimæ immolabantur. Si qua fidem meruit tamet si ignarus esset deus:cui lucus iste consecratus esset:tamen tanta apud homines reuerentia:immo etiam in stupore fuit:ut lucum hunc ipsi ingredi pauerent. Si qua fidem meruit.i.si credi posset q religionem admirabantur: profecto id quoq; dixerunt uolucres horruisse syluis illis insistere. Insistere:insisto alibi habet etiam accusatiuũ. Virg.Nulli fas casto sceleratum insistere limen. Lustris:cubilibus ferarum. Nec uentus.i.uentus quoq; horret illas syluas instringere. Fulgura:non audent illas arbores infringere. Nubibus atris:tetigit naturam fulminis: nam ex nubibus collisis fulmen erumpit. Non ullis auris:quia auræ sunt causa ut arbores frondescant & flores emittant:cum propter opacitatem radiis solis non ingrediantur. Suus horror:sua reuerentia ineſt arboribus. Tum plurima:ibi sunt fontes quorum unda nigerrima similis est umbræ arborum: & tenebris luci simillima. Simulachraq; mœsta:sunt etiam simulachra deorum:non fabrefacta sed tantummodo manibus agrestium per dolota. Arte carent:non artificiose sed rudi arte effecta: Extant in formia truncis:quia in ipsis arboribus incisæ sunt formæ deorum. Situs:pro antiquitate ponitur:sed proprie situs est lanugo quædam quæ ex humore innascitur locis sole carentibus:sicut in cellis uinariis apparet & syluis. Facit:reddit. Pallor:unum ex reliquo sequitur quia robora pútrida sunt:ideo pallent. Non sic metuunt:non usq; adeo inquit imagines deorum iamdudũ tem plis dedicatæ plus timoris afferunt quam aspera arborum facies. Vulgatis: celebratis iampridem. Tantum terroribus addit: hocipsum magis timent: quia nesciunt quem deum timeant. Iam fama fe.iam fama uulgata erat inquit.q; auditi sunt mugitus ex cauernis terræ erũpentes:& taxos arbores:nunc quidem cadere nunciẽtur

gum resurgere. Ferebat dicebat. Cauernas:quia concussa terra ex cauernis mugitus quasi erumpe uidebatur:
Et:scilicet fama erat ardere siluam:neq; tamen comburi:q; ignis deorum facit,ut ardere aliquid uideatur:nec tamen comburitur:sicut Virgilius dicit de Iulo in cuius uertice ignis erat:tamen de historia sumptum est:q; uidelicet in domo Tarquinii prisci puer seruius tullus de serua natus erat: qui nutriebatur in domo regia:in cuius capitis uertice statim flamma superuenit:ut crines eius ardere uiderentur tamen innoxia illa flamma fuit. Non ardentis:ut ardere uideretur nec combureretur.

¶SVLPI. Roboraq;:uidebantur ab ingentibus draconibus arbores esse complexæ. Propiore cultu:nõ enim lucum ingrediebantur:nec propius accedebant metu deorum. Cessere:dedere locum abstinẽdo tam die quam noctu. In medio axe: in media cœli regione hoc est in die:intelligitq; medium quicquid cœli est inter orientem & occidentem. Pauet accessus:timet adire. ipse:emphasis:quasi dicat qui deis amicus est. Deprendere:inuenire numen ipsum. Iubet:cæsar. Procumbere excindi.
Ferro immisso:securibus infixis. Operi:ad opus. Bello priori:bellico gallico quod annis superioribus gesserat Cæsar in alias urbes. Nudatos: priuatos arboribus:reliquis enim siluis excisis sola supereat. Forte manus:magnanimi milites. Moti:territi. Verenda.obseruanda.
Robora:ligna. In membra sua:quod Lycurgo threicio uitem incidere conanti accidit crusq; suum pro sui se incidit. Implicitas cohortes:dubitãtes & impeditos milites.
Vibrarit:cum motu tractare & concutiendo immittere.
Bipennem raptam: secutim ab uno militum exortam. Aeriã:altam. Merso:immisso. Violata:corrupta uim passa. Iam ne: in gallicæ superstitionis contemptum: & in militum cohortationem cæsar hæc dixit: quo ita numinum si qua esset in suum caput conuerteretur. Fecisset;q; nefas:uiolasset sacra. Secura:sine respectu deorum uel bis repetatur non. Non sublato:adhuc enim metuebant:sed magis cæsarem quam deos. Expensa:ponderata & considerata utra magis nocere posset. Procumbunt oriri excidũtur arbores ipsæ ingẽtes. Ilex:arbor glandifera:de qua Virg. Ilicis & nigræ species possessiuum eius est iliginis. Silua dodões:quercus ioui dodoneo dicata: allusitq; ad fatidicas quercus epiri: Alnus aptior flu.ex qua fiunt naues statius in sexto. Alnus amica fretis. Cupressus arbor feralis diti sacra quæ in funestis nobilium domibus plantabatur:eiusque ramis rogorum latera intexebantur:ut in sexto Virg.indicat. Cæsa nunquam ferre pullulat dicituriq; cupressus cypressus & ciparissus. Nõ plæbeios lu.nobilium mortem. Posuere comas:excisæ sunt: Propulsa:impulsa. Sustinuit se:erat suspensa in aere propter arborũ ramorumq; densitatem licet eẽt excisa. Populi:ciuitates. Exultat:gaudet:sperabant enim deos fore ultores:& Cæsarem meritis suppliciis affectutos. Quis enim: nemo enim existimabat Cæsarem id impune facturum.

Roboraq; amplexos circũfulxísse dracões
Non illum cultu populi propiore frequẽtãt
Sed cessere deis:medio cũ phœbus i axe é:
Aut cœlũ nox atra tenet.pauet ipse sacerdos
Accessus.dominũq; timet deprendere luci.
Hanc iubet immisso siluã procunbere ferro
Nam uicina operi belloque intacta priori
Inter nudatos stabat densissima montes.
Sed fortes tremuere mãus motique uerẽda
Maiestate loci:si robora sacra ferirent:
In sua credebant redituras membra secures
Implicitas magno cæsar torpore cohortes
Vt uidit: primus raptam uibrare bipennem
Ausus,& aeream ferro proscindere quercũ
Effatur merso uiolata in robora ferro.
Iam nequis uestrũ dubitet subuertere siluã
Credite me fecisse nefas.tunc paruit omnis
Imperiis,non sublato secura pauore
Turba, sed expẽsa superorum & cæsaris ira
Procumbunt orni;nodosa impellitur ilex.
Siluaq; dodones. & fluctibus aptior alnus.
Et non plæbeios luctus testata cupressus
Tũc primũ posuere comas,& frõte carẽtes
Admisere diem.propulsaq; robore denso
Sustinuit se silua cadens:gemuere uidentes
Gallorq; populi muris quoq; clausa iuuent9.
Exultat.quis enim læsos impune putaret

¶OMNIBO. Roboraque:fama ferebat dracones esse;qui complecterentur arbores:deinde subito confluere.
Non illum:non audent homines uenerari illos deos:quia non audent cominus accedere:sed procul absistunt:
Pauet ipse sacerdos:immo ipse sacerdos:cuius cure lucus ille demandatus: erat non audebat propius accedere.
Cum phœbus in axe est:nec medio die nec media nocte audet ire. Medio axe:ideſt meridie.nam dicunt Laruas ideſt imagines & spiritus & umbras in terras uenientes hominibus plærunque nocere: ita & media nocte umbras errare ideſt manes:ideo dicit sacerdotem timere: cui demandata erat luci cura in ipso meridie. Domi num luci:ideſt ipsum:deum:in cuius tutela lucus erat. Hanc iubet causa cur luci huius religionem tam late describerit pota: hæc est: ut ostendant in Cæsare contemptum deorum. unde in partes pompeii Lucanus inclinare uidetur.nunc dicit tametsi omnes gentes hunc lucum:ut pote religione ductæ uenerarentur: & ipsi milites Cæsaris horrerent: tantum Cæsar detracta e manibus militum securi primus arbores incidere cœpit: ut exemplo eius milites moti idem facerent. Nanque uicina operi: quia commoda erat munitioni quam circa ubi face re parabat. Inter nudatos: alii quidem montes nudati erant siluis & arboribus. sed sola silua in tacta erat & inuiolata: Nudatos: spoliatos arboribus. Sed fortes tre.manus: militibus quidem iussit incidere siluam Cæsar sed tamen militum manus quis fortium non sunt ausæ auertere siluam. Motiq; uerenda.m.l.metuebãt ne si in

cidere cœpissent arbores & ab arboribus in sua ipsorum corpora resilirent secures: Implicitas magno:Cæsar de manibus militis rapuit securim & proceram quercum incidere cœpit:& cum immisisset in arborem bipennem i quit ne quis uestrum contra religionem timeat facere:hanc mihi culpam attribuite:qui prius hoc nefas sine terro re cõmiserim. Torpore:ne auderent incidere arbores. Vibrare:mittere. Aeriam:proceram. Fecisse nefas: id est culpam mihi tribuite. Non sublato pauore:quanuis uidissent milites Cæsarem bipenni incidere arborem il lam nondum tamen erant sine metu. Sed expensa:idest librata ira deorum & cæsaris:quia hinc cæsaris:inde deo rum metuebant iram.ideo incerti erant quid facerent:tamen non sine metu inciderunt siluam. Siluaq; dodões ideſt quercus dodone silua chaoniæ fuit in epiro quæ abundabat quercubus:in cuius ramis columbæ insidẽtes responsa dabant ideo per excellentiam dixit:siluaq; dodones. Aptior alnus:nam ex alno arbore fiunt tabulæ qui bus naues ædificantur. Cupressus luctus:quia cupressi arboris rami solebant apponi postibus ædium principũ: in quibus aliquod funus erat:unde cupressus postibus affixa signum erat domum funestam esse.ideo autem affi gebantur:quia semel cæsa non repullulat:quenadmodum semel mortuus non reuiuiscit. Luctus non plæbeos ideſt principum. Tunc primum:quia nunquam antea cæsa fuerat: Admisere diem.ideſt accepere lucem. nã an tea densitate arborum lux eo penetrare nequiuerat.Propulsaq; robore denso:quia arbores cadebant aliæ i alias. ideo arbor arborem sustinebat. Gemuere uidentes:cum id Galli uidissent gemitum dedere:neq; enim sine do lore id intueri poterant:ut quam siluam uenerati fuerant:eam nunc euerti uiderent oppidani massilienses qui p mœnibus steterant.ut urbem ab oppugnatione hostium defenderent.gauisi sunt.neq; enim dubitabant futurũ. quin deorum numen læsum supplicia de hostibus sumeret.sed aliter inquit ;euenit atque illi putauerunt. nam non omnibus numina irascuntur.sed miseris tantum. Videntes.scilicet arbores illius siluæ religiona patrum iam diu seauatæ euerti:

Esse deos:seruat multos fortuna nocentes
Et tantum miseris irasci numina possunt.
Vtq; satis cæli nemoris:quæsita per agros
Plaustra ferunt:curuoq; soli cessantis aratro
Agricolæ raptis annum fleuere iuuencis.
Dux tamẽ ipatiens hæsuri ad mœnia martis
Versus ad hispanas acies extremaq; mũdi
Iussit bella geri.stellatis axibus agger
Erigitur:geminasq; æquãtes mœnia turres
Accipit:hæ nullo fixerunt robore terram:
Sed per iter longum causa repsere latenti.
Cum tantum nutaret onus:telluris inanes
Cõcussisse sinus:quærentem erũpere uentũ
Credidit:& muros mirata est stare iuuentus

¶SVLPI: Seruat multos:sententia est:cum adiecta quæ rela. Vtq; satis:postquam satis materiæ est excisum Tre bonius raptis undiq; iuuencis ipsam ad aggeres compor tari curauit. Satis:supple est eis. Ferunt:nemus. Fleue re annum:lachrymauerunt fructus annos se amisisse: qa ereptis bobus arare & serere non potuere. Plaustra:rusti ci:currus. Aratro:ab aratro. Cessantis:fructum non fe rentis. Dux tamen:cæsarem oppugnationem fore lon gam prospiciens:prefecto Bruto classi & Trebonio terre stri oppugnationem hispaniam uersus iter arripuit. Hæ sure:diu duraturi. Acies hispanas:ueterem pompei ex ercitum. Geri.ut gereretur a bruto & trebonio. Erigitur struitur. Axibus.stellatis:lignis in stellarum simiilitudi nem commissis:connexis:quod fieri solet ut ipsa machi na quæ erigitur firmior sit.Axem autem:non modo regi onem & lignum aut ferrum circa quem uertitur rota: Sed quodcunq; genus ligni aut tabularum axem Festo auctore dicimus. Geminæq;:supra aggerem constitutæ sunt duæ turres reptilis:quæ in aggere affixe non erant: sed per ipsum agebantur. Robore:ligno. Causa latent i trocleis:& rotis. Per longum iter:per aggerem ipsum.

Repsere:discurrere. Nutare:nutando procederet:Nutare tremere est.& casum minari. Iuuentus : massilienſis. Inanes sinus concauitatem terræ. Quærentem erumpere.Terremotum qui fit ex incluso uento conanti erumpe re:q̃q̃ Anaxagoras dixit terremotum esse successione aeris in terra.

¶OMNIBO. Seruat multos.sed fefellerunt opinionem eorum.quia non semper nocentes puniuntur. sed plæ runq; seruantur. Miseris:iam non miser erat Cæsar.sed felix.ideo nullam deorum iram sentirepotuit.huic cõ traria est sententia iuuenalis. Contemnere fulmina pauper creditur atq; deos diis ignoscentibus ipsis. Vtq; sa tis postquam satis arborum usum est incusum.ex omni agro plaustra aduecta sunt quibus arbores ueherentur. & agricolæ doluerunt q̃ raptis iuuencis ab aratro agros colere non poterant. Plaustra ferunt. ipsas arbores. Fleuere annum agri.quia solum cessabat & steriles erant agri:quia arari solum nequiuerat raptis iuuencis. Dux tamen:Cæsar quanuis occupatus esset in obsidẽda urbe massilienſium:tamen postponere noluit bellum hispanũ quia obsidionem illam di uturni temporis futuram uidebat:ideo demandauit militibus suis oppugnationem ur bis.& ipse in hispaniam profectus est. Tamen:quanuis adeo perseueranter Cæsar insisteret in proposito in op pugnandæ urbis. Ad mœnia:quæ tam obstinate defenderentur ab hostibus. Extremaq; mundi:ideſt ad extre mitates mundi ideſt hispaniam est enim ephexegesis. Iussit bella geri.i.ducibus suis in terrestre bellum gereret trebonius:Maritimũ uero Decius Brutus. Stellatis:hi duces Trebonius & Decius.stati executi sunt iussa ducis: primũ qdẽ inquit erigit agger in cœlũ:nã significat altitudinẽ aggeris per hyperbolẽ:qui ad cœlũ usq; erectus fuis set: Stellatis axibus:usq; in cœlũ:nam axis polus appellat. Accipit:agger quidẽ altissimus:& super aggerẽ duæ turres surgebant. Aequantes mœnia:ideſt q̃ tãtæ altitudinis erant:quantæ mœnia urbis:ideo id fecerunt duces Cæsariani:ut ex his turribus tela i oppidãos imittere possent. Hæ:scilicet turres. Fixerũt terrã.n.r.i.hũi nõ sunt fundatæ:sed subictis rotis quocũq; uellẽt ipelli facile poterant. Sed per iter longũ:ideſt in longum spacium.& tra ctum uecte sunt ignorantibus oppidanis. Latẽti:ideſt occulta oppidanis cũ tñ oppidani:cũ uiderent turres mo

ueri crediderunt terremotum esse. Iuuentus.scilicet massilienfis:quæ corona circunderat mœnia.& parata erat ad propugnationē patriæ credidit erunpere uentum. Onus.scilicet turrium. Nutaret:concuteretur. Telluris inanes concussisse sinus causam ostendit terremotus:nam physici:qui latentes rerum causas inuestigant:dixerūt hanc causam esse terremotus:ut cum uentus per cateruas ingressus fuerit in uiscera terræ. & cum exire uoluerit non reperto exitu terram impulsu suo erumpit. & ita terremotum efficit. Erumpere.scilicet e terra: Inanes sinus.idest gremium uacuum terræ. Mirata muros stare. mirabantur ergo q̄ mouerentur turres & sua mœnia firma starent.

¶SVLPI. Illinc:ex turribus. Cadunt in arces: quæ erant inferiores. Sed maior graio:sed uehementiora erāt massilienfium tela.Cæsar in secundo belli ciuilis ait. Tanti erant antiquitus in oppido omnium rerum ad bellum apparatus.Tantaq; multitudo tormentorum ut eorum uim nullæ textæ uiminibus uineæ sustinere possent.Asseres uero pedum.xii.cuspitibus præfixi atq; in maximis balistis per quatuor ordines cratium in terra defigebant.

Illinc tela cadunt excelsas urbis in arces:
Sed maior graio romana in corpora ferro
Vis inerat:nec enim solis excussa lacertis
Lancea,sed tenso balistæ turbine rapta
Haud unum cōtenta latus transire quiescit:
Sed pādes perq; arma uiā perq; ossa relicta
Morte fugit:supest telo post uulnera cursus
At saxum quotiens ingenti uerberis ictu
Excutit:qualis rupes:quam uertice montis
Abscidit impulsu uentorum adiuta uetustas
Frangit cuncta ruens:nō tantū corpora p̄ssa
Exanimat.totos cū sanguine dissipat artus,
Vt tamen hostiles densa testudine muros,
Tecta subit uirtus:armisq; innexa priores
Arma ferūt galeamq; extensus,ptegit umbo
Quæ prius ex lōgo nocuerunt tela recessu
Iā post terga cadūt.nec graiis flectere iactū
Haud facilis labor ē,longiqua ad tela parati
Tormenti mutare modum,sed pōdere solo
Contenti nudis euoluunt saxa lacertis

Raptæ:raptim immissa. Tenso:turbine: extenso impetu & uolubilitate qua intenditur. Namq; ut Victruuius ait fiunt in capitibus foramina per quorum spacia contenduntur capilio maxime muliebri:uel neruo funes:magnitudine ponderis lapidisq;:quem debet ea balista mittere.

Balistæ:instrumenti ex ferro aut taxo aut ossæ: quæ si minor est manu balista & stopio appellatur quanquam proprie balista dicitur ex qua emittuntur saxa ut etiam Cicero in tusculanis docet quandoq; significat machinā qua magni lapides emittuntur. Vnum latus:unam corporis partem. Pandens uiam:perrumpens. Fugit,relicta morte:egreditur relicto mortifero uulnere. Post uulnera:post uulneratum traiectumq; hominem: telum egressum ulterius euolat. At saxum:saxa uero quæ ex tormētis & machinis maiori ui mittebantur totum hominem conterebant. Ictu uerberis:percussione & iactu trabis ex qua uelut e funda saxa emittuntur. Excutitur: excutiendo emittitur. Ruens:ipsum saxum. Rupes:saxum. Quam uetustas:quæ & uetustate & uento dissoluta. Exanimat:perimit. Dissipat:dispergit & contundit. Artus membra quanquam sunt eorum partes iuncturæq; ipsæ.

Vt tamen:propinquantes inquit muro romanos saxa & tela tormentis emissa:quia altius longiusq; tendebant non poterant lædere.Cæsar tamen sic ait:itaq; pedalibus lignis coniunctis inter se porticus integebantur:atq; hāc agger inter manus proferebatur.Antecedebat testudo pedum sexaginta æquādi loci causa facta.item ex fortissimis lignis:euoluta omnibus rebus quibus ignis iactus & lapides defendi possent:sed magnitudo operū muri altitudo atq; turrium multitudo tormentorum omnium administrationem tardabat. Virtus tecta: fortes milites tecti. Subit:propinquauit. Densa testudine:densis scutis.Testudo enim dicitur quum milites iuncti incedunt clypeis capiti superimpositis & connexis.Eam poeta sequentibus uerbis describit.Sic & Virgilius. Accelerāt acta pariter testudine uolsci. Priores:precedentes. Armis clypeis sequentium. Vmbo:clypei curuatura. Extensus:eleuatus supra caput. Cadunt post terga,quia parata in distantes propinquos ferire non poterant. Recessu:spacio. Flectere iactum:inclinare & mutare ut breuius iacerent. Modum:mensuram. Ad longinqua tela ad ictus telorum longius emittendos. Aut:coniunctio est & cum uerbo mutare iungenda. Mutare:temperare ne longe procederet. Euoluunt:euoluendo emittunt. Nudis:absq; armis & tormentis.

¶OMNIBO. illinc tela:dicit ad quem effectum turres ædificatæ fuerint:tela enim missa a romanis sunt in arcem massilienfium.sed maiore impetu a massilienfibus tela i romanos torquebantur.quia non e mœnibus tantū, sed etiam machinamentis saxa torquebant. Ferro:idest ferratis telis. Vis:impetus. Tenso turbine:idest impetu sumptum a uento impetuoso:nam quibusdam machinis tanto impetu tela mittebantur:ut cum corpora militum pertransissent spacium aliquod procederent. Rapta:idest raptim acta. Balistæ:tenduntur rotis: & ualidi iuuenes rotas torquent:donec erectæ fuerint:super imponuntur terræ rotæ:quæ ualidis manibus reuolutæ: deinde remittuntur. Haud contenta latus:quia quum unius militis latus transiuit non cadit.sed duorum uel trium militum latera transit.& tamen etiam spacium aliquod ulterius progredit. Relicta morte fugit.i.relictis duobus uel tribus militibus mortuis. per arma.i.p armata corpora. Supest cursus.i.postquā uulnerauit hostes. progreditur adhuc telum. At saxum:torta quidem lancea magnam faciebat stragem in exercitu cæsaris: sed saxa quæ mittebantur non minorem cladem faciebant: Excutitur:emittitur. Ictu uerberis:scilicet balistæ. Adiuta uetustas:quod saxum præ nimia uetustate abscissum uentus impulerat de uertice montis. Cuncta:scilicet obstātia & occurrentia. Nec tātum:nec satis est saxum corpora oppressisse:nisi etiam ossa simul cū sanguine dissipet

& discutiat: Vt tamen hostiles: dicit quod remedium adhibuerunt romani aduersus turbinem tormentorum quæ mittebantur ab hostibus: dicit illos fecisse testudinem: est autem testudo scutorum concauus innexio quæ capitibus superimponuntur ad similitudinem animalis: qua animal testudo rectum est: his tegebantur milites ut mœnibus innocui succederent: deinde cum successissent tela nocere non poterant: nisi eminus missa fuissent: succedentibus igitur romanis ad mœnia massilienses tela longius mittebant: & milites Cæsarianos pertingere non poterant. Tamen quanuis tanta strages fieret in exercitu cæsariano. Virtus tecta. s. testudine. Armisq; innexa: testudinis diffinitio. Arma: dicuntur q; armatos tegant. Vmbo extensus: declarat quod dixit arma innexa: ar mis: ne alia arma intelligamus quam scutum: Vmbo: est scuti umblicus. i. tumor. Quæ prius ex longo: quia nisi spacium interpositum fuerit inter tela quæ torquentur: ad quod tela perueniunt: nihil nocere poterunt. Nec gra is: quia occurrebat illud cur non flectebant tela massilienses in ipsos ro. qui successerant mœnibus: dicit non pote rant quia tormenta tam grauia sunt: ut ubi semel posita sunt non facile possint tolli: ordo est: haud facilis labor ē mutare modum tormenti parati ad bella longinqua: nec facilis labor est graiis. i. massilliensibus flectere iactum.

Haud facilis labor: quia fundantur in mœnibus tormenta. Missa. s. in Ro. Parati tor. paratum quidem erat tor mentum longius tela mittere: non autem propius uulnerare. Sed pon. sed postquam massilienses tormentis nō ualuerunt conuoluere tela mœnibus saxa euoluere cœperunt in ro. Solo pondere: quia adeo ponderosa illa saxa erant: ut sine impulsu tormentorum ingentem stragem facere possent.

Dum fuit armor; series: ut grandine tecta
Innocua percussa sonāt, sic omnia tela
Respuit: at postq; uirtus incensa uiror;
Perpetuā rupit defesso milite cratem.
Singula cōtinuis cesserunt ictibus arma.
Tunc adoperta leui pcedit uinea terra
Sub cuius pluteis & tecta fronte latentes
Moliri nūc ima parant: euertere ferro
Mœnia: nunc aries sulpenso fortior ictu
Incussus. densi compagem soluere muri
Tentat. & impositis unum subducere saxis:
Sed sup & flāmis & magnæ fragmine molis
Et sudibus crebris adusti roboris ictu.
Percussæ cedūt crates. frustraq; labore.
Exhausto fessus repetit tentoria miles.
Summa fuit graiis starent ut mœnia uoti.
Vltro acies inferre parant. armisq; coruscas
Nocturni texere faces, audaxq; iuuentus
Erupit, non hasta uiris non lethifer arcus
Telum flamma fuit. rapiensq; incēdia uētus

¶SVLPI. Dum fuit armorum series: dum testudo stetit suo ordine: & non est a massilienſibus fracta nil detrimenti accipiebat a saxis: ut tecta nihil a grandine. Innocua: non nocente: quanquam Nonius frigide ut mihi uidetur ait: Innocens non nocens: Innocuos illæsus citatq; Virgilium sedere carinæ omnes inocuæ. Virorum: massilienſium. Incensa: inflammata. Cratem perpetuam: testudinem continuam: Fabius cum duo sint genera orationis: altera perpetua quæ rhetoricæ dicitur: altera concisa quæ dialeticæ. Milite romano: qui non tantum onus totque ictus poterat sustinere. Singula arma: clypei singulorum. Tunc adoperta: facta testudine uineam admouere quæ quid sit supra docuimus. Vinea: crates terra tectæ. Pluteis: tabulatis & solis. Tecta fronte: munita anteriori parte ne milites qui primum procedunt ledantur

Latentes: romani. Moliri: demoliri: apheresis est. Ima. mœnia: murum terræ uicinum. Aries: instrumentum quo muri feriuntur. Est autem librata trabs habens in cacumine ferrum simile capiti cornibusq; arietis. Incussus: immissus. Compagem: iunctura. Soluere: frangere. Subducere: subtrahere unum saxum e toto muro.

Sed super: massilienses uero omni telorum genere repulere romanos. Fragmine molis: frusto montis hoc ē saxo. Sudibus: contis & perticis. Adusti: quod durius est. Cedunt crates: frangitur uinea. Exhausto: consumpta. Tentoria: castra. Summa uoti: maximum uotum: & uotorum cumulus. Vt starent: ut non dirruerentur.

Vltro acies: crebro tamen per albicos eruptiones fiebāt: igneſq; aggeri & turribus inferebantur quæ facile nostri repellebant milites: magniſq; ultro illatis detrimentis: eos qui eruptiones fecerant in oppidum reiiciebant: In ferre acies: immittere milites contra romanos. Texere faces armis: opposuerūt scuta igni ne uideretur ab hoste. Lethifer: mortifer. Telum flamma fuit: pro telis faces gerebant. Incendia: ignem quem immittebant.

¶OMNIBO. Dum fuit armorum series: nunc dicit dum scutorum connexio stetit: tela omnia innocuā discesserunt: non aliter quam grando tecta percutere solet. Armorum series. i. testudo. Innocua grandine: i. nō nocenti: quia grando tecta percutit sed percussis tectis nihil nocet. At postquam: sed ubi cines massilienses grauitate saxorum & generum omnium telis testudinem soluerunt: tunc uulnerare cœperunt quia antea tecti fuerant. De fesso milite: quia sub scutis tecti stantes milites defessi sunt ut diutius sustinere non possent cum tela grauius mitterentur. Perpetuam. i. continuam. Cratem appellauit testudinem. Singula: seperata & dissoluta abiiciebantur: cum antea coniuncta resisterent. Tunc adoperta: discussa crate: successit uinea: est autem uinea dicta a similitudine uineæ: quæ ab agricolis ab una parte tenditur: & sub ac uinea tecti milites ad mœnia processerunt: & posito ariete mœnia concutere tentant. Terra leui: non ualde crassa. Procedit: ad mœnia. Pluteis: plutei dicuntur tabulæ quibus aliquid præsepitur: sed proprie sunt crates crudo corio tectæ sub quibus latentes milites opus faciebant. Cuius: uineæ quæ tecta erat cratibus. Fronte: prima parte. Moliti: pro demoliri: ideſt destruere fundamenta muri. Nunc aries: aries tigillum grauissimi ponderis est: in cuius extremitate erat ferreum caput arietis: quod quibusdā machinis retroactū: mox ingenti impetu in murū ita immittebatur ut omnia scinderet & per rūperet: & dictus est aries a similitudine arietis impetū faciēdis. Suspenso: quia suspenditur machinis & fu

nibus. Incussus:a militibus. Soluere:pro dissoluere.Imum subducere.i.saxo quod erat in fundo remoto poste sternere cætera. Sed super:sed ipsis oppidanis qui tela grauissima mittebant omne tegmen cessit:& dissoluta est uinea:sicut & testudo:unde milites nudati tegmie in castra redire coacti sunt. Super.i.desuper. Flammis:quia flammas coniiciebant i uineam. Sudibus:præacutis palis & obustis.Vir.sudibusue præustis. Summa uoti fuit quia antea orabant tantummodo pro uoto ut mœnibus se tutos continerent:nunc audent in hostem prorum pere. Nocturni.i.ipsi tempore noctis. Faces texere:nam faces sub armis gestabant quibus omnia opera romãorum incenderunt. Erumpit:uidelicet e mœnibus. Non hasta:non tela consueta massilienses gestabãt sed flammas. Incendia:quia igne in munitiones cæsaris iacto uentus spirare cœperat:cuius flãma incensa sunt fere oia:

CSVLPI. Per munimina:per aggerem. Nec agit letas uires:uehemens magnusq; est. Luctetur:difficulter corripiat & urat. Tæda:a facibus massilienſium. Consequitur:erigitur in fumum:primo enim ~~fluuius~~ deinde ignis apparet. Spacioſa uolumina:magnas replicationes & in uolucra. Soluit syluas:comburit ligna aggeris. Cautes crudæ:dura saxa:quanquam proprie sit scopuli pars. Fluxerunt puluere: in tenuem sunt puluerem dissolutæ.

Per romana tulit celeri munimina cursu
Nec quanuis uiridi luctetur robore lentas
Ignis agit uires: teda sed raptus ab omni
Consequitur nigri spacioſa uolumina fumi
Nec solum saluas sed saxa ingentia soluit
Et crudæ putri fluxerunt puluere cautes.
Procubuit maiorq; iacens apparuit agger.
Spes uictis telluris abit:placuitq; profundo
Fortunam tentare mari:non robore picto
Ornatas decuit fulgens tutela carinas
Sed rudis & qualis procõbit mõtibus arbor
Conseritur stabilis naualibus area bellis
Et iam turrigeram bruti comitata carinam
Venerat influctus rhodãi cũ gurgite: classis
Stœchados arua tenet,nec n & graia iuuet
Omne suum fatis uoluit committere robur
Grandeuosq; senes mistis armauit ephœbis
Accepit non sola uiros quæ stabat in undis
Classis, & emeritas repetut naualibus alnos
Vt matutinos spargẽs sup æquora phœbus
Fregit aquis radios. & liber nubibus æther
Vt posito borea pacẽq; tenentibus austris

Procubuit:cecidit. Spes uictis:aduertendum hic confundi a poeta historiam:nam primũ describit omnem terrestrem pugnam: inde naualem & sæpe certatum est terra:bis mari:primum quidem terra leuiter.Postea mari fuit superior Brutus. Inde incensus est agger:postea rursus mari pugnatum. Inde agger refectus est ex lateribus artificio summo:& coacti sunt ad deditionem massilienses.

Victis:romanis qui posse terra amplius expugnare iam desperauerant. Non robore picto:Romani rudas & indolatas carinas habebant: & omni pictura uacuas. Fulgens tutela:imago numinis. Solebant enim in nauibus deum aliquem qui eas seruaret appingere: Pingebant & in dracones pistrices & equos. Tutela:signum aliquod numinis quod tueretur nauim. Decuit:ornauit. Conseritur:connectitur. Area:appositio.i.solum & spacium erat enim classis ipsa firmior quam agilior. Et iam:iam brutus inquit per rhodanum ad massiliam cum classe peruenerat. Turrigeram:quia prætoria & magna. Classes: naues fabricatæ arelatæ. Cum gurgite rhodani:cũ aqua & secundo flumine. Stœchados:tres insulæ stœchades ut inquit strabo incumbunt massiliẽsibus digna satis amplitudine sed duæ exiguæ, eas exercent massilienses opere rustico. Stœchados unam indicat. Nec non:massilienses domitii consilio ut scribit cæsar:naues longas decem & septem praeuerant:ex quibus undecim tectæ erãt: multaq; nauigia minora: ut ipsa multitudine nostra classis terretur: magnum præterea numerum sagittariorum: classeq; ita instructa in romanam processerunt. Cunq; utrinq; fortissime & acerrime pugnaretur magna cum cæde pars græcarum nauium depræssa est: nonnullæ cum hominibus captæ: relinquæ in portum compulsæ sunt. Quo accepto incommodo ueteribus nauibus refectis:adiectisq; piscatoriis & contectis non minori fiducia quam ante dimicuere:sed iterum uicti sunt. Robur:uolentiam. Ephœbis:puberibus qui primam adolescentiam ingrediuntur. Quæ stabat in undis:qua ante fuerant usi. At emeritas:etiam ueteres reparauerũt. Emeritas quæ suum officium iam peregrant. Translatio a ueteribus militibus & gladiatoribus sumpta. Vt matutinos:tempus & matiis tranquillitatem qua naualem pugnam iniere describit: adeo quidem apte ut potius geri quam dici res uideatur. Fregit aquis:Radii solares in aquam nitenti reflectuntur & frangi uidentur. Matutinos:primum apparẽtes Mater matuta aurora est. Liber nubibus:serenus fuit. Posito:quieto.Virgilius. Quum uenti ponere

Tenentibus pacem:non flantibus:

COMNIBO. Munimina:deest per romanam munitionem. Nec quis.& tanta uis tædarum fuit ut quãuis uiridis materia esset:tamen igne statim correpta sit. Ignis non tardus ures agit:qui non tarde comburit. Robore: ligno uiridi paulo ante cæso. Consequitur:id est adæquat. Nigri fumi:quia uiridis materia ideo fumus exhalabat. Fluxerunt:labefactæ sunt. Putri:id est solubili. Procubuit:Agger ustus cecidit & maior apparuit quam ante quũ erectus erat. Spes uictis:postq; uicti sunt milites Cæsariani oppugnatione terrestri spẽ oẽm deposuerũt posse mœnia oppugnare. Spes telluris:id est spes pugnæ terrestris. Placuitq; q̃do terrestris nõ processerũt statuerunt tentare pugnã naualem. Non robore picto:dicit non fuisse naues fabrefactas sed pro tempore celeriter extructas. Tutela fulgens,quia non erat pictus in puppe deus in cuius tutela esset:ut pistrix:Neptunus:Centaurus Nã ut testatur Virgilius naues denominabãtur a tutela dei:qui in illis pictus erat. Rudis:nõ elaborata. Cõ

fetitur:paginatur ad naues app. Area:quia non uidebatur nauis pondere suo moueri:sed fixa planitiem ostendebat:in qua milites tanquam in area stantes pugnarẽt. Et iam turrigeram:iam inquit prætoria nauis bruti præcesserat:nam Brutus classis præfectus erat:Trebõius dux erat pedestris exercitus. Turrigeram.i.excelsam:significauit illius prætoriam nauem. Fluctus.r.quia rhodanus fluuius galliæ iuxta massiliam urbem decurrit:& mari tyrreno miscetur. Stœchades:stœcades insulæ tres sunt:digna quidem satis amplitudine:sed duæ perexiguæ eas exercent massilienses opere rustico.strabo.insulæ sunt sic dictæ q in ordinem sunt positæ:nam στοιχάδωι per ordinem incedere significat. Nec non:sicuti summa ui classem temperauerant romani:itidem massilienses effecerant:qui non solum iuuenes sed senes & impubes armarunt. Accepit:nõ solum classis:quæ in undis erat uiros accepit:sed etiam quæsitæ sunt naues uetustæ & prioribus bellis conquassatæ. Emeritas annos:naues nimia uetustate dimissas. Translatio a militibus senioribus qui emeriti dicuntur: cum debita stipendia peregerunt. Nauali bus:deest de. Vt matutinos:hic poeta describit quomodo naues utring; instructæ fuerint: & altera in alteram uehi cœpit:ex quo tunc clamor undiq; sublatus est & magno impetu concurrere cœperunt. Fregit radios:quia radii percutientes undam franguntur. Liber:ideſt serenus. Positio:ideſt quiescente:sic Vir. Quũ uenti posuere. Austris tenentibus pacem:quia neq; a septentrione neq; a meridie uenti flabant.

Seruatum bello iacuit mare, mouit ab omni
Quisq; sua statione ratẽ; pãribusq; lacertis
Cæsaris hic puppes: hinc grauio rẽige classis
Tollitur: impulsæ tonsis tremuere carinæ.
Crebraq; sublimes cõuellũt uerbera puppes
Cornua romanæ classis: ualidæq; triremes
Quasq; quater surgẽs extructi rẽigis ordo.
Cõmouet: & plures q̃ mergũt equore pinus
Multiplices cinxere rates: hoc robur aperto
Oppositũ pelago. lunata classe recedunt
Ordine contentæ gemino creuisse lyburnæ.
Celsior at cunctis bruti prætoria puppis
Verberibus sẽis agitur: molemq; profundo
In uehit. & summis longe petit æquora rẽis.

¶SVLPI. Seruatum bello:compositum & tranquillum factum in huius prælii usum. Quisq;:tam romanus quã massilienſis. Statione:portu. Quanquam statio locus omnis ẽ ubi ad tempus statur. Brutus ut scribit cæsar obtinebat stationes in insula. In eum ergo instructa classe uenerunt massilienses:romani manus ferreas atq; harpagones parauerant magno numero pilorum tragularum reliquorumq; telorum se instruxerant: ita cognito hostium aduentu suas naues e portu educunt cum massilienſibus confligunt. Paribus lacertis:remigibus qui naues lacertorum uiribus mouent: Tollitur:aufertur. Impulsæ tonsis:actæ remis qui tonsæ dicuntur a decutiendis fluctibus ut tonsores a tondendis & decutiẽdis capillis ut maurus ait. Crebra uerbera:spissi remorum ictus. Conuellunt:mouent ui educunt ex undis. Cornua romanæ:romanæ classis ordinem:quæ massilienſi eodem eunti ordine oppositа erat describit. Cornua:dextrum sinistrumq; latus ordinis i lunæ formam flexi. Triremes:naues tres remorum ordines in singulis transtris habentes. Quasq;:quadriremes. Quater surgens:nam cum quatuor sint quater ad remigandum:se erigunt. Extructi:ordinati:

Et quæ:& quæ habent maiorem ordinem ut quinq; remes. Mergũt plures pinus:immittunt plures remos. Multipliciis:multas & diuersas inter se ut biremes & uniremes & est appositio.ordo est:Validæq; triremes &c.cinxere cornua rates &c. Hoc robur:hæ q̃ bustæ naues in ter se cornibus erant oppositæ in medio autem minores naues & lyburnæ continebantur. Aperto:libero:illis qui in cornibus erant. Lunata:curua & flexa. Lyburnæ:naues celeres a populis lyburnis sic appellatæ. Gemino ordine:sunt enim biremes. Creuisse:attollere se se. Prætoria:quia brutus præfectus classis prætorque erat:
Verberibus senis agitur:seno ordine remorum impellitur. Mollem:graue pondus se ipsam. Et summis:remorum extremitate longe in mare protenditur.

¶OMNIBO. Seruatum bello: ut uideri posset ad id pacatum mare:ut inter se concurrerent classes:Abomni statione Romani a sua:Massilienses a sua portus:ubi semper naues tutæ permanent. statio uero locus est ubi naues ad tempus tempestate se recipiunt. Paribus.i.pariter motis. Tonsis:remis:tonsæ remi dicuntur a tondẽdo mari.i.a decutiendis fluctibus. Virg. In lento luctantur marmore tonsæ. Tremuere:describit motum nauis:quæ quasi tremere uidetur cum impellitur a remis. Crebra uerbera:scilicet remorum. Conuellunt:e portu commouent. Cornua:nunc dicit quomodo classem suam romani instruxerint:nam ualidissimis arboribus militum romanorum firmata erant cornua aciei:siue terrestris: siue maritima pugna esset: struebant acies in modum cornu ad similitudinem lunæ nondum plenæ. Cornua ro.classis:scilicet in medio posita. Triremes:quæ tres ordines remorũ habẽt. Quasq; quater.i.quattriremes. Extructi remigis:in ordine positi. Et plures pinus:etiam quinq; remes. Cinxere:circũdedere. Aperto:patenti. Oppositũ:ut exciperet impetum:hostilẽ:siquis alicũde impetus fieret. Lyburnæ: sed in medio in modum cornu lyburnæ naues positæ erant. De quibus Horatius. Ibs lyburnis inter alta nauium. Lunata classe:quia in modum lunæ semiplenæ erant. Recedũt:ideſt medio aciei sinum faciunt si enim classis recta stetisset: cornua non fuissent aciei:sed cum dicat in utroq; cornu multas naues circundatas fuisse a triremibus:dicit in medio fuisse lyburnas. Lyburnæ aũt sunt naues a lyburnis populis q adiacent adriatico mari. Vnũ ergo sequitur ex reliquo:qa retro cedũt:ió classem faciunt in lunæ modũ. Gemino ordine:quia biremes erãt. Prætoria puppis:sexiremis erat:nã tabernaculũ in terra uel in puppe prætoriũ dicebatur& magistratus ille poterat imponere nomina tabernaculo:unde imperatores qui reliquos dignitate antecedebãt prætores appellabãtur quasi præitores q præirẽt. Agitur:impellitur. Verberibus senis.i.cũ sex ordinibus remoꝝ.

Summis remis.i.altis:quia ultimi remi & altiores sunt & longiores:

¶SVLPI. Vt tantum:postq̃ adeo fuere uicinæ ut uno remorum impetu se possent attingere:clamor sublatus est & collusere se naues. Quod:ut siue quantum. Tonsis:palmulis. Vasto:magno. Præmitur.non auditur. Verrunt cerula:trahunt maria cerulei coloris:hoc est remigant. In transtra cadunt:aptissima descriptio.Remiges enim in puppim uersi dum in proram nauim impellunt terga in transtra reflectunt & in pectora remos eductos percutientia redeunt. Rostra:frontes proratum æratæ. Crepuerunt:sonuerunt. Rediere in puppim:mutuo repulsæ puppim uersus recedebant. Tela:lancee. Vacuum:liberum remis & nauibus. Extendunt:tam romanæ q̃ massilienses. Diductis in diuersa ductis & ita ordine dilato ut mutuo naues hostiles susciperent medias: quæ breui gyro ad suos postea reuertebantur. Laxata classe:dissoluto:laxioriq; ordine. Vt quotiẽs:similitudo qua cursus nauium fluctibus quos contrarii uenti agitãt comparatur. Aestus:feruor maris. Zephyris:uentis occidentalibus. Fluctus:summæ undæ. Vbi:postq̃. Duxerunt uarios tractus: iuerunt diuerso tramite & sulco. Hæc quæ uenit. Illa:quæ discessit. Sed grais habiles. Qua nauium differentia pugnarent etiam cæsar his uerbis ostendit. Massilienses & celeritate nauium sciẽtia gubernatorum confisi nostros eludebant impetusq; eorum excipiebant: & quoad licebat latiore spacio producta longius acie circunuenire nostras aut pluribus nauibus adoriri singulas aut remos transcurrẽtes detergere si possent contendebant. Nostri tum etiam grauitate & tarditate nauium impediebatur: factæ enim subito ex humida materia non eundem usum celeritatis habebant. Itaq; dum locus communis pugnandi daretur æquo animo singulas binis nauibus obiiciebant. atq; iniecta manu ferrea & retẽta utraq; naue diuersi pugnabant atque in hostium naues descendebant. Habiles lacessere:eam aptæ ad prouocandum & appetendum. Gyro:reuolutione. Cedere clauo: obtemperare themoni: ut Clauumq; ad littora:torquet. Estq; ptoprie fustis themonis. Tarde flectenti:quo enim maior ẽ nauis eo tardius flectitur & maiori gyro indiget Tentare:ad tentandum. Ratis:classis. Certior:firmior erat. Cariam stabilem:firmum solum pugnaturis. Terræ:uidebantur enim tanq̃ in terra pugnare:

Vt tantum medii fuerat maris. utraq; classis
Quod semel excussis posset trãscurrere tõsis
Innumeræ uasto miscentur in æthere uoces:
Remorũq; sonus p̃mitur clamore. nec ullæ
Audiri potuere tubæ.tunc cerula uerrunt
Atq; in trãstra cadũt.& remis pectora pulsãt
Vt primũ rostris crepuerunt obuia rostra
In puppim rediere rates.emissaq; tela
Aera texerunt.uacuumq; cadentia pontum.
Et iam diductis extendunt cornua proris.
Diuersæq; rates laxata classe receptæ.
Vt quotiẽs æstus euris zephyrisq; repugnat
Huc abeũt fluct⁹ illuc mare. sic ubi puppes
Sulcato uarios duxerũt gurgite tractus.
Quod tulit illa ratis .rẽis hæc ttulit æquor
Sed grais habiles pugnãq; lacessere pinus
Et tentare fugam, nec longo frangere gyro
Cursum.nec tarde flectenti cedere clauo.
At romana ratis stabilem præbere carinam
Certior. & terræ simílem bellantibus usum.
Tunc in signifera residenti puppe magistro
Brutus ait. pateris ne acies erare profundo

¶OMNIBO. Vt tantum:Nunc clamor inquit emissus est ingens utrinq; ut etiam suo clamore strepitum remorum ac matis occuparent. Tantũ me diimaris:idest tantum spacium fuit maris in medio'utriusq; classis. Semel:uno impetu remorum. Præmitur:occultatur. Nec ullæ tubæ:non modo strepitus remorum:sed nec tubarum audiri poterat. Tunc cerula:tunc uero exorto clamore q̃ maximo potuerunt utrinq; naues impulerunt ut rostra rostris colliderentur. Cerula:scilicet maria:nam ceruleus color maris est:a gtæco dictum κὲρὰ τος latinæ coruu significat:quod cornu,colorem habet maris Atq; in transtra cadunt: significat tanto impetu concurrisse: ut cum remos traherent simul pectora pulsarent & in transtra caderẽt Vt primũ rostris:postquam rostra rostris impulsa sunt repercussa impetu suo regressa sunt. Rediere:quia cum naues retrocesserunt. Aera texerunt:tantus telorum numetus fuit:ut quasi solem tegerent. Pontum uacuum:scilicet nauibus:sed telis tectus erat. Iam diductis proris:scilicet utrinq;:id est in diuersas partes doctis:id faciebant ne ipsi circũuenirentur ab hostibus:sed ipsi hostes circunuenirent. Diuersæq; rates:quia massilienses a romanis & econuerso recepti sunt. Laxata classe:id est cornu facto. Vtquotiens:per similitudinẽ ostendit quomodo inter se naues commixe fuerint:quemadmodum inquit sæpe euenit:q; diuersis flantibus uẽtis fluctus maris impellitur aut repellitur a uentis inter se certantibus eodem modo impellebantur & reppellebntur aliæ naues ab aliis. Ordo est:sic æquor repellitur.zephyrus ab occidente.eurus ab oriente spirat:ideo contrarii sunt. Abeunt fluctus:undæ recedunt:impulsæ ab alio uento. Tractus:spatia. Sulcato gurgite:quia in sulci modum nauis mare dinidit cum impellitur. Tulit:scilicet in classem Massilienſiũ. Hæc æquor repulit:quia æquor impulsum a massiliensibus repuli ad roma. Sed grais:diuersæ erant naues hostium:quia massilienses habebãt naues leues & agiles:ut quocunq; uellent impellerent eas. At uero romani naues habebant quæ rudes ædificate fuerãt.& paulo ante in siluis cæsæ. Pinus habiles:id est naues pineæ posuit materiã pro forma. Lacessere:id est aptæ ad lacessendã pugnã hostiũ. Tentare fugã:quia cũ parassent rostra classem & quacũq; excurrere cœpissent:ubi se nõ posse resistere massilienses intelligerẽt statim refugiebãt. Cursum:nauis si põderosa fuerit:nõ facile flecti põt in gyrũ:sed nauis agilis:si in medio cursu fuerit facile cõuertitur. Gyro.i.circũuolutione. Nec tarde:immo

cito:quia simul atq; pressissēt gubernator clauū uel dextrorsum uel siniſtrorsum ſtatim,ſentiebāt: Certior:firmior: Carinam ſtabilem:quia naues ro.graues erant:ideo ſtabiles. Bellantibus uſum:quia nō aliter pugnabant: q̄ ſi in terra fuiſſent. Tunc in ſignifera maſſilienſium naues agiles ad pugnam eſſe dixit:& ideo naues ro.facile inuadebat: Brutus igitur in prætoria naui reſidentem magiſtrum alloquens & pateris inquit hoſtes artibus ſuis ut nos includant & mare in ſua poteſtate teneant:quid nō opponis nauem noſtram hoſtium nauibus ut illas ex cipiant:& exceptas profundo mari immergant. Signifera:prætoria.

Artibus & certas pelagi: iā conſere bellum:
Phocaicis medias roſtris oppone carinas.
Paruit:obliquas & præbuit hoſtibus alnos:
Tunc quæcūq; ratis tentauit robora bruti
Ictu uicta ſuo pcuſſa & rapta cohælit.
Aſt alias manicæq; ligāt tereteſq; cathenæ
Seq; tenent remis: tecto ſtetit æquore bellū
Iam non excuſſis torquentur tela lacertis:
Nec lōgiqua cadunt iaculato uulnera ferro.
Miſcenturq; manus nauali plurima bello
Enſis agit: ſtat quiſq; ſuæ de robore puppis
Pronus in aduerſos ictus: multiq; peremptī
In ratibus cecidere ſuis. cruor altus in undis
Spumat: & obductī cōcreto ſāguie fluctus.
Et quas immiſſi traxerunt uincula ferri
Has phibēt iungi cōſerta cadauera puppes:
Semianimes alii uaſtum ſubiere profundū:
Hauſeruntq; ſuo permiſtū ſanguine pontū.
Hi luctantē animā lenta cū morte trahentes.
Fractarum ſubita ratium periere ruina.
Irrita tela ſuas peragunt in gurgite cedes.
Et quodcunq; cadit fruſtrato pōdere ferrū
Exceptum mediis inuenit uulnus in undis.
Phocaicis romana ratis uallata carinis
Robore diducto dextrum læuumq; tuetur

¶SVLPI. Artibus & certas pelagi:contendis arte nauigandi & nauium agilitate qua ſuperamur. Iam oppone: tranſuerſas naues roſtris maſſilienſiū. Medias carinas: latera nauium. Obliquas alnos:tranſuerſas naues. Tētauit:percuſſit & oppugnare uoluit. Robora:fortem nauim. Ictu uicta ſuo:percuſſione ſua læſa. Cohæſit:ſtirmaſtetit cum ea: Capt:harpagoniabus & manibus ferreis.

Manicæ:unci ferrei ſed proprie ſunt manuum uincula ſicut pedicæ pedum. Vir.Et gruibus pedicas & retia figere ceruis. Teretes:logæ & rotundæ. Seq; tenent remis: his mutuo & pectinatim cōnexus ſe continent uel contrario remorum impulſo. Stetit: non mouit ſe fecerūt enim ſtatariam pugnam. Tecto æquore:iam enim coniunctis nauibus mare inter ipſas non uidebatur. Iam nō excuſſis: iam cominuſ pugnabant:& non iaculis ſed enſibus res agebatur. Torquent tela lacertis.emittuntur. Vulnera ferro neccadunt lōginqua:tela uulnerantia: nec ueniunt e longinquo emiſſa: eſtq; methonymia. Iacula to:immiſſo. Agit plurima maiorem patrē occidit. Bello:hoc ipſo. Aduerſos:hoſtiles & ſuos in hoſtem. Suis: propriis. Spumat:ſpumam facit. Obducti:tecti.Vir.Limoſoq; palus obducat,paſcua iunco. Concreto:durato: ſanguis enī tam in frigida q̄ in calida durescit. Et quas: naues inquit quæ a romanis captæ harpagonibus trahebant coniungi nō poterant cadaueribusiterpoſitis ipeditæ. Conſerta:denſa & interpoſita. Vincula ferri immiſſi:unci iacti. Subiere profundum:merſi ſunt. Hauſerūt: biberunt & ſuffocati ſunt. Hi:alii inquit ex uulneribus difficulter perituri ſubito cum nauibus merſi ſunt. Luctantem cum morte:reſiſtentem morti. Irrita tela:aliud mortis genus:qui enim integri in mare cadebant telis temere iacentibus & non iactis in eos conficiebantur. Irrita: in uanum emiſſa & quæ nullum in nauibus uulnerarent. Suas:ad quas faciendas immiſſa erant. Fruſtrato pondere:decepto ferro:uulnere non illato: Exceptum: infixum alicui:in quem incidit. Vuulnus'corpus quod uulneraret. Phocaicis:quomodo una romanorum nauis duabus maſſilienſium reſiſteret narrat. Vallata:circundata. Robore diducto:fortibus militibus diuiſis in naūi tranſuerſa.

¶OMNIBO. Artibus:quia nos artibus pelagi includunt. Conſere bellum.i.pugnam miſce. Opponere carinas:id eſt trāſuerſas naues oppone roſtris maſſilienſiū. Tunc quæ:tunc ubi naues oppoſitæ ſunt e tranſuerſo naues maſſilienſiū adempta ludendi occaſione roma. nauiū robora percutientes nō poterant uim roma.nauiū ſuſtinere ſed in ſeipſas redeuntes harpagonibus capiebantur. Percuſſa:dū percutiunt percutiuntur:nā ſi quippiā parum percutit aliquid maius:ictu proprio leditur. Cohæſit:quia fugere nō poterat At alias:deinde nauibus ſuis manus ferreas in naues hoſtium proiiciebant:quæ cathenis alligatæ & manicis retinebantur ut quaſi in terra continenti ſiſterent. Manicæ:uincula manuū ſed intelligit harpagonas: Seq; te.re.cū remis ne poſſent ſe in aliquā partē trahi. Stetit æquore:bellū firmatū eſt tanq̄ ſi in terra pugnaretur. Ia nō:ideo quia cōſtiterant naues nō hoſtes tela emittebāt a loge:ſed:cominus gladiis pugnabant. Excuſſis:uibratis. Stat:ſtabilis manet. Pronus:obliquus in inferendo ictus aduerſos. Obducti:circundati:quia maris uortices & fluctus uidebantur ſanguinei. Et quas:dicit tot iam cadauera cecidiſſe e pubibus q̄ nō ſinebant naues coniungi:q̄uis cathenis retinerentur. Conferta ca.inter duas naues condenſata. Hauſerūt pō.i.biberunt maris undā ſuo ſanguine permixtā. Hi luctantē: alii dū natarent:& reſiſtentē animā retinerent:ſubito ruina nauiū in eos euerſa obruebantur. Trahentes:trahere animā eſt cū labore reſpirare. Luctātē:quia anima cū morte certabat ne exiret. Irrita te.& tela quæ primo ictu uana erant:cadentia ipſo ictū uulnerabant:quia tot erant cadauera ſemimortua in mari natātia ut uana cadere nō poſſent. Exceptū:a corpore natātis. Inuenit uul.nā uulnus qđ nō iuenerat in nauibus inuenit in mari.Phocaicis ro.poſt generalē pugnā:ad ſpecialē Luca.deſcēdit dicēs quomodo ſinguli pugnabāt:& loquitur de rata quadā ro. quā circundederat maſſilienſes. Robore di.dicit ro.nauem circundatā fuiſſe a maſſilienſium nauibus illius mili

tes bifariã diuiſi defendebant utrunq; latuſ:in medio erat tagus qui pugnabat:a tergo tela mittebantur & eodem tpe duobus telis pectus & tergum percuſſum eſt: in dubio autem erat in quam partem caderet ſanguis:tandẽ emiſſus ſanguis loca uulnera docuit. Robore diducto.i.diuiſis militibus: robur poſuit pro militibus fortibus.

¶SVLPI. Aequo marte:pari & forti pugna. Tagus:romanus miles Retentat:retinere conatur. Amplustre:ornamentum nauis: feſto auctore dictum q̃ amplius ſit quam quo nauis indigeat: ſunt tamen qui uelint græcum eſſe & ſubtrahant m primamque eius quidam corripiunt. Cicero: Nauibus abſumptis fluitantia quærere plauſtra. Tranſfigitur terga ſynedoche. Ferrum concurrit: obuia ſibi fiunt tela medio pectore Quo uulnere:antiquo an poſtico. Largus cruor expulit haſtas magna uis cruoris. Vtraſq;:ambas. Vtitur autem hyperbole manifeſtiſſima. Animam: uitam quæ eſt in ſanguine. In uulnera: nam utraq; cauſam mortis dederunt. Dirigit huc: Maſſilienſis Telonis mortem deſcribit quem a nauigandi aſtrorumque peritia laudat. Telonis:magiſtri nauis. Nullam manum audiuere: nulli manui melius obtemperauerunt. Turbante: uidelicet ſe:aut ipſas carinas. Notior: exploratior an ſerena an turbida ſit futura: id enim ſiue ex ſolis ſiue ex lunæ aſpectu callebat. Carbaſa uentis:uela. Componere: aptare undecunque flaturus eſſet uentus. Hic:Telonī. Compagem alni latiæ:nauim romanam. Roſtro: graiæ nauis. Auertitque ratem morientis dextra magiſtri:cum primum uulneratus fuit nauiſ auerſa eſt. Gyareus:maſſilienſis. Sociam:maſſilienſem. Excipit ferrum:uulneratur. Suſpenſa:nam cum ex naui ſua ſaltaret in alteram Telum quo tranſfoſſus eſt naui inhæſit & ipſe a telo pendebat. Stant gemini fratres:a ſortegemellorum diuerſis modis mouet affectus:& alterius fortitudinem prædicat. Stant:parati ſunt & pugnant. Gemini fratres:gemelli:uterini. Gloria matris fœcũdæ quos eadem:cedit laudi mulieribus geminos parere. Viſcera:uteruſ. Variis fatis genuerunt:cum eadem eſſe deberent. Diſcreuit mors ſæua uiros:ſeparauit. Agnorunt miſeri:quia alterum nõ uidebant. Sublato errore:quippe erant adeo ſimiles ut ipſos minus diſcernerent. & alterum pro altero uocarent & ſalutarent. Ille:frater ſuperſtes. Tenet dolorem ſemper:ſeruat & cõtinuat luctum.

Aequo marte latus: cuius dũ pugnat ab alta
Puppe tagus, graiſuq; audax ãpluſtre retetat
Terga ſimul pariter miſſis & pectora telis
Tranſfigit: medio cõcurrit pectore ferrũ:
Et ſtetit icertus flueret quo uulnere ſãguis
Doec utraſq; ſimul larg⁹ cruor expulit haſtas
Diuiſitq; animã. ſparſitq; in uulnera lœctũ.
Dirigit huc puppi miſeri quoq; dextra teloĩ
Qua nullam melius pelago turbãte carinæ
Audiuere manum: nec lux eſt notior ulli
Craſtina: ſeu phœbũ uideat ſeu cornua lunæ
Semper uenturis componere carbaſa uẽtis
Hic latiæ roſtro compagem ruperat alni
Pila ſed in medium uenere tremẽtia pectus.
Auertitq; ratem morientis dextra magiſtri.
Dũ cupiti ſociam gyare⁹ irrũpere puppim
Excipit immiſſum ſuſpenſa per ilia ferrum
Affixuſq; rati telo retinente pependit.
Stant gemini fratres fœcũdæ gloria matris
Quos eadem uariis genuerũt uiſcera fatis
Diſcreuit mors ſæua uiros. unumq; relictũ.
Agnorunt miſeri ſublato errore parentes.
Aeternis cauſam lachrymis tenet ille doloré
Semp. & amiſſũ fratrem lugentibus offert
Quorũ alter mixtis obliquo pectine remis
Auſus romanã graia de puppe carinæ
Iniectare manum. ſed eam grauiſ inſup ictuſ
Amputat, illa tamen nixu quo prẽderat exit
Diriguitq; tenens ſtrictis imortua neruis.

Eternis:indeficientibus: & eſt a fraterna pietate commendatio. Offert:refert repræſentat. Lugentibus: parentibus ſuis. Quorum alter: confundit hiſtoriam poeta maſſilienſibus aſſentatus: nam re uera miles is qui ſe adeo fortiter geſſit romanus & cæſaris decimæ legionis præfectus fuit Caiuſque Accillus eſt appellatus. Meminit eius Trãquillus in cæſare: meminit plutarchus & Valerius maximus. Similis hiſtoria de Cynegyro græco tradita eſt. Pectine obliquo: nam remi qui obliqui in naui ſunt miſti pectinati erant. Inuecta re manum: iniicere dextram. Ictus:romani militis. Hæſit:firmauit ſe in naui. Niſu: eodem conatu & geſtu. Diriguit:rigida facta eſt & inhorruit naui non dimiſſa.

¶OMNIBO. Aequo mar.quia quot erant in uno latere:tot in altero. Cuius:nauis romanæ. Tagus:romanus miles. Graium amplustre.i.gubernaculum græcæ nauis manibus cœpit. Incertus:an pectore an a tergo ſanguis erumperet. Diuiſitq; animam.ſ.in duas partes:quia ſanguis dicitur eſſe ſedes animæ. Dirigit huc puppem:ad hanc nauem ubi tagus uulneratus ceciderat telon peruenit: hic erat peritiſſimus nauigãdi ut nullus magis tempora tempeſtatis & ſerenitatis futuræ cognoſceret. Miſeri:iam uno uerbo habitum futuræ rei ſignificauit. Turbante:dum turbaretur:participium:pro participio.i.turbato. Nec lux eſt notior:nemo erat nauta:qui magis cognoſceret futuram ſerenitatem aut tempeſtatem. Seu phœbum.i.a ſignis ſolis cognoſcebat & lunæ Lux chraſtina.i.qualitas temporis futuri. Componere carbaſa uentis.i.parare uela uentis:ſiue ſecundis ſiue aduerſis. Hic latiæ:is inquit telon roſtro nauem ro.infregerat & eam ictu diſſoluerat:ſed telum infixum ad pectus eſt:& cum fugere uellet moriens nauem in partem aliam uoluit. Latiæ alni.i.nauis ro.arborem pro materia poſuit. Pila: ſed cum iam uictor exultaret ecce telum immiſſum pectus illius tranſiliuit. Pila: tela proprie romana. Auertit ratem: quia accepto uulnere nauem auertit iam moriens telon. Dum cupit in ſociam: alter Gyareus in nauem telonis tranſire uoluit: ſed dum toto corpore rectus i illa naui ſtaret: ecce telũ immiſſum ilia eius tranſfixit. Gyareus: nomen maſſilienſis. Cupit:ut pote ſucceſſurus miniſterio gubernandæ

natis occiso iam telone. Suspensa:quia toto corpore erectus erat. Pependit:ex rate. Stant gemini fra.nunc describit pugnam duorum gemellorum:qui adeo inter se similes erant:ut a parentibus non discernerentur:sed alterum ro.miles occidit:alter relictus semper parentibus amissi fratris memoriam repræsentabat:sed quomodo perierit non sine strage ro.patet:quia antequam periret romanam nauem submersit. Hic miror quomodo Lucanus: quanuis poeta sit historiam peruertat:non enim græci nauem romanam immerserunt:immo ut est apud: Valerium plutarchum:& suetonium:hic fuit miles cæsaris : dicit enim Valerius : nec Acilium præterire possumus : qui cum miles decimæ legionis esset & pro cæsaris partibus pugnare:amissa dextra:quam in puppem massilienſium iniecerat:leua puppim apprehendit:nec prius dimicare destitit q̃ captam nauem profundo mari immergeret.miles ergo Cæsaris fuit : sed excusari potest Lucanus quia poeta : & quia studiosus partium pompeii hanc gloriam massilienſibus tradidit. Variis fatis.i.fortunis:quia alterum morte amisit. Discreuit mors sæua uiros:quia adeo simillimi erant:ut discerni non possent. Sublato errore:quia uno tantummodo superstite iam errare nō poterat in discernendis fratribus. Aeternis causam la.sed superstes ille:æternum dolorem seruauit parentibus. Quorum alter.i.unus:nunc dicit quomodo occisus fuerit alter. Obliquo pectore:expræsit nauigantis gestum. Ictus:Ro.militis. Hæsit:nauiro. Dirigit:uidelicet contractis neruis.

Creuit in aduersis uirtus:plus nobilis iræ
Truncus habet fortiq; instaurat prælia leua:
Rapturusq; sua procubit in æquora dextra.
Hæc quoq; cū toto mãus est abscisa lacerto
Iam clypeo telisq; carens: non conditus ima
Puppe.sed expositꝰ fraternaq; pectoꝛ nudo
Arma tegens crebra confixus cuspide pstat.
Telaq; multorum letho casura suorum
Emerita iam mortẽ tenet:tũ uulnere multo
Effugientem animam lassos collegit i artus:
Membraq; cõtendit toto quicũq; manebat
Sanguine: & hostilẽ defectis robore mẽbris
Insiluit solo nociturus pondere puppim.
Strage uirũ cumulata ratis:multoq; cruore
Plena p obliquũ crebros latus accipit ictus.
At postq̃ ruptis pelagus cõpagibus hausit
Ad sũmos repleta foros:descendit in undas
Vicinum inuolens contorto uertice pontũ:
Aequora descendunt mersa diducta carina
Inq; locũ puppis cecidit mare:multaq; põto
Præbuit ille dies uarii miracula fati.

CSVLPI. Creuit in aduersis uirtus:magnanimi proprium est rebus aduersis non perterreri sed in illis insurgere Plus ire:lram peripatethici cotẽ esse fortitudinis dicunt: nec ullam uim illam habere:nisi ira excandeat : ut quarto lib.ruscu.quæstionum Cice.ait. Instaurat:renouat:nec dicimus testauro quia stauro non dicitur:& instar nō restat latinum est. Leua:auget ueritatem poeta. Cõstat enim non ita se gessisse Acilium:suetonius sic habet. Acilius nauali ad massiliam prælio iniecta in puppem hostiũ dextra & abscissa memorabile illud apud græcos Cynegiri exemplum imitatus transiliuit in nauim umbone obuios agens. Procumbit:inclinat se. Lacerto brachio. Clypeo:quem læua gerebat. Tellis:massilibus quæ dextra. Non conditus:non latens. Expositus:ictibus romanorum periculisq; obiectus. Fraterna arma:erat enim ante clypeum fratris inermi pectore. Cuspite.telis. Perstat: perseuerat in pugna. Morte iam emerita:nam euadere non poterat:& mortis munus plenum iam erat. Tenet: excipit. Casura letho:casura in mortem: Tum uulnere: iam iam moriturus collectis totis uiribus in hostilem nauim insiluit. Vulnere:per quod sanguis egrediebatur. Lassos:debiles. Sanguine:uiribus. Contendit:dirigit extendit immittit. Membris defectis robore:corpore uiribus exhausto. Insiuiit:coniecit se. Nociturus:ut incli naret atq; obrueret. Cumulata strage uirum:plena cadaueribus. Ictus a romanis illatos. Hausit pelagus:admisit aquam. Foros:tabulata & spacia. Descendit in undas submersa est. Vortice contorto:uoraci aquæ cõuersione: Est & uortex uentorum qui Typhon dicitur ut est apud plinium. Diducta:diuisa & separata. Mare:aqua.

COMNIBO. Creuit in aduersis uirtus:amputata dextra:leua comprehenderat nauem:qua amputata se super iniecit q̃ maxima ui potuit in nauem romanam : nec prius dimicare destruit q̃ nauem profundo immergeret: ut antedictum massilienſis fuit:sed Acilius decimæ legionis præfectus pro cæsaris parte pugnãs. De hoc ita inquit plutarchus . Acilius ex cæsaris commilitonibus nauali prælio apud massiliam hostilem ingressus puppim abscisa ei dextra gladio:umbonem sinistra retinuit:eo usq; uultibus hostes obterens : ut prostratis omnibus nauem uictor occupauerit. Creuit uirtus:qui maiore iracundia contra hostes percitus est amissa manu:est enī ira quasi cos fortitudinis:nam sicut cote ferrum acuitur:ira uirtus ira acuitur.unde academici disputantes multas omnibus cõmotiones datas:iracundiam ipsam quasi cotem fortitudinis esse dixerunt. Truncus.i.amissa manu truncum dixit militem. Dextram:quæ pendebat de naue hostili. Lacerto:demissus ẽ gladius a romão qui lacertum ãputauit. Iam clypeo & q̃q̃ utraq; manu priuatus esset:ille nihil ominus istabat ut puppem pderet hostilem. Clypeo. Ideſt amissa sinistra qua clypeus tenetur. Telis.ideſt amissa dextra. Non con.non:propterea a pugna defecit. Expositus:extra positus:ut se obiiceret telis hostium. Arma:scutum fratris. Confixus cuſp.quanuis telis hostium transfixus esset.tamen perstabat in proposito ut non inultus caderet. Emerita morte tenet : perfecta : quia corpore excipiebant tela.quæ mittebantur in alios:.ideo a morte suos:corpore suo defendebat. Emerita translatio a militibus:qui emeriti dicuntur:cum debita stipẽdia perfecerunt. Tũ uulnere multo:postq̃ iam toto corpore cæsus stare non poterat diutius:collegit uires sanguine suo : & se saltu deiectis in nauem romanam : quæ cum grauata esset cadauere:& sanguine repleta in latus pendere cœpit & submersa est sed peruertit historiam. Effugientem:expirantẽ. Lassos.i.sanguine effuso: Cõtẽdit:intẽdit. Defectis:exhaustis sanguine. Solo põdere: quia

manibus nocere non poterat. Strage uirum:nunc dicit quomodo merſit nauem. Accipit ictus.ſ.fluctuum mariſ quia qua parte inſiluerat hic maſſilienſis ea parte latus nauis inclinabat.& fluctu maris pulſabatur. Hauſit:accepit. Ruptis.ſ.nimio pondere. Ad ſummos foros:ad ſumma tabulata nauium. Deſcendit in undaſ:modum nauis pereuntis & mergentis expoſuit:quia ſubmerſa naui pontum inuoluit in uorticis modum. Merſa:dum mergitur carina. Dicta:in duas partes ſeparata quia diuiduntur maria cum aliquid mergitur. Inq; locum:ſed naui obruta mare occupauit locum ſuum. Varii fati:quia deſcripſit uaria genera mortis.

Didicta

CSVLPI. Ferrea dum:Cum romani manu ferrea a lycidam pro naui corripuiſſent ſociis eum per crura retinentibus diuiſus eſt.poſtremaque parte ſtatim mortua ſuperior in qua uitalia continebantur diutius uixit. Manus:inſtrumentum cum pluribus uncis. Inſerit:immittit. Puppi:maſſilienſi. Rapidos:ueloces & rapaces. Auulſus:abſcindit:ab reptus & a ſuis & a ferrea manu. Scinditur:hos uerſus lucanus ipſe percuſſis uenis profluente ſanguine ubi frigere pedes manuſq; & paulatim ab extremis cedere ſpiritũ ſenſit feruido adhuc &compote mentis pectore dicitur ceciniſſe. Emicuit:proſiluit. Lentus:tardus & uelut ab uno uulnere. Diſcurſus:qui fiebat ex diuerſa cruoris effuſione. Animæ:ſanguinis in quo uita eſt. In membra:inferiora. Interceptus:confuſus miſtus. Tanta:tam larga:erat enim totũ corpus uulneratum. Vltima pars:puta fuiſſe ab extremis lateribus ad talos. Tradidit in lethum:dedit extinguendos. Vacuos uitalibus:in quibus uitalia membra nõ erant:Ea ſunt epar pulmo cor præcordia cerebrum. Tumidus:eſt enim ſpirandi officina: iccirco ſpongioſus ac fiſtulis inanibus cauus. Viſcera:exta ipſa uitalia. Fata:mors. Hæſerunt:diu laborauerunt.

Vñ hos Verſus qui hoc ordine ſcr. Eſt ſumma uoc

Inteſtina

Luctata:conata. Vix tulerunt:difficulter abſtulerunt tradidereq; morti. Dum nimium:militum imprudentiam qui nauim inuerterunt enarrat. Incumbit:tota enim in unum latus ſe uertit. Verſa:inuerſa. Cõgeſto:in unũ latus collecto. Texit pelagus:quoniam nauis ſupra mare in faciem cadens milites merſit. Iactare brachia:nare.

Tunc unica:docilitas eſt. Vnius enim quia a roſtris cõcurrentibus eſt interceptus fatum ſingulare commemoratu. Facies lethi:apparentia & qualitas mortis. Fixere penetrauere. Diſceſſit:diuiſum eſt tam uaſto impetu.

Quo minus æra ſonẽt.eliſo uentre per ora
Eiectat ſaniem permiſtus uiſcere ſanguis.

Saniẽ

Quo mi.æra ſo.ut ipſa roſtra ærata ſe non collidant:licet eſſent illo torpore impedita. Eliſo:compreſſo & contuſo. Saniem:ſanies ut celſus ait eſt tenuior ſanguine uaria craſſa glutinoſa & colorata.Permi.u.contuſus cum carne.

Inhi.prohibent nautæ & retrahunt.

Ferrea dũ puppi rapidos mãus inſerit ũcos
Affixit lycidam merſus foret ille ꝓfundo
Sed ꝓhibent ſocii: ſuſpẽſaq; crura retentãt;
Scinditur auulſus:nec ſicut uulnere ſanguiſ
Emicuit lentus.ruptis cadit undiq; uenis
Diſcurſuſq; ãnimæ diuerſa in mẽbra meãtis
Interceptus aquis. nullius uita perempti
Eſt tanta dimiſſa uia.pars ultima trũci
Tradidit in lethum uacuos uitalibus artus
At tũidusq; pulmo iacet.qua uiſcera feruent
Hæſerũt ibi fata diu.luctataq; multum.
Hac cum parte uiri uix oſa membra tulerũt:
Dũ nimiũ pugnax unius turba carinæ
Incũbit prono lateri.uacuamq; relinquit
Qua caret hoſte ratẽ. ꝓgeſto põderẽ puppis
Verſa.caua texit pelagus nautamq; carina
Brachia nec licuit uaſto iactare ꝓfundo.
Sed clauſo periere mari.tunc unica diri
Conſpecta eſt lethi facies.cum forte natantẽ
Diuerſæ roſtris iuuenem fixere carinæ.
Diſceſſit mediũ tam uaſtos pectus ad ictus
Nec prohibere ualẽt obtritis oſſibus artus

OMNIBO. Ferrea dum puppi:nunc etiam deſcribit quæ de nouo ſuperuenere:& quo alii genere mortis perierũt & unius caſum deſcribit: qui quum in undas maris præceps caſurus eſſet:cruribus retentus eſt a ſuis:ſed cum ab altera parte diſtrahitur:medius crepuit & ſanguis una ſimul omnis effuſus eſt. Ferrea:nam manicis ferreis:ad uerſas naues quaſi irretitas tenent:ne e manibus euadant:cum igitur manum ferream inieciſſent: ut nauem compræhenderent:compræhenderunt lycidam quendam:& manus cum retraheretur: hunc in undas traxiſſent: niſi ſocii eum crutibus retinuiſſent:dicit ergo dum illæ trahunt:& illi retinent medius diſruptus. Ordo eſt. Manus ferrea quæ iniecta erat non ut raperet lycidam ſed compræhenderet nauem. Dum inſerit:dũ iacitur ut puppem compræhendat. Nec ſic:nec ſanguis inquit effuſus eſt ſicut e uulnere a quo ſenſim egreditur: ſed uno eodemq; tempore. Nullius uita:nullius unquã inquit mortuus eſt:qui tam lato meatu uitam aperiret. Tanta:tam lata.

nullius

Pars ultima:pars interior ab umblico mortua erat:ſed ſuperior ubi uitalia erant:ut pulmo & cor:diu cum morte luctata eſt. Trunci:pro truncata. Vacuos artus:ideſt membra carentia uitalibus. Pulmo tumidus:quia aerem reciprocum recipit & remittit:ſed cum aerem recipit inflatur. Feruent.i.palpitant circa præcordia. Hæſerũt:morata ſunt. Fata.i.mors.Vix membra tulerunt:quia ægre omnia membra extincta ſunt:ubi uitalia erant. Dum nimium aliud genus mortis ſcibitur:non unius quidem:ſed uniuerſorũ qui in naue conſiterãt dum inquit una nauе acrius pugnatur & omnes ad eam partem tantummodo ſe receperunt ubi pugna erat:fecerunt ut cũ intenti ad pugnã in uno latere nauis conſiſterent:uſq; adeo uauẽ ab illo latere oppreſſerunt ut eã euerterent & ipſi cũ naue obruerentur. Puppis uerſa nã qui in naue erant latere ſiniſtro relicto in dextrũ uenerũt:ubi aduerſus hoſtes pugnabãt. Nimiũ pugnax.i.uſq; in pniciẽ ſuã. Lateri.ſ.unde pugnabãt aduerſus hoſtes. Caua:cõcaua:& caſus ablatiui:& in modum uaſis euerſa eſt. Brachia:quia tecti erant:ideo non potuerunt explicare ſe e nauí:ut nantes euaderent.Clauſo ma.i.non patenti. Tunc u.deinde ſecutus eſt caſus nouæ mortis unius iuuenis:qui dũ medio

nataret pelago: forte duæ naues aduersæ concurrunt & rostris corpus illius transfixerunt. Vnicã singularis. Di sceſſit: ideſt diuisum est in medium. Ictus uastos: ideſt immensos concurrentium nauium. Nec artus: corpus nihil impedimento fuit quo minus rosta inter se colliderentur: & sonarent. Aerea. i. rostra ærata. Postq; inhibent remis puppes: ideſt postq; ἀνόκωχὴν fecerunt. i. cum remiges in puppem contrahunt nauem: dicit q; naues illæ collisæ rostris se in puppem receperunt: & cadauer medium in undas deiecerunt: & submersum est.

Deiectũ in pelagus perfosso pectore corpꝰ
Vulneribus trãsmisit aquas. ps tnaxia turbæ
Naufraga iactatis morti obluctata lacertis
Puppis ad auxilium socíæ concurrit, at illi
Robora cum uetitis prensarent altius ulnis
Nutaretq; ratis populo peritura recepto
Impia turba super medios ferit ense lacertos
Brachia linqentes graia pendentia puppe
Amanibus cecidere suis, non amplius ũdæ
Sustiuere graues in summo gurgite trũcos
Iamq; omnis fusis nudato milite telis
Inuenit arma furor. remũ contorsit in hostẽ
Alter, athi tortum ualidis amplustre lacertis
Auulsaſq; rotãt expulso remige sedes.
In pugnam fregere rates, sidentia pessum
Corpa cæsa tenẽt, spoliãtq; cadauera ferro
Multi inopes telisiaculum lethale reuulsum.
Vulneribus traxere suis. & uulnera leua
Oppressere manu. ualidos dũ præbeat ictus
Sanguis. & hostilem cũ torserit exeat hastã.
Nulla tamẽ plures hoc edidit æquora cladeſ
Quã pelago diuersa lues, nã piguibꝰ ignis
Affixus tædis. & tecto sulphure uiuax
Spargitur. at faciles præbere alimẽta carinæ
Nũc pice nũc liquida rapuere incedia cæra.
Nec flãmas superant ũdæ sparsisq; p æquor
Iam ratibꝰ fragmẽta ferus sibi uẽdicat ignis

¶ VLPI. Vulneribus trãsmisit aquas: latitudinem uulneris idicat cum per ipsum aqua discurreret. Pars maxima: quorundam massilienſium ad suorum naues natantium mors sæua describitur. Naufraga: cuius nauis fuerat fracta & ipsa exposita erat mergendi periculo. Obluctata: repugnans. Iactatis lacertis: nando. Concurrit: simul natat. Altius prænsarent robora ulnis: comprehẽderent summam nauim brachiis. Vetitis ab his qui in naui erant. Peritura: erat enim tantus numerus ut si susceptus fuisset nauis proculdubio mergeretur. Nutaret: iclinaret se & periclitaretur. Impia. quia socios lædebat. Super: desuper. Brachia linquentes: illi amputatis brachiis & i naui relictis submersi sunt cum nare nõ possent: A manibus: quibus inhærebãt. Graues: amissus enim brachiis corpus nando liberare nõ poterant. Iamq; omnis: deficientibus inquit telis remos temones & trãstra in hostem iactabant. Omnis furor: cuiusq; ira. Inuenit arma: sic Virgilius. Rimati telum ira facit. Nudato: inermi. Amplustre tortum: ornamentum uel temonem immissum ut abutatur uerbi proprietate. Rotant: rotando immittunt. Sede: transtra. In pugnam: ut pugnarent. Sidentia pessum: manentia sub pedibus deorsum & infra. sic & i quito: Obruit illa dies qua cælsa cacumina pessum Tellus uicta dedit: hinc fit pessundo: hoc est sub pedibus do. Inopes telis: quibus tela deerãt. Lethale: quod lethi ferum uulnus intulerat. Oppræssere: obduxere ne sanguis egrederetur. Sanguis: qui uires fouet. Exeat: egrediatur: post emissam hastam qua fuerat uulneratus. Lues: uis mortis & uelut pestis. Quã diuersa pelago: quam ignis qui est aquæ contrarius: Tædis: facibus sulphure piceq; sparsis & plenis. Viuax: ardens & urens. Faciles præbere: quæ facile incẽ debantur & alebant ignem. Rapuere incendia: correpta sunt igne. Nunc pice nunc cera: siue quod ipsas spargerent: siue quod nauium iunctu ræ stuppa pice & cera refarctæ sunt. Nec superant flammas. nec restringunt incendia. Sparsis ratibus: dissipatis nauibus. Vendicat fragmenta ferus: corripit & sibi attribuit frusta.

¶ OMNIBO. Deiectum: ideſt cadens quod ante sustentatum fuerat a rostris. Vulneribus transmisit aquas, quia uulnus adeo latum erat ut aqua per medium transiret. Pars maxima: alium mortis casum describit multorum. Iuuenes multi e naui deiecti fuerant: qui natantes spem salutis habebant: si in suis recepti essent: quoniam & ipsi massilienſes erant. Itaq; ad naues massilienſium natantes tendebant: cum iam in eo essent: ut manibus nauem apprehenderent: illi ne nauem euerterent. manus simul cum lacertis obtruncarunt: & corpora ipsa mersa sunt. Naufraga quæ naui fracta enatabat Turba. s. massilienſium. Obluctata: cum diu contendisset cum morte. Puppis ad auxilium: uidelicet ut a socia naue recepti seruarentur. Robora. s. nauis. Altius: i. manus erigentes ut nauem comprehenderent. Vlnis uetitis: quia arebantur ne comprehenderent nauem. Peritura: quia si ne dubio si recepissent eos peritura erat. Impia: contra socios: quia maluerunt suæ saluti consulere quam aliorum. Brachia linquentes: abscissis brachiis. Furor arma inuenit: nam ut inquit Maro: rimanti tellum ira facit & nobilis tragicus ἔπῃξε χὀρὸν ὅτου ὁμοῦ οπ λίξει χερά. In hoste armat ira manum. Amplustre: gubernaculum nauis. Auulsaq;: quid dixi remos & Amplustra torquere: cum transtra nauium alius in alium coniiceret. Sedes: transtra nauium & sedilia. Excusso: eiecto. Fregere: quia frangebant rates: ut fragmine earum uterentur pro telis in hostem. Sidentia pessum: ideſt sub pedibus stantia: unde pessundo ideſt sub pedibus do. Spoliantq; cadauera: cæsos telis spoliabant: & e corporibus eorum tela extracta mittebant in hostem. Et uulnera: quomodo si lethale uulnus attulerat: poterant in hostem telum mittere quia ammoto telo ne sanguis exiret leuam apposuerunt & sanguinem retinebant ut uulnerato saltem hoste: non inulti deinde expirarent. Oppræssere: ideſt occluserunt. Validos dum: ut interim sanguinem retinerent: quo possent uires suppetere ad uulnerandum hostem. Hostilem: quam hostis contra se torserat. Nulla tamẽ plures: q̃uis diuersa genera lethi superi

us tractarentur:tamen nulla fuit mortis plurium causa:quam ea quæ contraria est pelago:uidelicet ignis: Lues: strages diuersa pelago.i.ignis. Nam pinguibus:quia faces habebant pice illitas: quas incensas mittebant in aduersas naues unde uis tanta ignis erat: ut non solum siccas naues corriperet:sed etiam fragmina nauium quæ aquam inbiberant: Viuax.s.ignis abdito in ipsis facibus sulphure. Faciles:ad comburendum:quia aride. Præbere:scilicet igni. Pice:quia pice & cera naues insperserunt:ut facile incenderentur. Nec:flammas nec undæ inquit extinguere poterant flammam. Fragmenta uendicat:ideſt attrahit:nam ignis nauium fragmina quæ natabant corripiebat & correpta consumebat.

¶SVLPI. Hic recipit: Diuersa diuersorum studia memorat. Hic:aliquis. Inter mille modos lethi:inter innumera mortis genera illam uitabant qua lædi moriquæ cœperant. Virtus naufraga nec cessat: illi qui fractis nauibus nabant se exercebant in legendis subministrandisq; telis pugnantibus & in feriendo ut poterant hoste. Ratibus:militibus:methonymia. Incertas:non ferientes designatum locum: ea enim dicitur certa manus: & certum telum quod locum designatum ferit. Incertas ergo quia nantes ualidum ictum incutere non ualebant. Languente:debili. Si datur rara copia:si telum aut ensem non habeant. Vtuntur pelago:mergunt hostem in mari: Subsidere:subsidere se. Implicitis:connexis. Mergentesq; mori:dum merguntur mergere alios. Pugna fuit:egregii & callidi urinatoris mortem poeta describit. Is autem dicitur urinator qui nat sub aqua quod qui faciunt urinæ dicuntur ab urna uase. Eximius:præstans. Animam: anhelitum:Plautus:Olet anima uxori tuæ. Scrutari:inquirere. Conuellere:ad reuelendum anchoram si funere figi non posset. Adductum:tractum. Hic ubi:raptum in ima hostem ubi suffocauerat emergebat. Penitus:ualde subtus. Per uacuos fluctus: per mare a nauibus non occupatum. Puppibus occurrit:incidit sub naues. Iecerunt brachia:comprænderunt retinuerunt. Non perdere lethum: non mori frustra & inulte & non læso aduersario. Multus: multi morientes inquit suspenderunt se a puppi ut rostrorum ictus ne nauis lederetur exciperent.

¶OMNIBO. Hic recipit fluctus:alii hauriebat aquam ut extingueretur ignis qui in naue erat. Mors una unusquisq; timebat mortem: qua afficiebatur: nam alius igne: & alius ferro:alius aqua peribat: & omnes simul conabantur mutare genus mortis. Nec cessat:illi etiam qui natabant: non propterea pugnare destiterunt: ut si non pugnarent:saltem tela susciperent collecta ex fluctibus. Virtus naufraga:ideſt natantium: Legunt:pro eligunt tela ut ea subministrent suis. Incertas:errantes in iaculando:quia natantes cum sinistrorsum uellent hostem ferire:aqua eos impellebat dextrorsum. Ictu languente:quia manus nutabat ut ictum non posset ualidum inferre.

Hic recipit fluct⁹ extiguat ut æquor flamas
Hi ne mergantur tabulis ardentibus hæret.
Mille modos inter lethi mors una timori est
Q ua ceper mori:nec cessat naufraga uirt⁹.
T ela legunt deiecta mari:ratib⁹ q; ministrat
Incertasq; manus ictu languente per undas
Exercent:nunc rara datur si copia ferri
Vtuntur pelago:sæuus complectitur hostē
Hostis': & iplicitis gaudet subsidere mēbris
Mergentesq; mori,pugna fuit unus in illa
Eximius phoceus,animam seruare sub undis
Scrutari q; fretum siquid mersisset arenis:
Et nimis affixos unci conuellere morsus.
Adductū quotiēs nō sensserat anchora funē
Hic ubi compresu penitus deduxerat hostē
Victor & incolumis sūmas remeabāt i ūdas
Sed se per uacuos credit dum surgere fluct⁹
Puppib⁹ occurrit tādēq; sub æquore mansit.
Hi super hostiles iecerunt brachia remos
Et ratium tēuere fugam,non perdere lethū
Maxima cura fuit,multus sua uulnera puppi
Affixit moriens & rostris abstulit ictus

Nunc rara datur:qui non poterant ferro hostem occidere: ipsi inter se obruere certabant: ut sub undis necarentur. Vtuntur pelago:ut inter se alius alium demergat. Et implicitis:declarat quomodo se complectuntur:qui dum mergunt alios:ipsi etiam mori non recusabant:& dum hostes necarent ipsi necabantur: Subsidere: obrui aquis. Pugna fuit: sed præcipuum quendam describit qui peritissimus erat natandi & retinendi spiritum sub aqua is cum hostem sub aqua obrutum tenuisset: deinde emergebat ut alium hostem necaret: sed semel capite percussit nauis fundum:& ipse etiam tandem submersus est. Eximius:præclarus. Phoceus:nomen proprium est:non autem patrium. Arenis:ita scrutabatur arenas:ut quod submersum erat inueniret sub undis tanquam in continenti terra. Affixus unci:si forte anchora adeo profundo esset infixa:ut ab arenis trahi non posset:ipse mersus in undis e fundo trahebat. Morsus unci:ideſt anchore. Virgilius:Vnco non alligat anchora morsu. Adductum quotiens:cum funus traheretur cui anchora est appensa:& anchora tractum non sentiret. Hic ubi:hic adeo natandi peritus erat ut retinere spiritum facile sub aqua posset. Penitus:infimo maris loco. Victor:necato hoste. Occurrit:scilicet capite. Surgere se:ideſt sursum erigere se:a sursum & rego cōponitur. Per uacuos fluctus: immo erant nauibus tecti. Puppibus:fundo nauis. Hi super:nunc dicit de his qui necati fuerunt:ut manibus admotis remos caperent:interiissentq; nonnullos dicit:qui ubi naues concurrere uidissent: se medios interposuisse corpore suo:ut nauem suorum ab hostili impetu defenderent: Non perdere lethum:ideſt non frustra mori:nisi prius nocuissent hostibus. Moriens affixit:pro multi morientes affixerunt. Virg. Plurimus uolitans pro plurimi uolitantes. Abstulit ictus.s.se in medium interponens.

CSVLPI. Stantem:Lygdami massilienſis & tyrrheni ro.pugna narratur. Tortor ha.agitator fundæ ex qua torta & rotata emittuntur saxa. Baleatis: baleares insulæ sunt in mari hispano quarum incolæ egregiæ funda utuntur dictæ siue a βαλλω quod est iacio:siue a Baleo herculis comite. Glande:pila plumbea. Tempora:latera capitis. Vincula:neruos quibus continentur. Prorumpunt: egrediuntur.ui enim inclusi sanguinis præssi excluſi sunt oculi. Lumine:ui uidendi. Constare uigorem:se ualere uiribus. Componite:collocate & statuite ad iacenda tela. Tormenta:baliſtas & catapultas. Eggere:se se adhortatur. Hoc cadauer:corpus meum. Habet usum:faciet officium magni militis. Manu cœca:ipse cœcus. Non irrita:nam hostem uulnerabant. Argus massilienſis excipit: hæc uulneratus est his. Argus: massilienſis. Qua uenter non medius:inter umbilicum & latus dextrum siue siniſtrum. sunt enim ilia arterie iter uesicam & aluum ad pubem tendētes ut ait plinius. Adiuuitq; Cecidit enim & ferrum altius est ingressum. Stabat:tota hæc oratio diuersis modis mouet affectus. Carinæ:eiusdem. Non ille:fuerat enim fortissimus massilienſium. Victum æuo robur cecidit:fortitudo annis debilitata prostrata est. Exemplum non miles: nam quanuis non pugnaret ipso aspectu alios excitabat. Funere:morte filii. Sæpe cadens:dum ad filium properaret. Spirantes:palpitantes & adhuc uiuentes. Non lachrymæ:ex uehementissimo dolore lachrymæ interdum potius comprimuntur quam effundantur. Tundi:percutit. Riguit:induruit. Dstentis:externis & passis. Nox subit:superuenit obscuritas prædolore enim exanimatus est.

Stantem sublimi tirrhenum culmine prorae
Ligdamus excussae balearis tortor habenae
Glande petes: solido fregit caua tempora plumbo
Sedibus expulsi postq; cruor omnia rupit
Vincula prorūpunt oculi, stat lumine rapto
Attonitus, mortisq; illas putat esse tenebras.
At postq; sensit membris constare uigorem
Vos ait o socii sicut tormenta soletis
Me quoq; mittēdis rectum componite telis
Eggere qd̄ supereſt animæ: tyrrhene p oēs
Bellorū casus, ingentem militis usum
Hoc hēt ex magna defunctū parte cadauer.
Viuētis feriere loco, sic fatus in hostē
Cœca tela manu, sed nō tamen irrita mittit.
Excipit hæc iuuenis generosi sanguis argus
Qua iam nō medius descendit in ilia uoter
Adiuuitq; suo procūbens pondere ferrum.
Stabat iam uictæ diuersa parte carinæ:
Infelix argi genitor, non ille iuuentæ
Tempore phocaicis ulli cessurus in armis
Victum æuo robur cecidit, fessusq; senecta
Exemplum non miles erat qui funere uiso
Sæpe cadēs longe senior p transtra carinæ
Peruenit ad puppi, spirantes inuenit artus
Nō lachrymæ cecider genis, ñ pectora tūdit
Distētis tēto riguit sed corpe palmis. /bræ
Nox subit atq; oculos uastæ obduxer tene/

CTOMNIBO. Stantem sublimi, more suo post genus descendit ad speciem: describit nomullos qui hostilibus ratibus nocere studentes etiam nocuerunt. Hic ictum intulit:mirādum:nam lygdamus quidam erat partitus funda glande enim quencunq; locum uoluisset facile percutiebat: hic speculatus tyrrhenum quendam puguantem egregie in summa prora:fundanter & quater rotans dimisit in tempora tyrrheni glandem: ille fractis temporibus oculos amisit:& tenebras oculorum credidit mortis:esse: sed paulo post intellexit uirium aliquid sibi residuum esse tunc iussit suis:ut se in fronte nauis ponerent:futurum loco tormenti bellici:& datis telis pugnaturum. Culmine proræ:idest in celsitudine nauis. Lygdamus:massiliensis erat. Tyrrhenus:romanus. Excussa glande:quia funde habenam ligatam habent & ter ac quater circa caput rotautur. Baleares:insulæ sunt in oceano positæ ubi maximus funde usus fuit: dicuntur baleares a βαλλω ideſt iaculor & torqueo. Has propius insulas ad nauigans Metellus cognomento balearicus: pelles nauium tectis prætendit: ut aduersus fundarum iactus tegmina essent: in his enim optimi funditores sunt a pnerilibus hoc pacto ad fundas exercebāntur annis ut alioquin ne panis quidem pueris exhiberetur nisi funda quicquam prius attingerent:& ut scribit strabo homines ad implorandam populi romani opem confugere coacti sunt cum arbores & domicilia ex subterraneis cuniculis euerterentur. Vincula:ideſt neruos:quibus oculi fixi sunt. Procurrunt: exeunt oculi ex uulneribus. Stat ejectis oculis obstupefactus erat:nesciens quid id esset.credebat autem illas tenebras mortis esse. At postquam:sed postq; in se rediit:& rediisse uires sensit aliud cogitauit. Tormenta:quem admodum baliſta & machina.quibus tela torquentur in fronte nauium ponuntur ita & me ponite & fingite animis uestris me esse baliſtam:sicq; tela in ponite manibus meis: Constare:consistere. Rectum:ex opposito ad mittenda tela. Eggere:emitte:hortatur seipsum. Viuentis feriere loco.q.d.quum nihil reliqum uitæ sit:si feries:uiuentem alium seruabis. Casus prosperos uel aduersos. Hoc:demonstratiue. Cœca manu:pro ipse cæcus: quod est personæ rei attribuit:hyppallage est. Irrita:quia multos ex hostibus uulnerauit. Excipit h.nam uulnerauit nobilem massilienſem nomine argum. Descendit ilia uen.i.cum ad imas costas descendit. Adiuuitq;:quia cecidit ex suo casu iuuit telum:nam cadens altius telum fixit. Stabat diuersa:nunc casum describit miserabilem: nam pater in altera parte nauis stans ut uidit in telum procubuisse filium accurrit quoquo modo poterat senior: & dum properaret sæpius lapsus est antequam ad illum peruenisset: tandem peruenit:cunq; superincubuisset filio:tanto dolore confectus est, ut tenebræ oculis oborte sint:& iam filium non cognosceret:filiusq; qui nondum mortuus erat attolens oculos patrem ipsum inuitabat ad amplexum suum & oculos claudendos: pater nullo modo

patiens filio superstes esse:cupiebat ante filium mori: dicitq; ignosce patri tuo qui non uult occupari amplexibus tuis sed confosso pectore mori properat ut tua fata præueniat:hæc dicens se telo percussit. Victæ carinæ:quia fessi me uicti erant:qui in illa naui constiterant. Diuersa:remota:ab ea parte ubi filius ceciderat. Iuuentæ:qui cum iuuenis esset nulli massilienſium uirtute cedebat armorum. Victum æuo:sed nūc senectute languidior factus erat & imbecilior. Exemplum:quia occurrebat illud:si imbellis erat & senior.quid igitur militabat:dicit ut exemplo sui concitaret iuuenes. Carinæ:pater erat in prora:filius uulneratus fuit in puppe. Sæpe cadens:unum ex reliquo sequitur:quia senior ipse sæpe cadebat ad filium properans. Spirantes:uiuētes. Non lachrimæ cecidere:sicut licet præ nimio dolore:qui latentes lachrymas occludit. Riguit:obstupefactus est. Distentis palmis:ideſt extensis manibus. Nox subit:quia tenebræ sunt oculis obortæ. Obduxere:circunuenere oculos.

CSVLPI. Argum:filium. Labens caput:instabile inclinatum. Leuat:attolit. Vox fauces:loqui non potuit.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur:tacito tātū petit oscula uultu
Inuitatq; patris claudēda ad lumina dextrā.
Vt torpore senex caruit:uiresq;cruētus
Cœpit habere dolor;nō perdam tēpora dixit
A sæuis permissa deis iugulumq; senilem
Cōfodiam:ueniam misero cōcede parenti
Arge.q; amplexus extrema qđ oscula fugi
Nōdum destituit calidus tua uulnera sāguis
Sēiāimisq; iaces & adhuc potes esse supites
Sic fatus q̄is capulum per uiscera missi
Polluerāt gladii: tamē alta sub æquora tēdit
Præceps & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclināt iam fata ducū;nec iā āplius anceps
Belli casus erat:graiæ pars maxima classis
Mergitur ast aliæ mutato remige puppes
Victores uexere suos;naualia paucæ
Præcipiti tenuere fuga. quis in urbe parētū
Fletus erat. quantus matr̄ p littora plantus
Coniunx sæpe sui cōfusis uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisq; rogis misseri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquor uictor
Primus cæsareis pelagi decus addidit armis

Solutas fauces:apertum os. Inuitat:gestu hortatur.

Claudenda ad lumina. Maiorum mos fuit ut propinquiores morientibus oculos clauderent ut parentes liberis liberiq; parentibus. Ouidius: Dii præcor hoc iubeant ut eunūbus ordine fatis. Ille meos oculos comprimat ille tuos. Caruit torpore:fuit sine stupore:& in mentem uiresq; rediit. Cruentus:crudelis in se. Non perdam tempora:non differam mortem. A sæuis deis:præ animi perturbatione deos incusat qui ei quod filio superesset uidebantur iniusti. Iugulum:lethalem sub gutture locum.

Nondum:pat e sse uidetur ut qui prior in uitam egredi tur exeat prior:tu cum sis me iunior ante me non morieris: Esse su.superuiuere mihi.superstes hi dicuntur qui in uita remanent. Polluerat capulum:maculauerat ensis manubrium quo se percusserat. Tendit sub æquora:in mare se mergit. Festinantem animam morti non credidit uni: metuens ne ipse non antequam filius e uita decederet:se prius sauciatum in aquam præcipitauit. Credidit:commisit. Inclinant iam fata:iam massilienſium res aduerso marte præcipitabatur romano uictore. Anceps: dubius:sed erat certa uictoria. Vexere uictores suos:in uexere romanis qui eas cæsis hostibus occupauerant.

Naualia:massilienſium. Quis in urbe:per commiseratiōnem concludit poeta luctum superatæ ciuitatis admitās

Fletus:qui lachrymis fit. Plantus:percussio pectoris faciei & brachiorum. Coniunx:commiseratio ab errore.

Cadauer:quod fluctus in littus expulerat. Accensis:pathos a pietate & certamine. Trunco: absq; capite quod fuisset certus iudex. Brutus:Brutus inquit primus fuit qui uictoriis cæsaris terrestribus maritimam gloriam addidit.

COMNIBO. Cognoscere.s.argum tenebris impedientibus oculos sensim enim amittebat lumen oculorum.

Languentia:torpentia:quia moriebantur. Vox fauces nulla solutas prosequitur: intelligitur bis negatiua.i.fauces non solutas prosequitur nulla uox quia solui non poterant in uocem. Tacito uultu:quia uidebatur inuitare patrem ut se oscularetur & oculos clauderet. Inuitatq; dextram patris:quia prehendebat dexteram patris ut clauderet oculos quem morem etiam nunc seruamus:ut qui propinquiores sunt morienti oculos claudant:locus hic est plenus commiseratione. Vt torpore:postquam senex tandem ad se rediit. Torpore:languore:qui toto corpore perfusus erat. Cruentus:sæuus dolor. Sæuis:sæuos deos appellat.qui se uoluerunt filio superesse:quia æquius erat ut senex moreretur ante filium. Veniam concede:ignosce inquit parenti tuo qui nolit occupari in te amplectando:hoc ideo facit quia tu uiuis & potes esse superstes:properat ergo ut tua fata præueniat. Quanuis capulum:quanuis inquit uulnus lethale sibi intulerit: tamen ut cito moreretur se præcipitem deiecit in undas. Capulus manubrium ensis a capiendo dictus. Præcedere:præuenire mortem filii. Festinantem animam:pro animam ipsius festinantis mori. Non uni morti:duabus enim cædibus se occidit:una cum se uulnerauit:altera cum se in undas præcipitauit. Inclinant iam:tandem fatebantur massilienses se uictos esse:nam multis amissis nauibus & cæteris concussis non poterant resistere. Fata: ducum:scilicet massilienſium:quorum princeps fuerat.L.Domitius. Classis mergitur:quia tum flectibus obrupta erat:tum rostris hostium. Ast aliæ:sed naues massilienſium quæ non sunt obrutæ. Victores:quia romani conscenderant eas naues:quæ iam mutatis remigibus in portum subducebantur. Mutato re.occisis massilienſibus. Victores suos.s.romanos Naualia paucæ:sed paucæ naues massilienſium fuere:quæ in sua se naualia rece

perint. Naualia loca sunt ubi naues seruantur græcæ Quis in urbe: describitur passim fletus & complo ratus suorum: qui maximus erat in urbe massiliæ. Quis: pro qualis: non interrogantis: sed admirantis. Virgi. Qui talia fando. Matrum: quæ filios suos expectantes implacabiliter lachrymabantur. Coniunx sæ. ui. coniunx Ro. militis cadauer amplexa est: credens esse maritum suum: cum confusus esset cæde uultus Vndaq; propter undam. Confusis: turgidis & infectis. Miseri patres certauere: ita inter se contendebant quia trunci agnosci non poterant auulso capite. Accensis rogis: ut cadauera filiorum superimponerent. At brutus: brutus fuit primus qui e ducibus ornamentum addidit ad laudem armis Cæ. In æquore: quia nauali pugna uictor fuit Trebonius uero terrestri pugna uictoriam amiserat.

Naualia

Io. Sulpitii argumemtum in quartum uolumen.

Castra ducis castris ad cælsã q̃rt⁹ ilerdã
Cõfert i tumnlo q pene ẽ obrut⁹ hibri
Enatat hic cæsar sicoris diducit & ũdas
Petreiq; fugam sequitur uicinia pacem
Incipit at subita petreius cede repellit
Qui mox esuriens ueniam uitamq; precat
Pugnat in adriaca post hæc antonius unda
Vulneriusq; cadit libyæ te curio mactat

Marcii annei Lucani pharsaliæ Liber Quartus. Incipit

Ut ꝓcul extrẽis terraꝝ cæsar in oris
Martẽ sæu⁹ agit ñ mlta cæde nocẽtẽ
Maxia s; fati ducib⁹ momẽta daturꝝ
Iure pari rector castris afranius illis
Ac petreius erat concordia duxit in æquas
Imperium commune uices tutelaq; ualli
Peruigil alterno paret custodia signo.

Io. Sulpitii Verulani in Quartum Lucani Librum interpretatio.

Ut procul: interea dum massilia oppugnaretur Cæ. ad ilerdam se coniunxerat fabio: quem a massilia cum tribus legionibus præmiserat in hispaniam duabus subsequentibus ut cæleriter pyreneos saltus occuparet: qui ab afranio pom. legato eo tempore tenebantur. Deiecto itaq; ex saltu præsidio Fabius magnis itineribus ad exercitum contendit Afranii: qui citeriorem hispaniam cum tribus legionibus obtinebat. Nam Varro eius collega ulteriorem cum duabus legionibus titabatur. Afranius petreo quoq; collega ad se accito cum duabus legionibus communi consilio statuerat ob loci oportunitatem bellum gerere ad ilerdam. Sæuus: magnus crudelis. In extremis horis: in hispania quæ est ultima mundi pars. Martem. bellum methonymia. Non multa cæde: pauci enim peribant. Momenta: impulsiones & adiumenta Cæ. in primo belli ciuilis magnum attulit nostris ad salutem momentum: & ideo momenta dixit: quia in hoc bello quanquam non fuerit summa uictoriæ: tamen id multum Cæ. profuit nocuitq; pom. Ducibus Cæ. & pom. Iure pari: æquali potestate præerant exercitui petreius & Afranius legati pom. Duxit impium: produxit gubernationem ipsorum in partes dierum uicissitudines ut alternis præesset. Tutela peruigil: defensio uigilans & est appositio. Custodia: custodes ipsi. Alterno signo: nunc enim petreiani: nunc afraniani uallum custodiebant.

Ut procul: hic quartus liber continet quomodo Cæ. hispanias subegerit: uicto petreio & Afranio: qui cum exercitu & consulari imperio pro parte pom. eas tenebant deinde quomodo piso & Curio duces Cæ. in aphrica Cæ. fuerint in principo autem describit quomodo petreius & Afranius communi consilio bellum contra Cæ. apud ilerdam ciuitatem hispaniæ gerere constituerunt: quod his locus sibi oportunior esse uideretur & Cæ eodem duxit execitum: cum sub noctem uenisset equitibus ante aciem locatis & maniplis condensis in unum ut hospes prospicere non possent castra fossa muniuit: cum id prius factum uiderint hostes quam præuiderint. At procul: massilia. nunc terra. nunc mari pugnabatur tandem uiribus Ro. ipsi cesserunt: at uero in hispania bellum grauius Cæ. gerebat: quod & si incruenta uictoria successerit. tamen magnum momentum sequentibus rebus reliquit: nam facile apparebat eos magnum uictoriæ partem adeptos eẽ qui hispanias obtinerent. In extremis horis: in occidente in quo hispania est: unde hesperia dicta est. Sæuus: idest magnus & fortis. Virgi. Sæua iouis coniunx. Idem. Sæuus ubi æacidæ telo iacet hector: quanuis Lucanus ex animo suo uideatur posuisse pro crudeli. Non multa cæde: quia ibi pauci admodum occisi sunt. Maxima sed fati. tamen bellum hoc daturum est maximum momentum ducibus. Fati: fortumæ. Momenta ducibus: uter enim dux hispanias obtinuisset: ille magnam partem uictoriæ obtinuisse uidebatur. Iure pari: nunc describit, nam duces in hispania fuerint. Nam equitibus auxiliisq; lasitudine petreius celeritate cantabrisq; & barbaris omnibus illius regionis Afranius imperabat. Sed petreius coactis omnibus per uectones ad Afranium peruenit: constitueruntq; communi cõsilio bellum apud ilerdam urbem capta loci oportunitate contra Cæ. gerere. Rector: petreius: quia ut dixi ex lusitania petreius per uectones populos coactis omnibus suis ad afranium peruenit. Comune im. scilicet petreii & afranii. In æquas uices. idest pares uicissitudines: quia alternis diebus imperabant. Custodia ap. tutela ~~tutela~~ valli Alterno si. nunc classico petreii: nunc afranii: quia alternis diebus imperabant exercitui. Custodia peruigil: quæ in statione pro castris posita erat obseruandum uallum.

Hesperia Hyspania

His præter latias acies erat impiger astur
Vectonesq; leues profugiq; a gente uetusta
Gallorum celtæ miscentes nomen iberis
Colle tumet modico leniq; excreuit in altum
Pingue solũ tumulo sup hũc fũdata uetusta
Surgit ilerda manu paludis prælabit' undis
Hesperios inter sicoris non ultimus amnes:
Saxeus ingenti quem pons amplectitur arcu
Ibernas passurus aquas at proxima rupes
Signa tenet magni nec cæsar colle minore
Castra leuat: medius dirimit tẽtoria gurges
Explicat hinc tellus campos effusa patentes
Vixoculo prendẽte modũ: cãposq; cohercet
Cinga rapax: uetitus fluctus & littora cursu
Oceani pepulisse suo: nam gurgite misto
Qui præstat terris aufert tibi nomen iberus
Prima dies belli cessauit marte cruento
Spectandasq; ducũ uires numerosaq; signa
Exposuit piguit sceleris pudor arma furentũ
Continuit patriæ & ruptis legibus unum

TSVLPI: His præter: ultra copias italas etiã hi/ spanas habebant. Astur: astures. xii. populi sunt in citeriori hispania ab asturica urbe magnifica dicti. Vectones: in citeriori sunt hispania iuxta uaceos. Lenes: agiles. Profugiq;: ideſt celtiberi periphra sis est. Celtæ enim qui in iberiã migrarunt celtibe ri sunt appellati. Celtæ autẽ nostra lingua galli di cunt ut inquit Cæsar. Gallia enim omnibus in bel gas aquitanos & celtas diuisa est. Colle tumet: situs ilerdæ & castroꝝ describit. Pingue solũ: fertilis ter ra. Tumet: insurgit. Excreuit: erecta est. Leui tu mulo: nõ arduo & accliui colle. Ilerda: oppidũ ue tus in citeriori hispania surdaonũ gens. xx. milibus passuũ ab ibero fluuio distat: Prælabit': ante & iux ta labit'. Placidis: mitibus. Sicoris: nõ ultimus flu uius mediocris: magnus tamẽ littore. Hesperios: hispanos. Amplectit': compræhẽdit ab una in alter nã ripã. Passurus aquas: a quibus percutit' præser tim hyeme. Proxima rupes: uicinus mons. Signa magni: pompeianorũ castra. Nec Cæsar: fabiana castra longius ab ilerda distabant: eo postera die Cæ sar cum nongentis equitibus uenit: omnibus copiis triplici instructa acie ad ilerdã proficiscit': & sub ca stris afranii consistit: & ibi facit æquo loco pugnan di potestatẽ. Afranius copiis adductis in medio col le pugna abstinens sub castris constitit. quo anima duerso Cæsar ab infimis radicibus montis intermis sis circiter passibus quadringentis castra facere con stituit: uallocq; muniri uetuit quod eminere & procul uideri necesse erat: sed a fronte pedũ. xv. fossã fieri iu bet: prima & secunda acie in armis constituta post quas opus in occulto acies tertia faciebat. Sed opus om ne est perfectũ quã afranius id intelligeret. Leuat: attolit eleuat. Minore: quã is in quo erat afranius. Me dius dirimit tentoria gurges sicoris medius est inter utraq; castra. Tentoria sunt militũ tabernacula linea di cta a tendendo. Ea cũ primũ bello ueientano Romanis militibus concederent' fuere pellicea. Hinc a flumi ne. Explicat: dilatat. Effusa: sparsa: Modum: mansurã. Cohercet: terminat stringit. Cinga: fluctus ue lox circũ campos actus: dictus a cingendo. Vetitus: nã nõ pertuenit ad mare nomine suo cũ ab ibero susci piat'. Iberus fluctus qui orit' in cantabris & in mare effluit balearicũ. Præstat: terris egregius est in hispa niã. Prima dies: prima inquit die qua castra collata sunt tantũmodo parauerunt acies & se se ostentarunt. Sceleris: belli ciuilis: Furentũ: impiorũ.

TOMNIBO: His præter: nunc dicit celtiberiæ: cantabris: barbariscq; qui usq; ad oceanum pertinent a franium imperasse. Latias acies: præter Romanos milites. Astur: hispaniæ populus ab astrue fluuio no men accepit. Vectonesq;: populi hispaniæ iuxta uacceos. Leues: leuis armaturæ: hastis tantummodo & scutis armati. Celtæ gallorum: qui populi sunt galliæ: & forte hi errantes in hispaniam uenere: & in locis iberiæ consederunt: & mixto uacabulo celtiberi appellati sunt. Agente uetusta: unde originem habuerunt His: scilicet petreio & afranio & Romanis qui secum erant. Colle tumet modico: nunc describit ubi ca stra posuerit uterq; exercitus: nam haud procul ab ilerda oppido consederant: sed planitiem describit iler dæ: quam dicit in medio; quodam tumulo positam fuisse. Pingue solum: significat terram fœcundam atq; feracem frugum. Colle modico: non ualde sublimi. Leui tumulo: quia sensim crescit: & in altum surgit. Manu. scilicet armorum. Super hunc: scilicet tumulum: Placidis aquis: ante urbem ilerdam prælabitur sicoris fluctus qui ignobile nomen tenet inter hispanos fluctus. Saxeus ingenti: dicit hunc amnem ponte lapideo uinctum: & addit rationem quia fluctus hic hybernis aquis nimium crescit & omnes alios pontes facile merserat. Arcu: quo totum fluctus uinxit. Passurus: sustentaturus aquas etiam si nimium inflaretur Signa: in quibus petreius & afranius erant nomine pompeii. Tentoria. ideſt castra Cæsaris & pompeii diuidebat sicoris. Explicat hunc tellus dicit planitiem quandam longe lateq; porrectam fuisse: ut ad extre mum illius uisus hominum uix peruenire possit. Hinc ab hoc sicori: Tellus effusa porrecta in omnes par tes: Explicat: extendit aperit. Vix oculo. ideſt uix quantum oculi hominum capere possent. Cinga ra pax: fluuius uel occissimus & præceps: qui circa hanc planitiem labitur. Cohercet: terminat campos: Flu ctus: qui fluuius cinga non suo nomine in mare hispanum decurrit quia ibero fluctus miscetur qui est ma ior. Litora non suo cursu. sed iberi. Pepulisse: pro pellere præteritum pro præsenti. Cursu suo. sui nomi nis: Nam gur. ideo uetitus es o cinga fluctus & littora oceani impellere tuo cursu. quia misceris ibero: qui quemadmodum præstat regioni (nam ab ibero iberia est appellata) ita nomen aufert tibi: quia maior flu. est. Prima dies belli: nunc ponit quomodo se uterq; exercitus habuerit postquam in conspectum hostium Cæsar uenit. dicit enim primo quidem tẽritos esse a pugna: cum utrinq; prospicerent: alii cognatos: alii ami

cos:nõ poterat animus arma sectari ergo diẽ unũ bello ciuili donauerunt duces exercituũ. Marte cruento:bellũ & pugna differunt,nã bellũ dicit cũ inimicitiæ sunt,sed pugna & præliũ dicit cũ manus conferuntur,hoc loco martẽ pro pugna posuit. Spectandaq; ducũ uires:quia in eo occupati fuerunt omnes:ut diligenter uires & exercitus hostiũ cõtẽplarent: nã Cæsar uires petreii contemplabat e diuerso. Numerosaq; signa:ideſt multiplicia uexilla. Piguit sceleris:cũ uidet etiã utriq; suos cognatos & affines. Ruptis legibus quia contra leges pugnabant.

Donauere diem prono tunc cæsar olympo
In noctem subita circundedit agmina fossa
Dum primæ perstant acies,hostemq; fefelit
Et prope consertis obduxit castra maniplis
Luce noua collem subito conscendere cursu
Qui medius tutam castris dirimebat ilerdã
Imperat huc hostẽ pariter terrorq; pudorq;
Impulit & rapto tumulũ prior agmine cepit
His uirtus ferrumq; locum promittit at illis
Ipse locus miles rupes oneratus in altas
Nititur aduersoq; acies in monte supina
Hæret & in tergum casura umbõe sequentis
Erigitur nulli tellum uibrare uacabat
Dum labat & fixo firmat uestigia pilo
Dũ scopulos stirpesq; tenẽt atq; hoste relicto
Cedunt ense uiam uidit lapsura ruina
Agmina dux equitesq; iubet succedere bello

¶SVLPI. Donauere.abstinuere. Prono: tunc Cæsar olympo: sole occidente & phisice loquit' Sol enim nõ suo cursu occidit sed a mundo rapit'in occidentẽ. Perstant.in armis perseuerant. Obduxit castra. Protexit & muniuiu: in armis enim ea nocte quieuit. Maniplis.manibus militũ. Prope confertis.coniunctis & uicinis. Luce noua.erat intet oppidũ. Ilerdã & Afranii castra planities circiter passuũ quadringentorũ Atq; in hæc fere medio spacio tumulus erat paulo editior quẽ si occupasset Cæsar ponte & commeatu intercluſurũ aduersarios considebat. Itaq; eductis tribus legionibus. Vnius ante signanos præcurrere atq; occupare eũ tumulũ iubet. Sed afranii cohortes breuiori itinere præoccupare: pugnatũ est igit' uario marte & ita præliũ diremptũ ut se utriq; superiores discussisse existimarent. Castris.deesta. Terror: metus ne paterent' incommoda. Pudor: quod esse uiderent' debiliores. Hostẽ: afranianos. Rapto agmine:acceleratis cohortibus. His:Cæsarianis. Virtus & ferrũ:pugnandi audacia Ipse locus.qui'uicinus erat castris & iã occupatus: Miles:Cæsaris. Oneratus. armis pilis clypeo. Niti'. conat' ascendere. Acies supina: milites supino pectore ascendentes & a sequentium clypeis sustenti. Casura in tergũ.quæ facile cecidisset. Vacabat.uibrare:emittere poterat. Dũ labat. dũ pedibus nequit consistere. Frmat uestigia pilo firmat pedes telo in terrã fixo stirpes:truncos uirgulta fructices. Relicto hoste: nõ habito hostis respectu. Cedunt uiã:imputant uirgulta uepres & ramos. Lapsura ruina quæ facile: repelli sterniq; poterant. Equites:equitatũ. Succedere bello:certare.

¶OMNIBO. Prono.sed interea Cæsar instituit milites suos circundari fossa sub noctẽ:quod sanũ consiliũ putabat esse muniri castra.Iussit enim equites in fronte cosistere.maniplos densos atq; consertos castra circundare.ne conspectu hostiũ uideri possent:inter illos uero maniplos densos alios duci iussit. nec uellũ fieri uoluit: ne a superiori loco hostiũ conspectu uideri possit: sed tamẽ fossa sine uallo satis erat ad tuendũ exercitũ ab hostiũ impetu. Prono olympo:sole iã occidente. Fossa.nõ uallo.ne uidelicet uallũ erectũ conspici possit ab hostibus qui subito incursu Cæsarianos ab opere prohibeant:quod incommentariis etiã Cæsaris commemorat. ¶ Præstant.ante stant.a p & sto. Fefelit hostẽ.ut ante fossa cingeret castra sua quã hostes intelligerent. Consertis.ideſt cunctis. Obtexit circundedit & sub uesperũ Cæsar intra hanc fossã legiones deduxit.atq; ibi sub armis proxima nocte conquieuit. Luce noua.ideſt sequenti die ubi luxit. in medio duorũ castrorũ erat collis.unde apparebat uter duoꝝ exercitũ illũ occupasset ipsũ magnã oportunitatẽ habiturũ & nociturũ hosti quotiens uoluisset Cæsar ergo peritissimus dux collẽ uisũ statim occupari uoluit & ex militibus suis quosdam elegit qui collẽ ascenderẽt. sed conspecti sunt ab hostibus: Medius: inter castra. Huc:ad hunc collẽ. Teror.quia & hostes hostiũ terrore concussi ne si occupatus esset collis,a Cæsarianis plurimũ incõmodi susciperent. Pudor:quia pudebat eos cũ propinqui essent ꝑueniri ab hoste. Rapto rapti & uelociter capto. His:Cæsariãis. Virtus: quia fieri uirtute & ferro ꝑperabant eũ locũ occupare. Illis petreii & afranii militibus.quia iã illũ ascenderant. Miles.collẽ mediũ inter castra uterq; exercitus occupare uolebat. sed priores fuere milites petreii & afranii.qui tumulo propinquiores essent Cæsaris: tamẽ in aduersũ niti tentauerunt. si forte illos impellere possent: sed de superiore loco facile extrudebant' ab his qui iã locũ tenebãt. & cũ in periculo essent ne intecluderent' Cæ.dux peritissim' Cæ.equitatũ misit qui inter utrãq; atiẽ equitaret & interim auersis hostibus in alterã partẽ.ut cũ equites pugnarent.facultas daret'pediti bus recipiendi se in locũ tutiorẽ. Oneratus.armis: Nitit'.s.ascendere. Supina. expressit gestũ ascendentis in aduersũ quia Cæ.in montẽ ex aduerso tendebant. Hæret:tarda est neq; .n. facile erat superare montẽ. Casura.s.acies Cæ. Erigit' propter arduitatẽ tumuli a sequentibus umbone sustentat'. Nulli telũ.sed nõ poterant tela in hostes torquere quæ ictũ ualidũ facerent.qui instabiles erant & pedibus nitẽtibus nõ poterant Vacabant:licebat. Labat instabilis est. Et fixo firmat.i.tantũ aberat ut pila in hostẽ mittere possent q; ne cesse erat ipsis pilis gradũ stabilire. Scopulos.eminentia saxa tenebant ne ruerent. Stirpes: arborũ radices prehendebant ut quomodo euaderent in summũ. Relicto hoste:quia firme obliti erant hostiũ qui in superiori loco erant. Cedunt ense uiam: satis habebant ensibus uirgulta cedere: ut iter sibi expeditum

facerent. Vidit lapsura: at uero Cæ. ubi uidit periculũ suoꝝ: ne de superiori loco facile detruderent & inde ab his qui i urbe erãt & qui ex tumulo desc̃enderent intercluderent: equitatũ ab altera parte montis succedere iussit. ut interea facultas suis daret̃ se in castra recipiendi. Lapsura: casura de loco superiore. Equidẽ ȳi. equitatum.

¶ SVLPI. Producere lat⁹ mũitũ: extẽdẽr ordinẽ a leua pte q̃ est scutis & hastis mũita. Læuo gyro: sinistro circuitu. Pedes: Cæ. milites. Recept⁹: liberat⁹ & suscept⁹: ut frugesq; receptas. Nullo urgẽte: hoste nõ pseq̃nte eq̃tũ metu. Victor: aduersar⁹. Irritus: uan⁹qa nullo dãno hostes affecit. Pepẽdit: stetit pẽdẽs in mõte. Subducto marte: subtractis peditib⁹q pugnabãt. Hactenꝰ: hæc armis gesta sũt inqt: sed q̃ sequũt aeris tẽpestate. Nã accidit repẽtinũ incõmodũ biduo quo hæc gesta sũt. Tãta. n. tẽpestas cohorta est ut nũq̃ illis in locis maiores aq̃s fuisse cõstaret. Tũ autẽ ex omnib⁹ mõtib⁹ nix, pfluit ac sũmas ripas flũuius supauit potẽtesq; ambos quos. C. Fabi⁹ fecerat uno die interrupit: q̃ res magnas difficultates exercitui Cæ. attulit. Siqdẽ castra cũ inter Sycorim cingãq; eẽt nõ frumẽtũ supportari nõ pabulatũ ire. nõ cõitar⁹ q̃ undiq; uẽiebãt suscipere licebat. Discrimina: picula differẽtias. Incert⁹: instabilis. Fata: euẽt⁹

Pigro brũa gelu: hyẽale tẽp⁹ describit. Inqt; Siccã hyemẽ securũ est uer pluuiosũ. Brũa: hyẽs a breuitate dierũ dicta. Hærẽs: torpẽs pigra. Siccis: pluuiis.

Tenebat in nube: nõ emittebat e nubib⁹. Cõstricto æthere: aere in glaciẽ & in ninẽ cõdẽsato: est autẽ Glacies apuleo auctore hũor serẽo frigore cõcretus. Niues: q̃ ex iactatiõe dẽsarũ nubiũ oriũt. nã prius q̃ in aq̃ defluãt fractæ ac discisse spũas agitatiõib⁹ suis faciũt: & mox gelat⁹ hũo rigore frigoris inhorrescit. Vrebãt mõtana: torrebãt mõtes. Frig⁹. n. urere dicit sicut & calor. Virg. penetrabile frig⁹ adurit. Pruinæ: pruina est roris mollities. q̃ frigorib⁹ matutinis in cãuit. Ros uero nocturn⁹ hũor quẽ serẽitas tẽuiter spgit. Nõ duratui: primo sole soluẽdæ. Iacẽtes cãpos: pãitiẽ. Omnis tell⁹: hispãia. Cœlo: merget sidera: occidẽti. Serẽo: serenũ nil aliud est q̃ aer purgat⁹ caligine & pspicue sincer⁹. Sed postq̃: postq̃ sol arietẽ est ingress⁹q; fit circiter tertio decimo calẽdas apriles. Vernus portitor: aries uector sub quo cũ sol est uernũ est tẽp⁹. Helles dilapsæ: q̃ in mari hellespõtiliaco occidit. Nã cũ Ino nouerca hellẽ: & phryxũ priuignos suos p dolũ mactare pcurauisset. & hi Iunonis ope arietẽ nacti trãsfretare uellẽt Helle in mediis fluctib⁹ tertiã a fratris tergo cecidit numẽq; mari dedit phryx⁹ uero ad Colchorũ regẽ delat⁹ Arietẽ ioui mactauit q̃ postea in cæleste signũ cõuers⁹ est: Respiciẽs sidera: respiciẽs se ipm eo. n. gestu effigiat ut sua terga respiciat. Dies: iterũ uicere. i. maiores fuere noctib⁹. Iterũ æq̃tis tẽporib⁹: dies & noctes bis in anno æq̃t uere sole & sub ariete existẽte: & autũno sub libra. Virgi. Libra dies sõnicq; parẽs ubi fecerit horas. Ad põdera iustæ libræ: ad mẽsurã iustæ statere. Estq; apta trãslatio ut ad æquãctiũ & libræ signũ alludat. in q; Astrea astrei gigãtis filia uersa est. Eã efficiũt Scorpii brachia estq; inter ipm & uirginẽ. Virgi. Qua loc⁹ erygonẽ inter chelasq; sequẽtes. Sole relicto: luna sẽp solẽ relinqt in eodẽ signo unde ipa noua disc̃ essit Cynthia: luna a cyntho mõte del. Dubitanda erat. n. adeo obtusa & fusca ut discerni nõ posset quo primũ cornu apparuisset. Plini⁹ inqt cornu ei⁹ septẽtriõale atq; rigidũ illũ pfagit uẽtũ. Inferi⁹ austrũ. Et Virgi. Luna reuertẽtes cũ primũ colligit ignes: Si nigrũ obscura cõprẽderit aera cornu. Maximus agricolis pelagoq; parabit imber. At si uirgineũ suffudent ore ruborẽ Vẽt⁹ erit uẽto semp rubet aurea phœbe. Fãmas: flãmeũ pallorẽ. Nubes: nubes est exaltatio uaporata crassior nebula plena humore.

Munitumq; latus læuo producere gyro
Sic pedes ex facili nulloq; urgente receptus
Irritus & uictor subducto marte pependit
Hactenus armorum discrimina cætera bello
Fata dedit uariis incertus motibus aer
Pigro bruma gelu sucisq; aquilonibus hærès
Aethere constricto pluuias in nube tenebat
Vrebant montana niues camposq; iacẽtes
Non duraturæ conspecto sole pruinæ
Atq; omnis propior mergenti sidera cœlo
Atuerat tellus iberno dura sereno
Sed postquã uernus calidum titana recepit
Sidera respiciens dilapsæ portitor helles
Atq; iterum æquatis ad iustæ pondera libræ
Temporibus uicere dies tunc sole relicto
Cynthia quo primũ cornu dubitanda refulsit
Excludit boream flammasq; accepit ab euro
Ille suo nubes quascunq; inuenit in axe

¶ OMNIBO. ¶ Munitum latus: ideſt densum latus hostium: quia densum ideo munitam nec facile poterant uinci. Producere: ideſt extendere: porro ducere auertere a suis: quia dum auersi sunt contra equites: interea facultas daretur militibus: ut se in castra tuos reciperent: quod ita factum est. Sic pedes: hoc modo liberati sunt Cæsariani. Pedes: pro peditum singulari numerus pro plurali. Virgi. atmato milite complent: qui modus historicis familiarissimus est. Nullo urgente: quia sublati erant: dum ab altera parte equitatus Cæsaris succederet. Receptus: quia e colle deiecti pedites se ad signa legionum receperunt. Victor irritus: ideſt pompeianus miles impos propositi sui: quia copia pugnæ sublata est. Pependit in dubio stetit. Subducto marte: ideſt in remoto milite: contra quem pugnaret. Hactenus armorum hucusq; inquit milites inter se pugnauere: sed quæ deinde secuta sunt intemperiæ seris potius quam armis gesta sunt. Cætera fata: reliquam fortunam. Incertus: dubius: quia modo serenum modo pluuium se ostendebat. Pigro describens: inundationem aquarum: & hymbres qui secuti sunt: primo dicit frigore constructas fuisse nubes: neaquam cœlitus emitterent & superueniente uere: statim collectas nubes in occiduum axem condensatas fuisse: & imbrem effusum plus quã credi posset emisisse: ut regionẽ illã omnẽ hispaniæ inundaret. Bruma. i.

ideſt omnis occidens aruerat nimio frigore. Propior cœlo mergenti.ideſt occidenti:nam in mari ſol mergitur. ſecundum uulgares. Sed poſtquam:ſed ubi inquit hyemi ſucceſſit uer:ſtatim calor liquefecit nubes:quæ a natu ra nimio frigore conſtrictæ pluuias continuerant. Ordo eſt:ſed tunc cynthia exclnſit boream.& accepit flammas ab Euro. Portitor helles.ideſt aries:nota quidem hiſtoria de ariete aureum uellus habente:qui poſtea tranſlatuſ eſt in ſydus cœleſte. portitor.ideſt uector aries qui per mare hellem uehebat:& quia retro ſpexerant eam ex cuſſit a tergo. Calidum titana:cum in arietem ſol ingreſſus eſſet liquæfactæ ſunt niues & nubes calore ſolis reſo lutæ effuſum imbrem emiſcere. Vernus.ideſt qui facit tempus uernum.ſol enim exiſtente in ſiguo arietis æqui noctium eſt.xi.kal.Martii.& tempus ueris eſt.ſic ſole exiſtente in libra æquinoctium eſt autunnale. Sydera re:id eſt q ſol in ariete eſſet. Libræ pondera temporibus:quia bis ē æquinoctium. Vicere.ſcilicet noctes. Iterum: id eſt ſecundo quia ſemel quum ſol eſt in ariete:dies uincunt noctem.ſed quando eſt æquinoctium autunnale:dies quoq; uincunt noctem. Æquatis temporibus:quia tantum ſpacium occupat nox:quantum dies. Tum ſole reſi cto.ideſt nouilunio quod ſecutum eſt ſtatim reſolutis niuibus pluuiæ & imbres effuſi ceciderunt. Dubitanda: cum luna primum noua eſt dubitaꝫ qd uideaꝫ.nō.n.plena ſatis uidetur:ut affirmari poſſit lunā eſſe. Boream fri gidiſſimum uentum ſeptentrionalem:cuius frigore ante nubes coſtrictæ fuere. Euro a uento orientali qui ideo eſt ſecundo quia ſemel quum ſol eſt in ariete:dies uincunt noctem.ſed quando eſt æquinoctium autunnale:dies calidus eſt quod ab oriente perflat. Ille ſuo nubes:eurus flās ab oriente nubes omnes a regione ſua i occiduum compulit.& illic congregatæ nubes:poſtq; ſemel calore ſolis reſolutæ ſunt ingentes inundationes facere.

Torſit in occiduū nabatheis flatibus orbem
Et quas ſenſit arabs & quas gangetica tellus
Exhalat nebulas: quicquid cōcreſcere prius
Solpatitur: quicquid cœli fuſcator eoi.
Impulerat corus: quicquid defenderat ĩdos.
Incendere diem nubes oriente remotæ
Nec mediæ potuere graues incubere mūdo
Sed nĩbos rapuer fuga: uacat ibrib⁹ arctos
Et notus inſolam calpen fluit humidus aer
Hic ubi iā zephyri fines & ſummus olympi
Cardo tenet tethym: uetitæ trāſcurrer deſos

CSVVLPI. Torſit:torquendo impulit. Axa regione. Nabatheis:orientalibus Nabathea regio ab Arabia inci piens tendenſq; uſq; ad mare rubrum. Ouidius:Eurus ad euroam nabatheaq; regna receſſit. Tellus gangetica.in dia per quam labitur ganges. Exhalat:emittit. Nebulas Nebula eſt exhalatio uaporata humore uiduata aere craſ ſior nube ſubtilior cui ſerenitas abolitionem infert. Pri mus:matutinus & oriens. Concreſcere:condenſati tūc enim uapores terra emittit: Fuſcator:obſcurator:nam in contrarias partes ſemper uentus nubes impellit. Quicꝛ quid defenderat:omnes nubes quæ a radiis & æſtus ſolis indos protexerant. Incendere diem:incendii cauſam pre buerunt:maioremq; æſtum in oriente fecerunt: Graues plenæ aqua. Nec potuere:impellebantur enim ab euro: Incumbere:manere citra hiſpaniā: Nymbos: hymbres. Hymbribus:denſioribus pluuiis. Aer humidus:nubeſ & pluuiæ. in ſolam calpem:in occidentē ubi Calpe mōs & urbs. Zephyri fines:extremus occidens unde zephyrus flat. Summus car.extrema regio. Sunt quidem cœli cardines quatuor oriens occidens meridies ſeptentrio. Tethym:oceanum quem ex uulgi opinione cœlo coniū ctum eſſe poeta dicit. Tranſcurrere:ulterius ire.

COMNIBO: Torſit compulit. Suo axe:orientali. Nabatheis flatibus:ideſt orientalibus:a nabath qui in re gione orientis repugnauit:& filius fuit iaphet.nam Noe genuit Sem.Cham:& iaphet:ex quo natus eſt Nabath a quo regio Nabathæa dicta eſt quæ eſt ex arabia contermina ſyriæ:Ouidius primo methamorphoſeos. Eurus ad auroram nabathæaq; regna receſſit. Arabs :populus orientis.s Gangetica tellus. ideſt india:nam ganges fluui us eſt indiæ:& india pars eſt extremi orientis. primus ſol:ideſt orientis ſicut ultimus occidens. Concreſcere cō denſari. Quicquid cœli:patitur:quia tam in oriente quam in occidente calor eſt.ut ibi raro nubes uideantur ni mio calore ſolis. Quicqd corus.ſubaudi nubiū torſit.a ſuperioribus.nam corus occidentalis eſt uentus collatera lis fauonio. Fuſcator:tenebrator:nam flante coro pluuioſum & nubiloſum efficitur cœlum in oriente. Defen derat:a calore. Indos:populos in extremo oriente poſitos qui nimio ſole peruſtos habent uultus. Incendere di em:nam nubes remotæ incendunt diem unum:ſequitur ex reliquo:quia remotis nubibus radii ſolis non impe diuntur:quominus uim ſuam exerceant. Diem incendere.ideſt orientem. Nec medio: nec nubes in meridie eſſe poterant qui illinc ſol nunquam ferme diſcedit. Graues:aquoſæ. Nymbos rapuere fuga: hypallage eſt pro nymbi rapuere nubes. Fuga rapuere.ideſt nelocitate:nymbi dicuntur uēti cum pluuiis eſt etiam uas quo theatri pulpita uino & croco ſpargebantur. Martialis. Lubrica corycio quanuis ſint pulpita nymbo. Vacat im bribus:a ſufficienti numeratione probat in occidentem nubes compulſas fuiſſe.non erant in oriente eſſe non poterant in meridie propter calorem.nec in ſeptentrione flante aquilone. relinquitur ergo ut compellerentur omnes in occaſum. Arctos : ſeptentrio. Vacat:uacuata eſt imbribus. Notus.ideſt meridies. Solam cal pen:ideſt in ſolum occidentem. calpe mons hiſpaniæ eſt. Calpen & abylicen ut tradit Strabo opinati ſunt q dam eſſe columnas herculis radicibus huius montis ſita eſt eiuſdem nominis urbs calpe.uetuſtum & haud abiectum ſane oppipum hic mons circuitu quidem non magnus admodum : altitudine uero ingens & ar rectus:adeo ut longinquis inſulæ formam præſtet. Hic ubi : nunc dicit q zephyrus qui perflat ab occiden te terminum ſuum profert uſq; ad Aphricum : omnia illic nubibus plena erant. ſic enim ſe habeant ſi orbem cœ li conſideres . hic oriens eſt & eurus a parte dextra : Vulturnus a ſiniſtra deinde a ſeptentrionem uerſus bo reas conriguus euro : deinde corus contiguus eſt zephyro a parte occidentali circius contiguus eſt. Aphry co : & Aphrycus collateralem habet notum qui latine appellatur auſter : dicit ergo qua parte terminos ſu os porrigit zephyrus ad Aphrycum omnia nubibus plena erant ut uix ſpacium quod erat a cœlo uſque ad terram nubes capere poſſet. zephyri fines:inter aphricum & zephyrum. Summus.ideſt ultimus:nam ultimus

& ſuſtimus prō ſe inuicē ponunt. Sūmus cardo.i.uſtimus axis.uidelicet occiduus; Tethym.i. mare occiduum.

¶SVLPI: Cōgeſtumq; aeris atri. Ordo eſt ſpaciū quod ſeparat terram ab æthere uix recipit congeſtum atri aeris .i.congregationem nubium quam atrum aerem; appellauit. Preſſe polo:compreſſe & ſtructæ. Denſatur:a denſis enim nubibus hymbres a tarioribus pluuiæ oriuntur. Hymbres:denſiores ſunt:pluuia lenta & iugis eſt. Nymbi uero repentini uehementes & breues. Fluunt:ſoluunt. Nec ſeruant:nec retinent extinguntur enim in ipſis nubibus. Crebra micent:ſpiſſa appareant. Arquus.iris q̄ fit a nube humida & caua a ſole aduerſo uel a luna repercuſſa. Arquus inquit plinius cum duplices ſunt pluuiam nunciant:a pluuis ſerenitatem non perinde certam. Im perfecto gyro:circulo rupto:nam propter nubium dēſitatem nec poterat perfici:nec uarios colores cōtrahere. Vix ulla luce uariatus:ſqualebat enim. Bibit:attrahit aquas matis & in cœlum euectam effundit in terras & mare. Pyreneæ:pyrenei montes inter galliam & hiſpaniam ſunt.

Titan:ſol æſtuans. Fluxere:diſſolutæ ſūt:plinius. Madeſcunt:uda fiunt. Vnda fluuiorum. Vias. certum aluetum:nam omnia hymbribus redundabant. Tam largas: tanta aquarum copia a ripis effluebat in fluuios. Alueus:locus concauus per quem riui & flumina profluunt. Naufraga:periculo mergendi expoſita. Labant:procumbunt ruunt. Reſtagnant:effunduntur & ſuperant uallū. Raptus pecorum:præda animalium unde uiuerent. Pabula:herbas alimenta equorum. Populator:prædator miles. Occultis:tectis aquis. Iamq; comes:in magnis calamitatibus primum ſe fames offert:& eam ut plurimū ſequitur peſtilentia:iam ad quadraginta in ſingulos modios;annona peruenerat:& militum uires inopia trumenti diminuerat:ut cæſarem ait.

Inuoluere globos, cōgeſtūq; aeris atri
Vix recipit ſpaciū quod ſeparat æthere terrā
Iamq; polo p̄ſſæ largos dēſant in hymbres
Spiſſatæq; fluunt, nec ſeruāt fulmina flāmas
Quāuis crebra micēt, moriūt fulgura nūbiſ
Hinc īmpefecto complectitur aera gyro
Arquus. uix ulla uariatus luce colorem
Oceanūq; bibit. raptoſq; ad nubila fluctus
Pertulit. & cœlo diffuſum reddidit æquor.
Iamq; pyreneæ quas nunquam ſoluere titan
Eualuit, fluxere niues. fractoq; madeſcunt
Saxa gelu. tunc quæ ſolitis fontibus exit
Nō habet nuda uias tam largas alueus oīs
Aripis accepit aquas. iam naufraga campis
Cæſaris arma natant. ipſiſq; gurgite multo
Caſtra labant. alto reſtagnant flumina uallo.
Non pecorū raptus faciles nō pabula merſi
Vlla ferunt ſulci tectorum errore uiarum
Fallitur occultis ſparſus populator in agris
Iamq; comes ſemp magnorū prima malorū
Sæua fames aderat nulloq; obſeſſ? ab hoſte

¶OMNIBO. Inuoluere globos. quia uenti eas glomerauerant in occaſum. Vix recipit. ideſt uix a toto quantum a cœlo eſt ad terram ſpacio capi poterant. Congeſtum: ſubſtantiuum eſt. ideſt congeriem aeris & nubiū condenſationem. Iamq; polo: more poetarum deſcribit hanc multitudinem nubium per hyperbolem: iam inquit ſolis calore compreſſæ nubes & reſolutæ in himbres inundationem fecere. Denſantur: quæ raræ antea erant. ſic. aer cum denſantur in nubes conuertitur: quæ deinde aquam calore ſolis haurientes poſtquam altius aſcenderint eodem calore ſolis compreſſæ imbres emittunt. Polo. ideſt calore ſolis: Spiſſatæ: cum altius euecte fuerint. Nec ſeruant fulmina: dicit tantam fuiſſe denſitatem nubium: ut quanuis fulgura crebra eſſent: tamen ad oculos peruenire non potuiſſe: retinebantur enim craſſitudine nubium. Moriuntur fulgura: in ipſis nubibus fulgura extinguntur. Impefecto: nam ita offuſcatus erat ut uarii colores in ipſo proſpici non poſſent. Hinc ex ipſis nubibus. Variatus colorem: ideſt habens uariatum colorem ulla luce. nam ſolis radii ex oppoſito repercutientes nubes faciunt arcum. ſed quia denſæ nubes erant: radii ſolis non uſq; adeo poterant penetrare & illuſtrare nubes ut arcum efficerent. Luce: quia uarios colores arcus repreſentat. ut mille trahens uarios aduerſo ſole colores. Oceanumq; bibit: quia una extremitas arcus uidetur in extrema parte cœli hauriri aquas: nam arcus nunq̄ fere apparet: quin ſequantur pluuiæ: ergo poetæ finxerunt ipſum ex mari aqua haurire: quas e nubibus emittat. Raptos hauſtos. Cœlo. ſ. de. Diffuſum æquor. ideſt hauſtam aquam maris emiſit ī terras. Iamq; pyreneæ: dicit pyreneos montes cum altitudine ſua ſemper niues habuerit: quia quo altiores ſunt: eo minus calorem ſolis ſentire poſſunt. niues nunq̄ reſoluebant. ſed hoc tempore reſolutæ ſunt: ut maltitudine imbrium' regionem omnem hiſpaniæ inundarent. Pyreneæ niues. ideſt pyrenei montis. Montes ſiquidem pyrenei Galliæ partem ab occaſu terminare dicunt ut. auctore ſtrabone mare ex utroq; latere periingentes & internum & externum ab ortu rhenus qui æquali a pyreneis montibus ſpacio ad lineam diſtat. ab Aquilone & meridie ſic iacet: ut a ſeptentrionalibus promontoriis pyrenes inchoans oceanus ambiat uſq; ad rheni eruptiones. e regione autem maſſilienſe ac narbonenſe pelagus. Fracto gelu. ideſt reſoluta glacie. Tunc quæ fontibus. unde quæ a fontibus exeunt. uiam inuenire non poterant per alueos ſuos qua fluerent. nam adeo alueos plenos inueniebant. ut tranſcenderent in campos: iam naufraga campis. iam plena omnia aquis erant. ut caſtra inundata eſſent. & arma militum natarent: Naufraga. ad ſimilitudinem naufragorum. quemadmodum enim naue fracta remiges & uectores ruunt per undas. ita arma cæſarianorum natabant. Caſtra. uallum caſtrorum. Labant. quia uis aquarum uallos caſtrorum euellebat. Flumina uallo. reſtagnant. redundant ſtagnare eſt locum in ſtagnum facere. Non pecorum ex hoc diluuio ſecuta eſt inopia commeatum; ut iam cæſaris; milites fame oppreſſi. nec ſibi commeatum nec equis facile ſubiicerent. Raptus faciles pecorum. ideſt non facile milites; predari poterant pecora quibus uescerentur. Tectorum; errore uiarum. gregarii milites q pabulatū mittebant. ut ex agris fœnū & herbā conuehe

rent:q; aquis omnia tecta erant uiam discernere non poterant. Occultos:pro occultatos. Iamq; comes:& hoc diluuio secuta est fames:& inopia rerum omnium. Comes malorum fa.quia fames pestilentiæ comes est: magna mala sunt bellum & pestis:& semper fames est comes horum duorum molarum:unum non est sine altero. Obsessus miles:scilicet cæsaris a nullo hoste obsessus:nihilominus laborat inopia commeatus:ac si undiq; ab hostibus.oppressus esset.

Miles eget. toto censu non prodigus emit
Exiguam cererem:proh lucri pallida tabes
Non deest prolato ieiunus uenditor auro.
Iam tumuli colles q; latent:iam flumina cũcta
Cõdidit una palus: uastaq; uoragine mersit.
Absorsit penitus rupes:ac tecta ferarum
Detulit:atq; ipsas haulit: subitisq; frementes
Vorticibus cõtorsit equos: & reppulit æst9
Fortior oceani: nec phœbum surgere sentit
Nox subiecta polo.rerum discrimina miscet
Deformis cœli facies:iunctæq; tenebræ.
Sic mũdi pars una iacet:quam zona nigualis
Perpetuæq; pmut hyemes: nõ syderacœlo
Vlla uidet:sterili nec quicquã frigor gignit:
Sed glacie medios signorum temperat ignes
Sic o summe pater mundi:sic sorte secunda
Aequorei rector facias neptune tridentis:
Et tu perpetuis impendas aera nymbis:
Tu remeare uetes quoscunq; emiseris æst9:
Nõ habeãt amnes decliuũ ad littora cursũ:
Sed referant aquis pelagi:concussaq; tellus
Laxet iter fluuiis: hos cãpos rheus inundet:
Hos rhodanus:uastos obliquẽt flumia fõtes.

¶SVVLPI. Eget:esurit. Censu:patrimonio aut pecunio. Non prodigus:prodigus is proprie dicitur qui rem suam temere dissipat:sic appellatus q; seipsum perdit. Milites ergo qui magno panem emebant ut se seruarent nõ erant prodigi. Cererem:panem. Pallida tabes:auara corruptio macies & anxietas. Auaritiæ affectus & si pluribus indicatur modis præsertim tamen pallore. Non deest inuenitur famelicus qui prætio panem uẽdat. Tumuli:tumores terræ non alti. Montes uero sunt eminentiæ terrarum non equæ surgentes: Colles ut plurimum montium summitates in longum exporrectas dicimus: Promontoria quæ sese in mare promouent & extendũt:

Iam flumina:loca illa omnia unius palludis faciem obtinebant. Voragine:attractione & uortice. Absorsit: submersit deuorauit. Contorsit:circunuoluit. Frementes: clamantes. Vorticibus:uolubilitatibus aquarum: Fortior:quæ impetus & fluctus uehementiores habebat. Nec phœbum.ideſt sol propter tenebras non apparebat quanquam tempus nocturnum non esset. Subiecta:supposita. Rerum discrimina miscet:diurnum cum nocturno tempus confundit. Sic similibus tenebris & hymbribus squalet. Vna:septentrionalem intelligit nobis notã quanquam & altera est in meridie. Nam quinq; zonæ tenẽt cœlum:quarum media torrida est. Duæ extremæ gelidæ:intermediæ uero temperatæ. Hyemes:perpetuæ hymbres & niues indeficientes. de quibus scribit Herodotus in melpemone. Sterili frigore: quemadmodum calor est causa generandi:sic frigus sterilitatis. Medios ignes:torridam zonam per quam uagatur sol & quæ cõtinet signa zodiaci. Nam huius zonæ frigidas illius æstũ temperat: Sic o: Apostrophæ ad iouem & Neptunum ut orbem diluuio mergant. Secunda sorte: secunda parte: prima enim sors in mundi diuisione fuit iouis: secunda Neptuni:tertia plutonis:quarta iunõis. Tridentis æquorei.ideſt qui fuscinam sustines:neptunus enim tricuspide tridenti utitur:iuppiter sceptro:pluto cerbero: Mercurius caduceo:Mars hasta:Saturnus falce: Amor facibus. Et tu:o iuppiter concede perpetuas plunias: Tu:o Neptune prohibe ne fluctus reuertantur in mare sed terram mergant. Omnes enim undæ quæ in terram ueniunt in equor postea redeunt. Non habeant:diuersis modi diluuium imprecatur. Non habeant cursum: non effluant in mare. Referantur:repellantur. Concussa:commota. Laxet iter:apperiat uenas fontium ut scaturiant latius. Rhenus & rhodanus:galliæ & germaniæ fluuii. Obliquent:obliquos habeant:& per totam longitudinem alueis transuersis emittant.

¶OMNIBO. prodigus:quanuis prodigus esset:non poterat exiguum panem emere:etiam si quæcunq; possidebat pro exiguo pane commutare uellet. proh lucri.p.per exclamationem inuehitur in auaraticiam quanta inquit est hominum auaritia:nam in tanta rerum inopia inuentus est quidam qui ieiunus esse mallet: ut pecuniã acciperet:quam necessaria sibi retinere. prolato:ideſt qui paratus erat ipse ieiunare:ut alimenta magno prætio uenderet. Iam tumuli:dicit inundationem tantam fuisse aquarum ut ea regio instar paludis esse uideretur. Detulit.de loco in locum. Tecta:lustra cum cubilibus suis. Subitisque. scilicet ipsos etiam equos militũ absorpsit. Frementes:hinnientes: Et repulit æstus:impetus huius mundationis tantus erat.ut fluctus oceani uinceret & repelleret: Nec phœbum surgere.tan densæ erant tenebre.ut nox a die haud quaquam discerni posset. Miscet discri.s.Tantæ inquit erant:& tam densæ tenebræ.ut res a rebus discerni nõ possent.sicut illud Virgili. Et rebus nox abstulit atra colorẽ.nam color est qui facit res a rebus discerni. Deformis:tenebrosi. Miscet.cõfundit: lũcte.ideſt densatæ: Sic mũdi pars.p similitudinẽ ostẽdit quãtæ erãt tenebræ in ea regione.non aliæ inquit erant ĩ ea parte hispaniæ:q; etiam sint ĩ frigidissima zona:ubi continue sunt nubes & frigora. Zona niualis:ideſt oppressa niuibus ubi semper frigora sunt & gelu:nec radiis solis illustratur. Sterili frigore:nam frigus contrarium est generationi rerum. Sed glacie medios signorum temperat:Ratio hoc facit sphæræ:cœlum quinq; tenetur zonis quarum media feruentissima est.qa ab ea nũquam sol ferme discedit:sed duæ temperatæ sunt:quia in medio frigidissimarũ & huius feruentissimæ sunt:ideo habitabiles sunt:recte ergo dicit medios temperat ignes zona quæ est in extremo. Ignes:calores solis qui per signa zodiaci cursum suum peragit. Medios:ideſt mediæ zonæ. Glacie:ideſt frigore. Sic o summe parens: hic poeta deos implorat: ut uelint hoc perpetuum esse diluuium.

uium potius q̃ iter se ro. bella conserant inuocat autem iouem perpetuos hymbres de cœlo mittat: neptunum ut ipse emissis undarum habenis totam hispaniam obruat potius q̃ bella ciuilia permittat. Summe patens: summum iouem appellauit: cui prima sorte cœlum obtigit. Nota est fabula: mortuo saturno tres filii relicti sunt. iuppiter Neptunus & pluto qui sorte iter se tria regna diuiserant: cœlum prima sorte obtigit ioui: secunda sorte marte neptuno: tertia sorte terra plutoni contigit. Aequorei tridentis: quia septrum neptuni tridens est: quod alio nomine fuscina nominatur: hac enim & piscatores utuntur. Impendas aera: idest desuper facias aerem nebulosũ & effusos hymbres emittentem. Emiseris. s. in hispaniam. Remeare. s. in mare. Non habeant amnes: & semper mare tumidum ueter in seipsum aquas fluuiorum descendere. Ad litto: cur. quia naturaliter omnes fluuii decurrunt in mare. Referantur: retro ferantur. s. in fontem. Concussaq; tellus: idest terremotus: & sic cerre continuantur. quod de tumicio fluuio legitur: ubi Aeneas demersus est. & nunc non inuenitur. Obliquent fontes. s. ut ad hunc locum omnes deriuentur.

¶ SVLPI: Rhyphæas: hyperboreas & scythicas: Huc: ad ilerdam. Eripe: libera submergendo Cæsarem cũ exercitu. Sed paruo: cum magnis difficultatibus & periculis cæsar agitaret. & ubiq; fama increbuisset debellatum iam esse fortuna cæsarem metuens: nec ulterius audens in eum magno post hæc ipsum fauore est prosecuta. Plena: fauens. Metuere ueniam: nisi enim sunt presenti beneficio præteritam culpam diluisse: & est ironia quod metuerint offendere cæsarem fauerintq; impio. Iam ratio: iam serenare incipit. Par phœbus aquis: uehemẽs & continuus sol ut fuerant hymbres. In uellera: in uelleris similitudinem: non enim erant densæ nigræ & hymbribus plenæ sed ratæ & candidæ. Rubebant: apparebat enim aurora & nox a die discernebatur. Seruatoq; loco rerum: seruato ordine elemẽtorum ut unum quodq; suam in sedem rediret. Humor: aqua. Pendebat: suspensum erat in nubibus. Petit ima: defluit. Emergere: apparere. Quanquam emergere proprie est ab imo ad summum existere & enatare. Die: sole ipso. Vtq; habuit ripas sycoris: idest postquam in alueum rediit. Cum dies plures aquæ permanerent & res cæsaris in angustiis esset: nec põtes perfici possent. imperat militibus Cæsar ut naues faciant cuius generis eum superioribus annis usus Britanniæ docuerat. Carinæ primum stamine & leui materia fiebant: reliquum corpus nauium uiminibus contextum coriis integebatur. has perfectas carris iunctis deuehit noctu milia passuum a castris uigintiduo milites his nauibusq; flumen transportat continentemq; ripæ collem improuiso occupat. pontem biduo perficit.

Rhyphæas huc sole niues: huc stagna lacusq;
Et pigras ubicunq; iacent effunde paludes,
Et miseras bellis ciuilibus eripe terras.
Sed paruo fortuna uiri contenta pauore
Plena redit, solitoq; magis fauere secundi
Et ueniam meruere dei. iam ratior aer,
Et par phœbus aquis densas i uellera nubes
Sparserat & noctes uentura luce rubebant
Seruatoq; loco rerum discessit ab astris
Humor. & ima petit quicqd pẽdebat aq̃ũ
Tollere silua comes, stagnis emergeẽ colles
Incipiunt, uisoq; die durescere ualles.
Vtq; habuit ripas sicoris camposq; reliquit,

¶ OMNIBO. Huc: in hispaniam. Niues rhyphæas: idest septentrionales. nam rhiphæi montes sunt in septentrione positi qui semper niuibus tecti sunt. Et ut inquit solinus: damnata hæc pars mundi. & a rerum natura in nubem æternæ caliginis missa ipsisq; prorsus aquilonis conceptaculis rigentissima: sola terrarum non nouit uices temporum nec de cælo accipit aliud quam hyemen sempiternam. Terras eripe: idest ne concedas terram & locum romanis: ubi bella ciuilia facere possint. Sed paruo fortuna: post inuocationem hanc narrat poeta fortunam quasi pœnituisse: q̃ non nihil ab eo tenore quo ire cœperat secundum uota cæsaris declinasse uidebatur & paruo hoc intetuallo quo cæsarem deseruisse uidebatur: deinde multo plenior rediit: ut in quo defecerat: id postea maiore copia suppleret. Contenta pauore: q̃ exiguum timorem iniecisset Cæsari. Plena. idest uberior & copiosior. Veniam meruere quasi indignatum Cæsarem metuerunt dii scilicet ne cæsar ignosceret diis qui aduersi fuerant. Iam ratior aer: nunc ostendit quomodo dii magis propitii fuere cæsari: quam antea. Ratior: quia rarescunt. Rarior. idest tenuior scilicet fuit. Par phœbus aquis. idest calore sui par erat humori: antea enim phœbus humoris abundatia uictus fuerat. Sparserat: attenuauerat nubes in uelleris modum: non enim nigræ erant aquis: ut ante. sed perlucide ut uellera quædam uiderentur. Noctes rubebat. quod sihnificat crastinam serenitatem. Seruato loco rerum. idest diffinito loco rebus aqua in suum rediit: nam sicut motus ira quietis triplex est locus. uidelicet naturalis: animalis uiolentia: naturalis qes dicit cũ corpus ẽ in suo loco: sibi a natura determiato atq; constituto: ut terra in centro: ignis i alio aialis Se dicit cũ aia cessat a motu siue suo apperibili cõiũcta: siue nõ: uiolenta aũt quis dicit cũ corpus est in loco sibi astricto: & non pprio ut ecõtrario: terra in sublimi ignis uero in cẽtro. Ergo seruato loco: ut in cẽtro sit qes terræ in oceano sit qs aquarũ: in cœlo & sublimi sit quies ignis. naturaliter ergo poeta dixit hoc in suum locum rediisse humorem qui antea in altiora euectus est: nunc tandem cœpisse seruare locum a natura constitutum. pendebat: scilicet in aere: descendit ad sphæram suam. s. in oceanũ. Tollere silua co. siluæ obrutæ inundatione aquarum: nunc sensim surgere cœperunt defluentibus aquis. Emergere: apparere ex undis. Die. i. sole. Vtq; habuit. r. nunc dicit quid cæsar egerit: postq̃ aquarum inundatio subsistii: nã simul atq; itra alueũ suũ sycoris fuit: statim iussit militibus suis ire exere naues: & ita uiminibus, i textis coriis: cæsorũ iumẽtorũ eas texit: deide his nauibus milites traiecit. & cũ nihil tale timerẽt: hostes subito aufugerũt. Historia est nã sæpe tẽtauit cæsar trãsire alpes. hostes i ulteriore ripa se obtulerũt ut cæsarem impedirẽt: ille contextis naui

bus cū diſceſſiſſet:& procul ab hoſtibus traiecit'an:men prius q̄ ab hoſtibus ſentiretur. Habuit ripas:nam infla tus amnis ripas tranſiuerat:nunc declinantibus aquis ripas habere cœpit.

Primū cana ſalix madefacto uimine paruā
Texitur in puppim:cæſoq; induta iuuenco:
Vectoris patiēs tumidū ſuper enatat amnē
Sic uenetus ſtagnāte pado:fuloq; britannꝰ
Nauigat oceano:ſic quū tenet omnia nilus
Conſeritur bibula mēphitis cymba papyro.
Iis ratibus traiecta manus:feſtinat utrinq;
Succiſum curuare nemus:fluuiiq; ferocis
Incremēta timens:non primis robora ripis
Impoſuit:medios pōtem diſtendit in agros
Ac ne quid ſycoris repetitis audeat undis
Spargitur in ſulcos:& ſciſſo gurgite riuis
Dat pœnas maioris aquæ:poſtq̄ oia fatis
Cæſaris ire uidet:cæſſam petreius ilerdam
Deſerit. & notis diffuſus uiribus orbis
Indomitos q̄rit populos. & ſemper in arma
Martis amore feros. & tendit i ultima mūdi
Nūdatos cæſar colles deſertaq; caſtra
Cōſpicies capere arma iubet.nec q̄rere pōtē
Nec uada.ſed fluuiū duris ſuperare lacertis
Paretur rapuitq; ruēns in prœlia miles

SVLPI: Salix cana:uimina ſalicis purgata. Texitur:cō ponitur. Cæſo iuuenco:corio bouis ſynodoche. Vecto ris:qui ueheretur:Vector qui uehit & uehitur ut portitor dicitur. Venetus:Veneti ut ſolinus ait ab enetis paphla goniæ populis traxere originem. Stagnante: effunden tis ſe in ſtagni ſimilitudinem. Fuſo:ſparſo & inundante Tenet omnia:occupat & irrigat omnes ægypti campos Memphitis:ægyptiaca:Memphitis enim urbs eſt i ægy pto condita ab Ogdoo:ut tradit Diodorus. Conſeritur conſtruitur. Papyro bibula:herba paluſtri & arenoſa:trā ſtulitq; in herbam id quod erat arenæ. Traiecta manus: tranſportatus exercitus. Feſtinat:Traiecto cæſar exerci tu firmiſſimum pontem ſtruere cœpit. Vtrinq; ab utra q; ripa. Curuare:in arcum ſtruere ligna exciſa. In cre menta:augmenta. Robora:trabes. Primis:fluuio uici nis. Ne quid audeat:ne nocere in aliquo poſſit. Spargi tur in ſulcos:cœpit enim cæſar foſſas latas facere cauſa at tenuandi fluminis & reddendi uadoſum:Cyrus amiſſo nobili equo in Gange fluuio eum fertur pene in riuum attenuaſſe cum in.cccclx:alueos diuiſiſſet. Riuis:in ri uos. Dat pœnas:punitur q; paulo ante adeo excreuerit. Poſtquam omnia:peractis pene foſſis magnum i timo rem Afranius petreiuſq; peruenium:ne omnino frumē to pabuloq; intercluderentur quod multum cæſar equi tatu ualebat:itaq; conſtituunt ipſi locis excedere & in cel tiberiam bellum tranſferre.Sed cæſar eos acriter perſecu tus caſtra caſtris oppoſuit. Orbis noti:regionis in qua erat. Indomitos:a cæſare. Tendit:iter dirigit. In ulti ma mundi:in ulteriorem hiſpaniam. Nudatos:abſq; tē toriis & militibus qui tertia uigilia abſceſſerant. Vada lo.non profunda. Superare:in alteram ripam enatare. paretur:a cunctis. Rapuitq; r.ei ſe periculo per ſequendi hoſtis cauſa expoſuit quod fugiens metuiſſet.

COMNIBO: Cana ſalix:quia frondes ſalicis ex una parte canæ ſunt ideſt uimina ſalicis: Madefacto uimine: ut flexibiliores eſſent in texendo nauiculas. Cæſoq; in.cum texiſſent ſibi milites,naues:deinde eas texerunt co rio:ut aquam retinerent. Patiens nec:ut ſuſtinere poſſet uectores. Super emicat.i.mouetur ſuper amnem:& exi lit.emicare eſt celeriter moueri. Sic uenetus:per ſimilitudinem oſtendit quomodo ſicorim flu.milites cæſaris tra iecere.non aliter inquit quam nauigare ſolent Britanni per oceanum:tunc cum terram inundauerit: ut ægyptii Nilo creſcente puppibus per agros ſuos nauigāt:nam oceanus certo tpe britaniā inūdat:& nilus ægyptū. Stagnā te pa.quia aliquando padus ita inflatur: ut regionem inuudet.ut nauibus de loco ad locum neceſſe ſit nauigare Fuſo.inundante britanniam. Conſeritur bi.in ægypto naſcuntur ſcyrpi ſine iunci robuſtiores q̄bus ſibi cym bas intexunt ægyptii:& his utuntur cum nilus ægyptum inundauerit. Memphitis.ideſt ægyptia: nam mēphis ciuitas ægypti fuit:unde memphitici uates dicti ſunt. Cymba dicitur q; ad ſimilitudinem cubæ figuræ facta ſit: nam figura cuba eſt concaua:& ab extremitatibus edita. Bibula:arenoſa:quia papyrus in arenoſis naſcit locis: Tenet:obruit & omnia inūdat. His ratibus:dicit cæſarianos incidiſſe arbores nemoris:& his arboribus texuiſſe crates.quibus ſicorim amnem facile tranſire poſſent:ſi rō belli poſceret. Manus:multitudo militum. Succiſum ne.pro arbores inciſas. Curuare ne.ideſt feſtinat texere crates. Fluuiq; fe.adhuc memor priſtinæ inundationis miles cæſarianus:non incipit a ripis fluminis pontem:ſed longius ſpacium occupat. ne inundationes fluminis impedire poſſent.quo minus quo uolebant traiicerent. Incrementa:inflationes fluminis. Robora:ſigna baſi des pontis. Primis ripis impoſuit:parte prima riparum. Diſtendit:porrigit. Ac ne quid ſicoris:præterea didu xit alueos quibus fluuius diminueretur:ſi forte creſceret. Sulcos:meatus. Repetitis undis.ideſt inundationi bus ne iterum creſcat. Dat pœnam.ideſt patitur:quia antea nimis inflatus fuerat. poſtq̄ omnia fatis.petreius & afranius poſtq̄ uiderunt mutatam fortunam:& res ex uoto fluere cæſari: ſtatuernt inde diſcedere. Hiſtoria au tem eſt:nam afraniusi& petreius ueriti ne omnia pabula intercluderentur:qa Cæſar eqtatu multū ualebat:conſti tuerūt capta loci opportunitate inee diſcedere:& i celtiberiā bellū trāſferre:huic cōſilio ſnffragabat & illud quod priori bello in luſcitania fecerat:quod pōpeius cōtra ſertoriū geſſerat:ciuitates q̄ cū illo ſenſerant magi pōpeii uiri bus uictæ ipus abſentis:fama uel nomine terrebant:q̄ uero in amicitia & officio pompeii māſerāt maximis bene ficii affecte eū diligebant.pterea patua admodū:aut nulla fama cæſaris illuc puenerat.ergo inde diſcedere conſti tuerunt ſed non ex ſnia ceſſit:nam cæſar illorū iter interpellauit. Fatis.i.ire ſecundum fortunam & uoluntatem cæſaris. Noti orbis:ideſt cognitæ hiſpaniæ. populos:ſcilicet celtiberos bellicoſos. In ultima mundi:quia i ulti ma parte hiſpaniæ poſiti ſunt celtiberi. Nudatos cæſar colles:ſed cum cæſar uidit hoſtium caſtra eſſe deſerta: ſta ſtim iuſſit militibus tranſire fluuium:nec per pontem traiicere:ſed natantas ad ulteriorem ripam properare:ut fu

gientes perſequerentur:unde ſicut imperauit Cæſar:ita milites executi ſunt. Nudatos colles: ubi caſtramentati erant hoſtes. Nec uada:loca ubi humilior aqua eſſet per quæ exire poſſent. Superare:tranſire. Virgilius. Superant montes & flumina tranant. Paretur:ſtatim dicto cæſaris milites fuerunt audientes:& ſe in iter periculoſū iecere ut perſequerentur hoſtem:qui uix fugientes ſe in tantum diſcrimen conieciſſent:quam ipſi ſuſceperunt p ſequendo fugientes.

¶SVLPI: Mox uda:Ex fluminis traiectiõe udi receptis armis corpora recreauerunt:& frigus ex flumine concep tum curſu in meridiem uſq; continuato diſcuſſerunt. Die ſurgente:ſole attollente ſe in medium cœli. Iamq; agmina ſumma traducto incolumi exercitu Cæſar,copias inſtruit triplicemq; aciem ducere incipit ac tantum fuit in militibus ſtudium ut miliũ ſex ad iter addito ad uadum circuitu magna fluminis mora iterpoſita eos qui de tertia uigilia exiſſent ante horam diei nonam conſequerentur. Carpit agmina ſumma laceſſit in pugnam extremum Afranii exercitum. Dubiiq;incertiq; erant an pugnarent an fugerent. Attollunt:locus quo iam prouentum erat deſcribitur. Gemine rupes:duo montes. Media inter rupes. Tellus hinc ardua:Suberant caſtris mõtes ut inquit cæſar atq; a milibus paſſuum quinq; itinera difficilia atq; anguſta excipebant:hos montes intra ſe recipiebant ut equitatum cæſaris effugerent:præſidiiſq; in anguſtiis collocatis exercitum itinere prohiberent ipſi ſine periculo ac timore iberum copias traducerent: poſuit itaq; caſtra in colle proximo Cæſar & poſtridie per loca aſpera hoſti a dextra occurrit:quod uidens Afranius ad iberum contendit:res erat in celeritate poſita:confecit prior iter cæſar & contra hoſtem aciem inſtruxit. Afranius i colle quodam conſtitit:cumq; miſiſſet quatuor cetratorũ cohortes ad alium occupandum cæſæ ſunt illæ a Cæſaris equitatu perterritusq; exercitus tãtaq; uictoriæ ſpes orta cæſari:ut ſine pugna & uulnere uideretur rem confecturus. Hinc:ab eo loco ultra. Amphractu:flexu & reuolutione. Quibus faucibus:anguſtis itineribus. ſunt enim fauces exitus & itinera inter montes anguſta & paruia.

Q d fugiẽs timuiſſet iter:mox uda receptis
Mẽbra fouẽt armiſ gelidoſq; a gurgite curſu
Reſtituunt artus.donec decreſceret umbra
In mediũ ſurgẽte die. iamq; agmina ſumma
Carpit eques.dubiiq; fugæ pugnæq; tenẽt.
Attollunt campo geminæ juga ſaxea rupes
Valle caua media.tellus hinc ardua cælſos
Continuat colles.tute quos inter opaco
Amphractu latuere uiæ. qbus hoſte potito
Faucibus emitti terrarum in deuia martem
Inq; feras gentes cælar uidet.ite ſine ullo
Ordine ait.raptumq; fuga conuertite bellũ.
Et faciem pugnæ uultuſq; inferte minaces.
Nec liceat pauidis ignaua occũbere morte.
Excipiant recto fugientes pectore ferrum.
Dixit. & ad montes tendentẽ puenit hoſtem
Illic exiguo paulum diſtantia uallo
Caſtra locãt poſtq; ſpacio languentia nullo.
Mutua conſpicuos habuerũt lumina uultus
Et fratres natoſq; ſuos uidere patreſq;

Hoſte:afranianis. Potito:ſi in poteſtatem habeant. In deuia terrarum:in remotas terras. Ite ſine ullo: Cohortatio cæſaris ad ſuos. Raptum bellum:ereptum exercitum. Faciem:apparentiam & imaginem. Pauidis fugientibus. Ignaua morte:ut fugiendo pereant acceptis in tergo uulneribus. Excipiant pectore:occurrendo eis a fronte. Præuenit:præterit. Hoſtem:afranianos. Illic:in loco proximo. Poſtquã ſpacio:Dum petreius & afranius uallum a caſtris ad aquam ducunt & longius progrediuntur milites:colloquiorum facultatem habentes pcedunt & notos municipeſq; in caſtris quiſq; conquirit & uocat:primumq; agunt gratias omne omnibus quod ſibi perterritis pridie peperciſſent eorum ſe beneficio uiuere:deinde imperatoris fidem qnerũt recte ne ſe illi ſint cõmiſſuri:& quod nõ initio fecerint cõquerunt.his ꝓuocati ſermonibus fidẽ ab ꝑeratore de Petrii & Afranii uita petũt:neu in ſe ſcelus concepiſſe:neu ſuos petdidiſſe uideant.Quibus cõfirmati rebus ſe ſtatim ſigna tranſlaturos confirmant:legatoſq; ad cæſarem mittunt.Alii ſuos in caſtra adducunt:alii a ſuis adducuntur:adeo ut una caſtra iam facta uiderentur. Poſtq; ſpacio:ubi ex uicinitate ſe agnouerunt.

¶OMNIBO. Fugiens nam qui fugit minus cõſiderat picula. Mox uda:quoniã mẽbra ſua rigida & frigentia curſu fouere:ĩpoſitis armis:& pſequendo hoſtes. Curſu:ſubaudi cũ. Reſtituũt:calefaciunt. Gelidos:frigefactos a gurgite:nam dum celeritate pſequerent hoſtes:calefacta ſunt mẽbra. In mediũ ſurgente die:qa nõ deſtiterũt perſequi hoſtẽ:uſq; ad meridiẽ. Decreſceret:diminueret.ſ. nam meridie umbræ ſunt minores. Surgẽte die .i.ſole ſe attollente in meridiem. Iãq; agmina ſumma:& iã adepti erãt cæſaris milites fugiẽtẽ hoſtẽ ut extremum eorum exercitũ cederẽt. Eques.i.eqtatus. Carpit:cõprehẽdit. Sũma agmina.i.ultima.ſ.fugiẽtis petreii & afranii. Dubiiq; fugæ:quia incerti erãt fugerẽtne:an cõuerſi cõtra Cæſarianos pugnarent. Attollunt campo: deſcribit nunc locum:ad quem fugientes:petreii & Afranii milites:& pſequentes cæſariani puenerunt:dicit uallẽ cauã fuiſſe:in mediaq; ualle duos colles ſurrexiſſe:qui terra cõtinuabant:inter hos colles media uia erat ad quam ſi pueniſſent fugientes:tuti etiã inuitis cæſarianis in extremas iberiæ partes contuliſſent:ergo Cæſar ut ante caperet locum:milites ſuos properare iuſſit. Geminæ rupes: duo colles. Tellus eſt in medio:duo colles erant a dextris & a ſiniſtris deinde uia arctior coniungebat hos colles. Hinc:ab una parte. Continuat: coniungit. Amphractus:proprie dicit locus ꝓceps.dicit ergo uias illas undiq; clauſas fuiſſe amphractu colliũ.i.ꝓcipicio ut locus ille inacceſſibilis eſſet. Latuere.i.occulte fuerunt. Quibus.h.p.ſi ad hanc uiã ueniſſent hoſtes tũc ire potuiſſent inuitis cæſarianis in extrema iberiæ. In deuia.ideſt remota loca & uſq; in celtiberiam. Feras gentes:qa bellicoſi ſunt celtiberi: Ite.ergo cũ Cæſar iã mitteret milites:ꝓuenite inquit hoſtem:& occupato loco fugiẽtibus occurrite:ut nõ a tergo illos:ſed a fronte cedatis. Cõuertite.ſ.in uos. Raptũ:qa rapti fugere tẽtant. Nec liceat:cum illi

fugiant. Ignaua morte. ſ.a tergo: & facite ut milites ignaui moriantur fortiter. Pauidis .i. fugientibus: quia mors ignaua eſt fugientibus. Dixit:hec ubi dixit Cæſar:ſtatim milites paruere:& iã hoſtem præuenere. Illic: hoſtes ubi id uiderunt ſe deprehendi caſtra poſuerunt.& Cæſar haud procul inde caſtra poni iuſſit. Illic:in eo loco ubi Cæſariani adepti erant hoſtẽ. Locant.ſ.Cæſar & Petreius. Exiguo uallo: quia nõ erat ſpaciũ longioris ualli faciendi in orbẽ anguſtũ caſtra poſuerunt. Poſtquã:& cũ caſtra nõ procul uterq; exercitus poſuiſſet data eſt facultas:ut inter ſe milites conſpicerent de caſtris:& fratres conſpicerent fratres:patres filios:& primo qui dẽ taciti enſe quẽ cuncti tenebant inclinato ſignificabant ſalutẽ:ſenſim autẽ proceſſerunt eo ut intra uallũ hoſtium tranſirent:& iã eo res peruenerat.ut pax ſecutura uideret:ſed Petreius & Afranius ubi periculũ uiderunt:ne ſui milites moti pietate ſuorũ cũ cæſare iungerentur:armati cũ aliquot cohortibus ueniunt:& hoſtẽ e caſtris trudunt.ſuoſq; acriter trudunt:q; fidẽ datã Pompeio ſenatui:atq; reip.prodere uoluerint:& ita concordia quæ prope modũ coniuncta erat excuſſa eſt nec hic fabuloſe loquitur Lucanus q; hæc fere eadẽ ab Appiano referunt.ait enim cũ Petreius & Afranius ad interiora iberiæ loca ſeceſſiſſent:aliũ paraturi exercitũ q; Cæſar inſecutus:foſſa præpeditos ulterius tranſire prohibuit:eorũ quoq; partẽ ad exercitus ſui detentionẽ prodeuntẽ circundedit:hi autẽ capita clypeis ſubiicientes(quod deditionis ſignũ haberi ſolet)ſeipſos tradere ſignificabant.cæterũ Cæſar nec ſuſcepit eos:nec ullo genere mortis affecit: uerũ ad Afranũ redire conceſſit:omnifariã blandiciarũ genere ad hoſtes uſus:qua ex cauſa milites in unũ ſe immiſcentes loquebant: & iã ſermones inter eos de conuentione agitabant:tandẽ Afranio Cæſariſq; ducibus hiſpania excedere uiſũ eſt:eãq; Cæſari relinquere:& nullo accepto incommodo ad Pompeiũ redire:his Petreius aduerſabat:& per exercitũ hinc inde diſcurrens quoſcũq; Cæſaris militibus immixtos reperiſſet ferro ſequebat insurgentibus in eũ exercitus primioribus: unũ ex ipſis enſe confecit:aquatione tandẽ a Cæſare intercepta. Petreius in arcto conſtitutus cũ Afranio ad colloquiũ cũ Cæſare peruenit exercitibus utraq; parte ſpectantibus:conuenire igit cũ illo hiſpania excedere: eãq; illi poſſidendã tradere: ſi ultra fluuiũ tutos præmiſiſſet:indeq; ad pompeiũ liberos abire ſineret. Lumina languentia ſpa.hoc fit quũ uius oculorũ nullo interuallo hebetantur.

Deprehenſũ ẽ ciuile nefas; tẽuere pārũpe-
Ora metu; tantum nutu motoq; ſalutant
Enſe ſuos. & mox ut ſtiulis maioríb⁹ ardẽſ
Rupit amor leges audet trāſcẽdere uallũ
Miles; & amplexus effuſas tẽdere palmaſ.
Hoſpitis ille ciet nomẽ. uocat ille ꝓpiquã
Admõet hũc ſtudiis cõſors puerilib⁹ ætaſ.
Nec rõanus erat q nõ cognouerat hoſtẽ.
Arma rigãt lachrimis ſingultib⁹ oſcula rũpunt
Et q̃is nullo maculat⁹ ſãguíe miles pũt
Quæ potuit feciſſe tiet. qd pectora pulſat
Quid uetãe times. flectus qd fũdis inães
Nec te ſponte tua ſceleri parere fateris
Vſq; adeo ne ties quẽ tu facis eſſe timẽdũ
Claſſica dãt bellũ ſæuos tu neglige cãtus
Signa ferũt ceſſa. iam iam ciuilis erinys
Cõcidet & cæſar generũ priuatus amabit

¶SVLPI. Deprehenſũ: itellectũ & agnitũ. ¶Tenuere ora: taciti aſpiciebant. Nutu: inclinatione capitis & manus exporrectione. Ardens:maio. ſti. uehementior. ¶Ruit leges: fregit belli conſuetudinẽ: hoſtes enim in caſtris hoſtiũ nõ uerſant. Ille:aquis. Nunc:amicũ a pueritia cognitũ. ¶Admonet:memorẽ reddit: Nec romanus:omneſ enim romani ſe agnoſcebant. Arma rigant: ꝑ leticia triſtitiaq; lachrimabant & ſingulciebant. Timet quæ potuit feciſſe:horret cedẽ amici fratris filii parentis qua facere potuiſſet ¶Quid pectora:Milites dolentes arguit: quod ipſi darent ſibi belli cauſã cũ finẽ bello poſſent imponere ſi Cæſari nõ parerent

Pulſas: percutis ut eſt dolentiũ moſ ¶Sceleri: bello ciuili

Eſſe timendũ: potentẽ ¶Claſſica dant bellũ. Diſtributio eſt cũ contrario Tubæ inquit dato ſigno ad pugnã te incitãt:tu loco nõ te amoueas: Ferunt:ſigniferi. Signa: aquilas & reliqua militaria ¶Ceſſa:noli comitari. Erimnys:furor & ſeditio Erimnys furia dicitur haberq; in plurali erimnes.ſunt tamẽ qui ſubtrahant.n.cũ.y. Priuatus: ſine imperio & deſertus a militibus.

¶OMNIBO. ¶Deprehenſũ eſt .c. tũ deniq; intellectũ eſt quantũ nefas eſſet ciuile bellũ. Metu.ſ.ſuorũ ducũ:quia nõ audebant hinc Cæſariani milites ſalutare illos & e diuerſo.

Enſe:quia educto enſe aciẽ gladii in manu tenebant: & inclinato capite ſe ſalutabant. Mox ut.ſ.ſed ubi ſenſim apropinquauerunt: & uis pietatis animos utriuſq; impulit:primo quidẽ auſi ſunt Cæſariani milites tranſcendere uallũ.

Rupit leges:quibus ducibus ſuis aſtricti erant:iureiurando enim afirmauerant fidẽ datã ſeruare: Palmas:quia ocurrebant militibus: & inter ſe nõ tanquã hoſtis hoſtẽ ut amicus amicũ amplectebantur. Hoſpitis ille: nunc cauſas exponit quibus illi in amorẽ ſine ullo ordine ruerunt. Admonet hunc ſtudiis: & amicus familiarẽ ſuũ aſpiciebat:cũ quo ab ineunte puericia uſus & conſuetudo fuerat: Puerilibus ætas:quia ſimilitudo ſtudiorũ maximũ eſt amorts uinculũ:at Vir. Adeo in teneris conſueſcere multũ eſt. Nec romanus erat:ſed peregrinus ipſi ro.inter ſe cognoſcebant:præter q̃ qui ex iberia & Celtiberia erant cũ Petreio & Afranio: & ex gallia cũ Cæſare illi ergo nõ cognoſcebant hoſtẽ. Arma rigãt: cũ ita inter ſe coniuncti alloquerentur.primo quidẽ lachrymas dabant & ſingultus uerba impediebat. Singultibus:quia primũ uerba exprimere nõ poterat dulcedine quadã pietatis: Quæ potuit fe.quia obſeruabatur oculis eorũ quantũ mali facere poterant:uidelicet pater filiũ: filius pairẽ:familiaris familiarẽ occidere potuiſſet: Maculatus ſanguine.i. nullã Cædẽ perpetrauerit. Quid pectora.p.cũ in notitiã uenit ſceleris quod facere poterat ſibi pectora pulſabat dicens.Hei mihi quo redactus fui ut paululũ affuerit:quin patrẽ occideré:reprehenditq; eos poeta dicens: ſtulte quod pectora percutis quaſi doleas q; tantum ſcelus committas:nunquid difficile eſt pacem agere.q.d. facile eſt:uidelicet ſi uolueris Cæſarẽ deſerere

ergo hāc tibi neceſſitatē īducis.quā ſi uolueris facile uitare poteris: ut quē potētē feciſti: priuatū reddas. Inā nes.i.cur inaniter fles.cū poſſis tuis tibiq; cōſulere. Spōte:quaſi coactus ſis ab hoc facius belli te peruēire. Ti/mes.ſ.cæſarē cui niſi parere uolueris: te cogere nō poterit. Claſſica dēt: oſtēdit ſi modo uoluerit miles poſſe a bello deſiſtere:nā ſi cæſar iubet tubis ſignū belli dari:tu neglige cātū:nec ad cātū tubæ ſūpſeris arma. Claſſica .i.tubæ. Bellū ſignū belli. Signa ferāt:cōtra hoſtē.ſ.iubēte cæſare. Ceſſa:deſiſte noli ire. lā iā ciuilis he.ſi hoc feceris:furor deſiſtet:& ceſſat qui perſequit generū ubi ſe priuatū uiderit nō parētibus militibus illud amare in cipiet. Priuatus:nō parēte milite.

CSVLPI. Nūc ades.inuocatio nūmis ut inter hos nexa cōcordia amoueat tātū reip.calāitatē. Agitq; phyſice quan tū mētē ſine uerbū ſiue amorē ſiue ſpiritū inuocat quo om nia cōtinētur ut libro ſexto Virgilius docet. Pricipio cœlū ac terras &c.& in ſecūdo de natura deorū Cice.ait Vno ſpi/ritu omnia cōtieri: hic enī elemēta & res omnis cōnectit.

O ſalus rerū:o deus: Mūdi miſti: cōiūctorū elemētorū.

Nexu:uiculo a pace Sūt enī elemēta certo fœdere & natu/ræ cōcordia iūcta. Terra enī propter frigiditatē aqua cōiūgi tur Aqua aeri propter hūanitatē. Aer igni propter calidita/tem in reliquis autē nauræ qualitatis cōtraria ſūt. Sacer a/mor:inuiolabilis caritas ſine qua nec mūdus nec minimæ e/ius partes ſtare poſſūt:amicitia enī ut Ci. in bello docet om nia cōtinētur. Nūc ades:adſis & faueas. Diſcrimē uēturi: periclū in ſtātiū malorū. Periere latebræ:iā ſe impietatis ex cuſare nō poſſūt quia uiderūt ſe cōtra neceſſarios arma fer/re per latebras ergo mutuā perſonarū ignorationē intelligit.

Nūc ades æterno cōplectēs omnia nexu
Orerum miſtiq; ſalus concordia mundi.
Et ſacer orbis amor.magnū nūc ſæcula no
Vēturi diſcrimē habēt.perire latebræ (ſtra
Tot ſcelerū.populo uēia ē erepta nocēti
Agnouere ſuos.proh numine fata ſiniſtro
Exigua requie tantas augētia clades
Pax erat & caſtris miles permiſtus utriſq;
Errabat. duro concordes ceſpite menſas
Inſtituūt.& permiſto libamina bacco
Gramineī luxere foci.iunctoq; cubili
Extrahit inſomnes bellorū fabula noctes.
Quo primū ſteterit cāpo q̄ lācea dextra
Exierit.dum quæ geſſerūt fortia iactant
Et dū multa negant.qd' ſolū fata petebāt
Eſt miſeris renouata fides, atq; oē futurū
Cruit amor nefas.nā poſtq̄ fœdera pacis
Cognita petreio.ſeq; & ſua tradita uenū

Est erepta: ſciūt enī ſe cōtra chariſſimos militare:quod cū prius ignorarēt poterāt ut nō impii uideri uēia digni. Pro fata:deos Incuſat quod tātā ſtragē ex cōcordiæ initio ema/nare permiſſerit. Siniſtro nūine: iniuſto & aduerſo impe/rio & poteſtate. Inſtituūt mēſas:ordinat toroſ ſuper quibuſ diſcūbāt. Libāina:pitiſſatiūculas & guſtātiūculas. Permi ſto.nā ex caſtriſ in altera caſtra uectū miſcebāt. Grāinei:her boſi. Luxere.ſpléduere igne qui lucebat in focis. Fabula: cōfabulatio i geſtorū i bello. Extrahit:ptrahit & expellit nā ſtudio cōfabulādi noctē puigilabāt. Quo primū ſteterūt.ubī primū ſteterit lactāt uel ianiter loquūt uel cū ia ctātia referūt. Negāt:diſſētiūt iterloquēdū. Fata petebāt:dii uolebāt. Fides:i ſuos duces. Creuit amor:ſpōte fecerūt. Nefas:cædes: Nā poſtquā:his rebus nūciatis afrāio ab opere ſic ſe recepit in caſtra ut quæcūq; accidiſ ſēt æquo animo ferret. Petreius uero cū fāilia armata & prætoria cohorte cetratorū barbariſq; equitibus impro/uiſo ad uallū aduolat.colloquia militū iterrūpit hoſtes repellit quos deprehēdit interficit. Reliqui ſe coadunāt & diſtrictis enſibus ſiniſtras ſagis inuolūt & ſe in caſtra recipiūt. Quidus rebus cōfectis Petreius māipulos circu ît militeſq; appellat:neu ſe neu pōpeiū abſētē imperatorē ſuū aduerſario ad ſupliciū tradāt obſecrat. fit celeri/ter cōcurſus in prætoriū poſtulēt ut iurēt omnes ſe exercitū duceſq; nō deſerturos neq; prodituros neq; ſibi ſe/perati a reliquis cōſilū capturos. iuratū eſt:edicūt penes quē quiſq; ſit miles cæſaris ut producāt productoſq; pa lā in prætorio interficiāt. Sed pleriq; quos cæperāt celāt noctuq; per uallū emittūt. Cæſar milites aduerſariorū qui in caſtra per tēpus colloquiōis uenerant ſumma diligentia conquiri & remitti iubet retentis qui ſpōte ſua apud eua remanſerunt. Venum:in uenditionem.

COMNIBO. Nūc ades æterno: poeta hic cōcordiā inuocat ut adſit perpetuoq; māeat inter milites. Ades: pro adſis: O rerū ſalus:q niſi cōcordia eſſet:nec ipſa rerū primordia ſtarēt:nā id eſt ex quo ꝓbāt philoſophi:pri mā materiā eſſe uidelicet q̄ iter ſe cōcordia q̄dā cūcta tenerēt:dicūt.n.nō ſecūdū diuerſas q̄litates cōiūcta eſſe in ter ſe elemēta.i.rerū primordia ſed ſecūdū eas magis diſcerni uel diſſētire frigus a calore hūidū a ſicco:ſed ē ali ud cōmune oībus.cōcordia q̄ iter ſe cōiūcta manēt. Cōcordia mūdi:qa ex diuerſis q̄litatibus q̄ i mūdo ſūt cō tinēt. Et ſacer orbis amor: hoc ad hūmanū gēus ſpectare uidet nā niſi iter ſe amore cōiūctū teneret hūanū ge/nus:nec dōus:nec urbes nec ipſe orbis terrarū ſtare poſſet:ſed hoc pimū pietate ꝓuēit.deide a iuſtitia. Sacer a/mor.i.cōiūctio iter amicos & amicitia q̄ ſalus ē totius orbis:omnia.n.cōſeruat: & i ea oīa cōſiſtūt. Magnū nūc ſæ.no.nūc in magnū periculū uēturi ſumus: ne in futurū caritas pereat: & ea quæ eſt inter ſanguine cōiūctos nā proposito horū exēplo qui ſe uulneribus ſciētes occiderūt:nullo ſanguinis uinculo deterriti:periculū eſt ne id poſteri quoq; faciāt. Vēturi:ne malo horū exemplo arma cōtra ſeipſos homines ferāt: & filii cōtra parētes. Periere latebræ: iā nō ignorātiæ pōt attribui hoc poſtquā iter ſe ſemel cognouerūt. Latebræ.i. ignorātia.qa primo neſciebāt cōtra quos arma ſtringerēt: ſed nūc nō poterūt ſine magno ſcelere cōſerere manū. latebræ in ꝓſa coru mpit:i uerſu uero ꝓ rōne metri cōis ē. Populo uenia ē. nūc poſtq̄ cognouere ſuos nō excuſādi erūt.

Proh numine fata:o fata inqt q̄ aduerſū fuit nomē romanis:& uolueritis illos breui tpe eſſe cōcordes:ut mox ſcelus inexpiabile facerēt:fata enī hoc interuallū pſtare uoluerūt: ut inter ſe cognoſcerēt quo ſcelus magnū cō/ſequeret. Siniſtro nūine:ꝓ ſiniſtri nūinis. Exigua requie.i. paruo interuallo poſito quo inter ſe cognouerunt

Tãtas clades:cõcordia hoc facit:ut futura clades maior sit:& interuallo nõ ignoscẽda. Pax erat:redit ad propo sitũ post inuocatã cõcordiã. Et miles castris: nã cæsariãi milites in castris Petrei & Petrei milites in castris Cæ saris permixti erãt. Errabat:quia iter eos iã nouũ fœdus cõpositũ erat. Libãina baccho:quia mos erat antiquis antequã biberẽt exiguũ uini in ignẽ infũdere: & id baccho libare dicebãt.a græco ηλοιβὴ .i.libamẽ a λείβω fũdo.ita id uinũ quasi primitias dicebãt. Libãina.s.instituũt. Grãnei ex herba incẽsi: uel in grãine cõstituti. Foci dicũt loci ubi ignis seruat a fouẽdo. lũctoq; cu. in eodẽ lecto dormiẽtes inter se cõfabulãt de bellis inter se gestis. Extrahit.i.producit. Insõnes no.quia uigilabãt dulcedie amoris cõfabulãtes: Quo.narrabãt.n.cæ sariani milites:quæ bella in gallia gessere dũper.x.annos sub cæsare militabãt.Exierit.s.in hostẽ. Quod solũ s. p.ita dii inqt uolebãt ut fides restitueret: & ad suos utriq; duces redirẽt rẽouata fide: cuius obliti uidebãt:nã cæ sariãi milites obligauerãt se cæsari & petrei petreio. Amore.s.uiolato. Nam postquã: nã petreius inquit post quã uidet castra sua plẽa esse militibus cæsariãis.uidẽs fore ut ipse cũ suis omnibus cæsari propẽodũ uẽderet: & suæ salutiq; suorũ metuẽs satelites suos arma fũere iussit: & cũ in tẽtoriis militũ inspexisset:ubi cũ omnibus cõuiuia celebrabãt mẽsas disturbat:quosdã uulnerat:nõnullos interfecit.& ita eiectis e castris cæsariãis ad cõcio nẽ milites suos cõuocat:& eos acriter reprehẽdit: q; facile obliti libertatis se in seruitutẽ cæsaris cõferre uolue rint. Tradita uenũ.i.uenũdata esse:unde uenũdo dicit a uenũ & do:& dare uenũ est uẽdere.

Vendere aũ rum tradere

Castra uidet:fãulaſ scelerata ad plia dextraſ
Excitat:atq; hostes turba stipatus iermes
Præcipitat castris:iunctosq; ãplexibus ese
Separat:& multo disturbat sãguine pacẽ.
Addidit ira ferox moturas prælia uoces
Immemor o patriæ:signorũ oblite tuorũ:
Non potes hoc causæ miles præstare seat⁹
Assertor uicto redeas ut cæsare:certe
Vt uincare potes:dũ ferrum incertaq; fata
Quiq; fluat multo nõ deerit uulnere sãg/
Ibitis ad dominũ.dãnataq; signa feretis (uis:
Vtq; habeat fãulos nullo discrimine cæsar
Exorãd⁹ erit ducib⁹ quoq; uita petẽda ẽ.
Nunq; nostra sal⁹ pretiũ mercesq; nefãdæ
Proditionis erit:non hoc ciuilia bella
Vt uiuam⁹ agũt: trahimur sub noine pacis
Non chalybẽ gẽtes pẽitus fugiẽte metallo

¶SVLPI. Dextras famulas:familiã & satellites suos. Sce lerata:quia ciuilia & hospicialia. Turba stipatus: frequen tatus cohorte. Voces: uerba irritantia ad certamẽ. Imme mor o patriæ:acris ad pacẽ dissuadendã oratio irritandõq; suos & in fidẽ retinendũ primũq; ipsos ab ingratitudine & perfidia arguit. Immemor:ingrate. Signorũ: quæ seque ris. Nõ potes præstare: nõ potes hoc agere ut uicto cæsare redeas patriæ sanatusq; liberator & confirmator pristini sta tus. Dũ ferrũ:argumentatur a fortuna pro libertate seruan da quæ uitæ est ante ferenda: melius est enim libere mori q; in seruitute uiuere: Incerta fata. euentus & uictoria dubia. Ibitis ad dominũ:euadetis serui. Signa damnata:cæsaria na qui patriæ hostis est. Exorandus erit: impetrandũ a cæ sare. Vt habeat fam.nul.dis. ut sitis eius serui & absq; do trina nullus sit liber. Vita: salus ducũ. Nunquã nostra sa lus: nunquã erit inquit ut ego ex proditione salutẽ conse qui uelim:nã malo mori.pacti enim fuerant milites de du cũ salute in ipsa castorũ proditione. Nõ hoc ciuilia:nõ pro sola uita sed pro libertate pugnamus. Ideo: enim gerenda sunt bella ut tute uiuere in pace possumus. Trahimur: du cimur in seruitutẽ chalybẽ: nõ opus esset necessaria bello parare atq; pugnare:si libertatẽ pro pace uellemus amittere Eruerent:effoderent. Calybẽ: calybs fluuius in hispania a quo Calybes dicunt eius accolæ qui ferrũ effodiunt quod & calybs appellatur. Virg:Vulnificusq; calybs. Sunt alii ca lybes iuxta paphlagoniã in ponto. Fugiente::uidetur enim fugere quia latet in uenis terræ.

Calybs fluuius Calybes pp. Calybs ferrum

¶OMNIBO. Ad scelerata:quæ discordiã & caritatẽ uiolarent. Turba.s. satellitũ suorũ. Inermes: quia de positis armis inter se pacẽ agebant. Præcipitat:præcipitando expellit e castris. Sanguine:cæsorũ & uulneratorũ. Addidit ira ferox:nõ contentus fuit eiecisse quosdã cæsarianos e castris quosdã uulneraſſe:nisi contione re uocata milites suos acriter reprehenderet. Ira ferox:pro ipse iratus. Moturas:cõcitaturas animos ad prælia.& sic habitũ futuræ orationis exponit. Immemor o patriæ:primo meliorẽ suã causã ostendit: quod in principio facere solemus:& est oratio dissuasoria:quæ indeliberatiuo genere posita est:dissuadet.n.nec uelint sub obtentu pacis se cæsari in seruitutẽ tradere: oblitus es ne inquit melioris causæ uidelicet qui partes senatus po. q; ro. sus cepisti locutus est beniuolentiæ a rebus ipsis cũ causã nostrã extollendo aduersatiorũ per contemptionẽ depri memus. Nõ potes:occurrit in principio:quia dicere poterant nõ possumus uincere ergo satis est ut concordiã & pacẽ agamus:respondet uincere nõ potes: mori potes ergo satius est ut liber moriaris: q; seruus uiuas. Cau sæ.ideſt qui meliorẽ causã secutus pro rep.arma sumpseris. Assertor.ideſt uindex libertatis. Vt uincare nõ po tes hoc facere:quia inferior es uiribus:moriaris pro libertate potius quã in seruiture uiuas. Incerta fata. scilicet nõ deerunt nobis: quia in dubio adhuc est pugna uter uictor futurus sit. Ibitis ad dominum:ut seruiatis: cum liberi esse positis. Feretis: sustinebitis. Damnata signa.scilicet Cæsaris: quæ semel damnastis: tunc cum Pom pei signa prætulistis quasi dicat non debetis seruire. Vtq; fa.habebat pulchrum est inquit exorare Cæsarem: ut uos uelit in seruitutem recipere. Nullo discrimine.ideſt certamine hoc est incruento marte. Ducibus quoque uita:si diis placet hoc pacto cum Cæsare conuenientis: ut uos accipiat: & nobis ducibus uitam donet: sed non patiemur hoc. Precium merces.ideſt nunquam paciscemur pro libertate seruitutem. Non hoc.c.b.non intel ligitis quid Cæsar agat: & milites sui non enim hoc facit ut uiuamus: sed sub obtentu pacis seruitutem da bit: si ei parere uoluerimus. Precium merces: arguit a parte honesti.ideſt fortitudinis: quia uiri fortis est glorioſe mori:potius q; turpiter uiuere. Non calybem genus: sensus est si homines seruire possent bella nul/

la gererentur:sed libertatis cupido facit ut homines uelint alii aliis esse superiores.est autem argumentū a comparatione.nam in locis argumentorum continetur a pari:a simili:a maiori: & minori: & a comparatione.i.cum comparatur res rei:quæritur enim utrum libertas anteponenda sit paci:an pax libertati.

¶SVLPI. Valerent:munirent & uellut uallo circundarent. Sonipes:equus. Nō iret in equor: nō fabricarent:ut naues ad pugnā. Si bene libertas:si serui esse pro pace esse quendā uelemus. Hostes: argumentatur a fide seruanda cū collatione ab iniusto ad iustū. Illi enim: inquit seruant ius iurandū in re iniqua uos ipsū etiā cū spe uēie in re æqua negligitis. Sceleri: bello ciuili. Hoc:tanto. Aequa causa: quia senatū & libertatē tutamini. Pro dira: epilogus per commiserationē & amplificationē. Auget enim generalē offensionē & insperatā peccati imanitatē: & iniquū factū deplorat. Dira pudoris: hypallage est diri & magni pudoris. Quū forsan: cū forsan isti pepigerint de salute tua teq; prodiderint. Selerū:cediū. Sic ubi: fere militibus Carcer castris rabies iræ confertur. Desuetæ;: quā diu cessauere.

Vultus minaces:toruitatē & iracundiæ signa. Pati hominem:nō irasci. Torrida: sicca & famelica. Admonitæ. in memoriā reuocatæ. Tument: superbiunt. Feruet: excādescit. Magistro: gubernatore. Itur: a militibus. Fecit monstra fides: pax ipsa uel certitudo rei gestæ fecit impias cedes quas fortuna in bello occuluisset. In cœca noctæ: in confusione & ignorantia præliorū.nemo enim sciuisset auctorē impiæ cædis. Deorū inuidia:cū odio in deos: si qui dē omne scelus diis fuisset ascriptū gementes inuiti.

¶OMNIBO. Si bene libertas.i. si homines æquo animo seruire possent in pace: nulla bellorū causa prorsus esset: ordo tendit ad eū locū: si bene libertas unquā daretur pro pace. Gentes nō er.ca.i. nō quærerent ferrū:quo arma fabricarent.Calybes: populi sunt in ponto luxta paphlagoniā apud quos optimū ferrū inuenitur. Vir. At calybes nudi ferrū.Hos enim ferri copia ut inquit Strabo: illustres fecit:apud calybes pharnatia sita est in mari habens pelamydū:copiā in terra uero sunt metalla:nunc ferri: prius etiā argenti imminent montes metallis pleni ac siluis. Nulli ualopi.mu.nec etiam mœnia ædificarentur quibus se ab hostibus defenderent. Fugiente metallo:quia metallum interius fugere uidetur & homines illud humano labore effodiunt. Nec sonipes:nec bella terrestria essent nec maritima. Turrigeras carinas:quia turritæ sunt carinæ quibus bella geruntur. Si bene libertas.ideſt si pax libertati esset anteponenda. Hostes nēpe meos:ab honesti parte arguit:a iustitia a partæ iustitiæ: quā ueritatē ci. appellat nam ueritatis fides est custos:fidem dictam esse uolunt Stoici q; fiat quod dictum est: arguit ergo a iustitia:uidelicet debere eos seruare fidem datam pompeio: qua deinde sunt ipsis ducibus obligati.arguit etiam a minori ad maius: nam si hostes cæsariani qui deteriorem causam sequuntur:ipsi quoq; arma sumpserunt: ut unus cæsar regnet:tamen milites fidē illi seruant:quanto magis uos eam seruare debetis: qui non pro unius imperio:sed pro libertate:pro rep.pro senatu po.q; ro.arma sumpsistis. Sacramenta tenent: nam siiusiurandum præstiterunt:ut pro unius dominatu pugnarent:tamen fidem datam seruant: Sceleri nefan.s. Cæsaris. Quod pro causa pu.æqua:pro ciuitate pro libertate.pro legibus:atq; iudiciis defendendis. Et ueniā sperare licet:uos tādē meliores estis q; Cæsaris milites:a quibus etiā ueniā sperare potestis:& Cæsar q; arma cotra illū sumpseritis:cū uos honestiorē causā defendatis:immo cæsar a uobis ueniā petere deberet. Proh dira pudoris fœdera: nunc in cor questionē erumpit. Pudoris:nō aduertitis quantū dedecus admitatis qui parati estis contra maiestatē uestri imperatoris Pompei fidē iungere cū Cæsare: ut ab eo (si diis placet) ueniā petatis quod indignū est ætate:fortuna:honore:& maximis meritis: quibus & rempublicā sibi obligauit. Dira: ideſt sæua fœdera quæ uos instituistis. Nunc toto fatorū:nunc apostrophat ad Pompeiū. o Pompei quo nā redacti sunt milites tui uides:qui pro dignitate tua totum orbem in bella concitas:arma sumis pro libertate aduersus cæsarem: & milites tui parant turpiter a cæsare impetrare salutem quod indignum est. Fatorum.i. tuarum rerum quæ hic geruntur. Paras acies:paras totum orbem ad arma concitate pro libertate. Cum forsan fœdere nostro:cum iam nos milites tui(se enim cum illis commemorat) paciscatur salutem tuam a cæsare. Sic fatus: concludit nunc quomodo se habuerint milites audita oratione petrei depositā enim pietate: omnes in belli amorem restituti sunt. Sic ubi desuetæ per similitudinem ostendit quomodo redierint in pristinū furorem:quēadmodū inquit custos & magister leonū:qui eos in cauea seruat:ita plærūq; subigit:ut incipiant paulati mansuescere & hoīs ipe ria pati:sed si forte sanguinē gustauerint:statī naturæ suæ recordant & in furorē naturalē redeunt. Desuetæ syluis.i.relictis syluis diu in caueis custoditæ fuerunt. Mansueuere.i.mansuefactæ sunt feræ longitudine tēporis.

Eruerent.nulli ualerent oppida muri.
Nō sonipes in bella ferox.nō iret in æquor
Turrigeras classis pelago sparsura carinas
Si bene libertas unquam pro pace daret
Hostes nēpe meos sceleri iurata nefādo
Sacramenta tenent.at uobis uilior hoc est
Vestra fides. quod pro pugnatibus æqua
Et ueniam sperare licet proh dira pudoris
Fœdera nunc toto.fatorū ignarus in orbe
Magne paras acies.mūdiq; extrēa tenentes
Solicitas regel.cum forsan fœdere nostro
Iam tibi sit promissa salus.sic fatur. & oēs
Concussit mētes sceleruq; reduxit amorē.
Sic ubi desuetæ syluis in carcere clauso
Māsueuere feræ & uultus posuere minaces
Atq; hoīem didicere pati.si torrida paruus
Venit i ora cruor redeūt rabiesq; furorq;
Admōstæq; tumet gustato sanguine fauces
Feruet & a tepido uix abstiet ira magistro
Itur in omne nefas. & quæ fortuna de orū
Inuidia cœca bellorum in nocte tulisset
Fecit mōstra fides. inter mensasq; torosq;
Quæ mō coplexu fouerūt pectora cedūt

Vultus po.mi.quia nō ſolū re ipſa manſueuerunt:ſed etiā ſpecie & habitu manſuetudinē quandā induiſſe uident. Atq; hominē:ideſt imperia hominis. In torrida ora:quæ diu ſanguine ſicca fuerunt. Admonite: ſcilicet guſtato ſanguine. Feruet. incendit. Trepido magiſtro:quia magiſter trepidare incipit ubi uiderit iraſci leonē. Itur:in omne nefas poſtquā ſemel concitati ſunt uerbis & oratione petrei milites:ruunt in omne ſcelus. Et quæ for.deorū:ſenſus eſt ſi fortuitu inter ſe pugnarent ignari:tolerabilis illa pugna fuiſſet & quicquid diſcordiæ geſtū atq; admiſſū eſſet diis aſcribendū uideret. Tuliſſet:excuſaſſet. Cæca nocte:ignorantia occulta quia ignorabant parentes filios ſuos. Inuidia for.de.quia omne nefas diis aſcribendū eſſet q̄ uoluiſſent ut manus iner ſe conſererent. Fides:ideſt certitudo:quia certi erant contra ſuos ſunp fiſſe bellū & ferrū.uel fides qua iurati erant petreio. Monſtra:ſcelera monſtris ſimillima. Inter ipſas epulas ubi paulo ante inter ſe complexi fuerant cædes perpetratæ ſunt. Cædunt:uulnerant.

Et quanuis primo ferrū ſtrinxere gemētes:
Vt dextræ iuſti gladius diſſuaſor adhæſit
Dum feriunt odere ſuos:animoſq; labentes
Confirmat ictu feruent iam caſtra tumultu
Et turba ſcelerum rapiuntur colla parentum
Ac uelut occultū pereat ſcelus:omia moſtra
In faciē poſuere ducum:ſuuat eſſe nocentes
Tu cæſar quanuis ſpoliatus milite multo
Agnoſcis ſupos. neq; eni tibi maior in aruis
Aemathiis fortuna fuit:nec phocidos undis
Maſſiliæ:phario nec tantū eſt æquore geſtū
Hoc ſiquidem ſolo ciuiliſ crimine belli
Dux cauſæ melioriſ eris:polluta nefandā
Agmina cede ducē iuſtis cōmittere caſtris
Non audent:altæq; ad mœnia rurſus Ilerdæ
Intēdere fugā:cāpos equos obuius omnes
Abſtulit:& ſiccis incluſit collibus hoſtem
Tunc inopes undæ prærupta cingere foſſa
Cæſar auet. nec caſtra pati contingere ripas
Aut circum largos curuari brachia fontes

¶ SVLPI. Diſſuaſor iuſti:qui enim ferrū ſtringit iuſtitiā obliſcit. Dū feriunt odere interferiendū oderant quos paulo ante amauerunt. Labentes:cadentes languidos & miſerantes. Feruent caſtra:exercitat exercitus. Turba:multitudine. Rapiunt:amputant a filiis. Ac uelut occultū pereat:ac ſi ignoret fruſtra & ſine laude & gratia eſſe uideat. Monſtra:cediū portenta per quæ intellgit eorū capita qui fuerant cæſi. Nocentes: parricidas & impios. Tu Cæſar:commendat cæſar a benignitate & clementia quod in aduerſarios hoſpites nō ſæuierit quo:quidē effectū eſt ut uideret poſt hac iuſte pugnare. Spoliatus:priuatus iis qui cæſi fuerant. Agnoſcis ſuperos:cognoſcis deos tibi propitios nāq; fuere tibi a deo dexteri in æmathia ubi pompeiū uiciſti:neq; ad maſſiliā ubi græcos:neq; in ægypto ubi alexandrinos ſuperaſti quippe iā habes cauſā iuſti belli. In aruis æmathiis:in pharſalia. In undis:in mari. In æquore phario:in flumine nili quū pugnaſti contra alexandrinos Virg. Virideſq; ſecat placido æquore ſiluas. Hoc ſolo crimie:hac petreiānorū perfidia & ſcelere. Polluta nefanda:cū præmerent afranīāi pabulatione:aquarent ægræ frumentiq; copiā pauci haberent & adcæſarē multi trāſfugerent.ex caſtris Ilerdā uerſus duces proficiſcuntur. cæſar æquitatu præmiſſo qui nouiſſimū agmē continue carperet cū legionibus ſubſequit:pugnat acriter & hoſtes in monte excælſo,longe ab aqua caſtra munire cogunt.eos Cæſar Vallo & foſſa circundat & cū neq; aquari neq; pabulari poſſent:nec pugnare liceret quantū Cæſar ſine ſanguine rē confici poſſe uidebat:quarto iā die rerū inopia coacti faciunt deditionē. Duces: pompeiani. Committere:in pugnā exponere contra hoſtes uicinos. Polluta agmina:maculatū exercitū. Intendere:direxere. Ilerdæ:ubi paulū frumenti reliquerant & meliorē exitū rerū ſperabāt. Eques. equitatus cæſaris. Abſtulit campos:prohibuit eos ab omni planitie. Auet:cupit. Prærupta.alta. Inopes undæ: egenos aquæ. Pati:patiebat. Contingere:admoueri. Curuare brachia:duci uallū a caſtris ad fontes.

¶ OMNIBO. Et q̄uis prio:& quanquā primo quidē inuiti uulnerauerunt ſuos:& cū gemitu:tamē poſt quā ſemel dextra ſanguine corrupta fuit:id multo etiā crudelius fecere. Dū feriunt:inter pugnandū. Primo:in principio pugnæ. Vt dextræ iuſti:quia inter ſtrepitus armorū iuſtitia & leges nō audiuntur. Odere ſuos:odiū cōcepere contra ſuos. Animoſq; la.quia contremiſcebat dextra & uulnerabat:ſed uulnerādo confirmabatur animus & dextra. Feruent tumultu:ideſt contremiſcunt:quia omnia perturbata erant. Rapiunt col.pa.& filii obtruncabunt parentes & capita illorū ante duces ſtatuebant:ne ſcelus occultū fuiſſet:

Occultū pereat.ideſt ſine fructu:quia ſi ignoraret ſcelus ſine fructu periret. Monſtra:cædē parentū monſtra appellat. In faciē:ante oculos ducū. Tu cæſar quanuis:dicit poeta quā in partē Cæſar acceperit hoc:quod ex ſuis militibus multi occiſi fuiſſent in partē meliorē accepit:quia iuſte nunc cæſar arma ſumere uidebatur poſtquā ſemel milites in ipſa pacis compoſitione occiſi fuerint. Tu cæſar:nunc demū agnoſcis fauere tibi deos:q̄ eſt data tibi occaſio arma iuſte contra hoſtes ſumere. Superos.ideſt duorū fauorē. Nec enim maior for. quia nec maior felicitas fuit tibi:cū pompeiū in campis philippicis profligaſti .q. nunc demū data eſt tibi pugnādi iuſta cauſa. Phocidos:maſſiliæ quā phocenſes græci edificarunt.& quā maritima pugna uinciſti. Pharioinequore ægyptio:nā pharus inſula eſt ægypti, quæ turrim habet multis tabulatis(ut refert Strabo)exceſſā:& albo lapide mirifice ſtructā.eodē nomine quo inſula ea ſoſtratus gnidius regnū amicus poſuit ob nauigantiū ſalutē:ut epigramma declarat:ſoſtratus gnidius Dexipharis filius:diis ſeruatoribus pro nauigantibus:nam cum ora ex utraq; parte importuoſa & humilis eſſet:ſignū aliquod neceſſariū fuit:altū & clarū:quo nauigantes ad portus ingreſſū dirigerent. Hoc ſi quidē reddit ratione quare Cæſar plus lætitiæ habuerit ex hac cæde:quæ in caſtris facta eſt petrei q̄ ex omnibus uictoriis:quas uel antea

uel post consecutus fuerat: dicit enim hoc ideo illud consecutũ esse cæsarẽ: ut iuste uideat bellũ gerere. quã occasionẽ nullis antea bellis habuerat. Causæ melioris: in hoc uno uidebis honestiorẽ belli causã habuisse

Polluta: nefanda. petreius & afranius postquã tantã cædẽ in castris commiserunt: & hostes qui concordes esse cœperant: cũ suis e castris eiecissent: nõ ausi sunt milites in castris tenere quæ Cæsari coniuncta essent: ergo statuere iterũ ilerdã redire unde discesserant. Polluta agmina: quæ manus commaculauerant sanguine suorũ. lunctis: propinquis castris. scilicet hostiũ metuentes: ne rursus de concordia agerent. Intendere ideſt direxerunt. Campos eques: sed Cæ. ubi sensit quid facere pararẽt hostes: equites misit: qui omnes aditus occuparent: ne qua hostes transire possent. Eques: pro equitatu posuit. Obuius: occurrens hostibus ilerdã petentibus. Siccis collibus: ubi nihil omnino nasceretur quod ad sustentandos equos uel homines pertineret. Tunc inopes: ubi Cæsar uidit hostes in collẽ se recepisse: ubi nec aquæ nec pabuli facultas esset constituit eos ibi obsidere: & omnes descensus claudere ne ad aquã descenderent. Prærupta fossa: ideſt ingenti: alta simul & lata. Nec castra pati: ideſt auet prohibere hostes: ne uallũ ducant ad aquas uel certe brachiũ: ut ab undis excluſi in deditionẽ uenire cogantur. Brachia. scilicet castrorũ. Circũ. I. son. ideſt omnino pati nõ uult ut uallũ deducant de monte in fontes: in brachiorũ modũ.

¶ SVLPI. Vt lethi uidere uiã: ut uiderunt se in montẽ ex rerũ penuria trahi. Præcipitẽ: subitã. Mactauit equos: illi & inopia pabuli adducti & ut essent expediti ores omnia sarcinaria iumenta interfici iubent. Damnare fugã: monere. Casurus: moriturus quia ruebat sine respectu salutis. Decurrere: e castris incampus currere. Tendere: dirigere se. Tene: noli iacere. Subtrahe: noli opponere in eos qui irruunt. Constet nõ ullo sanguine: uincamus sãguine tã hostiũ q̃ meorũ. Vincit haud gratis. Qui cũ moriendi proposito ruit nõ uincit omnino inultus: lædit enim & ipse. Haud gratis: sed cũ damno uincentis. Sibi uilis: se ipsam spernens. habet enim odio uitã & desperauit. Damno: militũ amissione. Nec sentiet ictus: nõ erit ei molestũ uulnerari atq; occidi. Sanguine: suo. Feruor: cupido moriendi:

Vt lethi uidere uiam conuersus in iram
Præcipitem timor est. miles nõ utile clausis
Auxiliũ mactauit equos. tandemq; coactus
Spe posita damnare fugã. casurus in hostẽ
Fertur. ut effuso cæsar decurrere passu
Vidit. & ad certã deuotos tendere mortẽ
Tela tene iam miles ait. ferrumq; ruenti
Subtrahe nõ ullo constet mihi sãguie bellũ
Vincit haud gratis iugulo q̃ puocat hostẽ
En sibi uilis adest contenta luce iuuentus
Iam damno peritura meo. nec sentiet ictus
Incumbens gladiis gaudebit sanguine fuso
Deserat hic feruor mẽtes. cadat ipetq; amẽs
Perdant uelle mori. sic deflagrare minaces
In cassũ. & uetito passus languescere bello
Substituit merso dũ nox sua lũina phœbo
Inde ubi nulla data ẽ miscendi copia martis
Paulatim cadit ira ferox. mentesq; tepescũt
Saucia maiores animos ut pectora gestant
Dũ dolor ẽ ictusq; recens. & mobile neruis

Mentes: hostiũ. Cadat: impetus refrigescat desperatio. Perdant uelle mori: excidat eis ex animo desiderium mortis: Deflagrare: irasci & indignari. In cassum: quia nihil nocebant & nihil proficiebant substituit merso dũ nox sua lumina phœbo: quod stelæ post solis occasũ apparuerunt. Copia miscendi martis: facultas pugnandi. Tepescunt: frigentiã enim mori nõ cupiebãt.

Saucia maiores: hostes cæsaris uulnerato alicui cõparat qui post uulnus acceptũ dũ calet est audaciæ maximæ: sed si uictor pugnare abstineat. impetus ille sanguine effuso reprimitur & corpus friget paulatimq; moritur. Pectora saucia: hoies uulnerati. Animos: audaciã.

¶ OMNIBO. Vt lethi uidere: sed ubi petreius & afranius cũ militibus suis uidere se pati famẽ ut sibi in illis collibus moriendũ esset: tunc ex metu in irã conuersi sunt. Lethi: mortis propter famẽ. Miles: nõ primo quidẽ mactauere iumenta & equos ut eorũ carnibus ueſcerẽt. Nõ utile auxiliũ: ideſt quibus uti nõ poterant: nã in obsidione equi augent inopiã & nullũ suũ usũ præbent. Clausis. obsessis. Damnare fugã: ideſt pœnituit fugæ: quã antea intenderat ad ilerdã quia uidelicet uidit hac ratione nõ posse se ab hostibus liberare ergo q̃ fugiendo obtinere nequiuerat: id nunc audendo facere tentauit: Spe po. s. salutis comparandæ in fuga: Casurus in hostes: desperatione quadã moriturus ferẽ in hostes. Vt effuso: at uero cæ. belli peritissimus ut uidit illos ipsa desperatione fortiores factos esse: iussit militibus suis ut interea arma continerent: donec fruor ille torpesceret nec. n. uidebat cũ hostibus posse conferre pugnã sine maximo militũ suorũ damno. Vnde Vir Vna salus uictis nullã sperare salutẽ.

Ducurrere: descẽdere e collibus. Effuso passu: inordinate quẽadmodũ desperati. Deuotos: mortis destinatos. Tene tela. i. cõtine: ne cũ furẽti hoste pugnaueris: nã magno tibi uictoria cõstabit. Subtrahe. i. ab hoste curreti rẽoue ferrũ. Nõ ullo: nolo sãguine militũ effũdere: sed incruẽtã ex his uictoriã parare uincit haud gratis. i. is qui eo animo lacessit hostẽ ad pugnã: ut mori uelit nõ sine magno dãno uincit. Iugulo. i. morte ipsa: quia paratus est iugulari & mori. Haud gratis. i. sine magna iactura & dãno. En sibi uilis adest: hæc dicẽs cæ. ostẽdit militibus suis furorẽ hostiũ: nũquid uidetis quomodo ipsi mortẽ suã cõtẽpserũt: quis sperare posset uictoriã: sine magno sãguine. En sibi uilis: quia se hostis cõtẽpsit desperatiõe quadã. Inuisa luce quia uitã quoq; oderũt hac obsidiõe coacti. Nõ sẽtiet ictus: adeo obstinata est. Incũbet gladiis. s. nostris quia miles moriturus ferẽ in hostẽ. Deserat hic feruor: antequã manũ cũ hoste cõseratis: finite interea ut deferuescat ira: furor. insania: qua mori cupiũt: uiuere. n cũ desiderẽt: tũc manũ cõserere potentis. Perdãt uel le mori. i. postponãt cupiditatẽ mortis. Sic deflagrare: sicuti instituerat cæ. ita etiã fecit: nã abstinuit a pu-

gna milites suos per totum diem. Deflagare:ideſt deferueſcere & tepeſcere. In caſſum:quia non eſt data facultas pugnandi. Inde ubi:ſicuti animo conceperat Cæſar:ita & uenit: nam ſublata pugnandi copia ſenſim calor ille & ira feruens extincta eſt. Saucia ma.. per ſimilitudinem oſtendit quomodo ſenſim ira defecit in hoſtibus: quem admodum inquit aliquis faucius fuerit:dū adhuc calor ineſt ipſo uulnere fortior eſt: & dolore uehementior.ſed ſi uictor qui eum uulnerauit telum abſtineret: donec ſanguis deficiat: tunc ille ſine ullo labore uincitur. Maiores:quia dolor ipſe facit eos maiores & fortiores. Dolor eſt:quia cum faucius eſt aliquis in principio uulneris dolor incitat illum. Mobile neruis:quia dum membra calida ſunt:facile moueri poſſunt & quo uelint facile gladium & tela uibrare.

Conamē calidus p̄bet cruor: oſſaq; nōdū
Adduxere cutem:ſi conſcius enſis adacti
Stat uictor:tenuitq; manus:tū frigid⁹ art⁹
Alligat atq; ām̄ū ſubducto robor torpor
Poſtq̄ ſicca rigēs aſtringit uulnera ſāguis
Iamq; inopes undæ primū tellure refoſſa
Occultos latices abſtruſaq; flumina q̄rūt
Nec ſolū raſtris duriſq; ligonibus arua
Sed gladiis fodere ſuis:puteuſq; cauati
Montis ad irrigui premitur faſtigia cāpi.
Nōſe tam penitus tam longe luce relicta
Merſerit aſſyrii ſcrutator pallidus auri.
Nō tamen aut tectiſ ſonuerūt curſib⁹ āneſ
Aut micuere noui percuſſo punice fōtes:
Antra neq; exiguo ſtillant ſudantia rore
Aut impulſa leui turbatur glarea uena
Sit exhauſta ſuper multo ſudore iuuentus
Extrahitur duris ſilicum laſſata metallis.
Quoq; min⁹ ſiccoſ poſſēt tolerāre uaporeſ
Quæſitæ feciſtis aquæ:nec languida feſſi

¶SVLPI. Conamen:uires non proficientes. Cruor:ſanguis ipſe. Adduxere cutem:tunc oſſa cutem adducunt hoc eſt attrahunt quum cruor effunditur:quæ ante q̄ id fiat plæna eſt ſanguine. Conſcius: qui ſit ipſum moriturum. Enſis adacti:mortiferi uulneris quod enſe intulit. Stat: non pugnat. Torpor: mortis pigrities. Alligat: ſtringit & debilitat. Subducto robore: eneruatis uiribus & ſubtractis: Rigens:cōgelaſcens & indurans. Sicca: exhauſta ſanguine. Inopes undæ:aquarum indigi. Latices: aquas latent enim in uenis terræ. Latex etiam uinum dicitur quia latet in uitæ. Abſtruſa:occulta remota. Raſtris: ruſticis inſtrumentiſ dictis a radendo. Ligonibus:quæ a legendo dicuntur. Præmitur:effoditur. Ad faſtigia: ad profundam altitudinem. Virgi. & quæ ſint ſcrobibus faſtigia queris. Irrigui: qui irrigantur quandoq; irriguis: qui irrigat dicitur. Virgili.in.iiii.georg.Irriguumq; bibunt uiolaria fontem. Scrutatur pallidus: queſitor pallens ſiue ex terræ exalatione ſiue ex odore ſulphureo.uel pallidus auarus. Tam penitus: tam intimæ & ſub terram. Aſſyrii: quod foditur in aſſyria. Plinius aurum inueniri pluribus modis docet: in fluuium ramentis ut in tago pado hæbro. pactalo Gange. & in india quod a formicis & gryphibus ut etiā in ſcythia eruitur alio modo puteorum ſcrobibus effoditur ut in ruina montium. Non ſonuerunt:non inueniuntur flumina. Punice:topho aut cemento pumex proprie lapis non durus & decoctus & aſper quem etna mons euomit. Antra ſudantia:diuerſas fontium originеſ acute deſcribit aut enim naſcuntur ex punicibus: aut ex antris ſtilantibus aut ex creta ſabulone & terra dura & ſaxis ſcaturiunt:de aquæ autem inuentionibus. Vitruuius libro octauo mirifice ſcribit. Stillant.ſtilas effundunt. Glarea:ſicca & ſterilis terra & dura Virg.nā ieiuna quidē cliuoſi glarea ruris. Tibullus. Nāq; opibus cōgeſta tuis hic glarea dura: Leui uena: paruo aquarum riuulo. Victruuius inquit. Glarea uero mediocres & non incertæ uenæ reperiuntur hæ quoq; egregia ſuauitate ſunt. Exhauſta:debilitata & deſiccata. Super ſudore:in labore id quod ſequitur pro eo quod procedit. Extrahitur laſſata:educitur e puteis defatigata: Duris metallis ſilicum:duris uenis lapidum:Metalla enim dicimuſ quaruncunq; rerum quarum una inuenta uena non procul inuenitur alia unde ut in.xxxiii.plinius inquit metella græci uidentur dixiſſe. μέτ ἀλλα ὦ enim ſcrutor & inquiro ſignificat. Quoq; minus: in auras educti calore uexati plus ſitiebant. Vapores. aeris æſtum. Feciſtis: ex labore enim magis ſitiebant:& e ſubterraneis loci egreſſi minuſ æſtum poterant tolerare. Nec languida feſſi non cōedebant ne magis ſitierent.

¶OMNIBO. Conamē:quia quocūq; conati fuerint uibrare tela:facile cedunt membra. Stat uictor:interea dū ille nimio dolore parcitus pugnaturus eſt: & uictor ſe ab eo continuerit: facile ſuperabitur. Conſcius enſis adacti:ideſt ſcit traſſixiſſe pectus illi:& nō diutius duraturū eſſe: Tenuitq; manus:ſcilicet a pugna. Frigidus artus: quia paulatim ſanguinis egreditur & frigus ſuccedit: quo membra omnia uno tempore frigeſcunt. Rigens:frigeſcens. Aſtrinxit uulnera: quia uulnera clauduntur cū inde ſanguis exierit. Iāq; inopes:dicit milites cū depoſita ira in caſtris rediſſent:cœpiſſe nō ſolū raſtris & ligombus:ſed gladiis ſuis terrā effodere:ut quoquo modo poſſent:uenā aquarū inuenirent: ſed cū uſq; ad profundū montis deſcendiſſent:nec minima pars aquæ inuenta eſſet cogebant glebas comprimere manibus:ut uel gutta aquæ in os caderet: roreē etiā colligebant exfrondibus:& ſicubi forte aqua putrefacta eſſet eo decurrebant omnes tanquā ſuauē potū hauſturi. Abſtruſa:id eſt occulta. Raſtris:nā huiuſmodi inſtrumenta etiā milites portabant cū foueā facere uellent: ſemper.n. foſſa & uallo caſtra cingebant.raſtra a radenda terra dicta ſunt. Puteuſq; caua:dicit feciſſe foueā quandā:quæ uſq; ad profunditatē colliū peruenerat & in planū & uallē deſcendebat: tamē nihil aquæ apparuerit. Premit:fodit: Faſtigia.i.profunditatē.faſtigiū ſignificationē habet contrariā:nā ſignificat culmina:ut.Virg.& ſummi faſtigia tecti: ſignificat etiam profunditatem. ut idem in Geor. Forſitan & ſcrobibus quæ ſint faſtigia quæras. Non ſe penitus:maiori quidem diligentia & labore rimati ſunt uiſcera terræ:ut aquam inuenirent q̄ ſi aurum & argentum quæſiuiſſent. Penitus:interius:ideſt in ipſius terræ uiſcera. Relicta luce: ideſt relicto cœlo & die. Aſſyrii:

scrutator pallidus:quia in uisceribus terræ cum diu multumq; uersatur pallorem quendam contrahit. Assyrii: quia in oriente frequentius uenæ oriuntur auri.Nam garrei ex auro & argento:multa habent uasa: ut refert strabo:lectos tripodas:crateras cum operculis.domosq; sumptuosas: nam & portæ & parietes & tecta ex ebore:auro:argento:lapidibusq; incrustatis sunt distincta.Sunt & prope hos alii apud quos aurum,effoditur:magnitudine nimia sansæ:mediana: mespili:maxima nucis:has auri glebulas perforantes cum lapillis pellucidis alternis positis armillas faciunt inserto filo & collo menibusq; circumponuntur:uendunt id aurum uicinis uili precio: æris triplo: argenti duplo:tum propter operandi iustitiam:tum propter inopiam eorum quæ contra accipiuntur:quorum usus magis est ad uitam Assyria regio in oriente ubi regnauit ninus quam esse auri fertilissimam legimus. Non tamen: quanuis in profunditate terræ rimati fuerint: tamen nunquam apparuit unda. Percusso: ideſt aperto. Pumex:lapis est cauernosus. Antra nec exiguo:sed nec paruam quidem:aut illam inde stillam emisserunt. Stillant: ideſt minuatim guttas emittunt. Impulsa: scilicet scaturiente aqua. Tunc exhausta: & cum diu in uisceribus terræ scrutati essent undas nec ullo modo inuenire possent.tandem extracti sunt ad auras quasi ex ipsis inferis emerserint. Exhaustæ effœta & multo labore defatigata. Super:ideſt supra terram. Metallis:ideſt inquisitionibus a græco ἱστορῶ:scrutor:& in quito:nam metallum est quicquid inquiritur:non enim quæsiuerant metalla:sed aquas. Sudore:ideſt labore a præcedenti id quod sequitur. Extrahitur: supra auras deducitur. Quoq; minus:non modo non profuit quærere aquam:quia nihil inuenerunt:sed etiam nocuit: quia dum fatigantur: aucta est sitis.

¶ SVLPI. Perosi mensas: habentes odio cibum. Auxilium:esurie enim ipsa minus sitire uidebantur. Mollius aruum:terra humida. Prodidit: idicauit ut prodere uoce sua quemquam: Pingues:humidas. Colluuies: sordes putridus humor lotium. Limo:cæno. Immota.Nam ut Ouidius ait & capiant uitium ni moueantur aquæ. Cadit in haustus obscenos inclinat se in potum turpem. Certatim:contentiose inter se. Morienſq; : cum se morti uicinum uideret id bibebat quod pro seruanda uita repudiasset. Siccant suggebant:enim lac pecorum. Distentas:lacte plenas.Vir. Sic cythiso pastæ distendãt ubera uaccæ. Sordidus:sanious. Sorbetur:attrabitur ab uberibus uacuis. Terunt:contundunt ut succum exprimant enim romas contusos medulasq; arborum. O fortunati: felices eos appellat poeta qui ex uenenatis fontibus aliquando periere quantum durus est perire liquoris penuria. Itaq; si: Cæsar fontes uenemo infecisset miles sciens libere non recusassent. Barbarus hostis:mythrydates põti rex aqs uenẽo infecit ut hostes,pse quentes necaret.iugurta quoq; fontes & pabulum corrupit in aphrica & iuba rex.item & Aquilius romanus in asia cui magno crimini est ascriptum quod impuris medicaminibus in id tempus sacrosancta romana arma uiolauerit. Appianus Salustius frontinus & florus auctores sunt. Straiuit:interemit. Saniem tabemq; ferarum:ideſt uirus & marcidum serpentium buforumq; sanguinem. Dictæis: cretensibus. Aconita: herbas quæ natæ feruntur ex spumis cerberi tracti adsuperos nascuntur in saxis & coribus nudis quas græci aconas uocant. ut plinius libro .xxii. scribit effeq; omnium uenenorum pessimum tradit. Solinus ait ab Acone portu in ponto aconita herbas noxias nominata. Non decepta: sed prudens & scia. Flamma: calori naturali.

Corpora sustentant epulis,mensasq; perosi
Auxilium facere famem, si mollius aruum
Prodidit hũorẽ,pigues manu utraq; glebas
Exprimit ora super,nigro si turpida limo
Colluuies immota iacet,cadit ois i haustus
Certati obscœnos miles,morienſq; recepit
Quas nollet uicturus aquas,rituq; ferarũ
Distentas siccant pecudes, & lacte negato
Sordidꝰ exhausto sorbet ab ubere sãguis
Tũc herbas frõdesq; terũt, & rore madẽtes
Distingũt rãos, ac si quos palmite crudo
Arboris aut tenera succos pẽssere medulla
O fortunati fugiens quos barbarus hostis
Fontibus in misto strauit per rura ueneno
Hos licet in fluuios saniem tabẽq; ferarũ,
Pallida dictæis cæsar nascentia saxis
Infundas aconita palã,romana iuuentus
Nõ decepta bibet,torrentur uiscera flãma

¶ OMNIBO. Corpora sustentant: abstinebant etiam se a cibo:quia fames uidebatur quasi leuamen sitis: cibus enim inducit sitim. Si mollius aruæ:quærebant si alicubi esset mollior terra: & glebam auulsam manibus comprimebant:si qua gutta exprimi posset. Pingues: humidas. Nigro si .t. sicubi forte piscina putrida congesta esset omnes eo se conferebant:ut aquam etiam putridam & grauiter olentem haurirent. Nigro.li.ideſt fœtenti. Colluuies: ideſt permixtio aquæ cum terra immota: stabilis: ideo & putrida. Morienſq; recepit: & moriendo haurit aquas quas si conditio uitæ fieret non hauriret:ut si diceret aliquis.Tu uiuere potes:si hanc aquam bibis:ille recusasset:nunc certus mortis eam bibebat. Nollet:scilicet accipere. Rituque ferarum:pecudes erant in exercitu. Has ore lactebant: usq; a deo etiam ut cum lac deficeret sanguinem exprimerent & haurirent. Distentas: plenas. Tunc herbas: omnia inquirebant unde humorem aliquem haurire possent: nam herbas & frondes terebant:ut inde succum aliquem ebiberent: aut etiam matutinum rorem de frondibus colligebant. Distingunt:frangunt:& decutiunt. Palmite: qui nondum in duritiem ligni conuersus sit. Crudo:uiridi. O fortunati fugiens:nunc per comparationem dicit fortunatos fuisse illos: quibus potestas data est bibendi uenenatos fontes. Mythrydates dum persequentem pompeium fugeret: quacunq; iret fontes ueneno inficiebat.ideo fortunatos illos uocat quibus data est potestas hauriendi aquas:quanuis ueneno infectas: comparatione istorum qui sic mori cogebantur. Hos licet in.f.o Cæ.inquit:ut scias quantum isti mortem non ti-

ment:si bibentibus ipsis aquas ueneno infeceris illis quanuis sciant se ueneno morituros:tamen bibere non dubitabũt. Non despecta: quia uidentibus ipsis hoc feceris. Flu.scilicet sicorim & cingam. Tabem:corpora putrida ferarum. Aconitum:herba est uenenata:quam poetæ fingunt ex spuma cerberi natam esse: cum illum ab inferiis traxit Hercules quæ quia in cautibus nascitur dicitur ἀκόντιον ἀκονᾶς ideſt a caute. Plinius quanuis ab acone portu ab aliis deducatur. Dictæis:cretensibus species pro genere. Torrentur:nec mirum quia diutur na siti ardebant.

Aconitũ ouũ uenenoꝝ possũ

Oraq; sicca rigẽt squamosis aspera liguis:
lã marcent uenæ: nulloq; humore rigatus
Aeris alternos angustat pulmo meatus.
Rescisloq; nocent suspiria dura palato.
Pandunt ora siti nocturnũq; aera captant.
Expectãt imbres: quorũ mõ cũcta natabãt
Impulsu: & siccis uultus in nubibus hærẽt.
Quoq; magis miseros undæ ieiunia soluãt
Nõ super arentẽ meroẽ cancriq; sub axem
Qua nudi garamãtes arãt sedere.sed inter
Stagnãtẽ sicorim & rapidũ dephẽsq; iberũ
Spectat uicinos sitiens exercitus amnes
Iam domiti cessere duces: pacisq; petẽdæ
Auctor damnatis supplex afranius armis
Sẽianimesq; trahes i castra hostilia turmas
Victoris stetit ante pedes, seruata precati
Maiestas.non fracta malis interq; priorẽ
Fortunam casusq; nouos.gerit oia uicti
Sed ducis. & ueniã securo pectore poscit.

Meroen: Meroes

Damnatis/Abiectis

Cæſ. Mor. Dict. mala Damnata. De Alb. Ventu Adducta est Iuno

Nõ

exercitu audiente locutus est afranius. Domiti:coacti necessitate & uicti. Cessere: destitere aduersari fortunæ. Damnatis:armis abiectis & improbatis. Afranius.petreius enim minus audebat quia pacem superiorem deturbauerat. Semianimes:semimortuos siti. Hostilia:cæsariana. Seruata precanti maiestas:quamquam suplex esset seruabat tamen maiestatẽ auctoritatẽq; suam dum precaretur:& ducis personam sustinebat. Non fracta malis deiecta aduersitate. Priorem: prosperam. Nouos: aduersos. Sed ducis: ducem enim sui officii non oblitus agebat.

¶ SVLPI. Rigent:aspera sunt. Squamosis:asperis:ut accidit etiam fabricantibus. Venæ:in quibus est plus sanguinis quanquam uidetur pro arteriis in quibus est spiritus ponere ut infra: Aera non passus uacuis discurere uenis:

Pulmo: qui spongiosus ac fistulis inanibus cauus attrahit redditque animam. Rigatus: irroratus. Nullo humore: quem attrahit ex aere & concipit ex potu. Angustat meatus alternos:stringit spirationes & respirationes. Suspiria: halitus emissiones anhælæ: unde suspiriosi dicti qui difficulter respirant. Rescisso:ulcerato. Captant:attrahunt & hauriunt. Nocturnum: qui frigidus est. Hærent: innubibus.spectant nubes pluuiam non emittentes. Quoq; magis: ut magis sitis irritaretur erant inter duo eis conspicua flu.Oui.Non facile esuriens posita retinebere mensa.fortis equus uisæ semper ad innit equæ. Super: ultra. Meroen: metropolim & insulam nili in ægypto cuius longitudo stadia tria milia latitudo mille: a matre cambysæ conditoris sic apellata. Arentem:æstu ipso: & libyam uersus plurimis arenæ cumulis & uersus arabiam præcipitibus montibus cingitur. Sub axem cancri:sub regione cancro subiacenti. Garamantes: populi sunt in libya psyllis contermini sed in austri plagam magis conuersi: a garamante Appollinis filio denominati. Nudi:propter æstum. Deprẽsus: obsessus. Stagnantem latum & effusum more stagni. Iam domiti: omnium ~~regnum indigni~~ duces cum colloquium in loco a militibus semoto petissent negasset; Cæsar & concessisset ut palam loquerentur accepisset; obsidem afranii filium Ventum est in locum a Cæsare delectum & utroque

Meroes

Damnatis/Abiectis

Cæſ. Mor. Dict. mala Damnata. De Alb. Ventu Adducta est Iuno

Nõ

rexit indigũ

¶ OMNIBO. Squamosis aspera linguis:quia arida lingua erat in squamarum modum. Iam marcent uenæ:euacuatæ sanguine. Nulloque humore: pulmo est qui reciprocum spiritum trahit: dicit ergo deficiente humore pulmonem strinxisse meatus: ut iam necarentur non nulli: & nimia siti: semianimes redderentur.

Meatus alternos:ideſt reciprocos:quia accipit spiritum & redit pulmo: nihil aliud uita hominis est nisi reciprocus spiritus aeris. Longa: ab imo usque pectoris anhelitum trahebant. Rescisso: prosciſſo. Pandunt ora siti ut uel aere lenirent caloris & ordoris uim. Nocturnum aera:quia humidus est.Virgilius:noctis lentus non deficit humor. Cuncta natabant:paulo ante omnia erant multitudine imbrium plena aquis:nunc autem arida terra facta erat:& ibres quos antea inuisos habuerant nunc expectant. Quoque magis miseros:aliud addit quod plurimum ualebat ad augendam sitis grauitatem: quia uidelicet non in regione positi erant: quæ naturaliter arida esset:sed in medio fluuiorum positi siti ardebant:nam si regio penuria aquæ laboraſſet:tolerabili us uideri potuisset:nunc cum undique aquæ fluerent:in mediis undis sitiebant. Ieiunia unde: penuria aquæ.

Quid sit uita hominis

Soluant:ideſt cruciẽt illos. Meroen:insulam.merore insula est quam nilus in medio sui facit & calidas emittit aquas. Influunt eni:ut refert Strabo:duo flumina e lacubus quibusdam ab oriente delata & meroren ingentem insulam complectuntur:quorum alterum dicitur astaboras ad orientale latus fluens alterum astapus quod nõnulli astosabam uocant:supra astaboræ & nili concursum:urbem esse eodem nomine quo insulam. Sub axem:ideſt sub oriente & regione perusta: Nudi garamantes .quia nimio calore solis populi libyci nudi arare coguntur:garamantum regio ultra gætuliam est: & pariter cum illa progreditur: unde carchedonii lapilli afferuntur. Inter stagnantem sicorim:inundantem eam regionem. Rapidum iberum:uelocem fluuium:unde iberia dicta est hispania:nam iberius amnis toti hispaniæ nomen dedit:ut ait Solinus. ~~Spectat~~ uicinos:quia augebat dolorem aquam proximam uidere:& eam haurire non posse. Iam domiti:cum diu omnia ẽptassent: si quo modo possent e manibus Cæsaris euadere:postquam omnia frustra fuerunt: tandem in Cæsaris deditionem uenerunt. Pacisq;:postquam uidit nulla ratiõe nulliſq; uiribus euadeĩ posse: Afranius auctor fuit deditio

Spectat

nis cũ primũ consiliũ cũ omni exercitu communicasset: deinde ipse quasi publicus legatus totius exercitus ad Cæsarẽ profectus orationẽ habuit. Cessere: scilicet necessitati. Domiti: idest subacti fame. Pacisq; petendæ: quia petreius concitauerat milites: iã de pace fœdera agẽtes. Damnatis: idest abiectis. quibus se defendere non poterat. Semianimes tur. quia pene siti consumpti erant milites. Seruata: nec tamẽ quanuis supplex ad pedes accessisset maiestatẽ imperatoriã deposuit. Stetit nõ fracta: quia dignitatẽ imperatoriã præ se ferebat. Priorẽ fortunã: inter fortunã imperatoris. Nouos casus: quia nunc uictus erat. & in potestatẽ uenerat Cæsaris. Victi ducis: nõ ignaui militis sed qualia uictũ ducẽ decebant. Securo: quasi sine cura salutis quia licet peteret ueniã & si nõ concessisset Cæsar: tamẽ nõ manifestabat. Si me degeneri: constitutio coniecturalis est: cũ quæritur de facto & disputatur. ut o Petrei & Affrani: sumpsistis arma contra me: questio est: immo nõ sumpsimus: & probat per locos ipsius constitutionis. Primo captat beniuolentiã a persona sui: cũ ostendit se fortẽ esse qui mori honeste potuerit: si opus fuerit: a persona auditoris cũ ostenditur quæ de iudice spes semper fuerit: & cũ res eorũ sapienter fortiter mansuete factus ostendemus: & ita hoc loco a Cæsare beniuolentiã captat: quẽ fortẽ mansuetũ ostendit: ideo dignus est a quo uenia petatur.

¶ SVLPI. Si me: oratio est suasoria ab utili & honesto
Captans enim Afranius a persona sua auditorisq; beniuo
lentiã aperit cur confidat uitã a Cæsare imperatore. inde
confutat quæ obicii possent coiectura eorũ quæ ante acta
sunt: & a iure quia quod oportuit fecit & sic utitur statu con
iecturali & absoluta iudiciali. Inde decens exercitũ cũ rei
amplificatione petit a militia cessationẽ tũ quia uictũ quia
infelices sint. Degeneri: uili: & a Cæsare quẽ nobilẽ intel
ligit beniuolentiã captat. Fortis dextera: a persona sua
conciliatio q; maluisset fortiter mori q̃ indigno & turpi fa
cere deditionẽ. Rapiendo: subito inferendo. Salutis: uitæ. Dignũ donanda: quod credã te dignũ a quo tantũ ac
cipiã beneficiũ. Nõ partis: confutatio est pompeianas in
quit factiones nõ sectamur nec ea mente ut tecũ dimicare
mus præfecti exercitui sumus. sed cũ duces essemus motũ
est bellũ ciuile. Causæ priori: legationi nostræ & in pom
peiũ officio quod debebamus. Dũ potuit: quoad licuit &
oportuit. Nil fata moramur: cedimus diis & necessitati:
nec impedimus successus tuos. Gentes hesperias: exercitũ & hispanias: Aperimus: quia hac uictoria patebit ti
bi iter in orientẽ. Patimur te securi orbis relicti: sinimus te nihil uereri de occidente orbis occidentis. Nõ cru
or: hoc in nos esse debes clementior quod est tibi sine labore & sanguine parta uictoria. Peregit: perfecit. Las
se manus: debilitate & sese cedendo.

Si me degeneri strauissent fata ub hoste
Non deerat fortis rapiendo dextera letho
At nunc causa mihi est orandæ sola salutis
Dignum donandã cæsar te credere uita.
Nõ ptis studiis agiur: nec sũpsimus arma
Consiliis inimica tuis; nos deniq; bellum
Inuenit ciuile duces: causæq; priori
Dũ potuit seruata fides; nil fata moramur;
Tradimus hesperias gentes apim⁹ eoas;
Securũq; orbis patimur post terga relictũ
Nõ ~~cunctor~~ effussus cãpis tibi bella peregit:
Nec ferrũ lassæq; mãus: hoc ho stibus unũ

¶ OMNIBO. Si me degen. ecce quomodo ostendit se fortẽ qui mori potuerit honeste nõ turpiter uiuere si opus fuerit. Degeneri: idest uili qui indignus esset ut ab eo ueniã peteremus. Dextera fortis: idest uirtus qua oppeterẽ potius. At nunc a persona auditoris beniuolentiã captat: sed quia credimus o cæsar te esse dignũ qui uitã dones (id enim ante facere consueuisti) ideo supplices ad te uenimus. Nõ partis studiis: nunc descendit ad constitutionẽ hoc modo sumpsisti arma contra me o Afrani: quomodo uis ergo ignoſci tibi: immo nõ sumpsi questio est: probatur unde proderit plurimũ considerare quæ facta sunt ante rẽ: in re: & post rẽ Ante rẽ: ubi fuerit ante quã bellũ gereret: in hispania cũ imperio: quã prouinciã Senatus populusq; romanus ei tradidit ante quã bellũ ciuille conflaretur: nã si post quã bellũ conflaretur arma sumpsisset: tunc culpandus esset. Consiliis inimica: quia nõ est demandata nobis prouincia contra te: quia nos deniq; inuenit bellũ ciuile: nã ante quã bellũ ciuile moueretur: prouincia nobis cũ imperio demandata est. Causæ priori: idest populo romano a quo huic prouinciæ præfecti eramus. Nil fata moramur in re: uidelicet cũ uolumus probare per constitutionẽ coniecturalẽ aliquid factũ: & ante quã factũ fuit aliquid ostendimus factũ quod nõ oportuit: aut nõ factũ quod oportuit: probata coniecturali: hoc modo in prouincia tenenda fecisti aliquid quod nõ oportuit: dici potest nõ fecimus: quia si prouinciã tenuissemus ultra quã necesse fuerit. dicere posses fuisse aliquid factũ quod ñ oportuit. sed illã terminus quoad facta concessere: ergo nõ fecimus quod nõ oportuit. Nil fata moramur: fecimus quod oportuit: imo nõ fecimus quod ñ oportuit: nõ oportuit tenere nos prouinciã post quã omnia experti sumus quæ humana necessitas tolerare posset: sed postquã dii nobis contrarii fuerunt uoluimus contra deorũ uoluntatẽ prouinciã tenere. Tradimus hesperias: descendit a constitutione coniecturali ad deliberationẽ: nã omnis petitio habet deliberationẽ: uidelicet eius a quo petimus cũ enim petimus aliquid: ab quo petimus deliberat dare uelit an nõ ideo opus est suasione. suasio omnis est in deliberatione: deliberatio habet finẽ honesti & utilis: quemadmodũ petitio cũ petimus aliquid debemus suadere a partibus honesti: cũ deliberamus aliquid: ab hisdẽ partibus suadere debemus: deliberatio habet finẽ utilitatis: utile est ut in deditionẽ accipias nos o Cæsar: quoniã ex hac deditione magnam utilitatem consequeris. Tradimus hesperias gentes: o Cæsar ueniam prestes: in tuam enim potestatẽ tradimus hispaniam & orientalem plagam aperimus. Aperimus eoas: idest orientales: nã donec hispania occidentalis regio contra te esset: non securus inuaderes orientem ubi pompeius erat.

Securum: quia securum damus: ut nihil a tergo hostile relinquamus. Post terga: scilicet occidentis. Nec cruor: suadeat a facili quia hanc uictoriam cæ. incruentam cõsecutus es. Lassæ. s. pugnando. Hoc hostibus unum

hoc ſolum,ignoſce q̃ incruentam uictoriã accipias: & ne tibi uiliores uideremur.

Q d'uincas ignoſce tuis: nec magna petũt
Ocia da feſſis: uitam patiaris inermes
Degere quã tribuis: cãpis proſtrata iacere
Agmina nra putes. nec enim fœlicib⁹ armis
Miſceri damnata decet: partẽq; triumphi
Captos ferre tui, turba hæc ſua fata peregit
Hoc petimus uictos ne tecũ uincere cogas
Dixerat. at cæſar facilis uultuq; ſerenus
Flectit. atq; uſum belli pœnamq; remittit
Vt primum iuſtæ placuerunt fœdera pacis
Incuſtoditos decurrit miles ad amnes
Incumbit ripis permiſſaq; flumina turbat.
Cõtinuis multis ſubitarũ tractus aquarum
Aera non paſſus uacuis diſcurrere uenis
Arctauit clauſitq; animã. nec feruida peſtis
Cedit adhuc. ſz morb⁹ egẽs iã gurgite pleis
Viſcerib⁹ ſibi poſcit aq̃s. mox robora nec
Et uires rediere uiris. o prodiga rerũ uis
Luxuries. nunquam paruo cõtẽta paratu.
Et quæſitorum terra pelagoq; ciborũ
Ambitioſa fames. & lautæ gloria menſæ
Diſcite quam paruo liceat producere uitã
Et quantum natura petat: non erigit ægros

¶ SVLPI. Ignoſce: noli imputare q̃ uicti ſumus. Ocia: quietẽ & ceſſationẽ ab armis. Inermes: axauctoratos & dimiſſos a militia. Campis: per commiſerationẽ cũ diſſuaſione ut nõ ſeruet ipſos in uſũ ſuũ. Proſtrata: mortua. Damnata: Infelicia & uicta. Partẽq; triumphi: nec decet nos captiuos tecũ triumphare. Fata: ſua ſuũ officii fataleq; militiæ curſũ. Victos: nos. Vincere militare cũ tuis. At cæſar. his auditis cæſar cũ reſpondiſſet has partes miſerationes nulli hominũ minus conueniſſe: improbaſſetq; ducũ crudelitatẽ & totã cauſã. Conſtituit ut ſi de prouinciis excederent exercituſq; dimitterent ſe nemini nociturũ: hancq; eſſe extremã pacis conditionẽ: dũq; res huc deducitur: ut hi qui habeant domiciliũ ac poſſeſſiones in hiſpaniã ſtatim: reliqui ad uarũ flumẽ dimittantur ne cui de his noceatur. poeta paucis uerbis hæc obruens militũ decurſũ ad flumina dũ luxuriæ improbatione exequitur & uarios petre ianorũ affectus explicat. Facilis: exorabilis. Serenus: lætus. Flectitur: mouetur & exoratur. Remittit uſum belli pœnãq;: conceſſit ceſſationẽ a militia & impunitatẽ. Iuſtæ: benignæ. Incuſtodito: a cæſarianis. Incumbit: inclinat ſe ut bibat. Turbat: turbida reddit. Permiſſa. Continus: multi ex continuo potu quaſi ſunt ſuffocati. & tamẽ adhuc ſitiebant. Tractus: hauſtus potus. Aera nõ paſſus: qui nõ ſint ſpirare & reſpirare. Venis arteriis & fiſtulis ſpiritus. Arctauit: ſtrinxit colliſit. Animã: ſpiritũ. Multis: militibus. Peſtis feruida: uehemens ſitis. Cedit: ceſſat. Morbus egens: ſitis indiga & inſatiabilis. Nã quo plus ſunt potæ plus ſitiunt aquæ.

Robora & uires: robuſtæ uires & neruoſis uiris endiadis eſt uel ſepara. O prodigia: in luxurioſos inuehit in quos & plinius præſertim lib. nono & decio: & luuenalis & Horatius & Perſius. Luxuries: immodeſtia. Prodiga: quæ effundit & perdit res. Paratu: apparatu. Fames ambicioſa: definitio gulæ. Quæſitorũ: ingratis ſiluis & aquis. Et lautæ gloria menſæ delicati & ſumptuoſi qui gloriã in dapũ ſplendore locatis. Diſcite: ab hoc exemplo. Paruo: parua re. Producere uitã. uiuere. Quantũ natura: paucis enim minimiſq; rebus natura contenta eſt. Erigit: attollit ſanat.

¶ OMNIBO. Nec magna petuntur: a poſſibili nã cũ petimus aliquid oſtendere debemus id quod petimus præſtari poſſe ab eo quẽ rogamus: quod tu facere potes o cæſar: uidelicet ut dimittas nos ab armis hac conditione: ut poſt hac nõ liceat nobis: nec pro te: nec contra te arma ſumere & tanquã emeritis militibus futuri temporis ſtipendia nobis dabis. Petuntur: a te quæ præſtare potes. Ocia des: ideſt nos ab armis dimittis. Inermẽ: ideſt depoſitis armis: & relicta militia. Proſtrata iacere: & putes animo nos ad internectionẽ uſq; occiſos eſſe. Nec enim felicibus armis: arguit a partibus iuſtitiæ: uidelicet a gratia: gratia eſt ut bene merentibus præmiũ detur: & male merentibus pœna: quia infelices ſumus præmia nos habere nõ debemus. nec igitur debes nos exercitui tuo felici coniungere. Felicibus: quia cũ nos infelices ſumus particípes uictoriæ tuæ nos eſſe nõ decet. Turba hæc: quantũ pertinet ad exercitũ noſtrũ noſtræ fortunæ ſatiſfecimus: ideo nihil nobis relictũ eſt quod bellũ ciuile ſequi uelimus. Fata peregit: quando ſemel uicta eſt. Vincere cogas: ideſt poſtquã ſemel uicti ſumus nolumus amplius uincere. Facilis: ſcilicet ad ignoſcendũ. Vultuq; ſerenus: ideſt benignus quia qualitas uultu ſignificat animi intentionẽ. Pœnãq; re. ut ſint tanquã emeriti & uacationẽ habeant. Vt primũ iuſtæ poſtquã Cæſar faciliter conſenſit petitioni petrei & afranii. ſtatim milites ubi facultas data eſt ad aquarũ flumina omnes ſine ordine diſcurrunt. Iuſtæ pacis: quia iuſta pax erat quæ inter ciues componebatur. Incuſtoditos: ſicut ut antea ſeruabantur ab hoſte. Incũbit: ideſt inſtat nimia ſiti laborans. Flumina turbat: quia multitudine militũ perturbabatur unda. Continuus multis: dicit q̃ milites poſtquã ſemel facta eſt bibendi facultas tã auide aquas hauſerunt: ut ſeipſos ſuffocarent. nã multi ex ipſis præmia auiditate bibendi ſuffocati ſunt. Continuus tractus: ideſt hauſtus aquarũ ſine intermiſſione: quia auide nimis trahebant. Arctauit: anguſtauit. Animas: ideſt uitã & ſpintũ. Feruida peſtis. i. aqua auide hauſta. Cedit quanuis aquæ ſuperent & abundarent: tamẽ ſatiari nõ poterant. Morbus egẽs. i. uitiũ ſitis ex inopia aquæ cõtractũ. Robora neruis: poſtquã tandẽ ſiti expleuerũt uires in corpora rediere. O prodigia rerũ luxuries: capta occaſione poeta inuehitur in eos qui curioſi ſunt ciborũ & qui terra mariq; quærunt. unde delicatũ aliquid habere poſſint: quod nõ neceſſitati ſuæ conueniat: ſed uoluptati ſatiſfaciat. O uos: inquit qui adeo ſoliciti eſtis in inquirendis uariis ciborũ generibus aduertite &

considerate quã paucis rebus humana uita possit esse contenta. Hi enim recupauere uires suas aqua & pane contenti. Luxuries: superflua rerũ abundantia. Prodiga: ideſt quæ rebus abuteris. Prodigus dicitur a prodigere: ideſt consumere & dicitur qui sua bona nequicquã consumit. Núquã contenta: ideſt quæ semper magno sumptu cibos & epulas parare soles. Ambiciosa: ideſt cupida: ambitus proprie dicitur cupiditas honoris: sed pro omni cupiditate aliquando ponitur. Paruo paratu: quæ nunquã saciari possis. Discite: nunc exemplo horũ militũ qui satis habuerunt aquã haurire & panẽ comedere. Paruo. ideſt aquã exiguo sustentari possit humana hominis natura. Aegros. ægrotantes. est argumentũ: si ægrotantibus aquã facile ꝓponẽtib⁹ medicis satis erit ad recuperãdã ualitudinẽ priſtinã: q̃to magis sufficiet corporib⁹ ualidis.

Nobilis ignoto diffusus consule bacchus
Mõ auro myrrha ue bibũt ſ; gurgite puro
Vita redit; satis ẽ populis fluuiusq; cereſq;
Heu miseri q bella gerũt tũc arma relinquẽs
Victori miles spoliato pectora tutus
Innocuusq; suas curarum liber in urbes
Spargitur. o quantũ donata pace potitos
Excussis nunquam ferrum uibrasse lacertis
Pœnituit toleraſſe sitim: fruſtraq; rogasse
Prospa bella deos: nẽpe usis marte secũdo
Tot dubiæ restant acies: toti orbe labores
Vt nũquã fortuna labet succeſſibus anceps
Vincendũ totiens. terras fundẽdus in oẽs
Est cruor: & cæsar tot sua fata sequẽdus
Felix qui potuit mundi nutante ruina

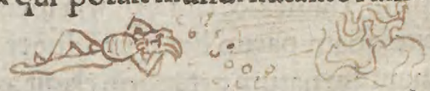

CSVLPI. Nobilis bacchus. Vinũ cuius patriã titulũq; senatus deleuit: ut iuuenalis ait. Ignoto consule: signabant enim in doliis & testis a consulibus tempora. Diffusus: expræssus & conditus. Auro: uasis aureis. Myrrha. poculis myrrhinis. Myrrha humor est qui sub terra in oriente densat calore. uarietate colorũ grata & nitida potius q̃ splendida ut Plinius lib. xxxvii. ait

Puro gur. sim. aq̃. Satis ẽ flu. q̃ certusq; sufficit & pa. Ho. inquit Ie. raro sto. uulgaria tẽnit. idẽ. Cũ sale panis latrantẽ stomachũ bene leniet. Cicero in tusculanis lib. quinto ait: Darius in fuga cũ aquã turbidã & cadaueribus inquinatã bibisset negauit unquã se bibisse iucundius Ptolomeo peragranti ægyptũ comitibus nõ consecutus cũ cibarius in causa panis datus esset nihil usũ illo iucundius. Heu miseri: parœmia est. Victori: cæsari: Tutus: illæsus cæsaris iussu. Innocuus: nõ nocens uel cui nõ nocetur. Curarũ: bellicarũ. Vrbes: patrias

O quantũ: afranianos inquit militiæ & laboris penitu it & quod nõ prius se dedissent seq; felices uacatione existimabant: cũ uiderent tantũ laboris supesse uictoribus. Vibrasse: immissa. Fruſtra: quia nõ exauditi sunt

Vsis marte secundo: cæsarianis. Dubiæ: incertæ an sint superandæ. Vt nunquã: quãuis fortuna incerta nunquã fauere desistat. Labet succeſſibus: cadat a prosperitate. Terras: in macedonia ægypto aphrica & hiſpaniæ. Fata: euentus. Fœlix: in solatiũ petreianorũ & cæsarianorũ inuidiã poena fœlicẽ censet qui in tanta ruina scit ubi scit moriturus. Nutante: inclinante se.

COMNIBO. Nobilis bacchus: ideſt uinũ precioſũ quod magno precio comparatur & aduectitũ est. Diffusus ignoto consule: ideſt uetuſtũ uinũ nã quanto uetuſtius est tanto ualidius: ideo dicit ignoto consule propter antiquitatẽ quia ro. tempora a consulibus dinumerabant: ergo consule ignoto ideſt cuius nomẽ propter uetuſtatẽ incognitũ est. Nõ auro myrrhaq; : ideſt nõ aureis poculis & myrrhinis bibebant.

Myrrhina mittuntur ab oriente: ut refert plinius inueniunt enim ibi in pluribus locis: nec insignibus: patrici regni: præcipua tamẽ in carmania. humorẽ putant sub terra calore densari amplitudine nunquã paruos excedunt abacos: crassitudine rata uasi potorio: splendoriis sine uiribus: nitorq; uerius quã splendor: sed in pretio uarietas colorũ: subinde circunagentibus se maculis in purpurã candorẽq; & tertiũ ex utroq; igne scente ueluti per transitũ coloris purpura rubescente: aut lecte candescente. sunt qui maxime in iis laudent extremitates: & quosdã colorũ repercusſus: quales in cæleſti arcu spectant his marulæ pingues placent: transf lucere quicquã aut pallere uitiũ est. Flu. ideſt aqua pro parte sui ponitur: ut restinguere fontibus ignes. Ceres: deã pro fruge posuit. Heu miseri: nunc in eos inuehit qui cupiditate bella gerunt: quos dicit miseros esse seu uincant: seu uincant: si uicti fuerint: necesse est ut seruiant: si uicerint nunquã a bellis desinent: sed bella ex bellis sæuiunt: cũ alia semper appareant ꝙ miseri sint ex hoc cognosci potest: quia depositis armis in extrema miseria constituti cœperunt esse multo feliciores uictoribus suis. Tunc: probat ꝙ securi sint de sitis armis milites cũ antea armati in extrema miseria constituti essent & tuti esse nõ poterant: nunc uero inermes securi sunt: quod e contrario uidetur. Victori: cæsari. Tutus: qui neminẽ temebat. Innocuus. cui nemo noceret. Liber curarũ: qui ante magnis curis & sollicitudinibus agitabat: cũ mortis periculũ ante oculos haberet. Spargit diuidit. In oras suas: ideſt in patriã suã: quia in suã quisq; patriã redibat. O quantũ donata postquã depositis armis semel liberi fuerunt: pœnitentiã agebant seipsos incusantes: quod sitim & aliarũ rerũ inopiã: tã diu perpessi fuissent. O quantũ: cũ admiratione quadã legendũ. Pace potitos: potentes factos pacis: quã consecuti erant: potit aliquis cuiusq; rei: qui potens factus est rei qua cupiebat ut. Virgilius. Optata troes potiuntur arena. Toleraſſe sitim: stultos se quodammodo fuisse intelligebant: & stultitiã suã damnabant: quod depositis armis potuissent omnia abunde consequi. Rogasse bella deos: constructio latina: ideſt precibus petiisse a diis. Fruſtra: quia obtinere nequierunt. Nempe usis: rationẽ affert: quanobrẽ pœnituerit eos tanta cupiditate uictoriã a diis exoptasse quia intelligebant se nunc feliciores esse uictoribus & quodã diis optabant ipsis damno: potiusquã utilitati futurũ: hoc comparatione sui & ostriũ intelligebant. Videbant enim multa bella restare Cæsari & militibus suis: ut unius belli finis: princi

piũ alterius esset: quanuis etiã omnia Cæsari prospere cederent: tamẽ opus esse longiore tempore antequã uictoriã plene consequeret. Dubiæ acies.i.incertæ pugnæ. Tot in or.la. quia opus erat ut pompeiũ terra mariq; persequerent: qui magnis exercitibus terrestribus atq; maritimis abundabat. Vt nunquã for. & suppositio nõ concesso tamẽ:q; nunquã fortuna sic Cæsari aduersa: tamẽ sæpe numero gerenda sunt bella ut magno labore uictora constet. ordo est:uincendũ est totiens:cruor est fundendus in omnes terras: & cæsar est sequẽdus p tot sua fata. Vt:quanuis. Fortuna anceps.i. quæ semper dubia & incerta esse solet euentibus. Vincendũ totiens: quanuis omnia ex uoto cæsari succedent. In omnes terras:in omnes partes terrarum:in oriente:in occidente:in meridie:ubi pompeius exercitus suos habebat. Cæsar sequendus: necesse est ut cæsaris milites ipsũ sequant.

Per fata:per fortunas:qui ubicũq; in periculo est: & uincat ne an uincat. Felix qui po. comparatione Cæsaris atq; suorũ felix est qui sit iã ubi habitaturus sit qui sequunt cæsarẽ incerti sunt quas collonias habituri sint pro præmio uictoriæ milites enim uictores incolonias mittebant more maiorũ.dicit igit uictos illos habituros patriã ubi geniti & educati sunt:at uero uictores milites cæsaris adhuc nesciuere quã partẽ habituri sint. Nutante ruina.i.cũ mundus omnibus ruinã minet nã cũ esset imperiũ romanũ longe latæq; porrectũ & ferme omnẽ terrarũ orbẽ comprehenderet: mortis romanis mouebat uniuersus orbis.

Quo iaceat iã scire loco. nõ prœlia fessos
Vlla uocant. certos nõ rũpũt classica sõnos.
Iam coniunx natiq; rudes. & sordida tecta
Et non deductos recipit sua terra colonos
Hoc quoq; securis oneris fortuna remisit
Sollicitus mẽti qd abest pauor. ille salutis
Est auctor. dux ille fuit. sic prœlia soli
Fœlices nullo spectant ciuilia uoto.
Non eadem belli totum fortuna per orbẽ
Cõstitit. i partes aliqd sed cæsaris ausa est
Qua maris adriaci lõgas ferit unda salõas
Et tepidũ i molles zephyros excurrit iad
Illic bellaci confixus gente curetum er.
Quos alit adriaco tellus circunflua põto
Clauditur extrema residens antonius ora.

SVLPI. Fessos: petraneos. Certos: nõ interruptos: & suo arbitrio in:tos. Sordida:nigra fumosa. Sua terra: patria propria natale solũ. Colonos nõ deductos: habitatores nõ alio transmissos ut accidet ueteranis cæsaris q inno uas colonias deducentur. Remisit hoc oneris: imminuit hanc pœnã. Quod abest pauor:quod nec pompeiũ nec cæsarẽ:timent legitur &fauor hoc est studiũ uel i pompeiũ uel in cæsarẽ. Ille:cæsar. Ille: pompeius. Nullo uoto :nõ enĩ plus uictoriã pompeio q cæsari precabãt. Nõ eadẽ: florus poetæ fere uerbis hoc idẽ explicat inquiens. Aliquid tamẽ aduersus absentẽ ducẽ ausa fortuna est circa illyricũ & aphricã quasi de industria,pspera eius aduersis radiarentur.quippe cũ fauces adriatici maris iussi occupare Dolobella & antonius ille illyrico hic corcyrico littore castra posuissent: iã maria late tenente pompeio legatus eius Octauius libo ingentibus copiis classicarũ circunuenit. Vtrãq; deditionẽ fames extorsit Antonio missæ quoq; a Basilo in auxiliũ eius rates quales inopia nauium fecerat noua pompeianorũ arte cylicũ actis sub mare funibus captæ quasi per indaginem duas tamẽ æstus explicuit. Vna quæ opiterginos ferebant in uadis hesit. Nõ cõ.ea.nõ perstitit similis & prospera: sed aduersa. In partes: contra classes & exercitus.in mari enim adriaco obsessus est antonius a pompeianis. Ferit:percutit alluit. Salonas:urbẽ & emporiũ in dalmatico littore ut tradit Strabo: Longas: exporrectas. Iader: dalmatia in adriacũ mare excurrens opidũ:quod iadera appellatur. Tepidũ:nõ frigidũ. Moles: mites: Illic Antonius: legatus cæsaris. Bellici:pugnaci. Cũretũ brundisinorũ. in secundo dixit. Vrbs est dictæis olim possessa colonis .Curetes ut Strabo lib.x.docet gentes fuere in creta dictæ a cura.i.a tonsura quasi detonsi uel a cũro monte: uel quia sicuti coræ ideſt puelle muliebres longas stolas induunt. Tellus corcyra: insula ut indicat florus. Circunflua:quæ circundat mari. Claudit:obsidet. Extrema:ultima quã cæsar tenebat.

COMNIBO. Quo iaceat:in quo loco morituras sit:& uicturus reliquũ uitæ suæ tempus. Nõ prœlia fessos: nã hi milites iã sunt securi bellorũ:& cũ coniugibus ac liberis suis acturi sunt uitã:& in suis tectis habitaturi:ubi geniti & educati fuerunt. Vocant fes.s.dimissis armis & relicta militia. Sõnos cer. quia nõ sunt soliciti de bello imminenti. Nati:recipiunt eos qui in patriã rediere ad suos. Rudes na.infantes qui adhuc in cunabulis nutriunt. Sordida te.uilia & ideo pacifica:quia raro discordia in humili tecto:sed in magnis principũ ædibus discordia regnat. Sua ter.in qua nati sunt & educati. Deductos.s.in alienas colonias:inter municipiũ & colonias hoc interest:municipiũ dicit oppidũ illud cuius ciues donati sunt digniori ciuitate e diuerso appellat colonia: cũ a digniori ciuitate mittunt ad inferiorẽ.rectæ ergo dicit hos milites felices:hoc etiã felicitatẽ suã auget:q; uidelicet nõ cogerent relicta patria ubi nati sunt in alienas colonias deduci. Hoc quo.se.hoc quoq; accessit adfelicitatẽ eorũ q; securi sunt & nullũ onus metuebant:nullũq; laborẽ militiæ. Menti.i.a mente eorũ:q; nil metuant.uter cũq; uincat:haud in magno discrimine ponunt. Fortuna re.fortuna hoc adidit etiã ad felicitatẽ eorũ: ut sine pauore sint uter cæsaris & pompei uincat. Oneris:nã magnũ onus ẽ pauor. Solicitus:ab effectu quia reddit homines solicitos. Salutis au.quia cæsar:cũ paulo ante uenissent in potestatẽ suã ipsis salutẽ donauit. Ille: pompeius. Nullo uo:quia nõ optant ut cæsar magis q; pompeius:aut e diuerso uincat. Nõ e.b.sicuti antea res omnes fortuna cæ.feliciter ex uoto cedebat:at nunc omnia in inuidia mutata sunt:nã fortuna tametsi cæ.fauebat:tamẽ aduersus eũ nõ nihil siniſtri ausa est. Nõ e.nõ fuit similis huic fortunæ quã in hispania habuerat. In par.ce.quia nõ nihil cæ.partibus aduersata est. In:contra. Ferit sa: in illyrico littore & dalmatico ausa est cæsari aduersari. Salonæ arũ.ciuitas est dalmatiæ quã pollio expugnauit & de ea speciosissimũ triumphũ egit:unde filiũ suũ de nomine captæ urbis Salõium appellari uoluit. Salonæ imperium dalmatarũ fuit:hæc gens ut refert

Strabo.annos cõpluris aduersus ro.bella gessit:castella ad.L.habuit dignitate præstãtia. Lõgas:respexit ad situ urbis ita albã lõgã dicimus: Tepidũ iader.nõ q̃ iader sit generis neutri:sed retulit ad flumẽ tepidũ:iader autẽ fiu.est in adriacũ mare fluẽs:unde oppidũ est haud procul ab eo iadra appellatũ. Tepidũ:quia in ocidẽte est.& zephirus sẽper est tepidus. Illic bellaci: narrare incipit nũc quomodo nõ nihil aduersi in illyrico passus fuerit cæsar:Historia ita se habet:cũ fauces maris adriatici.C. Antõius & Dolobella cæsaris legati ipsius iussu occeppassent inde in illyrico littore alius:alter in Dalmatico castra posuissẽt.Põpeio omnia iã maritia loca tenẽte:Octauius Libro cylix repẽte cũ omni exercitu classicorũ utrũq; circũuẽit: & fãẽ quidẽ Antoniũ deditionẽ abstorsit: qui etiã rates quæ in auxiliũ eius uenerãt cũ Basilo nouo põpeiãorũ marte fũibus occultis i medio mari extẽsis cylicia arte captæ sũt: duas tãtũ explicuit:una quæ ferebat opiterginos inuãlo hæsit. faciusq; mẽorabilis posteris edidit quippe uix mille iuuenũ mãus circũfusi undiq; exercitus per totũ diẽ tela sustinuit & cũ exercitũ uirtus nõ haberet:tamẽ ne in deditionẽ uẽirẽt:hortãte tribũo uulteio mutuis ictibus in se cõcurrit: & ad unũ omnes occisi sũt.hoc est quod fortũa operata est cõtra cæsarẽ. Curetũ.i. cretẽsiũ quia cretẽsis milites auxiliãtes secũ habebat.Curetes ut ostẽdit strabo:quidã ad Acarnães:quidã ad Etolos assiscũt:& nõnulli a creta aliqui ex euboea gẽus duxisse asseuerãt. Quos alit: describit in sulã curetũ. Põto: in medio eni mari adriatico posita est creta.:in illyrico littore ubi castra posuerat.C.Antonius:nã Dolobella in dalmatico posuerat.

¶SVLPI. Cautus ab incursu: quia in loco munito forti manu stipatus contra uim erat. Recedat: absit ea enim opprimebatur. Expugnat tuta:uinci munitissima. Submittit subministrat.. Ceres:triticũ satũ. Flaua:epithetõ. Protulit:emisiit legitur& proserit. ideſt eserit. Segetem: herbã frumentti quæ uix exorta attondebatur:potes & per hypallagẽ legere. Miles: Antonius qui herbis uescebatur.

Cautus ab incursu belli:si sola recedat
Expugnat quæ tuta fães:non pabula tellus
Pascendis submittit equis nõ protulit ullã
Flaua ceres segetẽ: spoliabat gramie cãpũ
Miles: & attonso miseris iam dẽtib⁹ aruo
Castrorũ siccas de cespite uulserat herbas.
Vt primum aduerlæ socios i littore terræ
Et basilũ uidere ducẽ:noua furta p æquor
Exquisita fugæ:neq; enim de mor carinas
Extẽdũt:puppesq; leuãt:sed firma gerẽdis
Molibus insolito,contexũt robora ductu:
Namq; ratẽ uacuæ sustentãt ũdiq; cuppæ.
Quarũ porrectis series cõstricta cathẽis
Ordinibus gẽinis obliquas excipit alnos:

Miseris:miserabilibus. Attonso aruo:depastis herbis uiridibus siccas glebarũ aggeris asumpserat. Vt primũ:poeta aliter q̃ florus hanc narrat historiã ait his enim:quod Antonius obsessus q̃ primũ uidit basilũ ducẽ & socios auxilia res statim fabricatis nauibus conatus est euadere. Sed cũ eius duæ triremes præterissent:ratis tertia cathenis pompeia norũ inhæsit quæ quidẽ memorabile posteris dedit exemplũ. Quippe uix mile iuuenũ manus circunfusi undiq; exercitus per diẽ totũ tela sustinuit: & cũ exitũ uirtus nõ haberet: tamẽ ne in deditionẽ ueniret hortante tribuno uulteio mutuis ictibus in se concurrit. Socios: cæsarianos.

Basilũ: præfectũ classis. Terræ aduersæ:illyricæ ubi Dolobella erat. Equisita: excogitata. Furta fugæ: apparatus occulti discessus. Extendunt: ordinant. Leuant: etigunt struunt. Sed firma florus non ait antonianos edificasse: sed a basilo missas antonio rates quales inopia nauim fuerat. Contexunt robora: componunt rates hoc est trabes sibi connexas. Ductu:structura & ordine. Molibus:ponderibus magnis. Namq; ratem:ratis:hoc pacto est structa positæ sunt in geminum ordinem sexagintа schaphæ quas trabibus deuinxerunt & cratibus contexerunt:tamen intra ipsum ordinem non extra ordinatis & collocatis. Cuppæ:cuppæ proprie sunt uasa magna in poculorum aut parapsidum formam:ut est trapeti concauus locus:Vtitur eo uerbo Cato in primo de re rustica & Varro dixit cuppas uinarias & cuppas aceti. Cathenis:trabibus cõnexis & implicitis quæ cuppas ligabant. Excipit:recipit & sustinet. Alnos: trabes ex alno.

¶OMNIBO. Cautus ab incursu belli:prouiderat inquit neq; parte hostes inuaderent:sed nõ prouiderat commeatibus. Si sola recedat.nõ prouiderat commeatibus:sed hec pars magna illi & necessaria deerat unde exercitus fame obsidebatur. Tuta. scilicet loca etiã si in tutissimo constiteris: & nõ suppeditentur alimenta necesse est ut sponte in hostiũ potestatẽ uenias. Nõ pa.describit quanta inopia Antonius & milites sui laborarent: iã enim herbas cũ radicibus euulserant. Pascentibus equis:multo minus nutriendis hominibus. Profert: producit eo quod præcedit id quod prosequitur:nã primo seritur seges:deinde oritur. Segetẽ frugẽ: uel potest esse hyppallage:& segetẽ pro terra posuit. Virg. Quid faciat lætas segetes. Spoliabat gra.cam mil.deficientibus aliis rebus tertã quoq; in usũ suũ milites colligebant. Attonso aruo:more iumentorũ: nã inquit comsumptis herbis ad radicesusq; tendebant. Castrorũ siccas:quia aggere castra circundederunt & ex aggeribus herbã dentibus carpeserant. Vt primũ:nunc describit quomodo res gesta fuerit nã antonius ad hanc inopiã redactus ubi basilũ uidit ratibus auxiliaribus uenisse:parauit se ad fugã:si quo modo posset furtim emanibus labi: quomodo autẽ fecerit poeta describit. Basilum cum auxiliaribus uenerat nauibus. Fugæ:ad fugam. Neq; enim: declarat quia sibi rates non secundum ritum fecerant. Extendunt:producunt:non de more naues ædificant longas:quas uulgo galleas uocant. Puppes leuant.ideſt leuiores puppes faciunt. More.scilicet antiquo. Leuant atollunt gerendis molibus. Rates:uulgo dicitur cum multa ligna inuicem connexa officiũ & usum nauis præbent. Firma robora:ualida ligna.i.gerendis molibus.i.ad sustentandas moles graviores. Insolito ductu: id est tractu nõ solito:nunquã antea tale aliquid factũ erat: Nãq; ra.declarat quod dixit robora firma cuppæ:quia

naues quas hic cuppas huius ponti uocant. scutellæ dicuntur alio loco. i. ad similitudinẽ scutellæ uel cappas has undiq; struxerant longo ordine cathenatas: quæ hanc ratẽ sustinuere uerbi causa hic ratis erat: utrinq; erant scutellæ siue cuppæ: quæ sustinebant hanc ratẽ: & a fronte & a tergo nauigantes latebant sub hac rate: & in ipsis cuppis tribus ordinibus nauigabant: mouebatur ratis: illi admirabantur quare moueretur: cũ nullũ uiderent remũ sed hoc erat quia interius nauigabant. Vacuæ: quia nihil in his præter remiges uehebantur. Cathenis: quibus coniuntæ tenebantur. Obliquas alnos: tranuersos remos: materiã pro materia posuit. Geminis or. quia sicut ordines duos habebant a tergo: ita interius ne uideri possint.

Nec gerit expositum telis infonte patenti
Remigiũ, sed q; trabib⁹ circũdedit æquor
Hoc ferit & tacitis præbet miracula cursus
Q d nec uela ferat nec aptas ueberat ũdas
Tũc freta seruantur dum se decliuib⁹ ũdis
Aestus agat refluoq; mari nudẽtur arenæ
Iamq; relabenti crescebant littora ponto
Missa ratis prono defertur lapsa profũdo
Et geminæ cõites. cũctas sup ardua turris.
Eminet. & trẽulis tabulata minãtia pinnis
Noluit illirycæ custos octauiꝰ undæ
Confestim tẽtare ratem. celeresq; carinas
Continuit, cursu crescat dũ præda secũdo
Et temeꝝ ingressor repetẽdũ iuitat æquor
Pace maris, hic dũ pauidos formidine cer/
Claudat odoratæ metuẽtes aera pẽnæ (uos
Aut dum dispositis attolat retia uaris
Venator, leuis ora tenet clamosa molossi,

¶ SVLPI. Nec gerit remigiũ: nec habet remorũ ordinẽ cui noceri possit. In fronte. in facie lateris. Ferit hoc æquor: remigat intra illud mare quod est intra scaphas. Miracula: mira spectacula. Taciti: secreti. Nec uerberet undas apertas: nec remis agi uideatur. Tunc freta: structa rate mare obseruauerunt ut cũ undarũ reflexu eã deducerent. Aestus: fluctus. Decliuibus: refluis. Nudentur arenæ: in refluxu undarũ littoris arena detegitur. lãq; expolitio & refluente mari: littus fit latius. Missa: immissa. Lapsa: labens tempus pro tempore. Profundo: prono per mare refluũ.

Geminæ: comites. Duæ triremes: quas habuerat Antonius iuuer tutis gratia exercendæ. Turris ardua: ratis turrita & tabulatis munita reliquas superabat. Pinnis: merulis & apicibus. Noluit: tota hæc historia uaria est: quippe poeta ante cæsaris ex hispania reditũ hoc præliũ gestũ fuisse scribit. Cæsar uero postquã brunduſiũ redit & inde in epyrũ nauigauit. Liuius in epithome Antoniũ captũ scribit. Floro cum poeta conuenit: qui ait libonem octauium cũ quinquaginta nauibus brunduſium uenisse insulam occupasse. Antonium obsedisse: inde abscessisse. Custos octauius. Pompei præfectus qui Salonas peruenit. & concitatis dalmatis a Cæsare ipsos auertit Salonasq; oppugnauit. Illyricæ. maris quod illyrios alluit. Confestim tentare: subito oppugnate & capere. Celeres: expeditas. Crescat: dũ præda: dũ reliquæ egrediantur ne captis primis stationẽ tenerent. Temere: incaute. Inuitat: nõ inuadendo. Ad repetendũ æquor: ad nauigandũ cũ reliquis nauibus quas plures putabat. Sic dũ. Octauius uenatori naues ceruis cathenæ retibus sagittis & canibus comparantur. Claudat: includat. Atra: odorẽ aereũ. Est enim odor corpus aereũ. Pennæ odoratæ: synecdoche sagittæ uenenatæ quæ a ueneno odorẽ accepit. uel per pennas intelligimus quas in retiũ funibus ad terrorẽ ferarũ uenatores. apponunt pro quibus rubri panni frustulis utuntur. Attollat: erigat. Varis: perticis furcis quæ retia sustinent. Varri quoq; Nonio auctore dicuntur qui plantas obtortas expensasq; habent. Clamosa: latrantia. Molossi: canis epyrotici. Epyrus enim molossia dicitur.

¶ OMNIBO. Nec gerit expositũ: a frõte uidebantur cuppæ: sed nõ hic érant remiges qui uideri possent sed a tergo: Telis. s. hostiũ: quia potuissent ab hoste uulnerari: si in fronte fuissent. Remigiũ. i. remiges expositos Circundedit: ipsi remiges trabibus æquor circundiderant. Taciti miracula cursus: quia mouebatur ratis: nec unde moueretur quisquã percipere poterat. Nec uela nõ sustinebat uela: quibus uento impulsis nauis feratur: Aperras: patentes undas: quia interius remi impellebant æquor: & ita ratẽ mouebant. Tunc seruantur: & cũ ita parata esse: expectabaut donec mare faceret refluxũ (quia quotidie mare fluit & refluit & undã haberent quæ ratẽ sustinere posset. Seruantur: obseruantur. Decliuibus un. quæ declinarint. lãq; relabenti: postquã mare refluxisset: & unda sufficiens erat: ut ratẽ sustinere posset: illã maiore cursu commouerunt. Relabenti: quia fluentẽ obseruarent undã maris. Geminæ co. scilicet naues: quia ea ratis longas secũ duas naues habent. Pinnis. scilicet cũ. Cũ minantia ta. ideſt eminentia. Tremulis pin. quia sicut mouebantur naues ita & tremere uidebantur propugnacula. Noluit illyricæ: nunc dicit quomodo se egerit Octauius libo cylix peritissimus: tametsi inquit facile posset eã nauẽ obruere; tamẽ nihil ostendit in suis se castris facere: ut spẽ augeret hostibus: & reliquas naues etiã in pontũ deducerent: ut maiorẽ prædã capere posset. Præda. ideſt naues prædandæ deducantur in mare. Inuitat ingressos: scilicet hostes ut iterũ aliæ naues deducantur in mare. Pace maris. scilicet reliqua: quia nihil ipse infestabat hostẽ. Sic dũ pauidos: per similitudinẽ ostendit quomodo Octauius libo cylix peritissimus nõ prius fáudes suas aperire uoluit: quã spem omnibus daret posse eos liberius fugere: ut omnes e castris & e loco tutiore deductos una omnes cõprehenderet: nã ita eos illexit: sicut uenator facit: cum iubet omnes canes qui latrare consueuerunt remoueri: & eos tantum mittit in saltus: qui prædam inuestigare didicerunt: postea cum præda patuerit: tunc omnes in eos canes emittit ita & iste pyrata fecit: cũ omnes relictis castris mediũ mare tenerent quasdã emisit qui latentibus cathenis naues illaquearent. Cõparat autẽ octauiũ libonẽ uenatori. rõanas uero nauef Antonii & Vulteii cõparat ceruis. Metuentes aera pennæ: dicũt enim rubras pennas uehemẽter formidare ceruos. Venatores igit cũ ad locũ peruenerint: ubi cerui frequentant

saltum omnem circundant funibus:& de funibus pennas rubras suspendunt:ut Virg.Rubræ pauidos formidine pennæ:qui cum de saltu effugere uelint ad funem sæpe ueniunt:de quo pennæ rubræ dependent:qui cum timent nunc huc nunc illuc redeunt:has adeo dicunt pennas ceruos formidare:ut antequam illas uideant earum odorem sentiant. Odoratæ pennæ.i.cuius odorem sentiunt a uentis deportatum. Dispositis uariis.i. perticis Varrus per geminum r significat perticam:qua retia circundantur. Molosi: molossia eadem est quæ & epyrus primo molossia:inde chaonia appellata est a molosse & chaõe:ut Virg. Chaoniamq; omnem troiano a chaone dixit:ideo molossi dixit per excellentiam:quia ibi canes uelocissimi nascuntur. Leuis.i.agilis & uelocis.

Varro

Molossia Epyrus in Chaonia

SVLPI. Sparthanos:lacedemonios canes. Creditur committitur uagari ue sinitur. Colligit uestigia: obseruat signa pedum. Presso rostro: non emissa uoce e rictu. Cubilia:locum ubi fera cubat. Loro tremulo: cauda trementi translatio est. Complentur moles: implentur militibus rates. Insula:corcyra in qua erat Antonius. Quo tempore sub solis occassum:& in crepusculo quum nox ad huc a solis qui occidit splendore impeditur. Cylix: Cylices qui erant in classe Octauii. Antiqua:quam iam olim in pyratica exercuerant. Vacare. uacuam esse superficiem maris ut cathenæ non apparerent. Vincula: cathenas & funes hamatos. Medio ponto:sub aqua maris. Laxas:lentas. Fluitare:fluxe moueri cum aqua. Scopulis diuersis scilicet ut ab uno in alium extenderentur. Quæ sequitur:idest secunda. Tardata:retenta. Sed tertia.i.rates ex cuppis in qua erant opitergini rapta est ad præruptam quandam & concauam rupem quam poeta describit. Adducto: tracto. Impendent:iminent. Moles ruitura: rupes exporrecta: quæ iam iam cauſura uidetur: Stat:non cadit. Mirum:præfacio est interposita. Syluis quæ sunt supra rupem. Pontus:fluctus Cœcis:obscuris & ignotis. Tectum:latens. Restituit raptus:emitit quod rapuit. Cauernæ:antra. Euõuere fretum: emisere aquam quam attraxere. Contorti uorticis undæ: undæ uorticosæ & uehementes superant charybdim quæ attrait & uomit aquas. Taurominitanam: Taurominium mons asperimus in sicilia super quo & oppidum tauromi/nium est non procul a massana quod Zanclei condiderunt Hic.iuxta hanc rupem. Colonis:ciuibus opitergini:opitergium opidum est in uenecia.

Sparthanos charetasq; ligat:nec creditꝰ ulli
Sylua cani:nisi qui presto uestigia rostro
Colligit:& præda nescit latrare reperta:
Cõtentus tremulo:mõstrasse cubilia loro
Nec mora cõplentꝰ moles:auidæq; petitis
Insula deseritꝰ ratibus. quo tẽpore primas
Impedit ad noctẽ iã lux extrẽa tenebras
At pompeianus fraudes innectere ponto
Antiqua parat arte cylix: pasluſq; uacare
Sũma freti. medio suspẽdit uincula ponto
Et laxas fluitare sinit: religatq; cathenas
Rupis ab illyricæ scopulꝰ: nec pria nec illa
Quæ seqꝰ tardata ratis. sed tertia molles
Hæsit: & ad cautes adducto fune secuta est
Impẽdẽt caua saxa mari: ruituraq; semper
Sat mirũ moles & syluis æquor inumbrat
Huc fractas aqlõe rates: submersaq; põ
Corpora sæpe tulit. cœciſq; abscõditꝰ atris
Restituit raptus tectũ mare: cũq; cauernæ
Euomuere fretũ: contorti uorticis undæ
Tauromínitanã uncũt feruore caribdim
Hic opiterginis moles onerata colonis

Tauromini nus .t urbs

Opidum quod

COMNIBO. Sparthanos:nam in lacedemonia & in Creta insula optimi canes nutriuntur. Horatius. Aut fuluus lacon. Creditur:committitur. Ligat:sic reprimit canesuenator:sicut classem suam retraxit Octauius. Nsi qui præsso uestigia rostro: nisi tacitis canibus qui nihil aliud agunt:nisi odore narium huc & illuc cursantes inuestigent feram. Rostrum:appellauit nares canis: nam olfactus canis nares acutæ sunt in rostri similitudinem. Vestigia: nam uestigare proprie est canum qui per uestigia sequuntur ferarum odorem. Nescit la.nam canes olfatici sunt docti:cum feras uiderint latratum tenent. Cõtentus tremulo:huiusmodi canes cum ad cubile uenerint leporis uel alterius feræ concutit lorum: quia ligatus a uenatore tenetur. tunc intelligit uenator inuentam esse feram:ecce non discedit similitudine.nam ille peritissimus pyrata miserat qui funem sub mari latentem ducerent quo fune illaquearent naues hostium. Nec mora: antoni igitur milites & opitergini: ubi uiderunt neminem moueri ex hostibus crediderunt metu desistere: ergo una omnes relictis castris in mare naues deducunt. Moles:naues magnæ. Complẽtur:implentur. Virg. Complentur uallesq; cauæ. Auidæq;: solent poetæ quod obscuræ dicunt per ephexegesim exponere. Insula: ubi castra antonius posuerat. Ratibus pe.i.cum rates milites coscendissent. Quo tempore: describit tempus crepusculi noctis: crepusculum tempus illud dicitur incertum: cum nec plenus est dies: nec plena nox: nam κρεπερὸς dicitur latinæ dubius. Lux ex.i.occidens sol. At pompeianus:sicut uenatores retia tendunt: & fune saltum circundant:ita hic pyrata funes medio mari extendit ut illaquearet fugientium naues. Pompeianus quia cylices fuerunt. pyrate contra quos magnus Pompeius missus duorũ mensium spacio mare uniuersum in festissimum pyratis liberum reddidit: deinde pyratas ut uires eorum dissiparet in diuersas colonias misit: & cum ante mare habitarent incontinenti terra sub specie beneficii habitare fecit: ideo amabant eum quasi beneficio eius astricti. & partes ipsius sequebatur. Antiqua arte. ideſt cuius erat peritissimus & assuefactus. Summa fre. ideſt superficiem. Vacare. ideſt uacuam esse: quia in superficie maris nihil doli esse uidebatur: sed sub mari miserat qui funes & chathenas extrãsuerso ducerent: quibus hostium naues caperentur. Suspendit:quia uincula non tetendit: sed laxauit:ut naues quæ captæ essent non sentirent. Religatq; cathe. religat eas: ut cum postea nauis senserit captam:tunc copia fiat circunueniendæ nauis. Illyricæ ru.i. litto

Vestigare

Crepusculu

tis illyrici. Nec p.noluit primã nec ſecundã nauẽ capi ut reliquæ ſpẽ conciperent fugæ. Nec illa quæ ſequitur ideſt ſecunda nauis. Sed tertia moles:ideſt tertia nauis: quia plus hominũ uehebat. Adducto fu. quia funẽ ad duxerunt:& ſic ad littora impulſa nauis conſtitit. Impendent: deſcribit locũ quo ratis capta adducta eſt quæ o/ nerata erat militibus:crepido hinc porrecta eſt i mare:quia fluctus cũ littora ſæpe pulſarent concauitatẽ fecerant ut rupes crepidinis pendere uideretur:& ſub hanc crepidinẽ deducta eſt nauis. Caua:ſcilicet fluctuũ inundatio ne. Moles:rupis illius & crepidinis. Mirũ interpoſitio eſt. Ruitura: quia ſi quis ſupoſitus fuerit crepidini:ti/ ment ſemper ruinã rupis quanuis nõ cadat. Aequor inumbrat.quia rupes porrecta eſt in mare: & in rupe natæ ſunt arbores ideo dicit inumbrari æquor. Fractas: dicit fluctus ſub hanc crepidinẽ naufraga corpora ſæpe in/ uoluiſſe:deinde quia natura maris eſt ut nihil ſordidi contineat: ex eodẽ loco euomere conſueuerat quæ antea abſorpſerat. Submerſaq;:quæ naufragio perierant. Abſcondit:illa corpora & naues fractas. Reſtituit: reuo/ muit rapinas. Cũq; cauerne: dicit q; tã feruens mare ibi eſt: ut cũ inuoluuntur uortices imitetur ſiculã charyb/ dim. Taurominitanã: nã ut traiectu charybdis oſtenditur profundũ quidẽ immenſũ: quo inundationes freti mirũ immodũ nauigia detrahunt: magnas per circunditiones & uortices præcipitata: quibus abſorptis ac diſſo lutis & naufragiorũ fragmenta ad taurominitanũ littus attrahuntur:tauromĩjũ condiderunt zanclei ut refert ſtrabo. & urbs eſt nõ procul a Meſſana. Euomuere: eructauere frectũ. Vortex: a uertendo dicitur. Feruore: quia maior eſt feruor huius maris q; ſiculæ charybdis. Hic opiterginis: redit ad id quod omiſerat: & oſtendit rationẽ cũ deſcripſerit: dicit enim i hunc locũ raptã nauẽ & chathenis illaqueatã fuiſſe:qua opitergini uehebantur.Hi opitergini tranſpadani Cæſaris auxiliares fuerunt,qui teſte Liuio in eo codice:ubi ſummatim rerũ geſta rũ capita referuntur:rate ſua ab hoſtilibus nauibus clauſa:potius quam in poteſtatem hoſtiũ uenirent: inter ſe concurrentes: occubuerunt. Moles.ratis.

rapido

Taurominitanã nõ procul a Meſſana urbe

Cõſtitit: hãc omni puppes ſtatione ſolutæ
Circuneunt; alii rupeſ ac littora complent.
Vulteius tacitas ſenſit ſub gurgite fraudes
Duxerat ille ratis; fruſtra qui uincula ferro
Rumpere conatus; poſcit ſpe prælia nulla
Incertus q̃ terga daret: qua pectora bello:
Hoc tamen in caſu quantũ dẽpnſa ualebat
Effecit uirtus: inter tot milia captæ
Circũſuſa ratí: & plenã uix índe cohortem
Pugna fuit nõ lõga qdem nã cõdidit ũbra
Nox lucẽ dubiã. pacẽq; habuere tenebræ.
Tũc ſic attonitã. uenturaq; fata pauentem
Rexit magnanima uulteiuſ uoce cohortẽ.
Libera nõ ultra parua quã nocte iuuentus

¶SVLPI. Omni ſtatione:omni loco & cuſtodia inqua ſtabant. Circuneunt:circum inuadunt. Puppes octauii. Tacitas fraudes:nauim inſidioſe captam. Vincula: cathe nas & uncos. Ferro:ſecuribus. Poſcit prœlia: accingit ſe ad pugnam. Nulla ſpe:quia ſi uinceret ſoluere nauem non poterat.Ignorabatq; quo ſe uerteret:& non uidebat in quos eſſet pugnaturus quia erat iam nox. Hoc tamen in caſu: in hac aduerſitate inquit fortitudo oppreſſa quantum potuit ſe defendit. Tot milia:hoſtium. Inde:ex naui uultei. Vix plenam cohortem: mille ut diximus erant: ſed rem poete imminuit quanquam prima legionis cohors eſt militaria: habetq; peditẽſ mille centum & quinq; equites cẽtum.xxii. reliquæ uero nam in ſingulis legionibus decem erant: mi/ nores dimidio conſtituebantur. Nam condidit:nam prœ lium nox diremit. Dubiam lucem: crepuſculum. Pacem q;:ceſſationem ab armis. Rexit: moderauit & confirmauit perterritos. Sic:huiuſmodi ratione. Libera:concia ſuaſo/ ria ut pro libertate & fide in Cæſarem mori honeſte malint q̃ in parata ſeruitute turpiter uiuere. Eſtq; honeſtior ſuaſio q̃ illa hegeſiæ philoſophi cirenaici qui de humanæ uitæ mi ſeria diſſerens multos ad mortem uoluntariam inducebat: Ideoq; a Ptolomeo de ea re concionari prohibitus eſt.

¶OMNIBO. ¶ Conſtitit: retenta eſt ſub hac cauerna: Hanc omni: nunc uero emittuntur moloſſi: quia om/ nes undiq; claſſes circundederunt hanc nauẽ. Vulteius:dux quidẽ ſenſit ſe captũ eſſe:ſed ſero:tunc cũ prouide/ re nõ poſſet. Incertus:dubius an fugeret an pugnaret. Conatus: poſtquã diu tentauit ferro an rumpere poſſet cathenas. Ferro enſe:quia credebat uincula eſſe ſtupeia.ſed ferrea erant. Spe:nulla: quanuis nõ ſperaret poſſe uincere: tamẽ prælia poſtulat:ut uel glorioſe moriatur. Incertus: cogebatur appetere præliũ: quia neſciebat quo fugeret ut pote irretitus. Bello:ſe fortiter pugnando defenderet. Hoc tamẽ:quanuis ne fugiendi ne pu/ gnandi poteſtas erat tamẽ plus effecerunt quã uires eorũ ualebant nã cũ omnis uidiq; claſſis hoſtiũ intenta eſ/ ſet uni rati:tamẽ tantũ uirtus eualuit ut uſq; ad noctẽ pugnando pugnã ſuſtinerent.nã mille fere iuuenes hac ra te uehebantur. Effecit:quantũ potuit efficere inter tot milia. Cohors:eſt quingentorũ & quinquaginta quin/ q; militũ numerus:ſed tamẽ fere mille iuuenes fuiſſe legitur. Cohortẽ:ſcilicet opiterginorũ. Pacẽq; habuere tenebræ:interiecta nocte pax fata eſt:hoc eſt a pugna deſtiterunt omnes. Tum ſic attonitã: nunc. Vulteius: ſe ipſum & ſocios adhortatur:ut liberi potitis moriantur:quam in ſeruitute uiuant: eſt igitur hæc oratio in deli/ beratiuo genere habet enim conſultationem cum duæ res plures ue in queſtionem poſitæ ſunt & utrum potiuſ faciendum ſit quæritur.conſulatur enim utrum liberi moriantur:an ſerui uiuãt:& quia non eſt dubium liberam mortem.anteponi uite ſeruili:ſtatim ad probandũ uẽit. Sed quia ſpacium breue conſulendi datur occurrebat Si uelimus non poſſumus deliberare mortem. Refellit hoc Vulteius a repugantibus hoc modo. Mors de liberata.mors improuiſa.deinde longa uita:breuis uita:ea quæ repugnantia ſunt ſe e diuerſo reſpiciunt. contra ria autem exoppoſito ponuntur.ut deliberata longa contraria eſt. improuiſa breuis contraria eſt: ideo dixit q; contraria opponuntur: ut deliberata mors: & breuis uita oppoſita ſunt improuiſa mors longa uita repugnant itaq; arguit ſi de morte deliberate poſſumus ſatis uitæ nobis ſupeſt:at qui de morte deliberare poſſumus: igitur

fatis ſpacii datur. Libera:hic ponitur queſtio:non utitur proemio: nam ubi auditorum animi non ſunt ad attentionem excitandi.non opus eſt proemio: nec beniuolentia neceſſaria eſt:nec etiam dubitat de quo locutus eſſet:hæ proprietates ſunt proemii ut beniuolentiam captemus. Libera non ultra oſtendit illos in ſeruitute eſſe:& ſi delegerint uiuere ipſis paratem eſſe ſeruitutem: Parua nocte: ideſt paruo noctis ſpacio:quia ſimulatq; illuxerit neceſſe eſt ut in ſeruitutem hoſtium ueniatis.

¶SVLPI. Conſulite: ſyntheſis eſt. Anguſto:breui. Vita breuis:nullus parũ uiuit qui ſpaciũ ſe occidendi habet.& ocurrit q; his qui uitæ cupiditate ducuntur: cũ uideant mortẽ ſibi ab hoſte inſtare. Quærendæ:in ferende ſibi. Nec gloria lethi inferior.nec eſt minus glorioſũ in morte. Ad moto occurrere fato ire contra uicinã mortẽ quæ incerta eſt omnibus. Tempore incerto: quũ ſit tempus incertũ. Par animi laus:æqua magnanimitatis gloria. Annos quos ſperaueris.uitã incertã ut egit Cato Calãus & indorũ philoſophi. Momentũ:breue ſpatiũ: Accerſas dũ fata dummodo tibi mortẽ conſciſcas. Cogitur: ſupple a me. Velle mori: uoluntas enim unicuiq; libera eſt. Fuga nulla patet. argumentũ a neceſſitate certe ĩquit fugere nõ poſſumus:& inſtat hoſtis uitæ noſtre. igitur ſi genus mortis delegerimus erimus abſq; metu nõ enim niſi mortẽ timemus. Ciues romani. lugulis.uitæ. Lethũ.genus mortis an ueſtra an hoſtili manu perite malitis. Et abeſt metus: & metuere deſinimus. Cupias quodcunq; neceſſe eſt.nũ reſiſtamus quod neceſſitas exigit. Sequitur q; præclarã illam ſententiã omne quod eſt neceſſe ſeruit ſapienti: quia quicquid eſt neceſſe ſapiens uult: Nõ tamẽ cœca: Conſolationis locus a laude præſenti & certa. quia conſpicui & inſignes nõ in confuſa ſtrage pereunt. Cadenda in cœca. nubæ: moriendũ in lateberis & ignorantia præliorũ in quibus nõ liquido apparet qui fortiter agunt. Inuoluũt:cõfundunt. Permiſtis tenebris.confuſione & ignorantia. Conſerta. confuſa & imiſta ita ut neq; ipſa diſcernantur neq; auctores cedis ipſorũ nati ſint. In mediũ: i cõmune cõmuniter enim occidi extimantur. Obruta: uirtus fortitudo confuſa. Perit: nõ cognoſcitur nõ apparet.

Cõſulite extremiſ auguſto in tẽpore rebus
Vita breuis nulli ſupereſt. qui tẽpus in illa
Q uærẽdæ ſibi mortis hẽt. ne gloria lethi
Inferior iuuenes ad moto occurrere fato.
Omnibus incerto uenturæ tẽpore uitæ:
Par animi laus e & quos ſperaueris annos
Perder. & extremæ mometũ abrũperẽ lucis
Accerſas dum fata manu. nõ cogitur ullus
Velle mori.fuga nulla patet ſtãt undiq; niſi
Intenti ciues iugulis.decernite lethum
Et met⁹ oĩs abeſt. cupias qd'cũq; neceſſe eſt
Nõ tn̄ in cœca bellorũ nube cadẽdũ eſt
Aut quũ permiſtis acies ſua tela tenebris.
Inuoluunt. cõſerta iacẽt quũ corpora cãpo
In mediũ mors oĩs abit. perit obruta uirtus

¶OMNIBO. Extremis rebus:ut mori potius n libertate uelitis:q̃ in ſeruitute uiuere. Vita breuis: occurrebat illud nõ poſſumus deliberare mortẽ præ anguſtia temporis:reſpondet ſi tantũ ſpacii nobis eſt:quantũ ſatis eſt ad deliberandã mortẽ.nõ poteſtis dicere nobis parũ uitæ ſupereſſe. Quærendæ.ideſt deliberandæ mortis:

Nec gloria lœti:refelit quod obiici poterat ſi morimur nihil glorioſũ erit ideo nõ ſpõte noſtra nos moriemur ſed coacti: unde probat hoc mera quadã ratione:locũ autẽ ſumit ab adiunctis negocio:in quo deſperatũ.& contrariũ ſecundũ rethoricoſ continet uidelicet maius.minus æq;.magnũ. forma.ſpecies:ſiue genus: ab his argumenta ſumuntur:argui: hoc loco ab oppoſitis ſui contrarii. Inferior:occurrebat illud quæ nã nobis gloria erit morientibus:cũ coacti eſſe uideamur:illi enim glorioſe moriunt qui ſponte moriunt: at nos coacti nobis mortẽ intuliſſe uidebimur:primũ argumentũ eſt a pari.hoc modo in æqua laude ponendũ eſt & contemnere quod ſperes:& deſperare quod contemnis:nã utrũq; incertũ eſt quod deſperamus & ſperamus: ergo nõ minus laudandum eſt mori: inſtante morte.quã mori in ſpe longæ uitæ:nã illi qui moriuntur inſtante morte: deſperant de uita: & alii interrumpunt uitã longã ſperantes: ſed iſti qui deſperant imminente morte poſſunt tamẽ uidere ſi dii uoluerint:ſicut qui longã uitã ſperant uiuere. Fato admoto:ideſt uicinæ morti:dummodo preueniamus eã quanuis inſtet: Inferior:nõ minor eſt gloria quã ſi uita remota uideretur. Omnibus incerto uẽ. ratio cũ tempus futuræ uitæ breue ſit tã ſperantibus quã deſperantibus eã:nã & qui deſperant poſſent longã uitã habere: & qui ſperant breuẽ conſequi:ſequitur ergo ut in æqua laude ponendi ſunt per comparationẽ. Sperueris annos:quanuis ſperes longos annos:poſſes tamẽ breues habere. Accerſas:ideſt prouoces. Fata manu:ideſt ſpõte moriaris:dũ uiuere poſſis. Nõ cogitur ullus:ratio cur par laus:& eſt argumentũ ut ſupra dictũ a contrariis:ſicet uelle & nolle. Velle mori:ergo ſi mori uoluerimus ſponte moriamur: libertatis amore quã turpiter uiuamus. Fuga nulla patet:poſtquã refellit quæ obiici poſſent:nunc arguit a neceſſitate: uellimus nolimus nos neceſſitas urget:uel ut fortiter moriamur:uel turpiter uiuamus.ſi uero poſſes neceſſitatis ſeruitutẽ fugere:uel libertatẽ ſeruare hoc eſſet anteponendũ:ſed alterũ horũ eligamus neceſſitas urget. Stant undiq; noſtris: quia uidemus nos undiq; circunuentos ab hoſtibus:ut multitudine circunſtantiũ fugere nõ poſſumus. Abeſt:pro abſit. Cupias quodcunq; neceſſe eſt: ideſt de neceſſitate feceris uoluntatẽ uera eſt illa ſententia: omne quod eſt neceſſe ſeruit ſapienti:quicquid neceſſe eſt ſapiens uult:& quicquid uoluerit cedit ſapienti: & ex neceſſitate fit uoluntarium. Cupias:iam non erit neceſſe ſi cupias. Non tamen ĩ cæca:hic a laudabili ſumit argumentum.nã inſuaſione conſideratur non modo utile & honeſtum:ſed etiam laudabile:quanquam ex recto & laudabile ſequatur tamen poſt laudabile ſeorſum tractari ab honeſto:quia honeſtum nõ ſolum laudis cauſa fit:ſed etiam ſi nulla laus ſequeretur:ſed ſi laus ſequitur duplicatur recti appetendi uoluntas:ut hoc loco: & eſt pars una laudabilis quæ gloria dicitur. Eſt autem gloria frequens de aliquo fama cum laude:& hanc gloriã illos conſecuturos oſtendit Vulteius:hæc autem ſumunt ab auctoritate & opinione hominũ: nã cum homines opinant uulgo aliquid

esse magnificũ:id nõ potest nõ laudabile esse & glorioſũ:ſed nos inquit in conſpectu tã hoſtiũ:q̃ etiã noſtro rũ poſiti:mortẽ nobis fortiter inferemus:& in magna tã hoſtiũ q̃ noſtrorũ opinione moriemur:& id nobis honorificũ atq; glorificũ eſt. Nõ tamẽ in cæca quanuis ſimus ab hoſte circunuenti nõ tamẽ moriemur ignaua morte: immo in conſpectu tã hoſtiũ q̃ noſtrorũ fortiter cademus. Cæca nocte: ideſt occultis tenebris bellorũ:ut diſcerni nõ poſſit uirtus noſtra. Permixtis tenebris: ideſt permixta turba quæ occultat. Conſerta corpora: ideſt permixta cũ ignauis fortes & inertes confuſi ſunt.ut alii ab aliis diſcerni nõ poſſint: ſed noſtra melior eſt conditio:qua uirtus noſtra & fortitudo in conſpectu omniũ erit. Mors. illorũ. In comune:in turbã ignobilẽ. Perit:euaneſcit:quia nõ cognoſit. Obruta uirtus: quia licet fortes fuerint tamẽ nõ dignoſcunt ab ignauis.

Nos in conſpicua ſociis hoſticq; carina
Conſtituere dei: præbebũt æquora teſtes:
Præbebũt terræ: ſũmis dabit inſula ſaxis.
Spectabũt geminæ diuerſo littore partes.
Neſcio q̃ nr̃is magnũ & mẽorabile fatis
Exemplũ fortuna paras. quæcũq; p æuũ
Exhibuit monumẽta fides: ſeruataq; ferro
Militiæ pietas: tranſibit noſtra iuuentus.
Namq; ſuis pro te gladiis incũbere cæſar
Eſſe parũ ſcimus: ſed nõ maiora ſuperſunt
Obſeſſis: tãti quæ pignora demus amoriſ.
Abſcidit noſtræ multũ ſors inuida laudis.
Q̃ nõ cũ ſenibus captí natiſq; tenemur
Indomitos ſciat eſſe uiros: timeatq; furẽtes
Et morti faciles animos: & gaudeat hoſtis
Nõ plures hæſiſſe rates: tentare parabunt
Fœderibus turpiq; uolent corrũpere uita.
Q utinã quo plus habeat mors unica faæ
Promittant ueniam: iubeãt ſperare ſalutẽ
Ne nos quũ calido fodiemus uiſcera ferro
Deſperaſſe putẽt: magna uirtute merẽdũ ẽ
Cæſar ut amiſſis inter tot milia paucis

¶SVLPI. Nos in conſpicua: deorũ beneficio nos ſumus aſſecuti teſtes uirtutis noſtræ. Conſpicua: quæ conſpicitur. Equora: in quibus ſunt hoſtes. Terræ: diuerſæ littora in quibus ſunt ſocii & hoſtes. Inſula: corcyra ex qua diſceſſimus. Geminæ partes: cæſaris & pompei. Diuerſo littoꝛ dalmatico & illyrico. Neſcio quod: gratulat fortuna locus a laude conſequenti poſ licetur enim hoc exemplũ ſuperatũ eſſe omnes ueterũ hyſtorias. Fatis: mori. Tranſibit monumenta: ſuperabit exempla. Exhibuit per æuũ: dedit præterito tempore. Fides & pietas: ut erga imperatorẽ: aut rem. Seruato ferro: uulneribus & mortibus acceptis aut illatis.

Nãq; ſuis: apoſtrophe ad cæſarẽ incumbere iuuentutẽ noſtrã. Suis: propriis. Sed nõ maiora: ſed nos obſeſſi maius teſtimoniũ præſtare nõ poſſumus. Pignora: teſtimonia. Tanti: quantũ in te gerimus. Abſcit noſtræ conquæritur quod totus ſimul populus mori ſaguntiorũ exemplo nõ poſſit. Abſcidit: diminuit ſciat hoſtis.

In domitos: in ſuperabiles ei: Furientes: iratos: Nõ plures: quia eos ſuperaſſemus. Tentate fœderibus paci ſci. Turpi uita. turpe enim eſſet & uictos eſſe & in ſeruitute uiuer. Vnica: ſingularis & egregia. Habeat: aſſeq̃t. Promitant ue. ſalutẽ & ignoſcatur. Calido: caleſcit. enim ítu & ſanguine. Deſperaſſe: omnẽ ſalutis & uitæ ſpẽ amiſiſſe. Virtute merendũ: fortitudinis exẽplo acquirẽ debemus ut cæſar mortẽ noſtrã indoleat: & ſtragem appellet.

¶OMNIBO. Nos in conſpicua: ſed nos tã in conſpectu fortiũ hoſtiũ quã noſtrorũ dii poſuerunt: ut mortẽ noſtrã laudabilẽ omnes ſpectare poſſint. Conſpicua: quæ in occulis ſociorũ eſt atq; hoſtiũ. Præbebunt æquora teſtes cœlũ: terra: homines: ipſa quoq; ſaxa mu

ta ſtrenuæ mortis noſtræ teſtes erunt. Teſtes: ſcilicet claſſẽ hoſtilẽ. Præbebũt terræ: ſcilicet exercitũ noſtrũ & hoſtiũ qui littora ocuparunt. Inſula: ideſt qui inſula conſtiterant. Diuerſo littore: illyrico & dalmatico. Neſcio quod noſtris: perſiſtit in hoc ut probet mortẽ ſuã glorioſã forte. & perpetuã laudẽ perſecuturũ. Exemplũ: uidelicet ut exemſtloſimus poſteris noſtris: uelint pro fide & pietate erga imperatorẽ ſuũ ſeruanda & ardua quæq; ſubire: & mortẽ ipſa ſi opus fuerit. Tranſibit noſtra iuuentus: fortiter moriendo ſuperabit fidẽ militiæ. Exhibuit. ſcilicet imperatoribus ſuis. Tranſibit mo. ideſt uincet hiſtorias omnes. Pietas: erga imperatores ſuos. Ferro ſer: nã nonnulli ante milites fuerunt qui pro fide erga imperatorẽ ſeruanda id fecerunt quod nos facturi ſumus: ſi me audire uolueritis. Nãq; ſuis pro te: nulla unquã fides & pietas erga imperatorẽ ſuũ militũ maior fuit: immo noſtra ſuperabit: quia nõ conſiderabitur quod fecimus ſed quod facturi fuiſſemus modo facultas fuiſſet: nã multũ laudis noſtræ fortuna nobis auferet quod nõ fuerint parentes liberi coniuges quoque noſtræ. nã pro te o cæſar pro pietate & fide tibi ſeruanda: ſicut nos interimus: ita & parentibus liberis coniugiſq; noſtris mortẽ illaturi ſumus ſi facultas fuerit. Suis: ideſt propriis gladiis. Sed nõ maiora ſuperſunt: ſed nõ maius aliquid facere poſſumus pro te: quod ſi maiora facere poſſumus id libenter & cupide facerimus. Abſcindit: ideſt diminuit noſtræ laudi. Indomitos ſciat: moratur in eo argumento laudabili: dicit enim nõ ſolũ cæteris laudandi ſed etiã admirandi uidemur: quin etiã ipſis hoſtibus iã nimis fortiter oppetere uidebimur: & incipit fortunã laudare: quod nõ plures fuerint cathenis in uoluti nã ſi pauci admodũ iã fortiter & obſtinate pugnauerint ut uix eos uincere potuerint: quid plures factuꝛi erant magnam igitur gloriam oſtendit honorificamq; mortem. Sciat: ſcilicet hoſtis. Viros milites Cæſaris. Timeatq; furentes: poſt hac quia ipſa deſperatione fortes ſunt. Hæſiſſe: ſcilicet cathenis eorum. Tentare: etiam hoſtes tentabunt animos noſtros nunquid in deditionem pacto ſalutis uenire uelimus. Turpi uita: turpis uita eſt eorũ qui ſeruitutẽ ueniunt. Vnica morſ: ſingularis & præcipua. Famæ: gloriæ.

Salutē ſperare:ut mors noſtra glorioſior ſit. Ne nos:utinā promitāt nobis ſalutē:propterea ut cū no uido būt māibus noſtris oppetere:intelligāt nō coactos ſed uolūtarios interiiſſe. Deſperaſſe ſalutē.i.coactoſ mo ri. Magna uirtute merēdū eſt:artificioſe argumētū qđ ualidius erat in fine poſuit:id uidelicet ad laudē ſuā uel in primis ſpectare:ut magnā de ſe opinionē cæ. relinquāt:nā ab optimo laudati ea demū uera laus eſt: ſēſus autē eſt:nō eſt inquit mediocri uirtute opus:ut id agamus ꝙ cæ. exiſtimet morte noſtra magnā cladē accepiſſe.cū tales uiros ſtrēuos & fortes occidiſſe audierit intelligat ſe plurimū dāni habuiſſe cæ. ut amiſſis etiā ſi pauci ſumus tamē nō mediocrē cladē accepiſſe exiſtimabit cæ.nō multitudine:ſed uirtute.

¶SVLPI. Dent fata receſſū: quanuis incolumis poſ ſē euadere nolim tamē ulterius uiuere. Receſſū liberū diſceſſū. Emittant: liberent. Inſtantia: mortē inſtan tē: Proieci animā:ſpreui uiuere poſthac. Stimulis:ar dore. Furor eſt:diuinus impulſus & concitatio: unde & uaticinantes furere dicunt. Vir. lib. viii. hos morien di ſtimulos appellat ardor dei dii ne hunc ardorē men tibus addunt euriale an ſua cuiq; deus ſit dira cupido. Quos iā tangat uicinia lethi:qui ſunt uicini mortis. Victuroſq; dei: dii uolunt ut victori intelligant mor ti felicitatē quo magis in uita permaneant. Durent: perſeuerent. Felix eſſe mori:ſiquidē ut cice. in tuſc.ait uel dii ipſi uel cū diis futuri ſumuſ.eſt enim magnū bo nū mors & erunnarū requies quæ cuncta mortaliū ma la diſſoluit. Eā aliquando dii immortales pro præmio dedere hominibus ut cleobi & bitoni.triphonio & aga medi qui exedificato delphis templo apollini: petita ab eo mercede quæ eſſet homini optima; & ille daturū ſe oſtendiſſet triduo poſt reperti ſunt mortui. Suſtulit erexit. Cū ſidera cœli:cū omnes lucē futurā mētuerent antequā eos uulteius oratione confirmaſſet. Flexo te mone urſæ:apparente aurora quo tempore urſæ maio ris plauſtrū in orientē conuertitur ſupra dixit.perhaſiſ obliquos elyce cū uerteret axes. Cū precepta ſubiſſent: cū perſuaſi eſſent uulteii ſententiis. Nec ſegnis:& tunc inquit nox erat breuis & nocturna ſidera ſtatim occidebant erat.n. ſol in geminorū: & nox incipiebat abor tu ſagittarii. Lædea ſigna: geminos quos fuere conuerſi caſtor & pollux ledæ filii fabulā apud higinū & quintū faſtorū ouidii lege. Lux ē altiſſima cancro uicino. Quū ſol ex geminiſ cancrū eſt ingreſſurus qui eſt ſignorū altiſſimus:dies ſunt maximi. Nox: nox inquit impellebat ſagitariū in quē chyron centaurus ahyl lis magiſter conuerſus eſt qui eſt arcitenens dicit. Vrgebat:in occidentē ita ut apparente ſole ſagittariuſ oc cidiſſet & ſub primā noctē oriret.nox autē quæ eſt umbra terræ ſemper eā circuit fugiendo a contraria par te in qua ſol eſt:eſtq; deſcriptio occaſſus cronici reſpectu oppoſitionis. Detegit caſtros:oſtendit hoſtes opi terginorū. Iſtri populi ultra uenetiā dicti a fluuio iſtro qui danubius eſt. Rupes:ſupra dixit alii rupes ac lit tora complent. Lyburnos:lyburnia regio cuius finis & initiū dalmatia. Graia cū claſſe: corcirea:nā ut ſtra bo docet cherſicrates archie qui ſyracuſas condidit ſocius ad deducendos corcyrā accolas & heraclidarū ge nere procreatus expulſis lyburnis inſulā habitatorū frequentia refertit:

¶OMNIBO. Dent fata receſſū oſtendit ſe adeo eſſe cupidū huius laudis ut optimā de ſe opinionē Cæ relinquat:ꝙ ſi deꝰ illi euadere malit tamē fortiter oppetere. Viuere: ſi mihi libera fieret optio utrū ueli: an elabi e māibus hoſtiū:an fortiter mori:ego illi optioni anteponerē mortē. Inſtantia.i.fata imminentia. Pro ieci:contēpſi. Felix generis neutri & ſubſtantiuū.i.eſſe quādā felicitatē hoc eſt illi ſoli cognoſcūt felicitatē eſſe mori. Felix ſi oēs homines inquit cognoſcerēt inſtar felicitatis eſſe mori:nēo uiuere uelet. ideo occul tāt hāc cæreris felicitatē dii:ut in uita permaneāt:his autē tātū indicāt qui morti uicini ſūt: ſicut nos. Vici nia mortis .i. qui propinqui ſūt morti ſicut nos. Cælāt:occultāt cæteris hōinibus felicitatē mortis. Durēt .i.patiāt uincerē. Si cūctas ſuſtulit:nūc dicit quē effectū uulteii habuerit oratio: nā qui antea mortē metue bāt:& ideo nox breuis eis eſſe uidebat qꝙexiſtimarēt ſpaciū uitæ ſuæ futurū q̄ nox lōga fuiſſet:audita oratio ne uulteii mutata ſētētia noctē lōgā nimis eē exiſtimarūt:quæ mortē impediret. Ardor: cupiditas moriē di. Suſtulit: ideſt erexit pene demiſſos atq; iacētes. Oculis hu.i.lachrymātibus: præ timore imminētis: Ante ducis uo.āte orationē uulteii. Flexo tēone urſæ.i.iā media nocte præterita:quū tēo artici plauſtri iā incipit flecti:ita ut uideꝰ uelle occidere. Flexo.ſ.ad occaſū iā aduētāte aurora. Optauere diē ut ſub oculis animū occūberēt. Præcepta.ſ.uulteii de morte honeſta. Nec ſegnis urgere noctē lōgiorē eſſe putabāt quā uis breuis eſſe:erat autē nox æſtiua. Nec ſegnis po.i. nō erat tarda nox ſed cito ocidebat quia breuis. Nā ſol lædea tenebat.i.ſol erat in gēinis. Nā quinta decima die mēſis lunii ſol egrediꝰ gēinos: & tūc lōgiores ſūt dies & noctes breuiores:quid autē eſt ꝙ dicit nox ad ſagittas peruenerat.i ſagitariū. ſi ſol ingreſſus erat gēinos quomodo nox parua ad ſagitariū peruenerat: ſed ro.hoc facit hemiſperii quia zodiacus in quo ſūt duodecim ſigna dimidia parte eſt ſupra terram & dimidius infra terram quo fit ut ſemper ſex ſigna zodiaci

Hoc dānū cladēq; uocet. dēt fata receſſum
Emittantq; licet uitare inſtantia nolim.
Proieci uitā comites. totuſq; futuræ
Mortis agor ſtiulis. furorē. agnoſceꝰ ſolis
Permiſſū eſt quos iā tangit uicinia fati
Victuroſq; dei cælant ut uiuere durent.
Felix eſſe mori. ſic cunctas ſuſtulit ardor
Nobiliū mentes iuuenū. cū ſydera cæli
Ante ducis uoces oculis hūentibus oēs
Aſpicerent flexoq; urſæ temone paueret
Iidē cū fortes animos præcepta ſubiſſent
Optauere diem. ſegnis uergere ponto
Tūc erat aſtra polus. nā ſol ledæa tenebat
Sydera. uicinō cū lux altiſſima cancro eſt
Nox tū theſſalicas urgebat parua ſagittas.
Detegit orta dies ſtātes in rupibꝰ iſtros
Pugnaceſq; mari graia cū claſſe lyburnos

sint supra terrã: & totidẽ infra: dicit ergo q̃ geminos ingressus erat sol: quo tempore hæres gesta est: finge circulũ: & gemini signũ quod ingressus erat sol: computando sic Cancer: Leo: uirgo: Libra: Scorpio: Sagitarius: cũ igitur ingrederetur sol geminos occidebat sagittarius: & consequẽter nox illa erat sagitarii. Syderea ledæa: idest geminos: nã gemini. idest castor & polux qui lædæ & iouis filii fuerunt post mortẽ insigna cælestia translati sunt qui gemini appellantur: q̃ eodẽ partu nati sunt. Altissimo cancro: gemni iã oriebantur: & cancer ascendebat. Thessalicas sagittas: idest sagittariũ: nã chiron centaurus qui præceptor fuit Achillis in Thessalia medicinæ præcepta docuit: quẽ antiqui finxerunt esse sagittariũ signũ in zodiaco. De tegit or. di. nunc dicit orta luce quid fecerint hostes & quid uulteius consuluerit. Istros: qui partes pom. sequebantur: nã illyrico res gesta est in illyrica autẽ sunt istri atq; liburni populi. Virg. illyricos penetrare sinus atq; intima tutus Regna liburnorũ & fonte superare timaui. Strabo libro septimo dicit primos illyrici littoris istros esse in ipso italiæ ambitu. Solinus liburnos gentẽ esse Asiaticã affirmat in italico excursu qui procedit in dalmatiæ pedẽ. Dalmatia in limitẽ illyricũ. Appianus dicit illyricorũ gentẽ liburnos esse qui quia finitiua quæq; citis nauibus inuaderent ob. id a celeritate nonnullas romani naues liburnicas dixerunt. Graia classe: naues longæ ex diuersis locis acitæ legionibus pluribus stipatæ usque ad sexcẽtorũ numerũ Pompeiũ sequebantur: teste Appiano ex his centũ Romanis refertæ: quæ cæteras anteirent.

Tentauere prius suspenso uincere bello
Fœderibus: fieret captis si dulcior ipsa
Mortis uita mora: stabat deuota iuuentus
Damnata iam luce ferox: securaq; pugnæ
Promisso sibi fine manu: nullíq; tumultus
Excussere uiris mentes ad summa paratas
Innumeraſq; simul pauci terraq; mariq;
Sustinuere manus: tanta est fiducia mortis
Vtq; fatis bello uisum est fluxisse cruoris
Versus: ab hoste furor: prius dux ipe cariæ
Vulteius iugulo poscens: iam fata retecto.
Ecquis ait iuuenũ est: cuius sit dextra cruor
Digna meo: certaq; fide p uulnera nostra
Testetur se uelle mori: nec plura locuto
Viscera nõ unus iamdudum transigit ensis
Collaudat cũctos: sed eũ cui uulnera prima
Debebat, grato moriens intreficit ictu
Concurrunt alii: totumq; in partibus unis
Bellorum fecere nefas, sic semine cadmi

SVLPI. Suspenso uincere bello indutiis & pactionibus ut facerent deditionem. Mora mortis: tarditate inferendi sibi mortem dicitque hoc ex sua coniectura poeta. Si fieret dulcior: quia inuisa eis erat. Deuota: deputata & addita. Luce damnata. cũ moriendi proposito & uitæ infensa. Promisso sibi fine manu: cũ semet constituisset occidere. Tumultus: metus prælio rum. Excussere mentes paratas ad summa: remouere proposita prompta ad mortem. Manus: hostium cœtus. Terra. multi enim e scopulis & e rupe ipsos oppugnabant. Fiducia mortis: quam mors dabat. Vtq; satis: post certamen hostile in se ipsos tela uerterunt: Bello: prælio. Furor: ira & impetus pugnandi. Fata: mortem. Retecto aperto: nam armis antea tegebatur. Cuius sit dexta: qui me occidere audeat. Certa fide: nam si me percusserit dabit argumentum se quoq; mori uelle. Non unus: sed multi. Iamdudum: tunc tunc. Viscera: corpus. Grato: quia reddit pietatis officium. Debebat: quia ab eo ictus: ex fide erat repercussurus. Cõcurrunt: contra se ruunt. Totum nefas: omne scelus: quia cognatos fratres & filios & parentes cedebant.

Vnis partibus: in militibus Cæsarianis qui erant eiusdem partis. Sic semine. non aliter inquit mutuis se uulneribus conficere qui nati sunt ex draconis dentibus: quos seuit Cadmus ad thebas ut in tertio meth: scribit Ouidius Nec alter: terrigenæ ex orti ex dentibus perugilis Dracõis ab iasone satis auxiliãte medea.

OMNIBO. Tentare prius hostes: tentare uoluerunt: nunquit fœdere in deditionem uenire uellent sed non cogit quod optabãt. Suspẽso bello. idest intermisso hoc est factis induciis. Fieret captis: quia si interponeretur spacium interea inciperent uelle uiuere. Dulcior uita: cum ipsi sperarent uiuere posse: inciperent uelle uiuere: potius quam mori. Deuota. idest destinata mori. Damnata luce: contempta uita. Promisso sibi fine manu: idest promissa morte: quia omnes conspicauerunt conscisere sibi mortem. Tumultus: terrores. Excussere mentes: quia cirunuenti ab hostibus non mutarunt consilium. Ad summa: idest ad ultima: summum & ultimum inuicem cedunt. Innumeraſq; simul & aliquandiu tanta classe circunuenti uultei milites sua uirtute se sustinuere: adeo solet ipsa desperatione crescere uirtus mariq; quia littora plena erant hostibus & classis circundederat eos. Fiducia mortis: ideſt in morte tantum confidunt & est aclamatio. Versus ab hoste furor: cum iam satis cædium pro facultate sua fecisse uideret tunc uulteius imitauit socios ut iugulũ sibi aperirent: ut primus ipse adimpleret: q̃ superiore nocte constituerat: statim igit uno tempore multi uulteio uulnus intulerunt. & qui primũ lethale uulnus intulerat ut uicissim redderet q̃ acceperat ipsum interfecit: quo facto cæteri homines in mutuam cædem ruerunt. Fluxisse: pro emisisse cruoris uidelicet: q̃ iam multos ex hostibus occiderat. Furor: quo usi fuerant contra hostes in se ipsos conuerterunt.

Vlteius iugulo & uulteius qui primus cæteros adhortatus fuerat: ipse etiã impelere uoluit q̃ aliis persuaserat: nã aperto iugulo quis erit inquit qui mihi iugulũ aperiat: & statim cũ lethale uulnus accepisset: talionẽ reddidit ei a quo primũ uulneratus fuerat. Retecto: nudato. Dextra digna cruore. i. qui se dignũ facit: ut me interficiat. Testetur. i. testimonio significet se uelle mori eo ipso quod me interficiat. Nec plura locuto: uix hæc locutus fuerat cũ iam multi pectus uultei gladiis & telis confoderant. Non unus: sed complures. Collaudat: quod recte fecissent. Sed enim cui: cũ multi uulnus una uulteo ituliſſent: ei primo a quo uulneratus

fuerat mortē intulit. Grato:quia gratitudinē seruauit ut redderet quod acceperat. Debebat: debitor erat primi uulneris. Concurrunt:mortuo duce in mutuā mortē & cædē corruere omnes. Partibus unis: quia omnes erant concordes. Sic semine cadmi:duas similitudines ponit:quomodo inter se occisi sunt. nō aliter inquit quā terrigenæ qui nati sunt ex serpentinis dentibus satis a cadmo uel quā illi terrigenæ ex serpentinis dentibus nati: quos seminauit iason tunc cū aureū uellus comparauit. medea consulente & auctore. Nota quidē est fabula cadmi:qui fatigatus ī sorore quærenda Europa:oraculū Apollinis consuluit.ubi nā urbē conderet & auspicio bouis boetiā condidit: sed conditurus urbē primū de morte uoluit sacrificare lo ui. misit igit quosdā ex sociis aquatū quia serpente morti sacro sunt interfecti:quē postea cadmus interfecit ex cuius dentibus satis nati sunt homines armati qui se mutuis uulneribus interfecere. Dyrcæa:in argo thebano.

Fabula cadmi fratricidis horrui

De terrigenis thebanis vid. ī 55 versō fo.

Medea hypsea et Cethi filia

¶SVLPI. Dyrcea cohors. acies terrigenarū thebanorū. Emicuit: apparuit exorta est. Semine:dentibus. Durū omē:malū auguriū etheocli & polynici fratribus:qui ad illorū exemplū mutuis se ictibus cofecerunt. Phasidos: fluuii hoc ē regionis ī scythica. Dēte insomni:exdentibus draconis peruigilis. Missa: immissa & concitata ueneficiis medeæ quæ in eos id furoris immisiit: ne impetū in iasonē facerent. Tantos sulcos:quos iasō bobus igniuomis fecerat:ut in.vii.meth. scribit ouidius. Medea:cethæ hypsæq; filia. Inexpertis:de quibus ante nō fecerat periculū. Expauit: ne in iasonē irruerent. Iuuenes:opitergini. Pacti fata mutua: qui se uicissim occidere constituerant. Virtutis: fortitudinis quia semimortui alios occidebant. Pariter:uno eodēq; tempore. Nec quenquā: quisq; inquit quenquā saucius aliū interemit. Nec uulnus:nec expectabant ut ferirent sed sponte in gladios in ruebant.

Emicuit dyrcea cohors: cecidítq; suorum
Vulneribus. dírū thebanis fratribus omē.
Phasídos. & campís insomni dente creati
Terrígenæ missa magicís e cantibus ira
Cognato tātos. cōplerūt sanguine sulcos
Ipsaq; inexpertis qđ primū fecerit herbi
Expauit medea nefas. sic mutua pacti
Fata cadūt iuuenes. nímiūq; ī morte uiroꝝ
Mors uirtutis hét. parít sternūtq; cadūtq;
Vulnere lethali. nec quenq; dextra fefellít
Cū feríat moriēte. māu. nec ultus additis
Debet gladíis. percussū est pectore ferrū
Et iugulís præssere manus. cū sorte cruēta
Fratribus ín currunt fratres. natusq; parēti
Haud trepidāte tñ toto cū pōdere dextra
Exegere enses: pietas ferientibus una
Nec repetísse fuit. iam latis uíscera laxa
Semiāimes traxere foris multūq; cruoris
Infudere mari despectam cernere lucem
Victoresq; suos uultu spectare superbo
Et mortē sentíre iuuat. iam strage cruenta
Cōspicit cumulata ratis. bustísq; remittūt
Corpora uictores ducibus mirantíbus ulli
Esse ducem tanti. nullam maiore locuta est
Ore ratem totum díscurens fama per orbē

Adactis immissis intentis. Et iugulis præssere manus: iā per ferrū euntes iugulo uulnerantis manū tangebant. Incurrunt:interrimunt incurendo. Haud trepidante: audacter feriebant ea sola pietate utentes ut uno duntaxat ictu charissimū quēq; prosternerent.

Pondere:uiribus. Vna:sola & præcipua. Nō repetis se:nō iterasse ictus. Viscera laxa: intestina egressa. Foris:latis:per spacioſa tabulata ratis. Lucē despectā: aurā uitalē quā spreuerunt & oderunt. Victores:octauianos quanquā nō armis uicerant sed obsessis mortis causā præbuerant. Iā strage:peracta cede. hostis rate potius cadauera comburenda sepeliendaq; tradidit. Cōspicit:ab hoste. Ducibus:octauio & reliquis. Esse tanti:esse tantæ auctoritatis apud milites suos:adeoq; amori ab eis ut pro fide ei seruanda se milites interrimerent

Maiore ore: maiori laude est celebrata.

¶OMNIBO. Emicuit: scilicet de serpentinis dentibus. Omē dirū: quia omē fuit sceleris quod uenturū erat: ut etheocles & polynices thebani fratres singulari certamine dimicantes mutuā sibi cædē inferrent.

Phasidos: nota fabula: q̄ iason filius æsonis incitatus a patruo pelia colchon tetendit susceptur uellus aureū quod seruabatur ab insomni serpente: & opus erat ut occiso serpente illius dentes tauris ignē naribus afflantibus seminaret:& ex his nascerentur terrigenæ: cū quibus singulari certamine dimicandū erat: sed Medea Regis filia amore iasonis capta puluerē & medicamina dedit quibus sopitus est serpens: nunc hoc dicit quenadmodū se terrigenæ occiderūt ita Vulteius cū suis: Phasidos:ideſt colchi insulæ nā phasis flu. est colchorū. Insomni dente ideſt dente peruigilis serpentis. Cognato sanguine:quia fratres erant ex hisdē dētibus nati. Sulcos: ideſt planiciē & tantū æquor quatū capiebat ager in quo fati erant serpentini dentes. Expalluit ipsa medea quæ remedia iasō dederat nō sine timore fuit. Inexpertis herbis.quarū uim & proprietatē nondū antea experta fuerat. Nimiūq; in morte:potest esse sentētia generalis huic loco commoda uidelicet quia cū mors contemnit:nimiū uiriū habet. Nec quenquā: nō errabant inferrendo ictus.

Moriente manu:quanuis lethali uulneř confosi essent:tamē:nō errabat manus: quin aliū occideret. Nec debeť gladiis uulnus.i.nō præueniunť:sed præueniunt: quia gladii nō prius uulnerabant: q̄ ipsi in gladios incurrerent. Et iugulis manus eius qui uulnera inferebat tanta cupiditate moriebať: ut nō contenti iugulū confossū esse:ita præmebant:ut usq; ad capulū præmerent. Parentū:in parentē. Haud trepidante: q̄ fratres in fratres:& filii in parētes occurrerēt:quia uidebať repugnare naturæ:mirū q̄ māus cū percuteret pauore nō cōtremisceret. Exegere.i.pectus usq; ad alterā partē trāsfixere. Pietas erient: una hæc sola pietas fu

it inter eos ut uno uulnere se interficerent: ne multis uulneribus frustrarent. Foris latis: id est spaciosis tabularis: nã fori. orũ. dicunt tabulata nauiũ & pontes quibus naues utroq; latere circundatæ sunt: a ferendo quia ferant nautas. Despectã lucẽ: id est contemptã uitã. Victoresq; suos morientes: gaudebant q; uulnera sua hostes intuerent. Vultu spectare superbo: quia superbe aspiciebãt uictores suos: ut gauderent potius quã timerent. Et mortẽ sentire: id est uoluntatẽ capiebant ex sensu mortis. Bustis. id est rogis decorauerunt cæsos. Mirantibus: quia mirabant Octauius Libo & cæteri pompeiani q; inuenire potuissent milites qui tanti facerent ducẽ suũ. Nullã maiore: dicit nullã unquã fuisse nauẽ quæ totũ orbẽ terrarũ fama impleuerit post hanc. Ore. id est sermone. Nõ tamẽ ignauæ: hic latenter Lucanus inuehit in Populũ Romanũ qui turpiter crudelissimo Neroni seruiebat exemplũ opiterginorũ habens qui mori tã fortiter uoluerunt potius quam seruire:

Nõ tamen ignauæ, post hæc exẽpla uiroq;
Percipient gentes q̃ si non ardua uirtus
Seruitiũ fugisse manu: sed regna timentur
Ob ferrum & sæuis libertas uritur armis.
Ignoratq; datos ne quisquam seruiat enses
Mors utinã pauidos uitæ subducẽ nolles
Sed uirtus te sola daret. nõ segnior illo
Marte fuit qui tunc libycis exarsit in aruis
Nanq; rates audax lilybæo littore soluit

¶SVLPI. Nõ tamẽ: nõ intelligent inquit hoc exemplo populi qui tyranno seruiunt: ut aut se ipsos aut tyrannũ morituri conficiant. Totũq; hoc dicere ad concitandũ iuuentutẽ in neronẽ uidet. Ignaue: pusillanimes & imbelles. Virorũ: magnanimorũ opiterginorũ.

Nõ ardua: nõ difficillima. Seruitiũ: seruitutẽ. Manu morte manu facta. Regna. reges methonymia. Ob ferrũ: ob armatos & mortẽ quã ferro inferunt. Vritur: uexatur. Ignorat: nescit arma iuuenta fuisse ad arcendã seruitutẽ tuendãq; libertatẽ. Mors utinã: utinã pusillanimes mori nõ possent: & senio consumerentur: sed sola uirtute & egregio facinore mortẽ consequeremur.

Subducere uitæ. subtrahare e uita. Te: emphasim habet uidelicet ex qua felicitatẽ consequimur. Nõ segnior: in aphrica quoq; aduersis satis pugnauere cæsariani. Curio enim præmisso e sicilia Martio cũ nauibus & cũ exercitu eũ secutus flumẽ bagradã peruenit: ibiq; .C. ganiũ legatũ cũ legationibus reliquit: ipse cũ equitatu processit ad castra exploranda Corneliana. Cũq; pugnaret contra Varrũ qui aphricã senatus nomine obtinebat obrutus a iubæ copiis est occisus. Non segnior: supple mars. Illo: quod gestũ est in adriaco. Libycis aruis: in aphrica. Lilybæo siculo: lilybæus promontoriũ in sicilia occidentẽ uersus a lilybæa urbe dictus

¶OMNIBO. Tamẽ quanuis fortiter occiderint: tamẽ post hoc exemplũ romani nõ intelligent: q̃ sit facile effugere seruitutẽ. q. d. satius est mori q̃ seruitutẽ crudelissimi tyranni sustinere. Perficient .i. ueniet tempus q; obliuiscent gentes suæ libertatis: cũ hoc propositũ sit exemplũ gentibus ne uelint seruire. Sruitiũ, fu. ma. uel seipsos uel tyrãnũ potius interficiendo: Regna timẽt ob ferrũ: quia custodibus armatis & satellitibus securi incedunt tyranni. Ignoratq; datos: homines nesciunt quã ob causã enses sint dati hominibus nullã ob aliã causã in primis: quã ut se a seruitute liberent. Mors utinã pauidos: nunc imprecat hoc illis pro pœna contingat ut semper in timore mortis uiuant. Mors utinã: o utinã negares interficere eos qui nimiũ sunt cupidi uitæ. Subducere. i. remouere a uita. Pauidos. s. mortis. Sed uirtus te sola: ut illis solũ aliquẽ finẽ imponeres: qui cæteris uirtute præstant. nã mors est finis omniũ malorũ. Nõ segnior illo: transit ad aliã historiã ostendẽs quomodo curio pro partibus cæsaris bellũ gesserit aduersus Actiũ Varũ & iubã regẽ numidiæ in aphrica qui partibus pompeianis fauebant: dicit. n. nõ inferius fuisse bellũ hoc q; nunc mari gestũ est per Vulteiũ contra pom. q̃ bellũ q; gestũ est in aphrica per Curionẽ aduersus iubã. Nã cũ Actius Varrus in libya pro pom. exercitũ haberet: & iuba mauruſiorũ nunidarũ rex (ut inquit Appianus) Varro obsequerent. Curio a Cæ. ex sicilia missis duabus cũ legionibus in eos mouit. nauibus longis duodecim: oneratis uero plurimis stipatus: is cũ Vticã applicuisset breui quadã equestri pugna: nõnullos ex numidis equites in fugã uertit & exercitu adhuc i armis consistente imperatorẽ tamẽ se nominari uoluit: est. n. hæc appellatio prætoribus nõ mediocris apud milites auctoritatis: quasi ipsis testificantibus eundẽ imperatorio nomine haud indignũ fore hunc quippe honorẽ prætores iã pridẽ in maximis belli operibus sibi uendicauerant. nunc autẽ sub quo decẽ milia in bello concidissent: hac appellatione dignus habet: cũ autẽ Cæ. in iberia uictorẽ euasisse nunciatũ esset animo sublatus Curio: loco admodũ angusto iusta mare castra locat: pugna igit acriter incepta: unicus ex Curionis militibus cecidisse dicit: uarii ad sexcentos interiere: adueniẽte deinde iuba rumor falso sublatus est circa Bagradã flu. iubã nõ longe distantẽ retrouerti: finitimis eius regnũ inuadentibus. Saburã prætorẽ regis: cũ parua manu ab eo in ripa flu. destitutũ esse quo rumore confisus curio æstatis calore cuncta perurente: circa tertiã diei horã fortissimã exercitus sui partẽ in saburã mouit per iter arenosũ & aquis sterile prouectus: latex quippe hybernus calore solis adustus inaruerat: squalebant omnia circũ loca fluuius uero a sabura & rege assistente tenebat: sublata itaq; spe curio ad colles ob arbores retroceſlit suffocatione confectus. quẽ cũ adeo affectũ intuerẽt hostes flu. statim transiuere ad pugnã præparati. Curio uicissim e montibus descendit. imperite admodũ ac inscipiẽter acies in firmas agens demũ Numidarũ equitibus eũ circunuenientibus per aliquantulũ tẽporis Paulati retroceſlit & intra breue spaciũ telluris copias redegit: repulsus denuo confugit ad montes. Asinius polio clade iã multorũ imminente uticã cũ paucis exercitũ reducit: ne quia interi a uarro calamitas ob rumorẽ habitæ cladis insurgeret. Curio perculũ aggressus pugnansq; cũ omnibus qui una aderant interfectus est. ita ut ad polionẽ nẽo uticã tantæ cladis nuncius redire posset hũcigit finẽ: pugna apud bagradã fluuiũ gesta habuisse dicit: Curiõi caput abscis

ſũ ad iubã delatũ eſt: Nec ſegnior:hic mars. Nãq; rates audax: nũc incipit narrare(ut ſuperius dictũ) Cæſar curã rei frumẽtariæ agẽs curionẽ miſeratin ſiciliã:nũc ergo dicit q; profectus ex ſicilia in aphricã Curio uẽit ad eũ locũ:qui ut hiſtorici quidẽ referũt:aquilaria uocat:inde trãſportauit duas legiões:quas a Cæſare acceperat &.cl. equites biduo & tribus noctibus nauigatiõe cõſũptis ad eũ locũ peruenit:hic autẽ locus abeſt ab oppido culpea:quod ſiculi axtruxerũt: & aſpida primũ nõminauerũt: teſte Solino paſſuũ .xx.milia. ibi etiã eſt ſtatio nauibus aptiſſima:nã duobus promõtoriis utrinq; eminẽtibus cõtinet:adeo ſtationẽ hãc notã ideſt nobilẽ poeta dixit hic apud flu. Bagradã caſtra poſuit Curio: ſed bagrada flu: aphricæ iuxta oppidũ Vticã labit:& huic fluuio bagradæ uicina etiã meatus eſt caſtra Atilius regulus:quo tẽpore magna clade militiũ ſerpẽtẽ illũ lõgitudine & magnitudine inſignẽ in hoc ipſo fluuio interemit pedũ uidelicet eſſe tum & uiginti:ut refert Gelius. Audax:Lucanus & Virg.nũquã audacẽ appellãt quẽq; cui deinde nõ ſit ſẽper aduerſa fortuna ſecuta ut Turnus audax:ſic etiã ſupra:audax uẽali cõitatus Curio lingua. Lilybæo:ideſt ſicula tellure:nã Lilybæus mõs eſt ſiciliæ quæ trinacria appellat ideſt triũ promõtoriũ inſula.quæ ſũt lilybæus Pachinus & Pelorus.

Trinacria Sicilia

¶SVLPI. Nec forti.lẽi nõ uehemẽti. Inter ſẽirutas locũ in quo Curio peruẽit deſcribit appellat autẽ aquilaria abeſtq; a Culpeis paſſuũ.xxii. milia habet nõ incõmodã æſtate ſtationẽ & duobus emnẽtibus promõtoriis cõtinet. Culpeã:urbẽ littoralẽ in promõtorio mercurii. Notæ. fama cognitæ. Cão ſpũoſo;;pter flumi nis ingreſſũ. Bagrada: fluuius nõ lõge ab utica & caſtris corneliãis iuxta quẽ.M.Attilii: milites ſerpẽtẽ.C. &.xx.pedũ lõgitudine occiderũt. Agit ſe: fluit ocioſe.

Culpea oppidũ Bragrada ꝓ

Curio;nec forti ueli aquilone recepto
Inter ſẽirutas magnæ carthartaginiſ arces
Et culpeam tenuit. ſtationis littora noſtæ;
Prĩaq; caſtra locat cano ꝓcul æquore.q̃ ſe;
Bagrada lentus agit ſiccæ ſulcator harenæ
Inde petit tumulos.exeſaſq; undiq; rupes
Anthæi quæ regna uocat ñ uana uetuſtas
Nominis antiquí cupientẽ noſcere cauſas
Cognita ꝑ multoſ docuit rudiſ icola patreſ
Nõdũ poſt genitos tellus effœta gigãtes
Terribilẽ libycis partũ concepit i antris.
Nõ tam iuſta fuit terratum gloria typhon
Aut tyti? briareuſq; ferox. cœloq; pepcit.
Q d' nõ phlegræis antheũ ſuſtulit aruis.

Inde illinc in caſtra Corneliana ſe cõtulit. Anthæi quæ:regna anthæi in mauritãia eſſe nõ lõge ab hortis heſperidũ Pli.ſcribit.ſic & reliqui. Lucãus nõ idẽ ſẽtire uidet, Tumulos:ſiue colles ſiue ſepulchrũ anthæi intelligit in quo auctore Strabõe inuẽta eſt a Sertorio tibia ſexaginta cubitis lõga. Exeſas: præruptas & arroſas.

Regna anthei no longe ab hortis heſperidũ

Cupiẽtẽ:me ſiue aliquẽ. Cauſas nominis: cur appellent regna anthæi. Incola rudis. ruſticus habitator.

Cognita: ea quæ cognouit & audiuit a partibus auis & proauis. Nõdũ effœta:nõdũ pẽitus uacuata partu.

Cõcepit: ex ſeipſa. Partũ terribilẽ: fœtũ tremẽdũ.

Nõ tã iuſta fuit:nõ tã potuit gloriari terra thyphõe tytio & bryareo q̃ anthæo quãtũ fortior fuit & maior. Iuſta uera legit & uaſta. Typhõ:qui & typhæus dicit titãis & terræ filius arma cõtra ſuperos tulit.Sed tãdẽ fulminato trinacria ſuper impoſita eſt lege in quinto meth. Virg. tamẽ inquit inarime iouis imperiis impoſita typhæo. Tytius:iouis & hellarꝭ filius quẽ iuppiter abdidit cũ irã iunõis metueret: & hinc dictus eſt terræ omni parẽtis alũnus.is cũ diãæ uim cõaret ſagittis appollinis cõfixus eſt. Tibullus porrectuſq; nouẽ tytus per iugera terræ Aſſiduas atro ſãguine paſcit aues.Briareus titãis & terræ filius fuit & cẽtũgẽinus. Percit cœlo:fuit cauſa ſeruãdi cœli. Suſtulit:produxit. Phlegræis:theſſalicis: ubi gigãtes cõtra deos cõgeſtis mõtibus:inſurrexerũt. Phlegra macedõiæ oppidũ in thermico ſinu ut inquit Pli.eſt & in cãpania locus iuxta puteolos in quo gigãtes alii fulminati ſunt. Hoc quoq;:terra:etiã hoc dono auxit uires filii.

Phlegra oppidũ

¶OMNIBO. Aquilone recepto:quia biduo & tribus noctibus nauigatione conſumptis ad eũ locũ peruenit qui aquilaria appellat:& ut ex cõmentariis Cæſaris ferũt:ex quatuor legionibus:quia copias Acti Varri deſpiciebat qui prouinciã illã a ſenatu Populoq; Romano tenebat aut pro Pompeio exercitũ habebat:duas tantummodo Curio aſportauit. Semirutas chartaginis arcis:quia euerſa fuit a Scipione aphricano inferiore. Notæ.ideſt nobilis quia habet hic locus ſtationẽ æſtate accommodatã: nã duobus promontoriis eminentibus claudit. Cano æquore: ſpumoſo mari. Lentus bagrada. ideſt tardus deſcenſu. Siccæ arenæ: quia libya quæ eſt pars aphricæ penuria aquæ laborat. Inde poſt: hæc ſecunda nocte poſuit caſtra apud rupes ubi fama eſt anthæũ habitaſſe cauernas. Anthæi regna:ut refert Solinus Colonia in eodẽ tractu Libyæ conſtituta eſt:ubi anthei qui implicandis explicandiſq; nexibus humi melius ſciens uelut: genitus matre terra ibidẽ ab Hercule uictus eſt. Strabo libro ultimo dicit:gabinũ Romanorũ ſcipionẽ litteris mãdaſſe apud lingẽ anthæi ſepulturã eſſe:& Tibiã cubitorũ.lx.quã a Serterio nudatã ait: ac rurſũ terræ demandatã. Rudis incola ideſt agreſtis. Antiqui no. ideſt nobilis cur uocarent anthæi regna. Patres:quia per ſucceſſionẽ ãtiquarũ fama perpetuo manſerat:nã apud ueteres hiſtoriæ hoc genus:ut maiores natuanteacta poſteris indicarent: Virg.atq; equidẽ memini fama eſt obſcurior annis Aruncos ita ferre ſenes. Nondum poſt genitos: nunc ponit narationẽ incolæ qui exponebat Curioni quare ea loca anthæi regna appellata fuiſſent.

Aquilaria promontorium Sim. Strabo

Libya ꝓ aſſeris

Tellus enim gigantes illos cum genuiſſet ut ceum. Enceladum: qui auſi ſunt reſcindere cœlum & Briareum:qui centi manus bellum ſuſcipit aduerſus eos:non effeta fuit quin alios generaret Gigantes. Effœta:id eſt exauſta: primo gigantes genuit. qui in louem gigantomachiam fecere. Terribilem: & hanc tantarum uirium genuit anthæum Tellus: ut ſi illũ ante gigantes genuiſſet in maximo periculo fuerit regnum iouis:unde peperciſſe uidetur diis quod illum ſero genuerit terra. Nec tam iuſta fuit:quam typhon

magnæ gloriæ fuerit terræ, ppter talẽ partũ: unus ex gigantib⁹ qui arma cõtra Iouẽ sumpserat. Typhonis: gigantis cubile positũ accolæ credunt in antro illo Ciliciæ famosissimo q̃ latis primũ patet faucib⁹: posmodũ in processu pangustias obscuratʒ auctore Solino. Tytus: gigas qui ausus fuit latonã de stupro interpellare: unde Apollinis & dianæ sagittis occisus est tantæ magnitudinis fuit ut per terrã extensus nouẽ iugera terræ occuparet & detrusus est ad inferos hac pœna: ut corrosis a uulture uisceribus semper renascant. Vezũ Tityus (ut refert Strabo) uir uiolentus ac flagitiosus tyrannus panopeæ interemptus est ab Apolline: cũ delphos adiret per uiã qua tunc athenienses populus pythaidẽ supplicationẽ: cũ pompa præmittebat. Briareus: gigas centimanus: qui ausus est prodere cœlũ. Quod nõ: ph. in hoc miserato cœlũ terra q̃ nõ hunc ante alios peperit. In aruis phlegræis: idest in gigantomachia quæ gesta est in ualle phlegræa. Auctore strabone quinto libro in phlegra agro Campaniæ uicino: antequã oppidũ fieret rumor est in militia mundi dimicatũ cũ gigantibus: & prosequit Solinus quanuis probationibus impia indicia diuinæ expeditionis in hoc sæculo perseuerauerunt: illic si quando ut accidit nimbis torentes excitant: & aucta aquarũ pondera ruptis obicibus ualentius se in campos ruunt eluuione ossa referunt regi: quæ nõ sunt ex corporibus humanis: sed modo grandiori: quæ ob enormẽ exercitus monstrosi magnitudine iactitant extitisse: idq̃ adiuuat argumento saxorũ immanium: quibus oppugnatũ cœlũ credunt. gigantomachia

Hoc quoq̃ tã uastas cumulauit mũere uires
Terra suos fœtus qd' quũ tetigere parentẽ
Iã defata uigent renouato robore mẽbra.
Hec illi spelunca domus latuisse sub alta
Rupe ferut, epulas raptos habuisse leões
Ad somnos nõ terga feræ præbere cubile
Assuerũt, nõ silua torũ, uiresq̃ resummit
In nuda tellure iaceas, periere coloni
Aruorũ libyes, peũt quos appulit æquor.
Auxilioq̃ diu uirtus non usa cadendi
Terræ spernit opes. iuictus robore cũctis
Quanuis staret erat tandẽ uulgata cruẽti
Fama mali. terras mõstris æquorq̃ leuãtẽ
Magnanimũ alcidẽ libycas exciuit in oras
Ille cleonei proiecit terga leonis
Anthæus libyci perfudit membra liquore
Hospes olympiacæ seruato more palestræ
Ille parũ fidens pedibus contingere matrẽ
Auxiliũ membris calidas infundit arenas:
Cõseruere manus & multo brachia nexu.
Colla diu grauibus frustra tentata lacertis

¶ SVLPI. Munere: beneficio. Defacta: debilitata. Parentẽ. terrã. Vigent: uires resumit tacta enim terra fortior euadebat. Hæc: in qua natus est. Illi: anthæo. Epulas raptos: uixisse ex leonũ carne quæ uires auget quaq̃ achilles nutritus est. Ad somnos: nõ dormiebat supra pelles & coria ferarũ nec supra frondes & tabulas. Nuda: absq̃ strato & herbis. Periere: occidebat pastores agricolas hospites nautas. Virtus: fortitudo ipsius: Auxilio cadendi: quo enim frequentius cadebat eo fortior resurgebat. Terræ opes: auxiliũ terræ. Staret: nõ se prosterneret. Mali cruenti: monstri crudelis. Exciuit. ex græcia concitauit. Alcidẽ: herculẽ sic dictũ siue ab alceo auo q̃ improbat Seruius siue ab alcis q̃ est fortitudo Leuantẽ monstris immanibus: libertatẽ noxiis animalibus. Ille: certamẽ describit herculis & anthæi. Proiecit terga: exuit & abiecit pellẽ. Cleonei: archadici & nemæi. Cleone archadiæ oppidũ est in Nemea regiuncula. Perfudit membra: hercules inquit more græco se oleo unxit. Statius Postquã oleo gauisa cutis petit æquor uterq̃ Procursu mediũ: atq̃ hausta uestit arena. Tunc medios artus alterno puluere siccant. Liquore: oleo. Palestræ olympiace: luctæ quæ sit apud olympii templũ iouis in ælide. Palestra dicta siue a paleo q̃ est luctor siue a pale dea. Statius Ante alios placet uncta pales. ille: anthæus. Matrẽ: terrã. Conseruere manus: corripuere se. Nexu: implicatione. Colla diu: Tentarunt mutuo colla apprehendere sed nõ poterant quia firmiter contrahebant hinc Statius ait: Collaq̃ demersere humeris. Palestra

¶ OMNIBO. Hoc tã uastas: ad cætera quæ alii gigãtes habuere hoc mũus addidit terra anthæo q̃ quotiẽs uiribus defatigatus esset cãdes a terra uires resumebat: & recẽtior ad pugnã fiebat. Cumulauit: amplificauit. Sui fœtus: anthæi. Vigẽt: recreãt reficiũt. Ferũt. s. maiores nostri. Ad sõnos: nec sibi cubile sternebat: sed in nuda tellure iacẽs seipso fortior reddebat. Terga. pro tergora. i. pelles: quia nõ utebat stratis pellibus. Nõ sylua torũ: nõ frõdibus stratis iacebat. Periere colõi: & dũ uenere terrestria & maritima uastabãt uiolẽtia anthæi: Auxilioq̃ diu: & tãtæ uirtutis erat ut dũ certamẽ ipsi fuit cũ cæteris: nõ opus fuit cadere ut uires a terra reassumeret: sed cũ hercules uẽisset. opus fuit ut uires a terra acciperet. Tãdẽ uulgata tãdẽ puẽit ad aures herculis mõstrũ hoc anthæi: & sicut aliis malis terrã liberauerat ita & hoc mõstro liberare uoluit. Terrã mõstris æquorq̃ leuãtẽ nã occidit Cacũ aprũ Nemæũ Leonẽ. hydrã i lerna palude. Aequos. i. stymphalidas aues i æquore occidit q̃ infestabãt nauigãtes. Stymphalides aues dictæ sũt a stymphalide Arcadiæ palude ẽs ab hercule sagittis & tympãi fugatas poetæ finxerũt. Stymphalide

Ille cleõæi: nũc dicit cũ hercules uẽisset quo pacto uterq̃ hic anthæus hic hercules ppauerũt ad singulare certamẽ: noluit hercules clauã: nec ille gladio pugnare: sed rẽ lucta iter se agere placuit & tãq̃ luctatores iter se certaret. & ppare uter utrũ psterneret. Cleõæi leõis: iter cleõas & phliũtẽ surgit sylua (ut refert Strabo) i q̃ argiui sacra celebrãt cõsueuerũ Nemæa: ibi quoq̃ q̃ de Nemæo leõe gesta: fabulis pdita sũt: distãt Cleõæ ab argo stad. cẽtũ & uigiti a corintho uero stad. octogita sũt ãt Cleõæ mediocri oppidũ i uia sitũ q̃ ex argo corinthũ ducit. Anthe⁹ li. qa sicut hercules occiderat nemeæ leonẽ ita anthæ⁹ libycũ occidit & pellẽ deferebat. Hospes h. er. q pegrin⁹ erat. Liquor. i. oleo. De mor pa. ad siitu dinẽ olympici certaminis Cleon

quod primum ipsum hercules instituerat in honorem ataui materni pelopis: intermissum autem auctore Solino iphitus filius eius instaurauit post excidiũ Troiæ anno quadrigentesimo octauo. Ille parũ anthæus non ratis tutus tangere terram pedibus: totum corpus insperſit harenis: ut uires a matre sumeret. Conseruere, proprie est luctatorum qui manus manibus conserunt. Et brachia nexu, scilicet conseruere. Colla diu: quia etiã lacertis capere colla tentabant ut alter alterum prosterneret. Frustra: quia nihil efficere poterant. Caput immotum: scilicet tenebant: sed fronte & pedibus certabant.

¶SVLPI. Tenetur: ab utroq;. Miratur: uel ipsi inter se uel spectatores. Exhausit: defatigauit anthæum.

Immotumq; caput fixa cum fronte tenetur
Mirantq; habuisse parẽ. nec uiribus uti
Alcides primo uoluit certamine totis
Exhausitq; uirũ. quod creber anhelitus illi
Prodidit. & fesso gelidus de corpore sudor
Tũc ceruix lassata quati, tũc pectore pectus
Vrgeri. tunc obliqua percussa labare
Crura manu. iam terga uiri cedentia uictor
Alligat: & mediũ compressis ilibus arctat
Inguinaq; insertis pedibꝰ distẽdit & omnẽ
Explicuit per mẽbra uirũ. rapit arida tellus
Sudorem. calido complent sanguine uenæ
Intumuere tori. totoq; induruit artus
Herculeoq; nouo laxauit corpore odos
Constitit alcides stupefactus robore tãto
Nec sic inachiis quãuis rudis esset in undis
Defectam timuit reparatis anguibꝰ hydrã
Conflixere pares telluris uiribus ille
Ille suis. nunquam sæuæ sperare nouercæ
Plꝰ licuit: uidet exhaustos sudoribꝰ artus
Cceruicemq; uiri siccam q̃ ferret olympũ

Quod prodidit: quã rẽ manifestauit. Ceruix lassata quati: collũ debilitatũ agitabatur. Vrgeri: urgebatur quia se constringebant. Manu obliqua: solent luctatores ita cruribus manũ inserere ut aduersariũ loco moueant & stringant. Labare: lababant. Victos: hercules.

Alligat terga: complectitur & astringit. Compressis: suis enim ilibus quæ sunt iuxta femur illius ilia comprimebat: ut pectus pectore: Distindit inguina: extendit femur aperiendo coxas. Insertis: immissis inter crura: Explicuit, dissoluit dilatauit in terrã. Arida: arenosa. Rapit, atrahit & inhærret ei. Sudorẽ: anthæi. Complentur: replentur nouo sanguine nouisq; uiribus. Tori: musculi & carnis tu&ores in cruribus & brachiis in quibus fortitudo inest. Intumuere: repleti sunt. Induruit: durus euasit per totos artus. Laxauit: lentauit dissoluit. Nodos: compressũ. Nouo corpore: nouis uiribus corporis. Constitit: firmus stetit. Nec sic inachiis: nec adeo timuit quũ in hydrã serpentẽ quæ latinæ dicit ex certa apud lernã argiuorũ paludẽ certauit cui: cũ amputaret unũ caput duo ut diodorus scribit renascebantur habebat enim centũ. Defectã: truncũ. Anguibus: capitibus. Rudis: nouus & inexpertus quia post angues in cunis elisos hydrã primũ conficere iussus est ab Euristeo iã adolescens. Inachiis: argiuis ab inacho flauio & rege. Ille. anthæus. Ille: hercules. Nouerce. iunoni quæ mortẽ eius optabat. Exhaustos: uacuos & debilitatos. Ferret olympum: laturus esset cœlũ: Nã cũ atlas gigas defessus esset altero cœlũ humero sustinere: mutareq; uellet alterũ: herculẽ oneri succedere interim iussit.

¶OMNIBO. Immotũ: neruis extensis. Fronte. quia frontẽ fronti opponebant. Miranturq; habuisse parẽ: & Hercules mirabatur sibi parẽ Anthæũ esse: & anthæus herculẽ. Nec uiribus: nunc dicit qua arte hercules iactatus fuerit cũ Anthæo. nã primo aliquandiu sustulit ut fatigaret eũ: & lassũ facilius uinceret. Nec uoluit cer. noluit hercules primo effundere totas uires: sed sensim illũ tenere sublimẽ: & illũ ad lassitudinẽ deducere tentauit. Exhausit: euacuauit uiribus ex eo cognouit hercules quod ille crebro anhelitu fatebatur lassitudinẽ. Tunc ceruix: alia signa subiungit primo immotũ caput dixit tenuisse nunc dicit magis magisq; quati ac nutare nunc destorsum nunc sinistrorsum. Quati: pro quatiebatur. Pectore pectus: iã lacertis nõ poterat a corpore suo reiicere Anthæus herculẽ nã hercules comprehensũ illũ pectori suo astrinxit.

Vrgeri pro urgebatur. Labare. ideſt cadebant. Obliqua manu: nã habent luctatores artẽ quandã & manuũ & pedũ: ut facile aduersariũ peruertere possint. Iã terga: iã ita inhærebat hercules Anthæo ut ipsũ mãibus comprehensũ constringeret. Mediũ: quia qua ilia sunt medius comprehensus erat. Pedibus distendit: cũ pedes pedibus inseruisse peruertit illũ & præcipitẽ dedit humi. Per membra uirũ: tã longus latusq; erat quod membris occupauit terrã. Rapit arida telus: sed simulatq; tetigit terrã refectus est: & recens ad pugnã rediit acrior. Venæ: anthæi. Intuere: resumptis a matre uiribus inflati sunt. Toros: pulpas appellat. Induruit: ideſt durior factus est. Nouo: ideſt corroborato. Constitit: admiratus est hercules: nã quẽ iã uicisse putabat nunc ita restitutum uideat quasi nunc primũ luctari inciperet. Non sic: dicit magis timuisse in hoc certamine nunc herculem: q̃ in certamine hydræ & aliorum monstrorum: quibus cum certaret constat in periculũ atq; discrimen incurrisse. Rudis: quia quam primũ adultus esse cœperat hercules: nullum ante monstrum uidit præter angues: primum monstrum fuit hydra lernea: & quãuis nouus esset certator tamen non tanto timore perculsus est. Inachiis aruis: ideſt lerneæ paludis ubi hydra habitabat. Lerna argiui & Mycenei agri palus est: in qua (ut ostendit Strabo) hydram constitisse scriptores tradunt. in illa cum sint purgamina: prouerbium quoddam uulgo manauit: Lerna malorum: & Lerna fluuius est eodem quo pagus nomine præterfluit Temenium: in quo humatus est Temenus. Inachus flu: qui (ut ibidem docet Strabo) argiuam percurrit terram. Rudis: nouus bellator. Anguibus: qui cæso uno capite tria subcrescebant. Suis: naturalibus. Nunquã sperare: & iuno quæ illũ prodere uolebat nunq̃ sperauit posse herculẽ perire

nisi hoc certamine Anthæi Olympus: cũ ad atlãtẽ ueniſſet Hercules Atlas autẽ ſtellas quaſdã labentes. cũ uidiſſet orauit Herculẽ ut humeros ſuos tantiſper ſubiiciceret polo antarſtico: dũ ille labentes ſtellas firmaret quod Hercules fecit: Atlas teſte Solino mons ẽ Libyæ e media arenarũ conſurgens uaſtitate: & eductus in uicina lunaris circuli ultra nubila caput condit: lucet nocturnis ignibus audiuntur & cantus tibiarũ & tinnitus cymbalorũ per orã maritimã. Apex Perſeo & herculi peruius: inacceſſus cæteris ita fidẽ ararũ inſcriptio palam fecit.

Atlas mons

Vtq; iterum feſſis iniecit brachia membris
Non expectatis anthæus uiribus hoſtis
Spõte cadit: maiorq; accepto robore ſurgit
Quiſquis ineſt terris i feſſos ſpiritus artus
Eggeritur. telluſq; uiro luctante laborat
Vt tãdem auxilium tactæ prodeſſe parẽtis
Alcides ſenſit. ſtandũ eſt tibi dixit. & ultra
Non credere ſolo. ſterniq; uetabere terra:
Hærebis præſſis intra mea pectora mẽbris
Huc anthæe cades. ſic fatus ſuſtulit alte
Nitentẽ in terras iuuenẽ. mor ienis in art⁹
Non potuit nati tellus ſubmittere uires.
Alcides medium tenuit iam pectora pigro
Stricta gelu. terriſq; diu nõ credidit hoſtẽ
Hinc æui ueteris cuſtos famoſa uetuſtas
Miratrixq; ſui ſignauit nomine terras.
Sed maiora dedit cognomia collibus iſtis
Pœnũ qui latiis reuocauit ab arcibus hoſtẽ
Scipio: nam ſedes libyca tellure potito
Hæc fuit. en ueteris cernis ueſtigia uallí.
Romana hos primũ tenuit uictoria cãpos
Curio lætatus tanquam fortuna locorum
Bella gerat. ſeruetq; ducũ ſibi fata priorũ
Felici non fauſta loco tentoria ponens
Indulſit caſtris. & collibus abſtulit omen

¶ SVLPI. Membris: anthæi. Sponte cadit: ut plus uiriũ a terra accipiat. Maior: fortior: Quiſquis ineſt: uiris omnis terrena mittit infeſſũ. Anthæũ. Spũs: uis Eggerit: mittit. Laborat: ad ſuggerendas. Parentis: terræ. Standũ eſt tibi: ſtes oportet. Nũ credere ſolo: nõ committeris terræ nõ cades ulteriuſ. Hærebis: ſuſtineberis ſupra pectus meũ. Huc: ſupra pectus moriere. Suſtulit: ſubleuauit. Nitentẽ: in terras conantẽ cadere. Nati: anthæi. Stricta: gelu: correpta frigoſ mortifero congelato iã ſanguine. Hinc æui: hæc eſt inquit ratio quia hic appellat regia anthæi certamẽq; cũ hercule Famoſa: cuſtos plena fama & cuſtodiens antiquas hiſtorias. Laudatrixq; rerũ ſuarũ famoſus enim & in bonã & in malã partẽ accipit. Sed maiora: quare hic idẽ locus caſtra corneliana appellet ratio reddit. Iſtis collibus: eſt enim iugũ directũ eminens in mare utraq; ex parte præruptũ atq; aſperũ ſed tamẽ paulo leniore faſtigio ad eã partẽ quæ ad uticã uergit a qua abeſt directo itinere paulo amplius paſſus mille ut Cæſar ait. Maiora: eſt enim celebrius hoc nomẽ. Qui reuocauit hoſtẽ pœnũ: Cũ annibal iã quatuordecim annos intra italiã ſeuiret. Scipio Aphricanus magnis cũ copiis ad carthaginẽ oppugnandã ſe contulit: quia quidẽ re a ſuis hannibal reuocatus coactus eſt ex italia diſcedere. Pœnũ hoſtẽ hannibalem aphricanũ. Arcibus: urbibus. Potito: ſcipioni qui iã tenebat libya. En: uerba ſunt incolæ qui fabulã docuit. Victoria romana: rõani primũ uictores fuere in his campis. Curio lætatus: auſpicio fœlicitateq; loci Curio ductus illic caſtra conſtituit. Fortuna locorũ: fors loci. Ducũ: ſcipionũ maioris & minoris. Tranquillus: in Cæſare ait ad eludendas autẽ uaticinationes quibus felix & inuictũ in ea prouincia fataliter ſcipionũ nomẽ ferebat deſpectiſſimũ quendã ex Corneliorũ genere cui ad opprobriũ uitæ ſoluti oni cognomẽ erat in caſtris ſecũ habuit. Tentoria: linthea militũ caſas. Nõ fauſta: infelicia fauſtus enim dicit is cui feret. Felix: uero tã qui dat quã qui accipit felicitatẽ. Statius lib. quarto. Inachii proles infauſta lygurgi. Indulſit: operã dedit caſtrametatus eſt. Abſtulit omen: felicitatis uictoriæq; deleuit auſpiciũ quia uictus fuit.

¶ OMNIBO. Vtq; iterũ: ſed poſtquã Hercules iratus iterũ lacertis mediũ cõplectebat. Anthæus: uero expectauit quoad complexus eſſet: & ſponte ſua cecidit ut uires reſumeret. Quiſquis ieſt: & tellus cũ uideret in magno diſcrimine poſſitũ eſſe filiũ ſuũ: ipſa quoq; filio omnes uires miniſtrabat. Spiritus: fortitudo. Laborat: ſcilicet tellus ſuggerendo filio uires. Vt tandẽ: poſtquã hoc intelligit Hercules: ſtabis inquit o anthæe: nõ cades: quia nõ patiar ut iacens reficiaris a terra hæc ubi dixit mediũ cõplexus anthæũ pectori ſuo aſtrinxit: & eo uſq; tenuit: quo illũ animã efflare coegit: & exanimatũ cadere permiſit. Credere: nõ commiteris terræ. Senſit cognouit crebro caſu id quod erat. Pigro gelu: quod homines pigros facit: quia anima excedente corpus contrahitur & torpeſcit. Hinc æui ueteris: nunc ſuæ narrationis concludit effectũ ut ex his quæ ſupra dicta ſunt id inferat quod Curio audire cupiebat hac de cauſa qa ibi anthæus habitabit: & ab Hercule tandem ſuperatus eſt: hæc loca anthæi uocata ſunt: ſed nomen inſignius hiſdẽ locis Scipio africanus dedit: qui primus Populo Romano carthaginẽ tributariam fecit: qui Hanibalem tandem ex italia excedere coegit. Hinc: ab anthæo. Aeui ueteris cuſtos famoſa uetuſtas: nã uetera monumenta rerum geſtarum cuſtodiunt ea quæ ab initio facta fuerunt. Veteris niſi: enim fama eſſet: omnia antiqua iam pridẽ periſſent Miratrixq; ſui: quia cũ uetera audimus: quæ per famã ad aures noſtras peruenerunt: nõ ſine admiratione accepimus. Sed maiora: magnũ quidẽ nomẽ eſt qanthæi regna uocitentur: ſed multo maius fuit: hoc q; Scipionis. Aphricani Cornelia caſtra ad hanc uſq; ætatẽ appellentur. Cognomina: ſcilicet Cornelia caſtra. Reuocauit: bene reuocauit nã ſicut in iſtoria eſt hãnibal per decẽniũ in italia mãſit quã multis cladibus ac populatiõibus uaſtauit: tãdẽ Scipio aphricãus: cũ prouinciã aphricã accepiſſet a ſẽatu poq; ro. traiecit ineã

prouinciã ipsã tãdẽ urbẽ carthaginẽ inuasit & ad eã redegit inopiã: ut necessario in aphricã reuocatus ex ita-
lia hãnibal redierit. Reuocauit: hoc est eã fuit ut reuocaret nã carthaginẽses illũ cẽsuerũt reuocãdũ: q̃do se
aliter a scipiõe defẽdere nõ possẽt. Sedes fuit. s. scipiõi: qui postquã traiecit in aphricã: his primũ locis castra
mẽtatus est. En ueteres: nã adhuc fossæ erãt quibus castra circũdata fuerãt. Rõana hos: hæc loca fuerũt:
ubi primũ ro. carthaginẽses uicerũt. Curio lætatus: hæc ubi dixit incola gauisus est curio q̃si uictoriæ omẽ
concepisset: q̃ in ipso loco castra ppneret: ubi scipio carthaginẽsiũ uictor aliquãdo castrãetatus erat: For-
tũa: ostẽdit stulticiã sui animi curio: quasi felicitas locorũ esset quæ bello cõduceret: nõ uirtus militũ. Ducũ
priorũ: scipionis qui ibi uictor fuit. Felci nõ fausta loco quãuis locus ille felix fuisset scipiõi: tamẽ ipse in
felicitatẽ cõsecutus est. Nõ fausta: uno uerbo totius rei exitũ declarauit. Indursit: castrãetatus est ibi. Ab
stulit omẽ: nã ubi scipio uicerat: ipse uict⁹ẽ: ut refert suetõius ĩ uita cæ. felix ẽ iuictũ ĩ aphrica fataliter scipio
nũ nomẽ ferebat quo fuit ut cũ cæ. sci. & iubã pseq̃ret despectissimũ quẽdã ex corneliorũ genere secũ ĩ castris
habuerit ad eludẽdas uaticinatiões. Omẽ: felicitatis.

¶ SVLPI. Nõ æquis: nã copias uari despiciẽs Curio duas legiões ex quattuor quas a cæsare acceperat & cẽ-
tũ quinquaginta equites trãsportauerat. Omnis rõa-
nis: quæ omnis pars aphricæ quæ uicta parebat ro. im-
perio. uari. P. acii uari qui olim illic prætor fuerat: sed
auximo profugiẽs aphricã sua spõte uacuã occupaue-
rat duasq̃ legiões coegerat: ut Cæsar in primo bellorũ
ciuiliũ tradit. Robore: militibus. Regis lybicæ gẽtis:
regis mauritãiæ. Extrẽa: extrẽo occidẽte meridieq̃ ad
uecta. Suũ: qui ipsis præerat. Fusior: amplior. Atlas:
mõs a mauritãia in ethiopiã usq̃ porrectus. Gadibus:
insulæ in mari atlantico. Q ua sũt lõgissima: qua extẽ
dũtur in lõgũ. Ab occiduo cardine & medio: a regiõe
occidẽtis & meridie. Hammõ: tẽplũ iouis arẽosi qui
apud garamãtes in formã arietis colitur: de aqua eius
hæc inquit ouidius Medio tua corniger hãmon Vnda
die gelida est ortuq̃ obituq̃ calescit. Cõfinis syrtibus
uicinis locis uadosis ĩ fine aphricæ ægyptũ uersus. At
qua: sed latitudo inquit regni hinc & illinc tãgit oceanũ

Sollicitatq̃ feros nõ æquis uiribus hostes.
Omnis romãis quæ cesserat aphrica signis
Tunc uari sub iure fuit, qui robore quanq̃
Confisus latio. regis tamen undiq̃ uires
Exciuit libycæ gentis, extremaq̃ mundi
Signa suum comitata iubã. non fusior ulli
Terra fuit dño, qua sunt longissima regna
Cardine ab occiduo uicinus gadibus atlas
Terminat & medio cõfinis syrtibus hãmõ
At qua lata iacet uasti plaga feruida regni
Distinet oceanum, zonæq̃ exusta calentis
Sufficiũt spacio populi tot castra sequunt
Autololes numidæq̃ uagi. sẽperq̃ paratus
Inculto getulus equo. tunc concolor indo

Plaga feruida: regio calida. Regni: iubæ. Iacet lata: extẽdit in latitudinẽ. Distinet: hinc & inde tenet &
exporrit sub torri zõa. Exusta: loca ipsa iubæ: Salustius: deinde loca exusta solis ardoribus: Sufficiũt spa-
tio: extẽdũt in spatiũ & implẽt eã. Zõæ calẽtis: torridæ sub qua sũt iubæ regna. Tot castra: quasi dicat nu-
merosa. Autololes: populi ualidissimi tingãiæ prouinciæ gẽs getula per quã iter ad mõtẽ atlãtẽ ut pli. tra-
dit. Nũidæ: qui & nõadus appellati a mutãdis papiliõibus ut pli. ait. Getulus: gẽs æthiopiã uersus habet
terras ab oriẽte mõtosas ubi elephãtes nascunt. Inculto: nõ strato.

¶ OMNIBO. Nõ æquis uiribus: quia inferior erat. Omnis ro. nunc dicit quomodo uiribus inferior
erat hoste curio: nã (ut ante dictũ) Actius uarrus præerat aphricæ. nã prouinciã illã senatus po. q̃ro. ei deman-
dauerat quãcũ imperio tenebant: aut teste Appiano pro Pompeio exercitũ ducebat: ipsa ab initio copias actii
uarri despiciens Curio ex quattuor legionibus quas a Cæsare acceperat: duas tantũ &. cl. equites biduo &
tribus noctibus nauigatione consumpto in aphricã asportauit. sed Actius uarrus: licet cõ exercitu romano
prouinciã teneret: tamẽ iubã regẽ Numidæ po. q̃ro. sociũ ad suũ auxiliũ contra Cæsarẽ uocauit. Aphrica
signis ea pars aphricæ quã carthaginenses aliquando cũ imperio tenuerant: nã uictis carthaginensibus om-
nis aphrica q̃ sub imperio carthaginensiũ fuerat in po. ro. deditionẽ uenerat. Cæsserat. i. uicta erat ab im-
peratoribus ro. Libyæ gentis. i. iubæ regis libyæ & Numidæ. Nõ fusior: usq̃ ad torridã zonã porrigebat
regnũ regis iubæ: teræ cuius longitudo erat Atlas. Iuba: Ptolomæi filius auctore Solino utriusq̃ Maurita-
niæ regna potius est. Mediũ terminat ammõ latitudinẽ torrida zona: quã mare occiduũ ab aphrica se iun-
git. Cardine ab occiduo: quia longitudinẽ sui terminabat atlas usq̃ ad gades. Gadibus: aquibus nõ pro
cul metas in mari occeano Hercules posuerat. A medio confinis syrtibus ammõ: a meridiæ mediũ regni
sui terminabat ammõ templũ iouis in libya arenosa ubi Iuppiter in forma arietis colit: quia baccho & po-
pulo suo scienti: cũ illac transiret in forma arietis arenã pede percussit: & statĩ natus est fons. hoc ergo tẽplo
cingebat mediũ regnũ iubæ. Cõfinis syrtibus. q̃a ut refert Stra. circa paruæ syrtis initiũ est Thera urbs: ppe
quã est ammodis promontoriũ. Soli. dicit maiorẽ syrti ostentare oppidũ q̃ cyrenas uocant: inter hoc oppi
dũ & tẽplũ Ammõis milia passuũ trecẽta esse. At qua: latitudo terminat a torrida zõa. Feruida: quia ni
mio feruore habitari nõ potest. Detinet. i. disiungit Libyã: qui torrida zona inter Libyã & occeanũ posita
est. Exusta calentis: ideſt exhausta loca feruidæ. zonæ. Sufficiunt. i. finẽ imponunt spacio regni Auto-
loles populi apricæ qui meridiẽ uersus habitant. Numididæ uagi: uagos dicit nã ut lib. ul. refert Strabo cũ
regionẽ fœcundã incolerent quanquã abundantẽ omissis & agricolendi studio licentius inter se cõuersa-
batur: & regione feris dimissa: uagam & instabilem uitam agebant: nõ secus: quã q̃ ob inopiam & locorum
sterilitatẽ & aeris inclementiã eiusmodi uitæ genus eligunt. Nasamones: populi qui teste Strabone primi
sterilem & aridam regionẽ obtinent: postea psylli & getulorũ pars ã garamantes. Paratus getulus: incul-

eto equo.unum sequitur ex reliquo:nam quia inculto utitur equo:ideo semper paratus est:nam equum ascẽ dunt sine ephippio sine freno.Getuli auctore Stra. in penitiore regionæ libyæ montana ad deserta tenent quæ quodammodo dispersa sunt usq; ad syrtes. Getuli

Maur⁹.iops nasãon:místi garamãte pusto
Marmaridæ uolucres.æquatur⁹q; sagittas
Medorũ.tremulũ quũ torsit missile mazax
Et gens quæ nudo residens massylią dorso
Ora leui flectit fremorũ nescía uirga
Et solítus uacuís errare mapalíbus apher
Venator.ferríq; símul fiducía non est
Vestíbus íratos laxís operíre leones.
Nec solum studiís ciuilíbus arma parabat
Príuatæ sed bella dabat iuba concítus íræ
Hũc quoq;quo supos hũana q; polluit ãno
Lege tribunítía solío depellere auorum
Curio tentarat.libyamq; aferre tyranno
Dũ regnũ te roma facit memor ille doloríſ
Hoc bellum sceptrí fructũ putat esse retẽti
Hac igítur regis trepidat íam curío fama
Et quod cæsareis nunquã deuota iuuẽtus
Illanimís castrís:nec rheni míles ín undis
Exploratus erat. corphíni captus ín arce.
Infiduſq; nouis ducibus.dubíuſq; príorí
Fas utrunq; putat.sed postq̃ láguída segni
Cernit cũcta metu.nocturnaq; munía uallí
Desolata fuga.trepída sic mente profatur.
Audẽdo magnus tegit̃ tíor arma capesſã
Ipse prior. míles cãpũ descendat ín æquũ
Dũ meus est: uariã semper dãt ocia mẽtẽ.

TSVLPI. Maurus: mauri in occidentali aphrica ad atlanticũ oceanũ sunt. Concolor: quia niger. Nasamon: gens in desertis libyæ iuxta anschiseos & littora syrtim de quibus poeta libro nono ait Hoc tã segne solũ raras tantũ exerit herbas:Quas nasamõ gens dura legit qui proxima ponto nudus rura tenet. Marmaridæ:ægypto contermini a pharedoni ferme regione ad syrtim usq; maiorẽ porrecti sunt. Garamantes: garamas populus indesertis libyæ utrinq; augilis & psyllis uicinus. Medorũ:qui in asia sunt conterminiq; assyriæ Missile: iaculũ. Michax: siue mazax siue maca post uasamones est iaculandi peritus. Massylia: mediterranea regio est beonicis ciuitatis libyæ. Nudo dorso: æquis sine stratis. Ora leui: equos infrenos baculo regit. Flectit. percutiendo. Et apher: & aphri illi extremi uenatores qui erant mutantq; casas ut nomades.

Errare mapalibus:uagari per domos pastorũ. Simul postquã. Nõ est fiducia: nõ fidunt ferro posse confícere. Operire: tegere iniiciendo. Laxis: apertis. Nec solũ:iuba nõ solũ senatu & pompeio fauere:sed etiã curioni obesse studebat:nã ut cæsar ait.huic & paternũ hospitiũ cũ pompeio & simultas cũ curione intercedebat quod tribunus pleb. legẽ promulgauerat qua lege regnũ iubæ publicauerat. Dabat bella iræ: pugnabat ex ira priuata de causa suscepta. Hunc quoq;:causã iræ exponit. Polluit maculauit: ná pietatis oblitus accepto precio cæsaris partibus fauit eũq; irritauit. Tribunitia quã ipse se tribunus tulerat. Tyranno: iubæ. Dũ facit te regnũ: dũ te cæsari subigit:a quo fuit ingenti largitiõe corruptus. Ille: iuba. Esse fructũ: quantũ in eo se constitetat: sperabatq; ulciſci. Sceptri: regni quod obtinebat. Hac fama:iræ & exercituũ. Et quod: timebat etiã quia milites infidos habebat & inexpertos tyrones de qubus in secundo dixit. Oppositus quondã polluto tiro miloni.hi enim sub domitio fuerant & traditi a cæsare curioni: Deuota addita. Exploratus:expertus & probatus cice. in uerrẽ tu mihi reliquis exploratũ atq; prouisũ. In undis rheni: in gallico & germanico bello. Corphini:oppidi pelignorũ. Ducibus:cæsari & curiõi. Priori:põpeio & domitio. Vtrũq; quod sit infidus & dubius lege historiam apud cæsarem. Sed postquam: curionis consiliũ post fugã suorũ narrat. Munia:custodias & officia methonymia.salustius:muniã ordinis extrema sequi. Desolata:deserta nã centuriones marsi duo. ex castris curionis cũ manipularibus suis duobus &.xx. ad aciũ uarũ profugerant. Profatur: secũ. Audendo:inuadendo hostẽ & est sententa. Dũ meus: priusquã me deserat. Variã dant ocia mentẽ quies cõsiliũ mutat.Terenti⁹dũ animꝰin dubio est paulo momento huc uel illuc impellit.

TOMNIBO. Maurus:occidentẽ uersus sunt mauri in æthiopia occidentalis:& refert Stra. uberẽ regionẽ in habitant: magna ex parte pastoraliter uiuũt:his comæ cincinis exornantur:& barba & auro: & tersura dentiũ & unguiũ cultu raro uideas inter se contingere:dũ ambulant: nec capillorũ ornatus perturbet: pugnant frequentius ab equo hastati equis nudis utentes & iunceis frenis. Cõcolor indo. nã sicut indi oriẽ tales nigri sunt:ita mauri occidentales nigri fũt dicti a ἀ̃ ὑ̃ nigrũ. Inops. ideſt ariditate nimia sterilis. Garamantes: ut docet Strabo ab æthiopibus ab sunt.ix.x.ue dierũ itinere hi matrimoniorũ exortes passim cũ fœnina degunt.pli. Marmaridæ:marmaridæ ut idẽ inquit Strabo ad anmonẽ usq; pertendentes cyrene plurimũ accedunt & a pharedoni regione:ad syrtim usq; maiorẽ porrecti.Pli. Perusto:ac solis calore. Aequaturusq; sagitas: & macas populus sagittarũ peritus:ut etiã sagittando medos equiparare possit macas populus est libyæ post nasamonas. pli. Tremulũ:uibratũ. Et gens massylia: quæ equũ regit nõ freno nõ calcaribus sed uirga tantummodo.Martialis.Et massyleũ uirga gubernet equũ. Massylia nõ galliæ:sed aphricæ secunda producta.Vir.massyliq; ruunt equites:nã massylia urbs galliæ secundã corripit supra massyliã delere uacat. Dorso.s.equi.apher uenator:qui consueuit mapalia habitare nã hi sunt maximi uenatores:& præcipue leões agitant:quos uẽabulis persequũt & si uincere neqnuerit laxis uestibus implicãt eos tãquã retibus implicãtibus capiũt:aphricæ pricipiũ est a finibus ægyptorũ:& alexãdriæ ultimus autẽ finis il lius atlas insulæq; occidẽtales.quas fortunatas uocant:interna eius plurimæ quidẽ bestiæ:sed in primis leo

nes tenẽt.qui ut Aristoteles perhibet:soli ex eo genere:quod dẽtatũ uocãt:retinus cũ noscũt uidẽt. Ferri nõ cõfodiũt uẽabulis nec sagittis:sed latis uestibus. Nec solũ: dicit iubã regẽ motũ fuisse ut bellũ inferret Curiõi nõ:solũ q in auxiliũ a præfecto ro.uocabat: uerũ etiã q priuatæ sibi erãt cũ Curiõe inimicitiæ & simultates:nã Curio in tribũatu suo intercesserat ad populũ:ut bellũ inferret iubæ:q periculosus ac formidolosus esset prouinciæ rõanæ.idest.aphricæ huius rogatiõis causa'hic magna cupiditate in auxiliũ actii Varri cũ uniuerso exercitu aduersus Curionẽ uẽit. Cõcitus iræ:idest bella cõcitabat ira qua inflãmatus erat aduersus Curionẽ. Anno:sui tribunatus. Superos hũana:idest diuina hũanaq; iura turbauit hoc dicit & quia magis fauebat põpeiãis partibus lucãus.& quia re ipsa fuit:nã cũ sẽatus cẽseret referẽte cõsule primo legatũ mittẽdũ esse cæsari in galiã ipse uero cæsar tradito successori ex ercitu in italiã priuatus rediret:huic senatusconsulto q in sẽtẽtiã fiebat cõsulũ interceserũt tribũi phæbis.M.Antõius & Curio cõtra leges ideo dicit ipsũ uiolatorẽ fuisse diuinarũ hũanarũq; rerũ hãc autẽ rogationẽ fecit ad populũ de bello inferẽdo iubæ Curio: Lege:quã tulerat ad populũ. Tyrãno:iubæ. Dũ regnũ: quod uni subigere tẽtauit:quia uolebat ut cæsar cũ imperio italiã armis opprimeret. Mẽor: scilicet iuba doloris q se nouerat e regno prope dẽpulsũ a tribũo Curio ne existimabat se nũc ulciscí iniuriã quã a curiõe acceperat. Frustũ putat q:scilicet dii hoc deferint:ut hoc bello possit in stare cõtra eũ qui se de regno expellere cõatus fuerat. Hac igitur regis: curio postquã audiuit in auxiliũ Vari uẽturũ esse iubã:trepidare cœpit q illius uires cognouerat:præterea etiã suorũ ipse militũ fieri nõ ualde fidebat.ex his enim erãt qui diuersis in locis a cæsare uicti de partibus põpeiãis ad cæsarẽ trãsierãt:ut propterea fidẽ illorũ instabilẽ fore metueret. Fama:trepidare cœpit curio antequã cũ exercitu uẽiret iuba. Atq;aliã rationẽ adiũgit cur etiã trepidat. Nouis castris: quia sub ipso nũquã antea militauerat. Nec exploratus:sed tyro potius. Corphini:erãt milites:qui maiori exparte capti fuerant:ideo de fide eorũ curio nõ mediocriter dubitat. Priori.scilicet põpeio. Dubius: inter priorẽ ducẽ põpeiũ & nouũ.scilicet curionẽ. Fas:utrũq; an illã magis q̃ aliã partẽ tenerẽt ignari. Sed postquã: at uero ut audit etiã milites dubitare & incertos esse:quin etiã metu perculsos deseruisse excubias tẽpore noctis: tũ uero curio: iã secũ cogitare cœpit:audatiã ostẽdẽdã esse & metũ deponẽdũ:ut fiduciã uultu simularet. Nocturna munia:idest officia excubiarũ nocturna. Desolata:destituta. Fuga:quia omnes in interiorẽ partẽ ualli se recepturã. Prior:scilicet q̃ hostis:& quia prior descẽdit in aciẽ uidẽt suis uiribus cõfidere & sic audatiã ostẽdẽs timorẽ tegit.Dũ meus est:ideest sub imperio meo:& antequã trãsfuga fiat. Variã mẽtẽ: quãdo spaciũ cogitandi dat semper in diuersa trahit animus.

¶SVLPI. Eripe consiliũ interumpe pugna ipsorũ de fuga consultationẽ. Quũ dira uoluntas. quũ pugnandi furor quempiã inuasit & galatus ensẽ strinxit: nõ pudet eũ nec meminit debere infestæ parti:sed pugnat in eã. Subit:in mentẽ uenit. Et galeæ texere pudorẽ: & quũ nõ pudet quia nõ uident nec agnoscunt. Pudere enĩ poterat tyrones illos pugnare in eos trãsfugas q eadem essent uisi fortuna: & eadẽ in obsidione perpessi.

Conferre: comparare ambos & pluris facere alterũ.

Pendere:ponderare iudicare quæ iustior sit. Inde illis partibus pro quibus stat. Veluti:sit gladiatores in aduersariũ pugnant nõ ex iniuria iraq; ueteri:sed quia contra stat & oppositus est. Muneribus:laudis gladiatoris

Arenæ fatalis:mortiferi certaminis quod fit in arena.

Productos: commissos ad pugnandũ. Odere pares: habent odio aduersarios & oppositos. Quẽ blãda: cui fortũa ipsũ deceptura principo faut. nã primũ cũ Nũidis prospere pugnauit imperatorq; est appellatus. inde Varũ pepulit postea cũ aduertisset aquas uenẽo infectas nã bibẽtibus ueluti nebula uisus obtenebrabat cũ uomitu & spasmo ut mẽinit appianus.Vticã obsedit. Blãda malis futuris:alliciẽs in futurã cedẽ. Recepit:excepit. Nudata:patiẽtia:nã quãdo stat aduerso uultu latẽt. Terga:militũ uari. Cecidit:percussit usq; in castra. Feda:turpe est.n.fugere.

¶OMNIBO. Eripe consiliũ: ideest demas spaciũ ne cogitent transfugere ad hostes. Cũ dira uoluntas: quia simul ac pugnare cœpit nõ cogitabit utrũ ex duobus sequi malit. Præso: ideest compræhenso manibus ense. Texere pudorẽ:quia nõ uident contra quos pugnant neq; ipsi cognoscunt tecto ore galea:ut aliquis eis obiiciat:qui paulo ante cũ pompeio militaueras:nunc partibus cæsaris faues. Conferre:ideest comparatione alterũ alteri præponere. Pendere:compensare uter ducũ meliorẽ causã habeat. Veluti:nunc per similitudinẽ probat hanc sententiã Curio: quemadmodũ gladiatores postquã in campũ processerint nulla simultate antiqua concitat:sed ubi alter aduersariũ sibi oppositũ uideri.etiã si nullæ unquã inimicitiæ fuerint ira aduersus eũ fert.ac si esset capitalis hostis:ita facerent milites nostri. Arenæ: in qua gladiatores dimicare solent. Muneribus:ideest spectaculis.Iuue.Munera nunc edunt. Fatalis: in theatro enim sæpe confodiebantur ad necẽ gladiatores & arenã pro theatro ponit quod arena inspargebatur:sic Marcialis.in mantutina nuper spectatus arena. Pares: pares dicuntur proprie quũ armis inter se concurrunt. Quẽ blandafu.& primo quidẽ cursu fortuna fauit Curioni:quia sic solet facere his quos maiore clade parat opprimere.

Eripe consiliũ pugna.quũ dira uoluntas
Ense subit presso & galeæ texere pudorẽ
Quis cõferre duces mẽinit.qs pẽdere cãt
Qua stetit inde fauet ueluti fatalis arenæ
Muneribus.non ira uetus cõcurrere cogit
Productos.odere pares.sic fatus apertis:
Instruxit campis acies. quẽ blanda futuris
Deceptura malis belli fortuna recepit.
Nã pepulit uarũ campo, nudataq; fœda
Terga fuga.donec uetuerũt castra cecidit.

Blanda:quæ semper blanditur malis. Nam pepulit: quia primo concursu fusus est Varrus cum exercitu romano. Castra cedit: Curio cum exercitu suo insequebatur cædens exercitum Varri: donec se in castra

cecepit:& cum castra ingressus esset:uallo prohibiti sunt ne percuti possent.

Tristia sed postquã superati prælia uari
Sunt audita iubæ:lætus quod gloria belli
Sit rebus seruata suis:rapit agmina furtim
Obscuratq; suam per iussa silentia famam:
Hoc solũ metuens incauto ab hoste timeri
Mittitur exigua qui prælia prima lacessat
Eliciatq; manu numidis a rege secundus
Vt sibi commissi simulator sabura belli.
Ipse caua regni uires ut ualle retentat
Aspidas ut pharias cauda solertior hostis
Ludit & iratas incerta prouocat umbra
Obliquusq; caput uanas serpentis in auras
Effusæ tuto comprendit guttura morsu
Lethiferam citra saniem:tunc irrita pestis
Exprimit fauces q; fluunt pereunte uenẽo:
Fraudibus euentũ dederat fortuna feroxq;
Non exploratis occulti uiribus hostis
Curio:nocturnum castris erumpere cogit
Ignotisq; equitem late discurrere campis
Ipsæ sub auroræ primos excedere metus
Signa iubet castris multũ frustraq; rogat9
Vt libycas metuat fraudes.infectaq; sẽper

¶SVLPI. Tristia sed postquam: audita uari repulsa spe rans iuba se curionẽ superaturũ futurũ cũ ingenti exercitu uenit præmisitq; saburã cũ paucis copiis quas magna ex parte pauci equites ex nostris noctu interfecerunt. Sequen ti uero die Curio cũ omnibus copiis quarta uigilia egres sus cohortibus quinq; relictis in castris rẽ gestã cognouit ad hostẽ peruenit ignarus iubã cũ magnis copiis elephan tisq; quadraginta sex milia passuũ distare: missisq; ad Sa burã hispanorũ gallorũq; equitũ duo milia præliũ iniit. instansq; cedentibus cũ exercitu ex sexdecim miliũ itinere defesso circunuentus oppressusq; est. Rebus: potentiæ.

Rapit agmina furtim: raptim & clanculũ copias dicit. Iussa: uetuerat enim uulgari aduentũ suũ. Timeri: ne timeretur. Ab hoste:a curione improuido. Mittitur: ordo est Sabura secundus numidus a rege mittitur qui lacessat & eliciat prima prælia exigua manu. Vt simulator belli sibi commissi. Lacessat:prouocet. Eliciat: educat. Commissi:mandati ut gereret fereba tur enim iubã reuocatũ esse bel lo finitimo & sabure rẽ commissã. Sed rex sex miliũ passuũ inter uallo & sabura aberat. Ipse: rex. Retentat uires: reti net exercitũ. Aspidas:sic iussus est inquit Curio ut aspis ab ichneumone. Aspidẽq; curioni: saburã caudæ ichneumo nis lubãq; Capiti comparat. Aspis ut ait pli.li.viii. habet i terneciuũ bellũ cũ ichneumõe notũ animal hac gloria ma xime in eadẽ natũ ægypto: mergit se limo sæpius siccatq; sole mox ubi pluribus eodẽ modo se coriis loricauit indi micationẽ pergit.in ea cauda se attollens ictus irrito auersus excipit.donec obliquo capite speculatus inuadat in fau ces. Meminit eiusdẽ strabo in.xvii. Aspidas: serpentes frigidas. Pharias:ægyptiacas. Hostis:ichneumon. Soler tior: astutior. Vmbra: caudæ celeris. Obliquusque caput: ichneumõ qui ẽ obliquo capite. Tuto:inoxio sibi:nõ enim penetrat dentibus. Citra saniẽ lethiferã:citra uirus mortiferũ. Guttura serpentis effusæ in auras:exilien tis in umbrã caudæ. Tunc:ubi comprændit. Pestis irrita: uenenũ nõ nocens. Exprimitur:colliditur & emit titur. Fluunt:dissoluuntur & pereunt. Pereunte:effluente. Fraudibus: insidiis iubæ occultis uiribus hostis. Hostis:saburæ post quẽ latebat iuba legitur & occulti hostis hoc est iubæ. Erumpere:exire uaptim. Ignotis: in exploratis. Ipse. Curio auditis quæ equites egissent: quarta uigilia cũ omnibus copiis exierat. Rogatus: a Gn.Domitio præfecto equitũ. Infecta:mandata & mista.

¶OMNIBO. Tristia: sed reddit ad iubã qui ad auxiliũ Varri uẽit quũ audisset q; Curio illũ suaserat atq; fu gauerat:hac conditione magnã læticiã cœpit iuba:q; sibi facultatẽ nec deniq; dari uidebatur suã iniuriã ulciscẽ retur continuo igitur exercitũ suũ ducere parat & nititur:nõ solũ uiribus sed consilio curionẽ opprimere. Tri stia:aduersa. Gloria belli. ipse uictor gloriã huius belli obtineat. Rapit: idest raptim ducit. Suã famã: idest sui aduentus fama. Iussa silentia: quia iussit ut omnes q̃ maxime possent profectionẽ suã occultarent quia illũ incautum opprimere posse sperabat. Hoste:qui incautus erat donec timeret. Mittitur exigua: simulauit se iu ba nõ decessisse de regno suo.sed præmisisse saburã quendã ductorẽ exercitus sui uel prætorẽ regis: teste appia no(ut dixi mus superius)& præmisit quidẽ illũ:sed ipse iuba cũ reliquis copiis subsecutus est saburã. Numidas: inter numidas primus erat iuba qui omnibus imperaret:sed post regẽ hic habebatur secundus. Simulator:ut si mulet sibi bellũ esse commissũ a rege & tamẽ ipse erat in ualle: ubi milites & exercitũ omnẽ delitescere iusse rat iuba. Aspidas ut pharias: ichneumon ut ostendit Strabo crocodilis & aspidibus perniciẽ infert eas & eorũ oua delet luto incrustatus: inuoluit seni in eo postea ad solẽ siccatus aspides p caput uel caudã capiens in flu mẽ trahit atq; occidit. qui autẽ sentiunt mustellã interimere aspidẽ erant: nã ut ait Solinus mustellæ uincunt Basiliscũ malũ in terris singulare per similitudinẽ ostendit igitur quomodo ludificauerit Curionẽ iuba:quenad modũ ichneumõ serpentẽ:hanc enim naturã habet ichneumõ ut occidat aspidẽ dolo:nã cũ diligenter obserua uerit ubi aspis in cauernis habitat:ichneumõ ad cauernulã uenit: & caudã trahit supra os illius cauernæ cũ autẽ caudæ umbrã uiderit moueri irritatur aspis:ichneumõ fertur huc & illuc deniq; excitus serpens erumpit: at ue ro ichneumõ agilitate corporis huc & illuc mouetur:& serpens cũ iã captũ esse crediderit: obliquo capite in eã partẽ ubi est ichneumõ flectitur:ille agilis saltu a tergo occupat eũ:& guttur aspidis dentibus agringit. hoc mo do dicit feciſse iubã: nã curio cũ intentus esset in eos quos præmiserat a tergo eũ iuba inuasit & cũ omni exerci tu circunuenit ut deletus occideretur bellũ ichneumonis & aspidis exponit Pli. in octauo. Hostis: ichneumõ.

Aspidas pharias.i.serpentes aspidas quæ abundant i ægypto. Solercior.s.aspide: licet uenenosior sit aspis ta mẽ cautior ẽ ichneumõ. Prouocat:ad irã. Incerta umbra.i.cõcussionẽ extremæ caudæ. Obliquus:nã obliquo

capite ſpeculatus inuadit in fauces. Effuſæ ſerpentis: quia effunditur in auras: dum credit capere chinemonē ipſe ab illo capitur. Guttura: ideſt ſub capite ubi ſanies eſt nam in dentibus ſerpentis ſanies eſt. Citra ſa. le. ideſt ſub ueneno lethifero. Irrita peſtis: nam cum eliſum fuit guttur ſerpentis tota ſerpens extenditur: quæ cum uix uit in ſpiram circunuoluitur. Exprimitur: explicatur. Fortuna: quia prima pugna hoſtes fuderat curio. Euentum: ſucceſſionem in fraudibus: nam quia uicerat ideo audatior faſtus erat. Ferox: ob uictoriam. Non exploratoribus: de more nullis exploratoribus præmiſſis. Nocturnum: notatur curionis imperitia: & temeritas: qp per ignotos campos equites miſerit. Sub auroræ mo. ideſt ſimilatq; illuxit ſub ortu ſolis ſigna mouit: quæ deniq; exercitus ſequeretur: Fruſtra rogatus: a militibus ſuis ut cautus incederet. Lybicas fraudes: nam punici natura ſolent eſſe uerſuti unde Liuius de hannibale. in humana crudelitas: perfida pluſquam punica. Infecta. ideſt nalde fecta hoc loco auget: ſicut Vir. Turnus ut infractos aduerſo: uel infecta: ideſt immixta.

¶ SVLPI. Lethi fortuna propinqui. ſors uicinæ mortis iam fatis curionem adduxerat. Trahebat: ducebat ad mortem. Auctorem ſuum: Curio enim qui tutatuſ fuerat incitarat Cæſarem: dederat cauſam belli ciuilis. Ardua ſaxa: montes. Cautes: ſaxa dura. Abrupto limite: præterito termino & non ſeruata uia. Ceſſere: pedem rettullere. Sabura enim iubæ iuſſu præceperat ſuis ut ſimilitudine timoris paulatim cederent. Dum colle: quoad ex locis ſuperioribus copias in campum deducit. Patulis: in diuerſum & late patentibus. Ille: Curio. Artis: fraudis ut arte tractauit uirum græce Tecni dicitur. Victor: hactenus enim uicerat:

Punica bella dolis: lethi fortuna propinqui
Tradiderat fatis iuuenem: bellūq; trahebat
Auctorem ciuile ſuum: ſuper ardua ducit
Saxa ſuper cautes abrupto limite ſigna
Q uū ꝓcul e ſūmus cōſpecti collib⁹ hoſtes
Fraude ſua ceſſere parū: dum colle relicto
Effuſum patulis aciem committeret aruis.
Ille fugam credens ſimulatæ neſcius artis
Vt uictor medios aciem deiecit in agros.
Tūc primū patuere dolī: nūidæq; fugaces
Vndiq; cōplectis clauſerūt mōtibus agmē
Obſtupuit dux ipe ſimul perituraq; turba
Nō timidi petiere fugam: nō prælia fortes
Q uippe ubi ñ ſōipeſ mot⁹ clāgore tubaꝝ
Saxa quatit pulſu: rigidos uexantia frenos
Ora terens ſpgitq; iubas & ſubrigit aures.
Incertoq; pedum pugnat nō ſtare tumultu
Feſſa iacet ceruix fumant ſudoribus artus
Oraq; proiecta ſqualent arentia lingua
Pectora rauca gēunt: q̄ creber āhelit⁹ urget
Et defecta grauis longe trahit ilia pulſus

Deiecit: præcipitauit. Doli: inſidiæ hoſtiles. Fugaces: celeres. Agmen: curionis exercitum. Complectis. occupatis. Quippe: ideo neq; fugere neq; pugnare ſunt auſi quia habebant equos exitiñere defatigatos. Sonipes: eques: Non motus: non excitatus. Quatit: repetatur non & in ſequentibus. Non quatit ſaxa pulſu: non pulſat ſolum ictu pedum cupitq; ire. Terens: atterens & mandens ut ſolet de feſſus equus. Vexantia: lege per hypallagem uexantes. Spargit: non excutit collum capu. q; erigit: & non conatur ire ut ſolet recens & fortis equus qui audito ſigno ſtare loco neſcit. Iubas: crines. Subrigit: arrigit. Incerto: inordinato motu. Non ſtare: proſternere ſe. lacet: languet. Arētia: ſitientia. Squalent: deformia ſunt. Proiecta: emiſſa. Gemunt: ſonitum reddunt. Vrget: uexat. erant enim ſuſpitioſi. Pulſus grauis: ſpiratio & reſpiratio moleſta qua alia pulſantur cum retractione. Trahit: contrahit. Illa defecta: uultima latera debilitata & attenuata.

¶ OMNIBO. Lethi fortuna: ſic facta uolebant. ut hic ſponte in pernicem ſuam curio rueret: & qui belli ciuilis auctor eſſet ipſe inter primos periet. Lethi: propinquæ mortis. fata enim appropinquabant curioni. Auctorem: curionem qui ipſius belli ciuilis auctor extiterat: nam tribunus plæbis interceſſerat: quo minus ſenatuſconſultum fieret in ſententiam conſulum qui cenſebant mittendum ſucceſſorem cæſari: & ne cum exercitu: ſed priuatus in italiam rediret: ideo partes cæſaris defenderat in ſenatu: ut ille ciuilis belli auctor dici poſſet: auctorem belli ciuilis fuiſſe curionem memorat etiam plinius. nec fuit rex curio aut gēitiuum imperator: non opibus inſignis uti qui nihil habuerit in cenſu præter diſcordiam principum. Super ardua ducit ille nulla montis aſperitate deteritus ſuper omnia abrupta ducit exercitum. Abrupto milite: ideſt non ſeruata uia. uel aſpero: nam ab rupta loca aſpera dicimus. Cum procul: & ubi uiderunt temere exercitum a Curione duci hoſtes ſublata fuga retulere pedem ut audatiam curionis augerent. Cum per ardua loca multo ſeruato limite ducebat exercitum curio: cum procul e ſpecula montis ab hoſte conſpectus eſt: & illi non nihil retulere pedem: ut ille audatius procederet. Sua: ideſt prouincia. Dum donec. in planum duceret exercitum. Ille fugam: curio ubi uidit illos recedentes quantam uictor eſſet ſine ullo ordine exercitum duxit in planum. Patuere do. uix in planum deſcenderet: eum undiq; ex inſidiis exorti eſſent hoſtes: & non prius ſenſit illos q̄ ſe circūdatum aſpiceret. Numidæq; fugaces: qui fugam ſimulauerant. Agmen. ſcro. & curionis. Proiecit: ſine conſideratione. Non timidi petiere: nec licuit timidis fugere nec fortibus pugnare adeo erant undiq; circunuenti: ut nullis ſe uiribus tueri poſſent. Prælia: quia pugnare non poterant incluſi. Fugam nec fugere poterant. quia incluſi. Quippe: nam inter ſaxa & abrupta loca equites impellebantur: qp ſi eſſet caribns urgerentur equi cum per ſaxa moueri non poſſint: indignabundi frena mandebant. Spargitq; iubas. nam equi cum in locis ſint anguſtis & moueri non poſſint quatiunt colla. Feſſa iacet ceruix. iam cum diu ſtati fuerint. Artus: quia calefacti erant labore. Lingua proiecta: quod ſignum erat laboris. Pectora rauca gemunt. ſic faciunt equi. cum nimio anhelitu ſpiritum trahunt. inde gemitum emitere uiddentur. Vrget: impellit. Ilia pulſus ſigna. ſunt equi in ſuꝑma delaſſatione. Grauis. pro grauatus diuturno labore. Longe: p ualde

¶ SVLPI. Lupatis:frenis aſperimus Lupata dicta a lupinis dentibus in quorũ ſimilitudinẽ ſunt Virgili Duris parere lupatis. Neq; addunt gradũ:nõ greſſũ accelerant & ocius eunt. Niſi conati propter ſtimulos ferreos qui calcaneis annectunt. Vulneribas:per unlnera. Coguntur:in hoſtẽ ire. Vlli:equiti. Rupiſſemoras:concitaſſe. Neq; impetus:concitatio breuis: neq; curſus longior. Proferẽt:propinquat hoſti & exponit uicinioribus ictibus. Donat ſpaciũ:diminuit diſtatiã telis exponendo ſe ad uulnus excipiendũ. At uagus: Sed numide celeres tanto equos impetu immiſerunt ut terra tremeret & puluis immenſus fuerit excitatus.

Siccaq; ſanguineis dureſcit ſpuma lupatis
Iãq; gradũ neq; uerberib⁹ ſtimuliſq; coacti
Nec quanuiſ crebriſ iuſſi calcarib⁹ addunt
Vulneribus coguntur equi, nec profuit ulli
Cornipedis rupiſſe moras. neq; inept⁹ illiſ
Incurſuſq; fuit. tantum proferẽt ad hoſtes
Et ſpatium iaculis oblato uulnere donat.
At uag⁹ apher equos ut p̃mũ emiſit i agmẽ
Tunc campi tremuere ſono. terraq; ſoluta
Quant⁹ biſtonio torquet turbine puluis
Aera nube ſua texit traxitq; tenebras.
Vt uero in pedites fatum miſerabile belli
Incubuit: nullo dubii diſcrimine martis
Ancipites ſteterãt caſus. ſ; tẽpora pugnæ
Mors tẽuit, neq; enim licuit, pcurrer cõtra
Et miſcere manus. ſic undiq; ſepta tuuẽtus
Cominus obliquis & rectis eminus haſtis
Obruit, nõ uulneribus nec ſanguine ſolum
Telorum nymbo peritura ac põdere ferri
Ergo acies tantæ paruũ ſpiſſant in orbem
At ſi quis metuẽs mediũ correpſit i agmẽ
Vix impune ſuos inter conuertitur enſes.
Dẽſat q; glob⁹, quantũ pede prima relato
Conſtringit giros acies, nõ arma mouẽdi
Iam loc⁹ eſt preſſis, ſtipataq; mẽbra terũt.
Frangit armatum colliſo pectore pectus.
Nõ tam læta tulit uictor ſpectacula mauruſ
Quã fortuna dabat, fluuios ñ ille cruoris
Mẽbrorumq; uidet lapſus. feriẽtia terram
Corpora, cõpreſſũ turba ſtetit oẽ cadauer

Soluta:diſſoluta in puluerẽ & eſt ablatiuus abſolutus ſequit q; ordo tantus puluis texit aera nube ſua & traxit tenebras quantus torquet turbine biſtonio. Torquet:excitat & uoluit. Turbine biſtonio:impetu aquilonis qui flat a thracia que biſtonia appellat. Nube:in uolucro & denſitate. Traxitq; tenebras:iuduxit. Vt uero:poſtquã ad pedites interremptis equitibus uentũ eſt nõ fuit opus certare in uictoria certa:ſed tantummodo in cedibus faciendis ſe exercere. Dubii martis: incertæ uictoriæ. Nullo diſſoluat in nõ ullo & nõ iungatur uerbo. Tempora pugnæ mors tenuit:tempus q; in pugnandũ conterendũ fuiſſet in occidendo conſumptũ eſt. Procurrere:cũ impetu ire. Miſcere manus certare. Septa:circundata a numidis. Obliquis haſtis:ictis b⁹ tranſuerſis. Obruit:opprimit. Rectis:recto ictu & punctim. Nymbo:multitudine tranſlatio. Ferri:telorũ ferratorũ. Ergo acies: circunuenti undiq; romani in rotunditatẽ ſe ſe collegerunt. ſed adeo denſierant ut ſe nequirent conuertere: & paulatim magis ac magis conſtringendo & collidendo ſtantes moriebant. Correpſit:immiſit ſe quaſi rependo. Globus:multitudo collecta. Denſat:reſtringit quantũ primi præ metu pedẽ referebant. Giros: circulũ orbis. Preſſis: compreſſis & ſtrictis. Pectore:armato. Nõ tã læta:nõ eã uoluptatẽ numidæ acceperunt ex romanorũ cede quã fortuna uidebat offerre: quia riuos ſanguinis nõ uidebat: nec trunca nec cadenda corpora. Spectacula:cedis aſpectũ

Lapſus membrorũ: membra cadentia & mutilata.

Compreſſũ. turba ſtetit omne cadauer omnia mortuorũ corpora multitudinis denſitate compreſſa tecta erant.

¶ OMNIBO. Sicca:ſcilicet præ nimia ſiti. Lupatis ſanguineis:ideſt cruentatis frenis. Lupatũ genus freno rũ eſt ad ſimilitudinẽ dẽtiũ luporũ. Virg. Et duris parere lupatis. Iãq; gradũ: & ſeu uirga:ſeu calcaribus urgerent equi tamẽ nõ poterant augere gradũ præ nimia laboris laſſitudine. Addunt: addere gradũ eſt augere. Rupiſſe moras cor. ideſt equũ impuliſſe. Impetus:curſus bis idẽ dicit. Tãtum proſequit:tantũ inquit approquinquabat hoſtibus ut tella in eos torqueri poſſint. Oblato uulnere. ideſt oblato milite ad uulnera. At uagus apher:at uero equites hoſtiũ poſtquã ſemel adepti ſunt campum:tũ uero toto curſu & impetu in hoſtẽ delati ſunt:ut puluerẽ excuſerint:quo tanquã nube cœlũ tegi uidebat. In agmẽ. ideſt in impetũ ut in uaderẽt hoſtes. Virg. Illi agmine facto Laocoõta petũt. Sono:ſcilicet cornipedũ & tubæ. Terraq; ſoluta:diffinitio eſt puluris: Torquet:excitat. Turbine biſtonio. ſcilicet borrea flante per thraciã: nã biſtones populi ſunt inter thraces Pli. Vt uero in pedites:primo equeſtre certamẽ fuit:cũ ad pedites uenirent:tũ uero apparuit:q; inferiores eſſent romanis nã cũ eos hoſtes incurrerent:quos iã circunuenerant. quanto propius, tanto denſiorẽ orbẽ in auguſtũ coarctabant: adeo ut unde ferme telis aut gladis occiderent ſed corporũ dẽſatiõe ita urgerẽt:ut multi ſuffocarẽt. Incubuit:in uaſit in pedites: Miſerabile:quia quadã miſeratione opprimebat:cũ nulla parte ſe defẽderẽt. Nullo:pro nõ. Diſcrimine:dubitatiõe. quia iã uictoria inclinauerat ad hoſtes:nec dubitare quiſq; poſſet quí oppreſſi eſſent ro. Ancipites ca. quia nõ dubius erat mars. apparebat. n. mãifeſte curionẽ uictũ eſſe cũ ſuis. Sed tẽpora pugnæ mors tenuit. i. prorogatũ fuit tẽpus prælii nõ propter fortitudinẽ ro. ſed quia nõ breui ſpacio poterat tãta multitudo trucidari: Sit undiq; ſepta:adeo ab hoſtibus præmebat ut ſe in eos cõuertere nõ poſſẽt. Obliquis haſtis:quia:in gyro dẽſos ro. nõ poterãt ex directo: adeo ex obliquo neceſſe erat ferire. Eminus: quia qui paulo longius erant rectis telis petebant

Nimbo:multitudinē telorū comparat nimbo:nōtā denſus imber cadere ſolet:quā tela in ro. coniecta ce/ciderunt. Ponderi:ferri:nedū acie ferri:ſed pondere ipſo ro.cadebant: Ergo acies:ergo quia undiq; circum uenti erant ro.ut ſenſim in eos hoſtes ruerent effectū eſt ut quanto magis eos inuaderent: tanto denſiori or/be in anguſtū coarctarentur. Ac ſiquis: is qui metu perculſus ex militibus Curionis ſe intra ſuos recepiſſet uulnerabat' a ſuis: Vix in:adeo denſi & ſuffocati erant. Metuens:metu perculſus. Correpſit:ideſt recepit ſe intra ſuos. Denſant' q;.g.ſicuti denſabant' hoſtes qui circunuenerant. Gyros quanto magis primi refe/rebant pedē a medio:tanto orbis breuior & denſior efficiebat'. Terunt':premunt' ab hoſtibus & ipſi iter ſe

Pectus:ro. Pectore:hoſtiū. Nō tā læta tulit: dicit magnū uictoriæ fructū amiſiſſe iubā cū præſtringerent' ac ſuffocarent' potius quā uulnerarent' occiſi quod hoſtiū ſanguinē fluentē uidere nequiuerit. Fluuios nō ille:uincit quidē iuba:ſed nō potuit ſpectare uictoriā: ut ex ea læticiā caperet. Ferientia terrā: quia oppreſſi & ſuffocati moriebant'. Compreſſū in media terra condenſatū ab hoſtibus. Stetit:nō cecidit. Excitet in uiſas: nunc poeta quaſi deteſtat' hanc uictoriā regis iubæ:quæ nō uidebat' eſſe pro.S.P.q.R. dicit.n. ex hac uictoria ro.nihil capiunt utilitatis: ſed fiunt quaſi quædā inferiæ carthaginenſiū & Hannibalis: ut umbræ eorū quia ro.cæſi fuerunt:ex hac uictoria læticiā capiant:& pars nulla ad Pompeiū perueniat:nec ad ſenatū populūq; ro.pro quorū partibus nunc rex iuba pugnare uidebat'. Inferiæ:propriæ dicunt' ſacrificia quæ diis manibus:exhibent':& pro mortuis fieri conſueuerunt unde in feriæ quaſi diis inferis dicebant'.

¶ SVLPI. Excitet inuiſa: præ dolore hoſti læticiā elicit:& ad inſultandā inuitat. Excitet:eliceat uelut ad ſacrū: In uiſas umbras: inimicas carthaginenſiū ani/mas. Inferis: ſacris & harū uictimarū piaculis. Ferat piacula:accipiat purgationes & ſacra. Romanā ſuperi:in deos exclamat quod tantā cedē paſſi ſunt fieri nul la reip. utilitate melius enim aphri romā ſubiugauiſ/ſent:quā quod libertate amiſſa perpetuo ſub cæſaribus ſeruiamus: Compreſſus:ſedatus cruoris copia nā an/tea per puluerē cedes uideri nō poterat. Producere ani mā:ulterius uiuere. Afflictis:aduerſis miſeris. Cedit: nō quod ſe percuſſerit:ſed cū oraret' a Gn. Domitio ut ſuæ ſaluti parceret & in caſtra confugeret. Curio nun. quā amiſſo exercitu quē a Cæſare fidei commiſſū acce/perat ſe in eius conſpectū reuerſurū confirmat: atq; ita prælians interfic'. Coacta: conpulſa a neceſſitate uel coacta collecta. Quid nunc: epicœdiō ſiue nænia qua per uariā conmiſerationē accuſatur Curio & laudat'.

Excitet inuiſas diræ carthaginis umbras
Inferiis fortuna nouis, ferat iſta cruentus
Hannibal, & pœnī tā dira piacula manes/
Romanam ſuperi libyca tellure ruinam
Pompeio prodeſſe nefas uotiſq; ſenatus,
Aphrica nos potiꝰ uincat ſibi curio fuſas
Vt uidit campis acies: & cernere tantas
Permiſit clades cōpreſſus ſāguine puluis,
Nō tulit afflictis animā producere rebus,
Aut ſperare fugā: cecidit q; in ſtrage ſuorū
Impiger ad lethū & fortis uir tute coacta.
Quid nūc roſtra tibi poſſūt turbata foꝝq;
Vnde tribunitia plæbeius ſignifer arte
Arma dabas populis: qd ꝓdita iura ſenatꝰ
Et gener atq; ſocer bello concurrer' iuſſi
Ante iaces q̄ dira duces pharſalia confert
Spectandūq; tibi bellū ciuile negatū eſt.

Roſtra turbata:forū & pulpita unde populū tribunus alloquebatꝰ & collegis te apponebas. Plæbeius ſigni fer: Tribunus cū inſignibus tribunitiis. Arte: aſtutia: Dabas:concitando. Prodita:tradita cæſari. Ante ia/ces:ante mortuus es quā in pharſalia confugat'. Con/fert: committat in prælium.

¶ OMNIBO. Excitet:ad lætitiā. Inuiſas umbras.ideſt animas iā pridē inimicas ro. Nouis inferiis: id eſt ut ſanguis ro.nunc a iuba effuſus ſit quaſi inferiæ umbrarū carthaginis. Hannibal:qui infeſtiſſimus ho/ſtis ro.fuerat. Iſta:mala quæ nunc ro.occiderunt. Manes.ideſt aphricanæ umbræ. Piacula expiationes ui delicet quod ſanguis ro. fuſus fuit quaſi quoddā piaculū umbrarū carthaginenſiū: ut nunc purgent iniuriā quā a ro.acceperunt. Libyca tullere quæ facta eſt in aphrica. Votiſq; ſenatus.indignū eſt quod ſenatus cu/piat hāc ruinā ro.illatā ſibi a iuba rege numidarū. Sibi:ad utilitatē ſuā magis quā Pompei. Curio fuſas:cu/rio poſtquā uidit ſuorū ſtragē nec ſpē ullā eſſe relictā nō potuit ſuperſtes eſſe:ſed in fortiſſimos ruit:& forti/ter dimicans occubuit:hiſtoriā ex Appiano ſuperius recitauimus. Fuſas campis:ideſt ſtratas iacere per cam pos. Sanguine puluis:quia ipſe ſanguis præ nimia multitudine puluerē humore ſuo compreſſerat. Com preſſus:congelatus cū puluere. Afflictis rebus:poſt cædē ſuorū. Sperare fugā:ideſt ſpē ponere in fuga & ui tæ ſuæ contulere. Fortis:quia ipſa in deſperatione factus eſt fortis. Quid nunc roſtra tibi: nunc apoſtro/phat ad Curionē dicens o curio:quid utilitatis aut quē fructū cœpiſti ex tribunita poteſtate: i qua te geſiſti ut auctor bellorū ciuiliū fieres. Ecce nunc pœnas meritas dediſti:ut te mors præueniret:antequā bellū ciui/le uidere potueris. Roſtra turbata.cū populū conuocata contione contra ſenatū concitabas:roſtra ſunt ſe dilia populi in quæ concionabundi tribuni plebis ſedere ſolebant:ſic dicta quod deuictis bello nauali anci atibus.C.Mēio conſule:anno urbis.cccc.xvi. ex roſtris captarū nauiū ſedilia in ſuggeſtu populi ro. ſunt or/nata:unde a roſtris nauiū ſedilia & forū roſtra appellata ſūt. Vnde:a quo foro. Plæbeius ſignifer.ideſt tan quā ſignifer:quia tribunus plæbis erat: Arte tribunitia:ideſt tribunitia poteſtate. Arma dabas po. ideſt ar mabas populū contra ſenatū: Prodita:ſcilicet plebi. Bello concurrere: quia ipſe auctor fuerat ciuilis belli nā ſemper interceſſerat ſenatus conſulto:ne ſucceſſor mitteretur cæſari. Pharſalia: ideſt campi philippici in quibus bellum ciuile geſtū eſt. Dira: in qua bellū dirū inter parentes & affines geſtū fuerit. Spectandū q; tibi: ideſt negatū eſt ne belli ciuilis ſpectator fieres.

¶SVLPI. Has ubi:deterret potētes a seditionibus quātū solēt esse primi qui pereāt. Luitis arma iugulo datis pœnas mortis ex bellis ciuilibus. Felix rōa: beata esset rōa cū ciuibus suis si dii tātā curā haberēt libertatis seruādæ:quāta ulciscēdi illos qui in libertatē insurgūt: Vindicta: ultio nocētiū patriæ. Libycas en,en e diuersis causis affect⁹ miserationēq; elicit. Corpus:curiōis. Pascit aues:insepultus enim fuit & uo lucrū præda. At tibi:nos uero te o iuuenis laude p⁹sequimur immortalitatiq; cōmēdāus nā silētio præte rire uirtutes tuas nihil prodesset. Præcōia digna:hypallage si uis merita præcōia dignæ uite. Præcōia:laudatiōes. Aquibus:precōiis. Repellit omne seniū:tollit sitū & obliuionēac gloriā immortalē & nō senescētē affert quātū ut ait Ouidius Carmina morte carēt. & Horatius. Virtus & fauor & lingua potētiū Vatū diuiti bus cōsecrat insulis. Dignū laude uirū musa uetat mori. Cœlo musa beat. Nō proderit: nocet enim ciuitati egregiorū laudes ciuiū ignorari. Indole: inditio probitatis & incremēto. Deberēt: illis debēt leges qui iusti sūt & optimi interprætes legū ut de Seruo Sulpitio Cisscribit. Recta: iustitiā. Perdita sæ. Corruptorū tēporū culpa uitiosus euasit. Perdita: de quibus nulla spes. Vrbi:quæ aucta fuisset & potuisset multū de Curione sperare. Ambitus luxus:ambitio & luxuria. Opū facultas:auaritia cū superbia inuascere quæ sūt ciuibus metuēdæ: Tulerūt:abstulerūt. Torrēte trāsuersō:im obliquo & cōtrario iustitiæ trāslatio est. Curio mutatus. Corrupt⁹ a Cæsare magna mercede & a recto desistēs. Fuit momētū:impulsio motus & causa bellorū.

Spoliis gallorū: præda Cæsaris. Et auro: suetonius ait æmiliū paulū. C.q. Curionē uiolētissimū tribunoq; ingēti mercede Cæsar defensores parauit. Ius licet: Curionē omnibus tyrānis urbis potētiorē fuisse eo argumēto demōstrat quia uēdidit urbē. Fecerit uis in nostros iugulos:ui libertatē occupauerit ita ut arbitrio suo iugulare nō posset minus tamē quā Curio potuit.

Series dōus Cæ. cōtinuus ordo Cæ. ut augustus Tyberius Caius Claudius Nero. Tāta summa est enim cū imperiū relīquāt hereditariū. Emere: largionibus & cladibus accept⁹. Hic uēdidit Curionē uēdisse urbēcæ. scribūt septē &. xx. milia aureorū ad q̄ allusit. Vir. quū dixit. Vēdidit hic auro patriā dñumq; potētē ipōsuit:

Has ubi miseræ uestro de sanguine pœnas
Ferre datis, luitis iugulo sic arma potentes
Fælix roma quidē ciuesq; habitura beatos
Si libertatis superis tā cura placeret pus
Quā uindicta placet lybicas en nobile cor/
Pascit aues nullo contentus curio busto.
At tibi nos quando nō proderit ista silere
Aquibus omne æui seniū sua fama repellit
Digna dāus iuuenis meritæ præcōia uitæ.
Haud alium tanta ciuem tulit indole roma
Aut cui plus leges deberent recta sequēti.
Perdita tunc urbi nocuerūt sæcula: postq̄
Ambitus & lux⁹ & opū metuēda facultas
Trāsuerso mētem dubiā torrente tulerunt.
Momētūq; fuit mutatus curio rerum.
Gallorum captus spoliis & cæsaris ~~aruo~~ auro
Ius licet in nostros iugulos sibi fecerit ense
Sylla potēs, mari⁹q; ferox. & cinna cruēt⁹
Cæsareæq; domus series cui tanta potestas
Cōcessa ē. emere omnes. hic uēdidit urbē

¶OMNIBO. Has ubi miseræ:nunc alloquit generaliter poeta omnes principes ciuitatū:qui statū reip. perturbant. dicit. n. ita contigere solere ut patriæ dent pœnas quas etiā ipsa patria nō mediocriter passa est si cut nūc cōtingit curiōi:qui quia auctor belli ciuilis extiterat dedit pœnas patriæ ex quibus ipsa quoq; patria nō mediocrē dolorē & iniuriā accepit. Ferre datis:ut ferat: quia hoc ipso patria dolet q̄ quāuis iniuriā accepit a uobis tamē uos perdere nollet. Luitis arma. i. pœnas datis bellorū quorū auctores fuistis. Libertatis .s. tuēdæ. Quā uindicta. s. offēsæ libertatis:si ita dii libertatē Po. Ro. defēdere uoluissēt sicuti uindictā sum pserūt de his qui libertatē offēderūt: i perpetuū resp. māeret sed qui cōtra libertatē fecerūt pœna quidē dederūt:nā marius & Sylla & Cina:& pauloāte saturninus tr. pl. postea cæ. &. M. anto. crudeli morte perierūt dicit ergo q̄ dii uindicāt eos qui cōtra libertatē faciūt:& rēp. peruertūt probās exēplo curiōis. Pascit:quia iacet in sepultū. At tibi nos:& ne quis forte existimet hoc me de curiōe dixisse q̄ seditiosus fuerit: & auctor bellorū ciuiliū:quasi cōtra eū inuehi uoluerim tamē nō fraudabo eū meritis laudibus nā etiā si ego tacuissē quæ pauloāte exposui tamē fama ipsa uulgasset:unde q̄ ad laudē eius pertinet:nō præteribo. Nos:ego lucāus nisi ista narrarē:fama ipsa uulgasset. Ista. i. facta tua o curio: Omne sēiū i. omnē uetustatē:quæ nūc eti am post tot annos narrat quasi recēs fuerit clades curiōis. Meritæ uictæ:quia multa tibi bōa partim fortuna partim natura data fuerūt:si modo bōis in meliorē partē uti uoluisses: nō omnino tibi culpa est ascribē da sed tēporibus: nā illis tēporibus natus es quibus disciplina bene uiuēdi de suo curriculo labi cœperat.

Haud aliū tāta laus maxima curiōi. dicit nullū unquā in urbe ro. adolescētē tātæ indolis fuisse quā curio si recta secutus fuisset: fuit enim eloquētissima curionū familia & in ea tres cōtinua serie oratores claruerūt Solinus. Indoles proprie est species futuræ probitatis. Leges deberēt:si ipse ingenii acumine leges ciuitatis defēdere uoluisset. Nunc enim frustra sperauit Cicero rēp. aphricā & oppressa miseris temporibus & perditis moribus in ueterē libertatē uendicaturū. Perdita. i. pernicios a: nā corrupti mores ciuitatis nocuere tibi o curio:neq; ab his te cauere didicisti:sed aliorū consuetudinē secutus es. Ambitus. i. superflua cupiditas honorū: Luxus: luxuriose uiuendi consuetudo quæ ciuitatē omnē corrumpebat. Metuenda facultas: quia diuites usque adeo facti erant potentes ut formidolosi essent reipublice: Dubiam: incertam: quia hinc te trahebat reipublicæ amor: inde uero cupiditas honorum sed tandem parua cupiditas. Tulerunt tor. quasi excusat eum:quod illa consuetudo admodum omnes contrhaeret nimia cupiditate incensos:

Indoles

tanquã torrens. qui liquefactis nubibus & effusis Imbribus tanto impetu fertur:ut nullũ prorsus obstaculũ resistere possit. Mutatus:scilicet a proposito honesto. Fuit momentũ:ideſt inclinatio rerũ. Gallorũ captus spoliis: quia magna munera a cæsare accepit curio ut partes suas defenderet: cũ tr. plæ. esset. Cæsaris auro quod ingens ex prouincia quã delectauerat secũ attullerat: Nã auctore Appiano curionẽ ut pro se ageret.plurimo ære alieno oppressũ facile adegit cæsar: Ius licet: nõ parua eũ nunc uituperatione onerat.dicit .n.quis alii pricipesq bella ciuilia moueĩt pr̃ia libertatẽ emerint tñ cũ cæteri emerit libertatẽ hic solꝰ inuẽt' est qui uenderet. Licet intelligitur tamẽ. Ius:ideſt potestatẽ sibi fecerunt armis. In.r.o.iug. ideſt in ciues. Sylla marius:quia marius sylla de imperio paribus uiribus decertarunt. Cinna:qui Octauiũ collegã suum trucidauit ipsũ Mariũ e Libya uocauit ad perdendã urbẽ. Cæsareæ domus series: quia ad neronẽ usq; cæsares imperauerant nã omnes imperatores cæsares dicti sunt a iulio cæsare primo. Tanta potestas:ut ipsi imperiũ romanũ teneant in quo totus terrarũ urbis continetur. Emere omnes urbẽ quanuis isti libertatẽ nostram usurpauerint tamẽ emere eã. Hic:scilicet curio uendidit urbẽ quod intellexisse creditur Virgilius in æneide Vendidit hic auro patriã acceptis,scilicet muneribus a cæsare nã plurimo ære alieno oppressũ facile adegit cæsar ut pro se pugnaret.

Io.Sulpi.Verulani in Quintũ Lucani Interprætatio:

Sic alterna duces: Acceptis mutuis in bello calamitatibus duces. Nã Pompeius italia pulsus fuerat & exercitũ cũ hispania massiliaque amiserat:& cæsar in adriaco classẽ q̃ exercitũ cũ Curione in aphrica reseruati sunt pares ut mox confligerent in epyro. ubi eũ instaret ianuarius mensis Lentulus Consul apud senatores undiq; conuocatos orauit alterna uulnera:mutua damna. In terras macedũ:in pugnã thessaliã Methonymia est locũ enim pro negocio ponit. Iã bruma: iã hyems uenerat. Hæmo: monte thessaliæ.

Atlantis cadens:atlantides occidentes iã inquit prætierat nouember & erat finis decembris atlantides enim quæ & Vergiliæ appellant tertio idus nouembris apud Plinium quinto apud columellã occidunt.& brumale solstitiũ est octauo fere calendas ianuarii.

Sic alterna duces: hic continetur quomodo cæsar atq; Pompeius se in epirũ receperunt: nec procul alter ab altero erat. Primũ quidẽ conatus est cæsar Pompeiũ obsidere & eũ magno uallo & fossa intercludere:quod fecit sed ita ut maiorẽ inopiã obsidentes pateretur quã obsessi. Cũ interim cæsar cũ suis fame maxima laboraret:adeo ut radices herbarũ in usũ conuerteret. Tandẽ Pompeius tametsi omnia abunde sibi suppeditarentur indignatus quod a cæsare interclu deretur.cũ bene gerendæ rei occasionẽ cepisset adhortatus suos: uenit extra uallũ ubi aliquandiu pugnatũ est tandẽ in fugã conuersis cæsarianis Ponpeius eos prosecutus est usq; ad uallũ: & nisi Pompei humanitas & cõmiseratio fuisse eo die actũ erat de cæsare:sed iussit militibus suis ut ciuibus parcerẽt. Appiãus tamẽ dicit Põpeiũ cõuersis militibus cæsaris i fugã uoluisse bellũ uno opere cõficere nisi a labiẽo prohibitus fuisset cæsarẽq; dixisse:bellũ ea die finẽ habiturũ fuisse: si hostes ducẽ qui uictoria uti sciuisset habuissẽt. post hãc pugnã se inthessaliã uterq; recepit.ibiq; rursus cũ cæsar magna inopia laboraret:nec dubiũ esset quin necessitate ipsa cogẽte ad omnes cõditiões pacis accipiẽdas uẽturus esset:qui: cũ Pompeio erãt quasi uictoriã in mãibus haberẽt nõ prius destiterũt q̃ ipsũ impulerũt:ut in cæ. bellũ moueret: q̃ ubi præsẽsit cæ. licet fame ingẽti laboraret:tamẽ magna læticia effectus est:& uniuersos milites suos ad pugnã adhortatus. Sic fortuna seruauit pares duces:actẽus fortũa nõ magnopere:aut cæ.aut Põpeio fauit:ideo pares. Alterna uulnera quia in hispãia Põpeius cladẽ acceperat amissis Petrei & afrãii exercitibus in illyrico mari cladẽ perpessus erat cæ. amissa naue opiterginorũ in aphrica amisso curiõe cũ exercitu. In macedũ terras.i.fortũa dubiã se præstitit utsiq;:dõec peruẽtũ est in Macedõiã & a uicinitate Thessaliã intelligit in qua nũc cæ. fortũa se totã cõcessit.aut macedũ terras uocat epirũ:nã macedõia epiroticas terras in solis occasũ recedit auctore. Plinio.

Iã sparserat hẽo iã inquit appropinquabat principiũ anni:quo noui magistratus creari solẽt.& noui cõsules inire magistratũ: ante q̃ magistratus cõsulũ exieret uidelicet Lẽtuli & Marcelli curiã habuere in epiro ut de summa rerũ cõsultarẽt. Hæmo: mõte Thessaliæ cuius est sex miliũ passuũ excelsitas Pli. Cadẽs atlãtis: scilicet sparserat.ideſt occidẽs:sumit tẽpus quo res gesta fuerit uidelicet in fine nouẽbris. nã stellæ quæ sũt inter finitionem tauri & caueam arietis pleiades dicuntur.Iã autem uergiliæ hæ.xi.nouembris ocidere incipiunt.&.ix die gladius oratiõis occidere incipit Per atlãticas ergo.i.per pleiadas filias atlãtis ex pleiõe signi

Clo.Sulpi. argumentum in quintum Lucani Volumen

Quis epyro narrat te magne sẽatũ,
Constituisse: ducem tum delphica consulit antra
Appius & domitis rediẽs iã cæsar iberis
Cõponit sæuos intra sua castra tumultus.
Et dictator abit nec non & cõsul ab urbe
Brunduxiũ: classẽ recepit pharsalia cymba
Pene ducis periit temeraria,nauigat inde
Marcus, & in lesbũ te uir cornelia mittit.

M. Annei Lucani Pharsaliæ Liber Quintus.

Sic alẽna duces bello;uulnera passos
In macedum terris miscens aduersa secundis
Seruauit fortuna pares, iã sparserat hæmo
Brũa niues gelidoq; cadẽs atlãtis olympo

Atlantis pares nimiru Pliadis idm Vrgilii

ficat nouenbrẽ:in decembri autẽ finis ẽ magiſtratuũ:nã calendis Ianuarii noui conſules magiſtratũ inibant. Gelido olympo:quia incipiebat hyems. Atlantis patronymicũ eſt fœ.& unã pro omnibus poſuit.

Inſtabatq; dies qui dat noua nomina faſtis
Quiq; colit primus ducẽtẽ tẽpora Ianũ.
Dũ tamẽ emeriti rẽanet pars ultima iuris
Cõſul uterq; uagos belli per munia patres
Elicit epyrum, peregrina ac ſordida ſedes.
Romanos cœpit proceres. ſecretaq; rerũ
Hoſpes in externis audiuit curia tectis
Nã qs caſtra uocet tot ſtrictas iuſ ſecures
Tot faſces, docuit ppſos uenerabilis ordo
Nõ magni partes ſed magnũ in partib9 eẽ.
Vt primũ mœſtum tenuere ſilentia cœtũ
Lentulus excelſa ſublimis ſede profatur.
Indole ſi dignum latia: ſi ſanguine priſco
Robur ineſt animis, nõ qua tellure coacti
Quãq; pcul tectis captæ ſedeãus ab urbis
Cernite. ſed ueſtræ faciẽ cognoſcite turbæ
Cũctaq; iuſſuri primũ hoc decernite patreſ
Q d regnis populiſq; liquet nos eſſe ſeatũ
Nã ul hyperboreæ plauſtrũ glaciale ſub urſæ

¶SVLPI. Dies:calendæ ianuari in quibus creant no ui magiſtratus:quorũ nomina affigunt in faſtis ideſt in libris quibus anni deſcriptio continet & in ipſis annali bus. Quiq; colit primus primo ianuarii anniq; die ce lebrat feſtũ iani dei principiorũ. Ducentũ tempora eſt enim caput anni & eũ reliqui menſes ſequunt. Vterq; lentulus & marcellus. Pars ultima: ultimũ tempus ma giſtratus quaſi peracti. Iuris emeriti: conſulatus iã iã fi niti. Elicit:educit & conuocat in epyrũ. Vagos patres ſenatores diſperſos. Munia:officia. Sordida:reſpectu romanæ. Cœpit. continuit. Curia: hoſpes ſenatores hoſpites in alienigenis urbibus. Nã quis caſtra:antipo phora q; potius tecta q; caſtra appellauerit. Tot ſecureſ tot legitimos magiſtratũ cũ ſecuribus lictoribus & faſci bus. Ordo:ſenatorũ. Nõ magni partes:hoc eſt ſenatũ nõ eſſe ex factione Pompeii eũq; ſequi:ſed pompeiũ eſ ſe unũ ex fautoribus ſenatus. Silentia tenuerunt:hypal lagæ hoc eſt cœtus mœſtus tenuit ſilentia: Indole ora tio ſuaſoria qua primũ adhortat ſenatũ lentulus ut de cernat eos qui in epyro ſunt uerũ ſenatũ coficere:nã qui cæ. fauent hoſtes ſunt patriæ. Confirmatq; animos ho minũ ab auxilũ magnitudine & fortiter pugnandũ fo re cenſet:proponitq; Pompeiũ belli ducẽ eſſe continen dũ. Indole ſi dignũ: ſenſus eſt ſi ea magnanimitas eſt in uobis q̃ in ro. eſſe debet:nõ aduertendũ eſt qua ſimuſ in terra:ubicũq; n. ſumus ſenatũ referimus. Indole: in ditio & in cremento uirtutis. Nõ cernite: nolite ad uertere. Coacti:coadunati: Faciẽ: habitũ & apparentiã ſenatorũ. Liquet. manifeſtũ eſt. Ferat ſub plau ſtrũ: extrahat in ultimũ ſeptentrionẽ in ſcythia ubi ſunt montes & populi hyperborei. ideſt ſupra boreã. Plauſtrũ glaciale. frigidos ſeptentriones:

¶OMNIBO. Inſtabat:quia menſis unus cũ dimidio erat:ab occaſu nouembris uſq; ad principiũ ſequen tis anni quo magiſtratũ noui conſules ineunt. Faſtis: faſtis libri ſunt quibus nomina conſulũ continent: bene ergo nomina faſtis dicit:quia cũ noui conſules creant etiã eorũ nomina faſtis inſcribunt. Colit: ob ſeruat tanquã diẽ feſtũ. Ianũ:menſẽ ianuariũ a iano dictũ. Dũ:tamẽ quanuis inſtaret finiſ:conſulatuſ anni illius:tamẽ antequã finirent magiſtratũ ſuũ conſules ſenatũ uocarunt in epirũ:& ibi curiã ro. ſtatuerunt.

Conſul uterq;. ſ. Lentulus & Marcellus. Epirũ:ſubaudi in: Pars ultima. ſ. menſis unius cũ dimidio. Eme riti iuris:i. poteſtatis ſuæ prope iã finite:emeritus dicit qui ſui officii debita officia peregit:ſicut emeriti mili tes: Per mu. i. uagos propter diuerſa belli offícia: quia alii in alterã promiſſã miſſi fuerant. Peregrina ac. ſ. quaſi conmiſeratio eſt quã miſera conditione fuit nunc temporis po. ro. quia coactus eſt in epirũ miſera ac ſordida ſede curiã ponere. Sordida:comparatione urbis ro: Hoſpes curia: pro hoſpita quia in aliena regi one. inuenit hic & hæc hoſpes:& hic hoſpes & hæc hoſpita. Secreta. i. conſilia quæ ſecreta eſſe conſueuerũt Nã quis:quis. n. appellare auſus fuerit caſtra:ubi ſenatus fuit omnis. Tot faſces:uidelicet. xxiiii. ſecures: nã duo conſules erant:& uterq; habebat. xii. lictores qui præcedebant geſtantes manibus ſecures. ut reos pu nirent. Quis uocet. q. d. nemo appellaret caſtra. Venerabilis ordo: ſenatus ille uenerandus facile declarauit omnibus nõ ſe eſſe in partibus Põ. ſed põ. eſſe in partibus ſenatus:quia Põ. eſt ſub ſenatu. Vt primũ mœſtũ hæc Lentuli q̃ ad ſenatũ habet in deliberatiuo genere eſt conſtituta refert. n. de bello contra cæ. gerendo & ſententiã ſuã dicit pro libertate aduerſus eos qui hoſtes patriæ facti & iudicati ſunt habet etiã ſuaſionẽ: Sua det enim pro patria fortiter pugnandũ:& nihil omnino omittendũ quod ad libertatẽ tuendã & conſeruã dã pertineat: deide argumẽtũ ſumit ab honeſto: poſtea a poſſibili quod uidelicet etiã uiribus ſuperiores ſint ſenatores: cũ maior pars ſenatus & ciuitatis cũ ea parte ſentiat quæ libertatẽ tuet deinde etiã imperiũ ma gna ex parte populi romani cũ eo ſentiat ut iã prope uictoriã certã in manibus habere uideant: primũ igit lentulus hortatur patres conſules: ut magno animo eſſe uelint: nec poteſtatẽ & ius ſuum ex loci qualitate in tueri: ſed ex dignitate ipſorum qui ubicunq; fuerint eandem poteſtatem habent. Lentulus: alter conſul:

Vt p. m: quam primũ partes mœſti ſiluerunt: ſtatim in excelſũ locũ Lẽ. conſcendit: ut eius ſententiã om nes audire poſſent. Tenuere ſil. c. hypallage: pro mœſtus cœtus ſilentium tenuit. Indole ſi. d. & quia mœſti erant pa. quod in alterna ac peregrina ſede curiam habebant ipſos conſolatur: ut propterea non uelint ma ieſtatem ſuam diminutam credere: quod procul a patria in aliena regione ſedem profuerit: ordo tendit uſ q; ad eum locum partes cernite. Indole: ideſt incremento uirtutis quia indoles non ſolum ſignificat ſpeci em futuræ probitatis in adoleſcente: ſed etiam in adulto uirtutis crementũ: ut apud Liuium: tanta indoles in Laumia erat. Robur ineſt. i. ſi uirtutis aliquid ueſtigium maiorem ueſtigium i uobis remanet. Coacto:

congregati. Captæ ſedeamus:a.u.beniuolentiã comparat a perſona aduerſariorũ cũ eos dicat impios qui contra patriã arma tulerint & eã quaſi ab hoſte captã teneant. Primũ hoc: ut nos pro arbitrio noſtro quicquid in remp.uiſũ fuerit:ſtatuere ac decerneꝝ poſſimus. Nã uel hy.in eo perſiſtit ut oſtendat eos ius & potestatẽ habere imperandi populis cũ cauſã ſuã honeſtã oſtendit:a cauſa noſtra beniuolentiã captamus ſi eã laudando extollemus: aduerſariorũq; per contemptionẽ deprimemus extollit cauſã ſuã quod arma pro patria:pro libertate:pro diis penatibus: pro rep.ſumpſerunt.ideoq; ubicũq; fuerint: exiſtiment ſe eos eſſe qui poteſtatẽ habeant recte & pie gerendi bellũ aduerſus hoſtes patriæ ſiue ſub frigida: ſiue ſub torrida zona fuerint:denicq; in remotiſſimis orbis terrarũ partibus conſtituti ibi curia eſſe intelligeꝝ. nõ enim locus ſenatũ facit:ſed ſenatus curiã. Nã uel hy.ſiue ſub frigidã: ſiue ſub torridã zonã delati fuerimus ibi & curia & ſenatus erit. Hiper.urſæ.ideſt ſeptentrionalis nã hyperborei montes dicunt a ſeptentrione quaſi ſupra boreã: Hyperborei incolunt penepteraphorũ que ultra Aquilonẽ dicunt iacere: gens beatiſſima: eã Aſiæ magis quã Europæ quidã dederunt: ſunt Europa auctore Solino apud quos mundi cardines eſſe credunt: & exitimos ſyderũ ambitus: ſunt qui putent nõ quotidie ibi ſolẽ ut nobis: ſed uernali æquinoctio exoriri: autunnali occidere: ita ſex menſibus infinitũ diẽ: ſex aliis continuã eſſe noctẽ de cœlo magna clæmentia auræ ſpirant ſalubriter: nihil noxiũ flatus habent. domus ſunt nemora uel luci in diẽ uictis arbores ſumminiſtrant: diſcordiã neſciunt: ægritudine nõ inquietant. Plauſtrũ glatiale: quia regio frigidiſſima & rigeſcit. Vrſæ quæ circa polũ arcticũ uergit ad ſimilitudinẽ rotæ & ſtellæ quæ præcedunt Bootes appellat quaſi dux & gurberna-tor plauſtri.

Hyperborei mõtes ſunt ut pth

¶ SVLPI. Plaga:regio zona. Axis:torrẽs & clauſus uaporibus.ideſt torrida zona ubi ſemper eſt equinoctium & dies ſunt pares ut apud Meroen in ægypro ſumma poteſtas. Tarpeia ſede peruſta. Confirmat exemplo loci mutationẽ nõ tollere poteſtatẽ ſenatus. Nã cũ Galli Senones romã combuſſiſſent Veioſq; Senatores ſe contuliſſent. Illic erat ſenatus & illic camillus dictator eſt conſtitutus. Sede tarpeia: urbe roma nã re uera Capitoliũ combuſtũ nõ fuit. Camillo:furio: Veios:oppidũ etruria nõ procul ab urbe. Illic: ueiis. Iura: poteſtatẽ. Mœrentia tecta:Cæſar poſſidet urbẽ mœſtã. Silentes:Tunc ſilere leges dicunt quũ nõ ſeruant & nõ adminiſtrant iuſtitia: Fora:iudicialia. Iuſtitio:iuris dicendi intermiſſione. Illa.in ſenatu cæſariano ſoli illi ſunt qui exulauerunt:& iudicati ſunt hoſtes ante quã ſenatus ex urbe diſceſſiſſet. Ordine:ſenatorio. Prius furor: nos pios & abhorrentes a bellis quo primus armorũ motus in diuerſa ſparſerat in unũ locũ conuenimus. Ignaros ſcelerũ:inocentes & pios.

Vel plaga, q̃ torrẽs clauſuſq; uaporib⁹ axis
Nec patit noctes, nec iniquos creſcer ſoles
Si fortuna ferat, rerũ nos ſumma ſequetur,
Imperiumq; comes, tarpeia ſede peruſta
Gallorum facib⁹, ueioſq; habitante camillo
Illic roma fuit, nõ unquam perdidit ordo
Mutato ſua iura loco; mœrentia tecta
Cæſar habet, uacuaſq; domos legeſq; ſilẽtes
Clauſaq; iuſtitio triſti fora, curia ſolos
Illa uidet patres plena quos urbe fugauit
Ordine de tãto quiſquis nõ exulat hic eſt,
Ignaros ſcelerum longaq; in pace quietos
Bellorũ primus ſparſit furor. oĩa rurſus

¶ OMNIBO. Torrens pla.feruida zona. Axis:antarcticus axis. Vaporib⁹:feruoribus zonæ torentis: Nec patitur noctes:quia ibi ſemper in eodẽ ſtatu nox & ſol permanent:ideſt ſemper æquinoctiũ eſt. Iniquos:intemperatos Virg.dirimit plaga ſolis iniqui. Summa rerũ.ideſt imperiũ. Tarpæia ſede:probat a ſimili: nã ſicuti capta reliqua urbe capitolio incolumi ibi ſe natus permanebat: & ideo curia in capitolio erat, idẽ etiã nunc dicit capta urbe ab hoſtibus hic nos habitantes curiã facimus:Nota ẽ hiſtoria: an Alliã fluuiũ Galli fabiũ conſulẽ cũ exercitu fuderunt:& ad urbẽ rocontenderunt:& primo quidẽ metuentes inſidias nonnullos præmiſerunt:qui diligenter omnia ſcrutarentur:quibus exploratis neminẽ exire uidentes ſtatim ingreſſi ſunt mœnia: & uaſtã urbẽ atq; deſertã reliquerunt:nã ro.relictis ſenibus & imbelli turba cæteriſq; qui arma per ætatẽ ferre nõ poſſent capitoliũ conſcenderant: ſed eo tempore camillus qui ardeæ exulabat propter prædã ueientanã male diuiſã Dictator abſens creatus poſtquã audiuit urbẽ captã a galls miſertus eſt patriæ: & cũ aliquot copiis gallos ꝑpter uictoriã negligentiores inuaſit & eos partim ſopitos ac temulentia oppreſſos occidit. Illic roma fuit:ubi ergo fuit camillus Dictator cũ exercitu romano illic roma eſſe conſueuit: pari ratione & nos hic romã eſſe putemus.

Mutato ſolo:ideſt regione: Mœrentia tecta:hactenus beniuolentiã auditorũ comparauit a ſapientia eorũ quia ſenatus ſapienter iudicauit & ubicũq; eſſent:ſe ius imperii tenere decreuerit.nunc beniuolentiã captat a perſona aduerſariorũ cũ adducit eos in inuidiã oſtendens eorũ uim potentiã:nobilitates:affinitates oſtendit potentiã & uim cæ. qui patriã tanquã hoſtilẽ occupauerit armis. Tecta cæ.habet:nõ eſt dicendũ ro. ſenatũ eſſe & curiã:cũ in poteſtate cæ. ſit deliberare quicquid uoluerit: Vacuas.ſ.ſẽatorib⁹. Legeſq;:quia nõ poſſunt uim ſuã obtinere.poſtquã ſemel armis oppreſſæ ſunt. Triſti iuſtitio:qua ſemper iuſtitiũ triſtitiã ſignificat:quaſi iuris ſtatiũ. Curia:in qua nos ſenatores cõſiſtimus. Ordine de tanto.adhuc in eo perſiſtit ut in inuidiã adducat de tanto ordine ſenatorio nemo abeſt a nobis: niſi qui exul eſt cũ cæ. nã qui hoſtes patriæ adiudicati ſunt:hi etiã exules ſunt. Nõ exulat:cũ cæ. Hic:apud nos. Ignaros ſcelerũ: ante inquit cũ maxima trepidatione ciuitas plena eſſet:ſparſi fuimus in diuerſa loca: prout quẽq; impetus tulit nunc denicq; cũ reſpirauimus in unũ eundẽq; locũ omnes conuenimus. Ignaros.ſcilicet ſenatores:qui diu a ſceleribus huiuſmodi alieni fuimus uel ignaros:ideſt qui nunquã timere poterunt tantũ ſcelus ut cõtra:patriã Cæ

far'arma fumere:poſtquã audiuerunt q̃ rubiconẽ tranſiuit cõtra leges & iura ciuitatis: Longa pace:quia oẽs qui diu in pace cõſtiterũt omni tumultu facile cõmouent' atq; perturbant'. Rurſus:poſtq̃ reſpirauim⁹.

Membra loco redeũt:en totis uiríb⁹ orbís
Heſperiã ſuperí penſãt.iacet hoſtis in ũdís
Obrutus illyricís. libyæ ſqualentís in aruís
Curio cæſarei cecidít pars magna ſenatus.
Tollíte ſigna duces fatoꝝ impellíte curſum
Spem ueſtrã præſtate deís.fortunaq; tãtos
Det uobís animos quãtos fugiẽtibus hoſtẽ
Cã dabat.noſtꝝ exhauſto uĩs claudit' anno
Vos quoꝝ finem noneſt ſenſura poteſtas
Cõſulite in mediũ patres.magnũq; iubete
Eſſe ducem læto nomen clamore ſenatus
Excipit. & magno fatum patríæq; ſuumq;
Impoſuit.tũc in reges populoſq; merẽtes
Spſus honor.pelagiq;potẽs phœbeía dõíſ
Exornata rhodos.gelidiq; inculta iuuentus
Taygeti fama ueteres laudantur athenæ
Maſſiliæq; ſuæ donatur libera phocís
Tunc ſadalẽ fortẽq; cotim fidũq;per arma
Deiorarũ. & gelídæ dominũ.racipalin ore
Collaudant.libyamq;iubẽt auctoꝝ ſenatu.

¶SVLPI. Membra:nos ipſi ſenatores. En totiſ:confirmat ſenatũ a ſpe uictoriæ & damnorũ compẽſationẽ nã pro amiſſa italia & hiſpania reliquũ orbẽ deorũ beneficio obtinent. Penſant: compenſant. Iacet hoſtis propter opiterginorũ ratẽ hoc dicit. Squalentibus: ſiccis deſertis. Impellite curſũ: nolite deſerere propitios deos:& bene ſperare. Fortunaq; tantos: ideſt & ſucceſſus rerũ ſic uos animet ad perſequendũ hoſtẽ ut iuſta cauſa animabat ad fugiendũ ex urbe. Ius: conſularis poteſtas. Claudit':finit'. Exhauſto: cõſumpto. Vos quorũ finẽ:uos qui eritis perpetuo ſenatores. In mediũ: in commune. Læto nomẽ: magna cũ lætitia pompeius eſt dux declaratus. Suũ & patriæ: priuatũ & publicũ.

Impoſuit:commiſit. Tunc in reges:deinde reges amici laudati ſunt & eis honos eſt habitus populiq; liberi facti. Merentes:quia miſerant auxilia. Rhodos: inſula in mari carpathio in qua colit' phœbus ſic appellata a capulo roſæ quod infundamentis inuentũ fert'. Potens pelago: quæ claſſe plurimũ ualet. Taygeti: taygetus mons lachonũ inter lacedemona & mare. Iuuentus inculta:lacedemones nõ ſumptuoſi in ueſte ex ueteri inſtituto lycurgi. Phocis libera: phocis regio in boetía a qua maſſylienſes ſunt oriundi donata eſt libertate. Sadalẽ:regẽ ponti qui miſerat equites. Cotim: regẽ thraciæ. Deiotarũ:regẽ œethe ut ait ruffus: ſed poſtea gallaciã ideſt gallograeciã tenuit. Racipalim: qui preerat ei parti macedoniæ: quæ in thraciã uergit & frigidiſſima eſt. Libyãq; iubet:& iubã regẽ toti libyæ præfecere.

Rhodos inſula

Taygetus mons

phocis regio

Sadalis rex ponti

Cotis rex thraciæ

Deiotarus rex orientis

Racipalis ſtre mandum

¶OMNIBO. Membra:ſcilicet totius ſenatorii ordinis. En totis uiribus:ideſt pro toto orbe terrarũ ſuperi compenſant italiã: bene dixit:nã omnis terrarũ orbis commotus eſt italiæ gratia. Iacet hoſtis: poſtquã cauſã ſuã honeſtã oſtendit extollendoq; illã habuerit:& aduerſariorũ per contemptionẽ deprimendo: nunc arguit a poſſibili:nã oſtendit totius terrarũ orbis uires cũ ſenatu Po. q̃ Ro. conſenſiſſe:ut dubitari nõ poſſit quin ab ea parte conſecuturi ſint uictoria & commemorat uictorias quaſ pauloante in illyrico & aphrica partes ſenatus habuerunt:ſed nullã mentionẽ facit cladiũ:quas habuere præſertim amiſſorũ exercituũ in hiſpania:oratione enim facit:ut ea quæ cauſæ ſuæ proſunt commemoret:quæ auté obſunt pretereat. Hoſtis in undis obrutis:quos Octauius Libro uicerat:& opiterginos præcipue qui ſe ipſos occiderunt. Curio: a rege iuba cũ exercitu deletus. Squallentibus:ſterilibus aridis app. Pars ma.ſe quia curio erat patricius nobili & magna indole fax & caput bellorũ. Tollite ſigna duces:poſtquã ſemel fortuna nobis obſequi cœpit ſequamur eã. Fatorũ impellite curſũ: urgete fata ut feſtinantius uictoriã ex hoſte obtineamus. Fortunaq; tantos:ſi magno animo patriã deſeruimus maiore nunc animo retentẽus:quãdo aſpiraſ fortuna nobis cœpit:& eſt argumentũ a minori ad maius. Cauſa. ſcilicet melior. quia meliorẽ cauſã uoluimus ſequi potius deſerendo patriã:quã contra libertatẽ aliquid & dignitatẽ ueſtrã facere. Noſtrũ ius.ideſt poteſtas conſularis:nos iã inquit uenimus ad finẽ magiſtratus noſtri. Vos quorũ:uos o patres conſcripti qui perpetuo duratis(nõ enim ad tempus ſenatores erant)conſulite in mediũ:& in commune quid uobis de rep.uideat'. Læto no.c.nunc dicit quomodo in ſententiã Lentuli conſulis factũ eſt ſenatuſcon.ut magnus Pom. exercitus imperator decerneret':tunc enim omneſ maximo clamore læticiã ſuã ſignificabant:deinde decretũ eſt ut honor haberet' his ciuitatibus & populis:qui ſenatũ populũq; Romanũ ſequerent'. Magno fatũ:& ſummã rerũ Pompeio demandauit ſenatus. Fatũ:fortunã. Tunc in reges:deinde decreuerunt ut honores haberent' his qui in fide & officio ſenatus populiq; Romani permanerent. Sparſus:diuiſus. Mœrentes:bene de populo romano: Rhodos phœbeia:quia ibi fuit coloſſus Apollinis miræ magnitudinis a chare lydio tanta arte fabrefactus ut inter. xii. mirabilia mundi connumeret' quanuis Strabo hanc ſtatuã iouis fuiſſe dicat: aut phœbeiam appellat q̃ cœlũ nunquã ita nubilũ eſt: ut in ſole rhodos nõ ſit: ut oſtendit Solinus. Potens: quæ potentiſſima fuit claſſe & nauali bello: Iuuentus taygeti:ideſt laconica.nã taygeti montes ſunt laconicæ regionis. Inculta.ideſt modico cultu contenta:utpote: quæ legibus Ligurgi adrigiditatẽ inſtituta fuerat. Fama ueteres laudanrur:q̃ non ſolũ ciuitas fuit bonarũ artium inuentrix ſed etiam fama q̃ in officio populi romani permanebat. Athenienſes enim ut libro nono oſtendit Strabo regali prius gubernabantur imperio in popularem poſtmodum tranſire ſtatum. Romanus ſenatus eos popularem ſtatum agentes accipiens proprias ipſis leges inſtitutaq; ſeruauit & libertate donauit. Veteres athenæ:ideſt uetuſtate ipſa nobilis nã ex Aſia.ciuibus.athenis.corcyra ponto..& bithinia magnã claſſẽ coegerat põpeius. Phocis:unde uenerant qui in Gallia Maſſiliã condiderunt: donat' libertate in gratiã Maſſiliæ. Suæ maſſiliæ: quia ex pho

Rhodos plurimũ

Taygetus mons

censibus originē traxerunt massilienses. Phocis auctore Strabone libro nono apposita est Boetiæ. phocensiū ædificium est Massilia: ut idē refert: petroso in loco sita: cui quidē pontus subiacet de qua plura superius.

Tunc sadalim: sadalis & cothis ex thracia duces auxilia cū equitibus suis miserant. Deiotarū: quia cū septē mila equitū haberet Pompeius deiotarus quia pedibus plurimū utebant antiqui: milia multa peditū ei misit. Ariobarzanes ex Cappadocia ad eundē numerū miserat equites & Rhasipolis ex Macedonia præerat ducentis equitibus: qui cū Pompeio militabant. Deiotarus orientaliū Galatharū Tetarcha. Ariarathes Cappadociū Rex: Armeniorū intra Euphratē incolentiū taxiles princeps: Armēiorū uero supra Euphratē Megabates: alii præterea inferiores potentia dynastæ ad belli ciuilis laborē sub Pompeio militauerunt: ut refert Appianus libro secundo & quicūq; in circuitu maris orientē uersus incolunt fere omnes ad eū uenerant:

Collaudant senatores. Fidū deiotarū: quia donec bella ciuilia durarunt semper fidelissimus Populo Romano fuit. Gelidæ oræ. scilicet Macedonū. Rhasipolis enim ex Macedonia equitibus ducenbus preerat Libyāq; iubent: etiā iubā regē esse Numidiæ quia paulo ante pro senatu cur ionē cū exercitu deleuerat.

¶ SVLPI. En tibi: inueit poeta in ptolomeū ingratū pompeio quē iussit interfici quanquā eius esset beneficio in regno confirmatus ipsūq; regno fuisse indignū ob multa scelera quæ factitauit exclamat. Fuit autē hic eius Aulethæ filius quē Alexandrini e regno eiecerāt & Gabinius reduxit. Sororē Cleopatrā habuit. Pudor fortunæ poterat. n. pudere fortunā quod indignū illū in dignitaaē regiā euexisset: eratq; id superis crimini & culpæ. Diademate pelleo: corona regia alexandrina Pelleus enim Alexander magnus a pella patria dictus est: cui successit in regno ægypti Ptolomeus lagi militis gregarii filius: a quo reliqui Ptolomei deducti sunt: hic enim filios habuit Ptolomeū Ceraunū & philadelphū doctissimū qui ei successit & constituit in Alexandria bibliothecā egregiā Hunc euergetes quē philopater secutus est. inde epiphanes: post quē philopater Tū secundus euergetes quē physconē dicunt. Cui ptolomeus cognomento lathurus successit. Quē quidē secutus est Aulethes huius Dionisii pueri pater. ut strabo libro: xvii: tradit.

Sceptifero parere iubæ. proh tristia fata
En tibi non fidæ gentis dignissime regno
Fortunæ ptolomee pudor. crimenq; deorū
Cingere pellæo pressos diademate crines
Permissū ē. sæuū i ppios puer accipis ensē
Atq; utinā in populos. dōata est regia lagi
Accessit magni iugulus. regnumq; sorori
Ereptū est: soceroq; nefas. tā turba soluto
Arma petit cœru. quæ cū populiq; ducesq;
Casibus incertis & cœca sorte pararent
Solus in ancipites metuit descēdere martis
Appius euentus, finemq; expromere rerū

Sæuū: nā crudeliter imperauit. Vtinam in populos: uidelicet solos. Regia lagi: imperiū quod obtinuit lagi filius. Magni iugulus: mors pom. Sorori: cleopatræ quæ ex dimidia regni parte relicta fuerat hæres a patre. Soceroq; nefas: cedes pom. subtracta Cæ. Soluto cœtu: dimisso senatu & congregatione: Cœca sorte: ignoto & obscuro euentu. Appius: huius meminit Ci. in tusculanis his uerbis. Inde ea quæ meus amicus Appius Necromantia faciebat. Inuentus ancipites: in casus dubios nā uoluit ea apollinis oraculo certior esse. Expromere finē: aperire futura.

¶ OMNIBO. Proh tristia fata: in exclamationē prorumpit: quod inter cæteros Reges Ptolomeus quoq; rex declaratus sit qui deinde magni Pompei causa fuit mortis. & auctor cuius caput obtruncatū cæsari obtulit. Tristia: idest miserima & aduersa populo romano. Dignissime regno. dignissimus prope Rex eras gentis. Nō fidæ. idest perfidæ. quæ tibi similima esset: Pudor fortunæ: nā fortunā pudere debuit: quod ad regiā maiestatē te peruexerit. Crimēq; deorū: quia dii in hoc peccasse uidentur quod ipsū Regē dici passi fuerit. Pellæo diademate: idest Alexandrino: nā pella (ut refert Strabo) Macedonū metropolis fuit philippi & Alexandri patria: unde pellæ° idest ægyptius: Alexandriā enim de nomine suo condidit Alexander. iuuenalis. Vnus pellæo iuueni sufficit orbis pellæ igitur. idest Alexandrino quia urbē ipsā amplificauit. Puer accipis ensem: adhuc puer sub tutela aliorum uiuebat. Principes autem erant Photinus & Achillas: quorum consilio res omnes Ptolomeus gerebat. Atq; utinam: scilicet accipias in populo & non in Pompeium. Donata: scilicet patri tuo senatusconsulto: quo pater acceperat regnum ægypti: in eum postea tantū nefas ausus es perpetrare. Regia lagi: quia primus inter Aegypti Reges lagus fuit nam cum multos annos permansisset lagidarum imperium tandem euersum est: nam Ptolomeus lagi filius Alexandro successit Ptolomeo autem (ut refert Strabo) philadelphus. philadelpho euergetes: postea philopater agatocliæ: postea Epiphanes: postea philomator filio a patre imperium accipiente: hinc uero frater successit secundus Euergetes nominatus: hunc physconem dicunt: cui Ptolomeus Cognomento lathurus successit. Lathuro auletes Cleopatræ pater qui præter alia flagitia: etiam choraulum exercuit hic est quem Alexandrini exegerunt. quem Romam profectum Pompeius suscepit: & Senatui commendauit: Ptolomeus itaq; a Gabinio reductus: non multo post morbo absumptus: relictis duobus filiis & totidem filiabus: quarum grandior erat Cleopatra: Alexādrini & puerum natu grandiorem & Cleopatram regno præfecerunt sed pueri familiares. mota seditione Cleopatram eiecerunt: Cæsar adolescentulum interemit: & Cleopatram ab exilio reuocatam ægypti Reginam constituit: Iugulus magni: quia simul cum regno factus es potens Cædi Pompeii. Accessit: s. potestati tuæ. Regnumq; sorori: & quia te regem senatus Po.q; ro. declarauit: ereptum est regnū sorori tuæ Claopatræ. Soceroq; nefas: quia q; nefas erat Cæ. occidere generū. eripuisti tu o Ptolomeæ. Tūc tur: nūc dicit quōdo sēatu dimisso oēs se ad arma parabāt. sed appi° unus ex omnb° oraculū sisci-

tari cõstituit:quid nã factus esset:an bello ciuili interesset:an a bellis segregatus recessũ aliquẽ eligeret: ubi quietus ab omni cura & periculo redderet. Vẽit igit delphos: & oraculũ illud ausus est mouere quod per multos annos tacuerat. Diuinũ ipsũ domicilũ:auctores certi mẽorãt profũdã & curuã esse spelũcã:nõ admodũ lato ore patẽtẽ:unde aurũ quidẽ referri sacro efflãte nũine:excelsũ autẽ ostio imminere tripodẽ. quẽ cũ Pythia uates inscẽderit hausto diuinatiõis spiritu.dei respõsa referre:& metro & oratiõe soluta:auctore Strabõe:sed anteq̃ narret:quid agnouerit in antro delphici apollinis:describit primo locũ ubi ante thẽis respõsa dare cõsueuerat deinde Apollo delphicus. Soluto cœtu. idest dimisso senatu. Ancipites euentus. quia martis euentus semper incertus est.

Sollicitat supos.multosq; obducta p annos
Delphica fatidici referat penetralia phœbi
Hesperio tantum quantum semotus eoo
Cardine parnasus gẽino petit æthera colle
Mõs phœbo bróioq; sacer.cui nuie místo
Delphica thebãæ referũt triaterica bacchæ
Hoc solũ fluctu terras mergente. cacumẽ
Eminuit pontoq; fuit discrimen & astris
Tu quoq; uix sũmã seduct⁹ ab æquor rupẽ
Extuleras unoq; iugo parnase latebas.
Vltor ibi expulsæ pmeret quũ uiscera pt⁹

¶SVLPI. Referat penetralia: aperit apollinis tẽplũ: q̃ multis fuerat clausũ & sine oraculo. Quadragesimo .n.ab hinc anno fuerat a thracibus cõbustũ & luuẽalis ait Quomodo delphis oracula cessãt & gẽus hũanũ dãnat caligo futuri. Delphica: quæ in parnasi radicibus apud delphos oppidũ sũt. Hesperio: parnasũ boetiæ mõtẽ in medio mũdi esse ait:sic & Statius Audiit & medius cœli sparnasus:Strabo libro.viiii. refert missas duas a ioue aquilas alterã ab occidẽte alterã ad illic recta linea coiuisse. Brõio:baccho a brõi q̃ est cõsũmere. Vinũ nãq; modeste sũptũ hũorũ superfluitates imminuit: immodeste uero bonã hũiditatẽ desiccat:& atterit uires sũt q̃ dicãt a sõitu ductũ nomẽ q̃ βρὼω ὦσ dicit. Bache sacerdotes coẽs. Triaterica delphica:sacra apolliea delphis in triẽniũ repetita Ouidius Hismariæ celebrãt repetita triẽnia bacchæ. Misto nũine:cõi cultu Apollinẽ & bacchũ eũdẽ esse Erupides tradit & Aristoteles in Telogũinis & Varro & Grãius flaccus cõfirmãt autore Macrobio. Cui:brõio: Hoc so.solã parnasi sũmitas diluuii tẽpore submersa nõ est: Fluctu: aquis: Discrimẽ:interstitio & medius terminus inter aquas & cœlũ: Seductus ab. eminẽs super equor uix sũmo cacũine alterius iugi extabas. Vbero. altero laudauitq; ipsũ & altitudine Sic Ouidi. Mõs ibi uerticibus petit arduus astra duobus Nõine parnasus superatq; cacũine nubes. Ibi:apud parnasũ. Phœb⁹ puer pythõa sertẽ dẽogorgõis terræq; filiũ qui matrẽ latonã iunonis iussu fuerat persecutus ne pareret: intremit. Pean: apollo ordo est pean ultor matris expulsæ partus. Q uũ præmeret par. uisce. cũ esset uicina partui:

¶OMNIBO. Sollicitat:cũ solicitudie inquirit. Expromere finẽ rerũ.i.ut exprimãt & aperiãt quẽ finẽres habituræ sint. Multosq;obducta:quia iter cætera signa aduẽtus dõini Iesu christi:hoc eriã præcipuũ fuit q̃statim omnia oracula tacuerũt. Hesperio:dicit autẽ petisse antrũ cyrrheũ.ubi colebat apollo:in quo adytũ erat illud nobile quo phœbas cũ aduẽisset nũine apollinis aflata futura omnia resisceret: atq; ex his quæ cõsulẽtes scire uolebãt aperire: dicit autẽ locũ esse in umbilico orbis terrarũ. Hesperio eoo: nã parnasus mõs est in medio orbis terrarũ.nã(ut refert pindarus)cũ iuppiter scire uellet: ut nã esset mediũ orbis terrarũ aquilas duas alterã ab oriẽte alterã ab occidẽte misit:& ubi iuicẽ occurrerẽt:ibi mediũ orbis terrarũ eẽ itelligeret:occurrerũt.autẽ in parnaso mõte:hinc appellat umbilicus orbis:q̃ & si Varro plãe inficiat. Vir. tamẽ ait: Delphos phytius orbis umbilicũ. Hic mõs ut libro nono refert strabo usq; adocciduos phocidis mõtes locatus est eius latus in occasũ prospectãs Locri & Azolæ possidẽt:australe uero Delphi: locus sãe petrosus: spectaculi formã habẽs in cius cacũine tẽplũ surgit & oppidũ:in circuitu stadia vii. ac.x. cõplectẽs supra illud lycorica sita est quo in loco antiquitus delphi supra tẽplũ cõsistebãt hoc autẽ tẽpore circa ipsũ affines catalii fõtis sua locarũt dõicilia.ante urbẽ autẽ cirphis ex australi parte periacet rupes sãe prærupta. at sub cirphim urbs uetusta iacet cyrtha ad mare locata: ab ea incipit ad delphos ascẽsio stadia fere .lxxx. Cẽino colle est enim parnasus biceps(ut antea dictũ est)parnasusq; iugo misit desertus utroq;. Nã ab australi parte habet cirphim præruptã rupẽ:cũ profunda ualle per quã plurimus annis effundit. Aqua diuersione biceps cognominat.illic phœbus & bacchus colebant ut asserit Macrobius: qui tamẽ eiusdẽ numinis sunt & potestatis:auctore diodoro. Bromio:baccho βρὼω ὦσ significat impetũ uel somnũ uel q̃ebrii impetuosi sint & uocẽ incompositã emittant:aut quomodo in bacchi ortu tonitru insonuit. Numine:ipsius bacchi: quia propter uinũ in furorẽ uersæ sacrificia bacchi colebant. Mixto: inserto ipsis bacchis. Bacchæ: sacerdotes bachi græce. Mœnades: dicit quasi insanientes: μαίομαι insanio. Referunt: repræsentant. Trieterica:sacria bacchi triennalia quæ ternis quibusq;annis celebrantur:a τρεῖς:& ετὦσ annus. Thebanæ:nã thebanæ mulieres hæc sacrificia colebant sicut delphicæ. Solũ eminuit: idest apparuit supra terras tempore diluuii quo omnes terræ obrutæ sunt. Pontoq; fuit:qui mare a cœlo discerneret. Discrimen: interuallum & separatio. Extuleras.extra diluuium. Summam rupem: cacumina. Vno: alterum quidem iugum obrutum erat:alterum apparebat. Vltor ibi:dicit ibi phytonem serpentem ab Apolline occisum fuisse cum primum e uentre matris eductus est.nam ut in fabulis est iuno irata q̃ latona grauida esset ex ioue: ipsam per totam orbem persecuta est quæ terram nullam inuenit a qua exciperet:timebant enim omnes rem ingratam facere iunoni sed cum ad Ortigiam uenisset(Sic enim tunc appellabatur)cogouit sororem suam Latonam:& eam benignissime accepit:ortygia enim fuerat soror Latonæ:quam cum iuppiter uitare uellet illa auersata esset aufugere cœpit: cunq; ad mare peruenisset deos petit ut miserentur: quæ statim conuersa est in coturni

cē(oρτυξ enim græce coturnix dicit) Iuppiter autē conuersus in accipitē insequi cœpit auē: & cū in medio mari esset:nec diutius posset exunguibus Iouis euadere. Rursus mente sua precata est deos: & statim conuersa est in lapidē:lapis statim crescere cœpit i insulā: & excepit sororē suā Latonā Ortygia:quæ ibi gemellos peperit apollinē & Dianā. Apollo igit loco beneficii q matrem excepisset: eā duabus insulis illigatā stabilē fecit scilicet Gyaro & Mycone:& phytonē serpentē:que Latonæ iuno immiserat:sagittis occidit: & matri suæ iā tunc diana obstetricis præbuit officiū.

¶SVLPI. Explicit:interemit. Adhuc rudibus:nouis & inexpertis. Themis:dea quæ iubebat hominibus peterent quod fas esset themis enim fas interpretatur.

Eis templū iuxta cephysū amnē fuit. Vastos hiatus: magnā cauernā Nā est illic media saxi rupes in formā theatri in media fere montis altitudine planitieq; exigua atq; in ea profundū terræ foramē quod oraculo patet: ex quo frigidus spiritus ut quadā uelut uento in sublime expulsus mentes uatis in uecordiā uertit impletāq; deo responsa consulentibus dare cogit:hec iustinus libro.xxiiii. & Strabo libro nono inquit Auctores certi memorant diuinū ipsū domiciliū profundā curuā esse spelunca:nō tamē lato ore patentē Vnde aurā quidē referri sacro efflante numine. Excelsū autē hostio iminere tripodē:quē quū phytia uates inscenderit hausto diuinationis spiritu dei responsa refert & merito & oratione solute. Sperare diuinā fidē: emitere oracula: Ventos loquaces:uentū & spiritū qui loquacitatē excitaret Cice. in diuinatione inquit Credo etiā anhelitus quosdā fuisse terrarū quibus inflatæ mentes oracula funderent. Condidit: immisit. Incubuitq; adyto: inclinauit se in locū secretū ut uentos exciperet & diuinaret. Factus uates:diuinator & denuntiator futurorū

Matris adhuc rudis pean phytona sagittis
Explicuit, cū regna thēis tripodasq; teneret
Vt uidit pean uastos tellurīs hiatus
Diuinam spirare fidē, uentosq; loquaces
Exhalare solum, sacris se condidit antris
Incubuitq; adyto uates ibi factus apollo,
Q uis latet hic supū qđ numē ab ætherē pstū
Dignat cœcas inclusū habitar cauernas?
Q uis terrā cœli patit deus omnia cursus
Aeterni secreta tenens mundiq; futuri
Conscius ac populis sese proferre paratus,
Cōtactusq; ferēs hōinū magnusq; potēsq;
Siue canit fatū, seu quod iubet ille canēdo
Fit fatum, forsan terris inserta regendis
Aere libratum uacuoq; sustinet orbem
Totius pars magna iouis cyrrhæa p antra
Exit. & æthereo trahit cōnexa tonanti.
Hoc ubi uirgineo cōceptū ē pector numē

Quis latet:quoniā supradicta fabulosa sūt rei ueritatē conat elicere. Quis superū: quis deus. Præsis ab ere: manes sub cœlo nā dii supra ethera sunt. Cœcas cauernas:antrū obscurū. Quis terrā cœli patit deus:qui cælestis uult terrā habitare. Secreta:præterita præsentia & futura. Cursus æterni:fati quod est herens rebus mobilibus dispositio per quā prouidentia suis quæq; nectit ordinibus ut ait Seuerinus:est & fatū ut Cicero definit Ordo serieq; causarū. Causa aurē est ex omni æternitate fluens ueritas sempiterna. Ferens contactus:patiens tangi ab homine nā ingredit uirgines. Siue canit fatū:seu dicit futura seu quicquid uaticinat est fatū necessarioq; futurū. Forsan terris: putat poeta mentē iouis siue animā mundi:quæ diffusa est per omnia elementa:terrasq; substinet illinc spirat spiritus enim dei per omnia uagat omnia nectit omnia continet:ut sentiunt stoici & Cicero docet & Virg. iouis omnia plena: & alibi principio cælū ac terras camposq; liquentes Lucentesq; globū lunæ titaniaq; astra spiritus intus alit & poeta noster iuppiter est quodcūq; uides. Inserta: immissa. Orbē. libratū terrā pensilē. Exit: egreditur & spirat. per antra cyrrhea:per antrū delphicū a cyrrha oppido dictū. Connexa tonanti æthereo:coniuncta & quæ respondet menti diuinæ quæ est in cœlo. Numen: mens dei. Est comceptū pectore:ingressum est pectus.

¶OMNIBO. Pæan: apollo qui a sagittatione phytonis nomē consecutus est. nā παιω significat ferio pæanes proprie dicunt laudes apollinis. Matris:quā serpens a iunone missus persecutus fuerat. Præmeret uiscera:cū in eo esset:ut pareret Latona. Expulsæ:a iunone. Rudibus sagittis:quia tū primū natus erat:nec unquā sagittas exercuerat. Explicuit:occidit a præcedenti id quod sequit. Cū regna themis teneret, idest cū themis oracula daret. Vt uidit pæan sequit dicere originē oraculi apollinis quomodo sedē sibi delegerit:dicit enim cū ibi natus esset:& phytonē sagittis occidisset: post quā uidit ex eo antro uentū cū humana uoce erumpere: iucunditate habitandi in eo loco ductus est: ut ipse futura fiscitantibus prædiceret. nā ibi templū themidis fuerat antequā resideret Apollo. Vastos hiatus. antrū illud cyrrheū. Fidē diuinā: hoc est oracula & responsa dare. Spirare: idest emittere. Ventosq; loquaces: quia spiritus inde erumpebat ut humanas uoces & uerba perfecta emitteret: Sacris se antris. idest in illis penetralibus unde responsa darentur. Incumbuit. a ibi fatidicus esse cœpit Apollo. Adyto nomē græ. & neutri generis: significat locū templi ad quam nulli sacerdoti ingreddi licebat. a priuatiū est & ἄνω ingredior. Factus uates. diuinator & oraculorū responsor. Quis: latet hic nunc quasi cū admiratione quadam loquit poeta dicens: quis potuit deorū esse: qui primū ibi habitauerit ubi postea locū deleuerit apollo: & deus ab æthere delatus huic loco includi uoluerit:& has cauernas collere: est ne aliquis deorū qui deserto cœlo terrā in habitare malit. Prefū: depositū: præmere deponere. Virgilius Quod supereſt quæcūq; præmes uirgulta per agros. Cæcas: obscuras. Aeterni cursus tenens. idest series fatorū: quia causa causam generat. nam nihil aliud est fatū nisi series causarum. Mundiq; futuri conscius: idest conscius eorū quæ in futurum uentura sunt. Proferre: ape

rire. Cõctatusq; ferẽs hominũ.ideſt phœbadẽ afflãs nũ;ne ſuo:hoc eſt pati hominũ cõtactus: quia ut in ſequẽtibus declarabit;pugnabit Apollo ut mẽtẽ & pectus phœbadis occupet. & in eã omnia quæ ſunt: quæ fuerũt:quæ futura ſint repõat. Magnus po.ſẽſus eſt: magnus & potẽs eſt ille deus:ſiue quæ futura ſunt ipſe prædicit.ſiue prædicẽdo facit eſſe futura fatũ enim eſt quod dii fant: Forſã terris:an fortaſſe illud eſt:quod cũ magna anima mũdi per omnes partes diffuſa ſit cæli: ibi maiorẽ partẽ ſui eſſe uoluerit: ut futura omnia reſpõderet:quia Stoici dicebãt unã tãtũmodo eſſe animã.& eã per omnes mũdi partes eſſẽ diffuſa:quã ſẽtẽtiã Virg. quoq; expreſſit in.vi.principio cælũ ac terras cãpoſq; liquẽtes. Lucẽtẽq; globũ lũæ titãia atq; aſtra Spiritus intus alit. Pars iouis:anima mũdi reſpicit illud quod Stoici diffiniebãt quod deus eſt ignis ſẽſibilis:inſertus omnibus elemẽtis:in hũc erroꝛẽ cõuenere Stoici quod uidebãt omnia ſũma ratiõe regi:ut propterea uiderẽt habere animã intelligibilẽ & ratiõabilẽ: & ſine ratiõe putabãt hũc ordinẽ nõ poſſe ſeruare cæleſtia terrẽa corpora.ideo cælũ:terrã.mare:deniq; elemẽta omnia deũ eſſe putabãt. Libratũ orbẽ. ideſt ſuſtẽtatã.terrã ſphæricã hoc loco ſignificat. Aere uacuo ideſt in cẽtro uacui aeri nã ſuo põdere terra in medio orbis in cæli cẽtro eſt poſita:ideo in nullã partẽ moueri poteſt:cũ terra grauius ſit elemẽtũ cæteris:ſuũ propriũ ac naturalẽ locũ habet cẽtrũ dimidiũ totius orbis:& circũferẽtiæ cæli a quo pũcto diſcedere nõ poteſt. Tonãt:cũ æthereo ioue:nã ſignificat ignẽ cæleſtẽ reſpicit ad illud ſtoicorũ qui dicũt iouẽ ignẽ eſſe ſẽſibilẽ hoc Hoc ubi:& cũ hoc numẽ quod in eo loco magis habitat q̃ alibi inſederit & occupauerit uirgineũ pectuſ tũc uero ora mouẽſ quicquid dixerit uerũ eſt ſiue de præſẽtibus ſiue de præteritis ſiue de futuris quæſitũ fuerit. Virgineo:nõ licebat enim adytũ illud ingredi niſi uirgini incorruptæ.

Humanã feriens animã ſonat.oraq; uatis
Soluit.ceu ſiculus flãmis urgentib⁹ æthnã
Vndat.campana fremens ceu ſaxa uaporat
Conditus in arimes æterna mole typhoeus
Hoc tamẽ expoſitũ cunctis nulliq; negatũ
Numen ab humani ſolum ſe labe furoris
Vindicat.haud illic tacito mala uota ſuſurro
Concipiũt.nam fixa canens mutãdaq; nulli
Mortales optare uetat:iuſtiſq; benignus
Sæpe dedit ſedes totas mutantibus urbes
Vt tyriis. dedit ille minas impellere belli

CSVLPI. Feriens:incitans impellens. Sõat. loquitur eſtq; trãſlatio a cytharredo chordis quæ ſũt ut anima. Soluit ora uatis:puellã loqui coegit. Ceu ſiculus ſimultudo eſt ſecretioris ſonitus & uehemẽtiæ uerborũ: Apex ſiculus:cacumẽ ætne ardẽtis. Vndat:abunde corripit ætnã mõtẽ fumo & flãmis. Typhoeus:qui fulminatus inarimæ ſubiacet Virg. Inarimæ iouis impẽriis impoſita typhœo. Vaporat: uaporãdo emittit.

Saxa cãpana pũicee & lapides exeſos. Inarimes: inarime mõs eſt prochyte inſulæ in ſinu baiano. Expoſitũ cũctis:q; omnibus reſpõdet & nulli ſe negat. Vindicat: liberat ſe. A labe: furoris ab inſãia malignitateq; hominũ nã nõ uotis & precibus flectit ſed futura prædicit: Mala:inhoneſta. Tacito ſuſurru:ſolẽt enim tur pia hũmili uoce honeſta uero clare poſci Perſius Haud cui uis promptũ eſt murmurq; hũileſq; ſuſurros Tolle re detẽplis & aperto uiuere uoto Mẽs bõa fama fides & reliqua Hora. Iane pater clare quũ clare dixit apollo. Vetat optare:docet nihil petere a deis. Bẽignus: liberalis. Dedit:dixit Virg. Præſcia uẽturi da nõ inꝺebita poſco regna mors fatis. Vt cyriis: iuſtinus lib. xviii. Tyriorũ gẽs inquit cõdita a phœnicibus fuit qui terræmotu uexati relicto primo ſolo aſſyriũ ſtagnũ primo mox mari proximũ littus incoluerũt cõdita ibi urbe quã a piſcũ ubertate Sydonẽ appellauerũt:Nã piſce Sydõ phœnices uocãt poſt multos inde annos a rege aſcãiorũ oppugnati nauibus appulſi tyrũ urbẽ ante annũ troiãe cladis cõꝺiderũt.Cadmus quoq; quũ exularet bouẽ ſequi ab oraculo iuſſus eſt. Dedit ille minas: athenienſibus delphicũ apollinẽ cõſulẽtibus quid aduerſus perſas agẽdũ eſſet reſpõdit ligneis mœnibus ſe tuerẽt: quo intellecto Thẽiſtocles iuſſit omnis ciues naues cõſcẽdere & in mari Salaminiaco aduerſus xerxẽ cũ certarẽt euaſere uictores. Dedit: cõceſſit. Impellere:repellere.

COMNIBO. Ferẽs animã:pulſãs: & cruciãs animã corporis quod occupauerit. Sõat. ideſt ſõitũ dat: Solit aperit ora ut futura prædicat reſpõdẽs ad ea quæ interrogant:tãto quidẽ tumultu & impetu:ut uideat ætna qui globos flãmarũ eructat: Siculus apex cacumẽ ſiculi mõtis. Aetna:mõs eſt ſiciliæ qui ſẽper fere euomit globos flãmarũ: adeo ut regionẽ totã depopuleꝰ ac uaſtet ipſi quoq; urbi periculũ immineat: Loca ſuperiora mõtis.tũ nuda tũ cinerоſa ſũt:& per hyemẽ niuibus referta.ut Strabo refert.Cæterũ inferiora ſyluis & uariis arborũ cõſitionibus partita:ipſi uero mõtis cacumina multas ſuſcipiũt mutatiões:ueſcẽtibus in cẽdiis nũc quidẽ unũ i craterẽ collabẽte igne nũc diuiſo effluẽte:igniti emittũt riui: nũc flãmæ fumoſæ nec fuligiẽs:nũc exardẽtes exhalat lapides:nec eſſe eſt meatus ipſos ſubterrãeos cũ his pariter accedẽtibus uari ari:& ora ipſa quãdoq; ſecũdũ circũſtãtẽ ſuperficiẽ plura eſſe. Vrgẽtibus:pellẽtibus mõtẽ. Inarimes:inſula in ſinu puteolão:in qua mõs flãmas emittit:unde poetæ finxerũt typhœũ unũ ex gigãtibus qui ioui bella intulere ſub eo mõte poſitũ. Aeterna.ideſt perpetua quia perpetuũ emittit ignẽ: Vaporat:calefacit & exurit.

Saxa cãpana:nã maxime quæ & pythecuſa dicit in cãpão mari eſt. Thiphoeꝰ autẽ cũ oe diuiſo: & euidẽtẽ pthõgo omnino proferẽꝺ'eſt q; ſi quis dubitat græce nihil uidit. Hoc tamẽ expoſitũ: & quãquã reſpõdeat omnibꝰ tamẽ noſcẽtibꝰ nõ reſpõdet:ſe bõis & hõeſte aliquid ſcire cupiẽtibꝰ:ſeruat ergo dignitatẽ numinis.

Expoſitũ:ideſt paratũ omnibꝰ aliquid ſcire cupiẽtibꝰ. Vẽdicat.liberat. Hũana labe:ideſt uitio flagitioſoq; hõinũ. Haud illic mala:q; tãtũmodo audiat bonos malos uero repellat q̃bat exẽplis. luſtiſq; bẽignꝰ ideſt his qui patriã & regionẽ ſuã deſeruere.& aliquẽ ſibi locũ elegere cõſilio nũinis:propitiꝰ fuit: Vrbes: diuerſas patrias. Tyriis.i.cadmo:de quo ſupra dictũ:cũ cadmus iuſſu patris agẽoris europã quæſiuit. Minas im

pellere: bellū hoc fuit tempoſ Xerxis: cū rumor exiſſet xerxē cū uniuerſa Aſia in europā impetū facere: & tetræ mariq; bella atq; pernicē minitari. Athenienſes miſerunt qui peterent ex oraculo quomodo hanc pernitiē effugerent: reſpondit oraculum: ita illos reſiſtere poſſe hoſtibus: ſi mœnibus ligneis pugnarent concilio habito cū alii alia dicerent. Themiſtocles qui prudentiſſimus erat conſuluit: ut claſſe parata occurrerent hoſtibus: & ſuaſu Themiſtoclis quantā claſſē conſtruere potuerunt Athenienſes eā conſcēdere relicto: s mœnibus patriæ: quo factum eſt ut apud Salaminam xerxes conſilio Themiſtoclis ſit ſuperatus: Impellere: refellere.

¶ SVLPI. Salamis urbs in euboico mari contra athenas. Suſtulit: quia docuit piare numina: Telluris: ſterilis: hoc propter ægyptū dixit quæ cū nouē annis fuiſſet ſterilitate uexata reſponſū accepit ut thraſiū hoſpitē mactaret: eius rei Ouidius in arte meminit. Dicit ægyptus caruiſſe uiuacibus herbis & reliqua: phryges etiā ſterilitate uexati iuſſi ab apolline corpus athis ſepelire & Cybelē uenerari cū pro illo quod inuenire non poterant adoleſcentis imaginē multis cū lamentis ſepeliſſent: & arcas deæ ac ſacrificia inſtauraſſent liberati ſūt ut meminit Diodorus: eſt & alia ex eodē auctore hiſtoria. Athenienſibus enim ſiccitate laborantibus reſpondit dēus. Minoi pro Androgeo mortuo quas uellet pœnas eſſe dandas: cū igit minoiſ iuſſu quotannis ſeptē pueros & totidē puellas minotauro dare cœpiſſent ſiccitate ſunt liberati. Fine: ideſt modo piandi. Aera tabificū. Lucanus peſtilentia laborantibus reſpondit phœbus palinuri manes eſſe placandos ob quā rē nō longe a uelia lucū ei conſecrauerunt. Virg. prodigiis acti celeſtibus oſſa piabunt. Romani quoq; peſtilentia laborantes Eſculapiū in urbē aduehere iuſſi ſunt. Noſtra ſæcula: hæc ætas in qua ego ſū. Quā delphica ſedes quod ſiluit: quā quod nō reddunt delphis oracula: nā reges & principes metu ducti uetuere antiſtites templi ne ad id quenquā admitterent. Nec merent: ideſt gaudent quod nō reſpondent. Littore. Cyhrreæ uates: phœbades. Fruunt iuſtitio: fructū delectationēq; capiunt ex ceſſatione & ſilentio: appellauitq; iuſtitiū reſponden di intermiſſionē: cū ſit proprie uiris reddendū intermiſſio i publico loco. Nā ſi quis: ſi quæ enim phœbā concipiebant deorū ira aut beneficio moriebant hinc Valerius ait Vnde ut certæ conſulentibus ſortes peterunt: ita nimius diuini ſpiritus hauſtus reddentibus peſtifer exiſtit. Immatura: ſubita. Pena numinis recepti: ſuppliciū quod numē concepiſſet. Preciū: præmiū: nil enim morte utilius dii nobis dare poſſūt ut etiā Cice. docet in Tuſculanis per eā enim in cœlū reuertimur uel dii uel cū diis futuri. Compages humana labat: compoſitio humani corporis diſſoluit impetu furoris quē adhibet deus anceptus: qui eſt uelut ex uehementi & peſtifera febere totū corpus diſſoluente. Pulſus: impetus & conciones. Animas: uitas hominū.

¶ OMNIBO. Salaminiacū: ideſt mare ſalamines inſulæ: nā auctore Strabone iuxta lepathū Cicero. quæ ſtationē habet & naualia: eſt aphrodiſiū: ad quod inſula per anguſta eſt: ſeptuaginta enim ſtadiorū interuallo Salamina traſit: poſtea achiuorū acta quo primū teucer applicuit: qui in Cypro ſalaminā condidit a patre ut ferūt: pulſus & ut libro nono refert: Quū a Nyſea in atticā nauigās quinq; per exiguæ procumbunt inſulæ: de hinc ſtadi. lxx. in longū porrecta: uel ut alii aſſerunt. lxxx. habet autē eiuſdē nominis urbē in ſalamoniaco littore attici & megarici confina ſunt ſoli. Telluris ſterilis: exemplum eſt Calabriæ: nā cū Calabria ſubita telluris ſterilitate laboraret: nec ullus finis inueniretur iræ deorū ad oraculum miſerunt reſponſū eſt ita fertilitatem reparari poſſe. ſi palinuri manes placarentur quo facto ſtatim fertilitas rediit. Monſtrato fine: & ipſe conſilio ſuo peſtilentiam expulit: nam & Romanum cum nullum remediū inuenirent patriæ peſtilenti am laboranti libros ſibyllinos inſpexerunt: qui & ipſi ab apolline originem habuerunt nam ipſe Cumeam ſibyllam docuit uaticinari quæ deinde hos ſcripſit libros: inſpectis igitur libris intellexerunt Romani ita peſtilentiam poſſe ſedari: ſi æſculapium ab epidauro Romam adducerent. legatos igitur miſerunt: qui cum eo ueniſſent & ſimulacrum ignens mirarentur anguis eſedibus eius elapſus uenerandus & non horribilis per mediam urbem cum admiratione omnium ad nauem Romam conceſſit: & ſe in Vgolini tabernaculo conſpirauit: legati deum uehentes Antium prouecti ſunt: ubi anguis proximum æſculapii templum petit: & poſt paucos dies ad nauem rediit & cum aduerſo tybri ſubuehereture: in proximam inſulam deſiliit ubi templum ei conſtitutum: & peſtilentia mira celeritate ſedata eſt. Aera tabificum: peſtilentem. Non ulla ſæcula: ætas noſtra inquit nullo maiore munere deorum priuata eſt: quōd ſilet apollo: nec poteſt hominibus ſcitantibus reſponſa dare. Poſtquam reges: cauſam huius ſilentii ignarus poeta regibus attribuit: & principibus: qui maluerunt ignorare futura: quam ut ſcientes mala ſua: quibus prouideri nullo modo poſſet: in continuo regni metu uerſarentur. Spiraculum igitur clauſum fuit: quod tangit etiam Iuuenalis. Credent a fonte relatum ammonis: quoniam delphis oracula ceſſant. Timuere futura: ideſt petere reſponſa Vates cirrheæ: ideſt placet hoc phœbadibus: Mœrent: quia magno ſibi conſtabat hoc: nam quotiens oraculum peteretur aut moriebatur: aut ſemiuiua iacebat: poſtquam numen a pectore diſceſſerat. Nec mœrent: immo gaudent. Iuſtitio templi: ideſt ſilentio ad ſimilitudinem cum ius in

Vt ſalāiniacū meminit mare. ſuſtulit iras
Telluris ſterilis, monſtrato fine reſoluit
Aera tabificum. non ullo ſæcula dono
Noſtra carēt maiore deū. q̄ delphica ſedes
Quod ſiluit. poſtq̄ reges timuere futura
Et ſuperos uetuēr loqui, nec uoce negata
Cyrrheæ mœrent uates. templiq; fruunt
Iuſtitio, nā ſi qua deus ſub pectora uenit,
Nūinis aut pœna ē mors imatura recepti
Aut p̄tiū quippe ſtimulo fluctuq; furoris
Compages humana labat, pulſuſq; deorū
Cōcutiunt fragiles animas. ſic tēpore lōgo

foro taceꝫ. Nãſi qua: reddit nunc cauſã cur frueretꝫ hoc ſilentio phœbas: nã cũ ſemel inflata numine phœbi eſſet nõ prius omittebat: quã aut moreretꝫ: aut parũ deerat quin mortua eſſet. Si qua deus: ſub alicuius uirginis pectora. Immatura: acerba & ante tẽpus: adſimilitudinẽ fructus qui ante tempus colligit. Mors pœna: ſi mala eſt mors pœna: ſi bona preciũ eſt ſecundũ diuerſas opiniones dicit bonã & malã eſſe mortẽ ſecundũ iunonis ſententiã bona uiſa eſt mors cũ ſacerdos argia petiit a iunone: ut filiis ſuis pro beneficio daret quicquid bonũ eſſe ſciret: poſtremo die inuenti ſunt mortui: uel talis ordo ſit preciũ recepti numinis aut eſt pœna: aut eſt mors immatura. & ſic dicunt pretiũ: ut Terẽtiº: ergo preciũ ob ſtultitiã fero: Stimulo: irritamento furoris: quia deus tanquã ſtimulus pectori uirginis inſidens incitabat. Fluctu: abundantia quia uſq; adeo furore replebatur: ut eũ capere nõ poſſet. Compa. huma. lab. humani corporis compoſitio diſſoluitur. Pulſus: impulſiones deorũ: quæ pectora ſacerdotũ concutiunt. Fragiles animas: ideſt fragilis corporis animas: quæ uim tantã ſuſtinere nõ poſſunt. Sic: ut ſupra diximus. Longo tempore: ideſt poſt longũ ſilentiũ. Tripodes: erant tabulæ apollinis: quibus ſuperpoſitũ erat coriũ phytonis: ad quos tripodas cũ ueniſſet ſacerdos ſtatim dei numine replebatur.

Immotos tripodas uaſtæq; ſilentia rupis
Appius heſperii ſcrutator ad ultima fati
Solicitant: iuſſus ſedes laxare uerendas
Antiſtes: pauidãq; deis immittere uatem.
Caſtalios circũ latices nemorũq; receſſus
Phœmonoẽ errore uagã: curiſq; uacantẽ
Corripuit cogitq; fores irrumpere tẽpli
Lũine terrifico metuẽs cõſiſtere phœbas
Abſterrere ducẽ noſcendi ardore futuri.
Caſſa fraude parat. qd ſpes ait iproba ueri
Te romane trahit: muto parnaſus hiatu
Conticuit. præſſitq; deũ. ſeu ſpiritus iſtas
Deſtituit fauces. mundiq; in deuia uerſũ
Duxit iter. ſeu barbarica cũ lãpade pyton
Arſit. in immẽſas cineres abiere cauernas
Et phœbi tenuere uiam. ſeu ſponte deorũ
Cyrrha ſilet fatiq; ſat eſt arcana futuri
Carmine longæuæ uobis cõmiſſa ſibyllæ
Seu pean ſolitus tẽplis arcere nocentes
Ora quibus ſoluat noſtro inuenit æuo

¶ SVLPI. Trypodas immotos Cortinas ad quas iã diu nemo acceſſerat: & diu ſiluerant uexat ut reſpõdeatur. Scrutator: fati indagator & explorator eſſet ultimi euentus belli. Antiſtes qui templo præerat quo nomine appellatur etiã quiſquis aliqua re excellit & preeſt. Laxare. aperire. Vatẽ. puellã. Pauidã: morte futura. Caſtalios: circũ: Valerius inquit Antiſtitẽ ab appio immiſſã poeta ab antiſtite delectã eſſe puellã quæ iuxta fontẽ Caſtaliũ in parnaſi radicibus uagabatur. Caſtilus dictus a Caſtilia nympha: quã cũ perſequeretur apollo ſeſe de rupe præcipitauit & in fontẽ conuerſa eſt. Receſſus: loca remota. Phœmonoen: Strabo ait phœmonoen primã diuinantẽ pythiã fuiſſe ferunt urbis quoq; uocabulũ a pytheſche id eſt interrogare audire diſcere inclinatũ eſſe Mihi uero coniectare libet phœmonoen enim archadicæ lacus Ouidius eſt lacus archadiæ phœmon dixere priores. Vagã errore: uagantẽ & errantẽ. Vacantẽ: uacuã. Phœbas: phœbi ſacerdos. Corripuit: manu apræhendit. Limite terrifico: iuxta foramen ubi nomẽ concipiebatur. Caſſa: inani & uana tractũ a caſſibus: ideſt telis aranearũ quæ fragiles uanæq; ſunt. Improda ſpes ueri: audax cupido noſcendi uentura. Hiatu muto: antro nõ reddente oracula. Præſſit: oppræſſit & obruit. Iſtas fauces: hoc antrũ. Duxit iter uerſũ: diuertit alio. Python: cortina pythonis corio tecta. Barbarica lampade: barbarorũ Thraces enim ut ſupra diximus delphicũ templũ combuſſerant poſſumus intelligere & de Xerxe qui ante naualis prælii congregationẽ miſerat quatuor milia armatorũ delphos: & ad templũ apollinis diripiendũ quaſi nõ cũ græcis tantũ: ſed cũ diis immortalibus bellũ gereret quæ manus tota hymbribus & fulmunibus delata eſt poſt hæc Teſpiadas & Athenas & plateas uacuataſ hominibuſ incendit ut ait inſtinus De brenno & gallis intelligendũ nõ eſt quantũ ante deleti ſunt quã templo nocerent ut Valerius memorat. In cineres: repletæ ſunt cinere cauerne ita ut ſpiritus uiã qua progrediatur nõ habeat. Sponte deorũ: uolunt enim dei eũ ulterius nõ reſpondere præſertim romanis qui poſſunt ſua fata in libri ſibyllinis inſpicere. Commiſſa: ideſt eſſe. Sibyllæ longæuæ: nota eſt fabula Nã ab amatore apolline ad numerũ arenæ manibus auſte annos dicitur impetraſſe: & in uocẽ fuiſſe conuerſã. Ea nouẽ libris romanorũ fata mandauerat ex quibus tres tantũ ſuperfuere conbuſtis: reliquis: quũ Tarquinius priſcus ut inquit Lactantius ſiue ſuperbus ut Gellius in ternos trecentorũ philippeorũ pretiũ denegaſſet. Arcere nocentes. nõ ſe ſpondere nocentibus quod quidẽ nõ uerũ eſt nã ſupra poeta dixit. Hoc tamẽ expoſitũ cunctis nullicq; negatũ numẽ. Sed ideo mentitur phœmonœ ut abſterreat appiũ. itaq; bene præmiſſũ eſt illud Caſſa fraude Soluat: ora: per quos loquatur uel quibus reſpondeat.

¶ OMNIBO. Immotos: quia nemo ad ipſos peruenerat. Silentia: quia diu ſiluerant. Vaſte rupis: ideſt magni & profundi illius antri. Ad ultima uſq; ad ultimum: Antiſtes ~~uſus~~: antiſtes templi iuſſus ab Appio ut aperiret antrum & phœbadẽ uirginem immitteret: diu quæſiuit phœbadem: quæ per Parnaſum circa caſtalium fontem uagabatur ſecura non dubitabat enim poſt diuturnum tempus fore aliquem qui reſponſa dei peteret. Antiſtes: templi cuſtos qui alio nomine ædituus appellatur. Phœmonoen: uirginem phœbadem: nam quæ eo temporis præerat ſacerdos templi ſic appellabatur: phœmone prima diuinatrix pythia fuit: ſic & uates ipſa uocata eſt: ut refert. Strabo. Receſſus: ideſt circũ ſecreta nemorum. Cogit: inuitam ut acceptu numine reſponſa det. Limine terrifico: phœbas quæ didicerat diſcrimine ſalutis ſuæ de

mũ pectore accipere cõata est dissuadere Appio ue uellet ab apolline respõsa accipere q̃ iã diu desierat dare respõsa: & cæteras ratiões afferebat cur iã deus in antro fileret: sed nihil suis rationibus apud Appium ualuit. Phœbas: nomẽ grecũ. Limine: in antro Apollinis. Terrifico: terrorẽ incutiẽti. Absterrere: remouere. Cassa: irrita & uana: Improba: proterua: quia speras supra q̃ obtinere possis. Veri: ut uerũ ex oraculo cognoscere possis. Parnasus. ideſt cyrrha. totũ pro parte. Hiatu mu. nullã uocẽ reddẽte. Præsitq; de. ideſt clausit ut nullã uocẽ emittere uelit. Spiritus: obmutuit inquit oraculũ: nã ex antro erupuit & alio migrauit.

Versũ: cõuersũ. Deuia: extrẽa mũdi. Seu barbarica: secũda ratio seu inquit cũ tẽplũ cõbustũ est: & a Xerxe & Brẽno rege gallorũ cieres clauseĩ spiracula tẽpli: unde uox illa erũpebat ut postea exire nequerit. Phyton. i. cortina phœbi. Tenuere uiã: ideſt spiracula unde uox phœbi emittebaʒ. Seu spõte deorũ: tertia ratio: seu etiã ita dii uoluerũt ut posthac respõsa daret: quia sufficit uobis o ro. libros sibylinos habere: unde possitis fata uestra cognoscere. Arcana. scilicet carmina. Lõgæuæ sibylæ quia cũ Apollo captus esset amore sibyllæ: & illa Apollini cõsẽtire nollet: ut eã præmio duceret: dedit liberã opinionẽ petẽdi quicquid uellet: illa manu cõpræhẽdẽs arenã quãtã utraq; mãus cõpræhẽdere potest: petit ab Apolline ut sibi daret uitã tot annorũ quot grana arenæ mãibus cõpræhẽdisset: ille cõsẽsit: quæ ad ultimã senectutẽ redacta: cũ nec qui dẽ oculos attollere posset: & iã uitæ ipsã tæderet: ciues cõmiseratiõe eius cõmoti: quia sub hac cõditiõe uitã diuturnã sicuti (petierat) cõcesserat Apollo ut nũquã moreretʒ: donec patriã suã uideret: epistolã fecere: quã creta suæ terræ sigillarũt. sibylla accepta epistola terrã suã uidit. uidelicet Cretã: & statim in mortẽ resoluta est: Seu pœna: alia ratio: seu ideo tacuit Apollo: cũ mos eius fuerit nẽini respõsa dare nisi piis. omnes autẽ nũc nocẽtes sunt & neminẽ inuẽit cui respõdere possit. Soluat: aperiat iã ad hãc fecẽ ætatis peruenerint homines ut nẽo nisi nocẽs inueniaʒ: ideo Apollinis oraculũ tacuit.

Fabula de apolline et sibilla quã amauit

¶ SVLPI. Metus fecit: fidẽ indicauit testatusq; est ad esse deos quos illa negabat. Nũinib⁹ negatis. ablatiuus est absolutus. Tũc torta: tũc caput uicta cinxit & infulã hoc est mitellẽ cũ laurea induit: Phocaica: delphica iã in phocide sũt delphi. Sacerdos: antistes. Hærẽtẽ: dubitatẽ. Penetrale: locũ secretũ ad cauernã unde egredit spiritus. Atq; deũ: mẽtiẽs uirgo deũ se cõcepisse fictis respõsis apiũ deludebat. Quieto: nõ uexato adeo nã supra. dictũ ẽ hũanã feriẽs animã & apud Virg. Nõ uultus nõ color unus nõ cõptæ mãsere cõæ: sed pectus anhelũ. Cõfusæ: obscure ut solet phœbus loqui: Instinctã: impulsã. Furore sacro: diuino impetu. Haud æquore: nõ ita impune. Nõ rupta trementi: signa quæ plene deo solẽt accidere & in hac nõ euenere per stringit ut tremebũda & maxima uox interrupta uerba cõarũ horror: laureæ deturbatio: trẽor tẽpli & horror nemoris. Nec uox: sufficiẽs ampla & supra humanã. Virg. nec mortale sonãs. Laurus: qua corõata erat uates: Immotaq; culmina uix ea fatus erat tremere omnia uisa repẽte. liminaq; lauruſq; dei totusq; moueri mons circũ securũ sine horrore qui illic stãtibus incutiebaʒ cõcussis arboribus.

Virginei patuere doli. fecitq; negatis
Numinib⁹ met⁹ ipse fidẽ. tũc torta priores
Stringit uicta cõas. crinesq; i terga solutos
Candida phocaica cõplectitur infula lauro
Hærẽtẽ dubiãq; premẽs in tẽpla sacerdos
Impulit. illa pauens adyti penetrale remoti
Fatidicũ prima templorũ in parte resistit
Atq; deũ simulãs sub pectore ficta quieto
Verba refert. nullo cõfusæ murmure uocis
Instinctam sacro mentem testata furore
Haud æquæ læsura decẽ cui falsa canebat
Quẽ trípodas phœbiq; fidẽ ñ rupta tremẽti
Verba sono. nec uox antri cõpleʒ capacis
Sufficiens spaciũ nulloq; horrore comaq;

¶ OMNIBO. Virginei patuere doli: his rationibus usa est sacerdos quæ nõ uidebantur contemnendæ: sed tamẽ in hoc ipso quod metuebat uirgo intellexit fraudẽ illius Appius. Doli insidiæ: quibus Appiũ a petendo oraculo absterrere parabat. Negatis: nã quod negabat responsa dari: significabat metũ. Tunc torto: quia nõ potuit deterrere Appiũ a proposito: uirgo coacta est insignia sacerdotis accipere: ut in antrũ ingrederetur ritu sacerdotis. Prioris: a fronte. Stringit comas: more mulierũ: quæ crines uita comprehensos capti intorquent & inuoluunt. Phocaica infula: ideſt phœbeia: nã ut refert Strabo ad occiduos usq; phocidis montes locatus est Parnasus musis & apollini dedicatus. Hærẽtẽ: tardantẽ quia ingredi nolebat ad periculũ manifestũ. sciebat enim nõ inde se exiturã sine magno uitæ suæ discrimine. Premens: urgens. Illa pauens: nec dũ a fraude & dolo stetit: nã cũ paulo processisset simulauit se accepisse nomẽ & uerba nescio quæ incerta & ambigua dicere quæ quasi responsa uideri uolebat: sed appius etiã fraudẽ cognouit & minatus est grauiter: nisi ad tripodas apollinis ueniret. Penetrale: quia nisi adinteriorem templi partem descendit non recipiebat numen. Prima parte: in ipso aditu. Simulans: quasi deus in se insedisset. Quieto: quia quietum erat pectus: ideo manifestum erat nondum afflatam esse. Confusæ uo. non enim prius fata & responsa dabat sacerdos quam in insaniam conuerteretur. Intactum instigatum incitatum. quia murmut uocis confusum non erat ideo testatur mentem suam nullo furore: perculsam: & bis intelligitur: ut si nullo furore: Testata: ostendens nullo furore. Haud æquæ læsu. quibus uerbis non magnis læsura erat appium: quam fidem oraculi nam dum falsa diceret fidem oraculi offendebat: quia mendatium appius & cæteri attribuissent apollini. Canebat: dicebat. Fidẽ: quia mendatiũ illud deo ascriptũ fuisset. Non rupta: qa uerba nũ emittebat inter rupta: sed semiplena. Nec uox exaudiri pene poterat: qa hũana nõ diuina erat nã dũ diuia erat adeo resõabat: ut uniuersũ tẽplũ cõpleret. Spaciũ. s. an. qa cũ deũ accepisset uirgo rigebãt cries adeo ut eiicerẽt serta laurea de capite. Horor. i. rigor. qa cõæ nõ rigebãt ut excuterẽt serta lau

rea. Immotaq; culumina templo.quia tremere omnia uisa repente:ut Virgili.ait: tamẽ nihil hic moueba/ tur. Securum:nulla trepidatione concussum sicut antea consueuerat ideſt quietum. Credere:committere se phœbo.

Excussæ laurus immotaq; culmina templi.
Securũq; nemus uerita se credere phœbo
Prodiderãt.fetit tripodas cessare furensq;
Appi9. & nobis meritas dabis i,pba pẽas
Et supis quos fingis ait.nisi mergeris ãtris
Deq; orbis trepidi tanto consulta tumultu.
Desinis ipsa loqui.tandem cõterrita uirgo
Cõfugit ad tripodas.uastisq; adducta cauer
Hæsit.& isueto cocepit pectoꝛ nũen nis
Quod nõ exhaustæ per tot iã sæcula rupis
Spiritus ingessit uati.tandemq; potitus
Pectore cyrrhæo. nõ unquã plenior artus
Phœbados irrupit pean. mentẽq; priorem
Expulit:atq; hominẽ toto sibi cedere iussit
Pectore.bacchat̃ demẽs aliẽa: per antrum
Colla ferens.uictasq; dei phœbeaq; serta
Erectis discussa comis per inania templi
Ancipiti ceruice rotat.spargitq; uaganti
Obstãtes tripodas.magnoq; exæstuat igne
Iratum te phœbe ferens.nec uerbere solo
Veteris. & stiulis flãmasq; i uisera mergis
Accipit & frenos . nec tantũ prodere uati
Quãtũ scire licet.uenit ætas omnis in unã
Cõgeriẽ. miserũq; pmũt tot sæcula pectus
Tanta patet rerũ series.atq; omne futurũ
Nititur in lucem.uocemq; petentia fata
Luctant̃.nõ prima dies. nõ ultima mundi
Nõ modus.oceãi.nũerus ñ deerat arenæ.
Talis in euboico uates cumana recessu
Indignata suum multis seruire furorem
Gentibus:ex tanta fatorũ strage superba
Excerpsit romana manu.sic plena laborat

CSVLPITIVS Prodiderant:hec omnia quæ dicta sunt manifestauerant. Cessare tripodas: ab esse numẽ apollinis & se ad tripodas nõ contulisse. Et nobis: in crepat phœbadẽ. Desinis ipsa: per te nõ instinctu apol linis. Adducta: inclinata se ad mouit foramini per quod uentus spirituſq; egredit̃. Spiritus: uentus. Nõ exhaustæ:nõ uacuate & a qua nõ cessat egredi. Ingessit. immissit. Cyrrheo:uirginea ex cyrrha. Tandẽ:quia iã olim nõ fuerat aliquã ingressus. uel ad appii desideriũ refert̃. Mentẽ priorẽ:humanũ sensũ. Aliena:a spiritu agitata & illi parentia. Discussa: discussas habens & abiiciens uittas infulã & laureã. Erectis: nã statim con cepto numine capilli in surrexere. Rotat:uertit se. Per mania templi: per uacuũ templũ. Vaganti: sibi. Ob stantes:obuias. Igne.feruore nimis. Iratũ: quia dudũ fuerat eũ mentita. Verbere:nõ modo ipsã torquebat: tanquã uerbetibus & stimulis uerũ etiã incendere fre nareque uidebat̃. Accipit & frenos: prohibet̃ nõ nisi quædã loqui. Virgilius ea frena furenti connetit& sti mulos sub pectore uertit apollo. Prodere: enunciare nã nihil ignorat. Venit: ætas. Omniũ: ætatũ,fata in unũ erant cumulũ & globũ coaduna ta. Tot sæcula: fata totius æui. Nitit̃ in lucẽ: conat̃ egredi & enuntia ri. Petentia uocẽ:cupida expromi. Luctant̃:conantur egredi. Nõ deerat: hæc sciebat & norat. Modus ocea ni. mensura altitudo & finis maris: Numerus arenæ: q̃ sint grana & corpuscula arenæ. Talis. non aliter no uerat huiusmodi sibylla cumana quæ ut immineret si bi uaticinandi laborẽ fata romanorũ sehorsũ anno a uit nouẽq; libris complexa est. Talis:tã conscia fatorũ Euboico:cumano .Cumæ enim oppidũ in campania conditũ ab atticis q ex euboia uenerũt est autẽ euboia insula auulsa boetiæ:& in atticã uergens in qua chalcys est oppidũ.Virg. & tandẽ euboicis cumarũ allabit̃ oris ldẽ chalcydicaq; leuis tandẽ super astitit arce. Furorẽ: suæ mentis commotionẽ. Strage fatorũ: cumulo forti um. Excerpsit:coegit in libros romana fata & scripsit. Cumæ oppidũ

COMNIBO. Sensit tripodas: illa quidẽ simulabat se accepisse deũ:sed Appius ira plenus minari cœpit ni si aditũ templi ingrederet̃ & desineret ipsa per se loqui daret pœnas cũ præsertim tantis de rebus consuleret: ita correpta uirgo tandẽ descendit ad tripodas:& in fu rorẽ conuersa est. Cessare. ideſt a uerbis alienos esse: quia nõ ab adito numẽ acceperat. Furens:indignabun dus. Impia:cõtra deos:nã sicut pietas & in patriã & i de os & i parẽtes debet̃:ita ipietas hoc ẽ ãtpietas loco scie tia colendorũ deorũ:impietas e contrario. Et superis quos fingis:quia nõ recte colis deũ:immo mentiris. Mergeris:ingressa fueris antrũ. Ipsa.ideſt per te ipsã. Insueto:insolito: quia numẽ illud diu responsa nõ dederat & plenius erat antrũ numine:ideo maiore quantitate numinis pectus puellæ repletũ est. Nõ exha ustæ.ideſt plenæ. Ingessit: inculcauit. Pectore cyrrhæo: uirgineo quæ cyrrhæi antri custos atq; sacerdos erat. Irrupit:ingressus est pæan phœbados pectus. Plenior:maior. Mentẽ priorẽ:humanitatẽ ex pectore uirginis extrusit. Demens:insana more bacchantiũ. Aliena:ideſt a mente sua remota. Serta: redimicula capitis quibus sacerdos religabat̃.significat insulã. Phœbea significat laurũ:quæ apollini est consecrata: Per inania:uacuũ & connexitatẽ templi. Spargitq;: & illa cũ uagaret̃ insana sepæ offendebat̃ tripodibus quos in medio templi euertebat. Spargit:euertit. Igne:scilicet furore & uehementia iratũ. Nec uerbere so lo: nec solũ inquit stimulas & irritas uirginẽ ut futura prædicat:sed reprimis atq; refrenas ut multa taceat. Flãmas: aperiendi res occultas cupiditatẽ. Prodere: nã omnia sciebat sed nisi quod concederet phœbus dicere poterat. Omnis ætas: p̃sens p̃terita & futura.i. omne sæculũ q̃a constitutione mundi fuerat sciebat.

Congerie:cumulū:ſcilicet mentis illius. Tot ſæcula:ſcilicet quot præterierant. Præmunt:occupant. Patet.ſcilicet menti puellæ. Nitit in lu: in apertū quia quæ mente conceperat:uolebat ut cognoſcerent: ſed Apollo prohibebat:Luctat:ſcilicet exire. Petētia:appetentia uocē puellæ ut declarent. Decerat: ſcilicet ſcientiæ illius. Prima dies:ideſt ſciebat a prima conſtitutione mundi uſq; ad finē:quæ facta præterria & futura erant. Nō modus:ideſt menſura:quia exprimere potuiſſet numerū arenarū:ſi deus permiſiſſet. Talis:nunc per ſimilitudinē:talis inquit erat qualis Cumea ſybilla quæ omnia quæcūq; fuerant & erunt futura ſciens:tedio uaticinandi omnibus delegit unū imperiū Ro.quod cæteris pæſtabat:ubi futura prædiceret: nā libros ſybillinos ſcripſit: quibus romana facta continent: ita hæc puella licet omnia ſciret tamē nō omnia dicere uoluit nec potuit. Euboico receſſu:ideſt in antro cumarū:quas Euboenſes ut refert Solinus condiderunt: & ibi ſaccellū & antrū eſt illud famoſū ſybillæ,De quo multa Virgilius. Multis gentibus ideſt etiā infimis: Strage:cumulo fatorū. Superba: generoſa. Sic: eodē modo laborat ut diligenter exquirat mente ſua ea omnia excipere quæ ad te pertineant o Appi.

¶SVLPI. Operti dei: apollinis latentis in terra delphica. Vix inuenit: dificile enim erat unius appii fatū inter tot & tanta recondita inuenire. Veſana: magna.

Spumea tū primū: inuento appi fato acrius eā concitatā inquit fuiſſe. Effluit:emittit. Meatu:expræſſione

Clara: quæ a perte audirent. Iā domita: iā compoſita a numine ad uaticinandū nā principio deū pati nō poteſt: & bacchans conat excutere ſed ut ait Maro Tanto magis magis ille fatigat os rabidū fero corda domās fingitq; præmendo. Mœſtus: mœſtitiā indicans uel in culcens: Effugis. nihil eſt inquit ad te hoc romane bellū Euboicæ cælū obtinebis ut Valerius ſcribit. Expers diſcriminis:eū ante pharſalicū certamē indicat perituru. Quietē:mortē intelligit. Lateris. regionis. Suppreſſit: reticuit & enuntiari uetuit: Obſtruxit fauces: clauſit os. Cuſtodes: quærit poeta cur tot futuras calamitates romanorū apollo reticeat:an forte quia nondū conſtituere dei illas inferre: an ut Cæſar Victor brutū percuſſorē uitare nō poſſit. Potens ueri: ueridice. Suprema: ultima tempora: Ceſos: occidendos: tempus pro tempore ut ſubmerſaſq; obrue puppes. Collapſas quæ collabent. Nefas:calamitatē: Caput: ſaluteē. Te neat:reſeruant a deo & phœmonoe. Facinus uindicis gladii: cedē Cæſaris. ordo eſt an taces ut fortuna per agat facinus. Furoris: belli ciuilis concitati ex imperii cupiditate. Regna: ideſt ut romā ſubiuget & poſtea reges interficiant: & eiiciant ut iunii bruti temporinus.

Ad brutos: ad bruti ſimiles ſat erat brutū dicere:ſed latenter hoc in neronē protulit Duo autē fuere bruti qui urbē liberauere iunius brutus qui reges expulit; & Marchus Brutus qui cum Caſſio cæſarem interemit.

Phœmonoe phœbo dū te cōſultor operti
Caſtalia tellure dei uix inuenit appi
Inter fata diu querēs tam magna latentem
Spumea tūc primum rabies ueſana p ora
Effluit, & gemitus & anhelo clara meatu
Murmura. tūc mœſtū uaſtis ululat̄ i antris
Extremæq; ſonant dōita iam uirgie uoces
Effugis ingentes tanti diſcriminis expers
Belorum o rōane minas. ſoluſq; quietem
Euboici uaſta lateris conualle tenebis.
Cætera ſupp̄ſſit fauceſq; obſtruxit apollo:
Cuſtodes tripodes fatoq; arcanaq; mundi
Tuq; potens ueri pæan: nullumq; futuri
A ſuperis celate diem ſuprema ruentis
Imperii. cæſoſq; duces. & funera regum
Et tot in heſperio collapſas ſanguine gētes
Cur aperire times: an nōdū numina tātū
Decſuer nefas: & adhuc dubitātib̄ aſtris
Pompeii damnare caput tot fata tenētur
Vindicis an gladii facinuſ pœnaſq; furoris
Regnaq; ad ultores iterū redeūtia brutoſ

¶OMNIBO. Operti:neq; enim licebat alia aperire:ſed ea tātū de quibus cōſulter:cōſultor dicit qui cōſulit & reſpōſū petit. Horatius cōſultor ubi hoſtia pulſat. Caſtalia tellure:ideſt in cyrrha: iuxta quā fōs eſt caſtalius muſis ſacer. Vix inuēit:quia inter rerū omniū ſētētiā latebat q; ſcire uolebat Appius:ideo nō facile inuēiebat. Diu quærēs:cū tādē inuēiſſet q; ſcire cupiebat Appius: rēouato furorē maiorē quaſi rabiē præ ſe ferēs ſpūas ex ore uomebat. Effluit:ſcilicet e pectore. Anhelo meatu: quia nimio ſpiritu trahebant. Domita.ideſt iā ſubacta imperio Apollinis:trāſlatio eſt ab equo qua etiā in ſibylla utit Virgilius Os rabidū fera corda domās. Effugis in gētes. Appio reſpōdet phœmonoe. Soluſq; quidē:habebis'quietē in ualle Euboici maris cōſtitutis. In uaſta cōualle:nā ibi ſepultus eſt:& ita bellū ciuile morte præuētus effugit. Cætera ſuppreſſit:quæ nō pertinebāt ad Appiū. Cuſtodes:nūc ad phœbū apoſtrophat interrogās:cur nō omnia dicat quæ Populo Romano imminebāt pericula nō enim omnes clades exprimebat.ut populus ro. prouidere poſſet deinde cauſas dicit:cur ea uoluerit eſſe occulta Apollo. Tripodes:ideſt Apollo cuius tripodes i tēplo delphico poſiti ſūt. Fatorū arcana:idē eſt:nā fata ſūt ſecreta totius mūdi. Futuri.ideſt qui cognoſcis futura tāquā præſētia. Suprēa:finē ultimū. Ducēs:qui tot occiſi fuerūt. Regnū:qui ſimul cū Rōa cecidere. An nōdū:reſpōdet tacitæ quæſtiōi an fortaſſe ideo taces:quia nōdū dii ſtatuere quid futurū ſit: & nōdū ſatis planū ſit moriturū eſſe Pōpeiū. Dubitātibuſ aſtris:ſecūdū opinionē eorū:qui dicūt omnia fieri infuſione ſtellarū. Tot fata: ideſt tot uētura: Vindicis:alia ratio eſt ne ſi omnia dixeris prohibeat Brutus: ulciſci patriā a cæ.oppreſſā:nā ſi hoc præſciuerit cæ.prohibebit ne ſibi ſtruāt inſidiæ. Facinus:ſcilicet præclarū nā laudat hoc factū Bruti qui patriā a tyrānide liberauit. Vindicis.Bruti ultoris patriæ. Furore: cæſaris quia furore potius quā ratiōe ductus libertatē occupauit. Ad ultores brutos: ſicut primus ille brutus pulſis re-

gibus ad consulatum redegit imperium:uita nunc quoq; futurum est ut occiso cæsare iterum consulatus in ur be imperium teneat.

Vt peragat fortuna taces:tũc tẽpore uatis
Impacte cessere fores:expulsaq; templis
Prosiluit:perstat rabies:nec cuncta locuta ẽ:
Quẽ non emisit supersest deus illa feroces
Torq̃t adhuc oculos:totoq; uagãtia cœlo
Lumia:nũc uultu pauido:nũc torua minaci
Stat nunq facies:rubor igneus inficit ora
Liuentesq; genas:nec qui solet esse timenti
Terribilis sed pallor inest:nec fessa quiescũt
Corda:sed ut tũidus boreæ post flãina põtus
Rauca gemit:sic multa leuãt suspiria uatem:
Dũq; a luce sacra qua uidit fata refertur
Ad uulgare iubar:mediæ uenere tenebræ.
Immisit stygiam pean in uiscera lethen
Quæ raperet secreta deũ: tũc pectore uerũ
Fugit:& ad phœbi tripodas rediere futura
Vixq; refecta cadit:nec te uicinia lethi.
Territat ambiguis fruſtratum sortibus appi,
Iure sed incerto mũdi subsidere regnum
Chalcidos euboice uana spe raptæ parabas.
Heu demens nullum belli sentire fragorem
Tot mundi caruisse malis:præstare deorũ
Excepta quis morte potest:secreta tenebis
Littoris euboici memorando cõdite busto.
Qua maris augustat fauces saxosa caristos.

¶SVLPI. Impacte cessere:impulsæ aperte sunt. Ex pulsa:a deo. Prosiluit:raptim exiit. Perstat:remanet. Deus:pars spiritus. Nunc multum pauido:sic Virg. non uultus non color unus non comptæ mansere co mæ. Stat:in eodem statu est. Terribilis:uehementis simus & qui terreat. Sed ut:sic post dei abscessum ue xabatur uates: ut agitantur maria etiam ubi borreas sla re cessauit. Tumidus:fluctuosus. Gemit:resonat.

Leuant:recreant leuabatur enim suspiriis. Dumq; a luce: dum a diuina mente in humanam redit exanima est per lucem autem intelligit rerum illam notitia:per iubar uulgare cognitionem humanam quanquam eti am per lucem sacram templo iclusum aerem per iubar uulgare profana loca exposita aeri & solis splendori ac cipere possumus. Lethen:obliuionem deleuit enim e mente eius fata quæ uiderat. Futura notitia futurorũ.

Refecta:recreata & quæ in se redierat. Cadit:mortua est supra dixit. Nam si qua deus sub pectora uenit Nu minis aut pœna est mors immatura recepti: aut preti um. Nec:tu tamen o appi nihil metuebas oraculo nõ intellecto:quanquam esses moriturus breui & in proxi mo loco. Hic ut scribit Valerius ratus consiliis appolli nis se moneri:ne illi discrimini interesset in eam regio nem secessit:quæ inter Rammunta m nobilem attici so li partem Charistumq; chalcydico freto uicinam inter iacens cellæ euboiæ nomen obtinet: ubi ante pharsali cum certamen morbo absumptus prædictum a deo lo cum sepultura possedit: Raptæ:deductæ. Subsidere: suppositũ iri tibi. Iure mũdi incerto:cũadhuc ignoret quis sit dominaturus. Chalcidos:oppid.quod olim ethalia ẽ appellatum adiecit autem euboicæ quoniam altera chalcis in etholia est ut ait strabo. Sentire:ut nõ sentias. Caruisse tot malis:tot aduersitatum inexper tem fore. Excepta monte:nam sola mors dare potest. Morte:quæ dei est. Charistos urbs euboicæ opulen tissima ut ait Mela:quæ diuersis auctore plinio fuit no minibus appellãta ea est charista marmoris ferax. senecaan ferax uariimarmoris charistos:est enim illic ut ait strabo columnarum lithomia ideſt excisio lapidum. Ibi nascitur & apis quem pectunt nent texunt. Inde manti lia egregie contexta ubi sordescunt: in flamma conieemundantur illesa.

Calcis oppidum

Caristos

¶OMNIBO. Cessere fortes:quia eas furibunda impulit. Impactæ:impulsæ. Expulsa:eiecta impetu numi nis. Perstat rabies:adhuc furor & insania permansit in pectore. Quem non emisit.i.expræsit loquendo:fata enim quæ a phœmonœ retinebantur in pectore:luctabantur exire:ideo furoris adhuc reliquiæ permanebant. Lumina:quia suspiciebat huc & illuc ferens uultum. Stat nunquam facies:quia modo læta modo tristis uide batur. Rubor igneus:modo quasi irata rubescebat facies. Pallor:furoris.non qui solet esse timenti: sed ero torem significabat. Nec fessa quiescunt:physionomice:q̃uis fessa:tamen non quiescebant. Sed ut timdius:di cit emisisse suspiria:e pectore sacerdotem:qualia solet emittere murmure suo boreas:tunc cum flare desinit: nã q̃q̃ sensim dimisisset furorem tamen aliquid furoris cogebat eam suspiria emittere:& effundendo suspiria quo dammodo pectora leuari uidebantur. Pontus gemit:quia postq̃ mare boreas turbauerit:& uiolentus ille spiri tus discedere incipiatq; tamẽ adhuc mare priorẽ perturbationem sentit & murmur emittit. Rauca:pro rauce. Leuãt.nã si crebra suspiria remittimus:leuari quodãmodo uidet grauitas cordis. Dũq; a luce.dũ ab illa cogni tione diuina & dũ a tẽplo exiret dicit diuinã quidẽ mẽtẽ relinquere.humanã aũt recipere:inter hæc duo extrẽa tenebræ oculis obortæ sunt:& exanguis cecidit.lucẽ uero appellauit eo q; i ea uiderat oĩa aq; cognouerat. Ad uulgare iubar.i.ad cõem sensum & humanã mẽenẽ:nã humana mẽs est lux cõis & intellectus:ille uero diuinus erat. Mediæ tenebræ:inter discessum diuinæ mẽtis & redditũ humanæ: Immisit stygiã.i.obliuionẽ rerũ oĩ um:nã styx appellatur palus inferni: de qua cũ biberint aĩæ malorum oium obliuiscuntur:quæ perpessæ sunt. Itẽ strabo libro.viii.dicit:in argiua ora apud pheneũ campũ stare stygis aquas:sic en i uocatur lætalis aquæ stilli cidiũ:quã sacrã hoium facit opinio. Raperet.auferret. Futura.quæ in pectore illius cõstiterãt. Refecta i.quæ uix refici potuit a tanto furore. Nec te:nunc credit ad Appium:dicens quomodo Appiũ fefellit oraculũ Apolli nis: quia dixerat ipsum solũ effugere minas bellorũ ciuiliũ.& soli dicere in Euboico littore in pace consistere Vicinia.i.uicinitas mortis. Subsidere.i.tibi subiicere. Incerto iure:incerta ptãte:uidelicet uter mũdi teneret

Styx palus in Eubœa

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

Calcis euboica
Calcis Etolia

imperium.an cæsar:an pompeius. Raptæ:sublatæ. Chalcidos euboicæ:chalcis euboicæ metropolis prædicatur & proculdubio dignitatis principatum reportat. Euboicæ:dicit quia:ut inquit strabo Chalcis eiusdem appellationis in Etolia quoq; dicitur. Heu de.quia ea tibi persuades:quæ uix deus cuiq; præstare potest:ut toto orbe terratum perturbato nihil perturbationis abs te sentiatur. Excepta morte.i.non intelligis deum minari tibi mortem:cum dicat te quiescere posse. Secreta tenebis:o demēs inquit Appi tu credis te solum immunem fore belli ciuilis:sed te multum fallit opinio:nam mors erit quæ te premet:& hanc tibi quietem dixit apollo:nam in euboea sepultus iacet bis:& hic Lucanus locum describit ubi sepulchrum habuerit Appius. Secreta.i.secessum. Memorando:quia memoriam maris illius sepulchrum tenebit. Carystos ciuitas est euboæi Carystos ut Refert strabo sub montem salomin in atticam prospectantem consistit:ad Carystum lapis nascitur quem pectunt:nent:texunt:unde mantilia conficiuntur egregie contexta: ea ubi sordescunt in flammam proiecta non secus mundantur:q̄ si maculas elueris.solinus dicit:q; ibi fiunt carbasa quæ inter ignes ualent & q; chalcis eadem habita est apud priscos:ut Gallidemus auctor est ære ibi primum reperto. Angustat fauces:nam collis immi net mari:& in eo colle posita est Carystos ciuitas quam ideo saxoam appellauit.

Caristos

Rhamnis urbs ubi templū Nemesis

¶SVLPI. Rhamnis urbs in euboia ubi ut ait strabo est Nemeseos templum quæ auctore macrobio contra superbiam colitur. Ouidius in tristibus. Nec metus dubio fortunæ stantis in orbe Numeri & exosæ uerba superba deæ.exigit at dignas ultrix rhamnusia pœnas.

Et tumidis infesta colit quæ numina rhāmis
Arctatus rapido feruet qua gurgite pontus
Euripusq; trahit cursum mutantibus undis
Chalcidicas puppes ad iniquā classib⁹ aulim
Interea domitis remeabat cæsar iberis
Victrices aquilas alium laturus in orbem
Cum prope fatoq; tantos per ꝓspera cursus
Auertere dei:nullo nā marte subactus
Intra castroq; timuit tentoria ductor
Perdere successus sceleq;:cū pene fideles
Per tot bella manus saciatæ sanguine tandē
Destituere ducem:seu mœsto classica paulū
Intermissa sono.claususq; & frigidus ensis
Expulerat belli furias.seu præmia miles
Dum maiora petit dānat causamq; ducēq;
Et scelere imbutos etiam nūc uendicat enles

Numina:Nemesim. Tumidis:potentibus & superbis. Arctatus gurgite rapido:strictus aqua uelo ci. Euripus:idem sonat quod inquietus mare ē quod fluit & refluit.ut diximus libro secundo.aulim:Aulis regiūcula & oppidum in boetia cum portu quinquagin ta nauium capaci contra euripum sita. Iniquam classibus:quia notis flantibus egredi nequeunt ut græcis in troiam ire uolētibus accidit. Ouidius aulide te fama est uento retinente morari. A me cum fuges hic ubi uentus erat. Interea cæsar petreio Aphranioq; subactis bethicam adiit ibiq; omnium ciuitatum hispaniæ legatos sibi adesse Cordubæ iussit conciliataq; uniuersa hispania & Varrone qui bella ad gades parabat in dedi tionem accepto massiliam rediit & eam in deditionem accepit hic Placētiam acceleraut quod exercitus qui il lic erat seditione excitata Imperatorem conclamauerat & præmium postulabat ut scribit appianus:statumq; ut peruenit non modo oratione tumultum compescuit: sed etiam totā legionem ignominiosam ægreq; & post multas & supplices p̄ces nec nisi exacta de fontibus pœna restituit:ut suetonius ait. In alium orbem:ā Italiam & in epyrū contra p̄peiū. Prope auerterunt:quasi remouerunt seriē fœlicitatis. Nullo marte subactus:ubiq; uictor. Successus sceleq;:uictoriā belli ciuilis. Satiare sanguinē:cædē fastidēites. Pene destituere:quasi reliquerūt. Seu mœsto:seu quia aliquādiu a ꝑiis cessassent:depositerāt pristinū pugnādi furore. Clausus:in uagina. Frigidus nā quādo dimicatur calefit. Præmia:p̄sertim q̄ promiserat brūdusii Cæsar. Causam:cæsaris.Ducē: quia crudelis in ciues. Vendicat:propriā facit. Imbutos scelere:maculatos sanguine ciuiū.

Rhamnis urbs ubi & statua

¶OMNIBO. Rhamnis:rhamnis ut inquit strabo ciuitas atticæ nemæseos templum habet & statuam:quod Diodoti opus plærique dicunt:aliqui uero agoracriti parii:quæ ex magnitudine & pulchritudine perfecta:magis ac magis & cum phidiæ operibus æmulatione contendit. Tumidis infesta:irata superbis. Numina.s.nemeseos. Nemæsis autem dea est quæ contra superbos collitur: & nimia fœlicitate elatos:dicta ἀπὸ τοῦ νέμεσθαι indignum puto:& succenseo:quia irascatur elatis in superbiam. Catullus Ne pœnas nemæsis reposcat a te:est uehemens dea lædere hanc cauēto. Inde rhamnusia est appellata. eadem iuxta cyricum adrastea dicta est ab adrasto qui templum ei constituit. Venerationis locum habet post autem dextram:quam antiqui attingebant quum eam uenerabantur. Plærique rhamnusiam pro fortuna capiunt:sed falso pontus arctatus:inter saxa montis:supertus quinquaginta capiens naues quo circa græcorum classem magno in portu conscendisse simile ueri est:prope consistit chalcidis euripus. Rapido:unum sequitur ex altero:ubi marc angustum est: ibi solet esse maior estus. Euripidusq;:ægæi maris sinus est:inter eubœam insulam:& Boetiam sine phocidem in longum arctumq; productus & septies iter dieem & noctem reciprocas agit undas.ideo infidus dicitur esse earinis:de huius euripi natura legitur quidam philosophus eiusdem nominis cum eam diu multumq; considerans inuenire non posset:quia reciprocas ageret uices.postquam scire non potuit natura fluminis:se præcipitem dedit in medios fluctus:dicens quando quidem euripus euripum non habet:euripus euripum habeat.

Nemesis Adrastea Rhamnusia idem

Euripus idem q̄ iniquitus

Chalcidicas:euboicas. Ad aulidem iniquā classibus.s.græcoq;:nā cū in aulidē græci uenissent:& mare pertur batum esset:aliquādiu retenti sunt:nec prius mare peccatū fuit.q̄ de sanguine regio placaret diana.cuius ceruā Agamennon occiderat:q̄uis fabulæ dicant:cū iphigeniā immolaturus esset pater:diana cōmiseratione stari cer uā subiecit. Ad usq; ad.tantus est ipetus euripi ut usq; ad aulidē naues ipellat. Classibus.s.Agamemnonis ibi

tempore maris diu retentis. Interea Cæsar dū hæc gerunt Cæsar subactis Petreio & Afranio ex hispania cū exercitu uictore:redibat ut Pō.sequeret.Sed hic fortuna quæ semper Cæ. secunda fuerat nescio q̄ dubitasse uidet an sequeret Cæ.uoluntatē:nā milites dissensionem fecere:ita ut iam plane per omnē exercitū discerent se post hac Cæ.sequi nolle:postquā nullū ex tot laboribus atq; periculis præmiū consequerent & quā quā sedito ferme illuc peruenerit:ut Cæ.desererent:tamē Cæ. sicuti semper in rebus difficilimis maior apparebat:ita hoc tempore oppressit hanc seditionē militū ut multo q̄ antea obsequentiores facti sint. Nonā siquidē tumultuantē legionē apud placentiā quanquā adhuc in armis Pom.esset(ut refert Suetonius)tutā cū ignominia missā fecit:ægreq; post multas preces: nec nō de fontibus pœna restituit.minatus fuerat(auctor Appiano)decimū quēq; morte mulctare sed gemitu ab uniuersa legione edito: & prætoribus genibus affusis qui ueniā deposcebant Cæ.post modicū uix tandē abiratus,hoc solū concessisse uisus ut centū duntaxat & .xx. seditionis ab omnibus eligeret duodecimq; ex his a cæteris scelestos supplicio afficeret. Laturus ui.aliquas:idest exercitū uictorē ducturus. In aliū orbē:ut in græciā sequeret Pō. Per prospera:quia fortuna omnia ex uoto Cæ.fecerat. Tantos cursus: seditione orta in exercitu q̄ describit. Nullo iā marte secundo:cū semper aduersus hostes Cæ.uictor extitisset in suis castris timuit:ne seditione militū desertus uinceret. Scelerū:q; contra patriā arma sumpsisset. Cū pene:id autē fuit: cū haud procul abfuit: quin milites Cæ. desererent:q; nauis per tot bella semper fidelissimi fuissent. Fideles per tot bella:quæ in gallia britannia germania nouissime gesserant. Seu mœsto.rationes nōnullas affert quāobrē animi fortasse militū mutati fuerint.quia nō nihil intermiserant bella:q; incruento marte Petreiū & Afraniū uiceranti:& quia nō redibant in italiā & quia desueti erant a pugna:ideo hebetiores facti incipiebant nunc bonū pacis cognoscere.

aquilas

Mœsto sono:quia mœstitiā induxit. Claususq; & frigidus:idest nō exercitus ad cædes. Expulerat. scilicet emente militū insaniā belli. Præmia: seu q̄ laboribus suis haud digna præmia consequebant. Damnat: causā quasi inhonestā. Duceq;.quasi ingratū. Scelere imbutos: quia etiā postquā sæculus commiserant a scelere enses liberare uolebant.

Haud magis expert⁹ discrīne cæsar ī ullo ē
Quā nō e stabili trēulo sed culmine cūcta
Despiceret, staretq; supra titubātia fultus.
Tot raptis trūc⁹ mānibus. gladioq; relictis
Pene suo. quī tot gentes in bella trahebat
Scit nō esse ducis strictos sed militis enses
Nō pauidū iā murmur erat nec pectoř tegit
Ira latēs.nā q̄ dubias cōfringere mētes
Causa solet.dū quisq;pauet.qb⁹ ipse timorē
Seq; putat solum regnorū iniusta grauari
Haud retinet qppe ipamet⁹ exoluerat audax
Turba suos. quicqd multis peccat multū ē
Effudere minas.liceat discedere cæsar
Arabiæ scelerū queris terraq;mariq;
His ferrum iugulis.animas effundere uiles
Quolibet hoste paras.partē tibi galia nr̄i
Eripuit.partem duris hispania bellis

¶SVLPI. Haud magis:constat Cæ. auctore tranquilo nullā seditionē per decenniū in castris habuisse in gallia in ciuilibus uero bellis hanc.præcipuā. Equā nō stabili culmine: ex quantū infirmo statu & potentia. Tremulo:dubio & periculoso. Titubantia.trementia inconsistentia:& incerta. Truncus:priuatus & tanquā truncus. Manibus:militibus. Strictos:euaginatos. Nō esse ducis:nō esse in sua potestate. Nō pauidū: iā conclamabant milites & iratos esse se ostendebant: nec metuebant ne soli dominū uiderent offendere: quia omnes erant unanimes. Nā quæ: nā metus ne indicarent Cæ.ipsos nō retinebat: aperta enim audatia illo se libe rauerant. Confringere: terrefacere. Dubias: incertas aliquid ad audiendū. Dū quisq:coniurati metuunt indicari a sociis a quibus metuunt & ipsi tanquā soli sint nocentes. Grauari iniusta regnorū:inferre molestiā in iustis regibus: Quicquid multis sententia est siue præmia. Liceat:oratio est militis pro omnibus copiis in Cæ.absentē loquentis.Ea petitur missio: Cæ.accusat militū incommoda explicit:bella ciuilia damnant. irritant q; milites ad patriæ desiderii cū cōquestione a paupertate & senectute. Minat etiā Cæ.& eius accusat ingratitudinē quod suis detrahat est autē ita in iudiciali demonstratiuo deliberatiuoq; genere constituta ut in nullo magis uideat excellere. Arabiæ:a bellis ciuilib⁹ & est captatio beniuolentiæ a reb⁹. Viles: apud te.

¶OMNIBO. Haud magis expertus: & si omnia ex uoto cedebant tamen intellexit unquam statum suum esse tam debile sicuti nunc:cum pene destitutus ab omni exercitu ipse solus staret. Despiceret: tanquam deorsum aspiceret translatio ab eo qui in summo gradu constitutus ipse superstes alios inferiores despicit. Culmine:ex altitudine gradus incerti. Truncus.nā Cæ. quasi corpus appellauit:exercitum & milites cor poris manus. Raptis manibus:amissis militibus suis. Gladio suo.deficientibus armis militum. Non pauidum: iam inquit non clam murmurabant in suum ducem milites sed palam uerba contumeliosa iactabant.ut appareret eos a duce suo penitus alienos esse. Tecto:simulato:Nec quæ dicit unam uel potissimam causam esse cur populi metuāt tyrannū:nec se ab illius iniuria ulciscentur:quod unus quisq; credit sibi soli iniuste imperari: non cæteris:nam si crederet ita ab uniuersis odio haberi:sicut a se non dubitaret aperte: inuadere tyrannum:sed hæc causa non erat in ipsis: nam milites Cæ.conscii erant sibi inuicem q̄ omnes odio Cæ. haberent. Dum quisq; pauet:tyrannus uult timeri:& tamen timet populum suum ut in officiis Cicait iniusta grauari:synecdoche est ut grauatur mentem idest existimat sibi soli iniuste imperare potentem. Exoluerat:liberauerat:quia oēs sciebant sibi inuisū esse Cæ. Quicquid multis pecat nā si unus uel decē auderent tyrannū ulcisci.tamē nō possent:at si uniuersa ciuitas consentit ulcisci audet iniuriā. Effudere: euo-

mueras iras quas simul in pectore tenebant. Liceat discedere cæsar: est dissuasio ne cæsari militent, nã sub eo militia dura est & laboriosa:argumẽtũ a difficili. Liceat cõstitutio coniecturalis:licet discedere: nõ licet quæstio est:utrũ liceat. Aut constitutio est iuridicialis.hoc modo. Discedistis uos a militia: discedimus sed iuste:nã ingratus es: attamẽ nõ licet uobis iuratis ab imperatore uestro discedere concedendũ est:sed relit oia.prio quia magna picula & labores perpessi sunt:& patiunt tamẽ nullũ præmiũ accepeř:Rursus argu it a necessario quia si etiã diutius sub eo militare uoluerint nõ possent:cũ ad decrepitã ætatẽ peruenerint tus sus ab inutili quia uictoriæ præmia solus possidet. Quæris a difficili,arguit:quia laboriosa est miltia quæ ris ferrũ iugulis nostris:qui terra mariq; occidimur: Viles:scilicet tibi. Partẽ duris hispania bellis: scilicet fame:cũ diluuiũ hispaniã omnẽ inundauit adeo ut extrema inopia laborarent multi perierunt:nã armis pene nullus consumptus est.

¶SVLPI. Terris arctois: gallia & germania. Rhodano & rheno. horũ fluminũ accolis. Tot mihi: improbũ insperatũq; præmiũ conquerit. Cœpimus impietatẽ damnat. Licuit.commissũ est. Manibus:propter rapinas. Ferro:propter cædes. Paupertate:sumus tamẽ in tanta rapiendi licentia pauperes: tanquã si pii & inocentes essemus. Roma. imperiũ romanũ: & eũ ab insatietate arguit. Inualidas:debiles. Inanes: absq; pulpa & toris. En improba uota: ironia est quasi dicat modestissima & miseranda. Dimitte ad mortẽ: libera a militia ut eamus ad moriendũ domi. Nõ liceat. siue moriamur in lectulo nõ in terra in castris. Glebã:terrã Ferire:percutere capite uel pedibus anima discedente Clausurã: clarissimi enim oculos morientiũ claudebant. Coniugis illabi: mori in sinu coniugis lachrymantis. Vni:soli nã in castris unus rogus pluribus mortuis erigit: domi uero singuli singulis construunt. Sit præter: supersit militibus tuis aliud genus mortis quã ex ferro. Quid uelut: quod ad omnẽ immanitatẽ: & pompei senatusq; cædẽ ducant accusat. Vsq; adeo: minat cæsari mortẽ quã quidẽ honeste posse inferri pluribus rationibus indicat. Cuius sceleris: cuius scelerati facinioris.nã maximũ præmiũ milites ex cæde ducis accipiũt. Cõperit.re ipsa iuẽit cæ: Posse oia:etiã ipsũ interficere ducẽ. Nec fas:nec phibẽtur sacramẽto militari& iure aliquo. In undis rheni:in bello gallico.

¶OMNIBO. lacet:apud massiliã in italia. Totoq; exercitus orbe: nos quidẽ occidimur.tu uero uictor appellaris. Fudisse cruorẽ: tot labores sunt: tot pericula: ut ubiq; sanguinẽ nostrũ pro uictoria tua effuderimus & sine præmio. Terris arctois: in gallia: germania: & britania quæ sunt in septentrione. Rhodano rhenoq; sub.ideſt subactis populis: qui iuxta rhenũ & rhodanũ habitant rhodanus galliæ:rhenus germaniæ.flu.est.

Pars iacet hesperia.totoq; exercitus orbe
Te uincente perit.terris fudisse cruorem
Quid iuuat arctois rhodão rhẽoq; subactis
Tot mihi pro bellis bellum ciuile dedisti
Cœpimus expulso patriæ quũ tecta sẽactu
Quos hoium uel quos licuit spoliare deoꝝ:
Im⁹ in omne nefas.mãib⁹ ferroq; nocẽtes
Paupertate pii,finis quis quærit armis
Quid satis est si roma paꝝ. iã respice cãos
Inualidasq; manus,& inanes cerne lacertos
Vsus abit uitæ.bellis consumpsimus æuũ:
Ad mortẽ dimitte senes. en improba uota
Non liceat duro moriẽtia cespite membra
Ponere,non anima glebam fugiente ferire
Atq; oculos morti clausurã quærere dextrã
Coniugis illabi lachrymis,uniq; paratum.
Scire rogum.liceat morbis finire senectã.
Sit præter gladios aliquod sub cæsare fatũ.
Quid uelut ignaros ad q̃ portẽta pareũr
Spe trahis. usq; adeo soli ciuilibus armis
Nescimus curi⁹sceleris sit maxima merces
Nil actũ est bellis si nondũ comperit istas
Oia posse mãus. nec fas nec uincula iuris
Hoc audeř uetãt, rhẽi mihi cælar in undis

Tot mihi:quia his bellis: quæ per tot annos sustinuimus in diuerso orbe terrarũ:nihil nisi ciuile bellũ supereſt. Cœpimus expulso cũ inquit urbẽ ro ingressi sumus:nec diuina nec humana licuit nobis diripere quando nil prædæ consecuti sumus & omnia in potestate tua fuerint:quid inde utilitatis consecuti fuimus in urbe:quæ ẽ opulẽtissima:quid ex alis supereſt q̃ spere possumus. Deorũ:temporũ.Imus in omne nefas:ergo scelus nostrũ est: utilitas uero tua: nã omnia scelera committimus propter diuitias:sed tamẽ nos pauperes sumus:tanquã pii & inocẽtes. Finis quis quæ armis:quando nec capta ro.tibi sufficere potuit: iã respice canos: si nihil aliud cogit nos ab armis discedere saltẽ hoc iã enim senectus & mors ipsa imminet nobis: inde inquit membra nostra sunt exhausta sanguine & corpora nostra senectute effœta. Vsus abit uitæ:ille enim ex uita abiit: cuius uita nullius fructus est.

En improba:hæc est petitio:ut nõ i castris:sed domi nostræ moriamur. Cespite: ut nõ unda terra moriamur. Nõ duro liceat.ideſt mori liceat uobis i cubilibus nostris:apud uxores & liberos.ut saltẽ sint qui morientibus nobis oculos claudant: Non anima galeã: ideſt liceat nobis non armatis interire. secundũ eos loquitur qui dicunt animã esse aerẽ. Anima.ideſt spiritus exire nõ possit nisi per galeã. Dextrã uel filiorũ uel uxoris:uel parentum: quia sic mos erat:ut propinquiores morientibus oculos clauderent. Coniugis illabi.ideſt inter lachrymas uxoris expirare. Rogum quia in castris rogus comunis extruit & multorum cadauera uni rogo superimposita cremantur:liceat ergo singulis nostrum rogum habere: Sit præter gladios sit aliqua mors præterquam quæ illato ferro. Quid uelut:rursus ab inutili dissuadet nunquid nescimus ait quæ utilitas sit in bello ciuili quasi dicat insani essemus. nisi intelligeremus eorum qui bella ciuilia gerunt solum labores esse: præmia uero unius tantummodo ducis. Spe:falsa: Portẽta:bene appellauit por

tenta cædes promiſcuas parentũ filiorũ & fratrũ. Nil actũ Cæ: intelligit poſſe nos illius iniuriã uindicare. Nec fas: arguit a facili. facile eſt a militia diſcedere: quia ſi alios popu. uindacauimus facile poterimus nos quoq; ab iniuria Cæ. uindicare. Nec uincula uetant. ut ab eo diſcedamus: nec diuino: nec humano iure prohibemur. Rheni mihi Cæ. quoad militauimus ſub Cæ. gallia ille noſter dux fuit. nã prouincia gallia Cæ. ſenatus Po. q; Ro. decreto demandata erat. at uero poſtquã in italia uenit. & urbẽ ingreſſus eſt cœpit eſſe priuatus: ergo cũ nullũ ius habeat magiſtratus: nihil illi obligati ſumus.

Dux erat hic ſociꝰ, facinꝰ quos iſquiat æq̃t
Adde quod ingrato meritoꝝ iudice uirtus
Noſtra perit, qcqd gerimus fortũa uocat
Nos fatũ ſciat eſſe ſuum, licet omne deorũ
Obſequium ſperes, irato milite cæſar
Pax erit. hæc fatus totis decurrere caſtris
Cœperat, infeſtoq; ducẽ depoſcere uultu.
Siceat o ſuperi quoniam pietaſq; fideſq;
Deſtituũt, moreſq; malos ſperare relictũ ẽ
Finem ciuili faciat diſcordia bello.
Quẽ nõ ille ducẽ potuit terrere tumultꝰ?
Fata ſed in præceps ſolitus cõmitere cæſar
Fortunãq; ſuam per ſũma pericula gaudẽs
Exercere: uenit. nec dum deſæuiat ira
Expectat medios, pperat tentare furores
Non illis urbes ſpoliandaq; tẽpla negaſſet
Tarpeiamq; iouis ſedem. matreſq; ſenatus
Paſſuraſq; infanda nurus. uult omnia cæſar
A ſe ſæua peti. uult præmia martis amari
Militis indomiti tantũ mens ſana timetur
Non pudet. heu cæſar ſoli tibi bella placeẽt
Iã manibus damnata ſuis. hos ante pigebit
Sãguis. his ferri graue ius erit ipe p omne
Faſq; nefaſq; rues. laſſere. & diſce ſine armis
Poſſe pati. liceat ſcelerum tibi ponere finẽ.
Sæuæ qd inſequeris? qd iã nolẽtibus iſtas?

¶ SVLPI. Hic: nunc in bello ciuili. Facinus quos inquinat. parœmia eſt. qui eodẽ crimine ſunt infecti æquales ſunt: & ſocii appellant. in grato iudice: iniquo iuditio. Virtus: laus uirtus. Vocat fortuna. dicitur ab eo fœlicitas prædicat enim ſuo fato ſe uincer nõ militũ fortitudine. Licet omne deorũ: quanuis deos omnes propitios habeas tamẽ ſi tibi milites iraſcent amplius bella nõ geres. Obſequiũ. deorũ benignitatẽ. Infeſto: adueſo & truci. Sic erat: orat deos poeta ut ſinant malis moribus finẽ bellis imponi cũ in fide pietate & deorũ benignitate nulla ſpes reliqua ſit. Solitus dimittere in præceps: ſolitus præcipitare magniſq; exponere diſcriminibus. Venit: iit ad reprimendũ. Deſæuiat: mitigetur & ceſſet. Medios pperat: Cæ. nunquã tumultuantibus ceſſit: ſed ſemper obuiã iit ut Suetonius ſcribit. Nõ illis: omnia militibus conceſſiſſet ne belli ciuilis furor extingueret: & nil aliud metuebat niſi ne bona mente ducti ſcelera nõ appeterent. Amari: quia ciuile uel uerbũ ſit. Nõ pudet: obiurgat Cæ. poeta nimiæ in bellis ciuilibus pertinaciæ præſertim cũ cogi quodã modo uideat illud deſerere. Manibus: militibus. Ius ferri: facultas interimendi & bellandi. Laſſere defatigeris: monet & conſulit quid agere debeat. Scelerũ: bellorũ ciuiliũ. Nolentibus. recuſantibus bella ciuilia. Inſtas: urges.

¶ OMNIBO. Socius. quia ita priuatus eſt ſicuti nos. Facinus: ſicuti nos arma contra patriã ſumpſimus. ita & Cæ ergo commune facinus eſt præmiũ etiã æquale eſſe debet. Adde quod ingrato: arguit a parte iuris: quæ eſt gratia: ut bene merentibus gratia reddat: ſed argumentũ intendit. nõ ſolũ Cæ. nullã nobis gratiã: ſed nec gratias quidẽ agit quicquid enim gerim⁹ nõ nobis ſed fortune attribuit. Iudice. ſcilicet Cæ. ingrato. Nos ſatũ: intelliget tunc demiq; Cæ. nos illã eſſe fortunã: cui attribuit omnia cũ ab eo diſceſſerimus. Obſequiũ: ideſt licet deos tibi ſecundos ſperes fore: tamẽ cũ diſceſſerimus intelliges nõ ita eſſe: nã neceſſario cũ aduerſariis tuis pacẽ iungere cogeris. Infeſto: irato. Depoſcere ducẽ: paratus etiã mortẽ inferre duci: ſi forte eos inuitos retinere uoluiſſet. Sic eat: deos poeta precatur ut agant: ſicuti cœperũt: nam ſi alio modo bellum ciuile diri mi non poteſt ſaltem diſcordia militum hoc fiat. Pietas: quæ debetur caritati. Fides: quæ patriæ debetur.

Quem non ille ducem: cum diſſenſio tanta orta eſſet in caſtris Cæſaris: nullus dux tanti animi fuiſſet præter Cæſarem: qui non timuiſſet hanc militum perturbationem: ſed in arduis atq; difficilimis rebus ſemper fortior efficiatur. Fata ſed in preces: ſed Cæſar qui ardua omnia & periculoſa magno animo agi ediebat. uenit in conſpectum militum ſi forte aliquid contra ſe facere uoluiſſent: & minabundo uultu cœpit eos obiurgare & qui huius ſeditionis auctores fuerant: ſecuri percuti iuſſit: quo facto perterriti cæteri multo pluſ quam antea obſequentiores facti ſunt. Alii quoq; ueniam petiere ſi quid contra eum minus clæmenter dixiſſent. Fata dimittere: ideſt augere occaſionem fatorum: quia non expectabat fata Cæſar ut ſibi ſecunda eſſent ſed ea præueniebat. Deſæuiat ira: ideſt non expectat donec ira militum deferueſcit: ſed dum in cenſi ſunt. Tentare furores: uidere nunquid imperio ſuo cedant: an non. Non illis urbes: hic lucanus ſicuti ſemper inuehitur in Cæſarem: dicit autem illum nihilo magis timuiſſe milites quã ne deſereretur ab eis quos ſciebat iam diu bellis ac facinoribus aſſuetos: & nihil eſſe quod non facile eis concederet: dum modo eos retineret. Non illis: modo cupiditatem eorum Cæſar expeleret: nihil militibus negaſſet. Vrbes: ſcilicet ſpoliandas: quicquid ſceleris. quicquid prædæ ab eo petiiſſent id facile impetrare potuiſſent: modo ne ab eo diſcederent. Tarpeiamque ſedem. ideſt iouis capitolini templa non negaſſet diripienda. Matreſque ſenatus: matronas primarias eis conceſſiſſet. Paſſuras in fandæ: adulteria & ſtupra. Vult omnia Cæſar. ideſt placet uti ducti ſceleribus milites ab ipſo ſeparari non poſſint. Præmia prædam quæ præ

miũ maris est. Militis indomiti:id unũ erat quod timebat Cæ. ne ad saniorẽ mentẽ milites redirent: & inciperent scelus suũ cognoscere. Nõ pudet:Cæ.tanquã præsentẽ increpat ꝙ solus ipse sit cui bella ciuilia placant. Manibus:idest a tuis militibus damnata manus imperatoris milites appellat. Hos: milites tuos pius pigebit sanguinis q̃ te. Vis ferri.licentia armorũ illius displicebit.tibi uero nõ. Lassare:defatigeris. imperatiuus modus est. Nolentibus:militibus tuis & cogis eos in bella ruere.

¶ SVLPI. Aggere fulti cespitis:in loco eminenti & cespitibus congesto. Meruit: propter maiestatẽ suã.

Dictante:subministrante. Promptũ:paratum ad uulnera. Qui modo: astute ut sibi conciliet milites sub eorũ potestate se esse dicit. inde utiꝫ callida simulatione: nã dũ cohortaꝫ ad deponenda arma & ad fugã subnectendo qualia sint præmia nouì milites assecuturi lanter retinet & dehortaꝫ. Nil ausa fortiter: est enim propriũ seditiosorũ metuere fugãq; meditari. Lassata secundis rebus:defatigata Cæ.felicitate. Inuicti ducis: meis. Arma;quæ uos relinquetis. Manus:milites nouos. Vacabunt:erunt sine militibus. An ne:argumentaꝫ a minori si pompeio fugato & uicto milites nõ desunt multo minus & mihi uictori. Impulsi:iã præcipitis & quasi peracti. Tãtũ auferat:accipiat & nõ pugnet. Currus lauriferos:me triumphantẽ in curru. Defecta debilitata. lã romana plæbs: nõ ampius meus miles.

Cæsaris:fugã militũ nil sibi posse nocere dicit: cũ dii statuerint ipsũ fore omnino uictorẽ. & quenadmodũ mare nõ augeꝫ susceptis fluminibus: minueꝫ si ipsũ nõ ingrederenꝫ: sic eius fortunã a militibus nec augeri nec minui posse. Cursus:felicitatẽ fatorũ. subducere subtrahere: & nõ influere. Decreuerit. minaeꝫ. Momenta:fauores & effectus.

¶ OMNIBO. Bellum ciuile:nõ ne uides quod bellũ ciuile fugit te & tu illud sequeris. Stetit aggere fulti post inuenctionẽ rediit ad propositũ:dicens quomodo Cæ. magno animo se militibus obtulerit. Intrepidus uultu. ideſt uultus talis erat ut metui potius posset: q̃ metuere: Aggerẽ: nã ascendit aggere de cespite erectũ ut ab omnibus posset circumspici. Qui modo in ascentẽ. redarguit milites suos & probat esse dimittendos:ostendit ab utili: quod utile sit eos dimittere qui se ipsos ostendunt in belles ex eo quod nihil ausi fuerunt q̃ uerba in imperatorem: & primo captat beniuolentiã ab ipsorũ persona: ut qui Cæ.amat aduersi fiant his qui seditionẽ concitauerũt in odiũ ducimus aduersariũ cũ ostendimus aliquid spurce: superbe factũ ostendit eos pro imperatore suo: primo cofidenter facere uoluisse:deinde fidẽ nõ seruasse quoniã ei minitabantur.

Te bellum ciuile fugit, stetit aggere fulti
Cespitis intrepid⁹ uultu, meruitq; timeri
Nõ metuens, atq; hæc ira dictante profaꝫ,
Qui mõ in absẽtẽ uultu dextraq; furebas
Miles: hẽs nudũ prõptũq; ad uulnera pectꝰ
Hinc fuge si belli finis placet ense relicto.
Detegit imbelles animos nil fortiter ausa
Seditio, tantũq; fugã meditata iuuentus
Ac ducis inuicti rebus lassata secundis
Vadite, meq; meis ad bella relinquite fatis.
Inueniẽt hæc arma mãus, uobisq; repulsis,
Tot reddet fortũa uiros, quot tela uacabũt.
An ne fugã magni tanta cũ classe sequentẽ
Hesperiæ gentes, nobis uictoria turbam
Nõ dabit, impulsi tantũ quæ præmia belli
Auferat, & uestri rapta mercede labori
Lauriferos nullo comitẽ uulnere currus
Vos defecta senes exhaustaq; fãguine turba
Cernetis nostros iã plæbs rõana trũphos
Cæsaris an cursus uestræ sentire putatis
Damnũ posse fugæ: ueluti si cũcta mineꝫ
Flũina quos miscẽt pelago subduceꝫ fõtes
Nõ magis ablatis unq̃ decreuerit æquor
Quã nũc crescit aqs, an uos mõenta puta
Vlla dedisse mihi, nũq̃ sic cura deoꝝ (tis

Miles habes:tu qui pauloante audebas confidenter contra me: pectus meũ apertũ uide quod ferire potes: Hinc fuge.deliberat dimittendũ esse quia imbelles & ignaui sint:nã si fortes essent. nõ uerbis cogtra imperatorẽ exaccerbati essent:sed re. Si belli finis placet.iusta causa est cur te dimittã quia nõ es dignus sub Cæsare militare. Nil fortiter ausa.scilicet præter quã uti uerbis contumeliosis. Ac ducis inuicti:quia secunda fortuna mea fastidio uobis esse cœpit ideo indigni estis qui mecũ post hac uincatis. Fatis:felicitate mea. Vadite.probauit dimittendos esse:quia imbelles & ignaui rursus ab utili quod meliores inueniet. Viros scilicet fortes. Quot tela uacabunt. ideſt quot arma mihi supererunt:tot mihi fortua uiros fortes dabit. An ne fugam:probat a minori ad maius. Si pompeius fugiens milites inuenit qui ipsum sequerentur quãto magis Cæ.milites inueniet qui semper uincit: ꝙ fugientem pompeium persequitur. Impulsi a facili probabat.non enim inuitabuntur milites ut me sequi uelint quia non ad bella sed ad præmia uenient. iam bello propemodum peracto & laborum uestrorum præmia ipsi accipient. Impulsi: propemodum confecti translatio sumpta a columna quæ cum semel concussa fuerit: facile euertitur. Lauriferos. ideſt triumphales. Vos despecta propter senium & interim uos relicta militia & facti plæbei omnes uidebitis uestros triumphos ab aliis occupatos esse. Exhausta sanguine:uulneribus acceptis. plæbs ro. in plæbem romanam translati. Vestros. qui uestri fuissent. si mecum usq; ad finem militare uoluissetis. Cæsaris an cursus: confutat militum suorum rationes a simili: dixerant enim quicquid gerimus fortuna uocatur. & nunc sciat Cæ. nos suum fatum esse. Respondet & dicit licet ipsi discesserint tamen fortunam suam non discessuram. Cursus. fortuna secundã quæ ipsũ comitat. Veluti: a simili quẽadmodũ inquit oceanus etiã si omnes fluuii auerterent nõ tamẽ decresceret: eodem modo si uos discesseritis: nec mea fortuna minuet se comparat mari oceano ipsos

uero fluuiis. Subducere:remouere fontes. An uos momenta: nunquid creditis me dū mecum militastis sustinuisse aliquā inclinationē uictoriæ meæ:nā nō uos uictoriæ causa fuistis:sed ego fui causa ut uos uincetis persistit in similitudine:quemadmodū oceanus est origo fluuiorū :ita a me uictoria profecta est. Nunquā sic cura deorū quid creditis deos curare huiusmodi homines:sed curæ diis sunt tantummō principes.

Se præmit ut uestræ morti uestræq; saluti
Fata uacēt,pcerū motus hæc cūcta sequūt'
Humanū paucis uiuit genus,orbis iberi
Horror & arctoi nostro sub nōine miles
Pōpeio certe fugeres duce,fortis in armis
Cæsareis labienus erat, nūc transfuga uilis
Cū duce p̄lato terras atq; æquora lustrat
Nec melior mihi ua fidessi bella nec hoste
Nec duce me gerītis,qsqs mea signa rliqt
Nec pompeianis tradit sua partibus arma.
Hic nunq̄ uult esse meus, sunt ista ,pfecto
Curæ castra deis,qui me cōmittere tantis
Non nisi mutato uoluerunt milite bellis
Heu quātū fortūa hūeris iā pō dere præssit
Amolitur onus:sperātes omnia dextras
Exarmare datur,qbus hic nō suffícit orbis
Iam certe mihi bella gerā discedite castris:
Tradite nostra uiris ignaui signa quirites
At paucos qbus hæc rabies auctorib9 arsit
Nō cæsar,sed pœna tenet, pcūbite terra
Infidumq; caput feriendaq; tendite colla
Et tu quo solo stabunt iam robore castra
Tyro rudis specta pœnas,& disce ferire
Disce mori,tremuit sæua sub uoce minātis
Vulgus iners unūq;caput tā magna iuuēt9
Priuatum factura timet,uelut ensibus ipsis
Imperat,iuito moturus milite ferrum.

¶SVLPI. Præmit se: demittit & inclinat. Vacent: intenta sint. Procerū motus hæc cuncta sequunt' omnia hæc ad principes ducæsq; referunt' qui sunt curæ deis & uolunt multitudinis labores in illorū commoda uerti. Viuit paucis:ad paucorū utilitatē nā reges & principes quib seruit humanū genus sunt pauci. Horror:quantū fortior est exercitus ceruorū leone duce quā leonū duce ceruo ut philippus macedonū rex dicere solitus est:milites a fuga in qua sunt a pristina uirtute degenerauri deterret:nā cū sub ipsius auspiciis soliti uincere sint sub Pompeio efficient imbelles idq; labiem sui olim legati exemplo confirmat: Horror: metus. Orbis iberi:hispaniæ: Lustrat:lustrando fugit: Cū prælato duce: cū Pompeio quē prætulit mihi. Nec melior: nec uos fideliores extimabo si nō militabitis sub Pompeio q̄ si militabitis. Quicunq; enim a me discedit & Pompeio nō adheret nunquā uult esse meus: & ueniæ accipere beneficiū. Hic nunquā: qui igit' sub Pompeio sunt aliquando in suā potestatē uenturos cōfidit: Sunt ista:a religione argumento: Diis est mihi habenda gratia inquit qui uoluerunt reliqua bella nouo sim milite peracturas. Heu:lætantis ē hoc loco sic & i Sillii li xvii. Optimus heu nomē melius maiusq; triumphis. Onus appellat cētā præmiorū quæ militibus dare statuerat. Amolit' humeris:remouet ex animo. Dat':concedit': Sperantes omnia:qui potuissent a me omnia sperare: & est calida ad mitigandū retinendūq; ratio. Nō sufficit:nō sat est etiā si totus diuidat'. Mihi: ad meā utilitatē. Viris:fortibus nā uos præ ignauia uiri ñ estis. Quirites:nō milites appellauit:ut magis moueret sic & alias fecit ut suetonius tradit his uerūis sed una uoce qua quirites appellat:tā facile circunegit & flexit ut ei milites esse confestim responderint. At paucos: pauci seditionis auctores remāebunt nō in meū usū sed ut puniant'.

Hæc rabies arsit:hæc seditio est excitata. Tendite: extendite. Tyro rudis:noue miles & inexperte. Robore firmamento. Specta:mirare hæ exempla. Ferire: nocentes. Mori:si quid tale fueris ausus. Iners:bene inertē appellat cū neq; secedere ausū sit:nec in Cæsarē insurgere. Vnū caput:Casa. Factura: quæ facere potuisset ut Cæsar dux nō esset. Moturus ferrū,iussurus ensibus ut eos quos recusarent milites ipsi læderent:

¶OMNIBO. Præmit,submittit. Morti salutiq;:nullam habent curam dii uiuatis ne:an moriamimini, Vacent:ideſt uacua sint & intenta: Humanum paucis uiuit genus: ideſt uiuit ad imperium paucorum: quando dii curant nisi principes,sequitur ut multi uiuant ad imperium paucorum.& rationem suam confirmat. Orbis iberi:nunc probat exemplo id ita eē quod dii tantummodo magna curant: & ideo humanum genus arbitrio paucorum uiuit:unum enim exreliquo sequitur: quia dii principium solummodo curam habent:a principibus igitur reliqui autem pendent:dicit cum me sequimini uictores estis quod si Pō. sequeremini fugeretis sicut ille fugit. Iberi:hispani. Fortis in armis:& ne forte me ostentare credatis. exemplū capite a Labieno:qui ubi me secutus est semper uictor fuit: mutato uero duce uictus est: hic Labienus legatus erat Cæ.& solus ad Pō.transit & legato Cæ.Galliā uicerat:& ut refert Plutarchus. Labiēus a Cæ.missus Turgurinos Galliæ populos penes Aratim fluuiū profligatos attriuit: & interempto Pō. cui adheserat secutus est in Libyā Scipionē & Catonē: dū Cæ. militibus occurreret equo per ilia confosso humi deiectus est: auctore Appiano: Nunc transfuga:per totū orbē fugit cū duce quē mihi præposuit. Nec melior mihi,uestra fides transit ad confutationē:quia illi dixerant Cæ.sibi ducē fuisse in germania:nunc uero cū priuatus rediret nō ducē sed sociū esse sed quod inquit Cæ.dicit ius uelle neutrū sequi: nō ideo fides uestra probatur: nā quicunque discedit e castris meis & nō transit in castra Pompei: hic ostendit animum suum a me quia sequendo neutrum ostenditis meos esse nole: quia uincentes mecum præmio: nec cum Pompeio uiceti uenia mei esse recusatis ergo sequitur quod nec mei estis præmio:nec beneficio ueniæ. Esse me us, uincens mecum præmio: uel ui uictus cum Pompeio ueniam postulet. Sunt ista profecto: nunc

oſtẽdit ex eo curã ſui habuiſſe deos.q̃ uoluerit milites infidos a caſtris ſuis diſcedere. Oratorie.qđ illi de trimatũ Cæ. dixerũt ipſe idẽ in ſuã utilitatẽ cõuerrit. Vos dicitis me tũ demũ mea fata cognoſcere cũ a me diſceſſeritis: recte dicitis:quia cognoui mihi deos propitios:& mihi milites infidos propterea me liberarũt acri onere. Mutato milite.ne ipſius perfidia mihi noceret: Heu quantũ:exonerarunt me dii magno onere quia ſpes ueſtras præmium nullum quantunlibet magnum implere potuiſſet: Amoliẽ:rẽouet. Nõ ſuffi cit: orbis quia quanto maiora præmia caperent:tanto maiora ſibi deberi exiſtimabant. Mihi bella gerani ideſt ad utilitatem meã nec uobis obligatus ero: Viris:fortibus. At paucos. poſt cõfutationẽ ſuorũ: nũc exequiẽ ſẽtẽtiã ſuã:ut ſecuri percuterẽt pauci huius ſeditiõis auctores:his dictis ſimul etiã impletis: omnes terrore perculſi obediẽter paruerũt imperio Cæ. Paucos: qui nõ amore meo timẽt: ſed metu pœnæ: ergo dabũt pœnas: Nõ Cæ.ideſt amor Cæ. Sed pœna.ideſt pœnæ metus. Procũbite terræ: ut caput detrũcet.

Tẽdite: Ἄειν τικῶσ. Specta pœnas: o tyro horũ exẽplo diſce fidelis eſſe. Diſce mori: ſi aliquid perpe/ traueris. Tremuit ſua ſub uoce: nunc milites Cæ. repræhẽdit Lucanus:tãtã multitudinẽ iuuenũ timuiſſe unũ hominẽ cũ facile illũ tollere poſſẽt:& nec recuſarũt:ſed imperio illius paruerũt: ut inuiti illos occide/ rẽt quorũ auctoritate ſeditio orta fuerat. Priuatũ. ideſt qui ſine imperio eſſet:nã ſi diſceſſiſſẽt nõ habuiſſet quib⁹ imperaret. Enſib⁹ ipſis imperet:ut uidelicet ipſi milites:niſi imperio Cæ. enſes mouere nõ poſſint.

¶ SVLPI. Patiẽtia: obediẽtia militũ. Præſtitit iu/ gulos:obtulit ſe morti.& nõ tãtũ officiũ gladiiſ exegit ſed etã ſuos iugulos obtulit. Nil:magis id uæhemẽtiſ ſime metuebat Cæ. ne amitterẽt audaciã ueterani qui erãt ſceleribus aſſueti. Mẽtes:furorẽ ueteranorũ: Peri re:remiti & ne recuſarẽt exequi quod iuſſerat.Tũc autẽ perit mẽs ſcelerata cũ pia efficit. Ictu tã diri fœderis id eſt cede auctorũ ſeditiõis quos decimauit ideſt exdecẽ ſingulos puniuit percuſſi itaq; fũt auctore appiõ .xii.

Ipſe pauet ne tela ſibi dextræq; negentur
Ad ſcelus hoc cæſar.uicit patientia ſæui
Spẽ ducis. & iugulos nõ tãtũ p̃ſtitit enſes
Nil magis aſſuetas ſceleri q̃ pdere mentes
Atq; perire timet. tam diri fœderis ictu
Parta ꝙes pœnaq; redit placata iuuentus
Brũduſiũ decimis iubet hãc attigeẽ caſtris
Et cũctas reuocare rates. q̃s aui⁹ hydrus
Antiquuſq; tharas ſecretaq; littora leuce
Quas recipit ſalpina palus. & ſubdita ſip⁹
Mõtib⁹: auſoniã qua torquẽſ frugifer orã
Dalmatico boreæ calabroq; obnoxi⁹ auſtro
Appulus adriacas exit garganus in undas.

Hydruꝰ fl apu
Hydrus oppidũ
Hydrus mons
Taras fl⁹ oppid
Leuca: vbi ꝺ 6 ꝓ
Salapina paluꝰ
Sipus

Taras fluui. iuxta Tarẽtũ a Tara Neptũni filio qui eã urbẽ edificauit. Leuce: urbs nõ grãdis quæ diſtat Ta/ rẽto ſtadiis quingẽtis & hydrũte cẽtũ quinquaginta: hinc uero brũduſiũ quadraginta. Salpina:palus eſt in apulia iuxta ſalapiã ciuitatẽ meretricio amoꝛ hãnibalis in clytã. Sypus palus etiã ſiue lacus ad ſypũtẽ quod ædificium crediẽ diõedis diſtat a ſalapia ſtadis cẽtũ & quinquaginta græci eã ſepũtẽ nũcupãt ab eiectis flu/ ctu ſepiis iter ſalapiã & ſypũtẽ fluuius eſt & lacus. Torquẽs:inflectẽs. Gargãus: ante ſinũ adriacũ promõ toriũ eſt gargãus qui ad ſtadia trecẽta protẽdere in pelagus oriẽtẽ proſpectãs. Obnoxi⁹:quia latera ad hos uẽtos uerſa habet a ſiniſtra enim boreã & dalmaciã a dextra calabriã:& meridiẽ ſpectat.

¶ OMNIBO. Ipſe pauet:at ipſe Cæ.metuebat id ꝙ milites parati erãt exequi; ne illi recuſarẽt:occidere huius ſeditiõis auctores. Scelus.ad puniẽdũ ſeditioſos. Vicit patiẽtia. patiẽtiores fuere milites q̃ Cæ.ſpe rabat. Iugulos nõ tãtũ:quia dixerat feriẽda tẽdite colla illi exhibuere colla:& iugulũ interficiẽtibus ſe. Ti met mẽtes:militũ ſuorũ.licet ſimularet nõ magnificare milites ueterãoſ:tamẽ nihil erat ꝙ magis timeret ſcie bat enim illos aſſuetos militiæ & nõ facile inuẽiri poſſe tales. Tã diri fœderis:ſed cũ paucos ſeditiõis aucto res cicidiſſet:ita animos militũ cõfirmauit:ut nũq̃ antea fuerint obſequẽtiores. Diri fœderis:per execratio/ nẽ:nã porca immolari ſolebat & cædi:cũ fœdera iũgerẽt, nũc uero milites cæſi fũt. Virg. illud expreſſit. & cæſa iũgebãt fœdera porca. Parta quies: nã mœtu pœnæ placatus eſt miles. Redit: in fidẽ imperatoris:

Brũduſiũ decimis:nũc Lucãus proſequit quomodo Cæ.ſũpta de paucis pœna cõſtituit:ut ꝙ reliquũ belli ſuperaret proſequeret: primũ igit brũduſiũ iuſſit ire milites: & reuocare rates oẽs quæ brũduſiũ uenerãt:& loca nominat ubi claſſis Cæ.cõſtiterat. Hãc:ſcilicet iuuẽtutẽ quæ ſe data ſeditiõe obſequẽtiſſima facta erat

Nõ

Decimis caſtris.ideſt decimo die:nã ſic dies nõinãtin re militari:ꝙſingulis diebus caſtra metari ſolebãt an tiqui & quocũq; iter facerẽt ubi nox eos depræhẽdiſſet.ibi caſtra põebãt.ideo quotiẽs legimus ſecũdis uel tertiis uel quartis caſtris:ſignificat ſecũdũ uel tertiũ uel quartũ diẽ. Hydrus:urbũcula eſt Apuliæ:ex qua ad Leucã(ea enim urbs nõ grãdis eſt)ſtad.cl.ad brũduſiũ uero.xl.ſtad.ſũt auctoꝛ Strabõe li.vii. diciẽ & hydrõs

Hydruꝰ
Boreꝰ vl
tharas

Bares:bares uel ut nũc uocãt baretũ: urbs exigua:iacet in Salẽtinorũ finibus ad q̃ pedeſtri magis q̃ mariti/ mo itinere a Tarẽto facile peruenit. a Tarẽto ad brũduſiũ nauigatiõis circuitio eſt.poteſt legi etiã Taras id eſt Tarẽtũ:nã taras neptũi filius cõdidit tarẽtũ & a ſe appellauit.ꝙ deide phalãtus lacedæmõius cũ perthẽia tis:occupatũ ampliauit. Antiquus ergo taras ideſt uetuſtũ tarẽtũ:in cuius portu habuit naues Cæ. Nã cõdi tores pro ſuis urbibus põi uſitatũ eſt. Salapina palus:quæ eſt a ſalapina ciuitate amore pœni Hãniballis in clyta:hæc Apuliæ prima fuit quæ ad hãnibalẽ defecerat:& ab hac ciuitate palus dicta eſt. Sypus. apuliæ ci/ uitas.crediẽ diõedis fuiſſe ædificiũ:diciẽ alio nõine ſipõs uel ſipõtũ diſtat a ſalapia ſtad.c.&.l. Græci uero eã ſepiũtẽ nuncupãt: abeiectis e fluctu ſepiis ut li.vi.a ſtrabõe referẽ. Subdita mõtibus: quia ſita in cãpis & in

Salapina ciuitas
ꝓd paluꝫ nyta
ꝓdicta

Sypiis
Sipons
Sipontꝰ

plão esset. Gargānus frugifer.ideſt fertilis mōs est Apuliæ fœcūdissimis ad stad.ccc.protēdit in pelagus(ut inquit Strabo): Torquet ausoniā orā:quia in anguſtū orbē uoluit:& ibi iuxta adriacū mare lingua facit ubi situ est brūdusiū. Dalmatico boreæ.obnoxius Boreæ:qui a septētriōe in Dalmatiā perflat:& obnoxius calabro austro. qui a septētriōe boreā:a meridie austrum habet. Exit in undas:cū ambitu adriatici:nā ibi lingua facit:ubi situm est brundusium:per hæc loca classis Cæ.transitura erat.

Gargānus mons apuliæ

Ipse petit trepidam tutus sine milite romā
lam doctā seruire togæ:populoq; precanti
Scilicet indulgēs summū dictator honorē
Contigit.& lætos fecit se consule fastos.
Nāq; oēs uoces per quas iā tēpore tanto
Mentimur dñis hæc primū repperit ætas.
Qua sibi ne ferri ius ullum cæsar abesset
Ausonias uoluit gladiis miscere secures:
Addidit & fasces aquilis. & nomen inane
Imperii rapiens. signauit tempora digna
Mœsta nota.nā quo melio pharsalicoq; annō
Cōsule notus erit. fingit solemnia campus
Et non admisse dirimit suffragia plæbis.
Decantatq; tribus. &uana uersat in urna:
Nec cœlū seruare licet.tōat augure surdo:

¶SVLPI. Ipse petit: Cōpositā seditiōe ad placētiā Cæ.Ro.se cōtulit: & cū nec sēatus nec cōsul ipsū eligere seipsū dictatorē nōinauit:ut scribit Appianus. Sed dictaturā ultra dies nō gessit undecim. inde cōsulē se creauit Pō. q; lauricū collegā sibi assūpsit:Prætores in prouincias misit.M.Lepidū in iberiā.Albinū in Siciliā Peducēū in Sardineā.Decimū uero brutū Galliæ præfecit & collatis multis in populū beneficiis brūdusiū iter arripuit. Togæ:ipsi Cæ.inermi & uim nō inferēti. Populoq; precāti:ironia est nā Cæ.scribit se apud Massiliā cognouisse legē de dictatore latā seq; dictatorē a.M.Lepido dictū. Indugēs:ob:ēperās. Lætos:ironia. Nāq; cōfirmat ironiā. Omnes uoces.ut sūt diuus:imperator Augustus:Pater patriæ:fūdator quietis.&c: Dōinis:tyrānis. Qua:ætate ut plenā Cæ.potestatē haberet. Gladiis secures:cōsulatū tyrānidi. Fasces aquilis:cōsulatū imperio.Imperatores enim aquilas gerūt & arma cōsules fasces & secures. Inane: uanū nā re uera is īperator dicī nō qui:tyrānus est sed qui uictori exercitui præest

Mœsta:propter seruitutē & bella ciuilia. Nota digna signo cōueniēti & apto:q; se cōsule facta est cedes pharsalica. Cāpus. populus ad martiū cāpū cōueniēs methonymia. Fingit solēnia: fingit cōitia nō facit uere. Dirimit suffragia:diuidit fautores. Admissæ:ad suffragādū & paucis morē cōitiorū cōplectī. Decātat. nominatim citat. Tribus nomina tribuū. Vana. quia populus īfrequēs erat:& fingebāt se ex omniū cōsē su creare magistratus. Nec cœlū:& quāquā sine auspicio magistratus creari nō solerēt: tamē ñ obseruabāt tonitrua aues prosperaq; esse auspicia mētiebant. Surdo: dissimulāte audire nā tonāte & fulminānte ioue cōitia haberi fas ñ erat q; Ci. philippica quia his uerbis docet ioue.n. tonāte cū.p.r. agi ñ eē fas qs ignorat.

¶OMNIBO Ipse petit:historia hoc habet:deuictis Petreo & Afrānio: pro cōpositis prouinciæ rebus Cæ. primū uēit in Teraconē:& eo legatiōes undiq; ad Cæ.cōuenerūt quibo expeditis:rediit massiliā quæ iā deuicta erat(ut supra dictū ē)īpositoq; duab; legionū præsidio reliquas copias in italiā misit: ipse uero audita lege lacta de dictatura a.M.Lepido prætoī: factū se eē dictatorē Ro.proficiscī:& ipso dictatore habēte cōitia creati sūt cōsules:prior ipse dictator:deinde.P.Seruilius collega: Tutus sine milite. quia iā nullus erat in italia exercitus quē metueret:immo omnia Imperio Cæ.in Italia patebāt. Iā doctā seruire togæ ideſt trāquillitati.nā ex quo Pō.discesserat omnia Cæ.occupauerat:ideo quasi oblita erat libertatis:& nēo audebat resistere Cæ. Dictator.Cæ.quia ante a.M.Lepido lege lata dictator dictō erat. Sūmū honorē ideſt cōsulatū:quia ex dictatore cōsul factus est Cæ.Appiānus autē dicit q; Cæ.seditiōe apud placētiā sedata Ro. reuersus est trepidāte adhuc populo:nec; se sēatu aut cōsule illū eligēte.seipsū ductatorē nōiauit.uerū siue ut inuidiā diluēret:siue q; magistratu minime indigeret:per undecim solū dies illi præfuit:se cōsulē in futuq; designauit.P. quoq; Seruiliū.Isauriū collegā sibi assūpsit.M.Lepidū in iberia.In Sicilia Aulū Albinū.In Sardinia Sextū Peduceū delegauit. Galliæ nuper adeptæ deciū Brutū præsidere iussit Deniq; ciuibus cōfectis omnibus Ro. regressus Cæ.appellatō est pater patriæ & dictator in omnē uitā electus cōsulq; ad decēniū corpus eius sacrū & intemeratū habitū.Suetōius uero dicit cōtinuū cōsulatū recepisse perpetuā dictaturā præfecturāq; morū in super prænomē Imperatoris cognomē patris patriæ staruā inter reges eminētiorē locū in Orchestra:& alia ampliora etiā hūano fastigio decerni sibi passus est sedē aureā in curia: tēpla & aras & simulacra iuxta deos.

Indulgēs populo:quia Cæ. quasi simulabat se nole accipere cōsulatū. Precāti: quia popolus precabat cōsulatū sibi ut sūmeret. Indulgēs.ideſt faciēs hāc gratiā populo. Lætos fastos:fasti libri erāt:in quibus magistratus omnes scribebāt:præcipue cōsulū. Nāq; omnes uoces.hoc tēpus quo Cæsar consulatū accepit fuit principiū. Vt falsis nōinibus Imperatores Ro.appellarēt:cū reges sint.Immo uero tyrāni appellādi: nō cōsules nō prætores cū Imperatores: nō leuis esse uideat: tamē grauis atq; molesta res est:ipsi enim tyrānī omnia libidie sua faciebāt.tūc primū inquit huiusmodi nōina inuēta sūt quibus dōinos atq; tyrānos falso appellāus. Qua si.ne.quia Imperatoriæ dignitati miscuit cōsulatū & omnes dignitates. Gladiis ar.quæ propria sūt īpatorū:nā īpatores ꝓprie dicūt q exercitib; ꝓ sūt.qq corrupto uocabulo dicāt:q terrarū orbi īperent.

Reppit ætas ex eo tpe primū iceperūt appellari dñi. Ferri.militū q sūt arma īpatorū. Ausōias secures .i. cōsularē dignitatē q pacifica esse solēt. Gladiis.i.ar.militū:q sub īpatore cōstituūt. Addidit & fasces aqlis militarib; īsignibus addidit fasces q sūt cōsularia īsignia. Nō ē iane:qa ñ legitīe factus erat īpator quādo se cūdū leges factus erat cōsul īpii. Digna nota.s.cōsulatus notā tporū Cæ.cōsulatū appellat.i.maculā & ignominiā. Nam quo melius cōsule talē enim tunc cōsulē po.Ro. accepit ut exercitū simul cū libertate amitte-

ret. Pharſalicus annus:quo in pharſalia pugna ciuilis geſta eſt. & ſimul cũ exercitu Rõano libertas periit

Notus erat:dignus cõſulatu Cæſar erat quo cõſule tãta clades ingrueret: Fingit ſolẽnia: incipit oſtendere quomodo nõ ſecũdũ leges factus erat cõſul. Solẽnia.ideſt cõitia ſolenniter indicta. Suffragia:uidelicet equitũ & ſẽatorũ. Decãtatq; tribus:ideſt per præconẽ iubet citari tribus:nã præcões decãtaſ uidebãt cũ nominatim tribus citabãt. Vana:quia populus infrequẽs erat: Vrna. i urnã enim cõniciebãt fortes trigita quinq; tribuũ & per mixtis in urnã ſortibus.deinde ſingulæ excipiebãt. & cuius prima ſors educeret illa primũ citabat.cœlũ ſeruare:ideſt aues & ſigna cœli nõ licet inquit auſpiciũ capere:quia mos erat Rõanorũ: ut nec publice nec priuate quicquã facerẽt:niſi prius captis auſpiciis ergo ñ licet capere auſpiciũ quia nulli erãt augures: Augure ſurdo: quia etiã ſi augur aliquis eſſet diſſimulabat ſe audire cõitrũ aduerſa ſignificãtẽ: & quãuis aduerſæ aues eſſẽt iurabat ramẽ bõas aues aparuiſſe:quæ cõſulẽ Cæſarẽ admitterẽt.

¶SVLPI. Et læte iurãt aues: & cũ apparuiſſet mali augurii bubo iurabãt auſpices felicia ſe auſpicia habuiſſe. nã lecti magiſtratus niſi ab auguribus approbarẽtur priuabãt inde ex illo tẽpore. Poteſtas:cõſularis. Poteſtas iuris inops:oppreſſa ui:nõ defẽſa:& quæ nequit dignitatẽ ſuã retinere. Tãtũ: tãtũmodo ideo inquit cõſules creati ſũt.ut tẽpora ſignari poſſẽt. Mẽſtruus:mẽſtruũ appellat quia tãtũ uno mẽſe ideſt decẽbri durauit collega Cæ. Numẽ:iuppiter latialis: Iliacæ: troianæ:

Haud meritũ:indignũ quia latiũ cui præerat in priſtina libertate nõ ſeruauit. Sacra ſolẽnia:feſta quæ quot annis celebrãt. Latinas cõfectas:ſacra & ferias finitas.

Flãmifera:ferebãt enim nũina noctu cũ ireẽ ſacrificatũ

Piger:nõ ſatis arãs. Arua:prata quorũ ſectæ herbæ raſtris colligũt. Inerti. quæ nullo labore naſcit. Ocior & cœli:hyperbole ad celeritatẽ indicãdã. Cœli flãma: fulmine. Tygride fœta:quadrupede illa quæ peperit.

Tũc uelociſſima eſt: & uẽatorẽ quæ catulos ſe abſente rapuit perſecuta ubi illos ab eo obiectos reportauit in luſtra fugiẽtẽ depræhẽdit & lacerat niſi flũine prohibeatur ut plinius ſcribit. Minoia:tecta:hoc ideo quia cretẽſes brũduſiũ ædificarũt. Clauſas: nõ nauigabiles maria enim Vegetio auctore claudi dicũt e die tertio iduum nouẽbris uſq; in diẽ ſextũ iduũ martii. Brumali; bus:hyemalibus: nã brũæ tẽpoſ brũduſiũ uẽit.& pridie nonas lanuarias naues ſoluit. Sideſ hiberno:tẽpeſtate hyemali. Duci:Cæ. Tẽpora.occaſionẽ arripiẽdi belli ut minus ab hoſte læderet & plus ipſe nil ſuſpicãtibus nocere poſſet. Hæſiſſe.diſtrahi & tardari: Vel nõ fœlicib⁹: etiã infælicibus quibuſcũq; & põperanis nõ modo ſibi cui fata fauebãt. Robore a: animi firmitudine & audacia. Sic huiuſmodi uerbis. Fortius:ſuadet uernos uẽtos nõ expectãdos & nũc in hyeme nauigãdũ: quia uẽti plus durãt & hoſtes minus nocere poſſũt & plus lædi tale nil ſuſpicãtes. Vtiẽ autẽ cõfirmatiõe & confutatiõe cũ cõcluſiõe. Tenẽt cœlũ:durãt in aere. Incõſtãtia ueris:Ver enim nũc ſerenũ nũc turbatũ eſt nec ſeruat in ulla tẽpeſtate cõſtãtiã.

Et lætæ iurantur aues bubone ſiniſtro.
Inde perit primũ quõdã uenerãda poteſtaſ
Iuris inops. tantũ careat ne nomine tẽpus
Menſtruꝰ in faſtos diſtinguit ſæcula cõſul
Nec nõ iliacæ numen quod præſidet albæ
Haud meritæ latio ſolẽnia ſacra ſubacto
Vidit flammifera cõfectas nocte latinas
Inde rapit curſus. & q̃ piger appulus arua
Deſeruit raſtris. & inerti tradidit herbæ.
Ocior & cœli flammis & tygride fœta.
Tranſcurrit curuiq; tenens minoia tecta
Brũduſii: clauſas uentis brũalibus undas
Inuenit & pauidas hyberno ſidere claſſes
Turpe ducí uiſum eſt rapiẽdi tẽpora belli
In ſegnes hæſiſſe moras portuq; teneri
Dũ paueat tutũ uel nõ fœlicibus æquor
Expertes animos pelagí ſic robore cõplet
Fortius hyberni flatus cœlumq; fretumq;
Q uũ cœpere tenẽt q̃ quoſ incũbeẽ certoſ
Perfida nubiferi uetat inconſtantia ueris

Bubo funebris vt plh

¶OMNIBO. Lætæ.felices. Bubõe ſiniſtro:mala ſignificante ſiue uolatu:ſiue cantu auguriũ dabat:nãq; (ut ait Plinius)Bubo funebris:& maxime abominatus publicis præcipue auſpiciis. Inde perit. primũ & ex eo tempore perire cœpit conſulatus. Inde:ex eo quod contra leges occupaſſet magiſtratũ Cæ. Iuris inops poteſtatis cum Cæſar omnia foret. Nõmine tempus: quia tempus denominabatur a conſulibus. Nomine:ut in faſtis ſcripti cõſules tempora denotent. Menſtrus conſul. ideſt qui uno menſe tantũ duraret: quia extremo anni mẽſe creabat. Nec nõ iliacæ:dicit populũ feciſſe latiali ioui ſacra.tametſi nõ mereret & redit cauſã quia permiſerat ut latiũ ſubigeret a Cæſare:hæc ſacrificia latialia dicebant: eo quod ex omni latio ad hæc ſacra conueniebant: Solenia.ideſt latinas. Numẽ iliacæ albæ:latialis iuppiter ideo latialis dicitur: quia præſit albæ quã primus condidit Aſcanius Aeneæ & lauinæ filius ubi latialis iouis in medio templũ condidit:ubi latinæ ſolemnia ſacra loui inſtituta ſũt. Latinæ feriæ (ut refert Varro) a latinis populis dictæ quibus ex Albo monte ex ſacris carmẽ petere fuit ius cũ Romanis. indicebantur autem latinæ quum nouí conſules magiſtratũ inibant. Flammifera nocte: quia nocte ſacra fiebant:ideo faces gerebant: Inde rapit curſus:hæc ubi fecit Cæſar ipſe Brunduſiũ nauigauit:quo claſſẽ ſuã conuenire iuſſerat. Rapit curſus: ſemper Cæſari celeritatẽ tribuit. Longiſſimas:enim uias (ut refert Suetonius) incredibili celeritate confecit expeditus meritoria thedacentena paſſuũ milia in ſingulos dies:ſi flumina morarentur nando trahens:uel inflatus inflatis utribus:ut ſæpe nuncios de ſe præuenerit. Piger apulus:quia piger ideo fœcunditate ociosus: quia ſine labore ſponte ſua ſegetẽ producit. Inerti herbæ: quæ ſine agricolarum labore naſcitur. Ocior cœli flam.ideſt uelociter fulmine. Fœta: quæ peperit. Clauſas:tantũ frigus fuerat: ut omnia glacie obdu-

cta essent adeo autē nauigare nō possent. Minima tecta: nā a Cretensibus: qui a cnoso cū Theseo discesse runt habitatū fuit brunduſiū. Vndas: quia in littore conditū est brunduſiū. Clausas undas brunduſii. quia. in angustū orbē ubi mare conuoluit. Clausas: congelatas: si de mari: referendū est ad uentos: quia nauigatio maris clausa dicit cū uenti sunt aduersi. Turpe uisū duci: dicit Cæ. nō potuisse hanc morā pati: dū mare quiesceret sed milites suos adhortatus est: ut se freto. committerent. Rapiendi: festinandi. Vel nō felicibus: donec mare tranquilū efficeret: ut etiā infelices per id tuto nauigare possent. Robore: audatia & fortitudine animi. Fortius hyberni: hæc oratio habet suasionē: ergo in deliberatiuo genere constitutā intelligimus: suadet enim militibus ut nauigare uelint: nec perturbationē maris timere. Suasio autē ab honesto ab utili: a facili: a iocundo: a necessario sumit: Arguit primū a partibus prudentiæ: quæ in tres diuidit. in memoriā: prouidentiā: intelligentiā. Arguit ab intelligentia. ostendit enim se peritū esse marisſ & uentorū: quia uidelicet sit tutius nauigare flante Aquilone tempore hyemis quā uernis uentis: quia aquilo perdurare solet uerni uero permutari. Forti° hyberni: hyemalibus nos indigemus uentis perseuerantibus: sed hyberni uenti magis durant quā uerni ergo speranda est bona nobis nauigatio. Incumbere. insistere certos.

Nec maris āfract⁹ lustrādaq; littora nobis
Sed recti fluctus soloq; aquilone secandi
Hic utinam curuet summi carchesia mali
Incūbatq; ferens & graia ad mœnia perflet
Ne pompeiani pheacum e littore toto
Languida iactatis cōpræhēdāt carbasa rēis
Rumpite quæ retinēt fœlices uincula pras
Iamdudū nubes & sæuas perdimus undas
Sidera pria poliphœbo labente sub undas
Exierant, & luna suas iam fecerat umbras
Tum pariter soluere rates totosq; rudētes
Laxauere sinus, & flexo nauita cornu
Obliquat leuo pede carbasa, sūmaq; pādēs
Suppara uelorum, perituras colligit auras
Vt primū leuior propellere linthea uentus
Incipit, exiguūq; tumēt, mox reddita malo

¶ SVLPI. Nec maris: argumentū a facili. Amfractus: flexus circuitus. Lustranda: circundanda. Recti flu. mare quanquā rectæ undæ dicunt quæ puppim ferunt obliquo uero quæ latus nauigii. Carchesia: summitates & propugnacula in summo malo: & foramina quæ funes recipiunt quandoq; etiā: pro poculis ponit. Carchesia

Curuet: præ uæhementia inclinet. Incumbat: supueniat & perseueret: Furens: uæhemens: uel ferens prosper: Perflet: ad finē flet & perducat nos ad littora graia. Pompeiani: classis quæ est in Corcyra pheacū patria Corcyra

Carbasa languida: naues nostras nō impulsas a uentis: Iactatis remis: remigando quia triremes habent. Carbasa: uela pars pro toto: Iamdudū: iā diu Perdimus: amittimus quia nō nauigamus: & frustra nobis prodesse conant ut occulti quo uolumus celeriter perueniamus: Sidera: habita concione huiusmodi Cæ. uniuersus exercitus conclamauit quæcūq; iuberet se esse paratū. impositis ergo septē legionibus in classē ire cœpit.

Prima sidera: uespera idicat cronographia. Labente occidente. Fecerat umbra: nō lucebat amplius nā occiderat. Rudentes: tracti & adducti funes. Lassauere sin°: dilatauerē uela. Flexo cornu. antēnarū ligno. Obliquat: in obliquū opponit: Leuo pede: sinistro fune quo uelū tendit græci πόδα dicunt: Virg. una omnes secare pedē. Vento autē a sinistra flante quo recta nauigatione uti possumus funē & uella in dextrā conuertimus & sic contra. Suppara: linthea quanquā pro uestimēto puellari lineo proprie poni supra docuimus. Perituras: nō uæhementes & breui cessaturas. Propellere linthea: impellere uella. Exiguū: pro aduerbio nomē. Reddita malo: nā quū plena nō sunt & acri uento nō impelluntur in malū redeunt:

¶ OMNIBO. Nec maris. amfractus præterea nō requirimus ueritatē uentorū. sicut faciunt qui mare circunueniunt: sed ex directo nauigantes solo aquilone in græciā perferri possumus. Amfractus: circuitus: Hic utinā: ut hic Aquilo diuti° duret. Curuet: adeo impetuose perflet. ut malū nauis inclinet. Carchesia Carchesia hanc uulgo nauē appellant: quæ in summo mali posita est: est etiā genus poculi. Ferens. uæhementer spirans. Ne Pompeiani. reddit rationē cur optet aquilonē uæhementius spirare: quia rates erant per littora pheacum ubi classis pompeiana constiterat: metuebat igitur ne uentus deficeret & naues in medio mari continerentur & a Pompeianis caperentur: in hoc mari naufragiū fecit Vlyxes: cū in græciā proficisceret. Languida: deficiente uento. Rhemis: ne ipsi rhemis nostras circunueniunt. Rumpite quæ: ergo dū uobis fauent uenti: soluite naues. Iamdudū nubes: nunquid sentitis nebulosū hoc tempus & uentosū uobis propitiū esse. Sæua: quæ sæuæ uidentur. Sydera prima poli: hac persuasione animos militū Cæsar erexit ut se in trepidos mari committerēt: descebit tempus nauigationis: dicit enim principiū noctis fuisse. Prima sidera poli: occidente sole statim ueſper prima stella apparuit. Suas umbras. idest nocte: iā luna exorta erat sicut lux propria solis dicitur: ita umbræ sunt lunæ: Totosq; rudentes: quia cū carbasa intendere uolunt rudentes intenduntur: ut antenna sublata uenti uela implere possint. Rudentes: funes quibus intenditur uelū. Rudens

Et flexo nauita cornu obliquat leuo pede: expressit gestum nautæ: tum cum soluta uela aperit tenso rudente. Vela obliqua leuo pede: ut Virgilius Vna omnes fecere pedem. idest una omnes intenderunt funem. Leuo pede. quo intenso statim aperta sunt uela: Pes autem funis est quo uelum tenditur Cattullus: Si ue utrunq; iuppiter simul secundus incidisset in pedem. Cornu. scilicet antennarum: quæ tanquam cornu sunt in summo malo. Supparus: est linteum fœmorale. est etiam uestimentum puellare quod subucula dicitur hic & alibi accipit pro summa uelorum parte: quæ rugosa est. Summa: summas partes significat secū dos habuisse uentos. Vt primū: statim inqt uenti cessauere & destitutæ sunt in medio mari naues. Exiguū: Pes Suppara

pro exigue:unum sequitur ex reliquo:nam quia leuior spirat uentus:ideo parum tumescebant uela:

TSVLPI. Nō ualet.desinit flare. Ligata torpore hærentia & immota quiete & tranquilitate. Iacent: nō fluunt. Pigrius immotis:hanc maris tranquilitatē paludibus & euxinio gelu astricto meotidi comparat. Immotis.quietis pigris. Bosphorus.bosphori sunt duo angustissima freta quorū alter cymmericus appellat estq; inter meothidē & euxinū contra europe principiū de quo Ouidius.Bosphorus & tanais superant scythicæq; paludes. Alter thratius pontici maris pars prope bizantiū qui est inter euxinū & propontidē. ponit ergo bosphorū pro euxinio. Stat iners:nō mouet. Hister danubius qui per septē hostia exit in pontū. Mare:euxinū ipsū. Comprimit:constringit retinet: Nec peruia:ideſt equites nō rumpunt gelu ipsius maris per quod eunt nauigia & uela. Orbita: rota currus & ei⁹ uestigiū ut ait Asconius dicit & orbitus adiectiuū ut motus orbitus apud Varronē. Bessi po. ad hæmū monte qui ob latrocinia latro uocat: Migrantis. discedentibus euntis. Meotida.paludē in scythia quā efficit Tanais & congelat sicut euxinū. Latente.quia sub gelu est. Sæua:magna. Ignaua stagna: mare trāqlū. Mœsto,pfūdo:mari pigro. Veluti deserta natura rigente: tanquā relicta a natura quæ nunc rigere & se nō mouere uidet. Cessant. nō mouet Vices:officiū curlū. Nec uibrat: commeat.fluit. Tremit:concutit ui. Imagine solis:nec concitat ui lunæ cuius certis temporibus acrius commouet. Fixæ: immotæ. Patuere:expositæ fuere. Illinc:ab hostibus. Et moturæ tonsis æquora: nauigaturæ remigando: Hinc.ex altera parte. Langore profundi: maris tranquilitate. Fames: non enim habebant dierū pluriū commeatū. Noua uota:ut tempestas maxima concitaret qua in tertas aquilas propellerent. Dū: dummodo. Excutiat: commoueat se. Torpentibus stagnis:tranquilo æquore. Et sit mare:& agitet unda solito more. Minæ undarū:inditia tempestatis. Languente cœlo.nō flantibus uentis. Naufragii:periculosæ tempestatis. Iubar: lucifer stela. Extulit diē læsū nube:eduxit nubiliū diē quia summo ad imū mare concitauit. Mouit ceuraunia: aut enim tremerunt aut cū naues a uentis impellerent moueri uideant. Ceraunia epyri montes a crebris fulminibus dicti κεραύνος.enim fulmē significat.

Dūo bosphori

Orbita & aditus orbitata

Ceraūnia

In mediam cecidere ratem terraq; relicta,
Nō ualet ipsa sequi puppes q̄ uexerat aura
Aequora lenta iacent alto torpore ligata:
Pigrius immotis hæsere paludibus undæ,
Sic stat ierſ scythicas astrīgēſ bosphor⁹ūdas
Cum glacie retinēte fretū nō impulit ister
Immēſū gelu tegit mare, cōprimit unda
Deprændit quascūq; rates. nec peruia uelis
Aequora frāgit eqs fluctuq; latēte sonātē
Orbita migrantis scindit meotida besſi.
Sæua quies pelagi, mœstoq; ignaua pfūdo
Stagna iacētis aquæ. ueluti deserta rigente
Aequora natura cessant, pōtusq; uetustas
Oblitus seruare uires. non commeat æstu
Nō horror tremit, nō solis imagine uibrat
Casibus inumeris fixæ patuere carīnæ.
Illinc infestæ classes, & inertia tonsis
Aequora moturæ grauis hinc lāgor pfūdi
Obsessus uētura fames, noua uota timori
Sunt inuēta nouo. fluct⁹ nimiasq; precari
Ventorum uires, dum se torpentib⁹ unda
Excutiat stagnis. & sit mare, nubila nusquā
Vndarumq; minæ. cœlo languente fretoq;
Naufragi spes oīs abit. sed nocte fugata
Læsū nube diē iubar extulit. imaq; sensim
Concusit pelagi. mouitq; ceraunia nautis.

COMNIBO. Terra relicta:quia iam a littore in mare mediū deduxerant naues. Ligata:compressa. Alto torpore.quia nil mouebantur. Sic stat:per similitudinem ostendit quomodo mare immobile constitue rat dicit enim non aliter mare stabat immotum q̄ scythia palus Meotis cum glaciæ astricta fuerit. nam gelu acri adeo præmitur Meotis ut iter transmeantibus facile præbeant:eodem modo de mari dicit: duæ similitudines sunt prior de Bosphoro: secunda de meoti bina aut sunt bosphora: unum quod cimmericum appellatur quasi cimbricum (ut refert Strbo) græcorum lingua cimerii Cimbri nominantur:hi ad paludem usq; meotim militiam agitarunt:alterum uero trhacium Bosphorum est appellatum secundum fabulas. Iuppiter in forma bouis Europam ea transtulisse dicitur. Vnde bosphorus a βοῦς bos: & φορέω: fero uel a περάω transfero:circa autem margines meotides diuersi populi habitant qui sæpe gelu stringente paludē non aliter q̄ per continente solent. Ister:danubius:significat frigoris uæhementiam: quæ tanta est ut danubium celeriter cruentem plærunq; inglaciet. Fertur enim (ut libro. iii. refert Strabo) ister ab occasu in ortum & in euxinum pontum a sinistra relinquens Germaniam omnem:incipientem a rheno:gericunq; totum: & quod est Tyrengetarum & Bastarnorum atque Sauromatarum usque ad flu: Tanaim. lacumque Meotidem a dextra uero Thraciam omnem & illyricum reliquamq; ultimam græciam. Gelu:quin etiam maris unda gelatur:quod est mirandum. Frangit eques:scilicet ungula comipedum: Meotida besſi: nam circa margines Meotis habitant diuersi populi:inter quos & bessus. Strabo libro septimo refert. Bessos magna ex parte montem Aemum diuidētem mediam Thraciam incollere: & latrones uocari propter latrocinandum.

De Jstro

Bessi

Migrantis.huc & illuc & ultro citroque transeuntis. Latente:sub glacie. Sæua quies:scilicet erat.respexit ad uoluntatem Cæsaris nam quam tranquilitatem cæteri optant:hanc Cæsar abominabatur. Mœsto. pro quod mœstum reddebat Cæsarem. Iacētis:immotæ aquæ. Veluti deserta regente æquora natura:mare iniquit perstabat immotum quasi ipsius maris natura mutata esset:nam mare continue fluſum pariter atq; refluxum patitur.. Vices: uicissitudines quas ab initio habuit & fluxus & refluxus. Commeat: ultro citro-

q:quia nũc feruet æſtus nec deficit. Horror:ſcilicet uẽtorũ. Solis imagine.ideſt luna unde etiã ſolis soror dicit. Caſibus innũeris:mare ita erat trãquillũ:ut nec uẽtis ullis:nec ſyderibus: aut uarietate: unda in ullã partẽ moueret: & ſtagni potius q̃ maris ſpeciẽ præberet. Fixæ: ſtabiles. Claſſes: ſcilicet põ. quæ littora & portus obſidebãt. Inertia tõſis:quia uelis nauigabãt cæ.naues mouere nõ poterãt:at uero põ.rẽis naues impellebãt. Tõſis rẽis:a tõdẽdis undis. Grauis: intollerabilis. Lãgore. immobilitate maris. Noua uota timori:qui i medio maris ſũt trãquilitatẽ exoptãt: hi uero tẽpeſtatẽ:quia ſi uẽt⁹ uæhemẽtior fuiſſet ita ſe poſſe exiſtimabãt periculũ euadere ergo noua uota nouus etiã timor:ne propter trãquilitatẽ maris deprehẽderent ab hoſtibus. Vẽtorũ uires:ut uẽtus incũberet uæhemẽtior qui ſolet a nautis timeri. Nimias uæhemẽtes:nihil recuſabãt: nõ tẽpeſtatẽ:nõ uẽtos uæhemẽtes: dũmodo poſſẽt exire Excutiat: ideſt eripiat. Et ſit mare.ideſt ſit natura maris quod ſẽper agitat & fluctuat. Spes omnis:quod ali metuũt: illi ſperabãt. Naufragi: ideſt tẽpeſtatis. Cœlo lãgueẽte: quia uẽtus nullus erat. Nocte fugata: ideſt nocte præterita. Iubar: ſplẽdor ſolis. Læſũ:ideſt obſcuratũ:quia nõ ſereus exortus ẽ dies. Cẽraunia:promõtoriũ epyri i anguſtiis adriatici ſinus nã ibi incipit epirus unde dictũ eſt acroceraunõ q̃ frequẽtibus infeſtet fulminibus:nã ακρος mõte ſignificat:& κεραυνος flumẽ. Ceraunia: ideſt mouit fulmina quibus apta ſũt acroceraunia: hoc nõ placet quia hyẽis tẽpus erat:quo fulmina nõ cadũt. Sed mouit ceraunia. ideſt admouit ceraunia ad cõſpectũ nautarũ orto enim ſole uiderũt eos mõtes uel mouit quia tremẽte pelago: ceraunia uidebant moueri.

Inde rapi cœpere rateſ,atq;æquora claſſẽ
Curua ſequi,qæ iã uẽto fluctuq;ſecundo
Lapſa paleſtinas uncis affixit arenas
Prima duces uidit iunctis conſidere caſtriſ
Tell⁹.quã uolucer gẽoſ⁹ quã molior apſus
Circuneunt ripis,apſo geſtare carinas
Cauſa palus leni quam fallẽs eggerit unda
At gẽoſũ nũc ſole niueſ nũc chymbr ſoltæ
Præcipitant,neuter longo ſe gurgite laſſat
Sed minimum terræ uicino littore nouit
Hoc fortũa loco tantæ duo nomina famæ
Compoſuit,miſeriq;fuit ſpes irrita mundi
Poſſe duces parua campi ſtatiõe direptos
Admotũ damnaſ nefas,nã cerneſ uultus
Et uoces audire datur,multoſq;per annos

CSVLPI. Rapi.uæhemẽter impelli. Curua:flexuoſa & fluctuoſa nã undæ curuæ ſũt. Sequi: impellere.

Lapſa:diſcurẽs & agitata. Vncis: anchoris.prope oricũ: Paleſtiãs:epiroticas paleſtini in ſiria adiduneã populi ſũt a quibus locus in epyro paleſte dicitur eo quod gẽinæ colũbæ fatidicæ e ſyria i dodonã uolauerũt quæ paleſtinæ ſũt appellatæ ibi erat inferni hoſtiũ & furiarũ tẽplũ eſſe ferebaſ. Vnde paleſtinas deas futuras intelligimus. Ouidius quarto faſtorũ. Sæpe paleſtinas iurat adeſſe deas. Peruẽit autẽ cæ. poſtridie q̃ ſoluit ad eũ locũ qui paleſte appellaſ nactus quietã ſtationẽ: cũ omnes portus metueret quos teneri ab aduerſariis arbitrabaſ ibi nauibus omnibus ad unã incolumibus milites expoſuit:&naues eadẽ nocte brũduſiũ rẽiſit per fuſiũ calenũ ut reliquæ legiões equitatuſq; trãſportari poſſẽt. Sed a bibulo qui corycæ erat circiter.xxx. captæ cũ nautis & dõmis cũbuſte ſũt cæ. uero orico cui Torquatus præerat recepto & inde appollõia Dyrrhachyũ uerſus iter arripuit. Quib⁹ auditis põ. qui tũc in cãpania erat magna celeritate prior peruẽit: & poſitis ad apſũ fluuiũ caſtris ſub pellibus ut cæ. uicinus faciebat hyẽare cõſtituit. lũctis.uicinis. Gẽoſus: epyri fluuius quẽ a Dyrrhachio in theſſaliã eũtes inuẽiũt. Apſus:macedonũ fluuius quẽ ſi pecudes biberint nigros patiũt fœtus.

Mollis:lẽis curſus. Apſo geſtare:apſũ nauigabilẽ facit palus uicina quæ in ipſũ lẽiter influẽs auget. Fallẽs:nõ enim uideſ ipſã emittere: Eggerit:uacuat emittit educit. Gẽoſũ:qui torrẽtior ẽ: Hymbre:pluuis. Laſſat.defatigat quia ſtatim in mare effluũt. Gurgite:curſu aquæ. Hoc fortũa loco:huc inquit peruenerãti duces quos quidẽ ſperauit mũdus ab armis propter uicinitatẽ poſſe deſiſtere.nã ex quo iulia ſuo cũ partu ẽ mortua nũquã propinquius uidit põ.cæ.niſi quũ fuit ſibi eius caput oblatũ. Cõpoſuit:cõtulit cõiũxit: Nõina duo cæ.põ. Direptos:ſeparatos. Statiõe: ſpacio in quo ſtari poſſet. Nefas. ſcelus belli ciuilis ante oculoſ poſitum.

COMNIBO. Inde rapi:ſub hac mutationẽ cœli & aeris: Rapi:a uentis. Curua:inſinuata.ſcilicet uentis. Aequora claſſẽ:poteſt eſſe hypallage.ideſt claſſis cœpit ſequi æquora. Secundo:bis intelligiſ & ſecundo uento.& ſecundo fluctu:quia puppe uentus ſtabat. Lapſa. ideſt celeriter currens. Confixit uncis. ideſt anchoris. Haſ paleſtinas:in epyro iuxta oricõ locus eſt paleſte appellatus: in quẽ nunc deſcendit e nauibus cæ.quod etiã in commentariis legiſ emendatis.Poſtridie inquit terrã attigit græcorũ faxa inter: & alia loca periculoſa:quietã nactus ſtationẽ & portus oẽs timens:quos teneri ab aduerſariis arbitrabaſ ad eũ locũ quæ paleſtina appellaſ omnibus nauibus ad unã incolumibus milites expoſuit.quanuis in deprauatis:phariſalia legaſ.a paleſte igiſ fit paleſtinus. Sic ouidius de faſtis paleſtinas deas appellat. Eſt etiã paleſtina regio contermina ſyriæ. Gẽoſus flu.eſt epyri. Apſus flu.alter epyri qui medius erat inter caſtra cæ.& põ. Apſo geſtare ca:& cũ per ſe uterq; amnis nõ ſufficeret ſuſtinere naues humilitate aquarũ uterq; adiutus eſt:alle paludes uicina.Hic uero niuibus:quæ de montibus propinquis ſoluebanſ. Fallens leni unda: quia uix curſus deprehendiſ. Vnũ ſequiſ ex reliquo quia leni unda influt ideo fallens. Præcipitant:uelocẽ faciunt. Littore.ſ.paleſtini maris. Nouit:quia paruũ terræ ſpaciũ labiſ. Hoc fortũa uoluit: ut hi duo duces nobiliſſimi quorũ fama totũ orbẽ impleuerat caſtra directa ponerẽt. Miſeriq; fuit:quia ppinqui erãt miſeri homineſ ſperarũt illos poſſe ciuilis belli nefas cognoſcere & cognitũ relinquere:ſed ſpes hæc irrita fuit: quia in ppoſito perſtiterũt. Admotũ dã:quia quanto propinquiores erant tanto clarius ciuilis belli nefas cognoſcebãt

quando inquit remotiores erant:si in proposito belli ciuilis gerendi perstiterunt: ueniã mereant quia nefas nõ cognoscerent:at uero cũ nunc ita propinqui essẽt ut alter alterũ inspiceret: uituperatione carebant. Diremptos diuisos. Parua statione:paruo interstitio & spacio. Multosq; per annos: postquã in matrimoniũ filiã suã iuliã Cæsar dederat Pompeio:nunquã tã prope te uidit.quã hoc loco Pompei: nisi in ægypto cũ caput tuũ Cæ.oblatũ est a rege Ptolomeo:tunc propinquius te uidit sed mortuũ.

¶ SVLPI. Pignora sanguinis infausti:affinitatẽ infelicis filiæ. Nepotis. fœtus immaturi: nã iulia Pompei uxor consternata ac dolore quod Pompei uestis:e comitiis ædilitiis cruore plena domũ emittere coacta periit. ut diximus supra. In arena niliaca:in ægypto ibi tuũ caput aspexit. Cæsaris: illico manũ cũ hoste Cæsar conseruisset si omnis copias habuisset. Tardior igit aduentus Antonii quẽ Brũdusii reliquerat remorabat qui sæpenumero accitus & metu hostiũ & tempestate prohibebat. Partes:copiæ. Relictæ: brundusii. Attonitã:mimis intentam. Moras: cessationem præliũ & cedis.

Dilect⁹ tibi magne socer. post pignora tãta
Sãguinis infausti. sobolẽ mortẽq; nepotis
Te nisi niliaca propius non uidit arena.
Cæsaris attonitã miscẽda in prælia mentem
Ferre moras scelerũ partes iussere relictæ.
Ductor erat cunctis audax antonius armis
Iam cum ciuili meditatus leucada bello
Illũ sæpe minis cæsar precibusq; morantẽ
Euocat. o mundi tantorum causa laborum
Q uid supos & fata tenes: sũt cætera cursu
Acta meo. summa rapti per prospera belli
Te poscit fortuna manũ. nõ rupta uadosis

Cunctis armis regionibus methonymia. Meditatus qui cogitauerat & ipse bellum ciuile mouere quod postea gessit. Sed in mari leucadio ab augusto Octauio est superatus. Leucada:methonymia leucas pro bello: Est autẽ leucas oppidũ in epyro. O mundi:uerba Cæsaris quibus antoniũ per litteras & nuntios accersebat. Causa:nam nisi tu me remoraueris. bello ciuili finis esset impositus. Cursu:celeritate. Summã manũ:appositio id est finẽ & qui perficias summã enim manũ rebus imponere dicimur cũ perficimus. Nõ rupta. syrtes libycæ nos nõ separant inquit:sed sumus uicini. Vadosis:nõ profundis & quibus inhærent naues.

¶ OMNIBO. Pignora uincula affinitatis: Sobolẽ:iulia. Sanguinis infausti:quia in ipso flore iuuentutis mortua est:nã cũ grauida esset & uestes Pompei conspexisset cruentas quas ille sanguine deturpauerat existimauit Pompeiũ uulneratũ fuisse:unde peperit abortiuũ:& cũ filio cõtinuo mortua ẽ. Mortẽq; nepotis: quia paulopost filius ex ea natus secutus est matrẽ. Propius:propterquã hoc loco. Niliaca arena:ibi sepultus est Pompeius. Cæ: attonitã. Cæsar ut prope castra constitissent in conspectu hostiũ properabat ipse in aciẽ ducere milites:sed causa moræ fuit. qppartẽ sui exercitus reliquerat Brundusii:neq; enim naues exercitũ omnẽ traiicere poterant: Cæ. enim cũ exposuisset in terrã milites eadẽ nocte naues brundusiũ remisit: quibus reliquæ legiones & equitatus cũ. M. Anto. transportari posset:& huic officio præpositus est iulius Callenus legatus:sed diuitius moratus est Anto. quã Cæ. cupiebat: qui spẽ omnẽ in celeritate conficiendi ponere solebat. Verũ ut libro. ii. refert Appianus cũ Cæ. & Põ: iuxta Dirrhachiũ castra posuissent: Põ. tyrones ad bellũ instruere suos a Brundusio uenturos expectans Cæ. magna celeritate ad eos mittit: cursũq; accelerare iubet: nõ accedentibus illis: ipse inscio exercitu adnauigare statuit: utpote qui neminẽ facilius eos adducere sperare: e cœnaculo discedens corporis sagittatione prætensa amicos epulari suadet deinde priuato habitu curru defert mox nauẽ ingressus Cæ. nunciũ se esse simulat: cætera per seruos facienda edisserit: eo modo latens nocte potissimũ instante cũ a uentis agitaret mare: seruos gubernatorẽ adhortari monet: propere cursũ aripiunt: quasi hostes finitimos latere cuperet gubernator elatis remis per uim fluuiũ celer exuperat: cũ autẽ ad hostia & maris aditũ peruentũ esset mare ipsũ summis concitatũ fluctibus: magno impetu ac turbine cursũ intercipit: gubernator ueluti instantibus hostibus per uim conabat euadere: uerũ cũ nihil proficeret fatigatus ac desperans tandẽ clauũ emanibus adiicit. Tũ Cæ. sublato uelamine ad gubenationẽ conuersus & intonans: allacri animo & forti aduersũ fluctus esto inquit Cæ. quippe & fortunã eius tecũ uehis: hac uoce stupefacti remiges gubernatorq; magna ui nauẽ educere contendunt: ita ut fluuii hostia denuo euaderet: uento deinde & fluctibus eã extollentibus ad littus tandẽ uicta compellit. Instante die cũ lux cuncta aperiora redderet trepidare cœpere ueluti manifesti futuri hostibus tũ Cæ. fortuna accusans q; felicitati eius inuidisset: nautas retrouerti iubet: nauis itaq; aspirante uento facile compulso fluuio reddidit. Cæ. igit nõnulli ob audaciã admirãbant: quidã querelis prosecuti sunt. q; facinus militari potius q; imperatoria laude dignũ esset aggressus. is uero cũ ulterius latere nõ posset: posthumiũ eius loco adnauigare iubet: gabinioq; ut exercitũ nauibus adducat imperare: situ id abnuat hæc ipsa Anto. præcipere: post Anto. uero Caleno: sin id omnes negent epistola alia ad exercitũ scripta erat uelle se eos supra naues positos posthumio obsequi & in locũ quẽ uentus duceret uela tradere nihil nauibus parcentes: nõ enim nauibus sed uiris Cæ. opus esse in hunc modũ Cæ. pro ratione fortuna uti deliberauerat. quæ omnia Põ. intercipere festinans in pugnã paratã ducebat aciẽ. Iussere: coegerunt quia properabat ipse bellũ ciuile statim peragere. Scelerũ: mordet semper Cæ. Luca. Relictæ: brundusii cũ Anto. Attonitã: furentẽ & in insaniã propemodũ conuersã. Miscenda. id est committenda quia properabat ipse bellũ ciuile conficere quasi attonitus. Iã tũ ciuili: ex eo tempore inquit exercere cœperat Anto. bellũ ciuile: quod postea gessit ad leucada promontoriũ cũ Octauio. Meditatus: quasi præludia quædã nunc faceret bello ciuili. Leucas: promontorium est epiri: ubi ciuilia bella gessit Antonius & cleopatra aduersus octauium. Euocat: e Brundusio: Minis: scripserat litteras asperio

tes ad antoniuꝫ Cæſar ꝙ ſetius cum reliquo exercitu in epyrum ueniret. O mundi.hæc uerba ſunt quibus dicit Lucanus illum per litteras uocaſſe. Cauſa laborum:quia ſi ueniſſes iam omnes labores extincti eſſent. Tenes:moraris. Superos:nobis fauere uolentes. Acta:expedita. Curſu:celeritate. Rapti belli:ratim geſti: & accelerati. Proſpera per fauorem & felicitatem. Non rupta:hæc oratio ſiue epiſtola Cæſaris quam habuit ad antonium habet ſuaſionem cum indignatione:oſtendit enim illa omnia facilia eſſe.dummodo uelit ad ſe traiicere alteram partem exercitus:primum fortunam ſecum eſſe dicit:quæ ſemper ſua uota ſequi conſueuerat quod in ſuperioribus oſtendit.cum dixit.Sunt cætera curſu acta meo.nunc uero arguit facilitate nauigationis dicit eſſi breue admodũ ſpaciũ ẽ iter te & nos:nã:ut refert Strabo lib.v.Brũduſio i trãs maritimã ripã nauigatio eſt:una qdẽ ad ceraunia:littuſq; deinceps reliquũ & Epiri & græciæ:altera in Epidanũ:q̃ prima languior: nam mille &.d.ccc.ſtad.ſunt. Nõ rupta uadoſis:nõ fũt inqt tibi nauigãdæ ſyrtes:p quas naues plærũq; periclitant.

Syrtibus icerto libyæ nos diuidit æſtu.
Nũquid iexperto tua credim⁹ arma ꝓfũdo:
Inq; nouos traheris caſus:ignaue uenire
Te cæſar non ire iubet.prior ipſe per hoſtes
Percuſſi medias alieni iuris arenas
Tu mea caſtra times pereuntia tempera fati
Conqueror in uẽtos impendo uota fretũq;
Neretine dubium cupientes ire per æquor:
Sibene nota mihi eſt ad cæſaris ar ma inuit⁹
Naufragio ueniſſe uolet.iam uoce doloris
Vtendum eſt.non ex æquo diuiſimus orbẽ.
Epyrum cæſar tenet totuſq; ſenatus
Auſoniam tu ſolus habes.hiſ terq; quaterq;
Vocibus excitum poſtq̃ ceſſare uidebat.
Dum ſe deeſſe dies ac nõ ſibi numina credit
Sponte ꝓ incautas audet tẽtare tenebras
Quod iuſſi timuere fretũ.temeraria prono
Expertus ceſſiſſe deo. fluctuſq; uerendos
Claſſibus. exigua ſperat fulcare carina
Soluerat armorum feſſes nox lãguida curas
Parua quies miſeris.in quorũ pectora ſõno

¶SVVLPI. Incerto:quia loca illa nunc mare nunc arenæ efficiuntur. Credimus:committimus. In experto.prius enim ipſe nauigaui q̃ tu. Venire:ſequi. percuſſi arenas medias:nauigaui mare quod cuſtodiunt & poſſident inimici. Tempora peuntia: felicem fatorum occaſionem ſubtrahi nobis. Impedo uota:confumo deſideria mea in maris tranquillitate optanda.Ouidius.in uentis & aqua ſpes mea tota manet. Cupientes:legiones. Naufragio: etiam cum periculo naufragii faciendi & ſi certo ſcirent naues fractum iri. Voce doloris:quã dolor cogit emittere. Ex æquo:in æquas partes. Auſoniam:italiã quæ eſt nobilior. Excitum:euocatum. poſtq̃ ceſſare iubebat:Ceſſantibꝫ copiis quas ſubſequi uiſſerat cum ad accerſendas fruſtra ſæpe miſiſſet. nouiſſime ipſe clam noctu paruulum nauigium ſolus obuoluto capite conſcendit neq; aut quis eſſet ante detexit aut gubernatorem cedere aduerſæ tẽpeſtati paſſus eſt q̃ pene obrutus fluctibus:hæc trãquillus:pluthar chus uero ait Seruili eum habitu tacite ex caſtris diſceſſiſſe & per Annium fluuium parua duodecim remotum ſcapha ad mare fuiſſe delatum. Se deeſſe deis:ſe non ſequi fauores deorum prodeſſe ſtudentium. per incautas tenebras.nocte enim maiori cũ periculo nauigabat. Iuſſi:antoniani Temeraria:temeritatem. Ceſſiſſe:ſucceſſiſſe proſpere eueniſſe. prono deo:fauenti numine. Verendos claſſibus: metuendos etiam magnis nauibus. Soluerat:iã miſeri milites ſomno ſe dederant. In quorum pectora qui profundius dormiunt ob paupertatem paruaſq; curas:Nã ductores & principes ẽt i ſõno ſũt inqeti.

¶OMNIBO: Libiæ:noſatiuus eſt græcus. Nõ rupta:interrupta. Vadoſis ſyrtibus:ſyrtes a σὺρω traho:dicta ſunt quia modo trahunt modo emittũt undam. Incerto æſtu:quia unda aliquãdo profunda eſt: aliquãdo ſicca. Nunquid:a prudẽtia nũc arguit:qa dicit ſe peritũ eẽ hmõi nauigatiõis:quã pauloante exptus fuerat: an dicere potes me nõ ad hãc nauigationẽ te hortari O Marce Antoni.qa piculũ maris ignorẽ nunquid nõ experti ſumus huius maris picula. Credimus:cõmittimus. Tua arma:exercitũ & milites qbus ꝑes. Nouos inuſitatos:qbus nũq̃ antea uerſati fuerimus. Nõ ire iubet.i.ꝓpire:hoc ẽ iubet ſe q & nõ icipere. Venire.i. ſequi nauigationẽ meã. Iuris põpeiani:nã in poteſtate põpeii tota regio maritima erat. Tu mea ca.ego prior nauigaui: & nõ audes in mea caſtra uenire. Tẽpora fati.ſ.ſecudi nobis: In uẽtos.i.uota mea inaniter fundo:nã id ſpargi dicitur in uẽtos: & i aquas qd fruſtra dicit. Catullus Sed mulier cupida qd dicit amãti:in uẽto & rapido ſcribere oportet aqua. Ne retine.ai poſſibili:qa poſſet dicere anto.nõ poſſum uenire:qa milites reſiſtũt:immo parati ſunt uenire:etiam ſi nolueris:non enim ipſi ad nos te uenire prohibent:ſed tu eos. Si bene mihi nota: ſi bñ tuorũ militũ ingenia noui etiam cũ periculo ad me uenire nõ dubirarẽt. Naufragio:ſubadi cũ. lã uoce doloris:concludit per indignationem.uidelicet ſi cũ iniuria cõtumelia iuncta eſſe oſtenditur.per quem locum in ſuperbiam & arrogantiam inducit:ſuperbus oſtenditur:q; uelit Auſoniam cũ imperio tenere ſolus ipſe anto.cũ Cæ.tantum modo tenet epirũ cũ uniuerſo ſenatu. Vtendũ uoce doloris:non poſſum ſine dolore eſſe q tu tibi uẽdicaueris italiã:& ego cũ uniuerſo ſenatu epirũ teneã. Totus ſenatus.i.ſenatores:q cũ cæſare erant:uel potes intelligere de ſenatoribus q̃ cũ pompeio erant.quod magis placet. Bis terq;uocatus Anto. uenire tardabat:cæſar uerius ne interciperetur a pompeianis nauibus:nõ potuit diutius hãc moram pati:ſed ſe paruo naufragio cuiſdam pauperis amyclæ commiſit:ſed parum admodum abfuit:quin naufragio periret: fortuna tamen quæ ſemper ei fauere cõſueuit:illũ a periculo liberauit. Terq; quaterq;.i.ſæpius. Virg. Oterq; quaterq; beati
Dum ſe deeſſeldeis.i.numina putata eſſe:ut uotis ſuis rñderẽt:& ſe non rñdere diis. Sponte:reſpicit ad illud

Quod iussi timuere:quando Anto.Cæ.iussu uenire nolebat:Sponte ipse ad Antonium uenire uoluit. Exp
tus temeraria:cum a Brundusio nauigauit q̃ temeraria nauigatio feliciter cessit:nihil enim est quod magis ho
mines temerarios faciat:& incautos:q̃ secunda fortuna. Cessisse:successisse pro uoto. Fluctusq̃ uerendos:&
tempestatem maris quam uix magnæ naues uincere possent:tamen sperabat exigua cymba se posse superare.
Classibus:nauigiis maioribus:ne dum paruæ cymbæ. Soluerat armorum:describit quo tempore Cæsar ad
casam amicæ nautæ admodum pauperis uenit sub habitu gregarii militis:ne dignosceretur:cum iam exerci
tus omnis quiescceret. Nox lan.cu.quia cura cum diu animum agitauerit,primo quidem somnum expellit:
sed cum diu fatigauerit animum resoluitur in somnum. Languida:quæ languidos facit homines. Parua
quies miseris:quia nunquam quiescebãt nisi parũ illud spacium quod somno concedebatur. In quorum pe
quia pauperes solent esse magis uacui curis:ideo etiam securius dormiunt.

¶SVLPI. Fortuna minor:parua facultas. Hora
tertia:iam erat secunda uigilia quæ e ternis internas
horas mutari solet. Solicito:suspenso. Transiliuit
præteriuit. Vix audenda famulis:quia periculosa
audebat & se ut uilissimum abiecit soluscq̃ ibat. Quã
quam ut tradit Appianus præmiserat tres seruos q
optimum gubernatorem & nauim celerrimam ad
inuenirent:eisq̃ remissis nuncium se cæsaris simula
uit. Posset fallere:a nemine sentiretur. Legit:aspi
cit. Virg.unde omnes longo ordine.possent aduer
sos legere. Exesis:corrosis a fluctibus. Rectorem:
Amyclam piscatorem. Secura hypallage ideſt seru
rum & tranquilli animi. Fulta non ullo robore:su
stentata nullo ligno & fulcimine. Sterili:nil enim
producunt iunci & in sterili solo nascuatur. Muni
ta latus:synechdoche. Phaselo:cymba quam ere
ctam inuerterat. Hæc cæsar:Adiit hoc tugurium p
cussitq̃ hostium cæsar ut dormientem excitaret.
Quassantia:tota enim commouebatur. Alga:maris
herba.Vlua uero est paludis & fluminis. Naufra
gus:existimbbat cæsarem naufragum esse. Tecta
petit:pro petiuit syncope est ut apud iuuenalem ma
gnus ciuis obit. Aut quem:aut quis est adeo ege
nus & miser ut a me possit auxilium petere. Ab al
to aggere:aggerem appellat cubile ex stipula & ma
teria diuersa congestum. Sublato fune fauillæ:So
let ignis in torto fune seruari:ex cuius agitatiõe ad
motis foliis & fomitibus flamma elicitur. Est autem
hoc loco hypallage sublata fauilla tepida funis ideſt
remoto cinere sub quo ignis latebat. Scintillam te
nuem:exiguum ignem. Commotos pauit i ignes
nutriuit mouendo donec flamma eluxit. ¶ Non eẽ
prædã armis:non esse prædandã armatis. O uitæ:
laudat pauperem stoico more:& quod det tutam se
curamq̃ uitã:& quod sit donum dei ab hominibus
nõ itellectũ:ut Diogenes cynicus ẽ dicere solitus.

Dat uires fortuna minor,iam castra silebant
Tertia iam uigiles cõmouerat hora secundos:
Cæsar sollicito per uasta silentia gressu
Vix famulis audenda parat. cunctisq̃ relictis
Sola placet fortuna comes,tẽtoria postquam
Egressus uigilum somno cedentia membra
Transtulit,æquus tacite quod fallere posset
Littora curua legit,primisq̃ inuenit in undis
Rupibus exesis hærentem sune carinam:
Rectorem dominumq̃ ratis secura tenebat
Haud procul inde domũ non ullo robore fulta
Sed sterili iunco,cannaq̃ intexta palustri
Et latus inuersa nudum munita phaselo
Hæc cæsar bis terq̃ manu quassantia tectum
Limia cõmouit,molli cõsurgit amyclas
Quẽ dabat alga toro qsnã mea naufragꝰ iquit
Tecta petit,aut quem nostræ fortuna coegit
Auxilium sperare casæ.sic fatus ab alto
Aggere,tam tepidæ sublato fune fauillæ
Scintillam tenuem commotos pauit in ignes:
Securus belli prædam ciuilibus armis
Scit non esse casam,o uitæ tuta facultas,
Pauperis,angustiq̃ lares,o munera nondum
Intellecta deum,quibus hoc contingere tẽplis

¶OMNIBO. Minor:humilior conditio q.n.in sublimiori fortuna constituti sunt:magna mole curarũ & so
licitudine dormire non possunt. Iam castra silebant.i.somno occupata erant:a precedẽti quod sequtur. Tertia
hora:ideſt prima uigilia:quia unaquæq̃ uigilia ternas horas habebat:nã in quatuor ptes nox diuidebat apud
antiquos:& unaquæq̃ ps uigilia dicebat. Commouerat:excitauerat. Audẽda:audet Cæsar q̃ uix famuli eius
auderent.s.ire solus. Relictis cunctis:quia solam fortunã sibi comitẽ requrit. Postquã tentoria:postq̃ egressus
est e castris secum indignbat q̃ uigiles fefelliſſet:cogitabat ita etiã decepi posse ab hostibus:tũ placuit hoc:ut
oculus perficere posset quod aio cogitabat. Vigilũ ceden.membra:ideſt uicta somno membra nigitũ qui ad
custodiam positi erant. Curua littora:littoris epitheton est. Hærentem:quia religata erat sune. Fultã nõ ul
lo robore:qa non metuebat fures. Robore.s.parietũ. Canna palustri:non tigillis tecta erat manipulis cãnæ
palustris. Et latus:latus casæ circundatum erat fragmento cuiusdã inuersæ nauis. Hec cæsar:tugurũ amyclæ
describit:quem cæsar petierat ut traiiceret fretũ nauicula qd uix magna nauigia traiicere auderẽt:sed hoc facie
bat q̃ fortunæ suæ nimiũ confideret:Cũ ergo ad hanc casam Cæsar ueniſſet:& crebro hostiũ pulsare cœpisset
totã ferme domũ cõmouit:neq̃.n.altius fundata erat cõmotus tãdẽ uoce atq̃ tumultu amyclas surrexit e stra
tis. Limia:pars pro toto.i.fores huius casæ. Quassantia:tectũ dũ fores cõcureret tectũ oẽ nutabat:cum funda
menta non essent altius infixa. Molli alga:pro plumis utebat alga:est uerba q̃ in fundo maris nascit:& interpo
nit uasis uitreis ne collisa frangant. Quisnam mea naufragus:existimabat enim quẽdam naufragũ ad sua te
cta uenisse:ut tantisper reciperet donec auxilium haberet. Aut quem:an quis adeo aduersa fortuna frangit:

ut cogat ad auxiliū nostrū uenire illius quidē fortuna ualde aduersa est qui sperare possit a nobis auxiliū.

Sic fatus: hæc ubi dixit excitauit ignes cinere sopitos ut lumē accenderet. Aggere: idest cumulo cineris semper impositi ad seruandas prunas. Sublato fune: funē enim subiecerat igni: & una cū prunis cinere texit: nunc cū ignē accendere uellet: detexit funē quē subiecerat igni & spiritū incitare cœpit. Commotos: spiritu oris incitatus. Sic nō esse casā: quia probe nouerat nō diripi casas ab his qui bella ciuilia gerunt: unde casæ dictæ sunt a cadendo: quia paruo impetu euertunt: uel a cauatione: secundū Pō. O uitæ tua: hic Lucanus in exclamationē quandā prorumpit: plenā admirationis: q̄ hi qui opibus abundant in magna rerū omniū facultate semper trepidi sunt: at uero pauperes tuti sunt: & licet humili habitatione tecti: nihil ominno reformidant quod nā oppidū tā ualidū fuit, quæ mœnia tā munita nō timuissent: si ea manu Cæ. pulsa fuissent: tamē nihil tale accidit amyclæ: neq̄ timore ullo perculsus est.

Aut potuit muris: nullo trepidare tumultu
Cæsarea pulsante manu: tum poste recluso
Dux ait, expecta uotis maiora modestis
Spesq̄ tuas laxa iuuenis, si iussa secutus
Me uehis hesperiā, nō ultra cuncta carinæ
Debebis: māibus ue iopē duxisse senectā.
Ne cessa præbere deo tua fata: uolenti
Angustos opibus subitis implere pēates
Sic fatur, quanquā plæbeio tectus amictu
Indocilis priuata loqui, tū pauper amyclas,
Multa qdē phibēt nocturno credeī pōto
Nā sol nō rutilas deduxit in æquora nubes
Cōcordesq̄ tulit radios, notū altera phœbi
Altera pars boream diducta luce uocabat,
Orbe quoq̄ exhaustō medio lāguēsq̄ re-
Spectātes oculos īfirmo lūine passō, cessit
Lunaq̄ nō gracili surrexit languida cornu,
Haud orbis medii puros exesa recessus
Nec duxit recto tenuata cacumina cornu
Ventorūq̄ nota rubuit, tū lurida pallens
Ora tulit, uultu sub nubem tristis ituro,
Sed mihi nec motō nēorū, nec littoris ictō

Multa & varia signa futuræ tempestatis

Etiam apud ciuiliores hoc regula loco est primū signū tempestatis

Ordo signū tempestatis

Tertiū signum tempestatis

¶SVLPI. Muris: urbi. Poste recluso: aperto hostio Iuuenis: o mycla. Expecta maiora uotis modestis: spera maiora præmia eis quæ posses modeste optare. Laxa: dilata & opta amplissima. Nō ultra cuncta cerinæ: post hac nō eris obligatus scaphæ tuæ & laboribus ex quibus uiuis & omnia accipis. Duxisse: ut ducas quantū reddam te ditissimū. Præbere fata: committere fortē. Deo: fortunæ uel bono euentui. Plæbeio amictu: seruili ueste. Indocilis loqui priuata: nescienſ loqui ut deceret priuatū quē simulabat: sed magis pollicitatiōb⁹ & uerbis principis utebat. Credere: cōmittet nos. Nā sol: sole enim occidente nō apparuerunt nubeculæ rubræ: quæ futurā indicant serenitatē ut plinius tradit: sed in diuersas partes radios sol emisit: ita ut hinc notū hic aquilonē portenderet: nā sic sparsi radii in ortu pluuiā & uentos plinio auctore significāt. Concordes: unicolores & pares sed diuersos. Altera: dextra. Vocabat: portendebat. Diducta luce: diuisis radiis. Exhaustus: quū sol apparet aut occidit in medio concauus & obtusus tempestatē portendit. Languens: debilis. Spectantisq̄ oculos: spectari potuit nō læsa acie aspicientis. Lā quida: nō clara: nā nigra pluuias portendere creditur ut plinius inquit & si splendens exorta puro nitore fulserit serenitatē. Surrexit: apparuit. Nō gracili: nō tenui sed obtuso & crasso uel legat surrexit nō lucida cornu gracili: nā si cornu lunæ acuminatū atq̄ rigidū sit illū præsagit uentū in quē uersū est. Inferius austrū: utraq̄ recta noctē uentosā. Haud exesa corrosa: sed continēs in medio & concauitate nubē. Recto cornu: si quarto die luna erit directa magnā tēpestatē in mari præsagiet nisi si coronā circa se habebit & sincerā. Rubuit: Virgi. Vento semper rubet aurea phœbe. Nota: signo & argumento. Tū præterea. Pallens: quod est tempestatis indiciū. Luna reuertentes cū primū colligit ignes Si nigrū obscuro comprænderit aera cornu. Maxim⁹ agricolis pelagoq̄ parabit hymber. Lurida. supra modū squalida. Tristis: obscura ob futurā tempestatē. Motus nemorū: siluarū mugitus hyemē futurū denuntiat. Nec littoris ictus: mare si tranquillo portu a cursu stabit & murmurauerit intra se uentū prædicit: si identidē hyemē & hymbrē.

¶OMNIBO. Tumultu: nulla animi perturbatione commoueri. Tū po. re. Cæ. his uerbis hortat amyclā: ne laborē ullū aut discrimē metuat si. n. ei obsequi uoluerit remuneraturū promittit: adeo ut nunquā postea pauper uicturus sit. Recluso: apertis foribus: Modestis: moderatis: scio eā esse conditionē tuā: ut nihil nisi modestū sperare audeas: ut uero si mihi obsequi uolueris multo tibi maiora polliceor: q̄ sperare audeas. Laxa: auge. Si iussa se. post hac nō pones spes omnes in naulo carinæ: & a me nō minus consequeris q̄ tibi tua præstare possit gubernatio nauis. Nō ul. i. post hac. Volenti. i. propitio deus tibi propitius est: ut te ditē facias. si modo fortunā tuā cognoueris. Opibus su. i. repente comparatis præter spē & opinionē tuā. Sic fa. Cæ. quauis gregarii militis ueste tectus esset ne dignosceret: tamē ita loquebat. ut se nō Gregariū militē ostenderet: sed magnū Imperatorē. Priuata. i. res priuato homine dignas. Tū pau. amy. dicit amyclas se multa signa uidisse: quæ tempestatē significarent & studebat suadere Cæ. ne se maris undis committeret: cū omnia periculū minarent. Nā sol nō ru. quia occidente sole si aer rubuerit significat diē crastinū serenū fore sed hoc signū tunc nō fuerat. Concordes ra. i in unū locū tendentes quūm diuersi radii inter se rīpunt & subaudit nō. Altera pars bo. cū radi in duas partes scissi: hac quidē in meridiē: hac uero in septentrionē inclinauerint: significāt postea die a meridie notū a septētriōe boreā uēturos esse. ostēdit autē hūc peritū fuisse nauigādi: nouerat. n. signa quibus uel serēitas: uel tēpestas significaret. Exhaustus: quia uidet euacuari & cō cauus fieri. Recessit. i. retrocessit: qua cōcauitatē quādā fecit. Passus: oculos: cā sol ita uidet cōcauus & con

uexus facile ab oculis ſpectari poteſt. at uero cũ pleno orbe refulget oculi radios ſuſtinere nõ poſſunt. Spectantes oculos: pro oculos ſpectantiũ. Infirmo lumine: cũ imbeciliores ſunt radii. Gracili: tenui. Lucido cornu: quia cũ tenua fuerint cornua lunæ: & lucida atq; purificata ſignificant ſerenitatẽ. ſed nõ ita fuerunt. ſic Virg. ſi nigrũ obſcuro compræhenderit aera cornu: Maximus agricolis: pelagoq; parabit imber. Exeſa: id eſt habens puros receſſus exeſos. eſt enim ſynecdoche. Tenuta. ideſt accuminata. Recto cornu: quia ſi cornibus ſupinis fuerit luna ſemper pluuiã ſignificat. At uero cũ recta fuerit & alterũ cornu ſublime: alterũ uero infimũ teneat: quaſi ſignificare uideat ſe uacuatã eſſe pluuiis & humore. Rubuit nota. Virg. Vento ſemper rubet aurea phœbe. Lurida: ſupra modũ pallida. Sub nubẽ: nã ille pallor lunæ ſignificabat ſe paulo poſt ſub nubẽ obſcuratũ iri. Sed mihi: ſunt alia ſigna tempeſtatẽ ſignificantia. ſcilicet cũ ſyluæ reſonant. Virg. Et nemorũ increbeſcere murmur.

¶ SVLPI. Delphin: delphini tranquilo mari laſciuientes nentũ ex qua uenerint parte flaturũ demonſtrant Incertus. dubius quo tendat quo indicat diuerſos uentos flaturos. Mergus: mergi uolucres quæ urinant aut maria aut ſtagna fugientes tempeſtatẽ ſignificant. Vir. ĩã ſibi tũ curuis male temperat unda carinis. Quũ medio celeres reuocant ex æquore mergi. Clamorẽq; ferunt ad littora. Ardea: auis alba quæ in mediis arenis triſtis hymbrẽ indicat & etiã quũ altior uolat. Virgi. Notaſq; paludes deſerit atq; altã ſuperuolat ardea nubẽ Confiſa natanti penæ: quæ ſolet natare & fidere mari. Quodq; caput: aliud a cornice præfagiũ quæ quũ uagat p littora & tanquã irrorare ſe geſtit tẽpeſtatẽ denunciat. Greſſu inſtabili. Virg. Tũ plena pluuiã uocat improba uoce & ſola in ſicca ſecũ ſpaciat arena. Poſcũt requirunt ut nauigemus. Præbere manus: rẽ manibus aggredi. Vel hoc potius: uel mare uel uenti prohibebunt me tibi obtemperare. Potius: quã ego. Dat carbaſa uentis: nauigat. Quorũ: carbaſorũ. Nõ ſolũ: tanta fuit fulminũ ſpiſſitudo fulgetrorũq; denſitas ut uiderent ſidera innumera e cœlo labi & nõ modo ea quæ ſunt in inferioribuſ cœlis: ſed quæ in ſummo & ſtellato uiderent quaſſari. plinius ait fieri uideri & diſcurſus ſtellarũ nunquã remere ut nõ ex ea parte truceſ uenti coorianr & ex iis tunc procellæ in mari terriſq;. Sulcos: uias & limites. Cadentia: quæ cadere uidebant. Aſtra: ſigna ipſa zodiaci. Niger horror: obſcura tempeſtas. Inficit terga: maculat ſuperficiẽ. Volumina: inuolutiones undarũ. Tractu: ſpacio quod eſt argumentũ maioris tempeſtatis. Minax: prænuntians tempeſtatẽ: ſed nõ a certo uento oriturã. Conceptos: flaturos & paratos. Sæuũ: timens. Intendat: immittat. Dubius: incerti motus. Nubibus & cœlo: in cœlo inquit flatus in mari ut conniicimus flabunt cori qui ueniunt ab occaſu ſolſtitiali: Gurgite: tẽpeſtate. Tanget: perueniet in italiã. Naufragus: nos naufragi & eiecti in undas:

Nec placet ĩcert⁹ qđ puocat æquora đlphi
Aut ſicũ qđ merg⁹ amat. qđq; auſa uolat
Ardea ſublimis pennæ confiſa natanti.
Q đq; caput ſprgẽſ ũdiſ uelut occupet ím/
Inſtabili greſſu metitur littora cornix. (brẽ
Sed ſi magnarũ poſcunt diſcrímina rerũ:
Haud dubitẽ põbeť man⁹. uel littora tangã
Iuſſa uel hoc poti⁹ pelag⁹ flat⁹ q; negabunt
Hæc fatus ſoluẽſq; ratẽ dat carbaſa uentis
Ad quos; motus non ſolum lapſa per altũ
Aera diſperſos traxere cadentia ſulcos
Sídera. ſed ſummis etiam quæ fíxa tenent
Aſtrapolis ſũt uiſa q̃ti. níger ínficit horror
Terga maris. lõgo p multa uolũína tractu
Aeſtuat unda minax. flatuſq; incerta futurí
Turbída teſtant conceptos æquora uẽtos
Tunc rector trepidæ fat ratis. aſpíce ſæuũ
Q uãta pet pelag⁹ zephyroſ tẽdat an euroſ
Incertũ ẽ. puppi dubius ferit undiq; põtus
Nubíbus & cœlo not⁹ ẽ. ſi murmura põti
Cõſulim⁹. uẽient cori in mare gurgite tãto
Nec ratis heſpías tãget. nec naufrag⁹ oras

¶ OMNIBO Incertus delphin: quia dubiũ mare ſemper delphin ſignificat: cũ apparuerit. Mergus amat: quia fugiunt ex æquore mergi: cũ tempeſtas futura eſt. Ardea: quaſi ardua κατ' ἀντιφρασιν: quia ſemper humilis eſt: & in paludibus habitat: ſed cũ tempeſtatẽ futurã ſentit relictis undis ſupra uolat ardea nubẽ. Auſa uo. cũ natura ſua ſit in paludibus habitare. Pennæ na. i. quæ antea pẽna & alis uolare conſueuit. Caput ſpar. un. i. ſpargere cupiens: Virg. Et ſtudio incaſſũ uideas geſtire lauandi. Occupet: præueniet imbrẽ hoc ſigno. Inſtabili greſſu: quia per arenã gradit Vir. Et ſola in ſicca ſecũ ſpatiat arena. Magnarũ. poſtquã amyclaſ multa futuſ tempeſtatis ſigna prædixit: ut imminentẽ nauigationẽ Cæ. periculoſã oſtenderet: nunc autẽ dicit quanuis tanto diſcrimine nauigaturus ſit: tamẽ ſi res ita poſtulat quod ſine magno incommodo reſiſteſ ñ poſſit ſe nauẽ expoſiturũ eſſe uentis: ut uel in italiã ueniant: uel ſi id nõ poterit: intelligat Cæ. nõ pro pter ſe: ſed propter maris tempeſtatẽ reſtitiſſe. Littora iuſſa. ſ. auſoniæ quo me nauẽ impellere iubes. Hoc .ſ. in italiã ire. Ad quo. mo. dicit uix illũ patefeciſſe uela uentis: cũ alia quoq; ſigna futuræ tempeſtatis apparuerunt: quæ Virg. quoq; commemorauit. Sæpe etiã ſtellas uento impendente uidebis: nõ tamẽ labunt: ſed quodammodo uident labi: phyſici. n. dicunt uentũ ad ſuperiorẽ partẽ aſcendere: & inde partẽ ætheris rapere: quã cũ uentus impellat: caſus imitat ſtellarũ quod ſignũ dicit apparuiſſe cũ primũ uela ſoluit: Nõ ſolum lapſa. ideſt uiſa ſunt dd cœlo cadere ſydera: ſed etiã quæcunq; occidunt ſcilicet ſeptentrionis urſæ: quodam modo euaneſcere: quod uim magnam uentorum ſignificat. Cadentia: quæ cadere uidentur. Diſperſos: in diuerſas partes ſparſos: quia tractum longum ducunt ut ignis uideat per aera ſpargi. Virgilius. Flammarũ longas a tergo albeſcere tractus. Fixa aſtra: ut maior urſa & minor. Summis polis: arctico & antarctico.

Terga:ideſt ſuperficies maris horreſcit. Longo tractu:quia a longe uideť albeſcere fluctus maris:& cũ ſpuma procul uideť ſignificat uentos adeſſe. Incerta futuri: quanuis incertũ eſſet quis uentus inſtaret manifeſtũ tamẽ erat uentos adeſſe. Trepidæ ratis:pro ipſe trepidus. Auſtros:meridionales: ſuadet a prudentia quia ſe peritũ maris oſtendit:& ſignorũ quæ tempeſtatẽ ſignificant. Vndiq; dextra atq; ſiniſtra. Nubibus & cœlo:notus ſemper agit nubes:& idẽ eſt quod auſter. Chori:chorus a ſolſtitiali occaſu perflat:& dicť & aure murmura ſentiunt:u intelligant q̃ parte uenti ſlaturi ſint. Nec ratis heſperias.ideſt nauis cũ ueſtoribus ſuis tancto fluctu periclitabiť. Vectores: dicunť qui uehunt: & qui uehunť. Gurgite tanto: ideſt tumultu & perturbatione maris.tapinoſim epitheto eleuauit.

Verbor tam actiuũ q̃ paſſiuorum

Deſperare uiã & uetitos cõuertere curſus
Sola ſalus:liceat uexata littora puppe
Prẽdere:nec longe nimiũ ſit pxima tellus.
Fiſus cuncta ſibi ceſſiſſe pericula cæſar
Sperne minas inqt pelagi:uentoq; furenti
Trade ſinum.italiã ſi cœlo auctore recuſas
Me pete:ſola tibi cã eſt:hæc iuſta timoris
Vectorẽ nõ noſſe tuũ:quẽ numina nunq̃
Deſtituũt:de quo male tũc fortuna mereť
Quũ p9uota uenit.medias prũpe pcellas
Tutella ſecure mea:cœli iſte fretiq;
Nõ puppis nr̃æ labor:ẽ hãc cæſare pſſam
A fluctu defendet onus:nec longa furori
Ventorũ ſæuo dabiť mora: pderit undis
Iſta ratis:nec flecte manus:fuge pxia uelis
Littora:tũ calabro portu te crede potitum
Cũ iam non poterit puppi noſtræq; ſaluti
Altera terra dari.quid tãta ſtrage paretur
Moras.querit pelagi cœliq; tumultu
Quid pſtet fortuna mihi:nõ plura locuto
Vuliit laceros percuſſa puppe rudentes
Turbo rapax.fragilẽq; ſup uolitantia malũ
Vela tulit.ſonuit uictis compagibus alnus
Inde ruunt toto congeſta pericula mũdo
Primus ab oceano caput exeris atlanteo

¶ SVLPI. Deſperare uiã: nõ ulterius ire & & reuerti Nec fit minimũ longe.nec multũ:diſtat terra propinquior. Fiſus cuncta ſibi: poſtquã gubernator retrocedere ſtatuit & clauũ e manibus abiecit Cæ. apprehenſa dextra eius.Perge inquit generoſe perge:nec extimeſce quicquã. Cæ. quippe & fortunã eius uehis. Auctores ſunt Appiãus & plutarchus:qui tradunt Cæ. nõ ingreſſũ fuiſſe mare ſed ab hoſtio ipſius fluminis fuiſſe repulſũ. Poeta uero & tranquillus aliter ſentiunt: Ceſſura: datura ſibi locũ & ſucceſſura. Trade ſinũ: cõmitte uela Auctore cœlo: uento & tempeſtate diſſuadentibus & aduerſis. Me:auctore. Nõ noſſe uectorẽ tuũ: me ipſũ quẽ uehis:nã nondũ illi ſe indicauerat. Deſtituunt:relinquunt ſed fouent. Male mereť: maleficiũ infert. Quũ uenit poſt uota:quũ expectat deſiderari & nõ preuenit. Procellas: fluctus maris. Tutela: defenſione. Cœli & freti:uentorũ & maris. Iſte labor: hoc periculũ Hanc Cæſare præſſã: magna confidentia polliceť & quod nauis quæ ipſũ uehit mergi ñ poſſit & quod tempeſtatẽ ſit ſedatura.Nec longa:id ẽ ſtatim ceſſabũt uẽti: Ne flecte manus:ne uerte temonẽ in terrã.Tũ calabro p̃ge inquit & exſtimate pueniſſe brũduſiũ quũ primus i medio mari & nequerimus alio ire ſed illuc neceſſario ire cogemur.Calabro:brũduſino. Strage: maris & cœli ruina. Tumultu:pturbatione. Preſtet:ꝑferat blãdiť enĩ mihi oſtẽdẽs qd̃ cũ poſſit nocere beneficiũ cõferat. Turbo rapax:uẽtus uæhemẽs & uolubilis qui diſtat a uortice ut fragorꝰ ſtridore. Auulſit rudẽtes:abſtulit funes. Alnus ſonuit:nauis crepitum dedit Congeſta:collecta.

¶ OMNIBO. Deſperare uiam:quod erga melius cõſilii fuerit:dicam:una ſalus ſupereſt ut a nauigatione deſiſtamus. Deſperare:ideſt de ſpe nauigandi deciſere ſalus eſt. Conuertere:ſcilicet ad littora: dum puppis uexata eſt. Tellusquæ uidetur.proxima fortaſſe nimium longior uidebitur:quia non longo ſpacio deſiſtat Epirus ab adriatico ſinu. Fiſus cuncta ſibi: ne timeas tempeſtatem inquit Cæſar nam dii gratum habent:ſi mihi rem gratam facere poſſint. Ceſſura: ideſt proſpere euentura ſibi.Ventoque ſcilicet audacter uela uenti pande. Si cœlo auc.re.ſi cœlum tibi auctor nõ eſt nauigandi in Italiam:ego tibi auctor ero. Sola tibi cauſa eſt:neſcis quem uitum tua rate uehas.ſi noui ſſes non dubitares uehẽ. Vectorem paſſiue ſtat. Quem nunquam ſcias:me comites ſemper habeť deos. De quo male:fortũa male de me meretur:niſi mea uota præuenerit:quia pœnas daret. Poſt uota uenit:id eſt cum non præuenerit uota mea:neceſſe eſt ut fortuna diuinet quod ego uelim. Mea tutela:ideſt preſentia mea. Cœli iſte fretique:uexatur inquit cœlum & aer. Onus:Cæſaris: Nec longa:& me nauigante tempeſtas a rate deſiſtet.Ille diſſuaſerat a prudutia:hic ſuadet a fortuna:quaſi a facili quod ſit facile uincere tempeſtatem:quod argumentum trahitur a negociis perſonæ que multa ſunt:conſideratur in perſona quid uenerit & quid euenturum ſit:quod ſi male euenit:& male eueniet: Si bene in præterito euenerit:& ſperandum eſt bene uenturum in futuro. Proderit undis:hoc proderit cæteris nauigantibus quod: ego nauigo: nam nauigatio mea faciet ui ex tempeſtuoſo mare tranquillum efficiatur. Tum calabro portu:ſic tibi perſuadeas:cum iam medium mare tenebis & nulla terra poterit noſtræ ſaluti cõcedi exiſtimato te tenuiſſe Calabriam.Cum iam non poterit:ideſt alibi ſalui eſſe non poterimus:niſi in Calabria. Quid tãta ſtrage: ſcis quare uentus omnia inuolat:& iam tanta perturbatio immineat: ſignum eſt quod dii cogitant quid magnum præſtaturi ſint. Quod præſtet:ideſt quod fortuna exhibeat mihi: Non plura locuto: ſic de ſe & fortuna ſua loquebatur cæſar:quaſi nihil aduerſi cõtingeť poſſet:cum ex tranſuerſo procella ruens uela ſuſtulit:& fracto prope malo nauis quoque iuncturas ſoluit. Auulſit:fregit. Turbo rapax:ex:tranuerſo ue-

niens: turbo dicitur uentus qui circuit & omnia una ꝓcella inuoluit. Vela tulit: quia sustulit uela usq; ad summitatem mali. Alnus: ideſt nauis: materiam ꝓ forma posuit: nam alnus est arbor: ex qua naues conficiuntur. Victis compagibus: ideſt solutis iuncturis: Toto mundo: a toto cœlo quale est illud Virgilii: Omnia uentorum concurrere prelia uidi. Atlanteo oceano: ideſt ocidente.

¶ SVLPI: Core: hic aduersus aquilonem orientalem flagellio teste. Mouens æstus: concitans tempestatem. Exeris caput: oriris & flas: Ab atlanteo oceano: ab occasu solstitiali qui est ad atlantem. Tollente. concitante & erigente. In scopulos: in fluctus scopulorum similes. Occurrit: ex contraria parte flat. Retundit: repercutit repellit. Pendet dubium: sustinet se ambiguum. Cui concidat: cui pareat, quem sequatur. Rabies: uehementia. Torsit. uoluit contra corum. Et abstrusas penitus uada fecit arenas: & fecit ut fundum maris quod arenosum est esset uadosum hoc est non profundum. Perfert ad saxa. perducit ad rupes littoris. Suũq; quod ipse impellit. In fluctus cori: in undas a coro impulsas: fluctꝰ eni fluctibus collidebãtur. Motaq; possunt: tanta erat maris concitatio ut etiam si uenti cessarent obuiis & contrariis fluctibus agitarentur. Minas euri: eurum uæhementem & minacem. Atrum nubilum & pluuiosum. Latuisse: incluſum fuisse in antro æoli regis uentorum qui regnauit in æolia regiõe iusta siciliã quæ complectitur insulas septem in quibus & Strongilem. Ruentes: uehementer flantes. Defendisse suas terras: ne a mari mergerẽtur: ꝙ cum sit altius terra facile potuisset. Turbine uioléto: uolubilitate uæhemẽti. Mansisse loco: nõ egressum fines suos nec mersisse terrã: Parua æquora: fluctus qui imiscẽt mare mari ut ionĩũ ægeo. Feruũt: uenti ipsi. Tyrrhenũ. tuscũ dictũ quod tyrrheniã ideſt tusciã illuit. In undas in mare. Adria uagus: mare adriacum. Sonat ionio: cum sonitu impellitur in ionium. Illa dies: illud tempus. Obruit: submersit. Fruſtra pulsatos: in uanum ꝓ cussos fluctibus: nam nec proſtrati sũt necmersi perpetuo remanserũt. Victa: supata a mari uel quassata terremotu. Quã cesa cacumina: q̃ altos mõtes. Dedit pessũ: in profundũ demisit: siue qđ subsederint: siue qđ sub fluctibus obruti fuerint. Nõ ullo: in nullo alio nisi in hoc ad quod nanigat cæsar. Validi: uehemẽtes. Voluti ex alio orbe: alliati ex alio mari & ipso oceão. Vndas coercẽs mũdũ. Oceãus q circuit terras. ¶ OMNIBO Tollẽte: ideſt iã te erigẽte fumes. In scopulos: in medio mari positos. Gelidus: a septẽtriõe Retundit: repellit. Dudiũ æquor: hic a borea: inde a coro agitabat fluctus ideo icertus: iu quã partem caderet. Sed scythici: sed uis maior aquilouis fuit. Abstrusas: recõditas. Fecit arenas: quia ita erectus est fluctus ut arena in fundo maris ficca destitueret. Vada: ut per ea iri posset. Aa saxa: ad littra. Perfert pũtũ: quis uicerit boreas: tamẽ nõ ita licuit ut ui & impetu suo ad littora perferret. Frangit mare: qa ex altera parte repellebat: ut non posset ad saxa littoris peruenire. Suum: quod possederat: qa supior erat. In fluctꝰ: in alios fluctus a coro erectos: ita ut ad saxa littoris puenire nõ posset. Motaq; possunt: & tãta fuerat agitatio maris ut ẽt deficiẽtibus uẽtis mare agitatũ cõcurreret: qa nõ simul atq; uẽti desierint: stati mare paccat. sed fẽtit ꝓxima rẽpestatẽ. Nõ euri. ego crediderim uẽtos nullos destitisse. quin maria lacerarẽt a septẽtrione & a meridie. Atrũ: nebulosũ: nã notus nebulas semp agit & pluuias. Sub carcere saxi: ideſt antro æolio: nã apud. Virgiliũ itelligit æolũ uentorũ Regẽ seruare uẽtos i antro: quod nũc carcerẽ uẽtorũ appellat. sicut Virgilus. Aeolus & clauso uẽtorũ carcere regnet. Solita de parte: ab oriẽte: ab occidẽte: a septẽtrione ubi sedẽ suã obtinẽt. Defendisse suas: ut Eurũ orientalẽ uẽtũ. Defendisse suas: ne pflarent a zephyro uel noto: sic notũ defendisse meridiẽ: ne pflaret a coro. Pelagus: nã flãtibus uentis undiq; in nullam partem oceanus ꝓtendi poterat: sed mediteranea maria, pcellis agitata ruebant alia in alia æquora mediterranea appellauit: & omnẽ hũc fluorẽ accessũ uel recessũ. sũt q̃ sentiant a ponticis faucibus inundare: alii a gaditão freto nasci (ut refert Solinus) potes igit illud supius aliter exponer: oceanũq; negat solas admittere gades: ideſt negat solas gades admittet oceanũ in mare mediterraneũ: sed ẽt admittit a faucibus ponticis: non inani argumẽto: ꝙ æstus e ponto profluus nunq̃ reciprocetur. Ferunt tyrrhenum mare: uidelicet inferum: nam adriacũ mare superũ dicitur. Est autem adriaci sinus forma ipsi Italiæ per quam similis magnitudine: quam Appenini montes terminat: & utrunq; mare usq; ad Iapygiam: terramq; sinu Tarentino & posidomate circunda tam: ita refertur a Strabone. Ionio ponto: nam ionium mare a superioꝝ promontorio maleæ sumit initiũ unde terminatur ægeum. Aegæas undas: ideſt ægæi maris: quod circa promontorium maleæ terminatur & inde ionium incipit. Adria: ideſt mare superum. Adria ut inquit Strabo libro quinto: inclyta ciuitas fuit:

Core mouẽs: æstus: iam te tollente furebat
Pontus: & i scopulos totas erexerat undas
Occurrit gelidꝰ boreas: pelagusq; retũdit
Et dubium pendet uento cui pareat equor
Sed scythici uicit rabies aquilonis: & ũdas
Torsit. & abstrusas pẽitꝰ uada fecit arenas
Nec perfert pontũ boreas ad saxa: suũq;
In fluctus cori frãgit mare motaq; possunt
Aequora subuctis etiam cõcurrere uentis
Nõ euri cessasse minas nõ hymbribus atrũ
Aeolii latuisse notum sub carcere saxi.
Crediderim: cũctos solita de parte ruentes
Defendisse suas uiolento turbine terras.
Sic pelagus mansisse loco: nã parua ꝓcellis
Aequora rapta ferũt: ægeas transit i undas
Tyrrhenũ: sonat ionio uagus adria ponto.
Ah quotiés frustra pulsatos equoꝝ mõtes
Obruit illa dies: q̃ cælsa cacumina pessum
Tellus uicta dedit non ullo littore surgunt
Tam ualidi fluctus: aliaq; ex orbe uoluti
A magno uenere mari: mundũq; coercẽs

a cuius nomine modica transpositione sumpta sinus appellatus est adriaticus. Ah quotiēs.f.p.quotiēs inqt fluctus maris adeo erecti sunt:ut summa montiū cacumina tegerēt.quam multi montes eo die terremotu facto ceciderūt. Fruſtra:qa nihil eos mouebant fluctus:quasi referre uidetur ad Cæsarem:cp quanuis uenti adeo magni incubuerint. tamen ipsi nihil nocuerunt. Illa dies:Cæsar nocte nauigabat:sed dies dixit respiciens ad diem naturalem qui.xxiiii.horarum est. Victa.s.impulsu undarum maris: unde terremotu facto montes ceciderunt:græci autem appellant mare ἐνοσιγαῖον:ideſt terram cōcutiens:hinc est cp physici diount hanc unam rationē terremotus esse:quod terra impulsu maris concussa moueatur:& ita terremotus fiat. Alii dicunt uentum esse in uiscēribus terræ conceptum.qui cum erumpit terrā concutit: nunc dicit causa illius terremotus uidelicet concussione maris terremotus factus est: & coucussa terra cacumina montibus epiri deinde a Sesaresios alioscp quāplurimos populos peruenit uscp ad calabros. Apulos:& Salētinos:unde haud procul intendebat cursum suū cæsar ut Antonius reuocaret. Alio ex orbe:ab alia regione maris. Ahit sinus.s.quales nūc agebat in epiro. Vnda.i.oceanus.nā unda q̄ mundū cohercet est Oceanus:dicit ergo ab oceano nunquā tantas procellas agitatas fuisse q̄ nunc agitabant ab hoc mari epirotico.

Tractus Adriatici fretū

Mōstriferos agit ūda sinꝰ sic rector olympi
Cuspide fraterna.lassatū in sæcula fulmen
Adiuuit regnocp accessit terra secundo
Quū marꝰ uoluit gētes.quū littora tethys
Noluit ulla pati.cœlo contenta teneri
Tūc quocp tāta maris moles cruisse i astra
Ni superū rector pressisset nubibus undas
Non cœli nox illa fuit.latet obsitus aer
Infernæ pallore domꝰ.nymbisq; grauatus
Deprimit fluctusq; i nubibꝰ accipit himbre
Lux et metuēda perit.nec fulgura currunt
Clara.sed obscurū nymbosus dissilit aer
Tūc superꝝ cōuexa fremūt.atcp ardu⁹ axis
Intonuit.motacp poli compage laborant.
Extimuit natura chaos.rupisse uidentur
Concordes elemēta moras. rursuscp redire
Nox manes mistura deis. spes una salutis
Quod tāta mundi.nōdum periere ruina.

¶SVLPI. Agit sinus monstriferos: facit mira undarū in uolucra & fluctus immēsos. Sic rector:sic inqt erectus fuit i maximos fluctus oceanus diluuii tpe: cū Iuppiter defessus punire nocētes fulminibus neptuni auxilio humanū genus mersit. Lassatū: defatigatū ꝓpter nocentiū multitudinē In sæcula:in multorū sæculorū homines. Seculū enim nō solū ꝓ tēpore sed ꝓ humano gñe ponit. Virg.in geor. Hunc saltē euerso iuuenē succurrare sæclo Ne prohibete. Cuspide fraterna: fuscina neptuni. Accessit:addita est. Secundo regno mari quod forte cōtigerat neptuno:cū terra esset sors tertia plutonis. Sed obruta mari iam erat neptuni possessio. Tethys:oceanus methonymia. Noluit pati ulla littora submersit omnē terrā & habuit solos earis terminos. Cœlo:aere. Tanta moles:tāti fluctus. Ni ꝑsisset undas fluctibus:nisi nubes fluctibus opposuisset.

Sæculu

Nō cœli nox:nō fuit naturalis qualis fit ex cœli cōuersione sed obscurior & inferna. Obsitus.obumbratus obscuratus squalidus. Terētius pānis annisq; obsitus.

Obsitus

Nymbis: uentis & pluuia. Deprimit:infra densatur & restringitur. Fluctusq;:& maris fluctus ad nubes usq; erigebantur. Lux metuenda:fulgur uel fulgetrum. Perit extinguitur in ipsis nubibus & pluuia. Dissilit: dissultat. Aer nymbosus:uentosus:nam ex nymbis id est uentis & nubibus orit. Obscurum:nomen pro aduerbio. Conuexa superum fremunt:cœli concauitas resonat. Axis arduus.Septentrio de quo: Virgi. Hic uertex nobis semper sublimis. Poli:quibus sustinetur cœlum. Mota compage.excussa coniunctōe & cardine. Chaos:elementorum cofusionem. Moras concordes:causas quibus coniunctæ sunt:moranturq; in concordia. Terra enim frigiditatis respectu est aquæ contermina. Aqua aeri humiditatis ratione coniungit Aer ab igne ob cōmunem calorem non dissidet. Nox:tenebrosum chaos. Mistura manes dies: confusura infernum cœlo. Vna:sola & precipua. Ruina mundi:elementorum concursione.

¶OMNIBO. Monstriferos:admirādos. Sic rector olsimpi:dicit nō aliā fuisse procellam maris adriatici q̄ tunc fuisse credimus cum Iuppiter diluuiū fecit. Sic:quēadmodū perturbatū erat hoc mare: eodē modo Iuppiter pturbauit oceanū:tūc cū fluct⁹ supra excelsos mōtes euexit:postq̄ cōsumptis fulminibus.sicuti staerat humanū genus pdere nō potuit:nā prio Iuppiter humanū genꝰ fulminibꝰ pdere tētauit.sed cōsūptis ipis cū id facere nō posset fulmē suū adiuuit cuspide fraterna.i tridenti Neptuni quo cōcussit maris undas: ut excelsos mōtes trāscenderint. Lassatū:uictum. In secula:in eius temporis homines quos perdere uolebat. Cuspide fraterna:ideſt accepto tridente Neptuni. Regno secūdo.mari.primū regnū est cœli. secūdū maris. Tertiū uero terræ. Tethys.i.oceanus. Vlla littora:quia littoris & riparum legem cōtempsit. Cœlo cōtenta teneri:sufficiebat mari:ut a cœlo cōtinetur sed nolebat cōtineri a terra:sicut ante consueuerat:oia erant cœlū & pontus:tamen cōtinebat a cœlo extrinsecus: Tūc quocp tanta:quo tpe inquit nauigabat cæsar parū abfuit quin diluuiū fieret. Moles:magnitudo uscp ad castra:sicut creuit tempore diluuii. Presisset:quia crasso aere undas circūdedit:ue terminos suos transirēt. In astra:si superius elemētum est æther. secundum aer:tertiū a qua:quartū terra:ergo dicit a secūdo elemēto oppressū esse mare ne suos terminos trāsiret:quod nisi fecisset Iuppite ad sydera uscp trāsisset. Nō cœli nox:qué diem superius appellauit: nunc nocte rationē superius dicta:ideſt nō fuit naturalis nox:sed supra naturā.nō enim occidēte sole facta ē nox sed nubibus crassis inuoluit aerem. Latet ob situs aer:ideſt tanta erat aeris crassitudo & nigredo ut cōparati posset pallori inferni: Nimbis.i.uentis cū pluuia. Fluctus accipit imbrem.nā mare adeo elatū erat i aera

ut ex nubibus fluentes pluuias ſtatim acciperet. Lux etiam metuenda:dicit nubes adeo fuiſſe craſſas ut fulgura e nubibus erumpere nō poſſent:audiebatur quidem tonitrus cū fulmine:ſed nō procedebant fulmina ſicuti cōſueuerant.Lux.ſ.fulguris: Perit:propter craſſitudinem nubiū. Diſſilit:ideſt diuiditur.Obſcurum pro obſcure. Tū ſuperū:aer & cœlū ipſum cōcuti uidebatur. Cōuexa.ideſt cœli cōcauitates. Axis.i. polus arcticus.Virg.Hic uertes nobis ſemper ſublimis. Poli.ſ.arcticus & antarcticus. Extimuit natura chaos:natura rerū timuit:ne rurſus elementa pturbarentur.& antiquū chaos rediret:chaos enī elementorū omniū cōfuſio dicitur & rudis indigeſtaq; materies. Concordes moras:hanc morā concordem.i.connexionem elementorū Hometus appellat Cathenā aureā:nā elementa cōueniunt inter ſe ſecundū diuerſas qualitates.ut late Macrobius explanat. Nox manes mixtura deis.ideſt periculū eſſe uidebatur ne lux cū tenebris miſceretur per deos lucem intelligit per manes obſcuritatē. Spes una ſalutis.ſ.erat Cæ.& amiclæ q; quāq; tāta tēpeſtas ingruerit.nōdū tamē perierāt.poſtq; tantū periculi uitauimus:& id facile quod inſtat euitabimus.

Vul. ſ fo 62103
Rupes leucadia
Leucas promotorium
Mons leucadius
Leucadia Inſula
Ipſa oppidū
Leucas

CSVLPI. Quantum.fluctuū altitudo rupi leucadiæ comparatur quæ quidem altiſſima eſt iuxta ambraciam epyri oppidum ubi & Leucates promontorium eſt ad quod leucadium mare & littus.& Leucadia peninſula quondam neritus appellata. in ea & oppidum Leucas Neritum dictum. Deſpicitur.dehorſum uidetur. Vertice:rupe de qua amantes ſe præcipitare ſolebant ut ait Strabo. Nautæ:Cæſar & amyclas. Præceps:decliue. Quūq;:quādo. Hiant:deſcendunt & aperiūtur Virgi.his unda dehiſcens terram inter fluctus aperit.

Quātū leucadio placid⁹ de uertice pōtus
Deſpicitur : tantū nautæ uidere trementes
Fluctib⁹ e ſūmis p̄ceps mar̄, cūq; tumentes
Rurſus hiāt undæ, uix eminet æquor̄ mal⁹
Nubila tanguntur uelis: & terra carina
Nā pelagus qua parte ſedet nō cælat arenas
Exhauſtū ī tumulos; oīſq; ī fluctib⁹ unda ē.
Artis opē uicere metus . neſcitq; magiſter
Quā frāgat: cur cedat aquæ diſcordia pōti
Succurrit miſeris, fluct⁹q; euertēr puppim
Nō ualet influctū, uictū latus unda repellēs
Erigit , atq; omni ſurgit ratis ardua uento ;
Nō humilem ſaſōa uadis; nō littora curruæ
Theſſaliæ ſaxoſa pauent oræq; malignos
Ambraciæ port⁹, ſcopuloſa ceraūia nautæ
Sūma timēt. credit iā digna pericula cæſar
Fatis eſſe ſuis tantus ne euertere dixit
Me ſupis labor ē: parua quē puppe ſedētē

Vltimus ſ. Vmbra. Ceraūia ſ. Vmbra. Ceraūia ſ. Vmbra. Ceraūia

Brundusium & Epyrum interiacet:media sita est:ut refert Strabo. Thessaliæ curuæ:quia thessalia ẽ in littoribus maris. Oræ ambraciæ:ambracia iuxta argos est amphilochium quod alcmeon eiusq; liberi cõdiderunt refert Strabo. Credit nunc digna.p.c.nunc demum Cæsar timere cœpit:& tanta pericula existimauit iã esse sua morte digna:q; magna nubes ad hoc demitteretur ut Cæsarem interficeret. Tantus ne euertere: cum uiderit undiq; maria perturbari:& uentos inter se confligere:nec adhuc periisse:tamen se continere nõ potuit:quin in hãc uocem prodiret. Parua quem puppe:parua puppe uehor:& cum uerisimiliter mori hac cymba possim tamen undiq; uentos dii concitauerunt.

Ambracia

Tam magno petiere mari.si gloria lethi
Est pelago donata mei.belliscq; negamur
Intrepidus quãcũq; datis mihi nũina mortẽ
Accipiam.licet ingentes abruperit actus
Festinata dies fatis,sat magna peregi
Arctoas domui gentes.inimica subegi
Arma metu uidit magnũ mihi roma secũdũ.
Iussa plæbe tuli fasces per bella negatos
Nulla meis aberit titulis romana potestas
Nesciet hoc quisquã:nisi tu quæ sola meorũ
Conscia uotoq; es:me quãuis plenus honorũ
Et dictator eam stygias &consul ad umbras
Priuatum fortuna mori:mihi funere nullo
Est opus o superi:lacerum retinete cadauer
Fluctibus in mediis:desint mihi busta roguscq;
Dum metuat semp terraq; expecter ab omni.
Hæc fatũ decimus dictu mirabile fluctus
Inualida cũ puppe leuat.nec rursus ab alto
Aggere deiecit pelagi:sed pertulit unda
Scruposisq; angusta uacant ubi littora saxis
Imposuit terræ. pariter tot regna tot urbes
Fortunamq; suam tacta tellure recepit
Sed nõ tam remeãs cæsar iam luce ꝓpinqua
Quã tacita sua castra fuga comitesq; fefellit
Circũfusa duci fleuitgemituq; suorum
Et non ingratis incessit turba querelis.

Pulchra sua q mihi sunt plant

Decimus fluctus

Ona decimana

Scrupus lapis scrupulus dimi: Scrupeus posse & scruposus

CSVLPI. Tam magno: cum uel paruo possint. Si gloria:si in mari sum periturus. Negamur: prohibemur. Festinata dies fatis: mors imatura quã fata urgent. Ingentes actus:præclara quæ erã acturus. Arctos:gallicas & germanicas. Subegi arma inimica:subiugaui potẽtiam pompeii metu iniecto quem italia expuli. Magnum secundum: pompeium me minorem.nam fui primus in urbe. Iussa plæbe:factus sum consul iussu meo quod prohibebant etiam bello mihi illato. Tuli fasces: fui consul. Iussa:a me. Nulla meis.omnes titulos honoresq; romanorum gessi. Nesciet:solus sũ mihi huius rei cõscius. Nisi tu.apostrophe ad fortunã. Me quis:id est qd cũ peream magistratus morior secũdũ uolũtatẽ priuatus. Plẽus honoꝝ: q gessi oẽs honores. Mori priuatũ:Videt hoc loco cõstituisse tyrãni dẽ uelle deponere & ciuẽ agere ac si legeris nesciat iterꝑtare priuatũ id est moꝛ priuati hoc est sine frequentia & exequiis ꝑcaꝛq; fortunã ut mortẽ euis celet. Funeꝛ exeqiis & põpa. Ennii sñia ẽ:Nemo me lachrymis decoret nec funera fletu faxit.& homerus ait Nil ꝓsũt lachrymæ uitali lumine fũctis Nec uitã reuocaꝛ ualẽt nec fata mouẽꝛ. Desint busta: nõ comburar nõ sepeliar. Decimus fluctus: qui maximus omniũ est auctore festo & Ouidius in tristibus ait.Qui uẽit hic fluctus:fluctus supemiet oẽs Posterior nono est undecimoq; prior. Oua ẽt decimana dicũꝛ quia aliis maiora nascũtur. Leuat.tollit. Nec rursus: nec præcipitauit indecliuem partem fluctus sed in terram pertulit. Aggeꝛ: fluctu. Imposuit terræ: Appianus inquit quod instante die Cæsar fortunam accusans quod fœlicitati eius inuidisset nautas retrouerti iussit: & nauim in orã fluuii citã fuisse regressam. Vacant saxis scruposis: ubi non sunt aspera. saxa. Scrupus enim lapis: asper a quo sit diminutio scrupulus: & possessium scrupeus Virg. Scrupea tuta lata. Recepit: in suã uis accepis. Sed non tam remeans cæsar iam:Non ita in redditu suos fallere potuit quia iã aderat dies:ut in discessu fefellerat:ltaq; eum quidam admitebant ꝙdam q̃relis sunt,pse cuti. Remeans:reuertens. Fuga:discessu. Circũfusa:Conquesti sunt milites cum fletu & eũ libere accusa uerunt. Incessit:inuasit aggressa est.

COMNIBO. Petiere:inaserũt. Si gloria lecti: si ita semel statuistis:ut naufragus moriar nõ refugiã:sed unũ est tãtũ.quod uos rogo o superi ut corpꝰ meũ occultũ sit:& ut me ab omni pte mũdi homines metuãt cũ ignorẽt uiuã ne an mortuus fueri. Dõata pelago:ut pelagus mea morte glorieꝛ. Bellisq;ne:id est ne bella ciuilia cõmittã. Licet ingentes:etiã si mors ante diẽ ꝑueniẽs:maiora facinora ꝓcurpet:tamẽ si modo iubetis:corpus meũ nusq; iueniaꝛ:satis mihi erit:nã quãtũ ad gloriã ptinet:satis magna peregi:quia septentrionẽ omnẽ usq; ad occasũ meis armis subegi: & tantus iam euasera ut Roma Põpeiũ mihi secũdũ fecerit.Festinata:ante tempus occupãs. Belli:qd iam perfecturus eram: & illi manũ extremã impositurus. Arctoas gẽtes.s. Galliã uniuersam atq; germaniã. Inimica arma: partis pompeianæ. Magnũ: pompeiũ secũdũ mihi cũ ille pulsus ex urbe in exiliũ quasi ꝓfectus erat:ego autem Romæ securus fui. Fasces:dictaturam & consulatum. Nulla meis aberit quoniã ædilis & prætor & consul & dictator fui. Nesciet hoc:oẽs inqt ignorẽt mortẽ meã præter te o fortuna:q̃ oĩum meaꝝ rerũ sp cõscia fuisti. Hoc:scilicet memori priuate: Plẽus honorũ:quasi hæc duo inter se cõtraria sint scilicet plenũ aliquẽ esse honorũ: & priuatũ sed priuatũ dicit idẽ more priuati hominis:quia moriebꝰ. sine apparitotibus:sine ministris. Dictator:nã ipo dictatore habente cõitia seipsum creauerat cõsulẽ ut supius uisũ ẽ. Mihi funere nullo:nõ quero inqt ut sepulchro corpus me-

um reponatur:immo libenter honore ſepulchri caruerim dūmodo quiſq̄ neſciat me mortuū eē. Hæc fatū hæc ubi dixit Cæ.mira inqt res dictu eſt cōtinuo fluctus nauē ſuſtulit:& eā īpulit:ut nō rurſus redierit in un das:ſed ad littora deſereret:& ibi i ſicco deſtitueret:ſimulatq̄ terrā Cæ.tetigit oīa ſecū recupauit & uictoriā & bellū exercitū atq̄ fortunā. Decimus fluctus.i.ingens:ideo aūt dicit decimus ingens & maius: qa cū pri mū gallina oua parere cœpit decimū eſt maius:hoc Feſtus Pōpeius affirmat. Deiecit:poſtq̄ nauē ſemel ere xit:rurſus nō deiecit in pelagus. Pertulit:pſeueraſter tulit. Impoſuit.ſ.nauē terræ. Scrupoſis:aſperis ſaxis: uidelicet in medios ſcopulos. Vacāt:uacua ſunt. Pariter tot regna:ſeruato Cæ.ſeruata ſunt oīa quæ eius erāt. Sed nō tā remeās:cū cederet e caſtris ſecūda uigilia & Cæſar cuſtodes & uigiles fefellit:at uero cū luce facta rediret illos nō fefellit:excitati.n.oēs cōquerebātur de Cæ., abſentia q̄ uiderent ſe in periculo relictos grauiterq̄ de illo cōquerebātur. Fuga:diſcedens. Sed nō:nā ſicut fefellerat diſcedēs:ſic nō decepit rediēs. Inceſſit:cumulauit inuaſit nō. Ingratis quærelis:nā placebat Cæſari q̄ de ſe cōquererētur milites.

¶SVLPI. Quo te dura:Licētia eſt:hoc eſt exorna tio quæ fit quū apud eos quos uereri aut metuere de bemus aliquid pro noſtro iure dicimus quod mini' me offēdat. Temeraria:icōſiderata & audax. Nos aīas uiles:nos quos ſpreuiſti. Dabas tua mēbra:ex ponebas te morti quā elemēta & procellæ recuſabāt inferre. In hac anima:in tua uita. Pendēt:nā ſine te ſalui eſſe nō poſſunt nec uolunt. Et caput hoc:& te prīcipē ſibi maior pars mūdi delegerit. Sæuitia eſt uoluiſſe mori: & in te & in alios fuiſti crudelis cum ita morti te expoſueris. Emeruit:meritus eſt ut te cū periret:nec tibi mortuo ſupereſſet. Quū te raperet mare:quū fluctibus agitareris nos inſcii & ſecuri dor miuimus. Pudet heu:Temeritatis accuſatur:quod urgentem cauſam tanto ſe diſcrimini exponendi nō habuit.potuiſſet enim nūtium mittere quoniam nō niſi neceſſitate cogente duces periculis ſe nō debent: excuſatur tamen a pietate quod noluerit quēquam alium diſcriminibus tātis obiicere. Sors ultima:ne ceſſitas mortis metus. Permiſiſſe:ſuple decuit. Laſ ſas: defatigas nam ab innumeris' quibus te expoſui ſti periculis conſeruauerunt. Sufficit:quod ſeruatuſ es incolumis adeo magnum fortunæ beneficium fu it ut uideatur nil ulterius in bellis tibi debere præſta re. Impegit:affixit & deduxit. Hi ne uſus:ſic ne uiſ deis abuti tentareq̄ ipſos. Vt eſſes naufragus felix ut mergendi periculo propinquuſ euaderes. Patien tibus:ceſſantibus. Nec non:impatiens moræ cæſar Poſthumium brunduſium miſit ut Gabinium addu cere iuberet exercitum. Si abnueret Antonio ut præ ciperet:poſt Antonium Caleno:Sin omnes negarēt epiſtolam ad exercitum ſcripſit ut poſthumio obſeq queretur. Pompeius uero ĭterea paratas acies fruſtra educebat in pugnas. Duces heſperii:Antonius Ga binius & Calenus quia in italia erāt. Laſſatum fluctibus:iam mitius. Boream:Cæſar ait:Nacti auſtrum na ues ſoluunt atq̄ altera die appolloniā Dyrrachiumq̄ peruehuntur. Facturum:impulſurum.

Quo te dure tulit uirtus temeraria cæſar
Aut quæ nos uiles animas in fata relinquenſ
Inuitis ſpargēda dabas tua mēbra procellis
Cū tot in hac anima populorū uita ſaluſq̄
Pendeat: & tātus caput hoc ſibi fecerit orbiſ
Sæuitia ē uoluiſſe mori. nullus ne tuorum
Emeruit comitum: fatis non poſſe ſupſtes
Eſſe tuis? quū te raperet mar̄ corpora ſegniſ
Noſtra ſopor tēuit pudet heu tibi cā petēdæ
Hæc fuit heſpiæ? uiſū eſt cōmittere quenquē
Tam ſæuo crudele mari? ſorſ ultima rerum.
In dubios caſus & prona pericula mortis
Præcipitare ſolet mundi iam ſumma tenentē
Permiſiſſe mari? tantum quid numina laſſas
Sufficit ad fatum belli fauor iſte laborq̄
Fortunæ: quod te noſtris impegit arenis
Hi ne uſus placuere deū: nō rector ut orbis
Nec dominus rex ſed fœlix naufragus eſſes.
Talia iactantes diſcuſſa nocte ſerenus
Oppreſſit cum ſole dies: feſſumq̄ tumentes
Compoſuit pelagus uētis patiētibus undas
Nec nō heſperii laſſatum fluctibus æquor
Vt uidere duces: purumq̄ inſurgere cœlo
Fracturum pelagus boream ſoluere carinas

¶OMNIBO. Quo te dure:ponit quibus quærelis uſi fuerint in cæſarē. Eſt aūt exornatio ſentētiarū quæ dicitur licentia:& græce παῤῥηϭια cū inferior ſibi ſumit aliquid de maiori:de eoq̄ cōqueritur:& ita obiur gat ſuperiorē quēadmodū putat illū ſe uelle obiurgari. Dure:qui potueris milites tuos in periculo deſere re. Temeraria:nimiū audax. Nos uiles animas:quas paruifacere uidebaris. In hac anima.i.tui unius uita poſita ſit ſalus multorū. Caput hoc.ſ.demonſtratiuū eſt. Sæuitia eſt uoluiſſe mori:quia ille nimiū ſæuus eſt in ſeipſum qui mori uult:quū ab eo ſalus multorū pendeat. Nullus ne tuorū:nunquid inquit aliquis no ſtrum:nō ita te amat:utnō unū tecū dixeris:q tuorū fatorū comes eēt. Cū te reperet mare:flētes hoc dice bāt nos dormiebamus:tu uero tempeſtatē maris patiebaris. Pudet theu:cū in mentem uenerit q̄ noſtra ſa lus tibi carior fuerit q̄ tua. Petendæ heſperiæ:ut tu peteres & nō mitteres. Sors ultima.i.cum ad extremā neceſſitatem redactus quis fuerit ſolet ſe ſpōte periculis tradere ſed nulla fuit neceſſitas quæ cogerit te hoc facere. Præcipitare.ſ.homines. Prona:manifeſta.Mundi iam ſumma te:nā rex omniū dominus eſſe cœpi ſti:nā multos habebas in italia populos tibi obſequētes. Tenentē:ſupple decuit:eclypſis uerbi eſt:quæ fieri ſolet in orationibus:quæ πάθος.i.paſſionē habent cū indignatione ergo dictū. Tantū quid numina laſſas tu nimiū inquit fatigas deos & illos tētaſ:cui nō neceſſe:ſit ſed iuſte fortaſſe nō erūt in bello tibi dii propitii quia dicēt q̄ te ex undis ſeruauerint:& ſatis tibi propitios fuiſſe in mari. Labor fortūæ:qa ereptus es a me

dia marte. Impegit.ideſt adegit impulit. Hi ne uſus:uideſ ne hoc tibi æquum:ut uelis abuti numine deorũ in rebus nõ neceſſariis. Nõ rector ut orbis:nõ utebaris hoc deorũ fauore.ut dominus eſſes orbis terrarũ ſed ut a naufargio uolũtario te liberares. Feſſiq; tumentes:& ſimul exorta luce procella tempeſtaſq; maris placata eſt. Patentibus.ideſt deficientibus. Nec nõ heſperii.& mare adriaticũ in ea parte tranquilũ effectũ erat uentis deſinentibus uno tantũmodo uento:aquilone leuiter tenebaſ:qui uentus ſecundus eſt nauigantibus ab italia in Epyrũ:ergo duces Cæ.qui adhuc tardati fuerant quanuis crebro per litteras acciti tandẽ ſoluta claſſe nauigare cœperunt. Nec nõ.ideſt ſimiliter. Duces.Anto.&.P.Calenus & Gabinius.hi enim prerat copiis Cæ. Purũ:ſ renũ. Boream.qui ſecundus eſt ab italia nauigantibus in Epyrũ.

Quas uẽtus doctæq; parí moderaíe dextræ
Permiſtas habere díu latumq; per æquor
Vt terreſte coit conſertis puppibus agmen
Sed nox ſæua modum uenti uelíq; tenorem
Eripuit nautíſ.excuſſitq; ordíe puppes.
Strymona ſic gelídũ bruma pellente reliquũt
Poturæ te nile grues.primoq; uolatu
Effingunt uaríaſ caſu moſtrante figuraſ
Mox ubí percuſſit denſaſ notus altíor alas
Confuſos temere ímiſtæ glomerantſ in orbes
Et turbata perít diſperſíſ littera pennís.
Vt primum redeunte die uíolentíor aer
Puppibuſ íncubuít phœbeo concítus ortu
Prætereunt fruſtra tentatí líttora líſſi:
Nympheũq; tenẽt nudaſ aquilonibus undas
Succedẽs boreæ íam portum fecerat auſter
Vndiq; collatís ín robur cæſaríſ armís
Sũma uídenſ durí magnuſ diſcrímina martíſ
Iam caſtris ínſtare ſuís.ſeponere tutum
Coniugí decreuít onuſ.leſboq; remota
Te procul a ſæuí ſtrepitu cornelía belli
Occuleſ.heu quãtũ mẽtes dominatſ íæquas

CSVLPI. Dextræ doctæ:hoc eſt ducti remiges & gubernatores pares duxerunt. Permiſtas:coniunctas & ordinatas. Diu:hoc eſt interdiu quia ſequit& nox. Agmẽ:claſſis. Coit:coniungit conuenit. Cõſertis connexis uicinis. Vt terreſtræ.ut turmæ & carteruæ militũ incedentiũ per terrã. Modũ:menſurã ceſſauit. Tenorẽ:cõtinuationẽ. Excuſſit ordine deturbauit. Strymona:fluuiũ in hæmo ortũ qui macedoniã a thracia ſeparat hyeme congelaſ æſtu a gruibus frequentatur.quæ hyeme in nilũ euolantes.Y litterã faciunt ſed uæhementiori uento impulſæ ordinẽ turbant. Grues:quæ ut ait plinius uolant ad proſpiciendũ alte. Ducẽ quẽ ſequant eligunt:in extremo agmine per uices qui acclament diſpoſitos habent &:qui gregẽ uoce contineant:excubias habent nocturnis temporibus lapilũ pede ſuſtinentes:qui laſſatis ſomno decidens indulgentiã ſono coarguat Cæteræ dormiunt capite ſubter alã condito alterius pedibus inſiſtentes:dux erecto prouidet collo ac prædicit. Figuras uarias:ut Y.A.L. In orbes: in rotunditatẽ & globũ. Littera.Y.q̃ ut plurimũ faciunt. Perit: deleſ. Pennis:ipſis gruibus. Aer uiolentior:uentus qui nil aliud eſt q̃ aer impulſus & uæhemens. Concitus ortu: ſurgens oriente ſole. Liſſi: liſſus oppidũ in macedonia poſt ſinũ Ciricũ iuxta Acroliſſim.eſtq; citra nympheũ milia paſſuũ tria. Fruſtra tentati:ad quæ curſũ ne quicq̃ dixerãt:quia hoſtes tenebãt & alii eos perſequebãt.Cæ.n.ſic habet.Cũ noſtri eſſẽt ex cõtinẽte uiſi.Q.Coſcõiuſ qui dyrrachii claſſi rhodi præerat naues e portu educit:& cũ iã noſtri remiſſiore uẽto a propinquaſſẽt,idẽ auſter increbuit: noſtriſq; præſidio fuit:& nacti ſũt & portũ qui nympheũ appellat: qui portus ab aphrico tegebat ab auſtro nõ erat tutus. Sed ſubita fortũæ cõmutatiõe auſter qui per biduũ flauera in aphricũ ſe uertit:roſtratæq; hoſtiũ naues.xvi.eliſæ merſæq; ſũt Cæ.duæ naues tardius cõſecto:curſu cũ ignorarẽt, quẽ locũ reliquæ cepiſſẽt cõtra liſſũ i anchoris cõſtituerũt:quas cũ Otalicius qui liſſi præerat oppugnaret aliqui ſe dedidere nõnulli occiſi ſũt.ueterãi uero cõplurib⁹ ceſis ad ſuos ſe receperũt. Nudas aquilõgibus.i quas nõ flat aquilo. Succedẽs: qui flauit poſt boreã.ſed cõtra ait Cæ.ut dixius. Vndiq; collatis: ubi põ.uidit iudicatis ſuis & Cæ.uiribus magno periculo eſſe pugnãdũ cõiugẽ i leſbõ mittere ſtatuit. In robur.i potẽtiã & fortitudinẽ. Sũma:extrẽa. On⁹cõiugii:cornelia cõiugẽ quã ñ poterat ſatis cõmodæ apud ſe retiere:nec abſq; moleſta ſegregare. Tutũ:ut tuta eẽt. Leſbo:leſbos i troade iſula ẽ i q̃ oppida ſũt tymna & Mitylene. Heu q̃tũ: cõſcius ſuæ ipollã mẽtis poeta. Magna iqt uí hẽt iugulis amor i iuſtis hõib⁹ põ.n.i mediis bellis nõ potuit amoꝛ nõ rãgi. In eq̃s mẽtes:iniq.n.ſpnũt cõiugia i qb⁹ ẽ pria gñis hũani ſocietas.

COMNIBO. Quas uẽtus: dicit uelis pariter & remis alibuãdiu nauigaſſe: ut celerius p medios põpeiãos tranſirent. Latamq; per æquor:ita ferebantur naues æqualiter currentes ut uiderentur quaſi agmina in continenti terra inſtructa. Diu:quia non perpetuo,nam mutatus eſt uentus. Sed nox ſæua. qa ſuperueniente nocte uentus ex aduerſa parte flare cœpit deſinente aquilone. Excuſſit.diremit puppes q̃ ante uelut agmen uæhebãtur. Strymona ſic.g.per ſimilitudinem oſtendit quomodo ordo nauigantis claſſis pturbatus ẽ quẽ admodum inquit perturbatur ordo Gruum tunc cum de ſtrymone flu.uolant in Epyrum: nam hæc auis amat temperatas regiones ergo tempore æſtatis relinquũt ægyptũ calidiſſimam regionẽ:& i thraciã trãſuolant ubi eſt ſtrymon flu. e diuerſo tempore.hyemis. Grues(ut inquit Solinus)excubias nocte diuidunt: ut ex omni decima ſit quæq; uigiles ponduſcula digitis amplectuntur quæ ſi forte exciderint ſomnũ coarguant:quod cauendum erit clangore indicãt: harenas deuorantes non prius euomunt q̃ ſecuræ ſedis ſuæ fuerint nigreſcunt ſenectute: & ſic ætas in illis prodit colore:uoluntates autem per aerem ſuo ordine Y litterã imitãt, ſi uæhemẽtior uẽtus icubuerit diuerſas litteras imitant eodẽ mõ dicit pturbatũ fuiſſe ordinẽ nangãtium. Primoq; uolatu:cum primum uolare incipiunt. Effingunt:formant uarias figuras litterarum. Ca/

Lissus
Nympheus portus

ſu moſtrante:quia non ingenio ſed caſu litteras formant uolatu. Percuſſit:inuaſit. Téſas alas:ſcilicicet uolatium. Altior:ab alto flans. Littera:quam ante imitabantur a uento perturbata eſt atq; confuſa. Hinc martialis:turbabis rurſus nec littora tota uolabit:Vnam perdideris ſi palamedis auem. Diſperſis pennis: diſperſo uolatu. Cum primum: dicit qua iter nauigans intenderunt:primo inquit ad liſſum uenerunt quod (ut inquit Strabo) oppidum eſt poſt ſinum Rhizicum:non longe ab epidanno:qua Corcyræi ædificauere. deinde ad nympheum locum celebrem:auctore Strabone in Apolloniatarum finibus ibi petra eſt ignem uomens. cui fontes ſubſunt. qui aquas tepidas bitumemq; ſcatét. Liſſo ãt præerat octacilius dux ex Pompeianis ptibus. Redeunte die.i.cũ luceſceret rediit uentus:& prío oppugnare tentarũt Liſſum oppidũ:quod cũ oppugnare nõ poſſent deinde ad Nympheũ portũ rediere. Violentior aer:uæhementior uétus. Phœbeio ortu.i.luceſcente die:quia uenti mutãtur ut plurimum & aeris qualitas mutatur ĩ ortu & occaſu. Nudas aq lonibus undas:qa deſinente borea auſter flare cœperat:nympheus erat ĩ ſimilitudine portus & nullo uento pturbari põt:niſi a borea:deſinente ergo borea cũ flare cœpiſſet auſter a meridie.ibi naues portũ qetũ habebant. Nudas.i.ab aqlonibus liberatas. Succedens boreæ.i.flante auſtro. Vndiq; collatis: nũc dicit qd nã cõſilium fuerit Põpeii:poſtq̃ uidit ipſũ Antoniũ aduentaſſe cũ reliquis copiís & nihil iam abeſſe: qn Cæſar pugnãdi copiam faceret:cõſtituit uxorẽ ſuã Corneliã:ſeiũgere:nã nunq̃ tẽpus & occaſionẽ aperiendi cõſilii ſui inueniebat:ne pturbaret uxorẽ. In robur:ad roborãdũ exercitum. Sũma diſcr.extrema pericula immine re ſuis fatis. Seponere:ſepare. Leſboq;.re.i.in ſeceſſu poſita. Occulere:occultare. Heu quãtũ mentes ĩ inquit uirium habet neceſſitudo:quæ eſt iter uirũ & uxorem:pſertim ſi utriuſq; mens æqua fuerit: nam am in Pompeio maximam uim habuit:qui tãetſi ductor fortiſſimus eſſet: tamen non ſine moleſtia uxorem ſuam a ſe potuit ſeiungere.

¶ SVLPI. Iuſta uenus:iugalis amor. Quod nolles ſtare:qd uolles prælíis te cõmittere:eſſent q̃ tibi illa moleſtiora. Ictu:cõflictu & pugna. Cõiunx ſola fuit:ſupple cauſa: q̃ abſtinuiſti. Verba deſtituũt enũciare nõ põt animi cõceptum & decretũ hianti ení uerba nõ ſuccurrebant. Blandeq; iuuat:differebat tẽ in lõgum ut minori moleſtia afficeret coniugem. Ventura.i.diſceſſum corneliæ: & p̃lia futura. Subducere fatis:ſubtraere neceſſitati quæ inſtabat. Nocte ſub extrema:in diei principio. Pectuſ graui dũ: põpeiũ ſolicitũ bellicis curis: & ipatiẽtẽ abſẽtiæ cõiugis quã unice amabat. Aduerſi: oppoſiti. Humentes genas: lachrimabat enim pompeius. Perculſa.perterrita. Deprendere. interpellare ſermone & quare fleret interrogare. Gemens: ſuſpiria emittens. Non nunc: hac oratione pompeius ut æquo animo ferat abſceſſum conat efficere. eſt autem ſenſus. O dulcior mihi uita fœlici & ante acta non præſenti & miſera cuius me tedet. Mœſta:quia ſegregatiõis. Nímium: reſpectu belli & publici commodi. Parum: reſpectu amoris pietatiſq; noſtræ. Totus cæſar: totæ cæſaris uires. Latebra: latendi locus. Negaui iam mihi:non potui a me impetrare: quia eſt comodum & periculo plenum quanquam quanuis fuiſſet mihi q̃ ſuauiſſimum. Nec longos patiere receſſus:nõ lõge a me diſtabis:nec diu abſq; me eris.

luſta uen⁹:dubíũ trepidũq; ad prælía magne
Te quoq; fecit amor. qd nolles ſtare ſub ictu
Foriunæ:quo mundus erat: romanaq; fata
Coniunx ſola fuit mentem iã uerba parantem
Deſtitunt: blandæq; iuuat uentura trahẽtem
Indulgere moræ: & tempus ſubducere fatis
Nocte ſub extrema pulſo torpore quietís
Dum fouet ãplexu grauídum cornelía curís
Pectus: & aduerſi petit oſcula blanda mariti
Humentes mírata genas: perculſaq; cœco
Vulnere non audet flẽtẽ deprẽdere magnũ
Ille gemens: non nũc uita mihi dulcíor ínq;.
Q um tedet uitæ: læto ſed tempore coniũx
Venít mœſta díes: & quã nimiunq; parũq;
Díſtulímus, íam totus adeſt ín prælía cæſar
Cedendũ eſt bellís: quorum tíbí tuta latebra
Leſbos erít: deſíſte preces tentare, negaui
lam mihi: nec longos a me patíere receſſus

¶ OMNIBO. Dubiũ nulla cauſa fuit quæ te fecerit ciuília bella metuer præter uxorẽ. Quod nolles ſtare:ſola cõiunx fuit cauſa q̃ recuſares fortunam.q̃ cõis erat nõ uni ciuitati. ſed toti mũdo. qa uniuerſus terrarũ orbis Romanis ſubiectus erat. Fata:fortuna ĩperii. Mentẽ paratã: dicere ſniam ſeparandæ uxoris incipiebat quodãmodo:ut o Cornelia deinde cũ incepiſſet hoc uerbũ ingrediebat aliam orationẽ:q̃uis paratus eſſet plura dicere. Deſtituũt mentem.p.nunq̃ audebat hanc uoluntatẽ aperiꝛ:quam ſciebat moleſtã futurã Corneliæ. Trahentẽ:prolatantẽ. Subducere.i.clam furari ſibi tẽpus. Nocte ſub extrema: Cornelia ignorabat qd agitare animo Põpeius:nocte enim quæ præceſſit diẽ ſeperationis cũ uirũ ſuum (ut conſueuerat) amplecteretur. Ille auerſus eſt & gemitus & ſuſpiria nõ poterat retineꝛ admirata Cornelia quaſi quæ manu clam terſiſſet lachrymas eius & tamen ſe ſenſiſſe diſſimulabat. Non audebat. qa nõ audebat oſtendere Põpeio q̃ ſenſiſſet illũ lachrymantẽ. Sub ex.nocte.i.circa ultimã partẽ noſtis. Pulſo torpore: qa propter ſolicitudinẽ quieſcere non poterat. Genas humentes: qa manus ad uultũ coniecerat. Cæco uulnere. ideſt occulto dolore. qa neſciebat cãm lachrymarũ. Ille gemens: cũ Cornelia amplecteretur pompeiũ. & ille ab ea auerſus fleret. poſtq̃ illa ſenſit uirum flentem: uultum lachrymis rigatum abſterſit: ſed pompeius eam cum gemitu in hunc modum allocutus eſt. Mihi non uita. tenet locum exordii oratio hæc in qua ſuadet Corneliæ pompeius: ut uelit abeo diſcedere. Beniuolam quoq; facit Corneliam cum dicit de ſuo erga eam animo & ſiquid ad eos pertinet qui audiunt referemus: nam pertinet ad eam quod dicit põpeius: uxorẽ ſuã ſibi ui

ta dulciorem fuisse:cum læta tempora forent & ostendit se iuitum aliquid dicere:quod ipsi molestum sit sucturum. Non uita nunc dulcior.nō hoc tempore cum me meaq; uitæ tædeat. Sed dulcior. Læto tempore felici & secundo. Venit mesta die:ostendit se inuitum dicere q; Corneliæ displicet uidelicet necessarium esse ut a se diuellatur. Nimium:quantum ad belli rationem. Parum:quantum ad effectum:quia parum distuliisse uideor ne seperarer a te: sed nimium distuli:ut multo ante cum Cæ.confligerem:ante quam Antonius cum eo coniungeretur. Totus Cæ.coniunctis exercitibus: Nō longos:suadet a facili:quia non diu ab ea diuulsus erit: Negauit:scilicet precibus tuis.acquiescere:interdicit ne tentet.quod cōcessurus non est.

¶SVLPI. Casus præcipites:subito enim aut uictores aut uicti:erimus. Properante ruina summa cadunt: sententia seu paroemia quæ enim sunt altissima celeri us corruūt: Satis est audisse:Minus enim dolet qui audit quam qui uidet aduersa. Meq; tuus decepit amor. Non amas me uere si potes interesse prælis:nam ē mihi turpe in tantis periculis tecū cubare. Securos:quietos id ē me getum & sine assidua cura belli uxorū eē:& tuis uacare cōplexibus. Marte:certamie. Classica cuatiunt:ideſt quum datum est signū pugnæ quo tremūt omnes natiōes. Sinu:gremio:& complexu. Vereor: dubito inquit hac tristitia de te suscepta pugnare itaq; deponenda est.Nā decet pugnaturum Imperatorē ilarem esse. Committere:exponere. Late:latita. Fortuna:aduersa scilicet. Nō tota te mole premat:non te toto dolore affligat. Impulerit:euerterint. Optia pars nostris tu ipsa iis salua. Si fata prement:si aduersa fortuna uexabor & cæsar me persequetur. Sit quo uelim fugisse:habeam locum in quem libenter fugiam. Infirma:debilis animi. Cœpit:continere potuit capax eius fuit & ei resistere quin moreretur. Cæssare e pectore sēsus:exanimata est. Proferre:enuntiare. Nil mihi:A cōmiseratione exorditur & conqueritur quod a uiro diuidatur non morte: sed quod contemptui habeatur.

Præcipites aderunt casus: ꝓperante ruina
Sūma cadūt.satis est audisse pícula magni
Meq; tuus decepit amor. ciuilía bella
Si spectare potes:nā me iā marte parato
Securos cœpísse pudet cū cōiuge somnos
Atq; tuo quatiūt míserū cū classica mundū
Surrexisse sínu. uereor ciuilibus armís
Pompeiū nullo tristem cōmittere damno.
Tutior ínterea populís & tutior omní
Rege late.positāq; procul fortuna maríti
Nō tota te mole premat:sí numina nostras
Impulerint acies:maneat ps optima nostrí
Sitq; mihi:si fata premēt:uictorq; cruētus:
Quo fugisse uelí:uix tantū ínfirma dolorē
Cœpít: & attonito cessere e pectore sensus.
Tandē uix mœstas potuit ꝓferre querelas.
Nil míhí de fatís thalamí superísq; relictī ē
Magnæ q̄ri.nostros nō rūpit fun⁹amores
Nec dírí fax summa rogí sed forte frequēti
Plebæaq; nímís careo demissa marito.
Hostís ad aduentū rūpamus fœdera tedæ
Placemus socerū:sic est tibi cognita magne
Nostra fides credís ne aliqd mihi tuti⁹ esse
Quā tibí non olím casu pendem⁹ ab uno:
Fluminibus me sæue iubes tantæq; ruínæ
Absentem præstare caput.secura uidetur

Nil re lictum est queri: non possum conqueri & incusare fata coniugii ut Iunonē & hymenea quod nos in uita non seruauerint. Funus:mors. Summa fax: mors ipsa interpretatio. Diri:funerei. Demissa humilis & uilis apd te:uel dimissa ideſt repulsa abducta. Sorte frequenti:ut multis solet accidere. Plebea:humili nam uiles solent coniugia negligere. Hostis aduentū Argumentatur ab eo quod fiat quod faciendum non est:Nam par est ut amicis non inimicis gratas res faciamus. Rumpamus fœdera.separemus coniugium nostrum. Placemus socerum:mitigemus Cæsarem qui turbatus est quod simus concordes atque coniuncti. Sic est tibi cognita:sic uideor tibi infida occurritq; illi quod dixit pompeius.Meque tuus decepit amor. Nō olim casu pendemus ab uno: non ne ex quo coniugium iniuimus eo connexi uinculo sumus ut una salus ambobus sit unum & commune periclum: Fulminibus me:Allegoria est uis inquit ut ego absens eodem afficiar dolore quo & uos qui prœliis interestis. Secura uidetur: immo mestissima ē:& occurit illi superiori Tutior interea populis

¶OMNIBO. Præcipites aderunt casus:uel in bonam uel in malam partem casus terminabuntur: Properante ruina.translatio sumpta ab ædificiis.quando enim ædificia sunt in sublime erecta celeriter cadunt cū ruina icubuerit. Summa ideſt omnia quæ summa sunt. Satis est audisse.Sumit argumentum ab obseruātia ideſt a beniuolentia quam uxorem uirum habere debet.si me amas non libenter interesse debes periculis nostris.quod si libenter interesse non uideretis me amare sicut fingis. Ciuilia bella:ideſt si forte bello ciuili uis interesse:in quo salus nostra periclitabitur. Tuus amor decepit me.ideſt minus a re amor quā putabā. Nā me iā:nūc a modestia:qa cōtinentis iperatoris est nolle cū sopore bella gerere deide ēt patientia: uidelicet posse aliqd pati cōtra uolūtatē suā:primū ergo a cōtinētia. Parato:instāte bello. Vereor:nūc a patientia:pati nollo inqt aliqd dānū i gerēdo bellū ciuile:aliud autē erit mediocre:ut abs te patiar diuelli q̄ unice amo. Tutior iterea:arguit ab utili:utile:ē istic discedas i tutiorē locū:& tibi & mihi:nā si q̄ aduersa fortuna fuerūt hēo quo me recipā. Positaq; ꝓcul:q si tu ꝓcul a fortūa nō absis:malos te oio premet ut tm̄ uulnus sustinere non possis:sed si ꝓcul eris:erit tibi leuior quæcūq; fortuna. Fortuna.m.si forte aduersa fuerit.

Numina:scilicet aduersa. Impulerint:fugauerint. Maneat:incolumis sit quia ubi tu reposita fueris ille locus mihi tutus erit. Vix tantum infirma:quia non timebat tale quicquá Cornelia: ideo uix pati potuit perferre querelas. Attonitos sensus:idest cecidit in syncopim. Nil mihi de fatis:hoc quoq; obtinet proœmii locum quia sua refert incommoda propter quæ ad commiserationem cõmouet. ueluti plæbea (inqt) deseror a uiro meo nec de fortuna est quod quicquam conquerar. nam si a marito diuellerer morte. nihil esset illi ascribendum nisi fortunæat uero non illi. sed culpa tibi o coniunx ascribenda est. Fatis superis:idest fatis superorum. quia si mors interuenerit conquererer de fortuna. non de te. Summa. ultima. Sorte frequẽti. quia frequenter nimis abs te diuellor. Sorte:plæbia fortuna. Dimissa. deserta frequenter a uiro qa plæbeorũ est relinquere frequẽte uxores cũ negociis impediuntur. Hostis ad aduentum:nunc arguit a parte iuris:quod est par:par est ius quod inter omnes æquabile est. quod sit ex æquo & bono ideſt iusto & honesto:honestum est ut gratificemur amicis:nõ autem inimicis:tu uero gratificaris non amicis:sed inimicis: arguit a cõtrario:cum nostra coniunctio displiceat Cæsari:ergo eidem nostra disiunctio placet:quod é cõtra ius æquabile. Tædæ:coniungii. Placemus socerum:mitigemus Cæ. qui iratus est quod coniuncti sumus. Sic est tibi. c. a fide coniugii plane arguit quia fides coniugalis eiusmodi debet esse ut omnis fortuna utriusq; communis sit:sed me uis a fortuna communi seiungi dum uetas me interesse casibus tuis. Tutius esse id quod tibi tutum non est:nec mihi quidem. Fulminibus me:o sæue Pompei nunquid uis tutum caput tuamq; salutem expõere periculis me absente. Iubes. ideſt uis. Fulminibus. scilicet belli. Secura, uidetur quia Pompeius superius dixerat ipsam in Lesbo tutissimam fore: Respondet q̃ securum tu appellas:id mihi miserium est.

¶ SVLPI. Etiam nunc:dum adsum & antequam prælium ineas Cum facia perisse uota:cum nolis me exaudire & patiaris me in mœstitia uiuere. Vt nolim seruire malis:ut nolim in aduersitate crudeliter in me agere. Parata:prompta non lenta. Feriat dum:tam diu superuiuam tibi quamdiu ignorauero te uictum uel mortuum esse: id ubi resciuero mihi inferam necem. Feriat terras remotas: perueniat lesbon. Assuescis:assuefacis me actiue posuit. Tantum dolorem: quantus é suscipiendus ex morte calamitate ut tua. Posse pati: posse dolori resistere:ne statim ex ipso enecere. Si sũt uota:si succedunt desideria mea. Euentus:successus. Rupes:lesbos ipsa spera. Solicitam. me timidam. Feret fata tam læta:afferet mihi tam lætum nũtium. Nec soluent audita:audita tua uictoria adhuc timebo. Vacuis:desertis & sine defensoribus. Vel fugiente:etiam si fugiat. Notescent:nota fient & refutat illud late. Exilio nominis clari:exilio meo quæ celebror ob coniugium tuum. Quis:unusquisq; enim scit. Letebras mitylenеas:ideſt me apud mithilenas latere. est autem mitylene urbs in lesbo. Si nil tibi uicta. si fugere cogeris p mare in lesbum non uenias:sed diuerte quocunque Infaustam:infelicem quia uirum tam præclarum fugitiuentem uehat. & est methonymia. Exiliit stratis: rapt extra lectum saltauit. Tormenta:dolores discessus qui erant sibi pro tormentis. Nõ sustinet pectora:non succumbit uiro non uult amplexari ab eo. Sustinet:partitur. Extremus fructus:hoc est complexus ipsi & extrema uoluptas diuturni amoris quam tunc capeꝛ potuisset:non decerpitur non est grata.

Sors tibi cum facias etiam nũc uota periſſe
Vt nolim seruire malis. sed morte parata
Te sequar ad manes:feriat dũ mœsta réotaſ
Fama procul tertas: uiuam tibi nẽpe supſtes
Adde qd̃ assuescis fatis:tãtumq; dolorem
Crudelis me ferre doces. ignosce fatanti
Posse pati timeo:qd̃ si sunt uota:deisq;
Audior:euentus rerum sciet ultima cõiunx
Sollicitam rupesiam te uictore tenebunt.
Et puppim quæ fata ferat tam læta timebo.
Nec soluẽt audita metꝰ mihi prospera bella
Cum uacuis proiecta locis a cæsaræ possim
Vel fugiente capi:notescent littora clari
Nominis exilio: positaq; ibi cõiuge magni
Quis mitylenæas poterit nescire latebras.
Hoc p̃cor extremũ: si nil tibi uicta reliquẽt
Tutius arma fuga. cum te commiseris ũdis
Quolibet infaustam potius deflecte carinã
Litoribus quærere meis. sic fata relictis
Exilit stratis amens:tormentaq; nulla
Vult differr̃ mora:nõ mœsti pectora magni
Sustinet:amplexu dulci nõ colla teneri
Extremusq; perit tam longi fructus amoris

Perit:amittitur.

¶ OMNIBO. Sors tibi cum facias:sensus est mea uota sunt non ut post te misera niuam: sed tecum moriar:qbus uotis nunc resistis cũ me speres a pñtia tua diuellere. Morte parata:qa prõpta sum mori tecũ:iõ facis ut mea uota pereant. Supstes:qa si mihi aliud aderit:saltẽ superstes ero:dũ fama tristis ad me pferetur Adde q̃ assuescis:Accedit q̃ me semsim docebis posse carere tui:qd̃ ego minime uellẽ:(nã fatebor) timeo. ne pati possim hoc post prœlia. sed cũ me seiungas abs te paulatim efficies qd̃ mihi nũc intolerabile uideſ. Assuescis:assuefacis me. Fatis:tuis aduersis ut possim tua fuit quacũq; fuerint ferre cũ abs te seiũgar. Tantũq; doloré:scilicet quantum ex morte tua caperem:si quid tibi aduersis contigerit. Ignosce fatenti: fateor q̃ timeo ne possim pati mortem tuam. Quod si sunt uota:titur dilẽmate:qd̃ ab utraq; pte concludit:necesse est enim alterum duorum fieri aut uinceris:& si tu cũ exercitu tuo uinceris: hoc incommodi consequar nam aliquandiu post te uiuam:si uinces ego postrema gaudebo: hoc incommodi habebo ex absentia tua: quod sim essem fortunæ tuæ socia: nec possem uiuere post te. Euentus successus. Deis audior. ideſt si dii mihi

propitii fuerint ut preces meas exaudiant. Sollicitã rupes:etiam si uictoriam ex hostibus cõsecutus fueris. timebo tñ rupes & scopulos ne nauis nuncia uictoriæ tuæ in scopulos illisa frangatur: & cũ ad me uenerit sine periculo nõ ero:nã Cæsar ẽt fugiens Lesbon poterit cõuertere cursum:& ui aliq̃ iferre Corneliæ. Fata .i.fortunã tuam. Ferant puppim:scilicet ne frãgatur scopulis. Non solent audita metus:etiã si nũcius uenerit:oĩa tibi feliciter successisse:nõ tñ sine metu ero:ne Cæsar fugiens aliqd incõmodi nobis inferat: sciet enim uxorem Põpeii hic positam. Vacuis:desertis locis. Vel:p etiã. Notescent littora clari:dicere posses: nescietcæsar ubi scis:sed hoc fieri non potest:uidelicet ut locus ille obscurus sit:ubi relegata fuerit uxor Põpeii. Clari nominis:Corneliæ. Ibi:in insula Lesbo:ubi est mythilene inter Methymnam & maliam iacẽs ciuitas maxima:quæ a Malia distat stadiis septuaginta(ut inquit Strabo). Hoc precor extremũ:adhuc rescellit qd dixit põpeius:uidelicet ut sit locus tutus quo me cõferre possim:siqd aduersi cõtigerit: illa ecõuerso dicit si uictus fuerit:quocũq; potius nauiget:q̃ ad insulam Lesbon:qa ubi Cornelia erit:eo coniiciet Cæsar Põpeium se contulisse amore cõiugis. Deflecte.q.c.s.q̃ ad insulã Lesbon. Victa arma:q̃ uictus fueris a Cæsare. Tutius fuga:ut salutẽ tuam nisi in fuga constituas. Cõmiseris undis.i.ut nauiges ad aliquẽ locũ tutiorem. Infaustam:infelicem.i.uictam. Sic fata re.hæc ubi dixit cornelia statim surrexit e strato:ubi cũ Põpeio quiescebat & noluit animi supplicium curamq; differre: quando semel erat diuũgẽda a Pompeio: statim hoc facere properauit & auertit se ab illius conspectu:post hac uero pompeium non uidit:donec uictus a Cæsare. Tormenta:absentiæ uim. Nulla mora:quia statim ab eius conspectu aufugit. Non mœsti pectora:non sustinuit amplexum Pompei nec brachia collo circundedit:ut consueuerat.

Præcipitãtq; suos luctus:neuterq; recedẽs
Sustínuit dixisse uale, uitamq; per omnem
Nulla fuit tã molesta dies:nã cætera dãna
Durata iam mente malis firmaq; tulerunt,
Labitur infœlix manibusq; excepta suorũ
Fertur ad æquoreas ac se prosternit arenas
Littoraq; ipsa tenet tãdẽq; illata carinæ est,
Non sic infelix patriam portusq; reliquit
Hesperios sæui pmerẽt cum cæsaris arma
Fida comes magni uadit duce sola relicto
Põpeiũq; fugit, quæ uox sibi ꝓxima uenit
In somnos:uiduo tũ primũ frigida lecto.
Atq; insueta quies uni:nudumq; marito
Non hærente latus:somno q̃ sæpe grauata
Deceptis manib9 uacuũ cõplexa cubile est
Atq; oblita fugæ quæsiuit nocte maritum.
Nam quis flãma tacitas urgente medullas
Non iuuat in toto corpus iactare cubili.
Seruatur pars illa tori:caruisse timebat
Põpeio:sed non superi tam læta parabant,
Instabat miseræ magnũ quæ rdderet hora,

¶SVLPI. Præcipitant:ipellunt:nã festinant in dolores. Sustinuit dixisse uale:potuit more discedentium salutare. Cætera damna.ut fugam ex urbe & Italia. Durata malis:firmata & assuera aduersitatibus. Labitur:cadit exãimata. Suorum domesticorũ. Ad æquoreas arenas:ad littus. Prosternit:abiicit se in terram.

Tenet:occupat membris Illata:importata immissa.

Non sic:non tanto cum dolore & gemitu. Præmerent:urgerent:persequerentur. Fida comes: Cornelia quæ nunquam deseruit magnum. Vadit sola: non quod sola esset sed sine uiro. Virgilius Sola domo mœret uacua. Quæ nox sibi proxima uenit ĩ somnos: hoc ẽ nox seq̃ns qua dormitura erat. Frigida lecto:supplefuit. Atq; insueta quies uni:tum primum iacuit sola.

Nudum:quasi nudum non enim calebat. Quam sæpe:admiratiue certe sæpissime. Deceptis:nam putabat se complecti pompeium. Nam quanuis:licet amore uexaretur tamen non iactabat corpus per totum torum ut amantes præ molestia consueuere. sed partem tanquam si uir adesset seruabat intactam. Non iuuat in toto. Ouidius Esse quid hoc dicam quod tam mihi dura uidetur Strata nec in lecto pallia nostra sedent. Et uacans somno noctem quam lõga peregi Lassaque uersati corporis ossa dolent. Caruisse:penitus amisisse eius consuetudinem. Tam læta ut esset pompeio caritura: Hora:breue tempus. Instabat:uicina erat

Quæ redderet magnum:qua esset uisura magnum uictum & pereuntem.

¶OMNIBO Præcipitantq; suos luctus festinant ꝓparationem:quæ utriusque luctus causa erat. Neuterq; recedens:& cum sapararetur Vir ab uxore: nec illud dixit quod extremum dici solet uale. Vitamq; per omnem:per omne uitæ tempus quo pompeius & cornelia disiuncti sunt uullum:diem tã molestum uiderunt. Nam cætera damna:quia post cladem acceptam iam animus idurnerat ut fortius fortunã aduersam pateretur. Durata mẽte:idest forti animo. Labitur in felix:quia exanimata est propemodũ absentia uiri. Manibus excepta:itra manus suorum susceptа. Fertur ad æquor.ut naue ipposita uehatur ad insulam Lesbon. Littora:ubi parata nauis erat. Illata: imposita.

Non sic infelix:dixit maiore dolore discessisse ab Epiro Corneliam:quam discesserat ab urbe Ro.quia cũ discceret a patria comita est pompeium:nunc uero discedens ab Epiro sola uirum suum relinquere cogebatur. Hesperios:italos. Fida:quæ nunq̃ uirũ in ulla fortuna deseruit. Insomnis: sine somno:quia tota nocte uigilauit. Insueta qes uni:qa nõ sola dormire consueuerat. Vacuũ.s.uiro suo: Deceptis m.qa oblita erat uiri sui absentiã quẽ cũ ãplecti crederet lectũ uacuũ ãplectabat. Fugeqa sõno oblita erat a uiro se disiũctã eẽ: Nã q̃uis flãma:q̃uis iqt arderet amoꝛ põpei cornelia:tñ locũ ĩ quo iacer cõsueuerat põ. relinq̃bat uacuũ:iõ quasi oblita mariti sui absentiam:locus ille ab illa uacuus relinquebatur. In toto cubili:ut totum letum lustraret. Pars illa:in qua solebat iacere uir. Caruisse: timebat pompeio:nemo timet qd euenit:sed

euentuq; est.i.abstinebat se ab eo loco tãq; icerta an Põpeius adesset. Non tã læta:quia hoc satius fuisset q̃ Cæsare uici:sed uinci a cæsare fecit ut põpeio cornelia non careret:qa statī ut uictus ẽ se cõtulit ad cornelia

Asparagus

Io.Sulpitii in Sextum Lucani interpretatio.

POstq̃ castra duces:cum Antonius nymphei appulisset receptusq; esset lysi post Otacilii fugam Cæsar ut cum eo se coniungeret.Põpeius ut uenienti se opponeret properabat. Cumq; his castra non multum distantia posuisset & antonius unum diem in castris se retinuisset Cæsar ad eũ peruenit pompeius ne duobus circunclauderetur exercitibus ad Asparagum se contulit castraq; posuit.cæsar uero missa una legione cum ducentis equitibus in thessaliam & ætoliam unde legati uenerant pollicẽtes omnes ciuitates eius imperata facturas in macedoniã iter arripuit:expugnatoq; in itinere oppido patinorum tertio die ad pompeium peruenit:iuxtaq; eum posuit castra & postridie eductis omnib⁹ copiis acie instructa potestatem decertandi pompeio fecit. Sed cum suos ille contineret postero die cæsar magno circuitu difficili angustoq; itinere. Dyrrachium profectus est: Sperans pompeium aut Dyrrachium compelli aut ab eo intercludi posse ut accidit.pompeius eodem accellerans cũ præuentu cæsaris esset Dyrrachio intercluſus ædito loco qui appellatur petra castra communit:eo partem lõgarum nauium conuenire frumentum commeatumq; undiq; comportari imperat seq; suis continet locis. Cæsar uero munitionibus ipsum circundedit ne inde posset exire.Cumq; ille peste hic fame afficeretur consertum est prælium quo pompeiani erumpentes fuere uictores. Propinqui pugnæ mente: breui pugnaturi uoluntate & consilio. Iugis:montibus macedoniæ ad asparagum. Admota:uicina. Par suum. dominos rerum sunt ipsi qui dominantur in cœlo uel par suum dixit quia si erant in uoluptatem spectantium deorum inter se digladiaturi ut patria in arena. Capere mœnia: expugnare ciuitates epyri. Martemq; secundum:negligit ullam nisi de Pompeio habere uictoriam. Funestã mundo uotis petit omnibus horam: lethiferum humano generi tempus tota mente desiderat. In casum: in euentum pugnæ incertum. Alea: periculum & casus incertus.Est enim Alea omnis ludis in fortunæ uarietate consistens traducituq; ad euentus incertos.Hora Periculosæ plenum opus aleæ tractas .Plinius extra omem ingenii aleam positus. Alterutrum:alterum de duobus aut suum aut pompei. Ter explicuit turmas ter ad prælium ineundum acies ordinauit. Signa:uexilla aquillas. Testatus:promptum se ostendens ad euertendum romanum imperium. Exciri ad tumultus:ad prouocatiões excitari quoniam intra castra suos continebat. Clauso uallo:castris:

Alorim fl

POstquam castra duces pugnæ iam mente propinqui. Hic liber continet quomodo positis prope castris ad Alorem fluuium a Cæsare:teste Appiano:& a Pompeio ad Dyrrhachium properabat Pompeius expeditionem :sensimque potestatem decertandi Cæsari fecit : eductis in aciem copiis:quod cum recusaret Cæsara Brundusio uenturos milites expectans:deinde iter Dyrrhachium tendit quomodo etiam secutus est Cæsarem Pompeius & cum illum preuenire non posset:ut cupiebat castra ad locum posuit qui appellatur petra .eo etiam Cæsar se contulit:iam Cæsari tunc exercitus omnis in unum aderat. Aderat uicissim & pompeio & ad inuicem in colle quodam magnis presidiis castra habuerunt.Et cum pompeius se suis locis teneret.statuit eum Cæsar munitionibus intercludere. sed cum maiore inopia laboraret Cæsar quí obsidebat:quam pompeius qui obsidebatur :non potuit tamen pompeius.hanc in dignitatem ferre:statuitq; erumpere in cæsarem cum exercitu simulque commissa pugna cũ scæua supra hominem egregie pugnasset tandem eo confecto uulneribus in fugã Cæsariani conuersi sunt: & eos usq; ad castra põpeiani psecuti sunt unde eo die si uoluisset põpeius de Cæsaï & exrcitu suo actũ erat Appiãus uero refert cæsarẽ dixisse:bellum ea die finem habiturũ fuisse si hostes ducẽ q uictoria uti sciuisset

Io Sulpitii argumẽtũ in sextũ Lucani

DYrrachium ī sexto dum magnus ab hoste tuetur
d Tallatur muro ī campis, & peste laborat.
Esurit & Cæsar, pugnaque erumpit aperta.
Pompeius scæuæ uires & nobile fatum
Thessaliæq; sit⁹, mox q̃ tulit illa canuntur
Hïc magicã ericto stygias ut cõsulat ũbras
Sextus adiiciet illa deos, cogitq; cadauer
Tristia fata loq, moriq; qd carmine rursus.

Marci Annei Lucani Pharsaliæ Liber Sextus.

POstq̃ castra duces pugnæ iã
mente propinqui
Imposuere iugis, admotaq;
cominus arma
Parq; suũ uidere dei, capere omnia cæsar
Mœnia graiorũ spernit, martemq; secũdũ
Iam nisi de genero fatis debere recusat,
Funestã mũdo uotis petit omnibus horã,
In casum quæ cuncta ferat, placet alea fati
Alterutrũ mersura caput, ter collibus oẽs
Explicuit turmas, & signa minãtia pugnã,
Testatus nunq̃ latiæ se deesse ruinæ.
Vt uidet ad nullos excirí posse tumultus
In pugnam generũ, sed clauso fidere uallo,

habuisset. Iugis:Dyrrhachinis. Admotaq; cominus arma: ideſt conſtitutis prope caſtris conſtitere utriq;
Parq; ſuũ uidere dei:ideſt poſtquã dii uiderunt Cæ.& Põ.pares ſibi:quia dii dominant in cælo Cæ.& Põ.
in terra. Mœnia graiorũ:qui ſi uoluiſſet facile erat:ſed ad id animũ intendebat:in quo ſumma rerũ ſteterat
uidelicet ut Põ.uinceret. Martẽq; ſecundũ:quanquã fata ei propitia eſſent: tamẽ nihil cedere ſibi exiſtima
bat:niſi Põ.uinceret. Et niſi de genero:licet cætera ſecunda eſſent: tamẽ nõ exiſtimabat ſe fatis obligatũ.
Funeſta mundo:hanc horã qua bella ciuilia committenda eſſent uniuerſo orbi funeſtã: tota mente pete
bat. In cauſſũ:in dubiũ. Alea fati:fortuna belli incerta:qualis eſt ludus aleæ. Horatius: periculoſæ plenũ
opus aleæ. Placet:quia ad extremũ uenire properabat. In collibus omnis: aſparagus eſt agri dyrrhachini Aſparagus
locus in quo caſtra Põ.poſuerat:eodẽ Cæ.cũ omnibuſ copiis expugnato opido pratiorum profectuſ:haud
procul inde caſtra poſuit. & cũ exercitũ e caſtris duxiſſet:ſtructa acie Põ. decerne ndi facultatẽ fecit:at ubi
Põ. ſe ſuis locis detineri animaduertit: cũ exercitu proficiſci inſtituit ad ipſũ oppidũ Dyrrhachiũ: ſperans
Põ.haud procul e caſtris exiturũ eſſe: aut illũ intercludere poſſe q Dyrrhachii omnẽ commeatũ belliq; ap
paratũ Põ.repoſuerat:nec Cæ.fefellit opinio:nã ubi e caſtris ſenſit Põ.illũ exiſſe: ipſe breui itinere per mare
nauigauit:ut ei ocurreret.nã Cæ.difficiliori & arduõ magis itinere ibat: ſed ubi cõſiliũ illud nõ ceſſit in aliã
auerſus eſt: nã locus qui petra dicit ignẽ emittentẽ(ut refert Strabo)haud procul a mœnibus dirrhachii cœ
pit: ibiq; Põ.caſtra poſſuit eodẽ Cæ.perfectus eſt:Põ.aliquas longarũ nauiũ eo conuenire iubet.Ex omniq;
Aſia & regionibus quas Põ. tenebat commeatũ eo comportari iuſſit:id ubi Cæ. uidit munitionibus claude
re conſtituit:ſed tamẽ parũ profuit. Explicuit turmas:ideſt extendit aciẽ & pugnandi facultatẽ Põ. fecit.
Turmæ proprie ſunt equitũ:ſed abuſiue peditũ dicunt hoc loco. Turma eſt nonaginta equitũ multitudo
quaſi terdena:q; ex tribus tribubus.Tatienſiũ.Rannũ.Lucerũ:terdeni eligebant.

Signa mouet,tectuſq; uia dumoſa per arua
Dyrrhachía p̃ceps rapiendas tẽdit ad arces
Hoc iter æquoreo: p̃uenit límite magnus
Quẽq; uocat collẽ taulantíus incola petrã
Inſedit caſtris. ephyreaq; mœnía ſeruat.
Defendens totam uel ſolis turribuſ urbem
Nõ opus hãc uetet,nec moles ſtructa tuet
Humanuſq; labor. facilís licet ardua tollat
Cedet uel bellís uel cũcta mouentibus ãnís
Sed munímen habet nullo quaſſabíle ferro
Naturam ſedemq;loci,nam clauſa,pfundo:
Vndiq;p̃cipití ſcopuliſq;uo mẽtibus æquor
Exíguo debet quod non eſt inſula colli
Terríbiles ratíbus ſuſtẽtãt mœnía cautes
Ioniũq;furens rapído quum tollítur auſtro
Tẽpla domoſq; q̃tit.ſpũaq; í culmía põtus

¶SVLPI. Signa mouet:diſcedit. Tectuſq; uia:oc
cultus per loca ſpinoſa alterũ ex altero ſequit. Præ
cepſ:celer. Dyrrhachii:hæc in cherroneſo colonia quæ Thim.
epidannos dicebat propter nauſpicatũ nomẽ quia ue Dyrrhachium
lut in damnũ ituris omẽ eſſe uidebat a Romanis eſt Epidamnos ig
Dyrrhachiũ appellata ut ait Mela. Præuenit uel præce
pit:ideſt præoccupauit breuiori enim iuxta littuſ uia ac Taulantij
celerauit. Limite:uia termino. Incola taulantius. tau
lantii in lyburnia populi auctore plinio ſunt ex quibuſ
nonnulli iuxta Dyrrhachiũ habitatũ ſe contulerunt: & Pirola
ideo eos incolas appellat poeta.Eſt enim incola qui in
alterius regione ciuitateq; habitat: Inſedit: occupauit.
Seruat:tuet a ui Cæſariſ. Ephyrea mœnia.Dyrrhachiũ
quod auctoꝛ Strabone corcyrei condiderunt:ſed quia
Ephyrei id eſt Coryntii Apollóniã uicinũ oppidũ colo
niã habere ob uicinitatẽ rẽ poeta confundit. Vel ſoliſ
turribus: etiã ſolo præſidio turriũ: & ſine exercitu. Eſt
enim natura & arce munita. Nõ opus. Dyrrhachiũ a ſi
tu laudat & nõ opere hominũ quod facile a tormentis
uetuſtateq; ſoluit ſed natura munitũ eẽ ait. Opus ædi
ficiũ. Moles ſtructa. fabricata compoſitio. Facilis ce
dere:diſſolubilis:facile enim corrumpit quod hominũ
labore conſtruitur. Cedere: ad cedendũ. Vel annis
cuncta mouentibus hoc eſt uetuſtati quæ omnia diruit.Ouidius tempus edax rerũ tuq; inuidioſa uetuſtas:
omnia conſumitis. Licet tollat ardua quanuis ipſe labor erigat altiſſima & munitiſſima. Mumimẽ:ſurma
mentũ. Quaſſabile:quod quaſſari euertiq; poſſit. Naturã ſedẽq;:appoſitio eſt & endiadis:ideſt naturalẽ ſe Endiadis
dẽ. Vndiq; clauſa profundo:circundata mari & præcipitibus rupibus. Vomentibus æquor: ideſt hauſtos
fluctus emittentibus. Debet exiguo colli:exiguus collis quo continenti iungit efficit. Terribiles ratibus:
terrentes nautas ad nauigantes:nam ex eis facile lædi poſſent. Cautes: ſaxa. Suſtentant mœnia ſuſtinent
oppidum. Ioniumq; furens: auſtro ioniũ turbante mœnia concutiuntur. Spumat: cum ſpuma attolit in
ſumma tecta. Huc auidã Cæ. conſiliũ cœpit ex loci natura. Erant enim circũ caſtra Põ. permulti æditi atq;
aſperi colles hos primũ præſidiis tenuit caſtellaq; ibi communiuit. Inde ut loci cuiuſq; natura ferebat ex ca
ſtella in caſtellũ perducta munitione circunuallare Põ.inſtituit ne rei frumentariæ anguſtia laboraret. & ut
Põ.equitatũ quo ualebat inutilẽ redderet & ut eius auctoritatẽ minueret.
¶OMNIBO. Signa:uexilla aquilas. Teſtatus.ſe nunquã deeſſe.ideſt paratũ eſſe italiã euertere ſi facul
tas daret. Vt uidet ad nullos Cæ.ubi aliquando tentauit:an Põ. uellet ſe permitere pugnæ: poſtquã id nõ
perfecerat:arduo ac difficili itinere iter Dyrrhachiũ intendit. Tumultus: quoſcũq; tumultus Cæ. moueret
eos parui faciebat Põ. Signa:caſtra. Tectuſq; uia:quia difficili & operto itinere Dyrrhachiũ petit. Dumo
ſa per arua:unũ ſequit ex altero:quia dumoſa:ideſt tecta uia incedebat. Præceps: hoc ideo fecit Cæ. ut alte
rũ ex duobus ſequeret uel e caſtris exiret põ:uel ut ipſũ Dyrrhachio intercluderet.ubi commeatum: & om
nem belli apperatum põ.collocauerat. Taulantius:taulanti pertini & pirer ſuper Epidanum ſiue Dyrrha Taulantij
chium & appolloniam ſedes habent uſq; ad ceraunios montes:ut refert Strabo Epyriaq; mœ.i. Dyrrhachii pertinij Apl
Pirej

Vel ſolis tutibus.quia ſine propugnatione & defenſione ulla locus ille per ſe munitus & expeditus erat. Nō opus: nō humana manu munitū erat:ſed naturali ſitu: nā quæ humano labore conſtruunt: liceat ar/dua ſint:tamē credunt uel bellis uel uetuſtati tēporis & quæ naturalia ſunt fere perpetuo durant. Hanc:ut bē dyrrhachii. Annis:nāq; omnia tempus edax conſumit.& omnia capit. Ardua tollat: ideſt ſi humano labore munita fuerit. Naturā ſedēq;: ideſt naturalem ſedem loci.endiadis eſt. Claula profundo: ab una parte qua collis eſt opp.continenti terræ coniungit. Nō eſt inſula:ſed urbs:aut peninſula. Terribiles ratibus:eſt condita in rupibus adeo altiſſimis.ut qui nauigant ſuſpicientes altitudinē mœniū admiratione quā attoniti fiant. Terribiles cautes: nō ſolū admiratione ſed periculi timore: quia ſi muri caderent naues frangerent. Ioniūq; furens:unde ionii maris. quæ uentis impelluntur tantū fragorē incutiunt: ut templa & omnia mœnia concutiant. Furens:uentis perturbatū. Spumatq; iculmina.i.uſq; ad culmia tectoꝝ erigit.

¶SVLPI. Huc:in hanc ſententiā. Diffuſus: ſparſus nā eos occupauit. Hoſtē ignarū:pō.improuidū. Du/cto procul:producto e colle in collē. Metit: conſide/rat. Tantū e ceſpite fragili:tantummodo terra ſolubi/li. Attollere:ad attollendū. Cautes. montiū partes. Euulſa metallis exciſa ex natiuis ueniſ de hoc uerbo di ximus li.iiii.idq; ſignificat q uulgo minera dicit. Do/mos graioꝝ: materiā domorū & urbiū epyrotarū. Ex truit:erigit munimentū. Sæuus aries: tormentū illud uæhemens. Impellere: diruere. Vlla machina: ullus apparatus & inſtrumentū. Frangunt:æquant muro ut p'mūtiões facilis ſit diſcurſus. Planūq; per ardua Cæ. ducit opus: æquū aggerē per altos montes extendit.

Huc auidā belli rapuit ſpes improba mētē
Cæſaris,ut uaſtis diffuſus collibus hoſtem
Cingeret ignarū, ducto ꝓcul aggere uallo
Metitur terras oculis, nec ceſpite tantum
Contentus fragili, ſubitos attollere muros
Ingentes cautes auulſaq; ſaxa metallis
Graioꝝq; domoſ direptaq; mœnia trāſfert
Extruitur,quod non aries impellere ſæuus
Q d'non ulla queat uiolenti machina belli
Frangunt montes,planūq; per ardua cæſar
Ducit opus,pandit foſſas turritaq; ſummis
Diſponit caſtella iugis, magno & receſſu
Amplexus fines, ſaltus nemoroſaq; teſca
Et ſiluas,uaſtaq; feras indagine claudit,
Nō deſunt cāpi, nō deſunt pabula magno
Caſtraq; cæſareo circūdat aggere mutat,
Flumina tot curſus illic exorta fatigant
Illic merſa ſuos, operūq; ut ſumma reuiſat
Defeſſus cæſar mediis intermanet agris
Nunc uetus iliacos attolat fabula muros,
Aſcribatq; deis, fragili circundata teſta
Mœnia mirent refugi babylonia parthi

Pandit foſſas: effodit ante murū. Diſponit caſtella: collocat arces muro munitas. Magnoq; receſſu:ingen ti ſpacio q erat mille ducentorūq; ſtadiorū ut ſcribit ap pianus. Saltus: ſiluoſa paſcua. Teſca: loca ut inquit Ci. aſpera & difficilia. Sunt etiā loca augurio deſigna/ta. Indagine:apto uerbo eſt uſus eſt enim indago cir/cuit ille inquiſitionis & rætiū quo feræ claudunt: Pa bula paſcua. Mutat caſtra:amplitudo ſeptorū oſtendi tur quæ tanta erant: ut intra ipſa ſine incommodo ca/ſtra mutaret. Fulmina: diuerſa peryphraſi immenſū ambitū munitionū oſtendit multa enim flumina intra ipſas oriri & longo curſu defatigata in mare ſubmergi dicit.Illic:intra munitiões. Summa operū.ultimū ag/gerē. Intermanet: ideſt noctē ducit quantū continuo itinere ſine intermiſſione tantū nequibat ſpaciū pera/grare. Nunc uetus: infabuloſā uetuſtatē utit ironia in duſtriā celeritatēq; Cæ.extollendo. Attollat, iactet & laudet. Fabula:fabuloſū eſt enim ipſos a phœbo & ne ptuno lyræ ſonitu fuiſſe conſtructos. Iliacos:troianos qui ferunt habuiſſe in ambitu quadraginta milia paſ ſuū. Babylonia mœnia ambitus babyloniꝝ cuius murus ex coctis lateribus & aſpaltho cōſtabat trecenta ſe xaginta ſtadia dicit habuiſſe:eā ſemyramis condidit. Teſta fragili:lateribus nō duris.

¶OMNIBO. Huc auidā belli: poſtquā uidit ſe loco tutiſſimo tenere Pompeiū Cæſar nec inde duci poſ ſe ad pugnā conſtituit illū munimentis claudere ut inde exire nō poſſet. Vt uaſtis collibus, quia late loca patebant: ubi Pompeius caſtra poſuerat: ergo conſtituit illū munimentis claudere: Metit: terras quantū proſpectus erat. Nec ceſpite tantū ideſt nō ſatis habuit Cæſar circuncludere Pompeiū. Aggere terræ: ſed muris lapideis cingere parat. Ceſpite:terra cū radicibus immixta. Metallis: inſtrumentis fereis:ut uecti/bus. Diruptaq; mœnia.tranſfert mœnia quæ oppugnando euerterat uſa ſunt idonea ad hæc munimenta conſtruenda. Extruit:ſcilicet munimentū q ualidū eſſet ad mœnia urbis ſtruendæ. Frangunt montes: ſi collis obſiſtere frangebat & mœnia cingebat & per montes ducebat muros. Turrita caſtella:propugnacu/la ualli. Magnoq; receſſu:& tātū terræ circūdabat:ut lucos & ſyluas ſimul cū feris clauderet. Receſſ°:dicit locus ſeorſum poſitus:quia,procul a caſtris Pōpei munimenta hæc ſtruebat. Nemoroſaq; teſqua:teſqua aſpe ra & inculta loca appellauit ut Horatius:nāq; deſerta & inhoſpita teſqua credis. Vaſta indagine: hoc dixit ad feras reſpiciens:quia indago dicit circuitus rætiū cū feræ claudunt ne qua exire poſſunt. Nō deſunt cam pi.quanuis Cæſar circundederit Pompeiū undiq; munimentis ualidis ut nō uideret exire poſſe:tamē ita la te patebat campus ubi conſtiterat: ut nec pabula equis deeſſent: commeatus longis aliquot naui ex omni aſia & regionibus.quas Pōpeius tenebat cōportari iuſſit. Mutat. ſcilicet tantū quantū cāpi patent. Flumi na huc etiā:quantū mittere equites potuerat. Illic:in alia parte tantū ſpaciū erat:ut ibi fontes eſſent fluuioꝝ & per alueos ſuos in alios fluuios diſcurrerent. Merſa: cū deſcēderent per alios fluuios. Operaq; ut ſūma Cæ.quia tā longa munimenta duxerat:caſtra in medio poſuerat.ut extrema reuiſere poſſet. Sūma princi/

piũ & finis dicunt summa alicuius rei. Opeꝝ.ideſt monumentoꝝ. Intermanet agris ideſt in mediis agris caſtra ponit. Nuncquetus:iliacos. Lucanus hic quaſi reprehendit poetas qui mœnia urbis Troiæ nimiũ extulerunt laudibus.cp uidelicet magni ambitus fuerint:cũ comparatione hoꝝ munimentoꝝ breuia admodũ fuerint. Ventus fabula:audeant inquit ueteres poetæ muros Troianos laudibus efferre:cp dicãt quadratã fuiſſe urbẽ.&.xxxx.milia paſſuũ occupaſſe. Aſcribatq deis:cp tã magnifica illa ædificia eſſent ut uiderent:nõ ope humana eſſe conſtructa.ideo apollinẽ & Neptunũ Laomedonti auxilio fuiſſe cecinerint. Fragili circundata teſta admirent etiã mœnia Babylonis:quã ſemiramis cinxit lateritiis muris:ideo fragili teſta dixit. Refugi parthi:quia fugientes ſagittas in hoſtes remittunt.

En quãtum tygris quãtũ celer ambit orõtes,
Aſſyriis quantum populis telluris eoæ
Sufficit in regno ſubitum belliq; tumultum
Raptum clauſit opus quanti periere labores
Tot potuere manus adiũgere ſexton abydo
Ingeſtoq; ſolo phryxeum elidere pontum:
Aut pelopis latis ephyren abrũpere regnis.
Et ratibus longæ flexum donare maleæ:
Aut aliquem mundi q̃uis natura negaſſet
In melius mutare locum:coit area belli,
Hic alitur ſanguis terras fluxurus in omnes:
Hic & theſſalicæ clades. libycæq; tenentur.
Aeſtuat anguſta rabies ciuilis arena:
Prima quidẽ ſurgens operũ ſtructura fefellit
Pompeiũ:ueluti mediæ qui tutus in aruis
Sicaniæ:rabidum neſcit latrare pelorum
Aut uaga quũ tethys rutupiaq; littora feruẽt

¶SVLPI. En quãtũ:ſpatiũ mũitionũ a cõparatiõe poeta cõmẽdat. Orõtes.ſyriæ fluuius elybano profluẽs. Ambit.circuit. Aſſyriis quãtũ. quãtũ ſpaciũ occupãt urbes aſſyrioꝝ ut babylõ & niꝛnos quæ quadringẽta octoginta ſtadia cõplectebaſ. Tumultu.trepidatiõe. Raptũ.raptim accelratũ. Periere:in caſũ cõſũpti ſũt. Mãus: operarii.

Adiũgere Sextõ abydo.ideſt europã aſiæ iũgere mari repleto: Sextõ: urbẽ europæ. Abydo. urbi aſiæ. Elidere:ſuffocare obruere repleꝛ. Põtũ phryxeũ. helleſpõtũ qui anguſtus eſt & aſiã ab europa diſterminat. Abrũpere ephyrẽ. iſtmũ effodere & ſeparare a poloponneſo ita ut corynthus inſula fieret: Ephyrethi. corynthũ quod ſiſyphus cõditor ſic appellauit. Regnis pelopis. peloponneſo ubi pelops late regnauit. Dõare ratibus flexũ: ideſt facere rectã nauigationẽ quod maleã promontoriũ ipſũq; tollere. quod quidẽ inter meſẽiacũ & laconicũ ſinũ.l. milibus paſſuũ protẽdiť. Quãuis nã negaſſet:licet uideret cõtra naturã fieri. Area:locus ille clauſus tãquã area in qua eſſet dimicãdũ.

Coit:cõiũgiť claudiť. Hic:intra areã ubi erãt põ. Sãguis:innũeri militis. In omnes terras:in europa aſia & aphryca. Clades theſſaliæ:ideſt perituri in theſſalia & in aphryca. Arena: metaphora:a theatro & gladiatoribus ſũpta:qui in arẽa cõmittũť & digladiãť. Rabies ciuilis: ſeuitia belli. Anguſta. nõ quidẽ quod breuis eſſet ſed reſpectu innũere multitudinis ex omnibus regiõibus mũdi poterat breuis uideri. Aeſtuat. ſæuit. Prima quidẽ põ. principio nõ aduertit ſe a Cæ. claudi. Veluti. ut qui in media britãnia oceãi ſonitũ nõ percipiũt. Peloꝝ.promõtoriũ iuxta quod latrat ſcylla. Vaga tethys. mare oceanũ. Rutupina: rutupiũ littorale britanniæ oppidũ.

¶OMNIBO. En quãtũ tigris quãtũlibet admireť. tamẽ uideãt ſubito & quodã tumultu tãtũ ſpacii clauſũ a militibus Cæ.eſſe quãtũ ſatis eſſet Regno Aſſirioꝝ:ubi reges ſedẽ ſuã poſuerũt. Raptũ: ſubitũ: feſtinatũ: Tigris flu.eſt Moſopotamiã amplectẽs. Orõtes flu.eſt ſyriæ qui Antiochiã præterlabiť:cũ primus Typhõ diceret mutato nõine ab illo qui in eo põtẽ fecit Orõtes eſt appellatus (ut inquit Strabo). Tãti periere labores:ſed tamẽ quãuis tãtũ opus fecerit Cæ. omnia incaſſũ periere. Tot potuere mãus: quãtũ utilitatis poſuerũt afferre labores Cæ.qui nũc perierũt:ſi in re utiliori cõſũpti fuiſſẽt. Seſton abydo:inter ſeſton & abydon helleſpõtus eſt qui facit ut ad hæc duo oppida ſine incõmodo nauigari nõ poſſit & eſt ſenſus potuiſſet Helleſpontũ iungere ponte ut ſine nauigio ab altero oppido ad alterũ nauigari poſſet. Abydos urbs eſt Aſiæ:& ſeſtos Europæ: ut refert Solinus. Elidere. ideſt interumpere. Phryxeũ. ideſt helleſpontũ:in quo helle ſummerſa eſt. ſed poetæ de propinquo nomina uſurpare ſolent ſic Virgi. Dardanũ pro Teucro poſuit. Ingeſto ſolo.ideſt cumulata terra ut pontus obrueret. Aut pelopis. aut potuerunt corinthũ urbẽ nobiliſſimã a peloponneſo ſeparare inter quas anguſti termini terræ ſunt: & propter longũ & ancipitẽ nauiũ ambitũ perfodere auguſtas nauigabili alueo tentauere. demetrius rex: dictator Cæ.C.princeps.Domitius Nero infauſto omniũ exitu.plinius. Ephyrẽ:nã Corintus ciuitas peloponneſi antea Ephyre dicta eſt:ut libro quarto a plinio oſtenditť: Latis regnis pelopis.ideſt a peloponneſo: ubi regnũ fuit pelopis:nã peloponneſus diciť a pelope & ꝟr606 inſula pelops auctore Strabone ex phrygia ducto ſecũ populo ab ſe peloponneſo nomẽ indidit. Longæ maleæ:quia malea eſt promontoriũ laconiæ.quod quinquaginta milia paſſuũ intra mare protendiť.adeo impellens undas ut naues perſequi uideaťad id nõ niſi longo ambitu perueniri poteſt a nauigantibus. ideo dicit potuiſſe perficere:ut ad hoc promontoriũ a nauigantibus facili ambitu & ſine nauigatione peruenirí poſſet. Coit area belli:tantũ abfuerunt ut coercerent milites.qui hoc ipſo indignabãť.magis & ad bellũ incitabãť.ut ſãguinẽ effũderẽt. Coit.includiť: Area belli:ſpaciũ in quo bellatores cõtinẽť. Terras fluxurus in oẽs: quia ex omni parte orbis terrꝛ interfuere populi huic bello ciuili: Theſſalicæ clades: eoꝝ qui cũ põ.cæſi fuerunt. Libyæ eoꝝ q deinde in Aphrica cũ Catõe perierunt. Aeſtuat.incẽdiť. Anguſta arena. in anguſto ſpacio littori

lonii uel ad ſimilitudinẽ arenæ theatri quaſi incluſi eſſent cauea. Anguſta breuĩ: quantũ ad multitudinẽ
populoꝝ qui includebant: aliter nõ conuenit cũ antedictis. Affiriis quantũ populis. Prima quidẽ. adeo
remota erant monumenta. ut nihil omnino põ. cũ exercitu ſenſerit: Surgens. creſcens. Veluti mediæ:
quenadmodũ qui in Sicilia habitant etiã ſiperturbatũ fuerit mare ſiculũ. tamẽ nõ ſentiunt maris pertur/
bationẽ. ta põ. quanuis circundareť munimentis a Cæ. tamẽ nõ ſentiebat. Rapidũ peloꝝ. ideſt ſyllã quæ
iuxta peloꝝ eſt. Virgi. Dextꝝ ſylla latus læuũ implacata charybdis. nã pelorus mons eſt qui cũ a pœnino
continuabať. poſtea uel terremotu uel aſſiduo fluctu maris interruptus eſt & cũ Siciliã ab italia diuiſit fe/
cit duo periculoſa nautis loca ſyllã a dextra atq; charybdim a ſiniſtra. Latrare: quia hæc ſylla puella fuit
& cũ deſcendiſſet in fontẽ uenenis a circe imbutũ ſtatim hiſpidæ partes conuerſe ſunt in canes. illa ipſa
us terrore perculſa ſe coniecit in undas: & locũ illũ fecit nautis periculoſũ. Neſcit. i. non audit. Aut uaga
cũ thetys. circa Britãiã mare oceanũ eſt. qđ aliq̃do fluxũ aliq̃n refluxũ facit. adeo ut in gẽti terrẽotu iſula
propemodũ terreat: præterquã qui in interiore inſula habitant. Rutupina. rutupe oppidũ eſt littorale
Britanniæ. ptolomeu. Iuuenalis rutunio ue edita fundo oſtrea.

¶SVLPI. Calydõios. calydõiæ ſiliciæ in britan
nia mẽinit pli. li. iiii. pro qua ſecũda producit. quæ
pro oppido in etholia corripiť. Vt primũ. ubi põ.
aduertit ſe cõcludi a Cæ. a mari: dyrrachioq; nolle
diſcedere ſtatuit: & cũ mũitiões Cæ. prohibere nõ
poſſet. niſi uellet prælio decertare q̃ eo tẽpore faci
endũ nõ erat q̃ plurimos colles occupauit ut capi
as Cæ. diſtineret. idq; accidit. Caſtellis. n. xxiiii. ef
fectis. xv. m. paſſuũ circuitu amplexus eſt. hoc ſpa/
co pabulabať. Aggere: mũit: õibus. Apetra tuta:
a loco illo mũito. Tumulis. colibus. Laxet: extẽ
dat diſtineat. Tẽdat. producat: Vẽdicat. mũit ſibi
ipſe põ. Septi: circũdati. Aricia. oppidũ in latio
ad quintũdecimũ ab urbe lapidẽ: illic nẽus diãæ &
uirbio ſacrũ. illic & lacus deæ: Miceneæ: quia ab
iphygẽia & Horeſte qui micenei fuerũt: dea ex Tau
rica aduecta eſt dedicata. de qua uaria ſcribũt aucto
res. Quoq; modo. Triãgulariẽ uideť formã deſi-
gnať nã a rõa ad hoſtiã qui interſũt quatuordecim
milia paſſuũ. ad ariciã. xv. ab aricia ad Oſtiã fere toti
dẽ: Prælapſus. qui prælabiť: Torqueat flectat. ſed
eat recto curſu. Claſſica nulla ſonãt: nõ dat: ſignũ
pugnæ a ducibus. Iniuſſa. temere emiſſa. Vagant
erãt. Nefas: cedes. Tẽtãte iaculũ. ſtudio. n. exercẽdi lacetos & emittẽdi iaculũ milites inſcii faciebãt cedes

Vnda calydonios fallit turbata britannos.
Vt primum uaſto ſeptas uidet aggere terras
Ipſe quoq; a tuta deducens agmina petra
Diuerſis ſpargit tumulis: ut cæſaris arma
Laxet: & effuſo claudentem milite tendat.
Ac tantum ſepti uallo ſibi uendicat agri
Parua miceneæ quantum ſacrata diánæ
Diſtat ab excælſa nemoralis aricia roma,
Quoq; modo romæ plapſus mœnia tybris
In mare deſcendit: ſi nuſquã torqueat amnẽ.
Claſſica nulla ſonant: iniuſſaq; tela uagantur
Et ſit ſæpe nefas iaculum tentante lacerto.
Maior cura duces miſcendis abſtrait armis.
Põpeiũ exhauſtæ præbẽda ad gramina terræ
Quæ currẽs obtriuit eq̃s: gradib9q; citatis
Vngula frondentẽ decuſſit cornea campũ:

Maior cura. põ. n. peſte & pabuloꝝ pẽuria laborabat Cæ. rei frumẽtariæ iopia uexabať. Terræ exhauſte:
cura terræ priuatæ herbis & pabuloꝝ pẽuria. Vngula co. de. cã. frõ. greſſus equoꝝ euertit herbas uirẽtes.
¶OMNIBO. Vnda calydõios. mari turbatũ illi quidẽ ſẽtiũt. at uero q in calydõe interiori oppido bri
tãniæ ſũt nihil omnino maris illã tẽpeſtatẽ ſẽtiũt. Tethys. i. oceãus. Caledõios. caledõ. & calidõ. is. diffe
rũt. nã caydõ eſt ciuitas Etolorũ. quæ quõdã græce tutamẽ erat. ut Stra. refert: habetq; ſecũdã breuẽ. Vir.
Quod ſcelus aut lapithis tatũ aut chalydõe merẽte aut uero caledõ. ut refert pli. li. iiii. Eſt ſylua britãniæ ite
rioris ſecũda producta. Martialis. Nuda caledõia ſic pectora præbuit urſo. Vt primũ uaſto. ſimul ac ſẽſit
põ. ſe a Cæ. circũcluſũ tãetſi nihil detrimẽti ſẽtiret tamẽ pati nõ potuit. quin diſſiparet exercitũ Cæ. ipſe
etiã milites ſuos diuerſis in locis cõſiſtere iuſſit. nã ea ſolicitudine motus Cæ. explicuit ſuos. Agmina. ſ.
ſua: ut diuerſis locis iuga capiẽs ſolicitũ redderet Cæ. Petra. ut inquit Stra. locus eſt iuxta dirrachiũ ignẽ
uomẽs. cui fõtes ſubſũt qui aquas tepidas bitumẽq; ſcatẽt. Laxet. diſtrahat cũ Cæ. diuerſos locos captos
a militibus teneret põ. & ipſe ad ſingulos mittebat exercitũ. Tẽdat: extẽdat. Claudẽtẽ. ſ. Cæ. Effuſo
milite: ut ſparſo exercitu ſuo exercitũ quoq; Cæ. ſpargeret: Ac tãtũ ſepti. dicit tãtũ agri circũdati habuiſ/
ſe põ. quãtũ diſtat aricia ſylua ab urbe rõa aut tyberis cũ recta uia ſine ullo flexu a mari tyrrhẽo diſtat. Dia
næ miceneæ: hoc autẽ dixit propter iphigẽiã quæ diãæ cultrix fuit: adeo ut cũ pater eius illã immolatrus eſ
ſet: ſubiecta cerua ipſã abſtraxit & eã tẽplo ſuo præfecit. nã mycenæ ciuitas græca fuit ubi regnauit Agame
nõ. ariciæ autẽ (ut refert Solinus) Oreſtes oraculo mõtius ſimulachrũ ſcythicæ diãæ. quod de taurica ex
tulerat prius q̃ argos peteret cõſecrauit. iõ ſacrata dixit. cõſtituta fuit aricia ciuitas ab archiloco ſiculo: tm
de & nomẽ tractũ diſtat a rõa Stadi. c. &. lx. ut inquit Stra. & nẽoralis diciť quia tẽplũ diãæ ſylua circũdat
cui lacuſ inſtar pelagi ſlu. adiacet. auctore Stra. Quoq; modo. aliã deſcriptionẽ facit uidelicet tãtã tẽuiſſe
põ. caſtris ſuis quãtũ diſtat urbs rõa ab hoſtia: uidelicet octo milia: nã tybris ab urbe deſcẽdit in mare tyr
rhenũ ea pte q̃ eſt hoſtia: hoſtia ãt urbs ab anco martio cõdita appellaťab hoſtio. hoſtiũ dĩ exitus quo flu.
in mare deſcẽdit: qa ea parte tyberis igrediť mare. Prælapſus mœ. i. lapſus p mœnia. Si nuſq̃ torq̃at amnẽ
nã ſi uolueris metiri ſpaciũ q̃ tyberis deferťi mare tyrrhenũ lõgius ẽ nã curuatis ripis & flexiş tãdẽ puenit

Belliger attonſis ſonipes defeſſus in aruis
Aduectos cũ plena ferant præſepia culmos
Ore nouas poſcẽs moribũdus labit herbas:
Et tremulo medios abrũpit poplite giros.
Corpora tum ſoluit tabes: & diggerit artus.
Traxit iners cœlum fluidæ cõtagia peſtis
Obſcurã in nubem. tali ſpiramine neſus
Emittit ſtygiũ nebuloſis aera ſaxis
Antraq; lethiferi rabiem typhonis anhelãt:
Inde labãt populi: cœloq; paratior unda
Omne pati uirus durauit uiſcera cœno
Iam riget atra cutis: diſtentaq; lumina rũpit.
Igneaq; in uultus & ſacro feruida morbo
Peſtis abit: feſſumq; caput ſe ferre recuſat.
Iam magis atq; magis præceps agit oſa fatũ
Nec medii dirimũt morbi uitãq; necemq;.
Sed langor cũ morte uenit: turbaq; cadentũ
Aucta lues: dũ miſta iacẽt incondita uiuis
Corpora: nã miſeros ultra tentoria ciuis
Spargeri fun⁹ erat: tamẽ hos mĩuere labores
A tergo pelagus: pulſuſq; aquilonibus aer
Littoraq; & plenæ peregrina meſſe carinæ

¶ SVLPI. Attõſis: depaſtis ſine herba. Ad uectos cũ pl. hoc eſt cũ clauſi ĩtra præſepia paleis abũ darẽt. Ferãt ſuſtineãt: Labit moribũdus. cadit mo riẽs deſiderio grãinis. Et trẽulo mẽdios: & curre re nequit ſed in medio curſu & flexu cadit ex ine dia & debilitate. Trẽulo polite: tremẽtibus cruri bus. Corpora: initiũ peſtis ex corporibus corrup tus oſtẽdit: Tabes: corruptio. Soluit corpora pu trefecit cadauera. Diggerit: diſſipat: Cœlũ iners: aer quietus. Traxit cõtagia: infectũ eſt & in nigrã nubẽ dẽfatũ. Peſtis fluidæ: peſtẽ appellat cadaue ris ſaniẽ quæ fluebat. Neſus cadauer: neſi cæſi ab hercule in calydõia ad euenũ fluuiũ ubi centauro rũ ſepulchrũ eſt: ex quo tetertimus odor egrediẽ. placet etiã legaſ neſis: quæ inſula eſt inſinu puteo lão tetrũ odorẽ emittẽs. Eius mẽinit. Seneca in epiſtolis. Spirãine. exalatiõe. Stygiũ. mortiferũ.

Antraq; & ipſe ſpelũcæ ſub quibus eſt typhœus: qui inarime inſulæ ſubiacet: a qua Neſis ipſa non multũ diſtat. Lethiferi: peſtiferi: Anhelãt rabiẽ: emittũt ſulphureũ odorẽ. Inde: ex aere nubilo & fetore. Vnda paratior cœlo: nã facilius aqua q̃ aer inficit. Virus. uenenũ & peſtilẽtiã. Durauit cœ no: ſtrinxint adeo uẽtres ut nõ poſſẽt egerere. lã riget. obſcurabaſ cutis uẽtris duritie. Diſtẽtaſ lũi na. cõrũpit oculos tũidos ulcerat. Abit in nultus: inflãmabaſ enim rubore & ulcerabaſ hõinũ ora.

Seneca in ædipo. piger ignauos alligat artus lan gor & egro rubor in uultu: maculæq; caput ſparſe re leues tum uapor ipſã corporis arcẽ flamẽs urit: multoq; gẽas ſãguine tingit. oculiq; rigẽt: & facer ignis paſcit artus: Sacro: execrabili & diro. Quãquã eſt etiã morbus quidã qui dicit ignis ſacer de quo lege apud Cælſũ li. v. Recuſat ferre. præ dolore & grauedine ſuſtinere nõ poteſt. Præceps fatũ: ſubita mors. Nec morbi dirimũt. iã nõ ægrotabãt: ſed lãgore ſubito moriebaſ. Lues: peſtis. Aucta. quo enim plures peribãt eo tetrior erat odor & cœlũ magnũ lethiferũ. Incõdita. inſepulta: Nã miſeros: quoniã tã tũmodo extra tẽtoria efferebãt & nõ ſepeliebãt nec exequiis proſequebaſ. Spargere. proicere & ſparſos dimittere. Funus. exquiarũ põpa. Tamẽ hos. ſalutaris inquit fuit uẽtus: qui a libera aggeribus regiõe ae rẽ infectũ pellebat. & rerũ copia quæ per mare aduehebaſ.

¶ OMNIBO. Belliger ſõipes: bellator equus. Ferãt: offerãt. Culmos aduectos: erãt inquit paleæ ad ſatietatẽ ſed eas ſpernebãt equi. Labit moribũdus. itercurrẽdũ deficiebat. Et trẽulo. m. dũ eques ſõipe dẽ in gyrũ uolueret ille. plapſus in medio curſu deficiebat. Gyros. reuolutiões. Corpora uiroꝝ & cæte ra iumẽta corrũpebãt: & aerẽ inficiebãt. Iners cœlũ: craſſus aer putrefactis iumẽtorũ corporibus: nã aer craſſus obſcuritatẽ inducit ad ſimilitudinẽ nubis. Tali refert: Stra. li. viiii. ſubter calydonẽ eſſe collẽ. Ta phoſſũ in quo Neſi & alioꝝ cẽtauroꝝ tumultus locatus cernit: equoꝝ tabo deterrimus odor ſub mõtis ra dice. pfũdit: & hũor groſſioribus gutã manat: q̃ qdẽ ob cauſã gẽtẽ illã Ozolas. i. mali odoris uocãt: hoc a Lucão tãgit. Stygiũ aera. i. peſtiferũ. Tali: q̃lis erit aer in caſtris Põ. infectis putrefatiõe corpoꝝ q̃ reſol uebaſ. Typhõis: gigas fuit unus ex his q̃ bellũ cõtra louẽ intulerũt. poſtea hũc ſub inarime mõte occiſũ luppiter cõdidit & quotieſcũq; mouet feſſũ latus: ſẽp emittit aerẽ peſtilẽtẽ. Antra. ſ. mõtis ĩarimes. Inde ex hac peſtis corruptiõe. Labãt. cadũt. Vnda: primo qdẽ corrupta eſt unda talẽ ordinẽ tẽuit Vir. cũ pe ſtilẽtiã deſcriberet. q̃ atticã terrã infecit. Cœlo. ſ. turpido & corrupto. Riget: dureſcit: cutis p̃mũ ſignũ erat morbi cõtracti. ſ. q̃ tactũ cutis reſiſteret. Atra: qa nigra efficiebaſ cutis. Igneaq; in uultus: qa intẽtis oculis faciẽ toruã oſtẽdebãt & ſtatim pallida efficiebaſ. Sacro morbo: execrabili ſicut Vir. ſacrũ igné ap pellat: qa depaſcit & oſa cõſũit. Feruida: nã calebãt oculi & facies ut ignẽ quodãmõ emittẽ uideret. Fel ſũq; caput: q̃ ultro citroq; iactabaſ. lã magis creſcẽte peſtilẽtia ſine ulla itermiſſiõe cadebãt. Præceps fa

tũ.i.mors uelox. Nec me.d.nec morb⁹ diu cõsũpsit corpora sed simul ac morb⁹ puenerat statĩ moriebãt.
Medii morbi qa iter uitam & mortẽ solet itercludere morb⁹qa aliq̃diu & sẽsim corpora iterimit. Turbaq; cadẽtũ: ipsa etiam corpora auxere pestilẽtiam.nam sepeliri ñ poterant p̃ multitudie. Incõdita:in sepulta. Nec miserosi:nec licebat fũera facere:sed extra tẽtoria tantũ eiiciebant corpora:& ĩsepulta rẽanebãt
Funus erat: uidelicet e tẽtoriis eiecisse cadauera. Tamẽ hos: hanc pestilẽtiam uẽtus supuẽiẽs nõ mihil abstulit:ita ut purioꝛẽ aerẽ relinq̃ret:cũ p̃serti oĩ genere cõmeatuũ abũdarẽt: nam aduectitia frumẽta undiq; uehebant. Messe.i.frumẽto plenæ cariæ:qa abũdabant cõmeatibus:nam fães solet iducẽ pestilẽtiã.

¶ SVLPI. At liber Cæ.qui numero militũ erat inferior copias põ.maximas cõtinebat.Sed frumẽti inopia laborabat. Idq; singulari patiẽtia milites ferebãt.Pecus ob lac in honore habebãt: & radicibus herbæ quæ Cara appellaꝫ lacte ad misto famẽ leuabãt.ex hac páes effectos cũm colloquiis põ.famẽ nostris obiectarẽt uulgo in eos iacebãt ut spẽ eoꝛ minuerẽt. Nõ pigro:nõ pestifero. Inertibus uiciosis. Arcta.stricta. Surgẽtibus culmis. crescẽtibus calãis siue turgẽtibus inflãtibus se. In cibos pecudũ:uescebãꝫ enim herbis & frõdibus. Dũos spinaꝛ fructus & mora. Folis:frõdibus arboꝛ ex quibus páes faciebãt. Lethũq; minãtes:periculosas uenẽatas. Dubias. ut sõt helleboꝛ Scãoniũ uitis alba & nigra Mãdragola. Vellere. capere effodere. Mollire flãma: de coquere ut coria. Abrasas:læsas & ulceratas asperitate esculẽtorũ. Diripiens plurima:rapiẽs & cõedẽs. Ante hac:ante hoc tẽpus: Satuꝛ:abũdãtẽ cibis. Vt primũ: statim ut cõstituit põ.erũpere media luce aciebus structis castella Cæ.& aggressus ut per medios hostes euaderet.poeta unius dũtaxat prælii mẽinit cũ Cæ. scribat uno die sex prælia facta: tria ad dyrrhachyũ & totidẽ admũitiões. Cecidere in iis ex põ. ad duo milia aduocati & mãipulares cẽturiõsq; cõplures: & sex signa militaria amissa sũt Cæ.amplius q̃uiginti omnibus sũt prælis desiderati.Sed omnes qui in castello milites erãt uulnerati sũt.Ex una cohorte quatuor cẽturiões oculos amiserũt:mília sagittaꝛ circiter triginta in castellũ cõiecta sũt. Claustris mũitiõibus Cæ. Permittere:cõcedere sibi ad euagãdũ. Dedignaꝫ iter raptũ. spernit clãdestinã fugã & sine prælio. Furto:secreta fuga. Vallo impulso. aggere percusso. Oportũa: apta expugnatiõi.

At liber terræ spatiosis collibus hostis
Aere non pigro nec inertibus angitur undis
Sed patitur sæuam ueluti circũdatus arcta
Obsidione famem: nõdum surgentibus altã
In segetem culmis:cernit miserabile uulgus
In pecudũ cecidisse cibos: & carpere dumos
Et foliis spoliare nemus lethumq; mínantes
Vellere ab ignotis dubias radicibus herbas:
Quæ mollire q̃unt flãma quæ frãgeꝛ morsu
Quæq; per abrasas utero demittere fauces:
Plurimaq; hũanis ante hoc incognita mensis
Diripiens miles:saturũ tamẽ obsidet hostẽ
Vt primum líbuit ruptis euadere claustris
Pompeio:cunctasq; sibí permittere terras:
Non obscura petit latebrosæ tempora noctis
Et raptum furto soceri cessantibus armis
Dedignatur iter.latis exire ruinis
Quærit: & impulso turres cõfringere uallo
Perq; omnis gladios & q̃uia cede parãda ẽ
Oportuna tamen uallí pars uisa propinqui
Qua numici castella uocãt: & cõfraga dẽsis
Arboribus dumeta tegũt: huc puluer nullo
Proditus agmẽ agit subitusq; in mœnia uẽit.

Castella mũici:siue a cõditore sic appellata sũt.siue a fluuio eiusdẽ nõinis cuius est ille in latio. in quo producit pẽultima. Dũeta cõfraga spineta aspera dẽsa & se se frangẽtia. Agit agmẽ.ducit exercitũ Cæ. nõ aduertentibus. Proditus: indicatus.

¶ OMNIBO. At liber terræ: hoc erat q; a conferenda manu deterrebat põ. nunc dicit q; deterrebat Cæ.existimabaꝫ li.ipse:q nullis munitionibus inclusus erat sed nihilominus famẽ tollerauit ingentẽ & inopiã.ac si obsessus esset. Liber:nõ intercluſus. Angit.i.cruciaꝫ. Sur.cul. in sege. nõdũ flaueſcentibus agris nec matureſcentib⁹. Inpecudũ ce.cibos.i.ipsos iã pabulo pecudũ uti cæpisse. Carpere dumos:mo repecudũ. Spoliare nemus.i.arbores sylueſtres si forte naſcerentꝫ fructus sicuti pruna:corna:& unedones
Lœtũq; minantes:& nõ nunq̃ carpebant radices herbaꝛ q̃s nesciebant uenenatas esse. Herbas dubias: q̃a nesciebat essent salubres an ne: sed in cõmentariis legit herbã q̃da frequenter inueniebant.cui⁹ nomẽ est chara & hanc herbã lacte pmixtã in modũ panis cõficiebant: & huiu⁹ herbæ magna copia fuit. Refert & plutarchus q; cũ Cæ.maxima opprimereꝫ inopia:& milites radicẽ q̃dã a uellerent:& cõmixta lacte uescerentꝫ.interdũ factos ex ea panes intra hostiũ statiões p̃tercurrẽtes inuiciebant.addebantq; se quoad huiusmodi terra radices,pduceret obsidionẽ põ.nõ relicturos:eos autẽ & panes & sermones in uulgus pferri põ uetuit ne suoꝛ animi pfringereꝫ:q hostiũ immanitatẽ ptinacẽq; tollerantiã sicuti feraꝛ exhorresceret. Quæ mollire queũt:cernit etiã alios milites alia euellere q̃cũq; molliri poterant aq̃:uel elixari q̃uis aspa essẽt tamẽ p guꝫ mitterẽt dũmõ se sustẽtare possẽt. Mollire flãma.i.elixaꝫ. Fragere morsu.i. q̃ dẽtib⁹ possint mandere. Per abrasas fauces asperitate radicũ & herbaꝛ. Plurimaq; hũanis:& ita milites nouo geneꝛ ciboꝛ utẽtes põ. omnibus rebus abũdantes obsidebant. Vt primũ libuit:nũc dicit postq̃ põ.decreuit erũpere munimentũ:nõ cogitasse illũ tpe noctis clam exire: sed p eam munitionũ ptẽ q̃ freq̃ntius custodireꝫ. Et:p sed. Permittere terras.i.arbitrio suo oẽs terras habere.ut quacũq; uellet exercitũ duceret.

Nō ob.i.nō occulte:nec p insidias bellū gerere parat. Furto: p furtim. Cessātibus armis: sine pugna Cæ.resistētis. Latis ruinis:qs ipse p mūicionū euersionē faceret. Oportūa tamē quis nō occulte exire uel let tamē eā ptē elegit:q̄ pxima castris erat.q̄ appellabat castella minuci:& ibi scæua erat tir unus fortissi mus omniū. Quā minuci castella uocāt.castellū.minuci uocabat. a Minucio q custodiæ huius ppugna culi p̄fectus fuerat a Cæ.id q̄ ex Appiāo cognoscit.Vallūq (inqt) insup tutati sūt minucio q custodiæ p̄ fuerat q̄ plura tollerāte:fuerūt qppe clypeio eius uiginti supra cētū inhæsisse sagittas: corpus sex uulneri bus trāsfixū potuisse:hoc solū placet. Quidā a nūicio flūine latii in quo æneas piit deducere cōtēderūt. sed nō uideo qūo possit sic intelligi. Dūeta:q̄ nascūt locis cōfragis & abruptis. Huc puluer nullo:& hæc castella uēit pō.q̄ prius opugnare cœpit q̄ puluis aspici posset ab hoste. Admœnia .s. mūitiōis Cæ.

Tot simul e campis latiæ fulsere uolucres
Tot cecinere tubæ ne quid uictoria ferro
Deberet:pauor attonitus confecerat hostes.
Quod solum ualuit uirtus: iacuere perēpti
Debuerāt quo stare loco: qui uulnera ferrēt
Iam deerant & nȳbus agens tot tela peribat.
Tum piceos uoluūt īmissæ lampadis ignes.
Tum quassæ nutant turres lapsusq̄ minantur
Roborīs īpacti crebros gemit agger ad ict⁹.
Iam pompeianæ cælsi super ardua uallī
Exierant aquilæ:iam mundi iura patebant.
Quem nō mille simul turmis nec cæsar toto
Auferret fortuna locum:uictoribus unus
Eripuit:uetuisq̄ capi:seq̄ arma tenente
Ac nondum strato magnum uicisse negauit
Scæua uiro nomē: castrorū ī plebe merebat
Ante feras rhodani gētes:ibi sāguine multo
Promotus:latiam longo gerit ordine uitem:

¶SVLPI. Volucres: aquillæ & signa militaria. Ne quid uictoria ferro deberet:ne opus esset præ lio uictoriā cōsequi solus metus ex tubis & signis sic hostes exanimauerat ut resistere & pugnare nō auderēt. Quod solū ualuit:id solū fortiter præ stiterūt ut e custodiæ loco se nō mouerint sed ibi ceciderint: Qui ferrēt: qui paterēt quia omnes cæsi fuerāt. Nymbus: impetus & ius uelut uēti. Agēs.impellēs. Peribat:neminē feriebat. Tū pi ceos:inde facies pice sparsas iactabāt. Lāpadis: fa cis. Quassæ: percussæ & quassate ariete. Nutāt: tremūt. Aggere:murus mūitionū. Gēit: resōat. Roboris.impacti:arietis impulsi. lā pō.iā signi feri uallū cōscēderāt. Mūdi iā iura patebāt: iā li ber erat obsidiōe pō.poteratq̄ per mūdū uagari. Toto Cæ. totis copiis Cæ. Vnus: solus scæua qui hosti uictoriā eripuit & castellū sua uirtute ser uauit. Victoribus pō.quos eiecit. Strabo.ceso: Strato Scæua. de hoc cassio scæua lege Cæ. cōmētarios & ualeriū maximū li.iii.& suetoniū qui inquit scæ ua excusso oculo trāsfixus fēore & hūero &.c.xx. ictibus scuto perforato custodiā porte cōmissi ca stelli retinuit.Huius scuto ad Cæ.relato ut Cæ. ip se scribit dōauit eū ducētis milibus æris:& ab octa uiis ordinibus ad primipilū traduxit. Reliqua de eo apud plutarchū lege qui cū Appiāo nō cōuenit. Merebat in plebe:militabat inter gregarios. An gē tes rhodāi:ante bellū gallicū. Promotus ad dignitatē euectus & uulneribus suis cede quā fecit. Latiā ge rit uitē:cētu eſt Vitis enim est insigne cēturionū qua solebāt interdū percutere milites luuenalis No dosā posthæc frāgebat uertice uitē.sic etiā Marcus iurescōsultus ubi scribit de re militari. docet filius li.vi: Leuinus ab altra priuerno uitis latiæ præsignis honore. Longo ordine:multitudine militū.

¶OMNIBO. Tot simul e campis:nunc dicit subito aduentu suo pō.ita hostes teruisse:ut attoniti pe ne sui ipsorum oblīiscerentur:nam ubi aliquas innumeras fulgere uiderunt:& classica undiq̄ obstrepa re sic timebant:ut uix tela in hostes mouere possent:& statim fugere omnes cœperunt: præter unum scæ uam:qui aliorum etiam animos in bella erexit. Latiæ uolucres:aquilæ ro. Debere ferro: quia etiam sint ferro uicti sunt custodes Cæ. Pauor conferat .i. consumpserat hostes: quia territi nec tela quidem mo uebant. Quod solum.n.uirtus:in eo loco inquit ubi semel positi fuerant:ubi potius mori uolebant q̄ fu gere. Quo stare loco: ubi positi fuerant. Qui uulnera adeo inferiores erant numero pō. ut multo plura tela essent quæ mitterentur ab aliis:q̄ homines qui uulnerari possent: Peribat:frustra erat. Nimbus mul titudo telorum. Tum piceos.nec solum telis ferreisq̄ hastis utebantur pō.sed etiam facibus ut propugna cula incenderent. Piceos:pice incensos: Roboris impacti:impulsi arietis:nam robur arietem appellauit quo muri impelluntur. lā pō.nā alique exieant per munitionem & ferme libera loca tenebant: cum scæ ua unus: fuit qui uictoriæ tot militum resisteret.nam repulso Cæ. circa uallum inter hoc ductor. Tur me:cui scæua nomen fuit:multa & præclara facinora edidit:occulum sagitta saucius:hastam perfregit.de inde ueluti quippiam dicturus (ut refert Appianus)in medium prosiliit. silentibus cunctis pō. doctorem singulari uirtute cognitum ad se uocat deinde affatur. Salua tibi similem: salua amicum: ac curatores mihi adhibe:quoniam uulnere affligor:accurentibus ad illum duobus exercitu pō.unum aggressus occi dit:alterius numerum ense deiecit:quæ cum egisset seipsum uallumq̄ reliquit. ob id cæteri rubore conci ti impetu feruntur:uallumq̄ insuper tuati sunt.Minutio qui custodiæ præfuerat complura tolerante: fe runt quippe clypeo eius.xx.supra centum inhæsisse sagittas corpus sex uulneribus trasfixum putasse.ocul tum uicissim excussum esse.hos Cæ. multis honoribus insigniuit.In hoc non conueniunt plutarchus: & Appianus: nam plutarchus dicit centum ac.xx.telorum ictus in clypeo accepisse scæurm dehinc suorum exceptum amplexibus tuto relatum esse:quæ uulnera Minutio attribuit Appianus. Iura.potestates impe rium. Quē nōnullæ:unus eripuit locū pō.quē Cæ.cū toto exercitu eripere nō potuerat. Toto cæ.i. tota

ui Cæ: Strato:occiſo. Arma tenẽte:dũ arma teneret negauit uictoriã põ. Merebat in.p.antequã Cæ. ſu
bigeret Germaniã miles erat Gregarius ſed uirtute ſua euaſcerat ad dignitatẽ Cẽturiõis. In plebe ca.i.mi
litabat inter gregarios milites. Ante feras gẽtes.i.gallos bellicoſos. Promotus:ab infimo loco militũ ad
cẽturionẽ. Vitẽ: uitis eſt inſigne cẽturionis. nõ ut qdã indocti dicunt quod uitem in clypeo pictã geſta
rẽt:ſed uitẽ geſtabãt:q̃ milites negligẽtes ſolebãt pulſare: ut ipſos prõptiores ad officia geréda redderẽt
hoc plinius oſtẽdit cẽturionũ in manu uitis:cõtinuo p̃lio tardos homines ducedãt ad agmina.quod.M.
iuriſcõſultus oſtẽdit digeſtoꝝ libro q̃drageamo de re militari.dicit.n.q cẽturiõi ſe caſtigare uolẽti reſiſte
ret:& ex induſtria fugerit:aut cẽturiõi manũ intulerit capite puniat: & iuuẽalis apto oſtẽdit uitẽ fuiſſe cẽ
turiõis.Nodoſã poſt hæc frãgebat uertice uitẽ.ſ.impactã manu cẽturiõis.itidẽ Martialis. Vare parethoni
as latia modo uite p urbes Nobilis & cẽtũ dux memorãde uiris. Lõgo ordine.ſ.militũ comitantiũ.

¶ SVLPI. Et qui neſciret.& qui nõ intelligeret quãta crudelitas ſit in bellis ciuilibus fortitudinẽ exercere. Hic ubi :mediãtes fugã ſocios hac ora/tiõe arguit & retinuit. Tuta fugæ : loca inquibus fugiẽtes tuti eſſent. Abegit. reppulit. Et cũctis ignotus Cæ.armis Cæ.n.tiere fugereq̃ nõ norũt:

O fãuli:ſeruoꝝ enim & pecudũ eſt fugere: & ui/uere malle turpiter q̃ mori hõeſte. Abſq; cruore. terga datis morti: fugitis mortẽ antequã uulnera acceperitis & intuleritis. Cumulo uiroꝝ: mori in ter fortes quoꝝ hic ſũc cadauera cumulata. Haud quæri buſtis: ñ quæri ad ſepulchra. Nõ ira. Irritat eos a iuſta cauſa iræ quã mox explicauit. Pietate in Cæ. & in patriã ſi nõ mouẽini pietate ſaltẽ ira uos moueat. Ex cũctis: ex cõtẽptu irã cõflat: nã ſũt pro imbecilioribus a põ. electi. Ierit: trãſierit:

Paruo ſãguine: parua cede põ. Peterẽ umbras: morerer. In uultu: in cõſpectu ſi Cæ. me pugnan tẽ aſpiceret felicior e uita decederẽ. Cõfringite tela irruite in ferrũ nec expectate ut hoſtes in uos emittãt. lã:cõfirmat eos a ſpe ſubſidii breui affutu ri. Petit lõginqua : apparet lõgius. Securas: nil enim huiuſmodi metuebat. Vẽdicet: recipiat,

Dũ morimur. moriẽdo pugnãus. Vox : adhor tatio. Furoré:impetũ & irã pugnãdi. Claſſica.tu bæ quaꝝ cõcẽtu milites animãt. Nõ ſuccedũt. nõ excitãt. Sciturí : aduerſuri: An uirtus depræhẽſa: an uir fortis a multis iniquo loco oppugnatus poſ ſet aliud q̃ mortẽ cõſequi quoniã etiã uictoriæ glo riã poteſt. Depræhẽſa nũero locoq̃ obſeſſa plu/ribus & in debili loco.

¶ OMNIBO. Pronus ad omne nefas. ſicuti fortis erat:ita omne nefas facere audebat. Neſci/ret in armis:neſciebat ille fortitudinem non eſſe in armis ciuilibus exercendam. Virtus : fortitudo. Hic ubi:nunc dicit quantum in caſtello defendendo ualuerit : q̃ cæteris fugientibus ſolus ipſe perſtitit. tum uerbis tum re ipſa aliorum animos excitans. Tuta fuge.i. loca tuta ad fugiendum. Abegit impulit uos .ſ.ut fugeretis. Impius.ab impietate erga ducem ueſtrum proficiſcitur:non quaſi parentem uult coli a mi litibus ſuis ducem:ſed nunc cum fugerent immemores illius factos dicit: Et cunctis ignotus:nullo nun quam in bello quod cum Cæ.geſſeritis pauorem aliquem ante hac oſtendiſtis. Armis.i. bellis. O famu li turpes inuehitur in eos quaſi ignauos & ſine cauſa fugientes. Seruum pecus.i.qui ſeruilibuſ pecudibuſ comparari poteſtis. Datis terga.i.antequam uulnus acceperitis in fugam conuerſi eſtis. Cumulo uos.i. an poteſtis uos fugere turpiter:ut nolitis potius inter ſtragẽ Cæ.iacere:q̃ turpi fuga uitam quærere. Viro rum.ſ.Cæ.q:d. ſatius eſt mori fortiter q̃ turpiter uiuere. Buſtis.i.ad ſepulchra:ut poſtquam pugna deſie/rit uos qui inter cæteros fortiter occiſi fuerit:is etiam ad rogum a ueſtris ſociis quæramini. Non ira ſal/tem.nomine inquit ira uos ſaltem accendit ſi non pietas. Et cunctis:ex omnibus cuſtodientibus Cæ.ca/ſtella. Flecti.q̃ uos cæteris inferiores uirtute putarent. Non paruo ſanguine:ſi uos fugere uultis retine re nõ potero.ſed ego ſolus efficiam ne uictoria iſta põ.incruenta cedat. Ierit:tranſierit. Peterem feli.um. uellem ut me pugnantem uideret Cæ.& ante oculos eius præclara hæc facinora ederem:dum mihi felici ter mori uiderer ſi pro ipſo fortiter dimicans ante oculos eius oppeterem. Felicior.q̃ ſi abeſſet. Laudan te:quia inuitus põ.uirtutem meam probabit. Confringite.ſ.uos hoſtes. Pectoris incurſu.i. reſiſtere pec/ſtori meo. lugulis .ſ. meis. lã longinqua pul. iam puluis qui exercitus eſt in hoc tumultu peruenit ad oculos Cæ.ſimul etiã fragor auditus eſt. Vicimus o ſocii: ne dubitatis ſi poſſimus hoc caſtellum tenere:

Pronus ad omne nefas: & q neſciret i armis
Quam magnũ uirtus crimen ciuilibus eſſet
Hic ubi quærentes ſocios iam marte relicto
Tuta fugæ cernit.quo uos pauor iqt abegit
Impius: & cunctis ignotus cæſaris armis:
O famuli turpeſ:ferrum pecus:abſq; cruore
Terga datiſ morti:cumulo uoſ deeſſe uiroꝝ
Nõ pudet haud buſtiſ iterq; cadauera quæri
Non ira ſaltem iuuenes pietate remota
Stabitiſ:ex cunctiſ per quos erũperet hoſtis
Nos ſumus electi:non paruo ſãguine magni
Iſta dies ierit:peterem fœlicior umbras
Cæſariſ in uultu:teſtem hunc fortũa negauit
Pompeio laudante cadam:confringite tela
Pectoris incurſu:iugulíſq; retundite ferrum
Iam longinqua petit puluis ſonituſq; ruinæ:
Securaſq; fragor concuſſit cæſaris aures:
Vicimus o ſocíí ueniet qui uendicet arces
Dum morimur mouit tantũ uox illa furorẽ
Quantũ non primo ſuccẽdunt claſſica cãtu
Miranteſq; uirũ:atq; auidi ſpectare ſequũtur
Scituri iuuenes:numero deprenſa locoq;
An pluſq̃ mortem uirtus daret ille ruenti
Aggere conſiſtit.primumq; cadauera plenis

quoad Cæ.ueniet: morientibus nobis uictoriã Cæ.consequet. Vendicet artes. scilicet defendendo munimenta. Mouit tantũ uox. nõ ita accendunt tubæ clangore ad pugnã animi militũ. sicut nunc oratione scæuæ accensi sunt. Primo cantu. idest primo belli signo. Sciturí iuuenes. idest ueniunt speraturi uirtutẽ scæuæ: & cognituri an uirtus numero inferior & loco plus aliquid præstare posset q̃ fortiter mori uidelicet q̃ unus uinceret uniuersũ põ. exercitũ. Loco: quia superiores erant põ. ipse uero inferior. Ille ruenti. scilicet aggeri consistebat. quasi tergo eũ sustentaturus. Consistit: firmat. Primũq; cadauera: cadaueribus pro telis utebat in hostes: & sic eos obruebat. Plenis: subaudi de.

Turribus euoluit: subeunteſq; obruit hoſtes
Corporibus: totæq; uiro dant tela ruinæ
Roboraq; & moleſ hoſti ſeq; ipſe minatur
Nunc ſude: nũc duro cõtraria pectora cõto
Detrudit muris: & uallí ſumma tenentes
Amputat ẽſe mã9: caput obterít oſlaq; ſaxo
Ac male defenſũ fragili compage cerebrum
Diſſipat: alterius flãma crineſq; genaſq;
Succendít ſtridentq; oculís ardẽtibus ignes
Vt primum cumulo creſẽte cadauera murũ
Aequauere ſolo non ſegnior extulit íllum
Saltus: & í medias iecit ſuper arma cateruas
Quã per ſũma rapít celerẽ uenabula pardũ.
Tum denſos ínter cũeos cõpreſſus & omní
Vallatus bello uincít quem reſpícit hoſtem.
Iãq; hebes & craſſo nõ aſper ſãguine mucro
Percuſſum ſcæue frangít nõ uulnerat hoſtẽ.
Perdídít enſis op9: frangít ſíe uulneř mẽbra
Illum tota petít moles: íllum omnía tela:
Nulla fuit non certa manus: nõ lancea fœlíx:
Parq; nouũ fortuna uídet: concurrere bellũ
Atq; uirũ: fortís crebrís ſonat ictibus umbo.
Et galeæ fragmẽta cauæ compreſſa perurũt
Tempora: nec quicq̃ nudís uitalibus obſtat
Iam præter ſtantes ín ſummís oſſibus haſtas.

¶ SVLPI. Euoluit. in hostes immitit. Obruit corporibus: interimit ictibus cadaueꝝ. Totæq; uiro: omnis materia erat ei telũ. Virg. timáti telũ ira facit. Moles: saxa. Seq; : corpus suũ quod uidebatur uelle in hostes immittere: Sude. palo: Cõto: pertica. Detrudit pectora cõtraria. repellit cõtraũẽtes milite. Mãus: ascẽdẽtiũ. Obterit: frãgit. Dissipat: dispergit. Cõpage fragili galea uel casside debili. Ardẽtibus oculis. in quos telũ ignitũ immiserat. Vt primũ. postquã cadaueꝝ cumulus est muro æquatus in medios hostes se se immisit. Cumulo: cõgerie cadaueꝝ. Solo: solũ intelligit struẽ illã & locũ: qui ipsos sustẽtabat. est enim solũ omne quod aliquid sustinet. Quã per sũma: q̃ pardus celeritate sua per uẽabuloꝝ aciẽ saltat inter uẽatores est autẽ pdus leõi similimus nisi quod iubis caret. Cõpressus: obsessus. Vallatus: circũdatus. Cũeos: multitudines peditũ quæ ĩuctæ cũ acie primo angustiores deinde latiores procedũt Omni bello: toto qui in eũ pugnabat exercitu. Quẽ respicit: solo enim aspectu perterrebat & territũ feriebat. Mucro hebes: ensis obtusus: Nõ asper sãguine: nõ oblitus cruore: qui crebris ictibus excuciabat. Perdidit opus. amisit uulnerãdi officiũ. Frãgit sine: interpretatio est. Tota moles: acies pugnãtiũ. Nulla mãus fuit. nõ certa: omnes uel ipsũ uel scutũ feriebãt. Nouũ par. ĩnauditũ certamẽ: quod in unũ pugnarẽt innũeri. Bellũ: uniuersas põ. copias. Vmbo: clypeus. Fragmẽta: frustra quæ ipsius caput uexabãt & uulnerabãt Cõpressa: restricta. Nec quidquã nudis uitalibus obstat: nihil prohibet quo nimis feriat in uitalibus hoc est in locis in quibus est uitæ sũma: ut in præcordiis femore iugulo cerebro post aurẽ & musculis q̃busdã. Nec obstat: nã inermis. iã erat tantũmodo hastæ corpori & scuto affixæ ipsũ defẽdebãt.

Solũ

Pardus

Cuneus appie am

¶ OMNIBO. Corporibus. s. suoꝝ. Totæ ruinæ. s. muroꝝ erant pro telis scæuæ. Robora: ligna munimenti. Moles: saxa. Hostiq; se ipse minat nã sæpe simulabat se uelle præcipitẽ dare: & interea illi pedẽ referebant. Sude: pro fudibus fudes proprie dicit palus acutus & præustus ut durior sit. Conto: hastili. Amputat. præcidit ense manus eoꝝ qui ascendere uellent aggerẽ. Caput obterit: saxis. Fragili compage. i. fragili galeæ iunctura. Vt primũ cumulo: similitudo: sic scæua pugnabat cõ hostes sicut pardus ubi uulnus acceperit sæuior fieri solet. Cumulo crescente: cũ iã tot cæsi essent ex hostibus. & etiã corporibus quæ e turribus coniecerat in hostes ut cumulũ feciſſet æqualẽ munimentis. tunc ille transiliuit agili saltu nõ aliter q̃ pardus solet per media arma & uenatores transilire. Arma. s. hostiũ. Rapit. raptim trahit. Tunc denſos: & cũ transiliuiſſet cũ ſumma omniũ admiratione uallũ & cadauera quasi rẽ gessiſſet supra uires humanas admirari sunt omnes & quecũq; toruo uultu conspexisset illi pauorẽ incuciebat. Compressus: coarctatus undiq;: Omni bello: omni exercitu rẽ pro persona posuit. Inter cuneos: inter ordines & manipulos põ. Vincit quẽ respicit. quia hostes oculos eius sustinẽ nõ poterant. Itaq; hebes. iã ensis scæuæ cruentatus lubricus factus erat: ita ut hostẽ uulnerare nõ posset & obtusus erat crebro ictu. adeo ut hostẽ nõ uulneraret: sed nimia ui confringeret. Hebes: obtusus nimio & crebro ictu. Crasso san. quia lubricus erat. Ensis opus: qa opus ensis est ut indicat. nunc autẽ membra frangebat. Illũ tota p̃mit moles. i. in eũ totus exercitus conuersus erat. Incerta manus. i. omnes milites eũ uulnerarunt: ita tamẽ ut uulnus ad uitalia nõ pueniret. Parq; nouũ fortuna: par semp de duobus dicit, sicuti hoc loco, p uno uniuersũ exercitũ põ. ponit, p altero solũ scæuã. Concurrere: manũ conserere. Vmbo. clypeus: umbo autẽ, pprie est media pars clypei eminentior. Et galeæ fragmenta: qa iã tot ictibus percussa erat galea: ut fracta in ipsis temporibus impremeret. Perurunt: exulcerant. Nec qcq̃. densæ inq; hastæ corpori scæuæ infixæ ipsũ & uita

Sude

Vmbo

lia præcipue tanquam ſylua protegebant. Nudis:iã detectis uitalibus.

¶ SVLPI. Quid nũc irriſio in põ: cũ laude ſcæuæ. ictus:percuſſiões quæ nũquã ſcæuã interimẽt

Quid nũc uelani iaculis leuibuſq; ſagittis
Perditis hæſuros nunq̃ uitalibus ictus:
Hunc aut tortilibus uibrata phalarica neruis
Obruat:aut uaſti muralia põdera ſaxi.
Hunc aries ferro:baliſtaq; limine portæ
Promoueat:ſtat nõ fragilis pro cæſare mur⁹
Pompeiũq; tenet: iã pectora nõ tegit armis:
Ac ueritus credi clypeo:leuaq; uacaſſe:
Aut culpa uixiſſe ſua:tot uulnera belli
Solus obit: denſamq; ferens in pectore ſiluã
Iam gradibus feſſis:in quẽ cadat elígit hoſtẽ
Par pelagi monſtris.libycæ ſic belua terræ
Getulus denſis elephas oppreſſus ab armis
Omne repercuſſũ qualenti miſſile tergo
Frangit: & hærẽteſ mota cute diſcutit haſtas.
Viſcera tuta latent penitus citraq; cruorem
Confixæ ſtant tela feræ:tot facta ſagittis
Tot iaculis:unã nũ explent uulnera mortẽ.
Dictea procul ecce manu gortinis arundo
Tenditur in ſcæuã:quæ uoto certior omni
In caput atq; oculi læuum deſcẽdit in orbẽ.

Phalarica: gẽus teli miſſile quo utũt ex phalis id eſt ex turibus & editis locis eſt autẽ in modũ haſtæ ualido ferro præfixa intra tuba cuius haſtile Sulphure reſina bitumine & ſtuppis cõuoluit infuſo oleo q̃ incẽdiariũ uocãt. & e baliſta emittit. Vibrata neruis tortilibus:emiſſa fũibus quæ fiũt ex capillo maxime muliebri:uel e neruis quibus tẽdit baliſta ut docet Victruuius. Põdera muralia: ſaxa ingẽtia. Aries:trabs ferrata. Baliſta. tormẽtũ quo ſaxa emittũt & haſtæ. Limine portæ:e munitiõibus quas egredi uultis: Stat murus:ſtat pro muro qui nõ facile ditui poſſit: Credi: cõmitti & fidere clypeo ipſũ abiecit: ut ſiniſtra etiã poſſet hoſtẽ ferre Vacaſſe:nõ exercere. Aut uixiſſe:ſtatuerat eni illic pro Cæ.mori. Solus obit: hoc eſt infert & patit tot uulnera quot innũeri bellãtes pati inferreq; poſſẽt. Siluã:multa tela. Feſſis gradibus.lãguido corpore. In quẽ cadat: in quẽ ſe ſe immittat. Par mõſtris pelagi:par cetis hoc eſt ingẽtibus piſcibuſ in quoꝝ tergis frutices & arbores oriũt: eminẽt enim ſupra mare in formã ſcopuloꝝ. Libyce ſic: ſcæuã cõparat elephãto. Ab armis dẽſis: a multis uẽatoribus. Miſſile: telũ. Tergo ſqualẽti: corio duro & ſqualido. Hærẽtes.affixas. Cute mota corio cõcuſſo & tũefacto. Citra cruorẽ:& tela ad ſanguinẽ nõ peruenĩũt ſed collo & cori ſordi inherẽt

Tot facta.tot uulneribus unus periere nõ poteſt.

Dictea: dũ acriter pugnaret oculũ ſagitta ſautius haſtã perfregit. Inde põ.cẽturionẽ ſibi notũ ſic eſt allocutus. Salua tibi ſimilẽ ſalua amicũ:ac curatores mis hi adhibe. Ad hæc uerba cũ duo accurrerẽt unũ occidit & alterius humeꝝenſe deiecit:ut tradit Appianus

Dictea:cretẽſi. Gortinis arũdo: ſagitta cretẽſis a gortina oppido in creta ubi calã naſcũt ſagittis aptiſſimi. Certior omni uoto:quæ felici ſucceſſu ultra deſideriũ emittẽtis eũ percuſſit. In læuũ orbẽ oculi:per riphraſis in oculum læuum.

¶ OMNIBO. Quid uenaſi.nunc apoſtrophat Luca.ad põ.repræhendens q̃ putant poſſe interfici telis lacertoꝝ uiribus immiſſis ſed hoc fruſtra tentant.nã ad opprimendũ tantũ uiri robur neceſſe eſt uectores menta in illũ mittant. Leuibuſq; ſagittis:hæc tela nunquã ad uitalia penetrabant.aut tortilibus.ideſt qui torqueant. Phalarica: maioris teli genus quod neruis ac funibus torquet: cuius formã Liuius oſtendit erat iqt telũ Miſſile haſtile ab ligneo & cætero tereti præter quã ad extremũ:unde ferrũ extabat:id ſicut in pilo quadratũ ſtuppa circunligabant.linebantq; pice:ferrũ autẽ tres in longũ habebat pedes: ut cũ armis tranſſigeret corpus poſſet. Sed id maxime etiã ſi hæſiſſet in ſcuto nec penetraſſet in corpus pauoré faciebat qd cũ mediũ accenſſũ mitteret: cõceptũq; ipſo motu multo maiorẽ ignẽ ferret arma omitti cogebat:inu dũq; militũ ad inſequentes ictus præbebat:ideo phalaricæ ſunt appellatæ: quod phalis ideſt turribus ligneis mitterent.ut conſulit aute phalas ideſt turres ligneas. Muralia:ideſt pondera inſtar muri.in illũre uolatu oppriment eũ. Aries ferro.pro aries ferratus. Baliſta.a βάλλω ideſt iacio inſtrumenta ſunt quibus maiora ſaxa mittunt ut inquit marcellus. Stat nõ fragilis: poſtqua põ. increpauit nunc redit ad id quod inſtituerat ſcæua nõ unus miles erat ſed quaſi muris qui põ obiectus eſſet. Pom.ten.ne poſſit erumpeꝝ. lã pectora:iã ita ſpernebat uitã ſuã & hoſtiũ tela paruifaciebat:ut clypeũ cũ cæteris armis abiecerit:& ſolo corpore telis hoſtiũ reſiſteret:ideoq; abiecit clypeũ: ne leua ociosa eſſet. Armis. ideſt ſcuto nã arma de ſcutis dicunt eo quod armos tegant. Vacaſſe:ociosã fuiſſe ſiniſtrã:loris clypei impeditã:nec cũ hoſtibus pugnaret. Culpa ſua.ſcilicet ſi ſe clypeo protegeret. Obitideſt adit.ut manus obit magiſtratus ideſt adit nã ob pro ad ponit. Denſãq; ferens:per ſimilitudinẽ oſtendit qualis fuerit ſcæua. quale dicunt cæte uideri cuius tergo innaſcit ſilua. Cæte autẽ eſt genus maioris piſcis adeo immenſi quod dicunt eminẽt tergo ſupra maris undã:& nõnunquã tergo eius ſyluas innaſci:quæ cũ mouet:& ſylua moueri uidet. Neacus Auctore Strabone li.xv. magnitudinẽ Cætoꝝ uicenũ & ternũ paſſuũ eſſe refert. ita cũ moueret ſcæua quaſi ſecũ ſyluã in corpore geſtaꝝ uidebat. Gradibus feſſis:quia ex hauſto ſanguine nõ poterant diutius perſiſtere. Libycæ ſic belua.alia ſimilitudo quemadmodũ inquit inlibycis agris uenatores perſequuntur elephantes:& tela qdẽ in terga mittunt q̃ licet corpori figant tamẽ ad uitalia uõ ueniunt: eodẽ mõ in pugnãdo ſe hẽbat ſcæua. Elephãtes italia anno urbis cõditæ:q̃dringẽteſimo ſecũdo i Lucãis primũ bello Epirotico uidit & boues lucas ide dixit.ut iqt Soli. Miſſile.haſtile. Repcuſſũ: retro incuſſũ. Sqlẽti:duro

& aſpero tergo. Mota cute:qa cũ ſe excuſſerit eiecit tela leuiter fixa. Viſcera:uitalia mẽbra. Citraq; cruorẽ.i.nondũ pueniẽtia ad cruorẽ. Stãt:erecta ſũt. Nõ explerit.i.multa uulnera nõ ſufficiũt ad unius mortẽ. Dictæa pcul & cũ ita ſtaret imobilis ecce fatigator qdã ſpeculatus locũ armis nudũ ſagittã direxit:& oculũ cuſpide traiecit. Gortynis harũdo:ſagitta gortynenſis:cortyna ciuitate Cretæ:de qua. Vir. Perducãt aliq; ſtabula ad cortynia uaccæ. Dictæa.i.cretẽſi:nã Dicte mõs ẽ Cretẽſis:ut refert Stra. cõſtat ãt Cretẽſes ſagittandi fuiſſe pitiſſimos:Nã ut inquit Solinus Creta prima remis ac ſagittis poruit. prima litteris iura iũxit pyrricho reptore equeſtres turmas:prima docuit laſciuas uertigines iplicare:ex qũ diſciplina belli cæ rei uſus datus:ideo p excellẽtiam dixit gortynis. Certior oĩ uoto:qa plus effecit q; ſpabat ſagittator.

Gortina vbs cret
Dicte mons creti

Ille moras ferri neruorũ & uincula rumpit
Affixam uellẽs oculo pedente ſagittam:
Intrepidus telumq; ſuo cum lumine calcat
Pãnoníſ haud aliter poſt ictum ſæuior urſa
Quũ iaculum parua libys amẽtauit habena
Se rotat in uulnus telumq; irata receptum
Impetit & ſecum fugientem circuit haſtã.
Perdíderat uultũ rabies ſtetit hvmbr̃ cruẽto
In formís facies lætus fragor æthera pulſat
Victorum maiora uiris e ſanguine paruo
Gaudía non faceret conſpectũ i cæſare uulnꝰ
Illæ tegens alta ſuppreſſum mente furorem
Mitis & a uultu penitus uirtuie remota:
Parcite ait ciues procul hic auertite ferrum
Collatura meæ ní ſunt iam uulnera mortí
Non eget ingeſtis ſed auulſis pectore telis
Tollite & in magní uiuentem ponite caſtrís.
Hoc ueſtro præſtate duci ſit ſcæua relicti
Cæſaris exemplũ potiuſ q; mortiſ honeſtæ.
Credidit infelix ſimulatis uocibus aulus
Nec uidet recto gladium mucrone tenẽtem
Membraq; captiui pariter laturus & arma
Fulmineũ mediis excipit faucibus enſem.

CSVLPI. Ille rũpit:hoc ẽ Scæua cũ oculo ferre educit. Alii tradũt eũ haſtam pfregiſſe. Vincula: Neruoſas radices qbus oculis cõtinẽt. Calcat:pedibus p̃mit. Pannonis haud aliter:Nõ ſecus inqt urſa telum quo uulnerata ẽ appetit. Pãnonis:Pãnonia regio terminat̃ noricis Danubio Illirico & dalmatis. Libys:uenator libycus. Amentauit: iecit ex Amento:hoc ẽ ligula quæ telo inect̃. Habena:amento. Impedit:inuadit. Receptũ: quo uulnerata ẽ. Circuit:circuendo conat̃ appndere.

Pannonia regio

Amentu
Amentare

Fugientẽ ſecum:q; ſecũ conuertit̃:uel quã fugiẽs fert. Perdiderat uultũ:Ira & acrimonia i uultu nõ noſcebat̃:nam euulſo oculo cruẽtaq; facie terrorẽ hoſti minus incutiebat: Cruento:hymbre: fluxu ſanguinis. Lætus fragor:Cõclamauere põpeiani ubi ſcæuã uulneratum uiderũt non aliter q; ſi cæſarẽ uulneraſſent. Furorem:iram. Et a uultu:cõpoſuit.n.uultum ad miſericordiam cõmouendam:

Collatura meæ:ad meã mortẽ nõ opus eſt uulneribus ſed ſat erit e uulneribus tela educere ut ſanguis emanet. Sit ſcæua relicti: efficite ut uideat potius cæſarẽ reliquiſſe q; cũ gloria pro eo periſſe.

Honeſtæ:laudatæ. Recto mucrone:intẽta cuſpide:Mẽbraq; captiui:cũ ſublimẽ portare tentaret.

COMNIBO. Ille:ubi ſenſit ſe uulneratũ extraxit ſagittã cũ oculo & terræ impactã pedibus calcauit. Moras &:pro.i.fit enim ephexegeſis. Vincula neruorũ:quæ cuſpidẽ ſagittæ retinebant: ſed neruos oculi radices appellat:quia neruis qbuſdã q̃ſi radicibus ſtabiliti ſũt:nõ dicit fuiſſe moras telorũ. Pãnonis haud aliter:non aliter telũ euulſit cũ oculo q; urſa Libyca q; ubi ſagittã in corpore acceperit tẽtat ipſam dentibus euellere. Pannonis:Pãnonia(ut inqt Solinus)regio pcedit in noricũ uſq; agrũ:deinde Mœſiæ cõiungit̃:in æa ſæui urſi naſcũt̃: ſed ponit ſpeciem pro genere. Libys:ideſt uirgo libyca uenatrix: ſic Virg. dicit conſuetudinem eſſe libycarum uirginum agitare feras:ut Virginibus tyriis mos ẽ geſtare pharetram:uel libys.ideſt uenator libycus.eſt.n.hic libys generis maſculini. Martialis:Et lybis in lõgo puluere ſudet eques. Amẽtauit.iaculata ẽ:& contorſit. Habena:ſed ꝓprie amentum dicitur lorum:quo dignitati iaculantis imiſſi uæhemẽtiorem ictum inferũt:unde uerbum eſt amentare. Impetit:inuadit ſcilicet dentibus. Secum fugiẽtẽ:qa dũ ſe mouet:mouet̃ & ſagitta. Perdiderat uultum rabies:poſtq; cũ oculo ſagittã euulſit adeo efferatus erat ſcæua ut iã uultũ omnino mutauerit. Perdiderat:inflãmauerat. Imbre cruento:qa euulſo oculo ſanguis in faciem effuſus eſt. Lætus fragor:clamorem inquit ſuſtulere Pompeiani eximantes nunc demũ ſcæuã lætiorem uulnus accepiſſe. Maiora uiris:non maius gaudium habuere Pompeiani:cum uiderunt ſanguinem ex oculo uulnerati ſcæuæ exire q; ſi ſanguinem uidiſſent ex corpore Cæſaris. Sanguine paruo: ideſt unius militis. Ille tegens alta:cum propemodum deficere uideretur ſcæua ſimulauit laſſitudinẽ: & q̃ſi uultu mitior factus ita allocutus eſt hoſtes:Parcite mihi:iam uobis cedẽti non opus eſt tela in corpus meũ cõtorquere:nã ſatis erit ad mortẽ ſi fixa corpori tela euulſeritis:cũ his enim omnis ſanguis exibit:& uita mea diſcedet:ſed ante obſecro ut me afferatis in exercitum ueſtrum:ut exemplum omnibus potius ſim Põpeianæ partis cõprobatæ q; honeſtæ mortis:hæc cum dixiſſet quidam Aulus demens credidit ita eſſe & acceſſit ad Scæuam:& medũ complexus armis omnibus credebat ſe poſſe illũ in caſtra Põpeii ſub leuare:ſed non prouidit mucronem:quem ille tectum habebat:quoad iugulum eius tranſfixit: & ipſo occiſo:ſic eat inquit qcunq; Scæuam uictum putabit. Alta:ideſt profunda: Virgilius. Premit altum corde dolorem. Virtute remota:ideſt uirilitate:quia non iam ſicuti uir fortis & robuſtus:ſed mitior factus erat Parcite.ſ.tela in meum corpus conicere. Hic a corpore meo. Iam.uulnera.q.d.ſatis uulnerum eſt.

Pannonia regio Europe

Amentu

Nō eget ingestis.s.telis:sed euulsis. Et in magni uiuentem:nam exemplo meo alii moueri poterūt:ut Pō
peii partes Cæsari anteponāt: Quā mortis ho.quia malo partes seq Pōpeii q̄ honeste mori.i.fortiter. In
felix:uno uerbo exitum rei futuræ declarat. Fulmineum:corruscantem. Membraq;qa mediū comple
xus credebat se sublaturum hominem.

¶SVLPI. Incaluit uirtus: fortitudo renouata ē
succesſuq; recreata. Subactū:uictū & subiugatum
Similem uestri: ibellē. Segnēq;:tumidū. Pōpeii:
bius:plus inqt ego cupio mori q̄ uos Pō.& sena
tū saluos eē optetis. Altus:q alte apparebat. De
decus hic: Aduētāte nō re uera cæsare sed.P. Sylla
liberati sūt eo dedecore pōpeiani ne solū scæuam
sed ipsum Cæsarē fugere uiderent. Hic:puluis.
Dedecus:infamiā fugiēdi. Crimē:culpā. Ruis:
moreris. Subducto marte:Nā recipiētibus se pō
peianis cū nō haberet ī quos pugnaret cecidit. Vi
res pugna dabat:ex cedibus fortior euadebat. La
bētē:cadētē moriētē. Defectum:q iam defecerat:
Adorāt:suppliciter uenerātur. Numē:deū quen
dā fortitudinis. Speciē imaginē uiuā & tractabi
lē. Virtus.n.incorporea ē. Deos deoq; imagines
q̄ erāt in castello & Martis simulachrū qđ nudaue
rāt: Fœlix:Pathos hæc hēt oīo a fortitudine ī cas
sum & sine uera laude cōsumpta qñ non p Iustitia
& libertate sed impie cōtra Iustitiā se exercuit: qua
re erit feritas & immanitas appellāda. Iber:hispa
nus.quanq̄ & Iberes gētes sunt ultra armeniā. Cā
taber:In hispania terra conēsi cātabri sūt:uergūtq;
ad oceanū: & breuibus armis utunt. Teutonus:ī
Gallia est ut diximus lib.i. Nō tu: Valerius maxi
mus tradit de bellis ciuilibus triumphare non lice
re nec ouare & ut ait poeta Ioui capitolino spolia
referri nō poterāt. Vlulare:Clamādo prosequ triū
phantē. Virtute fortitudine. Parasti dūm fecisti
romā seruā. Nec magis:Pōpeius post hæc magna
celeritate impositis sagittariis & militibus in naui
bus media nocte ipse cū sexaginta cohortibus per
terram ad eam partē munitionum accessit:quæ p
tinebat ad mare resciuerat.n.ex transfugis trāsuer
sum ad mare uallum nondum illic esse deductum:
Itaq; terra mariq; pugnans erupit:& in campo ap
to posuit castra Cæsar.iis cognitis non lōge ab eo
castra metatus ē: & cū pompeii legionē semotā aliquot cohortibus aggrederet uictus est.His duobus pre
liis desiderati sunt milites cæsaris nongenti.lx.Romani equites quadringenti & Tutianus. A placentia
centum:a Puteolis centum.a capua decem sacrati uiri:& decem tribuni militū & centuriones duo &.xxx.
Signa militaria duo &.xxx.amissa sunt. Pompeius eo prælio imperator ē appellatus:atq; hoc nomine se
salutare passus ē.Sed neq; in litteris scripsit:neq; in fascibus insigna laureæ ptulit. Nec piger marte dila
to:nec piger fuit:nec plium distulit. Lassatur:fatigatur & hebescit. Se:ipsum mare.

¶OMNIBO. Icaluit uirtus:occiso aulo rediere ī corpore uires:uisusq; ē recepisse quodāmodo robur
qđ amiserat. Incaluit.i.durior.reddita ē. Vna cæde:p unius cæde.Soluat ait pœnas:iā ñ demissa uoce lo
q̄bat:sed totuis oculis & actiori uoce. Pacē gladio:aliter inqt pacē pōpeius habere nō poterit a militibus
Cæsaris:nisi ille depositis armis Cæsarē adorauerit. Isto.i.meo. Similē uīi.s.creditis eē scæuā: ut sic igna
uus sit:& mortē timeat sicuti uos o pōpeiani.q.d.nō. Pōpeii uobis minor:ego iqt plus amo fortiter mo
ri q̄ uos defendere Pōpeiū causamq; senatus. Simul hæc effat:,pspexit & uidit puluerē q erectus erat:nā
Cæs.audito strepitu & fragore belli ad subsidiū ,pperabat castello laborāti pstandū. Adesse cohortes:qa
iā senserant expugnari castellū. Dedecus hic belli:hic puluis fecit:ne tantū dedecus admitterent Pompe
iani ut uni scæuæ totus exercitus cessisse uideret. Subducto qui,marte: discedētibus Pompeianis statim
cecidit præ lassitudine scæua. Dabat uires:ideſt fortis erat:dū pugnaret:qa non sentiebat sanguinē effū
di. Defectū uiribus:corporis uacuum. Ac uelut incluſum:ipsum humeris gestabant non aliter quam si
mulacrum aliquod deorum. Viuan speciem:quia adhuc uiuebat scæua: Exornantq; deos:scilicet his te
lis e corpe scæuæ euulsis. Nudū martē:simulacrū martis:qđ sine armis relictū fuerat armis scæuæ istruxe
rūt q̄si ea tū demū digna eēnt:qbus mars āmaret. Felix hoc noīe famæ:o quāta felicitas & gloria fuisset
tua o scæua:si hæc tua uirt',p libertate po.Ro.pugnasset aut hostes ppſi ro.uicisses nō ciues,p tuēda seruī

Incaluit uirtus atq; una cede refectus:
Soluat ait pœnas scæuam quicunq; subactū
Sperauit pacem gladio si querit ab isto
Magnus adorato submittat cæsare signa.
An similem uestri segnemq; ad fata putastis?
Pompeii uobis minor est causæq; senatus
Quā mihi mortis amor, siul hæc effat & alt?
Cæsareas puluis tastat adesse cohortes.
Dedecus hic belli magno crimenq; remisit
Ne solum totæ fugerent te scæua cateruæ
Subducto qui marte ruis nā sanguinæ fuso
Vires pugna dabat labētem turba suorum
Excipit. atq; humeris defectū īpōere gaudet
Ac uelut incluſū perfosso in pectore numē
Et uiuam magnæ speciem uirtutis adorant
Telaq; confixis certant euellere membris
Exornantq; deos ac nudum pectoꝝ martem
Armis scæua tuis, fœlix hoc nomine famæ
Si tibi durus iber aut si tibi terga dediſſet
Cantabar exiguis aut longis teutonus armis
Non tu bellorū spoliis ornare tonantis
Templa potes: nō tu lætis ululare triumphis
Infelix quāta dominū uirtute parasti?
Nec magis hac magn⁹ castrorū parte repul
Intra castra piger dilato marte quieuit sus
Quā mare lassatur quū se tollentibus euris

tute fudiſſes. Durus iber.i.populus hiſpaniæ. Cantaber:populus eſt hiſpaniæ:quē (ut refert Suetonius & Strabo) auguſtus oppreſſit. Exiguis:qui uterē breuibus armis. Teutonus:populus germaniæ quem Cæ uicerat. Non tu bellorū:ſed quia cauſa tua minus honeſta erat:ideo nō potes gloriā cōſeq quam tri buiſſent ro:ſiue de Germanis:ſiue de gallis hoſtibus triumphū cōſequi uoluiſſes. Vlulare triūphis:mos erat ouārē ducē q equo uehebat ad capitoliū:ſequētes milites ut clamarēt io io uñ ouationē ab ea uoce dictā uolūt:ſed tñ ouatio & triūphus differūt:nā ouatio ei dabat q hoſtes incruēta & facili uictoria in fu gā uertiſſet. Triūphus uero his q hoſtes cecidiſſent. Infelix quāta.d.q hæc pmia uictoriæ cōſequūt p li bertate pugnā. Tu uero cōtra libertatē pugnaſti ut patriā in ſeruitutē redigeres. Nec magis hac magnus Ppeius ſicuti antedictū unius ſcæuæ decertatione locū obtinere nō potuit ſed nihilominus tentauit alia parte ſi quo mō poſſet erūpe:neq.n.q ſibi hac parte exire nō liceret:nō a ppoſito ſuo deterritus ē dicit āt p ſimilitudinē multo eē auidiorē erūpendi factū Pompeiū q antea ſicut fluctus maris cū ſemel inuaſerit ſcopulū aſſiduo ipulſu:tandē illud euertit. Parte ca.ubi cōſtiterat ſcæua. Dilato marte:itermiſſa pugna.

Ouatio
Triumphus

Frangentē fluctus ſcopulū ferit aut latus alti
Montis adeſt ſeramq; ſibi parat unda ruinā.
Hinc uicina petens placido caſtella pfūdo
Incurſu gemini martis capit armaq; late
Spargit & effuſo laxat tentoria campo.
Mutandæq; iuuat pmiſſa licentia terræ.
Sic pleno padus ore tumēs ſup aggere tutas
Exeurrit ripas: & totos cōcutit agros
Succubuit ſiqua tellus: cumulūq; furentem
Vndarū nō poſſa ruit tum flumine toto
Tranſit: & ignotos aperit ſibi gurgite cāpos.
Illos terra fugit dominos: his rura colonis
Accedūt donante pado uix prælia cæſar
Senſerat: elatus ſpecula quæ prodidit ignis.
Inuēit impulſos præſſo iam puluere muros
Frigidaq; ut ueteris deprēdit ſigna ruinæ
Accēdit pax ipſa loci mouitq; furorem
Pompeiana quies: & uicto cæſare ſomnus.

¶ SVLPI. Alti mōtis:q altior ē ſcopulo Scopulus.n.magnis obruit fluctibus q ad ſummitatem mōtis uūq; pueniūt: Ruinā ſerā:nā frequēter pcutiēdo & exedēdo mōtē diruit. Vicina pfundo.p pinqua mari. Rapit:expugnat. Gemini:mariti mi & terreſtris. Armaq; late ſpargit:& munitiōes egreſſus p liberos cāpos uagat. Laxa:extēdit. Iuuat:delectat eū. Licētia pmiſſa:qd liceat pmiſſū q ei fit mutare nouā tellutē. Sic:eruptionē pōpeii pado ſtagnāti compat. Pleno ore:undanti alueo. Stopitus

Sup excurrit ripas tutas aggere:ſupegredit ripas munitas aggeribus. Cōcutit:tremefacit. Siq; tellus ſuccubuit:ſiq; ps aggeris loco mota ē & euerſa.

Fnrētē cumulū. magnā uim fluminis. Ruit:pteriti tēporis ē. Apit ſibi cāpos:p ignotū cāpū fluit & alueū facit. Terra fugit:in aliā ripā traducit. Eſt .n.ex legibus id cōſtitutum ut quod fluuius alicui agro aufert additq; alteri:eius dño cui addit cedat

Ignis elatus:flamma ſublata uel funus ex igne ut ait Cæſar Die.n.fumo.nocte flamma ſignū datur.

Specula:eminēti loco. Impulſos:pſtratos. Præſſo:ſedato iādudū enim expugnatis caſtellis Pompeius pterierat. Frigida:nō recēria. Pax:tranqlli tas & ſolitudo. Furorē:iram cæſari:quies & ſomnus:qdquieſcerent & dormirent.

¶ OMNIBO. Frangentē ſco.ut Virgilius. Inq; adeſt. Seram tu.euerſo tandem ſcopulo a fuctibus. Hinc uicina petens:capto erumpendi cōſilio Pōpeius tegmenta galeis milites parare iubet uiminibus deinde leuis armaturæ milites in ſcaffas ipoſunt:his ita pactis ſexaginta cohortes ex maximis caſtris pſidiiſq; educit:p eā munimētoꝝ partē: q ad mare ptinebat:& his pcipit:q fieri uelit eodemq; naues honuſtas aggere & leuis armaturæ militibus ire iubeī:& qua ad Dyrrhachiū naues pparatas habebat. Caſtella pfundo petēs:in caſtellū remotiſſimū: & p lōgiſſime aberat a caſtris Cæſaris:ipetū fecit Pōpeius:exiſtimās:qd lōgius aberat Cæſar: hac parte facilius erūpere poſſe:& qa ptinebat ad mare pars illa maris quā inuaderet oportuna uiſa eſt quia in poteſtate Pōpeii oīs regio erat. Vicina caſtella.i.munitionis partem:quæ ad mare ptinebat. Gemini martis:terreſtis & mari timi:nā ſexaginta cohortes miſit a maximis caſtris & præſidiis. Incurſu.i.cum impetu. Armaq; late ſp. poſtq; ſemel caſtella cepit:arma ſpargit:qa iuuabat cū libero campo poſſe uagari. Effuſo campo:p ipſe effuſus p campum. Iuuat:ſcilicet Pompeium:nā ſic fieri ſolet: ut q diu in anguſtiis obſeſſi fuerint:poſtq; ſemel data licentia fuerit maxima lætitia euagantur. Sic pleno padus ore:p ſimilitudinem oſtendit quo modo longe lateq; uagarē Pōpeii exercitus:poſtq; data eſt ptās erūpēdi:quēadmodū padus cū inflatus fuerit:ſi partem aliquam aggeris euertit deinde effuſo amne diſcurrit:ut ui nulla retineri poſſit. Sup aggere:cum ſemel aggerem ſupauerit. Concutit:commonet & diſſipat totos agros. ſic Virgilius. Sternit ſata læta boumq; labores. Si qua telus.quia paruo etiam ore ſimul facto uis continere poteſt undationem fluminis: Succubuit:ideſt euerſa eſt. Gurgite:ideſt fluctu & undatione. Ignotos cāpos:ideſt per quos antea fluere nunq; conſueuerat. Illos terga fugit:iuriſconſulti de alluuione allegant hæc carmina qd uda ſi ab una ripa ad alteram agrum detulerit: illius ager eſt ad quem unda detulerit. Vix prælia Cæſa. quia (ut diximus) caſtellum hoc longiſſime a maximis caſtris Cæſa. aberat poſt longum tempus tandem tumultu & clamore militum excitus Cæſar ad ſuos ut propere ſubſidium daret uenit. Specula: ex edito loco: ſic enim conuenerat: ſi forte hoſtes inuaderent: ex ſpecula ignem accenderent: ut ſigno dato poſſet: cum præſidio ſubuenire laborantibus. Inuenit impulſos: ſed iam euerterat caſtellum

Illud Pompeius:& late agros tenebat:noua etiã castra posuerat & summa quiete campos pompeii tene/
bat exercitus. Impulsos:euersos. Presso:compresso:quia iam puluis in unum compactus erat:significat
enim multo ante euersos fuisse muros. Frigida:in cinerem soluta. Accendit pax ipsa:indignatus é Cæ
sar:qp iam hostibus tuto capere somnum liceret.

¶SVLPI. Vel i clades:ẽt i certã mortẽ. Gaudia põpeianorum ex uictoria. Minax torquato:q̃ pfectus põpeii castellũ expugnatũ seruabat. Ruit.impetũ facit. Qui cæsaris arma:q̃ cæsare uiso intra murũ interiorẽ suos metu retraxit. Haud uidit segnius:nõ minus diligẽter,pspexit:liptote. Quam malo nauta:q̃ nauigator ad circeũ in mari tyrrheno cũ primũ tẽpestas iuadit uela demittit. Muro breuiore: Cæsar hoc loco geminũ aggerẽ fecerat Torq̃tus i iteriorẽ se se recepat ut fortior eẽt.dense/sq̃ milites Cæsariani haberet uero q̃ exteriorẽ iã occupauerãt aduentante põpeio q̃ suis opem ferebat præ metu fugã arripiẽtes i arma incidebãt.

Potuisset hoc loco Põpeius debellare: sed cũ nõ istaret cæsar negauit eũ uincere scire ut Suetonius ait. In hostẽ contra cæsarẽ q̃ erat intra primũ uallũ:& in medio hostiũ. Intus enim Torquatus extra põpeius erat. Non sic ætneis. Nõ aliter metuit Cæsar aduentũ põpeii q̃ solẽt Catmenses metuere:quũ ætna flãmã emittit: p montẽq̃ spargit.

Enceladũ:ignem quẽ gigas spirat enceladus qui esse fert sub ætna. Eggerit uacant. Aetna torrẽs flamma ætna fluẽs & estuãs. Defluit: discurrit in cãpos. Victus:territus aduentu põpeii. Ante aciẽ añ q̃ manũ cũ hoste adueniente conferet:& ipsũ uideret. Cæci:quia qui timẽt qd sint acturi nõ ꝓuidẽt. Ruit in fata:in mortẽ insciꝰ qd ageret se præcipitat. Totus cruor:potuit hic fieri omnis cædes:futura ita ut pax sequeret. Dux: pompeius repressit milites ne cæsarianos persequerẽtur. Fœlix exclamatio cum commiseratione. Scylla. Historiam poeta cõfundit nisi p Syllam aut pompeiũ ip

Ire uel in clades properat:dũ gaudia turbet
Torquato ruit ide minax:qui cæsaris arma
Segnius haud uidit:q̃ malo nauta tremẽte
Omnia subducit cyrceæ uela procellæ.
Agminaq̃ interius muro breuiore recepit
Densius ut parua disponeret arma corona:
Transierat primi cæsar munimina ualli
Q uũ sup e totis emisit collibus agem
Effuditq̃ acies obsessum magnus in hostẽ
Non sic ætnæis habitans in uallibus horret
Enceladum spirante noto:quũ tota cauernas
Eggerit & torrens in campos defluit ætna.
Cæsaris ut miles glomerato puluere uictus
Ante aciem cœci trepidus sub nube timoris
Hostibus occurrit fugiẽs:inq̃ ipsa pauendo
Fata ruit totus mitti ciuilibus armis
Vsq̃ uel in pacẽ potuit cruor ipse furentes
Dux tenuit gladios fœlix ac libera legum
Roma fores uirisq̃ tui uicisset in illo
Si tibi sylla loco dolet heu sempq̃ dolebit
Q uod scelerũ cæsar ꝑdest tibi ſũma tuorũ
Cum genero pugnasse pio:proh tristia fata

sum aut quẽpiã pompeianũ accipiamus.Sed ꝑfecto nõ seruato tẽpore & loco.P.Syllam qui sub Cæsare militabat demõstrat.de quo i prælio supiori ubi periit Scæua sic ait Cæsar. Interim certior factus.P.Sylla quẽ descendẽs castris præfecerat Cæsar auxilio cohorti uenit cũ legionibus duabus cuius aduẽtu facile sunt repulsi pompeiani.neq̃ uero conspectũ aut impetũ nostrorum tulerũt:primisq̃ deiectis reliqui se uerterũt & loco cesserũt:Sed insequẽtes nr̃os ne lõgius ꝓsequerẽtur sylla reuocauit:ac plærisq̃ existimãt si acrius insequi uoluisset:bellũ eo die potuisse finiri. Tibi.ad tua utilitatẽ & nõ ad cæsaris ut uincere Sylla potuit. Summa scelerũ:maximũ inter scelera tua uidelicet quod piũ generum oppugnaris.

¶OMNIBO. Ire i clades.i.ruere in apta discrimina. Torquato ruit:legato Põpeii:qui in frõte castrorũ cõstiterat cum legione una. Qui cæ.arma:ideſt q segnior nõ fuit ad ꝓuidendũ cæsaris impetũ:q̃ solet esse nauta:cũ tyrrhenũ mare uentoꝝ tẽpestatibus tollit. Subduxit:cõtraxit oĩa uela:qa cũ nimius inuaserit.nullũ est maius remediũ. Circeæ ꝓcellæ:tyrrenæ tẽpestati.Circes oppidũ in cãpania fuit(ut inqt Solinus)Caius Gelius Aeetæ:tres filias dicit:Angiciã:Medeã:Circen:angiciã uicina fucino occupauisse: ibiq̃ salubri scia aduersus morbos resistentẽ deã habitã:Medeã a Iasone Buthroti sepultã: filiũq̃ marsis ꝑrasse.Circen circeos insedisse mõtes carminũ maleficiis uarias imaginũ facies mẽtientẽ hãc etiã uenefica finxere poetæ:qp illos qa appellarẽt ad littus suũ in uaria ferarũ genera uenenis cõuerteret: Agminaq̃ interius:& relictis maioribus castris se recepit i interiora:nã gemino uallo castra circũdederat relicto ergo exteriori uallo se recepit ad iterius ob hãc cãm qp facilius breuiora castra defendere poterãt q̃ latiora. Armata:armatos milites.Dẽsius.i.ualidius. Corona:i.ambitu castroꝝ: qa in coronæ modũ cõstiterãt.ꝑpulsãtes hostẽ ex oĩ parte. Trãsierat primi:uallũ relictũ a Põpeanis ipetu suo Cæs.cũ exercitu trãsiuit. Cũ sup e totis:sed Põpeius q̃ ide haud ꝓcul castra noua posuerat legiones a mediis castris subduxit & repẽte suis subsidio affuit:Milites uero Cæ.qp iã erũpetãt prioris ualli munimẽta cũ fugere uellent & timerẽt:instãte exercitu põpeiano i hostes dũ fugeret ruebãt:siue exteri fugere uellẽt:circũdati erãt a Põpeio:si uero iterius in torq̃tũ icidebãt,uñ i medio ps militũ capta ẽ.Setonius dicit ñ istãte Põ.Cæs.negasse eũ uicere scire sed dicũt hoc eẽ factũ pietate Põ.q̃ suis ciuibus parcere uolebat:i q̃ snia ẽt Lucanus uidet eẽ. Nõ sit ætneis:dicit nõ minore ipetu iuasisse Põpeiũ Cæsarẽ q̃ maiori uallo icluſus erat:q̃ solet inuadere uicinos flãma ex mõte ætna emissa.nec miore terrore pculsos eẽ cæs.milites q̃ illi terrẽt emissis flãmaꝝ apicibus ex ætna:

q̃ sæpe regionẽ illã uniuersã deuastare uidet: nã Gatinẽsiũ Colles alto exũdãt cinere q̃ aliq̃n illos magno afficiens mœrore: posterioribus annis magnũ terris attulit bñficiũ: qppe tã læta reddidit illis uineta & singulari bonitate fructuosa: ut reliq̃ nulla uini nobilitate eis cõparabilis existat: ita refert Strabo. Habitã. s. populus ficulus: In uallibus ætnæis. i. sub radicibus mõtis ætnæ. Enceladus unus ex gigãtibus: q̃ ausi sũt bellũ inferre Ioui: quẽ uictũ sub mõte ætna posuisset ferũ iuppiter: cũ nimio põdere pssus defessũ latus mutare uoluerit mõs totus tremit: & statim flãmæ ingẽtes globos uomit: ita ut regionẽ illã plærũq̃ depopulet. Glomerato puluere. i. iminẽte Põ. cũ exercitu magno & immensa legione. Cæci timoris: qa cæcos cõsilii hoies facit. Hostibus ocurrit: si exterius Põ. si interius torquato. Fata ruit: dũ timet fata i fata ruit uel i pacẽ: ẽt usq̃ ad pacẽ: qa uicto Cæ. deide pax fuisset. Ipse furentes: hæc sũt uerba Põpeii: q̃ dixit. Parcite ciuibus uestris. Fœlix ac libera legũ: deplorat hic Luc. euersã libertatẽ Romanã dicẽs pietatẽ Põpeii illi nocuisse. Libera fores si sylla: si hãc uictoriæ occasionẽ talis ipator cõsecutus eẽt: q̃lis erat Sylla: actũ erat de Cæ. & libertas cõseruata fuisset. Dolet heu semp: Semp inqt quotiẽs meminerit roma dolebit q̃ Cæ. cũ pio genero pugnauerat: hæc causa fuit: cur scelera sua cæsara implere posset. Scelerũ tuorũ: quia cum pio genero pugnasti: ideo scelera tua ipleta sũt. Proh tri. fa. i deploratiõe cõsistit oñdẽs multa deide mala inumerasq̃ clades p̃secutas fuisse: qa hoc loco Põ. uicere noluerit: Tristia: infelicia infausta.

Nõ uticæ libyæ clades: hispania mũdæ
Fleſſet: & isando pollutas sanguine nilus
Nobilius pharío gestasset rege cadauer.
Nec iuba marmaridas p̃sliſſet nudus arenas
Pœnorũq̃ umbras placasset sanguine fuso
Scipío: nec sancto caruisset uita catone.
Vltimus esse dies potuit tibi roma malorũ.
Exire e mediis potuit pharsalía fatis
Deserit auerso possessam numine sedem
Cæsar: & æmathias lacero petit agmine terras
Arma secuturũ socerí quacunq̃ fugasset
Tentauere suo comites díuertere magnum
Hortatu: patrias sedes atq̃ hoste carentem
Ausoniã peteret: nunq̃ me cæsaris inquit
Exemplo reddã patriæ: nunq̃q̃ uidebit
Me nisi dimisso redeuntẽ milite roma.
Hesperiã potuí motu surgente tenere
Sí uellem patriis aciem cõmittere templís
Ac medío pugnare foro: dum bella relegem
Extremũ scythici transcendam frigoris orbẽ
Ardentesq̃ plagas: uictor tibí roma quietẽ
Eripiam: quí ne premerent te prælia fugi:

¶ SVLPI. Libyæ: aphrica nõ uidisset tot cedes ad uticã factas nec hispania ad mũdã: nec nilus põpeii fuisset cruore ifectus. Cadauer: põpeii. Pharío rege: ptolemeo rege phari ĩsulæ nili. Nec Iuba: rex numidarũ. Marmaricas: Marmaridæ populi sũt ad syrtim maiorẽ usq̃ porrecti. Vmbras pœnorũ: aphricanorũ q̃ sunt romani sanguinis: audi. Scipio: q̃ dux erat exercitus & reliqarũ pharsaliæ. Vita: uiuẽtes ipsi & illius sæculi hoies. Exire e mediis pot. phar. fat. potuit nõ fieri pugna pharsalica. Deserit: Cæs. a põ. fugatus i thessaliã se cõtulit. Põ. ĩuitis suis q̃ eũ hortabãt ut in Italiã reuerteret eũ est p̃secutus. Sed Cæs. cũ primũ illuc puenit cõiũcto cũ Domitio exercitu Gõphos oppidũ expugnauit: & militibus diripiẽdum concessit. Inde metropolim q̃ primũ portas clauserat exẽplo Gõphorũ territã i deditionẽ accepit. Postea nulla Thessaliæ ciuitas fuit q̃ Cæs. nõ pareret: p̃ter lariſſeos q̃ magnis Scipionis exercitibus tenebãt Põ. uero cũ primũ aduenit Scipiõis ẽ milites adhortatus: ut parata iã uictoria p̃dæ ac p̃miorũ uelint eẽ participes receptisq̃ oĩbus in una castra legionibus suũ cũ scipione honorẽ p̃titus ẽ. Sedem: munitiones suas. Auersos: rato qa uictus fuit. Agmine lacero: exercitu fugato & fracto. Comites: põpeiani. Patrias sedes: romã. Reddã me patriæ: reuertar i patriã nisi dimisso exercitu facta pace. Surgẽte motu: i principio belli. Vellẽ cõmittere aciẽ: noluissem p̃liari Dũ bella relegẽ: mõ procul ab italia bella calamitatesq̃ abigã nõ erit mihi molestũ extremas mũdi regiones adire. Scythici: ibo ultra scythas septentrionales. Ardentes plagas: deserta aphricæ æthyopiam Indiam quæ solis æstu infestantur. Victor tibi roma quietem eripiam: certe non: nec me uictore uexabere.

¶ OMNIBO. Libye clades: ubi reliqæ exercitus uictæ sũt cum Catone. Hispania mundæ: ubi uictus est. Gn. & sextus Põpeius: sed. Gn. Pompeius occisus est: Sextus aũt profugit in Siciliã. Et infando polutus san. nec etiã Pom. fuisset in Nilo flumine truncatus: cuius cadauer p̃iectũ ẽ in undas fluminis. Infando sanguine: nõ Põpeii sed sanguine infandi Ptolemæi Patricidæ Regis: Pharío rege. i. Ptolemæo rege ægypti: nã pharos insula est ægypti. Nec iuba mar. Rex Iuba q̃ partes senatus populiq̃ Ro. seq̃bat uictus ẽ a Cæsare in Africa: nã Iuba & petreius (ut refert Appianus) p̃ceptis his quæ gesta fuerãt a cæsare cũ nec fugãa ut salutẽ ulterius spare possent. In media uulneribusq̃ se adinuicẽ tãdẽ cõfecere. Nudus. insepultus. Mar. ha. marmaria ẽ pars Libyæ. Placasset umbras pœnorũ: nã mors huius Scipiõis q̃ ab illo supio re descẽderat uisa est q̃si placare umbras pœnorũ: q̃ cæsi fuerãt a maioribus suis: publius. n. Scipio q̃ bello in Libya gesto cõtra Cæsarẽ cõstitutus ipator fuit: Appiano auctore hyemẽ in mari agẽs hostibus nauibus a casu obuius peregregie se gessit donec supata eius classe seipsum interemit & cũ hostes p̃pius supuenissent: interrogarẽtq̃ ubi esset impator: ipse respõdit: iperator bñ se habet: Catuisset uita: ætas nra nõ caruisset catone: q̃ postq̃ uidit p̃fligatas eẽ. Põpeii partes supesse reipu. noluit: sed ipse sibi mortẽ in Vtica cõsciuit: unde uticẽsis est appellatus: nã Cato ac Scipio: ut refert Plutarchus post pharsalicã pugnã i libyã

pfugerũt:& ingẽtibus ibi copiis coactis ex iuba:q ope atq; auxilia miniſtrabat cõtra eos cæ. expeditionẽ egit Scipionis exercitu ſupato:Catonẽ ut uiuentẽ recipet ſummo ſtudio cõtẽdit: Vticá:quãqdẽ urbẽ cũ ille pſidio teneret:minime plio iterfuerat:poſtq; Cæ. Catonẽ ſibi mortẽ cõſciuie cognouit acriter idoluit tũq; iqt Cato:tibi p morte iuideo nã & tu mihi p ſalute inuidiſti. Vltimus eſſe. d. p. ſi Põ. uincere uoluiſſet. Exite p. m. ph:ne i pharſalia bellũ ciuile cõmitteret:qp poſtea factũ ẽ:nã ita fata uolebãt ut ibi ſãguis Ro. effũderet qd euitari tũc potuit:ſi Cæſ. Põpeius uiciſſet. Deſerit aduerſo poſtpoſt cõploratione libet tatis Romanæ pſeqr narrare qd nã inſtituerit Cæſ. ubi. n. uidit oĩa ſibi aduerſa:ex his locis ſtatuit diſcede re. & i theſſaliã recepit exercitũ. Sedẽ:Epirũ. Tẽtauere ſuo:hic dicit cõſilũ habitũ fuiſſe i exercitu Põpeii qdnã potiſſimũ agẽdũ eẽt:nõnulli fuerũt q; cẽſeret Romã redeundũ eẽ:ſed huic ſententiæ aduerſus fuit Põpeius neq. n. iduci poterat:ut uellet bello ifeſtari Italiã:hãc quoq; rationem fuiſſe dicebat:ut ab initio belli urbẽ deſereret:ne Cæſ. illud exercitũ ducẽs mœnia urbis bello inuaderet:ergo qd ab initio fecerat:i eo ſe pſtitꝛe aſſeuerat. Comites:ſenatores q cũ põpeio erãt. Diuertere. i. a ppoſito ſuo remouere. Nũ q; me cæ. nõ imitabor inqt põpeiõs cæſarẽ q cõtra leges romanas rubiconẽ trãſiuit armatus. Dimiſſo mi lite. i. exercitu:ſicut leges uolunt: Heſpiã potui:ſi pati poſſẽ ut bello infeſtareẽ italia:& roma piculũ belli ſubiret:poterã ab initio belli romæ cũ ſenatus maneret i medio foro bellũ pficere:ſed qm lõge mihi alia mẽs eſt:ab hoc ppoſito nõ deterrebor:prius q; bellũ pfecero. Motu ſurgẽte. i. icipiẽte tumultu belli. Me dio foro:ut fecerat Sylla:Marius:Cinna & cæteri q urbẽ inuaſere. Dũ bella re. ſed hæc mihi mẽs ẽ:ut in extremas orbis terrꝛ partes potius exercitũ ducere uelim:q; bellũ in italia fiat. Relegẽ. i. repellã:undere legati dicũt q ſunt a patria pulſi. Scythici frigoris. i. ſeptẽtionis:in q; parte ẽ ſcythia:hoc ẽ uſq; ad hypbo reos mõtes tranſibo uel e diuerſo ibo trãs torridã zonã nã utraq; inhabitabilis ẽ. Victor tibi Roma:an tea cũ timere hoſtes diſceſſi ab urbe ne te bella ẽterẽt:nũc uero cũ nõ timeã ſed uincere cœpim:te bellis i plicabo. q. d. nõ faciã. Fugi:cũ inferior eſſem Cæſare. nũc uero cũ ſim ſupior te in bellum deducam.

¶ SVLPI. Ah potius:Dũmodo ſis exps dãnorũ te cæſ. poſſideat. Cãdauia:mons epyri q illyricũ a macedonia ſeparat. Gõtigit:tetigit. Bello quam fata para. in qua fata cõſtituerãt certareẽ. Theſſali am q; parte. Topographia Theſſalia inqt ab oriẽ te brumalioſſã ab occidẽte æſtiuo peliõ a meridie otrim ab occidẽte pindũ a ſeptẽtriõe olympũ hẽt. Sed in hoc errat poeta qd iter oſſam & olympũ pe liũ: q ad oriẽtẽ hybernũ ẽ iterponit & oſſa ad æſti uum ut ptolemeus & li. vii. herodotus docẽt: & ip ſe mox dicet olympũ oſſe cõuictũ peliũ ergo p oſ ſa & oſſam p pelio poſuit. ẽ ãt pelii altitudo ut pli. tradit. M. cc. l. paſſuũ. Coercet:terminat & ſtrigit.

Ah potius bello nequid patiaris in iſto:
Te cæſar putet eſſe ſuã: ſic fatus in ortus
Phœbeos conuertit iter: terrãq; ſecutus
Deuia: qua uaſtos aperit candauia ſaltus
Contigit æmathiã bello quam fata parabant
Theſſaliã qua parte diem brumalibus horis
Attollit titam rupes oſſea coercet.
Quũ p ſũma poli phœbũ trahit altior æſtus
Pelion opponit radiis naſcẽtibus umbras:
At medios ignes cœli rabidiq; leonis
Solſtitiale caput nemoroſus ſubmouet otris
Excipit auerſus: zephiros & iapiga pindus.
Et maturato præcidit ueſpere lucem.
Nec metuens imi borean habitator olympi
Lucentẽ totis ignorat noctibus arcton.

Attollit diẽ: erigit lucẽ ſuã. Quum p: ab oriente æſtiuo æſtiuo pelion eſt. Opponit umbras: iaciũ tur. n. in occidentẽ recta ab oriente linea. Otris: mõs. Submouet me. ig. cœ. repellit meridianũ ſo lẽ & otrim eẽ altiſſimũ indicat. Caput ſol. leonis: æſtũ leonis & ſolſtitii qd ẽ ſexto calẽdas Iulii apd Columellã: Sole uero exiſtẽte i cãcro & nõ ppte i leone. Pindus: mõs q ad occidẽtẽ uerſus a tergo zephyros excipit. Iapiga uentũ quem fauorinus Caurũ exiſtimat: Eũ appuli uocãt Iapiga. Præcidit lu cẽ: ſubſtrahit lucẽ & inumbrat theſſaliã: quã præ eius altitudine ſol occidẽs ſpectare nõ põt. Veſpe matu rato: fine diei accelerato: nã prius noctẽ inducit q; ſol occiderit. Habitator: q; incolit radices olympi q; ab i teriori parte borea uexari nõ poſſunt: Septentriones & urſam maiorem non cernit.

¶ OMNIBO. Sic fatus in ortus: nũc deſcribit qua iter fecerit Põpeius: nam orientẽ uerſus exercitũ du xit: & p Cãdauiã tandẽ uenit i Theſſaliã. Deuia. i. auia ut tutior iret. Cãdauia: cãdauia (ut inqt Strabo) mõs ẽ q illyricũ Macedoniãq; diſterminat: circa uiã cãdauiæ lacus ac paludes ad Lychnidũtẽ extãt: ubi co pioſa piſciũ habẽt ſalſamẽtaria: ſũt fluuii Ioniũ irrũpẽtes ſinũ: & in auſtrũ uergẽtes Inachus achelous: & nonnulli alii. Saltus: nã ſaltuoſa ac nemoroſa regio ẽ. Theſſaliã: hic ita deſcribit theſſaliã ut dicat deos uoluiſſe hãc regionẽ naturaliter inhabitabilẽ eẽ fortaſſe ne bellũ ciuile i ea gereret. Attollittiã: oſtẽdit a ſole nunq; illuſtrari ullo anni tpe ſed undiq; mõtibus ita circũdatã eẽ: utnec diẽ qdẽ integrũ uidere poſ ſit. Sũma po. i. cũ altius ad ſeptẽtrionẽ quodãmõ urgẽs naſcit ſol. At medios ignes. ſ. a meridie othrys mons oppoſitus eſt radiis ſolis. Rapidi leonis. i. feruẽtis nã. xv. die Iunii ſurgit leo: & circa meridiẽ ſol in gredit leonẽ: ergo tũc feruẽtiſſimus eſt ſol. Soſtitiale ca. nã ſolſtitium dr q; ſol ſtare ur: nec aſcẽdere nec declinare p aliquot dies. Zephyrus: uẽtus occidẽtalis. Iapix: ẽ uẽtus q Apuliã perflat: quẽ caurũ eẽ gelli us ppemodũ putat uñ iapigia dicta eſt Apulia: Strabo ãt ait Iapiges uniuerſos cognomẽ e quodã Iapige duxiſſe: quẽ dedalus e cretẽſi muliere ſuccepiſſe dr ducẽq; Cretẽſibus extitiſſe: iapides uero gens illyricis galliſq; cõmixta: Auctor Stra. ab Aug. Cæſ. ſũmo cũ labore debillitati ſũt. Aduerſus: qa ab occidẽte pflat iõ oppoſitus ẽ pindo: & (ut inqt Gelius) aduerſus Eurũ ſpirare ur. Et maturato. p. qa mõtes oppoſiti ſunt

iō ibi citius sol occidit:nā mōtes:obstāt ne possit splēdore suo illustrari thessaliā. Præcedit occupat. Maturato uespe.s.citius occidēte sole. Nec metuēs:nūc a septētriōe ostēdit claudi:ut etiā aerē accipere neq at:in thessalia qui habitat nunq̄ uidet maiorē ursam quæ circa polum uertitur. Imi olympi:i.in radice eius montis thessaliæ. Nec me:uens.s.boreā:unū seqtur ex reliquo:si nūq̄ uidet septētrionem:ergo nō timet boreā. Arcton.i.ursam maiorē:q̄ circa polū uergit. Ignorat noctibus:qa nunq̄ apparet.

Hos inter montes media qui ualle premūtur
Perpetuis quondam latuere paludibus agri.
Flumina dum campi retinēt:nec peruia tēpe
Dant aditus pelagi:stagnūq̄ iplentibus unū
Crescere cursus erat: postq̄ discessit olympo
Herculea grauis ossa manu.subitæq̄ ruinā
Sēsit aquæ nereus:melius māsura sub undis
Aemathis:æquorei regnū pharsalos achillis
Eminet:& prima rhæteia littora pinu
Quæ tetigit phīlace:theleosq̄:& doriō ira
Flebile pieridū:thrachin pretioq̄ nephādæ
Lampados herculeis fortis melibœa sagittis

¶ SVLPI. Perpetuis quōdā:Thessaliæ planities inquit olim fuit palus ab hercule desiccata. Retinēt:retinebāt. Tempe:locus inter ossam & olympū:quinq̄ miliū passuum lōgitudine & ferme sex latitudine ultra uisum hoīs attolētibus se dextra leuaq̄ leniter cōuexis iugis. Intus sua luce uiridāte allabit peneus:uiridis calculo amenus circa ripas gramine.Canorus auium cōcentu accipit amnen orcon nec recipit olei mō supnatantē.Oui:Est nemus hæmoniæ prupta qđ undiq̄ claudit Silua uo cāt tempe p q̄ peneus ab imo Effusus pīdo spumosis uoluit undis undis. Peruia:patēs:nā tunc illac flumina nō egrediebāt. Nec dant aditus pelagi: nec sinebāt in pelagus labi. Implētibus:in iplēda thessalia occupatis. Cursus erat crescere: loco cursus crescebāt. Postq̄ di.postq̄ ossā ab olympo hercules sepauit & si Herodotus li.vii.dicit a neptūo siue terremotu id factū. Nereus: mare: Ruinā:impetū. Melius:pstitisset.n.ut habitabilis facta non eēt. Eminet:apparuit tūc. Pharsalos:locus ubi edificatū est oppidū pharsalos qđ duplex ē uetus & nouū:iuxta qđ ē tethidis fanū:& hāc orā achylli subiectā fuisse suspicāt ut ait Stra. Phylace: oppidū ppe thebas phioticas ex quo fuit ptheſilaus q primus bello troiano puenit i littus primusq̄ cesus ē.Oui.Sors quoq̄ nescio quē fato designat iniquo Qui primus danaum troada tangat humū. Pinu:naui. Rhethea:troiana. Aequorei:nati ex nympha æquoris thetide. Theleos:oppidū:Doriō:op.magnesiæ.Statius lib.quarto Gethico quos flebile uati Dorion:hic fretus doctas anteire canēdo Aonias multos Thamiras damnatus in annos Ore simul Cytharaq̄ os obuia nomina temnat Conticuit pceps:qs nō certamina phœbi Nosset:& illustres satyro pēdente celenas. Trachin:huius nois oppida eē diximus in phocide:& in boetia:puto aūt hic eē legēdū atracē qđ esse apud larissam Stra docet. Melibœa:urbs littoralis magnesiæ ppinqua thessaliæ pīa philoctetæ absq̄ quo sagittas herculeas afferēte troia capi nō poterat. Pretio nefādæ lapados:ob ptiū icēdii sacri. Hercules.n.ea lege sagittas pharetrāq̄ philoctetæ cōcessit ut eius rogū incēderet ossaq̄ cōderet:& in cœlū raptū uulgaret: Iurareq̄ id coegit. Nefandæ:quia nō licebat de rogo qđq̄ effari. Lampadis:ignis & rogi.

¶ OMNIBO. Hos iter mōtes:thessalia inter medios mōtes inclusa sterilis fuit: nec quicq̄ erat pter lacū flumia mōtibus circūdata tenebāt:ut cursū nullū haberēt:sed tm i unū cōfluētia crescebāt:postq̄ uero Hercules euerso mōte lacū apuit relictus locus medius fertilis & amœnitate plen⁹: uñ.etiā tēpe græco uocabulo appellatus ē.Stra.āt li.nono dicit cū littus altiora cāpis haberet loca motibus terræ factis ab rupta sūt:q̄ tūc uocāt tēpe:& olympo abscisa ab ossa:hac peneus fluxit in mare:& orā illā siccatā reddidit:postea flumina describit:q̄ inde descenderūt. Agri.la.ager medius:q nūc rerū oium feraciſſimus ē:quē ndā iugibus occupabat paludibus:antequā inaccessibilis exiccaret unda. Premit:claudit. Peruia tēpe:nominatiui casus ē hoc loco sed apud græcos uariat. Tēpe:loca amœna dicunt de qbus uide Pliniū. Peruia.s.nūc: Cursus erat:uidelicet inflari & crescere:qa decurrere nō poterāt necessario inflabāt. Postquā discessit o.eo Hercules uenit:& diligēter circūspiciēs locū cognouit si aq̄ deriuari posset:aggē in medio rectū cuiuslibet generis frugū feraciſſimū fore:& succiso monte olympo ab ossa:aditū aquæ dedit. Grauis magnus. Manu.i.uiribus. Nereus:mare. Aemathis:ora thessalica ab æmathio Rege dicta. Mansura sub undis:qa si undis oppōssa māsisset nūquā ibi bella ciuilia gesta fuissent in qbus totius terrarū orbis cruor fusus est. Achillis æquorei:q fuit filius thetydis deæ maris:unde mare regnū achillis appellat. Et prima:ostendit quæ deinde ciuitates ibi conditæ fuerint:postquam stagnū exhaustum fuit. Pharsalos oppidū thessaliæ:cui impauit achilles. Rhœteia.i.troiana littora:a rhœteo promontorio. Phyliace.i.pro thesilaus:nā phylace oppidum est thessaliæ:ubi regnauit ptheſilaus:qui primus fuit ausus in terram Troianam descendere:& fata impleuit:nam responsum erat quod q primus in terram troianam descenderet primus occideretur:& occisus est ab Hectore. Pteleos:est ciuitas thessaliæ:Pteum ut refert Strabo ē postantronem urbē Prothesilai. Dorium:quidā montem:quidam campum esse scribunt. Dorium oppidum est magnesiæ.Plinius.in.iiii.ca.ix.cuius hoc tempore pars nulla mōstrat:ut refert Strabo:aliq tamē olurin nunc seu oluram in Messenia ualle iacentem Dorium uocant:illic prope Oechalia Euriti est:quæ nunc Andania dicitur urbs arcadiæ tenuis:cuius nominis ē altera in thessalia:altera etiam in Euboea: Ex hac proficiscentem Thracē Thamirin ad Dorium a Musis musica fuisse spoliatum commemorat Homerus:Achelos & pteleon:tum dorion ast ibi musæ Treicio:inciderant Thamiri resonoq̄ canore Priuauere uirum: oechalia tum forte profectum Regis ab euryti regno oechaliaq̄ creati. De hōc itidem Lu-

canus intelligit. Alii ãt:Flebile pieridũ.qa pierides ausæ sunt ꝓuocare musas:cãtu: & cõuersæ sũt i piccas uñ ẽt adhuc naturã tenẽt loq̃citatis. Trachin:trachĩ parua urbs thraciæ iuxta læbadiã(Strabo)nõ ꝓcul a thessalia. Herculeis:ĩ qua habitauit philoctetes:q sagittas Herculis & arcũ accepit ꝙ flãmas rogo Herculis subiecerat hercules cũ uicisset ætholiã:captus ẽ amore Ioles:oblítus Deianiræ uxoris filiæ Oenei Regis quã singulari certamie cũ Acheloo dimicãs uictor sibi matrimonio cõiunxerat. Deianira cũ se derelictã uideret:in memoriã rediit tunica quã a Nesso sanguine lerneæ hydræ inspsam acceperat:Nessusq; ut res amoris illam habere dixerat:credidit illa:misitq; hanc ueste ad uirum quam cũ induisset:statim uenenum ad interiora penetrauit & uiscera Herculis,carptim cõsumebat:donec ille diutius doloris impatiẽs rogum sibi extruxit:& cum supimpositus esset:ꝓcepit philoctetæ ut flãmas subiiceret:in cuius beneficii ꝓmium sagittas & arcũ suũ illi tradidit.| Lampados.i:faci quam philoctetes Herculi suppositi. Mœlibœa:urbs finitima thessaliæ:ꝓpria philoctetæ. Virgi|us hic illa ducis melibœi parua philoctetæ.

¶SVLPI. Lariſſa:achillis patria: Potẽs:eaco peleo achille. Nobile argos:Stra.lib.viiii.ait Argos ipsũ pelasgicũ pleriq; urbẽ thessalicã opinant' supiori tpe lassũe ꝓpinquã.Quæ hac ætate nullibi est: Alii nõ urbẽ sane sed thessaloꝝ cãpũ hoc uocabulo nũcupatũ qđ qdẽ nomẽ abas ex argo hæc ad loca migrãs imposuit. Vbi fabula:fabulosum ẽ qđ de thebanis terrigenis dĩ & muro ab amphiõe structo poeta uero confundit noĩa:Nã hic indicat thebã phtiothicas & loq̃ de echioniis. Echion uero un⁹ fuit ex terrigẽis natis ex dẽtibus dracõis a cadmo cæsi: Vbi quõdã.Agaue Cadmi filia echionis uxor materq; pẽthei fuit.quẽ bacchi numẽ spernẽtẽ sorore adiuta dilaniauit cũ eum p furorẽ aprũ esse existimarẽt. Pentheos:pẽthi. Quæsta:cũ.n.ĩ bonã mentẽ redisset doluit qđ plus de filio non rapuisset ut rogis posset ĩponere. Igni supræmo:pyræ. Palus:lerna q̃ thessaliã mergebat. Discessit:diuisa est & exhausta. Aeas:fluuius q occidẽtem uersus in ionium fluit. Pater Isidis:Inacus q fuit argiuorũ rex & pater Ius:uersus fuit in fluuium qui est in peloponneso:a quo q in thessaliã uenerũt hũc ẽt inacũ appellarunt. Auectæ transportatæ a Ioue in ægyptum: Oeneu:pater deianyræ acheloo desponsatæ:inde traditæ herculi:sed orto inter eos certamine uictori herculi cessit:q acheloc in palestra cornu cantauerat.

Atq; olím lariſſa potens ubi nobile quondã
Nũc sup argos arãt:ueterſ ubi fabula thebas
Mõstrat echionias:ubi quõdã pẽtheoſ exul
Colla caputq; ferens supremo tradidſigni.
Quæsta qđ hoc solũ nato rapuisset agaue:
Ergo abrupta palus multos diſceſſit ĩ amnes
Purus in occasus parui sed gurgitis æas
Ionio fluit inde marĩ:nec fortior undis
Labitur auectæ pater ilidis:& tuus oeneu
Pene gener crassis oblimat echinadas undis

Echynades:Echynades insulæ sunt in sinu corynthiaco ex opposito ad eliden & in ostiis acheloi. Statius in secũdo Thebaidos Turbidus obiectas achelous echynadas exit. Oblimat:limo inficit.

¶OMNIBO. Lariſſa:ciuitas thessaliæ potẽtissima fuit:ĩ q̃ regnauit Achilles.Virg.Et lariſſæus achilles. Nũc arãt:ætate inqt nĩa Luca:arãt argos:nãargos urbs fuit thessaliæ argos pelasgicum dicta.Pli. Vetères ubi fabula:de fabula cadmi supius diximus:quomõ cõdens thebas oẽs socii interfectt sunt a serpẽte sed ex terrigenis qnq; supfuerũt iter quos fuit unus Echion:hũc sociũ sibi assumpsit ad cõdendas thebas q̃s iõ poeta uocauit echionias:Strabo aũt refert phœnices Cadmi comites Boetiã tenuisse: & Cadmũ arcẽ Cadmeã muro uallasse: regnũ posteris & Nepotibus suis reliqsse:q porro arci Cadmeæ thebas muro cõiunxerũt:regnũq; cõseruarũt:plurimoq; Boetioꝝ ĩpiũ adepti.Solinus uero dicit Amphionẽ cõdidisse thebas:nõ ꝙ lyra saxa duxerit:sed qa affatus suauitate hoies rupiũ incolas:& incultis moribus ad obsequi ciuilis pellexit disciplinã. Vbi:in qua urbe thebaꝝ Agaue filii sui Penthei auulsũ caput rogo supimpo⁹ suit:dolẽs ꝙ tñmodo caput filii abstulisset.Nota ẽ fabula qũo Pẽtheus iterdixerat ab adro thebano bachũ:q in patriũ cũ rediret:populos oẽs sibi supplicare cogebat:& sacrificia eius plena erãt libidine:i qbus epulis ac uino traditi oẽs spiritu bacchi dicebãt' afflari:Pẽtheus cui huiusmõ sacrificia displicebãt interdixit bacchũ a regno suo:sed mĩ eius Agaue & Authonoe cũ cæteris mulierib⁹ seqbat' Bacchũ Pẽtheus mĩsit primo famulos:ut bacchũ ab agro regni sui absterrerẽt:sed cũ ad eũ iuissens:capti illecebris:eũ cũ cæteris sequebãt'.Pẽtheus uero cũ satellitib⁹ coactus ẽ uenire ut bacchũ ãbigeret:ubi cũ in cõspectu ueniſſet mĩ Agaue cũ sorore Authonoe in furorẽ sunt cõuersæ:mĩ exiſtimauit filiũ in aprũ aut uitulũ cõuersum: mulieresq; nõ prius destiterũt quã thyrsis & hastis mediũ illũ discerpsere mĩ Agaue q̃si uictoriæ ꝑmiũ caput eius qđ apri esse credebat manibus gestãs p mediam urbẽ ouans ibat:quæ cũ ad se rediſſet ſtructo rogo caput filii cõbussit:& uæhemẽter doluit ꝙ reliquũ corpus habere nõ posset:ut ĩtegra filii mẽbra sepulturæ mãdaret hæc ãt facta fuisse dicit Stra.apud scolũ uicum asopræ sub citherone. Exul:a seipsa aliena:uel exul respiciẽt ad illud ꝙ Pẽtheus bacchum & oẽs q̃ illum sequebãt' ab agro suo interdixerat ergo q̃ ſi exul erat interdicto Penthei, Pentheos:genetiuus græcus ẽ a luctus. Hoc solũ.ſ.caput. Ergo abrupta:qa semel data uia ẽ stagno. Discessit in amnes:ideſt in multos flu.deriuata ẽ. Inde:ex hac thessalia. Parui gurgitis:quia flu.eſt nõ ualde latus æas æantis.Fluit ad occasum ĩ pelagus adriaticũ Apolloniã uersus:ita a Strabone refert'. Fortior.ſ.æante. Pater:ideſt inachus pater eius:quæ isis mox eſt appellata:nã postq; uenit in ægyptũ genibus flexis in ripa nili uisa eſt supplicare Ioui:statimq; in pristinã formã rediit:nam bos diu fuerat: Auctæ.ſ.a Iunone:postq; eam dono accepit a Ioue. Gener.ſ.Achelous:Oeneus Rex Deianiarum filiam habuit & procis expoſuit hoc pacto:ut qui singulari certamine uictor esset:

ille Deianirã acciperet in uxorẽ Achelaus cætero omnes ſuperauit: deinde ſuperuenit Hercules: qui cũ eo certare cœpit. Achelous ſe modo in leonẽ: modo in ſerpentẽ: tandẽ ſe conuertit in Taurũ haud facili labore illũ ſubigere potuit: tandẽ manu eius cornu cœpit Hercules: & nõ prius dimiſit quã a capite euelleret achelous pudore compulſus ſe merſit in undas neq; amplius uiſus eſt. Echinadas: echinades inſulæ ſunt maris maliaci oppoſitæ acheloi hoſtio. De quibus lege Strabonẽ. Oblimat: impinguat limo.

Et meleagream maculatus ſanguine neſi
Euenos calidona ſecat: ferit amne citato
Maliacas ſperchius aquas: & flumine puro
Irrigat amphryſos famulãtis paſcua phœbi.
Quiq; nec humẽtes nebulas nec rore madẽ
Aera: nec uẽtos tẽues ſuſpirat anauros. tẽ
Et qſquis pelago per ſe iam cognitus amnis
Pænæo donauit aquas, & gurgite rapto
Apidanos: nũq; q celer niſi miſtus enypæus
Accipit aſopos curſus: phœnixq; melaſq;
Solus in alterius nomẽ quũ uenerit undæ
Defendit titareſos aquas: lapſuſq; ſuperne:
Gurgite penei pro ſiccis utitur aruis.
Hũc fama eſt ſtygiis manare paludib⁹ amnẽ
Et capitis memorem fluuii contagia uilis
Nolle pati: ſuperumq; ſibi ſeruare timorem:
Vt primũ emiſſis paruerunt amnibus aruæ:
Pinguis bœbicio diſeſſit uomere ſulcus.

¶ SVLPI. Calydõa: urbẽ calydoniæ patriã meleagri quã Euenus fluuius iuxta quẽ cæſus eſt neſus centaurus dicit ſeparare. Sperchios: theſſaliæ fluuius cui achilles uouerat comas ſi rediſſet e troia. Malliacas: malliacus ſinus iuxta pagaſeũ eſt & opuntium. Amphryſos: fluuius theſſaliæ limpidis aquis apud quẽ apollo Admethi regis pauit armenta. Anauros. dictus q̃ ex ſe neq; aura neq; nebulã emittat. Per ſe: alueo & nomine ſuo: Nã cũ alia ingrediunt nomẽ amittunt & nõ per ſe deferunt in mare. Donauit aquas influit & ingreditur peneũ qui oritur iuxta Gomphos interq; oſſam & olympũ nemoroſa conualle defluens quingentis ſtadiis dimidio eius ſpacio nauigabilis. Apidanos: uelox theſſaliæ fluuius. Enypæus: lenis eſt ſed miſtus apidano ſit uelociſſimus. Aſopos: hic fuit ægenæ pater: mergitq; in epidanũ & concitat ab eo. Phœnix fluuius theſſaliæ in nomẽ unde peneũ Defendit: tuet. Titareſos: q & orchos dicit de quo plinius. Peneus accepit amnẽ orchon nec recipit. Sed olei modo ſupernatantẽ ut dictũ eſt ab homero breui ſpatio portat abdicat: penales aquas diriſq; genitas argenteis ſuis miſceri recuſat Pro ſiccis aruis pro alueo. Manare: egredi. Memorẽ: orchon. Capitis: originis ſuæ. Vilis: penei quẽ uilẽ præ ſe ducit. Timorẽ reuerentiã & cultũ. Patuerũt: remãſere patẽtia. Emiſſis: eductis. Bœbicio. bœbicii illic arare ceperũt & alii po. Bœbe una ẽ urbib⁹ ad iecẽtib⁹ Demedriadi ubi ẽ & bebeis loc⁹ uicin⁹ pheris ut li nono Stra. docet bebricia autem bythinia eſt. Diſceſſit: diuiſus eſt:

¶ OMNIBO. Et meleagreã: alius quoq; amnis natus eſt ex hoc ſtagno. ſcilicet. Euẽus hic flu. ꝑterlabit Calydõa: ubi regnauit melãger. unde meleagreã calydõa appellauit. Sãguine neſi maculatus: accepta Deiãira: cũ Thebas rediret Hercules uẽit ad Euenũ flu. q forte magis undis iflatus erat de ſe nõ dubitabat qn facile trãſire. ſed neſciebat quo pacto traduceret Deiãirã: ſtati ſe ibi obtulit Neſus Cẽtaurus: q ſuã opã ꝓmiſit amnẽ Deiãirã traduceret: hãc credidit ei Hercules: nã amnẽ trãſierat: cũ illã i ripa uiolare uoluit illa clãorẽ ſuſtulit: tunc Hercules ſagittis trãſfixit Neſũ: q̃s lerneæ hydræ uenẽo inſperat moriẽs ergo cognouit quo pacto ſe ulciſceret: educta iteriori ueſte tradidit eã deiãiræ dicẽs hæc mea ueſtis uires habet amoris: dato opã ut hãc iduat hercules: qa ſtati ad amorẽ tuũ cõuertet. Spchios: theſſaliæ ex pelio effuſus i pelagus maliacũ. Maliacas. i. malæi ſinus i lacõia: nã Malæũ lacõicũ æquorẽ i q Spchius deſcẽdit. At ſupra Maliã auctore Stra. ꝓpter aduerſos uẽtorũ flatus nõ tua fuit nauigatio: ide natũ uulgo ꝓuerbiũ: cũ Malæã deflexeris dõeſticos obliuiſcere. Amphryſos: iter cæteros amnes miſcet etiã Amphryſus q flu. ẽ Theſſaliæ: iuxta cuius ripas Regis admeti phœbus pauit armẽta captus amore filiæ ut hacuia poſſet libidinẽ ſuã explere. Paſcua. ſ. Regis admeti theſſaliæ. Quiq; nec humẽtes: ex hoc ſtagno etiam anauros flu. nomẽ accepit q̃ nullã nebulã exhalat cũ ubicũq; ſint amnes illic uẽti regnare ſoleãt: hic ſolus erat ſine aura ideo anauros dicit ab ἀ ſine & αὐρα aura. Rore madẽtẽ: qa ignes ætherei rapiũt hũorẽ & ſupeuẽiẽte ſole hũor cadẽs rorẽ efficit. Suſpirat. ſurſũ ſpirat. Et q̃ſqs pelago: qa nõ ſuo noie i mare deſcẽdũt ſed noie penei. Enipeus. flu. ab erythra ꝓter pharſalõ currẽs i apidanũ elabit apidãus uero i peneũ Aſopos. ſeruauit decliationẽ græcã aſopus pcurrẽs pelagus iter Termopylas igredit ut iqt Stra. Accepit. ſ. ab hoc ſtagno. Solus in alterius ſed unus flu. ẽ q q̃uis miſceat peneo tamẽ ſuũ retiet nomẽ. ſ. titareſus quẽ alio noie Orcõ appellant (ut refert plinius) q̃uis i eũ decurrat Titareſus tamẽ nõ miſceret: ſed deſup labit nõ alter q̃ oleũ dedignat⁹ miſceri peneo ne ſuũ nomẽ amittat nã penei plucẽtes aq̃ ſũt Titareſi uero craſſæ Verba plinii ſũt appoſita peneus accipit amnẽ Orcõ nec recepit ſed olei modo ſupnatãtẽ (ut dictũ ẽ ab Homero) breui ſpacio portatũ abdicat eœnales aq̃s diriſq; gẽitas argẽteis ſuis miſceri minime ꝓmittit. Lucãus tãq; poeta cõtra hiſtoriã ſẽtiẽs dicit Titareſũ & nobiliorẽ flu. eſſe & dedignari cõmiſceri peneo. Deſẽdit aq̃s. i aquarũ ſuarũ nomẽ. Lapſuſq; ſupne. nõ alterlabit deſup peneũ q̃ ſi per ſiccã terrã deflueret. Hũc. ſ. orcõ: quẽ Titareſũ alio noie Lucãus & Stra. appellãt. Fama eſt. ſ. deſtygia palude natũ & dedignat aqs uilioris fluminis miſeri qñ ẽt terrori diis ſemp ſit. Flu. uiliſ. i. penei. Superũ timo. Virg. Diu cuius iurare timent: & fallere numen. Vt primum emiſſis exhauſtra grandi lacu, Theſſalia fertilis fa

cta est:& subsequenter populi eam colere cœperunt.emissis de Thessalia amnibus:

¶SVLPI. Lelegum:leleges populi sunt in attica q pigmēidi cognomināt:hi qdē in thessaliā habitatū se cōtulerūt. Descēdit:immissū est. Etolide:q ex etholia in thessaliā iuerūt. Dolopes:q homeri testimōio ad extrēa phithiæ locāt ad pyndū mōtē & sub peleo achille & pyrrho militauerūt.

Mox lelegum dextra præssū descēdit aratrū
Eolidæ dolopesq; solum fregere coloni
Et magnetes equis: miniæ gēs cognita rēis
Illic semiferos ixionidas centauros
Fœta peletroniis nubes effudit in antris:
Aspera te pholoe frangentem monte saxa
Teq; sub ætheo torquētem uertice uulsas
Rhethe ferox: q̄s uix boreas iuerteret ornos
Hospes & alcide magni phole: teq; p amnē
Improbe lerneas uector pasture sagittas.
Teq; senex chiron: gelido qui sidere fulgens
Impetis hæmonio maiorem scorpion arcum
Hac tellure feri micuerunt semina martis
Primus ab æquorea per cussis cuspide saxis

Magnetes: Stra.sic ait. Eos uero: Magnetes qa poeta in ultimo thessalicorū cathalogo nūerāt existimauerim macedōibus pieriis uicinos q intra tē pe a peneo atq; ossa usq; ad peliū trās peneū loca habēt mari tēus. Eqs.sūt enim optimi equorū q̄bus abūdāt dōitores. Miniæ:populi in thessalia q cū lasōe nauigarūt. Nubes: q̄ erat in iunōis formā quā Ixiō ausus fuerat stupri interpellaī. Fœta: grauida. Peletrōiis: peletroniū oppidū in thessalia: Semiferos: q erāt dimidia pte hōines & reliq̄ inferiore eq. Ixiōidas. Ixiōis ex nube filios quos nōinatim recēset. Mōice: cētauri nomē. Pholoes:mōtis. Oetheo uertice: cacūine œthe mōs. Inuerteret:inuertere potuisset. Phole: pholus hospes hercules fuit quū in Nemeæū Leonē se cōtulit. Vector:næsū dicit qui herculi Deianyrā quam is trās euenū fluuiū uehēdā tradiderat. cū post trāsitū in alterā ripā auferre tētasset eius sagittis occubuit. Lerneas:tinctas uenēo hydræ q̄ fuerat in lerna palude. Chirō:cētaur⁹ achillis magister:q Sturni & phylliris filius iustissimus omniū cū tractaret sagittas herculis unaq; ex eis lapsa pedē uulnerasset. post nonū diē in signū sagitarii uersus est.Ouidius Nona dies aderat quū tu iustissime chiro Bisseptē stelis corpoī cinctus eras. Gelido sidere:qa hyeme sol ipsū ingredit. Impetis:ualde petis & inuadis.& hoc ideo qa iuxta & cōtra Scorpiū situs est: Maiorē:q̄ tu sis Scorpius enim obtinet spaciū duorū signorū fuisq; chelis facit signū libræ: Hæmonico:thessalico ab hæmo mōte: Sēina matris principia pliorū nā inqt pli.Equo uehi bellerophōtē primū adinuenisse trēos & strata equorū peletrōiū: pugnare ex equo thessalos q cēta uri sunt appellati habitantes iuxta peliū mōtē: Primus:equus primū natus est in thessalia cū neptunus cū pallade certās de nōine imponēdo athenis tridēte saxū thessalū pcussit cōuenerāt autē inter eos ut a pstātia rei q̄ nascereť:ex ictu ipsorū uictori i cōseq̄rēt. Illa pcussa terra cū olea apparuisset uitrix euasit.

¶OMNIBO. Pinguis:propter aquā diuturnā. Bebrycio uomere.seruius in quintū æneidos: cū exponit bebrycia ueniens Amyci de gente ferebat:dicit bebryciā bithiniā esse.Salustius, lgit introrsū prima Asiæ bithinia est.multis antea nominibus appellata ipsa enim est & maior phrygia.Sitra. libro duodecimo dicit bebryces quantū existimat Thraces fuisse & misiā incoluisse & tertiodecimo refert habitasse circa Cyzicū ubi phryges & circa abydū ubi Thraces habitauerunt.Solinus autē dicit bythiniā ante bebryciā dictā esse. Descendit.in Thessaliā.ut eā coleret. Lelegū hi quoq; populi thessalicos agros colere Leleges(ut inqt Solinus)idē fuerunt qui boetii sunt.strabo autē de his multa dicens refert Aristotelē in politia locros lelegas uocare:a quibus boetiā accupatā fuisse memorat:æoles(ut idē ait)una cū bōetiis e thessalia commigrarūt & cōmuniter cū his etoliā tenuerunt. Dolopes:populi qui Auctore Strabone sub phœnice militauere pindi thessaliæ montis acolæ sunt. Magnetes. populi qui dōitores equorū sunt.Magnetas Macedonibus pieriis uicinos esse refert Strabo intra tempe a Peneo atq; ossa usq; ad peliū trans peneū loca habent maritenus pieria autē (ut refert Solinus) a tergo thessaliæ ad Macedoniā protendit.quæ deuicta sub macedonū uenit iugū: Gens cognita remis: ideſt clara arte nauigandi. Miniæ plurimū nauigatione ualent:& hi primū cū lasone in Colchon nauigarunt ut aureū uellus raperent.

Illic semiferos.nihil aliud agit in hac discriptione thessaliæ Lucanus nisi ut ostendat q̄ in de nati sunt sæuissimi popoli ut nō mirū uideat si hanc terrā sæuis gentibus habitatā uoluerunt esse in qua bellū ciuile gereret in thessalia nati sunt centauri semiferi. Diodorus siculus refert centauros in prælio a nymphis nutritos equas postmodū subagitasse:exq; eis hippocentauros natos creditū: q̄ primi equitare ausi sint: eoq; natā fabulā ueluti:equi essent hominisq; natura. Ixionidas:nā Ixion captus amore iunonis ausus est eā interpellare de stupro iuno indicauit Ioui. Iuppiter præcepit ut imaginē suā ex nube Ixioni obiiceret. ille complexus est nubē credens esse iunonē:& ex ea nube nati sunt centauri unde nubigenæ dicti sunt.

Semiferos.ideſt dimidia parte equos:nam ferus significat equum animal. Virgili. in latus inq; feri cruram compagibus aluum. Nubes fœta:ideſt grauida. In antris peletroniis:peletronii sunt populi Thessaliæ in montibus habitātes & peletroniū ut inquit strabo. locus est monti pelio subiectus. Aspera te hic nominat ex centauris noōnullos. Monyche:centaurus. μόνυξ μόνυχος dicit habēs solidū ungué.a μόνος solus & ονυξ unguis. Hūc etiā iaculatorē arborū fuisse dicit Iuue.Quantas iaculet monychus ornos. Saxa pholoes:montis arcadiæ.ut pli. Rethus:nomē centauri. Oethæo uertice. ideſt in summita te mōtis Oethæi. Sub.p in tantas.n.uires habebat ut radices euelleret ornorū. quas flatus boreæ euellere nō poterat. Phole:unus ex cētauris qui teste Diodoro siculo Herculē dōi cū susceperisset:& cētauros

peremisset:ei cõtigit ut cognatos sepeliret cũ a quodã eunlsa sagitta in eũ cecidisset & uulnere curari nõ posset:obiit pholũ Hercules sepeliit sub mõte q̃ res ei glorioſior omni colũna accidit nã mõti nomẽ dedit.at secũdũ Virgi.in bello lapithaꝝ occubuit leto dõuit Rethũq; pholũq;. Teq; : scilicet o Nese q̃ trãſſi gẽdus eras sagittis lernæis cũ Deiãirã trãſuehẽdã uiolare uolebas. Teq; senex chirõ:hic disſẽtit ab aliis Lucãus:nã alii dicũt chironẽ.nõ ex nube & lxiõe natũ:sed ex Saturno & phylira:ut pli.in.vii. & Virgi. in Georgicis docet:sed poetæ a simili mutant fabulã. Gelido sidere.ideſt gelido tẽpore hyemis:nã oritꝫ chirõ mẽſe nouẽbris. Impetis : ideſt in uadis. Hæmõio:ideſt theſſalico arcu : nã chirõ assũptus in cœlũ factus eſt signũ zodiaci.q̃ appellaꝫ sagittarius.q in uadit scorpionẽ dũ uertitꝫ sighifer circulus: Maiorẽ:scilicet aliis signis:nõ sine ratiõe dixit:qa ipse duoꝝ signoꝝ occupat locũ : & magnitudo locati depẽdit a quãtitate loci:nã locus & locutus fũt correlatiua q̃ cæteris signis sit maior. Virgi. docet : ipse tibi iã brachia cõtrahit ardẽs scorpius:& cœli iusta plus pte reliquit. Hac tellure feri alia : genus quoq; sæuissima nata eſt quia primũ fuere theſſali:qui equis pugnaꝫ cœperũt q̃ nũq̃ antea fuerat. Virgi.ge.Prius erichthonius currus & q̃ttuor ausus iũgere equos. Primus ab æquorea cuspide.scilicet.Neptũi.sequitꝫ Lucãus eorũ opinionẽ qui dicũt in theſſalia Neptunũ tãtũ nõ astãte tũc minerua tridẽte locũ pcussisse : a quo equꝰ emissus eſt cũq; de Athẽis alias cũ Minerua cũtẽderet ictu tridẽtis Neptũi nõ equũ: sed areẽ & aquas alii hausſtus pſiluisse ferũt hodieq; fõtẽ in ea arce Neptũi appellari.Seruius autẽ dicit notũ esse quomodo inter palladẽ & Neptũnũ ortũ eſt certamẽ uter eoꝝ nomẽ impõeret Athẽis tãdẽ inter se cõuenerũt ut uter eoꝝ munus hũano generi utilius dediſſet:hic nomẽ ũbi impõeret:neptunus igitꝫ tridẽte terrã percussit: & statim equus natus eſt palladis pcussiõe in terrã facta exorta eſt oliua.laudabile q̃dẽ fuit munus Neptũi nã ad multas res eſt utilis equus. Aut uero laudabilius fuit palladis qa olea pacẽ significat : & fructũ offert hõinibus utilẽ unde de suo nomine urbẽ Athẽarũ appellauit palladẽ significat.

Theſſalícus ſonipes bellis feralibus omen
Exiliit: primꝰ chalybem frenoſq; momordit
Spumauitq; nouis lapitæ domitoris habẽis.
Prima fretum ſcindens pagaſeo littoꝛ pinus
Terrenum ignotas hominẽ proiecit ĩ undas
Primus theſſalicæ rector telluris ionos
In formam calidæ percuſſit pondera maſſæ:
Fudit & argentum flãmis:aurumq; moneta
Fregit: & immenſis coxit fornacibus æra
Illic quod populos ſcelerata impegit ĩ arma
Diuitias numeraꝫ datum ẽ: hic maxia ſerpẽs
Deſcendit python:cyrrheaq; fluxit in antra:
Vnde & theſſalicæ ueniunt ad pythia laurꝰ.
Impius hinc prolem ſuperis immiſit alœus
Inſeruit cælius prope ſequum pelion aſtris
Sideribuſq; uias incurrens abſtulit oſſa.

¶ SVLPI. Omẽ : auguriũ & signũ. Feralibus mortiferis. Exiliit. ortus eſt. Chalybẽ frenoſq; : endiadis ideſt frẽos ferreos & chalybeos & hoc pter cẽtauroſ q a lapitis primũ ineqs aſpectu:exiſtimati fũt semiferi : Lapithæ : gẽtis q̃ apeleo gẽus traxit ſolitaq; eſt cũ cẽtauris pugnare. Prima fretũ.plinius libro.vii. docet lõga naue theſſalũ laſonẽ primũ nauigaſſe. Pagaſeo : sinus pagaſeus in theſſalia eſt Emporiũ enim phere habẽt pagaſas ut ait Strabo. Terrenũ.q in terra terminũ uersari debebat. In undas.in maria. Ionos:rex theſſaliæ & apollinis filius primus argẽtũ & aurũ signauit auaritiæ & omniũ malorũ orginẽ.Strabo uero libro.viii.tradit phælonẽ nũmũ mẽſuras & põderã primũ adinuẽiſſe. Percuſſit in formã : signauit in monetã. Fregit : diuiſi auri maſſã. Aera. metalla æris. Quod:q̃ res. Impegit:Impulit. & ideo lycurgus ut ait luſtinus Auri argẽtiq; uſũ uelut omniũ ſclerũ materiã ſuis legibus ſuſtulit. Python: serpẽs quã apollo puer ad huc interfecit : eius corio triphos delphicus ſtatus eſt. Fluxit. repſit delphos. Ad pythia : ad feſta apollinis dei pythõis uictoria q̃ quũ celebraꝫ de tẽplũ nõ delphica : ſed theſſalica lauro ornaꝫ. Alœus. titã filius qui ipſi mediã uxorẽ habuit cũ q̃ coiuit neptunus ex quo peperit Zethũ & epyaltẽ.q aloidæ fũt dicti:hi cũ singulis mẽſibus nouẽ digitis creſcerẽt.In nomẽ ulnas erecti fũt. Inſurre xerũtq; in deos & mõtibus ppe cõpoſitis cœlũ aggreſſi fũt. Impius:crudelis inſuperos. Peliõ:mõs. Inſeruit.quaſi immiſcuit qa uicinus erat Incurrens:occurrens & retinens cœlũ ne uerteret.

¶ OMNIBO. Theſſalicus sõipes:qa hic equus primi in theſſalia habitauit appo . omẽ lethíferis bellis. Lapithæ:natio theſſaloꝝ.primi exiſtimãt eqtaſſe:ideo subiũgit chalybẽ frenoſq; momordit alii cẽtauros fuiſſe commouerant qui primi equitare cœperunt.plinius pugnare ex quo theſſalos qui centauri appellati sunt.habitantes secundũ peliũ montẽ. Chalybẽ frenoſq; : endiadis eſt ideſt frenos chalybeos Prima fretũ scindens:ex hac etiã terra nati sunt qui temeritate sua primi ausi sunt tẽtare mare:nõ cõtenti suo elemẽto. Pagaſæo littore.qa pagaſa oppidũ fuit theſſaliæ plinio.unde fabricata eſt nauis argo.quæ primũ undas experta eſt laſõ æsonis filius:nepos fuit peliæ theſſaloꝝ Regis.ut libro quito inquit Diodorus primũ iuxta peliũ nauẽ ædificauit q̃ argos dicta eſt ab Architecto refarciẽte : uel ab uelocitate q̃ antiq; ἄργον appellabãt. Terrenũ hominẽ natũ ut terras inhabitet. Pinus. ideſt nauis argo pinea. Nouas.i. ignotas hominibus. Primus theſſalicæ:etiã primi theſſalici fuere qui aurꝫ & argentum & æs in pecuniã cõflarent.quæ multoꝝ maloꝝ causa semper fuit. Ionos:dux theſſaliæ a quo Ionia eſt appellata pars græciæ :quæ uidelicet antea Attica eſt dicta.Attici Iones uocabant ab his Iones illi pfecti sunt q in Aſiam colonias deduxerunt auctore Stra.libro Octauo Ionum autem filium suum fuiſſe in responſis pſessus eſt.

Apollo delphicus: ut ostendit Vitruuius de architectura. Percusit. percuti iussit: Calidæ massæ. calidi æris. In formã: nummorũ. Fudit & argentũ: scilicet in monetã in thessalia sed in Macedonia thessaliæ coniuncta ut Solinus ait auri uenæ & argenti optimæ & plurimæ eruunt. Vegæ (ut inquit Strabo) apud Elidẽ phedõ origine decimus a Temeno omniũ ætatis suæ Potentissimus: nummũ tũ aureũ tũ argenteũ signari docuit. Impegit. impulit. In arma: nã pecunia est causa bellorũ. Hinc: ex thessalia natus est phythõ serpens ille ingens qui persequebat Latonã cũ grauida esset ne ab ulla terra susciperet: tandẽ susceptа est ad insulã delon quod cũ sensisset Apollo illũ sagittis suis interfecit. hic uel hæc serpens dicit: Cyrtheaq; fluxit in antra: quia deinde pelle phytonis tripodas suos texit Apollo: Vnde: a qua propter quã rẽ: hinc est q; laurus in thessalia natæ deserunt ad pythiũ ideſt ad delphicũ Apollinẽ: qui pythius a phytone serpente a se occiso est dictus. Laurus. arbor consecrata Apolini qui daphnẽ uirginẽ amauit. quæ conuersa in lauũ. Impius hinc prolẽ: nati sunt hic alœi filii œtus & ephialtes qui in singulas ebdomadas nouẽ digitos crescebant: unde magnitudine sua conati sunt cũ gigantibus occupare cœlũ detruso Ioue. Iuserunt prope: quia montes cumulabant ut sibi gradus facerent in cœlum.

Hac ubi damnata fatis tellure locarunt
Castra duces: cũctos belli præsaga futuri
Mens agitat: sũmiq; grauẽ discriminis horã
Aduentare palam est: propiusq; iã fata moueri
Degeneres trepidãt animi peioraq; uersant.
Ad dubios pauci: præsumpto robore casus
Spẽq; metũq; ferũt: turbæ sed mistus inetti
Sextus erat: magno prolesq; indigna parente.
Q ui mox scylleis exul grassatus in undis
Polluit æquoreos siculus pyrata triũphos:
Q ui stimulante metu: fati p̃noscere cursus
Impatiẽsq; moræ uenturiq; omnibus æger
Non tripodas deli: nõ pythia consulit antra:
Nõ quæsisse libet primis quid frugib⁹ altrix
Ore iouis dodona sonet quis noscere fibra
Fata queat quis prodat aues. qs fulgura cœli
Seruet & assyria scrutetur sidera cura

SVLPI. Hac: tellure Thessalia. Damnata fatis deputata & omnia scelera uoluntate deorum: Mens præsaga belli quisq; enim futurã cedẽ p̃diu mabat. Palã est: manifestũ est ex omniũ opiniõe. Degeneres: imbelles timidi uiles. Versãt peiora: cogitãt miseros fore. Ad dubios: pauci inquit animo fortiori bene spabãt. Robore firmitate animi. Casus: euẽtus belle in certos. Sextus põ. filius: Turbe inerti: inter pusilãimos. Q ui mox: sextus põ. cũ fuga euagisset ex clade mũdana diu latuit Augustiq; Cæ. tẽporibus siciliã & Sardiniã occupauit & cũ augusto p̃lio maritimo certauit uictusq; in asiã fuit. Grassatus in undis scylleis: q p̃lia in mari siculo cõcitauit. Grassari: enim est seuire facere. Pyrata: p̃do. Polluit triũphos equores: maculauit triũphũ patris de pyratis cilicibus. Prænoscer: ad p̃noscẽdũ. Cursus fati: uẽtura: Aeger solicitus qbusq; futuris. Nõ tripodas deli: nõ oraculũ apollinis q in delo insula colit. Antra pythia: cyrrheũ oraculũ ubi est coriũ pythõis. Quid Dodõa sõet: qd respõdeat Iuppiter q colliť in silua dodõea q est in epyrho: ubi ex q̃rcu colũba respõdet. Altrix primis frugibus primi enim hõines glãde nutriti sũt. Q uis noster fibra: nõ cõsulauit auspices nõ augures: nõ q pyromã siã exercẽt & a fulminibus diuinãt nõ q p̃tẽt astrologiã.

OMNIBO. Agitat: commouet: Damnata. abominabili. Præsaga: diuinatrix futuri belli: Palã manifestũ est omnibus. Degeneres trepidant animi: cũ in thessalia ficti dictũ est põ. & Cæ. castra posuisent: omnes mẽtes cõceperãt futurũ bellũ nec q̃squã erat q nõ diuinaret ea loca diis uolẽtibus electa esse: ubi belli ciuilis curor fũderet. quẽ tot mõstra p̃dixerãt. cũ timerẽt igiť omnes pauci uero sparẽt. inter reliquã turbã metuẽtiũ. sextus quoq; põ. magnus põ. filius nimio timore cõpulsus cõstituit p Necromãtia futurũ rei euẽtũ pqrere & locus forte suffragabat ei nã in thessalia pitæ uenefidæ fuerũt: q̃ cæteris hac arte p̃stabãt una ex his elegit q̃ cæteris pitior esse uidebat: & ex ea futurũ belli euẽtũ scire uoluit. Versãt maiora: nã q natura timidi sũt: sp maiora sibi ꝓponũt. Præsũpto robore. p̃sũpta fortitudine & uirtute. Spẽq; metũ. qa tãtũ metuebãt quãtũ spabãt. Qui mox: indignus qppe fuit tali parẽte qa quos pater mari expulit hos impãte Augusto imitatus est sextus: nã capta sicilia factus est pyrata post mortẽ patris. Mox: deinde scilicet impante Augusto Crassatus in undis scyllæis: ideſt cũ per undas siculas seuiret q ibi mõstrũ manũ est scylla. Aequoreos triumphos: quia de pyratis triumphauit pater põ. quos omnes duorũ mensiũ spacio expullerat e mari. Qui stimulante metu: ideſt si præscire futura uolebat saltẽ consulasset Apollinẽ uel aliquẽ deorũ. sed eligit sibi uenefică quæ Necromancia arte futura prædiceret. Cursus: ideſt scirẽ & dispositionẽ fati. Impatiensq; moræ quia tempus præoccupare uolebat. Venturis æger. ideſt metuens sine modo futura: Nõ tripodas deli: ideſt Apollinẽ qui responsa dabat in dello: unde delius est appellatus. nã χ῎ηλος significat manifestũ eo q ibi certiora daret responsa. Pythia antra in cyrtha monte Boetiæ: ubi pythia uates hausto diuinationis spiritu dei responsa referebat: & carmine & oratione solũta ut refert. Stra. Nec quæsisse libet: nec consulit columbas Iouis in dodona sylua est Epyri: quæ alio nomine cahonia dicit in cuius syluæ arboribus columbæ insidentes responsa petentibus dabant. Primis frugibus ideſt glandibus: quæ ex hac sylua multæ legebant. Altrix. abundans glandibus. Ore Iouis dodona sonet. nã columbæ responsa dabant tanquã si ex ore Iouis darent. Q uis noscere fibra. nam haruſp

pices intestinis uictimarũ futura prænoscunt. Quis prodat aues: intelligat aues & intellectas manifestet auspices ab aspiciendis auibus dicti sunt quæ aliæ præpetes dicunt quæ uolatu alie oscines quæ cantu futura prænunciant. Fulgura cœli. ideſt coniecturas portentorũ quærit nec astronomiã cuius artis Assyrii inuentores fuere siue altas libyæ filius: aut ægyptii. ut inquit plinius.

Aut siquid tacitum sed fas erat ille supernis
Detestanda deis sæuorũ arcana magorum
Nouerat & tristes sacris feralibus aras.
Vmbrarum dirusq; fidẽ miseroq; liquebat
Scire parũ superos. uanum sæuumq; furorẽ
Adiuuat ipse locus uicinaq; mœnia castris
Hæmonidum ficti quas nulla licentia mõstri
Trãsierat quarum quicquid nõ creditur arsẽ
Thessala quin etiã tellus herbasq; nocentes
Rupibus ingenuit sensuraq; saxa canentes.
Arcanum ferale magnos. ibi plurima surgũt
Vim factura deis & terris hospita colchis.
Legit i hemoniis quas nõ aduexerat herbas
Impia tot populis surdas gẽtibus aures
Cælicolum diræ conuertunt carmina gentis.
Vna per æhereos exit uox illa recessus.
Verbaq; ad inuitũ perfert cogentia numen
Quod nõ cura poli cœliq; uolubilis unquã
Auocat ifandũ tetigit quum sidera murmur
Tunc babylon persea licet secretaq; mẽphis

¶SVLPI. Taci tũ: siq; erat tacita diuinatio & honesta ut est geomãsia astrologia & aruspicina. q̃ p signa & absq; uoce indicãt: necromãsia uero p uocẽ. Nouerat: sciebat fieri. Detestata: q̃ dii supi oderẽ & testãt. Magorũ. q necromãsiã exercẽt. Tristes: tristitiã enim afferũt umbris q̃ reuocãt in lucẽ & eas aspiciẽtibus. Feralibus. q̃ mortuis fiũt.

Fidẽ: quia necromãsia uerũ dicit & est a stygiis diis: Miseroq; liq̃bat: certus erat deos celestes parũ nosse & darũ se ab eis doceri posse. Ipse locus thessalia in q̃ sũt multæ ueneficæ. Furorẽ: cupiditatẽ unam & ipiã. Nã ut pli. scribit Nero ipse depndit omnẽ magicã nõ esse nisi quãdã illusionẽ. & Lactãtius docet Dæmonũ insidils id fieri ut q̃ nõ uera sũt uideãt & cernere & audire: Ficti: q̃s nulla q̃ scire bãt facere quicquid fingi potest: & omnia incredibilia. Quarũ ars est. q̃ phitẽt. Ingẽuit: pducit.

Nocẽtes. ueneficis aptas. Saxa sensura q̃ tãquã animata carminibus ueneficiorũ mouẽt. Ferale arcanũ: secretũ & mortiferũ carmẽ. Ibi: in thessalia. Factura uim: compulsura ad omnia faciẽda:

Colchis. medea uenefica maxima. Aduexerat. ex choldide q̃ magicarũ herbarũ & fertilis. Impia. carmina inquit thessalidũ exaudiũt a deis qui surdi sũt ad p̃ces populorũ & sola uox ipsarũ penetrat cœlũ cogitq; deos. Gẽtis: diræ thessalidũ.

Exit: ingredit penetrat. Recessus. secreta. Numẽ. deos. Quod nõ. quod polũ curare negligit. nec recrahit & reuocat ab officio gubernãdi. Murmur infãdũ: carmẽ. Tũc babylõ. quãuis magi babylõici & ægyptii conẽt dos suis carmib' retiẽ ñ possũt: qa thessaliæ sũt potẽtior s. Persea cui psæ p̃fuerũt.

¶OMNIBO. Aut si quid tacitum. aut non quærit alias artes arcanas quæ hominibus conuenirent. Sed fas erat. i. nõ quærit quæ licent homini sed quæ negata sunt. Tacitum. s. ad uisum. Detestanda: a deo. n. inuisa erat necromantia. i: diuinatio. quæ fit per cadauera mortuorum. ut etiã gentiles illam abhorrerent: sed alio genere utebantur geomantia. i. diuinatione quæ fit signis in puluere fixis: hydromantia pe aquam pyromantia per ignem. Ille supernis. sed nihil cognitum erat sexto. nisi arcana magorum.

Detestanda. abominanda. i. magicam artem quam superi abominabantur. unde & ipsa uenefica inuita hæc se facere confitebatur. Liquebat. i. manifestum erat. Sciĩ parum superos. non nouerat deos scire futura melius quam inferos: Vanum: mendacem. Hæmonidũ: thessalicorũ mulierum. Ficti quas nulla licentia monstri. i. quæ mulieres omnia facta monstra nouerant: quia omnia ficta. uera uidentur tamen non sunt. Quarum quicquid lactantius horum dæmonum reprobat præstigia dicens. Magorum omnis ac potentia diuinandi horum aspiratione constãt: a quibus euocati dæmones præstigiis occecãtibus fallunt: ut non uideant quæ sunt & uidere se putent quæ non sunt: hi etiam geniorum nomen assumunt se. n. dæmones latino sermone interprerantur. hos etiam penetralibus cosecrant. qui quoniam spiritus tenues sunt & incompræhensibiles insinuant se corporibus hominũ & inde uisceribus operati ualitudinẽ uitiant. i. morbos citant somniis animos terrent mentes periculis quatiũt: ut his morbis homines cogantur ad eorũ auxilia confugere. & tunc prodesse dicunt cũ nocere desistunt. Ars est: uidelicet miracula: quia pauci sunt qui miracula credunt sed ipsæ demonstrant artẽ magicã quicquid credi nõ potest:

Thessalia quin etiã. accedebant etiã & illud ad oportunitatẽ quod in hac thessalica nascunt uenenatæ herbæ quibus utunt huiusmodi mulieres: & in ea Mædea herbas inuenit. quas in insula sua nunquã uiderat. Sensura saxa. i. motura se ad cantũ quasi sensum haberẽt. Ferale mortale. Vbi. plurima & ut uerbo uno complectar nascunt in thessalia mala: quæ deos ipsos cogere possunt. Virgi. Carmina uel cœlo possunt deducere lunã. Hospita colchis. ideſt medea quæ e colcho peregrina uenerat. Quas nõ ad quas in colcho non inuenerat eas collegit in thessalia. Impia tot: ipsa congeret deos carminibus suis se exaudire: etiam si nolent. Vox. scilicet thessalica. Recessus. per conuexa & loca cœli remota. Inuitum numen: ut lunæ quia deducunt etiam e cœlo lunam. Martialis: quæ tunc thessalico lunam deducere rhombo. Murmur: ideſt carminum secreta: ne quis intelligat. Sydera. ut lunam quia statim offuscatur ad carmina. unde tympana & æra pulsant. nam statim pateretur eclypsim luna. lu-

uenalis.lã nemo tubas atq; æra fatiget.Vna laboranti poterit succurrere lunæ. Cura poli: quia ipsa luna est regina cœli tempore noctis. ideo obliuiscit tegere cœlũ cũ carmine thessalidũ uexat. Euocat. idest nunquã ad se trahit:sensus a cura gubernandi cœli deducit & intenta est his carminibus quæ dicunt.

Tunc babylõ:quãuis inquit babylõ & ægyptus ubi sunt superstitiosi magi incantent deos ut aliquid eis prædicant inde nihil timebunt quia magis metuunt:si thessaliis aliquid uoluerit: sed illos quidẽ negligenter hanc autẽ continuo exaudiunt dii. Babylõ soluat.quia babylones nihil metuunt dei.si quid thessalis uoluerit:hinc Statius irascentẽ & minantẽ inducit tiresiã:nõ audiat:& thessalidibus & Medeæ postponat:quãuis igit inquit minent se magis patefacturos secreta deorũ ægyptii & babylones: nihil metuunt si thessalis aliquid uoluerit.ipsa potius audit & metuit:nã ut li.xvi:refert Stra.apud assyrios chaldæi: apud persas magi:& apud ægyptios sacerdotes in rerũ cælestiũ scientia præstabant & futurorũ notitiã habebant. Secreta propter sacerdotes mysticos & incommunicabiles: plurima enim occultabãt Eudoxo & platoni cũ quibus.xiii.annos uersati sunt nõnulla præcepta commostrarunt:cũ maxima difficultate exorati(auctore Strabone). Babylõ persea.idest quæ olim fuit sub imperio persarũ.nã xerxes eam obtinuit eruitq; belli sepulturã.Quetiã magnã babylonis partẽ persæ diruerunt ut scribit strabo quidã absurde pro mercurio.persea exposuerunt nã syllaba prohibet & obscurior sensus inducit. Memphis:idest ægyptus quæ superstitiosa fuit.

¶SVLPI. Omne.penetrale: omne sacrariũ & arcana hoc est monumenta & diuersa instituta.

Magorũ uetustorũ. hoc dixit etiã propter Zoroastẽ magicæ inuentorẽ. Thessalis.uenefica. Abducit.remouet ab alienis sacris & cogit sibi parere.

Amor ñ adduct⁹ fatis:nõ naturalis sed uiueneficiorũ immissus Virgi. Hæc se carminibus promittit soluere mentes Quas uelit aut aliis duras immittere curas. Seueri:graues. Illicitis flammis inhonesto & turpi amore.Ouidius Turbe senex miles turpe senilis amor.& Ci.luxuria uero cũ in omni ætate sit turpis in sene fœdissima est. Proficiunt: ad amoris effectũ nõ faciunt tãtũ pocula amatoria q̃ ipsa carmina. Subducunt pignora subtrahunt hypomenes de quo. Virgi. Queritᵉ & nascentis equi de matre reuulsus & matri præreptus amor. Id qui dẽ maximã uim habet ad amorẽ & libidinẽ conciandã.Est autẽ caruncula carice magnitudine colore nigro quæ in fronte nascenti pulli equini apparet eã nisi statim mater uorauerit fœtũ nõ alit:& ideo dixit amaturæ. Fœte equæ:quæ peperit. Mens perit furor & insania immittit solis carminibus & nullo ueneno austo. Quos nõ concordia.illi qui neq; amore iugali neq; forma commoti coniuges nõ amant sola uolubilitate filiorũ amore coguntᵉ. Filii torti: inuoluti & aduertendũ est filiũ habere filios & filia. Vertigine magica:conuolutione excantatoria Intelligit rhombũ instrumentũ magicũ & muliebre uersatile quadratũ cuius Ouidius meminit & propertius.li.iii. Staminia rhombi ducit ille rota & in secundo:Deficiunt magico toti sub carmine rhombi.Alio quodã usu dixit Vir.Terna tibi hæc primũ triplici diuersa colore licia circũdo. Vires:uicissitudies noctis & diei. Dies dilata:lux ĩ multũ noctẽ ꝓducta ẽ sole se firmãte. Mũdus p̃.cœlũ uolubile. Torpuit nõ uoluit se.

¶OMNIBO. Soluat.i.patefaciat. Carmine thessalidũ.prosequit dicere quantã uim carmina uenefica habeant.dicit.n.posse amorẽ animis decrepitorũ senũ immittere:ut quanuis senectute frigescant tamẽ amore incendant etiã si per reliquã uitã casti & continentes uixerint: Carmine.i. incantatione thessalidũ. Nõ fatis.i.constellationibus:nã qui nati sunt sub stella ueneris. ideo in amorẽ rapiunt. Dura præcordia.i.eorũ qui penitus ab amore auersi fuerunt. Sæueri senes.qui uitã austerã etiã in iuuentute uixerant:tamẽ huiusmodi carminibus arsere. Illicitis flammis.i.obscœnis amoribus. Nec noxia tantũ & nõ uim maiorẽ habent pocula ad amorẽ quã harũ ueneficarũ carmina ad libidinẽ:plus .n. carminibus possunt:quã poculis:nã solent mulieres miscere pocula quædã quibusdã herbis quæ qui hauserint statim ad amorẽ concitant. Proficiunt.s:ad amorẽ. Aut cũ tur.suc.f.nec caruncula tantũ ualet. quæ ex fronte pulli equini auferᵗ & miscetᵉ poculis:quantũ carmina dicunt.n.quod expertũ est.Et plinius asserit:pullis equinis amoris innasi ueneficũ Hippomenes appellatũ.in fronte caricæ magnitudine. colore nigro: q̃ statim edito partu deuorat fœta q̃ nisi statim mater deuoret animũ a filio penitus auersũ habet. hanc carunculã in puluerẽ uersã ueneficæ miscent poculis: & propinant his quos uoluerint allicere in amorẽ.

Fœtæ.i.equæ:quæ paulo ante peperit:nã fœta dicit & grauida.& partu leuata. Frontis:pulli. Amaturæ .s.filiũ nisi præpta fuerit caruncula. Turgentia succo.i.humida carne. Mens austi: etiã si pocula nulla hauserint:carmina sufficiunt ad amorẽ inducendũ. Meus.s:alicuius. Nulla sanie.i.nullaui ueneficii. Excantata.i.solo carmine præhensa. Quos nõ: immo q̃ maius est quibusdã carminibus.nendo & deducendo fila utunt:quibus fila eiusmodi maiorem uim habent nã quẽquã circundederint his filis. ita illũ amore implicant:ut solui nullo mõ possit ut est apud Vir: Nectᵉ tribus modis ternos amarylli colores: nectᵉ

amarylli modo. & ueneris dic uincula necto. Et rhombus dicebat instrumentū incantatoriū: quo fila torquæbant ad amorē: cuius meminit propertius: & Ouidius. hunc Lucanus magicā uertiginē appellat. Blandæq; potentia formæ: qui nec amore matrimonii dicunt: nec illecebris formæ hos ipsæ torquentes fila carmine suo ita implicant ut solui nō possint. Vertigine. a uertendis filis. Vices. idest uicissitudines: nō enim nox diei: nec hyems cedit æstati. & si uoluerint producere noctē diē reiiciunt. Legi, nō pa. immo nec cœlū mouet: si carnibus retinere uoluerint. Præceps: uelox mundus qui semper uertit.

Axibus & rapidis impulsos iupiter rugens
Miratur nō ire polos: nūc omnia complent
Hymbrib⁹ & calido ꝓducūt nubila phœbo
Et tonat ignaro cœlum ioue: uocibus isdem
Humētes late nebulas: nymboſq; solutis
Excussere comis, uētis cessantibus æquor
Intumuit: rursus uetitū sentire procellas
Conticuit turbante noto puppimq; ferētes
In uentum tumuere sinus de rupe pependit
Abscissa fixus torrens amnisq; cucurrit
Nēqua pronus erat: nilum nō extulit æstas.
Meander direxit aquas: rhodanūq; morātē
Præcipitauit arar. submisso uertice montes
Explicuere iugum nubes suspexit olympus.
Solibus & nullis scythicæ cū bruma rigeret
Dimaduere niues impulsam sidere tethym
Reppulit hemonidū defenso littoræ carmē.
Terra quoq; imoti cōcussit ponderis axem:
Et medium uergens nisu titubauit in orbem
Tantæ molis onus cōcussum uoce recessit.
Prospectumq; dedit circum labētis olympi.
Omne potens animal lethi genitūq; nocere

¶ SVLPI. Polos impulsos: cœlū quod impulit Axibus rapidis: uelocibus: firmamētis: Nō ire: nō uerti. Cōplēt hymbribus: replēt. pluuia. Calido phœbo: sereno æstu. Tōat: resōat uocibus iisdē: simili excātatiōe. Excussere nebulas. excusserunt pluuias quæ emanāt e nebulis. Nymbos: uētos inducētes serēitatē. Solutis comis. passis capillis Intumuit: in fluctus erectū est. Rursus. cōtra. Cōticuit: siluit quieuit: Turbāte: cōcitāte. Sinus ferētes. pupim tremuere: uela sūt facta tūida cōtra uētū in quē ferūt & nauis: Torrēs: copia aquæ præcipitis & nō natiue. Flxus: firmatus & qui nō fluxit. Virgi. Sistere aquā fluuiis & uertēt sidera retro. Abscissa. decliui & præcipiti. Nō qua pronus erat: sed sursū. Nilū nō extulit æstas: nō auxit & æmisit in agros ut solet. Meander. fluuius flexuosus qui cariā irrigat. unde in tertio eū errātē appellat. Arar: qui leniſſimus est: & moueri nō uidet: rhodanū ingreditur celerrimū. Submisso: demisso & in planū effuso. Olympus: mōs macedōiæ in cuius summū nubes nūquā peruenīūt. Suspexit: se altiores aspexit. Scythicæ. quæ altæ sūt & duræ Brūa rigeret: hyēs aspera esset. Dimaduēt: dissolutæ sūt. Impulsā sidere thethym. oceānus qui horis lūaribus solet augeri: nō crescit harū carminibus prohibētibus. Defēso littore: nō enim ut solet terras inundat. Terra quoq; faciūt terræmotū & firmamētū terræ cētrūq; ipsū qui immobilis est ut Macrobius tradit cōcutiūt. Axē: cētrū. Vergēs nisi: inclinās se & firmās. Titubauit. cōtrēuit. Mediū in orbē. in cētrū. Tāte molis onus. terra inquit aperit & scindit se magica uoce: aliāq; cœli partē ostēdit quæ est sub terra. Recessit. sciſſū est & seperatū. Dedit prospectū: fecit ut uideret cœlū quod circū terrā uertit. Potēs lethi. lethiferū. Et genitū nocere: natū ad hominū pernitiē.

¶ OMNIBO. Axibus & ra. poli etiā nō uertūt cœlū quāuis ipse luppiter māibus cōcutiat ut moueat: dicit autē polus uero: & duplex est. s. Arcticus & antarcticus. arcticus sublimis: antarcticus humilis. Virgi. Hic uertex nobis semper sublimis at illū sub pedibus styx atra uidet manesq; profūdi. Astrologi dicūt diāetrū usq; ad cētrū terræ trāsire: & ab uno polo ad alterū peruēire: est autē diāeter ad similitudinē axis fixus trāsiēs usq; ad cētrū terræ & pertingit polos & uoluit quēadmodū Bootes: dicit igit cū circa polos assidua uertigine uoluat cœlū: nūc uero stetisse: ac louē mouere nō potuisse. Nūc omnia cōplēt noctis rotātes caput mouēt nebulas. Vētis cess. faciūt tūescere maris undas uēto nō spirāte. Rursus uē. e diuerso etiā si uētus flauerit faciūt quiescere mare: Cōticuit. traquillū fuit & frustra facta est. Puppēq; se. etiā uela tumuere cōtra uētos. Sinus. i. uela. In: pro cōtra. De rupe pe. to. torrētes sūt amnes magnitudine imbris demontibus decurrentes: quia torrent æstate: s. siccant. Græce Χεῖμαῤῥοῦς. Pependit. i. faciunt ut torrentes inhæreant. ne decurrere possint: Fixus. i. herens monti. Abscissa. i. præcipiti. Pronus. retrogradus in fontē. Nilū nō extulit. & æstatis tempore nō inflatus est nillus: nā in ægypto nunquā sunt pluuiæ. sed Nilis singulis quibusq; annis crescit: & inundat ægyptū eāq; facit fœcundā. Meander: flu. per phrygiā currit. postea cariā Lydiāq; disterminat. & tortuosus est ut fluat & refluat. ut nōnunquā uideat in se reuerti. Arar flu. galliæ est per fines Eduorū atq; sequanorū. in rhodanū influit. adeo leniter currens: ut quā in partē fluat: oculis uix uideri possit & cū natura lenis sit: carmine thessalidū efficit impetuosus. Morā præci. rhodanus ante uelocior erat. Arare. qui flu. Galliæ maximus est: sed nunc Arar efficit impetuosior. ut Rhodanū impellat: Arar amnis (auctore Strabone) Rhodano apud Lugdunū commiscet. Submisso uertice: faciunt etiā ut montes adæquentur solo. Submisso: demisso usq; ad terrā. Sus. ol. & olympus mons q solet transcendere nubes. tū carmine hūtū inferior efficit nubibus. Dimaduere. i. nullis solibus liquefactæ sunt: Scyticæ. i. septentrionales. Rigeret. congelaret. Impulsā sidere. idest crescen-

te luna mare etiã creſcere ſolet:ſed ipſæ carminibus repellunt matis undas. Impul. tethym: ideſt mare. Sydere.ideſt luna creſcente huius incrementi cauſas diximus in primo. Littore.quia nõ permittunt attingere littus. Terra quoq; teremotũ faciunt:adeo ut cœlũ concutiat. Immoti ponderis axẽ. quia polinitunt axibus diametri terræ:mota igit terra concutit polus: concuſſis polis concutit & cœlũ. ideo etiã cogunt terrã a ſuo centro diſcedere. Immoti ponderis:quia nunquã ſuo pondere innixa centro moueri poteſt. Vergens in orbẽ. ideſt pollos qui uertunt circa orbẽ. Titubauit. ideſt concuſſus eſt. Tantæ molis.ſcilicet terræ magna enim moles terra eſt quæ ſua grauitate deſcendit in centrũ: Receſſit. ſcilicet a centro ſuo. Circũlabentis olympi.efficit ut cœlũ labi uideat. Omne potens alimal. ut ſerpentes leones& tygrides carminibus theſſalidũ manſueſcunt.

¶SVLPI. Et pauet.mãſueſit enim ipſarũ carmine:& depõit irã & uim nocẽdi. Inſtruit: præparat prodeſt enim eis & faciũt ad inferẽdã mortẽ. Auidæ.cupidæ ſãguinis uel rabidæ. Nobilis irã: ſolet leo nõ niſi in magnas feras iraſci & ſupplici homini nõ nocere. His ueneficis uel ex cãtatiõbus Explicat:diſtẽdit ſinus & replicatiões. Pruinoſo frigido: ſerpẽs enim quãqua ſua natura lociq; frigeat eorũ tamẽ carmine incaleſcit & repit. Viperei coeũt: ſerpẽtes dilaniatæ redeũt in integrũ corpus:nodoſq; faciũt. Hũanoq;:naturale eſt ut affla ti a ſerpẽtibus hõines lædãt:& pereãt:ipſæ tamẽ efficiũt ut ſerpẽtes aflatu hõinũ moriãt. Quis labor cũ exclamatioe inquit unde tãtã uim habeat magica. Labor: laborioſa cupido. ſpernẽdi timor q timẽt ſpernere. Comercia: cõmutatiões & cõcordiæ. Habuere deos aſtrictos.obligauere ad obtẽperãdũ. Merẽt: ipſæ ueneficæ. Pietate ignota: ut alii neſciãt tã pie colere deos:& eſt Irõia. Miniſ tacitis:quas tacite in deos intẽdũt. Hoc iuris.hæc poteſtas. Imperioſa. ſuperba & cogentia deos. Certũ:propriũ ſeparatũ ab aliis. Qui:certus qui cogit cogere mũdũ. Illis. theſſalis primũ deducta ſũt e cœlo ſidera & ſtellæ. Phœbæ ſerẽa: luna clara. Obſceſſa uenẽis:excãtata carminibus. Arſit ignibus: rubuit luce nõ clara ſed fũoſa ut eſt terreni ignis. Quã ſi tellus: quã ſi eclypſim pateret quæ fit interpoſitiõe terræ inter ipſã & ſolẽ. Imagine fraterna ab aſpectu ſolis qui eſt eius imago ſimilima: Inſereret:immiſeret ipſa tellus umbra.ideſt notẽ uſq; ad ſidera & aſtra:cũ nõ excedat altitudinẽ lũæ. Deprehẽſa:obſeſſa uel depræſſa facta uicia terræ Propior: uicinior. Labores.ut pallere & deduci: Deſpũet:ſpũas emittat qb⁹ poſtea utãt ad ueneficia.

¶OMNIBO. Pauet:quia timẽt carmina ueneficaq;. etiã ſi ſint ſæuiſſima animalia. Auidæ tygres.ſãguinis cũ præſertim pauloãte pepererint: Blãdo: mãſueto. Nobi.ira.le.nã leo dedignat minora animalia perſequi.ſed tãtũ tauq; uel equũ ferotẽ inuadit & ſi hõminẽ inuaſerit iratus.quẽ iã dilãiare uelit:& ille ſe terræ ſubiciat quaſi ſupplex diſcedit ab eo & relinquit in tactũ. Explicat:extẽdit orbes:quãuis geli dos.quia coluber tẽpore hyẽis habitat in cauernis.illæ uero mulieres. cũ uoluerũt faciũt exire. Viperei coeũt ſerpẽtes etiã mortui reuiuiſcũt: & uiuẽtes moriũt carminibus illarũ. Abrupto corp.no. etiã ſi fractus fuerit ſerpẽs in ſuã formã rediit: Afflata.ſ.ſpiritu ueneficarũ. Cadit.i.morit. Quis la.hic ſu.hic Lucãus cauſas quærit cur dii ueneficis huiuſmodi parere cogãt: multas autẽ cauſas dicit cũ admiratiõe quædã nõ.n. cõueniẽs uidet ut uim tãtã hadeãt mulieres quo poſſint carminibus ſuis ad uolũtatẽ ſuã cogere: deos quæ cauſa eſt inquit ut dii uſq; adeo laborẽt obſequi ueneficis: ut nihilominus timeãt earũ præcepta q ſi deorũ eſſẽt: Quis.qualis eſt. Cuius co.pacti:qua cõuẽtiõe dii inter ſe pepigerũt: ut huiuſmodi cõuẽtiõibus ſtare cogãt: Obſtrictos.ſ.his mulieribus. Parere ne eſt. nũquid hoc neceſſitate faciũt dii. an uolũtate:ut quæcũq; illæ iuſſerint uelint & ipſi. Ignota pie.quia alienæ ſũt ab omni pietate: ideo hoc ipſis potiſſimũ cõcedit religio eſt ſẽtẽtia colẽdorũ deorũ.ſed pietas eſt eſt iuſtitia ergo deos: ergo ab omni pietate rẽotæ ſũt: Tacitis minis.i. ſecretis q̃s ſcire nẽo poteſt. Hoc iuris in omnes:hãc poteſtatẽ habẽt ne cõtra deos omnes:& cõtra eũ q eſt deorũ deus.ut uno illo coacto neceſſario cogãt & cæteri. Impiioſa: q̃ impeo deoſ coercẽt. Qui mũdũ ge.poteſt cõuertere mũdũ ad uolũtatẽ harũ mulierũ poſtq̃ ipſe coactus fuerit: Mũdũ.i.cœlũ. Illic & ſi.q ita admiret iuſta cã ẽ:& rõ admiratiõis priæ fuerũt theſſalides q̃ ſtellas de cœlo deduxerũt: Præcipiti.p ipſa ſidera pcipitia. Phœbeq; ſe.& car.haq; mulieq;.nõ aer expaluit lũa q ſi pateret eclipſi:phœb⁹ dr ſol hæc phœbe phœba dr lũa. Obſeſſa.oppſſa. Ditis.u.i. car.

Paluit:obſcurata ẽ. Arſit:ea luce q̃ lucere ſolet tũc:cũ terra ẽ interpoſita lunæ & ſoli. Terẽis.i. luce q̃ habere ſolet:cũ terra interpõit. Fina.i.dicũt aſtrologi lunã eẽ corp⁹ rotũdũ i formã ſtellæ:& lumẽ a ſole cõci

Et pauẽt hemõias & mortibus inſtruit artes
Has auidæ tygres: & nobilis ira leonum
Ore fuent blãdo, gelidos his explicat orbes
Inq; pruinoſo coluber diſtenditur aruo.
Viperei coeũt abrupto corpore nodi.
Humanoq; cadit ſerpens afflata ueneno
Quis labor hic ſuperis cãt⁹ herbaſq; ſeq̃ndi
Spernẽdiq; timor: cuius comertia pacti
Obſtrictoſ habuere deos: pareꝛ neceſſe eſt:
An iuuat? ignota tantum pietate merentur?
An tacitis ualuere minis? hoc iuris in omnes
Eſt illis ſuperos: an habẽt hæc carmina certũ
Imperioſa deũ, qui mũdũ cogere quicquid
Cogitur ipſe poteſt. illis & ſidera primum
Præcipiti deducta polo: phœbeq; ſerena.
Nõ aliter diris uerborum obſeſſa uenenis
Palluit: & nigris terreniſq; ignibuſ arſit.
Quã ſi fraterna prohiberet imagine tellus.
Inſereretq; ſuas flãmis cœleſtibus umbras
Et patitur tantos cãtu deprenſa labores
Dõec ſuppoſitaſ propior deſpumet i herbas

pere:& quantū a sole distat:tm augeri uidet.cū uero luna cōtra solē ex aduerso fuerit:ipsa ueluti speculū solis imaginē recipit:& tūc cū plena ē.pleniluniū appellat:ergo si iter solē & lunā aliq umbra terræ inter uenerit tūc luna patit eclypsim. Prohiberet:qa nō pmittit ipsū solis imaginē reddere:hæc cā ē iserta tel/re. Flāmis Cæ.uidelicet solis & lunæ. Et patit tātos postq carmine luna de cælo deduxerint: nō prius pmittunt ipsam in cælū redire:q spūas dimiserit in herbas:quibus utuntur in ueneficiis.

Hos scelerum ritus hæc dirę carmina gētis
Effera damnarat:nimiæ pietatis ericto:
Inq nouos ritus pollutam duxerat artem.
Illi namq nefas urbis sumittere tecto
Aut laribus ferale caput:desertaq busta
Incolit:tumulos expulsis obtinet umbris:
Grata deis herebi:cœtus audire silentum
Nosse domos stygias arcanaq ditis operti
Non superi non uita uetat:tenet ora profāæ
Fœda situ macies:cœloq ignota sereno.
Terribilis stygio facies pallore grauatur
Impexis onerata comis:si nimbus & atræ
Sidera subducunt nubes tunc thessala nudis
Egreditur bustis nocturnaq fulmina captat
Semina fœcundæ segetis calcata perussit.
Et nō lethiferas spirādo perdidit auras:
Nec superos orat nec cantu supplice numē
Auxiliar uocat nec fibras illa litātis
Nouit funereas aris imponere flāmas.
Gaudet & accēso rapuit quæ tura sepulchro
Omne nefas superi prima iā uoce precantis
Cōcedunt carmenq timent audire secundū:
Viuētes animas & adhuc sua mēbra regētes
Infodit busto fatis debentibus annos
Mors inuita subit peruersa funera pompa
Rettulit a tumulis fugere cadauera lethum:
Fumantes iuuenum cineres ardentiaq ossa
Emediis rapit illa rogis ipsamq parētes
Quam tenuer facem nigroq uolētia fumo
Feralis fragmenta tori uestesq fluentes
Colligit in cineres & olentes mēbra fauillas

¶ SVLPI. Hos scelex:Ericto thessalidū scelestis sima reliquarū morē nō sequebat. Sed noua insti tuta sibi indixerat.nō.n.urbes inegrediebat nō do mos & i sepulchris hītabat adibatq iferos arbitrio suo. Ericto pietatis ni.Ironia ē potestq id a uerbo regi. Gētis:thessalidū. Busta:loca i qbus fuere cō busta cadauera. Expulsis:uel ueneficio uel qa cū ip sa habitat metuerūt .Nosse domos:Dii q uix sinūt uiuos ad inferos ire sed redire nūquā uel saltē non sæpe:& q uoluere res inferū eē ignotas ipsam phi bere nō possūt. Vita:uiuis.n.illa nosse ñ licet. Te net ora:effictio. Situ:putredine sqlore. Profanæ scelestę eructus. Ignota cælo sereno:q nūq se luci clare ostēderat sed noctu errabat. Grauat:plena ē & oppssa. Stygio:inferno & qlis mortns eē solet.

Impexis:icultis. Nymbus:uētus & nubes. Sub/ducūt sidera:inducūt obscuritatē ut sol luna & stel/læ nō uideant. Nudis:sine cadaueribus. Captat: frequēter capit in usum suū. Semina fecūdæ sege tes:terrā & herbas quas calcabat urebat utrūq:n.se ges significat. Et nō letiferas spirādo pdidit auras corrupit salubrē aerē alitu suo. Nec fibras: Sacrifi cia qbus dii placāt fibris hoc ē iocinoꝝ extremita/tibus i ignē positis. Funereas:ex rogo raptas. Flā mas:ardētia ligna: Sepulchro:pyra. Nefas:mon strū scelus. Carmē secūdū:repetitā excātationem. aias:uiuis mortē inferebat & diu uicturis.mortuos q reuocabat in uitā. Infodit:sepeliuit. Fatis debi/tibus ānos:qq aliqs ex fato & sidere suo diu uictur esset:ñ ipsa uolente moriebat. Peruersa pōpa:ex tristitia in lætitiā mutata. Funera:mortuos. Fuge re lethū:reuixere. Cineres iuuenū:qbus in uenefi ciis uterent. Ipsāq parētes:faces e māibus parētū incēdētiū filioꝝ rogos in ueneficia rapiebat. Frag mēta:frustra sādabilæ & carbones p aera uolitātes & cinerem uestium & fauillas corporis colligebat.

Tori feralis:feretri. Fluentes:dū fluerēt. Olētes mēbra:quæ adhuc seruabant odorem:

¶ OMNIBO. Hos scelex:inter cæteras thessali des erat una Erichtho:q crudelitate cæteras uince/ret:& ueneficiis deos supos & inferos in oē fas & nefas cogeret. Erichtho: græce dī ἐριχθόνιοι ἐρίχ/θων sicut sapho saphus:sed latine dicimus didonis: erichthonis. Dānauerat ni.pie.qq alie crudeles essent tamen cōparatione sui pias nimium existimbat. Pollutā.i.artem detestabilitatem. Nouos ritus: quia noua genera inuenerat crudelitatis. Laribus:mœnia urbis ingrediebat nec subibat tecta ædiū. sed semper sub diuo pnoctabat. Desertaq busta:nā sepulchra mortuoꝝ erāt domus eius. Deis he.i. diis in feris,herebus uocabulū græcum quasi ἐρεβεννοσ.i.obscurus. Cœtus au.silem.nec contemptu deorum nec metu mortis tenebatur:quo minus audiret congregationes umbraꝝ inferorū & inferos frequētaret: & ipsius Plutonis arcana inqreret. Supi.i.metus deoꝝ. Cœtus:cōgregatiōes umbraꝝ. Teneto.p.si uis scire spēm eius uultu nō tegebat ipietatē:torua facies:macilēta atra: & squalore obsita:ut facile apperet q ni. Fœda situ.i.sqlore deformis. Cæloq ignota:qa nūq cōsueuerat pdire i aptū.sed sp in tenebris uersa bat:cuius facies lurida erat qlis eoꝝ qi carcere detinēt. Terribilis:ut ipso ituitu terrorē icuteret. Impe xis onera co.qa ipexæ erāt cōæ:iō graues & capiti onerosæ. Impexis:ñ pexis & imūdicia plēis. Si nim bus:e sepulchris exire solebat:cū nubilū tps eēt. Nudis bustis.i.aptis sepulchris subducūt:de cælo. No cturnaq ful.ca.i.elegit noctē illā qua cælū intonat. Semina fæ.qcunq incedit etiam si sata fœcunda fue rint ea pedibus huius erichthonis calcata statim arescunt Et non læ.& quis aer salubris sit atque sincer

rus:ipſius ſpũ inficit polũ. Nõ læti:ĩmo ſalubres. Nec ſup:nõ utit̃ ꝑcibus ut̃ cõpos fiat:ſed ipſis diis im/
p at:& ipio ſuo dii parere cogũt̃. Fibras litã.i.nõ nouit ipſa ſacrificia diis grata:nã litare ẽ ſacrificiis deũ
ſibi ꝓpitiu m reddere. Fibras li:i.uictimas placãtes deos. Funereas a.& ſi qñ ſacrificabat nõ alio utebat̃
igne:q̃ eo q uẽ ex rogis rapuerat:araſq; illo incẽdebat. Funereas.i.de funere raptas. Et accẽſo:ſi tute pla
care uolebat inferos:eo utebat̃ quo añ ſepulturæ mãdata corpora fuerãt. Oẽ ne.ſu.Erichtho tãtæ ꝑie/
tatis erat:ut dii ſupi atq; inferi eã metueret:& q̃cqd illa uolebat anteq̃ bis peteret illi ſtatim adimplebãt:
Supi:ergo multo magis ĩferi. Viuẽtes aĩas:& anteq̃ ſpũs a corpore exiret ipſa in ſepulchris cõgerebat
& ſepeliebat. Fatis de.an.& q̃ uicturi erãt carmine ipſius moriebãt̃:& q morituri erãt reuiſcebãt. Retu/
lit a tu.i.fecit mortuos reuiuiſcere:& q cadauera elata ꝓſecuti fuerãt ad ſepulchra:& redibãt eo reſuſcita/
to. Põpa.ſ.mortuoꝝ: Fugere cada.le.i.mortui uitã recipe. Fumãtes iuue.ci.exuſtis cadauerib⁹ cine/
res rapiebat q̃bus uteret̃ ĩ ueneficiis ſuis q̃ oſſa ſemicõbuſta rapiebat cũ carnibus ſuis. Ipſamq; pa.qa.p.
pinqores ſubiiciebãt facẽ rogo. Nigro uo.ſu.qa cadauera cum ꝓcioſiſſimis ueſtibus:& quæ ipſis gratio/
res fuerat comburebantur:dicit ergo q̃ ſumebat reliqas harũ ueſtium:& partẽ tori:cui cadauer ſupimpo
ſitũ fuerat. Olentes fauil.i.q̃ adhuc redolebãt uſtr;nam carnium & membrorum.

¶SVLPI. Aſt ubi: ſi qñ incidebat in ſepultos in marmoreo tumulo ubi corpora deſiccãt̃ & nõ cor
rũpunt̃:euellebat illis oculos abrodebatq; ungues dentibus. Quibus:in qbus. Intimus humor:inte
rior cadauerũ ſuccus. Ducit̃:educit̃ fugit̃ attrahit̃ ut atq; ubere ducunt: & duceret apricis in collibus
uua colorẽ. Tabe tracta:macie & ſiccitate cõtracta uel tabe.i.corruptione medullæ educta ut ſit aphe/
reſis. Dureſcũt:ſiccãt̃. Deſeuit:ualde ſeuit & rapit

Aſt ubi ſeruãtur ſaxis:q̃bus intimus humor
Ducitur: & tracta dureſcunt tabe medullæ
Corpora:tunc omnes auide deſeuit in arctus
Immergit q̃ manus oculis gaudetq; gelatos
Effodiſſe orbes: & ſiccæ pallida rodit
Ex creméta manus:laqueũ modoſq; nocẽtes
Ore ſuo rupit:pendẽtia corpora carpſit
Abraſitq; cruces:percuſſaq; uiſcera nimbis.
Vulſit: & incoctas admiſſo ſole medullas.
Inſertum manibus calybẽ: nigramq; per art⁹
Stillantis tabi ſaniem:uiruſq; coactum
Suſtulit: & neruo morſus retinente pepẽdit
Et quodcũq; iacet nuda tellure cadauer bra
Ante feras uolucreſq; ſedet nec carpere mẽ
Vult ferro mãibuſq; ſuis: morſuſq; luporum
Expectat ſiccis raptura e faucibus artus.
Nec ceſſant a cede manus:ſi ſanguine uiuo
Eſt opus: erumpat iugulo qui primus apto.
Nec refugit cædes:uiuum ſi ſacra cruorem
Extaq; funeræ:poſcunt trepidantia menſæ
Vulnere ſi uentris non qua natura uocabat
Extrahitur partus calidis ponẽdus in aris.
Et quotiẽs ſæuis opus eſt ac fortib⁹ umbris

Aſt ubi ſeruãtur ſaxis:q̃bus intimus humor. Ducitur:& tracta dureſcunt tabe medullæ. Corpora:tunc omnes auide deſeuit in arctus. Immergit q̃ manus oculis gaudetq; gelatos. Effodiſſe orbes: & ſiccæ pallida rodit. Ex creméta manus:laqueũ modoſq; nocẽtes. Ore ſuo rupit:pendẽtia corpora carpſit. Abraſitq; cruces:percuſſaq; uiſcera nimbis. Vulſit: & incoctas admiſſo ſole medullas. Inſertum manibus calybẽ: nigramq; per artꝰ. Stillantis tabi ſaniem:uiruſq; coactum. Suſtulit: & neruo morſus retinente pepẽdit. Et quodcũq; iacet nuda tellure cadauer bra. Ante feras uolucreſq; ſedet nec carpere mẽ. Vult ferro mãibuſq; ſuis: morſuſq; luporum. Expectat ſiccis raptura e faucibus artus. Nec ceſſant a cede manus:ſi ſanguine uiuo. Eſt opus: erumpat iugulo qui primus apto. Nec refugit cædes:uiuum ſi ſacra cruorem. Extaq; funeræ:poſcunt trepidantia menſæ. Vulnere ſi uentris non qua natura uocabat. Extrahitur partus calidis ponẽdus in aris. Et quotiẽs ſæuis opus eſt ac fortibꝰ umbris.

¶OMNIBO. Aſt ubi ſet.nã de his cadaueribus q̃ marmoreis ſepulchris cõdebant̃ oculos manibꝰ ipſa euellebat̃:& dẽtibus ſuis etiã unguiũ excremẽ/
ta rodebat. Humor.ſ.cadaueꝝ. Vbi:qñ ſeruãt̃.ſ. ſaxis cadauera. Ducitur.i.deſiccat̃:nã ĩpoſita cadauera marmoreis monumẽtis deſiccãt̃ qa ſi cõderẽt̃ ter
ræ purreſcerẽt. Tracta ta.ꝓ extracto ſanguie ex oſſibꝰ. Gelatos:frigidos mortuos. Extreméta ma.qa mortuis ẽt ungues creſcũt. Laq̃os nodoſq; nocẽ.nã ãtiq alios crucifigebãt̃:alios ligabãt̃:ſi crucifixi erãt
euellebat clauos:ſin ligati ptẽ funiũ ſumebat:ptẽ ẽt cadaueris & his utebat̃. Nodoſq; no.ꝓ nodos nocẽ
tiũ.i.funes. Pẽdẽtia corpa.i.ẽt de ſuſpẽſis corpibus partẽ accepit. Abraſitq; cruces.ſ.dẽtibus:qa crucis p
tẽ abſtulit. Percuſſaq; ui.q̃ diu ſuſpẽſa a nibus & uentis pcuſſa fuerãt:de his cadaueribus ẽt aulſit partẽ.
Incoctas medullas:ualde coctas.i.duratas & ſiccas. Coactũ:congelatũ. Manibus:ut ſi qs crucifixus era non ligatus. Calybem.i.calybeũ clauum. Inſertum:infixũ. Stillãtis:ideſt ſanie ſaliẽtis & liquentus p ar
tus. Neruo.m.r.p.qadẽtibus appræhenſo neruo pendebat a cadauere. Et quodcũq; iacet:ipſa apud ca
dauer ſedebat:nec prius cadaueris partẽ rapiebat:q̃ feræ & lupi laniaſſent: & e dẽtibus luporũ abſtuliſſet
Sanguine uiuo:ꝓ ſanguine uiui hois. Aperto iug.ſ.manibus ſuis:nõ refugit cædes.i.nõ fugit quo mi/
nus occidat hoies. Sacra:ſactificia. Vinũ cru.uiui hois. Mẽſæ.i.ſi libuiſſet ueſci carnibus hũanis. Vul
nere.ſi uẽtris:& ſi ſacrificabat nõ expectabat partũ:añq̃ natus eẽt:imo ipſã matrẽ ꝓgnantẽ interficiebat &
e uentre eius cõceptũ partũ eripiebat. Vẽtris uul.i.ſciſo oẽtre mũs:ñ a parte q̃ natura uocabat. Calidis:

incensis. Et quotiens sæuis:& si opus erat recenti umbra ideſt quæ paulo ante a corpore diſceſſiſſet: in-
terficiebat hominem:

Ipſa facit manes:hominũ mors oĩs in uſu eſt
Illa genæ florẽ primæuo corpore uulſit
Illa comã læua morienti abſcidit ephœbo.
Sæpe etiã charis cognato in funere dira
Theſſalis incubuit mẽbris:atq; oſcula figens
Trũcauitq; caput:cõpreſſaq; dẽtibus ora
Laxauit:ſiccoq; hærẽtem gutture linguam
Præmordẽs: gelidis infudit murmũra labris
Arcanũq; nefas ſtygias mãdauit ad umbras.
Hãc ut fãma loci põpeio prodidit:alta
Nocte poli: titan mediũ quo tempore ducit
Sub noſtra tellure diem:deſerta peraua
Carpit iter:fidi ſceleꝝ ſuetiq; miniſtri
Effractos circũ tumulos ac buſta uagati
Conſpexere. ꝑcul prærupta in caute ſedetẽ
Qua iuga deuexꝰ pharſalica porrigit hæmꝰ
Illa magnis magiciſq; deis incogĩta uerba
Tentabat:carmenq; nouoſ fingebat in uſus.
Namq; timẽs ne mars aliũ uagus iret i orbẽ.
Emathis & tellus tam multa cede careret
Polluꝛos cantu diriſq; ueneficа ſuccis
Conſꝓſos uetuit trãſmittere bella philippos:
Tot mortes habitura ſuas:uſuraq; mundi
Sanguine cæſoꝝ trũcare cadauera regum
Sperat: & heſperiæ cineres auertere gentis.
Oſſaq; nobiliũ:tãtoſq; acquirere manes
Hic ardor:ſoluſq; labor:quid corpoꝛ magni
Proiecto rapiat: quos cæſaris inuolet artus.
Quã prior affatur pompeii ignaua ꝑpago
Odecus hemonidũ populis quæ pãdeꝛ fata
Queq; ſuo uentura potes diuertere curſu
Te precor ut certum liceat mihi noſceꝛ fine
Quem bellí fortũa paret non ultima turbæ.
Pars ego romanæ magni clariſſima proles

Ipſa facit.m.ipſa hoiem ſæuũ interficit ut habeat eius aĩam in ſuũ uſũ. Oĩs mors: cadaue ra cuiuſcũq; generis ſexus & ætatis:& q̃cunq; mor te ceciderit. Genæ florẽ:ſolet adoleſcẽtibus mor-tuis barbæ lanuginẽ uellere. Ephœbo:adoleſcẽti.

Læua:manu ſiniſtra. Theſſalis:Ericto ipſa. Cha ris:qa ꝓpinquorũ. Trũcauit:aliqua parte iminuit abſcidit enim aut narem aut labrũ aut aurẽ. Laxa uit apuit. Cõpreſſa:clauſſa ſtricta. Herẽtẽ:fixam.

Sicco:arido quale ẽ mortui. Infudit murmura:i-murmurauit dixitq; carmina: Gelidis: mortuis.

Mandauit: cõmiſit aliq̃d ſcelus ſecretũ ut umbris renũciaret. Põpeio prodidit:manifeſtauit Sexto.

Alta nocte poli:ꝓfundis tenebris. Vitã medium quo tpe:quũ apud Antipodes eſt meridies:q fit me dia nocte nĩa. Fidi miniſtri:famuli ſexti pompeii.

Vagati:diſcurrẽtes. Prærupta in rupe: ꝓcipiti & alta. Hemus deuexus:mons pẽdẽs. Porrigit:ex-tẽdit. Pharſaliam iuga:colles in qbus ẽ pharſalos oppidũ. Incognita inaudita. Tẽtabat: meditaba tur. Fingebat.formabat excantationes. Nanq; ti meus.metuebant.nũne prælium alibi cõſereret & ipſa cadaueribus potiri neqret.itaq; ueneficiis hoc tentabat auertere. Philippos.campos in pharſalia quos excãtauit & ſparſit herbaꝝ ſuccis ne alibi fie-ret pugna. Tranſmittere. trãſferre in aliũ locum.

Mortes:cadauera. Auertere:remouere abuti ro-manoꝝ cineribus. Tantos manes:tantorũ uiroꝝ animas. Ardor:deſideriũ eius. Quid:quã corpo ris partem. Inuolet inuolam ſuam ponat & rapiat tractumq; ẽ ab auibus auctore donato. Pro pago ignaua:Sextus pompeii degener filius. O decus: exordit a beniuolẽtia. Fata:futuros euentos. Di uertere:impedire ne eueniãt. Vt certũ: Narratio ẽ ſiue petitio. Non ultima turbæ:a ꝑſona ſua quam commendat a patre captat beniuolentiam.

OMNIBO. Manes:animas cũ & corpore aĩæ diſceſſerint:manes dicũt:facere manes nihil aliud eſt q̃ occidere. Fortibus umbris:quia diſcedẽtes a corporibꝰ umbræ ſunt fortiores & uæhemẽtiores ad id qđ uolũt ueneficæ. Hoĩum mors oĩs:ipſa cõ ſuetudine adeo facta erat crudelis: ut oẽm cuiuſli-bet ætatis hoiem occideret. Hominũ mors ꝑ cu-iuſlibet hoĩs mors. Genæ florẽ.i.auulſit aĩam ado leſcentis.Primæuo cor.i.adoleſcẽte tunc.n.uirere ætas dr̃ cũ ad quartũ & decimũ annum puenerit.

Morienti ephebo.i.adoleſcenti quem ipſa occide rat:ephebus dicitur adoleſcens & eſt græcus ſermo.nam ἔπι ad & ἥβη pubertatem ſignificat: ſed pp daſ ſeam.m̃.uertit in.φ. Sæpe etiã caris:nec ſuorum cognatoꝝ corporibus pepcit. Cognato in fu.ꝑ in fu nere cognatorũ. Caris:q̃ ipſi cara eſſe debebant qa ſanguine cõiuncta erãt. Atq; o.ruſtica ſatis: nã dum oſculareꝰ aliquẽ:dẽtibus narẽ ſecabat. Ora la.qa mordẽs labra abſcindebat:& dẽtes appebãt. Sicco.g. qa mortuum. Præmordẽs:circũmordẽs. Gelidis i.la.qa mordẽs linguã rapiebat: & imurmurabat q̃ſi mãdata daret ad iferos. Hãc ut fa.lo.poſtq̃ cœpit Sextus Pom.audire uulgata fama: q; erichtho cæteris ueneficii arte ꝓſtabat hãc ꝓcæteris audire cõſtituit:& alquot cõitibus huius ſceleris ſecũ ſumptis q̃ſiuit: ubi nã hitare ſoleret iuenitq; eã inter buſta & ſepulchra mortuoꝝ tpe noctis. Alta no.i.intẽpeſta. Sub-n.t.i.ad ãtipodas:nã quo tpe meridies ẽ apud antipodas hic ẽ media nox. Fidi ſce.cũ huius ſceleris mi-ſtri ſexti mõiti eẽnt locoꝝ ubi hitabat iter buſta mortuoꝝ cõſpiciẽtes:uiderũt illã ſepulcro quodã iſiſteꝰ: & ſtati illã adiere. Sueti.i.ſceleribꝰ:q̃lis erat dñs. In ca.i crepidine ſaxi. Hemꝰ:mõs theſſaliæ & icuruꝰ & lõgus uſq; i thraciã. Illa m.cogitabat noua carmia q̃ nllis aña unq̃ magis cognita fuerãt. Magis:magi-cis ueneficis. In u.i.ad deteſtabile & inauditũ ſcelꝰ. Nãq;.t.n.m:carmẽ hmõi faciebat ne bellũ ciui.poſſet

Ephebus gr.

ex agris philippicis discederẽ:ut hẽret copiã mortuorũ:ossibusq; eorũ & mẽbris uteretur ueneficiis suis. Vi
gus:mutabilis. Aemathis dis:ẽ forma patronymica ꝑ gẽtili. Succis:herbarũ. Suas.i.in usũ suũ. Cade
uera regũ:si bellũ hic geret:multi reges cæis cadẽt:quorũ capita & manes multo potẽtiores erũt ad uene
ficiũ q̃ priuatorũ hoium & humiliũ. Hesperiæ gẽtis:uidelicet.ut Ro.nẽo referatur patriã. Hic ardor solus:in
hoc uno tñ mẽs eius intẽta erat. Quid corpore magni:qd de Põpeio magno:qd de Cæ.rapiã nã spabat
utrũq; cæsũ iri. O decus hæmonidũ:hæc petitio hẽt partes suas non oẽs tñ:petitio ãt cõstat ex his ptib'
ut honesta sint:ut possibilis hñs actionis modũ:& sit remũeratio:ut Vir.æole nãq; tibi diuũ pater atq; hoium
rex:illic posuit oẽs ptes:sed nõnulla hic deficiũt. Potes oñdit possibilitatẽ. Potes maiora:ergo ẽt mino
ra:qa si potes naturã & rerũ cursum mutare in toto orbe:ergo potes fata pãdere. Vẽtura deuertere cursu
.i.potes deorũ fata & seriẽ cãrum puertere:ne causæ suo ordine ꝓcedant. Nõ ultima turbæ:ostẽdit hone
statẽ:qa hoc petit nõ infimus homo:nã quãto nobilior ẽ persona quæ petit:tanto ẽt petitio honestior.

¶ SVLPI. Vel dñus rerũ:si uicerit pater. Heres
si pibit. Perculsa dubiis:pterrita incertis euẽtibus
Ferre metus certos:tolerare quæq; aduersa. Hoc
iuris:hãc uim ut nõ lateãt sed ꝓnoscãt. Cæci:nõ ꝑ
cogniti. Vel numina torq;:Dat modũ petitioni q̃
honestã & illi possibilẽ esse oñdit. Torq; nu.coge
deos supos. Exprime:elice. Manibꝰ:iferis. Rese
ra sedes elysias:aduoca umbras ex cãpis elysis. Ip
samq; uocatã:& uoca mortẽ deã ut pãdat tibi quos
uelit pimere. Nõ humilis:nõ nilis:sed egregius &
tẽ dignus:& honestã petitionem oñdit eiq; utilem.
Alea fati:euẽtus belli q ẽ in fatis. Vel tibi:ẽt tibi ñ
mõ mihi & aliis. Quo ꝓpõderet:ut lucrũ utilitatẽ
afferat legit' & qd prepõderat:idest qa in tuũ maius
cõmodũ uenit. Impia:uenefica. Nomine:gloria.
Et cõtra:& ex aduerso locuta est. Si fata minora:
locus ẽ ex intima philosophia sũptus:dicũt.n. Ve
ritatẽ sempiternã ex æternitate fluẽtẽ mutari non
posse.ꝑsertim si ad oẽ genus humanũ rerũq; summã
attineat:singulorũ uero posse fata mutari & ꝓduci.
In quã sñiam & Virgi.i.x.loqt' quũ ait posse turno
mortẽ differri sed totũ bellũ mutari nõ posse.Itaq;
polliceꝰ erícto:se uel uitã uni facile trũcaturam uel
mortuũ in lucẽ reuocaturã. Moueres: moueri uel
les:uel mẽte agitares. Minora fata:q̃ ad singulos
attinerent. Præbere deos inuitos:cogere numina

Vel dominus rerum uel tanti funeris heres
Mens dubiis perculsa pauet:ruisusq; parata ẽ
Certos ferre metus:hoc casibus eripe iuris
Ne subiti cæciq; ruant:uel numina torque
Vel tu parce deis:& mãibus exprime uerũ
Elysias resera sedes:ipsamq; uocatam
Quos petat e nobis mortẽ tibi coge fateri
Nõ humilis labor ẽ dignũ est qd q̃rere cures
Vel tibi quo tanti preponderet alea fati
Impia lætatur uulgatæ nomine famæ
Thessalis:& contra: si fata minora moueres
Pronũ erat o iuuenis quos uelles iqt i actus
Inuitos præbere deos:conceditur arti
Vnam cum radiis presserũt sidera mortem
Inseruisse moras:& quanuis fecerit omnis
Stella senẽ:medios herbis abrũpimus ãnos
Ad simul a prima descẽdit origine mundi
Causarum series:atq; omnia fata laborant

in actus.in officia & actiones.Arti.ueneficæ. Inseruisse moras.protrahere. Sidera.potentia stellarum.
Præsserunt.constituerunt mortem alicui. Fecerit senem.tribuerit senectutem inferimus illi mortem
in iuuentutæ. Herbis.ueneficiis herbarum. Causarum series:ordo & ueritas fluens ab æternitate.
Omnia fata laborant:omnia obstant & periclitantur.

¶ OMNIBO. Vel dominus rerũ:dũ ĩcerti sũt exitus timeo: sed postq̃ nouero qd futurũ sit:desinã tue
re siue illud bonũ:siue malũ. Dñs:si pr̃ meus uicerit. Heres:si uictus fuerit. Hoc iuris:hãc potestatẽ. Ne
subiti.i.uelis nobis hãc potestatẽ eẽ ut intelligã futurũ casũ:sed iã desinet eẽ casus. Aut numina torq;:nũc
modũ petitionis oñdit:nã q minora uult ĩperrare maiora petit.sic Virg.icute uĩ uẽtis:submersasq; obrue
puppes. Numia torq;.i.coge deos supos:tibi futura ꝓdicere:si nõ uis supos:saltẽ coge inferos. Manibꝰ
subaudi a.i.ab umbris iferis. Ipsãq; uo.i.euoca mortẽ ipsã ut uera dicat tibi eorũ q̃ peto. Quos petat an
pr̃em meũ an cæs. Nõ humilis labor ẽ:q̃si loco remmerationis:si hoc mihi pr̃stiteris:rẽ efficies tuo nomi
dignã:ut dicaris tãti belli exitũ ꝓdixisse. Humilis labor.i.nõ spectat ad humilẽ psonã labor hic ꝓdicen
di fata tãti belli. Vel tibi:q̃uis principi ueneficaꝝ. Quo.i.ad quẽ finẽ:in quã partẽ. Præpõderet.i.incli
net. Alea fati.i.fortuna & incertus reꝝ euẽtus. Impia lætat:rñdet ericto:o sexte inqt fata minora(si uis)
mutare possumus:maiora ãt nulla arte mutari possunt.q̃ ãt maiora fata sũt ex intima pr̃orũ scia trahit:
ita.n.disputãt philosophi.Si nihil sine cã fit:fato oĩa fiũt:ergo cõuincit' nihil fieri sine cã:sed nihil sine cã
fieri:nec Epicuro:nec ulli philosophico placet:nã id credere eẽt absurdũ sed multũ iter ẽ inter cãs fortui
to:nel forte egressas:& iter cãs iter se cõnexas efficiẽtiã naturalẽ:uerbi cã qd ita pmittit: ueꝝ ẽ descẽdat ĩ
Academiã carneades:nõ sine causis:sed ex causis fortuito egressis:nõ a naturæ necessitate manãtibus dix
cit aũt genera causarum distingui.aliæ inqt perpetuæ sũt:& principales:aliæ uero adiuuãtes: & ꝓximæ q̃
re cum dr̃ omnia fato fieri causis antecedentibus:hoc uult intelligi non pfectis & principalibus causis an
tecedẽtibus:sed adiuuãtibus qbus p̃missis:facile ẽ intelligere fata maiora & minora:fata maiora sũt quo
rũ cãæ sũt pricipales & pfectũ.siue æternæ.& a naturæ necessitate manãtes. At uero fata Miora sũt.quorũ
causæ sunt adiuuantes & ꝓximæ uel fortuito ante egressæ.& id est qꝰ ait Luca. Si moueri.i.mutari pete
res. Fata minora.i.quæ pertinẽt ad singulas quasq; personas. Cõceditur arti unam cum radiis.& iam si

Fata maiora
Fata minora

ſtellæ:inquit aliquem cogũt mori: poſſumus carminibus differre mortem & econtra:& hæc fũt fata minora. Vnã mortẽ:pro unius mortem:at uero unius impii cladem claminibus euertere nõ poſſum:nam nõ ea uertere poſſumus:q̃ fũt a pfectis cauſis:& a naturæ neceſſitate manãtibus:ſed unius mortẽ euertere poſſumus a cauſis adiuuãtib⁹. In ſe.mu differre. Radiis:cõſtellatiõe. Et q̃uis fecerit ois:ecõuerſo q̃uis ſubſtellis natus ſit aliqs:q̃ lõgiorẽ uitã ptẽdãt:poſſũ tñ carminib⁹ uitã interrũpe:ẽt ſi ſub ſtella ſaturni natus eẽt q̃ ptẽdit tribus ſaturnis.i.uſq; ad nonageſimũ annũ. At ſimul:ſed ñ poſſumus ſeriẽ illã cãrũ æternã mutare cum cauſa ex cauſa pendeat ea eſt omni æternitate ueritas ſempiterna.

Si quicquam mutare uelis:unoq; ſub ictu
Stat gẽus hũanũ tũc theſſala turba fatemur
Plus fortuna poteſt.ſed ſi prænoſcere caſus
Contentus: facileſq; aditus multiq; patebũt
Ad uerum:tellus nobis ætherq; chaoſq;
Aequoraq; & cãpi rhodo peiaq; ſaxa loq̃nt
Sed pronum:cũ tanta nouæ ſit copia mortis
Emathiis unum campis attolere corpus.
Vt modo defuncti tepidiq; cadaueris ora
Plena uoce ſonent:nec mẽbris ſole peruſtis
Auribus incertum feralis ſtrideat umbra.
Dixerat & noctis geminatis arte tenebris
Mœſtũ tecta caput ſqualenti nube pererrat
Corpora cæſorũ: tumulis proiecta negatis.
Continuo fugere lupi:fugere reuulſis
Vnguibus ipaſtæ uolucres: dũ theſſala uatẽ
Elígit: & gelidas letho ſcrutata medullas
Pulmonis rígidi ſtantes ſine uulnere fibras
Inuenit: & uocem defuncto in corpore q̃rit
Fata peremptorũ pendent iam multa uirorũ
Quẽ ſuperis reuocaſſe uelit: ſi tollere totas
Tentaſſet campis acies: & reddere bello
Ceſſiſſent leges herebi:monſtroq; potenti
Extract⁹ ſtygio populus pugnaſſet auerno.
Electum tandem traiecto guttare corpus
Ducit: & inſerto laqueis feralibus unco.
Per ſcopulos miſerũ trahitur p ſaxa cadauer
Victurum:montiſq; cauí quem triſtis ericto
Damnarat ſacris alta ſub rupe locatur.
Haud procul a ditis cæcis depreſſa cauernis

¶SVLPI. Ictu:piculo & caſu. Plus:q̃ ars nĩa. Et multi aditus:multiplex erit uia ad ueritatẽ inueniendã. Tellus:uarios diuinãdi modos idicare nideſ p tellurẽ geomãſiã:p æthera pyromãſiã q̃ fit ex igne:p chaos necromãſiã:p æquora hydromanſiã. cãpos ãt & ſaxa ad exuberationẽ addidit & p methonymiã aĩamantia q̃ his oĩb⁹ cõtinent itelligit.

Pronũ:facile. Tãta copia:cũ habeam⁹ tot uirorũ cadauera. Atollere:erigeſ ſuſcitare. Vt ora mõ defuncti:ut recẽter mortuus poſſit bñ uerba explicaſ nõ læſis organis uocis:ſed ſi deſiccatus corruptus ue eẽt nõ uocẽ intelligibilẽ ſed ſtridorẽ emitteret.

Mẽbris:ob mẽbra. Strideat incertũ: ſtridorem emittat q ñ bñ audiat. Geminatis:arte duplicatis p excãtatiões: Squalẽti:ex carmine. Tecta:circũdata. Cæſoꝝ:poſtq̃ erat a ducib⁹ in theſſalia uẽtũ

Proicta:ſtrata inſepulta. Tumulis negatis: ablatiuus ẽ abſolutus Impaſtæ:famelicæ: Vatẽ cadauer uaticinaturi. Scrutata:q̃ inqſiuit. Fibras:extremitas. Pulmonis:exquo uox oriť. Vocẽ organa uocis integra. Fata.uita. Pendẽt:in dubio ſũt:nã q̃ſq; ĩ lucẽ poterat reuocari. Supis:ad ſupos. Tollere:erigere & ſuſcitaſ. Totas acies:oẽs cæſos. Et reddere bello:& facere ut rurſus p̃liarẽt. Ceſſiſſẽt: cõceſſiſſent:nõ reſtitiſſent Extractus auerno ſtygio reuocatus in uitã ab iferis. Mõſtro:portẽto miraculo uel erictone q̃ multũ poterat. Traiecto:pforato. Ducit:trahit. Inſerto unco:ferreo uncino ĩ miſſo. Feralibus:funereis. Victuꝝ:in uitã reditu rũ. Sub alta rupe:in ualle & antro. Caui:cauati in antrum. Damnarat:cũ damno elegerat.

¶OMNIBO. Vno ſub ictu ſtat genus humanũ uidelicet quando nõ ad unum cauſæ ſpectant: ſed ad omnes:ſicuti fatum de quo nunc petebat Sextus quod ad uniuerſum terraꝝ orbem pertinebat. Plus for:poteſt.ſ.q̃ carmina noſtra. Sed ſi p̃noſcere caſus:quia dixerat poſſe illam ea melius mutare quæ admirationi futura eſſent. Rñdet q̃dam mutare poſſe quædã nõ:ſed qñ ſatis hẽs p̃noſcere futuꝝ ſiue illud pſperũ fuerit.ſiue aduerſum: hoc tibi facile facere poſſumus: Prænoſcere contentus: qd futurum ſit: & non mutare: quia omnia coguntur ad id qd petimus obſequi. Tellus:uidelicet geomantia. Aether:aeromãtia. Chaos:cõfuſio rerum ideſt necromãtia. Aequora: hydromãtia. Cãpi:ad huc ad geomãtiã ſpectat. geomãtia eſt diuinatio q̃ ſignis qbuſdam ex terra deſignatis deφhẽdit a γαια id eſt terra μάντειαι diuinatio hydromãtia q̃ fit p aq̃ colorẽ ſiue illa fuerit alba: ſiue nigra: ſiue ſanguinolẽta ab ὑδῶρ aqua: acromantia q̃ fit p ætherem ut p fulgura:uentos & cætera huiuſmodi. Rodopeiaq; ſaxa:uidelicet per necromãtia:quæ fit per cadauera:quæ inferis excitant: nã νέκρος mortuus τὸ νέκρον cadauer ſignificat. Pronũ eſt.i.facile. Attollere:ſuſcitare unũ corpus eorum qui recenter cæſi ſũt. Noxuæ mortis:recenter occiſorum. Sonent:loquantur. Plena:integra. Ne membris ſole peruſtis:nã ſi diu terræ cadauer iacuiſſet:& ardius factum eſſet per arterias uox clara exire non poſſet. Dixerat:accincta eſt ad rem exequendam:& multa nube circundata uagari cæpit per corpora cæſorum:ut idoneum unũ exciperet & deligeret. Squalenti nigra:& terta. Negatis.tumu:quia inſepulta iacebãt. Lupi:qẽi illuc uenirãt ut cæſoꝝ corpa dilaniarẽt. Impaſtæ uo.q̃ iã unguib⁹ cadauera lacerauerãt:ſtati relictis cadauerib⁹ abiẽrũt. Vatẽ.i.eligit mortuũ:futuꝝ uatẽ.dũ ab iferis excitat ei⁹ aiam. Et ge.letho:cũ diu ſcrutata cẽt:tãdẽ

inuenit mortuũ quendã: q pulmonẽ integr̃ & illæſũ habebat: p quẽ uox clarior emittit. Vocẽ de. ſ. unũ corpus defunctũ iuenit: qd poſſet emittere uocẽ ai eius ab inferis excita. Fata pemptor̃: aiæ mortuorũ ſium q cæſi cãpis iacebãt: dubitabãt quẽ nã ex ipſis Erichtho uellet ab inferis eſuſcitare. Pendẽt. i. dubitãt: Supis. i. ad ſupos. Si tollere totas. i. ſuſcitare: qa ſciebãt ſi uoluiſſet illa potuiſſe oẽs ſuſcitare: ut iter̃ pugnarẽt. Ceſſiſſent le. e. leges inferor̃ ſũt ut q ſemel ad inferos deſcẽderit nũq̃ inde reuertat. Mõſtro q̃ potẽti: mõſtr̃ appellat erichtho: potius q̃ hoiem. Electũ tãdẽ: deſcribit locũ in quẽ cadauer illud traxerit unco: & mire idoneũ ſuæ arti locũ delegit ubi necromãtiã exerceret. Feralibus: ueneficis. Vnco i. ferto. ſ. iugulo. Miſer̃: qa uictur̃ iter̃. Damnarat: bñ dixit: qa locus ille dãnatus dicebat: ubi dira ſacra exercebãt. Haud ꝓcul a ditis: topotheſia ẽ. i. ficta loci deſcriptio: deſcribit. n. locũ quo magicas artes erichtho exercere ſolebat: ꝑtim cũ p necromantiã exciret ab inferis umbras: ut ſuſcitato corpore futura ꝑdiceret: dicit aũt locũ adeo ꝓfundũ fuiſſe: ut nõ lõge eẽt a diis mãibus. Cæcis: obſcuris. Depſſa: hũilis.

CSVLPI. In ꝓceps ſubſedit humus: fouea inqt ẽ uicina iferno: quã inũbrat dẽſa ſilua ſolis radios ꝓhibẽs. Statius in thyreſiæ ſacris lib. iiii. ſimilẽ fere locũ deſcribit. ſic & ſeneca in œdipo. Eſt ꝓcul ab urbe locus ilicibus niger. Dyrceæ circa uallis irriguæ loca. Depſſa: ꝓfunda. Conus ꝓnis: ramis iclinatis. Nullo uertice: nullo arborũ cacumine q̃ nõ recte ſed trãſuerſe creſcũt. Nõ puia phœbo: quã radii ſolis ob dẽſitatẽ nõ penetrãt. Taxus: arbor uenenata a q̃ toxica q̃ſi taxica dicta ſũt. Marcẽtes tenebræ: obſcurus craſſuſq; aer. Situs: ſqualor & lanugo in ipſis arboribus. Nõ tenareis: nõ adeo eſt obſcura uallis tenarea a q̃ ẽ ad inferos aditus. Statius libro th. ſcdo. Hoc ut fama loco pallẽtes deuius umbras trames agit: nigriq; iouis uacua atria ditat Mortibus: arcadii phibẽt ſi uera coloni ſtridor ibi & gemitus penarũ atroq; tumultu Feruet ager ſæpe eumenidũ uoceſq; manuſq; In mediũ ſonuer diẽ lethiq; triformis Ianitor agricolas cãpis audi tus abegit. Iners: obſcur⁹ immotus craſſus. Tenareis faucibus: antro tenari mõtis in laconia. Cõfine mundi latẽtis: terminus inferni & eſt appoſitio:

In preceps ſubſedit humus quã pallida ꝓnis
Vrget ſylua conus: & nullo uertice cælum
Suſpiciens: phœbo nõ peruia taxuſ opacat.
Marcentes intus tenebræ: pallenſq; ſub ãtris
Longa nocte ſitus: nunq̃ niſi carmine factũ
Lumen habet: non tenareis ſic faucibus aer
Sedit iners: mœſtum mundi cõfine latentis
Ac noſtri: quo non metuũt emittere manes
Tartarei reges. nam q̃is theſſala uates
Vim faciat fatis: dubiũ eſt qd̃ traxerit illuc
Aſpiciat ſtygias an qd̃ deſcenderit umbras:
Diſcolor & uario furialiſ cultus amictu
Induitur: uultuſq; operitur crine remoto
Et coma uipereis ſubſtrigitur horrida ſertis
Vt pauidos iuuẽis comites ipſumq; tremẽtẽ
Conſpicit exanimi defixuſm lumina uultu
Ponite ait trepida cõceptos mente timores
Iam noua iam uera reddetur uita figura
Vt quanuis pauidi poſſint audire loquẽtem
Si uero ſtygioſq; lacus ripamq; ſonantem
Ignibuſ oſtendam: ſi me præſente uideri

Quo: in quã uallẽ tenareã. Emittet: extra infernũ mittere cũ uideãt itra cõfinia eẽ. Dubiũ ẽ: dubitari põt inqt an erícto aſpiciat umbrã: qa euocauerit & extraxerit: an qa ipſa deſcẽderit i infernũ. Diſcolor: uarii coloris & pallidus. Furialis cul. habitus fur. a dignus. Vario: diuerſorũ colorũ. Opit uultus: circunuelat faciẽ. Sertis uipereis: adhibuerat enim uiperas comis furiarum more. & illis capillos nodabat. Iuuenis: ſexti. Defixum lumina: hãbentem defixa lumina. Ponite: nolite metuere nam hic reuocabitur in uitam. Vt q̃is pauidi: ut etiam timidiſſimi non metuant. Si uero: Si omnia horrenda quæ in inferno ſunt uobis oſtenderem nõ eſſet uobis metuendum: quippe manes metuunt me præſentem. Ignibus: phlegetontis qui tartarum circuit. Me præſente: metuunt enim præſentiam meam.

COMNIBO. Pallida. opaca. Taxus: arbor ẽ q̃ in umbroſis naſcit locis: ferẽs lethales baccas: qb⁹ uenenũ ineſt: Sũt q hinc toxica putãt appellata de q̃ multa Pli. Taxus opaca. i. dẽſa: & ẽ numer⁹ ꝓ numero. Per uia phœbo: qa adeo arbores dẽſe ſũt: ut radii ſolis eo penetrare ñ poſſint. Nullo uertice cæſũ: qa i antro adeo depſſe ſũt arbores ut aerẽ ſuſpicere nequeãt. Lar. i. ſq̃lidæ & ſordidæ. Pallẽſq; ſub ãtris: i iteriori p te hui⁹ cauernæ ẽ ſitus. Situs: ꝓprie dr̃ imũdicia: q̃ naſcit i locis humidis: & ſanuginis ſpeciẽ imitat. Nocte. i. tenebris. Nõ tenareis: dicit nõ eẽ tã tenebroſũ aerẽ in faucibus tenari mõtis laconiæ: q̃ dr̃ eẽ deſcẽſus ad inferos: q̃ illic. Aer iers: craſſus. Mũdi latẽtis: iferor̃. Ac ñi. i. ſupor̃: dicit ibi eſſe cõfinia ſupi & inferi aeris. Cõfine mœſtum. i. terminus triſtis. Quo non metuãt: locus ille adeo tenebroſus ẽ: ut nihilo minus eo ueniãt umbræ iferor̃. q̃ i tartar̃ deſcẽdere ſolẽt: ẽ ergo is locus tartaro ſimilis. Tartari reges: ut ꝓluto & ꝓſerpina: nã & Regẽ & Reginã dixit. Nã q̃is theſſala: q̃is. n. cõtra uolũtatẽ deorũ inferorũ aĩas excitet. illic tñ icertũ ẽ uiuãt ne an mortui ſint: uel qa q̃is ab iferis excitẽt tñ adhuc ad iferos deſcendũt uel qa adeo obſcurus locus ẽ: ut adhuc apud iferos eẽ uideãt. Diſcolor & uario: deſcribit nũc habitũ Erichthõis quo ſe parauit: ut ũbrã excitaret ab iferis. Furialis. i. ſimilis furiæ. Induit: ab Erichtho. Vultus apit: oſtendit. Crine remoto: reiecto i tergũ. Vt pauidos iuuenes co. erichtho cũ ſe oſtẽdiſſet eo habitu quo ſolet cũ cadauerum excitat umbras: uidit ſextum Pompeium cum comitibus terrore pcuſſum quem reꝓhendens allocuta eſt. Iam noua: iam hic quẽ mortuũ iacere uidetis excitabitur & uiuere incipiet. Vera: uerſus hic eſt ꝓ penthimerim: nam ſic iungit: noua ſimul & uera uita. Vt q̃is. pa. multo ma

gis intrepidi. Si uero ſtyg. arguit Sextũ Pom. comiteſq; ſuos ignauiæ: dicẽs ſi ego poſſum cernere oculis meis Eumenidas. Plutonẽ. Proſerpinã. Cerbeꝝ tricipitẽ: & mõſtra inferoꝝ oia: qs tantus pauor aſos ueſtros occupat: ut timeatis umbrã ab iferis excitatã uidere ordo ẽ o ignaui metuẽtes cernere mães qs timor. Ripáq; ſo. flu. i. flegethõtẽ nã flu. ẽ iferoꝝ ſic appellat°: q; tot° igneus ſit φλεγέιν ſignificat ardere.

Eumenides poſſent: uilloſaq; colla colubris
Cerberus excutiẽs: & uicti in terga gigãtes
Quis timor ignaui metuẽtes cernere manes:
Pectora tũ primũ feruẽti ſanguine ſupplet
Vulneribus laxata nouis: taboq; medullas
Abluit: & uirus large lunare miniſtrat.
Huc quicquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Miſcet: nõ ſpuma canũ quib⁹ ũda timori ẽ:
Viſcera nõ lyncis nõ duræ noduſ hienæ
Defuit: & ceruí paſti ſerpente medulla.
Nõ puppim retinẽs euro tendẽte rudentes
In mediis echeneis aquis: oculiq; draconũ
Quæq; ſonãt fœta tepefacta ſub alite ſaxa:

¶ SVLPI. Villoſa colla: uelut uillis: ſerpẽtib⁹ plena. Vincti in terga: habẽtes manus reuinctas in terga. Metuẽtes: me & uos. Suplet: implet. Laxata apta. Feruenti: calido & recẽti. Taboq; medullas abluit: purgat iteriora ſanie. Virus lunare: ſpumã lunæ de qua ſupra diximus: poſſumus etiã de mẽſtruo intelligere. qđ in lunæ ſingulis mẽſibus mulieres emittũt. eſtq; mire potẽtiæ. Huc: in pectus.

Quicqd natura genuit: oẽ mõſtri genus qđ cõtra naturã: aut naturæ defectu aut in eius nimia natũ ẽ

Spuma canũ: nõ aconitũ intelligit: ſed ſpumas rabidi canis: q metuũt ſuã imaginẽ in aqua cõſpicer quo qdem metu etiã illi quos momordere afficiũtur: ait enĩ plinius. Ita morſis lethalis aq̃ metus. Eſt aũt Ouidii teſtimonii id genus morſus incurabile. Soluere nodoſã neſcit medicina podagrã nec formidatis auxiliat aqs. Lyncis: Lynx ut plinius tradit clariſſime omniũ quadrupedũ cernit. Eius urina in calculi pretio ſi duritiẽ tranſit: qđ lyncurium uocãt. Nodus hyene. hoc ẽ iũctura habet enim ſpinã cõtinuã unico tm̃ nodo Pli. li. viii. Hyeni utrãq; eẽ naturã ait: & alternis annis eẽ marẽ alternis feminã fieri: parere ſine mare uulgus credit Ariſtoteles negat. Collũ & iuba cõtinuitate ſpinæ porrigit flectiq; niſi circũactu totios corporis neqt: multa pterea mira tradũt. Sed maxie ſermonẽ humanũ inter paſtoꝝ ſtabula aſſimulare: nomẽq; alicuius ediſcere: quẽ enocatũ foras laceret. Itẽ uomitionẽ hoĩs imitari ad ſolicitandos canes quos inuadat. Ab uno aĩali ſepulchra eruí inqſitionẽ corpoꝝ: feminã raro capi: oculis mille eẽ uarietates colorũq; mutationes: pterea umbræ eius cõtractu canes obmuteſcere: & qbuſdã magicis artibus: oẽ aĩal qđ ter luſtrauerit i ueſtigio iherere. Ceruí paſti ſerpẽte: Mos ceruoꝝ eſt ut ſerpẽtes naribus attrahãt ætate confecti nãq; illaꝝ hauſtu iuueneſcũt. Auctores ſũt plinius & Solinus. Tẽdẽte rudẽtes: iplẽte uela qbus tẽſis funes ẽt tedunt. Echeneis: plinius lib. nono inqt. Eſt paruus admodũ piſcis aſſuetus petris echeneis appellatus: hoc carinis adherẽte naues tardius ire creduntr: inde nomine ipoſito: quã ob cãm amatoriiſquoq; ueneficiis infamis iuditiorũ ac litium more: quæ crimina una laude pẽſat: fluxus grauidaꝝ utero ſiſtẽs pertuſq; cõtinẽs ad puerperiũ tñ in cibos nõ admittit. ẽ aũt ſemipedalis & limaci ſimilis ut idẽ tradit. xxxii. dictuſq; ab ἐΧέν qđ eſt tenere & ναῦς qđ nauẽ ſignificat. Echinus aũt ẽ piſciculũ in formã echi in caſtaneacei in qbus ſpine ꝑ pedibus. Ingredi eſt iis in orbẽ uolui. Draconũ: q naſcũt in æthyopia. Saxa tepefacta: pli. lib. nono ĩ qi. Tribus primis & qnto aquilarũ generi medificatur nido lapis æthites quem aliq dixere gagytem ad multa remedia utilis: nihil igne deperdẽs. Eſt aũt lapis iſte pregnans intus quũ quatias alio uelut in utro ſonante ſed uis illa medica non niſi in nido direptis. Saxa: gagytes. Alite feta: aquila quæ peperit.

¶ OMNIBO. Eumenides: diras ſignificat: qs alio noie furias appellãt κατ᾽ εὐφημισμὸν ἀπὸ τῶν εὐμενίδων. vñ beniuolũ ſignificat q; ſint oĩb⁹ maliuolæ. Colla colubris: q; circa colla cerberi ſerpẽtes ſint. Gigãtes: dicit titanas auſos bellũ iferre Ioui quos de cælo Iuppiter ad inferos fulminauit: & cathenis ferreis manus poſt terga reuixit. Si me. p. ui. iõ nec paueretis uidere eumenidas: qa p̃ſentia mea nihil uobis mali auderẽt iferre. Manes: umbras: nõ deos inferos. Pectora tũ pri. dicit qd fecerit Erichtho ut ꝑpararet cadauer qđ eẽt aptũ recipe aĩam. Sãguine fer. ſ. uictimæ. Vulneribus nouis: qa uulnera fecit ut irrumpe poſſet ſanguis. Tabo: ſãguine. Lunare. i. ſpumã lunæ: qa (ut antedictũ luna de cælo detractã nõ prius redire dimittebat q̃ ſpumã eiiceret ſup herbas: q̃ utebant ueneficæ. Huc qcqd. f. non tã facile põt excicari hæc umbra ab inferis: ſed neceſſe ẽ ut multis herbis mꝛtiſq; aĩalib⁹ id fiat q̃ uim habeãt magicã. Miſcet huc. i. in pectus huius cadaueris. Quicqd. f. g. n. ſ. i. qcqd mõſtruoſũ natũ ẽ. Quibus un. ti. ẽ. i. canũ lymphati coꝝ: nã lymphatici canes dicũt q uæhemẽter aquã timẽt: lympha aq̃ dr inde lymphaticus cãis: cui occurſus lymphe terrorẽ iniicit: ſicut ceritor furore Cereris entheatos dicimus. Lyncis: Lynces ſũt feræ maculis diſtinctæ. quoꝝ urinæ coeũt in duricem ꝑcioſi calculi: quod perſentiſcentes egeſtũ liquorẽ ilico arenaꝝ cumulis contegũt & κυνόριον dicitur: at hi quos ceruarios dicimus: cum poſt longa ieiunia ægre carnes mandere cœperint: ubi qd caſu reſpiciũt: obliuiſcũt & immemores p̃ntis copiæ: eunt q̃ ſitũ: quam reliquerũt ſacietatem: Lyncis uiſcera aptiſſima ſũt magicis. Nodus hyenæ: aĩal hoc eſt aptiſſimũ ueneficiis cæteroꝝ omniũ: hyena eſt aĩal cuius collum rigẽti ſpina flecti nõ poteſt niſi toto corpore moueat: ſtabulũ perſequit paſtorũ: & uocẽ humanã exprimere diſcit: ut haſtu hominem noctu accitũ deuoret: uomitus mentiens humanos ut illectos canes deuoret: qui ſi umbrã eius contigerit latrare nõ poſſunt in oculis multiplex uarietas mutatioq; coloris: in pupillis oculoꝝ naſcit lapis hien: q liguæ hoĩs ſubditus futura prædicere facit: ꝑpterea cõuenit magicis: oculos nõnũq; cõniuet: gingiuã nõ habet: dẽtẽ

Alberto magno
Stephan. Arg. ꝑ
q notos filii

lync
hyenam dnuto
hic lapis fub terra
cerulit. dr similiter
aqua irrigat. ex
tuo ſtingi maſtit in
ribe rapidiſſimi pan
latim ceſſantib⁹
plures ſimit ut do
lori vmi ac frangi
ſo. ndando q̃ ra hirlo
vehiſſimi cu ſtingi ſt
dnt. ꝑ pdemli q̃ ſtya
lapid ymant trahi
tib⁹ lapidiſti et ſti
lapis pugn. q̃ſi. qa
Cerberus ramo
ſtrips virgi plu
mis ruſtus d. q̃ſ
cerberũ hn eſt
racem Horam ſta
κρεοσ raro eſt
ꝑ βορος horano

lync

Hyena

Gingiue lupus
in quib⁹ dntib⁹
gingiuã

unius ossis tantummodo habet hunc etiã dicunt coire cũ leena: & inde nasci monstrũ q̃ appellat Corocote. Solinus. Et cerui pasti. se. me. cerui cũ ad decrepitã ætatẽ: uenerint ad cauernas: ubi delitescunt serpentes & naribus attractos per cauernas hauriunt: & ita uenenũ illud per uenas diffusũ eos reiuuenescere facit: Nõ pup. r. echeneis (ut scribit plinius) semipedalis est: assuetus petris quo carinis adhærente naues tardius iræ credunt: inde nomine imposito nã ἔχω significat teneo νᾶυς nauis.

¶ SVLPI. Serpẽs uolucer. iacul' arabic' alatus q̃ se e sublimi demitẽs corpora penetrat. Innataq̃ rubris Ci. in tertio de finibus hæc habet. At alia q̃ in cõcha patula pina dicit' is q̃ enat e cõcha: quiq̃ eã custodit pynoteres uocat': in eãq̃ cũ se recipit includit' ut uideat' mouisse ut caueret. plini. ubi de cãcris ait pynoreres uocat minimus ex omni genere ideo oportunas iniuriæ: huic solertia inania ostrearũ testis se cõdere & cũ accreuerit migrare in capatiores. Vipera: pynoteres: Pretiosæ: qa̅ producit uniões. In rubris æquoribus in mari rubro q̃ est in arabia. Nõ defuit etiã mẽbrana ceraste: id est corniũ serpẽtis. Ceraste corpore eminere cornicula sæpe q̃drigẽtina: quorũ motu reliquo corpore occultato solicitẽt ad se aues. Phenicis auis de q̃ Ouidius. Vna est quæ reparat seq̃ ipsa reseminat ales Assyrii phenica uocãt. Hic aromata cõgerẽs in arã quãdã alarũ agitatiõe accẽdit: cũ ipsa cõburit' & ex cinere uermicul' nascit' q̃ postea rediit in phenicẽ q̃ semper est unica lege pliniũ Lactãtiũ & Ouidiũ. Eoa: orietali: Quo: i quẽ locũ. Pestes uiles uenẽa & mõstra. Frõdes saturatas: arborũ ramos prius excõtatos. Et herbas: q̃s cũ tenere essent & nascerẽt' saliua respersserat. Os dirũ. ipsa ericto dira. Dedit mũdo adinuenit & fecit. Pollẽtior: potẽtior. Excãtare: ad excãtãdũ. Cõfudit murmura celeriter murmurat ita ut uerba cõpræssa nõ intelligãt'. Discordia: aliẽa ab hõinũ sermõe. Habet latratus canũ: imitãt' cães latrãtes. Bubo nocturna auis maior oto q̃ est maior noctua. Stryx: uolucris nocturna q̃ infãtes noctu inuadit ut Ouidius fastorũ sexto & plinius. xi. tradit. Exprimit: enũciat expmit. Plãctus: fõitus fluctus in saxo repcusi. Vna uox: ipsa sola tot uocis fecit diuersitates. Penetrat in tartara. exaudit' ab inferis excãtatio eius. Eumẽides: furias deosq̃ inferos inuocãs orat ut p̃ sceleribus suis remittãt umbrã in corpus defuncti. Chaos: cõfusio & pfũditas tartari. Mũdos innũeros etiã si innũeri essent ut ex Dẽocriti auctoritate Anaxarchus Alexãdro psuadebat. Auidũ: insaciabilis. n. ẽ aia q̃ orcus.

Non arabũ uolucer serpens: innataq̃ rubris
Aequoribus custos pretiosæ uipera conche
Aut uiuẽtis adhuc libycæ mẽbrana ceraste
Aut cinis eoa positi phœnicis in ara.
Quo postq̃ uiles & habẽtes nomia pestes
Contulit: infando saturatas carmine frondes
Et quibus os dirũ nascẽtibus inspuit herbas
Addidit: & quicqd mũdo dedit ipsa uenẽi.
Tunc uox letheos cunctis pollentior herbis
Excantat deos: confudit murmura primum
Dissona: & humanæ multũ discordia linguæ
Latratus habet illa canũ gemitusq̃ luporum
Quod trepidæ bubo: qd̃ strix nocturna q̃rũtur
Quod stridẽt ululãtq̃ feræ qd̃ sibilat anguis
Exprimit & plãctus illisæ cautibus undæ.
Siluarũq̃ sonũ: fractæq̃ tonitrua nubis
Tot rex uox una fuit: mox cætera cantu
Explicat hemonio: penetratq̃ i tartara lingua
Eumenides stygiũq̃ nefas peneq̃ nocentũ.
Et chaos innũeros auidũ cõfundere mũdos

¶ OMNIBO. Quã ob causã amatoris quoq̃ beneficiis infamis est & alio loco prosequit'. Ruant uenti licet & sæuant procellæ imperat furori. uiresq̃ tantas compescit & cogit stare nauigia q̃ nõ uincula ulla nõ ancoræ irreuocabili pondere factæ. infrenat impetus & domat mundi rabiẽ nullo suo labore nõ retinendo aut alio modo q̃ adhærendo hunc piscẽ latini Remorã appellant. Qui igit' Echinũ legebant duplici errore tenebant nã & prima syllaba repugnabat & Echini sunt ex cancrũ genere pro pedibus habentes spinas diuersi ab Echeneide. De quibus iuuenalis. Et semel aspecti litus dicebat echini. Rudentes quia infinitas etiã uelis per uentũ. tamẽ usq̃ adeo detinet nauẽ ut moueri nõ possit. Saxa. ideſt nõ defuit aetites lapis frigidissimus quẽ ab extremis orbis partibus ales iouis alit custodẽ nidi seruatoréq̃ futurũ quo ualeat pullis dubios auertere casus nã hic lapis summæ frigiditatis est ideo hunc immiscet ouis: ne quia ipsa aliquã calidissima est dũ ea fouet decoquat & pulli nasci nõ possint. Sonant. mire dixit nã lapis iste aetites seu gagites intus prægnans est & quũ quatias alius uelut in utero sonat pli. x. Volucer serpens. ideſt alatus draco nõ defuit & nascit' in ea parte Arabiæ quæ est ultra flu. manufactũ. quæ regio prope deserta est infestantibus feris ibi tamẽ pandaci enielchi habitant & opiophagi. ideo dicti: quia serpentes comedunt. Aequoribus custos. ideſt india superiori in rubro mari nascit' indica testudo cuius custos est uipera & hæc testudo lapidẽ emittit chelonitẽ: gratũ purpureo uarioq̃ colori nitentẽ quẽ si sub lingua loto quis gesserit ore posse magis credit' hunc diuinaï futura chelonia itẽ oculus est indicæ testudinis uel portentosissima magorũ mendaciis melle. n. colluto ore impositã linguæ futurorũ diuinationẽ pstare p̃ mittunt pli. Conchæ. i. custos testudinis indicæ quæ chelonitẽ lapidẽ emittit. Ceraste. serpens cornutus ἀπὸ τοῦ κέρατος. a cornu. Mẽbrana. reticulũ illud q̃ de uiuo serpẽte abduxerat. Plẽicis: phenix una auis tãtũ est in arabia nascẽs & cũ ad q̃ngẽtos uenerit annos ipsa sibi rogũ cõstituit: ex lignis odore feris ut ex cinãomo thur exilobalsamo & casib. radiisq̃ solaribus oppositũ se supiniicit. interea rogus ille q̃ a in eũ sol pdẽdicularit̃ uerberat solis radius accẽdit: & ipsa cũ rogo cõburit' deide uerniculus q̃dã ex ossibus & medullis nascit' ex quo alius phenix renouat. Eoa arabia: nã postq̃ phẽix puulus adoleuit pricipio

funeri priori iusta reddit:& totũ defert nidũ ,ppe pacaiã in solis urbẽ:& in ara ibi deponit.Pli.hãc arã phœ bi eoã dicit Luca. Viles & habentes nomina.i.nobiles:& ignobiles. Frondes.f.arborũ colligit:& ipsis im murmurabat. Inspumauit:ut herbæ nascerẽt uenenatæ & idoneæ ad ueneficia Tũc uero:his oĩbus in unũ cõgestis q̃ plurimũ ualerẽt ad cogẽdos manes:addidit uoces terribiles q̃ plus uiriũ haberent q̃ herbæ q̃s su pra memorauit. Pollẽtior:potẽtior. Excãtare:ad exorãdũ deos. Discordia humanæ linguæ:nã non uide batʒ humanã uocẽ emittere:sed similẽ aĩalibus brutis. Trepidus bubo stryx.aues sunt q̃ tempore solũ no ctis apparẽt.q̃ suo cantu semp malũ omen significãt. Feræ:siue lupi siue leones. Sibilat anguis.i.sibilũ emit tit qualem anguis. Syluarũq; sonum.i.fragorẽ arborũ. Tonitrua nubis.i.imitatur Vox una.i. unius Ericthus uox explicat:exprimit. Tartara:tartarus est locus ,pfundior inferorũ ubi gigãtes uincti te nentur:q bellũ Ioui intullerũt nullũ relinqt ex diis quẽ detestabilis & sacrilega mulier non inuocaret. Sty giũ nefas:nã nihil habent inferi sæuius nihilq; immanius Thesiphone:Megæra:& Alecto. Chaos.i.o here be:nam chaos cõfusio est elemẽtorũ oĩum:apud inferos uero nõ discernuntur elemẽta:sed confusa sunt,p pter obscuritatẽ. Innumeras mun:quia ex chao oĩa nata sunt secundum Hesiodum.

Et rector terræ quem lõga in secula torquet:
Mors dilata deum:stygis & quos nulla meret
Thessalia elysios,cœlum matrẽq; perosa
Persephone nostræq; hechates ps ultima p q̃
Manibus & mihi sũt tacitæ comercia linguæ
Ianitor & sedis laxæ.qui uiscera sæuo
Spargis nostra cani.repetitaq; fila sorores
Tracturæ.tuq; o flagrantis portitor undæ
Iam lassate senex ad me redeuntibus umbris.
Exaudite preces si uos satis ora nefando
Pollutoq; uoco.si nũquã hæc carmina fibris
Humanis ieiuna cano.si pectora plena
Sæpe dedi,& laui calido profecta cerebro:
Si quis quũ uestris caput extaq; lãcibus isãs
Imposuit uicturus erat parere precanti
Nõ in tartareo latitantem proscimus antro
Assuetamq; diu tenebris modo luce fugatæ
Descendentem animã primo pallẽtis hiatu
Hæret adhuc orci licet has exaudiat herbas

¶SVLPI. O rector stygiæ terræ:o pluto uel Iup piter stygie. Que mors dilata torquet:qui mori nõ potes & uita est tibi molesta. Styx:palus. Et quos: supple o elysii. Nulla thessalis: nam omnes impie sunt:& in elysios nũ nisi pii admittunt. Perspho ne posa celũ & matrẽ:pserpina odio habẽs supos & Cererẽ quæ ipsam raptã desiderabat cũ ardẽtẽ plu tonẽ amaret Virg.Nec repetita seq curet proserpina matrem. Nostræq; he.pars ultima:abyssi profunda inuocat hechatẽ a cẽtũ potestatibus quas:habet:he charon enim centũ sonat.nostræ dixit qa illius tute la fruuntur in magicis. Per:quã:qua media & cuius motu cũ stygiis deis mutuo colloquor.Ianitor laxæ sedis:cerbere custos ampli inferni. Qui spargis ui scera qui ab sorbes carnẽ tibi ipsi & ad uerbi allusit ethymon.dictus est enim qđ carnẽ uoret Creas eni caro est & uorans. Sorores:parce. Tractu/ ræ:daturæ uitã huic quem i lucẽ reuoco. Fila repe. uitã redditam.Cloto.n.colum habere:lachesis filare: Atropos uero fila rũpe dicit. Senex laxate: charon animarũ uector fatigate: Vndæ flagrãtis: phlegetõ tis:fluuii ignei q̃ circuit tartarũ:q̃q̃ re uera ,ptinẽs ip se ad stygem paludẽ uelificat. Vmbris:ob umbras quas reuocaui. Ore satis nefãdo:si sum satis impiæ lingnæ & oris carne humana infecti & ideo uobis grata. Carmina:excantationẽ. Ieiuna fibris:qn an te gustauerim carnẽ humanam. Pectora plena:cor pus grauidæ mulieris. Profecta : exta alicuius infan tis itaq; sunt quos diis prosecentur. Si quis quum uestris:si infantem uicturũ & morbo non correptũ sacri ficaui. Vestris lancibus:patinis dicatis uobis. *Non in tartareo:facilitatẽ iei ostendit:quia recentem & in* sepulti:& ad ripas stygias uix appulsam animã petit quã decetero securã fore promittit. Modo luce suga/ gata:quæ dudũ mortua est & iter habet ad inferos. Hiatu:faucibus ingressu. Orci:inferui. Licet has:licitũ est ut illa quæ nunq̃ amplius a me euocabit & semel istuc ueniet moueat ueneficiis meis:

¶OMNIBO. Rector:o Pluto. Torquet:cruciat. Mors dilata,i.,phibita ideſt qa ĩmortales sunt dii:iõ cruciaris. Styx:per quã dii iurare timent. Thessalis elysios:qa sunt sacrilegæ & polutæ thessalicæ oẽs mu lieres:ideo ad elysios cãpos nõ descẽdunt. Persephone.i.o.proserpina græcũ est. Cælum matrẽq; psa:secundũ fabulã dixit qa ,pserpina apud Aetnã montẽ a Plutone rapta ad inferos descendit:ip samq; matrimonio sibi cõiunxit Pluto:& eam herebi reginã feci.Mater ceres cũ eam diu quesisset:tandẽ in dicante arethusa cognouit eã a Plutone raptã:Venit igitur ed souẽ quærẽs qd sibi facere iuberet:respõdit:si nihil apud inferos gustasset:reduceretur:si ipsa uellet:mater ad Plutonẽ cũ uenisset:eiq; mãdata Iouis expo sset:ptimo qdem quæsiuit num redire uellet ad matrẽ:illa negauit:ex quo cognitũ est illã libẽter apud iferos manere:deide scire:uoluit:nuqd aliqd gustasset cũ nõ inueniretur aliqd gustasse. Ascalaphus idicauit ipsã comedisse septẽ grana mali punici:ut redire nõ posset Virg.Nec repita seq curet ,pserpina matrẽ. Cælũ:qa noluisti in cælũ redire:uñ Iuppiter præcepit ut sex mensibus in cælo apud matrẽ esset:& totidẽ apud infe/ ros cũ Plutone:& hoc ẽ q luna uno quoq; mẽse crescit & decrescit usq; ad annũ.vi .mẽsibus apud nos & to tidẽ apud antipodas. Pars ultima:qa prima pars,pserpinæ est luna.Secũda ẽ diana. Vltima uero,pserpina siue hecate est in inferno. Nostræ hecates.i.,pserpinæ deæ infernæ. Nostræ.i.quæ præ est nostris incanta/ tionibus: Cõmertia linguæ.i.colloqa cũ diis inferis. Ianitor.i.cerbere q custos dicitur portæ iferi. Sedis laxæ:lati:regni inferorũ. Sæuo cani:ideſt tibi,ipsi. Viscera:nam dĩ recumbere cadaueribus mortuorum.

& carnibus eorũ uesci:nã cerberus dr quasi κρεαφαγος.i.carnẽ uorãs. Sorores.i.pareæ:uidelicet Lachesis.Clotho:Atropos. Fila.s.reuiuiscẽtis ideo repetita dicit qa iterũ uicturus erat hic iuuenis que excãtabat

Flagrantis undæ.i.ardentis flegethõtis. Portitor:charon:Virg.Portior ille charon. lã lassate senex:figni ficat se umbras sæpius ab inferis excitasse:qa dicit charõta lassatũ eẽ referẽdo umbras quas ipsa ad corpora reuocauit. Si uos satis:nũc honestã petitionẽ ostẽdit:qa bñ merita est de diis omnibus. Nefando: facinore execrabili. Si nũq̃ hæc car.s.& si nunq̃ carmina preces uobis facio:qn prius carnes humanas deuorauerim:ordo est parerei percanti. Fibræ:sunt uenæ iecoris. Si pectora plena si occidi & imolaui uobis gra uidas mulieres. Si lau.i.prosecta ipsarũ mulierũ calido cruore. Prosecta:dicũtur maiora intestina:q̃ alio nomine dicũtur exta:eo q̃ extẽt.i.emineãt supra alia:& dicũt a psecãdo:qa prius secta aris redũt. Vir. Lan cibus & pãdis fumãtia reddimus exta. Siquis q uestris:& si ego sæpe imolaui uobis infantes:& eorũ capi ta obtuli:q̃ adhuc uicturi erant. Non in tartareo:nũc ostẽdit possibilitatẽ:dicit.n.facile esse animã quæ pau loante descẽderit ad inferos remitti posse. Tartarus:locus inferoꝝ ꝓfundior nã tartarus pturbatus atq̃ cõ fusus dicit significat pturbo:eo q̃ i ꝓfundiori loco pturbata sunt oĩa. Modo pauloãte.s.poscimus. Luce:i.uita Primo hiatu.i.introitu. Has exaud:qa cum nondũ puenerit ad locũ destinatum:etiam si reuocata fuerit non ꝓteribit leges herebi:postq̃ huc uenerit.

¶ SVLPI. Canat nato ducis omina pompeiana uaticinetur filiolꝰ põpeii oẽ fatrũ patris. Omina: diuinationes & fata. Si bene uerent:cõferũt i uos beneficiũ:nã ex bellis ciuilibus multas simul aias cõ sequimini. Leuauit:e rexit: Spumantia: pre celerata multorũ carminũ ꝓuunciatione. Proiecti:iacentis. Claustra:carcerẽ corporis Claustrũ enim locus clausus dicitur & ipsius clausuræ instrumẽtũ. Lethali:mortifero. Cui eripit munus extremũ: q priuat mortis beneficio. Immotũ:quod non mouebatur. Has fatis licuisse moras quod statim nõ paruerint: Viuo serpẽte:quem habebat in manibus. Illatrat: clamat cõtra manes: Qyas egit: excãtationibus.n. terram in rimas per ꝗs uocẽ imiteret apuerat. Rũpit silentia:uocẽ immittit. Secura uocis meæ: quæ nõ pares & negligis carmen. Non agitis:nõ psequi minisimulat.n.se nõ uidisse eã. Perinane herebi: p uacuũ infernũ & capacissimũ nã umbræ locum non occupant. Eliciã:in lucem educã. Vero noie:non enim uos eumenides appellabo.sed quanq̃ ꝓprio suo: Canes stygias:uos ipsas quæ canes appellamini. Per busta sequar:psequar & fugabo. Funera exequias. Custos:uos obseruans. Teq̃ deis proserpine minitatur se ostenturã iam eo quo est apud inferos uultu. Alio:diuerso ab eo quem ostẽdis mortalibus. Ficta:cõposita. Tabida:macilenta squalida & est uocandi casus.

¶ OMNIBO: Ad manes uentura:nondũ eni ad iferos peruenerat. Oĩa põ.i.diuinet futura & auspicia q̃ Pompeio imminent. Nostri.m.i.huius cadaueris:q̃ pauloãte noster miles erat:quasi seipsam faciẽ comitẽ põ. Si.b.de uo.q.d.bene merentur:nam bellis ciuilibus multi occidentur q̃ facient ut multarum umbrarũ dñi sitis:& est loco remunerationis. Hæc.u.f.hæc ubi dixit erichtho sustulit oculos:& uidit animam huius infelicis cadaueris quæ hærebat saxis & timebat ingredi corpus suũ:neq̃.n.tẽtare uolebat repetere q̃ antea sibi molestũ tentaũerat:uidelicet ut denuo moreret. Spumãtia:qa tanq̃ insana & rabie plena ore spumã euomebat. Proiecti:mortui. Inuisa claustra.i.corpis:nã nim corpus nihil aliud ẽ q̃ aiæ claustrũ. Vir.clausæ tenebris & carcere cæco: Antiq̃ car.corporis:in quo diu habitauerat:hinc ẽ q̃ a græcis corpus dr quasi .i.uinculũ aiæ:& alio noie quasi .i.sepulchrũ aiæ. In pectus aptum:nam illud aperuerat ut ueneficii genera multa ifunderet.q̃ supra cõmemorauit. Ruptas.i.uulneratas.

Ah miser:quasi luca:infelicẽ umbram illius cõmiserat:quæ non potest id cõseq̃:quod iã assecuta fuerat:uidelicet mortẽ qm̃ corpus repetere cogit. Extremũ munus.s.mortis q̃ malorũ oĩum finis ẽ. Miratur erichtho:quæ carminibus usa fuerat acrioribus:qbus facile manes cogeret:pati nõ poterat sine admiratione hãc tarditatem:ut umbra non auderet aut nollet ingredi corpus:ergo exarsit & incanduit ira. Fatis.i.pcis hoc loco fata ꝓas appellat:neq̃ est quisq̃ poeta usus tam late huius noĩs significatu. Moras:quæ moratæ fuerunt hanc animam in corpus suum remittere: Irata morti:q̃ non permitteret hanc animam corpus ingredi:cœpit uno serpente cedere cadauer. Rimas cauas:i.scissuras terræ quas ipsa carminibus suis aperuerat

Ad manes uentura semel:ducis omina nato
Pompeiana canat nostri mõ militis umbra
Si bene de uobis ciuilia bella merentur
Hæc ubi fata:caput spumãtiaq̃ ora leuauit
Aspicit astantem proiecti corporis umbram
Exanimes artus,inuisaq̃ claustra rimentem
Carceris antiqui:pauet ire in pectus apertũ
Viscera q̃ & ruptas lethali uulnere fibras.
Ah miser extremum cui mortis munus iniq̃
Eripitur posse mori.miratur ericto
Has fatis licuisse moras:iratq̃ morti
Verberat immotum uiuo serpente cadauer
Perq̃ cauas terræ quas egit carmine rimas
Manibus illatrat,regniq̃ silentia rumpit
Thessiphone,uocisq̃ meæ secura megæra
Non agitis sæuis herebi per inane flagellis
Infelicem animã.iam uos ego nomine uero.
Eliciam.stygiasq̃ canes in luce superna
Destituã,per busta sequar per funera custos
Expellã tumulis:abigam uos omnib9 urnis:
Teq̃ deis ad quos alio procedere uultu
Ficta soles hechate pallenti tabida forma
Ostendam.faciemq̃ herebi mutare uetabo

ut quos uellet manes alloquereť: & immurmurare cœpit indignatione cõcitata. Illatrat:nõ logť: ḡa uox eius potius latratus erat q̄ humanus sermo: Regniq; silẽtia rupit:qa uox eius ad inferos penetrãs interrũpebat silentiũ qđ apud inferos ppetuũ manet. Secura.i.negligẽs ut Vir.Securus amorũ germanæ. Agitis agitatis: Per inane:per uacuũ:nã inanem,herebũ appellauit:ubi oĩa sine corpe sũt:& oẽ qđ sine corpe ẽ lo cũ non occupat. Noĩe uero:i.,pprio nã iratus uõ appellat,pprio noĩe supiores:sicut apud Vir.in geor.ma/ ter cyrenæ mater & te crudelẽ nomine dicit. Vero:non dicã uos eumenidas:sed,pprio noĩe compellabo: Eliciã:extrahã. Stygiasq; canes:qa canes infernæ estis:uos destituã. Et genere mulıebri canes dicũtur furiæ. Luce supna:quæ uobis inuisa est:nã semp in tenebris inferorũ habitare cõsueuerũt:iõ non pũt hanc lucẽ sustinere. Per.b.nec dimittã uos in mortuorũ sepulchris habitare:quæ sedes gratior est uobis. Expelmẽ qualis esse soles ad inferos:nõ cũ redis ad supos:ut domina cæli eẽ uideatis. Tabida:marcescẽs:unum sequitur ex reliquo corpus quod marcessit pallorem contrahit. Ficta:non uerã sed simulatam te soles ostẽdere. Faciem herebi.ſ.cogam te non commutari posse.

Eloquar immenso terræ sub pondere quæ te
Contineãt ennea dapes; quo fœdere mœstũ
Regem noctis ames,quæ te cõtagia passam
Noluerit reuocare ceres. tibi pessime mũdi
Arbiter,immittam ruptis titana cauernis,
Et subito feriere die. paretis:an ille
Compellandus erit, quo nunq̄ terra uocato
Nõ cõcussa tremit,q gorgona cernit apertã
Verberibusq; suis trepidam castigat erymnẽ
Indespecta tenet uobis qui tartara,cuius
Vos estis superi, stygias qui perierat undas.
Protinus astrictus caluit cruor atraq; fouit
Vulnera; & i uenas extrẽaq; mẽbra cucurrit
Percussæ gelido trepidant sub pectore fibræ
Et noua desuetis subrepens uita medullis
Miscetur morti,tunc omnis palpitat artus
Tenduntur nerui,nec se tellure cadauer
Paulatim per mẽbra leuat tertaq; repulsũ est

¶ SVLPI. Ætnea:pserpina dicta ab enna oppido in sicilia ad quam rapta est & ubi est eius tẽplũ celeberrimũ. Quæ dapes:Proserpina rapta cũ Ceres eius mater a loue ipetrauisset ut ad supos reuocaret si nihil gustasset:indicata est ab ascalapho.vii.punici mali grana hausisse:Itaq; iussit Iuppiter ut æquo tẽporis spatio nũc apud supos:nũc apud inferos eẽt. Dapes:septẽ punici mali grana. Quo fœdere:indicabo stuprũ stuprũ tuũ & ut patrui turpi coitu delectaris. Regẽ noctis:plutonẽ.Cõtagia:stuprũ intelligit:quo mater ipsam uisa ẽ neglexisse & nõ magni fecisse reuocare. Pessime arbiter.o pluto q lucẽ odisti:ego rupta terra radios salis in te immittã. Feriere:percutieris. Die:luce. Ille:Demogorgon q est omniũ deorũ pater & iacet in imo tartaro Interpretaturq; terræ deus siue terribilis deus. Cõpellãdus: uocãdus & alloq̃ndus. Quo nũq̄ terra uocato:ad cuius nomẽ inuocatũ fit terremotus. Apertam gorgona:patentẽ medusam quã alii impune uidere nõ possunt. Erymnẽ:furiã. Tenet:possidet. Indespecta:non uisa qa sunt i penetralibus imiſq; tartari partibus. Cuius:demogorgonis. Estis supi:adeo.n.ẽ in inferno demersus ut uos cœlũ incolere uideamini; Peierat stygias undas:periurat stygem paludem quod aliis deis nõ licet:Maro Dii cuius iurare timẽt & fallere numen. Astrictus:densatus. Caluit: solutus est & cõmotus Fouit uulnera:apparuit iu uulneribus. Fibræ:uitalia iecur pulmo & cor. Trepidãt:moueñt palpitãt. Subrepens:subintrans. Desuetis:quæ uiuere:iam cessarant. Palpitat:motitat se. Tendun tur,extenduntur nam lẽti laxiq; erãt. Nec se tellure cadauer:Cadauer inquit uno impetu repente surrexit. Tellure:a terra,repulsum:percussum & terræ impetu subleuatum.

¶ OMNIBO. Eloquar immẽso:dicã ẽt qua cã apud inferos stare delecteris:& qbus dapidus illecta in/ de exite noluisti. Aetnæa.i.apud ætnã mõtẽ a Plutone rapta. Eloquar:effabor declarabo. Dapes:nã cũ lege iuppiter imposuisset:ut rediret ab inferis si nihil gustasset. Ascalaphus indicauit eã septẽ grana mali punici degustasse. Fœdere.ſ.cõiugii:qa matrimonio cõfœderata erat. Vel fœdere.i.lege:nam ita cõuenerũt pluto coniũx & mater ceres: ut sex mẽsib' apud inferos eẽt:& totidẽ i cælo. Noluerit reuocare:hoc ira ta fingit erictho qđ cererẽ puduerit reuocare ad supos filiã:quæ iã teterrimi plutonis cõcubitũ passa fuisset. Cõtagia.i.cõcubitũ. Tibi pessime mũdi arbiter:& tu o pessime pluto faciã dehiscere terrã:ut repente ad i feros descẽdat lux solis:qua oppressus nescies qd agere debeas:sicut Vir.trepidẽtq; immiso lumine manes Titana:solem nepotẽ titani. Paretis:cũ hæc dixisset:umbra morabat adhuc ingredi corpus:tũc indignata uoce clamauit paretis an necesse est: uocẽ deũ illũ:quo qđ uocato semper terra concutit:Nunq̄.non.i. semper. Quo,uocato:Dæmogorontẽ significat multi/dicunt per hunc Dæmogorontẽ intelligi animam mũdanã:q;uegetat omnia:q̄ omnibus naturis ꝓposita est:de cuius semine:firmamentũ: solem & lunam & & stellas natas esse dicebant.& hoc secundũ Seruiũ:sed secundũ Theocletem.philosophi dicũt demogorõtem esse rerũ omniũ & deorum principẽ genitorem terræ herebi.& parcarũ a sapiens:quia intelligentiam maximam rerũ omninm habeat. Gorgona.nam interpretatur stupor.unde Medusa & sorores interpretantur stupor. quas qui aspexerint.fingitur in lapides fuisse cõuersos.ꝙ præ nimia pulchritudine earum obstupescebãt & quasi saxa rigebant q autem hic dæmogoron cernat gorgona apertã signi ficat eum manifestum stuporem diuinitatis esse nam nullus est qui diuinitatem compræhendere possit: præter deum qui illam intelligit. Apertam: sibi aliis uero occultam. Gorgona,ideſt diuinitatem,obstu/

pescendã. Verberibusq; suis.t.c.e.i.superbiã dæmonũ:nam poetæ his fabulis ẽt ueritatẽ occultarunt nam q omniũ deorũ est deus superbiã dæmonũ castigat. Trepidã q̃tum qdẽ pertinet ad deũ:nã superbia non est trepida immo audax.sed respectu dei a quo punitur ẽ trepida:nã scitis qũo e celo superbi angeli ciecti fuerunt:unde ipse de se Apollo ita respondit.cũ queretur qs esset coactus est respondere q per terrã & fundũ ambulant infatigabiles domantur sub flagello iouis. Indespecta te.uo.q.t.i.qui omnia continet.s.latitu dinem & profunditatem & a nullo continetur. Tartara.i.profunditatẽ quam uos despicere & intelligere ñ potestis.o dæmões. Indespecta:ñ despecta a uobis q̃ non potestis aspicere. Superi:uidelicet uos estis exclusi ab illa profunditate & abisso diuinitatis. Stygias qui peierat undas.iedstq nulli necessitati astringit:nã dii p stygiã paludẽ iurare timẽt:ꝑter dæmogorõtẽ. Protinus:cõtinuo aia ingressa ẽ corpus postq̃ eri ctho indignabunda his uerbis usa est ad eos manes. Astrictus.i.cõgelatus. Fouit: calefecit. Extrema.i. per extremas partes mẽbrorũ. Percussæ.s.a sanguine. Trepidãt.i.mouent sanguis infusus in uenas palpitare cœpit. Et noua:& tandẽ uita totũ corpus occupauit. Miscet morti.i.mortuo cadauericõiũgitur. Medul.def.s.ab anima q̃a iam medullæ & ossa diu caruerant anima. Nerui.s.cõtracti tendũtur. Nec tel.ca.dicit autẽ cadauer illud nõ sensim surrexisse sicuti q uiuũt:sed repente exiliuit:quẽadmodũ si pila terræ incute retur & repellet a terra. Simul:uno tpe. Lumina:quia toruis oculis suspiciebat quasi attonitus.

¶ SVLPI. Distento lumina rictu nudant:apte ore oculi aperiunt. Nondũ facies uiuentis:nõ uidebat uiuere sed mori. Rigor:distẽtio corporis: Stupet:q̃ in uitã redierit: Sed murmure nullo:sed nõ loquebat ore iam stricto. Tantum responsura: solũ ut respondeat non ut loqui incipiat. Thessala:erichto. Mercede:præmio Nam ea lege te dimittã ut nullis carminibus & ueneficiis i uitam ualeas reuocari. Immune:liberum & cui nõ noceãt uenefícia.

Erectumq; simul:distento lumina rictu
Nudantur, nondum facies uiuentis in illo
Sed morientis erat, remanet pallorq; rigorq;
Et stupet illatus mundo, sed murmure nullo
Ora astricta sonant: uox illi linguaq; tantum
Responsura datur dic inqt thessalia magna
Quod iubeo mercede mihinã uera locutũ
Immunem toto mundi præstabimus æuo.

Toto æuo:toto tẽpore futuro. Tali tua:ea diligẽtia te sepeliã & talibus lignis aduriã. Tua membra supple condã. Exaudiat magos:pareat excãtationibus. Sit tanti:magno beneficio & felicitati tibi ascribe qđ per me fueris reuocatus in uitam. Verba:carmina. Somnũ longe lethes:mortem nil eni aliud mors est nisi longus somnus Lethe aũt fluuius est in inferno qui animis ipsum potantibus oblitionẽ inducit ponitur & pro ipsa obliuione. Tripodas uatesq; deorum sors obscura tenet: Dii & uates responsũ obscurum dant. Necromansia uero apte omnia indicat. Tripodas:mensas apollinis methonymia. Fortis adit oracula:q̃ magnanimus est necromãsiam aggredit. Dure:inflexibilis. Ne parce:ne abstine. Da noia:dic nominatim. Da uocẽ: emitte claram uocẽ. Loquant mecũ: futura aperiant. Addidit & carmen:post hæc excantauit umbram ut sciret quicquid rogaretur. Dedit:præstitit concessit. Manante fletu:abundãtibus lachrymis.

Artibus hæmoniis, talí tua mẽbra sepulchro
Talibus exuram stygio cum carmine siluis
Vt nullos cantata magos exaudíat umbra
Sít tantí uíxisse iterum nec uerba nec herbæ
Audebunt longe somnũ tibí soluere lethes
A me morte data, tripodas uatesq; deorum
Sors obscura tenet, certꝰ díscedit ab umbrís
Quísquis uera petít: duræq; oracula mortis
Fortis adít: ne parce p̃cor, da nomina rebus,
Da loca, da uocem, qua mecũ fata loquãtur:
Addídít & carmẽ quo qcqd cõsulit umbrã
Scire dedít mœstum fletu manante cadauer
Trístia non equídem parcarũ stamína díxit
Aspexi, tacitæ reuocatus ab aggere ripæ

Trista:Quid parce ordinent quoniã ab acheontis ripa sit reuocatus:se uidisse negat id tamẽ quod ex umbris intelligere potuit eloquitur. Ab aggere a ripa acherontis.

¶ OMNIBO. Distento ritu.i.aperto:qa in diuersas partes intẽdebat oculos. Nondũ facies:facies simlis erat inter morientẽ & uiuentem:ut nõ discerni posset uiueret ne:an mortua esset. Rigorq;:& duries illa q̃ solet esse in mortuo adhuc remanebat. Mũdo:in mũdũ. Astricta.i.clausa.respõsura datur: cõcediturut interrogatus respondeat. Nam. uera lo& est remuneratio huius petitionis:q̃ nũq̃ postea umbra eius a ueneficia aliqua muliere ab inferis reuocari possit. Immunẽ.liberũ ab artibus thessalis. Exurã tua membra: uerbũ sæpe unũ duas sententias clausit:sed uni tantummodo conuenit:ut hoc loco:nam exurã claudit duas sententias.s.tali tua mẽbra sepulchro.& talibus exurã syluis:sed uni tantũ conuenit:uidelicet talibus syluis alteri uero subintelligendũ est:uerbũ Concedã:sic Maro.Disce puer uirtutẽ ex me uerumq; laborẽ:fortunã ex aliis.s.opta. Stygio car.inferna incantatione. Nec uerba:carmina. Nec herbæ.s.ueneficarũ potentiã tuã qetẽ interrũpere. Soluere.interrũpere. Læthes.i.obliuionis: significat obliuionẽ: dicũt poetæ umbras haurire læthæã aquam:qua hausta omniũ in uita malorũ:quæ perpessæ sunt obliuiscũtur. Tripodas:nolo inqt mihi rñsa des:qualia solet dare apollo:q̃ semper obscura sunt & icerta:sed canas oia manifesta ut intelligi possint. Sors.i.responsum obscurum. Vates.i:sacerdotes aliorũ deorũ: ut Amphirai & Themidis. Certus disce.ab um.qcũq; petit scire futura per Necromantiã:discedaq hinc certus:& nõ ambiguus. Fortis:qa nõ cuiuslibet ẽt sustine manes nã nisi magnanimus fuerit:terrore nonnunq̃ exa

pinauit. Dure inexorande. Da:dic:Vir.Da Tityre,nobis. Fata:loquāt:ipse parcæ mihi futura pdicent. Addidit & carmē:i.īmurmurauit,carmē:quo statim ille præsciuit futura:ea pſertim q̄ iuuenis Sextus Pōpeius scire uolebat:& ut sciatis:hæc est fictio poetica:nā licet Lucanus uideat describere historiā:tñ poetico more hæc de Erichto fingit sicut inferius multa de serpētibus Medusæ:sed ueritas sic se habet Sextus Pom. non modo non adiit erichto:sed nec id facere poterat:nā Mitylenis cū puer eēt adhuc una cum Cor.matre positus fuit. Mœstū nūc dicit qd responderit cadauer. Tristia nō eqdē.i,nondū ad eā partē pueni ubi p: cæ habitāt:qbus pscire futura potuerim:nā me reuocasti anteq̄ eas adirē. Aggere.s.fluminis acherontis.

Q d'tñ e cūctis mihi noscere cōtigit umbris
Effera romanos aguat discordia manes.
Impiaq̄ infernam ruperunt arma quietem
Elysias alii sedes:ac tartara mœsta
Diuersi liquere duces.quid fata parārent
Hi fecere palam:tristis fœlicibus umbris
Vultus erat.uidi decios natumq̄ patremq̄
Lustrales animas bellis flentemq̄ camillum
Et curios.syllam de te fortuna querentem
Deplorat libycis perituram scipio terris
Infaustam sobolem maior carthaginis hostis
Non seruituti mœret cato fata nepotis.
Solum te consul depulsis prime tyrannis.
Brutæ pias inter gaudentē uidimus umbras
Abruptis catilina minax fractisq̄ cathenis
Exultat,mariiq̄ truces nudiq̄ cethegi

¶SVLPI. Effera:imanis. Agitat:uexat nam inter se certāt. Arma impia:ciuilia bella. Quietē:pacē & silentiū maniū. Tartara:in qbus sceleſti puniunt. Est enim munitissimus & pfundissimus locus tripliciq̄ muro munita ars & adamantinis turribus.

Fecere palam:manifestarūt. Tristis felicibus: animis optimorū in erat in uultu tristitia. Natū:q̄ bello Sannitico per.M.liciniū pontificē diis stygiis se deuouit.ut uictoriā suis relinqueret exemplo patris q eodem successu bello latino per ualeriū se deuouerat. Lustrales:appositio hoc est expiatorias: nā sua deuotione romanorū peccata expiauerūt & exercitū icolumē pstiterūt. Camillū:furiū Camillū q captā patriā a gallis senonib⁹ liberauit. Curios:Manius Curius dētatus de sannitibus sabinis & lucanis triūphauit & iterū de sabinis.legatis sannitiū aurū offerētibus cū rapas torreret:malo hæc inqt in fictilibus meis eē:& aurum habētibus impare. Querentē:qd pompeius necessarius suus eēt a Cæsare supandus & in egypto piturus. Scipio:æmilianus cuius progenitus scipio cōsul'pōpeii gener pompeianæq̄ factionis in aphrica. Cato maior hostis carthag. Cato cēsorinus qui carthaginē in delēdam senatu esse suasit precocē ficum inde allatam ostēdēs ut plinius tradit: Mæret fata nepotis:dolet mortē Catonis uticēsis solum te: Solus inquit Iunius brutus q Tarquinios expulit:& patriā liberauit:primusq̄ cōsul fuit lætus est qd uidet brutū eius progenitū Cæsarē occisurū. & pīam iterū a tyrānide liberaturū. Catilina.L.Catilina seditiosus cuius:& patriæ hostis cū reliqs impiis lætus est. Minax:minis plenus. Cathenis:quibus uictus erat & cruciabatur in tartaro. Marii.pater & filius. Cethegus:Cethegus fuit Catilinæ,socius i cōiuratione. Nudi:allusit ad humerū exertum quo hæc familia i prelio utebatur ut diximus libro primo.

¶OMNIBO. Quod tñ e cūctis:sed qd potui ex oībus umbris cognoui bellū ciuile instare. Impiaq̄ infernā:q̄ discordia ē inter romanos uiuos eadē ē inter manes eoꝝ apud inferos. Elysias alii sedes:nā pii relictis elysiis mœsti discesserūt:at uero impii relicto tartaro læti cedebant:ut appareret meliorē partē Pōpeii aduersa fortuna afflictum iri:at uero deteriorē.s.Cæs.lætari:ex'quo facile cognosci poterat,uter eorū uictori am eēt habiturus.Alii:ex Romanis uidelicet umbra piorū. Diuersi:animæ ipiorū. Palam.i.manifestū fecere. Vidi decios:q̄ p repu.se deuouerūt:& uitam suā incolumitati patriæ postposuerunt:oēs hi mœstitiā & squalorē quēdam præse ferebant. Decios.s.patrē q̄ p rep.deuouit ne bello latino:filiū q̄ in bello gallico animas lustrales.i.expiatorias:qd p patria & exercitibus Romanorū quasi piacula se deuouerint. Flentē camillū:reip.amantissimū q illā a gallorū manibus liberauit.Curios.q̄ & ipse p patria cōtra Pyrrhū Epiro tarū Regē fortiter pugnauit. Syllā de te.f.q.nāq̄ Syllæ partes cū Pō.adolescēs eēt armatus defendit:q.cō structo ualido exercitu uoluntariorū:ad syllam uenit ad quē deserta ppe urbe:nobilitas omnis se in castra cōferebat:partē nobilitatis defendebat sylla:partē uero plæbis Marius:deinde successerat in partē syllæ pōpe.in partē uero marii Cæs. Fortuna:q̄ cū antea ipsi fauere cōsueuisses:nūc mutato uultu fæuire inciperes.

Deplorat liby.scipio et iā deplorat filiū suū piturū eē in terris libycis:quas ipse aliquando impio Roma. subgerat:& de qbus triūphauerat:nā scipio cū rege iuba uictus ē in Numida. Scipio.s.africanus. Infaustā sobolem:infelicē scipionem socerū Pompe. Maior:nam duo scipiones fuerunt.s.maior & minor: uel potius ordo sit.Cato maior hostis carthaginis q̄ fuerit scipio.nam Cato assidua uociferatione suasit excidendā esse carthaginem:allatis in senatū ficubus:historia ē nota apud Plini.ita uidetur carthago deleta prius consilio catonis.q̄ armis scipionis. Cato.s.uticensis:q ne cæsari seruiret sibi mortē conscisiuit. Solum te consul:cæterorū qdem umbræ oēs quæ i campis elysiis erāt tristiciam præ se ferebant.solus Brutus lætabatur: ex quo illud inuere uolebat progeniē suam fata maiorum suorum imitaturam: q̄ uidelicet patriā suam liberaret:sicuti ille brutus in libertatē patriam asciuit expulsi tyrannis:hic est brutus a quo descendit Brutus ille qui priceps coniurationis Cæsarem in curia Pompeiana.xxxiii.uulneribus confodit quo occiso iterum in libertatem patria rediit tametsi breui tempore frui licuerit. Depulsis tirannis:nam exactis regibus tarquiniis propter stuprum Lucretiæ:primus cōsul fuit Brutus. Catilina:sedicios⁹ ciuis. Exultat:ga uidet sui si

miles uicturos. Fractisq; cathenis:quia cathenis ad iferos circũligatus tenebat. Mariiq; truces.s.exultant hi enī seditiosissimi oēs fuere: q coniurarūt oēs:ut i historiis leges.C.manus bella ciuilia aduersus syllam gessit:& multa milia Romanorū cecidit. Nudiq; cethegi:q socii Catilinæ fuerūt. Nudi:isepulti: nā unco tracti sunt ad scalas gemonias:& ide præcipitati:honore sepulturæ priuati sunt.

¶ SVLPI. Drusos:Liuius Drusus trib.pl:socios & Italicos populos spe ciuitatis romāæ sollicitauit legibusq; agrariis & frumentariis latis cū ciuitatem præstare nō posset:italicis & senatui factus inuisus: uelut socialis belli auctōr incertū a quo domi occisus est.Popularia noia:q populo assentabant. Immodicos:nimios. Grachos.C.& Tyberiū Trib.pl. seditiosos. Manus:facinorosorū & ipiorū. Constrictæ nobis calybū:q sunt i uiculis ferreis i tartaro Plausere: lætitiæ signū dedere. Turba nocēs:Impii ad elysios ire uolūt. Possessor:dis orc⁹ pluto. Aperit:sedes: finit igredi & parat se ad puniendum nocentes quos & patentibus hostiis & admissurus. Asperat:i crucia tū animarū. Et dutū:parat etiā uictori cæsari adamantina uincula. Placido manes: pōpeium cū tota familia i bellis ciuilibus:perituq; ostēdit. Expectare:placido sinu:suscepturos blande & reuerenter. In serena parte:i campis elysiis. Nec gloria paruæ solicitet: noli exilarare te breui uita.

Vidi ego lætantes popularia nomina druſos
Legib⁹imodicos:auſoſq; ingentia gracchos
Aeternis chalybum nodis & carcere ditis
Conſtrictæ plauſere manus:cāpoſq; piorum
Poſcit turba nocens regni poſſeſſor inertis
Pallentes aperit ſedes abruptaq; ſaxa
Aſperat. & duꝛ uinclis adamanta paratq;
Pœnam uictori. refer hæc ſolatia tecum
O iuuenis. placido manes. patrēq; domūq;
Expectare ſinu. regniq; in parte ſerena
Pompeio ſeruare locum. nec gloria paruæ
Solicitet uitæ. ueniet quæ miſceat omnis
Hora duces. pperate mori magnoq; ſuperbi
Quanuis e paruis animo deſcendite buſtis
Et romanorum manes calcare deorum
Quā tumulū nili. quē tybridis abluat unda
Quæriť. & ducibus tātū de funere pugna
Tu fatum ne quære tuū. cognoſcere parcæ
Me reticente dabūt. tibi certior omnia uates
Ipſe canet ſiculis genitor pompeius in oris:

Veniet hora q miscat omnes:qua pereant & pōpeiani & Cæsariani. Properate mori:moriamini libenter. Magno:forti & constanti. Descendite:ite ad inferos. Quauuis e paruis bustis:quale fuit pōpeii. Calcate manes deorum: pedibus contumdite animas occupatorum patriæ q i deos ferent esse conuersi:nam uos eritis eorum superi:qppe i tartaro cruciabunt hocq; dixit pp cæsarem Augustū & Claudiū. Queriť:a manibus. Quem:ex ducibus. Tumulum nili:sepulchrū apud nilū ubi pompeius sepelieť. Quē Tybridis:hoc ppter Cæsarē dicit q se pultus est i campo martio. Ducibus:manibus eorū qui duces fuere: Tu:o sexte. Parcæ dabunt:fata tibi inferent etiam si non dixero. Tibi certior:Imago tui patris in somnis omnia tua incommoda sicilia ubi uaticinabitur.

¶ OMNIBŌ. Vidi ego le.uidi alios seditionis auctores:iter quos uidi drusos:hoc dicit,ppter liuiū drusum tribunū plæbis:q & ipse seditiosus fuit:cū trib.plæ.esset.uires sibi acqreret.pernitiosa largitionis plæbē cōcitauit:& socios italicos populos spe amicitiæ Romanæ solicitauit:hisq; addiuuantibus per uim legibus agrariis frumentariisq; latis iudiciariam quo pertulit:ut æqua parte iudicia penes senatū & equestrem ordinē essent. Immodicos:itemperatos:i legibus suis: uidelicet i lege agraria. Gracchos.s.tyberiū:&.C. Graccū leges agrarias ferētes:uterq; autē eadem legis cā occisus est. „Alter qdem.s.tiberius a Scipione nasica. Alter uero.s.Caius a Lucio opimio:lætabant autem qa uidebant suos similes futuros eē uictores.Nodis:cathenis chalybeis. Camposq; piorum:& impii iuadunt pios ut eos campis elysiis expellant. Regni posses.Pluto aperit huiusmodi umbras. Aperit:quasi:paulopost immensam turbā suscepturus esset eorū q bellis ciuilibus perituri sūt. Regni ierris.i.tartari propter aeris crassitudinē. Abrutaq; laxa: respicit ad illud qd Virg.dicit Et e catilina minaci pendentē scopulo describēs catilinā scopulis pendentē:ut pœnas daret perturbatæ ciuitatis. Abrupta:præcipitia. Asperat.i.asperiora facit ut noua supplicia præparet uēturis Adamanta:p cathenas adamantinas. Victori pœnā.i.ubi pœnis afficiat Cæsarē. Refer hæc solacia tecū conuertit se ad sextū Pompeiū dicēs:o sexte horū malorū hoc debet tibi esse solaciū nō mediocre:p tuorū oium & tui ipsius umbræ ad campos elysios puenient. Domū.s.uestrā. Nec gloria puæ.nec doleas quod post uos uiuat ipse Cæsar:nā paulopost ēt uictores morient. Misceat:pturbet cōfundat. Oēs duces:sicut fuit postea:nā bella ciuilia gesta sunt iter.M.anto.& Octauiū ab una pte:& Cassiū & Brutū ab altera Deuictis Cassio & Bruto:tunc octauius & anto.necnon Lepidus iter se partiti sunt orbē:& ptriēniū triumuiri simul cordes fuere:paulopost discordia orta est iter illos qa Octauiam Octauii sororem quā i matrimoniū acceperat anto.repudiauit:Octauius uero bellū mouit aduersus anto.& apud Leucada bello nauali antonius uictus est cū classibus ꝓsecutus eum Octauius alexandriā usq;. Tandem eū ad mortem coegit. Paruis bustis:illud respicit:qa Pō.occisus est ab septimio ptolemæi iussu consilio Photini & achillæ & Theodori cuius magna apud regē auctoritas erat:& cadauer eius i matis undas eiectum tandem i littore:a Codro sepultus est iopi sepulchro.Cn.Pō.magni pompeii filius maiori Hispania occisus est:haud procul a munda ibi & ipse pauperem sepulturam consecutus est.At uero Sextus pompeius minor natu i asia apud miletum occubuit. Et Romanorum manes:impetatorum Ro.respexit ad umbras Cæsaris & augusti:qui post

mortē in deorū numero habiti sunt. Calcatē:iuidiose.i.pedibus subiicite Ro.deorū manes:qa uos i cam pis elysiis habitatis:ipsi uero ad iferos detrudent:licet ro.tantum dii uocati meruerit. Et ducibus tantum: non de uictoria,inqt certatur sed de tumulo uterq; enī moriturus est.q.d.non meliorem multo fortunam habebit.Cæ.quam Pō. Quem tumulum ni.nam i ripa nili sepultus est pompe.i campo aūt Martio:q iux/ta Tiberim est:sepultus est Cæsar. Tu fatum:quod ad te pertinet o Sexte: Parce:deæ quæ apud inferos sfa ta dispensant dabunt tibi cognoscere mortē tuam. Tibi certior:ficta sunt hæc oīa:nam nunq̄ legimus pō. filio i somnis apparuisse. Genitor canet:diuinabit,cuius umbra tibi apparebit:& hæc oīa tibi futura p̄dicet.

Ipse quoq; incertus quo te uocet uñ repellat
Quas iubeat uitare plagas quæ sidera mūdi
Europam miseri libyen asiamq; timete
Distribuet tumulos uestris fortuna triūphis
O miseranda domus toto nihil orbe uidebis
Tutius æmathia,sic postquam fata peregit
Stat uultu mœstus tacito mortemq; reposcit
Carminib⁹ magicis opus ē herbisq; cadauer
Vt cadat: & nequeūt animā sibi reddere fata
Cōsumpto iam iure semel,tūc robore multo
Extruit illa rogum,uenit defunctus ad ignes
Accensa iuuenem positū strue linquit ericto
Tandē passa morit sextoq; ad castra parentis
It comes,& cœlo lucis ducente colorem,
Dum ferrent tutos intra tentoria gressus
Iussa tenere diē densas nox præstitit umbras.

¶SVLPI. Quo uocet:re in quē locū consulat fugias ut sis tutus. Plagas:regiones. Quæ sidera: quam orma suis sub sideribus positam.Europā mi seri:Nulla orbis pars illesos seruare uos poterit. Di stribuet tumulos:diuidet sepulchra p uictoriis ue/stris:Pompeius.n.q uictor i asia fuit ad nilū sepelie tur Sextus i asia.gn.filius i hispania.Cato & scipio i aphrica. Nil tutius æmathia:qñ illic nullus ex pō peii domo pibit:sed alibi.Sextus.n.i̇p̄e post q̄ uictus ab augusto i freto siculo fuit.i asiam fugiēs Amyntæ regi nullo se fœdere tradidit.a quo Mileti est obtrū catus.quū ageret quadragesimum annum:frater ue ro eius ad Carteiā i hispania cecidit:ubi Cæsarē ad desperationē redegerat. Reposcit:nutu indicat se uelle mori. Vt cadat: ut moriat. Reddere animā sibi:ad se aīam reuocare nisi permittat Ericto. Con sumpto iā iure semel:qa semel e sua ditione eam li beraverunt & iuris alieni fecerunt. Extruit rogum lignorū congeriem parat. Venit:iuit,pedibus suis. Strue:i pyra. Tandem:ex defuncti desiderio dixit It comes:comittata est sextum. Et cœlo lucis:& cum iam instaret dies suis carminibus noctem pro duxit tenebris geminatis ne cōspiceretur ab aliquo

Tenere diem:retinere lucem. Præstitit:effecit.

¶OMNIBO. Ille quoq; incertus:hoc dicit qa post q̄ Agrippa Octauii Cæ.Auspicio bello nauali i Sicilia uicit Sextum pompeiū.Sextus primo uenit Mitylenas:ubi quondā cū Cornelia a patre suo contra Cæsarē bellū gesturo:adhuc puer repositus fuerat post dies aliquot cogitauit:qd facturus esset:primo uoluit tentare ut se cū antonio cōiungeret:iā enī inter Octauiū & antoniū simultates erāt:sed post q̄ audiuit a Medis con tra quos exercitū duxerat parthisq; fusum:sperauit se illi successorē fore si iteriisset.sin āt cū illo i periū diui sorū.Legatis ad antoniū missis,simul ad partho Regē & i Thraciā & pōtū mittit clāculū cū regulis initu tis fœdus: legatis deinde interceptis:& ad antoniū ductis: Lāpsacū per proditionē cœpit & Furniū resistētē fugauit.Nicea quoq; & nicomedia capta pecuniis potitus est.Tertius deinde ob Titii aduentū:naues iscen dit:destitutus uero ab amicis: ad Bityniæ mediterranea se cōuertit:quē Furnius & Titius & Amyntal inse/cuti sunt:& cum se dedere uellet:Furnio non admittente eo Amyntæ se committere tentauit:q nec ipse ui debatur suscepturus. Nocte igitur clanculum tentorio egreditur ad mare progressurus:Sed scaurus qui/dā transfuga eius iter,pdidit. Tū uere Amyntas illū mille & qgentis equitibus secutus est:ad quem omnes q̄ cum pompeio erant transfugerūt.destitutus igitur ab oībus Amyntæ seipsum nullo fœdere tradidit.quē ille Mileti interemit:cum & quadragesimū annū Attingeret. Certior:qa primo tentanit Reges Thraciæ & ponti:& i bithyniam inclinauit:eo animo ut se transferret i Armeniam: Quas pla.i.uniuersum orbem terra rum. Europam:ubi sepultus est sextus pompeius. Libyam:ubi.Gn.Pompeius magnus sepultus est. Asi am:ubi uictus est Sextus pompeius: Vnde Mar.pompeios Iunenes asia:atq; europa:sed ipsum terra tegit li byes:si tamen ulla tegit. Distribuit.t.qa ubi uictores aliquando fuistis:ibi etiā sepulti eritis: nam magnus pompeius aliquando in Regnum collocauit Regem ptolæmeum:quem tamen consilio photini & Achil/læ occidit Sextus in sicilia uictor fuit:& insulam aliquandiu tenuit:& Sardiniam simul & Corsicam.Gn.eti/am pompeius aliquando uictor extitit i Hispania:adeo ut de salute sua Cæsar dubitauerit. Domus.i.pom peii. Thutius æmathia:quia ibi nullus eorum perit:quis ibi uicti fuerint. Sic post q̄.s.p.nūc dicit quomo do se habuerit cadauer postquā respondit ad ea quæ ericto interrogauerat. Peregit fata.i.responsa de/dit. Mortemq; rep.s.ut præmitteret umbram suam a corpore discedere. Car.ma.opus est:nec mori pote rat nisi carminibus ericthus: ut quæ ipsum excitauerat:eadem mori permitteret. Fata.i.deest parcæ. Animā sibi reddere.i.deest repetere:& ad se retrahere:nisi erichtho euellet q̄ ipsa erichthoni concesserant. Consum pto iam iure se.nam omnibus statutum est semel mori:hic semel mortuus erat ergo iterū mori,nō poterat: nisi erichtho iuberet. Robore.m.i.deest arboribus q̄rnis. Ac strue.i.censa pyra. Sextoq; ad ca.dicit autem erichtho comitatam fuisse sextū pompeiū ad castra p̄is redeuntē. Et cœlo.lu.iussit erichtho carminibus magicis:ne dies supueniret priusq̄ i castra p̄is rediret sextus ne ab hostibus captus ad Cæ.deferret. Ducē te co.non lucescente die:& aurora apparente: Dū ferrēt.i.dū beneficio noctis tuti i castra redirent. Iussa

carminibus magicis. Tenere:retinere diem ne superueniret. Nox præstitit umbras.i.semp nox fuit.

Io.Sulpitii Verulani In septimum Lucani Interpretatio.

SEgnior oceano:Cũ ꝑlii dies certo fato ĩstaret:Sol mœstus inqt poeta ortus ẽ soli to segnius:& uoluit eclypsim pati.seqꝫ nubibus inumbrauit: ne puris in thessalia radiis luceret. Luctificus:mœstus: luctusqꝫ nũtius. Segnior: tardior: Lex æterna:institutũ ei a natura impositũ ut certo tempore oriat certumqꝫ cursum pagat. Vocabat oceano:euocabat e mari unde uidet egredi.

Egit æquos:impulit quadrigas. Cõtra ethera:cõtra motũ mundi qui est ab oriente in occidentem cũ ipse uehat cursu contrario ab occidente in orientẽ Ouidius rapido contrarius euehor orbi. Retorsit cursum:contra nixus est. Polo rapiente: cogente ipsum ad motum mundi sequendũ cui repugnabat ne oriretur:& futuram cladem spectaturus esset.

Defectũ:eclypsim. Labores raptæ lucis:Videt enĩ sol laborare quum nobis eius splendor per lunæ interpositionẽ auferꝫ. Non pabula flammis non: ut aleret seipsum.Nã ignes celestes humore nutriri primo libro sup eo uersu docuimus Flamiger an titan ut alentes hauriat undas. At nox somnũ põpeii cõmemorat quod ei occurrit ĩ illa ultima nocte felicitatis. Pars ultima appositio ẽ. Fœlicis:post hac.n. infœlix fuit. Solicitos inqetos. Imagine:somno. Põpeiani:quod ipse met extruxerat. Cornelius tacitus sit habet:Quũ Gn:quoqꝫ pompeiũ incusatum a Senioribus ferunt quod mansuram thatri sedẽ posuisset nam antea subitariis gradibus & scena in tẽpus structa fuerat:sed consultũ parsimonie. quod ꝑpetua sedes theatro locata sit potiusqꝫ immenso sumptu singulos per annos consurgeret ac strueretur.

Effigiem plæbis imaginẽ populi romani. Atolli erigi clamore. Cuneos sonantes:multitudinem in theatro certatim clamare & plaudere. Facies populi.apparentia & lætitia illa quum primũ triumphauit e sicilia aphricaqꝫ reuersus.perpenna Domitio & hiarba uictis. Iuuenis:quartũ enĩ & uicesimum annũ agebat: Iberus torrens:flu.in hispania uelox & uehemens. Ambit:circuit.

SEgnior ocea:q̃ lex æter.uo.Hic septimus cõtinet primo q̃dẽ somniũ põpei:ĩ quo existimabat se romæ in theatro eẽ:qꝫ ipse magnificẽtissimũ ædificauerat & ibi plausu maximo a po.Ro.excipiebat:Deinde qũo uictus tãdẽ incolumitati suorũ arma nõ negauit.magis q̃ cõcessit.post hæc describit pugna cõmissa inter utrunqꝫ exercitũ.qua tandẽ uictus.põpeius aufugit.relictis castris:postremo iuectiones poeta sequit primũ cõtra Cesarẽ.qꝫ cæsorũ corpora sepultura ꝓhibuerit. Alterã contra æmathiã:q̃ belli ciuilis cladẽ tãdẽ fecerit.primũ igit dicit solẽ inuitũ reuexisse diẽ:quo tã tetrũ ac atrox bellũ futurũ erat inter Romanos:ubi uniuersi orbis populi ad internetionẽ ꝓpemodũ cæsi sũt.deinde somnium põpei describit. Segnior oce.nũq̃ inqt sol magis iuitus diẽ reuexit:q̃ hoc tpe cũ bellũ ciuile secuturũ eẽt. Quã lex æter.i.lex q̃ ab æterno posita ẽ soli. Luctificos equos.i.nũq̃ magis tadauit luctificũ diẽ.i.q̃ luctus inducturus erat:ꝓp cædes eorũ:q bello ciuili ꝓpiere. Aetherea co:qa luna & cæteri planetæ motus habẽt:motui sphæræ cælestis cõtrarios cũ enĩ firmamentũ in occidẽtẽ ferat:sol oriente uersus uergit. Cõtra æthera:contra sphærã firmamenti cælestẽ. Retorsit:retro uertit. Polo:ra.i.quis poli circa quos uertit firmamentũ raperent solem tamen ~~retinebatur~~ contra motũ ipsius sphæræ & firmamenti. Defectus.i.eclypsim.

Raptæqꝫ la.l.i.eclipsis nõ qꝫ ita naturaliter obscuraret:sed ne uideret cædem in campis philippicis futurã Attraxit nubes: idest tenebras: non nubes quibus ignem cælestem pasceret sed ut caput obtegeret: nam ideo nubes trahuntur a corporibus cælestibus:qꝫ ignea sunt:& terræ maris & aquarum uaporibus aluntur: qui ex aquis excitantur.qꝫ nisi uaporibus alerentur.consumerentur.& astronomice loquitur: Non pabula flam.ut recrearet ignes suos. At nox felicis:at uero nocte in somnijs Pompeius existimauit se in theatro quod Romæ magnificentissimum construxerat: magno plausu totius populi romani excipi: & læti-

IO.SVLPITII ARGVMEMTVM IN LVCANI SEPTIMVM LIBRVM

SEptimꝰ ut magni narrauit sõnia plorat
Fata ducis:mox turba oĩs sibi ꝑlia poCẽset ídẽ cupidꝰ facũdo tulliꝰ ore (scit
Dux dat id inuitus,scribit tum dira poeta
Prodigia:instructas acies factura ducumqꝫ
Verba suis animos: & prælia gesta fugamqꝫ
nuehitur post hæc in te sæuissime cæsar
Damnans pharsali cõpletos sanguine cãpos.

C.M.ANNEI LVCANI PHARSALIAE LIBER SEPTIMVS.

SEgnior oceano q̃ lex æterna uocabat
Luctificus titã nũq̃ magis æthera cõtra
Egit equos:cursũqꝫ polo rapiẽte retor
Defectusqꝫ pati uoluit:raptæqꝫ labores (sit
Lucis: & attraxit nubes:nõ pabula flammis.
Sed ne thessalico purus luceret in orbe
Vt nox fœlicis magni pars ultima uitæ
Sollicitos uana decepit imagine somnos.
Nam pompeiani uisus sibi sede theatri.
Innumerã effigiem romanæ cernere plæbis.
Attolliqꝫ suum lætis ad sidera nomen
Vocibus & plausu cuneos certare sonantes
Qualis erat populi facies.clamorqꝫ fauentũ
Olim quum iuuenis primiqꝫ ætate triumphi
Post domitas gẽtes quas torrẽs ambit iberꝰ

tia urbis reuocari quasi uictor in patriã rediisset. Nox:ap.pars ultima. Felicis uitæ:quia post hanc noctẽ omnia semper aduersa fuerunt põ. In nu. effi. pro innumerabilis ro. plæbis imaginẽ. Soli.sõ.i. solicitudine plenos:nõ.n.sine sollicitudine instantis:belli quiescebat põ. Nã põ.nã usus est se suscipi a po.ro.ea lætitia qua quod á cũ ro.eques esset triumphauit. Pompeiani theatri.i.sui q̃ de nomine cõditoris põ.appellabat. Martialis i põpeiano dormis leuine theatro. Attoliq̃ suũ:qa sic cõsueuerat po.ro. cũ principes suos uideret bene de repu.meritos manuũ plausibus:& uocibus:& laudibus nomẽ eoꝝ efferre. Cuneos so.i. multitudi nẽ clamantẽ. Qualis erat:qualis tunc fuit:cũ sublimis curru triumphans cũ totius orbis clamore equis al bis ueheret per urbẽ ad capitoliũ deuicto Mithridate:aut sertorio. Facies .i. uultus & habitus populi. Iberus: hispaniæ flu. a quo iberia dicta est hispania.

Et quæcũq̃ fugax sertorius impulit arma
Vespere pacato:pura uenerabilis æque
Quã currus ornante toga plaudente senatu
Sedit adhuc romanis eques seu fine bonoꝝ
Anxia uenturis ad tempora læta refugit
Siue per ambagas solitas:contraria uisis
Vaticinata quies: magni tulit omnia plantus
Seu uetito patrias ultra tibi cernere sedes
Sic romã fortuna dedit:ne rumpite somnos
Castrorũ uigiles:nulla turba uerberet aures:
Crastina dira qes.& imagine mœsta diurna
Vndiq̃ funestas acies feret.undiq̃ bellum
Vnde pares somnos populi noctẽq̃ beatã.
O felix si te uel sic tua roma uideret
Donassent utinam superi patriæq̃ tibiq̃
Vnum magne diem.quo fati certus uterq̃
Extremum tanti fructum caperetis amoris
Tu uelut ausonia uadis morituras in urbe
Illa rati semper de te sibi conscia uoti
Hoc scelus haud unq̃ fatis hærere putauit
Sic se dilecti tumulũ quoq̃ perdere magni
Temisto fleret luctu iuuenisq̃ senexq̃

¶SVLPI. Sertorius ro.exul qui cũ totã hispaniã suscitasse in bella uictus est a põ.ut diximus libro secundo. Vespere: hispania.& occidente qui sub stel la uespere est. Aeque:tã uenerabilis. Pura tota:candida ueste & nõ picta. Quã ornante currus:q̃ triumphali illa quæ stellata palmata ue fuit. Eques adhuc ante .n. q̃ senator esset & ante legitimos annos etiã sylla improbante triumphauit. Seu: unde conflatũ fuerit Somniũ perscrutat poeta: siue inquit q̃ mens animaduertens finẽ bonoꝝ & calamitatẽ futurã conuertit se ad elapsã felicitatẽ. Siue id se obtulit somniũ per contrariã significationẽ ut lætitia uerteret in luctũ. Siue cũ nõ concederet ei posthac ro. uidere uoluit fortuna ut saltẽ per somniũ intueret. Anxia uenturis:mœsta futura calamitate. Fine: deest in.

Ad tempora læta: ad pristinã fortunã. Per solitas ambages:per circuitiones & implicationes: nã somniũ proprie est auctore Macrobio q̃ uelat ambagibus celat figuris. Visis:somniis. Quanquã Visũ proprie est phantasma: quæ inter uigiliã: & aduleriã quietẽ occurrit. Tulit omnia: attulit auguria & fuit prænuntius. Vltra:post hac. Sic: per somniũ. Dedit:concessit obtulit. Ne rumpite:per commiserationẽ apostrophe utit inquiens nolite excitare põ. quia nox sequeus erit ei inquieta diriq̃ imaginibus agirabit. Nullas tuba: hypalage. Crastina quies: nox sequens. Dira:inquieta. Diurna imagine: his quæ uidebit in die uidelicet exercitũ profligatũ. Feret:offeret repræsentabit. Funestas: funeribus affectas. Vnde:propter q̃. Pares somnos:somnia populũ & duc noctẽ felicẽ. Vel sic:etiã per somniũ aut uictũ fugatũ. Donassent utinã:utinã per diẽ tibi esse licuisset in urbe ro. ut populns sciret te peritũrũ amisurũq̃ pariter libertatẽ:ut mutuã inter uos caritatis officia ut lætitiã & luctũ ostẽderetis. Fructũ:affectus uenerationes & lachrimas. Fati:calamitaris. Vterq̃: populus & tu. Velut moriturus: tanquã rediturus ro. uictor. Semper sibi conscia:quæ semper continet firmũ desideriũ tui nõ putauit te alibi peritũrũ. Rati: firmi. Hærere:fixũ esse & euenire posse. Hoc scelus:ut te tuoq̃ tumulo priuaret. Quoq̃: etiã. Sic dilecti: tã amati & culti. Misto luctu: confusis lachrimis.

¶OMNIBO. Et quæcunq̃ fugax:nã sertorius hostis po.ro.iudicatur: uniuersam hispaniam contra ro. concitauit. Aduersus eum primo missus est metellus:deinde põ.a quo tandem debellatus est nec de sertorio triumphum egit:quia ciuis ro.erat:nec de ciue ro.ulli triumphare licebat:sed de hispaniis qui eum secuti erant triumphauit. Vespere pacato.i.occidente:in quo est hispania. Aeque.i.tam uenerabilis. Romanos eques:quia ante ætatem aphrica tota subacta triumphauit:nondum.n.ad eam ætatem peruenerat:quia sum num imperium gerere posset.nam uigintiquinque anno triumphum egit:cum antea nemo posset:nisi post trigesimum annum per leges triumphare. Adhuc ro.eques.i.nondum senatoriũ ordinem ingressus. Seu fine bonorum:causas exquirit:quare hoc somnium uidit põ.cum sequẽti die in tantam calamitatem incidit:ut profligatus relictis castris fugere coactus sit.dicit triplici ratione hoc potuisse fieri. Seu quod somnium illud solicitum fueris malis tempora fœliciora repetebat. Sine bonorum: quia iam fœlix põ. fortuna ad finem peruenerat. Refugit .i. redit ad fœlicitatem præteritam. Siue per: seu somnium contraria ostendit: his quæ futura sunt. Per am. so. quia per ambages ire consueuit. Contratia uisis: quia lætum somnium uidit:ideo tristitia secuta sunt omnia. Seu uetito:apostrophat ad ipsum pompeium seu fata uoluerunt ut uel hoc modo romam uideres:quam tibi postea uidendam negarunt. Sic: per somnium. Nec romam: nunc conuersus ad milites pompeii rogat ut silentium teneant. pompeium quiescere sinant: ut in hac lætitia somnii diutius permaneat. Et ima.mœsta.di.quia diuersa erit imago diei:ab hac imagine notis: nam

piena cædis & luctus erit. Vnde pares somni: quasi conquerit̃ q̃ nunquã postea huiusmodi quierẽ habitu rus sit põ. ergo dũ licet illũ quiescere permittite. O felix .s. esses o põ. si ita te uideret ro. quemadmodũ pe somnũ uidebat. Vel: pro saltẽ. Sic: quemadmodũ in somniis existimabas. Quo sa. cer. u. i. ut certes uolun tatis deorum: q̃ uidelicet põ. periturus esset & urbis ro. libertas. Tanti amo. quantus inter utrũq; fuit: nã põ. reipu. amantissimus fuit: & ro. bene de se meritũ magna caritate põ. amplectabat. Tu uelut: nunc dicit in magna incertitudine utrũq; uersatũ esse: q̃ etiã maiorẽ molestiã fecit. acrior. n. dolor qui fuerit inexpectatus atq; improuisus esse solet: nã põ. discessit ab urbe: nõ quasi nõ rediturus: immo hac spe: ut uictor rediret: & ro. eũ dimisit: nõ quasi nõ amplius suũ futurũ: immo illũ magno desiderio expectabat. Vadis: discedis. Il la: ro. Conscia uoti: quia nouerat illa: quantũ abs te amaret: & illud uotũ tamẽ erat ut in patriã uictor redi res. Rati: quia cuperes in patria mori. Hoc scelus: ut in aliis orbis terrarũ partibus uitã tuã finires. Hære re: imo tũ esse. Te mixto flexet: si in patria inquit uitã suã finisset põ. pueri & mulieres illũ luxissent totũ an nũ: sicuti fleuisse ferunt brutũ.

¶ SVLPI. Iniussus: nõ iussus a parentibus: sed sponte. Vulgus fœmineũ: matronæ. Ceu bru. fu. Iuniũ brutũ: qui reges eiecit uniuersæ matronæ de plorauere & per annũ luxere. Tela: Cæ. uiolentia.

Funera: mortẽ: Sed dũ: nõ modo priuatũ & profe ctis diebus sed etiã festis & quando Cæ. rriumpha bit. O miseri: miseros eos dicit qui metu doloris si gnificationẽ cogebant dissimulare & nõ publicæ ip sũ deplorauerunt. Gemitus odere dolorẽ: hypalla ge est. Vicerat astra iubar: lucifero inqnit orto Stel læ aliæ obscurabant. Quũ misto: cũ turba superio ribus elata uictoriis circunstetit pom. & petiit: ut si gnũ pugnæ proponeret. Erat: autẽ signũ pugnæ ue stis purpurea siue cruenta: ut ait Appianus. Sed huc ex historia aliquid afferamus. cũ põ. de diuidendis bonis & honoribus. Cæ. & eius exercitus: deq; tabel lis ferendis inimicitiisq; persequendis inter se certa rent & consultarent. Cæ. parata re frumentaria confir matisq; militibus tentandũ existimauit quid nã põ. propositi aut uoluntatis addimicandũ haberet. ex ca stris eduxit exercitũ aciẽq; instruxit paulo q̃ a castris põ. longius ut progrederet̃ ille e castris suis. põ. ca stris in colle habitis ad infimas radice montis aciẽ in struebat: semper ut uidebat̃ expectans si iniquis locis Cæ. se subiiceret Cæ. nulla ratione ad pugnã elici posse põ. existimans. castra ex eo loco mouere & pas sim frumentari constituit. Signoq; profectionis: iã dato tabernaculisq; incensis animaduersũ est longi us a Vallo esse aciẽ põ. progressã: ut nõ iniquo loco posse dimicari uideret̃. Tunc Cæ. ad suoscũ iam esset agmẽ in portis: differendũ est inquit iter in præsentia nobis & de prælio cogitandũ. Trahentibus or bẽ: mundũ in perniciẽ impellentibus. Nõ uisura totũ diẽ: peritura ante noctẽ. Tentoria: prætoriũ castro rũ. Accensa tumultu: in flamma concursu. Admouet: propinquas fecit & accelerat. Dira subit rabies: quis q̃ irascit̃ & prælio cupit. Præcipitare: urgere sine ullo suis & publico respectu. Segnis: arguebant põ. q̃ pi get q̃ timidus esset & q̃ gauderet bella protrahere: ut diutius in regno pseueraret. Nã toti orbi &: etiã regi bus imperabat Vnde: ut Appianus scribit eũ regẽ: regẽ & agamennona appellabant. Indulgens regno: in cumbens imperio. Iuris: potestatis. Timent pacẽ: ne imperiũ & ius ingentes esset depositurus. Reges. ut Deiotarus Arietes & Taxiles. Bella trahi: prælio differri nã cũ superiores numero essent certã sibi uictoriã pollicebant̃. Hoc placet: cũ admiratione conquerit̃. q̃ dii eos quos euertere statuerunt in errorẽ & suæ cul pã calamitatis inducunt. Vertere: apheresis. Crimẽ: culpã.

¶ OMNIBO. Iniussusq; puer: quia pueri non intelligunt causam doloris: tamen cum uidissent alios fle re. & ipsi fleuissent. Fœmineum uulgus. multitudo mulierum. Fune. bru. quia (sicut Liuius scribit) matro næ totum annum luxere brutum: qui pulsis regibus libertatem populo romano prius uindicauit. Nunc quoq; tela. quia cum etiam procul a patria occubueris, flebunt tua funera. Tela pauent. ideſt quanuis bella minetur Cæsar. tamn prohiberi non possunt quin te lugeant. Nunciet ipse. quid dixi licet paueant. sed fle bunt te etiam dum sacrificia diis exhibebunt pro uictoria Cæsaris. Lau. ferta. ideſt ferent ioui lauream coro nam pro Cæsare qui corouatus lauro triũphabat. Edere dolo. ideſt comedere. dolor etiam editurnunc cum in pectore comprimitur. ut Virg. premit altum corde dolore. Miseri. fuerunt. s. ro. qui non ausi sunt tuam mortem o põ. metu Cæ. deplorare. Vicerat astra iubar: nunc declarat quomodo se habuerint milites põ. postquã illuxit. dicit .n. frequenter ad prætoriũ populũ conuenisse petentes: ut signũ pugnæ põ. propone

Iniussusq; puer, lacerasset crine soluto
Pectora fœmineum ceu bruti funere uulgus,
Nunc quoq; tela licet paueãt uictoris iniqui
Nunciet ipse licet cæsar tua funera: flebunt
Sed dũ tura ferunt, dum laurea serta tonanti:
O miseri quorum gemitus odere dolorem
Q ui te non pleno pariter planxere theatro
Vicerat astra iubar quũ misto murmur turba
Castrorum fremuit: fatisq; trahentibus orbẽ
Signa petit pugnæ. miseri pars maxia uulgi
Non totum uisura diem. tentoria circum
Ipsa ducis quærit magnoq; accensa tumultu
Mortis uicinæ properantes admouet horas
Dira subit rabies. sua quisq; a publica fata
Præcipitare cupit. segnis pauiduscq; uocatur
Ac nimiũ patiens soceri pompeius. & orbis
Indulgens regno. qui tot simul undiq; gẽtes
Iuris habere sui uellet pacemq; timeret.
Nec non & reges populiq; queruntur eoi
Bella trahi. patriaq; procul tellure teneri
Hoc placet o supi quũ uobis uertere cũcta
Propositũ: nostris erroribus addere crimen

ret:& iã omnes ita cõcitati erãt ad pugnã ut cõtineri nõ posset:sed negociũ Ci.deandat: qui uerba pro uniuerso exercitu apud põ haberet.describit autẽ tẽpus quo frequẽtes milites ad prætoriũ põ.cõuenerũt.simulatq; illuxit. lubar.solis splẽdor eo.q; in iubarũ modũ spargit. Pars:quia pauci admodũ erãt qui nõ impugnã cõsẽtirẽt. Fatis trahentibus.quia fata nolebãt exitiũ inferte orbi terrarũ. Tra. or.s. in pernicie. Totũ die. eodẽ die multi Cæsi fuerũt a Cæ: Circa tentoria.i.prætoriũ .nã prætoriũ proprie dicit imperatoris tabernaculũ. Properãtes admo.& mors apropinquaret:ipsi ruebãt in mortẽ.& prouocabãt ac stimulabãt. Dira rabies.i.pugnãdi scæuus furor. Pu.fata.i.mortẽ quia pereuntibus ro.ciuibus etiã respu. peribat. Præcipitare.i.temere euertere. Se.pa.q.uo.& põ.qui consulto bellũ trahebat:modo ignauus:modo belli imperitus:modo timidus dicebat:q; nõ auderet ipse se cũ pluribus : aduersus Cæ. cũ paucis pugnare. Patiẽs aliquãdo rẽissiõi animi tribuebãt.& aliquãdo ipsũ regni cupidũ appellabãt. Indul.re.i. nimiũ intẽtus. q; quasi rex totius orbis diutius esse uellet. Sui iuris.i. potestatis . pulchrũ põ. uidet uniuersũ orbẽ sub imperio suo retinere.& id est q; cũ perficere possit bellũ.repugnat. Vndiq;nã ex pluribus regionibus orbis . populi . ac natiões ad põ.uenerãt. Pa.q.ti.i.qui nollet pacẽ habere:ne priuatus efficeret: Necnõ & re.trigães rex'armeniæ:Ariobarzães. Deiotarus. Hoc pla.conquetit de diis. q; ipsi sua fata cõuertãt in culpã hominũ. Crimẽ .i.culpã. nã error est culpa.sed erramus nos tũc cũ uolumus id q; fata uetãt:igit error est:q; in fata nostra ruimus.tũc cũ nos cogitis in pernitiẽ nostrã ruere sed huic errori o dii culpã addere uultis. ut id nostri erroris causa factũ esse dicat

Cladibus irruimus nocituraq; poscim⁹ arma
In pompeianis uotum est pharsalia castris,
Cunctorum uoces romani maximus auctor
Tullius eloquii,cuius sub iure togaq;
Pacificas sæuus tremuit catilina secures
Pertulit:iratus bellis cum rostra forumq;
Optaret:passus tam longa silentia miles
Addidit inualidæ robur facundia causæ
Hoc pro tot meritis solum te magne p̃catur
Vti se fortuna uelis procereſq; tuorum
Castrorum:regesq; tui cum supplice mũdo
Affusi:uinci socerum patiare rogamus
Humani generis tam longo tempore bellũ
Cæsar erit:merito pompeium uincere lente
Gentibus indignũ est te trãscurrere subactis
Quo tibi feruor abit,aut quo fiducia fati.

¶SVLPI. Irruimus:ultro imus. Pharsalia:loc⁹ ille pernitios⁹& conflict⁹. Est uotũ,in põ.castris. uehæmenter optat. Cunctotũ uoces Vn⁹ Ci.pro omnib⁹põ.est allocut⁹. Maxim⁹auctor eloquii.Fabi⁹sic ait Dono quodã prouidentiæ genitus in quo totas uires suas eloquentia experiret.idẽ Apud posteros uero.i. consecutus:ut Ci. iã nõ hominis nomẽ:sed eloquentiæ habeat. Sub iure:potestate consulari.

Togaq;:pacifico consilio & iustitia. Sæuus: im patriã impi⁹. Pacificas secures consulatũ. Nõ.n.ui sed consiliis Catilinæ coniuationẽ deleuit &ipsũ eiecit

Pertulit uoces:locut⁹est. Irat⁹bellis: ferens iniquo animo bella . Rostra : unde concinaret ad populũ aut senatui consuleret. Fo⁹:ubi causas ageret. Miles:qui militabat sub põ. Facundia: eloquentia sua firmauit & persuasibilẽ facit causã infirmã nõ enim erant satis ualidæ rationes ad ineundũ certamẽ:

Hoc pro tot:suadens præliũ Cice.facilẽq; uictoriã pollicens primũ a felicitate argumentat. Adhortat⁹q; magnũ ne fortunã suã pristinã deserat.inde elicit argumenta ab auctoritate populorũ & regũ & indignitate rei & pigritiæ fugienda . a deorũ procliui benignitate.a ui & comtemptu fugiendo. Concludit⁹q; per simplicẽ complexionẽ. Tot meritis:quæ in te contulit: Velis uti se.ut utaris ipsa. Proceres : principes: Tui:tibi fauentes. Affusi:submissi& genuflexi. Socerũ uinci:ut Cæ. uincat: Rogamus : syllepsis est directa & deest nobiscũ. Humani:a rei indignitate loc⁹. Merito est indignũ.nõ iniuria censet inquũ. Vincere lente:nõ accelerare uictoriã. Gentib⁹subactis te transcurente. Argumento a maiori ad min⁹ hoc est cũ transcurrendo persequendoq; mythridatẽ multas uiceris nationes . ut iberes albanosq; & adiacentes bosphoro ad tanaim usq;.

¶OMNIBO. Cladibus irru. quia non ipsi nostra mala concupiscimus:ideo nobis attribuitur q; fa uetant. Phar.uo.est.i. exercitum suum quasi uotum concupiscere. Pompeianis:ubi .n. pars magna moritura erat ro: pharsalia .n. fatalis erat ciuibus ro. Cunctorum uoces .i. totius exercitus sententiam . Tullius eloquii.nam ipsæ ro.linguæ princeps sine dubio perhibebatur de quo Mar.Hoc tibi roma caput quũ loquere ris erat: Cuius sub iure.i.potestate & consulatu. Togaq;:quia non armis:sed consilio & uirtute Catilinam subegit cum coniuratis. Sæuus: impius contra patriam. Iratus bellis:neq; .n. forensi & causidico bella placebãt. Rostra:ut posset ad populum contines habere. Forum : ubi causas ageret:sicuti consueuerat. Longa si : nam qui modo in senatu : modo in foro modo in contione dicere consueuerat : & eloquentia sua magnam laudem consequi posset indignabatur : quod tam diu miles põ. factus silentium tenuisse . Inualidæ causæ : bene quia poscere bellum ciuile turpe uidebatur . Addi. ro. causæ idest hanc causam minus potentem & honestam eloquentia sua fecit : ut uim maiorem haberet . Hoc pro tot me. habet hæc oratio suasionem:ergo in deliberatiuo genere est constituta: non utitur prohœmio quia satis auditoꝝ animi parati erãt ad audiendum:sed probat tantum modo q; intendit:uidelicet pugnam esse suscipiendam. primo quidem probat a facili cum dicit fortunam ipsam rogare:ut se ipsa uelit uti pom:Est autem argumentum sumptũ ab attributo personæ:uidelicet a causa:in quo consideratur:quid euenit:quid euenerit: & quid euentuꝝ sit quid eueniet põ.nam quia semper uicit uicit igitur nunc quoq; uincet fortuna : ergo principiũ suũ seque

tur. Fortuna pre. hoc pro me. quia bene merita ẽ de te fortuna. & feliciter tecũ egit. Vti se. quia semper tibi fauit. ideo uelis uti se ipsa te postulante. Procereſq; tuoꝝ. est argumentũ ab auctoritate. in quo probat. laudabile eẽ: ut hác pugnam suscipiat: quam oẽs reges: oẽs natiões. deniq; uniuersus orbis terrarũ probat ergo si omnes consentiunt. nõ debes tu solus resistere. Proceres. senatus populusq; ro. Affusi. i. postrati pedibus tuis. Humani generis. arguit a uindicatione. quia æquũ est ut patriæ expugnatores uindicent. nunquid inquit aliquando suppliciũ sumet de Cæ. qui solus est perturbator totius pacis. Merito. arguit ab attributo personæ. in quo fatis attribuit. nomẽ natura dispositionẽ siue effectũ habitũ præsidiũ consilia fata casus. & orátiones. In causa cõsiderat quid euenit. ut uicisti semper. ergo nũc eueniet ut uincas. nã si orbẽ terrarũ uicisti transcurrẽdo. quanto facilius nunc uincere poteris cũ omnes te sequant. ideo aũt transcurrendo. quia dũ mithridate insequeret. uicit iberes. albanos & gentes omnes quæ adiacent bosforo usq; ad tanai. Transcurrẽte idignũ est. n. cũ trãscurrẽdo subegeris orbẽ terrarũ nunc uelis bellũ protrahere. Lente: nã gentes ita sciunt si uis uincere tarde. Quo tibi feruor: nunc arguit a fortitudine. quia si fortis esses sicuti antea consueras. magnanimus esses & iã diu uicisses. Fiducia fati. i. fortunæ.

¶ SVLPI. Ingrate: qui tot uictorias diis accepisti nunc desperas. Feruor: magnanimitas. Causã: quæ iusta est. Credere. committere deorũ potestati. Signa: aquilas. Prosilient: incurrent in hostes. Pudeat uicisse coactũ. cogeris uincer cũ tuo dedecore. Si duce te: argumentatio necessaria. si senatus inquit creauit te ducẽ: & bella gerunt pro publica libertate. habeat uis senat⁹ conferendi prælii arbitrio suo uel te inuito. Iusso: a senatu. Nobis: in publicũ usũ.

De superis ingrate times, causamq; senatus
Credere diis dubitas, ipsi sua signa reuellent
Prosilientq; acies, pudeat uicisse coactum:
Si duce te iusso si nobis bella geruntur
Sit iuris quocũq; uelint concurrere campo:
Quid mũdi gladios a sanguie cæsaris arces?
Vibrant tela manus, uix signa morãtia q̃squã
Expectat, propera ne te tua classica linquant
Scire senatus auet miles te magne sequatur
An comes, ingemuit rector: sensitq; deorum
Esse dolos, & fata suæ contraria menti.
Si placet hoc inquit cunctis: si milite magno
Non duce tps egett nihil ultra fata morabor
Inuoluat populos una fortuna ruina.
Sitq; hoium magnæ lux ista nouissima parti:
Testor roma tamẽ magnũ quo cũcta periret
Accepisse diem potuit tibi uulnere nullo
Stare labor belli: potuit sine cede subactum
Captiuum ducem romanæ tradere pací.

Concurrere. præliari. Quid mundi. illũ uluere: si nis quẽ omnes cupiunt mori: Vibrãt. quatiunt in Cæ. Vix signa maxima est omniũ pugnadi auiditas Propera. ad uictoriã. Ne te tua. ne te comtempto milites præliũ ineant. Scire senatus. simplex complexio est. cuius altera parte delecta concludit eẽ pugnandũ: nã q̃ senatus milites sub põ. nõ fatebimur. Si fatemur: erit dilema & nõ complexio. Rector: põ. Esse dolos: uidelicet q̃ pugna tã acriter poscerẽt. Si placet hoc: clã imprudentiæ accusat exercitũ culpã in deos transferens excusansq; se & ostendens potuisse sine sanguine & sola fame hostẽ superari. qui quidẽ in eã desperationẽ iã uenerat ut mori pugnando optaret Cæ. uero metu maloꝝ nõ magnanimitate esse audacẽ ait. Sceluſq; eẽ: commitere fortunæ certã uictoriã. inde conquerit plurib⁹ optatq; mori: eo q̃ tanta cede peracta is qui uictor erit efficietur infamis: qui uictus calamitatibus affligẽt: Tempus: hoc negociũ in quo uersamur. Milite: ut militis nõ ut ducis officiũ agat. Nil morabor: parebo uobis nec impediã fata. Inuoluat: euertat humanũ genus. Nouissima: ultima. Magnæparti: quæ peribit. Accepisse. nõ constituisse sed ab aliis constitutũ accipere. Potuit stare tibi nullo uulnere: potuisti absq; sanguine uincere. Stare. constare. Captiuũ: captũ. Subactũ: subiugatũ Cæ. exercitus traditione pax sequebat.

¶ OMNIBO. Times: cũ semper dii tibi fauerint nunc uero times. Ipsæ s. si. nunc a necessario: necesse est enim ut signũ pugnæ militibus proponas: nã nisi hoc feceris: ipsi sua sponte sumptis armis in aciẽ uenient & contra Cæ. pugnabunt. Reuellent: refigent. Prosilientq; scilicet de castris. ideſt explicabunt aduersus hostẽ. Pudeat uicisse coactũ: ut dicant te coactũ a militibus tuis obtinuisse. Si duce te iusso: quod si pugna reprobibes senatus ipse auctoritate sua militibus arma concederet. id enim est quod senatus scire cupit: comes ne tibi sit: an miles. Iusso: a senatu. nõ enim dux esses: nisi senatus iussisset: ergo quod iussit senatus: id etiã in eius potestate esse debet. Nobis: ideſt libertati nostræ. Bella geruntur: ut libertatẽ nostrã uindicemus: nõ autẽ tuo imperio. sed auspitio nostro bella geris. Iuris: potestatis nostræ hoc uidelicet. Concurrere campo: ideſt manũ cũ hoste conserere in quocũq; campo. Quid arces: quid arcere tentas: nunquid te existimas: tantũ potestatis habere ut tenere possis totius orbis terrarũ animos: ne suã ulciscant iniuriã. Vibrant te. manus paratæ sunt ut tela in hostes reip. torqueant. Vix signa: & nemo est qui expectat possit morã pugnæ: nisi tu signũ proposueris. propterea quia necessariũ est hoc: quia post hac te inuito contra hostes procedent: & pugnã inibunt. Scire: hoc est q̃ scire cupit senatus: nunquid sit tuus miles: an comes. comes est potius nõ. n. tibi subditus est sed sponte sua tibi imperiũ tradidit: & salutẽ reip. demandauit. Ingemuit. sub: hanc Ci. orationẽ: dicit põ. nõ tenuisse gemitũ: quasi sentiret fatũ imminens. q̃ suo consilio resisteret: nã ipse consiliũ tuũ sequebat: cũ exercitũ sine causa nollet imponere bellis. Si placet hoc: beniuolentiã a persona aduersantium sumit quos in odium adducit. Quia confidenter eos facere ostendit. q̃ uelint teme

re cũ hostibus pugnã conſerere: cũ nulla neceſſitas cogat. Si milite magno: ſi uultis me tanquã militẽ: & nõ tanquam ducẽ ueſtrũ, eſto, ſed tamen tempus requirit ut ducem habeatis. Nil ultra, ſ. conceſſio color: quæ ſit quotiens aliquid ita concedimus quod concedendo magopere negamus. Virgi. Inunc ingratis oſ fere te irriſe periclis. Nõ duce: ſi tempus huiuſmodi eſt: ut multos duces habeatis pompeio præſtantiores: & tali ductore uobis minime ſi opus. Inuoluat populos: dicit hanc pugnã ſi ſuſcepta fuerit futurã exitũ or bis terrarũ. ergo quod concedit: magnopere negat. Iſta lux, qua pugna committenda eſt. Teſtor roma: nunc a perſona ſui beniuolentiã captat: oſtendit. n. ſe uirũ bonũ in ſuos eſſe quod eos periculis obicere nolit: quando uictoriã incruentã conſequi poſſit Teſtor roma tamẽ: hoc negare nõ poteſt: uidelicet hunc diẽ inui tũ accepiſſe: ſed nõ ſponte tradidiſſe. Potuit tibi: adhuc perſiſtit in illo: ut ſe bonũ uirum oſtendat: ſe nolle eos periculis exponere: nunc arguit a clementia quæ eſt coniuncta iuſtitiæ: nã cũ aliquid ſuademus: utimur partibus honeſti aut tuti. nã iuſtitia in duas partes diuidit. ſ. tutũ & honeſtũ: honeſtũ eſt inquit: ut bella ciui lia ſine ſanguine gerant: nã ciues debent eſſe clæmentes: ideo a clementia arguit hoc loco: quis inquit tan tus furor eſt in bellis ciuilibus: q̃ ſine ſanguine nõ geri poſſe putãt. cũ a ſanguie & cæde ciuiũ abſtinẽdũ ſit.

Quis fuor o cæci ſcelerum ciuilia bella
Geſturi metuũt ne nõ cũ ſanguine uincant?
Abſtulimus terras, excluſimus æquore toto
Ad præmaturas ſegetum ieiuna rapinas
Agmina cõpulimus: uotũq; effecimus hoſti
Vt mallet ſterni gladiis morteſq; ſuorum
Permiſcere meis: belli pars magna peracta ẽ
His quibus effectũ ẽ ne pugnã tyro paueret
Si modo uirtutis ſtimuliſq; iræq; calore
Signa petũt, multos in ſumma pericula miſit
Venturi timor ipſe mali. fortiſſimus ille eſt
Qui prõptus metuẽda pati, ſi comin⁹ inſtẽt
Et differre põt, placet hæc tam proſpera rex
Tradere fortunæ, gladio permittere mundi
Diſcrimen, pugnare ducẽ q̃ uincere malunt
Res mihi romanas dederas fortuna regẽdas
Accipe maiores; & ceco in marte tuere
Pompeii nec crimen erit nec gloria bellum

¶ SVLPI. Quis furor cæci: eos ab imprudentia immanitateq; arguit: nã in bello ciuili refugienda eſt cruenta uictoria: dandaq; opera ut ſine cede uin cat. Abſtulimus terras: rationes quibus uictoria cer tã uidebat aperit. Abſtulimus terras: fugauimus eos. Excluſuſimus: expulimus nã uictus eſt. Toto: quoniã plurima noſtra claſſe tenet. Ieiunia: eſurien tia & famelica. Ad præmaturas rapinas ſeg. ad rapi endã ſegetẽ quæ primũ facta eſt eſui apta. Effecimus uotũ: fecimus ut uoueret & optaret. Meis: mortibus meorũ. Belli pars: ſententia eſt. Nõ eſt ultimus in quit ad uictoriã gradus eũ effectũ eſt: ut tyrones pu gnare nõ metuant: modo id pugnandi furore faci ant: at multi ſunt qui metu pugnare uolunt: Sed fot tiſſimi eſt inſtantia malle differre: & nõ deſperare:

His: illis ducibus & hoc dicit quia fugauerat hoſtẽ: bis uicerat & ad famẽ redegerat. Signa: prælii. Qui promptus: ariſtoteles in æthicis ait Viri autẽ fortis eſt quæ hominibus terribilia uident & ſunt ea ſubi re: quia decorũ ſit ita facere & turpe nõ facere: & ibi dẽ: Mortẽ uero appeteſ ob fugiendã paupertatẽ aut amorẽ: aut aliud quicquã graue nõ fortis eſt ſed ma gis timidi. Ouidius Nã timidi eſt optare necẽ. Ari ſtoteles Deſperans quidẽ miticuloſus eſt. & Ci. Nun quã omnino periculi fuga committendũ eſt ut im belles timidiq; uideamur: ſed fugiendũ etiã illud ne offeramus nos periculis ſine cauſa: quo nihil poteſt eẽ ſtultius. Differre: nõ longe producere & remorari. Hæc tã proſpera: certã uictoriã. Placet tradere fortunæ: uultis periculo exponant: Diſcrimẽ: periculũ. Malunt: milites mei. Ducẽ: meipſũ. Res mihi: iã quaſi deſperatis rebus ad fortunã apoſtrophe utit. Res imperiũ: ut poſtquã res aſiæ. Maioris: auxit. n. ipſe ro. potentiã. Tuere: defende. Pompeii nec crimẽ: nec culpã nec gloriã belli uolo mihi aſcribi.

¶ OMNIBO. Cæci ſceleꝛ. conſtructio uſitata poetis. ut feſſi reꝛ. Bella: q̃ inquit: ſummo ſtudio totaq; mente optare deberent: uidelicet ſine ſanguine uince: hoc maxime metuunt: & arguit a tuto: cũ rationẽ no ſtrã tuã oẽ oſtendimus. uidelicet ſine periculo obtinere poſſe q̃ uolumus: q̃ eſt ſuaſionis argumentũ uali diſſimũ. Abſtulimus terra: ad hoc inquit redegimus hoſtẽ: ut cupiat deſperatione quadã pugnare: nã ei, aut famæ pereundũ eſt: aut euentũ pugnæ tentandũ: ſed ſi nos bellũ trahere uolumus: iã famæ coactus Cæſar ſe nobis ſubiiecit uictũ. Abſtulimus terras. ſcilicet Cæſari ne poſſit ire pabulatũ. aut frumẽtatũ. Excluſimus æquore toto. nã claſſe ſua pompeius maritimas omnes oras tenebat. Ieiuna: famæ coacta. Præmaturas: nondũ maturas. & intẽpeſtiuas. Votũq; efficimus: ad hanc neceſſitatẽ duximus Cæſatẽ ut deſperatione qua dã pugnare uellet. Vt mallet ſterni. ſcilicet quã famæ perire. Permiſcere meis ut ſi pereundũ eſſe. nõ peri ret inultus. Pars magna. arguit nunc a partibus prudentiæ. dicit enim prudentia ſua factũ eſſe. ut etiã tyro nes non timebant hoſtẽ: ergo belli inquit magnã partẽ peregimus quando id egimus peritia noſtra. ut ty rones quidẽ paruifaciant hoſtẽ. quod ex eo depræhendi poteſt. quod pugnã non timent ſed tamen ait hanc ætatem comprimendam cupiditate eſſe. ne quid temere faciant. Si modo uirtutis. ſed uereor hoc faciant potius quam uirtute. Nam quod tyro negligat hoſtẽ tribuendũ eſt duci. ſed cupere pugnã temeritati tri buendũ eſt. Multos in ſumma pericula miſit. ſi quod malũ inſtaret. quod cogeret nos ſuſcipeꝛ pugnã tunc omnibus periculi pugnandum eſſet. quia neceſſitas cogeret. In ſumma pericula. quando malum imminet quod uitari non poteſt. tunc ſatius eſt mutare fortunam imminenti periculo quam opprimi. Fortiſſimus ille eſt: qui poteſt differre pericula. quæ etiã ſi inſtent pati nõ dubitat. Cominus. mala eſſe dicunt cum ui

tari nõ possũt: Metu.pati.i:pericula ferre. Placet hæc in hoc permanet:ut a tuto arguat:nã argumenta quæ sumunt tuto cæteris sunt anteponenda.quando.n.nostrũ consiliũ omnis periculi expers ostendim⁹ eé pluri mũ ualet adsuadendũ. Prospera rex:quia possem⁹ incruentã uictoriã ex hostib⁹ reportare si modo uellem⁹ Accipe ma.s.q̃ dedisti.quia auxi rempu. Pompei nec crimẽ erit:si uicti fueri⁹. Nec gloria:si uicim⁹.

¶ SVLPI. Vincis me iniquis uotis: cum iniquum sit in bello ciuili manus conserere. Tu tamen contra meam pietatem a deis id impetras. Pugnatur:non indicar sed conquæritur. Regna: reges & nationes.. lacebunt:peribunt. Enypheus: fluuius in pharsalia. Prima uelim: utinam inquit ego primus periam modo id fiat sine damno & calamitate partiũm mearum. Funesti. mortiferi. Caput hoc: meum. Momẽto:motu & calamitate. Partis.meæ

Vincis apud superos uotis me cæsar iniquis
Pugnatur: quantũ scelerũ quãtũq; malorum
In populos fux ista feret? quot regna iacebũt
Sanguine romão q̃ turpidus. ibit enypheus
Prima uelim caput hoc funesti lancea belli
Si sine momento rerum partisq; ruina

Neq; enim uictoria magno lætior: nõ plus lætitiæ ex uictoria consequar quam tristitiæ si uictus ero. Inuisum nomen: si uixero habebor odio ut tantæ cladis auctor:si fuero uictus ero miserabilis. Omne malum:incommoditas. Nefas:scelus & causa mali Laxat frenos: concedit prælium methaphora ab equitibus habenas lentantibus. Et ut uictus:sic egit inquit ut nauta qui a uentis superatus relicta arte uela & nauim uentis permittit. Coro: uento ab occidente solstitiali. Dat regimen:tradit se regendum.

Casurum est ferat. neq; eni uictoria magno
Lætior. aut populis inuisum hac clade pacta
Aut hodie pompeius erit miserabile nomen
Omne malũ uicti. quod sors fert ultima rerũ
Omne nefas uictoris erit. sic fatur & arma
Permittit popis frenosq; furentibus ira
Laxat. & ut uictus uiolento nauita choro
Dat regimen uentis ignauumq; arte relicta

Onus puppis ignauum: puppis grauis & iners sine moderatore. Castra: exercitus milites. Truces:sæui: Pulsant pectora ictibus:uexant se affectibus uarii s:ut spe metu ira cupiditate. Fato: morti. Conderet fatum: nouum imperium & sortem constitueret: & ob id prælium romanam rem obscuraret. Nescit non sentit:non considerat. Maiore: principium & reip. Quis littora: argumentum a simili nullus est enim qui cernens mundum mergi:& cœlum cadere timeret sibi ipsi. Obrupta ponto: submersa mari.

Puppis onus trahit. trepido cõfusa tumultu
Castra fremũt. aiq; truces sua pectora pulsãt
Ictibus incertis. multorum pallor in ore
Mortis uenturæ est. faciesq; simillima fato.
Aduenisse diem qui fatum rebus in æuum
Conderet humanis: & queri roma quid eẽt
Illo marte palã est. sua quisq; pericula nescit
Attonitus maiore metu. quis littora ponto
Obruta. qs sũmis cernẽs in mõtibus æquor
Etheraq; in terras deiecto sole cadentẽ
Tot rerum finem timeat. sibi. non uacat ullo
Pro sefere metus. urbiq; magnoq; timetur

Equor in summis montibus: diluuiem. Non: uacat: non uacuum est & non intenditur animus ad metuendum de se. Pro se ferre metus: sibi metuere. Vrbi magnoq;:pompeio duci & reip.

¶ OMNIBO. Votis iniquis quia cum uota mea plena sint clæmentiæ dii me non exaudiunt: sed te qui cupis romanos ciues cædibus exponere. Regna ia. cum regibus suis strata: Enypheus: qui flu. est thessaliæ & sanguine ro.perturbabitur. Hoc caput: demonstratiue dixit:scilicet meum. Si sine mo.ideſt mutatione. ideſt si moriturus sum sine exercitus discrimine. Neq; enim uictoria: rationem ostendit quamobrem optet ut moriatur: dicit enim non est mihi uictoria lætior clade: si pugnaturus sum aduersus ciues. nam si uictor euasero inuisus omnibus ero: si uictus oĩum miserimus ero.& est dilẽma.ideſt ex utraq; parte conclusio necessariũ est alteꝝ fieri.uel uinceꝝ uel uinci sed utrum fuerit id illi molestum erit. Peracta clade.ideſt Cæsis hostibus. Omne ma.uicti quicquid fortuna extrema mali afferre potest.hodie allatura est uicto. ergo extrema omnia contingent uicto: omne autem nefas uictori.utrum ergo eueniat id non potest non esse molestum. Sic fatur & arma postquam ita locutus est.sensit ita destinatis animis pugnam petere milites.ut ab ea nulla ratione possent auerti permisit ut facerent quod uellent:& similitudine utitur gubernatoris nauis.qui postquam ui uentorum uictus gubernare non potest quocunq; eam fortuna impulerit.ipse dimittit. Fur. ira. ideſt propemodum in furorem conuersis: Coro uento:qui flat ab occasu solstitiali: & græcæ dicitur & speciem pro genere posuit. Dat te.permittit uela uenti. Ignauum:pro ignaue. Castra fre: nunc dicit quomodo se habuerint milites: postquam semel est permissa licentia pugnæ dicit autem trepidasse exercitũ. quod futuri mali signum erat: sic enim mens solet esse præsaga futuri mali. Tumultus appellatur omnis perturbatio: quæ a metu proficiscitur.quasi timor multus. Castra.ideſt milites. continens pro contento. Ictibus incertis. inter spem & metũ quia utrũq; causa esse solet cur corda pauor pulset. Mortis.pl.in.ore: pallore suffusi erant uultus. qui mortẽ futurã indicabat. Fato.i.morti. Aduenisse:nõ mirũ erat trepidare exercitũ põ.nã dies instabat. quæ statuere deberet uter imperaret immo uero nunquid urbs esset seruitura. Palã manifestũ. Aduenisse. instare. Conderet:constitueret ut optato condunt tybridis alueo. Fato .i. fortunã humanarũ rerũ: nõ .n. de unius aut alterius regno populi. sed de totius orbis imperio certapat. Roma quid esset:an libera.an seruitura. Sua quisq; pericula dicit.n. sui quẽq; periculi oblitũ esse: cũ uniuersi periculũ ante oculos proponerent.

maiora ſolent animos a minoribus deterrere. Sua neſci.i.quiſquis metu reipu.attonitus obliuiſcit priuati

Quis littora:ponto quis inquit eſt qui quũ omnia peritura eẽ poſſit de ſua ſalute ſolicitus eẽ. Littora ob.

ſi.cernens diluuio terrã operã eẽ. In monti.æquor.i.dicit finẽ qui eſt uniuerſorũ rerũ. Sibi.i.ſuũ periculũ.

Nõ uacat.i.nõ licebat de ſe timere. Vrbi ti.honeſta locutio:timeo tibi.i.cauſa tui.

Nec gladiis habuere fidẽ:niſi cautibus aſper
Exarſit mucro tunc omnis lanẽça ſaxo
Erigitur tendũt neruis melioribus arcus.
Cura fuit lectis pharetras implere ſagittis:
Auget eq̃s ſtimulos fremorũq; aptat habẽas
Si liceat ſuperis omnũ conferre labores:
Nõ alter phlegra rabidos tollente gigantes
Martius incaluit ſiculis incudibus enſis
Et rubuit flãmis iterum neptunia cuſpis
Spiculaq; extento pean pythone recoxit
Pallas gorgoneos diffudit in ægyde crines.
Phaleneaioui mutauit fulmina cyclops.
Nõ tamen abſtinuit uenturos prodere caſus
Per uarias fortuna notas:nam theſſala rura
Cũ peterẽt:totus uenientibus obſtitit æther
Inq; oculis hominũ fregerũt lumina nubes
Aduerſaſq; faces: imenſo igne columnas
Et trabibus miſtis auidos typhonas aquarũ
Detulit:atq; oculos ingeſto fulmine clauſit

CSVLPI. Nec habuere fidẽ:ſed magis acuerũt ut melius penetrarẽt. Mucro:enſis quãquã proprie cuſpidẽ aciẽq; ſignificat. Cautibus: cotibus. Exarſit: ſplẽdit. Erigit ſaxo:recta imponit cotibus ut acuat ducẽdo ferrũ: uel cotes uertẽdo. Tẽdũt: flectũt & cõtẽdũt. Neruis:cordis. Auget ſtimulos; parat:& acuit cãlcaria. Si liceat: ſi parua magnis & hũana diuinis cõferre licet nõ aliter acuerũt arma dei bello gigãteo. Phlegra:cãpo intheſſalia. Tollẽte: erigẽte quia mõtibus mõtes impoſuere. Martius:martis Incaluit incudibus ſiculis:recoctus reformatuſq; eſt in antro uulcãi apud uulcãias inſulas quæ ſunt inter ſiciliã & italiã:ubi lypara in qua antq; uulcãi.& hyera uulcão ſacra. Illic Brõtes Steropes & pyragmõ arma & fulmina fabricãt. Q̃ui neptũi & amphitricẽ filii ciclopes dicũt. Cuſpis.telũ. Rubuit. ignitũ eſt & tinctũ. Spicula.ferrũ ſagittas poſt pythonẽ occiſũ

Crines gorgõeos: ſerpẽtes meduſæ cuius caput in ægyde ſculptũ gerebat. q; aſpiciẽtes uertebãt in ſaxa

Egis dicit mũimẽtũ prætoris in nũine. In hõine uero lorica thoraxq; dicit ut indicat libro decimo martialis. Cyclos.pyragmõ uel unius ex fratribus. Mutauit rẽouauit. Peltenea. pellẽa op. eſt in achaia ad Sicionẽ pallã uero in lacõia ſitũ ut Strabo docet.

Sed legẽdũ arbitror phalenea.i. theſſalica a phalẽis op.iuxta phlegrã ut plinius habet ibi gigãtes fũt fulminati. Nõ tamẽ: prodigia cladis nũtia indicat.

Prodere: mãifeſtare. Notas. ſigna. Q̃uũ peteret theſſala rura Valerius maximus ait põ. egreſſa a Dyrrachio aduerſa agmini eius fulmina iacta fuiſſe: ſigna exãinibus obſcurata ſubita triſtitia implicatos militũ animos totius exercitus terroribus & hoſtias ab altaribus fuiſſe. Obſtitit: quaſi prohibẽs acceſſũ. Fregere: rupere oriũt.n.ex ipſis nubibus ut primo libro diximus. In oculis a facie ipſorũ. Faces: faces ueſtigia lõga faciũt priore parte ardẽte. Bolis uero perpetua ardẽs lõgiorẽ trahit limitẽ. Colũnaſq;.plini⁹ inquit Vocat & colũnæ quũ ſpiſſatus hũor rigẽſq; ipſe ſe ſuſtineta cuius ſimilitudine colũnã igneã poeta appellat. Trabibus. trabes bolis ſimiles ſũt. eas docas uocãt quales apparuere quũ lacedẽonii claſſe victi imperiũ græciæ ãmiſerũt. Auides phytõas legẽdũ cẽſeo typhõas. Fiũt.n. typhões quũ uẽti arctius rotati nubẽ effregerint ſine fulmine & uorticẽ faciũt qui typhõ.i.uibratus uocat ut plinius ait. Apuleius uero ſi ignitũ nõ fuerit fulmẽ inquit. Typhõ uocat. Clauſit.perſtrinxit & terrefecit: Ingeſto.quaſi immiſo ſiue q; extinxerit aliquẽ.

COMNIBO. Nec gladiis: poſtquã animo bellũ futuq; conceperunt:dicit ſeipſos ad pugnã accinxiſſe omnes armaq; acuiſſe. Habuere fidẽ.i.nõ confiũ ſunt telis ſuis. Niſi cautib⁹:lapidib⁹ quib⁹ ferq; acuit⁹. Exarſit:acuit⁹. Mucro.i.gladioq; acies. Omnis lancea ti. mucro lanceæ. Erigit: incurua dirigit⁹. Tendunt neruis:& nerui diuturna pugna attriti renouabant⁹. Auget eq.ſti.calcaria quibus equos ſtimularent. Frenoſũ q̃.i.imponit frena equis quibus eos dirigere poſſit quo uelit. Si liceat:per ſimilitudinẽ oſtendit quomodo ſe ad pugrã futurã præparabant:nõ aliter q̃ quũ dii bellũ aduerſ⁹ titanas ſuſcepere: tale eſt illud Virgi. ſi magna licet componere paruis. Conferre:comparare: ordo eſt nõ aliter martius enſis incaluit. Phlegra: ualis ubi pugnã gigantes geſſerunt aduerſus deos: q; magnitudine ſua freti auſi ſunt cælũ aſcendere. Siculis incudib⁹.i.cyclopũ qui officinã habent in ſicilia ſicuti poetæ ferunt. Martius enſis.i. martis qui & ipſe præparauit ſe ad pugnã. Neptunia cuſpis.nã neptunus tridenti pro tælo pugnatur⁹ erat aduerſ⁹ gigantes: ut fratri ſuo ioui auxiliũ præſtaret: tridens eſt ſceptrũ neptuni: quo utit⁹ contra maris monſtra. Rubuit.ſ.recocta ut acueret⁹. Spiculaq; ex. phy. tela quib⁹ occiſ⁹ eſt phytõ ab appolline. nã latonæ iuno irata immiſit phytonẽ ſerpentẽ qui eã inſequeret⁹ de hac ſuperi⁹ dixim⁹ dicit ergo tempore gigantomachiæ ſplculũ phœbũ præparaſſe & meliores ſagitas ad pugnã reddidiſſe. Recoxit.ſ.incudib⁹ uulcani. Pallas gor. pallas pugnatura aduerſ⁹ gigantes gorgoneũ Aegidi.i.ſcuto ſuo ſuperimpoſitus ut titanib⁹ oſtenderet & terrore ipſi⁹ capitis eos abigeret:& a pugna in fugã conuerteret: Gorgoneos cri.i.meduſæ gorgones ſunt appellate filiæ phorci quas uicit perſe⁹ & occidit. Mutauit ful. ga ſi pugnaturi erant p ioue nunq; meliora tela neceſſe fuerat q̃ nunc: Cyclops.hic uul:fingit⁹ eẽ miniſter q tela arma & ful.in officina ſiciliæ cudit. Pellenæa ful.epi.longe repetitũ a pallene oppido theſſaliæ.i.æmathia.qb⁹ uſ⁹ fuerat in aloidas æmathios nã ſicuti dictũ eſt ſuperi⁹ impi⁹ hanc q̃ plẽ ſuperis immiſit alœ⁹ inſeruit cælis ppe tunc cũ peliõ aſtris ſyderibuſq; uias incumbens ab

stulit ossa olœus iphimedia habuit uxoꝝ quæ a neptuno compressa geminos peperit.s.zetũ & ephilasẽ:qui digitos nomẽ per singulas ebdomadas crescebant unde fieri altitudine sua cælũ subuertere uoluerunt.sed fulminati sunt. Mutauit.ut meliora facerat. Nõ tamẽ abstinuit.quanuis inquit intenti essent ad pugnã quæ imminebat tamẽ signa manifesta futuri mali apparuerunt. Nã thessala:cũ in planũ descenderent ubi futura pugna erat uentus adeo obstitit ut uix signa ferri possent:qꝫ signũ erat mali ciuilis futuri. Totus æther uniuersi cuiuslibet regionis uenti. Inqꝫ occulus hominũ.& homines fulgura de cælo missa:plæræqꝫ tetigere

Fregerunt nubes: tetigit rẽ naturalẽ. dũ fulgura prodeunt. nã nubiũ collisione exprimit ignis & fulgura generant. Immensoqꝫ igne columnas.dicit etiã immissos fuisse serpentes auidos.uidelicet hydros: & in aere etiã igneas columnas apparuisse. Trabibus in modũ trabiũ fabricatæ apparebant in cælo columnæ quas docos uocant astrologi. Ingesto fulgure:immiso æthereo igne qui oculos earũ perstringeret.

¶ SVLPI. Cristas:ornamenta & insignia galeæ

Excussit cristas galeis:capulosqꝫ solutis
Perfudit gladiis: ereptaqꝫ pila liquauit
Aethereoqꝫ nocẽs fumauit sulphure ferrum
Necnõ innumero cooperta examine signa
Vixqꝫ reuulsa solo:maiori pondere pressum
Signiferi mersere caput rorantia fletu
Vsqꝫ ad thessaliam romana & publica signa.
Admotus superis discussa fugit ab ara
Taurꝰ & æmathios præceps se iecit i agros
Nullaqꝫ funestis inuẽta est uictima sacris.
At tu quos scelerũ superos ques rite uocasti
Eumenidas cæsar stygii quæ numina regni
Infernũqꝫ nefas: & mersos nocte furores
Impia tã sæue gesturus bella litasti:
Iam dubiũ monstris oẽ deũ nimio ue pauori
Crediderint:multis cõcurrere uisus olympo
Pindus:& abruptis mergi cõuallibus hæmꝰ
Edere nocturnas belli pharsalia uoces

Perfudit capulos.manubria ensiũ liquefecit ensesqꝫ Capulus ipsos.Capulus manubriũ est. Liquauit: liquefecit. Erepta pila:tela e militũ manibus ablata.

Ferrũ nocens: iniusta tela. Ferrũ: arma dissoluta sunt. Examine:apiũ multitudine præterea examẽ in aris constitit ut ait Appiamus. Maiori pondere: signa inquit grauiora erant quia sudabant lachrimas & maiore signiferũ labore afficiebant. Mersere: inclinauere nã maiore onere pressus caput demittere cogebat. Admotus superis.uictimaqꝫ aufugit po.deprendi nõ potuit inquit Appianus.Compositaqꝫ trepidatione orta ante lucẽ in castris quũ profundo somno correptus esset: exercitus ab amicis somniũ rettulit pauloante templũ se Ro.consecrare uisũ ueneri Victrici uoti. Cæ. ignarus. Admotus superis: deputatus sacrificio: Discussa q̃ disiecit siue concussit. lecit se præceps: præcipitauit. Sacris funestis: in sacra funera. At tu:in Cæ.poeta inuehit qꝫ fuerit cupidꝰ animũ pugnæ: sed eũ stygios deos inuocauisse simulat Cũ constet ipũ media nocte perfectis sacris martẽ inuocauisse eiusqꝫ parentẽ uenerẽ & templũ uictoriæ fauenti gratis Ro. dedicaturũ uouisse si rite peregisse ut ait Appianus:Cũ autẽ fulgure cælo labẽs e Cæ.ad põ.castra penetrasset ibidẽqꝫ exercitus esset qui in exercitu põ. aderant quippiã splendidũ ab hostibus ad se futurũ prædicabunt.Cæ.autẽ se in põ.insurgentẽ gloriã eius extincturũ. Litasti:placasti:

Quos superos illos deos scelerũ quos uocasti. Numina:deos inferos & tartareos. lã dubiũ.dubitandi est inquit an hæc quæ dicemus prodigia fuerint uera: an præmetu hæ oculis militũ sint suborte imagines.

Concurrere:concertare ut monsꝫ monti illideret. Hæmus:mons in uallẽ conuerti. Edere nocturnas:nisi sunt audire uoces & clamores pugnantiũ e pharsalia.Valerius maximus inquit Constat in delubris deũ sua sponte signa conuersa militarẽ clamorẽ strepitũqꝫ armorũ adeo magnũ Anthiochiæ & ptolemaide auditũ ut in muro concurret. Sonitũ tympanorũ pergami abditis delubris editũ.& cætera.

¶ OMNIBO. Excussit cristas galeis:cuspides & gladii nimio calore fulgurũ liquefacti sunt.qꝫ etiã naturaliter sicut physici dicunt contingere potest:nã ignis ille ætherꝰ subtilissimꝰ est & cũ genꝰ illud fulminis qꝫ afflat de cælo ceciderit per tenuissimas rimas penetrat. adeo ut enses ipsos tn uagina consumat:cũ tamẽ uagina ipsa intacta permaneat.Vide pli.in secundo. Excussit.s.fulgur. Solu: gla. liquefacto ferro gladiorũ: quẽadmodũ si plumbũ liquescit perfundit.ita & liquefactũ ferꝝ perfusũ est.ideo dicit liquefactis gladii. capulos eorũ fuisse perfusos. Pila.i.cuspides telorũ. Nocens ferũ quo nocet.i.impiũ quo usuri erant patres in filios. Sulphure:igne æthereo.quo afflatũ ferꝝ liquescebat. Innumero examine.innumerabili multitudine apũ: Vixqꝫ re.so.quæ refigi nõ poterant:sicut apud Valeriũ cũ in hostẽ dicturꝰ eẽt exercitũ classis signa uix reuelli poterunt.unde secuta est clades. nã ipse cũ uniuerso exercitu deletꝰ est a parthis. Maiori pondere.s. exanimũ:quibꝰ uexilla onerata erant per qꝫ ostendit telis hostiũ põ.obrutũ iri,signate ergo dixit mersere: sicut Virgi.obsedere apicẽ:cũ de apibꝰ loqueret.nã apes significant bellũ quæ bombo classicũ imittant:cũ inter se concurunt more bellantiũ. Rorantia fletu.i.lachrimas emitentia.qꝫ signũ erat futuri luctus. Vsqꝫ ad the.i.dũ uenirent ad locũ thessaliæ ubi pugna commissa fuit. Publica signa.i. aquillæ. Admotus.i. cũ ad ara superoꝝ posuisset uictimã sacerdos. Discussa.i.euersa ara: Præceps:præcipitanter fugiens. Sacris funestis.quæ funera portendebant. At tu ita quidẽ sacrificia põ.erant:sed Cæ. grata diis erant. quibus ipse litabat ordo est sed tu Cæ.gesturus bella tã sæua.litasti superis'. quos uocasti. Litasti: bene locus est.i.sacrificium diis gratum dedisti.nam illi tantummodo litant qui sacrificia diis accepta exhibent libant uero qui sacrificant. Noctæ apud inferos:significat autem furias infernales: alecto.megeram & thesiphonem a quibus furor omnis immittitur. Iam dubium monstris & tam monstrosa.tam inaudita. & usqꝫ adeo prodigia noua

nunciabant:ut in dubiũ uenirent homines nunquid ea uidissent.an uidisse se existimassent: sic enim pauor facere solet. Nimio ne.pauidest nimius pauor fecerit ut ea uidere putarent: quæ nõ uidebant. Multis concurrere:multi fuerunt qui crediderunt ꝙ ossa pelio super impositus fuerit a gigantibus: ut gradus sibi facerent in cœlũ.& uisi sunt inuicẽ collidi montes. Mergi conuallibus.æmus etiã uisus est ita submitti.ut in suis ipse uallibus obrui uideret & humilior fieri. Abruptis:dehiscentibus.

Ire ꝙ osseã rapidus beboeida sanguis
Inqꝫ uicem uultus tenebris mirant᷑ opertos
Et pallere diem:galeisqꝫ incũbere noctem
Defunctosqꝫ pres & cũctas sãguinis umbras
Ante oculos uolitare suos:sed mẽtibus unũ
Hoc solamen erat: quod uoti turba nefandi
Cõscia quæqꝫ patrũ iugulos q̃ pectora fratꝛ
Sperabat:gaudet mõstris mentisqꝫ tumultu.
Atqꝫ omẽ scelerũ subitos putat eẽ furos(bat
Quid mirũ populos quos lux extrẽa manẽ
Lymphato trepidasse metu præsaga malorũ
Si data mẽs homini ẽ:tyriis q gadib⁹ hospes
Adiacet:armeniumqꝫ bibit roman⁹ araxem.
Sub quocunqꝫ die quocunqꝫ ue sidere mũdi
Mœret & ignorat causas: animũqꝫ dolẽtem
Corripit:emathiis quid perdat nesciat aruis.
Euganeo si uera fides memorãtibus augur
Colle sedens: apõus terris ubi fumifer exit.
Atqꝫ antenorei dispergitur unda timaui.
Venit sũma dies:geritur res maxima dixit
Impia concurrũt pompeii & cæsaris arma.
Seu tonitrus actela iouis præsaga notauit

¶SVLPI. Ire per beboeida. fluere per beboei dẽ lacũ qui est ad demedriadẽ ut diximus supra.

Osseã quæ apud.ossã est mõtẽ. Rapidus. uelox in torrẽtis similitudinẽ. Inqꝫ uicẽ. terrẽsis. Operitos tenebris.caput umbra circũdatũ uidebãt habere. Incũbere.circũfusã esse. Patres.mares parẽtũ & & cõsãguineoꝝ. Mẽtibus: militũ. Quod turba cõscia:ꝙ auiditate certãdi appetebãt patres fratres ꝙliaꝝ partiũ iugulare. Tumultu:metu & perturbatiõe. Subitos furores:ipsa prodigia & imagines

Omnẽ scelerꝫ:augurũ ad scelera pficiẽda. Quid miꝛ:nõ miꝛ est inquit breui morituros fuisse furore correptos: si mẽs hõiũ solet futura mala mala prænoscere. Lymphato: furioso lymphati enim & lymphatici furiosi appellãt᷑ a uitio lyphæ ideſt aquæ:sicut cerriti a cerere. Præsaga: præscia. Tyriis qui gadibus:rõani omnes qui tũc apud exteras natiões hospitabãt᷑ eo die mœsti fuere mœroriſqꝫ causã ignorabãt. Gadibus: insula in hispania in qua tyrii gades oppidũ edificarũt ut diximus li.v.

Araxẽ: fluuiũ qui per armeniã rẽissimus labit᷑. Inde uero præcipitat᷑. Sub quocũqꝫ die: hoc est luce & regiõe quæ sub syderibus est. Ignorat:causas doloris. Quid perdat:qui propinqui pereãt. Euganeo: eugãeus uenetiæ mõs ad patauiũ ubi optima pascua. Apõus: flauius in agro patauio qui ex fõte nebulas exalat. Timaui:timauus uenetiæ fluuius qui delatus e mõtibus cadit in profũdũ deinde infra terrã absortus stadiis circiter trecẽtis & xxx. erũpit in mare ut possidõius ait est Timaus portus & lucus. Antẽorei. ad quẽ antẽor troiãus cũ duo

bus milibus hõinũ & quingẽtis uẽit. Dispergit᷑: diuidit᷑ habet enim septẽ fõtes. Impia arma cõcurrũt: prælũ ciuile cõserit᷑. Notauit:animaduertit & præsẽsit hoc extõitru & fulminibus hoc est expyromãsia:

¶ OMNIBO. Ire per osseã Boetida:per est thessaliæ dicta a boue:quæ ibi recubuit cũ ea sequeret᷑ Cadmus accepto oraculo:ut ibi urbẽ conderet:ubi bos inuenta iacuisset: dicit autẽ homines existimasse hanc ualle boetidã osse montis totã sanguine redundare. Per osseã boetida:per uallẽ osse montis. Inuicẽ. alternatim se intuebant᷑ & existimabant capita alter alterius nubibus circundata: Et pallere diẽ.ſ.mirabantur:quia subito pallor lucẽ solis occupabat: Incumbere noctẽ i.tenebras:quia circunfundebant᷑ tenebræ galeis. Defunctosqꝫ patres etiã existimabant se uidere animas parentũ suoꝝ.quasi nunciarent mortẽ uicinã. Vmbras.animas suoꝝ: Sanguinis prolis suæ: Volitare:circũ oculos suos errare. Sed mentibus unũ sed quanuis hæc monstra terrerent animos hominũ tamẽ hoc solatio se fouebant ꝙ uidelicet existimabant hæc esse quædã irritamenta furoris ad bellũ gerendũ ꝙinstabat. Quod uoti turba nefandi:uotũ nefandũ erat.ꝙ partes filii occidere cupiebant. Turba:aduersæ partis quæ maxima cupiditate cupiebat pugnã. Conscia:ut filii partes aut fratres occiderent. Quæ patꝝ iugulos.ecce nefandũ uotũ.i. iugulare patres aduersæ partis. Tumultu consternatone concitatione. Omniũ sceleꝝ.ſ.suoꝝ existimabant hæc præsignificare futuꝝ.ut perspicerent ꝙ animo agitabant. Quos lux ex.qui diẽ illũ uisuri erant. Lymphato insano. Præsaga maloꝝ existimant nescios fuisse Romanos ubicũqꝫ: nedũ in thessalia. Ordo est Romanus hospes qui adiacet gadibus mœret.si pro quia. Gadibus tyriis: columnis in mari oceano fixis ab hercule. Tyriis:autẽ quando (ut Solinus est auctor) tyrii e mari rubro profecti gades insulã incolentes erhytheã uocauere. Die.i.regione. Sydere.i.climate. Ignorat causas.ſ.mœroris. Corripit:repræhendit. Euganeo si uera fides:dicit etiã Apiano uico uenetiæ cornelũ augurẽ fuisse qui futuꝝ bellũ prænunciauit:& ultimum tempus uenisse dixit:quo magnũ discrimẽ imperii Romani aderat nã Cæ.& pompeiũ de summa rerũ certare dixit historia est apud plutarchũ & geliũ in.xliii. Euganeo:monte a populis euganeis sic dicto:ꝙibi olim habitarunt.nam Liuius idem ostendit.nã & Troiani eas tenuere terras euganeis pulsis. Aponus uici nomen:ꝙ ad nostram usqꝫ ætatem nomen obtinuit patria Liuii Martialis. censentur aponi Liuio suo tellus. Fumifer.quia ibi balnea calida sunt quæ fumum exhalant. Atqꝫ antenorei. multi credunt hic erraſſe Lucanum. sed excusari potest:non enim dixit anteoneri timaui: ꝙ timauus fit pro

Antenorey

pe patauiũ sed antenorei dixit per quẽ antenor nauigauit in italiã.nõ enim apud Antenoridas est timauus:est autẽ timauus uenetiæ flu.concordiæ atq; tergestæ oppidis proximus ex monte quidẽ grandi qui nouẽ ora effusus.amplissimũ ante alia fontẽ facit ex quo tandẽ uno oriens alueo in adriacũ fundit mare in sinu tergestino & antenor in italiã uenies:per hunc amnẽ in adriaci sinus mare penetrauit. Summa dies:quæ ultima erat populi romani. Seu tonitrus:& unde hoc bellũ instare augur cognouit. Notauit:observauit tonitrus qui bellũ indicabant. Tela præsaga.ideſt prænuncia mali fulmina. Seu discordi. seu sidera cœli dissensere a cursu suo:q; uidelicet cursũ suũ stellæ a diuina prouidentia impositũ minime seq̃ret:

¶ SVLPI. Perspexit:cognouit. Totũ æthera omnia sidera. Obsistere. nõ ob temperare & soli tos cursus nõ agere. Seu numẽ:siue solis obscuri tas & pallor præliũ indicauit. Egit: eduxit. Dissimilẽ:quia fuit magis prodigiosus. Explicat: emittit aperit. Si cuncta: si homines diuinatore adhibito prodigia obseruassent facile cedẽ pharsalicã præsensissent: Pharsalia: cedes ipsa. Spectari. cognosci intelligi. O summos hominũ. admiratone plena laudatio ĩ Ro.qui ea tempestate fuerunt quoniã totus mundus & cuncta sidera de calamitate eorũ signa dederunt. Fatis:morti. Vacauit: intentũ fuit. Hæc apud feras: quũ legent audientue hæc a minoribus tantis concitabunt affectibus ut nõ præteriisse hæc mala. sed uentura esse sint existimaturi. Fama sua.quia tã miranda sunt ut seniores sint iunioribus narraturi. Siue aliquid:siue ego meis illa carminibus illustrabo. Vota peritura.desiderabunt frustra lectores ut põ.uictor futurus sit Nõ transmissa.nõ præterita: Venientia:futura.

Miles ut aduersos: quo ordine põ. acies struxerit narrat.Sed latius apud Appianũ & Cæ.leges.Vterq; italos in tres acies diuisos in fronte collocauit modico interuallo inter se distantes. Supra hos equites per partes cornibus attribuit:quibus sagittarii & funditores immisti erant.Sociorũ uero copias ueluti ad ostentationẽ quandã protulerunt.

Radiatus:repercussus a sole oriente. Lumine: armorũ splẽdore. Nõ temere immissus: ordinatus in aciẽ phalangẽ ut ait Appianus in medio regebat Scipio põ. socer.In sinistro cornu domitius.In dextro lentulus constitit. Afranius & põ. exercitus cure præfuere Cæ. duces aderant Sylla Antonius & Brutus Cæ. ipse ut assuerat legioni decimæ præsedit Cæ. duo supra .xx. milia militũ secũ habuit inter quos equites circa mile annumerant põ.bis totidẽ secuti sunt. In quibus septem mília equitũ fuere. Qui antẽ de iis ueri similiora loqui existimant.lxx.milia italorũ hoc prælio in unũ concurrisse memorant.qui minorẽ numerũ describunt.lx.m.qui rẽ magis extolunt quadringenta milia extitisse aiunt Horũ sexcuplũ põ. Alii tribus ex partibus duas illi ascribunt. Cornus.genetiuus antiquus quo sæpe pli.utit. Veteres enim hic cornus & hic genus dicebant. Lentulæ.poetæ cũ Appiano & plutarcho nõ conuenit. Domiti.L.Domitius in põ.castris.Gn.uero in Cæ.erat. Aduerso numine:quia in felix in præliis: Frons dextri martis.dextræ cornu. Robur:firmitatẽ mediã. Densant:spissant: Terris cylicũ:cylices qui sub Scipione militabant in medio erant. Miles in hoc:militẽ appellat:sed certũ est cũ eo põ.imperiũ adequasse:quũ primũ in thessaliã uenit. In orbe libyco:in libya quo pharsalicæ reliquiæ se recipient:

¶ OMNIBO. Totum æther:uniuersas stellas. Polos:arcticũ & antarcticum. Numen planetas:siue iouis:siue martis.siue Mercurii. Solis in obscuro.quod sol præter naturam eclypsim pateretur. Dissimilem certe:certe:siue hoc siue illud notauit:manifestum est diem illum fuisse cæteris diebus ualde dissimilem. Diem thessalica.ideſt quo pugna thessalica gesta est. Si cuncta perito. & usq; adeo dissimilis fuit ut si quis signa illius diei diligenter obseruasset:adhibito augure perito. facile intelligere poterat pugnam quæ instabat. Pe.cuncta.ideſt qui cuncta & artem omnem augurii cognouisset.est enim synecdoche. Notasset:obseruasset. Pharsália. ideſt pugna in pharsalica gesta. O summos hominum: nunc Lu.apostrophat ad romnos omnes dicit enim romanos summos omnium populorum:qui deos erã sol licitent in auctoritate fortunæ fuæ ut ipsi numine quoq; uacent & signa ubiq; pstent fortunæ ipetri roma

Aethera seu totũ discordi obsistere cœlo,
Perspexitq; polos:seu numẽ in æther mœstũ
Solis ĩ obscuro pugnã pallore notauit.
Dissimilẽ certe cunctis quos explicat egi
Thessalicũ natura diẽ:si cuncta perito
Augur mẽs hõinũ cœli noua signa notasset
Spectari toto potuit pharsalia mundi
O sũmos hoium quorũ fortuna per orbem
Signa dídit: quorũ fatis cœlũ omne uacauit
Hæc apud feras gẽtes populosq; nepotum
Siue sua tantũ uenient in sæcula fama
Siue aliqd magnis nostri quoq; cura laboris
Nominibus pdesse potest,quũ bella legẽtur
Speſq; metusq; siul pituraq; uota mouebũt.
Attonitiq; omnes ueluti uenientia fata
Nõ trãsmissa legẽt & adhuc tibi magne fauebũt
Miles ut aduerso phœbi radiatus ab ictu
Descendẽs totos perfudit lumine colles
Nõ temere immissus campis stetit ordine certo
Infelix acies cornus tibi cura sinistri
Lẽtule cum prima quæ tum fuit optima belli
Et quarta legione dat. tibi numine pugnax
Aduerso domiti frons dextri tradita martis.
At medii robur belli fortissima densant
Agmia quæ cylicum terris deducta tenebat
Scipio milesi hoc.libyco dux primus ĩ orbe
At iuxta fluuios & stagna undatis enyphei

ni. Fortuna per orbẽ signa dedit.nã quia mutatio futura erat:ideo signa undiq; apparuere. Vacauit operã dedit. Siue sua tantũ.tantũ inquit moměti res ro. habere:ut cũ hæc audient fama ipsa uulgante: inter spẽ & metũ dubii erunt homines: quasi nõdũ hæc pugna fuerit: sed paulo post futura sit. In sæcula .in gentes sero nascituras. Sua fama:fama magnitudinẽ rei uulgante. Perituraq; uota mouebunt: scilicet homines nõdũ euenerint:sperabunt ut uincant:& metuent ne uincant. Et adhuc.scilicet post mortẽ tuã

Miles ut aduerso.nunc dicit quo modo aciẽ instructã planũ duxerit põ. Miles:põ. Ab aduerso phœbi:quia repercussis armis a sole splendorẽ & fulgorẽ undiq; mittebant. Lumine: fulgore armoꝝ. Nõ temere:quia suo quisq; ordine stetit. Inflexit:uno uerbo exitũ rei significauit. Cornus tibi cura:antiqui dicebant hic cornus us uni.in eadẽ significatione in qua & nos hoc cornu: Tibi numine:sed in dextro cornu Domitius constituit:qui bellicosus erat:sed infelix.nã apud corphinũ uictus est. Frons.d.t.dextrũ cornu. At medii ro.dicit in media acie constitisse scipionẽ. Densant:nã mediã aciẽ densis militibus ualidiorẽ reddebant. Miles hoc est in thessalia ubi sub põ.militabat. Sed dux in orbe libyco:nã prouincia libya demandata erat scipioni a senatu po.q ro. At iuxta flu. dicit autẽ equitatũ in locis campestribus positũ fuisse qui procul erat a flu. nã fluminibus tota thessalia ferme inundat.

Cappadocũ mõtana cohors; & larg⁹ habẽis
Ponticus ibat eques:sicci sed plurima campi
Tetrarche:regesq; tenent magniq; tyranni
Atq; omnis latio quæ seruit pupura ferro.
Illuc & libvæ numidasi & creta cydonas
Misit:ithureis cursus fuit inde sagittis
Inde truces galli solitum prodistis in hostem
Illic pugnaces cõmouit iberia cetras.
Eripe uictori gentes & sanguine mũdi
Fuso magne semel totos cõsume triumphos
Illo forte die cæsar statione relicta
Ad segetũ raptus moturus signa;repente
Cõspicit in planos hostem descẽdere cãpos
Oblatũq; uidet uotis sibi mille petitum
Tẽpus:i extremos quo mitteret omnia casus
Aeger quippe moræ flagrãsq; cupidie regni
Cœperat exiguo tractu ciuilia bella.
Vt lentum damnare nefas: discrimina postq̃
Aduentare ducum supremaq; prælia uidit
Casuram fatis sentit nutare ruinam
Illa quoq; in ferrũ rabies prõptissima paulũ.

¶SVLPI. Capadocũ.quoꝝ rex Ariarathes adierat. Põticus: ex põto regiõe: Largus: habẽis: qui laxis loris utit: Plurima:magnã partẽ. Tetrarche: is tetrarcha dicit qui quartã regni partẽ obtinet ut taxiles qui princeps armẽos intra euphratẽ adduxerat & Magabares supra armeniã qui præfectus erat Artapi regis & Deiotarus Gallo græciæ rex. Omnis purpura.omnis rex metonymia. Ferro:potentiæ & imperio. Illuc: in postrema ad fluuios acie. Cydõq;:hi cretenses sũt qui Solino auctore primi remis sagittisq; ualuerũt.dicti a Cydõe urbe: unde & spicula Cydõia dicũt & mala. Ithureis. ithurei populi malefici in laodicea apud libanũ mõtẽ auctore Strabõe. Inde:a media acie. Truces galli: eos intellige qui cũ Roscilio & Egeo allobrogibus fratribus a Cæ. ad põ. trãsfugerãt. In hostẽ solitũ:in Cæ.cõtra quẽ pugnare in Gallea solebatis: Iberia hispãi. Cetras.scuta lũata. Liui⁹ li. xxviii. peltra cetre haud dissimilis est. Eripe uictori.cohortatio ut omnẽ exercitũ & gẽtes de quibus triũphauit in cladẽ emittat:ut desinat Cæ. quibus imperet. Illo forte: diximus ex apiano historiã:

Statiõe castris. Moturus signa: profecturus frumẽtũ. In cãpos plãos: superioribus enim diebus a mõtis radicibus põ. acies nõ discesserãt. Aeger moræ: impatiẽtes & ad omnia subitus. Flagrãs: ardẽs. Dãnare: maledicere detestari. Exiguo tracta:paruo spacio quo pugna differebat. Vt lentũ nefas:ut scelus tardũ. Ruinã nu. calãitatẽ instare trãslatio a tremẽtib⁹ædificiis. Rabies fu.pugnãdi.

¶OMNIBO. Largus habenis.ideſt cito fugiturus. Sed sicci:sed in locis procul a fluminibus constiterant reges & tetrarche:qui dicunt quatuor prouinciaꝝ præfecti:aut qui quartã unius regni partẽ obtinent. Purpura:habitũ pro persoua posuit. Seruit:debita armis italis. Illuc & numidas: postquã genera liter dixit de populis quibus in locis constiterant a flu.remotis nunc specialiter dinumerat. Numidæ sũt populi libyæ. Cydonas:populos cretæ:quæ(ut inquit Solinus)prima remis & sagittis potuit. Cursus fuit.ideſt sagittarii positi sunt. Ithyreis sagittis.ideſt parthicis. nã parthi sunt sagittandi peritissimi. ideo ithyrei dicunt ab ἰθύνω extendo. Virgi:ithyreos taxi torquet in arcus: Truces galli: quia diu hostes fuerunt Cæ.nã per decenniũ Cæ.galliã domuerat. In hostẽ:contra Cæ. Iberia celtas.ideſt celtiberos:nã celte populi sunt galliæ:qui cũ iberiã uenissent:permixti ex diuersis gentibus populi utrinq; nomẽ obtinere & a celte & iberi compositi sunt celtiberi. Commouit in auxiliũ põ.misit. Eripe uicturi gentes. occide inquit omnes o põ.quando de his uictis Cæ.triumphabit. Consume.scilicet ante totos triumphos ideſt quos de tuis gentibus consecutus est Cæ. sed tuo potius iussu interfice gentes. Illo forte die:nunc ostendit quã ad inopiã redactus erat.Cæ.quia uidelicet commeatus rerũ omniũ inopia laborabat:usq; adeo:ut cogeret etiã segetes ex agris nõdũ maturas rapere:& quo die aciẽ instructã dux põ.eodẽ Cæ. frumentatũ milites mittebat. Signa.ideſt moturus milites suos. Statione relicta. ideſt castris põ. Conspicit: ex improuiso structo agmine uidit hostes aduentare. Mile uotis: quod innumerabilibus uotis petierat. In extremos casus:ad ultimã pernicẽ seu uinceret:seu uinceret. Aeger. & animo & corpore dicit. quia moræ impatiens erat paruũ etiã interuallũ damnabat.quasi impiũ esset. Vt lẽ.i.tanquã tardũ. Aeger: impatiẽs

significat mœstũ:ideo quia mœstus impatiens moræ erat. Cupidine regni:ut unus omnia gubernaret. Exiguo tractu:idest parua dilationis mora. Discrimina postquã: sed quãquã omnibus uotis optaret ciuile bellũ Cæ.tamẽ ut uidit instare periculũ nõ potuit timere. hinc quidẽ confidebat fortunæ suæ: inde uero dubitabat: q̃ põ. uiderat septima secunda fortuna usũ & ex hostibus uictoriã reportasse: quantũ ad fortunã suã expectabat. spẽ habebat: quantũ ad fortunã põ. pertinebat. nõ paꝛ dubitabat. Aduentare dicũ: inter se & põ. adesse ut Ci. in epistolis nondũ erat auditũ te ad italiã aduentare. idest adesse. Nutare: minari: nã tunc magna moles minat ruinã: cũ nutat. idest concutit: est ergo similitudo sumpta a mole ruinã minanti. Rabies. scilicet Cæsaris.

Aduentare
Minari ruinã

¶ SVLPI. Lãguit: refrixit cogitatiõe periculi & metus. Audax spõdere: cõfidẽs & uictoriã sperãs. Quã mẽtẽ. Nec sua fata. quũ enim suã felicitatẽ cõsiderabat nõ metuebat: quũ põ. nõ sperabat. Mersa: dissimulata uel pulsa. Prosilit. exorit. Fiducia. propositũ ex sua fide susceptũ. O domitor regni milites diuersis ratiõibus excitaturus: & maxime a premiorũ magnitudine si uicerint & a metu suppliciorũ si fuerint superati: facilẽ uictoriã pollicet: exorditurq̃ a beniuolẽtia a persona militũ & sua. Regni q̃ põ. parat. Fortũa: felicitas. Copia: facultas: Votis: uouere deis pro pugna. Accersite fatũ: aduocate mortẽ. In manibus: in potestate. Quãtus sit: quãtuscũq̃ siue magnus siue paruus siue felix: siue in felix. Promissã: eos datæ fidei admõet. Milites enim dextris elatis promiserãt se ultũ ire iniurias Cæ. & tribũorũ: facturosq̃ omnia & etiã patriã incẽsuros. Rubicõis: fluminis de quo libro primo. Cuius spe. de uictoria nõ dubitãus. Vetitos triũphos remeare: ut triũphi quos ducere nõ potuimus redirẽt recuperarẽt & eis potiremur. Hæc eadẽ: locus ab utili & iocũdo. Pignora: filios. Pẽates: domos & dõesticos deos: Et emerito faciat uos marte colonos. quæ liberabit uos a militia cũ premiis quæ dãt emeritis hoc est iis qui militiæ tẽpus & officiũ impleuere. Hæc faro: argumẽtũ a spe gloriæ: & infãiæ metu. nã illorũ qui uicerint causa quasi deis iudicibus probãda uidebit. Si pro me: a maiore ad minus argumẽtatio. Ferro flãmaq̃ petistis: iustis in patriã parati elicere & incẽdere si oportuisset: Truces: terribiles & crudeles. Exoluite gladios culpa. efficite ut dicãt uos pro iustitia dimicuisse & est locus a metu probri. Est pura: habet innocẽs. Mutato iudice: si sub aduersario iudicat hoc est si uicerit aduersarius.

Lãguit: & casus audax spõdere secundos
Mẽs stetit in dubio: quã nec sua fata timere
Nec magni sperare sinũt: formidine mersa
Prosilit hortãdo melior fiducia uulgo.
O domitor regni rerũ fortuna mearum
Miles: adest totiẽs optatæ copia pugnæ
Nil opus est uotis iam fatum accersite ferro
In manibus uestris quãtus sit cæsar habetis
Hæc est illa dies mihi quã rubiconis ad ũdas
Promissã memini: cuius spe mouimus arma
In quã distulimus uetitos remeare triũphos.
Hæc eadẽ ẽ hodie q̃ pignora quæq̃ penates
Reddat: & emæritos faciat uos marte colonos
Hæc fato quæ teste ꝓbet: qs iusti arma nos
Sumpserit: hæc acies uictum factura nocẽtẽ.
Si pro me patriam ferro flãmisq̃ petistis
Nũc pugnate truces gladiosq̃ exoluite culpa.
Nulla manꝰ belli mutato iudice pura ẽ. (pa.

¶ OMNIBO. Languit. torpuit. Et causas: quãquã fortunæ suæ plurimũ confideret Cæ. tamẽ nõ potuit nõ dubitare cũ tantũ periculũ instaret. Mens quanuis omnia sibi prospera permitterent. tamẽ mens stetit in dubio. Quã nec sua. ostendit rationẽ quare dubitabat. nã inter spẽ & metũ constitutus erat: ex una parte: si consideres secundã fortunã Cæ. semper fuisse. causa erit cur speraret. At uero ex alia parte si uideres res gestas Cæ. & põ. etiã causa erat cur dubitaret. Nec magni. quia sicuti consueuerat ipse uincere ita etiã põ. tandẽ Cæ. metũ dissimulauit. & pectore inclusã gerens fiduciã uultu ostentauit: orationẽq̃ ad milites habuit plenã exhortationũ. Mersa. scilicet in pectore. Melior. scilicet quã metus. Prosilit. idest in mediũ processit: & his uerbis usus est ad milites. O domitor mundi. & quintilianus & cæteri omnes Lucanũ in orationibus suis oratoribus magis q̃ poetis annumerant. nã semper orationes maxima arte componit: ut in hac facit. nã omnia adsunt necessaria: suadet enim Cæ. & hortat milites ad pugnã. & primo beniuolũ se facit a persona auditorũ ex rebus fortiter gestis: & a uoluntate fortiter gerendi. Optatæ prælio pugnæ. idest qui antea uotis optastis: nunc ferro asciscite. In manibus uestris. Locus beniuolentiæ in auditores. cũ ostendimus quæ de illis spes est. Hæc est illa dies: incipit nunc confirmare & arguere: nã arguit a partibus iustitiæ & iuris naturalis: cuius partẽ constat esse ueritatẽ: a ueritate ergo arguit qui promiserunt. ergo debent satisfacere promissis: ut uerũ sit quod deserint. Rubiconis ad undas: cũ uos transiecturus essẽ. Promissã. dicendo. ne dubites o Cæ. nos pro te pugnabimus cũ tempus erit. In quã distulimus. Triumphos. ex gentibus quas uos uirtute uestra superastis. si uiceritis nunc: tandẽ nobis reddẽt triumphi. Hæc eadẽ: ab utili: utile est inquit ut pugnetis. quia si uictoriã reportabitis coniuges liberosq̃ uestros. patrios penates. & bona omnia consequemini. Emerti milites dicunt qui functi sunt munere militiæ. Colonos qui simul ac stipemdia uestra perfeceritis: uos in coloniã duci iubebo. uirtute uestra peristis id eã possideatis. Hæc fata. q t. persuadet a laudabili. quia si niceritis omnes uestrã causã probabunt: uel dicat ab honesto: nã quod honestũ est: est & id laudabile sed id laudabile. sed si laus sequit & recti faciendi uoluntas duplicat. Facto. scilicet aliquo teste quia sumpsistis arma. Quis iustius. i. cui causa iusti or fuerit. quia si uincitis arma iuste suscepisse uidebimini. si nõ uiceritis iniuste. Si pro me patriã. si antea

inquit pugnastis pro patria quo tempore in gallia fuistis: pro patria etiã uicistis: nunc magis pro me contra patriam pugnare debetis: ut cuncta uincatis: Truces. idest fortes. Exoluite. idest liberate. Gladios culpa: nam id quod ante tum ferro tum flammis petistis: ut ideo patriam recuperaretis: nunc ascribitur uitio. At uero si uiceritis. omnis culpa abolebitur. Mutato iudice: quia uicti uictoris iuditio damnabuntur

Nulla manus. scilicet illius qui uictus fuit.

Nõ mihi res agitur: sed uos ut libera sitis
Turba precor: gẽtes ut ius habeatis i omnes
Ipse ego priuatæ cupidus me reddere uitæ
Plæbeiaq; toga modicum componere ciuẽ
Omnia dum uobis liceant nihil esse recusso
Inuidia regnate mea nec sanguine multo
Spem mundi petitis: graiis delecta iuuentus
Cymnasiis aderit studioq; ignaua palestræ
Et uix arma ferens: & mistæ dissona turbæ
Barbaries: nõ illa tubas: nõ agmine moto
Clamorẽ latura suũ: ciuilia paucæ
Bella manꝰ faciẽt: pugnæ pars magna leuabit
His orbẽ populis romanũq; obteret hostẽ:
Ite per ignauas gentes famosaq; regna
Et primo ferri motu prosternite mundum
Sitq; palã quas tot duxit pompeius in urbe
Curribus: unius gentes non esse triumphi
Armenios ne mouet romana potentia cuiꝰ.
Sit ducis: aut emptũ nimio uult sanguine qsq̃
Barbarus: hesperiũ magnũ præpõere rebus:
Romanos odere oẽs: dominosq; grauantur
Quos nouere magnis, sed me fortũa meoq;
Cõmisit manibus: quorũ me gallia testem

CSVLPI. Nõ mihi res agit: beniuolẽtiã captat q; nõ in insuã: sed in militũ utilitatẽ bellũ gerat. ipse enim priuatũ & modestũ ciuẽ agere statuit modo ille præmia cõsequat. Mihi: ad meã utilitatẽ.

Libera: nõ subiecta põ: Cõpõere. cõstituere. Modicũ tẽperatũ modestũ nõ ambitiosũ nõ impotẽtẽ

Plæbeia: uili populari. Recuso esse nihil patiar fieri qualiscũq; : etiã tex. Inuidia. ut ego odio habear. Nec sanguine: faciẽ uigoriã de tyrõibus & ignauis fore ostẽdit: Gymnasiis. gymnasiũ prox Gymnasium
prie locus est ubi corpora exercẽt dictũ a

q; ẽ exerceo: siue a q; est nudus nã exercediti & nudi certare & luctari solebãt. Ignauia: in bellis mollis. Barbareis dissõa. barbari diuersarũ linguarũ. Quas uegetius ait Necesse ẽ tardius ad uictoriã peruenire qui discrepãt ante quã dimicẽt.

Nõ latura clãorẽ: terrẽdã & fugiturã solo clãore exercitus sui. Ciuilia paucæ suos a paucitate eorũ in quos sũt pugnaturi cõfirmat: Omnes enim notãt põ. esse nũero superiores a qua re trepidationẽ diminuit. Paucæ mãus faciẽt: paucæ multitudines pugnabũt. Magna pars pugnæ leuabit his orbẽ populis: magna ex parte rõanorũ hostes barbari occidẽt. Leuabit: alleuabit tãquã pressũ. Famosa quæ fama tãtũ ualẽt nõ re & uiribus: & sic dixit famosa quasi nũerosa. Mũdũ: reges & populos. Sit q; palã: cõtẽnit res aduersarii: q; de imbellibus triumphauit. Sitq; palã. mãifestẽ. Tot curribus: triũphis. Nõ esse unius triũphi: nõ sufficere uni triumpho nostro. Armẽios ne mouet. idest curãt ne armeni qui rõæ præsit & his uerbis suos liberat metu ostẽdãs barbaros põ. odisse: & facile fugituros. Nimio sãguine. multorũ morte. Præpõere magnũ: q; præpõat põ: regnet. Grauat dõinos. molestæ ferũt. & quos nouerũt magis odere: Sed ne fortũa. meliori se loco quã sit põ. esse ostẽdẽs suos sibi cõcilĩ at. ille enim inimicis se credidit. ipse fortes & suæ dignitatis amicissimos defẽsores habet. Meorũ: amicorũ. Quotũ testẽ: quorũ totiẽs uirtutẽ spectaui:

COMNIBO. Nõ mihi res agit. rursus ab utili nõ pugnatis inquit mihi sed uobis ego contentus ero uiuere priuata uita dummodo uos regnetis: & uos uestroq; laboꝛ ac cædiũ perpesarũ præmia tandẽ capiatis. Libera turba. ne in seruitutẽ põ. & suorũ ueniatis. Gentes ut ius habeatis in omnes. nõ uobis dominent: sed uos cæteris. Plæbeiaq; toga. beniuolũ se ubiq; reddere debet orator. tamẽsi id magis facit in principio causæ capta occasione dicit hos labores & pericula pro uobis subeo: quia quantũ ad me attinet sicuti plæbeius paratus sũ uiuere. At uero ut præmia habeatis laborũ uestrorũ: odio & inuidia mea uos regnare concupisco. Componere. constituere: Modicũ ciuẽ. idest humilẽ & moderatũ. Omnia dũ uobis: nõ recuso ut omnes in me odiũ habeãt. dummodo uos liberi sitis & diu regnetis. Nec sanguine multo: arguit a facili: & ostendit utilitatẽ magnã eos consecuturos pro labore. nã genus militũ dicit esse põ. q; facile uincat quia ignaui sint homines ludis ac palestræ dediti. ut Græci. ut Athenienses in primis deinde Barbari. qui oneri sunt potius exercitui: quã utilitati & indignant infensis parere gladiis. quia uidelicet populi romani hostes perpetui fuerunt: Spẽ mundi. ut domini omniũ rerũ sitis. Delecta: ex aliis electa: Gymnasia erant loca ubi iuuenes exercebant nudi. qui palestra ludebant oleo perunct. ideo nudi pugnabant ut facilius e manibus elaberent a nudus. Et uix arma ferens: per q; molles ostendit. Gymnasiũ

Mixtæ dissona turbæ: quia ex diuersis orbis partibus gentes atq; nationes erant in exercitu põ. Nõ illatu. Quæ adeo inn bellis est ut nõ dicã arma stricta sustinere possit. sed hæc clamorẽ quidẽ bellicũ. Suũ cla. suo ipsius clamore terrebit: Ciuilia paucæ. pauci admodũ erunt ro. cũ quibus pugnabit. Pugnæ pars m. l. est locus a iustitia & a partibus iustitiæ. quæ est uindicatio. quia uidelicet pugnare fortiter debebunt contra barbaros. ut ulciscant iniuria romanorũ. cũ illi perpetui hostes populi romani fuerint. Pugnæ: scilicet uestræ. Leuabit. liberabit. Obteret. opprimet. Romanũ hostẽ: quia barbari occidentur & hostes populi romani obterentur. Ite per igna gen. quas facile uincere poteritis. Fama regna: quia fama

tantummodo magni sunt:re autē ignaui & imbelles. Et primo fieri: nā facile erit primo concursu uince re illos omnes. Si q̄palā:& nunc manifestū facite omnibus triumphos pō.qui ter de gentibus triumpha uit.nec bene pro uno triumpho sufficerent: uidelicet gentes imbelles esse quæ facile uinci potuerunt.

Curribus:triumphis. Armenios ne mouet:dixit generaliter omnes imbelles esse nunc specialiter dicit hanc gentē minime idoneā.Creditis ne armenios curare uter nostrū imperet neq̄ enim ipsi studeant fauere pō.ut pro eo solo pugnā inire uelint.quid enim ipsorū interest pō.uincat an Cæ. Rōana potentia: uidelicet an potentia pō.an mei: Aut emptū.ne putetis barbaros uelle hoc sibi cōstare magna mercede.ut pō.uincat. Præponere magnū.deest præficere pō.imperio ro. Quos nouere magis: omnes ro. oderunt barbari:sed eos in primis quos magis nouerunt.nouerunt autē magis pō.a quo iniuriā acceperunt.q̄ tantū putant se debellatos a pō.ideo quia ipsi pugnare nollent facile uincent. Sed me for.a contrario. cū illi omnes ignaui sint ut facile uinci possint. At uero uos commilitones semper uincere consueuistis:ab attributo personæ arguit uidelicet a casu:quid euenerit:quid euenturū sit. Meorū:nō barbarorū sed uestrū qui semper uicere consueuistis.& ego sū uictoriæ uestræ testis.

¶ SVLPI. Trāsit cœlū: uolat per aera. Nō fallar.quia noui cuiusq̄ uires. Quod si signa. ut ex animi affectu uultū cōponāt astute horiat. Videor fluuios.certā sibi uictoriā pollicet si rē truci animo gesserint. Sed mea fata moror. quia prōptos cernit se ipsū arguit. cū fortes adhortatiōe nō egeāt.

Tot fecit bellis:cuius nō militis ensem
Agnoscā:cœlumq̄ tremēs quū lācea trāsit
Dicere nō fallar quo sit uibrata lacerto.
Quod si signa ducē nūq̄ fallentia uestrum
Cōspicio,faciesq̄ truces oculosq̄ minaces
Vicistis.uideor fluuios spectare cruoris
Calcatosq̄ simul reges:sparsumq̄ senatus
Corpus:& inmēsa populos in cede natantis
Sed mea fata moror: qui uos in bella ruētes
Vocibus his teneo:ueniā date bella trahenti
Spē trēpido haud unq̄ uidi tā magna daturos
Tā prope me superos: cāporū limite paruo
Absum9 a uotis:ego sum cui marte peracto
Quæ populi regesq̄ tenēt donare licebit.
Quo ue poli motu:quo cœli sidere uerso
Thessalicæ tantū superi permittitis oræ.
Aut merces hodie bellorū aut pœna paratur
Cæsareas spectate cruces:spectate cathenas,
Et caput hoc positū rostris:effusaq̄ membra
Septorūq̄ nefas;& clausi prælia campi;

Trepido. dubio. Haud unquā uidi: a deorū benignitate locus. Tā prope me:tā propitios hi enim qui fauēt nobis prope nos esse dicūt & propitii.

Absumus a uotis:distāus a uictoria. Limite. spatio termino. Ego sū: a sūmorū præmiorū spe adhortatio. Quo ue poli. admirat thessaliæ fatū & potestatē. Quo sidere uerso.quia cōuersatiōe aut regressiōe plaete. Tātū: ut sit rerū dōinū creatura.

Thessalicæ oræ. ubi pugnādū est. Cæsareas: ab incōmodis futuris si hostis uicerit euitādis arguit mētat. Positū rostris. affixū in suggeto q̄ erat in tēplo cui nomē rostra. Effusa: dilāiata. Nefas septorū: multos reges & dōinos sua omnia libidine moderatores. Septorū:sepia dicit locus tabulis in cāpo martio clausus in quo magistratus creabāt & ideo per interpretationē inquit. Prælia clausi cāpi:alludēs ad quattuor legiōes quæ in uila publica cāpi martii iussu sylæ cæsæ fuerūt:

Septa

¶ OMNIBO. Tot bellis. Quia ibi multæ instructæ sūt acies: nā gallos atq̄ germāos uicit Cæ.

Cuius nō militis.q.d.cuiuslibet uiri nā cū pro me fortirer pugnabitis cognoscā arma uestra & cui præmia debeant. Telūq̄ tremens:& si telū uideo etiā si nō uisus fuerit ille a quo torquebit. tamē ab ipso telo milite cognoscā. Tre lan. uibrata. Transit. deest per aerē penetrat. Nō fallar. deest optime noscā.

Quod si signa ducē:& si uestrā uirtutē considero:quæ nunquā me uestrū ducē fefellit:nō dubito dicere uos uictores. Nunquā fallentia:quia quocūq̄ ea duxi:semper uictores extitistis. Facies truces: aspera & timorē incutientes. Oculosq̄ minaces:quia oculis furorē & indignitatē uestrā contra hostes ostenditis.

Simul cæsar.r.pedibus uestris subiectos sed mea fata.m.nunc seipsū reprehendit: quod adhorter milites:cū minime sit opus exhortatiōne cū ipsi per se incitati sint. Spe trepido:quia spes ipsa me trepidū facit quod accidere solet.Virgi.corda pauor pulsans.nā trepidi sumus aliquando nō metu: sed spe quæ nostrā mentē concitat. Haud unquā uidi:arguit ab attributo personæ: uidelicet a fortūa a casu: quod prospera semper euenerint: ergo ea nunc euentura sperat. Tā prope me. deest tā mihi propitios esse deos. Limite deest paruo inteuallo. A uotis: a uictoria. Ego sū cui. scilicet licet uobis donare quecūq̄ tenēt reges & populi:uidelicet regna.imperia.& diuitias. Mar.peracto:deest uictoria peracta. Quo ue poli motu nunc arguit a necessitate: & secundū artē argumentū in fine ponit quod est ualidissimū nā cū suademus aliquid esse honestū:facile est utile.āt uero cū dicimus esse necessariū maius est.dicit enim aut uincendū uobis est:aut pereundum: nescio quo cursu syderum:cœlū impellat:ut hoc eueniat. scilicet an uincatis: an pereatis:si uiceritis domini:si uiceritis.perituri estis.necessitas igit impellit uos ut uincatis. Poli motu:nā stellarū motu inferiora regunt. Verso syd.cursu stellarū impellente. Oræ the.regioni thessaliæ quod insequentibus dicit uidelicet aut merces hodie bellorū. aut pereundū uobis est. aut uincendū. Cæsareas spectate cruces.per oratio est.quæ fit per indignationem conquestioni permixam.nam locus indignationis est per quem ostendimus q̄ factum est necessarium indignatur enim q̄ Cæsar cruci mittendus sit:uel etiā cathenis ligandus. Effusa. deest sparsa ut nec pudeat corpus meū membratim laniari. Septorum ne

Vinti fuerint

fas.i.nefas cãpi martii.Nã ſylla in uilla publica q̃ erat in cãpo martio q̃tuor legiões iuſſit occidi:ut ſupra mõ ſtratũ.Septa dicunt clauſtra cãpi martii:ubi uilla publica erat uillam iõ uocabãt:q̃ extra mœnia poſita erat.

Septa in campo
Villa pub. martio

Cũ duce ſyllano gerimus ciuiſſia bella.
Veſtri cura mouet nam me ſecura manebit
Sors quæſita manu fodientẽ uiſcera cernet
Me mea q̃ nondum uictũ reſpexerit hoſtem
Dii quorum curas abduxit ab æhere tellus
Romanuſq̃ labor uincant quicũq̃ neceſſe
Non putãt inuictos ſæuum diſtringere ferrũ
Quicq̃ ſuos ciues qđ ſigna aduerſa tulerunt
Nõ credit feciſſe nefas.pompeius in arcto
Agmina ueſtra loco uetita uirtute moueri
Quũ tenuit quãto ſauciauit ſãgnuine ferrũ
Vos tamen hoc oro iuuenes ne cædere quiſ
Hoſtis terga uelit ciuis q̃ fugerit eſto quã
Sed dum tela micãt nõ uos pietatis imago
Vlla:nec aduerſa cõſpecti fronte parentes
Cõmoueãt:uultus gladio turbate uerendos
Siue quis infeſto cognata in pectora ferro
Ibit ſeu nullum uiolabit uulnere pignus
Ignoti iugulũ tã quã ſcelus impetat hoſtis
Sternite iam uallũ foſſaſq̃ implete ruina
Exeat ut plenis acies nũ ſparſa maniplis
Parcite ne caſtris uallo tendetis in illo,
Vnde acies peritura uenit.uix cũcta locuto
Cæſare quẽq̃ ſuũ mun⁹trahit armaq̃ rapti
Sumpta cereſq̃ uiris capiunt præſagia belli.
Calcatiſq̃ ruunt caſtris ſtant ordine nullõ
Arte ducis nulla permittuntq̃ omnia fatis.

¶SVLPI. Cũ duce Syllano:cũ põpeio q̃ Syllanus fuit & Syllæ imitabit crudelitatem. Veſtri cura:Conciliatio eſt. Nam me:Confutatio. Sors q̃ſita manu:mors manufacta. Dii quorũ:Locus conqueſtionis qua ſuã clemẽtiã pietatẽq̃ indicat & aduerſariorũ iram & crudelitatẽ ſignificat. Quoq̃ curas tellus & labor Ro.q̃ curatis terrena & romanũ imperiũ. Abduxit ab æthere:remouit ut non ſolũ cæleſtia conſideretis. Quicunq̃ nou eſt ſæuiturus in uictos:& q̃ ſeruaturus eſt inimicos. Pompeius: Suos irritãs In odiũ põpeium adducit quod ſe in ipſos crudeliſſime geſſerit quũ pugnatum eſt ad caſtellum cui præerãt Torquatus ut diximus libro ſuperiore. Virtute uetita moueri:hoc eſt quũ in angu ſto clauſi non poſſetis ueſtrã fortitudinẽ exercere: Sanguine:cede. Vos tñ hoc oro Iuuenes: Quia romanum eſt parcere ſubiectis & debellare ſupbos. Pertinacibus ueniam dari nõ oportere & cedentibus ignoſcendũ ſuadet:Fuit autem hocuſus ſtratagemate in media pugna:quũ p̃cones iuſſit diſcurrere clamando:ut a romanorum cede abſtineret:& ſolum in ſocios ſeuiretur. Eſto ciuis:habeat pro amico dũ micãt tela:dũ micando emittũt & exercent. In frõte aduerſa:in facie hoſtili. Cõmoueant mitigent. Turbate uultus uerendos gladio:ferite faciem uenerãdorũ patrũ. In pectora cognata:i fratres & ꝓpinquos. Pignus:ꝓpinquũ aut affinẽ aut charum. Impetat iugulũ hoſtis ignoti tanq̃ ſcelus: ea attrocitate hoſtẽ ignotũ inuadat.qua inuaderet ne ceſſariũ & cognatũ. Vallũ:adhuc caſtra egreſſi nõ erant. Ruina:aggeris. Nõ ſparſa: nõ diſſipata ſed ordinibus integris. Parcite ne caſtris:nolite caſtris hoſtiũ abſtinere. Tendetis:tentoria affigetis. Acies:hoſtilis. Vix cũcta locuto: Cum uix per oraſſet.

Mitt antiqꝫ In pugna victrix

Quemq̃ ſuũ munus trahit ſuũ officium q̃ſq̃ obiuit. Sumpta cereſq̃ corpus prãdio curauerũt.quod facere cõſueuerũt:auctore uegetio ut citatiores rederẽt ut & lõgiore cõflictu non fatigarentur inedia.

Præſagia:ꝑdiuinationes auguria q̃ cæſar dixerat. Nullo ordine: Immo ſtruxit acies Cæſar aderantq̃ ei duces Sylla Antonius brutus:& ipſe decimæ legioni præſedit ut diximus ex Appiano.

¶OMNIBO. Cũ duce ſyllano:ideſt Põpeio:quem ſyllanæ crudelitatis imitatorem uocat. Veſtri cura mouet:hic locus ſine dubio eſt cõqueſtionis uidelicet p quem non res noſtras.ſed eoꝝ q uobis chari eſſe debent cõquerimur. Nã me ſecura mane:& ſi animũ noſtrũ amplum & excelſum in omnibus paratũ:& omnia eſſe facturũ:ſi quid acciderit:oſtendemus:ut hoc loco. Sors quæſita manu:q̃ uincere uoluerit: me uidebit manus mihi ipſi inferentem: Reſpexerit hoſtem.i.q̃ nondũ uicerit hoſtẽ. Dii quoꝝ curas: iterum locus conqueſtionis eſt:per quem oſtendimus animũ noſtrum in alios miſericordẽ: & nos fortiter paſſuros eſſe:ſi q̃d aduerſi contigerit:audientium.n.animi ad miſericordiam cõmouentur. Vincat q̃cũq̃:q̃cũq̃ iꝗt clæmens futurus eſt & miſericors in hoſtes:ille uictoriã obtineat:& qui uictis parcere uelit. Quicq̃ ſuos ciues.i.uincat quicũq̃ credit ſuos ciues nõ ideo hoſtes eſſe:q̃ arma eis cõceſſa ſunt: nam id imperio alicuius fecere. Pom.in arcto.a.n.l.nunc e diuerſo p ignorantiam concludit oſtendens pom.fuiſſe ſæuum: & eſt locus per quẽ oſtendit uindicandum eſſe in eos qui non coacti ſed uoluntarii arma ſumpſerũt:nã locus indignationis p quẽ oſtendimus de induſtria aliq̃d factũ eſſe & uoluntario facinori ueniam ꝑſtandã nõ oportere:e diuerſo:ſi uoluntariũ non eſt:ueniã eſſe ꝑſtandã:oſtendit aũt Pom.q̃ non coactus: ſed ſponte ciues occiderit:nam quo tẽpore ex munimentis:q̃bus cæſ.circũdederat Pom.aliquot ciues Ro.occiſi fuerũt:ſed quanquã ibi nefarius non fuerit pom:tamen ita cõuenit iter ſcriptores:q̃ ſi uoluiſſet potuiſſet eo die Cæſa Pom.debellari:ſed militibus iuſſiſſe:ut ciuibus parcerent:ſed uertit in contrariũ.Cæſ.nam oratorie argu it:ut q̃ aliis commoda ſint:in ſuũ cõmodũ cõuertat: Agmina noſtra loco:meminiſtis q̃ crudeliter põ.uos occiderit:cũ in angusto eſſetis:nec uirtute ueſtra uti poſſetis. Vetita uirtute:qa uirtus ueſtra in locis angſtis moueri nõ poterat: Vos tñ hoc oro:adhuc ꝑſiſtit i eo:uidelicet uolũtario facinori ueniã dari ñ oportereat uero,his q̃ iuiti & coacti pugnauerũt ultro ignoſcẽdũ ẽ.Vos inqt uolo o cõmilitones:ut quẽcũq̃ fugiẽ

tẽ uideritis:hũc ciuẽ esse putetis:& ei ignoscatis:& si possitis ipsũ icolumẽ eẽ uelitis. Vos tñ:quãũis ir fi-
gati eẽ debeatis cõtra põ.q magnã uĩ ptẽ ociderit. Sed dũ tela micãt:e diuerso ãt siue pater:siue filiꝰ fuer
q tela cõtra uos intẽdat:ipm occidite:sed fugiẽtibus parcite.Illi.n.oñdũt se coacte:nõ spõte pugnare:
tus uerẽ:ẽt uerẽdos:q cõtra uos arma ferẽt ipsos iuadite. Cognata in pectora:siue uobis ĩsanguine cõiũ
pectora uestra.petet. Seu nullũ.i.siue nõ ꝓpiquus. Ignoti iugulũ:habete ipm ꝓ ignoto hoste. Stermite ĩ
uallũ:nolite ĩqt p portas castrorũ exire:sed euertite uallũ:& eo aĩo ad pugnã ꝓdite:ut nobis uincẽdum pu
teis:nec rursus in castra repeũdũ:ut deuictoꝫ hoste castrorũ eius potiamini. Vallũ:ne respectus castroꝝ uos
faciat ibelles. Nõ sparsa'diuisa:sed cõsera in unũ.Vallo tẽdetis:qa occurrebat illud si uallũ euertimus:quo
nã postea nos recipiemus.Tendetis.i.tentoria ponetis in illo uallo Põpeii:quod ẽt factũ fuit:ut scribit Plu.
tar.hic uallus:& hoc uallũ dĩ:sed differenter:nã uallus dicit palus:uallũ uero dĩ tota munitio castrorũ.Ac
es pitura:qa malo omine inierat. Vix cũcta locuto cæ.uix satis ĩqt adhortationẽ suã finierat Cæs.cũ se oẽs
ad suũ qsq munus ꝓparauerũt:ut se pugnæ instãti accingerẽt. Viris ceres:i.se armis instruxerũt:& corpora
cibo curarũt. Præsagia.s.uictoriæ:unusqsq aĩo uictoriã ꝓdiuinabat. Stãt ordine nul.ipsi adeo ĩhostẽ rue
bãt ut expectare neqerint:ut acies instrueret:sed qũo quẽq ĩpetus tulit:eo aciem direxit.Atq Cæsar cornu
dextrũ.C.Antonius sinistrũ.Domitius caluinus medias acies regebat: auctore plutarcho: Fatis fortunæ:
hoc ptinet ad ostẽdendam cupiditatẽ pugnãdi Militũ qui non expectauerũt ut acies struerẽtur.

¶SVLPI. Soceros:inimicos põpeii qualis ipse.
Petẽtes regna:rõanũ ĩperiũ affectãres. In marte:i
acie: Vt:postq. In rectũ:ex opposito e regione cõ
tra se. Gelato:formidoloso. Omẽ:malũ auguriũ.
Præmit metꝰ:dissimulat metuere. Peragmẽ:p ex
ercitũ. Quẽ flagitat:uaria adhortatiõe milites exci
tat:& ob iustã cãm de diis bñ sperãdũ cẽset.Inde fa
cilẽ uictoriã fore oñdit:a maiore copiaꝝnũero & ui
roꝝ auctoritate:.Vturq epilogo p cõmiseratione.
Adest finis:si fortiter pugnaueritis. Extremũ ferri
supest opꝰ:solũ ꝑliũ restat nã ĩ rebꝰ reliqs sumꝰ supio
res. Trahit:ĩ piculũ rapit. Thalamos:uxores. So
bolẽ:filios. Pignora:consanguineos necessarios &
charissimos ut paulo post.Siquis post pignora tãta.
Medio:cõi & nõ nisi pugnãdo potiri possumꝰ. Se
cũdos:ꝓpitios fauẽtes. Melior:iusta. Regẽt:dĩri
gẽt tela ut paridis ĩ achillẽ. Sancite:firmare leges.
Hoc san.morte cæ. Si socero:cõfirmat qđ dixit ar
gutissima cõiectura ex q cõficit syllogismũ. Fatis:ex
ordine fatali & naturali morte qa sũ senex. Nõ ira
roꝝ:sed benignorũ & fauẽtiũ. Põpeiũ.emphaticæ
dixit nã ẽ solitꝰ extinguere bella ciuilia'& ducesꝫ eoꝝ
ut ꝓpẽnã Carbonẽ Sertoriũ.Quẽ uincere possent:a
sua diligẽtia & socioꝝ auctoritate argumentatur.
¶OMNIBO. Si totidẽ magni.i.si quot milites
erãt totidẽ cæ.fuissent:quiꝫ regnũ & tyrãnidẽ appete
rẽt nõ potuissent infestius iuadere hostẽ. Soceros
magni.i.totidẽ cæ. Totidẽq petẽtes:sicut petebat
Cæ. Vidit ut hostiles:nũc dicit qũo se Pũ.habuerit
ubi uidit ab hostibus in se ĩpetũ fieri:nã pauor aĩum
occupauit deide ꝑsso metu milites ad cõtionẽ uoca
tos exhortatus ẽ ad pugnã. In rectũ exire:ex aduerso ei occurrere. Diẽ:cõferẽdæ pugnæ. Gelato corde:
unũ seqꝫ ex reliquo.nã ex pauore seqꝫ frigus. Tãtoq duci.q̃tus Põpeius fuerat:q ꝑ ex hostibꝰ uictoriã re
portare cõsueuerat nũc aũt in ipso articulo belli cœpit timere:qđ sinistrũ erat omẽ cladis futuræ. Præmit
metus:claudit & retinet.Virg.Spẽ uultu simulat:ꝑmit altũ corde dolorẽ. Totũq p agmẽ.s.põ.hæc adhor
tatio ẽ põ.ad milites suos:ut ex eo facile ĩtelligaꝫ ĩ deliberatiuo gñe positã eẽ.nã finẽ hẽt suasionis delibera
tiuũ genꝰ suadet.n.militibꝰ ut uelint fortiter capessere pugnã'sed prio beniuolẽtiã captat a psona auditoꝝ:
cũ fortiter gerere appetãt & appetierint:appetistis inqt fortiter gerere:nũc uestris uotis occasio daꝫ. Vestra
dies:adest ĩqt occasio bñ gerẽdæ rei:q tãtope appetistis. Totas effun.uires a facili:facile ĩqt ẽ nobis debella
re hostes nã occasio ẽ data q oẽs ĩ unũ cõuenerũt:ut simul semelq oẽs facile uincere possitis. Quisqs patriã
ab utili:utile ẽ ĩqt ut pugneris:nã parta uictoria:patriã parẽtes:uxores:liberos uestrasq domos recupabitis.
Medio po.potestis debellare cũ oĩa uideamꝰ posita in medio cãpo. Causas iustas ab honesto arguit:uide
licet a partibus iusticiæ.qđ dii oẽs faueãt res iustas postulantibus:uos aũt arma sumpsistis.ut patriã deos pe
nates:leges atq iudicia seruetis:& libertatẽ inuiolatã defendatis:ergo ostẽdit fore ut si pugnauerint uicto
riã ex hostibus cõsequentur. Melior causa'uestra.s.q hostium qui pro tyranno non libertate arma sumpse
runt. Regent.dirigent. Hoc sanguine:quia sancire estꝰ proprie sanguine uictimæ aliquid confirmare.

Si totidem magni soceros.totidẽq petentes
Vrbis regna suæ funesto in marte locasset.
Non tam præcipiti rueren in prælia cursu
Vidit ut hostiles in rectum exire cateruas
Põpeius nullasq moras permittere bello.
Sed superis placuisse diẽ:stat corde gelato
Attonitus.tantoq duci sic arma timere
Omen erat.põmit inde metꝰ totũq peragmẽ
Sublimi pueꝰ equo:quem flagitat inquit
Vestra diem uirtus:finis ciuilibus armis
Quem quæsistis adest:totas effundite uires
Extremum ferri supereſt opus unaq gentes
Hora trahit quisquis patriã charosq penates
Qui sobolem ac thalãos:desertaq pignora
Ense petat.medio posuit deꝰ oĩa cãpo
Cã iubet melior superos sperare secundos
Ipsi tela regent per uiscera cæsaris: ipsi
Romanas sancire uolent hoc sanguine leges
Si socero dare regna meo mundũq pararẽt
Præcipitare meam fatis potuere senectam
Non iratorum populis urbiq deorum est
Põpeium seruare ducẽ quæ uincere possent

unde leges ĩmolatione hoſtiarũ ſanciebant. S ſocero dare regna: q uobis faueant dii cognoſcere poteſtis q ín hac ætate me incolumẽ ſeruarunt: ex quo manifeſtũ eſt libertatẽ ac leges curæ eſſe diis. Dare regna ſocero: ideſt ut regni potiret Cæ. Nõ iratorũ populis: q ducẽ põ. ſeruarunt incolumẽ dii indicíũ eſt ipſos uelle patriã ac libertatẽ ĩcolumes eſſe: ſed quia urbi populiſq; fauent hoc facere uoluerunt. Quæ uincere poſſent: a laudabili arguit: q uidelicet põ. omnes qui ſunt in urbe ſequunt.

Omnia contulimus, ſubiere pericula clari
Sponte uiri, ſacraq; antiquus ímagine miles
Si curios his fata darent reduceſq; camillos
Temporibus: decioſq; caput fatale uouentes
Hínc ſtarent: primo gentes oriente coactæ
Innumereq; urbes quantaſ ín prælía nunquã
Excíuere manus, toto ſimul utímur orbe
Q uicquid ſigniferi cõprenſum límite cicli
Sub notõ & boreã hoíum ſumꝰ: arma moue
Nõ ne ſupfuſis collectũ cornibꝰ hoſtẽ. (mꝰ
In mediũ dabímus, paucas uíctoría dextras
Exigít: at plures tantum clamore cateruæ
Bella gerent: cæſar noſtrís non ſufficít armis:
Credite pẽdentes e ſummis mœnibus urbis
Crínibus effuſis hortarí ín prælía matres
Credíte grandeuum uetitumq; ætate ſenatũ
Arma ſequi, ſacros pedíbus pſternere canos
Atq; ípſam dõíni metuentẽ occurrere romã
Credíte q nunc eſt populus populũq; futuꝰ
Permíſtas affere preces, hæc libera naſci
Hæc uult turba mori, ſí qs poſt pígnora tãta
Põpeío locus eſt cũ prole & cõíuge ſupplex
Imperíi ſalua ſi maieſtate líceret

¶ SVLPI Cótulimꝰ: in unũ adduximꝰ. Clari uiri reges tetrachæ. Dinaſte. i. potẽtes. Sacra imagine: uenerabili exẽplo & apparẽtia. Reduces: in uitã reuocatos. uouẽtes caput fatale: qui pro rep. ſe deuouerẽt. Hinc ſtarẽt: hinc fauerẽt nobis. Coactæ: coadũate. Exciuere tãtas manꝰ: emiſere ad præliãdũ quot alias nũquã. Quicquid hõinũ: quotcũq; hõines cõtinẽtur inter meridiẽ & extremũ ſeptẽtrionẽ hoc eſt in hac tẽperata zõa impugnamꝰ. Sumꝰ ſub notõ & boreã: ſub meridiẽ & ſeptẽtrionẽ. Cõprẽſũ limite: q cõprẽditꝰ & terminatꝰ extrẽa ꝑte zodaici hoc eſt tropico cãcri & circulo arctico: Circulũ. n. ſigniferũ zodaicũ dicimꝰ. Nõ ne: facile ſe obruere & circũuẽire Cæ. poſſe oſtẽdit. Cornibꝰ: acieb⁹ extrẽis

Paucas uictoria dextras exigit: ſat fũt ad uictoriã pauci fortiſſime dimicãtes ſic ſupra. Ciuilia paucæ bella manꝰ faciẽt. Nõ ſufficit: nõ poteſt omnis noſtros exercere ad ſuos cõficiẽdũ. Credite: a pietate & miſeratiõe mouere animos irritareq; ſtudet. E ſũmis mœnibꝰ: e tectis e feneſtris. Sẽatũ grãdeuũ: ſẽatores ſenes. Vetitũq; ætate. quiꝰ militare nõ poteſt. Occurrere: occurrẽdo precari. Metuẽtẽ dõini: quæ metit libertatẽ emitere & Cæ. ſubiugari. Populũ futurũ. minores qui ſũt futuri ſerui ſi fortiter nõ pugnaueritis. Hæc turba. minores. Hæc: præſẽs populus.

Si quis. cõmiſeratio qua expõít euẽtura ſibi in cõmoda præter dignitatẽ. Tãta pignora: tã magnas & urgẽtes cauſas & tot uobis chariſſima.

¶ OMNIBO. Subire pericula clari etiã ſi ab inferis excitarẽt piſci illi ac reip. amatores uiri. nõ dubiũ eſt quin partes noſtras ſecnturi ſint. Sacra ima. quia imagine priſcorũ patrũ repræſẽtãt, quia reip. amatores fuerunt. Daren fa. i. ſi ita dii uellent. ut hi a mortuis reſurgerent: Curios. i. ſimiles curiis. ut curius. qui contra pyrrhũ regẽ epirotarũ fuit imperator & qui conſul uña cũ fabricio ipſũ ad pacẽ petendã coegit: hic eſt ille curius qui aurũ a ſannitibus allatũ contempſit. dicens ite & nunciate curiũ malle habentibus aurũ imꝑare q̃ aurũ poſſidere. Reduceſq; ca. i. ſimiles Camillo: qui patriã e manibus gallorũ eripuit. & reliquias ciuiũ quæ í capitolio obſidebantꝰ liberauit & urbẽ R⁹o. fere redificauit. Decios: quorũ pater bello latino: filius bello gallico pro ſalute reip. ſe deuouerunt. Hinc ſta. partes ueſtras ſequerentꝰ. Primo gen. or. c. a facili: facile erit inquit hoſtes uincerꝰ nã plures cũ paucioribus pugnabunt. Primo o. quia in exercitu habebat pharnacẽ regẽ armeniæ. quẽ aliquando uicerat põ. & in regnũ collcauerat: habuit & alios reges plurimos ac dynaſtas (ut refert Appianus.) qui partim ob inexperientiã partim ob res apud dyrrhachiũ feliciter geſtas elati põ. ad pugnã hortabantꝰ Cæ. eos continue prouocantẽ & aciẽ inſtruentẽ oſtendentes põ. e contra eos admonebat. id Cæ. ex inopia ſumma contingere. ſtimulante deinde exercitu. inuitus pugnã ut oſtenderet. inſtruxit: nõ ſine ſuo ſuadentiũq; periculo ac malo. Coactæ. congregatæ. Toto ſimul utiꝰ orbe: uidelicet quidcũq; cõpræhenditꝰ ſub circulo ſignifero. uidelicet ab auſtrali plaga. uſq; ad ſeptentrionẽ: nã cũ uertiꝰ ſignifer circulus. ita uertiꝰ ut nunquã diſcedat ab auſtrali plaga & ſeptentrionẽ uſq; pertingat. ideo tantũ duas partes aſcendit. ut nõ diſcedat a torrida zona. & illa quã pertingit eſt auſtralis. plaga ad quã nunquã accedit eſt ſeptentrionalis. dicit ergo quicquid habitabile eſt in toto orbe terrarũ. índe ad nos gentes peruenient. quæ nos & ſigna noſtra ſequentꝰ. Sub notõ & boreã ab auſtrali zona uſq; ad ſeptentrionalẽ. Nõ ne ſuperfuſis. cũ igitꝰ tot gentes nobiſcũ ſunt. quæ difficultas erit uniuerſũ Cæ. exercitũ circundare extenſis cornibus. & collectos in mediũ ad unũ ad omnes uſq; ad internetionẽ deleꝰ: Superfuſis cornibus. acies enim ſtruebantꝰ in modũ cornuũ. Paucas uictoria. d. pauci admodũ erunt qui uincant: nã cæteri clamore ipſo hoſtes comprimentꝰ præ nimia multitudine. Cæ. noſtris nõ ſufficit armis. ob nimiã militũ ſuorũ paucitatẽ. Credite pendẽtes. poratio eſt qua auditores commouentꝰ ad commiſerationẽ: locutus eſt per quẽ res humilis. tur pes. pferuntꝰ q uidelicet ipa patria. uxores liberi parentesq; affuſi genibus ipos ſuppliciter rogant. ut ſe & patria fortiter dimicare uelint. Credite. i. fingite animis. Grandeuũ ſenatũ: ingraueſcentẽ ætate: ideo Vetitũ arma ſequi. Atq; ipam domini metuentẽ. & ipam urbẽ romã credite uobis obuiã ꝑdiꝰ: quæ ſupplex rogat

ut libertatē ſuā defendere uelitis. Metuentē dominū tyrannū: cū iā pridē in libertatē uixerit. Credite qui nunc eſt: credite nō modo parentes: ſed etiā poſteros precibus agere uobiſcū: ut ſe libertatēq; ſuā defendatis Hæc libera naſci: refert ad illud q̄ dixit: populū futurū. ideſt poſteri qui uolūt in libertate naſci. Hæc uulturba mori: ſcilicet qui ſunt præſentes. qui cupiunt uitā ſuā in libertate finire. Si quis eſt pignora tanta: locus indignationis eſt cū proferunt res indignæ: ætate fortūa honoꝝ beneficiis quas paſſi uel perpeſuri ſunt ideo recte magis oratoribus: quā poetis aſcribit Lucanus. Si quis oratores: indignas priſtinis beneficiis & ætate oſtendit: commouet indignationē. Pignora: ideſt ſigna amoris: quia ab ineunte adoleſcentia: bene de republica pompeius meruerat.

¶ SVLPI. Voluerer ante pedes: proſternerer me & in genua ad miſericordiā excitādā erigerē. Ludi brīū: irriſio. Pudor: infamia ueſtra ex ignauia. Deprecor fata: auerto repello infelicitatē. Turpes annos extremi cardinis. infamē uitā ultimæ ætatis meæ extremus enim uitæ cardo eſt ſenectus in qua ultima ætas ſe uertit. Flagrant: exercitant ſe ardent. Voce: oratione. Virtus erigit: magnanimi euadunt. Si: quanuis. Placuit mori: conſtituit uelle mori pro dignitate patrie pompeiiq; defendenda. Si: quia. Concurrunt: concurrere incipiunt. Vtrinq; a Cæſaris & pompeii caſtris. Pari: concitato. Hos: pompeianos. Irarū: Cæſaris quē metuebant. Illos: Cæſarianos. Hæ facient: conqueſtio & deploratio futuræ calamitatis. Facient: extinguent tantū hominū quantū ætas futura nō poterit reparare: etiā ſi in pace perpetua uixerit. Nō expleat: compleat & reparet. Vt: quanuis. Vacet a ferro: uiuat in pace. Iſte marſ: iſtud prælīū. Futuras: ceciderunt enim ex quibus erant in numeri alii orituri. Eui uenientis: futuræ ætatis. Erepto natale: ſubtracta natiuitate. Feret: auferet. Nomē latinū: numeroſi milites populorū latinorū. Fabula: quia nō credeꝫ latiū adeo populorū fuiſſe. Gabios: gabii in prænestina uia ſiti ubi lathomiæ ſunt pluſquā reliquæ lapides Romæ ſuppeditantes diſtant Roma & prænefte ex æquo ſtadia centū. Veos: ueii oppidū in etruria ad uiceſimū ab urbe lapidē uicinūq; fidenatibus. Chorāq; oppidū in latio quod a chora fratre tyburti conditū eſt. ad ſiniſtrā uiæ appiæ nō longe auelitris. Albanos lares: albā ipſā quæ deleta eſt. Laurentinos: laurentū op. in latio latini regia. Rus uacuū: inhabitatū & eſt oppoſitio. Nocte coacta: qua ipſe cogit ire ad ſacra quæ illic fiunt ioui albano in latinis feriis ex ueteri numæ pompilii inſtituto. Iuſſiſſe: quod iuſſerit. Nō carpſit. nō imminuit hæc oppida. Edax: conſumptrix rerū & quæ atterit omnia. Monumenta putria: ueſtigia & reliquias ſolutas & lapſas. Crimē ciuile: culpā belli ciuilis. Quo: in quā miſerā ſortē recidimus ut nec urbes replere nec agros colere ualeam. ¶ OMNIBO: Voluerer ante pedes: ideſt proſternerer pedibus ueſtris. Magnus niſi uincitis: oſtendit nunc res indignas ætate & fortura. Deprecor: ideſt depello. Vt Naſo Sæpe precor mortē: mortē quoq; deprecor idē. Vltima fata. ideſt fortunā ultimæ ſenectutis: Tur: ex. car. an. ideſt articuloſ mortis quia iā ſū in fine uitæ. Ne diſcā ſeruire ſenex: ne poſtquā ad ſenectutē peruenero: in ſeruitute uiuere incipiā. Tā mœſta locuti nunc dicit quo animo milites ſui fuerint audita oratione pompeii dicit omnes incitatos eſſe ad pugnā: ut ſi moriendū eſſet nō recuſarent. Flagrant: ſcilicet ad pugnā. Locuti tā mœſta: cū ad commiſeratione nē moueret omnes. Placuit: ſcilicet ipſis militibus: ſi pompeii. timeret uera: uidelicet etiā ſi uerū eſſet quod inſtare uident. uicto pompeo diligebat potius mori: quā tantū nefas uidere. Vtrinq;. ſcilicet a Cæſare & a pompeio. Pari motu. ideſt pari impetu irarū. Irarū metus. hos pompeianos. uident enim ſeruitutē paratā eſſe omnibus. ſi uicti fuerint. Illos. ſcilicet Cæſarianos: qui ſuperabant cū Cæſare regnare: ſi uincerent. Hæ facient dextræ: poeta antequā pugnā deſcribat inter utrūq; geſtā deplorat calamitatē. nō uniuſ: aut alterius populi ſed totius orbis terrarū. dicit enim tot milia uirorū hac pugna cecidiſſe: quod omnis ætas reſarcire nō poſſet. Nec humanū genus reparet omnibus uſq; ad extremū finē mundi recuperari nō poterunt. Vt: quanuis. Vacet a ferro. i. quanuis bella nulla poſtea ſequant. Feret. pro aufert. Erepto natale. i. patribus: quia patres natalia ſunt filiorū. Tunc omne la fa. no. erit poſt bella ciuilia nomē latinū q̄apud gentes maxima famā habet. tunc fabula erit omnes .n. latini nominis urbes uere paulo poſt euerterent ut uix maiorū ueſtigia remaneāt ſicuti ēt factū eſt. Tunc poſt bella ciuilia. Fabula. i. nomē uacuū & ināe erit. Gabios

Voluerer āre pedes, magnus niſi uicitis exul
Ludíbrium ſoceri; ueſter pudor, ultima fata
Deprecor: ac turpes extremi cardínis annos
Ne diſcam ſeruire ſenex. tam mœſta locuti
Voce ducis, flagrant animí romanaq; uirtus
Erígitur: placuitq; morí: ſi uera timeret
Ergo utrinq; pari concurrunt agmina motu
Irarum metus hos, regnī ſpes excitat illos
Hæ facient dextræ quicquid nō expleat ætas
Vlla: nec humanū reparet genus oibus ánis
Vt uacet a ferro: gentes mars iſte futuras
Obruet & populos æui uenientis in orbem
Erepto natale feret, tunc omne latinum
Fabula nomen erit gabios ueioſq; choramq;
Puluere uix tectæ poterūt mōſtrare ruinæ,
Albanoſq; lares laurētínoſq; penates
Rus uacuū quod nō habitet niſi nocte coacta
Inuitus quæſtuſq; numam iuſſiſſe ſenator,
Nō ætas hæc carpſit edax monumētaq; rerū
Patría deſtituit crímen ciuile uidemus
Tot uacuas urbes generis quo turba reda/
Humāi toto populi q naſcimur orbe ſcta eſt
Nec muros iplere uiris nec poſſum agros

noiat urbes latinas & has:quæ latini nominis celeberrimæ fuere:tñ uix ulla uestigia monstrare poterũt. Puluere uix rectæ:qa ruinæ ipsarũ urbiũ uix indicare poterunt ibi aliqñ fuisse mœnia. Albanosq; lares: domos albæ appo. Rus uacuũ: qa ibi nemo habitabit. Nisi nocte: nõ habitabit inqt albanos lares qsq; nisi semel in anno:idq; inuitus facit senatus:& cõquerer hoc a numa fuisse iussum. Niſi nocte: latinas serias discit q nocte albæ celebrabant.nã Numa Põpilius instituit:ut latinæ feriæ quot annis nocte cebrarẽ tur ad quas oẽ latiũ cõueniebat: Vnde latinæ sũt appellatæ:qd supius ostendit Lucanus ubi dicit. Nec nõ iliacæ numen qd p̃sidet albæ. Haud meritũ latio solemnia sacra subacto: Vidit flãmifera cõfectas nocte latinas. Nõ ætas hæc:nõ uetustas tẽporis:nõ pestilẽtia nõ terremotus:nõ alia clades:sed ciuile bellum qd in cãpis philippicis gestũ est:hãc cladem intulit. Hæc carpsit.s.oppida & mœnia urbiũ. Edax:ætas: qa tẽpus uetustate sua cuncta consumit. Vir.tamẽ ntũ æui longinqua ualet mutare uetustas. Monumẽta:historias & antiquitates rerũ. Tot uacuas urbes:deploratio est status populi romani quo nam inqt redacti sumus:nam urbs quæ antea orbis terræ celeberrima fuit impleri non potest:nõ dico Romanis:sed nec ruſticis quidem:nec colluuione omniq; genere gentium permixta. Implere muros.i.frequenter urbem romam reddere. Implere agros:scilicet agricolis:quia non sunt qui agros colant.

Vrbs nos una capit: iuncto fossore coluntur
Hesperiæ segetes:stat tectis putris auitis
In nullos ruitura domus: nulloq; frequẽtem
Ciue suo romam sed mundi fece repletam.
Cladis eo dedimus ne tanto in tẽpore bellũ
Iam posset ciuile geri pharsalia tanti
Causa mali cedant feralia nomina cannæ
Et damnata diu romanis alia fastis
Tempora signauit leuiorum roma malorũ
Hunc uoluit nescire diem proh tristia fata
Aera pestiferum tractu morboſq; fluentes
Insanamq; famem permissasq; ignib⁹ urbes
Mœniaq; in præceps laturos plena tremoꝛs
Hi possent explere uiri quos undiq; traxit
In miseram fortuna necem dum mũera lõgi
Explicat eripiens æui populoſq; ducensq;
Constituit campis per quos tibi roma ruenti
Ostendat q̃ magna cadas quo latius orbem
Possedit citius per prospera fata cucurrit:
Omne tibi bellũ gẽtes dedit omnibus ãnis.

¶SVLPI. Vna urbs:sola roma. Iuncto fossore uicino & nõ lõge ab urbibus discedente agricola: sed colẽte in ꝓximo placet etiam legaꝫ uincto qm̃ pauci & cathenati ergastuli satis sunt ad colẽdum agros qbus alãꝫ populi. Putris:corrupta iã iã lapsura. Tectis auitis:edificiis auoꝝ. Ruitura in nullos:qa uacua. Mũdi fecæ:oium colluuie gẽtiũ qd quæriꝫ & Iuuenalis Nõ possum ferre qrites græcã urbẽ q̃uis quota portio fecis achææ lãprid̃ syrus i tybrim defluxit orõtes. Eo cla.de.tãta clade affecimus ut bella ciuilia iã geri nõ possint. Pharsalia: cede pharsalica. Cãnæ: uicus in apulia apud quẽ cesa sunt ab hãnibale q̃draginta milia romanorũ.

Feralia nomina:nomẽ funestũ:& clade insignitũ

Cedãt:qa plures in pharsalia ceciderũt. Alia:fluuius: q in crustumunis ut ait liuius montibus oriꝫ distat ab urbe roma ad.xi. lapidẽ uia salaria apud quẽ Ro.a Gallis duce brenno sũt fusi:& mox capta roma. Fastis:libris qbus anni descriptio cõtineꝫ & aliẽsis cãensisq; dies. Dies religiosos & aliẽsem cõstituere tri.mil.cõsulari potestate ut habet liuius lib.sexto. Tũ de rebus religiosis agitari ceptũ diẽq; ad.xv.calẽdas sextiles duplici clade insignẽ quo die ad Cremeram fabii cæsi:quo deinde ad aliã cũ exitio urbis fede pugnatũ a posteriori clade alienissem appellarũt insignemq; rei nullius publicæ priuatimq; agẽde fecerũt. Signauit:annotauit in fastis. Voluit nescire: non signauit ut a minoribus ignoraretꝫ. Proh tristia fata:deplorat poeta tot uiros illic cecidisse quot satis fuissent ad reparandã calamitatẽ quã affert pestilentia fames incẽdium & terremotus. Explere:reparare. Tractu:regione uel actractione tetri odoris. Tremores laturos:in præceps terremotus dirupturos urbes plenas hominibus. Vndiq;:ex omni parte mũdi. Eripiẽs munera æui: subtrahens eos q intra multos annos nati sũt. Explicat:in pugna extendit. Quam magna cadas:ex populis enim & regibus cæsis romana potentia indicatur. Quomodo latius:fortuna romana quo maior fuit eo breuior. Omne tibi bellũ:sensus est ex omnibus bellis quæ gesisti semp est auctũ imperiũ tuum qd nunc euertit pharsalia. Dedit:acqsiuit. Omnibus annis:ex quo primum condita es:

¶OMNIBO. Vrbs:Roma quæ omnes gentes atq; nationes capere potest. Iuncto fossore: scilicet eũ ciue iuncto rustico colunt agri. Vel uincto.i.compedito & significat ergastulos. Stat tectis putris auitis & adhuc magnificentia ædiſum stat:sed minant ruinã omnes:quippe quæ uacuæ sũt habitatoribus. In nullos ruitura:quia nemo habitat has domos. Nulloq; frequẽtẽ:& Roma ipsa uacua est:& ad eam cladẽ peruenit:ut iam si uelit ciuile bellum gerere nõ possit:nã deficientibus ciuibus bellum ciuile geri non potest. Eo:ideſt ad id. Sed mundi.f.r.qd ita uirum est si nulla domus antiqua Romanorũ inueniꝫ:qa iam tũc defecerũt omnes:sed a peregrinis tota Roma habitatꝫ:ut Iuuenalis non possum ferre qrites græcã urbẽ:quamuis quota portio fecis achææ. Fece:ideſt coluuione quadã gentiũ & hoium dissimiliũ a romanis illis q rerum dñi fuerant. Cladis eo dedimus:ideſt ad eam cladẽ redegimus. Cedãt:feralia.n.cãnæ: nemo sit inqt q nunc cannas detesteturꝫ aut aliã flu.& alia loca ubi cladẽ romani acceperunt ab hannibale qñ inuẽtus ẽ locus ubi maiorẽ cladẽ romãi accepe.s.in phar. Cannæ:ẽ uicus apuliæ ubi Hãnibal qñq; ta milia romanoꝝ cecidit Et dãnata diu.r.nã dies illi nefasti hẽbabꝫ ubi cladẽ accepãt romani.fasti uero

dicebant in qbus cũ populo romanis ius dicere liceret:nefasti q nec fari agi cũ populo romano qcquã licebat.Ouidius primo fastoꝝ:Ille nefastus erit p quẽ tria uerba silent.Fastus erit p quem iure licebit agi.

Damnata alia:ubi romanos galli cæciderũt:& turpi fuga terga dare coegerũt. Tẽpora signauit:roma i fastis notabat hos dies:& eos nefastos & pnitiosos esse uoluit:sed hunc diẽ quo bellũ ciuile gestũ ẽ in fastis nõ notauit qa libẽter uellet ut ois eius memoria aboleret. Proh tristia fata:cõquerit de diis q tm̃ clades intulere romanis:dicit.n.q populi q cæsi fũt i cãpis philippicis resarcire potuissent clades illatas pestilẽtia:fame:incẽdio & terremotu. Morboscq fluẽtes:cõtagionẽ morboꝝ.i.eos q morbo contagioso perierũt. Permissascq ignibus:s.q pierunt incendio. In præceps latiros.i.q perierũt terremotu. Aera pestiferũ:nã aerẽ pestiferũ infectũ dicimus q reciproco spiritu inficit:& ipse cũ pestilentia iplicitus fuerit:morbos generat. Plena.s.ciuibus. Tremores:terremotus. Vndiq:ex oi regione. Traxit.s.ad thessaliã. Explicat extẽdit.s.acie structa. Munera lõgi æui:uidelicet genus humanũ qd lõgo tpe natũ fuerat. Constituit.i.instruxit campis:nam ex multitudine populoꝝ q in bella ciuilia uenerãt,p parte Cæsaris & põpeii nũc tota occupat thessalia: Tibi roma ruenti:nã tollunt in altũ:ut graui lapsu caderẽt:sicut supius dixit:in se magna ruũt. Omne tibi bellũ gentes:nũc ostendit magnitudinẽ urbis romæ:& impii illius magnitudinẽ:q in hoc ciuili bello fuit:qd ex eo coniici potest qd ad illud bellũ ex oi orbe terrarum gentes conuenerant. Omne bellũ.i.omnes gentes tibi bella ciuilia dederũt. Omnibus annis.i.ppetuis:qa omnib⁹ annis omnes gentes populus romanus subegit bello:& semper uictores fuerunt.

¶ SVLPI. In geminũ axẽ:in septẽtrionẽ & meridiã. Haud multũ terræ eoæ:hoc ppter parthos dicit quos romãi bello nõ domuerãt. Nox occidẽs.

Te geminum titan procedere uidit i axem,
Haud multum terræ spacium restabat eoæ,
Vt tibi:nox tibi tota dies:tibi curreret æther
Omnia quæ errantes stellæ romana uiderẽt,
Sed retro tua fata tulit:par omnibus annis
Aemathiæ funesta dies hac luce cruenta
Effectum ut latios non horreat india fasces,
Nec uetitos errare dacas in mœnia ducat
Sarmaticumq premat succinctus cõsul aratrũ
Quod semp sæuas debet tibi parthia pœnas
Quod fugiẽs ciuile nefas redituraq nũquã
Libertas ultra tygrim rhenumq recessit.
Ac totiens nobis iugulo quæsita negatur

Tota dies:oriẽs totus & qcqd est ad occidentẽ usq. Tibi curreret:circa tua uerteret. Errãtes,stellæ Quinq planetæ dñr errãtes pp uagos quos habẽt cursus:ut Saturnus Iuppiter Mars Mercurius Venus.Dies emathiæ:huius plii dies. Par oibus annis:Qui tãtũ dãnũ attulit quãtũ utilitatis oẽs anni sup̃iores. Tulit retro fata:minuit impiũ & felicitatẽ. Fasces latinos:romanos cõsules & imperium.

Nec cõsul ducat in mœnia dacas:id est ut cõsules non cõstituãt urbes dacis & scythis: & eos legibus traditis errare phibeant. Dacæ:populi qui ad germaniã & fontes histri uergũt oli:daui appellabant auctore Strabone. In mœnia:i urbes. Succinctus ueste collecta expeditus ad urbẽ sarmathis scythicis populis designandã. Præmat aratꝝ:aret uacca & tauro iũctis. Quod semper sæuas: Quod nõ ulta es parthos q Crasso & Antonio signa eripuerũt:& Crassos cũ undecim legionibus ceciderũt. Quod fugiens:& qd libertas ad remotissimas gentes profecta nunq romã sit reuersura. Tygrim:armeniæ.flu. Rhenum:germaniæ. Iugulo:morte nostra ni detectas cõiurationes tyranni ulciscuntur & extinguũt Iugulus autem est os duplex in colli pectorisq iunctura.

¶ OMNIBO. Te geminũ oñdit:qũo bello subactæ sint gẽtes oẽs a populo romano: In geminũ axẽ: septẽtrionalẽ & meridionalẽ. Haud multũ terræ hoc dicit pp parthos oriẽtales populos:quos nõdũ põdãpopulus romanus impio suo subegerat. Multũ spaciũ.s.q tu bello subigeres. Vt tibi nox curreret: ut qcqd sub cursu solis ac lunæ ac cæterorũ planetaꝝ circũ agit:id subito tuo iure eẽt: Nox:occidẽs. Dies:oriẽs. Errãtes stellæ.i.planetæ uidelicet saturnus:Iuppiter:mars:Sol:Mercurius:Venus:lũa:a τῷ ἄλλα quãi qd significat error dicti. Oia er.stellæ.r.u.significat oia q signifer circulus ambit.i.plagas oẽs habiles lustrare. Romana:& uidere sub iure suo positas eẽ. Sed retro tua fata.i.qd oibus ãnis a cõdita urbe usq ad hãc diẽ peperas:uirtute & armis uno die pdidisti. Tua fa.uidelicet ipii.sicut Vir.ex illo fluere: ac retro sublapsa referri. Fata tulit:fata q antea,pspa cedere solebãt:nũc aduersa eẽ cœpũt. Par fu.dies: qa una dies abstulit quãtũ oẽ æuũ dederat. Hac luce cruẽta.i.die luctifica effectũ ẽ ut reges orientis:q sub tua ptãte erãt:iã tua iura ñ timeãt o Rõa. Latios fa.italũ ipiũ:qa fasces erãt isignia cõsulis.cõsul ãt sũmũ i piũ gerebat. Dacas:populos uergẽtes germaniã uersus:& ad istri frõtes:quos olim dauos uocatos dicit Stra.ex quo apud atheniẽses dauoꝝ & getaꝝ nomina seruilia plurimũ abũdabãt. In mœnia:ut iã nõ deuincat dacas populus romanus de qbus uictis triũphãs eos in mœnia ducat. Vetitos errare: ne quocũq uelint ducãt exercitũ & socios populi romani depopulent. Sarmaticũq p̃mat.i.ne cõsul ducto limite expedibus sarmatis finẽ p̃scribat:quẽ trãsire nõ audeant:hic.n.mos apud ro.fuit ut cũ gentes & ciuitates debellassent:succinctus cõsul aratro sulcũ ducebat & fines deuictis populis p̃scribebat. Præmat aratrũ:ut limite ducto fines p̃scribat sarmatis. Quod semp sæuas.i.q parthi nõdũ pœnas dederãt iniuriæ & cladis illius q̃ intulerãt occiso crasso. Debet tibi:qa nondũ dederat pœnas.ergo tibi debet. Quod fugiẽs ciuile nefas:& ẽ effectũ ut libertas pp̃li romãi:nũc ocyus Italiã deseruerit:& i extremas usq terraꝝ orbis regiones aufugerit. Ciuile ne.q bellũ ciuile fugeret:q̃si abhominãdũ nefas. Vltra tigrĩ rhenũq recessit.i.ad meniã & Germaniã. Quæsita.s.liber,appo.germanũ scyticũq bonũ.i.libertas: quã totiẽs morte ipsa &

sanguine nostro quesiuimus:effecta est scythiæ ac germaniæ bonum:quod a nobis discessit. Iugulo:id est morte nostra:quia libertati mortem postponebamus.

Germanũ scythicũq; bonũ:nec respicit ultra
Ausoniam:uellem populis incognita nostris
Vulturis ut primum læuo fundata uolatu
Romulus infami compleuit mœnia luco.
Vsq; ad thessalicas seruisses roma ruinas
De brutis fortuna quæror:quid tẽpora legũ
Egimus:aut annos a cõsule nomen habẽtes.
Felices arabes mœdicq; eoaq; tellus
Quam sub perpetuis tẽuerunt fata tyrannis.
Ex populis q ſgna ferũt sors ultima nostra ẽ
Quos seruire pudet.sũt nobis nulla pfecto
Numina:cum cæco rapiant ut sæcula casu.
Intulit:& subitis damnauit noctibus argos
Mentimur regnare iouem:spectabit ab alto.
Etherthessalicas teneat cũ fulmina cedes.
Scq; ipse petet pholoen:petet ignib9 oethen
Immeritæq; nem9 rhodopes pinusq; minatis
Cassius hoc potius feriat caput:astra thyestæ
Intulit:& subitis damnauit noctibus argos
Tot similes fratrũ gladios:patrumq; gerenti
Thessaliæ dabit ille diem:mortalia nulli

¶SVLPI. Germanũ bonũ:quo germani & scythæ fruunt. Vellẽ populis:Vtinã roma nõ claruisset & ex quo fuit cõdita ad hunc usq; diẽ seruisset.

Nostris:italis & hispanis. Luco infami:Asylo qđ in palati mõtis ualle dãnatis infamibusq; confugiũ tutũ apuit. Leuo uolatu uulturis:Sinistro augurio uultuq;. Nã orta inter Romulũ & Remũ fratres de noie urbi imponẽdo dissentiõe Remus palatinũ ad auspiciẽdũ ascendit ille auẽtinum: hic sex uultures prior:ille postea.xii.uidit: Ruinas: cladẽ. De brutis:De Iunio bruto q eiectis regibus romã liberam fecit:nam nũc nõ esset nobis tyrannis molesta. Quid tempora legũ:qđ prodest tam diu seruasse leges & uixisse libere sub consulibus a quorũ nominibus annos signamus. Medi:populi in oriẽte q assyriorũ regnũ quod qngãtis annis tenuerãt euerterũt Tandemq; Cyaraxẽ isignẽ Iustitia regẽ constituerũt. Qui ferũt regna:q seruiunt regibus. Nobis:in nostrũ fauorem. Sunt nobis pre dolore & rei indignitate poeta ut demẽs & cœcus deos non esse nec humana curare ex epicureorũ sententia dicit:idq; argumẽto iniustitiæ suæ oñdit. Fulmina:qbus Cæsarem ferire possit. Pholoen:archadiæ mõtem & op.lapytarum. Oethen montẽ thessaliæ: Petet ignibus:fulminabit. Rodopes:mõtis in tracia. Minantes:altas eminẽtes.

Cassius:q cũ bruto in Cæsarẽ coniurauit Iustitia pietateq; motus.Estq; maior iouis cõtẽptus q̃ si leges casus. Potius:q̃ tu qui deus est. Hoc caput: Cæsarẽ. Astra Thyestæ:cũ uideret scelus qđ atreus in Thystem fratrẽ parauerat:nã liberos ei epulandos apposuerat reuocato sole in orientem stellatum mundo induxit. Astra:noctem. Thyestæ: Coene thyestæ. Argos op.i achaia. Ille dabit diem thessaliæ:non inuoluet tenebris thessaliam q̃ sustinet multos illorum similes in crudelitate fratrum patrumq;:uidelicet gladiis fratrum & filiorum.

¶OMNIBO. Scyticum bonum:qa nunc germani:& scythæ liberi sunt cum nos seruiamus. Nec respicit ultra auso.amare hoc dicebat contra Neronẽ. Vellem populis:uellem inquit iam tũ primum deseruisset urbẽ Romam libertas:ut nunquã postea rediisset:cũ ab initio urbs Roma condita fuit a fratribus Remo & Romulo:nã si nunquam liberi fuissent ro.æqori animo nũc seruitutem ferrent: sed semel gustata libertatis dulcedine:uix seruitutem nunc tolerare pũt. Vt primum.s.qui primũ inuento asylo:romulus urbẽ condidit:nunquã libertatem urbs Roma nouisset. Leuo uolatu uulturis:qa condita urbe cũ fratres inter se certarent Romulus & Remus:uter eorũ urbi nomen iponeret.nec.n.ætas discretionis causa fuerat:cum gemelli essent.placuit auspicio cognoscere uoluntates deoꝝ.Romuls igit Auentinũ montẽ ad augurandũ cœpit:& Remus palatinũ:Primũ igitur Remo sex uultures apparuerũt:deinde Romulo:xii. adhuc certamen ẽ nã dum q̃runt finẽ certaminis iponere:inde exorta ẽ certaminis occasio:nã cum nomẽ urbis ad se traheret Remus:q̃ sibi prius sex uultures apparuissent:& sibi hoc usurpabat Romulus. q̃ quãuis prius illi apparuissent:sibi.xii.apparuisse asseuerabat:Ille igitur tẽpore se potiorem esse uolebat:hic uero numero:& ita exortũ est certamen q̃ eo usq; ꝓcessit:ut uictus a romulo remus a celere tribuno militũ ꝓcussus occideret. Leuo.i.siniſtro & infelici. Vsq; ad thessa.i.usq; ad hãc cladẽ i thessalia gestã. De brutis fortuna queror:q̃ brutus pulsis regibus urbẽ liberauit:sed satius fuisset: ut nũq̃ libera fuisset. Tẽpore legũ e.nã libertas legibus gubernabat:q̃ in libertate sũt sub legibus uiuũt:at uero q sub regibus sũt nõ legibus regunt:sed uolũtate tyrannoꝝ. Aut annos a cõsule nomẽ habẽtes:nã a cõsulibus dinumerabãt tẽpora apud romanos: Felices arabes.s.sũt q semp sub regibus uixerũt. Medi:populi oriẽtis sunt q semp sub regibus fuerũt quoꝝ rex ninus primus fuit.deinde pulsis ciuibus trãslatũ ẽ regnũ in psidẽ. Eoaq; tellus.i.populi oriẽtales q sub regibus uixerũt. Ex populls q̃ regna:nanq; in hoc ẽ deterior cõditio nostra: quã sunt populi qui semp sub regibus fuerũt:q̃ illi nihil indignũ putarẽt:qa semper assueti fuerũt sub tyrannis. At uero nos pudet:qa cũ liberi eẽ soleremus:nũc in seruitute positi sumus. Ferũt:sustinẽt. Sunt nobis.Nunc epicuream quodãmodo sententiam probat:q dicũt deos non curare humana:ꝓfecto uerum est qđ dicũt philosophi scilicet nullam humanaꝝ rerũ curam deos habere:nã si humana respicerẽt nõ paterent tantã indignitatẽ ut tyranni subigerent gẽtes & populos. Mẽtimur regnare iouẽ:falsum ẽ q̃ iuppiter regnet:siue qs alius deus: Casu.i.fortuna. Spectabit ab alto eth.t.t.cũ.s.qa si ueꝝ ẽ q̃ regnet iuppiter fulminabit ne mõtes & tyrannos sæuos relinquet incolumes. Scilicet ipse petet pholoẽ:certe si deus

est:de cælo tãget mõtes:& nos cæteros relinquet intactos ironicos. Nemus rodopes.i.siluas thraciæ:mi rhodope mõs ẽ thraciæ. Pinusq; minãtes.i.altas pinus:nã qcqd altũ est casũ minant. Hoc.p.feriat caput Ambigue dixit:sed intellibat caput neronis:cũ caput urbẽ romam dicere uideret. Astra thyestæ intulit iuppiter fecit ut sol obscuraret:ne scelus duoꝝ fratꝝ uideret.s.atrei & thyeste:& clarũ solẽ lucere iussit:cũ nõ duo fratres:sed totius orbis terrarũ fratres simul in acie Romana cõcurrerũt. Intulit astra thyestæ:fe cit ut Atreus dũ filiũ ad epulãdũ thyestæ pararet:medio die astra uiderent:nã medio die nox facta ẽ:& ob scurato sole astra apparuerũt. Argos:urbẽ græciæ cui dominabant atreus & thyestes. Tot similes fratꝝ duobus fratribus denegauit iuppiter:& tot fratribus q simul in thessalia cõcurrerũt:lucẽ solis concessit:& nõ solũ fratres fratribus cõcurrerũt.sed filii cũ parẽtibus qd atrocius ẽ. Similes fratꝝ sicut fuerũt atreꝰ & thyestes. Patrũq; gerẽti:qa & fratres in fratres:filii in parentes concurrent. Mortalia nul.sunt.cur.deo:q fecto uerum est quod dicunt epicuri deos humana minime curare.

¶SVLPI. Cladis tũ huius:Ironia in iouem qui passus sit imanissimũ hoiem hĩ,p deo. Quãtã:quã magnã: Numina:quæ nulla sũt:nec curãt terras.

Diuos:hoies deoꝝ honore affectos ut Iulium & Augustũ q in deos relati sũt. Pares supis:equales diis. Ornabãt fulmĩbus & astris: Alludit ad imaginẽ cæsaris quæ cũ fulminibus & radiis effingebat:stela capiti sup addita:qd post eius mortẽ cõti nuis diebus:ut tradit Suetonius apparuisset: existi mataq; esset Cæsaris aĩa. Manes:inferũ cæsarem.

Per umbras:p aĩam Cæsaris & Augusti q̃ in tartaro cruciant. In tẽplis:in locis sacris dicatis supis: horatius de Augusto ait præsenti tibi maturos largimur honores Iurãdasq; tuũ per nomẽ ponimus aras. Vt rapido:Ad historiã redit poeta inqt acies quũ primũ uici næ fuere obstupuisse:nec ausus fu isse tela ĩmittere. Parua tellure dirẽpti:diuisi paruo spatio. Cõsumpsere:pcurrere exercitus. Morantẽ suprema fati:retinẽtẽ mortẽ in morã. Quo cadant:in quos emittãt. Aut quæ: uidelicet tela.

Fata:mortẽ. Mõst a: crudeles cædes: Frõtibus aduersis:in acie põpeii. Nec libuit mutare locum: poterãt.n.paulo supra infra ue se trãsferre ne cũ illis cõcurrerẽt. Tamẽ omnia torpor: tamẽ omnes exanimati pigriq; euasere. Torpedo piscis est qui quũ tangit pigritiã affert:ide fit Torpor & torpeo.

Coit:astringit respectũ pietatis & metus. Parata ut emitterent: Tensis:sublatis extensis. Dii tibi nõ mortem.Imprecat Crastino q̃ pugnã incepit æternã sceleris conscientiam & memoriam quæ ipsum discrutiet.Erat hic Crastinus Euocatus in exercitu Cæsaris qui cohortatis manipularibus suis ut se sequerentur respiciens ad Cæsarem:faciam inquit hodie imperator ut aut uiuo mihi aut mortuo gratias agas.hæc quum dixisset primus ex dextro cornu prorupit.

Sensum.ut non moriatur post mortem animus tuus.

¶OMNIBO. Cladis tamẽ huius habemus:post deplorationẽ urbis Romæ:nũc dicit q̃is dii urbi hãc cladẽ intulerint uel certe auctores fuerint:ut tãtũ hominum piret:& quantum núquam postea refici posset:ipsi tamẽ nobis tantas pœnas dederũt:quãtas dii hoibus dare potuerũt:nã Cæsares numen eoꝝ occuparũt. Quantũ terris:nõ possunt dii maiorem pœnã dare hominibus q̃ qp numẽ suum communicent & diuinitatẽ. Dare terris:do tibi pœnas:significat patior:tu mihi das pœnas.i.pateris. Bella pares superis bella diis dedere:qa hæc bella fecerũt ut homines in deoꝝ numero haberẽt:& ita usurparẽt qd suũ ẽ. Di uos pares.s.hoies:ita.n.interpretant:q subtilius nim reꝝ inuestigant:nã dii naturaliter dicũt:diui q ex hominibus facti sunt dii. Fulminibus manes.i.Cæsares:sicuti etiã factũ ẽ:nã statua augusti cæsaris cũ fulmine & radiis pingebat:& tẽpla illi uiuẽti cõsecrata sũt:ut Hora.p̃senti tibi maturos largimur honores: iurãdasq; tuũ p numen ponimus aras. Iurabit Roma p umbras.s.hoium qa nihilominus iurabimus p augustũ Cæs.q̃p iouem optimũ maximũ. Vt rapido cursu.Post deplorationẽ pugnã describit:q̃ inter Cæsarem & pompeiũ in cãpis philippicis gesta est:postq̃ inqt interuallum illud dimensi sunt: qd erat inter duas acies:& ita ꝓpinqui fuerũt:ut iactus teli ab altera ad alterã aciẽ puenire posset:steterũt incertiam ipsi tela mitterent an spectarẽt unde tela mitterent. Cõsumpsere:ptransiuere locum & interuallum quod erat inter duas acies. Parua tellure:dirempti: quantũ spaciũ ictus teli posse transire:inter pharsalum oppidũ enipheumq; fluuium manus conseruere teste appiano. Manum:idest cuius manus telum. Inde ab aduersa parte. Tempus quo noscere possent:hoc tempus quo considerabant in quem tela conicerent aut in se coniicerentur:tempus fuit quantum pietatis & sceleris commiserint: nam quisq; plane uidit in quos tela sua coniiceret:uidelicet frater in fratrem: filii contra parentes: & patres contra filios. Quæ mon-

Sunt curata deos cladis tamẽ huiꝰ habemus
Vindictã:quantam terris dat numina fas ẽ
Bella pares superis facient ciuilia diuos.
Fulminibus manes radiisq; ornabit & astris
Inq; deum templis iurabit roma per umbras.
Vt rapido cursu fati suprema morantem
Consumpsere locum: parua tellure dirempti
Inde manꝰ spectãt uultusq; agnoscere querũt
Quo sua pila cadãt: aut quæ sibi fata minẽtur
Facturi quæ monstra forent: uidere parẽtes
Frõtibus aduersis:fraternaq; comminus arma
Nec libuit mutare locũ tamẽ omnia torpor
Pectora cõstrinxit:gelidusq; in uiscera lãguit
Percussa pietate coit totæq; cohortes.
Pila parata diu tensis tenuere lacertis.
Dii tibi nõ mortem quæ cũctis pœna paratur
Sed sensum post fata tuæ dẽt crastine morti.
Cuius torta manu commisit lancea bellum
Primaq; thessaliam romano sanguine tinxit

ſtra:nam monſtri loco habendū eſt:ut fratrē frater filiūs patrē occidat. Frōtibus aduerſis:ideſt oppoſitis ex directo. Nec libuit mutare locū.i.adeo obſtinate bella ciuilia gerebāt:ut locū mutare noluerint: ſed in loco ubi cōſtiterāt aduerſi fratres fratribus:& filii parentibus conſtitere. Tamē oīa torpor:etiam q̄is nō mutauerint locū:tamē tanta uis fuit caritatis:q̄ inter patres & filios eſt:ut quodāmō manus torpuerit:nec poſſent:aut hic aut īde incipe præliū:ſubit.n.recordatio ueteris affinitatis atq; amicitiæ quā (ut inqt Ap pia.)& p̄clara ꝓ dignitate & gloria inuicē egiſſent:nūc aūt gladiis atmiſq; cōtēderēt. oēs quoq; ſub illis militātes ad ſimile belloꝝ faci:us adducerēt:q eiuſdē eēnt charitatis:ciues ſimul cognati amiciq;:nōnul li frēs utraq; etiā ex parte lachrymas emiſiſſe refert. Percuſſa pietate.qa pietas q̄ inter ſanguine cōiūctos eē ſolet:pcuſſit uiſcera utriuſq; aciei. Gelidus.i.gelatus nā ſanguis gelatus frigeſcit:cū aliqd cōtra natu rā cogitamus:ut frater fratrē occidat. Pila parata:ut iā iā eſſent inuicē pugnaturi. Dii tibi nō mortē:nūc deteſtaē illū q primus telū cōtorſit in aduerſam partē cui nomē craſtino fuit:nā cū ita conſtitiſſent incerti qd facerēt:& pietate moti langueſcerēt:ita locutus ē craſtinus. Aut ego moriar o Cæſ.aut;egregiū facinus ædā & ita occidit illū quem petiit:tū ſimul effuſo ſanguine omnes concurrerūt. Di tibi:nollē inqt:ut dii mortis pœnas tibi darent:ſed ſenſum permitterēt:ut intelligere poſſes quantum piaculi cōmiſeris. Cū tis pœna:qa mors eſt communis omnium pœna. Tinxit:madefecit.

Opræceps rabies:quum cæſar tela teneret
Inuenta eſt prior ulla māus. tūc ſtridulus aer
Eliſus lituis:conceptaq; claſſica cornu.
Tunc auſæ dare ſigna tubæ: tūc æthera tēdit
Extremiq; fragor conuexa irrupit olympi
Vnde ꝓcul nubes quo nulla tonitrua durāt:
Excepit reſōis clamorem in ualibus hemus:
Peliaciſq; dedit rurſus geminare cauernis:
Pindus agit fremitus:pangeaq; ſaxa reſultāt:
Oſleæq; gemunt rupes:uoceſq; furoris
Expauere ſui:tota tellure relatas.
Spargitur innumerum diuerſi miſſile uotis
Vulnera pars optat:pars terræ figere tela:
Ac puras ſeruare manus: rapit omnia caſus
Atq; incerta facit quos uult fortuna nocētes
Sed quota pars cladis iaculis ferroq; uolanti
Exacta eſt:odiis ſolus ciuilibus enſis
Sufficit & dextras romana in uiſcera ducit.
Pompeii denſis acies ſtipata cateruis

¶ SVLPi. Teneret:ñ imitteret & ē acerrima increpatio. Prior:quaſi ſceuior cæſariana. Litus:tubis inflexis:colliſus & tāq; oppreſſus. Claſſica:cōcentus:curuorū cornuū & rectaꝝ tubarū. Tendit:implet:ut tendūt uela noti. Irrupit:puenit ad celi cōcauitatē:hyppolice:ad quam nubes puenire nō poſſunt nec tonitrus durare. Excepit clamorē:ecco reddita eſt. Geminare:nā ex hemo uox ædita aliā ex pꝛælio excitauit. Agit:repreſentat. Pāgea:pangei montis in thracia. Reſultant reſonāt. Expauere:pugnātes ipſi. Miſſile:tela. Votis diuerſis::alii enim cedē facere alii terram ferire optabāt. Rapit omnia caſus:Caſu enī aut faciebāt aut non faciebāt cedem. Quora:minima. Exacta:pfecta. Pōpeii.Pompeius ut ait Cæſar ſuis ꝓdixerat neu cæſaris impetū excipeēt:ne ue ſe loco moueret:aciēq; eius diſtrahi paterent diſpſas adorirē tur,Noſtri:aduertentes nō occurri a pōpeianis cur ſum repreſſerūt: & ad mediū fere ſpaciū cōſtiterūt: & paulo poſt renouato curſu pila miſerūt celeriter q; gladios ſtrinxerūt.Pōpeiani tella miſſa excepere & impetū legionum tulerūt:& ordines cōſeruauerūt:piliſq; miſſis ad gladios redierūt eodem eqtes tēpore a ſiniſtro pompeii cornu intēti ꝓcurrerunt: Quorū impetū cæſaris eqtatus nō tulit:ſed paulū loco motus ceſſit.illi acrius inſtabant:ſeq; turmatim explicare & aciē a latere circuire cepūt. Quod pompeii eqtes impetū fecerunt:ut eorum nemo conſiſteret:ſed incitati in fugā mōtes altiſſimos peterēt qbus ſubmotis oēs ſagittarii funditoreſq; deſtituti inermes ſine ꝓſidio iterfecti ſūt. Stipata:dēſata ſpiſſa.

¶ OMNIBO. O præceps rabies: q̄tus inqt fuit furor huius caſtrini:immo rabies:cū Cæſar a pugna ſe continēret:tamē hic primus auſus eſt pugnā cōſerere. Præceps ra.i.temerata & inconſiderata. Tela tenet:ideſt ſe a pugna abſtineret. Tūc ſtridulus aer:poſtq; cruor emanauit:tum uero claſſica & cornua ceciderūt: & ī ſignum pugnæ dederunt:tantus deinde clamor ſubſecutus eſt:quantus unquam antea auditus fuerat: & tātum uicini montes clamorē reddebant,ut ſuo ipſorum clamore terrerentur. Tum:ſcilicet ꝓfuſo ſanguine. Stridulus aer:qa ſonus nil aliud ē:niſi aer pcuſſus:unde philoſophi cū deſignant uocem ſic diffiniunt.Vox eſt aer tenuiſſimus ictus:q a pulmone trahitur:deinde cū emittitur tenuiſſimus ē. Li tuus:eſt tuba incurua & uirga augur:alis. Cœptaq; claſſica cornu:hoc dixit quia claſſica ſūt omnia inſtrumēta qbus belli ſignum datur. Tunc ſcilicet:uiſo ſemel cruore. Aethera.i.ad æthera. q:p.ideſt. Conuexa:ſuprema cæli:uel antra olympi mōtis intelligit: Quo:ad quē. Nulla to.d.dicit clamorem uſq; ad olympū pueniſſe:cum tamē eo nubes puenire nō poſſint:& ita notatū eſt a philoſophis: nam in ſummo montis olympi cinerem ſtrauerant:litteraſq; & quaſdam figuras depinxerant:& pfecto anno reḍeūtes literas inuenerūt:adhuc in cinere deſignatas:ex quo deprehenderūt:nec nubes:nec uētos ad cacumina illius montis puenire. Aemus excepit clamorem:naturale eſt ut ſi clamor fiat & ſonus,iuxta mōtes:illi pcuſſi uoce: uocē reddant ꝓpter eccho. Peliaciſq; dedit iterū geminare cauernis:qa uox & clamor repcuſſit æmum & æmus pelium reſonare fecit. Geminare:ſcilicet clamorem. Peliacis cauernis:ideſt pelio cōcauo q mōs aut inde ꝓcul ē. Reſultant:reſonāt omnes. Voceſq; furoris expauere:& Romāi ſuo ipſorum

ubi Cæſar animaduertit quartæ aciei quā inſtituerat ex cohortiū numero dedit ſignum. Illi tanta ui in pompeii eqtes impetū fecerunt:ut eorum nemo conſiſteret:ſed incitati in fugā mōtes altiſſimos peterēt qbus ſubmotis oēs ſagittarii funditoreſq; deſtituti inermes ſine ꝓſidio iterfecti ſūt. Stipata:dēſata ſpiſſa.

clamore territi sunt. Relatas:redditas: Innumerũ missile:innumerabilia tela missilia.singularis ꝓ plura li. Optant uulnera.i.uulnerare illũ in quẽ telũ miserit. Pars terræ figere tela:ali uero pietate moti cupiebãt suũ telũ irritũ mittere. Puras.i.imaculatas. Rapit oĩa casus: q̃uis ita cupent: alii uulnerare:alii uero nõ tñ nõ erat sicuti ipsi uolebãt. Atq; incerta facit quos uult.i.facit & fortuna ut tele uulnerẽt ꝓ arbitrio suo. Sed quota pars cladis:q̃uis tela miserint uno cõcursu:tñ parua fuit pars q̃ eminus pugnauerit:plures cominus gladiis pugnabãt.q̃ eminus hastis. Solus ciuilibus ensis:qa puguabãt cominus: ut hæret pede pes densusq; uiro uir. Põpeii dẽsis acies:describit q̃ arte põpeiani usi fuerint aduersus Cæsareos: dicit.n. ipsos testudinẽ fecisse:est.n.militaris artis:cũ hostes uiderint nimiũ instare telis & scutis in unũ quandã q̃ si testudinẽ immitentꝰ:ut nulla parte tela ad militũ corpora trãsire possint:Appianus dicit phalãgẽ in me dio texisse scipionẽ põpeii socerũ in sinistro cornu domitiũ:in dextro Lentulũ constitisse.A franiũ ac põpeium exercitus curæ præfuisse.Cæsari uero duces affuisse syllam antonium & domitiũ:Cæsarem ipsum ut assueuerat legioni decimæ præsedisse. Densis caterꝰis.i.in unum consertis:

¶SVLPI. Iũxerat arma:clypeos. Nexis umbonibus i seriẽ:hoc ẽ facta recta testudine. Cõstiterat:firma erat. Cõpressa:stricta. Vesanũ:furens.

In cuneos:in põpeianas turmas. Lorica torta:hypallage:hoc ẽ lorica grauis opponit tortas cathenas. Cathenas:hamos ex qbus cõstat lorica. Hac quoq;:p thoracem etiã puentũ est ad uiscera: Est extremũ:ultima pars & intima. pforatis.n.armis i corpus qd est post arma telũ pueniebat. Vna acies:sola pompeiana. Patit:ceditur. Altera gerit: cæsaris acies uulnera infert & cedit. Inde:a põpeianis. Frigidus:non uulnerãs.Calet:qñ ensis exercet ictibus cõcalescit. Nec fortuna:fortuna inqt nõ fuit lenta ad parãdam uictoriã Cæsari. Abstulit ruinas: amouit & euertit pugnantes morte præcipiti. Vt primũ:prævalentes põpei milites legionẽ decimã circundare festinãt:signo a Cæsare ædito q in subsidiis cõstiterãt accurrunt & ad eqtes delati arectis pilis sessorũ facies inuadunt. Illi hostiũ audaciã plagasq; in os illatas nõ ferentes fugam capessunt Pulsis põpei eqtibus eo loci cæsaris eqtes inuadũt circũdantq;: Quod aduertẽs põpeius peditibus edicit ne se ulterius i eos uertãt:neq; a phalãge longius excurrãt:aut telis cominus utant.sed eminus emissis hostẽ repellant. Deduxit cornua: extẽdit latera. Leuis armatura.i.eqtes leuis armaturæ q uelites dũt:cõtinet aũt Manipulus leuis ui cenos milites & aliã turbã scutatoꝝ. Leues q hastã tantũ gesaq; gererent uocabant:hæc prima frons i acie florẽ iuuenũ pubescentiũ ad militiã habebat.

Iunxerat in seriem nexis umbonibus arma
Vixq; habitura locũ dextras ac tela mouẽdi
Cõstiterat gladiosq; suos cõpressa timebat.
Præcipiti cursu uesanum cæsaris agmen
In densos agitur cuneos: perq; arma p hostẽ
Quærit iter:q̃ torta graues lorica cathẽas
Opponit: tutoq; latet sub tegmine pectus:
Hac quoq; puẽtũ est ad uiscera:totq; p arma
Extremum est quo d quisq; ferit: ciuilia bella
Vna acies patitur: gerit altera frigidus inde
Stat gladius calet omne nocẽs a cæsare ferrũ
Nec fortuna diu rerum tot pondera uertẽs
Abstulit ingentes fato torrente ruinas.
Vt primum toto deduxit cornua campo
Pompeianus eques belliq; per ultima fudit
Sparsa per extrẽos leuis armatura maniplos
Insequitur sæuasq; manus immittit i hostem:
Illic quæq; suo miscet gens prælia telo
Romanus cunctis petitur cruor inde sagittæ
Inde faces & saxa uolant spatioq; solutæ
Aeris & calido liquefactæ pondere glãdes:

Robustior inde ætas totidem manipulorum quibus principibus est nomen ut liuius ait & de iis poeta intelligit. Inde:ab aliqbus. Glandes:pilæ plumbeæ glandium formam quæ e fundis emittebantur. Solutæ:liquefactæ. Calido:concalescunt enim ipso cursu.

¶OMNIBO. In seriẽ:in ordinẽ. Iunxerat arma:arma ꝓprie de scutis dicũt eo q armos tegũt. Nexis umbonibus:partẽ ꝓ toto posuit.Vmbo ẽ pars dimidia scuti:dĩ umbo q̃si umbilicus scuti. Vixq; habitura locũ:adeo inqt dẽsatæ erãt acies:ut uix tantũ iterualli iter eos eẽt:quo tela mittere possent: imo dũ hostẽ uulnerare uellẽt:metuebant ne se ipsos uulnerarẽt. Præcipiti cursu:At Cæsarei milites toto ipetu ferebant in põpeianos. Vesanũ agmen:furẽs sicut uecordẽ dicimus sine corde. In dẽsos cuneos:in cõfertos ordines Põpeii. Cuneus ꝓprie ẽ acies i cunei modũ stricta:nã cuneus ẽ lignũ quo utunt agricolæ ad scindẽda ligna in anteriori qdẽ parte tẽdit in acutũ:in posteriori in obtusũ:eodẽ mõ solent duces struere ordines suos:cũ p̃cipue circũdati ab hostibus:erũpe uelint.Sed cuneus aliquãdo accipit ꝓ uno quoq; militũ ordine ut hoc loco. Torta graues lorica cathenas op.hypallage ẽ.i.q̃ parte grauis lorica opponit tortas cathenas significat plurimũ põderis habuisse:qa quãto grauior erat:tãto ualidior aduersus ictus telorũ & est descriptio loricæ:nã lorica cõstat ex tortis cathenis:cathenas aũt tortas hamos dixit:qbus lorica ipsa nectit. Sub tegmine.s.loricæ. Extremũ ẽ:usq; ad extremũ corporis tela pueniebant:& non erat opus iterate uulnus ictũ:qa lethale uulnus statim inferebãt. Ciuilia bella.u.a.p.eo redacta res erat:ut a põpeianis nihil aliud fieret:nisi q uulnerabant oẽs:a Cæsareis aũt bellũ gerebat:illi uulnerabant:hi uero uulnerabant: Inde.s.a põpe. Stat gladius:qa nõ tingit calido sanguine. Calet omne nocẽs:quia milites Cæsaris:nec parentibus:nec fratribus:nec filiis parcebãt. Nec fortuna diu.s.distulit iclinare uictoriam ad Cæsarem. Abstulit:pro distulit. Tot pondera uertens.i.quum ageretur de uniuersi orbis imperio. Fato

tortente .i. ꝓperante in torrendis modũ: Vt primo toto deduxit .e.c. Nunc dicit quomodo pugnandũ censuerit põ. postq̃ uidit testudinẽ obsistere hostibus. quominus. multi ex suis pirent. dicit. n. fretus multitudine militũ põ. sicut etiã cũ adhortaret milites suos ad pugnã superius dixerat. Nõne supfusis collectũ cornibus hostẽ in mediũ dabimus. Memor ergo cœpit hostes in aciẽ struere. & iussit eqtibus q̃ in cornibus aciei constiterant: ut ostenderent aciẽ: & a tergo circunuenirent hostes. sed Cæ. q̃ rei militaris pitissimus erat. id q̃ etiã cogitabat futurũ. patos habebat quosdã milites ex totius exercitus robore: quos misit ex transuerso: ut uniuersã põ. aciẽ. prumperent: omnes autẽ equites ex acie ro. lasciui iuuenes atq̃ comantes erant precepitq̃ militibus suis Cæ: ut in hostoria continet. ut per galeas iuuenum enses ponerent q̃ cũ illi uidissent facies suas deformati: statim terga dederunt deinde pugna sustineri nõ potuit. Toto campo .i. spacio ubi pugnabant. Deduxit: in aduersas ptes duxit: ut cingeret hostẽ põ. eqs. Cornua .i. alias q̃ in cornibus constiterant. Fudit. s. cornua. Per ultima belli. i. extrema. s. a tergo hostiũ. Leuius amatura. s. põ. Leuis ar. i. eqtes q̃ cornua extendebant: secuti sunt & pedites. Immittit. s. a tergo hostiũ. Illic quæq̃ suo: cũ ita utrinq̃ cornua porrecta essent tũ iussu põ. dicit tela undiq̃ missa fuisse: sed præcipue esse sagittarios ex omni natione barbarorũ: q̃ sagittas nõ in hostẽ dirigere uolebant: sed in aerẽ & tã densæ erant sagitte. ut q̃si q̃dã nubes cælũ terrerent: & q̃cũq̃ tela mittebant ad id mittebant ut ro. occiderent. Quæcũq̃ gens siue pthia siue armenia siue pontica nã hæ nationes utunt sagittis. Cunctis. i. a cunctis telis eoꝝ. Inde. ab his gentibus q̃ cũ põ. erant. Spatioq̃ soluræ a. glandes etiã mittebant a leuis armaturæ militibus: q̃ cũ magno ipetu ferrent i aerẽ: suo ipsoꝝ gladiũ q̃ plũbeꝝ erat ipetu: calebãt & calefactæ liq̃scebãt.

Tunc & iturei medioq̃ arabes q̃ soluto
Arcu turba minax nusquam rexere sagictas
Sed petitur solus qui campis iminet aer.
Inde cadũt mortes sceleris sed crimine nullo
Extremũ maculant chalybẽ stetit oẽ coactũ.
Circa pila nefas ferro subtegitur æther
Noxq̃ super campos telis conserta pepẽdit
Tum cæsar metuẽs ne frõs sibi prima laberet
Incursu tenet obliquas post signa cohortes
Inq̃ latus belli qua se uagus hostis agebat
Immittit subitum nõ motis cornibus agmẽ.
Immemores pugnæ nulloq̃ pudore timẽdi.
Præcipites fecere palam ciuilia bella
Non bene barbaricis nũq̃ conmisa cateruis

¶SVLPI. Tũc & iturei: decima legio assistẽte Cæ. leuã põ. aciẽ ab equitibus destitutã percurrit & latera eius omni ex parte immobilis telis cõfodit quoad in fugã uerti. socioꝝ põ. copiæ uelut certãinis huius spectatores quidã acieꝝ ordinẽ formidine metuq̃ repleuerãt. Nõ Cæ. castra ob admirationẽ aggredi ausæ paucis quibusdã ueteranis assertibus nihil aliud q̃ statẽs trepidabãt. Sed cũ sinistra dõ. acies hostibus cedere: & iã moueri implicariq̃ cepisset: Socii omnes in fugã uersi nullo ordine clamare occipiũt. Superati sumus. Deinde taberna cula eoꝝ ac castra ueluti aliẽa inuadẽtes diripiẽtesq̃ quocũq̃ licuit uarie spargũt. Reliqua italoꝝ acies pedẽ retrahebat. Iturei. in laodicea apud mõtẽ libanũ populi. Nusquã rexere. direxere in nullũ. Inde: ex aere. Mortes. id est sagictæ mortiferæ. Calybẽ extremũ: ferrũ peregrinũ. Nullo crimine sceleris: quia nõ uulnerabãt ciues suos. Stetit omne coactum circa pila nefas. cedes ciuiũ a solis ro. est facta. Coactũ. cumulatũ. Nox cõferta telis umbra dẽsa ex uolãtibus tellis & suspẽsis cõflabat. Prima frõs: prima pars acierũ. Labaret incursu: inclinaret & fugaret impetu põ. Tenet cohortes: equites decimæ legiõis. In latus belli: in latera acierũ hostiliũ Cornibus: ordine extrẽo. Vagus: discurrẽs ad Cæ. includẽdũ. Immẽores barbari põ. obliti quid esset in pugna agẽdũ. Timẽdi: spernẽdi quia fugere nõ pudebat. Fecere palã. a perte ostẽderũt q̃ bella ciuilia nõ bene defẽdũt a barbaris.

¶OMNIBO. Tũ: uidelicet postq̃ circunuenire Cæ. acie uisi sunt põ. Iturei. i. parthi: iturei & arabes montanã regionẽ habent malefeci omnes. q uero campos habent agriculturã exercent. Sunt iturei (ut refert Strabo) nõ longe a marca campo: in quo possidonius scribit uisũ fuisse serpentẽ mortuũ iugeri longitudine: Crassitudine tanta ut eqtes exutraq̃ pte astantes se inuicẽ tueri nõ possent. Hiatu autẽ tanto ut hominẽ equo insidentẽ recipet exercitũ sq̃mã q̃libet clypeo maiorẽ. Medi: populi qui ualidos uicinos habent armenios & pthos: a qbus sæpe aliqd circuncidunt. resistunt tamẽ ablata recupant: quẽadmodũ simbacẽ ab armenijs cepunt: & (ut Strabo li. xi. refert) hoc medoꝝ est q̃q̃ nõ omniũ. montanoꝝ. n. in regẽ eligere qui fortissimus sit illud quoq̃ medorum est reges multas uxores habere qui mos & ad montanos & ad omnes pmanat pauciores autẽ q̃. vii. nõ licet: Arabes orientis populi quos subegerat põ. apo. turba minax. Nusq̃. r. sa ad nullũ locũ direxere sagittas sed in aerẽ. Rexere: p direxere. Petit: implet. s. sagittis. Inde cadunt mortes. & ab aere sagittæ cadebunt: q̃ mortẽ inferebunt. Sceleris sed crimine nullo. p ironiã: qa tantummodo cadebunt tela inter leuis armaturæ milites. nã tuti erant barbari & armati. ut eoꝝ corpora uulnerari nõ possint. at uero ro. tela gerentes nullo loco tecti erant ideo sagittis huiusmodi figebant. Circa pila. i. circa ro. Ferro: ferratis telis. Noxq̃ semp campos. & densa tela noctẽ in campis induxerunt. Tunc Cæ. metuens. nunc dicit quomodo Cæ. arte usus fuerit & milites quos iã ante ad id ꝓparatos habebat ex trasuerso miserit in hostes. Frons sibi pria labaret. i. ne cornua labarent & mouerent. nã cornua sunt priæ frontes aciei: q̃ in modũ cornu struebant: & qa põ. extensis cornibus suis. iã cornu sua Cæ. circunuenerant. metuebat Cæ. ne cornua sua ab hostibus circundata in medio tenerent. iõ aciẽ ex totius exercitus robore ꝓpatatã e regione misit q̃ facile dissipauit hostes. Obliq̃s cohor. ex transuerso mitten-

das. Post signa ne uideri possent. Incursu:ideſt ob incursũ. In latus belli:ideſt in latera hostiũ. Nõ mon
tis cornibus quia cornua nondũ circunuenta erant: sed adhuc integra mouebant: Immemores pugnæ.
enim.p.t.simul atq; illi ex transuerso uenerunt põ. milites: uidelicet barbari statim in fugã conuersi sunt
exemplũ omnibus facerent:nõ posse ciuilia bella recte huiusmodi gentibus committi. neq; enim ipsi uo
lunt morte sua alterũ uictorẽ fieri. Nã sociorũ copiæ(ut appia.inquit)ueluti certaminis huius spectatores
quidã acierũ ordines formidine metuq; repleuerant cũ sinistra põ.acies hostibus cedere: & iã mouerí im
plicariq; cœpisset. in fugã uersi nullo ordine clamare cœpunt.superati sumus.deinde tabernacula eorũ ac
castra ueluti aliena inuadentes:diripientesq; quocũq; licuit uarie dispergebant. Immemores pugnæ:quia
statim fugere. Pudore: quia nõ puduit eos timere nec mori maluerunt quã fugere. At uero romanos:
puduit timere & mori potius uoluerunt in eo quo constiterant loco.quã fugere.

¶SVLPI. Vt primũ conãtibus põ.Cæ. aciẽ cir
cũuenire Cæ. stãtibus aciebus a tergo ipsaq; ex ob
liquo circũeuntes cohortes emisit tãto impetu: ut
coacti sũt illi refugere. Sõipes.methonymia ideſt
eque. põ. Regẽtis:equitis. Effusi in caput.nã eri
gẽtes se equi sessores a tergo excutiebãt.qui cade
bãt in caput. Cessit campis :fugit: Glõerata pu
bes:ipsi glõerati. Ruit cũ impetu.fugit. Perdidit
modũ:sine modestia facta est. Hinc:ex parte põ.
Hæc acies.Cæ. Inde:ex põ. Vtinã. apostrophæ
d pharsaliã de uasta cede. Mutẽt:inquinẽt max
aulẽt. Hic nũerus.barbaroq;. Vestiat:spargat te
cgat. Parce istis:serua barbaros qui Cæ.Ro.futuri
sint ciues.ro.q; po. Galathe:populi sũt in asia iux
ta paphlagoniã auctore Strabõe in ea regiõe quæ
nũc galacia est & Galogrecia dicit. sic appellata a
galati galis qui ea loca occupauere ut ait quinto &
uicesimo libro iustinus. Gali: qui trãsfugerãt a
Cæ.ad põ. Iberi: hispãi qui habitãt in extrẽo occi
dẽte: Arméi.qui in põ. auxiliũ uenerãt. Post bel
la ciuilia. ubi innũeri ro.peribũt. Hic populus:
barbaræ natiões. Semel ortus.quũ primi metuere
fugereq; ceperũt reliqui idẽ faciũt. Pro Cæ. in au
xiliũ Cæ. Vẽtũ erat.eodẽ ipetu cohortes Cæ.si
nistrũ cornu põ. oppugnãtes circũierũt põ. & a ter
go sunt adorti:& Cæ.tertiã aciẽ quã quietã ꝓcede
re iussit. ita cũ recẽtiores atq; iegri defessis succes
sissent:alii autẽ a tergo adorirent. sustinere põ.nõ poterunt: atq; uniuersi terga uerterunt põ. ut equitatũ
uidit pulsũ acie excessit & in castra equo se contulit:& centurionibus quos instatione posuerat clare ut mi
lites exaudirent. Tueamini castra. inquit & defendite diligenter Si quid durius acciderit: Ego reliquas
portas circumeo.His dictis in prætoriũ se contulit Cæ. uero quãquã milites essent ad meridiẽ iã pugnan
do defessi castris tamẽ potiri constituit:facto impetu põ. potius de fuga q̃ de defensione castrorũ socii nõ
multo post inde fugati sunt. Ad robur.ad firmissimas turmas ut ad primip ilos uexilla & triarios.

¶OMNIBO. Vt primũ sonipes:prosequit dicere.quomodo equitibus uitisq; fusis statim põ.secuta
est innumerabilis cædes. Tranfixus pectora:quia in ipsa corpora equoꝝ tela mittebant. Regentis effusi. equitis proni & in caput labentis. Cessit campis: e campis discessit. Glemorataq; pudes: nã equites
erant ex nobilitate ro. In sua conuersis.quia conuersi ab hostibus in suã aciẽ ruebant Cæ. Præceps.i. in
considerato cursu: Perdidit inde modũ cædes:perdere modũ nil aliud est quã sine mensura & fine geri.
Ac nulla secuta est pugna: nã pugna dicit cũ utrinq; certat: nunc uero põ. tantummodo cædebant &
Cæ.milites occidebant eos. Hinc:a põ. Hinc:a Cæ. Nec ualet hæc acies uix sufficere poterant Cæ. mi
lites ad cædem põ.ex quo significat innumerabilem eorum multitudinem fuisse. Prosternere:ideſt tan
tum occidere. Vt pharsalia:nnnc imprecatur poeta deos. ut hac pugna barbari tãtummodo pereant: &
ro. ciues superstites sint.qui remp.renouare possint:uel si diis placet:ut ro.perẽant: barbari saltem uiuant.
qui postea facti ciues urbem ro:complere possint. Barba.p.t.i.effunditur a corporibus barbarorũ. Non
alio san.s.q̃ barbarorũ. Hic numerus.s.externorũ. Ossibus.s.resoluturũ corporũ. Istis:externis. Galatæ
populi(ut Appianus refert)orientales galetæ cum deiotaro tetarcha uenerãt.Paphlagonibus ad austrum
sunt galatæ quorum gentes tres sunt:ut inquit Strabo duæ Trogini & Tolistobogi a ducibus nominatæ
Tertia a gente quæ in celtica est Testosages:hanc regionem post multos errores & multas excursiones in
loca attalicis regibus & bitynis subditam galatæ occupauerunt.donec eam quæ nunc galatia est & galo
græcia dicitur abillis nõ inuitis acceperunt. Cappadoces: populi qui cum ariarathe rege uenerant teste
Appia.hic primus cappadocum rex nominatus est ut refert Strabo: cappadocia in duas partes a persis di-

Vt primum sonipes transfixus pectora ferro
In caput effusi calcauit membra regentis
Omnis eq̃s cessit cãpis: glomerataq; pubes
In sua conuersis præceps ruit agmina frenis
Perdidit inde modũ cædes:ac nulla secuta é,
Pugna:sed hinc iugulis hic ferro bella gerũt
Nec ualet hæc acies tantũ prosternere quãtũ
Inde perire potest, utinam pharsalia campis,
Sufficiat cruor iste tuis:quem barbara fudũt
Pectora:non alio mutentur sanguine frõtes,
Hic numer9 totos tibi uestiat ossibus argos,
Aut si romano compleri sanguine mauis
Istis parce precor:uiuant galathæq; syriq;
Cappadoces gallíq; extremiq; orbis iberi
Armeni cilices nam post ciuilia bella
Hic populus romãus erit, semel ortus ĩoés
It timor: & fatis datus est pro cæsare cursus,
Ventũ erat ad robur magni mediasq; catuas

niſa fuiſſe dicit. Iberi orbis extremi.iberes ſunt iuxta colchō populi:ſed iberi. ideſt hiſpani ab ibero amne. Armeni. populi:inter tauꝝ & caucaſū montes poſiti. Cilices:populi aſiæ quos deuicit pō.quia pirate fuerunt:& quos nunc turcos appellant. Nā poſt ciuilia bella:iſti barbari uiuant.quia bellis hi ro.ciues acti urbē ro.ciuibus implebunt. Semel ortus in omnes.poſt imprecationē poeta redit ad id quod omiſerat.uidelicet ut pugnā deſcribat.poſtquā inquit timere cœperunt pō.timor ille per omnē aciē illorū perfuagatus eſt:& ad omnes peruenit.ut ſibi unuſquiſq; fuga conſuleret. Fatis.ideſt fata inclinata ſunt in fauorē Cæ.ut uictoriā obtineret. Ventū erat ad robur:uenerant inquit ad cohortē prætoriā. ubi robur pōerat ibi enim conſiſtant ſenatores circa ducē & ibi pauliſper.quia robuſtiores erant ſubſtitit pugna Cæ.nec uictoria tā celeriter ſubſecuta eſt. Ad robur.ideſt ad robuſtiores pō.milites. Mediaſq;cateruas:nā mediā aciē ualidis militibus firmare ſolebat:ibi etiā imperator exercitus locū deliget.

Quod totos errore uago perfuderit agros
Conſtitit hic bellum: fortunaq; cæſaris hæſit
Non illic regum auxiliis collecta iuuentus
Bella gerit:ferrumq; manus mouere rogatæ
Ille locus fratres habuit:locus ille parentes:
Hic furor hic rabies:hic ſūt tua crimina cæſar
Hāc fuge mēs partē belli:tenebrisq; reliquæ
Nullaq; tantorum diſcat me uate malorum
Quam multum bellis liceat ciuilibus ætas:
Hæ potius pereāt lachrymæ peātq; querelæ:
Quicquid in hac acie geſſiſti roma tacebo.
Hic cæſar rabies populi ſtimuluſq; furorum
Nequa parte ſui pereat ſcelus: agmina circū
It uagus:atq; ignes animis flagrātibus addit:
Conſpicit & gladios qui toti ſāguine māent
Qui niteant primo tantum mucrone cruēti:
Quæ pſſo tīmat enſe manꝰ:qs lāguida tela
Quis cōtenta ferat:quis præſtet bella iubēti
Quē pugnare iuuet, qs uultū ciue perēpto
Mutet:obit latiſ proiecta cadauera campis.
Vulnera multorum tantum fuſura cruorem
Oppoſita premit ipſe manu:quacūq; uagat
Sanguineꝰ ueluti quatiens bellona flagellū
Biſtonas aut agitās maūors ſi uerbere ſæuo.
Palladia ſtimulet turbatos egide currus.

¶ SVLPI. Quod: bellū. Pefuderat: ſparſerat multiplici certamine. Hic:hac in pugna. Conſtitit:pugnatū eſt acris quia nō fugiebant. Hæſit:firmata eſt. Nō illic iuuenius collecta:barbari inquit illic nō erant. Rogatæ: a pō.ſed ſi togatæ legeris hoc eſt ro. illud quæ quia interpretaberis: ut apud Oui. in faſtis nataq; de flāma corpora nulla uides & Ci.nō ſolū nobis nati ſumus: ortuſq; noſtri partē patria uendicat. Fratres:ciues ro. Hic:hac in pugna & eſt acris deteſtatio. Hanc fuge mens:dehortaſ ſe poeta a ſingulorꝝ cedibus deſcribendis: nec futura ætas tantū maloꝝ auctore ſe diſcat. Pereant hæ lachrimæ: nō deploremus nō conquerāmur:nō utamur hac pietate. Quicquid:omne ſceluſ & monſtꝝ egiſti tacebo. Hic Cæ.Cæ.inquit incitamentū: & cauſa crudelitatis circuens ſuos unúquéq; ad hortaſ. It uagus: circuit agmina.

Flagrantibus:furentibus in bello. Ignes: ardores & ſtimulos. Conſpicit & gladios animaduertit quo animo quibus uiribus quo uultu quiſq; pugnaret. Mucrone: cuſpide. Quæ manus tremat: qui pie & timide feriat. Contenta:directa & in tenta in hoſtē uel contenpta ſpreta tanquā ſua nō ſint

Quis præſtet bella iubenti:quis iuſſu nō uolūtate pugnet. Mutet uultū:præ miſeratione & dolore. Obit.circundat. Vulnera multū.eo in ſuos benignitatis officio utebaſ ut ſaucioꝝ uulnera colligaret. Bellona.quæ eſt belli furor: Flagellū: qꝫ in manu tenere fingiſ & eo pugnantes cedere. Biſtonas.thraces. Sæuo uerbere: quo mars pugnantes percutit. Turbatos. teritos: nā egidis aſpectu martis & bellonæ equi terrenſ. Egide: thorace in quo eſt meduſæ caput.

¶ OMNIBO. Errore uago:ſcilicet cum diſperſi ſunt ab equitibus. Conſtitit hic bellum:hic Cæ.aliquandiu retentus eſt ab impetu ſuo. Fortuna.ſ.pro ſpecta: Hæſit.ſtetit non perſecuta eſt pō. Non illic, reddit rationem quanobrem uictoria Cæ. ſubſtitit: non enim hic conſtiterant barbari:ſed ro. & ſenatores ipſi qui gladiis cominus pugnabant aduerſus hoſtem. Illic.i:in robore aciei. Regnum auxiliis.non auxiliarii milites a barbarorum regibus miſſi gerunt bella illic. qꝫ:pro ſed. Manus togatæ:i.togatorum romanorum. Mouere ferrum.i.dimicauerunt: Fratres.i.Cæ.milites. quia milites fratres romani. partim cum Cæ. partim cum pō. dimicabant. Hic furor: ubi fratres fratribus & filii parentibus bella miſcuerūt: Hic:in hoc loco ſcelus tuum fuit o Cæ.& tua culpa fratres fratrum ſanguine polluti ſunt.& filii parentum. Hanc fuge mens.p.b. alloquitur ſe ipſum poeta. Omnia mens inquit refuge hanc partem pugnæ deſcribere: neq; enim præ nimia in pietate poſſum tantum nefas exprimere. Tenebriſq; relinq;. ideſt tacitam prætermitte. Nulla ætas. ſcilicet poſterorum Liceat multum.bene dixit liceat.non deceat.nam non omne qꝫ licet: decet licebat fratri fratrem. patri.filium filio patrem uulnerare.ſed tamen non decebat. Ah pereant potius: lachrimæ: Quas auditores effunderent: nam ſi ego hanc crudelitatem non deſcribam. nulla commſeratione legentes mouebuntur: Quicquid in hac acie.ideſt quicquid ſceleris & impietatis perfeciſti. Hic Cæ.rabies:& ubi Cæ.uidit paulīſper conſtitiſſe pugnam nec ſuos ſicuti cœperunt pergere:incœpit ipſe circuire ſuos: & quacunq; parte uidebat timere militum animos eos ad hortabatur.& ſi quem uidiſſet ſtrenue hoſtem occidere: laudabat eum ſin autem ſegniter pugnare uituperabat. Pereat ſcelus.i.ut a ſeipſo ſcelus compelatur. Atq; ignes: incitatis ipſis per ſe ais addebat etiā ſtimulos. Ignes:irritamenta. Qui niteant.prō aſpiciebat gladioſ in

manibus illoꝝ & qui toti erant sanguine eos laudabat: & qui mucrone tantū tincti erant hos increpabat. Quæ præsso tremat:nā alii trementibus manibus hostē feriebant. Alii autē audacter: & uæhementius pugnā gerebant:nā cū ciuis in ciuē:aut frater.in fratrē:filius in patrē figeret telū. pietate pectora concussa tremorē manibus inducebant.nō.n.tantū nefas animi sustinebant. Præso .s. in corpora suoꝝ. Languida tela:prope e manibus cadenda. Contenta directa tela. Iubenti.s.ipsi cæ.cū iuberet & hortaret milites in hostē conspiciebat quis nā imperio suo pareret:& quis etiā torperet. Quis uultū.c.p m.quia cū ciuis ciuē occidisset:deinde pœnitentia ductus:toto uultu pallore perfusus:ostendebat pœnitere. Obit:circuit. Vulnera multoꝝ:nunc dicit oppositione manuū cæ.ipsū compræssisse sanguinē multoꝝ:ut uiuerent tantisper:quo ad hostes uincerent: nā si totus cruor effunderet. uitā ducere nō possent. Quacūq; uagat cæ.nunc marti: nunc bellonæ compareat nō aliter cæ. suos ad bellū incitabat quā mars siue bellona incitare solet pallad̄ ægiferā:hanc etiā deā belli uoluere poetæ. Sanguineū flagellū.i.cruentū: utpote belli instrumentū. Bistonas populos thraciæ qui bellicosi sunt:& est accusatiuus græcus bistō: bistonos. Sæuo uerbere.i.flagello. Currus.i.equos cutui iunctos nā nō currus sed equi turbabant iussa gorgone: cuius caput in ægide gestabat: a pallade nā egide clipeo utebat pallas & iupiter. ideo ægis iouis siue pallad̄is dicit̄q; pelle amaltheæ capræ tectus erat.nā αἴξ αἰγὸς capra significat nā sicut in fabulis legit̄ uim tanti terrores habebat caput medusæ:ut siquis illud aperte uidelicet statim in faxū conuertebat. nunc dicit quemadmodū bellona ægide territos pugnantes exercita ad pugnā sic cæ. siquis ex suis cogitasset se in fugā uertere in pugnā conuertebat. Aegide palladia.i.clypeo palladis in quo caput medusæ

uidere

¶ SVLPI. Nox.cōfusio. Et pōdere lapsi pectoris. sōabāt arma cadētū pectore repercussa. Cōfracti:excollsiōe rupti. Subiicit: subministrat quibus deerant. Cōtūdere: ferire. Vultus: hostiles. Promouet:impellit urget. Excitat cessātes.sollicitat segnes ictu hastæ qua ferro est uacua. In plebē ire:in plebeos pugnare. Sēatū: sēatores. Qui sit cruor imperii: morte quoꝝ possit ro. imperiū assequi & opprimere. Quæ uiscera regū:qui regibus charissimi:iuuēalis uiscera magnaꝝ dōuū. Libertas:libertatis defēsoris. Nobilitas:patritii & sēatores. Secūdo ordine: equitibus. populus enim ro. in tris partes diuisus est:in patritios equites & plæbeios. Corpora:grādioꝝ sēatoꝝ & equitū quæ nobiliora erāt & ideo uenerāda. Cedūt.occidūt. Lepidos.nobiles uiros lepidus dicit̄ is in quo leporis.idest uenustatis est plurimū. aut qui pollitus est ut ἀστεῖος. id est lāina.dōatus est auctor. Coruinos. qui cognomē traxere a ualerio coruino qui gallū prouocātē corui ora hostis & oculos infestāt s auxilio singulari prælio interemit. Torquatas. torquati ab eo .T.Mallio primū denominati sūt qui torquē gallo prouocāti ademit. Regūt. principiū. Sūmos huminū.reges. Te. opō. Illic: inter hos inquit erat

Nox ingēs scelerū est: cedes oriunt̄ & īstar
Immense uocis gemitus: & pondere lapsi
Pectoris arma sonāt:cōfractiq; ensibus ēses:
Ipse manu subiicit gladios:ac tela ministrat:
Aduersosq; iubet ferro contundere uultus.
Promouet ipse acies impellit terga suorum
Verbere conuersæ cessantes excitat hastæ
In plæbem uetat ire manus: mōstratq; sēatū
Scit cruor imperii qui sit:quæ uiscera regū
Vnde petat romam: libertas ultima mundi.
Quo steterit feriēda loco:permista secūdo
Ordine nobilitas uēerādaq; corpora ferro.
Vrgentur:cedūt lapidos:ceduntq; metellos
Coruinosq; simul torquataq; nomina regū
Sæpeduces sūmosq; hōiū te magne remoto
Illic plæbea contectus casside uulltus
Ignotusq; hosti quod ferrū brute tenebas?

brutus cadissem plebeam indutus. ne noscerē & posset cæ. inuadere tutius: sed id facere nō potuit. Hic autē cū iā fracti essent pōpeiāi pōpeiusq; fugeret per paludē noctu euasit: latissāq; se recepit ut scribit plutarchus. Eiusq; salute cæ.lætatus cū ad se uēire iussisset:& uēiā ei dedit:& honoribus est persecutus: ab eoq; intellexit quo pō. fugere cōstituisset. Illic.inter pompeianos.

¶ OMNIBO. Nox ingens sceleꝝ:dicit ibi promixtos fuisse uiros: ut nō facile discerneret utri pō. essent utri cæ. Nox.i.cæcitas & ignorantia sceleꝝ: Instar gemitus:quia gemitus ita effundebant. ut uoces imitarent. Pondere lapsi pectoris:imitatus est homeꝝ hoc loco.qui descrbit cadentē uulnere.ut ipso cadente arma super eū resonent. Confractiq; ensibus enses:enses ensibus collisi resonabant. Ipse manu:& si forte cæ.uidisset e manibus suoꝝ cecidisse gladios subministrabat eius ne interea a pugna desisterent.

Aduersosq; iubet:licet multa fingant̄ a poeta tamē sequit̄ historiā. nā tangit id quod re uera fuit. uidelicet comantiū iuuenū iuuenū uultus:pilis per galeas uulnerari iussit cæ. sed iuuenes qui erant forme stimulosi.statim in fugam conuersi sunt. Contundere.confringere dissipare: Impellit terga suorū si quē uidisset cusset fugientē compræhensū nertebat in pugnā. Verbete conuersæ: si quē segnius pugnantē uidisset cuspidē manu capiens:extremitate hastæ eū pulsabat ut ad pugnā excitaret. Cessantes:segnius pugnantes. In plebē uetat ire manū:nec uolebat plæbeos romanos ferro inuadi:sed senatores atq;patricios:ibi enim uictoriā consistere uidebat. Monstrtq; seuatū:scilicet ut trucidet senatores.immo cæ.(auctore Appiano) acies discurrere:& a romanoꝝ cæde omnes temperare iussit solū ad socioꝝ manus afferre:uictis deinde ppius admoniti intrepidos manere admonet. Sit cruor iperii scit ipse quoꝝ cruore effuso imperiū sit cōsecuturus: uidelicet nobilitate cæsa. Vnde: ideest a quo cruore. Libertas ultima mundi. & sic in qua acie senatores constituti sunt:uidelicet in media:quibus cæsis libertas peribit. Libertas.ideest senato

res in qbus spes omnis libertatis posita erat. Permixta.s.impellente Cæ. Secundo ordine:eqstri nã primus ordo senatorius est secundus uero eqstris tertius plæbeius. Crædunt lepidos:nã ibi lepidi coruini metelli torqti cæli fuere. Metellos:qdẽ gente metellorũ erant. Nomina torqta regnũ.i.principiũ romanorũ qui reges fuerunt:nã torqtus fuit:q occiso gallo torquẽ.quo spoliauit hostẽ collo suo imposuit: & a torq est appellatus torqtus: & gens omnis familiæ torqta: Duces.s.cedunt. Remoto.i.nõ uulnerato põ.q pspecta militũ suorũ conuersione mente collapsus ab exercitu secesserat: & in thabernaculũ delatus aliqdiu sine uoce pstitit. Illic plæbeia:nã cũ uideret iã brutus ad Cæ. inclinatã esse uictoriã:cogitabat de occidendo Cæ.in acie:sed res nõ cessit. Quod fertũ.q.d laudabile.

Odecus imperii spes o suprema senatus.
Extremum tanti generis per sæcula nomen:
Ne rue p medios nimiũ temerarius hostes:
Nec tibi fatales admoueris ante philippos:
Thessalia perituræ tuæ:nil proficis istic
Cæsaris intentus iugulo:nondũ attigit arcẽ
Iuris: & humanũ culmẽ quo cũcta premunt.
Egressus:meruit fatis tam nobile lethum:
Viuat: & ut bruti procũbat uictima regnet.
Hic patriæ pit oẽ decus.iacet aggere magno
Patricium campis nõ mista plæbe cadauer.
Mors tamẽ eminuit clamoq; i strage uirorũ
Pugnacis domiti quẽ clades fata per omnes
Ducebant:nusquam magni fortuna sine illo
Succubuit.uictus totiens a cæsare salua
Libertate perit.tunc mille in uulnera lætus
Labitur:ac uenia gaudet caruisse secunda.
Viderat in crasso soluentẽ sanguine mẽbra
Cæsar & in crepitans, iã magni deseris arma
Successor domiti.sine te iam bella geruntur
Dixerat,ast illi suffecit pectora pulsans
Spiritus in uocẽ. q orientẽq; ora resoluit.
Non te funesta scelerum mercede potitum

¶SVLPI. Decus imperii:ideo decus & spẽ ipsũ appellat quãdo hic.M. Brutus una cũ. Cassio: paucos post annos Cæ. interimit: Tãti generis: ortus enim erat a iunio bruto qui torquinũ regẽ eiecit & interẽit. Ne rue ad Cæ. occidẽdũ. Thessalia perituræ tuæ. in qua pugnabis iterũ cõtra Augustũ & morieris:noli tibi nũc mortẽ accelerare.

Ante:quã tẽpus postulet. Philippi:op. & cãpi in thracia sũt tamẽ qui uoluerũt in thessalia esse propter uicinitatẽ. Fatalis: in quibus es periturus: Admoueris:propiquos feceris: Intẽtus iugulo. conans occidere. Istic:in pharsalia: Nõdũ attigit arcẽ nõdũ perpetuus dictator est factus.nõdũ rerũ potitus est euerso iure Cæ. Nõdũ egressus:qui nõdũ superauit. Culmẽ:idest sũmã potestatẽ ro.imperii q̃ toti orbi dõinat. Tã nobile lethũ. Hõeste mãu bruti nũc in thessalia occubuisset.Sed quia in senatu ab eo occisus turpiter periit uictima hostia pro publica salute a bruto mactata. Omne decus: omnes nobiles. Patriciũ cadauer: Synechdoche.

Plæbe nõ mista:separati enim erant a plæbeis patritii qui circa põ pugnabãt. Mors tamẽ eminuit) excellẽtior tamẽ inter cesos fuit dõitus. Eminuit cõspicua fuit. Dõiti apocope pro dõitii qui fuerat ad corfiniũ a Cæ.dimissus & ad massiliã superatus Pugnatus:fortis. Omnes clades: omnia mortis genera omnesq; pugnas. Nusquã magni fortuna nullibi uicti sũt sine dõitio põ. Salua libertate: liber adhuc & ante quã libertas publica periisset. Secũda uenia: prima enim Corfinii cõsecutus ab eo audiuerat. Viue licet nolis & nostro mũere dixit Cerne diẽ. Gaudet.q̃ moriret ne uita iterũ dõa/

ret. Soluẽte mẽbra: Dõitiũ pereũtẽ & extẽdẽtẽ mẽbra. Increpitãs:inclamãs. Successor:q fueras designatus ut mihi in gallia succederes. Spiritus pulsans pectora:anima pulmonem cõmouens illi fat fuit in uerba enuncianda. Resoluit: loquens aparuit. Non te funesta:Anteq; uictor sis & dũ euẽtus belli est dubius & tu es Põpeio iferior tranqllo animo e uita decedo præsertim quia liber. Nõ potitũ:qui non es cõsecutus. Funesta mercede:præmio funereo.nã nõdum uicisti adhuc uiuit Põpeius.

¶OMNIBO. O decus imperii:hoc dicit quia brutus nõ degenerauit a maioribus suis:qui exactis regibus:in libertatem patriã uendicarũt. Extremum tãti generis:quia ultimus fuit de genere brutoq; qui romæ cõsulatum gereret:& principatũ teneret. Nec tibi fatales:nec uelis in campis philippicis ante tempus mori:hoc dicit:quia post occisũ Cæsarẽ:cũ Antonius suscepisset ultionẽ occisi Cæ.& Cæsar Octauianus cõiunctus esset & Antonio brutus:& Cassius cõparatis exercitibus pro repu.& libertate romana aduersus eũ pugnarũt in campis philippicis ubi tandẽ uictis partibus reipu.brutus occubuit. Fatalles philippos:idest fata q̃ te in cãpis philippicis manẽt. Nil ꝓficis istic:cogitãdo mortem cæsaris:sed res nõ succedet. Nõdum attigit arcẽ iuris:cæsar nõdum uenit ad summã potestatẽ dictaturæ. Humanũ culmẽ.i.hũanum honorẽ:& ciuicã cõditionem. Quo.s.impærio cũcta premũtur. Nobile letum:nam mors nobilis aut ignobilis dicitur:pro qualitate occidentis.nam turpe est ab ignauo occidi: sicut decorũ est a uiro fortis ẽ. Hic:ubi cæsi sunt senatores. Domiti.pro Domitii:ut urbẽ pataui pro patauii:synæresis est. Quẽ clades.f.& q̃is bellicosus esset:& magnanimus Domitius:tamẽ semp aduersa fortuna usus fuit:qa captꝰ a Cæsare uita donatus fuit. Fortuna succubuit.nunq̃ Pompeius aduersa fortuna oppressus est:quin comitem habuerit Domitium. Victus totiẽs:nam uictus fuit corphini & massiliæ:& a Cæsare uita donatus. ¶Salua libertate:hoc illi instar felicitatis fuit:ut liber potius moreretur: quam seruus uiueret.

Tunc mille uul.inter innumerabiles cæsos labitur. Secũda uenia.qa captus a Cæsare donatus ẽ ui/

ra deinde ad pō. se recipiens in bello nō secundū uenia expectans pro libertate to. mori uoluit. Cecidere hoc in prælio ab utraq; parte(ut Appianus inquit)italoꝝ quidē (nō enim socioꝝ copiæ ob multitudiné contemptūq; annumerant)e Cæ. primū exercitu turmaꝝ ductores ad numeꝝ triginta. armati ducenti. ut alii scripsere mille ac ducenti. Ex pō. uero partibus Senatores decē quoꝝ e numero fuit. L. Domitius olim Cæ. in Gallea successor destinatus. de quo nunc loquit Lucanus. equestris uero ordinis ad quadraginta ex illustrioribus. Ex reliquo autē exercitu qui rē ī maius ex tollunt. quinq; supra uiginti milia cecidisse aiunt Cæteꝝ Asinius pollio qui sub Cæ. militauit. in ea pugna sex milia ex pō. solū interiisse scribit. Increpitas uerbis insultans. Domitii uocatiui casus est a media correpta. Deferis arma. scilicet moriendo. Aſt illi sufficit moriar inquit & ob solaciū mecū porto quod ante moriar quā te uideā obtinuisse uictoriā. & in de sperare licet te pœnas magno daturū esse sceleris huius & impietatis.

¶ SVLPI. Sed dubiū: quia es intertus an uincas pereo libēter sub duce pō. Subactū: uictū. Daturū pœnas: passurū. Dēsæ tenebræ: moriētiū oculis tenebræ oboriūt ut libro tertio mortisq; illas putat esse tenebras. Virgi. in æternā claudūt lumina nocte. Impedisse pudet: in totius hūaui generis calāitate cōplurimorū mortē deflere pudet & uulnerū diuersitates explicare nō uacat. Cecidere hoc in prælio ab utraq; parte italorū quidē nō enim socioꝝ copiæ ob multitudiné cōtēptūq; numerabāt e Cæ. primū exercitu turmarū ductores triginta armati ducēti: ut alii scripsere mille & ducēti ex pō. ptib⁹ sēatores decē quos inter dōitius fuit eqstris ordinis ad quadraginta ex illustrioribus: ex reliquo autē exercitu qui rē in maius extollūt quinq; supra uiginti milia Cecidisse aiunt. Cæterū Asinius pollio qui sub Cæ. ea in pugna militauit sex milia ex pō. exercitu perisse solū scribit ut refert Appianus Cæ. uero ait nō amplius ducētos in eo se prælio desideraſſe & cēturiōes circiter. xxx. Ex pō. exercitu milia undecim cecidisse: in deditionē uēisse amplius milia quattuor & uiginti. Viscera corpus. Vitalia: epar cerebrū cor.. Ore quis aduerso quis ense ori immissio perierit: Coruat ictu: statim ut percussus est cadat. Steterit dum mēbra cadūt. nō ceciderit dū trūcat māus aut brachiū. Trāsmittat tela pectore: qui a tergo uulneratus pectus ferro penetrātū habuerit. Cāpis: in terrā. Quis cruor. pudet etiā dicere qui accepto uulnere uelut per fistulā cruorē emiserit: & hostis arma irrigauerit. Vt possit: sine crudelitatis infamia. Lōge mittat abiiciat lōgius ne fratris trūcus agnoscat. Probet spectātibus. ostēdat se nō patrē cuius ora iā lacerauerat. sed quēpiā aliū iugulare. Nulla mors: nō decet ut querelis singulos pro sequamur. Vacāus lugere: uacui sumus ad lugēdū. Iste partes: istā formā pugnæ. Quas aliæ. ut cannēsis Aliēsis & Trebiana Illic. in aliis cladibus. Per fata: per mortes.

Sed dubium fati cæsar generoq; minorem
Aspiciēs: stygias magno duce liber ad ūbras
Et securus eo: te sæuo marte subactum
Pompeioq; graues pœnas nobisq; daturum
Q uum morior sperare licet: nō plura locutū
Vita fuit. denſæq; oculos pressere tenebræ.
Impēdisse pudet lachrimas in funere mūdi.
Mortibus innumeris ac singula fata sequēte
Q uærere lethifeꝝ per cuius uiscera uulnus
Exierit. qui fusa solo uitalia calcet.
Ore quis aduerso demisso faucibus ense.
Expulerit moriēs animā: quis corruat ictu.
Q uis steterit dū mēbra cadūt: qs pectora
Trāsmittat: uel quos cāpis affixerit hasta(telo
Q uis cruor emissus perruperit aera uenis
Inq; hostis cadat arma sui: qs pectora fratris
Cedat. & ut notum possit spoliare cadauer
Abscisum longe mittat caput ora parētis
Q uis laceret nimiaq; pbet spectātib⁹ ira
Q uē iugulat nō esse patrē mors nulla q̄rela
Digna sua ē nulloſq; hoium lugere uacam⁹
Nō istas habuit pugnæ pharsalia partes
Q uas aliæ clades illic p fata uirorum

¶ OMNIBO. Dubium fati. incerto exitu belli. Cum: pro quanuis moriar. Non plura locutum: hæc fatus erat cum statim spiritus & uita e corpore excessit. Virgi. in æternam clauduntur lumina noctem. Pressere: ideſt clausere. Impendisse pudet lachrimas: quia specialiter cœperat describere mortem huius domitii: nunc dicit pudere secum clades ad uniuersum prope terrarum orbem pertineat. singulorum eædem deplorare. Singula fata: singulorum mortes. Quærere: ideſt inquirere diuersorum. & qua quisq; morte occisus fuerit uideſicet quod alius transfixus fuerit ferro: alius effusa sui ipsius intestina pedibus calcauerit. alius autem terram ore morderit & multa ac uaria genera lethi quæ in hac clade uidere licuit. Vulnus. ideſt telum sicut Virgi. Illum ardens infesto uulnere pyrrus insequitur. Ore quis aduerso: quod ex aduerso oris gladius fauces transfixerit. & moriens animā cū sanguine emiserit. Demisso faucibus ense. ideſt transfixo per fauces. Quis coruat ictu scilicet uno ictu accepto lapsus. Quis steterit: pudet scribere quis truncus abscissus adhuc stet. Pectora tela: ideſt in pectore transfixus sit: Aut quos campis: nonnulli etiam telis transfixerant. ut terræ figerentur. Quis cruor emissus. & pudet dicere cuius sanguis per uenas tanquam per fistulas exierit. Fistula proprie dicitur canalis plumbeius per quem unda longe ingressa fertur. Pectora fratris. pudet scribere. quod frater abscindat caput fratris. & abiiciat. ut inde possit corpus fratris spoliare armis: pietas enim non sustinuisset. si faciem fratris uidisset ut illum armis spoliaret. Longe mittat. ideſt abiiciat procul. Ora parentis quis laceret: & cum corpus

paternũ filius laceret erederet nec illũ patrẽ eẽ:nec ille hũc filiũ.nõ.n.natura patiť ut filius patrẽ occidat. Spectãtibus ira:Vt qui uiderẽt in hac clade tãta irã nõ existimarẽt in pectore filii accidere posse:ut patrem lacerare:ideo pfæ cũ graues pœnas p leges sanxissent:iter eos q ingrati fuissent:nullá legẽ parricidii tulerunt:& cũ quæreret:qd ita ipune uolebãt eẽ parricidiũ respõderunt:naturã pati nõ posse:ut filius patrem occideret:sed si occideret:diligẽtius intuẽtes inuenirẽt:re uera illũ nõ fuisse filium.Nimia ira:Qua occidit patrẽ. Mors nulla querela:& ut sũmatim dicã nulla mors mereret ppriis lachrymis deplorari & siqs hoc facere uellet nimiũ tẽporis cõsumeret. Sua:propria ergo omnes uniuersaliter deplorabimus. Nõ istas habuit:ostendit quare nõ liceat singulos deplorare.qd uidelicet hæc clades multo maior fuit:q̃ cætere omnes scriptores memoriæ posteris tradiderũt. Hic:in hac clade. Illic:in aliis cladibus:ut in clade Allienſi:& Cãnenſi:& Ticini:& in aliis cladibus romanoꝝ. Per fata uirorũ:nam apud ticinum lacum uigintiquinq; milia Romanorum:& in clade Cãnensi quinquaginta milia cæsa sunt.ad aliam fluuium fusus est uniuersus romanorum exercitus.

Per populos hic roma perit:qd militis illic
Mors hic gẽtis erat sanguis ibi fluxit acheꝰ,
Põticus assyrius cũctos hærere cruores
Romanus cãpisq; uetat cõsistere torrens
Maiꝰ ab hac acie quã qd sua sæcula ferret
Vulnus habẽt populi plꝰ est q̃ uita saluſq;
Quod periti totũ mũdi ꝓsternimur æuũ
Vincitur hic gladiis ois quæ seruiet ætas
Proxia qd soboles aut qd meruere nepotes
In regnũ nasci:pauidi num gessimus arma.
Teximus aut iugulos alieni pœna timoris
In nostra ceruice sedet post prælia natis
Si dominũ fortuna dabas: & bella dedisses
Iam magnus mãsisse deos romanaq; fata
Senserat infœlix uix tota clade coactus
Fortunã dãnare suã:stetit aggere cãpi
Eminus: unde oẽs sparsas p thessala rura
Aspiceret clades quæ bello obstãte latebãt
Tot telis sua fata peti tot corpora fusa.

¶SVLPI. Per populos:quot.n.milites illic ceciderũt tot hic populi. Ibi:i pugna pharsalica. Sãguis acheus:græci ipsi. Põticus assyrius.i.ponticæ gẽtes & assyriæ. Cũctos hærere cruores:Ingẽtẽ romanoꝝ cedẽ eo idicat argumẽto:qd hærẽtẽ sanguinẽ barbaroꝝ cruor ille ipulerit. Torrẽs:copia romani cruoris fluẽtis. Acie:pugna. Ferrẽt sua sæcula:illa tẽpora pati possent:nam antea punicis & modo Syllanis & Marianis prælijs erãt attrita.
Qd periti:libertas ẽt posteritatis. Prosternimur i totũ æuũ:subiũgamur.n.cũ omni posteritate i seruitutẽ ppetuã. Proxima:q̃rela a rei intẽpestiue in dignitate. In regnũ:ut seruiãt. Pauidi nõ gessimus arma:nũquid timide pugnauimus. Teximus iugulos:recusauimus pro patria mori. Alieni tioris:eoꝝ qui sub Põpeio erãt. Sedet in ceruice nostra:subiugãt nos luimus pœnas timoris alieni:illoꝝ. Dabas dominũ:submittebas cæsaribus nos q post hãc pugnã nati sumus:cũ pugnare nõ cõcessisti.
Infœlix:qa uictus. Transisse deos: descẽdisse a se ad cæsarẽ. Vix tota clade:etiã accepta tãta calamitate uix sua fortunæ maledicere potuit. Aggere: colle. Clades:stragem hominum. Quæ bello obstãte latebãt:quæ propter pugnantes uideri non poterãt.Sua fata peti tot telis:qd oẽs hostes mortẽ eius appeterent.
¶OMNIBO. Per populos:q̃a i hac clade phasaliæ nõ uiri romani:sed populi & nationes occisi fuerũt. Gentis:nõ militis romani:sed nationum. Sãguis:idest nationis mors. Achæus:idest græcus in europa. Ponticus:pontus est cappadociæ pars euxinum uersus:ut refert Strabo: Assyrius:in assyria Babylon est:Palestina: & Phœnicia. Cunctos hærere cruores:& q̃q̃ aliorum populorum multi occisi fuerint:tamen romanorũ plures occisi fuerunt.nam Romanoꝝ sanguis fluens in torrentis modum:alioꝝ cæsoꝝ cruorem in loco sistere nõ permittebat:& ostendit plures Romanos ciues cecidisse:q̃ alioꝝ populoꝝ. Maius ab hac acie:nõ solum inquit hæc clades ad præsentes pertinet:sed etiam ad posteros. Sua:idest præsentium sæcula. Plus est:aliis cladibus multi periere:in hac periit libertas romanorum. In totum mũdi prosternimur:quia semper seruiemus. Omnis ætas:præsentium & posteroꝝ. Proxima quid soboles:nunc cõqueritur:quod posteri nulla ipsorum culpa in seruite nascantur:neq; enim ipsi aut ignaui:aut metu aliquo in seruitute ponũtur:sed culpa maiorum suorum. Proxima soboles:paulopost uentura.proximũ dicitur uel paulopost præteritũ uel paulopost futurum. In regnum:ideſt nasci in seruitutem. Pauidi:ostendit nulla ipsoꝝ culpa cõtigisse hoc. Num gessimus arma:ideſt nũquid fortasse nos imbecillitate & metu quodam seruimus quasi dicat non. Teximus aut iugulos:scilicet armis:& auertimus eos a Dominis:qui nos in seruitute subegerit. Alieni:scilicet maiorum nostroꝝ. Post prælia natis:si uolebas o fortuna ut nos seruiremus post hæc bella ciuilia:saltem dedisses nobis bella:ut si uicti fuissemus seruiremus. At uero cum nemo nos uicerit: feciſti esse seruos. Iam magnus transisse deos:post deplorationem libertatis: Lucanus exitum describit huius pugnæ. Deos:scilicet ppitios senserat transisse ad Cæsarem. Infœlix uix tota clade coactus:uictus erat nec tamen id sibi persuadere poterat:sic enim facere solent qui semp secunda fortuna usi fuerunt: ut si qd aduersi contigerit uix credere possint. Tota clade:cum iam prope exercitum amisisset. Aggere: eminẽtia campi:ut circumcirca diligenter omnia circũspicerer. Vnde:a quo campo. Omnes clades:ideſt omnes qui cæsi erant. Obstante:ideſt pugnantibus oppositis uidere non poterat cæsoꝝ corpora:sed tantũmodo cumulum. Fata:ideſt mortem suam.

¶ SVLPI: Tam multo sanguine:hoc ē multoꝝ morte. Nec sicut uoluit pōpeius in extremis rebus ꝑ desperationem ut miseri solent omnia secum obruere:sed optauit ut exercitus reliquus seruaretur incolumis. Mersa:perdita & obruta. Sustinuit:passus est deos precari sperauitq; exaudituros ipsum q̄q̄ credibile nō uideretur. Etiam tūc:in tanta calamitate. Dignos:indigni.n.uidebātur quia nō fuerāt. Vouit solatia:optauit salutem reliquoꝝ quæ erat ei solatio maximo in tāta ruina. Parcite:abstinete. Stāte mūdo:sine cede uniuersoꝝ populorū & ciuium. Si plura iuuant:si nō acquiescitis miseriæ meæ & uultis me maiori dolore cōficere. Est mihi cōiunx: Magna hæc pietate effudit. Nam omnis sibi charissimos & seipsum pro publica salute exponere prōptus erat. Pignora:charos & cōsanguineos. Ciuili:apostrophe ad fortunam. Remoto orbe:si mūdus nobiscum nō perierit. Iam nihil est:Nihil possideo amisi iam oia nihil est sub arbitrio meo:ne in iuidiam meā in alios sæuias. Et reuocat:signū receptui dat ꝑciuibus ad subitam mortē. Matura:subita. Tāti:ut pereant pro ipso. Nec deerat robur in enses: inerat pompeio magnanimitas & mortis contemptus & feruor eundi in prælia. Sed timuit:Ideo in consertissimos hostes se non imisit:ne ipso prostrato reliquus periret exercitus: siue noluit in cæsaris mori conspectu siue ne suam comeliam intolerando dolore afficeret. Ne quicq̄:quia omnino caput eius uisurus est. Vultus:forma. Fatisq; ꝑbatum est:Nam in coniugis conspectu occisus est in ægypto. Tunc magnum:pompeius cum iam intra uallum hostes uersarentur æquum natus detractis insignibus imperatoris decumana porta se ex castris eiecit:protinusq; equo citato larissam contendit. Sonipes concitus:equus impulsus. Non pauentem tela tergo:nemo enim ipsum persequebatur. Ingēteſq; animos:A magnanimitate & cōstantia laus:quod rebus aduersis perturbatus non fuerit:& quod res lætas tulerit moderate. Verendus:uenerandus. Romanis malis:publica calamitate. Non impare uultu:hoc est simili: Eodem.n. uultu quo fuit in prospera fortuna fuit & in aduersa. Idem de Socrate Cicero & Plinius tradunt. Nec te uidere superbum:Victoria in superbiam te non erexit.

¶ OMNIBO. Multo:ideſt multorum sanguine:nam sicut mos est pars maior cum aduersa fortuna in se sæuierit: uellet eandem fortunam omnibus esse: quam ipse sentit: sed non ita pompeius. Nam salute potius ciuium Romanorum constituit discedere: ut iam se a pugnando Cæsar abstineret & superstitibus parceret:immo suppliciter deos rogauit ut superstites reliquias exercitus seruarent incolumes: & si Diis placeret:ut ipse cum omni sua stirpe potius periret. Miscere: ideſt confundere ut omnia una secum inde uoluant ruina. Vt latiæ post se: nam pompeius q̄uis tantam cladem accepisset a diis:tamen nō destitit quin oraret illos ut seruarēt eos superstites qui superant. Post se:scilicet uictum. Dignos uotis:tunc enim dii uotis digni sunt cū exaudiunt: Etiam nūc:scilicet accepta tanta clade. Solatia sui casus.i.reliquiæ ut exercitus superessent ne ad internetionē usq; occiderentur. Parcite ait superi:scilicet gētibus & nationibus orbis terraꝝ & si me mori uultis nolite omnia prosternere:nā mori possum Roma icolumi. Stāte:ideſt durante. Si plura iuuant:ideſt si nō estis contenti morte mea:paratus sum & cōiugē: & liberos meos & stirpē omnē in exitiū ducere:dūmodo cæteris ꝑcatis. Tot pignora.i. signa dedimus. Fatis: ideſt fortunæ. Meosq;.uxorem & liberos. Orbe remoto.i.liberato a clade. Exiguæ clades:quasi dicat sumus ingēs clades:quod si plus etiam haberemus illud pro salute omnium exponeremus. Arma:ideſt armatos. Signa:uexilla ex manipulos. Et reuocat:& cum uideret omnes paratos in tantā mortem rue-

Ac se tā multo peuntem sanguine uidit
Nec sicut mos ē miseris trahere oia secū
Mersa iuuat: gēteſq; suæ miscere ruinæ.
Vt latiæ post se uiuat ps maxima turbæ
Sustinuit dignos etiā nūc credere uotis
Cælicolas uouitq; sui solatia casus.
Parcite ait supi cūctas ꝑsternere gentes
Stāte põt mūdo: romaq; supstite magnus
Esse miser si plura iuuāt mea uulnera cōiūx
Est mihi sunt nati dedimus tot pignora fatis
Ciuili ne parū ē bello si meq; meosq;
Obruis exigue clades sumus orbe remoto:
Oia qd laceras qd ꝑdere cūcta laboras:
Iā nihil est fortuna meū: sic fatus & arma
Signaq; & afflictas omni iā ꝑte cateruas
Circuit: & reuocat matura i fata ruētes
Seq; negat tāti: nec deerat robur in enses
Ire duci: iugulоq; pati uel pectore læthū
Sed timuit strato miles ne corpore magni
Nō fugeret supraq; ducē ꝑcūbere orbis.
Cæsaris aut oculis uoluit subducere mortē
Ne qcq̄ infœlix: socero spectare uolēti
Præstādū ē ubicūq; caput: seu tu quoq; cōfā
Cā fugæ uultuſq; tui fatiſq; ꝑbatū est iunx.
Te præsente mori: tūc magnū cōcidit aufert
A bello sonipes: nō tergo tela pauentē
Ingēteſq; aios extrema in fata ferentē:
Nō gemit: nō fletus erat saluaq; uerēdus
Maiestate dolor: qualē te magne decebat
Romāis præstare malis nō impare uultu
Aspicis æmathiā nec te uidere supbum

Manipulus vocabulum militare q̄ primo telum fuisse putat ſed
fo 15 Lucret. Vide

re potius quam cedere hostibus rogauit: ut uiuere uallent: neq; se tanti esse: ut morerentur omnes. Ne de erat in enses: quia occurrebat illud: cur non se occidebat pompeius. potius quam in discrimen seruitutis uenire non defuit. inquit magnanimitas pompeio. ut sibi ipsi mortem inferret. sed metuebat ne si id age ret. nemo deinde uiuere uellet. non igitur causa sui: sed suorum se interimere noluit: Robur: magnanimi tas. Ire in enses: ideſt morituru ruere in hostes. Iugulo q; pati uel pectore. ut se iugularet: uel pectus traansfigeret. Sed timuit ne causa sua deniq; milites omnes in mortem ruerent. Supra q; ducem: ideſt su pra iacentis ducis: aut uultu alia causa fuit. uidelicet ne hac læticia cæsarem afficeret. ut corpus suum occi sum oculis cæsaris obiiceretur: Subducere: ideſt remouere corpus suum occisum ab oculis cæsaris. Ne quicquam infelix: quia ubicunq; occubuerit pompeius: cæsar ipsum occisum uidebit. dummodo uidere uoluerit sicut caput eius obtruncatum a rege ptolemæo uidit. Sed tu quoq; coniunx: alia causa accessit cur fugeret. uidelicet. ut uideret corneliam uxorem. Vultus tui: quos tantū amabat. si: fuerūt causa fugæ Fatisq; ne. ideſt a fatis fata noluerunt. ut absente cornelia pompeius moreretur. Tum: postquam inde constituit discedere. Concitu: i. calcaribus stimulatus. ut in aliquas regiones se reciperet. non ergo tela pauentem magnanimitatem pompei ostendit poeta. Ingentesq; animos. quod sicut in rebus secundis. ita etiam in aduersis constanti animo semper fuerat. Extrema in fata contra ultima pericula. & euentum fortunæ. Non gemitus: dolorem præse non ferebat pompeius. sed ita ut nihil a maiestate sua indignum faceret. Qualem: ideſt talis uultus illi erat. qualis conueniebat in pernicie reipu. Non impare dissimili: Emathiam. ideſt cladem æmathiæ. Nec te uidere superbum. quotienscunq; rem bello prospere gessisti non elatus es: nec in aduersis ostendis animi tui imbecillitatem.

Prospera bello q; nec fractū aduersa uidebūt
Quāq; fuit læto per tres infida triumphos
Tam misero fortuna minor iam pondet fati
Deposito securus abis nūc tempore læta
Respexisse uacat. spes nunq; implēda recessit
Quid fueris nūc scire licet fuge prælia dira:
Ac testare deos nullum qui perstat in armis
Iā tibi magne mori ceu flebilis aphrica dānis
Et ceu mūda nocēt pharioq; a gurgite clades
Sic & thessalicæ post te pars maxima turbæ.
Nō iam pompeii nomen populat per orbē.
Nec studiū belli: sed par quod sēp habemus
Libertas & cæsar erunt. teq; inde fugato
Ostendit moriens sibi se pugnasse senatus.

CSVLPI. Fractum. inconstantem & uacillanti animo. Quanq; fuit. sicut fortuna inquit fuit infida tibi prosperis rebus. sic fuit te inferior in aduersis. quia te de statu mentis non deiecit. Tres triumphos. libycum hispanicum & mythrydaticum. Pondere fati. spe imperii & uictoriæ: Securus. quia nil plus possis amittere. Vacat: uacuum est tibi. Respexisse tempora læta: considerare præteritam fælicitatem quæ quidem ex aduersitatibus cognoscitur. Spes nunquam implenda. sitis cupiditatis quæ nunquam expletur nec satiatur: Quid fueris nunc scire licet: quia ex aduersorum comparatione prospera discernuntur. Testare. iura in testes cita & romanos qui post hac pugnant non propter te sed pro libertate pugnare. Perstat. perseuerat: Tibi. propter te. Ceu flebilis: ut reliquiæ pugnæ pharsalicæ quæ catone scipioneq; ducibus una cum iuba sunt uictæ. Munda. opp. in hispania ubi pompeii filii sunt superati. Gurgite phario. ideſt in alexandria a cæsarianis illata. pharus insula in nilo ad alexandriam est. Post te: post discessum & mortem tuam significatq; & hos qui nunc periere. & qui bruti bello. Populare. gratum populis Nec studiū belli: non uoluntas pugnandi sed causa libertatis redimenda: & cæsaris opprimendi. Erunt par: erunt concertatores tractum a gladiatoribus quorum quidem si duos committimus unum par committere dicimur si quattuor duo paria. Quod sempet habemus: quod semper inter se pugnat & querit opprimere mutuo. Inde: e thessalia. Sibi. pro recuperanda libertate:

COMNIBO. Infida fortuna: quia nunquam fidem seruat. sed quos antea placido uultu fouerit: eos deinde deserit: Per tres triumphos: quia triumphauit de mithridate. de sicilia: de hispania. Iam ponderet fati. nunc consolat pompeium ipsum cladem sane ingentem accepisse. sed tamen hac clade magno rerum pondere. ac solicitudine liberatum esse. Securus. sine cura. Pondere fati. ideſt deposito ponderе imperii. quod in fortuna consistit. Nunc tempora læta. ideſt nunc tibi licet reminisci lætorum temporum. Spes nunquam. iam enim sperare definis. Quis fueris. nam ex aduersis læta melius cognoscuntur. Testare. ideſt fac deos testes. Nullum qui perstet in armis: nam si quis in bello perseuerare uoluerit. illum crede non tua causa mori. sed sponte sua: Perstet. perseueret: Ceu flebilis africa. quemadmodum munda fuit ubi: Gn. pompeius magni pompeii filius bellum gessit in hispania contra cæsarem sicut & alexandria ubi cæsarem bellum gessit contra ptolemæum: sicut africa ubi bellum gessit cato regi iubæ coniunctus aduersus cæsarem hæc bella non fuerunt causa ut tuum nomen defenderetur. Ordo est sic: pars maxima thessalicæ turbæ. Post te. ideſt fortunam tuam. Ceu: quemadmodum pugnatum est in africa ad mundam: alexandria: in aegypto non pugnarunt te iubente: ita etiam nunc post hanc cladem in thessalia: non tibi. sed sibi ipsis dimicauerunt: non enim auctor fuisti harum cædium: quod tibi magnam consulationem afferre potest. Ceu munda. Apud quam uictus fuit. Cn. pompeius quamquam magno discrimine Cæsar fuerit: Pharioq; ideſt in

ægypto ubi etiam bellum gessit contra ptolemæum. Ibi enim aliquot ciues ro⁹ periere & parum abfuit: quin etiam Cæ. uinceretur. & a rege ptolemæo occideretur. Nomen populare: ideſt non erat causa nomen tuum o pō. cui fauebant ciues ut bellum amplius gereretur. Studium belli. scilicet ut causa tua studeant pugnare. Sed par. sed duo erunt semper qui ro. imperent: uidelicet libertas: & Cæ. respicit ad illud q̄ postquā Cæ. rempu. occupauit: semper deinde libertas oppressa fuit: & Cæ. omnia tenuit. duo igitur habebimus. s. libertatem: ut se in pristinam formam restituat Cæ. ut imperium obtineat. Sibi ad utilitatē suā.

CSVLPI. Nō ne iuuat: consolat̄ fugientē poeta asserens melius fuisse uinci quā uincere. Perspectasse: ad finē uidisse cladē. Cateruas: strages hominū. Spumantes cede: cruore plenas. Et soceri miserere tui: & nō irascere sed potius miserei Cæ. qui fuit tanti mali causa Nā ut ait boetius sicut corporū langor ita uitiositas quædā est quasi morbus animorū. cū egros corpore minime dignos odio sed potius miseratione iudicemus: multo magis non insequendi sed miserandi sunt quorū mentes omni langore attrocior urget improbitas. Pectore: conscientia. Istis campis: hoc est tanta cede.

Nōne iuuat pulsū bellis cessisse nec istud
Perspectasse nefas spumātes cede cateruas
Respice turbatos icursu sanguinis amnes
Et soceri miserere tui quo pectore romā
Intrabit factus cāpis fœliciter istis.
Quicqd i ignotis solus regiōibus exul
Quicqd sub pharo positus patiere tyrāno
Crede deis lōgo fatoq; crede fauori:
Vincere pei⁹ erat ꝓhibe lamēta sonare
Flere uetā populos lachrīas luctusq; remitte
Tā mala pōpeii q̄ ꝓspera mūdus adoret.
Aspice securus uultu nō supplice reges
Aspice possessas urbes donataq; regna
Aegyptū libyāq; & terras elige morti.
Vidit prima tuæ testis larissa ruinæ
Nobile nec uictū fatis caput oibus illa
Ciuibus effudit totas p mœnia uires
Obuia ceu læto ꝓmittūt munera flentes
Pādūt tēpla domos socios se cladib⁹ optāt:
Scilicet īmēso supest ex noie multū:
Teq; minor solo: cūctas iuellere gentes
Rursus ī arma potes rursusq; i fata redire:
Sed qd opus uicto populis aut urbib⁹ inqt.
Victori præstate fidē: tu cæsar in alto
Cedis adhuc cumulo patriæ p uiscera uadis
At tibi iā populos donat gener: auehit inde
Pōpeiū sonipes gēit⁹ lachrymæq; sequūtur:

Ceu læto: tanquā uictori. Vires: potentiā in armis. Munera: officia auxilia donaq; offerunt. Templa domos: asynthethon est. Multū super est magna pars gloriæ tuæ adhuc stat & ideo hi te uenerant. Te solo minor: erat etiā nunc pō. omnū maximus. sed se ipso minor: ideſt inferior animo quam esset gloria & potentia sua in fata: in bella & in mortem: Victo: me ipso. Victori præstate fidem. sitis fidi Cæ. cumulo cædis: congerie cadauerum. Vadis per uiscera: calcas cadauera & adhuc plures interficis. Donat tibi populos: quantum persuasit ut Cæ. obedirent. Auehit inde pō. sonipes: ideſt uectus equo larissa discessit.

COMNIBO. Non ne iuuat: pō. si consideras quantum sceleris & impietatis in campis philippicis perpetratum est nonne maximam ex eo uoluptatem capis q̄ inde te subtraxeris. q. d. capere debes. Cateruas. s. Cæ. & stragem militum. Et soceri mi. tui. & cum uideas tot uulnera tot monstra scelerum quæ gesta sunt in ea pugna thessaliæ: ubi filii cum patrētibus parentes cum filiis. fratres cum fratribus occisi sunt miſere Cæ. qui harum rerum causa & auctor steterit: ac si. d. tu felicior es Cæ. Quo pectore. i. animo ro. ingredietur. Factus campis felicior istis. i. cuius causa tot cædes ciuium ro. perpetratæ sunt. Quicquid in ignotis solus: nunc alias quoq; rationes subiungit cur melior sit pō. conditio. Quicquid in ignotis. i. cætera omnia quæ perpessus fuisti post quam a pugna pharsalica discessisti attribuenda sunt furori deorum. nam etiam si exulaueris: & si etiam a rege plolemæo obtruncatus fueris: hæc omnia signa fuerunt faueris deorum nam te potius mori uoluerunt quam tyrannidem exercere. in qua postea Cæ. constitutus fuit nec diu permansit & bonis omnibus odio fuit. Crede deis i. attribue fauori deorum quicquid patire exul. quia pene destitut⁹ fuit ab omnib⁹. Regionib⁹ ignotis solus: ut cū uenit Mytilenē pri⁹ deinde super ignota maria nō secundū imperatoriā dignitatē nauigans: sed paucis comitib⁹ atq; ministris. Quicquid pharo ty. i. sub ptolemæo rege ægypti, cuius iussu postea obtruncatus est. Longo crede. i. cōmitte

diis q tibi ppetuo affuerũt. Peius erat:scilicet q̃ mori. Laméta fonare:noli pmittere inqt:ut triſtes mœ/ ſtiq; ſint oẽs & clamorẽ emittãt:quaſi te miſeꝝ eẽ oſtẽdant. Tã mala.Nã hæ res aduerſæ ſunt: Sed inſtar felicitatis ſi cõſideres q̃ deterior fuerit uictoris cõditio. Securus:ſine cura:nihil enim eſt quod amittere poſſis. Vrbes:quæ ſub tua ditione fuerũt.Donataq; regna:ideſt quæ donaſti Ariobarzani:Tigrani:Phar naci:& cæteris regibus. Terras:elige regionem ubi uitam tuam finias:nam in poteſtate tua eſt ubi mori uelis. Vidit prima tuæ:poſt cõſolationem redit ad iter pom.deſcribẽs qua uectus eſt equo. Lariſſa ciui/ tas eſt theſſaliæ.uiderunt inquit te lariſſæi ingredientẽ mœnia tua dignitate ſeruata. Ciuibus:oẽs ciues obuiam tibi e lariſſa ꝓdierũt:nam ſupatus Pom.mutata ueſte(ut oſtẽdit Appianus)cõſcẽdit equũ quat/ tuorq; ex amicis eũ cominãtibus:nullo in loco curſum itermiſit:qd exorta luce lariſſam tãdem uẽit. Ceu læt:& ita tibi occurrerũt:ac ſi uictor fuiſſes:& flẽtes oĩa tua tibi ꝓmittebãt qcqd ſub ſua ptãte eſſet: id tuũ eſſe affirmãtes. Læto.i.tanq̃ uictori. Munera:quecũq; uelis officia.In fata redire:ideſt rurſus expiri for/ tunã potes. Sed qd opus uicto:nũc dicit qd reſpõderit Pom.ut audiuit oẽs paratos facere qcqd uolue/ rit:dicit enim ipſos laudauiſſe & cõmendaſſe uolũtatem eoꝝ ſed tamen nil his pollicitationibus mot⁹ eſt: & ea potius uictor ſuaſit ut facerent. Inquit.ſ.pompeius. Tu Cæſar:adhuc es inter ſtragem cæſoꝝ: & re liquias pugnæ pficis:cum pomp.in poteſtate tibi regna dimittat:& eos qui parati erãt ipſi obedire:iubeat tibi officium pſtare:nõ ſibi. In alto cumulo:in alta ſtrage. Per uiſcera patriæ:ideſt ciuiũ tuoꝝ. Populos donat:ideſt ſponte terrarum omnium dominũ facit. Inde a lariſſa.

¶ SVLPI. Conuitia populi:maledicta hominũ incuſantiũ deos. Nũc tibi:Profecto inquit nũc tui fructum fauoris & fidei per/cepiſti quia ex populoꝝ lachrymis quantũ amareris intellexiſti. Felix ne/ ſcit amari:parœmia eſt.Felices:quia fidẽ amicorũ nõ experiuntur quãtum & a quibus amantur nõ in telligũt.Nam ut ille inquit Amicus certus in incer ta re cernitur. Cæſar ut heſperio:Parta iam uicto/ ria Cæſar miſſo præconio ut ciuibus parceret:ne/ glectiſq; barbaris qui ſupererant milites ad caſtra diripienda hortatus eſt q̃q̃ ut eſt in Cæſaris cõmẽ tariis a militibus cõtendit ne i præda occupati reli qui negocii gerendi facultatem dimiterẽt. Heſpe rio: italorum. Parcendum:abſtinẽdum. Mani bus:quæ cedendo defeſſe erant. Viles: ignobiles & quæ nocere non poſſent. Permiſit:uitæ ſerua/ uit. Caſtra Pompeii. Pauorem: pompeianoꝝ. Protinus ſuccedere:ſtatim ingredi põpeii caſtra. Conficit omnia:ſola enim trepidatione hoſtium reliquam uictoriam conſequebatur. Hoc im/ perium:hic iuſſus ut caſtra diriperent. Feſſis militi bus ſuis. Haud ſubactis:non uictis. Merces:præ/ da præmium. Pro ſanguine: pro cedibus factis. Meum eſt:mei offici: Dabit ſibi:aſſumet acquiret. Metallis:auro argento electro. Heſperiis:hiſpa nis quibus præfuit & quos uicit pompeius. Ga/ zas:diuitias. Fortuna ſimul coacta:diuitiæ ſimul congeſtæ. Dominos: uos ipſos. Propera præ/ cedere:feſtina præoccupare caſtra. Fecit tuas: fe/ cit tui iuris.

Plurimaq; in ſæuos populi cõuitia diuos,
Nũc tibi magne fides quæſiti uera fauoris
Cõtigit:ac fructus:fœlix ſe neſcit amari.
Cæſar ut heſperio uidit ſatis arua natare
Sãguine:parcẽdũ ferro manibuſq; ſuorum
Iã ratus:ut uiles animas pituraq; fruſtra
Agmina pmiſit uitæ:ſed caſtra fugatos.
Ne reuocẽt:pellatq; qes nocturna pauorẽ
Protinus hoſtili ſtatuit ſuccedere uallo.
Dũ fortuna calet:dũ cõficit oĩa terror
Nõ uerit⁹ graue ne feſſis haud marte ſbactis
Hoc foret iperiũ:nõ magno hortaie miles
In prædam ducẽdus erat:uictoria nobis
Plena uiri dixit:ſupeſt pro ſanguie merces
Quã mõſtraſ meũ ẽ:neq;.n.dõare uocabo
Q̃d ſibi qſq; dabit:cũctis en plẽa metallis
Caſtra patẽt:raptũ heſperiis e gẽtib⁹ aurũ
Hic iacet:eoaſq; premũt tentoria gazas,
Tot regũ fortuna ſimul magniq; coacta
Expectat dominos:ꝓpera præcedere miles
Quos ſeq̃ris quaſcũq; tuas pharſalia fecit

¶ OMNIBO. Plurimaq; in ſæuos:Quia popu li deos tanquam crudeles uocabant:q; uictoriam Cæ.dediſſent. Nunc tibi magne uides: ideſt cogno ſcis qui nam ſint ueri amici nam in fœlicitate uera amicitia non dignoſcitur. Fœlix ſe neſcit amari: ideſt nemo ueram amicitiam in fœlicitate cognoſcere poteſt:Syncereæ enim fidei amici in aduerſis co/ gnoſcuntur. Quæſiti:pro acquiſiti. Cæſar ut heſperio:nunc redit ad Cæſarem qui poſtquam uidit iã eos cæſos eſſe qui uictoriam impedire poterant:uidelicet ſenatores & principes: iuſſit militibus ſuis: ut multitudini parcerent. Agmina:ideſt exercitus reliquias. Parcendum ferro:iam abſtinendum eſſe a pugna:& eſſe parcendum manibus ſuorum qui fatigati erant diuturna pugna: Viles animas:in qui/ bus nullum momentum uictoriæ conſiſteret. Sed caſtra fugatos ne reuo.Sed metuentes Cæſarine ſe in caſtra fugati reciperent nocte:iuſſit equitibus:ut ſine mora caſtra Pom. irrumperent. Pellatq; quies nocturna pauorem:ne interpoſita nocte uicti ſperare incipiant. Fortuna:ſcilicet ſecunda. Calet:fer/ uet. Dum conficit omnia terror:Quia terrore ipſo perculſi hoſtes fugiebant. Ne feſſis:Reddit ratio nem quare non timuit:ne fatigati milites hoc imperium grauiter ſubirent quia ſciebat hoc libenter eſſe facturos:quia ipſis caſtra hoſtiũ diripiẽda pmiſit:nõ opus igitur erat hortamine. Victoria nobis.i.iã ſu/ mus uictores:ſed reliquũ eſt:ut pmia uictoriæ q̃ratis:& caſtra hoſtium irrũpatis; Plena: integra: Supeſt pro ſanguine merces.Nunc nihil reſtat uobis:niſi ut pmium uictoriæ capiatis. Meum eſt: ideſt ad me

pertinet mõstrare mercedem:uestrũ autem est accipere. Neq; enim:nolo hoc in muneris loco ponere: sed sibi quisq; diripiat quæcunq; placuerint. Donare:idest hoc donũ esse cunctis metallis: idest omni ære auro & argento. Raptũq; hesperijs:idest omne aurũ quod deuictis gentibus in hesperia tulerat Põpeius hoc est aurũ hispanæ gentium. Præmunt:idest claudum:nam in tentoriis Pompeii orientales diuitiæ positæ sunt & occidentales:nam in hispania Sertorium debellauit:& inde magnas diuitias adduxit. Eoas gazas:nã populos orientales deuicit:qui sub imperio Tigranis:& Mithridatis fuerãt. Tot regũ fortuna:currite inqt in hostes quos fudistis:aut anteueniatis eos:& in prãte uestra raptũ auq; atq; argẽtũ iure belli omne diripiatis. Fortuna:diuitiæ. Tot regũ.s.quos Põpeius deuicit. Expectat dominos.s. uos cõmilitones. Pharsaliæ.i.uictoria pharsalica.

¶ SVLPI. Amẽtes:furẽtes. Auriq; cupidine:auaritia quæ est habẽdi cupido.siue iniuriosa appetitio alieni ut ait ad herẽnium Cicero. Sustineat.retinere possit. Petẽtes:cæsarianos. Pretiũ belli:prædam. Scire uolũt quãta fuerint mercede nocẽtes: festinãt pspicere quid ex suis sceleribus cõsequãt. Massæ cõgestæ in sumptus belloq;:argẽti & auri cõgesti cõflatiq; in militũ ornamẽta. Spoliato mundo:nam ex oĩbus ciuitatibus fuerat illuc aduectũ. Nõ implerũt mentes:nõ satisfuerũt auaritiam cæsarianoq;. Iber:in hispania & in scythia etiam populus. Tagus:hispaniæ fluuius trahẽs arenas aureas: Arimaspus:Scythiæ populus qui certat cũ grypibus gemmas & aurum custodiẽtibus de quare diximus libro tectio. Vt quamuis. Scelus hoc: tantã cedem & imanitatem. Veniisse paruo:uendi tum fuisse minimo pretio cũ speraret pro præmio romam diripe. Victor:miles. Despõderit:promiserit. Spe:propter spem. Promiserit omnia dixerit se facturũ omnia scelera. Decipitur:quia maiora sperabat q̃q̃ maxima sit consecutus. Plæbes impia:cæsariani. Cespite patritio in tentoriis & terra in qua nobiles romani dormiuere. Infandus:nõ nominandus. Vacuum regibus: in quo reges iacuerũt. Totis parentum:lectulis patrum quos filii parricide peremerũt. Vesana quies:inquies somnus. Somniq; furentes:somnia furiosa. Versant in pectore:somniãt. Inuigilat cũctis sæuum scelus:Sceleq; cõscientia uexantur: etiam dũ dormiunt. Absente capulo:cũ non habeãt ensem & sint inermes. Inspirasse.inspirando emisisse. Infectum manibus: maculatum umbris. Noctem superam: tenebras nocturnas nostri cœli plenas fuisse territamentis:& malorum dæmonum & furiarum occursibus. Exigit meritis; merito dant de crudeli uictoria pœnas.

A uictis rapiantur opes. nec plura locutus
Impulit amentes auriq; cupidine cæcos
Ire super gladios supraq; cadauera patrum:
Et cæsos calcare duces: q̃ fossa quis agger
Sustineat: precium belli sceleriq; petentes
Scire uolũt quãta fuerint mercede nocẽtes:
Inuenere quidem spoliato plurima mundo
Belloq; in sumptus constegæ põdera massæ
Sed nõ implerũt cupientes omnia mentes.
Quicqd fodit iber. qcquid tag⁹ expulit auri
Quodq; legit diues sũmis arimaspus arenis
Vt rapiant. paruo scelus hoc ueniisse putabit
Cum sibi tarpeias uictor desponderit arces
Cum spe romanæ promiserit omnia prædæ:
Decipit quod castra rapit. capit ipia plæbes
Cespite patricio somnos. uacuumq; cubile
Regibus. infandus miles pmit. inq; parentũ
Inq; toris fratrũ posuerunt mẽbra nocentes:
Quos agitat uesana quies summiq; furentes
Thessalicã miseri uersant in pectore pugnã:
Inuigilat cunctis sæuum scelus. armaq; toto
Mẽte agitãt. capuloq; man⁹ absẽte mouent.
Ingemuisse putẽ campos terramq; nocentẽ
Inspirasse animas. infectumq; aera totum
Manibus & superã stygia formidine noctẽ.
Exigit a meritis tristes uictoria pœnas

¶ OMNIBO. Sic milite iusso:ostendit nullam maiorem militibus adhortationem fieri posse:q̃ ut ea strа ipsis diripiẽda pmitteret:ergo nullo metu nullo piculo retineri potuerũt qn amẽtes auriq; cupidine cæci ferrerentur per strata cæsorum corpora. Sic:uidelicet permittendo castra diripi. Cæcos:inconsideratos. Quæ fossa quis agger:quasi dicat nulla minutio tam uallata esse potest:quæ arcere possit præmia uictoriæ petentes. Quanta fuerint mercede nocentes ideſt quanta mercede cõmiserint parricidia.

Massa:Auri & argenti:massa dicitur moles quædam rudis. Congestæ:non cõflatæ: sed solidum aurum & argentum inuenere. Spoliato mundo: ideſt ex omni parte orbis debellati. In sumptus bellorum:quod aurum secum attulerant:ut possent stipendia militibus soluere. Non impleuit:non satiauit. Quicquid fodit iber. Ordo est:tamen putabunt milites Cæ. hoc scelus ueniisse paruo: Vt pro quãuis rapiant quicquid. Iber:populus hispaniæ:quæ tota abundat metallis:plumbi:ferri:æris:argenti:auri:Auctore pli. Tagus.fluuius:hispaniæ aureas trahens arenas. Extulit:scilicet euomendo aureas arenas. Arimaspus:est populus scythiæ unoculus:apud quem gryphes aurum & smaragdos effodiunt & arimaspi continue dimicant aduersus eos ut aurum rapiant:supra. Auroq; ligatas substringens arimaspe comas. Veniisse:uenditum esse. Cum spe Romanæ prædæ:quia ita eos sperare iusserat:si Põpe. uicissent ut urbem Romam diripiendam permitteret. Decipitur:ideo miles uidetur decipi cũ Romam pro miserit:nunc castroq; tãtummodo diuitias diripiẽdas obiecerit. Capit impia plæbes:cũ indignatiõe dicit: gregarios milites occupasse cubilia senatoq;. Cespite patricio:Vbi antea patricii uiri requieuerãt. Præ-

mit.ſ.corpore ſuo. Vacuum:regibus occiſis. Inq; parentũ:filii etiam in cupilibus parentũ:parẽtes filios & fratres fratrũ iacuerũt:quos antea in pugna occiderãt. Quos agitat:Hi ſoli inqt uidebant ſcelera quæ p petrauerãt. Sõniq; furẽtes:Eumenides etiã dormiẽtibus obuerſabãt:ut quietem illã plenã turbationis agitarẽt. Veſana:plena iſaniæ. Agitat:turbat. Innuigilat ſæuũ ſcelus.Obuerſat ante oculos eorũ. Agitãt: ideſt cogitãt arma.Capuloq; manus:& dormiẽtium manus mouebãtur:tanquam pugnãtium. Capulo: enſe pars pro toto.Putas:ideſt putare quiſq; poſſet. Inſpiraſſe:emiſiſſe.Superam:ideſt noctem quæ in he miſperio noſtro eſt. Stygia formidine:ideſt ſtygiis umbris. Exigit a meritis:hæc eam erat q victoria ip ſa pœnas ſumebat a uictoribus:nam quia impia fuerat:ideo agitabatur furiis. A meritis.i.qui pœnas meruerant occidendo:alii patres:alii fratres.

Sibilaq; & flãmas ifert ſopor umbra perẽpti
Ciuis adeſt.ſua quẽq; pmit terroris imago.
Ille ſenum multis iuuenũ uidet ille figuras.
Hũc agitant totis fraterna cadauera ſomnis
Pectore in hoc pater eſt oẽs in cæſar manes
Haud alios nondũ ſcythica purgatus in ara
Eumenidũ uidit uultus pelopeius horeſtes
Nec magis attonitos animi ſenſere tumult⁹
Quũ fureret pẽthe⁹ aut quũ deſciſſet agaue
Hunc omnes gladii quos aut pharſalia uidit
Aut ultrix uiſura dies ſtringente ſenatu
Illa nocte premũt hũc infera mõſtra flagellãt
Quod ſtyga qd manes ifeſtaq; tartara ſõnis
Pompeio uiuente uidet tamen omnia paſſo
Poſtquã clara dies pharſalica damna retexit
Nulla loci facies reuocat feralibus aruis
Hærentes oculos cernit propulſa cruore
Flumina & excelſos cumulis æquantia colles
Corpora depreſſos i tabem ſpectat aceruos
Et magni numerat populos epuliſq; paratur
Il'e locus uultus ex quo faciesq; iacentum
Agnoſcat iuuat æmathiã nõ ceruere terrã:

¶SVLPI. Sibilaq; & flanimas infert ſopor: offerunt eis furiæ cuni facibus & ſibilãtibus comis uipereis ẽlles patricidis occurunt. Adeſt: occurrit mẽtibus. Sua imago:ſcelus qd fecerat.Ille:aliquis diſtributio ẽ. Totis ſomnis:quoad dormit. Oẽs in cæſare manes:Cæſari uero oĩum imagies ſceleri occurſabãt. Horeſtes: Agamẽnonis filius & pelopis ꝓnepos matre occiſa a furiis agitabatur.Sed quũ apud Taurica regionẽ ueniſſet: ibi quibuſdã ſacris ab Iphygenia ſorore purificatus in bonã rediit mentẽ.Tumultus attõitos:perturbationes inſanas.Pentheus:bacchi cõtemptor ita numinis in furorem uerſus eſt ut diximus ſupra. Agauen: pẽthei matrem quæ furore cõcita filium aprum eſſe exiſtimãs ipſum dilacerauit. Deſciſſet:a recta mẽte diſceſſiſſet hoc eſt inſaniſſet.Hunc:cæſarẽ. Dies ultrix:quum ipſe occidetur in ſenatu. Senatu ſtrigente:immittentibus ſenatoribus coniuratis qui eum ſunt occiſuri. Monſtra flagellant:furiæ uerberant. Mens cõſcia:dira cõſcientia.Quantũ pœna:profecto multum. Stygia:infernum. Viuente Pompeio:nam eo mortuo maioribus terricula mentis uexabitur. Tamen omnia paſſo:ſed cum fuerit ita nocte uexatus mane occiſorum eſt ſpectaculo delectatus. crudelitatis igitur accuſatur. Retexit:manifeſtauit & aperuit eedem: Nulla facies:nullus deformis aſpectus. Oculos: cæſaris. Hærentes: affixos. Propulſa:impulſa & aucta. Cumulis:congerie ſua. Depreſſos in tabem:merſos inſaniem.Numerat:tanq; numerando proſpicit. Epuliſq; paratur: Illic inquit diſcubuit unde poſſet peremptos proſpectare & agnoſcere. Terram:quæ erat cadaueribus tecta.

¶OMNIBO. Sibila:ẽum enidum murmũra. Flammas:ſcilicet ipſarum eumenidum:quæ inferre uidebãtur faces cum ſibilis. Vmbra:ideſt anima ciuis quem occiderat ante oculos errabat eorũ.Sua quẽq; premit:unicuiq; imago terroris ante oculos uagabatur. Ille ſenum:ſicut occiderat:alii ſenes:alii iuuenes ita in oculis erant dormientiũ. Totis ſomnis:Tota nocte. Omnes in Cæſare manes:Vtpote autore malorum omniũ.Haud alios:per ſimilitudinẽ oſtendit quomodo tota nocte agitati ſunt dormientes milites:nõ aliter inquit:q̃ cum furorem bacchus in aliquem imittit:aut Horeſtes cũ occiſa matre in inſaniã uerſus eſt.Nam pẽtheus poſtquam a ſuis mœnibus Bacchi ſacrificia relegauit:miſit ſatellites ſuos: ut illũ abigerent:qui cum nõ redirent:ipſe ꝓfectus eſt.Tunc furorem Agaue matri:& Authonoæ materteræ immiſit Bacchus:ut crederent:ipſum pentheũ eſſe aprum:aut uitulum:& inſecutæ thyrſis tandẽ eũ occiderũt.Mater uero eius Agaue per mediam turbã ouans filii caput geſtabat. Nõdum purgatus ara. Quia ad aram uenerat Dianæ ubi tandem pũrgatus eſt in taurica regione ſcythie:cuius antiſtes erat ſoror iphigenia:quæ imolata fuerat Dianæ:in cuius locũ Diana ceruã ſubiecerat.Horeſtes pelopeius: ideſt originẽ a pelope ducens:nam pelops genuit atreũ thyeſtem & philiſtenem patrem Agamẽnonis & menelai ex agamẽnone natus eſt horeſtes. Senſere:a libero patre. Cum fureret pen.ſcilicet cõtra deũ: & eũ a finibus ſuis abigeret. Aut ultrix uiſura dies:gladii ob errabant oculis ipſius Cæſaris:quos deinde paſſus ẽ i ſenatu cũ occiſus ẽ:& cõfoſſis tribus & uigiti uulneribꝰ.Strigẽte ſenatu.ſ.cõiuratõe Bruti. Heu ẽtũ pœnæ:Supius rõnẽ attulit cũ cladẽ illã æqori aio ferre dẽbat põpe.nũc aũt cãs affert cur miſerior ſit Cæſar:cũ i mẽtẽ uenerit:cũ tãtoꝝ maloꝝ cã auctor extiterit. Heu:cõmiſeratis ẽ interiectio. Miſero.ſ.cæcitante. Dõnat:affert. Stygia.i.inferos:nam quo poſtea deſcenſurus erat. Manes:ſcilicet Cæſoꝝ aĩas

quæ dormienti obſeruabantur. Põpeio uiuente.id enim erat quod cæſarẽ dolore maiori afficeret. Oĩa paſſo:Quáuis tota nocte ppeſſus eẽt Cæſ.mala oĩa p̃dicta:magna aĩ ptu:batione cogitãdo quæ ipſe ma la ppetrauerat:tamẽ cum lux facta eẽt præ lætitia oculos a pharſalia remouere nõ poterat: q̃ aduerſarios pſtratos uideret. Retexit:apuit. Nulla loci faties:Quãtũlibet execrabilis eẽ deformitas loci:multitudi ne cæſorũ:tamẽ oculos a theſſalia nõ reuocabat. Reuocat:remouet. Feralibus:ubi feralia ſcelera com miſſa fuerunt. Cernit p.cruore:Vidit flumina multitudine cædiũ inflata:qa tãtus erat cæſoꝝ cruor effu ſus:ut ipſa etiã flumina creſcerẽt. Excelſos colles:uidet ẽt ſtragẽ & ſtruem corporũ adeo ſublimem: Vt comparari poſſet montibus. Sidentes:poſitos. Et magni numerat.p.& numerando lætabat. Epuliſq; paratur ille locus:ut quaſi ſpectaculũ ante oculos haberet cæſoꝝ militũ:dum epularet. Vultus facieſq; Aliquid inter ſe differũt:nam facies proprie eſt naturalis cuiuſq; habitus:Vultus autem ẽ qui p uoluntate mutatur & fingitur. Iuuat:ſcilicet Cæſarẽ. Nõ cernere terram:q̃ opta eſſet ſtrage cæſoꝝ.Cæſar autẽ cũ cæſa cadauera perluſtraret:ferẽ hæc dixiſſe græce. Hoc uoluerũt huc me neceſſitatis adduxerũt:ut.C. Cæſar maximus cõfectis bellis:ſi exercitus dimiſiſſem cõdemnatus utiq; forem.Plutar.

¶ PERLVSTRARE. Luſtrare:circũſpicere. Sub clade.ſub cadaueribus. Cernit fortunã ſuperoſq; ſuos:agno ſcit felicitatẽ & deos propitios. Scelerũ ſpectacu la perdat:nõ fruaẽ uoluptate ſpectãdi. Inuidet mi ſeris:nõ cõburit nõ ſepelit & eſt uetus uerbi cõſtru ctio cuius meminit Diomedes. Ingerit æmathiã: hypallage id eſt immittit aerẽ peſtiferũ in æmathi am:qui ex cadauerum corruptione inficiebaẽ. Nõ illũ: Non eſt inqt motus exemplo hannibalis qui q̃q̃ ſeuiſſimus Pauli tamẽ æmilii corpus &.M.Mar celli honorificẽtiſſime ſepeliuit ut Liuius & Silius tradunt. Humator penus:hannibal ſepultor. Cõ ſulis:Pauli æmilii q̃ cecidit in pugna cãnẽſi. Cãnæ uicus in apulia. Succẽſe:coruſcãtes pyra. Lampa de libyce:igne hannibalis aphricani.Hoĩum ritus humanitatẽ ſepeliendi nã nõ ſepelire ſeꝝ eſt & im mane. Meminit eſſe ciues ſuos:quos maiori odio habebat q̃ hannibal hoſtes. Non ſingula buſta:nõ nõ ut cuiq; ſuum rogũ cõſtituas Sed unũ in gentẽ omnibus. Diſcretos:ſeparos. Interpoſitis:ſed cõ tinuis: Aut generi:aut ſi uis põpeium maiori do lore afficere cõgeſtas theſſaliæ ſiluas incẽde ut flã mas ex equore poſſit aſpicere. Robore œtheo:li gnis œthæ montis. Nil agis hac ira:Vane crudeli tatis improbatio:qa nihil odiis pficiat. Tabes:cor ruptio. Soluat:i terrã uertat. An rogus: an ignis in cinerem. Placido natura receptat cũſta ſinu:oĩa enim quæ natura cõpoſuit in ſua elemẽta diſſoluit

Et luſtrare oculis campos ſub clade latentes,
Fortunã ſuperoſq; ſuos in ſanguine cernit
Ac ne læta furẽs ſcelerũ ſpectacula perdat
Inuidet igne rogi miſeris:cœloq; nocẽti
Ingerit æmathiã:nõ illũ pœnus humator
Cõſulis: & libyca ſuccenſæ lampade cannæ
Compellũt:hominũ ritus ut ſeruet in hoſtes
Sed meminit nõdum ſatiata cedibus ira
Ciues eſſe ſuos:petimus non ſingula buſta
Diſcretoſq; rogos: unũ da gentibus ignem:
Nõ interpoſitis urantur corpora flammis
Aut generi ſi pœna iuuat:nemus extrue pidi
Erige cõgeſtas œtheo robore ſiluas:
Theſſalicã ut uideat põpei⁹ ab æquoꝝ flãmã
Nil agis hac ira tabeſ ne cadauera ſoluat
An rogus haud refert:placido natura ſcep/
Cũcta ſinu:ſinẽq; ſui ſibi corpora debẽt./tat
Hos cæſar populos ſi nũc nõ uſſerit ignis
Vret cũ terris uret cũ gurgite ponti,
Cõmũis mũdo ſuper eſt rogus oſſibus aſtra.
Miſturus:quocũq; tuam fortuna uocabit.
Hæ quoq; eũt animæ: nõ altius ibis in auras

Finẽ ſui:diſſolutionem. Sibi:naturæ. Vret quũ terris:Vret qñ omnia elementa uno igne ardebũt idq; ea pythagoræ ſententia dixit:qui apud Ouidium ait:Eſſe quoq; in fatis reminiſcitur affore tellus, Quo mare quo tellus correptaq; regia cœli Ardeat, Plato q̃q; in Tymæo.& Cicero in natura deorum docet Certa temporum reuolutione ex incremento contrariorum elementorum & incendia & diluuia fieri. Communis rogus:generale incendium. Quo cunq; tuam:Quo iuerit anima tua uadit nunc hoꝝ quibus uerbis indicat eum nõ deum: eſſe ut uulgo putabatur. In auras:ad ſpiritum rettulit quid eos repetit.

¶ OMNIBO. Sub clade.i.latẽtes ſub cæde:nã cladẽ p cæde poſuit: Fortunã:ſcilicet ſuã ſecũdã. Superoſq; ſuos:ideſt propitios:nam ex eo q̃ tantã cladem ipſe cum militibus ſuis ppetrauerat: intelligebat deos ſibi propitios eſſe. Ac ne leta.f.Et tantam ex cæde læticiam capiebat:q̃ nec cæſoꝝ quidem corpora ſepeliri pmittebat ut diutius oculos paſceret. Miſeris.ſ.occiſis. Inuidet igne rogi:Notanda eſt hæc conſtructio:inuideo tibi hac re:quæ rariſſima eſt:& nuſquam memini legere:niſi apud Lucanum: nam uſitatum eſt inuideo tibihanc rem. Cœloq; nocenti:i eſt infecto: nam tum demum nocẽs eſt cœlũ cũ infectus eſt aer. Non illum pœnus:Immanior inquit eſt & crudelior Cæſar q̃ hannibal:nã noſtris conſulibus ſepulturam non negauit:quod nũc ciuibus ſuis nõ fecit. Humator:ſepultor. Conſulis:uel pauli æmilii apud Cannas trucidati:cuius corpus diu quæſitum quantũ in ipſo ſepulturæ mãdauit. Aut certe Marcum Marcellum conſulem dicit:qui dux in brutis:dum auidius pœnorum conatus inueſtigaret: dum conſilia ſpneret:occiſus eſt:cuius corpus legittimo iure Hannibal extulit & punico ſagulo: & coronã etiã donatum laurea rogo ſuperimpoſuit. Lampade:quia omnia corpora Romanorũ cæſa apud cannas ſecundum Liuium:quæ quinquaginta milia fuiſſe dicuntur:iuſſit comburi:& ſepulturæ omnia mã/

dari. Ritus:id est mores:nã mos est nõ inuidere sepulturã hosti. Sed meminit nondũ: Bis itelligit non dũ:qa nõdũ expleta erat ira Cæ.ideo oblitus erat ciues suos eẽ. Petimus non singula busta: sub persona sui inducit loq eos q cæsi fuerant:& sepultura prohibiti:quasi ipsi ita loquant:nõ est magnũ qđ petimus o Cæ.nam si id peteremus:ut singuli singulo rogo cõburerent:fortasse laboriosius tibi uideret. At uero ut oium nostrꝝ corpora uno rogo extructo cõburãt:petimus. Bustũ dr ꝙsi cõbustũ: & ꝓprie dicit cadauer cũ est combustũ. Discretos:separatos. Gentibus,s.occisis. Nõ interpositis.i.separatis:sed in unũ comburã tur. Aut generi si pœ.iu.aut si facis hoc ut maiorẽ dolorẽ põpeio cõmoueas:lube omnes cæsos in excel sum cacumẽ pindi.aut œthæ montis efferri:& ibi oẽs comburi:ut ex ipso mari p quod nauigat Põ.flam ma uideri possit:hoc.n.pacto Põpeii dolorẽ augebis. Extrue.s.in unã cõgeriẽ. Pindi:mõtis thessaliæ:p magnus ad arcton macedonũ partẽ habet(ut ait Strabo)ad occasum aũt pebos hoies metanastas.i.nuga tores continet ad meridiẽ uero dolopas. Nil agis hac ira;qđ iratus nolis cæsos sepeliri.nã si rogus unus humano labore structus nõ cõburet eos:certe extrema illa flãma quas oĩs mundus igne pibit cõburẽtur & te inuito. Tabes an rogus.h.refert:& nihil refert:an sua ipsorũ cadauera corruptione soluãt: an dimit tant solui in cineres: Placido natura recepta:cuncta sinu:naturale est ut quicqd nascit etiam soluatur:& oẽ cõpositũ in sua principia perueniat. Hos cæsar populos:si nõ nũc:certe tũc comburent cum ignis oĩa corripiet in extremo die. Vret.s.ignis. Nã ẽt philosophi nolũt naturali quadam rõne fore ut omnis mũ dus ignescat:sicut Cice.dicit:Astra.quia ignis ille terrena omnia & cælestia consumet. Quocunq;ad q̃ cunq; exitium ueniat anima:tuæmemento etiã horum animas uenturas:nam & tu moriturus es. Nõ al tius ibis:tametsi assentatores dicturi sint animam in cælũ ascendisse:& conuersam esse in sydus cæ leste:ut Virg.Ecce dionei processit cæsaris astrꝝ. Altius:q̃ horum animæ.

Nõ meliore loco stygia sub nocte iacebis.
Libera fortunã mors est: capit omnia tellus
Quæ genuit:cœlo tegit qui nõ habet urnã:
Tũ cui dant pœnas inhumato funere gẽtes:
Quid fugis hãc cladẽ:qd olẽtes dserit agros
Has trahe cæsar aq̃s:hoc si potes uterꝰ cœlo.
Sed tibi tabentes populi pharsalia rura
Eripiunt:campos; tenẽt uictore fugato.
Nec solum hæmonii funesta ad pabula belli
Bistonii uenere lupi,tabemq; cruentæ
Cedis odorati pholoen liquere leones.
Tunc ursi latebras:obsceni tecta domosq;
Deseruere canes: & quicquid nare sagaci
Aera nõ sanũ motumq; cadauere sensit.
Iamq; diu uolucres ciuilia castra secutæ
Cõueniũt:uos quæ nilo mutare soletis
Threicias hyemes ad mollem serius austrũ
Istis aues:nũquam tanto se uulture cœlum

¶SVLPI. Stygia sub nocte:in iferno quo migrãt animæ. Meliore loco:circulo ameniore. Libera fortuna mors est:mortui inqt nõ sũt fortunæ iniu riæq; subiecti. Capit oĩa:suscipit & cõtine:nam in terrã redeunt. Qui nõ habet urnã:insepultus. Tũ præterea.& est acris increpatio. Cui:ad cuius uo luptatẽ. Funere inhumato:cadaueribus insepul tis. Hãc cladẽ:spectaculũ huius cladis. Olẽtes:fe tẽtes. Trahe:bibe qm̃ ifecte sunt sanguine. Hoc cœlo:qđ corruptũ iã est & pestifeꝝ. Tabẽtes:mar cẽtes & q corrũpũt. Eripiũt rura:fugãt te. Ad pa bulũ:ad deuorãda cadauera. Bistonii:threicii a bi stone rege. Odorati:q odorauerũt:estq; participi um a deponẽte odoror. Estq; ꝓprie odoratus q ac cipit aliunde odorẽ:Odorus uero qđ p se odorem emittit ut rosa. Pholoẽ:mõtẽ thessaliæ. Latebras lustra. Obsceni:turpes ꝓpter uomitũ ex crapulis.

Et qcq̃d nare sagacis:oĩs fera odorisecа. Non sa nũ:corruptũ odore cadauerũ. Secutæ:alebantur enim cadaueribus equorum. Vosq;:Grues quæ e bistonia palude in thracia frigidioti ad tepentẽ re uolãt nilũ. Ad austrũ mollẽ ad regiõalẽ australẽ q̃ metior est:nã thracia ad meridiẽ habet ægyptum.

¶OMNIBO. Non meliore loco.s.quã illi iace bũt. Stygia nocte:stygem transibis:sicut alii & for tasse ꝓfundius:quia maloꝝ omnium cã fuisti. Li bera fortuna mors est:nõ.n.mors fortunæ subiacet:sed q̃cũq; ipsa uoluerit:faciet. Capit oĩa tellu : nã ex terra oĩa nascunt:& in terrã redeũt. Cœlo tegit.nã cœlũ est sepultura omniũ. Vrnã.i.sepulturã. Tu cui dant pœnas:pgit poeta ostendere qđ cœpat.s.Cæsarẽ ipsum:quanuis uictorem:tamẽ in deteriori condi tione eẽ:q̃ Põpeium:nã ipse q iussit Cæsorũ corpa insepulta iacere:fugat a mortuis:has.n.dat pœnas qđ tetrũ odorẽ eoꝝ sustinere nõ põt:sed fugere cogit. Inhumato funere:nõ.n.genus pœnæ ẽ qđ eos sepeli ri phibes. Has trahe Cæsar aquas:psiste inqt in æmathia si potes sed nõ poteris:nã ab his quos occidisti fugaberis:cũ uiui te fugare nequerint. Trahe:bibe. Has aquas:q̃ i æmathia nascunt. Cœlo:aere. Tabẽ tes:corrupti. Nõ solũ æmonii:nũc cõmiseratione utit oñdens id Cæsaris imanitate factũ eẽ:ut Cæsorũ corpa a lupis:loníbus :aliisq; feris:& alitibus dilaniarent & eẽ facta alimẽta ferarꝝ:& ẽ indignatio contra Cæsarẽ:quãuis sit & cõmiseratio Cæsoꝝ. Quæ:ꝓ sed. Leones odorati:ꝓ odorisecis:q odorẽ sequunt Bistonii.i.thraces. Ad pabula.i.ad cumulos. Pholoen:mortẽ arcadiæ: Latebras:nã e cubilibus suis ursi ad cadauera dilaniandа uenerũt. Et qcquid nare sagaci:idest omne genus ferrarum quod sagacitatẽ narium habet ad hæc pabula concurrerunt. Sagaci:odorisecа.unde sagaces canes dicũt odorisecі. Nõ sanum:idest infectum: Motum.i.turbatum. Vos quæ nilo : o grues:inquit:quæ thraciam mutare sole tis ægypto:quia strimonem fluuium thraciæ superueniẽte hyeme deseritis.& in ægyptum melioris au ræ transitum facitis:hoc tempore tardiores in ægyptum transitis:detentæ uidelicet illecebris cadauerum

Mutare ſoletis.t.h.ſunt.n.quædã aues quæ aeris tẽperiem amant: ſicut hirundines:& grues. Threicias hyemes.i.hybernum tempus thraciæ. Ad mollem auſtrum.i.ægyptum:nam p uentum ſignificauit regi onem eſt.n.auſter uentus meridiona:ubi ſita eſt ægyptus Nunqnã ſe uulture.i.nunq̃ antea uiſi ſunt tot uulturum greges:nam uultur auis eſt carnibus humanis ueſcens.

¶ SVLPI. Induit ſe uulture:a uulturibus fuit frequentatũ q ut plinius ſcribit triduo cadauera futura plentiũt Plures pennæ pſerunt aera:plures uolucres uolauerũt. Roribus ſanguineis: inſpſione cruoris. Victoris:cæſari. Tabes:ſanies. Laſſis: defatigatis. Vnguibus:bñ unguibus.Sunt.n.proprie ungues oĩum aialiũ habẽtiũ digitos: Vngula uero eoꝝ q̃ hñt aut ſolidos aut bifidos pedes. Mẽbra:humana quæ rapuerat. Sic quoq;: etiã ferarũ & uolucrum diſcerptione atq; rapina. Nõ puenit ad oſſa:quia multa corpora itegra remãſere. Abit in feras:conuertit ſe in carnẽ ferarũ quæ illa carne alebant. Faſtidita:neglecta a feris & auibus: Sol: deſiccando. Nymbi:putrefaciendo molliendo.

Induit:aut plures preſſerunt aera pẽnæ:
Omne nemuſ miſit uolucres omniſq; cruẽta
Alite ſanguineis ſtillauit roribus arbor.
Sæpe ſuper uultus uictoris impia ſigna
Aut cruor aut alto defluxit ab æthere tabes.
Membraq; deiecit iam laſſis unguibus ales
Sicquoq; nõ omnis populuſ puenit ad oſſa
Inq; feras diſcerptus abit nõ intima curant
Viſcera nec totas auidæ ſorbere medullas
Deguſtantq; artus.laciæ pars maxima turbæ
Faſtidita iacet.q̃ ſol nybiq; dieſq;
Lõgior æmathiis reſolutam miſcuit aruis.
Theſſalia infelix quo tanto crimine tellus
Læſiſti ſuperos ut te tot mortibus unam.
Tot ſcelerum fatis premerẽt qd̃ ſufficit æuũ
Immemor ut donet belli tibi damna uetuſtas
Quæ ſeges in facta ſurget nũ decolor herba
Quo nõ romanos uiolabis uomere mães:
Ante nouæ ueniẽt acies ſceleriq; ſecundo
Præſtabis nõdum ſiccos hoc ſãguine cãpos:
Omnia maiorũ uertamus buſta licebit
Et ſtantes tumulos & qui radice uetuſta
Effudere ſuas uictis compagibus urnas
Plus cinerum hemoniæ ſulcis telluris aratus
Pluraq; ruriculis feriuntur dentibus oſſa

Dies:tempus conſumẽdo. Reſolutã: corruptã. Theſſalia:Theſſaliam quoq; deteſtat & eam deplorat poeta. Crimine:culpa tua. Te unã:ſolã & pcipuã. Fatis neceſſariis euẽtis. Quod ſufficit æuũ: Quæ ætas inqt eſt ſatis ad tãti damni memoriam abolendi. Quæ ſeges:profecto nulla frumẽti herba. Non decolor:nõ ſanguinei coloris & palladi Herbarũ enim radices arboꝝ ſatiatæ ſanguine aut uini fece rubicunda purpureos fructus producunt Sic perſica & auellanas purpureas fieri docet palladius. Quo uomere:nã quicũq; te arabit cineres eruet romanorum & umbras uexabit Ante nouæ hoc eſt ante hic iteꝝ pliabit.dixitq; hoc pprer octauiũ & Antoniũ q aduerſus brutũ & Caſſiũ nõ multo poſt illic marte cruentiſſimo pugnauere. Secũdo ſceleri:ſecundo plio ciuili. Omnia maiorum Quãuis inqt omnes cineres omniaq; oſſa mortuorum quæ in toto ſunt orbe in unũ cumulẽt:maior tñ copia erit in theſſalia. Licebit:quãuis: ut apud horatium.Sis pecore & multa diue cellure licebit.

Buſta:loca in quibus combuſta ſunt. Stantes:integros. Vertamus:eruamus. Vetuſta radice:antiqua caprifico diſſoluti apertiq; ſunt.Martialis Marmore meſſale findit caprificus. Vrnas:in quibus cineres oſſaq; ſunt. Victis cmpagibus:diſſolutis coniunctionibus. Sulcis:in ſulcis. Dentibus ruricolis:dentatis inſtrumentis quibus coluntur rura.

¶ OMNIBO· Induit:impleuit. Pennæ.i.aues.ps pro toto. Omniſq; cruenta.Et in arboribus ſidentes aues fruſta cadauerũ roſtro geſtabãt:e qbus cruor effuſus arbores cruentabat. Roribus.i.guttis. Sæpe ſuper uultus:hoc ẽt ſæpius cõtingit:ut membra cadaueꝝ quæ de roſtro auium caderent:in caput cæſaris &militum ſuorum ruerẽt & nonnunquam etiã ſigna cruentarent. Tabes:quæ iã cruor eſſe deſierat.

Omnis populus.i.integra corpora multitudinis cæſæ non ſunt oĩa corrupta:ſed pars eoꝝ in alituũ & ferarum nutrimẽta trãſiere. Ad oſſa.i.ad corruptionem. Quæ:pro ſed. Inferas:in nutrimenta ferrarum. Non intima.c.u.& aues iam ſatiatæ uſq; ad faſtidiũ parum admodum guſtabãt:reliquam uero partẽ reliquebãt intactã. Sol.i.calor ſolis & lõgitudo tpis in cinerẽ cõuertit. Dies:tẽpus nam dies fœ.genere tẽpus ſignificat. Theſſalia infelix:nunc inuehit in ipſam æmathiã:hanc omni ſupplicio dii irati damnarũt ea oĩa cæſorum corpora ſuſtineret:& reſoluta corpora ipſam macularent:ut ibi nihil naſci poſſet nõ cruore fœdatum:hoc inquit tibi magno aliquo ſcelere contigit ut una potiſſimum idonea habereris: in qua tot cædes commiterentur.Nam etſi diu æuum durabit:tamen nulla uetuſtas hanc tibi maculã abolere poterit. Quod ſufficit æuum.i.quæ tanta ſeculorum longitudo eſſe potuerit.ut obliuioni tradat hoc nefas quod in commiſſum eſt:quaſi dicat nulla. Immemor:quæ obliuionem inducit. Demet dãna:ne his dãnis uirtupereris ab oĩbus. Decolor.i.deformis:& quæ redoleat cruorem cæſoum. Violabis:quocũq; uomere uerſata fueris ſemper uobis oſſa ſemipulta feriet:ita ut manes eorum quodãmodo lædant ab agricolis. Ante nouæ ueniẽt:ideſt ante q̃ obliteretur prima cædes in te facta o Theſſalia Altera cædes ſupueniet belli ciuilis.Octauius enim & Antonius ab una parte: & Brutus & caſſius ex altera bella ciuilia renouabũt. Sceleriq; ſecũdo:uix primus hic cruor ſiccatus erit:cũ nouus iterũ fundet. Omnia maiorum: dã

cit.n.nõ unius aut alterius ciuitatis populos iacere insepultos sed tot romanoꝝ milia:quot nusq̃ sepulta iacẽt:Nec si inqt omnia romanoꝝ sepulchra euellãtur:& eoꝝ quæ in his cõdita sunt eruantur:numerum æquare poterũt eoꝝ qui in thessalia iacent ordo tendit usq; ad eum locum:tamen plus cinerũ arat̃: supplet enim. Licebit:q̃uis. Vertamus.i.euertamus. Stãtes tumulos:sepulchra quæ nondum uetustate corruerũt. Et:scilicet euertamus ea busta quæ iam ruere cœperint innatis radicibus caprifici: huius.n. arbusculæ radices coagmenta lapidum maxime dissoluunt. Iuue. Hæsuri saxis cinerum custodibus: ad quæ discutienda ualent sterilis mala robora fici.& Mar.Marmora messalæ sindit caprificus. Effundere: aperuerunt. Victis con.solutis iuncturis. Radice.u.scilicet caprifici. Ruricolis.d.dens ruricola nil aliud est:q̃ dens uomeris.

Nullus ab æmathio religasset littore funẽ
Nauita:nec terrã qsquã mouisset arator
Romani bustum populi.fugerẽtq; coloni
Vmbrarũ cãpos:gregibus dumeta carerẽt
Nullus & auderet pecori ꝑmittere pastor
Vellere surgentẽ de nostris ossibus herbã:
Ac uelut impatiẽs hoĩum uel solis iniqui
Limite:uel glacie:nuda atq; ignota iaceres:
Si nõ prima nefas belli sed sola tulisses.
O superi liceat terras odisse nocẽtes
Quid totũ premitis qd totũ soluitis orbẽ?
Hesperiæ clades: & flebilis unda pachini:
Et mutina:& leucas puros fecere philippos

¶ SVLPI. Nullus ab æmathio: Nemo inquit thessaliam frequentasset aut arasset aut armenta & greges ibi pauisset:sed tanq̃ sacram & ut cõmune romanorum sepulchrum seruasset inuiolatam & desertam si illic tantum gesta fuissent ciuilia prælia. Religasset funem:nauigasset in æmathiam & inde nauim soluisset. Mouisset: arasset: Dumeta: spineta & saltus: Permitteret uellere: cõcederet pascere herbam nascentem ex ossibus & puluere romanorum. Impatiens hominum: inhabitabilis. Vel solis iniqui limite uel glacie: idest uel uia solis ut terræ quæ sunt sub torrida zona: & sub ipsa eclyptica:uel frigore intolerabili quo laborant qui sunt sub zonis extremis. Nuda: sine hominibus. Si non prima:si prima certe non sola nam primus ad differentiam secundi & tertii dicitur. Liceat: Votũ est: cum nõ liceat totus enĩ mundus est nocens. Terras nocentes: ut Thessaliam Aegyptum Cisalpinam Galliam Aphricã hispaniã Tusciam Siciliam leucadiam quæ ciuili sanguine maduere. Quid præmitis: cur grauamini & damnatis. Soluitis:liberatis culpa:nam unus locus alteꝝ leuat. Hesperiæ:hispanæ & italæ. Pachini:montis in Sicilia apud quem Augustus &.M.Agrippa Sextũ pompeii filiũ nauali prælio superauit. Et mutina:apud quã uictus est.M.Antonius ab augusto ubi & Cõsules Pansa & Hircius ceciderũt. Leucas:Hoc dicit ꝓpter præliũ nauale quod in sinu ambrocio gessit Augustus in Antonium & Cleopatram. Puros:quasi innocentes & romano cruore imaculatos & inexecrabiles. Philippos:Poeta ut etiam supradiximus pharsalios campos intelligit.q̃q̃ Plinius philippos in thracia esse ostendit.

¶ OMNIBO. Nullus ab æma.sensus est:adeo detestabilis fuisset æmathia:si nunq̃ alibi gesta fuissent bella ciuilia ꝙ nemo ibi habitaret:nemo sereret:nemo araret:sed esset omnino destituta ab hũano cultu. non aliter:q̃ torrida:aut frigida zona:sed quia alibi etiam gesta sunt bella:ideo nõ adiudicata est nocẽs: Ordo usq; ad eũ locum.si nõ prima nefas belli. Terram:appositio:Bustum popu.roma.Quia sepulchrũ uere romani populi appellari potes. Dumeta:ꝓprie sunt loca spinosa & arida:ubi pascere solẽt greges. Vellere:pascere herbã. Nuda:spoliata fructu. Ignota.s.gentibus:quia nemo habitaret. Limite solis iniqui.i.torridæ zonæ. Vel glacie:idest frigidæ zonæ:quemadmodũ hic nemo habitare potest propter nimiũ calorẽ:illic ꝓpter nimiũ frigus:ita & hic nemo habitaret:si tu fuisses non prima:sed sola. Terras odisse nocentes:ubi tantus romanoꝝ cruor effusus est sed nũc non licet:quia non uno loco tantũ:sed in multis regionibus romanoꝝ sanguis sparsus est:quia qcquid multis peccatur inultũ est. Premitis damnatis:& damnãdo totũ orbẽ absoluitis. Hesperiæ clades:hæc omnia loca ubi fusus est romanoꝝ cruor fecerunt:ut æmathia uideretur esse absoluenda. Hesperiæ clades ꝓpter Gn.põ. quem una cum exercitu suo cæsar in Hispania deleuit. Flebilis unda pachyni:ubi Aggrippa auspiciis Augusti cæsaris Sextũ põ. magni põ.filiũ deuicit. Et mutina:ubi Augustus Hircius & pãsa uicerũt.M.Antoniũ multisq; occisis cõsules lethali uulnere sauciati sunt.Et leucas:promontorium Epiri:ubi Octauius Antoniũ & Cleopatram bello nauali deuicit ubi multa milia romanoꝝ perierunt.

FINIS LIBRI SEPTIMI. SEQVITVR LIBER OCTAVVS.

Io. Sulpitii Verulani Lucani Octauum Interpretatio.

IAm sup herculeas: Pompeius ita tenuis & nudus ut inquirētes hostes plane lateret lariſſam trāſgressus ut ad tempe puenit ſe in ora pſternēs ſitibūdus e fluuio hauſit. Indeq; exurgēs per tempe frumentariā cōſcendit ſæpe ut dicebat quærēs tantū ſe opinionē feſeliſſe: ut a quo genere hoium uictoriā ſperaret ab eo initio fugæ facto pene pditus uideretur. Poeta igitur qbus flexibus: qua trepidatione: quo dolore pudoreq; fugerit & nauim cōſcenderit narrat: Eſt autem ordo iam magnus petēs diſpendia deſerta ſiluæ hemoniæ. Super fauces herculeas: tranſuallem & aditum quem hercules diſciſſis oſſa & olympo montibus fecit: & exitum peneo fluuio dedit ut exhauriretur aquis theſſalia: ut meminit Diodorus: & Seneca in hercule furente ait. Sciſſa quum uaſto impetu patuere tēpe: pectore impulſus tuo. huc mons & illuc cecidit & rupto agere. Noua cucurrit theſſallus torrens uia. Tempe: uallem de qua diximus libro ſexto. Diſpēdia deſerta: damna itineris & circuitus uiæ deſertæ. Hemoniæ ſilua: theſſalici nemoris & ipſorum tempe:

Agens cornipedem exhauſtum: impellens equū feſſum. Stimuliſq; negantem: ideſt qui ictus calcaribus non promoueretur. Incerta fugæ ueſtigia turbat: non it recto itinere: ſed confundit & flectit ne poſſit per ueſtigia deprendi: & ut qui perſequūtur reddantur incerti. Implicitas errore: confuſas circuitionibus. Fragorem nemoꝝ: ſonitū arborū ex aura. Comitum: nam eoꝝ ſtrepitum terrebat.

Qui ſerit: qui ſtrepitus reſonat & percellit. Trepidum lateriq; timētem examinat: perterret ipſum non modo a tergo ſed a latere metuentem: Quā quis ſummo de culmine: q̄uis inquit a fœlicitate corruerit tamē ſcit magno pretio ſuā mortem a cæſare expetiri: & nō minori q̄ ipſe mortem Cæſaris emeret. Pretium ſui ſanguinis: pretium quod daret interemptori ſuo. Nōdum eſſe uile: ſed maximū. Memor: fati: priſtinam fortunam conſiderans. Ad huc: in tanta calamitate. Iugulum tantæ mercedis: uitam tanti pretii. Pro ceruice auulſa: pro capite: quod collo ſuſtentatur. Deſerta ſequentem: q̄uis per deſerta & occulta fugeret: eius tamen dedecus & calamitas latere non poterit quia ab omnibus noſcebatur.

IAm ſup herculeas fauces nēoroſaq; tēpe: hic liber octauꝰ hæc cōtinet primū qdē pōpſectionē i iſulā Leſbō ubi corneliā depoſuerat: deide cōcionē pō. habitā in Cilicia ubi ps maior ſenatus cōuenerat: cuius ſententia erat ut ſe cōferret in parthiā: & parthoꝝ regū uires res extollens contra Cæſarē concitaret: Huic ſententiæ aduerſatus eſt lentulus: & orationem habuit romano cōſule dignam: & in ſententiā eius ſenatuſcōſultum factū eſt: ut ſe in ægyptum reciperet. Deide etiā narrat q̄uo pōpeius poſtq; in ægyptū uenit iubente ptolemæo pſuaſu photini & Achillæ obtrūcatus eſt poſtremo cōtinet ſepulchrū pom. cuius cadauer Codrus inuentū rogo ſupimpoſuit ac ſepulturæ mandauit. Iā ſup: deſcribit q̄uo Pompeius poſtq; a theſſalia diſceſſit fugiens metuebat ſtrepitū oēm: ſciebat. n. mortem ſuā a Cæſare plurimū deſiderari. Ordo eſt uſq; ad eū locū magnus agens. Sup herculeas fauces. i. per fauces olympi montis & oſſæ. nam Hercules eū ueniſſet in Theſſaliam: & uideret montibus circūdatam uallē ingentē quæ aquam ſurgentem cōtineret: adeo ut lacū feciſſe uideret: cognouit ſi locus undis euacuatus eſſet maximā ibi fertilitatem futurā: itaq; diſcidit olympū ab oſſa atq; effuſa aqua eſt: & inde diuerſa flumina deriuata: quoꝝ nomina ſuperius deſcripſit: qua parte igit Herculem olympū ab oſſa diſcidit: hanc fauces Hercules appellat. Nemoroſaq; tempe: ephexegeſis eſt eius qd dixit fauces herculeas. Nam tēpe ſunt inter oſſam & olympū amœniſſima: quinq; milium lōgitudine: & ferme ſex latitudine: attolentibus ſe utriq; leniter conuexis iugis: & inter labente peneo nemoroſam conuallem. Pli. latini. tribus tantum caſibus pluraliter utuntur. nominatiuo accuſatiuo uocatiuo. Sed a græcis uariatur Τὰ τέμπη καὶ τὰ τέμπεα. per craſſim

Io. Sulpitii argumentum in Lucani librum octauum.

OCtauo i leſbō fugiēs p deuia magnꝰ
Nauigat: & coniunx lachrimando ab
ducta relinquit.
Deflentē populū: pperās tū nauta monetur
Tēdat ut ad cilices: ubi ſextus turba ducūq;
Decernūt quo ſit dux cōfugiturus: atroxq;
Aegyptus legit: uenientem regia pdit:
Coniugeq; & nato corā cōfodit achillas.
Ambuſtū codros truncū clam texit arena.

M. Annei Lucani pharſaliæ liber octauus

IAm ſuper herculeas fauces nemoroſaq; tempe.
Hæmōiæ deſerta petēs diſpēdia ſiluæ
Cornipedē exhauſtū curſu ſtiuliſq; negantē
Magnus agēs icerta fugæ ueſtigia turbat
Implicitaſq; errore uias: pauet ille fragorē
Motorū uentis nemoꝝ comitūq; ſuoꝝ.
Q uí poſt terga ferit: trepidæ lateriq; timētē
Exanimat, q̄uis ſūmo de culmine lapſus.
Nōdum uile ſui pretiū ſcit ſanguinis eſſe
Seq; memor fati tātæ mercedis habere
Credit adhuc iugulū: quantū p cæſaris ipſe
Auulſa ceruice daret: deſerta ſequentē

quia littera nō ſeruatur: Diſpendia:ideſt uaſtas longitudines: Aemoniæ ſiluæ: ea.n.ſilua. Theſſaliæ magna eſt & lōga: Cornipede:equū. Exhauſtum:defectū curſu. Stimuliſq; negātem:quiā iam ſupposita calcaria ſentire nō uidebatur pre nimia laſſitudine. Incerta fugæ ueſtigia turbat:hoc oīo faciebat Pom.ne ſequerētur ueſtigia ſua:& ipſum deprehēderent:nūc huc:nūc illuc circūagebat equū: Implicitas erro:ui.ut errorem ſequētibus iniiceret. Pauet ille fra.ſtrepitū omnem:etiam comitū ſuoꝝ. Qui.ſ. fragor. Redit.i.ſequitur Pom. Lateriq; timentē.i.ſaluti ſuæ ne a latere aliquis inuaderet. Quāuis ſūmo de cul.q̄is inqt aduerſa fortuna illum de ſūmo gradu deiecerit:tamē ſcit magno precio a Cæ.emptū iti mortē ſuā: Nondū uile:imo pretioſum. Seq; me.ſ.i.priſtiæ fortunæ nō dubitat q̄ q̄tum pōpeius pro cæde Cæſaris:tantūdem etiā Cæ.pro ſua daret. Deſerta ſequentem:quamuis per occulta loca tranſiret pompeius:ne dignoſceretur tanta tamē erat uiri maieſtas:ut latere nō poſſet.

Non patitur tutis fatum celare latebris
Clara uiri facies:multi pharſalica caſtra.
Quū peterēt nōdum fama p̄pente ruinas
Occurſu ſtupuere ducis:uertigine rerū
Attoniti:cladiſq; ſuæ uix ipſe fidelis
Auctor erat grauis ē magno q̄cūq; malorū:
Teſtis adeſt:cūctis ignotus gētibus eſſe
Mallet:& obſcuro tutus trāſire per urbes
Nomine:ſed lōgi pœnas fortuna fauoris
Exigit a miſero:quæ tāto pōdere famæ
Res premit aduerſas:fatiſq; prioribus urget
Nūc feſtinatos nimiū ſibi ſentit honores.
Actaq; lauriferæ damnat ſyllana iuuētæ
Nūc & corycias claſſes & pōtica ſigna
Deiectū meminiſſe piget:ſic lōgius æuum
Deſtruit ingētes animos: & uita ſupſtes
Imperio:niſi ſūma dies cū fine bonoꝝ
Affuit: & celeri præuertit triſtia letho
Dedecori ēfortūa prior:q̄ſq; ne ſecūdis
Tradere ſe fatis uidet niſi morte perata:

CSVLPI. Multi:auxiliares eūtes i pōpeii caſtra nōdum audita ꝓfligationis fama pōpeio obuio ſtupuerūt. Prodēte ruinas:indicāte cladē. Vertigie: mutatione & uolubilitate fortunæ. Cladiſq; ſuæ uix ipſe fidelis auctor erat:uix ipſo fugiēte & aſſerēte tanti ruina exercitus credebatur. Grauis:moleſtus. Adeſt teſtis:ſit ei obuius & cōſcius eſt calamitatis. Obſcuro noīe: nō nota nō celebri fama. Exigit pœnas:quo.n.erat illuſtrior eo ifamior euadebat. Longi:diu preſtiti. Pōdere:claritate. Premit:grauat:notaſq; facit. Fatiſq; prioribus urget: uexat ſuperiori fœlicitate. Quo.n.fœliciōr fuerat eo nunc miſerior erat. Et rebus fœlicibus aſſuetis difficilius eſt aduerſam ferre fortunā. Sentit honores feſtinatos:pœnitet ſe honores imperia & triūphos ante legitimū tempus geſſiſſe. Acta ſyllana: ea quæ iuuenis egit Syllanis tēporibus quū ab eo in Siciliam & Aphricam miſſus de perpēna Domitio & hiarba triūphauit. Laurifere: ttiūphalis. Corycias claſſes:naues cilicū pyratarū quos mira celeritate repreſſit:ut diximus libro prīo. Corycus oppidum in Cilicia croco abūdans:ubi & Corycium antrum. Pōtica ſigna:de myrhrydate uictoriā qua eius uexillis potitus ē. Deiectū:uictū ꝓſtratū. Sic lōgius æuū deſtruit ingētes aīos: ſic nocuit magnanimis clariſq; uiris uixiſſe diuti⁹ & i uita poſt amiſſum ipiū remāere. Deſtruit aīos:delet magnanimitas gloriā parthā. Niſi ſūma dies:niſi quis in fœlicitate pereat:& morte ſuā ruinam præueniat priſtina fœlicitas eſt ei dedecori.bene igitur Ouidius ſed ſcilicet ultima ſemp expectanda dies homini dicitq; beatus. Ante obitum nemo ſupremaq; funera debet. Niſi ſūma dies cū fine bonoꝝ affuit:niſi mors cum fine fœlicitatis aduenerit.hinc apud Senecā chorus. Fœlix priamus dicimus oēs ſecū excedēs ſua regna tulit:& paulopoſt fœlix quiſq; bello moriēs omnia ſecum cōſumpta uidet. Et celeri præuertit triſtitia letho: præuēit & præterit res aduerſas morte feſtina. Quiſq; ne ſecundis:audet ne aliquis fœlicitatem amplecti niſi cum certo in ea moriendi propoſito.

COMNIBO. Clara facies:maieſtas imperatoria. Fatū.i.fortunā ſuā aduerſam. Multi pharſalica caſtra: dicit autē multos fugiēti pom.obuiā factos eſſe qui Theſſaliā petebāt:nōdū.n.ſciebāt uictū eē pōpeiū & occurrētes obſtupeſcebāt. Occurſu:obuiā facti. Vertigine:mutatione fortunæ:& uix credere poterant tantū cladis fuiſſe ut pom.cum tanto exercitu uinceretur:p̄ſertim qui ſuperiori tēpore tantus uictor fuiſſet. Cladiſq; ſuæ.i.uix ſuæ cladis erat auctor cui fidem adhiberēt audientes. Grauis eſt:& moleſtus erat pompeio quicūq; ſciebat cladē ſuam:Mallet.n.ignotus eſſe q̄ cladem acceptam dignoſci a gētibus: nā pudori uidebatur q̄ poſt triumphos in ætate a Cæſare uictus eſſet. Obſcuro:ignoto nomine. Sed longi pœnas:quia adeo nominis ſui fama cōpleuerat totū orbem terraꝝ:ut ignotus eſſe nō poſſet.hæc nobilitas illi moleſta erat. For.lon.fa.i.fortuna diu ꝓſpera. Exigit pœ.i.facit hanc pœnam eſſe grauiorem. Pondere.i.tanta mole gloriæ & nominis: Premit:aggrauat. Res aduerſas:recte dicit nam qui diu in fœlicitate fuit aduerſam fortunam grauius ferre cōſueuit:diuturna fœlicitas eſt quoddam quaſi onus interi aduerſitate ſuperueniente. Vrget.ſ.res aduerſas. Fatiſq; prioribus:ideſt ſecundis:quia ſuperiori tempore fata putabant ꝓſpera:ſed nūc magis illum premebāt res aduerſæ. Nūc feſtinatos:q̄ ante trigeſimū annum de Sicilia de Aphrica triūphauit:partha uictoria auſpiciis ſyllæ. Acta ſyllana.i.auſpiciis ſyllæ:quia miſſus eſt in Aphrica contra Domitium quem uicit:& in Sicilia contra Gn.carbonem quem & ipſum ſuperauit:& de utraq; prouincia triunphauit:quia non licebat alicui de ciue triūphum ducere. Lauriferæ iuuentæ:quia lauream coronam accepit:cum ſublimis triūphali curru per urbem ueheretur. Nunc & corycias:in mentē ueniebāt priſtinæ uictoriæ pompeio:q̄ nūc maiorem moleſtiam ac dolorem affere,

bant. Corycias classes.i.pyratieas a coryco antro:& oppido ciliciæ:duobus.n.mẽsibus mare pacatũ reddidit põpeius:quod pyratæ infestũ fecerãt.Cilices aũt pyratæ funditus deleti fuerũt(ut refert Strabo)primũ a Seruilio Isaurico:quo tẽpore ille Isauriã cœpit.Postea a pom.q supra mille & trecẽta nauigia cõcremauit.eoꝝ uero habitationes excidit:ex hominibus qui supfuere in prælio:alios in urbem solos deduxit habitatum:quã ille pompeiopolim appellauit:alios didymenã hominibus effœtam:quæ nunc romanoꝝ est colonia. Et pontica signa:uictoriã:quã de mithrydate rege ponti retulerat:uexillaq; uniuersa cœpat ipso debellato. Sic lõgius æuũ:hoc pacto inquit multis nocuit diutius uixisse. Sarius.n.fuisset Põpeio. si ante hanc cladẽ in fœlicitate mortuus fuisset.unde Iuue.prouida pompeio dederat cãpania febres optãdas:sed multæ urbes & publica uota uicerũt. Destruit:debilitat. Vita supstes impio.i.qui diutius uiuit: q̃ iperiũ durat. Sũma:nltĩa dies. Præuertit:ante uertit:nisi mors preuenerit aduersitatẽ:& res lætæ diuturna uita p̃mũtur:ut Oui.met.Sed.s.ultima semp expectãda dies homini est diciq; beatus.Ante obitum nemo sup̃maq; funera debet.sententia Solonis ẽ quã poeta usurpauit. Quisq̃ ne secũdis:est ne aliqs qui audeat se fœlicem dicere ante mortẽ.q.d.non: Fatis.i.secundæ fortunæ.

¶ SVLPI. Littora cõtigerat:Iã põpeius ad ostia penei uenerat ubi cymbã natus mitylenas ad Corneliã nauigauit ut Appianus ẽt scribit.In cõmentariis:tamẽ ẽ eũ ad ãphipolim una nocte in ãchoris cõstitisse:& irrogara hospitibus pecuniã cognitoq; cæsaris aduẽtu inde discessisse & mitylenas paucis diebus uẽisse:Plutarchus inqt eũ cymba inuectum cũ paucis liberis:nã seruos ad cæsarẽ ire iusserat:cõspectũ fuisse apetitio & eũ in nauim onerariã pmaximã mestissime fuisse susceptũ una cũ duobus lẽtulis & Faonio q apud eũ serui subierat ministeriũ & præter amPhypolim nauigãs ad mitylenẽ transiit. Littora:hæc sunt in sinu thermaico. Rubẽs clade:cruẽtus.Inde:a litoribus. Vẽtis ac fluctibus impar:hoc est fragilis & q̃ tempestati nõ posset resistere.Cymbã.n.fluuiatilem fuisse Plutarchus & Appianus tradũt.Cæsar frumẽtariã nauẽ. Vadis:locis nõ pfundis. Cuius:põpeiũ uidelicet q adhuc tantũ classium habet. Adhuc:hoc tempore. Remis: nauibus. Corcyra:In ionio insula. Terræ lyburnæ:apud quam erat Octauius ut patet libro quarto. Rector correpsit exiguã alnũ: ab officio gestu & instrumẽto cõmiseratuo.ipse.n.regebat naiuculam quã repens.i.trahẽs corpus intrauit:legitur & uector hoc est qui uehebat. Alnũ:ex alno arbore cymbã. Cõscia curarum:Apostrophe ad Corneliam dolotis sociã. Stares in campis:cladem spectares. Præsagia:prediuinationes mali futuri. Exagitant curas:cõmouent & augẽt mestitiã. Somnus:cornelia dormiens methonymia. Nox:nocturna quies. Habet:affert thessalicæ cedis imaginẽ. Tenebrisq; remotis:die uero e specula uenientes naues pspiciebat. Nutantia:mouentia se & inclinantia.

Littora cõtigerat per quæ peneius amnis
Emathiæ iã clade rubens exibat in æquor
Inde ratis trepidũ uẽtis ac fluctibus impar.
Flumineis uix tuta uadis euexit in altũ
Cuius adhuc remis quatitnr corcyra sinusq;
Leucadii cilicũ dominus terræq; liburnæ.
Exiguã uector pauidus correpsit in alnũ.
Cõscia curarũ secreta in littora lesbi
Flectere uela iubes qua nũc tellure latebas
Mœstior in mediis quã si cornelia campis
Aemathiæ stares tristes præsagia curas
Exagitãt trepida quatitur formidine somn⁹
Thessaliã nox ois habet tenebrisq; remotis
Rupis in abruptæ scopulos extrẽaq; currẽs
Littora pspiciens fluctus nutãtia longe
Semper prima uides ueniẽtis uela carinæ

¶ OMNIBO. Littora cõtigerat:nunc autem dicit Pom.ad penei fluminis hostiũ puẽisse & ibi naue ad modũ exigua nauigare cœpisse:ut Lesbon peteret:ubi corneliam deposuerat. Peneus: fluuius thessaliæ qui ex pindo apud gõphos nascitur.Plin Aemathia clade.i.cruore effuso in campis philippicis. Inde ratis trepidum:cum ad hunc exitũ amnis peruenisset:dimisso equo nauigare cœpit sed hic ostẽdit q̃ inanes sint hominũ cogitationes:& quã in fragili statu res humanæ positæ sint.Nam Pom.qui classe corcyram:Siciliam:Luburniam:Ciliciã:tenebat:nunc p exiguam nauiculam uehi cõtigit.qua uix tuto per flumina nauigare potuisset. Inde:post hæc scilicet dimisso equo. Vix tua uadis:q̃ flatum uentoꝝ & undationem fluminum sust:nere nõ poterat. Trepidũ.i.uento tumentẽ: Euexit.s.Pom. Corcyra: insula in mari ionio.quam appellabãt melenã. Sinus leucadii:leucas est pmontoriũ epiri. Cilicum dominus:i. qui ciliciam tenebat. Terræq; liburnæ:quæ cõtigua est dalmatiæ. Correpsit.i.simul cum sociis suis repsit:repere pprie est animalium. In alnũ.i.paruam nauiculam:nam alnus ponitur pro fluuiali naui:eo q̃ ex alno arbore cauari soleat:Pompeius ex larissa ad mare usq; delatus est:eo loci paruam ingressus cymbam:cũ teste Appiano:ad nauigantẽ nauem offendisset Mitylenas puenit. Assumpta igit Cornelia uxore triremibus quattuor comitatus:quæ a rhodiis & tyriis ad eum uenerant:corcyram tũc quidem & libyã præteruectus est:quo in loco exercitum alium & nauticos habebat apparatos:ad orientem itaq; cõuersus parthos ueluti ab illis opem petiturus:nulli patefacto interim consilio adire statuit:quod pene cũ in ciliciam uenisset amicis tettulit.At illi a parthis abstinendũ suadebant:qui nup crasso insurrexissent:& adhuc ob eius cladem elatiores spiritus haberent:nec cornelia singularis formæ mulierem in eoꝝ potestate cõmittẽdam esse:maxime cũ e crasso esset genita:cum in ægyptum demũ ire statuisset uel ad iubam potius se conuertere: Amici repudiatis iubæ rebus: utpote que nullius existimationis:aut gloriæ futuræ essent: ægyptum ut adiret suadere non destiterunt. Conscia curarum:amor corneliæ Pomp.nauigare coegit ad insulam Lesbon: ubi reposuerat eam. Mœstior in mediis:in qua lesbo insula o cornelia maiori

mœsticia uexabaris q̃si esses in mediis thessaliæ cãpis:nã maiora semp pericula animus diuinat. Quatitur:cõmouet:nũq̃ enim quiete dormire poterat. Thessaliam nox ois habet.i.p somnos sibi thessalia ob uersabatur. Tenebrisq; remotis.i.exorta luce. Curris:uagaris p littora pspiciens nũquid nauẽ uideres q̃ cladem nũciaret:quã tibi futuram animo psuaseras. Nutantia fluitantia & uentis agitata.

Quærere nec quicq̃ de facto cõiugis audes
En ratis ad uestros quæ tẽdit carbasa portus
Quid ferat ignoras:sed nũc tibi sũma pauo
Nuntius armorũ tristis rũorq; sinister: (ris
Victus adest cõiũx:qd perdis tẽpora luctus.
Cũ possis iã flere times. tũc puppe ppiqua
Prosiluit:crimenq; deũm crudele notauit.
Deformem pallor ducem uultusq; premẽtẽ
Canitiem:atq; atro squalẽtes puluere uestes
Obuia nox miseræ cœlum lucemq; tenebris
Abstulit:atq; animũ clausit dolor:oĩa neruis
Membra relicta labant:riguerũt corda diuq;
Spe mortis decepta iacet:iam fune ligato
Littoribus lustrat uacuas põpeius arenas.
Quẽ postq̃ ppius famulæ uidere fideles.
Nõ ultra gemitus tacitos incessere fata
Permisere sibi frustraq; attolere terra
Semianimẽ conãt herã quã pectore magn9
Ambit & afflictos refouet cõplexibus art9.
Cœpat in sũmũ reuocato sanguine corpus.
Pompeii sentire manus mœstãq; mariti
Posse patifaciẽ prohibet succũbere fatis
Magn9 & imodicos castigat uoce dolores.

¶SVLPI. Nec audes q̃rere: ne qd suspicabaris audires:& qd aius psagiebat depræderes. Fato aduersitatis. En ratis:cõmiseratio ab ignoratione de Põpeio adueniẽte:q̃q̃ Plutarchus inqt eũ cũ isulæ hæsisset:iuxta littus ad ciuitatẽ nũtiũ misisse:nõ q̃lẽ expectabat Cornelia q̃ spabat ex plio ad Dyrrachiũ gesto:illud unũ supesse põpeio ut cæsarem pseq̃ret. Is igit plura lachrymis q̃ uerbo exprimẽs eã festinare iussit põpeiũ optaret aspicere:naui sola & aliena inuectũ. Ad hæc cũ se amẽs strauisset non multo post uix cõpos mentis,pcurrit ad pelagus & a põpeio ulnis suscepta cõqueri cœpit. Tẽdit carbasa:dirigit uela & cursum lesbõ. Quid ferat:fert enim põpeiũ uictũ qui est tibi dolor & nũtius. Sũma pauoris:appositio est: Quid pdis tẽpora absti nebat.n.ne uideretur mala ominari. Prosiluit:celeriter naui occurrit:& aiaduertit põpeiũ itẽsum & squalidũ. Notauit:aduertit. Canitiẽ: canos. Sq̃lentes:decolores & infectas. Obuia nox miserę: Caligo pre merore exorta eã exanimẽ reddidit. Cœlũ lucemq;:claritatẽ cœli p endiadim. Clausit animũ:oppssit sensus & uiribus destituta ut exanimis cecidit. Neruis:uirib9. Riguerũt:nõ salierũt. nõ palpitauerũt ut uiuis solẽt. Decepta:nã in se rediit & nõ periit ut optabat. Iam fune ligato:põpeius in littus descendẽs & iter mitylenas uersus aripiẽs ignarus illic in ppinquo adesse cornelią a famula uxoris tacito ploratu accitus est. Lustrat uacuas arenas:circuit loca sola. Nõ ultra gemitus tacitos:nõ nisi tacite & submisse. Permisere sibi incessere fata:inceperũt in fata inuehi. Frustra:qa nõ poterãt. Ambit:aplectit. Refouet:recreat. Reuocato sanguine in summum corpus:Natura in magno mœtu atq; dolore in altum tota demergit & descendens ad cor sanguinem quo uelut curru uehitur trahit.eo subtracto frigus in extremis membris: & humor dilutior cuti remanet:& ipse pallescit:remittente se mœtu sanguis paulatim effundi incipit & sic redit uigor & color. Posse pati:posse aspicere:nam prius ad eius aspectum ceciderat. Prohibet succũbere fatis:mouet ut sit magnanima & non cedat aduersæ fortunæ. Castigat:uerbis arguit immoderati doloris q̃q̃ Plutarchus ait ipsam prius uerba fecisse & postea a pompeio hortatam: & utriusq; orationem commemorat.

¶OMNIBO. Quærere ne quicq̃:Et quia timebas id quod futurũ erat:ideo neminẽ audebas quærere de rebus in thessalia gestis:nã quando aliquid timemus etiã dubitamus quærere ne id forte intelligamus quod nolimus audire. En ratis:quæ oĩa tibi indicabit etiã tacenti. Nuncius tristis:Qui etiã tacẽs tibi cladẽ mariti indicabit. Quid pdis:nã tẽpus est flendi:noli igitur hoc tẽpus uacuũ abire lachrymis tuis. Tunc puppe ppinqua:Sed cũ iam ppior factus esset Pom & nauiculam cornelia uidisset:ipsumq; mœstum:squalida barba:& demissis crinibus intellexit ex ipso habitu uictũ esse. Notauit:ex habitu apo. Crimen crudele deũ:Dicit deos crudeles fuisse:qui Pom.reip.amatorẽ uoluerit hac miseria affice re. Deformẽ:quia pallor faciei significabat rei euentũ. Præmẽtẽ. atq; atro.squa.p.quia dũ equitaret puluis erectus totã uestem ipleuerat. Obuia nox:statim tenebræ oculis obortæ sunt:& cecidit exanimis. Nox:uertigo quædam quæ nascitur pre dolore. Atq; animũ clausit:oppressit ut semianimis caderet. Neruis.s.contractis:ut quasi mortua iaceret. Ri.corda.i.præcordia rigida facta sunt. Diuq; spe.mor.qa mori sperabat:sed decepta est quia tandem ad se rediit:unde Oui.ait officiũ fecere pium:sed iutile nobis indignor miseræ nõ licuisse mori. Iam fune ligato.Pom.nõdum aduerterat uxorem cecidisse exanimẽ sed ligata naue tendebat ad insulam lesbon:ubi est mitylenæ in qua corneliam posuerat. Quem postq̃ famulæ:Viderunt squalidũ tristem & imundicia quadã obsitum sicut his contingere solet quibus in miseria uersantur:elata uoce cœperunt fata põpeii deplorare. Incessere fata:inuehi contra fata. Cœperat in summũ:& cum complexam teneret Corneliam Pompeius tandẽ illa ad se redire cœperit. Reuocato sanguine:quia ubi nimius dolor inuaserat:statim sanguis ad cor cõcurrit:ut auxilio sit illi uitali mẽbro ideo extremæ partes corporis desertæ a sanguine frigescunt:nunc ergo dicit cũ rediisset ad se Cornelia: totus

sanguis ad extremitatē corporis recurrerat. In summū cor:i.in extremas partes corporis. Prohibet suc cūbere fatis:& ubi uidit ad se rediisse uxorem pompeius cœpit eam consolari nūc eam reprehendendo, nunc precibus rogando.

¶SVLPI. Nobile cū robur:Pusillanimitatis cō iugē arguēs eā a futura laude ad animū erigēdū & se amādū & nō deferendū hortat atq; cura tuorū maiorū magnanimitate degeneras cū fortiter tole rādo miserias meas & me nō pristinā fortunā amā do atq; deflendo ppetuā laudā cōsequi possis. Ti tulis auorū:victoriis & magistratib⁹ Scipionū. Erat enim Scipiōis filia qui ab illis clarioribus trahebat originē. Frangis robur:debilitas animi fortitudi nem. Primo uulnere:prima aduersitate:ante hac enim semp usi fuerāt secūda fortuna. Habes adi tum:habes inter feminas ingressum & occasionē ad æternā laudē quam neq; dicēdo iure:neq; admini strando rēp.neq; re militari cōsequi potes:sed sola fide in miseriis maritū nō deserēdo. Decertet cū fatis:pugnet cū aduersa fortuna resistatq; ei. Quod sum uictus:qa sum infœlix & miserandus. Maior gloria:erit.n.ueri amoris argumentū:& nō te uiri amasse fortunā:sed uirū ipsum quē ab aliis desertū sequaris. Fasces:cōsules. Tanta manus regū:tot reges. Deformis:turpe est inquit uiuentē uirū ita lugere:ut in morte eius nihil ad luctū possit accede re. Vetitus augeri:cui quicq̄ addi nō possit. Vl tima fides:ultimū officium fidei cōiugalis. Tu nul la tulisti dāna:habes patrē & maritū icolumes qui bus saluis lugere nō debes. Fortuna:fœlicitas. Quod defles illud amasti:Acri stimulo & magna nimā & sui amantē reddit:nam si illā deflet uirum nō amauit:si uirum amauit flere nō debet. Est ergo simplex cōplexio:qua fateri cogitur nō fortunam: sed uirū amasse:& stulte se flere. Correcta:castiga ta. Egra:debilis & infirma. Rumpente:remittente aphæresis est. O utinam in thalamos:Cū eo fato se gemitam norit Cornelia ut maritis infœlix sit dolet qd̄ non nupserit Cæsari inimico:ne tanta calamitate Pōpeium afficeret:cui ut omnia sint tutiora pœnas fati dare & mori se auidam dicit. Issem in thalamos: nupsissem. Infœlix:infœlicitatē afferens. Bis:nūc & sub priore marito.P.Crasso.M.Crassi filio. Eryn nis ,pnuba:furia q̄ præfuit nuptiis meis & me comitatur. Crassorūq; umbræ:manes patris & filii quibus ego addita sum & qui me oderūt quod eis fui infœlix. Deuota:deputata:addita:tum quia cōiunxit:tum quia infœlix. Casus assyrios:cladē simile parthicæ. Dedi præcipites: præcipitatui & interemi. Fugaui deos:numinum fauorem a iusta causa auerti. Indigne meis thalamis:tam infœlici coniuge.

Nobile cur robur fortunæ uulnere primo,
Fœmina tātoq; tītulis īsignis auoq;,
Frāgis:habes aditū māsuræ ī sæcula famæ
Laudis i hoc sexu:nō legū iura nec arma
Vnica materia est cōiunx miser: erige mētē
Et tua cū fatis pietas decertet: & ipsum
Q uod sū uict⁹ arma:nā sū tibi gloria maior
A me qd̄ fasces & qd̄ pia turba senatus
Tātaq; discessit regū manus:incipe magnū.
Sola seq:deformis adhuc uiuēte marito
Sūmus & augeri uetit⁹ dolor:ultia debet,
Esse fideles lugere uirū.tu nulla tulisti
Bello damna meo:uiuit post plia magnus.
Sed fortūa perit qd̄ defles illud amasti
Vocibus his correcta uiri uix ægra leuauit.
Mēbra solo tales gemitu rūpente quærelas,
O utinā in thalamos inuisi cōiugis issem.
Infœlix cōiunx & nulli læta marito
Bis nocui mūdo me ,pnuba,ducit erynnis
Crassorūq; umbræ dæuotaq; māibus illis.
Assyrios in castra tuli ciuilia casus.
Præcipitesq; dedi populos cūctosq; fugantē
A causa meliore deos o maxie cōiunx.
O thalamis idigne meis hoc iuris habebat

¶OMNIBO. Nobile cur robur:Pompeii cōsolatio quā uxori afferre studet cū reprahēsione q̄ nimia animi imbecillitate a maioribus suis degeneret:nam filia Scipionis erat:qui ab Aphricano Scipione infe riore originē ducebat deinde ostēdit unicā sibi uirtutis occasionem datā esse:neq; enim alia supereſt uia. Vnde uirtutem suā uxor:ostendere possit:nisi in miseria uiri:dicit enim nondū antea fortunæ sæuiciam sensisti:& tamen cū primū asperitas fese ostendit:statim aio deficis. Titulis insignis auorum.s.Scipio nis filia:nam Scipiones superior Aphricanus & inferior uiri illustres fuerunt.Publi.& Gn.Scipiones duo præstantissimi duces:qui hispaniā populi Roma.imperio subegerunt. Primo uulnere. Quando ante fortuna nobis secunda fuit:nunc primū in ipso impetu fortunæ aduersæ incipis deficere:contra maiorū tuoq; uirtutē. Habes aditū:nō aduertis hac infœlicitate mea magnæ tibi ostendēdæ uirtutis oblatā esse occasionem. Laudis in hoc sexu.s.muliebri:nullū est manus argumētū laudis:q̄ miseriam uiri si fortiter uxor tulerit:nō enim potest ex administratione reipu.laudē aliquā comparare. Non legū iura:in regen da repu. Nec arma:in exercenda disciplina militari. Cōiunx miser:est sola materia mulieri:ut laudem acquirat si eius miseriā fortiter tulerit. Et tua cū fatis.p.d.i.pietas tua erga me uirū tuum miseria conse ctū pugnet cōtra fortunam. Et ipsum q̄ sum uictus ama:Cū in fœlicitate me positū amaueris:nō potest intelligi:utrū amor ille uerus esset:nec ne:nunc autē si me amabis:nihil dubitationis erit:quin me ames.

Ante q̄ fasces:ut me:nō cætera ornamenta amare uidearis. Tanta manus.i.tantus comitatus. Incipe magnū sola sequi:tu nunc sola sequi debes Pompeiū:quia antea me sequebantur senatus:tot reges:tot tā tæq; clientelæ. Deformis adhuc.Sensus est:turpe est tantū dolere adhuc uiuente marito:ut dolor auge ri nō possit in morte sua. Sūmus & augeri uetitus.i.cui aliquid accedere nō potest. Vltima.s.post mortē

uiri. Tu nulla tulisti:q̄ ego uictus fuerim:nihil ad iacturā tuā pertinet:nā habes uirū tuū incolumē:quē amabas & amare debueras:sed si ita tu leges quasi me amiseris:tūc omnib⁹ ostēdas q̄ nō me:sed ornamēta mea potius amabas. Viuit post prælia magnus:& icolumis est:ergo aliud quærere nō debes. Quod desles illud amasti. Videris enim amasse fortunā secundā:quā desles:quandoquidē me incolumi tātopere doles. Vocibus his:nūc dicit quē effectū habuerit consolatio Pōpeii apud uxorē. Rūpente:pro erūpente emittente. O utinā in thalamos:cū lachrymis legendū est:o utinā:inquit nupsissem Cæsari:ut in domū ipsius fortunā aduersam tulissem:quandoquidē auctor esse debui maritos meos facere infœlices. Et nulli læta marito:imo tristis:sicut tibi:& crassō iperatori adolescenti: qui sub Cæsare militauerat in gallia:sub quo anteq̄ corneliæ matrimonio se iūxisset:bellicis rebus magnā gloriā & laudem consetutus fuit crassus pater eius puinciā parthiam & Asiā obtinuit:cū tamē Rex parthoꝝ nullā iniuriā populo Romano fecisset:sed hæc causa tantūmodo ad bellū impulit crassum quia cupiebat aurū eius auferre: cuius auidissimus erat:& in cōparando exercitu filiū suum a militia Cæ. deduxit & cū in parthiā uenisset:qa parum cautus iperator esset in insidias præcipitatus est:& sagitis parthoꝝ obruptus. Bis nocui mundo:semel crasso:nunc tibi o magne. Pronuba:dicit quæ spōsam comitatur prima nocte in thalamum uiri. Erynnis:una ex furiis inferoꝝ dicit fuisse pronubā quæ se in thalamos primū crassi:deinde Pompe. comitata fuerit. Vmbræ.s.duxerūt:idest umbra mariti mei crassi:& patris eius. Assyrios:nā parthia est assyriæ ps ubi Ninus regnauit. Indigne tha.qa meruerat fœliciorē uxorē. Hoc iuris:uidelicet ut te opprimeret.

In tantum fortuna caput:cur impia nupsi
Sic miserum factura fui:nunc accipe pœnas
Sed quas spōte tuā:quo sit tibi molli⁹ æquor
Certa fides regum:totusq̄ paratior orbis:
Sparge mari comitē mallem felicib⁹ armis
Dependisse caput nunc clades deniq̄ lustra
Magne tuas ubicunq̄ iaces ciuilibus armis.
Nostros ulta toros ades huc atq̄ exige pēas
Iulia crudelis placataq̄ pellice cæsa
Magno parce tuo sic fata iterūq̄ refusa
Cōiugis in gremium cūctorū lumina soluit
In lachrimas duri flectūtur pectora magni
Sicaq̄ thessalia confudit lumina lesbos.
Tunc mitylenæū pleno iam littore uulgus
Affatur magnū. Si maxima gloria nobis
Semper erit tanti pignus seruasse mariti
Tu quoq̄ deuotos sacro tibi fœdere muros

¶ SVLPI. In tantū caput:i tātū uirū. Spōte:mirā hoc uerbo pietatē ostendit. Mollius:trāqllius.

Certa fides regū totusq̄ paratior orbis: ut nullus a te deficiat & q̄sq̄ faueat tibi. Paratior: obsequentior. Sparge mari:obrue me in fluctibus. Mallē fœlicibus armis:utinā pro tua uictoria periissem. Lustra:expia purga cede mea & his inferiis. Vbicūq̄ iaces: Apostrophe ad Iuliā:quā in odiū adducēs ciuili clade ultā fuisse dicit cōiugium suū. Placata: mitior facta. Pellice cæsa:occisa me quæ sum pellex tua & tuo uiro cōiuncta. Parce:abstine nocere.

Tuo:quē tibi amandū relinquo. Duri flectunt pectora magni:Pōpeii cōstantia cōmota est hic ad lachrymas qbus in pharsalica clade abstinuit. Sic ca:quæ nō fleuerūt. Tūc mityleneū: Multitudo lesboꝝq̄ cōuenerant uæhementer Pompeiū orauit ut honoris gratia saltē unā ibi noctē hospitaretur. ostendēsq̄ ei locū esse tutū & fidū:oīa tam priuata q̄ publica ei offert & ut eis utatur orat. Exordit aūt a beniuolētia glorioſum officiū suū sine arrogātia cōmemorando. Tū petii. Inde cōfirmās & refutans quæ obiici possent p amplificationē & miseratiōnem cōcludit. Pignus: Corneliā uxorē. Dignare muros deuotos: fac dignam ciuitatem tuam. Sacro fœdere: hospitali beneficio.

¶ OMNIBO. Caput.i.tanti uiri:q̄ semp uictoriā ex hostibus cōseq̄ solebas. Nūc accipe pœnas.i.cū tibi tātūmodo iūcta sum:sume pœnas de me. Quas spōte lunā. Ego libēs inqt patiar pœnas:ut me mortua incipiāt tibi uē:i eē secūdi:scis.n.me comite oīa tibi aduersa fuisse. Mollius.i.tranquillius: Certa fides regū:ut reges fideles sint tibi:Orbis obsequēs erit tibi si ego piero. Sparge mari.i.fluctib⁹ maris merge me. Depēdisse caput.i.caput meū dedisse neci. Cū adhuc eēs i fœlicitate. Nūc clades: quādo nō perii adhuc te fortūato:peā certe ātēq̄ oīo te sæua fortūa p̄mat. Lustra:purga clades tuas morte mea. Vbicūq̄ iaces. Cōuertit ad Iuliā:ades nūc o iulia ſirata es Pōpeio:q̄ ei nupserim & nūc morte mea patrē tuū Cæsarē placa:ne amplius sæuiat cōtra Pom. crudelis: Quæ nimiū sæuis cōtra uirū tuū irata q̄ ego illi nupserim. Pellice.s.me. pellex ꝓprie dicit quæ alieno uiro cōiungit & dicitur a pelliciēdo:quia blādiciis pelliciat ad se alienū uirū. Cūctorū lumina soluit.i.lachrymis oībus cōmouit q aderant:quia plena cōmiserationis erat. In lachrymas duri:& ipse Pōpeius:qui fortissimus erat:& q sine lachrymis cladem pharsalicā tulerat a lachrymis tēperare nō potuit. Sicca.i.sine lachrymis. Lesbos.i.cornelia quæ in lesbo erat. Tūc mityleneū:postq̄ Pōpeius corneliā uxorē ꝓpemodū cōsolatus est:& ad ferendā fortunā fortiter exhortatus erat ut uel una nocte i urbē suā pnoctare uellet. Hāc mitylenæoꝝ inuitationē Pōpeius gratissimā habuit. Sed excusauit celeritatē:q̄ in ea re ipsis morē gerere nō posset: Cū maiora negocia imminerēt. Mitylenæū uulgus:possessiuū ē ꝓ ptio:nā mitylenēse dicere debuit:sicut a Verōa ueronēsis:sed nōnūq̄ poetæ: imo ēt oratores & historici possessiuū ꝓ ptio pōere cōsueuerūt. Formaī ātī græcis noībus possessiuū hoc modo. Nomē desinēs in ū mutat ū in diphtōgū. ai:addita eos facit apud græcos:apud latinos adita us

cyrene cyrenæus

Tanti pignus seruas-

se mariti:uxorē uiro acceptam & obsequentē:nam uiro nil carius esse potest uxore obsequēti ex sentētia phocylidis. Tu quoq; sicut uxor diu apud nos habitare dignata fuit. Deuotos:destiatos:& tibi debitos.

¶ SVLPI. Lares socios:regiā in qua tua uxor est hospitata. Fac magne locū:orna & cōsecra locū hospitii tui quē omnes posteri adorabūt. Reuiscent:ad uiscendū redibūt & est suasio a laude futura. Nulla tibi:suasio a fidelitate præstita. Nā reliq loca salutē a Cæsare sperare possunt:hūc solū: quia suscepit Pōpeii cōiugem oderit. Crimen:hospitii culpā. Quid qđ:suasio a tuto:qa Cæsar insulā expugnare nō pōt. Procerū:locus ab honesto. Coibit:cōueniet ut bella resarciāt. Accipe templorū: a libertate & prōpto auxilio cōciliatio. Cultus: uestes statuas tabulas. Aurū:nasa & laminas. Si terris:si puppibus:accipe siue terra: siue mari eorū opera uti uelis. Quantū ualet:q̄tum pōt facultatisq; habet. Ne cæsar rapiat: qđ nobis molestissimū esset. Hoc solū crimen:hanc culpā a nobis de te bene meritis auerte ne uidearis nostrā fidē cui in fœlicitate te credidisti:in tua miseria præ nostra leuitate dānasse. Meritæ bene:quæ in te hospitale beneficiū contulit. Mūdi nominis:pro toto mūdo:ē enim res mira fides in calamitosum. Nullū toto mihi dixit in orbe:plena gratitudine oratio in qua ostendēs quanti eos fecerit quāq; sibi sint chari mirifice laudat & desinit in cōmiserationē. Nō paruo pignore:littore intelligiq; uxorē illic depositā.

Affectus:curas amoresq; meos. Hac obside:Cornelia quasi in pignus fidei data. Penates:deoq; domesticoq; imagines. Roma:patria. Ante dedi: prius aduexi. Lesbon meritā iram cæsaris:quæ merito cæsari erit inuisa obseruatā cōiugem meam. Non ueritus:nō dubitans. Materiā ueniæ:cāmq; beneficii. Virg. Orantes ueniam & templū clamore petebāt. Fecisse nocētes:reddidisse inuisos tāq; si cæsari nocuissetis.

Oramus socioſq; lares dignare:uel una
Nocte tua:fac magne locū qua cūcta reuiſēt
Secula quē ueniens hoſpes roman⁹ adoret.
Nulla tibi ſubeūda magis ſunt mœnia uicto:
Omnia uictoris poſſunt ſperare fauorem
Hæc iā crimē habēt:qd qđ iacet iſula ponto
Cæſar eget ratib⁹:pcerū pars magna coibit
Certa loci:noto reparādū eſt littore bellum:
Accipe templorum cultus aurumq; deorum
Accipe ſi terris ſi puppibus iſta iuuentus
Aptior eſt: tota quantum ualet utere leſbo:
Accipe:nec cæſar rapiat:tu uictus habeto:
Hoc ſolum crimē meritæ bene detrahe terræ
Ne noſtrā uideare fidem:fœlixq; ſecutus
Et damnaſſe miſer,tali pietate uirorum
Lætus:in aduerſis & mundi noſe gaudens
Eſſe fidem:nullum toto mihi dixit in orbe
Gratus eſſe ſolum nō paruo pignore uobis
Oſtendi:tenuit noſtros hac obſide leſbos
Afectus:hic ſacra domus chariq; penates
Hic mihi roma fuit nō ulla i littora puppim
Ante dedi fugiens ſæui cū cæſaris iram
Iam ſcirem meritam ſeruata cōiuge leſbon
Non ueritus tantam ueniæ cōmittere uobis
Materiam ſed iam ſatis eſt feciſſe nocentes.

¶ OMNIBO. Vel:pro saltem:nam polysemus sermo est:uel significat:aut etiā & saltem:uel pro certe nōnūquam ponitur. Fac magne locū:cuius desiderio omnes moueantur:ueneratione quadam seruatæ fidei:q; in rebus aduersis fidem tibi seruauerit. Victoris:Cætera oppida si te non acceperint sperare possunt Cæsaris gratiam:at uero nos iam in culpa sumus: quia uxorem tuā fideliter seruauimus. Omnia.s.aliā mœnia. Possunt semper.s.uidelicet si te non acceperint. Crimen:idest culpam habent:quia seruauimus tuam uxorem. Quid.s.dicendū est ad hoc q; ponto tuta est:& insula nostra in medio mari posita:& Cæsar naues paratas nō habet:ut se huc conferat. Procerū pars magna co. Deinde si comites uis habere senatores:qui superstites sunt:dubitare nō potes quin huc omnes ueniā::sciunt enim hic esse corneliam:& uerisimiliter:te quoq; recepisse. Coibit:conueniet huc. Fatum:fortuna tua. Noto:tibi ac tuis: Accipe templorum cultus:Et ut intelligas quo erga te animo sumus parati sumus omnia in tuā potestatem cōmittere:templa quoq; deoq; cum ornamentis auro & argento:& quicquid ibi est tuum esse uolumus. Si terris si puppibus:iuuentutē nostrā scito tibi obsequentissimā esse siue mari:siue terra usum ipsius accipere malis:nam quia in mari erant:maritimis rebus assueti erant. Terris.i.terrestri bello. Puppibus:nauali bello. Hoc solum crimen:unū est quod præ cæteris te exoratum uolumus:uidelicet ut hanc suspitionem de nobis adimas: Ne dum fœlix eras uidearis nobis esse confisus:tunc cum apud nos uxor tua fuit:post uero acceptam cladem cū iam te aduersa præmere incipiant:nobis cōfidere non posse uideare:nam si nostra mœnia intraueris:nullam huiusmodi suspitionem habebimus. Crimen.i.culpam & suspitionē. Benemeritæ terræ:scilicet nostræ quæ de te benemerita est. Fœlix:dum in fœlicitate eras. Miser:postq; in miseriam ueniſti. Tali pietate uirorum: hæc oratio plena liberalitatis fuit mitylenæorum:nunc dicit q; grata fuerit Pompeio eorum pollicitatio. Lætus:responsio Pompeii est ducētis q; grata sit mihi ciuitas uestra ex hoc cognoscere potestis: qđ pignus apud uos quod carius esse potest reposuerim. Nomine:idest causa Cicero in secundo epistolarū. Quamquam me nomine negligentiæ:idest causa. Nomine mundi:uidelicet q; in aliqua mundi pte fides inueniret & esse dicat. Lesbos tenuit affectus.i.amores nostros seruauit. Hac obside:demōstrātis ē. Hic mihi rōa fuit:nā lesbō loco urbis romæ habui. Nō ulla i littora:Præterea nō solū ex hoc cognosce

repoteſtis: quod uobis commendauerim corneliam me uos amare: uerum etiam quod uictus ſtatim ad uos me recepi: ut facile omnibus apparere poſſit: quantam uobis fidem præſtiterim. Cæſaris iram: collegebam ex eo quod meam comitem ſeruaueritis meruiſſe uos: ut Cæ. uobis iratus eſſet. Tantam ueniæ materiam: ideſt tantam occaſionem beneficii nam ueniam pro beneficio poſuit ut Virgi. Satis eſſe feciſſe nō. quod Cæ. uobis in feſtum fecerim collocando corneliam apud uos.

Fata mihi totū mea ſunt agitāda per orbē.
Heu nimiū fœlix æterno noſe leſbos
Siue doceſ populoſ regeſq; admitteſ magnū
Seu p̄ſtas mihi ſola fidē nā q̄rere certū eſt.
Fas q̄bus ī terris ubi ſit ſcelus accipe numē
Si q̄d adhuc mecū es uotoꝝ extrema meoꝝ
Da ſimiles leſbo populos q marte ſubactū
Nō intrare ſuos infeſto cæſare portus
Nō exire uetent. dixit mœſtāq; carinæ
Impoſuit comitē cūctos mutare putares
Tellurem patriæq; ſolū ſic littore toto
Plāgitur ifeſtæ tēduntur ī ethera dextræ
Pōpeiūq; minus cuius fortuna dolorem
Mouerat aſt illā quā toto tēpore belli
Vt ciuem uidere ſuā diſcedere cernēs
Ingemuit populus quā uix ſi caſtra mariti
Victoris peteret ſiccis dimittere matres
Iam poterant oculis tanto deuinxit amore
Hoſ pudor hoſ p̄bitaſ caſtiq; modeſtia uult?
Q d'ſb̄miſſa nimiſ nulli grauiſ hoſpita turbæ
Stātis adhuc fati uixit quaſi cōiuge uicto
Iā pelago mediōs titan demiſſus ad ignes.
Nec q̄bus abſcōdit nec ſi q̄bus exerit orbē.
Totus erat uigiles pōpeii pectore curæ
Nūc ſocias adeūt romani fœderis urbes
Et uarias regū mentes nūc inuia mūdi
Arua ſup nimios ſoles auſtrūq; iacentes

¶ SVLPI. Fata mea ſunt agitanda: ego ſum exercendus & erraturus. Aeterno nomine. æterna fama ſeruatæ fidei ſiue alii idem fecerint ſiue tu ſola fueris mihi fida. Certum eſt: decreui qui fidi in fidiq; ſint explorare. Accipe numen: deos ſi quis eſt ei propitius precatur. Similes: tam fideles ut leſbos. Non uetent intrare: ſinant ingredi Cæ. per ſequente & meo arbitrio ſinant abire. hiſq; dictis eos uictori parere ſuaſit: inque eo qui clemens & æquus eſſet fidere ut ait plutarchus. Comitem: corneliam. Cunctos mutare tellurem: omnes mityleneos in alias terras migrare. Plangitur. manuum ictibus fletur. Infeſtæ: in deos præ dolore immiſſe. Pompeiumq; minus: multo magis diſceſſu corneliæ quam pom. aduerſitate dolebant.

Quam uix: quum etiam ſi ad uictorem maritum iuiſſet non ſine lachrymis dimiſiſſent. Deuinxit: ligauit. Pudor: uerecundia. Submiſſa: humilis. Hoſpita turbæ. blande uulgus excipiens: Stantis adhuc fati: cum adhuc fuiſſet in felici ſtatu ſic uixit ac ſi eſſet in infelici: aduertenduſq; dicendi modus: ſtantis fati hoc eſt ipſa quæ erat in ſtatu. Iam pelago: cronographia. Demiſſus ad medios ignes: demerſus ad dimidium ſui corporis. Quibus abſcondit: nobis. Si quibus exerit: antipodibus quibus oritur quum nobis occidit. Vigiles pom. pectore curæ pom. meditabatur an ad ſocias p.r. urbes an ad reges confugeret an in deſerta libyes iret. Adeunt. cogitat. Ait enim: appianus aſſumpta cornelia uxore triremibus quattuor comitatus quæ a rhodiis & tyriis ad eum uenerant corcyram tunc quidem & libyam præteruectus eſt: quo in loco exercitum alium & nauticos habebat apparatus ad orientem itaq; uerſus parthos ueluti ab illis opem petiturus nulli patefacto interim conſilio adire ſtatuit quod ciliciæ propinquus cum amicis aperuiſſet illi diſſuaſerunt. Socias: confederatas & liberas. Varias: mutabiles nihil enim habent amicum præter utile. Arua inuia: deſerta libyæ & æthiopiam.

¶ OMNIBO. Fata mihi totum: nunc maiora inſtant. ut experiar totum orbem: quæ nam ſit fortuna mea: & nunquid apud alias gentes fidem inueniam. Heu nimium felix: nam ſi ali fidem ſeruabunt: felix es quod omnes exemplo tuo fecerint. ſin aliter fides tua præſtantior erit quod ſola fidem ſeruaueris. Heu eſt quaſi admirantis. Seu doces populos: ſcilicet ſeruare fidem exemplo tuo. Nam quærere certum: quia conſtitui quære ubi iuſtitia ſit & iniuſtitia: iuſtitia ſi me ſeruauerint & acceperint fideliter. iniuſtitia & impietas. ſi contra me proditione utentur. Fas. iuſtitia. Scelus. ideſt perfidia. Accipe numen: nunc ſuam orationem ita concludit pom. ut primum deos obteſtetur: ſi quis adhuc deus mecum eſt: quaſi omnes alii a me diſceſſerint: illum oro ut faciat mihi alios populos non aliter ſeruare fidem quam leſbos ſeruauit: ut ſine intrare uelim: ſine exire. mihi ſemper limina pateant. Numen. ideſt deus. Non intrare. Vtrunq; dixit non uetent intrare. nec exire: ſicut fecit leſbos. nam ptolemæus non uetuit intrare: ſed uetuit exire.

Mœſtumq; carinæ impo. cum pompeius diſcederet cum comite ſua: non aliter lacrhymas de digreſſu ſuo mitylenæi dabant. quam ſi omnes relicta patria in alienas regiones migrarent. Mutare tel. ire in exilium. Sic: ideſt uſq; adeo plangitur. Infeſtæ. iratæ: Pompeiumq; minus: tam & ſi ipſis moleſtus fuerat diſceſſus pompei. tamen aliquanto moleſtus diſceſſum corneliæ tulerunt ob humanitatem & liberalitatem mulieris: cuius uirtute ac manſuetudine omnes ſibi deuinxerat. Minus: quam corneliam. Cuius fortuna tametſi ipſe auctor erat & cauſa doloris. Quam toto tempore: nam commiſeratione ipſius mouebantur populi omnes. q uidelicet de ſummo & grandi loco ad tantam clamitatem deueniſſet. Ciuē

quia ita complectabant eã: quasi una ciuis esset. Quã si nec mirũ: si in discessu ipsius fleuere matronæ: nam si eti iur fuisset uictorũ poterant uidere illã sine lachrymis discedere. Peteret ca.m. si ad laticiá iret: nõ ad mœrorem. Tanto .d. amore: ratio quia diuersis uirttuibus suis cornelia omnes sibi miro quodã amore deuinxerat. Castiq; mo. uultus: quia innatã uultu habebat quandã modestiã: ut cũ omnes dignitate præstaret. humilibus quibusq; par esse uideret. Summissa: remissa. quia se hnmilibus æquabat. Nulli grauis. immo suauis: quanuis adhuc in felicitate esset. Turbæ. Ignobili uulgo & multitudini. Stantis adhuc fati: quanuis adhuc esset in fœlicitate. lã pelago medios. describit tempus quo pompeius nauigans animũ in diuersas curas iactabat. animo consyderans an urbes peteret an reges an populos: & secũ animo uoluens quibus magis crederet. dicit enim nõ animo ad occasũ descẽderat sol. quia dimidius solis erat in hemisperio nostro. & in hemisperio inferiori: tũ cũ aduersis cutis animus pompei distrahi cœpit ad quos proficisceret populos Nec quibus abscondit: scilicet nobis. Nec si quibus exerit. ideſt aperit antipodibus. Ad medios ignes. ideſt ad medios orbes igneos quia igneus est sol. Adeunt. ideſt intendunt ad urbes. Socias. r. f. ideſt coniunctas fœdere romanis: Varias mentes. r. q reges solent uarii esse atq; diuersi. Inuia arua: libyá significat. Austrũq; iacentẽ: ideſt depressũ respectu septentrionis.

¶ SVLPI. Sæpe labor mestus ægritudo animi laborans repellebat tedriũ solicitudinũ & rerũ futurarũ. Aæst⁹ fessos. defatigatas cogitationes. Consulit interrogat. Vnde notet. a quibus astris qua ratione. Quæ sit mensura secandi equoris. quæ astra obseruando nauiget. Seruet syriã: dirigat cursus in syriam. ad quam euntibus arcto occidit.

Sæpe labor mœstus curarũ: odiumq; futuri
Proiecit fessos incerti ponderis æstus:
Rectoremq; ratis de cunctis consulit æstris:
Vnde notet terras: quæ sit mensura secandi
Aequoris in cælo: syriam quo sydere seruet:
Aut quot⁹ i plaustro libyã bene dirigat ignis
Doctus ad hæc fatur taciti seruator olympi:
Signifero quæcunq; fluunt labentia cœlo
Nunquam stãte polo miseros fallẽtia nautas
Sidera non sequimur: sed q nõ mergit⁹ undis
Axis inoccidus gemina clarissimus arcto
Ille regit puppes: hic quũ mihi semper i altũ
Surget & istabit sũmis minor ursa ceruchis
Bosphoron: & scythiæ curuantẽ littora põtũ
Spectamus: quicqd descẽdit ab arbor⁹ sũma

Quotus ignis in plaustro. quota stella in ursa maiore quæ minore est lucidior. & proprie plaustrũ est appellata a forma' & posito septẽ stellarũ: ex quibus constat. Seruator olympi: magister nauis stellarũ contemplator. Signifero. nõ stellas quæ occidunt sed ambas arctos quæ in cœli uerticẽ semper apparent nautas obseruare dicit. Labentia. labendo occidentia: Signifero: ferenti multa signa tũ in Zodaico tũ extra. Fluunt. discurrunt tã motu externo quã proprio. Nunquã stante. semper se mouente. Axis inocciduus: populus arcticus qui semper apparet. Gemina arcto: maiore & minore ursa quam draco appellat. Surget: apparebit. Instabit summis ceruchis: immine bit summis cornibus antennarũ dirigimur in bosphorũ & mare euximũ. ceruchi dicti a κέρας quod est cornu. & Χέω fundo de his Virgi. intellexit quũ dixit cornua uelatarũ obuertimus antennarũ. nã asclepiades ut scribit macrobius libro quinto ait nauis ueli partẽ inferiorẽ parerã uocari: at circa mediã ferme partẽ dicit summã uero partẽ carchesiũ nominari. & inde diffundi in utrũq; ueli latus eaq; cornua uocant: Bosphorõ & thraciũ & cymmericũ nã duo sunt unus ad bizantiũ alter ad paludes meotides. Pontũ: euxinũ mare circa quod est scythia. Quicqd: q̃tulũcũq; arctophylax erit inferior malo & ursa minor erit mari uicinior in syriã nauigãs

¶ OMNIBO. Sæpe labor mœstus. aliquando etiam uidebatur obliuisci huiusmodi curarum & loquebatur cum gubernatore: petebatq; quibus stellis uterentur nautæ: cum diuersa loca nauem intendere uellent. Mœstus curarum. i. propter curas: sicut fessus rerum. Odiumq; futuri. s. fati. Fessos æstus: æstus appellat cogitationes & fluctuationes mentis ambiguas & comparat fluctibus maris sicut Virgi. æneas uario curarum fluctant æstu. De cunctis astris: quibus stellis utitur in nauigatione. Vnde: a quibus astris

Secandi æquoris. i. nauigandi: nam ex syderibus & mensura stellarum intelligunt nautæ qua parte maris: & quanto spacio nauigauerint & nauigaturi sint. Syriam quo sydere dic mihi qua stella nauigatur in syriam. Libiam. i. qua stella dicitur nauigari in libyam. nam tendere cogitabat in libyã pom. ad regem iubam. Quotus ignis. nam maior ursa meridiem uersus ambitur cauda serpentis. sed minor ursa septentrionem uersus ambitur capite serpentis: nunc ergo dicit quotus ignis. quia serpens ipse septem stellas habet: quæ imaginẽ ipsius ostendunt: habet unã in humero. alterã in pectore: tertiã in dorso quartã in uentre tres autẽ in cauda. Sunt etiã aliæ stellæ lucentes quæ has septẽ præceduntunde stella est quã uulgo occiduã uocant. per antiphrasim. quod nunquã occidat. hanc dicunt astrologi esse sole ualde maiorẽ: quanuis nõ ita uideat. nã remotissima est a nobis: ut nec splendorẽ suũ ostendat. Quotus ignis. prima uel secunda uel tertia in plaustro. Doctus ad hæc fat. introducit nunc respondere põ gubernatorẽ nauis qui peritus erat eiusmodi artis. Seruator taciti olympi. i. nocturni cæli. Signifero cæl. i. stellato nolim existimes o põ. seruare stellas omnes: & præcipue errantes: sicuti nõnulli gubernatores: qui ita errant. sicut & ille sed tantummodo stellas septentrionales circa polũ uertentes: quæ nunquã occidunt. Polo: cælo pars pro toto. quia polus nunquã stat: sed semper gertit⁹ ideo ἀπὸ τοῦ στρέφω: uerto deriuat. Labentia. errantia. Axis inocciduus. septentrionalis qui nunquã occidit. Gemina arcto. maiori ursa & mniori. maior ursa (ut ante

dictum) meridiem uersus ambitur cauda serpentis. nam serpens in modum. S. litteræ inter utranq; ursam fluit. maior cauda: minor uero capite cingitur. quæ helice appellatur: & cynosura: Hic: scilicet axis: ideſt minor ursa quæ plaustrum uehit. Summis ceruchis: cum ursa minor uidebitur perpendiculariter in sum mitate mali ferte plaustrum nunc nobis cursus erit in bosphorum scythiæ nam duo: scilicet bosphorus thracius qui & byzantius dicitur. alter cimmerius in aditu paludis meotidos. in scythiam uergens: & dici tur eo quod iuppiter in formam bouis conuersus uexit europam de phœnicia in græciam & de nomine puelle appellauit europam tertiam orbis partem: unde & similitudinem illius est bosphorus scythiæ ap pellatus: At ut inquit Strabo os byzantiacum thracius bosphorus appellatur. cimmerius uero bosphorus dicitur quodcunq; meotidis paludis hostium continet: dictus cimmerius quasi cimbribus. quod cimbri errabundi militiam suam ad meotim usq; agitarint. Pontum insulam in qua mithridates regnauit. Ce ruchis: ideſt antemna & summitate mali. in qua sũt cornua quibus uela suspenduntur ut Virgi. cornua ue latarum obuertimus antemnarum & dicitur κερούχος cornutus a κέρας cornu. & ἔχω habeo. Quuicquid descendit: ab arbore summa. respondet illud quod pompeius petierat superius. scilicet syram quo sydere seruet: sed non nihil plaustrum declinauerit & summitate mali: tunc petimus syriam.

Arctophilax propiorq; mari cynosura feretur
In syriæ portus tendit ratis inde canopos
Excipit australi cœlo contenta uagari
Stella timens boreã illa quoq; perge sinistra
Trãs pharon in medio tãget ratis æquor sirti
Sed quo uela dari quo nũc pede carbasa tẽdi
Nostra iubes: dubio cõtra cui pector magno
Hoc solum toto respondit in æquore serua
Vt sit ab æmathiis semper tua longius oris
Puppis & hesperiam pelago cæloq; reliquas
Cætera da uentis comitem pignusq; recepi
Depositũ tunc certus eram quæ littora uellẽ
Nunc portum fortuna dabit. sic fatur at ille.
Iusto uela modo pendentia cornibus æquis
Torsit & in læuum pupim dedit utq; secaret
Quas asinæ cautes & qs chios aspat ũdas.
Hos dedit in prã tenet hos puppe rudẽtes
Aequora senserũt motus aliterq; secãte
Iã pelagus rostro nec idẽ spectãte carina
Mutauere sonũ nec sic moderator æquorũ
Dexteriore rota leuũ quũ circuit axem
Cogit inoffensæ curtus accedere metæ.

¶ SVLPI. Arctophylax: bootes qui est ita uici nus arctis ut eius sinistra manus neq; oriri neq; oc cidere uideatur. Cynosura. ursa minor quæ bo otæ opposita est. Canopos: stella australis ingens & clara nostris regionibus ignota eius meminit plinius libro sexto. & uitruuius libro nono. In de incipit. ultra syriam obseruamus canopum quæ meridie extremo decurrit & metuit ne borea nu bes impellente obscuretur. Illa canopo sinistra si ultra ægyptum nauigaueris defereris i syrtes liby cas. Quo pede: fune quo tenditur uelum. Car basa tendi: dirigi uela quæ dicta sunt a carbaso ge nere subtilissimi lini. Serua: prouide. Sit longi us. sit remotissima: Da uentis. commite fortunæ. Comittum pignusq; recepi depositum: hoc est corneliam mecum habeo. Iusto modo. pari alti tudine & planitiæ. Torsit. in læuam flexit. Asinæ cautes: saxa & scopuli asinæ opiduli quod est in si nu messenio: Qui ab eo asineus dicitur. eiusdem nominis alia est harmonica ut ait Strabo libro octauo, Chios: insula lesbo uicina: theopompi pa tria quæ paruo freto ab asia diuiditur: Asperat: re sonare facit obscopulos in quibus illiduntur. De dit. protendit. Rudentes. firmos funes. Sense runt motus. nam conuersa naui conuersa est & na uigatio. Rostro: prora. Nec spectante idem. nec conuersa eundem in locum. Sonum: fragorem quem eunte naui emittunt. Moderator equorum auriga in curruli certamine. Quum læuum circu it axem. quam a dextra in sinistram currum con uertit ut breuiore gyro metam intactam circume at quo enim propius metam currus accesserit eo citius peruenit. Accedere. uicinos fieri. Inoffensæ. intactæ illesæ.

¶ OMNIBO. Propior mari. i. quantuluncunq; plaustrum declinauerit a summitate mali. capite ferire uidebitur maris undas tunc spectamus syriam. & eo nauem dirigimus. Arctophylax: bootes custos ursæ. Cynosura: quem superius appellauit arctophylacem nunc cynosuram. Propior ma. unum sequitur ex reliquo nam quãto magis declinata summitate mali: tanto magis uidetur apropinquare mari. Inde ca nopos sydus ex (ut ait i sexto pli.) ingẽs & clarum: est autem in meridionali plaga: ad cuius contemplatio nem ait nauta: senauem dirigere a sinistra trans ægyptum: a medio tendit ad syrtes. Stella timens bore am: quo spernante densat nubes: quibus ille obscurat: nã cũ sit in australi plaga meridiẽ uersus timet bo reã qui nubes cotrahit in meridiẽ quibus illa obtegit. Trans pharõ. i. ultra ægyptũ. respondet ad illud quod interrogauerat põ. uidelicet qua stella meridiẽ petat. Illa sinistra. s. canopo stella apparente in parte sinistra nauis. Syrtes. cui contigua est ægyptus. Sed quo uela dari cũ põ. & gubernator nauis ita inter se quasi confabularent: de signis cælestibus & ad omnia quæ põ. quæsierat respondisset postea interrogat eũ quã in partẽ potissimũ nauigare deberet: ad hæc põ. respondit incertus ad quẽ locũ prius nauigaret quo cũ inquit nauẽ & cursũ dirigito dummodo procul a cãpis æmathiis nauiges nos deinde in fluctus fortu na reget. Quo nunc pede carbasa. tendi idẽ dicit. Carbasa. uela sunt dicta a genere lini subtilissimi q ita appellat ut uela. Quo pede: dicit morem nautarum. nã pedes sunt funiculi: quibus uela pro uolun

tate nautarũ uertuntur. Dubio pectore:incerta mente:non enim satis deliberauerat quod potissimum in ter teneret. Hesperiam: italiam: neq; æmathiam nauem dirigere uolebat. Cælo sydera consyderando. Da:relinq;. Pignus: corneliam. Tunc certus eram: scilicet antequam uxorem accepissem certus eram quo nauigabam:uidelicet insulam Lesbon:nunc uero scio quæ loca fugiam. quæ autem petam nescio. Sic fatur:pompeius.& gubernator ab his regionibus auertit nauem. quas attingere pompeius nolebat Iusto.recto mõ pro uolũtate nauigãtis. Quas asinæ cautes:ut p mediã asinam & chion nauigaret. Asina terre pagus argiuæ. penes lacedemoniam naupliam (ut refert Strabo) ex ea inquilini in messenium agrum commigrarunt eodem quo asina oppidum argolicum uocabulo nuncupata dryopum domicilium & asinam fuisse memorant qui ex uicinis sperchio locis extitere. Asperat undas: nam ubi scopulus est ubi etiam unda meris est asperior. Chios: ut libro quarto decimo Strabo refert. chius insula circum nauigationem habet stadiorum nongentorum.si quis secus terram deferatur: ea urbem & portum optimum habet & nauale nauium octoginta. chii olim classem habuere & maris imperium & libertatem sibi uendicauerunt e chio in lesbum uento austro sunt stadia circiter quadraginta. uiri e chio elegantes fuerunt lon tragicus:& theopompus historicus:& theocritus sophista. Motus.scilicet nauis.nam pro mutatione uelorum mutata est nauigatio: Secante.nauigante: Idem:scilicet mare quod ante. Sonum:uelorum strepitum & nauigationis. Non sic moderator. dicit non maiore arte aurigam ferre currum circa metam i laudis olympicis:quam hic gubernatos obuertit nauem contortis uelis. Moderator equorum ideſt auriga nam ludis olympicis ad metam currebatur curru. & qui prior metam illam curru circuisset hic primum palmam obtinebat.sed quanto interius circunuolebant currum tanto etiam celerius id facie bant & ob hanc causam cum omnes interiores & propinquiores ad metam circunuoluere uellent currum:nisi peritissimi essent artis.currus in metam lapideam frangebatur:unde horatius.metaq;feruidis euitata rotis. Inoffensæ:inctactæ. Metæ: metam appellat eam formam lapideam. Leuum axem:ideſt sinistram partem axis. Dexteriore.scilicet uersa in sinistram.

¶SVLPI. Ostendit terras titan: sole oriente tenebre abeunt & stelle non apparent. Quicunque sparsus pom. qui palantes hostis uiolentiam fugerant pom. uestigia sequebantur. Natus: sextus.

Ostendit terras titan & sidera texit:
Sparsus ab æmathia fugit quicunq; procella
Assequitur magnum:primusq; a litore lesbi
Accurit natus:procerum mox turba fidelis:
Nam neq; deiecto fatis acieq; fugato
Abstulerat magno reges fortuna ministros
Terrarum dominos: & septra eoa tenentes
Exul habet comites: iubet ire in deuia mũdi
Deiotarum:qui sparsa ducis uestigia legit.
Quando ait æmathiis amissus cladib⁹ orbis
Qua romanus erat supereſt fidissime regũ
Eoam tentare fidem populosq; bibentes
Euphraten & adhuc securũ a cæsare tigrim
Ne pigeat magno quærentem fata remotas
Medorũ penetrare domos scithicosq; recesſo
Et totum mutare diem uocesq; superbo
Arsacide perferre meas si fœdera uobis
Prisca manent mihi per latiũ iurata tonantẽ
Per uestros obstricta magos iplete phartras
Armenioſq; arcus gethicis intendite neruis.

Procerum. senatorum & ducum. Deiecto fatis: oppresso. Abstulerat reges ministros: priuauerat regibus qui ei ministrarent. Sceptra eoa.regna orientis. In deuia: remotissima loca. Qui sparsa ducis uestigia legit qui flexam pom.nauigationem secutus est. Legit: nauigando obseruauit. Quando ait pom.ad regem gallogreciæ uerba. Romanus.romani iuris & dinonis. Euphratem:armeniæ & mesopotamiæ multosq; alios populos indicat. Tygrim:tygris accolas ut armenos & parthos

Quærentem. fata reparantem mihi secundam fortunam. Recessus: semota loca. Totum mutare diem: excitare totum orientem unde dies emanat. Arsacide.regi persarum. Fœdera.bello mytrydatico icta. Manent. stant sublata non sunt.

Latium tonantem. per latialem iouem qui albæ collebatur uel per romanum & capitolinum. Obstricta:firmata. Magos: sapientes & sacerdotes.

Intendite:flectite. Neruis gethicis:scythicis cordis quæ ex neruis fiunt.

¶OMNIBO. Ostendit titan quia orto sole dies apparebat: Sparsus ab æmathia. quicuncunq; inquit ab æmathia discessit secutus est pom. inter quos fuit. Gn. pom. & deiotarus rex sed per. Gn. põ.noli intelligere sextũ.nã sextus cũ matre cornelia in lesbo repositus fuerat:quia minor erat. Procerũ: quanuis uictus esset cũ magna turba.põ.tamẽ adhuc comites habebat reges:& principes senatus: Reges ministros.nã reges ministrabant põ.qui sub clientela eius erant comites:inter quos habebat deiotarũ. deiotarus enim inter primos põ.ex acie secutus fuerat nã hic regũ fidissimus erat:hunc iubet põ.in syriã legationẽ ferre. In deuia mundi.in remotissimas partes orbis terrarũ hoc est in syriã. Legit.ideſt obseruauit: ideſt quanuis incerta feciſſet uestigia: ne iter suũ dignosceret põ.ea tamẽ diligenter rex deiotarus obseruauerat. Quando ait æmathiis:quando inquit cladem accepimus in æmathia:quæ par est nullã orbis terrarũ parauerat: quæ nostra signa sequeret nunquid opus est tentare reges orientis. Fidissime regũ: hic enim semper in officio permansit:nulla fortua discessit cũ densensaret libertatem & auctoritatẽ senatus

Euphratem.fluuium in oriente:per quẽ significat parthes armeniæ propter regẽ cũ quo fœdera iunxerat põ.quo tempore fugientem mithridatẽ per eas regiones sequebat. Tigrim: significat armeniæ regem;

nã tigris fluuius eſt armeniæ tigris & euphrates meſopotamiã circundant & apud babylonios ínuicẽ cohærent.auctore Strabone deinde in mare perſicũ emittunt.quorũ euphrates maior eſt.& plus regionis fluxuoſo alueo percurrit. fontes habet in parte tauri boreali:fluuit ad occidentẽ per armeniã quæ maior appellat:uſq; in armeniã minorẽ:quã a dextris habet. Tigridis.& euphratis fontes inter ſe diſtant ad ſtadia duo milia & quingenta. Nec pigeat:præterea ut exercitũ compares nõ orientẽ modo:ſed etiã ſeptentrionẽ petas uelim. Quærentẽ: acquirentẽ.reparantẽ. Diẽ. ideſt orientẽ. Arſacidæ: regi parthorũ nã ſicut ptolemæi in reges ægypti appellabant ita parthorũ reges arſacidæ dicti ſunt. Si fœdera nobis: hæc eſt legatio põ.ſi ſeruant inquid fœdera noſtra.quæ ſocietate & amicicia cũ populo ro.junxit. Magnos magni enim ſapientes apud medos & perſas appellant. quos philoſophos græci dicunt. Implete pharetras. id eſt ſumite arma nã ſagittis & arcu parthi potiſſimũ utunt. Geticis neruis. ideſt ſcythicis cordis quæ ex neruo torquent.

Si uos o parthi peterẽ quũ caſpia clauſtra
Et ſequerer duros æterni martis alanos
Paſſus achemeniis late diſcurrere cãpis
In tutã trepidos nũq babylona coegi.
Arua ſup cyri chaldeiq; ultia regni
Qua rapidus gãges & qua niſeꝰ hydaſpes
Accedũt pelago phœbi ſurgẽtis ab igne.
Iã ꝓpior pſis erã tamen oia uincens
Suſtinui nr̃is uos tantũ deeſſe triũphis
Solus & e numero regũ telluris eoæ
Ex æquo me parthus adit nec mũere magni
Stãt ſemel arſacidæ. qs.n.poſt uulnera cladiſ
Aſſyriæ iuſtas latiæ cõpeſcuit iras:
Tot meritis obſtricta meis nũc pthia ruptis
Excedat clauſtris uetitã p ſæcula ripam
Zeugmaq; pelleũ põpeio uicite parthi
Vinci roma uolet regẽ parere iubenti

¶SVLPI. Si uos:ſi liberaliter uobiſcũ egi. Caſpia clauſtra:portas caſpias & fauces montiũ caſpiorũ qui latebrã mythrydati dederunt. panduntq; iti nere manufato longo octo milibus paſſuũ. nã latitudo eius uix eſt plauſtro permeabilis. ut ait Solinus. Alanos: ſcythiæ populos uicinos liberis ab alano flumine denominatos. Eterni martis. ſempiterpugnaces. Achemeniis: parthicis a rege achemene. Nunquã coegi in babylona: nõ repreſſi & contineri feci intra muroſ poſt ictũ fœdus nã antea quod in gordianã hoſtiliter excurriſſent per afraniũ fugauerat. Arũa ſuper cyri ultra campos perſidis ubi cyrus regnauit. Chaldei regni:quod eſt ſupra arabiã. Ganges: inde fluuius. Hydaſpes nyſeus: fluuius ad nyſã a bacho in india conditã. Accedunt pelago: exeunt in occanũ. Ab igne ꝑhœbi ſurgentis:ab oriente extremo auroraq; ipſa: Propior:uicinior. Perſis. regio ſupra parthiã. Suſtinui: paſſus ſũ de uobis nõ triumphare. Ex æquo: quia æque liber & ſocius eſt nõ tributarius. Stant:conſeruati ſunt meo beneficio. nã in ſenatu bellũ parthicũ ſuſcipiendũ donec duraret bellũ gallicũ diſſuaſi: Poſt uulnera cladis: poſt dolorẽ quẽ parthi de Cæ.craſſis & exercitu intulere. Conpeſcuit iras repreſſit bellũ: Ruptis clauſtris:fractis legibus & præſcrito & præteritis terminis & limitibus conſtitutis Ripã euphratis.intra quã phrahartes parthorũ rex ſe uelle perpetuo continere põ. qui tygranis filiũ ſeruabat in uinculis cũ obtuliſſet fœdere conſtitutũ aſt ut ſcribit plutarchus. Zeugma pellũ: op. iuxta euphratẽ conditũ ab alexandro qui ex pelle macedoniæ oppido fuit. Vinci uolet.ut uincat. cæſar.

¶OMNIBO. Si uos o parthi. hæc ſunt mandata pom.quæ deiotaro dat ad phrabatem partorum regem.nam omnes reges parthi arſacidæ dicuntur:ſed tunc phrathes nomine regnabat.eſt autem ordo uſq; ad eum locum.tot meritis obſtricta meis. Caſpia regna:perſequendo mithridatem in mari caſpium uſq; uenit.ubi ſunt caſpii montes.Nam auctor Solino:ultra ſauronatas in aſia ſitos:qui mithridati latebram & originem medis dederunt confines ſunt talibus nationibus:quas ab oriente contingunt caſpii montis fauces. Alanos: populos qui ab alano flu.dicti ſunt: qui ultra danubium fluit in europam martialis nec te ſarmatico tranſit alanis equo. Aeterni martis:ideſt bellicoſiſſimos. Achemeniis campis:ideſt parthis ab achamene rege. In tutam trepidos.ideſt nunquam uos compuli in mœnia ueſtra.quia paſſus ſum uos errare per agros ueſtros. Arua ſuper.& tamen facere poteram: quia propinquior eram uobis: quam perſis. Arua cyri.ideſt ſuper arua perſidis ubi regnauit cyrus. Vltima chaldei regni: ideſt ad extremam regionem iudeorum nam ariſtobolum iudeorum regem cœpit: & templum ſalamonis ſpoliauit. & candelabra illa quæ in maximo honore fuerant in triumphum dixit & creditum eſt poſt hac pom. aduerſa fortuna laboraſſe. Nyſeus hydaſpes flu.indiæ qui per parthiã ſe ſe ferens uadit in indiam:ideo nyſeus. id eſt indicus nyſa urbe indiæ: Phœbi ſurgentis ab igne: ideſt ab oriente deſcendens uobis propinquior eram.quam perſis:perſis nominatiuus eſt perſidis gentium facit eſt autem regio finitima parthis: Numero telluris eoæ. ex omnibus rebus orientalibus tantummodo parthus fuit: qui me ex equo fœdere adiit nam cum põ. ad araxem flu.caſtra poſuiſſet. tigranocerota tigranis regis filius obuiam ei factus eſt (iam enim a Patre defecerat) tigranes ipſe humanitate pom.fretus qui uulgo laudabatur ab omnibus:ad eum uenit:quem ubi pom.onorifice ſuſceptum regem appellat. indignatus filius palam dixit:haud ſibi opus eſſe pompeio: ſed alium quæſiturum romanorum tum pompeius eum in uincula coniectum ſeruri iuſſit ad triumphum:nec multo poſt phrahates parthorum rex legatos miſit qui tigranocerotam peterent qua ſi generum ſuum. & euphratem flu.fines imperii ſtatueret. quibus pompeius inquit tigranocerotam ad tigranis magis partes.quam ad ſocerum pertinere.de finibus q peteret eiuſmodi ſe uſurum. hoc ẽ qu od

nunc poeta dixit:ex æquo me parthus adiit. & ita euphratē fines imperii tenuit rex parthorū. Nec mun re magni:nec semel seruati sunt parthi meo beneficio.neq; enim alius fuit qui ro.contineret ne ulciscerentur manes crassi & ro. qui a uobis cæsi fuerunt o parthi. sententia fuit etiā pō. ne renouaret bellū contra parthos: donec cæ. esset in gallia cū exercitu ne duobus bellis uires ro. distraherent. Munere: beneficio pō. Quis cō;quasi dicat nullus nisi ego. Assyriæ cladis: ideſt post cladē crassi & exercitus ro. quē ad carras ciuitatē assyriæ parthi cū exercitu deleuerunt. Iustas iras: iuste enim mouebant ad ultionē imperatoris cæsi. Ruptis excedat.claustris euphratis ripā dicit quē regni finē ipsi parthi petenti pō. finē tradidit.

Zeugma Ciuitas

Zeucma:ciuitas inter ægyptū & parthiā.lxxii. miliū passuū a samosatis distans. quā alexander condidit sic appellata quod sit utriusq; regionis quoddā quasi uinculū.& dicit' a ξεύγνυμι. iungo. Pellæū: alexandro conditū:qui fuit de pella ciuitate macedoniæ. Pompeio.ideſt castra pompeii. Vinci ro.uolet.ut subacto cæ.pō. uictoriā consequatur. Regē parere iubenti :nunc dicit quomodo rex deiotarus ad pō. legationē perficiendā sese exped uerit.

Ardua nō piguit:positisq; insignibus aulæ
Egreditur famuli raptos idutus amictus.
In dubiis tutū est inopem simulare tyrannō
Quāto igit' mūdi dominis securius æuū.
Verus paup agit:dimisso in littore rege
Ipse p icariæ scopulos ephesumq; relinquēs
Et placidi colophona maris spumātia puæ
Radit saxa sami spirat de littore coo
Aura fluens gnidon ide fugit claraq; relinqt
Solet rhodō magnosq; sin⁹ telmesidos udæ.
Cōpensat medio pelagi pāphilia puppi.
Occurrit tellus nec se cōmittere muris.
Ausus adhuc ullis te primū pua phasilis
Magnus adit nam te metui uetat icola rarus
Exhaustæq; domus populis maiorq; carinæ
Quā tua turba fuit tēdēs huc carbasa rursus
In taurū tauroq; uidet dypsanta cadentē.
Crederet hoc magn⁹ pacē quū pstitit undis
Et sibi cōsultū. cilicū per littora tutus
Parua puppe fugit seqtur ps magna senatus
Ad pfugū collecta ducē paruisq; celēdris
Quo portu mittitq; rates recipitq; selenus

Hebrus ciliciæ Colophon Samus Cous Gnidos Rodus

Telmessus op. Phaselis op. Attalia op.

Chelidon op. Schenis flu

Icaria Insula

Telmesis Lyciæ torius est etiā intus hanaz dyas ad Vigesimū lap. ab Myndo Pamphilia

CSVLPI. Nō piguit:nō piger fuit. Insignibus aulæ:regio habitu. Raptos:ab aliis raptim acceptos. In dubiis.sententia per acclamationē quā laudando paupertatē exornat. Rege: deiotaro.

In littore: uidelicet sinus basilici ubi incipit lcatiū mare dictū ab icaro dedali filio qui uolans illic cecidit. Ephesū: urbē in oratoniæ ubi diana colebat. Colophona.ioniæ op.ante quod est clariū lucus ubi calchas a mopso uictus præ dolore periit.

Sami: insulæ ioniæ. Coo: cos insula nō longe ab halicarnaso patria hippocratis. Gnidō. insulā in mari carpathio quā piscosā dicit ouidius. Rhodō clarā sole: insulā ubi colit' apollo & ubi est Solis colossus mirabilis quē septuaginta cubitorū altitudinis fecerat chares lyndius. Compensat sinus recta nauigatione circuitus cū compendio nauigat: Telmesidos:telmesū op.est liciorū & telmesis promuntoriū cū portu. Pamphila: regio iuncta cilitiæ. Muris: oppidis. Phasilis: cilitiæ oppidū cū tribus portibus ut inquit Strabo. sed plutarchus ait primū in attaliā pamphilæ ciuitatē ingressū. Rarus incola: parua plebecula qua erant numerosiores pō:comites. Rursus:primū enim tetenderat bello pyratico. In taurū: qui in orā ciliciæ desinit ab oriente incipiens. Dipsanta. fluuiū ciliciæ.

Crederet:credere posset. Vndis.mari uictis pyratis. Est sibi consultū: etiā sibi promissū ut nunc tutus nauigare posset. Celendris: oppido in cilicia cū portu ut docet Strabo.& ipse poeta indicat.nec legas smedris & ridiculæ congregationē hic significare interpreteris. Selenus.ciliciæ fluuius in portu celendrarum qui emittit & recipit naues:eius quoq; meminit Strabo.

CTOMNIBO. Ardua:quia iussit eum extremas orbis partes penetrare. Positis insignibus:ideſt depositis regiis uestimentis. Raptos amictus.ideſt gregaria nec te sumpta:& capta occasione laudat paupertatem.si inquit dominis terrarum tutum est aliquando simulare paupertatem quanto ueri pauperes tutiores sunt. Dimisso in littore rege:nunc dicit dimisso rege deiotaro: qua parte pontum peius nauigauerit. Ipse per icariæ, icaria insula est samo adiacens: non procul a naxo:quæ nomen icario pelago imposuit. ut plinius & Strabo. Ephesum ciuitas ioniæ quæ & smyrna dicta est ab amazonibus dicta plinius. Colophona.ci,ionica quæ olim nauali ope:& equestribus præliis excellut.Strabo. Telmesis promontorium est lyciorum quod portum habet: hunc locum eumenes in bello antiochico a ro. accepit. sed oblato regno Lycii eum locum receperunt, hic enim est de quo Lucanus mentionem facit. Claram. ubi colossus iouis est tante magnitudinis. ut inter septem mirabilia mundi connumeretur aut claram.quia(ut scribit Solinus)nunquam cælum tam nubilum est.ut in sole rhodos non sit.sic horatius. Laudabunt alii claram rhodon: Colossū autē fabricauit chares lyndius:dicatū iouiut asserit Strabo alii scribunt apollini. Telmesidos unde compensat. ambitū longū telmesidis sinus breuitate maris recompēsat. Phamphilia pupi,pamphalia olim sub imperio cilicum constituta fuit alio nomine appellata mosopia.& pamphilū mare iugit' cilicio plinius. Ned se committere. & quia pompeius metuebat:ne omnes ciuitates uictori parerent non audebat mœnia ingredi: sed nunc primum ingressus est mœnia. Phaselis: phaselis ciuitas est quæ port⁹ tres habet(auctore Strabone)ciuitas insignis & loc⁹ imminet & mons nomine solyma. Phase

lis fuit ciuitas zeniceñ piratæ qui capto monte isaurico se cũ tota domo concremauit. Nãte: ratio cur in gressus est. Rarus incola: quia deserta erat. Hinc: a phaselo. Taurus: mõs quia multis idẽ cũ caucaso monte credit: nã asiã omnẽ ab eois incipiens & in cilicũ mare desinens in duas ferre æquales partes diui dit. Dipsanta: flu. Cadentẽ. idest nascentẽ. Crederet hoc magnus. nunquid credere potuisset hoc põ. cũ piratas deuicit hanc uictoriã sibi utilẽ futurã ac si. d. profuit: quia nunc demũ per mare tutus nauigat. Pacẽ: idest cũ piratas deuicit. Et sibi nõ solũ negociatoribus: sed etiã sibi: Sequit pars magna senatus. põ. proficiscentẽ in ciliciã uniuersus senatus secutus est ubi sententiam suã de repu. dixit: Paruis syne/dris. id est paruo consessu. comparatione curiæ ro dictio græca est: ἡσυχᾷ consessus: τὸ σύνεδριον conciliã. Selinis: oppidũ ciliciæ: ubi senatus põ. audiuit de rep. sententiã dicentẽ.

In ꝓcerũ cœtu tandẽ mœsta ora resoluit
Vocibus his magn⁹. cõites belliq; fugæq;
Atq; istar patriæ. q̃uis in littore nudo
In cilicũ terra nullis circũdatus armis
Cõsultem: rebusq; nouis exordia quæram.
Ingẽtes præstate aios: nõ omnis in armis
Aemathiis cecidi: nec sic mea fata premũtur
Vt nequeã reuelare caput: cladesq; receptas
Excutere: an libycæ mariũ potuere ruinæ.
Erigere in fasces & plenis reddere fastis:
Me pulsum leuiore manu fortuna tenebit:
Mille meæ graio uoluũtur i æquore puppes
Mille duces sparsit poti⁹ pharsalia nostras
Q uã subuertit opes sed me uel sola tueri
Fama potest rerũ toto quas gessimus orbe.
Et nomẽ qd̃ mũdus amat uos pẽdite regna
Viribus atq; fide libyã parthosq; pharonq;
Q uænã romanis deceat succurrere rebus.
Ast ego curarũ uobis archana mearum.
Expromã mẽtisq; meæ quo põdera uergãt.
Aetas niliaci nobis suspecta tyrãni est
Ardua quippe fides robustos exigit annos:

¶ SVLPI. Comites belliq; fugeq;: decreturus põ. ad parthos cosugere: rationes quibus uires & exercitus quos nõ omnino amiserit reparari possint: ostendit ponitq; in consultationẽ ad quẽ sit potissimũ confugiendũ. Suadetq; ægyptũ nõ esse eundũ. propter ptolemæi suspectã ætatẽ. nec in libyã q̃perpetua flagret odio in ro. tũ parthiã laudat exordit autẽ a beniuolentia. Instar: imago & qui patriã mihi refertis. In littoi nudo. in arena sine tecto & ea externa. Nullis armis: nullo exercitu armato. Exordia nouis rebus: principia nostræ reparationi. Nõ omnis: nõ penitus. Nec sic præmunt nec sunt adeo prostrata ut nequeã erigi. Excutere repellere damnũ & obliuisci. An libycæ: a minori ad maius argumentatio. nã Marius ut dixit primo libro Nuda triumphati iacuit per regna iugurthæ & pœnos præsit cineres. Ruinæ: inquibus latuit In fasces: in consutatũ. Fastis. libris & annalibus & acta descripta sunt. Leuiore manu Cæ. minus potente quã Sylla fuerint. Tenebit: nõ sinet erigi. In æquore graio: in ambratio peloponnensiaco sinu Sparsit: late diffudit & dissipauit. Vel sola fama. etiã sola auctoritas & gloria rerũ gestarũ. Nomẽ: celebritas nominis omnibus grata. Vos pendite regna: uos considerate qui rex sit fidelior. & dignior a quo petat auxiliũ an iubas an phrahartes ptolemæos. quos per libyen parthos pharonq; indicat. Expromã. aperiã. Pondera uergant. consilia inclinent: Aetas tyranni. puerilia ptolemæi quæ instabilis est consilii. Ardua: insignis & egregia. Robustos annos: firmiorẽ ætatẽ.

¶ OMNIBO. In cœtu procerum: in consilio senatus. Comites belli: in deliberatiuo genere constitutio. Coniecturalis est: potero reparare uires: non poteris. quæstio est: an possit & deliberatur deinde quomodo reparet. Est autem deliberatio cum quæritur: quod ex multis rebus potissimum sit faciendum. nam consolatio duplex est. aut cum quæritur de duabus rebus utrum potius. ut si consultetur bellum ne: an pax potius sit facienda est autem consulatio cum de pluribus rebus queritur quod potissimum sit: ut si querat aliquis. an macedoniam: an ægyptum. an in indiam nauiget. sed primum quod indubitatone ueniebat queritur. uidelicet an possit reparare uires. & probat reparare posse: non enim adeo se uictum esse dicit releuari non possit quæstio coniecturalis est: quia quæritur an possit uires reparare. primo captat beniuolentiam a persona auditorum cum eos comites fideles uocat. & eos laudat: quod sint quasi quedam imago patriæ: Quanuis in littore nuda: a persona sua nunc beniuolentiam captat: nam sua profert incommoda per commiserationem. quia beniuolentia facile comparatur. In cilicum terra: non in propria urbe. Nullis armis. non exercitu septus. sed inermis. Non omnis in armis æmathiis. ad coniecturam descendit. & probat posse reparare uires. & argumentum est a minori ad maius quod plurimum ualet ad cohortationem. dicit enim: si marius exul hostis populi ro: iudicatus. minturnis in carcerem compulsus in libyã profugus. in terris hostiũ tamẽ comparato exercitu reparauit uires suas aduersus Syllã. multo magis ego facere. quod nõ sũ hostis patriæ iudicatus: nõ habeo inuisos populos: sicut ille deinde nõ minor est mea aut gentes auctoritas quã illius immo maior. Nõ omnis. idest adhuc mihi uires super sunt. Excurere. abiicere. Libycæ ruinæ: quia iã carthago euersa fuerat a scipione inferiore. quo tempore marius eo se recipit. Fasces: consulatũ: nã exercitu comparato in italiã uenit & se cinnæ coniunxit & ira consul factus est. Plenis fastis: ut impleret septimum consulatum. nam ita Haruspex prædixerat: uiso auspicio: Leuiore manu. scilicet Cæsaris quã ille manu syllæ: Mille duces: argumentũ est a ui quæ per classes decernit exercitus: arma tormenta reuocationes hominũ. Mille. idest multæ. Sed me uel sola ab au

storitate arguit: quã sibi tantã esse dicit: ut uel hac una reparar possit bellũ. Nomẽ. s. meũ. Mundus amat sine dubio põ. beniuolus fuit apud omnes. nã humanitatis nomẽ ubiq; obtinuit. Vos pendite regna: nunc consultatio est de multis rebus quid potissimũ. Fide & uiribus. utrũq; bene coniunxit: quia parũ possunt uires. ubi fides deest. Pharõ. ægyptũ: nã pharos clastra sunt ægypti. Pondera uergant. i. quo cogitatio nostra ponderosa uertat: & primũ ostendit neq; ægyptũ. neq; libyã esse petendã: & reddit rationẽ Arguit autẽ attributis persone. uidelicet a genere q̃ diuidit in naturã patriã & sexũ arguit ab ea parte quæ est ætas. ubi considerat puer ne. an adolescens. grandis natu. an senex. in puero fides stabilis esse nõ põt.

¶ SVLPI. Solertia mauri: astutia iubæ cui forsan inest pũica fides. de quo per cõiecturas & attributa persõæ iudicat. Generis. maioꝝ suoꝝ quia ro. uicti subiugati & deleti fuerũt. Imminet. captat nocẽdi occasionẽ. Multus hãnibal. frequẽs meditatio & imago hãnibalis qui per obliquã lineã erat ex sãguine regio mũdaꝝ gloriã macula bat q̃ adhuc multus iacebat erat autẽ iuba Mauri fioꝝ Mũdaꝝq; rex. Supplice uaro. qui ab eo cõtra curionẽ auxilia petiit. quẽ ipse iubã Varo potẽti or interẽit. Intumuit. superbiuit. Secũdo loco. id est inferiora aphricãis | in orbẽ eo | : in parthiã.

Hĩc anceps dubiĩ terret solertia mauri
Nãq; memor generis chartaginis ĩpia ples
Immiet hesperiæ multusq; ĩ pectore uão est
Hãnibal obliquo maculat q̃ sanguie regnũ
Et numidas cõtingit auos iã supplice uaro
Intumuit uiditq; loco romana secũdo.
Quare agitæ æoũ comites pperem⁹ ĩ orbẽ
Diuidit euphrates ingẽtẽ gurgite mũdum
Caspiaq; imensos seducũt clastra recessus:
Et polus assyrias alter noctesq; diesq;
Vertit & abruptũ ẽ nr̃o mare discolor undã
Oceanusq; suus regnãdi sola uolũtas.
Cælsior in cãpo sonipes & fortior arcus
Nec puer aut senior lethales tẽdere neruos
Segnis & a nulla mors est ĩcerta sagitta.

Mũdũ: mũdi partẽ: uidelicet arméiã a Capadocia Cõmagenẽ ab arabia & mediã babylonẽ. Caspia clastra. mõtes & mare caspiũ. Immẽsos recessus: spacia remota ostẽdit q̃ pharthiã quæ ãb indiæ finibus ad mesopotãiã exporrigit. includit q̃ aracusiã assyriã persidẽ & medie partẽ. Alter polus uertit noctes. ídest illinc aspicit polus antarcticus & sidera notia & ad notũ eius uertũt sol luna astraq; omnia. Abruptũ. separatũ mare enim caspiũ est littoribus circũdatũ & nec nostro meditẽrãeo nec oceão iũctũ est. Discolor unda mare rubrũ indicat q̃ inter oceanũ & ethyopicũ late fũdit appellat q̃ heritreũ. Sola uolũtas: sine auaritia nã nulli alteri rei studẽt nisi ut regnẽt. & ideo militiã exercẽt: Celsior in cãpis sõipes: sunt parthis equi maiores nostris. Fortior: firmior nostris. Neruos lethales: arcus lethiferos synecdoche. Mors est incerta. quia quæq; ferit & perimit.

¶ OMNIBO. Hinc anceps dubii: regẽ iubã dicit. Arguit autẽ ab ea parte quæ dicit natio in qua considerat græcus an barbarus ¶ Athenienſis est: ergo acutus. Lacedæmonius est: durus & asper. Thebanus est pinguis & ualens. Maurus est & Carthaginensis: ergo perfidus unde Liuius de Hannibale perfidia plus quã punica. Nãq; quã memor: ab ea parte arguit: quæ est cognatio. uidelicet quibus maioribus ortus sit scilicet ab Hannibale qui semper hostis populi ro. fuit. Imminet. ut ulciscat iniuriã. Multus frequens: quia semper nominat Hannibalẽ Oblico maculat: præterea. est etiã nothus & nothi solent esse callidi. uersuti: atq; perfidi. Contingit: contagione polluit. lã simplice uaro: arguit factis. q̃ est imprũ: & in attributis personæ ubi considerat quid fecerit. quid faciat. quid facturus sit superbus. aduersus Varrũ præfectũ nostrũ. Vidit: nã Varrus Hispaniæ partẽ tenebat. & cũ eã Cæ. innasisset. hic ad Regẽ iubã in Libyã confugit: dicit autẽ illũ animũ extulisse: tunc cũ Varrus ad eũ profugit. Romana: ideſt res romanas. uidelicet Varrũ præfectũ nostrũ. Quare agite. nunc sententiã dicit: quo nã se conferre uelit. scilicet in oratione adphraatẽ parthorũ Regẽ & suadere incipit ut sententiã sequi uelint primo arguens a ui quæ est pars tutiq; distẽminati Caspia: caspiæ portæ dicuntur. quæ sunt inter Colchos. & albanos: caspias autem portas caucasus habet. quibus separatos dicit inhabitare parthos: ut nullius imperii uires timeant. Taurus per gentium & linguarum uarietatem plurifariam nominatus est. nam ubi in excelsam surgit sublimitatem caucasus dicitur etiam a populis appellationem trahit a dextro latere caspius dicitur uel hyrcanus: a leuo amazonicus: mox cichus: scytichus ad hæc uocabula habet multa alia. ubi debiscit. hiulcis iugis facit portas. quarum primæ sunt armeniæ: tum caspiæ post ciliciæ a caspis portis per parthiam una eademq; uia est alexandria. teste Strabone porte caspiæ auctore Solino panduntur itinere manu facto longo octo milibus passuum nam latitudo uix est plaustro permeabilis. in his angustiis etiam aliud asperum: q̃ precisoris uelut in glacieꝝ corporat ita labes iniuria accessũ negat. Polus alter: antarcticũ dicit: nã sicut nos sub polo arctico positi sumus. & sublimitate terræ antarcticũ uideꝝ nõ possumus ita qui sub antarctico uiuunt arcticũ uidere nõ possunt. Vertit. quia semper circa polũ uertit cælũ. Abruptũ est nostro mari: mare rubrũ dicit q̃ inter iudicũ & æthiopicũ amplissimo ore ab austro in septentrionẽ fundit: ideo dixit abruptũ nostro mari: quia ne in mediterraneũ exeat a terris persarũ quibus finitimi sunt parthi arabesq; renent

Regnandi sola uoluptas: nunc arguit ab habitu q̃ est unũ attributis personæ: in quo etiã cõmoda aliqua corporis consyderant nõ natura. sed studio & industria comparata. studio & industria equitare ac sagitta

re didicerũt:& habitũ regnãdi fecere:ut nulli regno parere uelint. Voluptas.ſ.eſt parthis. Celſior in cãpis:& hoc quoq; induſtria cõparatũt:ut eqtandi & ſagittandi periti ſint. Nec puer:ſiue ſenex fuerit eſt pnus ad ſagittandũ. Et nulla ſa.ideſt quẽ feriat ſagitta:ille ſtatim occidit.

Primi pelleas arcu fregere sariſſas.
Bactraq; mœdoꝝ ſede muriſq; ſupbam
Aſſyrías babylona domos nec pila timẽtur
Noſtra nimis parthís audẽtoꝝ ĩ bella uenire.
Experti ſcythicas craſſo peunte ſagittas
Spicula nec ſolo ſpargũt fidentia ferro
Stridula ſed multo ſaturãtur tela ueneno.
Vulnera pua nocẽt fatũq; ĩ ſanguie ſũmo eſt
O utinam nõ tanta mihi fiducia ſæuis
Eſſet ĩ arſacídis faris nimís æmula noſtris
Fata mouẽt mœdos multũq; ĩ gẽte deoꝝ eſt
Effundã populos alía tellure reuulſos
Excítoſq; ſuis ĩmitam ſedíbus ortus
Q uod ſi nos eoa fídes & barbara fallũt
Fœdera:uulgati ſupra comercia mũdí
Naufragiũ fortũa ferat:nõ regna precabor,
Q uæ feci:ſed magna ferã ſolatía mortis
Orbe iacẽs alío:nihíl hæc in mẽbra cruentæ
Níl ſocerũ feciſſe pie:ſed cũcta reuoluens
Vítæ fata meæ:ſemp uenerabilís illa
Orbis parte fui quãtus meotída ſupra
Q uãtus apud tanaim toto cõſpectus ĩ ortu
Q uas magís ĩ terras noſtrũ fœlícibus actis.
Nomẽ abit:aut unde redit maiore tríũpho:
Rõa faue ceptis:qd.n.tíbi lætius unquã.
Præſtíterint ſuperí:quã ſi ciuília partho
Milite bella geras:tantã cõſumere gentẽ
Et noſtrís miſcere malis cũ cæſaris arma
Cõcurrãt mœdis aut me fortuna neceſſe eſt

¶ SVLPI. Primi:Parthi primi Alexandrũ macedonẽ ſuperarũt. Sariſſas pelleas:tela macedonũ a pelle oppido in macedõia. Bactra:urbem & & regionẽ ſcythiæ aſiaticæ ſupra aſſyriã quã mœdi tenuerãt dictaq; eſt etzariaſpa auctore Strabone. Supbam muris q ex latebribus & bitumie a ſemyramide ſtructi fuerãt. Aſſyrias domos:appoſitio. Scythicas:parthicas. Saturãtur:ſpargunt ibuũt. Nocẽt:lethifera ſunt. Fatũ:mors. Sũmo:cuti uicino:nã uel exiguo ictu ueneno inficit. Arſacidis pſis. Nimis entula:pœne paria & æquãtia ſe noſtris in regnãdi fœlicitate. Mœdos:parthos q partẽ mœdiæ occuparũt. In gẽte:i parthis ipſis. Multum deoꝝ:multũ fauoris. Effundã:ſi nõ ſatis fuerint parthi. Ortus:orientales populos. Barbara:cum barbaris inita. Vulgati ſupra comercia mũdi ultra cognitas gentes & eas cũ quibus habemus comerciũ. Naufragiũ:nos miſeros. Ferat:auferat. Regna:reges ut Tygranem Ariobarzanẽ pharnacem ptolemæũ. Sed magna ferã:ſed erit mihi ſolatio perire ĩ externis terris in quib⁹ cæſar nec crudelis: nec officioſus eſſe in me poſſit. Sed cuncta reuoluẽs:Argumenta fidelitatis ex ꝑteritis officiis colligit. Fata:ſucceſſus. Illa:parthia. Quantus:q̃ uenerabilis. Q uas:certe in nullas. Abiit:ſyncope eſt. Roma:ciues tanq̃ numina ĩuocat. Partho milite:cũ quo aut uincemus in ultionẽ noſtrã aut ita attenuabitur ut Craſſi umbras ulciſcamur & ſit multo romanis inferior qd' ſequẽti oratiõe declarat. Cõſumere attere miſcere participes facere.

¶ OMNIBO. Primi pelleas:arguit a caſu & fortuna:ubi cõſiderat' qd euenit:qd eueniat:qd euẽturum ſit:qd euenit ut ſemp uicerint. Primi.ſ.parthi a ſcythis originẽ ducũt. Et ab indiæ finibus uſq; ad meſopotamiã parthia nominata:quam diuidit Euphrates:hinc meſopotamia dicit'nã ꝓpter inuictam uirtutẽ eoꝝ ꝓximæ regiones in eius nomen trãſierũt in qua ſunt Aracuſa:Aſſyria:Perſis:& Mœdia ab una pte:quod uidelicet a meridie rubro mari ab alia uidelicet a ſeptemtrione hyrcano claudit' ſalo. Pelleas:ideſt Alexandri impetũ fregerũt. Sariſſas:Sariſſa ꝓprie eſt telum macedonicũ:ſicut pilũ Romanũ. Bactra ciuitas aſiæ eſt oxũ amnẽ uerſus: ex india diebus octo a bactris uſq; ad alierũ flumẽ quod influit oxum amnẽ peruenit Pompeius. dum pſequitur mithridatẽ:deinde auctore Solino ad Caſpium mare:inde per Caſpiũ ad Cyri amnis penetrauit fluẽtum:qui armeniæ & libyæ fines interluit. Babylona:Q uam coctilibus muris cinxiſſe dicitur Semiramis. Nec pila timẽrur:& nõ ſolum cæteras gẽtes ſubegere:ſed noſtras quoq; iam timere deſinunt:poſtq̃ craſſum deleuere. Experti ſcy. Quia(ut dixi)a ſcythis originem habent. Spicula nec ſolo ferro:argumentum eſt a conſilio:& conſilium rectius appellat:q̃ dolum:nam dolo aliquid ſuadere turpe uidetur:ergo rectius conſilio quo parthos uti dicit:ut ſcilicet ueneno muniant ſagittas. Stridula:ſtrepentia per aerem cum a neruo mittũtur. Fatumq;:ideſt mors eſt etiam in ſũma corporis exulceratione: quia uenenũ ingreditur. O utinam nõ tanta mihi:uellem inquit ne tanta mihi fiducia eſſet in parthis ne uidelicet Craſſum ceciderunt:nam inde orta eſt fiducia q̃ exercitum cum duce occiderunt. Fata mouent mœdos: nam mœdia tranſiuit in nomen perſarũ. Aracuſa. Aſſyria:& Perſis:& ideo mœdos parthos dixit. Sicut Oratius: Neuſinas mœdos equitare inultos te duce Cæſar. Multumq;:a caſu arguit: Alia tellure:ideſt aduerſa ab Italia:nam parthia in oriente eſt:italia uero in occidente: unde etiam heſperia dicta. Q uod ſi nos eos fides:Dilemma eſt:& confutat ab honeſti partibus:uidelicet a magnamitate:ſenſus eſt:q̃ ſi parthorum pereo perfidia:optatius id mihi continget:quaſi beneficio fortunæ in his regionibus peream:ubi nulla noſtri cum gentibus illis commertia habuerunt:nam id mihi ſolatio erit:q̃ nec iniuriam a Cæſare nec beneficium accipere potero:aut parti fideles erunt:aut perfidi.ſi fideles nos contra Cæſ.iuuabunt.ſi uero perfidi id boni conſequar q̃ in manus Cæſ. non ueniam: quo aut mors crudelis manet:aut turpis uita.

Eoa:ideſt orientalis hoc eſt parthorũ. Supra cõmertia mundi:ultra regionem mũdi Romanis cognitã: nam ro.nulla prorſus cũ parthis habuere cõmertia. Ferat:pro afferat. Regna quæ feci: ut tygrannis: Ariobarzanis & pharnacis:quos deuictos in regna cõſtituerat. Stat ma.ferã magna conſolatio erit q̃ nõ ueniã in manus Cæ.a quo crudeliter trucidabor:aut turpiter uita donabor. Hæc mẽbra:ſi occideret. Nil feciſſe pie:ſi uita donabit: Sed cũcta reuoluẽs:ſed cũ omnia conſidero ipſi fidem ſeruabũt.Nã nullis mũdi partibus magis honoratus ſum q̃ in oriente:& arguit ab auctoritate:quã habuit in his gentibus:& a caſu: cum pſequebatur mithrydatẽ:Colcos:Albanos:Iberas:Arabes:Caldeos:Iudæamq̃ omnẽ ſubegit. Meotida:paludem ſcythiæ. Tanaim:qui diuidit Europam ab aſia. Cõſpectus:cõſpicuus. Quas magis:ſcilicet quam in terras orientis. Vnde:a quibus regionibus. Quid.n.tibi:alio utiẽ Dylẽmate: nam ſi inquit ad parthos uenimus:aut uincemus:aut uincemur:ſi uincemus obtinebimus q̃ iſtituimus:ſi uincemur nobiſcum parthi peribũt:& umbrã Craſſi uindicabimus. Tantas gentes:quæ ſemp infeſtæ Romanis fuerũt

Mœdis:ideſt parthis:

¶ SVLPI, Damnaſſe:improbaſſe, Nobilitate dolẽdi:nobili dolore & cõmiſeratione. Modo cõſule:eius qui pauloante fuerat cõſul. Siccine: hac oratiõe lentulus argumẽtus cõtrariis diſſuadet: decernitq̃ ægyptũ eſſe petendã: Exorditur a beniuolẽtia p cõmiſerationem Põpeii. Mũdi damnauit fata:penitus oppreſſit reliquoq̃ hoſtium præterq̃ cæſarianoq̃ fœlicitatẽ. Secundũ æmathiã his tota datꝰ: ferẽ tota ſentẽtia pro uictoribus in æmathia eſt autem iudicanciũ uerbũ: ſecundũ te litem do. Iacet oẽ: periere ne oẽs q eẽ nobis auxilio potuiſſent. Pedes:qbus tu ſupplices. Tranſfuga mundi: q ex terminas te emũdo. Cœlũ:aerẽ noſtri poli. Ad uerſoſq̃:ideſt parthos qui aſpiciũt polum antarcticũ: Aliena:quæ notia dicuntur. Culture: relictis diis patriis uenerature & ſeruiture parthis. Quid cauſæ:aeris per ſimplicẽ cõplexionẽ interrogatio: cur pugnamus inqt niſi amore libertatis:ſed tu uis ſeruire.Romana:res romanas. Horruit: parthus.

Reges parthos:tygranocerotã & Ariſtobolũ Iudæoq̃ regẽ quos duxit in triũphum. Hyrcano:armeno. Videbit:decebit ut uideat.

¶ OMNIBO. Sic fatus murmure ſenſit. Vt hæc locutus eſt Põpeius:nemo ſucclamauit:nõ.n.conſilium placuit:nã clamare ſolebant:perorãtis comprobãtes ſentẽtiã:ſed Põpeius ex murmure ſenſit nõ placere cõſilium. Quos omnes len.Sed lentulus omnes anteiuit:dolore enim pculſus colloquiũ tenere non potuit:quia cõſilium illud a uirtute alienũ uidebat. Nobilitate dolẽdi:Quia generoſitate animi dolebat hãc Pompeii ignauiam. Modo:pauloante cõſule. Siccine theſſaliæ:hæc oratio eſt cõtra id qd Põpeius ſuadere uolebat:eſt autẽ in deliberatiuo genere poſita in iuridiciali cõſtitutione. Et primo beniuolentiã captat a perſona aduerſarii:hoc eſt Pom.quũ adducit intentionẽ ipſius oſtẽdẽs ignauiã:q̃ qui antea de ægypto triũphauerit:idem regibus ſe ſubiiciat. Siccine:pro ſic ne:eſt autem epentheſis:adeo ne animus tuus uictus eſt. Vnde dies.ſ.cladis tuæ. Damnauit fata:ideſt fortunã imperii Romani. Secũdum æmathiam his tanta datur:eſt locutio iuris.i.bellũ ciuile ſic deciditur:ut ille ſuperior ſit qui in æmathia uicit:nam litem dari:ſecundũ hos:aut illos:eſt decidere litem ſecundũ uolũtatem eoꝝ. Iacet omne cruẽti.Senſus eſt:adeo ne uulnus eſt illatum tam magnum:ut nullo auxilio poſſit ſubleuari. Solos tibi magne:nũquid in toto terrarum orbe eſt:qui auxilium præſtare poſſit præter pharaatem:ad cuius genua te proſtraueris. Aduerſos polos:ideſt antarcticum relicto arctico:nam ratio hemiſperii facit hoc:ut ſydera quæ ſunt in antracti/co a nobis uideri non poſſint. Et barbara ſacra:& diis Romanis omiſſis incipias colere deos barbarorũ.

Quid cauſæ obtenditur armis:a ſenatu beniuolentiam captauit:nunc ad cõfirmationem cauſæ uenit: inſtabilem autem oſtendit Pompe. Vitiũ contra perſeuerantiam:quæ eſt in re bene conſiderata: ſtabilis & perpetua permanſio.nõ enim perſiſtit in ratione bene tuendæ libertatis: cauſa cuius bellum ciuile ſuſceptum eſt:ergo a perſeuerantia arguit:quæ eſt pars fortitudinis partis honeſti. Quid cauſæ:pro quæ honeſta cauſa eſt quam bello poſſis obtendere & demonſtrare:primo cauſam honeſtam habebas:nunc ſi nõ ſolum Cæſari paratus ſis ſeruire:ſed etiam externis regibus:hæc cauſa tollitur. Armis:ideſt cauſæ bellicæ Libertatis amor:interrogat: deinde reſpondet:ideſt prætextu libertatis potes dicere te bellum gerere. Te quem Romana gerentem. Oſtendit eum abiecti animi eſſe: quod eſt contra magnificentiam quæ eſt magnarum & excelſarum rerum cognitio atq̃ adminiſtratio:uel certe contra dignitatem:quæ eſt honeſta & cultu & honore uerecundiæ digna auctoritas quæ eſt in eo honeſti genere: in quo utilitas quoq̃ adiungitur: priſtinus honor fuerat: ut apud reges in maxima uenerationeꝰ fuerit pompeius quibus regna donauerit: nunc uero contra dignitatem ſuam fore arguit: q̃ his ſupplicare paratus ſit: de

Vidicet:aut craſſos.ſic factꝰ murmure ſentit
Cõſiliũ dãnaſſe uiros:quos lẽtulus omnes
Virtutis ſtimulis & nobilitate dolẽdi
Præceſſit:dignaſq̃ tulit mõ cõſule uoces:
Siccine theſſalicæ mẽtẽ fregere ruinæ.
Vna dies mũdi dãnauit fata:ſecundũ
Aemathiã lis tãta datꝰ:iacet oẽ cruẽti,
Vulneris auxiliũ:ſolos tibi magne reliquit
Parthoꝝ fortuna pedes:qui trãſfuga mũdi
Terrarũ totas tractus cœlũq̃ peroſus
Aduerſoſq̃ polos alienaq̃ ſydera quæris,
Caldeos culture deos:& barbara ſacra:
Parthorũ famulus:qd cauſæ obtẽdit armis
Liberratis amor:miſerũ qd decipis orbem,
Si ſeruire potes:te quem romana regentẽ,
Horruit auditu:quẽ captus ducere reges:
Vidit ab hircanis idoq̃ a littore ſiluis.
Deiectũ fatis:humilẽ fractũq̃ uidebit.

quibus triũphauerit:aut quos certe ĩ regnũ reſtituerit. Te.ſ.imperatorẽ romanoꝝ. Horruit:dum pſequeris mithrydatem. Captos reges:Tygranocerotã & Ariſtobolum ludæoꝝ regẽ ſ in triũphum duxiſti. Hyrcanis.i.ex hyrcania:quæ eſt pars Armeniæ.Hyrcania auctore Strabone ualde opulenta & multa & magna ex parte planicies:præclaris urbibus adornata.

Extolletq; animos latiũ ueſanus in orbem
Se ſimul & romã põpeio ſupplice menſus.
Nil animis fatiſq; tuis effabere dignũ
Exiget ignorãs latiæ comertia linguæ
Vt lachrymis ſe magne roges patiur ne pu/
Hoc uuln⁹ clades ut pthia uidicet añ (doris
Heſperias q̃ roma ſuas ciuilibus armis:
Elegit te nẽpe ducẽ qd uulnera noſtra
In ſcythicos ſpgis populos:cladeſq; latẽtes:
Quid parthos trãſire doces:ſolatia tanti
Perdit roma mali nullos admittere reges.
Sed ciui ſeruire ſuo iuuat ire per orbem
Ducentẽ ſæuas romana in mœnia gentes.
Signaq; ab euphrate cũ craſſis capta ſeq̃ntẽ
Qui ſolus regũ fato celante fauorem
Defuit æmathiæ:nũc tantas ille laceſcet
Auditi uictorias opes:aut iũgere fata.
Tecũ magne uolet nõ hæc fiducia geniti eſt
Oiſlin arctois populus quicũq; pruinis
Naſcit̃ idomitus bellis & mortis amator
Quicqd ad eoos tractus mũdicq; teporẽ:
Labitur emollit gentes clemẽtia cœli.
Illic & laxas ueſtes & fluxa uirorũ
Velamẽta uides parthis p medica rũra

¶SVLPI: Extollet: decebit extollat & appetat romanoꝝ imperiũ.cõſiderãs uires ſuas & a romanis te auxilia ſupplicantem. Nil animis: Nil loq poteris ſecundũ magnanimitatẽ dignitatẽq; tuã. Exiget:requiret. Comercia linguæ: ſermonẽ latinũ. Patimur:pati debemus ut parthi ãte ulciſcãt cedẽ romanoꝝ q̃ ipſa roma. Ciuilibus armis: admonet eũ officii.Tu inqt electus es ad gerẽda bella ciuilia nõ ad exteros excitãdos in ciues. Quid uulnera:arguit ĩprudentiæ qd quæ celãda ſunt idicet:& hoſtes excitet. Solatia mali.ſpem & fructũ belli q eſt nõ ut ſeruiat regibus externis:ſed pareat magiſtratibus ſuis. Nullos admittet reges: ut nõ admittat. Ducentẽ:te.In romana mœnia: oppugnanda uel euertenda. Ab euphrate:a parthis. Qui ſolus:Soluſphrahartes q nobis hoc ĩ bello nõ fauit cũ eſſet incerta uictoria nũc fauebit & in uictorem iſurget. Fato celãte fauorẽ:erat.n.exitus belli incertus. Opes uictoris:potẽtiã cæſaris. Tecũ:q uectus es. Genti:parthicæ quæ oriẽtalis eſt & mollis. Omnis in arctois: locus quo diſſoluit laudes quas põpeius parthis aſcripſerat: & argumentatur a cœlo & ſolo natali cuius qualitati hoĩum natura & mores reſpõdẽt ut docet Victruuius libro ſexto.Ideoq; Arctoos fortes:Orientales molles:& parthos imbelles fugaces effœminatoſq; eſſe lentulus monſtrat. Tractus: regiones. Labitur: uergit exporrigitur. Emollit̃:eneruat effœminat. Laxas ueſtes:quæ ſunt argumẽta mollitiei. Laxas: latas. Fluxas:longas. Parthus:Parthum fuga per plana tantũ nõ uiribus ualere dicit:

¶OMNIBO. Extollet aĩos: arrogãtior fiet. Se ſimul & Romã mẽſus:nã q te ſupplicẽ uidebit ĩpe riũ ſuũ impio Romano cõparabit. Exiget ignorãs:cũ loqui uolueris ad illũ:tũ dicet nõ intelligo linguã. Romanã:& uolet ut lachrymes:ut ſi nõ ex uerbis tuis:ſaltẽ ex lachrymis qd uelis intelligat. Patimur ne pudoris:Adhuc in eo perſiſtit q̃ dignũ eſt Romanis:q̃ uidelicet parthi ptius uẽdicẽt iniurias italiæ:q̃ nos iniurias noſtras ab ipſo rege illatas:turpe hoc eſt:quia prius iniurias noſtras ulciſci debemus:q̃ parthi ulciſcãtur romanos cõtra Cæ. Ciuilibus armis:contra leges argumentũ eſt a iuſtitia:quæ diuidit in ius naturale:ius cõſuetudine:& ius lege pacto pari & iudicio:argumentũ eſt iure lege:quia lex erat:ut q ad aliqd bellum electus eſſet:nullũ aliud gerere poſſet:prius q̃ illud perficeret. Elegit te ducẽ:non autẽ:ut alios duces tentares. Quid uulnera noſtra:ignominiã oſtendit:arguit contra gloriã:quæ eſt frequens de aliquo fama cum laude:nam ſi clades romanoꝝ uulgauerit ĩ parthia:magna erit populi Romani ignominia:ut melius oſtendat in Europa permanere:q̃ in Aſiam tranſire. Parthos tranſire doceſ:quia cum intellexerint diſſenſionem inter Romanos capta occaſione ipſi in Italiam uenient:& imperiũ Roma.de medio tollent. Solacia tollis:hanc conſolationẽ tollis quæ unica eſt nobis:ut ſi ſeruiendũ eſt:magna cõſolatio eſt:ut ſeruiamus potius ciuibus noſtris q̃ barbaris. Ciui.ſ.Cæſari. Iuuat ire per orbẽ: oſtendit periculum qd eſt cõtra tuti partem:quæ incolũmitatis dicitur:ea eſt ſalus tuta:atq; integra cõſeruatio. Signaq;:ſcilicet Romana quæ capta ſunt a parthis cum craſſis. Qui ſolus:arguit a maiori ad minus:quod eſt ex adiũctis negocio:ſi nos parthi ĩfœlicitate ſequi noluerũt multominus in aduerſis ſequentur. Defuit:quia noluit intereſſe bello ciuili: Celante fauorem:ideſt cum adhuc in dubio uictoria eſſet. Omnis in arctois: nunc Pom.rationes confutata natione primum conuertens dicta Pom.in ſuam utilitatem:nam quod Pom.dixerat de regione parthorum:quod eſſet ſeparata quodammodo a noſtro orbe:ubi liberos ſemper habitare parthos dixerat:nec regi cuiquam ſeruire:immo regnandi cupiditatem habuiſſe:ita conuertit Lentulus:ut oſtendat eos quia ibi nati ſunt & nutriti:enerues eſſe & effœminatos:quemadmodum etiam Cicero dicit pro qualitate aeris ex aſtrologorum ſententia ita eſſe naturam hominis:dicit enim Athenienſes ingenioſiores eſſe.Thebanos uero pingues & ualentes.ratio:nam Athenis aer tenuiſſimus eſt:ideo acutiores ſunt homines. Thebis uero craſſior:ideo pingues & ualentes ſunt:ſed in oriente aer clæmentior eſt:ideo etiam homines ſunt molliores:& ꝓpterea effœminatiores: Omnis arctois:arguit a natione

quæ est una pars:& attributis personæ:& per contrariũ quicũq; nascitur in septemtrione:quæ regio frigidissima est & aspera:fortissimus & bellicosus est:e cõtra uero qui nascit in oriente: quæ regio mollior habet & clæmẽtior eneruatior est & mollior. In arctois:in septẽtrione. Eoos tractus:longitudiné oriẽtis:

Emollit:molliores facit. Illic:in oriente & arguit a uictu imbelles esse oriẽtis populos. Laxas fluxas:sinus habent amplos:ut lõgũ firma uertat humũ:sic & Virg.Et tunicæ manicas & habẽt redimicula mitræ. Parthus per medica rura:Arguit ab affectione.est aũt affectio:q̃ ex tẽpore & bello;& administratione & studio hoiũ cõmutatur. Parthus p medica rura sar.in cam.hoc uerũ est:sed mutatur hoc ex administratione:in ea regione lata:ut equitare possint uictores sunt:nam fugiẽdo insequentes uulnerant:at uero in ita;lia quæ montuosa est:& multas angustias habet non ita:neq; licebit spaciari: & ita mutata regione studium eorum nihil proderit.

Sarmathicos iater cãpos:effusaq; plano
Tygridis arua solo:nulli supabilis hosti est
Libertate fugæ:sed nõ ubi terra tumebit
Aspera cõscendet mõtis iuga:nec p opacas
Bella geret tenebras:icerto debilis arcu.
Nõ frãget nãdo uiolẽti uortícis amnẽ.
Nec tota in pugna pfusus sanguine mẽbra.
Exiget æstiuũ calído sub puluere solem
Nõ aries illis nõ ulla est machina belli.
Haud fossas iplere ualẽt:parthoq; sequente
Murus erit quodcũq; põt obstare sagittæ
Pugna leuis bellũq; fugax:turmæq; uagãtes
Et melior cessisse loco quã pellere miles
Illita tela dolis:nec martẽ cominus unquã.
Ausa pati uirtus;sed lõge tendere neruos
Et qua ferre uelint permittere uulnera uẽtis
Ensis habet uires;& gens quecũq; uiroꝝ est
Bella gerit gladiis nã mœdos prœlia prima
Exarmat uacuæq; iubẽt remeare pharetræ
Nulla manus illis fiducia tota uenẽni est
Credis magne uiros quos in discrimia belli
Cũ ferro uenisse parũ est tẽtare pudendũ.
Auxiliũ tanti est toto diuisus ut orbe
A terra moriare tua tibi barbara tellus.
Incũbat te parua tegant ac iulia busta
Inuidiosa tamen crastlo quærẽte sepulchrũ.

¶SVLPI. Sarmathicos scythicos. Tumebit: montuosa erit. Per tenebras: noctu. Incerto: nõ certũ locũ ferienti. Vorticis uioléti:idest uortico sum & rapacis cõuolutionis. Nec tota:nec uulneratus in pugna perseuerabit:nec æstũ & puluerem patiet. Exiget solem.i.ducet diẽ. Aries:trabs ferrata. Machina:cõpositio ex materia & tormentũ: græce dicit .Fossas implere:qđ fit fasci bus cratibus terra trabibus. Murus erit: erit p muro qui illæsum te præstet. Pugna leuis:ẽ ipsis parthis. Fugax:nõ statariũ prœliũ. Illita dolis:sparsa doloso ueneno. Virtus:fortitudo. Pati martẽ cominus:cõserere manus & stricto ensẽ pugnare.

Longe tẽdere neruos:procul sagittas emittere. Permittere uẽtis:casu quodã nõ recte inferre. Habet uires:uim infert. Viroꝝ:fortiũ & quæ ex fortibus cõstet. Mœdos: parthos. Remeare: fugere.

Manus:fortitudinis. Viros:fortes & humanos & a dolis & crudelitate uituperat. Tentare pudẽdum auxilium tanti est:tanti facis inquit ad parthos confugere cum dedecore:ut mala incides & perfidiã nõ perspicias:primũ eris exul & in aliena terra uix humatus:Corneliáq; turpi seruituti subiicies. Incũbat tibi:præmat cadauer tuum. Inuidiosa:inuidia plena:cũ Crassus isepultus fuerit feris & alitibus præda:

¶OMNIBO. Sarmathicos cãpos.i. assyrios: sed est epitheton lõge repetitum. Sarmatæ populi scythiæ sunt:unde parthi originẽ habuere. Effusa:porrecta sicut oĩum planicies iacet. Libertate fugæ:libertate uagandi lateq; spaciandi. Sed nõ ubi:ecce mutato tẽpore. Tumebit terra: idest ubi sunt montes.Nec per opacas:Nec in italia:sicut mos est sciunt gerere bella tẽpore noctis:qppe qui cũ nisi sagittis utãt uidere nõ possunt: quo eas dirigant. Opacas tenebras:ideſt per noctẽ:sicut nos gerimus:nam tempore noctis Põpeius mithridatis exercitum fugauit. Incerto:erranti. Non frangit nãdo.si opus erit transire flumina:non erit pe ritus natando uortices fluuiorum qui multi sunt in italia.Est autem uortex gurges aquæ a uertendo dictus. Nec tota in pugna:nec in pugna pati poterit æstum caloris:quia assuetus est molliori aeri. Nõ aries:alia mutatio belli:quia non oppugnare consueuere oppida:nec habent instrumenta quibus id fieri solet. Machina nulla:utpote qui nũquam oppida oppugnauerunt. Parthoq; sequente:& cum parthus sequetur milites nostros quicquid poterit tenere impetum sagittarum:erit tanq̃ murus: clypeus etiam non aliter defendet q̃ murus:non enim cominus gladiis pugnant. Pugna leuis:ideſt leuis armatura. Turmæ uagantes:quia fugientes huc & illuc persequẽtes uulnerant. Cessisse: fugisse. Quã pellere:ideſt q̃ persequi. Illita tela dolis:nunc arguit a consilio:quia dixerat Pomp.illis uiribus addere consilium:tunc cum ueneno munirent sagittas hoc ipso inquit q̃ sagittas ueneno poluũt:ostendunt suam ignauiam:quia tota fiducia ipsorum est fugiendo:nec est quisq̃:qui audeat cominus certare. Et quo ferre uelint: sed ictus est incertus:nam uentus aliquãdo aliorsum sagittas uoluit:q̃ illi uoluerint. Ensis habet uires:a cõtrario arguit:qui fortius est:cominus pugnat a cõtrario sensu q eminus debilis & enervis.

Credis magne uiros:Tu credis illos eẽ fortiores:q̃ habẽt fiduciã suã in ueneno magis q̃ in armis & hoc ipso ostendũt ignauiã suã:quia si fortes eẽnt nũ in ueneno:sed i armis fiduciã ponerẽt. Discrimina:certamina. Parum est:nisi adhibuerint uenenũ. Tentare pudendũ est:nũc consutat qđ Pom.dixerat etiã si p

fidi essent parthi eo meliori cõditione esse:qa moreret ꝑcul ab italia:& ideo Cæ.nihil ī illũ crudeliter age re posset:refellit hoc ab indignitate dicẽs:hoc eẽ indignũ Põ.ut ꝑcul mori uelit ab italia:q̃q̃ mors poterit esse solamẽ miseriæ:sed Cornelia nõ mortẽ timebit:nã cũ formosa sit:barbari uero libidinis impaciẽtes: quid de hac sperare possumus:quãdo nec a sororibus suis se cõtineant. Pudendũ est:nũquid ubi uidet: ut tentes auxiliũ in remotissimis partibus:hac ratione ut tũ ꝑcul ab italia moriaris.q.d. hoc indignũ est. Incũbat:supimponatur corpori tuo. Te parua tegant:cõtra dignitatẽ tuam. Inuidiosa tamẽ:q̃uis uile cõsequeris sepulchrũ:nõ tamẽ sine inuidia cõsequeris quia sine sepulchro iacet crassus.

Sed tua sors melior qm̃ mors ultia pœna est
Nõ metuẽda uiris.at nõ cornelia lethũ.
Infando sub rege timet nũ barbara nobis
Est ignota uenus quæ ritu cæca ferarũ.
Polluit innumeris leges & fœdera tedæ.
Cõiugibus thalamiq̃ patẽt secreta nefandi
Inter mille nurus epulis uesana meroq̃
Regia nõ ullis exceptos legibus horret
Cõcubit us tot fœmineis cõplexibus unũ.
Nõ laxat nox una matrem iacuere sorores
In fratrũ thalamis sacrataq̃ pignora matrũ
Dãnat apud gẽtes sceleris nõ spõte peracti
Oedipodionias infœlix fabula thebas.
Parthoq̃ dñs quotiẽs sic sãguine misto
Nascitur arsacides cui fas implere parentẽ
Quid rear eẽ nefas proles tã clara metelli
Stabit barbarico cõiunx millesima lecto.
Quãquã nõ ulli plus regia magne uacabit
Sæuitia stimulata uenus tituliscq̃ uiroq̃
Nã quo plura iuuẽt parthũ portẽta fuisse
Hãc sciet & crassi ceu pridẽ debita fatis
Assyriis trahitur cladis captiua uetustæ
Hæreat æoæ uulnus miserabile sortis
Nõ solũ auxiliũ funesto ab rege petisse
Sed gessisse prius bellũ ciuile pudebit.
Nã quod apd̃ populos socerí crimẽq̃ tuũq̃
Maius erit:q̃ quod uobis miscẽtibus arma.
Crassorũ uindicta perit incurrere cũcti

¶SVLPI. Sed tua sors melius:melius tecũ agetur q̃ cũ cornelia.estq̃ locus ab instãtibus malis. Quoniã mors:Salustius ait mortem erũnarũ reqẽ nõ cruciatũ esse.Eã cuncta mortaliũ mala dissolue re:ultra neq̃ curæ:neq̃ gaudio locũ eẽ. Nõ lethũ sed dedecus. Venus:lasciuia. Cœca:itcõsiderata promiscua incesta. Innumeris:plurimis:tot.n.reges accipiũt quotlibet:alii quot possunt alere. Secreta thalami patẽt:in publico coeũt.Nefandi:sceIerati. Nurus:nuptas. Epulis uesana meroq̃ regia:idest reges saturi & ebrii legibus uetitos coitus appetũt. Exceptos:notatos. Marem:q tam fortis est ad libidinẽ:ut una nocte cũ plurimis coeat inde fessus. Sacrata pignora:& filii qui iure naturæ debent esse inuiolati:thalamos matrũ incestãt. Dãnat:exclamatio qua illos œdipode sceleſtiores eẽ coarguit:Is.n.casu & p ignorãtiam cũ locasta matre.cõcubuit:hi sponte:Oedipodionias:qbus œdipus est dominatus. ¶ Quotiens:sæpe.n. accidit ut rex sic nascat. Cui fas impellere:Ille cui cum matre coire licet qd scelus putabit. Proles metelli: Cornelia Scipionis metelli filia. Milesima:ultima inter mille q̃q̃ sit ea rex frequenter usurus ut crudeliter insultet ei & honori tuo & crassi. Venus regia uacabit:rex libidinosus erit intentus. Sæuitia: ut crudeliter agat in mœstã. Portenta: monstrosæ libidines & turpes causæ. Fatis:uictoriæ.Trahitur captiua:ducitur ut præda crassianæ calamitatis. Hæreat:si memineris cræssiane cladis inquit nõ modo te pudebit a parthis auxilium petiuisse:sed ante crassi ultionem pugnasse in ciues. Maius: damnabilius. Vindicta perit:ulcisci nõ possumus.

¶OMNIBO. Sed tua sors:hoc quidẽ indignũ erit:& ætate:& pristinis moribus tuis. Nõ metuẽ dã uiris:nam qui fortes sunt nõ metuũt mortem. Nũ barbara nobis:dixit Corneliæ maius aliquid metuendũ esse:q̃ mortem:cũ ab indignitate ꝑbaret nõ esse fidei barbarorum se cõmittendũ: ꝙ autem hoc sit metuendũ probat a natura barbaroꝝ:q sunt libidinis impacientes. Cæca:incõsiderata nimia libidinis cupiditate. Ritu ferarum:more belluarum in promiscuos concubitus ruit. Tedæ.i.coniugii a parte totum intelligit. Coniugibus quia barbari tot uxores habent quot alere possunt. Thalamiq̃ patent:in propatulo coeunt. Inter mille nurus:nullæ leges naturales seruãtur apud barbaros:cum lex naturalis sit:ut ab his abstineamus quæ nobis sanguine cõiunctæ sunt. Regia uesana.i.rex uesanus. Epulis meroq̃:q̃ sunt incitamẽta libidinis. Nox una nõ.l.m. adeo expleti sunt:ut q̃uis iaceãt inter mulieres:tñ satiari nõ possint. Iacuere so.ꝑbat nullas esse leges:nam sorores in matrimonio iũgebant. Damnat apud gẽtes:ꝑ exẽplum exornat:& arguit a minori ad maius. Oedipus cũ matre Iocasta nescius concubuit:existimabat.n.esse regis uxorem:& illam sibi merito deberi existimabat:ꝙ spingẽ uicerat:& uictam occiderat & q̃uis ignarus cõcubuerit:tamẽ apud omnes in fabulis detestabilis habetur:quanto magis detestãdi sunt reges parthoꝝ:qui nõ ignari:sed sponte sua:tantũ sceIus admittũt. Apud gentes:apud oẽs nationes. Nõ sponte:sed ignarus cum Iocasta matre concubuit. ex qua nati sunt Etheocles & Polinices. Infœlix fa.i.fabula infœlicis œdipi. Oedipodionias:Thebas qua rum rex fuit œdipus. Sic:eo modo. Cui fas implere parentẽ.Nõ erubescit grauidam facere matrẽ. Proles tam claras:exquo sequitur ꝙ cornelia uxor tua erit & ipsa in numero cõcubinarum regis. Metelli:nã mater Corneliæ Metelli filia fuit:& illam Scipio duxit. Millesima:ultima uel una de mille. Quamquã dixit millesima immo fortasse ipsa frequentius cum barbaro iacebit:nam sæuitia libidinis crescet barbaro

hoc ipso q̄ nobilem uiderit:& q̄ eam crassi uxorem intelliget fuisse:quasi sibi debitam a fatis. Vacabit Operā dabit. Titulis uirorum.i.nobilitate maiorū:a quibus Cornelia originem ducebat. Hanc sciet & crassi:Præterea cognoscet nuptā fuisse crasso:ut plura mōstruosa adulteria tētet:q̄si duplex cōmittat adulterium:q̄ crassi:& Pompeii uxor fuerit. Ceu debita fatis:Tanq̄ sibi fato obligata esset:eo q̄ crassum occiderit. Hæreat eoæ uulnus:Arguit a uindicatione nō modo nō est cōfugiendū ad regem parthorū:ut arma cōtra Cæ.moueat:imo bellum illi inferendū est:& est sensus:si inqt fixum esset pectoribus & alta mente repostum uulnus occisi crassi puderet nos:nō mō petere auxiliū:sed bella ciuilia priꝰ cœpisse q̄ ulcisci:q̄a tuo Pompeii:& Cæsar debueratis prius ulcisci iuiuriam uestram a parthis latā:q̄ ciuile bellū gerere. Hæreat ideſt si hæreat:hoc est si fixū sit. Eoæ sortis:fortunæ orientalis. Petisse:sicut nūc petere uis. Prius.s.q̄ parthicum bellū. Nā quod apud populos:magnū nefas ē bellū ciuile gerere:sed ex omni bello nullum tibi crimen maius obiicietur q̄ q̄ manes Crassi inultos reliqueris. Vindicta:scilicet crassi:nam bellum ciuile causa fuit cur romani nō miserint exercitum contra parthos.

¶ SVLPI. Duces:romani. In bactra:in parthos sunt.n.ad oxum amnē. Nequa uacarent arma:ne ulli ab hoc bello cessarēt:a dacis germanisq̄ reuocādi essent exercitus. Nudare:uacuare militibus.

Debuerāt in bactra duces & nequa uacarēt
Arma uel arctoū dacis rheniq̄ cæteruis
Imperii nudare latus.dū perfida susis.
In tumulos plapsa ducū babylōq̄ iacerent.
Assyriæ paci finem fortuna præcamur.
Et si thessalia bellū ciuile peractū est
Ad parthos q uicit eat.gens unica mūdi est
De qua cæsareis possim gaudere triūphis
Nō tibi quū primū gelidū trāsibis araxē
Umbra senis mœsti scythicis cōfixa sagittis
Ingeret has uoces:tu quē post funera nra
Ultorē cinerū nudæ sperauimus umbræ.
Ad fœdus pacēq̄ uenis:tū plurima cladis
Occurrēt monumēta tibi:quæ mœnia trūci
Lustrarūt ceruice duces:ubi noia tanta
Obruit euphrates:& nra cadauera tygris
Detulit in terras:abſorpsit secum & extulit:nā tygris pluries longo tractu absorbet a terra & inde emergit. Ire per ista:tā crudelibus supplicare. In media thessalia:in loco tibi grauissimo. Quin respicis:cur nō ad amicos romani populi te conuertis:Regna:lybiam. Petimus:petere possumus. Pharon:insulā in ægypto. Aruaq̄ lagi:regnū ptolemæi. Syrtibus:natura sua munitā ægyptū esse & puero ptolemæo fidendū cōcludit. Hinc ab occidente qua flectitur sinus syrtis maioris & arenosum littus:cum mare libycum sit ei a septētrione. Inde:ab oriente.

Sí potes:i media socer q̄ quoq̄ magne sedēte
Thessalia placare potes:quin respicis orbē.
Romanū:si regna times pfecta sub austro
Infidūq̄ iubā:petimus pharon armaq̄ lagi
Syrtibus hic libycis tuta ē ægyptus ac inde.

¶ OMNIBO. In bactra:ciuitas Oxū amnē uersus teste Solino:q ex indiæ mōtibus defert:& in caspiū mare imittit & auctore Strabone irrigat Hyrcaniā:Bactra Asiæ ciuitas etiā Zariaspa noiatur. Et nequa uacarent:& ut uires omnes imperii inuaderēt hos barbaros:debebamus septētrionē omnē aduersus eos ducere:& eā partē imperii nostri destitutā relinquere. Ne qua ua.arma:ideſt ne ullæ uires iperii nostri inmanes eēnt ab hac militia. Arctoū:septētrionem. Dacis cæteruis:daci(ut inqt Strabo)appellant qui Germaniā uersus:& ad Istri fontes uergūt:q olim daui uocati sunt exquo apud athenienses dauoq̄ & getaq̄ nomina seruilia plurimū abūdabant. Susis:susa:inquit Soli.Oppidū nobilissimū in persidē iuxta parthos quo templum Susæ dianæ est:Susa(ut refert Strabo)a tithono cōdita dicūtur Mēnonis patre:Susii etiā Cassii sunt appellati:nam æschylus Mēnonis matrem cassiam uocat. In tumulos ducum:ut essent quæda quasi sepulchra. Assyriæ paci fi.uos precamur o Pompei & Cæsar qui imperiū administratis:ne diutius uelitis parthos in pace securos uiuere:sed operam detis:ut pœnas dent cædis crassi. Et si thessala:& si bellū ciuile peractū est pugna thessalica oramus ut Cæsar ducat exercitū aduersus parthos:nam de sola partho rum gēte Cæsarē libēter uidērē triūphum ducere. Peractū est.i.si uicti nō possumus reparare bellū. Nūc tibi cum primum:conclusio orationis Lentuli per cōquestionem sumitur loco qui per prosopopœiam dicitur:cum oratio ad res mutas & animi expertes refert.Inducit enim umbras Crassi de Pompe. conquerēti:si forte animum induxerit:ut auxilium ex rege parthorum petat. Araxem:flu.armeniæ qui in prima parte sui tam lente labitur:ut quā in partē fluat:nō facile dignoscas:qui postea in duos alueos diuisus:altero persepolim urbem præterlabitur. Mœsti se.crassi. Tu quem post inducit conquerentem crassi umbram de Pompeio sumitur autem locus per quem ostenditur ab eo fieri a quo mime oportuit:& ab eo fie

ti a quo si ab alio fieret uindicari deberet. Tu o Pōpeii. Post funera post cædes nostras. Nudæ iſepultæ. Ad fœdus nō autem ad ulciſcendā iniuriā noſtrā. Tunc plurima claris. Alius locus conqueſtionis per quem res indignas: turpes: humiles: illiberales & indigne referūt priſtina ætate genere honore beneficiis: hæc omnia geſta fuiſſe a parthis oſtendit: tunc cum deletus eſt a parthis Craſſus cū exercitu. Occurrent contra dignitatem nō craſſi ſolum ſed exercitus. Luſtrarunt. c. d. nam abſciſis capitibus circuibant mœnia urbis parthi cum ea telis fixiſſent & poteris hanc indignitatē animo ſuo conſiderare & petere auxiliū ab his qui hæc fecere quaſi dicat facere nō debes. Trūci pro truncati. Vbi Euphrates obruit. t. n. nam Euphrares p parthiam labitur & per eum locū qui meſopotamia dicitur. Detulit ac reddidit: inundatione aquarū. Ire per iſtas ſi potes animū tuum ad hāc indignitatem remittere: potes potius a Cæſare humiliter ueniam petere: & nō tantum itineris tibi peragendū erit. Placare potes nec tibi ueniam denegabit. Quin reſpicis orbem confutquit ſentiam Pōpeii de petendo a parthoꝝ rege auxilio: nunc autem ipſe ſuā ſententiam pronūciat: quæ eſt: ut ſe in ægyptum proferat. Orbem Romanum ideſt orbē imperio Romano ſubiectum. Regna proiecta ſub auſtro ideſt libyam. Infidum iubam: qꝫ gens illa naturaliter infida eſt. Largi: regis ægyptiorū qui primus alexandriæ regnauit: quæ eſt metropolis ægypti. Syrtibus hinc libycis: arguit a tuto: & ab utili cōfirmat. Tutū eſt ut in ægyptū te cōferas: nā regio illa circūdata eſt a Nilo. Vtile quia fœcūdiſſima eſt & cōmeatū per ſe abūde præſtabit. Hinc: a meridie: nam cōtigua eſt mari libyco. At inde: ſcilicet a ſeptētrione.

Gurgite ſeptēo rapidus mar ſubmouet ānis
Terra ſuis cōtenta bonis: nō indiga mercis
Aut iouis in ſolo tanta eſt fiducia nilo (gne
Sceptra puer ptolemæꝰ hēt tibi debita ma-
Tutelæ cōmiſſa tuæ: quis nominis umbrā
Horreat: inocua eſt ætas nec iura fidemqꝫ
Reſpectūqꝫ deū ueteris ſperaueris aulæ.
Nil pudet aſſuetos ſceptris: mitiſſima ſors ē
Regnoꝝ ſub rege nouo: nō plura locutus.
Impulit huc aios: quantū ſpes ultima rerū
Libertatis habes: ſūma eſt ſententia magni
Tūc cilicū liquere ſolū: cyproqꝫ citatas
Immiſere rates: nullas cui prætulit aras
Vnde diua memor paphiæ: ſi numina naſci.
Credimus: aut quēquā fas eſt cœpiſſe deoꝝ

¶ VLPI. Amnis gurgite ſepteno: nilus ſeptē hoſtiis in mare ægyptiū & Syriacū effluēs. Suis: quæ ibi ſponte puenūt Mercis importationibus aliarū rerum. Iouis: pluuiarū quoniam a nilo inūdatur. Sceptra pue.: diſſoluit illūd pompeii ætas niliaci nobis ſuſpecta tyrām. Debita: quia tu eius patri donaſti. Commiſſa: ex teſtamento patris. Horreat umbram nominis: timeat imaginē quādam pueri regis: nam uerus expreſſuſqꝫ rex dici non poteſt. Innocua: nocere neſcia. Nec iura: Antiquus rex iniuſtus infidus irreligioſus & impudēs eſt. Aulæ: regis. Mitiſſima ſors: optima conditio eſt in regibus nouitas: & noui reges beniguiſſimi ſunt ingenii. Impulit huc: in ægyptum ut iretur perſuaſit. Quantū ſpes: magna profecto eſt loquendi libertas in rebus extremis & quaſi ſpe deſtitutis: liberius enim & quaſi inſoléter locutus eſt lentulus in pompeiū. Solum: orā. Cypro: in cyprū. Citatas: præcipites. Diua: Venus. Vnde paphiæ: maris cypriiin quo nata eſt expudendis celii patris. Naſci: cum æterni ſint & naſci non ſit credendum: Cœpiſſe: initium & originem habuiſſe: nam quæ initium habent finem habere & omnia orta occidere neceſſe eſt.

¶ OMNIBO. Gurgite ſepteno: Quia ſeptem hoſtiis in mare defluit Nilus. Terra bonis: nūc ab utili probat. Non indiga mercis: non opus eſt ut aduenticiis utatur mercibus. Aut louis: ideſt pluuiæ: Nilus enim quorānis regionē mundat. Sceptra puer: nunc cōfutat Pompeii argumenta: qꝫ uidelicet nō eſſe fidendum puero regi: & ab eodem loco arguit: ita ut dicta Pōpeii in ſuū cōmodum conuertat. Tu dicis nō eſſe fidendum puero regi. At uero ego quia puer eſt maiorē fidem adhibendā eſſe cenſeo. nō enim rex eſt: ſed umbrā tantūmodo regis habet. nam reges qui diu regnare ſolitt ſunt: raro: ſunt fideles: quia diutur nitate regni didicere perfidiam: ſed nūc ille innocens eſt: & puer & neſcit uti falaciis. argumentū ab ætate præterea tutela eius a patre ſuo tibi cōmendata eſt. Tutela cōmiſſa: nam cū pater Ptolemæi moriens cō didiſſet teſtamentū: puerum & regnū fidei Pom. cōmendauit. Innocua ē ætas: quia ille dixerat: ardua qꝫ pe fides robuſtos exigit annos: nō eſt ita inquit: nam reges diu in regno uerſati calidi & aſturi: núquam fidem ſeruare didicerunt. Iura fidemqꝫ: endiadis eſt: Veteris aulæ: ideſt ſenioris Regis. Mitiſſima ſors: cum primū Rex regnare cœperit ſolet eſſe liberalior & benignior. Impulit animos: perſuaſit animis: ut ſe reciperet huc pompeius. Quantū ſpes ultima rerū: in extremis rebus plus licentiæ & libertatis homines ſumūt: ut quicquid uelint dicere audeant: nam ſi pompeius in priſtina fœlicitate fuiſſet non tantum libertatis habuiſſet in dicendo lentulus & cæteri omnes: nunc uero quia periculum inſtare uidet auſus eſt Lentulus diſſentire & cæteri potius Lentuli ſententiā ſecuti ſunt. Spes ultima: quia ad extremum redacti erant. Tunc cilicū: in hanc ſuiam Lentuli Pōpeius ſe ad nauigionē præparauit ut ægyptū peteret. Citatas: ueloces. Cypro: cyprum uerſus. Nullas cui prætulit: dicit hanc cyprū præ cæteris chariſſimā eſſe Veneri. Vnde diua memor paphi: ex qua nata erat: nam ex ſpuma genitaliū Saturni originem dicunt habere Venerem: unde ab ſpuma deriuatur dicitur etiam cyprtia Venus. Si nu.na. credimus ideſt ſi credendum eſt. Cœpiſſe: ideſt numina principium habuiſſe: nam ſi deus eſt æternus eſt ſi æternus: eſt :ideſt ſine principio.

¶ SVLPI. Hæc ubi deseruit:Pōpeius cū Cypri cognouisset arcē esse captam sui excludendi causa:& de aduentu Cæsaris fama crebrescēret:depositō syriæ adeūdæ cōsilio:pecunia societatis sublata:& a quibusdā priuatis sumpta & æris magno pōdere ad militarē usum in naues impositō:duobusq; milibus hominū armatis pelusiū puenit ut ait Cæsar a Cypro enim ad nili hostium recta nauigatione in austrum sunt quadringētamilia passuū. Inde maris:Inde ex trāsuerso cursum direxit in casiū montē:qui ut inquit Strabo est cumulatus in modū promontorii aquarū inops.In eo magni pompeii corpus iacet & Iouis Casii templum. Noctutno lumine:cū obseruaret nocturnū lumen phari noluit ire in Casium:sed in pelusiacū hostium. Pugnaci:intenti contra uentum. Pars maxima:est enim alueorū maximus. Diuidui:qui in septem alueos finditur. Tempus erat: Equinoctium autūnale describit quod sol sub libra decurrens efficit. Examinat trutinat. Non plus uno die:quæ reddit unum solum diē parem nocti quo præterito:dies iminuūtur crescuntq; noctes. Rependit reddit cōpensat. Solatia leuamen eius diminutionis in uere. Comperit pompeius. Teneri.Erat enim illic cū exercitu in cleopatram sororē quā cōmunem heredem regno conabatur eiicere. Flectit apelusio. Nec phœbus nec carbasa lāguēt nōdū sol occiderat & uēti spirabāt. Speculator custos explorator. Cōpleuerat:aduētu hospitis uulgauerat pō.aduētare.Plutarchus & Appian⁹ dicūt Pō. nūtiū præmisisse ad regem orandū & eū in anchoris expectasse iuxta regionem. Monstra pelleæ domus inhonesti cōsiliarii Ptolemæi Alexandrini. Fractis annis debili senectute. Crescentis in arua irrigātis campos. Memphis custos idest insula Nili regia ægyptioꝝ. Vana sacris quia bouem canem felē & diuersa animalia monstraq; colunt. Illo cultore cum ille sacerdos esset & eum grādem natu indicat quia plurimoꝝ apium uiderat mortem.Nō unus apis uixerat lustra:plurimus bos eoꝝ quos colit ægyptius perierat.bouē enim per apim itelligit.Eum ut Plinius ait nō est fas certos uitæ excedere annos:Mersumq; in sacerdotum fonte enecant quæsturi luctu & alium quē substituāt & donec inuenerint mœrent:deraſis etiam capitibus nec tamē unquam diu quæritur. Suæ phœbus:hoc dixit ppter albam notam quā in dextro latere instar bicornis lunæ habent ingenitam.

Hæc ubi deseruit pompeius littora totos
Emēsus cypri scopulos qbus exit in austrū.
Inde maris uasti trāsuersus uertitur æstu
Nec tenuit casiū nocturno lumine montē
Infimaq; ægypti pugnaci littora uelo
Vix tetigit qua diuidui pars maxima nili
In uada decurrit pelusia septimus amnis.
Tēpus erat quo libra pares examinat horas
Nō uno plus æqua die:noctiq; rependit
Lux minor hybernæ uerni solatia damni
Comperit ut regē casio se monte tenere
Flectit iter:nec phœbꝰ adhuc nec carbasa lā/
lā rapido speculator eqs p littora cursu (guēt
Hospitis aduētu pauidā cōpleuerat aulā.
Consilii uix tēpus erat:tamē oia monstra
Pelleæ coiere domus:quos iter achoreus
lā placidus senio:fractisq; modestior annis
Hūc genuit custos nili crescentis in arua.
Mēphis uana sacris:illo cultore deoꝝ.
Lustra suæ phœbes nō unus uixerat apis

¶ OMNIBO. Hæc ubi deseruit:cilicum mare a Cilicia cuius in conspectu est denominatum cōtra se habet insulam Cyprum a meridie:quod nunc mare pompeiū nauigasse describit. Hæc littora idest cilicia. Totos scopulos:insulam Cyprum scopulosam. Exit in austrum.In eam partem quæ uergit in meridie. Inde maris uasti:nec nauigat in portum:sed ex transuerso mari cursum dirigeus declinauit in Casium montem. Montem:pharon significat insulam turrim magna altitudine: mirificis operibus extructam montis instar quæ nomen ab insula accepit:haud procul ab Alexandria:hæc flammarū indicio a lōge inspicitur eius lucis usus est ad prodenda noctis uada:tutumq; portus introitum. Pugnaci uelo:quia uentos habebat aduersos quasi præsagi essent uenti eius quod futurum erat. Septimus amnis: septimus tamen nam septem hostiis in mare descendit quorum unum pelusium appellatur. Tempus erat: describit tempus quo Pompeius ægypto appropinquauit:deinde & locum ubi forte k ex Ptolemæus erat: qui ad Pompeii aduentum tumultuarium concilium habuit:in quo duæ diuersæ sententiæ habite sunt. Altera erat Achorei senioris ut pro amicitia & antiquo fœdere quod patri eius cum pompeio erat benigne susciperet.altera uero photini pernitiosa in pompeium. Quo libra pares:æquinoctium inquit erat cū pōpeius appropinquauit ægypto.libra die.xv.septembris oritur:& in ea sol intrat circa meridiem.quo die tantum lucis & noctis æqualitas est:nam continuo noctes sensim augentur.idq; perexiguum:adeo ut sentiri uix possit. Examinat pensat:& alluſit ad nomen:quasi libra quod signū est:æqua luce dies ac noctes pēset.Nō una plus:nā uno die solū æqualitas est lucis ac noctis. Repēdit:recōpensat. Autumni dāni: uer incipit.xvii.martii quo die sol itrat arietem:& hūc diem solum nox adæquat:nam statim decrescit cuius diminutionis exiguitas uix pcipit.ergo sicut autūno crescūt noctes:ita uere decrescūt:& ita qd dānū uer i tulerat noctibus decrescētibus:repat deinde autūnus crescētibus. Cōperit ut regē nō uenerat ad casium montē:sed ubi cōperit regē ibi eē flexit iter.forte accidit ut his diebus sororē regno expulerit per amicos & propinquos & castra apud Casium habebat cōtra sororem. Casius mons est in assyria: pelusio ægypti

Casius

conterminus:haud longe a loco qui ostracine dicit nobilis sepulchro pō. Nec phœbus: quia adhuc dies erat: Carbasa languent: quia uentus flabat. Iā rapido speculator eques. iā inquit equites qui speculatū missi fuerant(audiuerant enim de clade pō.)nunciabant regi aduentare pō. Pauidā ambiguā quid consilii caperet. Vix tempus consilii.quia subitus erat pō.aduentus. Omnia monstra.monstra appellat uicios regis consiliarios.quia ut ferme fieri solet.ministri regū sunt flagicioſi.nā ut regi assentent quæcūq; illi ætate placeant, solent excogitare. quæ autē adolescenti placeant manifestū est. Pelleæ. alexandriæ.

Hunc genuit.dicit hunc originē habuisse a memphi urbe ægypti. Custos nili.c.quia memphis fuit.autore plinio.arx regū ægypti.id custodi nili appellat. aut quia ibi apis conseruabat. quo nascente. semper nilus crescebat.& si forte nō nasceret malo omine habebat quasi iratus esset deus.nā inter cætera quæ ægyptus habet digna memoratu bouē præcipue mirant.quē apim uocant.hunc instar colunt numinis insignē albæ notæ macula, quæ dextro eius lateri ingenita corniculantis lunæ refert faciē statutū æui spaciū est quod ut affuit (adest autē e nilo singulis lustris)profundo sacri fontis immersus necat. ne diē trahat longius quā licebit.mox alter nec sine publico luctu requirit:quē repertū centū antistites memphin prosequūt ut incipiat ibi sactis initiat°:sacer fieri:Solin°. hūc igit achoreū dicit sacra sæpi°hæc celebrasse: ppter quod grandæuū illū significat. Vna:quia apim bouē illū magna pompa sequebant ex nilo nascentē & instar numinis colebant. Cultore deorū. scilicet achoreo operante in sacris apis: Suæ phœbes. ideſt suæ lunæ quā in dextro armo gestabat. Nō unus: quia sæpe celebrauerat.

Cōsilii uox prima fuit meritūq; fidēq;
Sacraq; defuncti iactauit pignora patris
Sed melior suadere malis & nosse tyrānos.
Ausus:pōpeiū letho dānare photinus.
Ius & fas multos faciūt ptolemeæ nocētes
Dat pœnas laudata fides:quū sustinet inqt
Quos fortuna premit:fatis accede deisq;
Et cole fœlices miseros fugæ:sidera terra:
Vt distāt; & flāma mari sic utile recto
Sceptrorū uis tota perit:si pēdere iusta
Incipit euertitq; arces respectus honesti.
Libertas scelerū est quæ regna iuisa tuetur
Sublatusq; modus gladiis facere oia sæue.
Nō impune licet nisi quū facis exeat aula
Qui uult eē pius uirtus & summa potestas.
Nō coeūt semp metuet quē sæua pudebūt.

CSVLPI. Vox prima fuit:primus sententiā dixit, iactauit meritūq; fidēq;:in uanū commemorauit officia & fidē pō.& fœdera quæ ptolemæus auletes cū ipsos percusserat. hic ob flagitia ab alexandrinis eiectus cū ro.uenisset precatū ut in regnū restitueret pō. præcipue fauore tandē reductus est per gabiniū cū nō magna militū manu qui apud regē remanserunt: quos inter fuit septimius qui pō.obtruncauit. Melior: aptior potentior ad suadenda mala: Malis: in malis. Tyrannos: tyrannorū uoluntatē. Photinus: enuchus regis & eius pecuniæ custos qui pō.interimendū in uictoris cæ. beneficiū persuasit plutarchus ait theodotū rhetorē neutrū satis tutū fore demonstrasse:si enim suscepissent se cæ. hostē habituros: pō. q; domū aiebat. si repulissent cū pō.eiectionis crimē subituros cæ.causā persecutionis debere. Optimū itaq;uirū accitū occidere beneficiū hinc cæ. collaturos. Ius & fas:Suasio ab utili honestate neglecta:qua docet regibus conueniſ crudelitatē: & pō.ptolemæū ob beneficia in patrē nihil debere: eūq; adeo esse miserū ut resarciri nō possit:& cū miseris nō suscipiēdā nec tenendū amicitiā esse docet. Ius & fas: iuris & iniciti obseruatio.incipitq; a sententia graui & tragica. Dat pœnas :punitur. Quum sustinet fortuna premit:quum tuetur miseros. Fatis accede deisq;:foue quos dei & fata. Sic utile recto: rectum & utile sic natura coniuncta sunt:ut separari non possint ut stoici uolunt. qui uero uerbis & intellectu ea separauerunt magnam ut ci. ait pernitiem hominibus induxerunt: Sceptrorum uis tota: potentia inquit regia extinguetur si iustitiam seruare & sequi noluerit. Euertitq; arces: tollit loca munita ne alius sit potentior alio & omnia facit equalia. Libertas scelarū est:licentia peccandi & sæuiendi in alios defendit & seruat reges

Sublatusq; modus gladiis:hoc est delitas: Facere omnia seuæ: crudelitatem impune exercere non licet nisi ipsam exercendo audaces terrueris. Exeat aula: deponat regnum. Virtus & summa potestas non coeunt:non conueniunt quod quis iustus & rex esse uelit fieri nequit. Pudebunt:pudore afficient terenti us non istec te pudent.

COMNIBO. Prima uox consilii:& hic primus sententiam dixit: Sacraq; defuncti: ideſt sacra hospitii & amiciciæ iura quæ ptolemæo seniori cum pom.fuerunt.nam ptolemæus auletes. sicut in epistolis legitur:& apud ualerium: orta seditione pulsus est ab alexandrinis. ille confugit ro. qua in re præcipue adiutus est a pom.gabinius qui postea eum restituit e senatusconsulto pom.militum partem regi in ægypto reliquit:& inter cæteros.P.septimium qui sub pom.militauerat: a quo cum photino & achilla pom. occisus est. Sed melior suadere,quia malus malo facilius suadet: quam bonus. Nosse tyrānos:qa,p libidine uiuere uolunt:necesse ergo est ut qui grati tyrannis esse uolunt assententur. Ius & fas multos: non utitur procœmio & a tuto incipit argumentum.& ab utili:dicens multum differt inter honestum & utile. Ius & fas faciunt nocentes.ideſt seruare ius humanum & diuinum facit homines nocentes: a præcedente quod sequit si nocens est pœnā meret.ergo faciunt nocentes.i.faciunt pœnā pati tanquā nocentes si ptolemæus secundū ius & fas suscepisset pom. pependisset pœnas a cæ.nihilominus quā si nocens esset. Laudata

fides:quã omnes laudant. Fatis accede:ideſt acquieſce uoluntatibus deorũ fata ſunt aduerſa põ. propitia uero cæ.ergo ſequere fata. Cole:obſerua. Sceptrorũ:tyrannorũ. Vis tota perit: ſi reges inquit iuſtũ ſeruare uoluerint regna cito amittent:ſed nõ ita eſt:nã diuerſa eſt tyrannorũ uita a regibus.tyranni enim magis metui uolunt:quã amari. Pendere:ponderare æſtimare. Reſpectus honeſti:ſi uis tueri regnũ tuũ: fac ut tibi cuiuſcunq; ſceleris licentiã retineas:& occidendi:& in exiliũ mittendi. Libertas ſcelerũ:quando aliquis contra uoluntatẽ ciuiũ regnat: inuiſũ eſt regnũ & nõ niſi per uim defendi poteſt. Sublatuſq; mo/dus gladiis:ut ſine modeſtia gladii exercitant. Facere omnia ſæue nõ impune licet:niſi ut facis:ideſt ſi intermiſeris facere turpia tunc tibi licentia auferet:ſed ſi cõtiue pſeueras facere:tũc licet. Coeũt: cõueniũt.

¶ SVLPI. Nõ impune:in odiũ põ.adducens regẽ irritat q; per contemptũ põ. in ægyptũ acceſſerit: ut qui inde repelli nõ poſſet. Neu te ſceptris: uel ne põ.regno te priuet ſiue te a ſororĩ priuari:ſin tibi moleſtũ eſt regnũ trade illi nobiſq; defendendũ. Pignora propiora:propinqui ut ſoror beniuolẽtior ipſo. Piget:triſtaris. Damnatæ:eiectæ a te. Fuerit magni:paruerit pom. Victoris cæ. & ſic erimus toto bello liberi. Cũ qua gente cadat:quos ſecũ in miſeriã trahat. Rapiť: agitať ut furens.

Ora ſenatus:conſpectũ eorũ quos in diſcrimẽ adduxit. Deſeruit: fugiens. Merſit: obruit. Theſſaliæq; reus: ob cladẽ theſſalicã accuſatus & pulſus.

Iuſtior in magnũ :iuſtius nos de eo quã alii conqueri poſſumus. Quid ſepoſitã: apoſtrophe ad magnũ. Sepoſitã:ſemotã. Cãrmine bellorũ: ciuiliũ culpa. Conferres fata: tranſferres cladẽ ſimilẽ & ubi tu punireris. itaq; hoc peccato in regiã maieſtatẽ commiſſo iuſta morte es dignus. Quod nobis:conſutatio obiiciende ingratitudinis: certe in quit ob regnũ a te acceptũ fuimus animo grati: nã deos in tua uota orauimuſ hanc autẽ facilẽ uim quã inferimus nõ ut põ. de nobis benemerito ſed ut victo inferimus; intuliſſemus profecto auidius cæ.ſed rerũ curſũ contra te ſequimur.

Nõ impune magnus cõtempſerit annos
Qui te nec victos arcere a littore noſtro.
Poſſe putat neu te ſceptriſ priuauerit hoſpes
Pignora ſũt ꝓpiora tibi nilõq; pharonq;
Si regnare piget damnatæ redde ſorori
Aegyptũ certe latiis tueamur ab armis
Quicqd nõ fuerit magni dũ bella gerũtur
Nec victoris erit toto iã pulſus ab orbe
Poſtquã nulla manet rerũ fiducia quærit.
Cũ qua gẽte cadat rapiť ciuilibus armis
Nec ſoceri tãtũ arma fugit fugit ora ſenat⁹
Cui⁹ theſſalicas ſaturat ps magna uolucres
Et metuit gẽtes quas uno i ſanguie miſtas
Deſeruit regeſq; timet quoq; omnia merſit.
Theſſaliæq; reus nulla tellure receptus
Sollicitat noſtrũ quẽ nõdũ pdidit orbẽ
Iuſtior in magnũ nobis ptolemæe querelæ.
Cauſa data ẽ qd ſepoſitã ſempq; quietã
Crie bello q; maculas pharon aruaq; noſtra.
Victori ſuſpecta facis:cur ſola cadenti
Hæc placuit tellus in quã pharſalica fata
Cõferres:pœnaſq; tuas:iã crimẽ hẽmus
Purgãdũ gladio qd nobis ſceptra ſenatus

¶ OMNIBO. Nõ impune tuos:quando cauſa turpis eſt inſinuatione uti debemus:& nõ opus eſt procemio oſtendit q; utile ſit: nunc autẽ deſcendit ad ꝓprietates procemii & probauit a tuto pro poſitionẽ ſuã:nunc autẽ adducit in odiũ hoc modo nã confidenter põ.hoc facere dicit.quia tuã contempnit puericiã: facito:ut nõ impune ſciat ætatẽ tuã contemnendã. Qui te nec victo exiſtimat te nec tantũ uirũ habere: ut victos etiã a tuo regno prohibere poſſis

Nõ te ſceptris.p.h.nili ingt regnũ tuũ tradere põ.ut hoſtes priuet te regno: Pignora ſunt:pbat a minori ad maius ſi noluiſti cedere ſorori nec debes cedere põ. nã ex teſtamento patris ſuccedere debet puella: nã apud reges primo genitus ſiue mas:ſiue fœmina fuerat ſuccedebat in regnũ: q; ſi animũ inducere potes ut regno cedas:qd nõ cedis ſorori: ut bellũ finiamus. Propiora: habes neceſſitudine tibi magis conĩunctos quam põ. Quicquid non fuerat: arguit a maiori ad maius ſi noluiſti ſequi põ. in felicitate: nec nunc ſeq debes:immo nec cæ.victorẽ. Dũ bella ge.nondũ victoria. ad alterũ eorũ inclinata. Nec victoris:qa noſtrũ nõ req̃ret regnũ q̃ſi ulciſci uelit iniuriã.q; ſecuti fuerimus põ. Toto iã pulſus ab orbe:arguit ab ea parte tuti q̃ incolumitas dicit nã tuti duas eſſe partes dicimus incolumitate.ſ.& potentiã.eſt autẽ incolumitas ſalutis tua & integra cõſeruatio & locus eſt ab attributis pſonæ uidelicet ab eo attributo q; dicit factũ ubi conſiderat qd fecerit qd faciat qd facturus ſit:qd fecit põ.fecit ut omnes q eũ ſecuti ſint perierint.ergo q eũ ſequent omnes pibunt. nõ eſt ingt tutũ ſeq põ. quẽ omnes oderunt: qa tantorũ malorũ cauſa fuit quorũ & nos ſi eũ ſeq̃mur participes erim⁹. Cũ q̃ gente cadat: ſicut cũ his ante deletus eſt q eũ ſecuti fuerant. Rapiť ciuilibus armis:deeſt ab.i.fugit conſpectũ ſuorũ.quorũ maior pars ciuili bello piit.

Ora ſenatus:fugit ꝓpter pudorẽ. nã ipſe cauſa fuerat malorũ q̃ſi ducis impitia milites piiſſent. Metuit gentes:qa ipſe auctor fuit:ut bello ciuili ꝓderent ideo metuit eos q ſupſunt. Regeſq.(orientis q eũ ſecuti fuerant. Theſſaliæ reus:q; impitia põ.dicerent cladẽ illã accepiſſe. Nulla tellure:nõ habet quo confugiat:ſola relinquiť ægyptus quo recipiat.ut ſi eũ ſecuti fuerimus. ſicuti cæreri & nõ pereamus; Iuſtior in magnũ : nihil igiť eſt q; põ.de nobis queratť ſi illũ occiderimus : nã iuſtius de illo nos conqueri poterimus.quia ad nos peruenit ut nos victori faciat inuiſos. Quid:oſtendit iuſtã ſe cauſã habere conquerendi de põ. Sepoſitã:ſeparatã ab bello ciuili: quia nec hunc nec illũ ſecuta fuerat. Conferres. tranſferres. nã conferre proprie tranſferre ſignificat: ut ad hæc potiſſimum ſtudia contuliſſemus. ideſt tranſtuliſſemus.

Pharſalica fata: ideſt pœnas omnes: quas meruerunt qui tecũ in pharſalia aduerſus cæ. pugnauerunt in nos tranſferrens: nam ſi te recipiemus parata ſunt nobis a victore ſupplicia. Quæ: expoſitiue pro ideſt. lã crimẽ habemus: iã etiã ſi te nõ ſuſceperimus: tamẽ ab ipſo quod ad nos confugeris: nõ ſine crimine eri mus. niſi te occidemus. Pugnandũ gladio: ideſt quã culpã nõ poſſumus: niſi cæde tua fugare. Quod no bis ſceptra ſenatus: nunc poſtquã rationes ſuas confirmauit: refellit obiectiones: quæ fieri poſſent. obiici poterat uitiũ ingratitudinis. quod uidelicet põ. auctor fuerit: nec auctor ſolũ. ſed auxiliator ptolemæi ut in regnũ reſtitueret ergo refellit: nec eſt inquit quod nos ingratos appelles o põ. nã ſi nobis fauiſti tunc cũ reſtitutus eſt pater in regnũ: & nos nõ deſtitimus rogare deos: ut tibi victoriã præſtarent: ſed diis aliter ui ſũ eſt: quo neceſſitas nos trahit: eo ſequi uolumus. ptolemæus auletes (ut oſtendit a Strabone) pater cleo patre eiectus regno ab alexandrinis: quia flagitioſus erat & coraulã in regia celebrabat: profectus ro. a põ. ſuſceptus eſt: ac ſenatui commendatus: egitq; de redutione eius: ac de nece legatorũ: qui ſupra centũ con tra regẽ uenerant: e quibus fuit diõ achademicus princeps legationis ptolemæus itaq; gabinio reductus archelaũ quẽ regẽ ſibi alexandrini aſciuerant interemit: ac filiã: ſed nõ multo poſt morbo aſſumptus eſt: relictis duobus filiis & totidẽ filiabus: quarũ grandior erat cleopatra alexandrini & puerũ natu grandior & cleopatrã regno præfecerunt: ſed pueri familiares: mota ſeditione cleopatrã eiecerunt: quæ poſtea in ſy riã cũ ſorore ſeceſſit. interea magnus ex phalepharſolo fugiens in caſiũ montẽ: ac peluſiũ uenit: ibi quæ a regis familiaribus dolo obtruncatus eſt cæ. cũ aduentaſſet adoleſcentulũ interemit & cleopatrã ab exilio reuocatã ægypti reginã conſtituit: atq; ei in regni partẽ reliquũ fratrẽ addidit admodũ iuuenẽ.

Te ſuadente dedit: uotis tua fouimus arma:
Hoc ferrũ quod facta iubent pferre parauí
Nõ tibi: ſed victo: feriam tua uiſcera magne
Maluerã ſoceri: rapimur quo cũcta ferunt.
Te ne mihi dubitas an ſit uiolare neceſſe
Cum liceat: quæ te noſtri fiducia regni
Huc agit infelix. populũ nõ cernis inermẽ:
Aruaq; uix refugo fodientem mília nilo:
Metiri ſua regna decet uireſq; fateri
Tu ptolemæe potes magni fulcire ruinam:
Sub qua rõa iacet: buſtũ cineresq; mouere.
Theſſalicos audes: bellum in regna uocare:
Ante aciẽ emathiã nullis acceſſimus armis.
Põpei nũc caſtra placent quæ deſerit orbis:
Nunc victoris opes & cognita fata laceſſes:
Aduerſis non deeſſe decet. ſed læta ſecutos

¶ SVLPI. Proferre: exercere. Te ne mihi: anti pophora: dicere põ. qui te cogit me interimere. reſ pondet: neceſſe eſſe quia licet & fieri poteſt. Quæ te noſtri fiducia: repræhenſio imprudentia. Iner mẽ: imbellũ & mollẽ. Mollia nilo refluo: quæ in undata nilus decreſcens reliquit mollia. Metiri ſua regna: menſurare ſuã potentiã & eſt ſuaſio ab impoſsibili & inſtati periculo. Fulcire: ſuſtentare & reparare. Mouere: ſuſcitare ut repararent. An te aciẽ: argumentũ a maiori cũ inſultatione. Nul lis acceſſimus: nec põ. nec cæ. nos adiunximus.

Aduerſis nõ deeſſe: turpe eſt ueterẽ amicũ in ad uerſitate deſerere: ſed ſi particeps fueris felicitatis: ſed cũ clamitoſis amicitia in eunda nõ eſt.

¶ OMNIBO. Votis: deos rogando: ut victor eſſes. Hoc ferrũ: quod nunc nudat in cædẽ tuã pa rauerã nõ ad te interficiendũ: ſed cæ. Proferre: nu dare contra te. Fata: nõ uoluntas noſtra. Nõ tibi ſed victo: ac ſi dicat niſi victus eſſes hoc nõ facerẽ.

Rapimur quo cũ: argumentũ eſt a neceſſario: ne ceſſitas duplex eſt in arte Rhetorica: una ſimplex & abſoluta cui reſiſti nullo modo poteſt. alia cũ adie ctione ſimplex neceſſitas eſt: ut moriendũ eſt homi ni aliquãdo at uero homini requieſcẽdũ eſt aliquando: eſt cũ adiectione: niſi malit laſſitudine cõfici: ita hoc loco. neceſſe eſt occidere põ. niſi nos perire maluerimus: hæc eſt neceſſitas cũ adiectiõe. Ne. i. dubitas an ſit neceſſe uiolare te cũ liceat: magna differẽtia eſt inter licere & decere. nã omnia q̃ licẽt decẽt: ſed nõ e cõtra: ideo dicit. Cũ liceat. i. nobis poteſtas & facilitas ſit occidẽdi te. q. d. nõ debes dubitare an deceat: qa omnes ſuã incolũitatẽ anteponũt aliorũ utilitati: ſed illud oſtẽdit. q̃ ſi te ſuſcepimus nec te qdẽ tueri poterimus & nos in piculũ ſalutis cõiiciẽur. Quæ te fiducia noſtri: ab impoſsibili arguit. hoc modo nõ poſſumus defẽdere põ. nã uires noſtræ exiguæ ſunt q̃ victori reſiſtere non poſſũt ſed ſi tãdẽ ſuſcepimus piculũ omne in nos cõferẽus ergo quãdo nulla utilitas ſecutura eſt: ſi ſuſceperimus põ. immo nos in picu lũ uẽturi ſimus. ſatis eſt illũ occidere. Quæ te fiducia noſtri: o infelix põ. nõne uides uires noſtras nõ ſuf ficere: & opes q̃ te poſſint in hoc caſu defẽdere. Populũ inermẽ: argumẽtũ eſt a genere & attributis pſõæ gẽus autẽ diuidit in patriã & nationẽ: ut græcus eſt. ergo ſupbus. pœnus eſt ergo pfidus. ægyptus: ergo mollis & imbellis. nõ tutũ eſt ergo cõſiliũ: ut q alterius auxilio indigerat: ad gẽtẽ mollẽ & eneruẽ cõfuge ret. Mollia arua: uix iqt uires niæ ſuppetũt ad colẽdũ agrũ & eũ qdẽ mollẽ: q adeo p ſe fertilis ẽ cũ iunda tus fuerit nilo: ut nullo ul puo admodũ laborare egeat. Meriti ſua regna decet. nũc a prudẽtia arguit. pru dẽtiæ ptes tres ſũt. mẽoria itelligẽtia: & puidẽtia: ab ea uires ſuas cõſiderare oportet diligẽter: & ñ ſuſcipe pl negocii q̃ ferre poſſit. Diceret. ſ. uirũ prudẽtẽ. Fateri uires: qa ſi exiguæ ſint: nõ debes eas extollere & oñdit ñ eſſe opes ægyptiorũ eiuſmodi q̃ poſſẽt cladẽ hãc reſarcire q̃ põ. accepat. Fulcire: ſuſtẽtare. Rõa: ĩpiũ ro. qa cũ eo uict' ẽ põ. Bellũ: q̃ antea a nobis rẽotũ fuit. ĩ te ipſũ trãſferre auſ' fueris. Ante aciẽ æma thiã: argumẽtationẽ exeanat a maiori ad minus: nã a ſili a maiori ad minus a minori ad maius: ab exẽplis a cõtrariis illã exornare cõſueuim'. ſi põ. iqt quũ in felicitate erat defẽdi nõ potuit: quo nũc uictus defẽdet a cõtrario quẽ in pſpis rebus ſecuti nõ ſumus: eũdẽ in aduerſis ſeq̃mur. Nũc poſtq̃ uict' eſt Cognita: fata

quia ante in dubio erat uter eorũ uictor futurus esset. nunc autẽ manifestũ est uictorẽ cæ. ergo fata cæ. manifesta sunt. Aduersis nõ deesse decet: facit obiectionem deinde respondet. dicit aliquis nõ decet amicis deesse in aduersis fateor inquit. Sed læta secutos. idest illos decet in rebus aduersis amicis nõ deesse: qui amicos in secunda fortuna secuti fuerunt nos autẽ nõ sumus põ. insecundis rebus prosecuti ergo uicio nobis dabit. si illũ in aduersis sequemur.

Nulla fides unquã miseros elegit amicos;
Assensere omnes sceleri lætatur honore
Rex puer insueto qd iam sibi tanta iubere;
Permittãt famuli: sceleri delectus achillas;
Perfida qua tellus cassiis excurrit arenis
Et uada testantur iũctas ægyptia syrtes
Exiguã sociis mõstri cladisq; carinã
Instruit: o superi nilus ne & barbara mẽphis
Et pelusiaci tã mollis turba canopi
Hos aios: sic fata põmũt ciuilia mũdũ.
Sic romana iacẽt: ullus ne i cladibus istis
Est locus ægypto: phariusq; admittit ẽ ensis.
Hanc certe seruate fidẽ ciuilia bella
Cognatas præstate mãus: externaq; mõstra
Pellite: si meruit tã claro noie magnus.
Cæsaris eẽ nefas, tãti ptolemeæ ruinã
Nois haud metuis: cœloq; tonãte pfanas
Inseruisse manus ipuræ ac semiuir audes.
Nõ domitor mũdi nec ter capitolia curru
Inuectus: regũq; potẽs uindexq; senatus:
Victorisq; gener: pharío satis esse tyrãno
Quod poterat rõanus erat. qd uiscera nfa;
Scrutaris gladio: nescis puer iprobe nescis;
Quo tua sit fortuna loco: iã iure sine ullo.

Nota

Canopus. op. dr Insula. ppe nros

Memphis. opid.

CSVLPI. Nulla fides: nullus fidelis miserum cepit amare. Tanta uidelicet pom. occidere. Permittant. suadent non uetent. Achillas. qui fuerat pedagogus eius & nunc præerat exercitui: Tellus excurrit, ægyptus extenditur ad radices casii montis. Vada: uadosa & non profunda loca. Sociis monstri: nam hic septimium olim sub pom. tribunum militũ. & saluium centurionem cum assumpsisset socios pterea tres aut amplius quattuor satellites puppem ad pom. mouit. ut ait plutarchus.

O superi. tragica exclamatio cum querela. Mollis. in bellis effœminata: Canopi: canopus oppidum in ægypto sic appellatum a canopo gubernatore nauis menelai illic aspidis ictu defuncto. luxta id ut tradit Strabo est fossa cymbis plæna in quibus mulieres assiduæ canunt atq; lasciuiunt: Hos animos: deest habent. Præmunt: opprimunt Vllus locus: ulla nocendi occasio. Admittitur: in rocedem: Bella: uocandi casus. Cognatas ro. quæ põ. conficiant Monstra: monstrosos parricidas:

Si meruit: si. dignus est occidi nomine cæ. Tãti deterret eum a metu deum. Cœloq; tonante: dum adhuc tonet e cœlo iuppiter qui te ulciscetur. Impure: obscene. Non domitor: est non esset clarus rebus gestis pom. non ne satis ab eo necando illud unum terrere te potuit: quod erat ro. Non domitor: uon sit uictor omnium: nec qui ter triumphauerit: nec qui reges fecit: nec imperator & ultor senatus cæ. gener. Ter: uidelicet de aphrica & hispania Tum de pyratis: ultimo de tygrane & mithrydate innumerisq; prouinciis. Quod poterat esse satis: quod te poterat deterrere. Quo tua sit fortuna loco: hoc dicit quia & ipse cæ. iussu conficietur. Nostra ro. Iam iure: iam meris priuari cum sis parricida. Negarat, deposuerat cũ esset terræ proximus & remibus ibat:

COMNIBO. Nulla fides unquam: nemo unquam tam fidelis fuit. qui amicum in miseria eligere inceperit. Assensere omnes sceleri. nunc ostendit quem affectum achillæ habuerit oratio. dicit omnes huic sententiæ assensisse q; uidelicet tuta uidebatur. Lætatur insueto honore: ipse etiam q; puer esset gaudebat sibi tantum licentiæ dari: ut pom. de medio tolleret. Famuli: sub quorum tutela fuerat. Sceleri delectus achillas: qui fuerat consilii electus est etiam auctor sceleris. Perfida qua tellus: nunc dicit quomodo achillas huic cædi se præparauerit: & ostendit unde nauigare cœpit achillas cum socíis: ut pom. occurreret. dicit enim cœpisse ab eo loco ubi castra ptolomæus iunior posuerat aduersus cleopatram sororem regno pulsam: nam ex testamento patris regnabat cleopatra quia maior natu erat: sed ptolemæus puer post quam ad adolescentiam peruenit consilio amicorum & factione sororem e regno pepulit illa aduersus fratrem castra posuerat: nam multos habebat qui eam secuti fuerant. Monstri. i. monstruosi sceleris.

Syrtes: nam ægyptus ob occasu syrtes habet: O superi: exlamat contra indignitatem q; pom. sita ptolemæo iussis occidit, dicit enim indignum fuisse ptolemæum regem. qui manus suas in magni ducis cruore polluaret: usq; adeo inquit ad immum redactæ sunt res ro. ut pom. dux ro. ab ægyptiis satellitibus uilissimis occidatur. Hos animos. s. habuit. ut ægyptii audeant hoc scelus suscipere semiplenus sermo conuenit afflictis. Nilus memphis: pro ægyptiis posuit: Barbara: omnes enim barbaros maiores appellant preter græcos & latinos. Pelusiaci canopi. i. sinus ægyptii: nam pelusium unus est ex septem meatibus nili. Mollis. eneruis & effœminata. Sic: usq; adeo. Vllis ne in cladibus: potest ne ægyptus ad hoc facinus sufficere: ac si .d. non est ægyptus tanti ut mereatur occidere pom; Hanc certe seruate fidem: in hoc iniquit fidem uestram requirimus o superi uelitis: ut si pom. occidendus est a ro. saltem occidatur non a barbaro. Præstate. s. in hanc cædem, Cognatas. i. ro. manus. Extremaq; monstra. i. monstruosos & abiectissimos homines qui monstri instar sunt erãt. n. eunuchi: & moles ministri. Si meruit tam claro: si pom. inquit princeps ro. cuius nomen tantum orbem terrarum impleuerat occidi: nunquid tantum audaciæ ha

bere potes o ptolemæe qui nec plane quidē uir appellari debes. ut tantū uirū occideres: nunquid tanti no minis fama & claritate detereris. Tā claro nomine: pro tā clari nominis: ut præstanti forma puella. Cæ satis nefas. ut cæ. pō. mortis auctor esset. Cœlo tonante nunquid nō iouē ipsū uereris dū fulmina iaculat & audes ne sacrilegas manus tuas inferre pō. Nō mundi domitor: sensus est fac inquit pō. nō fuisse domi torē mundi nō uendicasse scelera: nō ter triumphasse. nō fuisse generū cæ. nunquid hoc ipsū te terrere po tuit. quod ro. erat. ut auderes miscere manus in sanguine ro. Domitor mundi. qui totū orientē imperio populi ro. subegit. Ter capitolia curru: quia de hispania simul cū aphrica triumphauit occiso carbone & domitio triumphauit de piratis & de mithridate. Regū potens: quia tigrannē regē armeniæ bello sub egit: qui filiū eius tigranocerotā ante currū triumphans uexit: & aristobolū iudeorū regē. Quid uiscera nostra. sed hoc quoq; te debuit ab hac cede remouere o ptolemæe: quod auctorē regni tui de medio tollis ut occiso pō. sine ullo iure regnare possis. nā si auctore pō. pater restitutus fuerat in reguū ipso occiso sequi tur ut in iuste regnū ægypti occupes. Tua sit fortuna: fortuna tua stabilita est in auctoritate pō. lā: scili cet occiso pō. ipso enim auctore senatus censuit patrē tuū per gabiniū in regnū electo archelao restituen dū. hic archelaus filius fuit eius quē sylla & senatus in honorē habuernut gabinio quoq; uiro consulari ualde familiari (ut refert Strabo).

Nil sceptra tenes cecidit ciuilibus armis.
Qui tibi regna dedit. iā uento uela negarat
Magnus & auxilio remorū ifanda petebat
Littora quē cōtra nō longa uecta biremi
Appulerat scelerata manus magnoq; patere
Fingens regna phari cælsa de puppe carinæ
In paruā iubet ire ratē littusq; malignū
Incusat bimarēq; uadis frāgentibus æstum:
Qui uetat externas terris appellere classes
Quod nisi fatorū leges intētaq; iussu
Ordinis æterni miseræ uicinia mortis
Damnatū letho traheret ad littora magnū
Nō ulli comitū sceleris præsagia deerant.
Quippe fides si pura foret si regia magno
Sceptrorū auctori uera pietate pateret
Ventur; tota pharí ū cū classe tyrānum.
Sed cedit fatis classemq; relinq;re iussus

¶ SVLPI. Appulerat scelerata manus. interea scapha cū iā propior esset præueniens septimius fugit ro. q; eloquio pō. imperatorē appellat achil las pō. græce saluto ipsū admonet ad scaphā con scendere. limū enim esse quā multū inquit nec pro fundū quod triremi perarenosū sit ex plutarcho.

Patere: in hospitiū. Littusq; malignū incusat: ua da littoris damnat & causat. quod maiorē nauē nō fuerant: Aestū bimarē: limosū feruorē qui fit ab ægyptio & libyco mari in uadis ipsis se illuden tibus. Externas: quæ maiores & grauiores sunt.

Quod nisi. sed si fatale & necesse nō fuisset pō. pe rire omnes poterant proditionis præsagia anima duertere. Intenta. immissa. Ordinis æterni: fati prouidentæq; diuinæ. Præsagia. præsertim cū as pexissent naues quasdā regias instructas littusq; ab armatis obtineri unde cuncta fore inuia ad re gessū cognoscebant. Fides ptolomæi in pō. Au ctori sceptrorū. qui regnū donauerat. Pateret: ite rū repetat. Tota. quantancūq; habet. Iussus: ab achilla & septimio.

¶ OMNIBO. Nili: idest ægypti. Regna de dit. quasi sine ullo iure regnate incipiat mortuo pō. lā uento uela nunc dicit quo pacto pō. appro pinquare cœperit pelusio nauigabat inquit remis. cū uela demisisset pō. sic. n. nautæ facere solent cū porti bus appropinquant: ut uela dimittant. & remis nauigando nauē subducant in portū. Infanda littora: pro infandi regis littora. Quē contra: nec a pō. procul erat achillas cū cæteris ministris scelerū. Nō longa biremi. i. breui naue quæ duplici remorū ordinē impellit. Magno. p. & achillas primus profat suadens pō. ut de cælsa naue sua in biremē transeat. reddens rationē q; uidelicet uadosus sit pelusios sinus. nec gra uiorē nauē humilitate aquarū sustinere possit. Cælsa de puppe: de maiori naue qua uehebat pō. Littus malignū: & ne posset mirari pō. q; sibi obuiā parua naue nauigassent ægyptii: in quā transire ipsū uole bant reddunt. rationē littus illud uadosū inuisū esse nautis: q; in sicco sæpe destitutæ naues naufragiū faci unt. Malignū: nocēs in uilū. Bimarē æstū: æstus ꝓprie dicit maris impetus: bimarē dixit ꝓpter ægyptii & arabici sinus. maris. nā pelusiū tēdit in mare arabicū. Externas classes. i. naues aliūde uēientes: Appellere. i. applicare. & ꝓprie dicit quū aliqs ex freto ad littus accesserit. Virgi. hinc me digressū uestris deus appu lit oris. Quod nisi fatorū. dicit nisi fata obstitissēt cōites omnes pō. pfidiā regis intelligere & qbus signis id cōiectura assequi poterint ipse declarat. Sceleris: q; iā in animo cōceperat ægyptii. Fatorū leges: philo sophi etiā uaheměter inter se dissētiūt. nūq̄d omnia fato fiāt. q; ipsis absurdū uidebāt. Nā si omnia fato fierēt omnia fierēt causa antecedēte etiā si ea q̄ hōines appetūt assequī nō: ergo etiā assēsiōes nō essēt. igit nec laudatiōes iustæ nequituperatiōes. nec honores nec suplicia. q; cū sit uitiosū: sequit nō omnia fato fieri chry sippus distinguit genera causarū: ut aliæ sint principales & pfectæ. aliæ ꝓximæ & adiuuātes q̄obrē cū dicit omnia fato fieri causa antecedēte. hoc uult intelligi causis antecedētibus ꝓximis & adiuuātibus. nō princi palibus & perfectis quod autē dicunt assensiones fieri causis antecedentibus: explicat similitudinē cylin dri nec turbine sui nā queadmodū qui percussit cylimbrū dedit ei principiū motionis uolubilitatē autē nō dedit ita uisū obiectū imprimit. & designat suā speciē in animo: sed nostra assensio est in nostra potesta te. ea q; ut cylindrus extrinsecus pulsa q; reliquū est suā p se ui & natura mouet: Intēta. ineuitabilis. Aeter ni ordinis: qa fatū est cā æterna rerū. Quippe fides: & ponit signa qbus pfidiā cognoscere poterāt: dicebāt

Aestus appellere

enim inter se comites pom. profecto sub est aliquid sceleris: nã si uellet occurre bona fide pom. honoris gratia ptolemæus non satellibus & ministris naue sed tota classe obuiam prodiisset. Auctori: nam ut ip se regnaret auctor fuerat. Sed cessit: ergo assensio ipsius erat ĩ potestate sua. Iusſ⁹. ſ. ministris ptolemæi.

¶ SVLPI. Obsequit. obtemperat: prius cornelia quæ finẽ uiri lamentabat cõplexus est: & duos centuriones in scaphã ingredi iussit. & ex libertis unũ philippũ seruiũq; sceni nomine. inde cũ achillæ comites dextris eũ suscipere appararent ad uxorẽ filiũq; conuersus illud iambicũ protulit. quisquis domũ tyranni proficiscit: fit illius seruus licet liber sit: Lethũq; iuuat præferre timori: mauult mori quã timere. Ibat. ire uolebat. Hoc. hac de causa: Impatiens deesse. quæ pati nõ poterat ut de esset. Remane. uerba põ. Nate: sexte. Surda quæ tibi nolebat obtemperare. Crudelis. quia in metu doloreq; deserat eũ crudelẽ appellat. Submota. segregata a te quod mali omnis fuit. Nunquã omine læto: sed cladẽ præsagiente. Nõ flectere puppim: nõ uenire lesbõ & abducere me illinc cũ nunc in mare relicta sine me sis iturus. In fluctus. in mari & nõ in terris. Anxia. mœsta trepida. Visus. oculos. Nefasq; cedẽ. Adoret sceptra. adorare cogat regẽ quẽ fecerat. Paratẽ põ: Saluat: appellando ipsũ imperatorẽ. Septimius. olim põ. miles: Satelles: stipator & famulus:

¶ OMNIBO. Obsequit. paret præferre lethũ timori etiã si diuinaret sibi mortẽ instare põ. tamẽ eã præponere timori uoluit. nã si nõ transisset in naue sine dubio timere uisus fuisset: Ibat in hostilẽ naue. scilicet achillæ quod cornelia ubi uidit metuens id quod euenit maritũ sequi uolebat põ. autẽ prohibuit. & eã quasi temerariã reprehendebat. filiũ quoq; suũ in naue remanere iussit: & euentũ sui ipsius expectare. ut scire possent quantũ fidei ptolemæus præstaret. Preceps. inconsiderata. nullũ periculũ metuens. Hoc. i. ideo magis. nã quia saluti uiri sui metuebat: ideo etiã ipsũ cupidius sequebat. Et tu o nate: o sexte nã Gn. põ. erat cũ catone qui præerat classi. Casus. i. quẽ euentũ habiturus sim in hac ceruice: demostratiue dixit. Sed dura. ita quidẽ iubebat põ. sed cornelia cũ in nauẽ transire nõ posset & uirũ sequi. id quod poterat manus in uirũ tendebat lachrymans. Quũ sine me: lachrymabiliter post discedentẽ uirũ hoc dicit. Iterũ relicta: sicut relicta sũ quo tempore pugnã suscepturus eras aduersus cæ. ita nũc etiã relinquor. Nunquã omine læto. semper inquit cũ disiungimur mali aliquid expectamus. sicut etiã cũ me reliquisti in lesbo. Flectere pupẽ: si is animus tibi erat o põ. ut nolles me comitẽ esse tuã cuiuslibet casus cur inquit me in lesbo nõ relinq̃bas: satius enim erat ut me ibi relinqueres: quã susceptã desereres. Terris: ad quas iturus eras. An tantũ in fluctus nõ quod inquit hæc mea sors est: ut tibi grata sim tantummodo dũ nauigas. Hæc ubi frustra: neq; enim obtinere potuit a uiro quod uolebat magna igit̃ solicitudine expectauit euentũ. Anxia puppe: nã in summa puppe permanserat. & dura erat conditio ipsius. nã nec audebat spectare uirũ in naue hostili. ne uideret quod metuebat. nec ab ea auerteret oculos. Tamen: quauis uirum sequi nequierat. Attonitoq; metu. qui homines attonitos facit. Auertere uisus. s. a põ. Stetit anxia classis. pro una naue posuit qua uectus erat põ. i. qui in naue erant: & est metonymia continens pro contento. Nõ arma. ſ. ptolomæi & ministrorũ eius a quibus occideret põ. Nefasq; i: cædẽ põ. Ne summissis precibus: pro ipse summissus supplex. Adoret: ne prouoluat ad genua regis. cui regna donauerat: Transire parentẽ: de cælsa puppe in biremẽ. Septimius: hic septimius. quẽ aliqui sempronĩ uocant. tribunus militũ erat a quo benigne appellatus est põ. quod notitia quadã ipsius familiarior erat: nã ad piraticũ bellũ sub põ. duxerat ordines. sed nunc satelles regius factus occidit põ. Hanc rẽ longiori oratione prosequit̃ appianus. Dicit enim põ. ad ægyptũ cũ se uertisset & incombente uento ad casiũ delatus esset: inspectis copiis quæ plurimæ in littore constiterant a cursu temperauit meditatus quod re ipsa fuerat adesse regẽ: præmissis nunciis amicitiã quã cũ patre eius habuisset exponit. Rex tertiũ supra decimũ ætatis annũ iã attigerat: exercitũ eius achillas quidã aseruabat: pecunias uero photinus nomine eunuchus qui confestim de põ. aduentu consultare inciperant aderat etiã theodotus samius rhetor: pueri regis præceptor hĩ nefandũ inuicẽ negociũ animo uolentes pompeiũ interficere conueniunt: quo cæsari mortẽ gererent: approbato deinde consilio cymbã eximia ornatã ad eum mittunt. ueluti mari importuoso eo in loco existente. nec a maioribus nauibus adiri facili. ministri porro regei cymbam inscenderant. & cum his sempronius uir Romanus qui tum forte regi

Obsequtur: lethũq; iuuat præferre timori
Ibat in hostilẽ præceps cornelia puppim.
Hoc magis ipatiens egresso deesse marito
Q d' meruit clades remãe temeraria cõiunx
Et tu nate precor: lõgeq; littore casus
Expectate meos: & ĩ hac ceruice tyrãni
Explorare fidẽ: dixit: sed surda uetanti
Tendebat geminas amens cornelia palmas
Q uo sine me crudelis abis: iteq; ne reliquor
Thessalicis submota malis: nũq̃ omine læto.
Distrahimur mihi: poteras nõ flectẽ puppim.
Cũ fugeres alio latebrisq; relinquere lesbi
Omnibus a terris si nos arcere parabas
An tãtũ ĩ fluct⁹ placeo cões: hæc ubi frustra:
Effudit: prima pẽdet tamẽ anxia puppe
Attõitoq; mœtu nec quoquã auertere uisus
Nec magnũ spectare põtstetit anxia classis
Adducis euẽtũ: metuens nõ arma nefasq;
Sed ne submissis precibus põpeius adoret.
Sceptra sua donata manu: trãsire parantem
Romanus pharia miles de puppe salutat
Septimi⁹: q proh supeq; pudor: arma satelles

assidens:alias cũ põ.militauerat:is dextrã regis nomine põ.obtulit: & ad amicũ filiũ monet tute accedere inter hæc exercitus ueluti põ:honorẽ præstiturus iuxta littus in acie constiterat. & rex inter medios pur/purea amictus ueste præsidebat.quorũ aspectu põ.suspitione motus est:cũ exercitus ordinẽ cymbæ orna tũ intueret potissimũ cũ nec ad ipsũ accessisset rex: nec ex suis digniores præmisisset. hunc solũ ita q; So/phoclis iambũ protulit.qui ad tyrannũ proficiscit illius seruus est quanquá liber sit. quo dicto cymbá tre pide ingressus est. cũ in alto longe abesset internauigandũ magis adhuc de septimio cœpit suspicari si ue quod ro.hominẽ secũ olim militantẽ nosceret:siue quod solũ adesse cerneret. quasi ob militaris disci plinæ æmultationẽ imperatorẽ suũ esset inuasurus ad illũ itaq; conuersus.te ne inquit ego cognosco ouil les:cui statim ille annuit deinde se conuertentẽ primus perculit.cæteri uero insecuti sunt.uxor itaq; & ami ci eius hæc a longe intuentes eiulatu. gemituq; ad deos fœderũ uidices manus tollere nulla interiecta mo ra dassẽ ab inimico littore auertere contendunt. Cæ. postea photinũ & achillã ob ea cũ in põ. perpetraũe tant morte mulctauit.Theodorũ demũ fugiẽtẽ cũ in asiã uenisset cruce suspendit. Proh superũ:exclama tio est dolentis.o nefas inquit cuius etiã deos pudere debet.

Regia gestabat posito deformia pilo:
Immanis uiolẽtus atrox nullaq; ferarũ
Mitior in cedes qs nõ fortuna putasset:
Parcere te populis qd bello hæc dextera ua.
Thessaliaq; pcul tã noxia tela fugasses casset
Disponis gladios ne quo nõ fiat in orbe
Heu facinus ciuile tibi uictoribus ipsis
Dedecus & nũq; super; caritura pudore
Fabula romanus regi sic paruit ensis.
Pelleusq; puer gladio tibi colla recidit.
Magne tuo qua posteritas i sæcula mittet:
Septimiũ fama scelus hoc quo noie dicent.
Qui bruti dixere nefas iã uenerat horæ
Terminus extremæ phariãq; ablat9 in alnũ
Perdiderat iam iura sui,tũ stringere ferrum.
Regia mõstra parãt ut uidit cominus enses
Inuoluit uultus atq; idignatus apertũ.
Fortunæ præbere caput tũc lumina præssit
Cõtinuitq; animã ne quas effundere uoces.
Posset & æternã fletu corrũpere famã.
Sed postquã mucrone lat9 funestus achillas
Perfodit nulloq; gemitu cõsensit ad ictum

¶SVLPI. Regia:ægyptiaca. Immanis. asyn/thetõ. Parcere re populis:noluisse te seruare com plurimos quos hic in thessalia peremisset si affuis/set. Vacasset.non interfuisset & cessasset. Thessa lia: in quam si uenisset stetisset pro pom. Dispo/nis:ordinas ut ubiq; fiat cedes ciuilis. Dedecus ui ctoribus.quod turpe est cæ.& partibus turpe etiam diis. Nunquam superum caritura pudore: quæ pudorem affert deis. Romanus. septimi. Puer: ptolemæus. Tuo. tui militis. Fama: infamia. Qui bruti dixere nefas.qui laudandam cæ.cedem a bruto factam nefas appellant. Iam uenerat ho/ræ: cum inter nauigandum a trirene ad littus nul la uox pia ad pom.peruenisset ad septimum dixit.

Non ego te meum commilitonem agnosco hic nulla uoce emissa tantum capite annuit. Tum pom.orationem græcam qua erat apud regem usu rus legens littus propius accessit: & multis ex re giis descendentibus uelut ad officium salutemq; uiri:cum pom. apprehensa manu philippi assurge ret septimius a tergo eum ense transfigit. inde sal uius & achillas gladios nudauere. Perdiderat iu ra:erat sub alterius potestate. Inuoluit. nam utra q; manu fronte super toga obducta nihil seipso in dignum aut locus est: aut fecit. sed tantum suspi rans se ictibus præbuit unde sexaginta annos na tus diemq; claudens die natalem suum in sequen ti. Apertum:detectum nam uoluit latere ac si non cognosceretur ab illis. Animam: spiritum. Vo ces:uerba & eiulatus. Famam:fortitudinis & con stantiæ hactenus seruatæ quam fletu corrupi isset. Consensit:taciturnitate non improbauit.

¶OMNIBO. Posito pilo:telo ro. Mitior.i.non minus crudelis:& est abusio in comparatiuo. Quis non fortuna.adeo ipse septimius in omne nefas pronus erat ut credi posset fortunam peperisse orbi terra rum quia noluerit hunc bellis ciuilibus interfuisse qui omnes crudelitate superaret dextra.s septimii. Va caret:careret uacua essent. Disponis. instruis paras. Ne non.ut fiat in omni orbe. ut nec etiam a scelere belli ciuilis ægyptus quidem libera sit. Fabula: sermo uulgaris est: quia ubicunq; uulgabitur hoc ciuile bellum cum magno deorum pudore. Sic.i. tam turpiter. Romanus ensis: septimii qui ro. erat. Paruit occidendo pom. Tuo gladio.i.tui multis gladio. Fama: pro infamia: est enim τὸ υ ξ σ̃ον.i.medium sicut bona ualitudo & mala. Quo nomine dicent.si reperti sunt:qui ausi fuerunt dicere bruti nefas quod cæ.occiderit. quo nomine tantæ crudelitatis scelus & inauditæ indignitatis appellabunt eius qui pom. occiderit.q.d.non extabit nomen sceleris: Dicent.s.posteri. Iam uenerat: appropinquauerat tempus,ut occideretur pom.& mors eius differri non poterat. Ablatus:sublatus. In alnum.in nauem: materia pro forma: Perdiderat iura.i.uenerat in manus hostium & sui iuris non erat. Vt uidit cominus enses: pom. ubi uidit nudari enses statim caput & ora uestibus texit spiritum autem intra se continuit ne quam uocem effœminatã emitteret.quæ laudi & gloriæ sue derogaret: occisus autẽ fuit die natalem: quũ insequente: quũ iã unde saxaginta annos natus esset.plutar. Apertũ:noluit inquit aperto capite sæuienti fortunæ se ostendere. Pressit clausit.Vir.pressiue oculos aut uulnera laui. Animã:spiritũ. Nequas effundere uoces hicẽ q; uiros fortes oppetere dicebat:quasi ore terratũ petere. ne audiri posset emittere eiulatũ. Sed post

q̄ mucrone. ed in ipsis etiā uulneribus nō minorē præstitit animi uirtutem. Perfodit. transfixit. Nullo gemitu. ideſt nullo gemitu ictū euitauit.

CSVLPI. Nefas: cōfectores ſuos. Seq; probat moriens: placet ſibi ipſi patientia ſua dū moriť.

Sæcula: poſteri. Attendunt labores: obſeruant aduerſitates. Aeuū ſequens. poſteritas interpretatio eſt. Speculať. uidet. Fidē: quæ nulla eſt. Fata tibi. tu diu felix fuiſti an ſcieris pati aduerſa niſi nunc oſtenderis omnes ignorant. Ne cede pudori. noli ob dedecus in gemiſcere & quod a ptolemæo ſiue achille & ſeptimo interimare. Licebit. quamuis. Felix. uirtute & conſientia mea quæ inuiolabilis a ui iniuria tuta eſt nec etiā deus ipſā animo meo iā poteſt eripere. Mutanť proſpera uita felicitatis rerū externarū cū uita mutať & in morte ego nō ſū miſer quia mei me uident. ego certe felix uixi & beatus decedo infelicitatē ante hac nō expertus. Vident: quod eſt ad ſolatiū meū nā amant & dolent. Pompeius: ſextus. Dolor: anime dolens. Cuſtodia. ratio temperantia. Ius: imperiū & poteſtatē ut dolori nō cederet: At nō tā patiens cornelia & qui in naubus erant ut aſpexere cedē ululatu ad littus uſq; emiſſo anchoris celerrime eductis effugere. inde pelago altius petito uentus adeo uæhementior flauit ut ab ægyptiis perſequi ſatagentibus auerterit. explutar. Cernere quā perferre. uidere oculis quā forti animo pati.

Ego. ideſt charitas & benignitas erga me tua.

Auia: ſemota a recta fuga tua. Ptiorate. Cui alii quā Cæ. Sed quiſquis: ſed quicūq; pō. percuſiſti utillū maiori dolore afficeres debueras prius interimere me quā unice & nō minus ſe ipſo amabat.

A ſuperis immiſſe: qui deū permiſſu petiiſti.

Proſpitiens. obſequens. Viſcera. corpus nā mea eius ſunt. Properas. in cedē. Ingeris: immittis.

COMNIBO. Deſpexitq; nefas: quæ omnia ſigna erant libenter morientis. Voluit: ideſt cogitat ſecreta animi pō. quaſi uates diuinabat Lucanus: nā uatibus datū eſt ſcire ea quæ ſecreta ſunt. Sæcula romo. fingit quæ ueriſimiliter ſecū pō. cogitare potuerit: & hac cogitatione prorſus ſenſū omnē a dolore uulnerū alienabat. Attendunt. ſcilicet uirtutē animi mei. Aeuūq; ſequens. ideſt poſteritas quaſi poſteritatē omnē fingit adeſſe: & laudare animi ſui fortitudinē: Ratē: biremē in qua miniſtri regi me occidunt.

Nunc conſule famæ: ſeipſū adhortať. ut ſe talē præſtare uelit: ut ab omnibus nō ſolū laude ſed etiā admiratione. pſequendus ſit. Ignorant populi. id ne fortunæ ſit attribuendū an uirtuti tuæ: quod res magnas geſſeris: ſed nunc tempus eſt: in quo ꝓbare poſſis animi tui uirtutē. Ne cede pudori. nō te pudeat quod a ptolemæo enerui ac effœminatio occidaris ſed ita animo tuo comiice. quicūq; te occidēt hunc eſſe Cænā auctori rerū cauſa attribuenda eſt. Dole: quaſi ignauū & effeminatū quacūq;. ſcilicet manu. quia in gratiā ſoceri hoc faciūt. Nulliq; poteſtas: nā uirtus animi in poteſtate noſtra eſt. cætera uero fortunæ ſubiecta: nā fortitudo. patientia. fiducia. perſeuerantia. Hæ uirtutes ita noſtræ ſunt: ut nemo a nobis eas poſſit auferre: ideo dicit quanquā corpus meū lacerent tamē hoc uirtutibus animi officere nō poteſt. Hoc auferre. ideſt quod eſt in mea poteſtate: ut me fortē & patientiſſimū oſtendā. Mutanť proſpera uita: cū ad hoc uſq; tempus ſemper ſecundis rebus uſus fuerim: mutari poteſt fortuna uirtus autē ſtabilis eſt atq; perpetua. Morte miſer: mortē mihi corporis inferre poteſt. famā autē & gloriā diminuere nō poteſt. Videnť hac cor. ce. præterea in conſpectu meorū occidor. quod mihi nō paruū eſt ſolaciū: ideo etiā me fortiorē præſtare debeo. Claude dolor: alloquiť ſuū dolorē: Tanto patientius: quia in conſpectu meorū hanc cedē patior. Peremptū. ideſt cū occidor' participiū præteriti temporis pro præſenti poſuit. græci autē habent participiū præſens paſſiui. nos uero utimur partcipio præteriti temporis: pro participio præſentis: quo caremus. ut quia uectus abas pro uehebaťr. Talis cuſtodia magno: ſic inquit ſecū cogitabat pō. & ſe ipſū ad patientiā mortis adhortabaťr. Hoc animi hunc animū. At nō tā patiens: at uero corneliā etiā ſi fortis animi erat: tamē cernere nō poterat: nec tantā indignitatē ſuſtinere. & ideo in miſerabiles uoces prorūpit. Miſerandis. ideſt quæ cōmiſeratiōnē uidentibus & audientibus cōmouere poſſent. Ego te ſcelerata: exiſtimabat Cæ. præueniſſe pō. & iā egyptū occupaſſe cuius imperio hæc cædes admitteret: iā enim ſibi' pſuadeť nō poterat tantū audaciæ habuiſſe ptolōæū. Auia. i ꝓcul a uia qa ſi recta uia i ægiptū uēiſſes.

Reſpexitq; nefas ſeruatq; īmobile corpus.
Seq; ꝓbat moriēs atq; hæc i pectore uoluit:
Sæcula romanos nūquam tacitura labores
Attēdūt æuūq; ſequēs ſpeculatur ab omni.
Orbe ratē phariāq; fidē nūc cōſulæ famæ
Fata tibi lōgæ fluxerūt ꝓſpera uitæ
Ignorant populi ſi nō in morte probaris
An ſcieris aduerſa pati ne cede pudori
Auctorē ue dole fati quacūq; feriris
Crede manū ſoceri ſpargāt lacerētq; licebit.
Sum tamē o ſuperi felix nulliq; poteſtas.
Hoc auferre deo mutanť ꝓſpera uita
Nō ſū morte miſer uidet hāc cornelia cedē.
Pōpeiuſq; meus tantū patientius oro
Claude dolor gēitus natⁱ-cōiūxq; pereptū
Si mirantur amāt talis cuſtodia magno
Mentis erat ius hoc animi moriētis habebat
At nō tam patiēs cornelia cernere ſæuū
Quā pferre nefas miſerādis æthera cōplet
Vocibus o cōiunx ego te ſcelerata pemi.
Lethiferæ tibī cauſa moræ fuit auia ſelbos
Et prior in nili peruenit littora cæſar.
Nā cui ius alii ſceleris ſed qſquis in iſtud
A ſuperis imiſſe caput uel cæſaris iræ
Vel tibī ꝓſpiciens neſcis crudelis ubi ipſa
Viſcera ſint magni: ꝓperas atq; igeris ictus.

nō prænenisset Cæsar. Ius.s.esset alii.i.potestas. Sed quisqs in istud:alloquitur ipsos qui occiderunt Pō peiū:siue hoc facis ad gratiam Cæsaris:siue ut tu ꝓuideas tibi ne in offensionē Cæsaris incurras:Nescis: in quit:ubi sit dolor Pōpeii. nam ipse qdē libēter moritur:sed si uis illū moleste ferre.mea uiscera pete:nam si me occideris nihil erit qđ maiore dolore afficiat Pom. Immisse:pro imissus es.uocatiuū pro nominatiuo posuit. Vel cæsaris:ne illū hospitio suscipiendū curares:qđ tibi periculosum fuerit.

Q Ua uotū ē victō:pœnas nō morte miores
Pēdat:& añ meū uideat caput haud ego cul
Libera bellorꝫ:q̄ matrum sola p undas (pa
Et p castra comes nullis absterrita fatis.
Victū quod reges etiā timuere recepi.
Hoc meruí cōiunx in tuta puppe relinquí:
Perfide parcebas te fata extrema petēte
Vita digna fui:moriar:nec munere regis.
Aut mihí præcipitē nautæ ꝑmittite sa'tū
Aut laqueū collo tortosq̄ aptare rudentes
Aut aliqs magno dignus comes exigat ēsem
Pōpeio præstare pōt:qđ cæsaris armis
Imputet:o sæui ꝓperantē in fata tenetis.
Viuis adhuc cōiunx & iā cornelia nō est
Iuris magne sui:phibēt accersere mortē
Seruor victorí:sic fata:interq̄ suorum.
Lapsa manus rapit:trepida fugiente carina
At magni cū terga sonēt & pectora ferro
Permāsisse decus sacræ uenerabile formæ
Iratāq̄ deis faciē:nihil ultima mortis.
Ex habitu uultuq̄ uiri mutasse fatentur
Q ui lacerū uidere caput.nā sæuus in ipso.
Septimius sceleris maius scelus inuenit actu
Ac retegit sacros scisso uelamine uultus
Semianimis magni:spirantiaq̄ occupat ora
Collaq̄ in obliquo posuit languētia trāstro
Tūc neruos uenasq̄ secat:nodosaq̄ frangit.

SVLPI. Qua uotū est victo:qua incipit Pōpeius mori optans: Perdat:patiatur. Ante:q̄ ipse peat. Haud ego culpa:dignam morte se fatetur. Fatis: aduersitate. Recepi uictū:pompeiū suscepi in lesbo. Hoc:propter hoc qđ fui in te officiosa. Perfidum appellat quia ipsam deseruit & non duxit ad mortem. Nec munere regis:nec ptolemæi beneficio:sed manu facta morte:aut impetrata ab aliquo Saltū:in mare. Exigat:ualde agat & imittat. Potest præstare:potest cōferre beneficium pōpeio cui erit grata mors mea:quæ crudelitati cæsaris ascribetur. Viuis adhuc:te adhuc uiuo libertatē amisi & uetor mori:ut uictor niua me potiatur. Accerse re:ꝓuocare & inferre. Sonēt:ensium ictibus. Permansisse decus:nō mutatam fuisse acrimoniā grauitatemq̄ uultus. Vltima mortis:tempus mortis mortemq̄ ipsam. In ipso actu: dum scelus patraret. Velamine:quo se cadens intexerat. Occupat ora:prendit adhuc spirantis caput. Languentia: nō sustentātia. Transtro:sedili nauis.

COMNIBO. Victo:pōpeio ideſt optat pōpeius:ut occidatur post cladem acceptā. Pœnas nō morte:sed da operam tu qcūq̄ pompeium occidis ut me prius occidas in cōspectu illius:nā id demū erit quod morte crudelius existimet.Haud ego culpa:& est iusta causa cur occidat:neq.n.ego sum expers belli ciuilis:qppe illū comitata sum in castra: & quocūq̄ ꝓfectus est ego semp comes extiti. Bellorꝫ:quæ obiiciūtur Pompeio. Nullis absterrita fatis:ideſt a nullis periculis fatorꝫ territa. Victū ideſt pompeiū uictum recepi in lesbo:ubi relicta eram. Reges timuere.s.recipere uictū Pompeium:ne id Cæsari displiceret:& ipsi in aliquod discrimen incideret. Hoc meruí cōiunx:cōqueritur Cornelia qꝺ Pompeius in certū discrimen ire uoluerit:se autem solam quasi destitutam reliquerit:cui mors carior esset uita:si sine eo superstes esset nūquid ego hoc meruí ut in puppe relinquerer tuta:cum tu te in periculum dederis:ac si.d.non ita me gessi tecum:ut credere posses sine te uiueret. Parcebas scilicet mihi tunc cum transires in nauem ægyptiacam. Fata expetente:cum te certo periculo exponeres. Moriar nec munere regis:rex ptolemæus occidit te in gratia Cæsaris:& noluisti ut me tecum occideret: sed tamē moriar sine regis officio. Munere:officio. Aut:suppliciter petit a nautis qui naue uehebantur:ut sibi libere permittant mori:uel aliquis eorum sit qui ferocem uxorem interficiat:anteq̄ in Cæsaris manus aut potestatem perueniat. Rudentes tor.ideſt funes quibus utar ad suspendium. Aut aliquis comes: scilicet Pompeianus fidelis stricto ense mea pectora transfigat. Exigat:per pectora nostra. Præstare potest:sensus est.poterit ille qui me occidet dicere occidamus uxorem pompeii:ne ī manus Cæsaris ueniat; Imputet:cæsaris ut non ipse:sed cædis huius Cæsar causa fuerit. Properantem in fata: parabat Cornelia se de puppe in undam deiicere:sed prohibebant qui simul naue nehebantur.ideo conqueritur. Viuis adhuc coniunx:en quo redacta sum o Pompeii.adhuc tu uiuus es:& ego mei iuris esse destiti.te uiuo non possum libere uti corpore meo.ac si.d.antequam moriatis in seruitutem redacta sum. Prohibēt accersere mortē:nihil.n.aliud faciunt:nisi ut me cæsari seruent & ab eo ineāt gratiā. Seruor uictori:ut capti uendicarēt:a quo periculum manifeste erat:nā qui Pōpeium occidi iusserat:nec pompeii quidem comitibus pepercisset. Lapsa:quia cecidit exanimis. Rapitur.s.a ministris. Trepida:festina:nam trepidus non solū timentem:sed festinum significat.Virgilius.ne trepidate meas teucri defendere naues: ideſt celerate: At magni:nūc redit ad pompeium qui ab regiis ministris occidebatur & dum occideretur(ut perhibent qui caput uiderūt)dignitatē uultus & oris mortuus etiā seruauit. Cū:quamuis. Sonēt:quia in omni pte

cædebat a ministris alii in pectore:alii a tergo uulnerabãt. Vltima mortis:pro ultimã mortẽ. Iratãq; deis faciem:nam diis uidebatur iratus postq̃ acie pharsalica uictus:& ex secũda fortuna deiectus in calamitatẽ fuerat. Ex habitu:quia idem habitus eadem dignitas oris & uultus permanserat mortuo quæ & uiuo. Fatentur:affirmãt. Lacerũ:abscissum. Nã sæuus in ipso:nam Septimius ille crudelis nõ satis habuit occidere pompeiũ:sed etiã caput eius amputauit:ut illud regi ptolemæo offeret & fuit ipse officii deterioris & sordidioris:nã quasi carnifex pompeio caput amputauit:qd̃ postea Achillas regi obtulit. Scelus inuenit actu:actus sceleris erat occidere pompeiũ:sed maius scelus adiecit caput obtrũcando. Retegit:aperit. Scisso uelamine:quo pompeius spiritũ continuerat dolore uulnerum:ne uerbũ aliquod emitteret effœminatũ. Occupat:præhẽdit. Spirantia ora:nõdum.n.omnino spiritũ emiserat. Lãguentia col.p lãguẽtis colla. Neruos qbus ceruix humeris nectitur.

Ossa diu:nõdũ artis erat caput ense rotare
At postq̃ trunco ceruix abscissa recessit
Vẽdicat hoc pharius dextra gestare satelles.
Degener atq; opere miles romane secũdæ
Põpeii diro sacrum caput ense recidis
Vt nõ ipse feras:o summi fata pudoris
Impi9 ut magnũ noscet puer illa uerenda.
Regib9 hyrta coma & gñosa frõte decora
Cæsaries cõpressa manu ẽ pharioq; ueruto
Dũ uiuũt uult9 atq; os i murmura pulsant
Singultus aiæ dũ lumina nuda rigescũt
Suffixũ caput ẽ quo nunq̃ bella iubẽte
Pax fuit.hoc leges cãpũq; & rostra move
Hac facie fortũa tibi romana placebas (bat
Nec satis infando fuit hæc uidisse tyranno.
Vult sceleri supesse fidẽ tũc arte nefanda.
Sũmota est capiti tabes raptoq; cerebro.
Exiccata cutis putrisq; effluxit ab alto
Humor & ifuso facies solidata ueneno est

CSVLPI. Nondũ artis erat:nõdum norãt artifices caput uno ictu rotato ense amputare. Trũco reliquo corpore:nomen est translatũ ab arboribus quæ cæsis ramis trũci dicũtur. Vendicat satelles: achillas sibi attribuit. Degener:Septimiũ arguit q cum nõ primus magnũ uulnerasset:sed uulneratũ peremisset & obtrũcasset:alteri caput ferendũ concesserit. O summi fata pudoris:o fatoq; deũq; pudor:estq; deploratio plena cõmiseratione. Puer: Ptolemæus. Hyrta:aspera. Manu: Achillæ. Veruto:gladio in ueru similitudinẽ. Viuũt:sentiunt & cernũt. Singultus animæ pulsant os in murmura:dum spiritus mouet linguã in uerba ipsaq; lingua palpirat. Dum lumina nuda rigescũt:dũ apti oculi mouere se desinunt. Leges:forum. Campũ comitia:rostra:senatum. Fortuna romana placebas:o roma fœlix & læta eo ore delectabare. Tyranno:ptolemæo. Fidem:fidei monumentũ. Nefanda:crudeli. Tabes est submota:corruptus sanguis est depulsus. Ab alto:a summo & intimo desiccatus est. Veneno:medicamento ut oleo cedrino opobalsamo oleo myrrino melle aloe & rebus huiusmodi.Empedocles Diogenem scripsisse cõmemorat medicamenta quædam quibus cadauera ac si dudum essent mortua cõseruarentur. Romæq; hoc ipso anno quo Innocẽtius octauus summus pont.factus est uia latina repertũ est in archa marmorea muliebre cadauer antiquissimũ ueuenis oblitũ colore corporeq; tã integro & tractabili ut recẽtissimũ uideret:caro digito pssa resurgebat:lingua educta retrahebat artus flectebãtur:& nullum grauem odorem nisi medicamentorum emittebat.nihilq; ei ne capilli quidem præter cerebrũ & intestina deerant. Sed cum magna frequentia gregatim ab omnibus ad superstitionẽ usq; quotidie in capitolio uiseret:maximi pontificis iussu inde asportatum ubi sit abditum ignoratur.

COMNIBO. Ossa diu:qa nõ tam facile ossa recidi poterãt. Nõdum artis erat:ideest cõsuetudo nõdũ erat caput amputare ense sicut fuit postea nam spiculatores uno ictu caput amputabãt. Artis.s.spiculatorum. Ense rotare ideest rotato ense amputare ut maiorem ictum inferret. At postquam trũco sed postquã abscidit caput idignius fecit q nõ ipse obtulit regi sed offerẽdũ cõcessit achillæ ipse ergo sordidioris officii fuit Septimius.uidelicet carnifex.dignioris autem achillas cui caput datum est Pompeii Satelles: achillas. Gestare.s.ut offerat regi. Trunco: corpus ꝓprie dicitur sine capite.Vir.iacet ingens littore trũcus. Degener miles.Inuehit cõtra Septimiũ poeta:o degener miles & cõditionis seruilis:cũ delegisti obtruncare Põpeii caput:qd̃ alius offerret. Secũdæ.i.uilioris operæ:hic duo opa fuere:primum recidere caput põpeii alterũ uero offerre regi:sed uilioris opæ fuit:is q recidit. Feras:ꝑ offeras aphæresis.Diro ense: put dirus. O fũmi fata pudoris:plena cõmiseratiõis ẽ ista cõquæstio:quã de hac idignitate iducit poeta Fata:o mors. Noscere:cognoscere impletũ esse qd̃ iusserat. Hyrta.i.densa. Verenda regibus:ideest quam etiam uereri consueuerunt:ut tygrannes.Aristobolus.Ariobarzanes & multi. Generosa:nobili & decenti. Manus:scilicet carnificis. Singultus animæ:quia adhuc spirans caput:cum spiritum efflaret singultũ reddebat. Pharioq; ueruto:uerutũ genus ẽ teli quod uelut ueru habet pfixum Festus.nam ferrũ habet oblõgum sed hastã breuẽ adeo ut manubriũ potius dici possit q̃ hastile hoc genere teli fixum ẽ caput pom. Nuda aperta nondum clausa. Rigescunt durescunt quia morientium durescunt luminaut nusquam flectantur. Bella iubente pax fuit:quia tantum ualuit opibus pompeius: ut quotienscunq; bellum esse uellet cum hostibus populi romani pax esse nõ posset. Hoc leges significat pompeium maximam bello:maximam pace auctoritatem habuisse. Campumq; & rostra:rursus domiforisq; plurimum semper anctoritatis fuit. Hac facie fortuna:qua talem uitũ genuisses. Nec satis infando: detestat Luca

nus hoc nefas q̄ iussu ptolemæi admissum est nō solum q̄ interfici iusserit:sed q̄ caput pompeii seruauerit quasi nō satis haberet cōmiti scelus nisi etiā sceleri testimoniū supesset. Vult sceleris superesse fidē:idest uult quibusdā unguētis seruari caput:q̄ sit sceleris testimoniū. Tunc arte:scilicet medicorū. Capiti:a capite. Raptoq̄ cerebro:euulso:erepto. Veneno.i.pharmaco more græco dixi.nam malū uenenū:& bonū uenenum dicimus:omnis enim medicina particeps est ueneni.significat autem unguentū balsami:aut certe huiusmodi liquoris qui plurimum ualet ad seruanda cadauera.

Vltima lageæ stirpis pituraq̄ proles
Degener iceſtæ sceptris cessure sororis
Cū tibi sacrato macedon seruetur in antro
Et regū cineres extructo mōte quiescant
Cū ptolemæoq̄ manes seriēq̄ pudendā
Pyramides claudāt indignaq̄ mausolea
Littora pōpeiū feriūt:trūcusq̄ uadosis
Huc illuc iactat aquis:adeo ne molesta
Totū cura fuit socero seruare cadauer.
Hac fortuna fide magni tā prospera fata.
Pertulit:hac illū sūmo de culmine rerū.
Morte petit:cladesq̄ omnes exegit in uano
Sæua die quibus immunes tot præstitit ānos.
Pōpeiusq̄ fuit qui nūquam mista uideret
Læta malis:fœlix nullo turbāte deoq̄.
Et nullo parcēte miser:semel impulit illū
Dilata fortuna manu:pulsatur arenis.
Carpit in scopulis hausto p uulnera fluctu.

SVLPI. Vltima:in ptolemæum inuehitur quod pompeii trūcum nō condiuerit ut caput:& ut conditi sunt reges ægyptioq̄:appellatq̄ eū ultimū prolem lageā quia ptolemæoq̄ genus in ipso defecit. Primus ptolemæus qui alexandro succesſit a quo reliqui ptolemæi sunt denominati lagi filius fuit: huic philadelphus:philadelpho euergetes Postea philopater agāchoclie.Postea epiphanes tum philomatoꝛ filio a patre imperiū accipiēte. Hinc uero frater succesſit.Secūdus euergetes nominatus.hūc physconē dicūt cui ptolemæus læthurus succesſit Lathuro Aulethes Cleopatræ & huius adolescētis pater:ut memorat Strabo. Peritura: breui moritura.Cæsar enim ipsum peremit & regnū Cleopatræ eiusq̄ ftatri tradidit. Cessuræ sceptris:locum datu ræ imperio. Incestæ:impudicæ:nā tem cum fratre cuius erat uxor habuerat:in decimo dicet.lege summa pempti uerba patris:qui iura mihi cōmunia regni & thalami cū fratre dedit. Macedon: corpus macedonis alexādri. In antro: in cōditorio alexādri quod est moles extructa cōcaua quā etiā mōtē appellat. Pudēdā:quia inertes & ignaui fuerunt. Pyramides:moles maxime e lapidibus & calce & arena siue bitumine cōstructe e lato in acutū tendētes.dictæ quod in similitudinē flammæ surgāt: uel quod lapidibus igne a uarietate fulgētibus struerē tur.eas græci pyropecilos uocant. Mausolea: sepulchra regum mausoleo similia. Mausoleum enim hoc ē sepulchrum mausoli regis Cariæ uxor Arthemisia adeo mirabile cōdidit ut inter septem orbis miracula numeretur:ab eo reliqua sepulchra magnificētiora denominantur. Littora feriunt:littorales undæ illidunt. Molesta cura:graue dispēdium. Hac fide hac perfidia abusio uerbi. Pertulit:ad finem deduxit. Culmine:gradu & dignitate. Petit: syncope. Cladesq̄ omnes exegit:omnes calamitates & mala quæ ante hac fuisset passurus imisit uno die. Immunes:expertes nil enim aduersi passus est. Turbante:nocente. Parcente:cessante nocere. Semel impulit: semel prostrauit distulitq̄ eius ruinā in senectutem. Pulsatur:truncus eius.

COMNIBO. Vltima lageæ stirpis:adhuc inuehitur poeta in ptolemæum: quomodo inquit tantum scelus in animum tuum:cadere potuit:ut patiaris indigniores ac sordidiores honore sepulturæ donari:& pompeii cadauer in fluctibus maris ultro citroq̄ iactari. Vltima:bene ultima:nam paulopost supereniē te Cæsare peribis. Lageæ:lagus enim primus rex ægyptiorum fuit. Sceptris sororis: nam interempto ptolemæo adolescentulo in regnum Cæsar constituit sororem Cleopatram:atq̄ ei in regni partem relíquum fratrem addidit admodum iuuenē. Incestæ:cōmiscuit enim se Cæsari regina meretrix ex qua natus est cæsarion:quem postea iussit interfici Augustus Cæsar. Macedon.idest Alexander macedo. In sacrato antro:scilicet Alexandriæ:nam in alexandria quam alexander considerat sepulchrum eius constructum fuerat:ubi tunc etiam ipsius cineres seruabantur. In antro:idest mole sepulchri. In monte:idest pyramide quæ instar montis erat.sicut apud Herodotum legitur:reges ægyptii magnis impensis sepulchra sibi extruebat:adeo ut legamus trecenta talenta in pyramide regis Soſſis fuisse consumpta in cibo cepaꝛ & alii ut alerentur operarii:a quibus pyramis constructur:ex quo intelligi potest quanta fuerit magnificētia illius sepulchri:De pfusa pyramidū magnificentia cætera legito apud Herodotū.Plinium:Stabonē: Seriē:ordinē regū. Pudendā:qa erant desides & uiles. Pyramides fuerūt sepulchra ægyptioꝛ regum ex quadratis lapidibus mirifice cōstructa πυρ significat ignē:eo q̄ ignis figurā initant.nā flāma ignis semp a lato gracilescit ī acutū:qua forma fuerūt pyramides. Mausolea.i.sepulchra simillima monumēto mausoli:nā mausolus rex Cariæ uxorē habuit Arthemisiā cui uir adeo dilectus fuit:ut post mortē eius quo perpetuo uiri memoria seruaret:inter cætera sepulchrū struxerit:cuius ædificiū tātæ magnificentiæ fuit:ut ex septē mirabilibus mūdi unum cōnumeretur:& inde sepulchra magnifica mausolea sunt appellata.Mausolus (ut refert Strabo) filius fuit Hecatomni cariæ regis qui tres habuit filios:Idryeū: pyxodaꝛ:& mausolū: filias duas e quibus Arthemisia grādior.Mausulo ex fratribus grādiori nupsit.Idryeo altera soror data ē no

mine dara. mauſolus itaq; regnauit: quo mortuo uxor imperiũ habuit: quæ (ut diximus (illi ſepulchrũ cõ/
ſtruxit. Arthemeſia tabe cõſumpta: ppter luctũ quem e uiro ſuſceperat: Idryeus imperauit: ateq; huic etiã
ex morbo aſſumpto uxor ſucceſſit: at Pyxodarus qui reliquus erat ex filiis Hecatomni hãc eiecit. De mau/
ſoleo quãuis hiſtoria ſit apud geliũ & Pliniũ & cæteros notiſſima. Solus tamen uitruuius de architectura
maximæ uir auctoritatis & fidei: Mauſolũ ipſum regẽ dũ adhuc uiueret ſibi ipſi id monumentũ pbat con/
ſtituiſſe. Indigna: quibus reges indigni fuerant. Adeo ne moleſta: ſi caput ſeruãdũ eſſe iuſſiſti: cur nõ to/
tũ Pompeii corpus ſeruabas: ut ipſum Cæſari oſtenderes. Hac fide: ac ſi dicat perfidia ironice dixit: ut mu
tabilitatem fortunæ oſtendat. Pertulit: ideſt pduxit: quia cum adhuc uſq; diem ſemp in pſperitate uixiſ/
ſet pompeius: tamẽ retro ac ſordido fine uitam ſuã clauſit. Hac morte: tam ſordida. Summo culmine:
nam romanor̃ primus fuerat: hec autem deteſtat Lucanus: ut oſtendat fortunæ cõfidendũ nõ eſſe. Cla
deſq; omnes: quas inferre potuerat diuerſis temporibus pompeio: eas ſeruauit: ut in unũ diem omnes con
ferret. Immunes: exptes. Põpeiuſq; fuit: dicit nihil mediũ fuiſſe in pompeio fuere omnia ſiue læta ſiue
triſtia. ſatius eſt aliquando lætis: aliquando triſtibus fruamur: q̃ diuturna ſemp & ſecunda frui: & in extre/
mũ poſtea fortuna aduerſam experiri: quod Põpeio cõtigit. Fœlix: ſine ullius miſeriæ parte. Dilata. ſuſq;
ad ſenectutẽ. Nunc. ſ. cadauer eius qui tam longa fortuna uſus fuerat. Hauſto per uulnera fluctu: quia ter
go & pectore tranſfixũ fuerat cadauer pompeii: unde etiã maris aquam hauriebat.

¶ SVLPI. Ludibrium: ludus ridiculus. Figura: qua diſcerni poſſet. Vna nota eſt: hoc ſolo ſigno noſci poterat quod truncus eſſet. Victor: cæſar. Raptim: furtim & ſubito. Ne nullo: ut aliquo uel in tam humili. Elatebris: ubi latuerat ut furtim põ/
peiũ ſepeliret. Codrus: pompeii libertus & qui/
ſtor qui eũ a Cypro fuerat comitatus militabatq;
cũ eo. Plutarchus ait philippũ libertum ipſum ab/
luiſſe ipſiuſq; tunica circũuoluiſſe: & reliquias par
uæ ſcaphæ dũ ſtrueret ſuperueniſſe ſenẽ libertum:
& militem pompeii qui eſt philippo auxiliatus. Cy
pri Cynireæ: lõge repetitũ epitheton. Pigmaliõ. n.
cilicis filius qui Cyprum eiectis ſyris occupauit ex
eburnea imagine ueneris beneficio animata cyni/
ram filium ſuſcepit qui ei in regno ſucceſſit. de eo
lege in. x. metamorphoſeos. Ferre gradum: ire &
quærere pompeiũ. Compulit: compreſſit. Duce
ret: pietas. Mœſta: ſubobſcura. Diſcolor: diuerſi ab
aqua coloris. Ille: codrus. Eripiẽte mari: obſtinã
tibus fluctibus. Fluctus: qui ſubleuet cadauer.
Impellit: extra mare.

Ludibriũ pelagi: nullaq; manẽte figura:
Vna nota ẽ magno capitis iactura reuulſi.
Ante tamẽ pharias uictor q̃ tangat arenas
Põpeio raptim tumulũ fortuna parauit
Ne iaceat nullo uel ne meliore ſepulchro
Elatebris pauidis decurrit ad æquora co/
Quæſtor ab icario cinyreæ littor cypri (dr
Infauſtus magni fuerat comes: ille p umbras
Auſus ferre gradũ ruptũ pietate timorẽ
Cõpulit: ut mediis q̃ſitũ corpus in undis
Duceret ad terrã traheretq; i littora magnũ
Lucis mœſta parũ p dẽſas cynthia nubes
Præbebat cano ſed diſcolor æquore trũcus
Cõſpicit tenet ille ducẽ cõplexibus arctis.
Eripiẽte mari nũc uictus põdere tanto.
Expectat fluct⁹ pelagoq; iuuãte cadauer.
Impellit poſtq̃ ſicco iam littore ſedit
Incubuit magno lachrymaſq; effudit in oẽ:
Vuln⁹ & ad ſupos obſcuraq; ſidera fatur.

¶ OMNIBO. Nullaq; manẽte figura: id quod ſolet aliis notitiam auferre: põpeio notitiam dedit nam hoc ipſum q̃ erat obtrũcatum caput notitia faciebat pompeii eſſe cadauer quia pauloante con ſtabat obtruncatũ fuiſſe Pompeium. Nota: ſignũ.

Ante tamen pharias: quamuis aliquamdiu fluctibus marifhuc & illuc impulſum fuerit pompeii cadauer: tamẽ fortuna uoluit anteq; Cæſar i ægyptũ ueniret: ut ſepeliretur: tamenetſi humili ſepulchro. Meliore: ac ſi dicat cæſar ſi corpus illius inhumatũ inueniſſet: nõ dubiũ ẽ: quin ſicut de capite ita & de reliquo corpore feciſſet. nã poſtq̃ pompeii caput oblatũ ſibi uidit dolore pculſus: lachrymas nõ tenuit: & illud omnibus undiq; odoribus collectis honorifice ſepeliri iuſſit. Elatebris pauidus: deſcribit qũo Codrus: q põpeii miles olim & quæſtor fuerat corpus in undis q̃ſierat: & repertũ ſepulchro clam mãdauit de codro nullam mẽtionẽ facit Appianus. dicit. n. caput põpeii abſciſſum: Cæſari magno pro mũere ſeruatũ fuiſſe. reliquũ corpis in littore ſepultũ a quodã: tumulo ſigni addito: cui ab alio inſcriptũ fuit. Tẽpli põdus erat modica q clauditur urna. pcedẽte tempore cũ tumulus ſub arena eẽt obrutus: ſtatuæ etiã quæ põpeio a neceſſariis eius circa Caſium ex ære erectæ ſteterãt in templi aditu iam uetuſtate exeſæ ſeruarentur: ab Adriano imperatore ſũma diligentia perquiſitæ & inuẽtæ ſunt: cũ ad partes illas acceſſiſſet. tumulus quoq; mandato eius perpurgatus: ſtatuæ erectæ: ſic ut denuo ab omnibus dignoſci poſſet: pompeiũ a philippo liberto fragmentis ſcaphæ cõcremati fuiſſe ponit Plutarchus. Cynireæ cypri: epitheton eſt longe repetitũ: nã pygmalion cilicis filius fuit: q Cilicũ phœnicũq; manu collecta: imperiũ trãſtulit in Cyprũ & pulſis ueteribus icolis: inſulã omnẽ occupauit: hic ex uxore quã ex ebore fecerat (fuit. n. peritiſſimus ſculptor) beneficio ueneris uiuificata: ſicut in fabulis eſt apud Ouidiũ: genuit filiũ paphũ a quo natus ẽ cinyras inde cinyræus. i. cyprius. Ab icario littore: a littore maris icarii de quo ante dictũ eſt: Ipſe p icariæ ſcopulos. Victũ pietate timorẽ: pietas in põpeiũ: & timor ptolemæi iter ſe pugnabant tandẽ pietas timorẽ uicit: & ita per noctem

profectus cadauer Pōpeii inuentū sepeliuit. Lucis parū:nūc dicit exiguū lumē præbuisse lunā:ut uix corpus discernere potuerit:sed tamē qa repcussione lunæ unda lucebat:& corpus discolor erat a candore maris:corpus pō.& ad ripas subduxit. Cynthia:lūa a cynthio mōte cœpit deli ubi colitur dicta est:unde etiā cynthius apollo. Mœsta:quasi cæde pōpeii:ipsa quoq; sidera mœrorē significabāt. Tenet ille:post quā sē mel corpus cognouit cōprehēsum:illud cōplectebatur. Eripiēte mari:quia dū corpus teneret uis inūdationū,ppemodū rapiebat. Pelago iuuāte:qa fluctus maris nūquā desistit:semp littora impellit:& cū ipule rit redit.nūc ergo dicit dū fluctus matis rediret:quasi corpus manibus & complexu rapiebat:expectabat igitur ut fluctus rediret in littore cuius impetu corpus exciperet. Impellit.s.ad littora. Pelago.i.fluctu maris. Sedit:scilicet corpus. Incubuit magno:superiniecit se cadaueri pompeii lachrymans: Obscuraq; sidera:idest ad sidera obscurum lumē reddentia:quia uidelicet nubibus oppositum erat cœlum:& his uebis utitur:ab ipsa fortuna petens.ne uile sepulchrum pompeio inuideat.

Nō preciosa, petit cumulato ture sepulchra
Pompeius fortūa tuus, nō pinguis ad astra
Vt ferat e membris eoos fumus odores
Vt romana suū gestent pia colla parentem:
Præferat ut ueteres feralis pōpa triumphos
Vt resonent tristi cantu fora:totus ut ignem
Proiectis mœrens exercitus ambiat armis.
Da uilem mago phæbei funeris arcam:
Quæ lacerū corpꝰ siccos effundat in ignes
Robora nō desint misero nō sordidus ustor
Sit satis o superi quod non cornelia fusa
Crine iacet, subiiciq; facē complexa maritū
Imperat. extremo sed abest a munere busti.
In felix cōiunx:nec adhuc a littore longe est.
Sic fatus paruos inuenis procul aspicit ignes
Corpus uile suis nullo custode cremantes
Inde rapit flāmas semiustaq; robora mēbris
Subducit quæcunq; es ait neglecta nec ulli
Cara tuo sed pompeio felicior umbra.
Q d' iā cōpositū uiolat māus hospita bustū
Da ueiā.si qd sēsus post fata relictū est.(chri
Cedis & ipsa rogo. pateris hæc dāna sepul-

¶SVLPI. Nō pretiosa: nō marmorea & a modestia uoti sui & regę penuria mouet affectus. Cumulato ture:adhibita turis copia & alioꝝ odoꝝ in rogo. Tuus:quē hucusq; fouisti. Eoos odores: ut Crocū myrrā balsama cymnama quæ solebant rogis nobiliū iniici ut de Archemori statius scribit. Vt romana:ut efferatur a romanis:& fiat solemne funus. Virg.pars ingēti subiere feretro triste ministeriū. Feralis pompa:funebris apparatus præmittit imagies triūphoꝝ. Cantu: tybie & nenia deplorantiū ad tibiā. Ambiat ignē: pyrā circundet Vir. ter circū accensos cincti fulgentibus armis errauere rogos ter mœstū funeris ignē lustrauere. Proiectis:demissis nā per terrā hastas trahebant. Arcā feretrū sandapilā. Lacerū.truncū. Siccos.nō unctos pingui & succis aromatū, & oleo uino melle balsamo. Robora.ligna quibus urat. Sordidus ustor.niger & deformis crematot. Subiici. ut submittat simulq; ipsa comburat.quod profecto iussisset. Facē.autē subiiciebant propinquiores:Virgi. & subiectā more parentū auersi tenuere facē. Vile. nō charū. Subducit membris: subtrahit cadaueri. Neglecta. quā nemo seruat quod iā combustus a me attingeris. Compositū bustū. ordinatā pyrā: sed bustū proprie est locus in quo corpus comburit. Cedis rogo: negligis comburi. ut des locū pō. Damna: subtractionē lignorū.

¶OMNIBO. Nō preciosa. nō petit inquit:o fortuna pō.pro dignitate sua sepulchrū. Cumulato ture. scilicet rogis & cadaueri sicut mos erat antiquissimus. Virgi. congesta cremant turea dona: enim solebant cuiuslibet generis aromatum superinducere cadaueri.cum rogo superimpositum cremare tur. Pia colla:sic enim consueuerant.quod & nunc tenetur ut pars ingenti subiere feretro triste ministeri um. Præferat:& non petit:ut pompa funeris præcedat in qua sit quædam imago triumphi. id etiam antiquitus faciebant.quod nunc quoq; seruatur. Trifti cantu.nenia carmen erat.quod laudandi gratia in sepulchris cantabatur ad tybiam. quod ex uerbo græco dicitur. enim græce significat ultimum. quia cantabatur in fine uitæ.alii dicunt neniam esse uocem querimoniæ flentium.uidelicet a ne. ne. sunt qui dicant neniam extremum carmen significare.ab extrema intestini parte.nam græce significat ex tremum.alii referunt ad extremitatem chordarum quæ ultima est cythara dicitur chorda acuti soni quod ultimum sit cantationis carmen de hac nenia loquit hoc loco Lucanus. Merens exercitus pompam militarem significat.ter enim circuire solebant equites rogum cui superiniectum erat ducis cadauer. Vigi.& ipse describit.ter circum accensos cincti fulgentibus armis decurrere rogos. ter mœstum funeris ignem lustrauere in equis. proiectis armis: depositis insignibus. Da uilem magno: his omnibus omissis quæ fieri solent in funere magnorum ducum:satis est pō. ut uel uile sepulchrum ei concedas. Robora:ideest ligna quibus quibus rogus cadaueri construitur. Victor.sordidus crematot non desit. Non cornelia:quia propinquiores solebant subiicere facem uel uxor uiro:uel filius patri. Sit satis: ideest sufficiat ad iram uestram.si fortunæ succensetis pō. uel nimium inuidetis. Imperat: bene. quia ipsa præ dolore non potuisset subiicere facem. Abest. nam arrepta erat nauis uehebatur cornelia cum pompeii comitibus: tum fuerat.accessit ergo & ignem constituit petens ueniam a manibus eius quicūq; rogo crematus ē. Vi

le:ideſt cuiuſdã plæbei. Suis:qa ſui dereliquerãt illud. Inde:ex illo rogo. Subducẽs.ſ.a corpore. Vmbra:o anima. Neglecta:quæ nullo cuſtode combureris. Nec ulli cara:quia ſi cara eſſes:tui te cuſtodirent uſq; ad ultimũ buſtũ. Iam compoſitũ:quia rogo ſupimpoſitũ cõburebatur. Manus hoſpita.i.mei hoſpitis externi. Si qd ſenſus poſt fata:reſpexit ad opinionẽ epicureoꝝ falſam ac ſtolidã:q; anima ſimul cũ corpore extingueretur. Scio inquit ſi poſt mortem ſenſus aliquis ſupereſt:q; tu quoq; uolens ac libẽs mihi cõcedes:ut ignem de tuo rogo ſuſcipiam. Rogo:ſcilicet Pompei.

¶ SVLPI. Sparſis manibus:errãte aĩa. Donec.n. corpus ſepultũ ſit animæ errant. Virg. Centũ errãt ãnos uolitantq; hæc littora circũ. Sinus:gremiũ ueſtis qd prius arena ſtraueratinde prunas ardẽtes ſupimpoſuerat. Peruolat:accelerat. Relatus: in mare retractus. Donuit:effodit. Fragmenta lacerãe carinæ:ligna fractæ ſcaphæ. Scrobæ:foſſa. Nulla ſtrue:nulla lignoꝝ cõgerie: nam ſolebãt in medio regi totũ erigere ſup quem cadauer collocaretur. Admotus:a latere ꝓximus factus nõ ſubiectus penſili corpori. O maxime:Codrus tanq; ſi hoc officio cadaueri ſit iniurius ueniam petit. Vna:præcipua. Si tibi:ſi minus moleſtũ tibi fuiſſet iactari fluctibus & nõ ſepeliri q̃ tam miſerande cõburi noli hæc aſpicere:nam aduerſum factũ tuũ ut hoc mihi liceat efficit. Triſtior: moleſtior. Auerte:remoue noli aſpicere. Iuiuria fati: aduerſitas iuſta qua a fato ꝑmeris. Belua: piſcis. Quicquam:aliqd te indignũ. Succenſæ:cõbuſtæ. Romana:quod tibi aliquo ſolatio'eẽ poteſt: Noſtra manu:ipſe enim te aduehã. Interea:anteq; ad Corneliã referaris: Paruo ſaxo:marmore nõ te digno. Nota buſti:ſignũ ſepulchri tui. Placare: iuſta & inferias ſoluere. Caput:quod his cineribus deeſt. Inualidas:lentas & debiles. Fomite ãdmoto: adhibitis aridis lignis & nutrimentis. Carpit: ſuccẽditur conſumitur.

¶ OMNIBO. Teqpudet:& nõ ſine pudore hoc hoc uides ut corpus tuũ cremetur:Põpeius uero in humatus relinquatur: Plenuſq; ſinus:ideſt habẽs ſinus plenos:tanta cupiditate cõburendi ferebat: Fluctu relatus:quia dũ inundaret mare pœne a littore in maria retulerat corpus. Procul.i.ante oculos:nã utrunq; ſignificat: & porro ab oculis & præoculis. Premunt nobile corpus: pro a nobili corpore nulla robora premunt. hyppallage eſt ſignificat autẽ nõ altũ & ſublimẽ rogũ ſtructũ: ſicut pro qualitate fortunæ rogus ſtrui ſolebat. Nulla ſtrue: quod obſcurus dixerunt poetæ:inſequentibus declarat. eſt ergo epexegeſis ideſt expoſitio ſupra expoſito. Ille ſedens iuxta:codrus poſtquam rogo fragmeutis nauis conſtructo pom. ſuperimpoſuit. ueniam ab eo petit:ſi non pro ipſius dignitate ſepulchrum pararet. O maxime ductor:nam pom. ſicut in hiſtoria legimus fama ſui nominis totum orbem impleuerat: cum maxime reges atq; nationes bello ſubegiſſet. Vna:ideſt ſola. Si tibi iactatu:ideſt ſi maluiſſet fluctibus maris dilacerari quam in hoc humili ſepulchro ſepeliri. iuſta cauſa eſt cur mihi ignoſcas cum hoc animo fecerim ne corpus tuum eſca fieret alitibus. piſcibus & feris. Triſtior. ideſt tibi moleſtius eſt tale ſepulchrum conſequi: quam nullum. Officiis meis: hoc eſt ne conſideres uile meum officium:ſed officii religionem & pietatem: quæ me induxit ut hoc facerem. Fati:diſpoſitionis diuinæ:quia uſq; adeo fata tibi aduerſa fuerunt ut periculum ſit: ne ſi hoc uile ſepulchrum non conſequaris lacereris omnino a feris & alitibus ideo non eſt nefas purandum: quod ego te hoc uili ſepulchro condiderim. Audeat. ſcilicet aliquid contra corpus tuum. Quantum potes. quam celerime fieri poteſt benignus & libens cremeris. Exiguam:humilem. Romana manu: romani ciuis. Recuſus:in heſperiam:ideſt ſi dii conceſſerint:ut in italiam redeam: non paceat te hic iacere: Nac in ſe: tam humili ſepultura. Cornelia accipiet: & accipiendo noſtro utetur miniſterio. In urnatae. ſcilicet maiorum tuorum: Interea: ideſt dum tempus illud aduenerit. ut in ſepulturam digniorem tranſferri poſſis. Signemus ſaxo: ut dignoſci poſſit ubi nam reliquiæ tui corporis iaceant. Vt nota: ideſt notatio & ſignum. Plenos: ideſt perfectos tuos honores: nam mortis honorem ſepulchrum appellat: Referat caput. ut totum corpus in uno ſepulchro condatur. Excitat. incendit. Inualidas: infirmas flam

Teq; pudet ſparſis pompei manibus uriri
Sic fatus plenuſq; ſinus ardente fauilla
Peruolat ad truncũ, qui fluctu pene relatus
Littore pendebat. ſummis dimouit arenas
Et collecta procul laceræ fragmenta carinæ
Exigua trepid⁹ poſuit ſcrobe: nobile corp⁹
Robora nulla p̃mũt. nulla ſtrue mẽbra recũ
Admot⁹ magnũ ñ ſubdit⁹ accipit ignis: (bũt
Ille ſedens iuxta flammas, o maxime dixit
Ductor. & heſperii maieſtas nominis una
Sit tibi iactatu pelagi ſi funere nullo
Triſtior iſte rogus: manes animãq; potentẽ
Officiis auerte meis: iniuria fati
Hoc fas eſſe iubet ne ponti belua quicquam
Ne fera ne uolucres, ne ſæui cæſaris ira
Audeat. exguã quantũ potes accipe flãmã
Romana ſuccenſæ manu: fortuna recuſus
Si det in heſperiam nõ hac in ſede quieſcent
Tam ſacri cineres ſed te cornelia magne
Accipiet. noſtraq; manu trãſfũ det in urnam:
Interea paruo ſignemus littora ſaxo.
Vt nota ſit buſti. ſiquis placare peremptum
Forte uolet. plẽos & reddeꝛ mortis honoreſ
Inueniat trunci cineres, & norit arenas.
Ad q̃s magne tuũ referat caput hæc ubi fat⁹
Excitat in ualidas admoto fomite flammas:
Carpitur & magnus lentũ diſtilat in ignem

mas. Admoto fomite: fomitem appellat materiam aridam qua fouetur ignis. Carpitur: scilicet corpus pompei. Distillat: liquesit.

Tabe fouens bustū: sed iā percusserat astra
Auroræ præmissa dies. ille ordine rupto
Funeris attonitus latebras in littore quærit
Quā metuis demens isto p crimine pœnā:
Quo te fama loquax oēs accepit in annos
Condita laudabit magni socer impius ossa
I modo securus ueniæ fassusq; sepulchrum
Posce caput, cogit pietas imponere finem
Officio, semiusta rapit resolutaq; nondum
Ossa satis neruis, & inustis plena medullis
Aequorea restinxit aqua: congestaq; in unū
Parua clausit hūo, tūc ne uelis aura retectos
Auferret cineres saxo compressit arenas.
Nautaq; ne bustum religato fune moueret
Inscripsit sacq; sēiusto stipite nōen: (pulchrū
Hic situs est magnus: placet hoc fortuna se/
Dicere pompeii: quo condi maluit illum
Quam terra caruisse socer. temeraria dextra
Cur obiicis magno tumultum: māesq; ua/
Includis: situs ē q̄ terra extrēa refuso (gantes
Pendet in oceano, romanū nomē. & omne

¶ SVLPI. ¶ Tabe: pingui & adipe quæ igne re/ soluebatur ¶ Dies, lux. Rupto ordine: non conti nuato officio. nam relinquere cogitabat ¶ Quam metuis: arguit cum imprudentis metus: quod cum æternam famam sit hoc facto cōsecutur nul lum cruciatum metuere debet ¶ Crimine: officio quod uelut crimen paues: certe cæ. te id feciſſe pro babit ¶ Secutus. certa cum spe ¶ Cogit pietas: pie/ tate coactus est ¶ Officio: funeri ¶ Inustis: non com bustis ¶ Congestaq; in unum parua clausit hūano: collecta modica terra occultauit ¶ Retectos auferret: retegeret & auferret ¶ Compressit: grauauit. ¶ Bustum: busti saxum ¶ Sacrum. uenerabile quo indicatur & bustum ipsum sacrum esse ¶ Semiusto stipite torre & ligno ustulato ¶ Situs humatus nam proprie siti dicunt qui conditi sunt. nec tamē ante eorum sepulchrum est quam iusta facta & corpus exesum. ut ait in legibus cicero. appianus tradit sepulchro pom. ab alio fuisse inscriptum templi pondus erat modica qui clauditur urna. procedente tempore cum tumulus sub arena esset obrutus statue etiam quæ pō. a necessariis eius circa montē casium ex ære erectæ steterant in templi aditu iam uetustate exesæ seruarentur ab hadriano imperatore summa diligentia perquisitæ & inuentæ sunt cum ad oras illas accessisset. Tumulusquoq; mandato eius perpurgatus statuæ erectæ: sicut denuo ab omnibus dignosci posset. hæc appianus ¶ Malu it: quia turpius fuit ita sepeliri quam carere sepulchro & ideo codrum arguit ¶ Dextra: codri ¶ Obi

icis: opponas ¶ Manes includes: animam & umbram quæ errant quietas iuxta cinerem reddis. nam tota terra erat magno sepulchrum ¶ Pendet: suspensa attingit indicat: quæ uniuersam terram ¶ OMNIBO ¶ Tabe. ideſt adipe corporis ignis accendebatur ¶ Sed iam percusserat astra. iam illuxerat cum sibi metuens codrus incohatum & sepulchrum reliquit. postea pietate coactus est redire etiam cum discrimine salutis suæ ¶ Dies præmissa auroræ: ideſt ante auroram ¶ Percusserat astra. quia superueniente die astra offuscantur ¶ Ordine rupto: interrupto rogo inchoato ¶ Demens isto pro crimine. p. reprehendit illum Lucanus dicens illum ne quicquam timuisse nam nec ipse quidem cæ. adeo crudelis est; ut sepultura pom: prohibere uelit ¶ Crimine: sicut tu existimas ¶ Fama loquax. diuulgans, non adeo est culpa: quod officium tuum fecit. ut tui nominis fama perpetuo duret ¶ Condita laudabit: ne timeas inquit ipse etiam cæ. quanuis impius sit: laudabit hoc officium tuum ¶ I modo. nec metuas ueniam tibi datum iri. ¶ Fassusq;. ideſt fatere te feciſſe sepulchrum & hoc amplius agas caput etiam posce quod habiturus es: ut reliquo corpori coniungas ¶ Cogit pietas: ut officium impleat incohatum ¶ Plena, quia non bene usta erant ossa ¶ Congesta in unum: ideſt omnia simul composita ¶ Tunc ne leuis: & ne forte aura effoderet ossa. non profundius demissa saxo pressit ¶ Nautaq;. & ne forte nauta illic sepulto saxo religaret nauem: & fune forte trahenti saxum remoueret inscripsit saxo epitaphium ut dignosci posset ibi conditas magni re liquias ¶ Semiusto stipite: carbone litteras fecit epitaphii; Placet hoc for. ita uoluisti o fortuna ut hoc sepulchrum pom. fieret ¶ Quo condi. cæ. maluit pom. tam uile sepulchrum consequi: quam omnino inhumatum iacere ¶ Condi: sepeliri ¶ Terra: sepulchro ¶ Temeraria dextra: hic Lucanus codrum quasi reprehendit: quod dicat ibi nomen eius comprehendi: quod fama ipsius & gloria totum orbem terrarum impleuerat ¶ Obiicis tumulum: ideſt cur pom. tumuli breuitate coerces ¶ Manesq; uagantes. quod ibi una cum corpore nomen eius sepultum sit. an nescis ipsum toto orbe terrarum cognitum ac celeberrimum esse ¶ Vagantes. ideſt totum orbem pererrantes ¶ Situs est: non est hoc tanto tumulo situs magnus; sicut tu dicis sed est positus ea parte qua sol oritur & occidit: hoc est in omnes partes terrarum ¶ Terra extrema. usq; ad extremos terrarum fines peruenit pom. nomen & fama ¶ Refuso pendet oceano: mare oceanum totam terram orbem ambit & terra dicitur ibi pendere quod in centrum descendit: nec in aliquam partem declinare potest: natura enim est corporis cui usq; grauioris ut in centrum descendat: quasi in locum suum terra ergo cum grauior sit omnibus elementis suo pondere libratur in medio totius orbis. & primo quidem aqua: deinde aere postea uero superiori elemento sustinetur. ut in nullam partem inclinare possit ideo suo pondere librata sustinetur. ¶ Refuso. respexit ad naturam quod fluit & refluit.

¶SVLPI. Modus:mensura. Obrue.ne appareant tege. Crimines culpa.id enim diis ascribitur.quos ab indignitate arguit. Oethe:mons thessaliæ ubi consumptus est & sepultus hercules a philoctete. Iuga nysæia mos helicon ubi est sepulchrum bacchi & nysa uicus. Vacant bromio: consecrata sunt baccho.

Omnia lagi arua tenere potest: in qualibet ægyptii parte sepultus uidebitur si nomen eius e saxo deleas

Lagi:quæ ptolemeus primus lagi filius tẽuit. Hæserit:affixum sit: Erremus:simus in errore. Metu:religione & ueneratione. Nullas nili calcemus arenas in ægyptum. Dignaris:dignum facis. Tantos actus tot acta & gesta. Monumenta:inscriptionem summarum rerum quas strictim recensẽt: & nos quia superius dicta sunt uix attingemus. Lepidi motus qui acta syllæ tentans rescindere a.Q. catulo Gn. pom.auspiciis bis ex alpibus & italia tum ex sardinia ubi etiam moueret bella pulsus perit. Consule metello quo reuocato pom.in eundem sertorium missus ipsum confecit: Eques. ante tempus enim & nondum senator triumphauit. Comertia:nauigationes & commutationes rerum.hocq; dixit propter maria a pyratarum incursionibus liberata. Pauidos maris. nam in mediterraneis locis iussi habitare ad mare non accedunt. Barbariem: ut asiam pontum armeniam paphlagoniam capadociam ciliciam syriam scythas iudeos albanos iberiam cretam basternas. Gentesq; uagas.scythas.

Imperiũ magno tumuli ẽ mod⁹: obrue saxa
Crimine plena deũ: si tota est herculis æthas
Et iuga tota uacant bromia nysæia. quare
Vnus in ægypto magno lapis:omnia lagi
Arua tenere potest:si nullo in cespite nomen
Hæserit: erremus populi cinerumq; tuoq;
Magne,metu:nullas nili calcemus arenas:
Quod si tam sacro dignaris nomine saxum
Adde actus tantos mõumentaq; maxia regũ
Adde truces lepidi motus alpinaq; bella.
Armaq; sertori reuocato consule uicta,
Et currus quos egit eques comertia tuta(etã
Gẽtib⁹,& pauidos cilicas maris,adde subarbariẽ:gentesq; uagas & quicquid i euro
Regnorum boreaq; iacet,dic semp ab armis

¶OMNIBO. Magno tumuli: si uis mensuram & modum sepulchri scire pom.codre: scito late patere nec breuius esse quam quo fama populi ro.peruenit. Obrue: submerge fluctibus maris. Saxa: quibus cõcreri pom.dixisti: nam id etiam superius inuidiosum est ut dicatur pom. tam breui tumulo coerceri:nõ enim sine deorum inuidia hoc fieri aut dici potest. Si tota est:a minori ad maius arguit dicit enim si alii quorum uirtus inferior fuit: magna & ampla monumenta consecuti sunt. quid non pomi & ipse consequi debet non enim inferior hercule dicendus est: non regibus ægyptiis qui magnas moles pyramidum pro sepulchro habuerunt: Tota æte mons thessaliæ ubi combustus est hercules a philocte te cui arcum & sagittas dono dedit. Nysæia:nysa uicus est in heliocone. & ciuitas in arabia in qua nutritus fuit bacchus:de cuius nomine ipse nysam in india condidit. Bromio:libro patri: multa nomina habet bacchus.quorum unum est bromius. Rura tenere potest:dignitate enim sua meruit occupari omnia quæ tenuit lagus primus rex ægypti. Erremus:pro errabimus. Nullo cespite:melius fuerat o codre: ut nomen pom.nusquam scriberetur: quia uniuersam ægyptum pro sepulchro haberemus: nec in ægypto ullum locum calcare auderemus:ne piaculum committeretur. Calcemus: ne forte calcemus cineres põ.

Quod si tam sacro:sed si placet o codre nomen pom.inscribere saxo plenum facito epitaphium & ibi res eius gestas inscribe:& ita breuiter perstringit gesta pom. Actus:res gestas. Si dignaris: ideſt dignum facis. Monumentaq; maxima:ideſt maximorum rerum historias. Adde truces lepidi motus: hic lepidus acta syllæ rescindere tentauit:quem auspiciis pom.Qu.catulus bis ab alpibus & italia pepulit:hic in sardiniam quo confugerat bellum mouit.inde pulsus paulopost perit. Truces motus. qui audebat acta syllæ rescindere quibus rescissis bellum ciuile renouaretur. Alpina: unde pulsus fuerat. Armaq; sertorii: nam sertorius populi ro.hostis iudicatus hispaniam occupauit:& magno exercitu comparato bellum aduersus populum ro. gessit:in quo sæpe uictor euasit: tandem cum a metello propemodum uinceretur factione pom. lata est lex ut successor mitteretur metello & ipse pom. electus est contra sertorium qui deinde per proditionem sertorium oppressit: nam perpenna cum suis ipsum inter epulas trucidarunt. Reuocato consule:ideſt metello in cuius administratione ea omnis prouincia posita fuerat. Et currus triumphauit enim simul de africa de hispania:occisis hic domitio:allic Gn garbone: ante ætatem quod non licebat:tamen ipse obtinuit:& cum resistiteret sylla ne contra leges triumpharet:quanquam auspiciis ipsius bene gessisset.tunc pom. triumphabo inquit & sylla: quomodo ne tu cum adhuc puer sis audes dicere triumphabo cõtra leges populi ro.contra uoluntatem meam: quia inquit pom. tu es tanquam sol occidens:ego uero sum tanquam oriens: quo audito sylla animi magnitudinem admiratus magno clamore dixit sæpius triumphet:triumphet & ita triumphauit. Comertia tuta gentibus: ideſt debellatis piratis: quia tunc demum comertia tuta esse cœperunt postquam piratæ debellati sunt qui uniuersum mare reddiderant infestum:adeo ut portum ro.occupauerint:& ibi prætorem cum lictoribus in ipso portu hostiæ ciuitatis uicerint. Gentesq; uagas:hiberes:albanos:hyrcanos:colchos:armenios cilices:& cæteros populos montis caucasi.i.quod ait barbariem & gentes uagas. In euro boreaq;.i.in oriente usq; ad septentrionẽ:quia ab occidente usq; ad septentrionẽ pertingit caucasus.cuius plures accolas domuit lege pli.& plu

tar: Dic semper ab armis.c.r.t.adde hoc quod etiã est maximus põ. splendor quod uidelicet nunquã tam ro imperio usus est: nunquã tantã ex hostibus uictoriã consecutus quin statim finito imperio & debelatis hostibus & depositis insignibus imperii: simul etiã animũ ciuica conditione minorẽ deponeret: nunquã põ uoluit ciuilica conditione maior uideri.cæteri uero postquã ad principatũ ciuitatis euaserant maiores cæteris haberi uoluerunt:& tyrannidẽ appetebãt. Ab armis. idest a bellis debellatis hostibus.

Ciuilem repetisse togam ter curribus actis
Cõtẽtũ: tumulos patriæ donasse triumphos:
Quis caput hæc tumulus: surgit miserabile
Nõ illis plenum titulis. nõ ordine tãto (bustũ
Fastorum. solitumq; legi super alta deorum
Culmina: & extructos spoliis hostilib⁹ arcus
Haud procul est ima pompei nomen arena
Depressum tumulo. q; nõ legat aduena rectus
Q d' nisi mõstratum rõanus trãseat hospes.
Noxia ciuili tellus ægyptia fato
Haud equidẽ imerito cumææ carmine uatis
Cautum ne nili pelusia tangeret ora
Hesperius miles. ripasq; æstate tumentes
Quid tibi sæua precer. p tãto crimine tellus
Vertat aquas nilus quo nascit' orbe retent⁹
Et steriles egeant ibernis imbribus agri
Totaq; in æthyopum putres soluaris arenas
Nos in templa tuam rõana accepimus isim

¶ SVLPI. Repetisse togã. redisse ad urbana officia estq; a modestia laus quod nõ sit molitus tyrannidẽ & ab industria quod se nõ dederit ocio.

Ter curribus actis. tribus triumphis. Donasse: attulisse multorũ utilitatẽ & decus. Surgit: erigit'.

Fastorũ. librorũ in quibus totiens consul & imperator indicabat'. Solitũ: nomẽ. Culmina: in quibus erat inscriptũ. Arcus: triumphales. Extructos spoliis: ex præda & manubiis edificatos. Haud procul est ima arena: est uicinũ arenæ humili quæ præ culminibus & arcubus est ima. Legat rectus: legere possit nisi inflexus. Transeant: ignoret & prætereat. Noxia. per apostrophẽ ægyptũ detestat' cũ perpetuæ siccitatis imprecatione. carmẽq; illud sibyllinũ quod quindecimuiri interpretati fuerant ne ptolemæus cum exercitu ro. in regnũ reduceret' ut ne in epistolis ci. poeta ad põ. septimiũ & codrũ referri uult. nã e duce miles euasit põ. statim ut in regis scaphã descendit. Noxia ciuili fato: nocen ciuis fatali more. Haud immerito cautũ nõ sine causa cauit prohibuitq; sibylla. Ora pelusia: ostiũ pelusiatũ. Hesperius: ro. Tumentes: increscentes.

Dÿ perdant depra naturem hꝰ libri

Precer: imprecer. Crimine: culpa mortis põ. Retentus orbe: nõ egrediens regionẽ. Vertat aquas: mutet cursũ & ægyptũ nõ amplius irriget. Steriles facti steriles ariditate. Putres: solutas & puluereas quales sunt in desertis ethyopũ præ nimio solis ardore. Nos in tẽpla: ægyptũ cũ exp̃batione in ctũq; ei templũ in campo martio: faciebant ei nouẽ diebus castissime.

¶ OMNIBO. Ciuilem togam: idest semper se ad ciuilem conditionem: ut æquo iure cum cæteris uiueret contulisse. Ter curribus actis. tribus triumphis: uno de sicilia simul & aphrica: & altero de piratis: tertio de mithridate nam potuit triumphare africa: semel de sicilia: semel: de piratis: de sertorio. de mithridate: de tigranne. tamen donauit hos omnes triumphos patriæ & satis habuit ter triumphasse. Surgit: erigitur pom. Miserabile: sordidum & humile. Titulis. nullis laudibus. Fastorum: pro magistratibus populi: libri enim sunt in quibus consultum & aliorum ministratuum nomina inscribebantur. Tanto ordine. quia pom. consul sæpius fuerat. sæpe etiam imperator cum exercitu missus aduersus hostes: & nomen quotiens imperium gesserat. totiens fastis in scriptum erat. Solitum legi. scilicet pom. nomen quod in ordine templorum inscribi conseruit. & in arcubus. quorum adhuc nonnulli in urbe ro. spectantur nunc legitur in imo littore: ad commiserationem mouendam hoc scribit Lucanus. Culmina deorum. incapitolio. Artus: sic enim arcus ædificabant ro. cum uictoriam ex hostibus retulissent: ut in modum arcus ædificio structo ibi res omnes gestas pingerent: aut fugerent: adhuc arcus & statua pom. ro. spectatur in quo etiam sunt candelabra quæ de templo salomonis rapuit. Depressum: calatum. Quod non legat: cum antea legeretur a suscipientibus culmen templi: nec legi posset: nisi astantibus: necesse nunc est ut qui uelit legere nomen pom. in littore curuetur. Rectus: sed incuruus propter humilitatem tumuli. Quod nisi monstratum: & si forte ro. hac transierent: nisi monstraretur pom. nomen non agnoscent: Noxa tellus: apostrophat nunc ad ægyptum & inuehitur in eam dicens. uere carminibus sibylinis iacebatur ne miles ro. ægyptum tangeret. & non sine ratione cauerat sibylla ne ro. miles in ægyptum ueniret. hoc oraculum religiosi obiiciebant ro. his qui ptolemæum cum exercitu in regnum restituere uolebant & creditum est illud impletum cum crassus in assyria quæ adiceat ægypto cum omni exercitu deletus est nunc refert ad cædẽ põ. oraculũ sibyllæ Lucanus. Ciuile fato: propter ciuile fatũ. Haud immerito. nõ sine ratione. Vatis: cumanæ sibyllæ cumeæ quæ fata ro. descripserat libris: ad quorũ custodiã quindecim asseruabant'. Pelusia: pelusiũ unũ & hostiis nili. Ripasq; æstate tumentes: ripas nili qui quotannis crescebat & ægyptũ in undas fertilẽ reddebat & nunc quoq; illud idẽ facit. Precer: pro imprecer. Verrat quas: imprecabor inquit: ut nilus in fontẽ suũ redeat: nec post hac nilus inundet: ut sterelitate habitare ibi nemo possit. Aethiopũ: sicut apud æthiopas ardore solis terra in puluerẽ resoluit': sic tu quoq; soluaris. Nos in templa tuam: non similes fuerunt ro. tibi o ægypte: nam nos deos tuos accepimus: & in his tẽpla

condidimus.tu uero manes nostri pom.insepultos iacere pateris. Isim: Ionem inachi quæ mutata est in uaccam. caudæ cuius iuno æstrum subiecit.quo illa agitata totum orbem terrarum peragrauit: tandem peruenit in ægyptum & cum in ripa constituisset nili forte suspiciens uisa est suplicare ioui: ut sui tandem misereretur & se in pristinam formam restitueret.qua restituta admirantibus ægyptiis eam pro dea nili coluerunt & isim uocarunt cuius uir fuit osiris. Tuã.quæ apud te colit

¶ SVLPI. Canes:anubim dicit quẽ Virgi.latra torẽ appellat hoc est mercuriũ qui canino capite colit in ciuitate canũ. in qua honor & sacer quidã cibus est canibus constitutus ut ait Strabo. Co lunt autẽ uniuersi ægyptii animalia quedã ut bo uẽ canẽ felẽ accipitrẽ & ibim lepidotũ: & oxyryn chũ pisces. ut ex Strabone late in iuuenalẽ com mẽorauius:seorsũ autẽ ouẽ latũ piscẽ lupũ cynoce phalũ cepũ aliquã leonẽ caprũ hyrcũ murẽ araneũ

Sistra:sistra sunt cymbala & instrumenta rotunda quæ in sacris isidis concutiebant & ad quorũ soni tũ conueniebant seneca deuita beata: cũ sistrũ ali quis concutiens ex imperio mentit. lubentia.lud⁹ indicentia isidis sacra quæ sunt quatenus paruulũ filiũ uel perdiderit uel inuenerit.nã primo sacerdo tes eius deglabrato corpore sua pectora contun dunt: sicut ipsa quũ perdidit fecerat deinde puer producit quasi iuuentus & in lætitiã luctus mutat.

Osyrim. osyris iouis ex niobe phoronei filius re gnũ argiuũ ægyaleo fratri relinquens ægypto ex pugnata isidẽ duxit uxorẽ. indecũ a typhoue fra tre occisus dilaniatusq; esset a regina plorante & anxea tandem in uento discerpto cadauere apud philas illud in abbato sepeliuit. sed mox cum ægy ptiis bos maculis insignis apparuisset eum osyridẽ existimantes pro numine coluerunt. Testaris hominem:ostendis non bouem sed hominem fuisse. Tu quoq; ro.increpat. Tyranni cæ.quẽ in deorum numero ascripsit augustus eiq; templum erexit. & plebs columnam numidici marmoris in foro erexit. apud quam sacrificare & uota suscipere perseuerauit ut suetonius scribit. Piasti:placasti. Sæcula prima:illi qui uixere cæ.tempore qui pom. tam uili sepulchro iacere uolebat. Excipe. reduc in urbem. Subruta:immersa. Inuisa quam odio habuerit:qui in eo negle ctus iacuerit. Quis busta timebit.quoniam mortuorum cineres sacri erant & nisi cum scelere loco mouc ri non poterant.neminem inquit oportere metuere illos effodere & in meliorem ut colantur locum trans ferre. Vmbram: corpus a quo umbra non discedit. Sacris: diuinis honoribus. Imperet hoc nobis uti nam scelus:utinam tanquam ad scelus patradum hoc nobis muneris detur & ego damner ad pom.cineres referendos.nam felicissimus mihi uiderer. Violare:quod uenerari esset: Forsitã Ro.aliquando monitu deum ut malis liberentur pom.cineres relaturos dicit & alludit ad illud quod quinto libro diximus de phrygibus qui athim sepelire sunt ab apolline iussi athenien sibus qui siccitate laborantes mortem andro gei piauerunt:& Lucanus qui pestilentia uexati palinuri manibus apolline iubente placatis liberati sunt ea dixit autem illic sustulit ira⁹ telluris sterilis monstrato fine resoluit aera tabificum: Sulco: terræ. Feralibus:pestiferis.

Semicanesq; deos, & sistra iubentia luctus
Et quẽ tu plangens hominẽ testaris osyrim
Tu nostros ægypte tenes in puluere manes
Tu quoq; cũ sæuo dederis iã tẽpla tyranno
Nondum pompeii cineres roma piasti.
Exul adhuc iacet umbra ducis: si sæcula pria
Victoris timuere minas nunc excipe saltem
Ossa tui magni.si nondum subruta fluctu:
Inuisa tellure sedent.quis busta timebit.
Quis sacris dignã mouisse uerebit umbrã.
Imperet hoc nobis utinam scelus & uelit uti
Nostro roma sinu: satis o nimiumq; beatus
Si mihi contingat manes transferre reuulsos
Ausoniam: si tale ducis uiolare sepulchrum
Forsitan aut sulco sterili cum postere finem
A superis aut roma uolet feralibus austris

¶ OMNIBO. Semideosq; canes:mercurium quem anubim uocan.Virgi.omni genumq; deum mon stra & latrator anubis.nam colitur apud ægyptos in forma canis & lingua ægyptia anubis canis dicitur:ca num (ut inquit strabo) ciuitas est in qua anubis colitur.& honor & sacer quidam cibus canibus est consti tutus:quædam.n.animalia sunt quæ uniuersi ægyptii colunt quemadmodum ex terrestribus tria:bouem canem felem. ex uolatilibus accipitrem atq; ibim.ex aquatilibus duo lepidotum.piscem & oxyrynchum: sunt alia quæ seorsum colit. Et sistra iubentia luctus: sistrum est instrumentum ad similitudinem tubæ: eius cantu ægyptii quisq; congregati imitabantur plangores isidis. nam osiris uir fuit isidis a typhone fra tre laceratus quem diu cum lachrymis & plangore quæsiuit: de quo multa sunt apud diodorum. Tu te nes nostros manes: idest principum nostrorum umbras. Tu quoq; cum sæuo:nunc ipsam quoque ro.re prehendit:q; ad sua usq; tempora in ægyptio puluere ossa pom.iacere permisissetq; si excusationem me ruerint superioris temporis:q; cæ. metuebant nunc certe nihil habent quo se excusare possint. Sæuo ty ranno .s.cæ. quem in deorum numerum transtulere ro. q; etiam Virgi. ostendit ecce dionei processit cæ. astrum. nam stellam q; per aliquot dies continuos apparuit cæ. esse animam in cœlum recepit(ut ait sue tonius)dixerunt & hac de causa simulachro eius in uertice addebat stella auctore plinio. Exul: extra so lũ patriæ suæ. Prisca sæcula.s.quibus cæ.omnia tenebat. Nunc exci.s.ro.cineres põ.transferendo. Si nõ dũ subrupta.i.si nondũ fluctus matis ossa põ.abstulit. Pedent:permanent ubi posita fuerant. Quis busta timebit: nec est quod dubitet quisquã id latura molestę umbrã pom.quasi sepulchrũ ipsius uiolaret: non

enim hoc erit uiolare sepulchrũ:sed sacrificeare.ut ex tã sordido & uili loco. in sedẽ suã & patriã reducat. Sacris.sacrificiis. Dignãur. animã põ.quæ dignu est. ut ipsi sacra deorũ more ro. exhibeant. Imperet hoc no. si alii hoc uerent. ut id mihi minus demandet existimabo enim me animæ põ. rẽ gratã facere. Nostro sinu.quia gremio ipso cineres & ossa põ.ro.transferã. Satis o.optantis est. Violare:nõ erit uiolare:sed honorare. Forsitã aut sulco:fortasse ro.tunc restituet cineres tuos: ut inde transferant honorificentius cũ urbẽ ro. inuaserit pestilentia aut certe terremotus concusserit: & accepta responsa huiusmodi erunt: ut nec pestilentia illa:nec teremotus sedari possit. prius quã ossa in sedẽ & patriã transferant: sicut etiã de aliis lectũ est:nã cybeles & aesculapii simulachrũ in urbẽ translatũ:illã a pestilentia liberauit. Sulco sterili.significat famẽ & penuriã annonæ. Feralibus austris. idest pestiferis: nã austet cũ regnar calidior: eius feruore corrumpit aer.

Ignibus aut nimiis:aut terra tecta mouenti
Consilio iussuq; deum transiibs in urbem
Magne tuã sum^q q;ferret tua busta sacerdos
Nã quis ad exustã cancro torrente syenem
Ibit. & imbrifera siccas sub pleiade thebas.
Spectator nili quis rubri stagna profundi
Aut arabum portus mercis mutator eoæ
Magne petet quẽ nõ tumuli uenerabile saxũ
Et cinis in summis forsan turbatus arenis
Auertet manesq; tuos placare iuuabit
Et casio præferre ioui. nil ista nocebunt
Famæ busto tuæ: templis auroq; supultus
Vilior umbra fores nũc est ꝓ nũine summo
Hoc tumulo fortuna iacens. augustius aris
Victoris libyco pulsatur ab æquore saxum:
Tarpeiis qui sæpe deis sua thura negarunt
Inclusum fusco uenerentur cespite numen.

¶SVLPI. Ignibus: incendiis. Aut terræ mouenti tecta:aut terremotibus. Busta: cineres. methonymia. Nã quis: publici desiderii & commodi gratia id etiã faciendũ dicit quoniã nautæ omnes qui in orientẽ nauigarent illuc essent ad põ. nauigandũ uel cũ incommodo accessuri. Syenẽ:oppidũ in thebai de sub æstiuo cancri tropico constitutũ ut diximus supra. Torrente.adurente. Thebas: ægyptias quæ sunt sub tauro quẽ conficiunt pleiades. Imbrifera:pluuiali. Mutator:mercator & conmutator. Auertet: a cursu ad parentandũ diuertet. Præferre:nõ ut censeat põ.ioui præferendũ:sed quod potius bustũ põ.quã iouis cassii templũ uisurus sit. Ista:tã humilia: Nunc est insultatio in fortunã & in cæ. Augustius.sacratius & magnus templis cæ. Ab equore: a fluctibus qui e libya in casiũ illudunt. Tarpeius: sensus est multi populi qui deos ro. colere noluerunt sepulchro & manibus põ. sacrificent & sic confirmat augustiuſ esse. Strepant alii quicquid libet huc tendit poeta. Tarpeius:deus:qui colunt in capitolio ut ioui apolini mineruæ ioui. Numẽ inclusũ cespite fusco: manes põ. sepultos in terra nili nigra: talis enim præpinguedine est.

¶OMNIBO. Ignibus nimiis: ideſt æstibus & siccitati agrorum: Summus sacerdos. pontifex maximus. Nam quis ad exustam: nemo est qui hac transiturus sit ubi tua ossa manent: quin nauem iubeat eo aduertire sepulchrum tuæ qualecunq; sit salutet & ueneretur. Syenem: syene est ciuitas supra alexandriam quinq; milibus stadiorum: solstitii die medio nullam umbram iaciens plinius. est enim subiecta cancro. Thebas: thebæ sunt ægyptiæ & boetiæ: sed de ægyptiis thebis hic intelligit: quæ centum portas habuit & diospolis appellata. Strabo. Sub plæiade: sub qua positæ sunt thebæ ægyptiæ. Plæiades sunt stellæ in tauro quæ ortu suo nauigationis tempus significant: ut etiam dictæ sunt ideſt a nauigo. Quis rubri stagna: ideſt quis nauigabit in orientem. aut meridiem: neq; enim possunt in orientem uel libyam nãuigare nisi per mare libycum: & in littore libici maris posita erant ossa pom. Arabum: populi sunt orientis felicis arabiæ (auctore Strabone) septentrionale latus faciunt deserta haud exigua: orientale persicus sinus. occidentale arabicus. australe mare magnum quod extra utrunq; sinum est: idq; totum mare rubrum uocatur: quod rubrum appellatur a sole cum supra uerticem est: uel a montibus ex adustione rudentibus. cresias uero gnidius historiæ mandauit fortem quendam esse qui aquam rubicundam ac minio plenam in mare emittit. Solinus etiam. refert ultra pelusiacum hostium arabiam esse ad rubrum pertinentem mare: quod erythræum ab erythra rege persei & andromade filio non solum a collore appellatum Varro dicit. quia affirmat in littoi maris istius fontem esse quem si oues biberint: mutent uellerum qualitatem. Auertet. scilicet ab his regionibus ad se nauigantes pro ea loca. Cinis in summis: quia forsitasse fluctibus maris detecta erunt ossa tua: ut etiam uideri possint. Præferre: ut digniore sepulchro tecondat. Casio: mons est in arabia nobilis sepulchro pompeii. Casio ioui. quia in cassio monte iouis est templum & pom. corpus: ut dicit Strabo: non procul inde magnus iugulatus fuit. & ab ægyptiis dolo interemptus. Nihil ista nocebunt. nec erit cur tibi minor habeat honor: ꝙ in humili loco ossa tua posita maneant immo hoc ipso erit uenerabilior umbra tua: ista busta. uilia & sordida. Templis auroq;: quia si im tẽplis auratis cineres tui conditi essent minorẽ honorẽ ꝙ dignitate consecutus esses. Tẽplis auroq;. i. tẽplis auratis endiadis. Pro numine summo .i. loco summi numinis habet ꝙ fortuna sepulchri tui in tã uili loco posita sit & subiungit rationẽ. Augustius aris: per similitudinẽ ostendit dignus esse sepulchrũ põ. q̃ eorũ qui sepulti sunt in capitolio: unde thusci sacerdotes qui dedignabant sacrificare ioui in tẽplo constituto immolant uictimas in loco ubi iacet flumẽ: nã thusci fuerunt religionis cultores maximi. ut. Val. iocet in primo: nunc ergo dicit ꝙ haruspices thusci quotiens prodigiũ expiari uoluerunt fulminis (nã ful

men quotiens aliquid percusserit prodigiale est)in locum quem de cælo tactum esse uiderint:bidentes sacrificabant.& locum bidental appellabant:nec quisquam ausus fuisset in eo loco consistere.uenerabantur enim locum tanquam sacrum & diis consecrabant: idem continget sepulcro tuo o pom. nam quemadmodum thusci sacerdotes dedignabantur sæpe sacrificare ioui capitolino: & imolabunt bidentem ubi fulmen cecidisset:ita etiam umbris tuis sactificia exhibebuntur a gentibus. Augustus.ideſt nobilius & uenerabilius:unde augustum dicimus locum uenerabilem:quasi aue gustatum.sic enim augures locum uenerabilem habebant:quem aues degustassent uel quasi augurio consecratum. Aris uictoris: templis cæcui templa & atæ extructæ fuerunt. Saxum:sub quo cineres tui conditi sunt. Tarpeis.de is. ideſt ioui & mineruæ qui coluntur in tarpeia rupe.ideſt capitolio. Thura:ideſt sacrificia. Thusco cespite. ideſt ara a thuscis sacerdotibus extructa: non enim tantummodo in thuscia hæc faciebant:sed ubicunque flumen conditum esset.

¶SVLPI. Proderit: solamen est a futuro commodo nam euerso sepulchro quod breui durabit minores non credent poni. mortuum nec in ægypto sepultum: sed in cœlo regnare ut putant ioues cretenses. Olim:in futurum. Ardua:moles eminens sepulchrum. Sparget: dissoluet. Bustum: busti saxum argumenta signa. Sit nulla fides:non creditur. Erit tam mendax: putabitur ita mendatium dicere: ut creta de iouis sepulchro: quod in creta fuisse solinus & Cice. in natura deorum & lactantius meminere.

Proderit hoc olim quod nō mansura futuris
Ardua marmoreo surrexit pondere moles
Pulueris exigui sparget non longa uetustas
Congeriē busturū cadet: mortisq; peribunt
Argumenta tuæ: ueniet felicior ætas.
Q ua sit nulla fides saxū monstrantib9 istud
Atq; erit ægyptus populis fortasse nepotum
Tā mendax magni tumulo q̄ creta tonantis.

¶OMNIBO. Proderit hoc olim:quod ibi sepultus sis o pom.quia aliquando cum assiduo maris fluctu saxum illud auferretur & nulla tui uestigia sepulchri appellabunt:id faciet ut omnes te deum esse existiment cuius sepulchrum in terris nusquam inueniatur. Olim:aliquando. Futuris: posteris. Pulueris exigui: non erit inquit opus diurturno tempore ad hoc ut fluctus maris rapiat uestigia sepulchri tui. Cadet:ideſt in undas. Argumenta:probamenta. Veniet ætas: in qua non credetur ibi tua ossa aliquando fuisse supultā. Felicior:quantum ad gloriam tuam. Saxum monstrantibus: quia si forte quis dixerit hic ossa pom.sepulta fuerunt:non adhibebitur fides. Atq; erit ægyptus:& fortasse idem continget tibi in ægypto:quod contigit ioui in creta: Nam in insula creta ostendebant sepulchrum quod iouis fuisse dicebant.sed nemo credere uolebant idem & tibi continget o pom.Varo in opes quod de littoralibus est:etiam suis temporibus(ut ait Solinus)affirmat sepulchrum iouis in ida crete uisitatum. Tam mendax.non erit mendax: sedexistimatur.

Pharsaliæ liber nonus.

Io.Sulpitii Verulani in Lucani Nonum interpretatio.

Io.Sulpitii Argumentum in Lucani Liberum Nonum

Pirit9 in nono magni petit æthera: pugnæ
Reliquiasq; cato libyæ transportat in oras
Et cum pompeius: magnum cornelia luget
Q uē cato cōmēdās cilices castigat: & inde
Per syrtes agit: libycas quoq; calcat arenas
Hāmonēq; tuens serpentū senta peragrat
Dux & ab æmathia troianā uectus in urbē
It pharō & generi lachrimās pia cōspicit ora

M.Annei Lucani pharsaliæ Liber Nonus.

TAT non in pharia manes iacuere fauilla
Nec cinis exiguus tantam conpescuit umbram
Prosiluit busto sēiustaq; mēbra relinquens
Degenerēq; rogū sequit conuexa tonantis
Q ua niger astriferis connectit axibus aer

Semidei manes.ideſt anime beatorum quæ sunt in circulo lunari. Ignea. diuina loquiturq; secundum platonicos qui deos & animas igneas esse dixerunt & Virg.igneus est illis uigor & cælestis origo seminibus. Patientes. ibi enim purgant. Imi:lunaris qui est in septē infimus omniū. In orbes. in sphæras & circulos a quibus descendit. nā anima in supræmo cælo orta per septē orbes in terras demittit. Nō illuc.nō dites sed sapiētes & optimi il-

Quaq; patet terras inter lunæq; meatus.
Semidei manes habitãt quos ignea uirtus
Innocuos uita pacĩtes ætheris ími.
Fecit: & æternos animã collegit in orbes:
Nõ illuc auro positi: nec ture sepulti
Perueniũt: illic postq̃ se lumine uero
Impleuit: stellasq; uagas miratur & astra:
Fixa polis: uidit quãta sub nocte iaceret
Nostra dies: risitq; sui ludibria trunci.
Hic sup æmathiæ cãpos & signa cruẽti
Cæsaris: ac sparsas uolitauit ĩ æquore classes
Et scelerũ uindex in sancto pectore bruti
Sedit: & inuicti posuit se mente catonis
Ille ubi pẽdebãt casus: dubiũq; manebat
Quẽ dominũ mũdi facerent ciuilia bella.
Oderat & magnũ: quis comes esset in arma

luc admittunt socratẽ enim dixisse ci. tradit: animos hominũ esse diuinos iisq; quũ e corpore excessissent reditũ in cælũ patere optimo & iustissimo cuiq; expeditissimũ. Positi: sepulti. Vero: clarissimo nã hoc nostrũ illi collatũ est tenebrosũ.

Impleuit: põ. Stellas ua. præter solẽ & lunã quinq; planetas errantes. Astra: signa ipsa quæ nõ errant sed cũ stellato cælo uertunt: ut sunt quæ in Zodiaco & extra ipsũ sunt. Nocte: tenebris: Nostra dies: lux & uita humana: Ludibria. irrisionẽ & contemptũ. Volitauit: uolando quasi adiit nã per cœlũ uolans hæc despectabat. Classes: de quibus supra mille meæ graio uoluũt in æquore classes. Scelerũ uindex: uindicaturus cladẽ belli ciuilis. Sedit: quieuit contemplans. Bruti: qui erat cæ. confecturus. Inuicti: liberimi animi. Ille ubi: cato inquit cũ esset unuo põ. victorẽ odio habitu/rus illo iã mortuo põ. euasit & reliquias pharsalicæ colligens nõ pro se sed pro libertate pugnauit plutarchus catonẽ præfectũ cohortiũ. xv. audita clade pharsalica ea mente corcyrã ubi naues erant delatus in si põ. periisset omnes in italiã reducret ipseq; solus tyrannidẽ fugeret: si euasissent copias illi conseruare: cũ ci. pernegnanti tradere copias nõ potuisset põ. quẽ in ægyptũ aut libyã peruenisse arbitrabat cũ copiis omnibus nauigans sexto occurrit a quo accepta morte põ. principatũ petiuit: & a cyreneis receptus est cũ paucis ante diebus labienũ exclusissent. Vbi. quãdo. Quẽ: an cæ. an põ. Oderat magnũ: quia poterat euadere dominus.

VT nõ in pharia manes iacuere fauilla. Hic continet primũ quidẽ deificatio animæ põ. deinde catonis deliberatio cũ militibus: quos cũ uniuersa secũ tenebat: cui cũ Gn. põ. præfectus erat: nã cũ milites ad libertatẽ incitasset persuasit eis: ut se pararent ad regẽ iubã transire: ibi enim spẽ aliquã fore: ut regis huius auxilio remp. recuperarent: & per quos labores quæ ue pericula iter faciens profectus fuerit Lucanus describit: primũ igit: ideſt deificationẽ loquit põ. quomodo anima eius ad comparẽ stellã redierit & deificata fuicorporis ludibria contempserit: At: aduersat his quæ supradicta. uidelicet in angusto ac sordido sepulchro coercitos fuisse cineres põ. sed e diuerso anima in cælestẽ regionẽ sublimis delata est. Tantã umbrã: ideſt tantæ magnitudinis & excellentiæ. Prosiluit: procul a busto exiluit in aẽã regionẽ. Semiustaq; membra: quia nec tantũ quidẽ lignorũ: & fomenti habuit codrus: ut plene corpus põ. crẽare posset. Degenerẽ: sordidũ. Sequit conuexa tonantis: reuertit ad comparẽ stellã & ad cæleste domiciliũ. Niger aer. ideſt inferior qui contiguus est planetis. Connectit: contiguus est: uidelicet iuxta lunam. Astriferis axibus. in aeream regionem. quæ est inter terram & lunam: nam luna est inferior planetarum omnium: sic. n. se habẽt plãetæ. saturn⁹ iuppiter. mars. sol. uen⁹. mercurius: & luna axes enim planetarum globos appellauit: nam in uno quoq; planetarum intelligi potest axis (sunt enim sphærici) quem alio nomine græci polum appellant. Quodq; patet inter terras: nam luna inferior est planetarum omnium apud quam inferiorem aeris regionem semidei habitant. quos græci heroas uocant. ideſt in aere quia genere & uirtutibus digni aere. ideſt cœlo habeantur. Quos ignea uirtus: secundum platonicos dixit qui animam dicebant esse ignem & deum ipsum ideſt sensibilem igbem esse diffinierunt. Innocuos qui innocenter per omne uitæ suæ tempus uixerunt. Aetherisimi: inferioris respectu cælestis. nam ignis æthereus est omnibus superior elementis: nunc autem dicit nõ posse quidem animam ad summam ætherem ascendere: sed in medio terrarum ac lunæ suum domicilium habere.. In orbes. ideſt circulos. Collegit: ideo dixit quia quas uirtutes amiserat dum per planetas uel planetarum regiones descendit: eas nunc recuperando colligit in unum sic enim platonici dicebant per planetas animas descendere & ab his uirtutem quandam contraere: ut a saturno pigritiam: a marte iracundiam a Venere libidinem. & sic de cæteris. de quibus uide macrobium. Non illic auro positi: ad comparem stellam inquit redeunt umbræ tantummodo eorum: qui cum uirtute uixerunt: non autem diuites sepulchro decorati. secundum platonicos. nam tres fuerunt opiniones philosophorum deformes nam anaxagoras dicebat formas esse inter materiam actu sed animas latere a nobis & insensibiles esse: unde ideas esse dicebant unum & in omne esse uidelicet forma cum materia: & materiam cum forma aristoteles qui uisus est melius sentire dicebat quidem formas esse intra materiam sed potentia non actu: deinde ab extrinxeco a gente de potentia in actum deferri. plato & platonici dicebant formas esse extra materiam in corporibus cælestibus separatis quorum qualitas sub quaque stella nasceretur: corporibus deinde imprimi ab intrinseco datore uidelicet deo. qui formarum dator esse dicitur. & cum e corpore ad stellam comparem redirent sub qua nati sunt. Illuc. ad eam sedẽ. Ture. ideſt aromatorum odoribus. Postquam se: nunc dicit quomodo pompeius postquam ad regionẽ illam ubi heroes habitabant

per uenit loca illa circunſpicere cœpit.& admiratione quadã perfuxus:reſpexit ad terras:& locũ ubi qua ſi ludibriũ quodã corpus ſuũ iacebat. Impleuit lumine uero. ideſt reuerſus eſt in comparẽ ſtellã cuius qua litatẽ & ſplendorẽ concepit. Stellaſq; uagas:ideſt errantes:ſcilicet planetas:unde planetæ dicti.ſunt ideſt erro. Aſtra fixa polis: dicit nõ ſolũ errantes ſtellas miratũ fuiſſe: ſed etiã aliquas ſtellas fi/ xas polis. Sidus enim a ſidio quod eſt ſedeo dicit:ideo nõ recipit.y.nonnulli uolunt:ut dicat. & proba/ bilius ideſt ab aliqua:quia ſydera humoribus nutriunt quod plinius innuit: ideo habe/ .y. Noſtra dies:quia ad aereæ comparationẽ lux terrarũ tenebræ potius dici debent: Ludibria trunci:cũ uideret truncũ corpus ſui.ita dilacerari:primo quidẽ fluctibuſ maris. deinde ſemiuſtũ cõdi ſepulchro qua ſi riſũ continere nõ potuit. Hic ſuper poſt: hac umbra põ. uenit in theſſaliã & ſpeculatus eſt quid tibi face ret cæ.deinde ad claſſẽ ſuã uenit quæ adhuc intacta erat:cui.Gn. põ. cũ catone præfuerat. Sparſas in æquo re: quia adhuc omne mare erat põ. Et ſcelerũ uindex: tandẽ conſiſtit in pectore bruti & ei infudit quo/ modo cæ.interficeret:& ammiſſã libertarẽ recuperaret. Vindex: qui ſemper tyrannos perſecutus eſt. In uicti catonis:in quẽ nulla ægritudo animi caderet:nõ ſpes:nõ metus:nõ gaudiũ. nõ dolor. & qui nullis uincebat paſſionibus. Ille ubi pendebant: oſtendit quod nulla animi perturbatione moreret cato: nã etiã põ.ipſũ quoad uixit odio habebat metuebat enim ne ipſe uincens libertatẽ cũ repu. occuperet. Pen/ bat caſus:quorũ inclinare uictoria. Dominũ:uictorẽ. Oderat: quare ergo ſecutus fuerat põ. cato ſi ode/ rat.quia boni omnes ſequebant pom.

¶ SVLPI. Auſpicii raptus patriæ:tractus aucto ritate & tutella. Ductu:duce ſenatu. Pompeianus põ.amator & cultor. Excepit:fouendã ſuſcepit.

Auſpiciis raptus patriæ:ductuq; ſenatus:
At poſt theſſalicas clades iã pectore toto.
Põpeianus erat:patriã tutore carentẽ
Excepit:populi trepidãtia mẽbra refouit.
Ignauis manibus ꝓiectos reddidit enſes
Nec regnũ cupiens geſſit ciuilia bella
Nec ſeruire timẽs:nil cauſa fecit in armis
Ille ſui:totæ poſt magni funera partes
Libertatis erãt quas ne p littora fuſas.
Colligeret rapido uictoria cæſaris actu
Corcyre ſecreta petit:ac mille carinis
Abſtulit æmathiæ ſecũ fragmẽta ruinæ:
Quis ratibus tantis fugiẽtia crederet ire.
Agmina qs pelagus uictas arctaſſe carinas:
Dorida tũc maleã & aptã tenaron umbris.
Inde cythera petit boreaq; urgẽte carinas.

Carentẽ tutore: ſic dixit quaſi iã orbatã parente põ. Membra: ſparſas reliquias. Ignauis: uictis.

Totæ partes: omnes põ. Rapido actu: propera impulſione & perſecutione. actus enim impulſio/ nẽ ſignificat & agere ante ſe pellere & perſequi. ut auctor eſt feſtus. Ouidius in faſtis.pars quia nõ ue niant pecudes: ſed agant ab actu nomẽ agonalẽ credit habere diẽ. Corcyre ſecreta:inſulæ ſemotæ portũ cũ einſdẽ nominis oppido quæ pheacia etiã dicta eſt.diximus de ea ſupra.hiſtoria autẽ ita ſe ha bet ex appiano cũ quo poetæ & plutarcho nõ con uenit. Iutius igit ſcipio põ. ſocer cæteriq; quicũq; illuſtriores a pharſalica pugna perfugerant ad ca tonẽ corcyrã uerſus abiere qui ad alterius exercitus curã trecentarũ tritemiũ cuſtodiã præter relictus fuerat. Itaq; quicũq; ex ipſis clariores extitere pom. copias claſſeq; inter ſe partiti ſunt.caſſius in pon/ tũ ad pharnacẽ profectus eſt ut in cæ.illũ excitaret. ſcipio & cato in libyã enauigarunt Vari fiducia & exercitus qui cũ illo aſſeruabat.Iuba numidarũ re/ ge pariter cũ illis ad bellũ conſpirante pom. autẽ primogenitus pom.filius Ieuinuſq; cum eo copiarum partem deducentes in iberiam ſunt profecti. Petit non ſyncope eſt ſed ecthaſis. Mille.hyperbole ideſt trecentis? Fragmenta:ſuperſtites reliquias. Fugien tia cum præ numeroſa multitudine uiderentur eſſe uictritia. Victas.quæ uictorum erant: Arctaſſe.angu ſtaſſe quia magnam eius partem occupabant. Maleam:promontorium laconiæ quam dorida appellata doribus ideſt laconibus qui circa eam in peloponenſo ſunt ſupra eam tuta nauigatio erat: uentis aduerſis flantibus:unde natum prouerbium quum ad maleam deflexeris domeſticos obliuiſcere. Tenarum. pro montorium laconiæ in quo eſt antrum quo itur ad inferos.quaq; cerberum hercules ad ſuperos extulit. Apertam urbis: qua umbræ eunt & redeunt. Cytheram: inſulam non longe a malea quæ antea porphy ris appellata & a qua uenus cythera dicta eſt.

¶ OMNIBO. Auſpiciis raptus patriæ:ſed poſt mortem pom. ideo factus erat pom.cato: q; hæ partes tantum ſupererant in quibus ſpes libertatis poſita eſſet. Refouit. recreauit. Ttrepidantia morte pom. & milites ſpectabant.ut quo ſe fortuna inclinaret:eo ſe conferrent ſed cato retinuit:& animos illorum trepi dantes recreauit: & cum iam arma deponerent ipſos adhortatus eſt: cauſa libertatis recipiendæ. Ignavis ma.pro manibus ignauorum. Nec regnum cupiens:non.n.ſeruire metuebat:quid ergo eum adducebat ad libertatem tuendam: ſi non metuebat:non metuebat ſeruitutem quia paratuſ erat mori.metuebat au tem aliis non ſibi. Totæ partes: ſpectabat:n. ad libertatem cato:non ad libidinem dominandi. Ne per littora: dicit quid fecerit cato metuens cato celeritatem cæ, qui uictoria uti ſciebat. collegit claſſem om/ nem: & in portum corcyræ ſubduxit.ut ita tua eſſet: Per littora .i. diuerſa maria. Rapido actu; perſecu tione celeri:nam agere perſequi eſt:ut quos illi bello profugos egere ſuperbo.Virgi. Mille carinis:adhuc magnæ fuerant per uires partium pompeianoꝝ: unde pro re magna ac admiranda legitur q; mille carinis

Asiã græci inuaserint cũ ad excidiũ troiæ nauigarent. Fragmenta:reliquias. Quis ratibus:quis crederet mille carinas intactas.q.d.nemo nã mille carinæ tantas uires habere poterant ut nõ fugerent: sed uniuerso orbi terrarũ bellũ inferrent. Tantis:ex quo cognosci potest quantæ fuerint opes ro. Arctasse pelagus ut mare redderet angustũ. Dorida tunc maleã: prosequit describere cursũ quẽ cato tenuerit dũ studet reliquias militũ põ. seruare: si quã rationẽ inire posset recuperandæ libertatis. Dorida maleã. idest ioniũ mare nauigat:quod principiũ sumit a malea promontorio circa quod ægeũ mare terminat:& totã inundat ioniã a malea usq; ad fines tenari.quæ dicit animabus descensus ad inferos esse: habet autẽ ab oriente creticũ mare a meridie africũ ab occidente tyrenũ: & circa hæc maria catonẽ nauigasse dicit. Dorida maleã.idest laconicã: nã circa eã sunt dores populi laconiæ(ut refert Strabo) malea est post urbẽ boiã cũ ad maleã nauigat amachus occurrit urbs. inde asiæ atq; cythiũ spartanorũ nauale nobile intra .ccxl. Stadia habet stationẽ manu effossã: fuit nõ tuta nauigatio supra maleã propter aduersos uentorũ flatus: inde est natũ uulgo prouerbiũ cũ ad maleã deflexeris:domesticos obliuiscere. Apertã tænarõ:laconiæ montẽ in quo descẽssus ad inferos esse dicit &(ut inquit Strabo)in ipso laconici littoris in flexu tænarus ripa erecta est:sacrũ neptuni ædẽ constructã continens in luco propinquaq; spelunca.per quã cerberũ ab inferis superiusreductũ ab hercule fabulæ canunt. Cythera:cythera insula de qua nunc loquit luca.commodis instructa portubus eiusdẽ nominis urbe quã euricles lacedæmoniorũ auctã in peculiaris iuris possessionẽ uẽdicauit.nõ procul est a malea teste Strabone libro octauo:in ea uẽus culta fuit:& cytherea appellata. Borea gurgente:quia habet ab oriente crethicũ mare a meridie aphricũ ab oriente tyrrhenum.

Creta fugit:dictea legit cedẽtibus undis.
Littora:tũc ausum classi præcludere portus
Impulit:ac sæuas meritũ phycũta rapinas:
Sparsit:& hic placidis alto delabitur auris
In littus palynure tuũ:neq;.n.æquore tantũ.
Ausonio monumẽta tenes:portusq; cetos
Testat libyæ phrygio placuisse magistro.
Tũ procul ex alto tendẽtes uela carinæ
Ancipitis tenuere animos:socios ne maloꝝ
An ueherẽt hostes:põceps facit oẽ timendũ.
Victor:& in nulla nõ creditur esse carina.
Ast illæ puppes luctus plãctusq; ferebãt
Et mala uel duri lachrymas motura catonis:
Nã postq; frustra põcibus cornelia nautas:
Priuigniq; fugã tenuit:ne forte repulsus
Littorib⁹ phariis remearet æquora trũcus.
Ostenditq; rogũ nõ iusti flãma sepulchri.
Ergo indigna fui dixit fortuna marito.

¶SVLPI. Creta: insula in ægeo centũ urbibus clara fama. Fugit:præter nauigãtibus terrã nõ nauis sed terra quũ ad eũ respiciunt moueri uidet. Legit: nauigando præterit. Dictæa:dictæus cretæ mons est auctore plinio. Præcludere portus classi: nõ recipere classẽ sed propellere: Impulit: expugnauit populũ urbẽ uero diripuit & euertit: Phycunta: phycus oppidũ cũ promontorio humili quod contra tænarũ lachoniæ iacet duorũ milliũ & octingentorũ stadiorũ transitu.& ut inquit plinius per chreticũ mare excurrit distant.cccl.m.p.tenaro promontorio a creta uero ipsa .cxxv. milibus.

Palynure:palynurus portus est in aphrica ut & in calabria promontoriũ. dictũ a palynuro nauis. æneæ magistro. Aequore ausonio monumenta tenes: hoc est in calabria ad ueliã est argumentũ nominis tui sed in libya. Tũ procul: inde prospiciens naues quibus cornelia cũ sexto põ uehebant timuit ne cæ.essent. Animos.catonis & reliquorũ

Præceps: & celer subitus. In nulla nõ: hoc est in omni. Vel catonis duri: etiã constantis catonis seueriatisq; stoicæ qui nõ turbaret & lachrymaret.

Frustra tenuit: quia nihil põ. profuit. Priuigni: sexti põ. Repulsus: a fluctu redeunte. Remearet: referet in mare ostenditq; rogo:& ubi ex flamma indignã põ.pyrã aspexit. Ergo indigna: se inofficiosã: & miserandũ funeris mariti conquetens sextũ & alios ad bella irritat & dolori solo mori constituit.

¶OMNIBO. Creta fugit:nã discedentibus a ltore littus fugere uidet. Vrgente: impellente. Legit. transit. Dictæa:cretensia: nã dicte mons est cretæ. Tunc. scilicet cum ad phycuntẽ peruenissent quæ ciuitas est in ionio:hi portus catoni clausere: iratus cato expugnauit oppidũ: & militibus diripiendũ tradidit aphrica auctore Solino in duas prominentias extendit:quorũ alterũ promontoriũ candidũ dicit alterũ quæ est in cyrenaica regione phycuntẽ uocant: ea per sinũ creticũ opposita cretæ insulæ contra tenarõ excurrit. Impulit:ideſt euerrit. Rapinas: ideſt meritã diripi claudendo portas catoni. Sparsit: dirripuit.

Et hinc: uenit deinde in aphricã ad palinurũ portũ a palinuri troiani gubernatoris nomine appellatũ: quũ tempestate illuc delatus fuisset: est etiã palinurus promontoriũ calabriæ nõ procul a uelia notus uel carmine.Virgiliano.sed Strabo.& ptolemæus palinurũ africæ portũ uocant.est autẽ inter duos alios portus phithiã & batrachũ:cui nõ procul abest promontoriũ ardanaxes: de quo tamẽ loco amplius quærendũ arbitror. Magistro:gubernatori palinuro. Libye:casus nominatiui est. Portus quæ: ideſt portũ palinuri in africa tranquillũ. Cũ pro. cũ ibi esset uidere naues procul uenientes. & primo quidẽ timuere ne essent naues cæsaris: sed erant naues quibus cornelia cũ Sexto pom.& aliis pom.comitibus. Tendentes uela.inflate uentis. Socios pom. Præceps omne timendũ. ideſt tanta erat celeritas cæsaris in conficiendis rebus:ut ibiq; timeretur. Et in ulla non.ideſt creditur in una quaq; naue esse. Luctus: de morte pompei. Vel.etiam. Duri catonis, austeri & fortis fuit enim stoicus cato uticensis: quanuis esset du-

rus tamẽ contineri nõ potuit quin & ipse soluereť in lachrymas: Tenuit: ideſt retinere tentauit. Priui gni. ſcilicet ſexti põ. qui filius fuerat æmiliæ quã põ. ante corneliã in uxorẽ duxit. Rogũ: ubi tunc combu rebať põ. Flamma. per quã intelligebat locũ eſſe ubi corpus põ. cremareť. Indigna fui: nec merui accen dere rogũ põ. qui adeo exiguus erat ut nõ plene corpus combureret.

¶ SVLPI. Accendiſſe: ut moris eſt auerſo uultu

Effuſa: extenſa completendo ipſos. Laceros: quos laceraſſẽ mihi mos enim erat crinẽ euulſũ in funere in rogo cumburere. Componere: apte collocare. Diſpeſi: truncati nõ integri. Fletus: lachrymas. Veſtes: meã ſinũ. Sparſura: ſparſim conditura. Quicquid: cineres & oſſa. Fueris: exequiarũ nã nõ pompa aderat nõ familia nõ tibia nõ ſandapila nõ laudatio nõ præfica. Officiũ: ſepeliendi

Graue manibus: ingratũ & moleſtũ umbræ tuæ

O bene nudi: quaſi dicat o feliciores quod inſepulti fuiſtis põ. enim uſtus eſt maiore deorũ odio.

Craſſorũ: patris & filii. Inuidia: odio. Coniugibus: ut craſſo filio & põ. Plenas: cinere & oſſibus.

Quid porro: ſeipſã uana optantẽ arguit: cũ nõ ſit opus ei aut cineribus aut monumento: nã ſẽper ei adeſt memoria & imago põ. Porro: uero. Inſtrumenta: quæ te excitent & irritent. Victura ſuperſtes. hoc eſt aliqua diu uictũra poſt uiri mortẽ nã ego dolore moriar breui. Maligna: nõ clara.

Aliquid tui: aliquã partẽ de te. Reſedit: ceſſauit extincta eſt. Ferens põ. in quẽ põ. corpus reſoluitur oriente iã ſole. Et inuiſi tendunt in carbaſa uenti: & ego inuita a uentis odioſis auferor. Ventũ eſſe dicunt philoſophi aeris undã. Inuiſi: quia diutius ſpectare uellẽ. Tendunt: implent. Virgili. tendunt uela noti: Nõ mihi: nihil eſſe ei gratius ægypto & cineribus põ. fareť. Siqua: ut pontus aphrica ſicilia hiſpania. Terens: qui triuit in triumpho. Elapſus felix: iã oblita ſũ põ. felicẽ cupio infelicẽ: qui continetur ægypto quã nõ incuſo: ſed quia põ. tenet eſt mihi gratior. Herere: coniunctã me eſſe. Commendat: chariores. Facit. Linquere ſiqua fides: acclamatio eſt.

¶ OMNIBO. Componere: in unũ colligere.

Pelago: per pelagus. Et. ſcilicet fui indigna: In templis ſparſura: quia poſtea cineres põ. in templis deũ condidiſſẽ. ſi id mihi facere licuiſſet. Ardet honore rogus: quia nemo eſt qui decoret ſepulchrũ põ. Manẽ hæc ægyptia: fortaſſe ægyptiæ ẽ: qui meruit cremari põ. corpus: quod officiũ ingratũ eſt põ. ut ab hoſtili manu cremeť. O bene nudi craſſorũ cineres. dicit nunc ſatius eſſe: ut põ. inhumatus iaceret: quemadmodũ craſſi: quã hoſtili manu cremari. Craſſos: quos occiſos cũ exercitu deleto rex parthorũ arſacides iuſſit inhumatos iacere. Inuidia maiore deũ: ex hoc quod tã ſordido ſepulchro condituſ eſt põ. cognoſcit ipſũ diis inuiſũ fuiſſe. Inuidia: odio. Similis ne malorũ ſors eadẽ ne me ſemper fortuna ſequeť, ut ſemper ſim a ſepulchro meorũ uirorũ remota: ne mortẽ ipſorũ lugeã. Nunquã dare buſta: nunquid mihi licebit intereſſe exequiis uirorũ meorũ. Nunquã plangemus ad urnas: ſed procul a cineribus uirorũ remota ſemper ipſorũ mortẽ lugeã. Quid porro tumulis: quaſi ſe ipſã reprehendens: dicit quid opus eſt ſepulchro: nunquid nõ ſemper mihi obuerſať imago põ. ut abſentẽ etiã quaſi præſentẽ complectar: Porro: certe. Inſtrumenta: adminicula lachrymarũ: pietas eorũ quos diligimus eſt q̃ſi adminiculũ doloris. Hæret imago: ut mihi ante oculos poſita ſit. Victura: illa quæ uictũra eſt quærat cineres uiri ſui ego autẽ nõ ſũ ſuperſtes futura. Nunc tamẽ hic longe: proſequitur complorationẽ corneliæ: quod cogeret me a nautis deſerere locos ubi põ. reliquiæ poſitæ fuerant. Quid fulget. ignis inquit lucens in littore nili oſtendit mihi aliquã partẽ tui eſſe o põ. quo fit ut inuita diſcedã. Oſtendit: noli dicere ignis nõ oſtendit: immo nõ longe hinc oñdit aliquid eſſe tui uel legit nunc tũ. Maligna luce. i. obſcura: quia iã extinguebať. Flamma reſedit. i. extincta eſt. Ferens: pro auferens põ. quia oñdit corpus põ. crematũ eſſe. Vaneſcit: qã in eoã partẽ fumus aſcendebat. Et. ſ. quanauis ſint ueſtigia mei põ. tñ diſcedere cogor. Mihi: ad doloreꝫ meũ: Nõ mihi nunc tellus: iã felicitatis põ. oblita ſũ: miſeriarũ tãtũ recordor. Gratior. ſ. ægypto: uel quã hæc tellus

Accẽdiſſe rogũ gelidoſq; effuſa per artus:
Incubuiſſe uiro: laceros exurere crines
Mẽbraq; diſpſi pelago cõponere magni
Vulneribꝰ cũctis largos infundere fletus:
Oſſibus & tepida ueſtes iplere fauilla
Quicqd ab extincto licuiſſet tollere buſto:
In tẽplis ſparſura deũ: ſine funeris ullo
Ardet honore rogꝰ manꝰ hoc ægyptia forſã
Obtulit officiũ graue mãibus o bene nudi.
Craſſorũ cineres põpeio cõtigit igni:
Inuidia maiore deũ ſimilis ne malorũ
Sors mihi ſemp erit nũq̃ dare buſta licebit
Cõiugibꝰ nũquã pleas plãgemus ad urnas:
Quid porro tumulis opus ẽ aut ulla requiris
Inſtrumẽta dolor nõ toto in pectore portas
Impia põpeiũ nõ imis hæret imago.
Viſceribꝰ quærat cineres uictura ſuperſtes.
Nũc tamẽ hic lõge q fulget luce maligna.
Ignis adhuc aliqd phario de littore ſurgens.
Oſtẽdit mihi magne tuũ iã flãma reſedit
Põpeiũq; ferẽs uaneſcit ſolis ad ortus
Fumus & inuiſi tẽdũt mihi carbaſa uenti.
Nõ mihi nũc tellus põpeio ſi qua triũphos:
Vita dedit nõ alta terẽs capitolia curru:
Gratior elapſus fœlix de pectore magnus.
Hũc uolumus quẽ nilus hẽt terræq; nocẽti
Nõ hærere quæror crimẽ cõmendat arenas
Linquere ſi qua fides pelulia littora nolo.

ubi iacent pō. reliquiæ. Terens currus: nā triumphantes ſublimes uehebant albis equis ad capitoliū. Felix: ſcilicet felicitas pō. penitus exceſſit. Hunc uolumus: & quia mihi hæc tellus gratior eſt quā huiuſmodi regiones: conſtitui (ſi fieri poteſt) nunquā hinc diſcedere quoad uita ſuperſit. Si qua fides. ideſt ſi mihi creditis o nautæ. Hunc pō. Hærere. ideſt quod hic perſiſtere nequeā conqueror. Crimē commendat harenas: quia hic occiſus eſt pō. mihi commendabiliores & gratiores efficiunt harenæ.

Tu pete bellorum caſus & ſigna per orbem
Sexte paterna moue, nāq; hæc mandata relí/
Pōpeius uobis in noſtra condita cura (quit
Me quum fatalis letho damnauerit hora
Excipe o nati bellum ciuile nec unquam
Dum terris aliquis noſtra de ſtirpe manebit
Cæſaribꝰ regnare uacet, uel ſceptra uel urbes
Libertate ſua ualidas impellite fama
Nōinis. has uobis partes hæc arma reliquo
Inueniet claſſes quiſquis pōpeius in undas
Venerit & noſter nullis non gentibus heres
Bella dabit, tātū in dōitos mēoreſq; paterni
Iuris habete animos uni parere decebit
Si faciet partes pro libertate catoni.
Exolui tibi magne fidem: mandata peregi.
Inſidiæ ualuere tuæ deceptaq; uixi
Ne mihi commiſſas auferrem perfida uoces
Iā tunc te per ināe chaos. per tartara (cōiūx
Si ſunt ulla ſequar. q̄ longo tradita letho
Incertum eſt. pœnas animæ uiuacis ab ipſa
Ante ferā. potuit cernēs tua uulnera magne
Nō fugeſ in mortem. plantu cōcuſſa peribit

¶ SVLPI. Tu pete: ſextum ad bella reparanda ex pom. mandatis irritat. Caſus: fortuna pericula Condita: ſeruata ut eſſe curæ meæ uobis hæc apparire. Me quum. fatalis repetit pom. uerba. Fatalis hora: tempus mortis. Vacet. uacuum ſit tempus. Sceptra: reges methonymia: Impellite. concitate. Partes. officia & diuiſiones & factiones. Quiſquis pom. hoc eſt pom. filius. Venerit in undas. deſcenderit in mare. Non dabit nullis: excitabit multos. Indomitos. generoſos & liberos. Iuris paternis. libertatis & patriæ defendendæ. Si faciet partes. ſi defenſores cogeret. Exolui fidem: ſeruaui promiſſa. Inſidiæ tuæ: quod me in mari reliqueris. Vix ne mihi auferrem uoces: uiuere uolui hactenus ut hæc uobis fideliter iam uero his actis ut peream operam dabo. Chaos inane: ſpecioſas inferni tenebras. Si ſunt ulla: ex ſenece ſententia uidetur hoc dicere ait enim in libro de conſolatione ad martiam cogita nullum defunctum malis affici illa quæ nobis inferos faciunt terribiles fabula eſt. Quam longo tradita letho incertum eſt: ignoro mortis meæ tempus quam me diſcruciando & torquendo doloribus miſeram animam anticipabo. Ab ipſa: anima. Feram. au feram: Cernens. anima. Non fugere in mortem non ſeparati a corpore. Peribit: excutietur plangendo & lachrimando nam ad uim mihi inferendam & præcipitia nunquam deſcendam.

¶ OMNIBO. Tu pete bellorum caſus: hic me defere o ſexte quoniam hæc mihi grata loca ſunt: ubi poſitæ ſunt reliquiæ pom. Tu: quod ad te pertinet: accipe reliquias belli & uindica libertatem: id enim eſt quod mihi pater tuus dedit in mandatis. ut uos monerem. ſi forte aliquid de eo contingeret, nunquam deſineretis patriam cum libertate tueri. Signa uexilla. Condita cura. repoſita in noſtra ſolicitudine. Me cum fatalis. o cornelia dicito meis uerbis Gn. filijs & ſexto pom. hæc uerba o nati poſt mortem meam inquit ſuccedente mihi. Cæſaribus: qui a cæ. deſcendent. Vel ſceptra: ideſt uel reges uel ciuitates uel populos qui potiuntur rerum impellite nobiſcum ut libertatem ro. recuperetis. Vel urbes libere uiuentes. Sceptra: monachiam inquit regem. Nominis: ſcilicet pom. Arma relinquo: ſcilicet tuendæ libertatis. Inueniet. claſſes. & ſuperſunt uires adhuc quibuſ hoc facere poſitis. uidelicet claſſis adhuc intacta. Quiſquis pom. ideſt aliquis exgente pom. Nullis non gentibus: ideſt quibuſlibet nationibus bellum inferre poterit. Tantum indomitos: uos tantummodo animos gerite dignos paterno nomine: uon deerunt uobis opes: non populi quibus dignitatem ueſtram defendere poſitis. Tantum: tantummodo. Indomitos. ne ſeruire uelitis. Iuris: paternæ poteſtatis. Vni parere decebit: catoni ſi modo ipſe uoluerit partes libertatis tueri. Exolui tibi magne fidem: hæc ſunt mandata quæ mihi tradidit pō. dum uiueret: illa aperui uobis. ueſtrum igit erit exequi uoluntatem paternam Inſidiæ ualuere tuæ: quia clam id agebas ut ante me e uita excederes. Perfida. quia niſi hæc mandata aperuiſſem filiis tuis quæ promieram a fide deſtitiſſem. Auferem. u. ſ. ſi tecum mortua eſſem. Iam nunc te per inane chaos: poſtquam tibi fidem ſeruaui nunc reliquum eſt: ut te ſequar quocunq; ſenſus tuus perueneri. Per inane chaos: chaos ſignificat confuſionē elementorum omniū: ſic diffinit chaos eſt inordinata indigeſta moles. & dicit a χέω: ideſt confundo: nā ante quā Deus elementa diuiſiſſet: erant omnia ſimul confuſa: & hoc chaos apud inferos eſſe dicunt: quia ibi perpetua nox eſt: & confuſio rerū omniū. Inane: ideo dixit quod ibi ſpiritus ſine corpore habitent. nā inane uacuū dicit quod ſine corpore eſt. Tartarus locus inferior apud inferos: idē eſt quod chaos: tartarus dicit quod ibi omnia perturbata ſint. Si ſunt ulla dixit: ſecundum epicureos qui dicebant animā uel omnia ſimul cū corpore perire. Quā longo tradita letho: uita mihi inſtar mortis eſt: ea uero quā longa futura ſit incertum eſt: ſed ſi diuturnior fuerit pœnas ab ipſa ſumā animā uiuaci. Pœnas animæ feram: ego mihi ipſi mortē conſciſcā. Animæ uiuacis: quæ diu nimiumq; uixerit. Potui cernens: tam dura fui. ut tibi ſuperſtes eſſem. & dolore nimio non conficere cum te oculis meis occidi uiderē. Non fugere in mortem:

ideſt perturbando

ideſt tibi eſſe ſuperſtes. Planctu concuſſa peribit. quando ita uiuax fuit anima mea: ut nec dolore quidem mortis tuæ ex hoc corpore diſceſſerit. ſaltē ipſo planctu e pectore diſcedet: quia tam diu pectora plangam quod ipſam excedere cogam planctus proprie eſt percuſſio pectoris.

¶ SVLPI. Per inania: per aerem. Turpe: dolori dedecoris ſtumulum adiicit. Obduxit: texit lugentium more qui ueſtem mutant & in publicum non prodeunt: & lucem euitant. Ferali: nigo. Arcte complexa dolorem: uehementiſſime dolens: Perfruitur: fructum uoluptatemq; capit. Luctum ſqualorem & tenebras. Mouit: deſiſtere fecit a fluctu. nam ſolet affectus recens ueterem tollere. Clamor: nauticus. Pericula: in quibus acti tempeſtate uerſabantur. Contraria. illi enim ſalutem ipſa mortem optabat. Compoſita: apte collocata. Virgi. ſic o ſic poſitum affati diſcedite corpus. Fauit: adhortata eſt & laudauit. Prima ratem: ex ægypto primum in cyprum uenere. Tenens pelagus: flare non deſinens & mare propellens. Moderatior: remiſſior. Caſtra catonis: quæ erant ad palinurum. Magnus. Gn. pompeii filius qui cum catone erat. Fratrem: ſextum. Fertur præceps: celer naui occurit. Stat ſumma: uiuit ne ille in quem reducitur totus orbis. Romana: res romanas imperū & libertatē. Quē ſors diſperſit: qui neq; iteri fuiſti neq; uidiſti q̄ nos. Audis: & nō uidiſti ut ego. Perit: ſyncope. Impuro: inceſto. Hoſpitii fretus ſuperis: fidens diis hoſpitalibus & beneficentia quam in reges ægyptios contulit. Cecidit uictima: mactatus eſt uelut uictima pro regno quod donauerat ptolomæo. Socerum: cæſarem.

¶ OMNIBO. Effluet: reſoluetur in lachrimas. Nunquam ueniemus ad enſes: quibus iugulum aperiamus non ad laqueos non ad præcipitia uenimus: ſed ipſo dolore peribimus. Turpe: eſt enim uxori quæ uirum ſuum amet: non poſtea ipſo dolore perire. Obduxit caput: ordo eſt illa delituit ubi obduxit caput. Obduxit: circundedit texit. Ferali: nigro & atro amictu. ſicut lugentes ſolent. Pati tene. ideſt nunquam prodire in lucem. Complexa dolorem: quia quantum dolorem poterat animo complectebatur ut cito moreretur. Perfruitur la. ideſt fructum quendam capit ex lachrymis. Illam non fluctus: cum ſe cornelia in profundam partem nauis recepiſſet: & ibi operto capite obſtinato animo mori ſtatuiſſet: nec clamoribus nautarum mouebatur: nec procellis aut tempeſtate maris: quin etiam optabat naufragium. Fluctus perturbatio: & inundatio maris. Rudentibus .i. propter rudentes ſunt. n. funes quib⁹ uela tenduntᵉ. Clamor. ſ. remigum. Pericula: quia inſtante periculo & procellis armamenta nauium proiiciebant. Votaq; ſollicitis. ſ. periculo inſtante: natuæ uotum faciebant. ut incolumes in portum uenirent: Cornelia uero ut naufragio periret. Compoſita. conſtructa. Fauitq; pro. i gratas habuit. procellas. Prima ratem Cypros: primum inquit nauis qua uehebatur Cornelia cū ſexto & comitibus peruenit Cypron: unde curſu ſin liam tandem pernenit ubi erat Cato cum altero pompeii filio primo genito. Cypros: nominatiuus eſt græcus ΚΥΠΡΟΣ hæc Cyprus Cypri. Tenens pelagus .i. eurus in pelago regnans: nam eurus oriens talis: eſt qui idoneus eſt de Cypro nauigantibus in libyam. Moderatior: quia non nimis uehæmens ſpirabat. In libycas ſedes: ibi. n. Cato præerat claſſi cum Gn. pompeio. Triſtis ut inuulto mens: & cum de littore proſpiceret Gn. pompeius & comites patris de puppe cognouiſſet: iam tunc mens mali præſaga niſi boni diuinabat: ſed aliquid mali afferri quemadmodum fit a magno timoꝛ. Præceps: ſine ulla conſideratione fertur cupidus ſcire quid. nam de patre eſſet. Dic ubi ſit uerba Gn. pompeii ad ſextum. Stat: uiuit ne an una cum illo periuimus. Romana: res romanæ cum eo perierunt ſi ipſe perit. O felix: nunc magna cum miſeratione fratri reſpondet Sextus Pōpeius. O felix .ſ. es. o Gn. comparatione mei: quia tibi audire contingit quod patri noſtro accidit. ego autem peiori conditione ſum. quod non audiui: ſed meis ipſe oculis uidi. Oculos nocentes: uidendo patrem occidi. Non cæſaris armis: ad indignitatem & mo

Effluet in lachrimas: nūq̄ ueniemus ad enſes
Aut laqueos. aut p̄cipites per inania iactus.
Turpe mori poſt te ſolo non poſſe dolore:
Sit ubi fata caput ferali obduxit amictu
Decernitq; pati tenebras: puppiſq; carinis
Delituit: ſæuumq; arcte complexa dolorem
Perfruit lachrimis. & amat p cōiuge luctum
Illam nō fluctus ſtridenſq; rudentibus eurus
Mouit: & exurgēs ad ſūma pericula clamor
Votaq; ſolicitis faciens contraria nautis:
Compoſita in mortem iacuit fauitq; procellis.
Prima ratem cypros ſpūantib⁹ accipit undis
Inde tenenſ pelagus ſed iā moderatior eurus
In libycas egit ſedes & caſtra catonis
Triſtis ut in multo mens eſt præſaga timore
Aſpexit patrios comites a littore magnus
Et fratrem: medias p̄ceps tunc fertᵉ in undas
Dic ubi ſit germane parens. ſtat ſūma caput
Orbis an occidim⁹ rōanaq; magnus ad umbras
Abſtulit hæc fatᵉ quē contra talia frater
O felix quem ſors alias diſperſit in oras
Q uicq; nefas audis: oculos germāe nocētes
Spectato genitore fero: non cæſaris armis
Occubuit dignoq; perit auctore ruinæ
Rege ſub impuro nilotica rura tenente
Hoſpitii fretus ſuperis & munere tanto
In proauos: cecidit donati uictima regni:
Vidi ego magnāimi lacerātes pectora patris
Nec credens phariū tantū potuiſſe tyrannū
Littore niliaco ſocerum iam ſtare putaui.

leſtiã hoc quoq; acceſſit: quod occiſus eſt iuſſu indigni hominis. nã ſi iuſſu cæ. interfectus eſſet. hoc nobis æquiori animo ferendũ eſſet. Dignoq; perit auctore ruinæ. nã confiſus eſt regi ptolemæo cuius pater ali quando in regnũ redditus fuerat auctore põ. patre noſtro. & ipſius iuſſu occiſus eſt. Impuro. impio & no centi rege. Hoſpitiis ſuperis: poteſt eſſe dialyſis: ideſt diſtinctio uel ſuperis. ideſt hoſpitalibus diis fretus: uel ſuperis pro ſupernis hoſpitiis ideſt ſuperioris temporis: quia hoſpitio põ. uſus eſt cũ pater ptolemæi in regnum reſtitutus eſt põ. iuuante quo tempore ro. uenit pulſus a ciuibus. ut a ſenatu populoq; ro. in regnũ reſtitueret: nunc a ptolemæo eius filio: tanquã uictima occiſus eſt. Muner tanto. quia auctore põ. reſtitutus eſt in regnũ. Donati regni. nã milites ſuos Gabinio conceſſerat põ. quibus ille reſtitutus eſt in regnũ. Magnanimi patris: quia fortiter & libenti animo mortuus eſt.

Sed me nec ſanguis nec tantum uulnera nĩ
Affecere ſenis. quantum geſtata per urbem
Ora ducis. quæ tranſfixo ſublimia pilo
Vidimus. hæc fama eſt oculis uictoris iniqui
Seruari: ſceleriſq; fidem quæſiſſe tyrannũ:
Nã corpus phariæ ne cães auidæq; uolucres
Diſtulerũ. an furtiuus quem uidimus ignis
Soluerit ignoro. quæcunq; iniuria fati
Abſtulit hos artꝰ: ſuperis hæc crimina dono
Seruata de parte queror: cum talia magnus
Audiſſet: non in gemitus lachrimaſq; dolorẽ
Effudit: iuſtaq; furens pietate profatur:
Præcipitate rates e ſicco littoræ nautæ
Claſſis in aduerſos erumpat remige uentos
Ite duces mecum nunquam ciuilibus armis
Tanta fuit merces inhumatos cõdere mães.
Sanguine ſemiuiri magnum ſatiare tyranni
Non ego pelleas arces: adytiſq; retectum
Corpus alexandri pigra mareotide mergam
Non mhi pyramidũ tumulis euulſus emaſis
Atq; alii reges nilo torrente natabunt
Oia dẽt pœnas nudo tibi mangne ſepulchra
Euoluam buſto iam numen gentibus iſim
Et ſacer in magni cineres iactabitur apis

¶ SVLPI. Ora ducis: põ. caput ueruto ſuffixũ. Hæc ora. ipſa. Seruari oculis: ut uideat cæ. Fidẽ ſceleris: ut crederet a ſe interfectus põ. Corpꝰ: trũcũ. Diſtulerit. laceratũ in fruſta abſtulerit. Soluerit: incinerẽ uerterit. Quæcũq; iniuria fati abſtulit hoc artꝰ qualitercũq; fuerit abſũptꝰ ſic uolentibꝰ diis æquo animo fero & ipſis non imputo; & ignoſco iniuriam: ſed caput ſeruatum doleo. Non in gemitus: non gemuit & fleuit præ dolore. Effudit: emiſit & oſtendit. Iuſta. quia paterna: Præcipitate: celeriter e littore in mare deducite & remis impellite etiam uentis obſtantibus. Erumpat: exeat & eat remis impulſa. Merces: premium. Manes: corpus & animam. nam corpore ſepulto manes errare deſinunt. Satiare magnum ſanguine tyranni dare ptolemæum pom. inferias. Semiuiri. mollis & effeminati. Non ego: ita ferueus minatur ſe Alexandriam euerſurum & alexandri omniumq; regum ſepulchriſ dirutiſ cineres diſperſurum. Adytis. ex conditorio. Mareotide. palude ægypti: quam efficit nilus reſtagnans & dicitur marie tactus. Amaſis: ægyptiorum res qui ut ait Diodorus uiolentius quam Cæteri regnauit ſepultuſq; fuit in immenſa pyramide. eius Herodotus meminit fuerunt q; ante eum in ægypto reges trecenti &. xxx. Torrente. uelociter inundante. Nudo. inſepulto Euoluam. extrahã. Apis. bos ſacer qui idem eſt quod oſyris.

¶ OMNIBO. Sed me nec ſanguis: ſed tametſi magno dolore confectus ſim: quod patrem occiderunt: tamen id mihi etiam multo moleſtius fuit: quod telo patris caput tranſfixum a proficiſcentibus per urbem Alexandriæ geſtatum eſt. & ſeruatum ut cæ. uictori oſtendatur. Affecere ſenis: quia ſenex ideo minus moleſtũ eſt. nã etiã ſi occiſus non eſſet: tamen haud ita multo poſt moriturus erat. Per urbẽ alexandriã. Fidẽ quæſiſſe tyrannum. ut oſtenſo capite tum deniq; fidem præſtet commiſſi ſceleris. Nã corpus phariæ. de reliquo corpore nunquid expoſitũ ſit alitibus & feries eſca ignoro: an rogo ignis quẽ de liſore uidimus combuſtum ſit. Diſtulerint. dicauerint laniauerint. Furtiuus: clam accenſus a Cadro. Soluerit: cremauerit. Quecunq; iniuria fati: hæc omnia ignoſco ſuqeris q; uoluerint patrẽ meũ in digno etiã funeꝛ cremari dũmodo totum corpus uoluiſſent in aliquo ſepulchro qualecunq; illud eſſet cõdi. Crimina. q; indigne ſepultus fuerit. De parte: de capite. Cũ talia magnus: dicit Gn. pompeiũ audita cæde patris indignatũ fuiſſe. & tanta ira incaluiſſe: ut nec punctũ quidẽ temporis differre uideret: quin ſtatim armata claſſe ægyptũ peteret: ut manes patris ulciſceret ſed prohibitus eſt a catone. Magnus Gn. põ. primo genitus. Præcipitate: celeriter agite & raptim deducite naues in mare: In aduerſos uentos. i. impellite remis naues etiã contra uentum. Ite. ideſt uenite. Saciate magnũ: ideſt umbram pompeii. Sanguine tyranni: ptolemæi qui in ipſos patris noſtri ſepulchro tanquã uictoria imoletur. Non ego pellæas arces: minatur ſe euerſurum pyramides & ſepulchra omnia regũ quinetiã apim & reliquias deorũ ægyptiorum in ſepulchro patris combuſturum eſſe. Arces pellæas alexandriæ partes Alexander condiderat: pella macedonũ metropolis philipi & alexandri patria fuit: teſte Strabone: Rectum: apertum. Adytis: adytũ proprie ſignificat locũ arcanũ quo nemini: niſi ſacerdoti ingredi licet & eſt græca dictio ἄδυτον ſignificat ingrediori: a priuatiuũ eſt. Mareotide: palude ægypti. Non mihi pyramidum: non ne inquit ego reuellam cineres & reliquias regũ ac deorũ ægypti & influctibus nili obtuã. Amaſis: amaſis rex fuit ægypti ut ſcribit herodotus: qui in pyramide ſepultus fuit a miranda pli. Atq; alii reges: omniũ regũ ſepulchra

& cæteroruſſi qui pyramides ſibi ſtruxerintrin ægypto omnia euertentur: & pœnas mihi dabunt pro iniu/
ria & cæde tua o pater. Nudo:inſepulto. Virgi. Nudus in ignota palinuꝝ iacebis herena. Euoluam bu/
ſto:eruam ex ſepulchro. Iam numen gentibus iſim:iſis eadem eſt quæ io.fabula quidem nota. Spargam
per uulgus :ideſt uulgo diſſipabo:

¶ SVLPI. Tectũ lino:alluſit ad ægyptiorũ habi
tũ qui utunt lineis ueſtibus. Oſyrim : qui in ſuo
Aſylo ſupra Saſi lacere credit ꝙ fabulat iſim mul
tis in locis eũ ſepeliſſe finxiſſe metu typhonis & uno
tantũ in loco ſepeliuiſſe ut tradit Strabo. Suppoſi
tiſq; deis : ſubmiſſis cadaueribus & ſtatuis eorũ
quos colnnt pro deis. Caput : magni: Terra : nã
quas diximus erunt ædificiorũ & deorũ. Vacuos
cultoribus:interimã enim & deſolabo. Cui:in cu
ius utilitatẽ & fertilitatẽ. Genitor:põ.ibi ſepultus
Rapiebat:trahere uolebat. Compeſcuit:repreſ/
ſit oratione. Plantibus: percuſſionibus deploran
tiũ. Exemploq; carens:nulli comparandus & nun
quã factus. Nõ enim ſolent populi principis uiri
mortẽ deflere ſed illa lerari. Exhauſta : attenuata.
Effuſa : effuſos habens ſynechdoche. Verbere :
ictibus manuũ:ſociæ amicæ. Impreſſas : intextas.
Pictas : ut ſunt palmatæ & triumphales. Ter : in
tribus triumphis. Intulit igni : combuſſit. Fune/
neſto:mortuo dicato. Fuit cinis:loco cineriſ. Pie
tas omnis:omniũ ro.intimus quidã amor & reue/
rentia erga ſuos. Buſta ſurgunt: ignes in ceſpiti
bus eriguntꝛeis qui theſſalia occubuerant. Sic ubi
ſic lucet apulia quando depaſtaſ herbaſ uolunt per
hyemẽ renouare paſtores. nã calefacta terra excita
turad pululandũ. Submittere: el cere & ſubnaſci
facere:ibernas:hyemales.

¶ OMNIBO. Tectũ lino:quia oſyrim dilania/
tũ a typhone fratꝛ uxor eius iſis in mantella cœpit
mantella dicit tela lini qua tergunt manus : inde
manticula diminutiuũ. hinc eſt quod iſidis ſacer
dotes induebant lineis ueſtibus. Mar Linigeri fu/
giunt calui ſiſtrataq; turba. Lino: tela linea. Et ſa
cer apis : erat enim apis taurus: qui quotannis(alii
dicũt ſingulis luſtris)egrediebatꝛe nilo & hũc immolabãt nilo fluini quo facto:ſtatim nilus omnẽ ægyptũ
inũdabat:& niſi ille taurus egrederetꝛ:malũ erat omẽ. dicit ergo hũc taurũ ſe immolaturũ cineribus patris.
erat albus frõtẽ & quaſdã paruas corporis partes:cætera uero niger quibus ſignis(ut refert Strabo)indica/
bãt qui ſit ad ſucceſſionẽ idõeus:alio uita fũcto. bos apis in ſepto quodã alebatꝛ & apud ægyptios pro deo
habebatꝛ:& idẽ eſt apis ꝙ oſiris: Suppoſitiſq; deis.i.reliquias deorũ reũlſas ex ſepulchris ſuis ſubiiciã capi
ti patris:& una cũ capite urã Has mihi pœnas ſed ꝙ ad ægyptũ pertinet:ego eã omnibus diis ac populis
deſolatã deſertã ꝙ facere inſtituti: ut nec populi nec dii locũ illũ teneãt ſed tãtũ uacãuus ſit mãibus patris
Nec erit ſ.populis aliquis. Cui:ad utilitatẽ cuius. Nilus creſcat:ut ægyptũ fœcũdã reddat. Populis ſu
periſq; fu:tãgit & illud antiquũ quotiẽs expugnaturi eſſẽt urbẽ aliquã antiqui ex ea deos omnes ac deas
euocabãt ne iniuriã diis illis facerẽt:qui in ea ciuitate colebãtꝛ:ſicut apud Virgi. cũ Aeneas oſtẽdere uellet
de troia deſperatũ eſſe ait. Exceſſere omnes adytis ariſq; relictis. Dii quibus imperiũ hoc ſteterat. Dixerat
ſ.Gn.põ.iãq; claſſẽ deducebat in undas:ut ægyptũ peteret ſed Cato prudẽter irã iuueis auertit. Laudatã
irã:quia iuſte iraſcebatꝛ. Interea totis.nũc deſcribit cõploratiõnẽ quæ facta eſt in fũere põ.nã uniuerſus ex
ercitus clãorẽ ſuſtulit:ut ubiq; omnia plãctu & gẽitu reſõarẽt. Audito fu.i.cæde põ. Exẽploq; carẽs: nũ
quã antea auditũ fuit uel raro ꝙ populi potẽtis mortẽ lugerẽt.nã potẽtes inuiſi ſolẽt eſſe populis : hic a/
deo diligebatꝛ ab omnibus:ut omnes in morte ſua gẽitũ lachrymaſq; dederint. Sed magis ſic.n.cũ aliquis
propinquior apparuerit eius qui mortuus eſt ſolẽt rẽouari lachrymæ. Solutas:ſparſas i uultus.ut primũ
in ſociũ.nũc dicit corneliã:poſtquã egreſſa eſt in terrã ſocialẽ.ſ. in Libyã ſtatim cẽotaphiũ præparaſſe pri/
mo : q; oẽs q; ibi aderãt ſecuti ſũt. & dignitatẽ eius imitati cẽotaphiũ ſuis qſq; faciebat qĩ acie pharſalica
occiſi fuerãt. Collegit ueſtes. rogũ inqt extruxit:& rogo ſuperimpoſuit ueſtes põ.& oĩa q; illi cũ uiueret
cariora fuerãt.ſic.n.facere ſolebãt antiq:ut cũ corpore mortui oĩa q; illi cara fuerãt cõburerẽt.ut Virgi. pur
pureaſq; ſup ueſtes uel anima nota:immo equos & ſeruos una cũ dõinis cõburebãt. Impreſſas exuuias
intertextas auro:& clauis aureis intextas ſignificat. Pictas:palmatas ut triũphales. Ter cõſpecta ioui:qa
ter triũphauit & curru ſublimis uectus per urbẽ fuerat ad alta capitolia. Funeſtauit igni.i.creauit in ro/

Et tectum lino ſpargam per uulgus oſyrim.
Suppoſitiſq; deis urã caput : has mihi pœas
Terra dabit:linquã uacuis cultoribꝰ agros.
Nec nilus cui creſcat erit ſoluſq; tenebis
Aegyptũ genitor populis ſuperiſq; fugatis:
Dixerat: & claſſem ſæuas rapiebat in undas
Sed cato laudatam iuuenis cõpeſcuit iram,
Interea totis audito funere magni
Littoribus. ſõuit percuſſus plantibus æther
Exemploq; carens & nulli cognitus æuo
Luctꝰ erat:mortẽ populos deflere potentis,
Sed magis ut uiſa ẽ lachris exhauſta ſolutas
In uultus effuſa comas cornelia.puppe
Egrediens:rurſus geminato uerbere plãgũt
Vt primum in ſociæ peruenit littora terræ
Colegit ueſtes: miſeriq; inſignia magni
Armaq; & impreſſas auro quas fecerat olim
Exuuias:pictaſq; togas:uelamina ſummo
Ter conſpecta ioui:funeſtoq; intulit igni:
Ille fuit miſere magni cinis.accipit omnis
Exemplum pietas. & toto littore buſta
Surgunt theſſalicis reddentia manibus ignẽ
Sic ubi depaſtis ſubmittere gramina cãpis:
Et renouare parans ibernas appulus herbas

mantella

Cẽotaphiũ Vanus ſepulchrũ vt nouus ſepulchrũ. vt noua ſtatua. ſtatuã q; ſtatuã

go. Ille:quia aliũ cinerẽ habere nõ potuit. Accipit omnis exemplũ pietas:exemplo inquit corneliæ om nes cenotaphiũ suis quisq; fecit:qui cæsi fuerant in acie pharsalica.cenotaphiũ dicit sepulchr̃ inane quod struebant in honorẽ alicuius:& si corpus aberat nã κένον significat inane & uacuũ & Τάφος sepultura. Busta:rogi. Manibus thessalicis.ideſt his qui in acie pharsalica occisi fuerant. Sic ubi depastis: nunc di cit per quandã similitudinẽ quomodo ignes per omne litus apparuerint dicit.enim hoc idẽ facere so'ent apuli tunc renouare uoluerint herbas: nã combutunt quæcũq; in agris inueniunt: ut cinis ille fertiliorẽ reddat terrã quod etiã Virgi.in georgicis ostendit.Stipulã crepitantibus urere flammis. Depastis: a gre ge. Submittere: substituere:

Igne fouet terras. simul & garganus & arua
Vulturis & calidi lucent buxeta matini:
Nõ tãen ad magni puenit gratius umbram:
(Omne q; in superos audet cõuitia uulgus.
Pompeiũq; deis obiicit) quã pauca catonis
Verba,sed a pleno uenientia pectore ueri:
Cuius obit inquit multum maioribus impar
Nosse modũ iuris,sed in hoc tñ utilis æuo:
Cui non nulla fuit iusti reuerentia: salua
Libertate potens. & solus plebe parata
Priuatus seruire sibi rectorq; senatus
Sed regnãtis erat nil belli iure poposcit
Quæq; dari uoluit uoluit sibi posse negari
Immodicas possedit opes sed plura retentis
Intulit inuasit ferrum sed ponere norat
Prætulit arma togæ sed pacẽ armato amauit
Iuuit sumpta ducem iuuit dimissa potestas
Casta dõus luxuq; carens corruptaq; nũquã
Fortuna dõini charũ & uenerabile nomen
Gentibus & multũ nostræ q; proderat urbi
Olim uera fides sylla marioq; receptis
Libertatis obit pompeio rebus adempto
Nunc & ficta perit nõ iam regnare pudebit
Nec color imperii nec frons erit ulla senatus

CSVLPI. Vulturis: mõtis in apulia iuxta gar ganũ. Horatius Me fabusosæ uulturæ in appulo Buxeta: loca buxis plena.legit & bucera ideſt bo um pascua: bucerus enim est possessiuũ a boue Lu cilius lanigere pecudes & equoꝝ duellica proles. Buceriq; greges.quod quidã buceriæ corruperũt Matini: mõtis in apulia ex quo matini populi di cti sũt sicut a uulture uulturni: Nõ tamẽ: ex his omnibus inquit nil fuit põ.gratius.uerbis Catõis: nã uulgus superis maledicebat. Omne quod: in superos audet cõuicia uulgus põpeiũq; deis obii cit:per parẽthesim lege. Quod:qua. Deis: uelut oblitus honoꝝ & plãe in gratis. Cuius: põ.a mo destia laudat sibiq; ipsi si esset cæ. succubiturus si mile exitiũ a iuba inferẽdũ precat. Obit: synco pe. Impar nosse modũ iuris:minor inseruãda mẽ sura iustitiæ. Cui nõ ula:uidelicet æuo:& id quod in põ. uituperauit ascribit tẽpori nõ naturæ eius si cui ad ciuẽ retuleris legẽdi est nõ nulla: ideſt ali qua. Salua libertate: nõ efferẽdo se in tyrãnidẽ. Et solus priuatus: solus recusãs dõinari cũ uellet populus sibi seruire. Rectorq; sẽatus: sed regẽtis erat regebat quidẽ sẽatũ sed cui ipse pareret. Iure belli: iure imperii & belloꝝ gestoꝝ quodq; aliis præstaret. Quæq; dare noluit: ideſt qucũq; petiit & imperauit. Immodicas opes: fuit enim ditissi mus. Intulit. attulit in patriã. Inuasit ferrũ susce pit bellũ ciuile: sed senatus arbitrio erat deposituꝝ rus. Arma:militiã & bella. Iuuit sũpta:ut delecta bat honores sũere sic & dimittere. Casta: pudica & frugi. Corrupta nũquã fortũa dõini:quæ felici tate põ nõ superbiebat & insolẽs erat: Nomẽ: no tamẽ ipsius & fama. Olim uera fides:uera libertas inquit Syllæ Mariiq; tẽporibus perit. Nũc uero: litas & expressa dignitas. Frõs.uirilitas.

Vultu
Buxeta
Matinib mos
Matini ppły alio dic

cũ supereſſet imago quædã & umbra libertatis quæ extincta ast in põ.nẽinẽ pudebit tyrannũ. Color:qua

COMNIBO. Fouet fœcũdas reddit terras. Gargãus: mõs est Apuliæ siniſtrorsũ adapẽino in mare adriaticũ uẽiẽs. Vulc:uulsuel uulturn'fluui'est qui auctor Strabõe per uẽafrũ mediãq; Cãpãiã labit. Ma tin':promõtoriũ est apuliæ. Buceta:pascua dicũt ubi boues hyẽant a boue. Nõ tamẽ ad magni peruẽit gratius:quãquã omnes cõuicia iactabãt in deos:q; tã atroces & infesti põ.fuissẽt: tamẽ ulla gratior uox fu it mãibus põ.oratio Catõis:quã de suis laudibus habuit sũma cũ moderatiõe. Audet eõuicia in superos .i.insectari deos. Põpeiũq; deis obiicit:ut iniuria diis faciat. Sed a plẽo.pauca quidẽ uerba fuerãt:sed ue ra: Ciuis obit dixit:hæc oratio laudationem fũeris cõtinet mos .n.apud antiquos q; etiã nũc quoq; tene tur:ut laudatiões haberẽt in fũere:deoꝝ præsertim qui honore digni haberẽt: Oratio est persõæ cõuẽiẽs: nihil.n.fictũ Cato:nihil simulatũ loquit'.nihil ad gratiã:laudat a modestia põ.qui nũquã plus sibi sũpserit quã ciuica cõditio pateret. Impar maio.fuit quidẽ inquit nõ cõparãd'põ.priscis illis imperatoribus:ueꝝ tamẽ in hac ætate plurimũ profuit:nã solus ex principib' fuit q se priuatũ gereret:quãuis plæbs illi seruire parata esset. Nosce modũ iuris.i potestatis hoc est cognoscere quãtã sibi permitteret nũquã.n.se supra ci uicã cõditionẽ extulit. In hoc tamẽ utilis æuo:quia cũ ferme omnis iustitia periisset:in eo adhuc pristinæ ætãtis reliquiæ permãserũt. Cui nonulla fuit iusti reuerentia.ut nõ omnino iustitiã cõtẽneret: sed eã ue reret. Salua libertate potẽs: nõ.n.ipse in magistratib' suis tyrãnidẽ exercuit.quia nil cõtra libertatẽ ges sit.quãquã princeps ciuitatis esset. Et solus.ex principib'omnib' inuẽt'est põ.unus qui se priuatũ gereret Plæbe parata:licet prompta esset.ad seruiendũ illi plæbs. Priuatus:qui ut priuatã uitã gereret. Rector que sena. erat quidẽ mederator senatus: ita tamẽ ut senatus imperaret. Sed regnantis.nõ seruiẽtis. Nil

belli iure popoſcit: q̄ bello cæteris præſtaret: nil ſibi pluſquā cæteri arrogabat. Popōſcit: arrogauit ſibi. Quæq̄ dari uoluit: nō. n. ita ipſe petebat honores: ut ab inuitis extorqueret. ſed a uoluntariis acciperet. Immodicas poſſedit op. laudat a libertate. Intulit plus. quā q̄ ipſe immenſas diuitias poſſederit: tamē plures in errariū intulit quā ſibi retinuerit: Inuaſit ferr̄: arma pō. placuerunt quibus plurimū uālebat: ſed tamē cū tempus pacis eſſet arma deponebat. Prætulit arma togæ .i. paci præpoſuit bellū. nunquā tamē bellū ſuſcepit niſi ut paci conſuleret: hæ laudationes dignæ ſunt: & laudatore & laudato. Inuit ſumpta du cē: placebat pō. ſuſcipere honores: placebat illos deponere finito magiſtratu. Poteſtas .ſ. magiſtratū. Ca rens luxu: quia nō ſuperfluis rebus pō. familia abundabat. ſed his tantummodo quæ ciuiæ conditioni conuenirent. Corrupta: uitiata. nā in felicitate ſe moderatū gereſ difficilimū ē. Clar̄ & uenerabile: ſed nō minori uenerationē quā admiratione habebaſ pō. nomē. Olim uera fides: ante quidē uera libertas erat in ciuitate noſtra: ſed poſtquā Sylla & Marius ciuitatē occuparunt: uera illa libertas periit: tamē fictæ li bertatis imago permanſerat in pō. ſolo: quæ nunc mortuo penitus tollit. Receptis .ſ. in urbē: Nō iā re/ gnare pudebit: quia poſt mortē pō. regnandi pudor omnis extinctus eſt: nā omnes licenter pro ut ſuperio res erunt rempubli. occupabunt. Colo: ſpecies quædā imperii. Nec frons: nullaq̄ erit ipſius ſenatus li/ bertas. nam in fronte dignoſcit quantū unicuiq̄ liceat.

¶ SVLPI. O felix: eū tempeſtiua morte felicē appellat. nā ſi uixiſſet in ſeruitutis diſcrimē potuiſ ſet incidere. Seneca in troade ait. felix priamus fe lix quiſquis bello morienſ omnia ſecū conſumpta uidet. Scelus phariū: ſceleſtus ptolemæus. Quæ rendos: optandos. Scīt mori ſors prima uiris. Vi ro forti in miſeria conſtituto prima felicitas eſt: ſponte mortē ſibi conſcire: ſecunda ut ui ei inferaſ

O felix cui ſumma deis fuit obuia uicto
Et cui q̄rendos phariū ſcelus obtulit enſes
Forſitan in ſoceri potuiſſes uiuere regno
Scire mori ſors prima uiris, ſed ꝓxima cogi
Et mihi ſi fatis aliena in iura uenimus
Fac talem fortuna iubam, nō deprecor hoſti
Seruari. dum me ſeruet ceruice reciſa.
Vocibus his maior quā ſi romana ſonarent
Roſtra ducis laudes generoſā uenit ad ūbrā
Mortis honos. frēit interea diſcordia uulgi
Caſtrorum belliq̄ piget poſt funera magni
Tum tarchō motus linquendi ſigna catonis
Suſtulit: hūc rapta fugientem claſſe ſecutus
Litus in extremum talī cato uoce notauit:
O nunquam pacate cilix iterum ne rapinas
Vadis ad æquoreas: magnū fortūa remouit
Iam pelago pyrata redis. tum reſpicit omnes
In cœtu motuq̄ uiros, quorum unus aperta
Mente fugæ, talī compellat uoce regentem:
Nos cato da ueniam pompeii duxit in arma
Non belli ciuilis amor. parteſq̄ fauori
Fecimus: ille iacet quem paci prætulit orbis

Roſtra. Vide bis

Si fatis aliena in iura uenimus: ſi deoꝝ uoluntate ſub alterius poteſtatē uenturi ſumus. Talē: qualis fuit ptolemæus in pō. Deprecor. recuſo. Vocibus his: mors pō. plus eſt hac breui Catonis oratio ne laudata quā ſi pro roſtris fuiſſet publice com/ mendatus. Roſtra: foꝝ nā id templū in quo eſt erectū ſuggeſtū ex roſtris nauiū antiatiū roſtra eſt appellatū ut libro. viii. liuius habet. Vulgi: præſen tī cilicū qui reſpectu pō. militauerant & eo iā mor tuo diſcedebant. Tarchō: cilicū dux. Fugientē rapta claſſe: fugere uolentē acceptis nauibus. No tauit: cū ignominiæ nota arguit. Nunquā pacate ſemper rebellis. Cilix: quædā prouinciaꝝ nomi/ na a populis poſſeſſiuiſq̄ ipſis cū contra fieri debe ret deriuari uidentur ut Thracia bebricia cilicia phry gia: a thrax bebrix Cilix phryx. Ad rapinas: ad py raticā exercendā. Vnus: quidā cilix. Mente: conſi lio propoſito. Regentē. catonē. Nos cato, excu/ ſans ſe miſſionē petit & bello ciuili finē imponen dū eſſe ſuadet. Partes: factionē diuiſionē noſtrū ut alii domi remanerent alii pō. officioſe fauerent Orbis: q̄ maluit, ꝑ eo pugnare quā in ocio degere.

¶ OMNIBO. O felix: nunc ad conſolationē uenit: ſic. n. in laudatione funeris fieri ſolet: ut primo eius qui mortuus eſt laudes proſequamur. deinde ad con/ ſolationē eoꝝ ad quos funus pertinet perueniam⁹. dicit. n. nihil eſſe cur implacabiliter cædē pō. flere debe/ ant: quando nihil ei mali contigerit: immo uero inſtar fœlicitatis eſſe dicit: ꝙa miniſtris ptolemæi occiſus fuerit. O felix inquit pō. eſt qui ſimul cū fortuna & republica periit nā ſatius fuit pō. uicto mori quā uiuere ne indiſcrimē ſeruitutis ueniret: & quaſi cū admirationē legendū eſt: Cui quærendos .i. debuiſſet pō. quærere enſes ad ſe interficiendū: niſi a ſceleſto rege darent. ne poſt tantā cladē acceptā ſupereſſet. Forſi/ tā in ſo. & rationē infert: dicit. n. o pō. niſi te ptolemæus occidiſſet fortaſſe paſſus fuiſſes cæ. ipſo regnante ui/ uere. Scire mori ſors prima: prīmū inquit eſt ſcire mori cū neceſſe fuerit: ſecundū uero cogi ꝙ proximū fuit conſecutus eſt. Proxima cogi: uidelicet turpi⁹ ducē in ſeruitute uiuere, quā mori. Viris: uiꝝ ſemper de forti diceī ſolem⁹. Proxima: ſecunda cogi. ſ. ad mortē. Et mihi ſi fatis: de ſe ipſo capit exemplū felicē fuiſſe ꝙ occiſus fuerit imperio ptolemæi: dicit. n. hanc quoq̄ fortunā mihi ipſi optaueri. ſi in tyrannide ui ſturi ſum⁹. ut rex iuba ad quē nos cofugim⁹. idē mihi faciat. Si fatis. i. ſi fata uolunt: ut ſeruiam⁹ uictori. Nō deprecor hoſti: quaſi conſolaſ illud ꝙ nimiū indigne ferebat. Sext⁹ uidelicet caput pō. uictori Cæ. ui ſendū ſeruari: nō magnificatio inquit, ut ſeruer uictori: uel capite truncato uel integer dummodo mortu⁹ ſeruer. Nō deprecor. nō recuſo nō repello Ci. prima deprecatio defenſoris. i. depulſio. Ceruice reciſa: ſi cut pō. Vocibus his maior: repetit: ꝙ ab initio dixerat incredibile dictū eſſe: quā grata fuerit umbris pō

peli catonis oratio. Quã si Ro. nostra sonarent: nõ tã grata fuisset totius populi Ro. oratio, etiã si in omni foro laudes põ. decantarent: quã fuerunt hæc pauca catonis uerba. Fremit intera discordia uulgi: milites cũ antea põ. secuti fuissent nõ tã belli ciuilis cupiditate: aut libertatis seruandæ gratia: quã q põ. amabant: sublato eo nunc ipsos arma ferre tedebat. & rediissent omnes ad suas quisq; domos: nisi adhortatione catonis retenti fuissent. Fremit: secũ murmurat. Tarchõ: dux & princeps cilicũ quos põ. deuicerat & de uictis etiã colonias designauerat. Rapta: raptim deducta classe in mare. O quãtũ pacate cilix. repræhendere cœpit tarchontẽ. Cilix: de cilicia duarũ prouinciarũ nomina inuenimus patriũ facere ut a cilicia cilix. a bebricia bebrix. Iterũ ne rapinas: iterũ ne redis ad antiqua latrocinia: ut piraticã mari exerceas. Magnũ fortuna. & causa est cur iterũ redis ad piraticũ q intellexisti mortuũ esse põ. In cœtu motuq; uiros: cũ cœtus fieri incipiũt: aut in ciuitate. aut in castris a ciuilibus uela militibus: signũ est rẽ ad seditionẽ spectare. Motuq;. quia omnes iã moti erant. ut domos suas se reciperent. Quorũ unus: unus ausus est aperte alloqui catonẽ & suã omniũq; suorũ mentẽ aperire. Nos cato da ueniã. oratio est illius qui ex omni turba ausus est aperte sententiã suã dicere & sociorũ. Amor põ. duxit in arma. sublata causa quæ nos arma suscipere fecit. nihil relinquit cur bellũ persequi uelimus: auctor autẽ sumendi arma põ. fuit ille nobis ademptus est. ergo arma nobis deponenda censemus. Fauore: beniuolentia & obseruantia quã in põ. habuimus. lacet: sublatus est nobis. Paci prætulit orbis. nã populi: nationes & gentes. quũ in pace quieta uiuere possent. maluerunt suscipere bellũ quã deserere pompeiũ.

Causaq; nra petit: patrios permittere pẽates
Desertamq; domum dulcesq; reuisere natos
Nam quis finis erit si non pharsalia pugnæ.
Nec põpeius erit perierunt tempora uitæ:
Mors erat intutum. iustas sibi nra senectus
Prospiciat flammas. bellum ciuile sepulchra
Vix ducibꝰ præstare põt: nõ barbara uictos
Regna manẽt: nõ armeniũ mihi sæua minat
Aut scythicũ fornuna iugum sub iura togati
Ciuis eo. quisquis magno uiuente secundus
Hic mihi prius erit: sacris præstabit umbris
Sũmis honor. dõinum q̃ clades cogit hẽbo
Nullũ magne ducẽ: te solum in bella secutus
Post te fata sequar. neq;. n. sperare secunda
Fas mihi: nec liceat: fortuna cuncta tenentur
Cæsaris æmathium sparsit uictoria ferrum:
Clausa fides miseris: & toto solus in orbe est
Qui uelit ac possit uictis præstare salutem:

¶ SVLPI. Causaq; nostra perit. iã nõ habẽus pugnãdi causã. Perierũt tẽpora uitæ: hoc est cõsenuimus in bellis liceat tute mori. Prospiciat tutas flãmas. præparet sibi rogũ & fũeri necessaria. Vix ducibus. bene uix nã nõ totus põ. sepultus est & quidẽ miserãde: alii uero cũ innũeri sint sepeliri nõ possũt. Nõ barbara uictos: nos qui uicti sumus nõ erimus sub barbaris regibus sed sub eo ro. qui post põ secũdus erat. Regna nõ manẽt: reges nõ expectãt. Scythicũ iugũ: parthicũ imperiũ. Togati ciuis: ro. cæ. Vmbris sacris põ. mãibus quos mẽoria & ueneratiõe prosequemur. Clades. thessalica Dominũ: cui excepto q̃ nolo militare parebo in cæteris: Fata. fortunã uictoris & rerũ successũ a diis cõstitutũ. Nec fas. quia uictus sũ. Secũda: prospera uidelicet regna & imperiũ. Nec liceat. ostẽdit se sorti suæ acquiescer & simul rebelliõis tollit suspicionẽ & fœlicitatẽ ro. precaꝰ imperio. Fortũa: felicitate ostẽditq; nullã spẽ recuperãdatũ uiriũ supereſſe fuso exercitu. mortuo duce. leuitate populorũ & clemẽntia cæ. Sparsit ferrũ: fudit exercitũ & potẽtiã partiũ põ. Clausa fides miseris. i. miseris nõ seruatur fides & quisq; ab eis desciscit. Clausa occlusa. Solus: cæ. Velit: clæmentia sua. Possit: quia uictor.

¶ OMNIBO. Causaq; : põ. causa nostra periit nobis: reliquũ est: una cũ liberis nostris | coniugibusq; uiuere permittas. & iustã causã esse ostendit cur uelint ab armis discedere. ut uidelicet tandẽ suoꝝ curã habeant. Nã quis erit finis. s. bellorũ quæ nã causa magna satis esse poterit. quæ nos ab armis abducat. nisi clades pharsalica & ipse põ. interitꝰ sufficit. Perierunt tempora uitæ. i. bello uitã consumpsimꝰ q reliquũ est nunc morti consulere debemꝰ hoc est ut quieta morte fruamur: ut quando uita bellis semper agitata est. Mors erat in totũ. i. nobis quieta mors concedat. Prospiciat. i. prouideat. Flammas iustas. i. deditũ honorẽ sepulchri. Belliciuile se. quia occurrebat illud: nũquid nõ fortasse etiã spulchra cõsequẽini: si in bello peribitis. Mĩime inquit. uix ducibꝰ ipsis facultas est sepulchri. Ducibꝰ: ne dũ multitudini. Nõ barbara uictos: respõdet ad id q obiici poterat. nũquid satiꝰ est liberũ mori quã seruũ uiuere. respõdet etiã si seruituri sint nõ barbaris gẽtibꝰ sed cæ. parituros esse qui ciuis Ro. erat. Armẽiũ iugũ: seruitiũ tigrãnis regis armẽiæ. Scythhicũ. i. regnũ scythiæ. i. nec seruituri ciuis. i. Cæ. Quisquis secũdꝰ: qui mihi secũdꝰ erat uiuẽte põ. nũc ipso sublato primꝰ erit. Sacris præstabit umbris: & tamẽ omnino memoriã põ. obliuioni nunquã trademus: nã quẽ ipsi uiuo uolumus præstare honorẽ: umbris eius præstabimus. Clades. s. pharsalica cogit nos ut subiiciamur uictori. Nullũ magne ducẽ ad põ. absentẽ apostrophat: nos o põ. nullũ ducẽ sequi maluimus præter te dũ uiueres: sed post mortẽ tuã meliora fata sequemur. Neq; enim sperare secunda: post mortẽ põ. nõ est mihi fas sperare secunda. sed nec liceat quidem & recte dicit: nam aliud est licere: aliud decere: q̃ decet honestũ est q̃ uero libet plærunq; turpe ut regibus multa quidem licent: quæ tamen non decent: ut in exilium bonos pellere

Fas.secundum ius diuinum ius uero humanum. Fortuna:ideſt felicitate. Aemathium.ideſt exercitum pom. Clauſa fides miſeris:ideſt fides quam præſtaꝝ pom.debuimus:finita eſt. Virgi.Ante ducem clauſo componet ueſper olympo. Et toto ſolus in orbe eſt:Vnus tantum ſupereſt mortuo pom:qui uelit & poſſit nos uictos ſaluos facere.

¶ SVLPI. Scelus eſt: quia cũ inter ſe de principatu certarent altero ſublato pax ſequi debet. Fides: conſtantiæ & ueritatis officiũ. Iura publica: leges ro. Petamus:ſequemur: Conſul: Cæ. Inſiliit puppi: cũ ſaltu conſcendit. Tumultu: turba.

Pompeio ſcelus eſt bellum ciuile peremptO
Quo fuerat uiuente fides. ſi publica iura
Si ſemper ſequeris patriã cato,ſigna petam?
Romanus quæ cõſul habet.ſic ille profatus
Inſiliit puppi iuuenum comitante tumultu.
Actum romanis fuerat de rebus & omnis
Indiga ſeruitii feruebat littora plæbes:
Erupere ducis ſacro de pectore uoces.
Ergo pari uoto geſſiſti bella iuuentus
Tu quoq; pro dominis & pompeiana fuiſti
Non romana manus,q; nõ in regna laboras
Q d'tibi nõ ducibus uiuis moreriſq;:q; orbẽ
Acquiris nulli: q; iam tibi uincere totum eſt
Bella fugis:quæriſ iugum ceruice uacante
Et neſcis ſine rege pati nunc cauſa pericli
Digna uiris; potuit ueſtro pompeius abuti
Sãguine,nũe patriæ iugulos enſeſq; negatis
Q uum prope libertas:unũ fortuna reliquit
Iam tribus e dominis, pudeat plus regia nili
Contulit in leges, & parthi militis arcus.
I te o degeneres ptolomæi munus & arma
Seruite,quis uãs ulla puret eſſe nocentes
Cæde manus.credet faciles ſibi terga dediſſe
Credet ab æmathiis prios fuiſſe philippis:
Vadit e ſecuri meruſtis iudice uitam
Cæſare:non armis non obſidione ſubacti:

Indiga ſeruicii. quæ cupida ſeruire dominũ nõ habebat. Erupere:egreſſæ ſunt. Ergo pari uoto: grauiter eos increpat Cato quod nõ pro libertate ro:ſed ut põ. ſeruos ſe eſſe aſſererent in bella uenerunt & nunc mortuo illo cũ liberi ſint.poſſintq; facilius in unũ pro libertate pugnare:malint ſine cæde ſe ſubiicere cæ.& quo plus eis pudoris incutiat arguit timiditatis quia nõ audent in Corneliã põ. & ipſũ Catonẽ infugere ut rẽ gratiorẽ cæ. faciant:

Pari uoto: æquæ optando ut alter uinceret. Pro dominis:pro dominorũ uictoria quorũ uterq; uincere optabat. In regna:in regno alicui conſtituendo. Quod tibi nõ ducibus uiuis moreriſq;: ideſt quod potes uiuere & mori pro te & libertate ro. & quod nulli domino acquiris orbẽ: ſed potes eripere cæ. Totũ: minus periculoſũ tunc enim inſtabant duo domini nunc ſupereſt unus quo uicto eris liber. Iugũ:ſeruitutẽ. Vacãte:libera nã ſi euaſeris cæ.dominũ nõ habebis. Sine rege pati: ſine domino ſub ditione ro. eſſe. Nunc cauſa pericli digna uiris: nunc ſi uiri eſtis iuſtã cauſã pugnandi habetis: pro libertate: præſertim cũ potueritis pro põ. mori. Abuti: ad regnũ ſibi conſtituendũ. Iugulos enſeſq;: mortẽ & uires. Vnũ: Cæ. E tribus põ: Craſſo & Cæ. qui inter ſe orbẽ diuiſerant.

Plus contulit:plus egit pro libertate recuperãda: nã põ. unũ ex tyrannis occidit: Arcus parthi: qui craſſũ peremerunt. I te o degeneres: inclamatio cũ contemptu: Munus ptolemæi. qui per cedẽ põ.donauit uos libertate. Eſſe nocentes: ſtrenue pugnaſſe. Terga dediſſe fugiſſe. Vadite ſecuri:ſarchaiſmos. Meruiſtis: quia nõ pugnaſtis in ipſũ ſed primi fugiſtis.

¶ OMNIBO. Pompeio:ſcelus eſt:Dum pom.uiueret. licuit nobis bellum gerere ipſo duce cui fidem promiſeramus. ſed ipſo mortuo ſi bellum gereremus impii eſſemus quia ſponte noſtra id faceremus.

Q uo fuerat uiuente fides. quia iureiurando addicti eramus ad omnia quæ nobis iuberet. Si publica iura. ad Catonem conuertitur:ſi leges Ro. ſequeris o Cato. & hoc tuum eſt propoſitum ut eas ſerues. nec nunquam ab amore patriæ diſcedas. his legibus cogeris ſequi Cæ.conſulem. & leges uolunt ut omnes conſuli parere debeant igitur nec tu aliter facere potes ſaluis legibus. Petamus.ſ.tecum. Sic illſe quiſquis fuit.qui auſus eſt libere contra Catonem loqui: hæc cum dixiſſet in puppem inſiluit: & alii quidem eum comitabantur eo animo. ut ſe ad Cæ. tranſferrent. Tumultu. turba iuuenum. Actum ro. & tantum ualuerat huius ad hortatio ut cæteri quidem ad fugam inclinarent. niſi Cato illos ſeuera reprehenſione retinuiſſet: Actum de rebus.i.ad finem peruenerãt res Ro. Et omnis: ideo finis erat reipub.quia oẽs parati erant cæ.ſeruire. Indiga.i.indigens ſeruitii. Pari uoto:ſimili deſyderio ſicuti Cæ.fecere.ut ſi pom:uiceret:ipſe quoq; faceret ſe dominum rerum. Pro dominis: pro uictoria dominorum. Et pom.fuiſti: nam antea credebam te fuiſſe Romanum. & tuas copias retinere: quæ pro repu: & libertate pugnarent: nunc cum pompeianus ſis non pro republica pugnaſti:ſed pro pompeio:ut uictor ipſe regnaret. Quod non in regna.dum pompeius uiueret pugnaſti:ut ipſe regnaret:at uero illo mortuo ſi pugnabis certum erit tibi bellum fore non dominis. Tibi.i.te ad utilitatem tuorum pugnatorum eſſe: non aliorum ob hanc cauſam fugis bella:cum uehæmentius appetere deberes. Non ducibus.non pro regno: ſed pro libertate. Si uiuis uincis.tibi uincis & non ducibus.ſicut ante.ſi moreris pro libertate moreris pro te:& non pro regno cuiuſquam. Quod urbem acquiris.quia ſi uictor fueris tibi dominus eris & non aliis. Tutum eſt: periculoſum antea fuit uincere quia ſi uicifſes fortaſſe:pompeius libertatem occupaſſet: nunc autem nil tale ti

bi metuendū eſt. Vacante.i.ceruice libera hoc eſt cū liber ſis ſeruitutē requiris. Cauſa periculi: antea in-
quit pō.cauſa pugnaſtis:mortuo ipſo nūc pro uoto & libertate ueſtra bellū geretis. Digna uiris:i. qui ue
lint libertatē ſuā recuperare. Potuit ueſtro pō.abuti ſangnine: ut pro ipſius regno ſanguinē ueſtrū funda
retis. Cū prope libertas:quia ex tribus dominis craſſo pō.& Cæ.unus tantummodo ſupereſt Cæ. Patriæ
lugulos enſeſq; : quibus pro pō.antea pugnaſtis : nunc patriæ pugnare nō uultis. Pudeat plus regia nili
uos inquit pudere deberet:q; plus ad libertatē comparandā ptolemæus conſulerit & arſacides rex partho
rū quā ipſi uos conferre:nā arſacides interficit Craſſum.ptolemæus iuſſit occidi pō.barbari ergo reges me
liores fuere libertatis defenſores quā uos. Contulit ad leges.i.plus profuit ad leges patriæ ſeruandas occi
dendo pō. Nili. ar. quia ſagittis oppreſſerant Craſſū cū exercitu ſuo parthi. Munus: quia inſtar mune-
ris uobis eſſe debet:q; ptolemæus iuſſerit occidi pō.ut nunc deniq; libere pugnetis. Quis ueſtras:& iuſta
cauſa eſt cur ad libertatē tranſeatis.neq; n. ſuſpicari poteſt tā uiles ac ignauos homines bella contra Cæ.
geſſiſſe:immo nō interfuiſſe pugnæ pharſalicæ : quare Cæ. uobis ueniā facile præſtabit. Terga dediſſe:
primo congreſſu in fugā fuiſſe conuerſos. Ab æmathiis philippis : ergo quia nō exiſtimat poſſe contra
uos arma gerere:ſtatim ſimulac commiſſa pugna fuerit:ipſe uos ſuſcipiet & ueniā præſtabit: ludice Cæ.
quia ſe nihil offenſū a uobis putabit. Nō armis:ſed ſponte ueſtra in deditionē ueniſtis.

O famuli turpes domini poſt fata prioris
kis ad hæredem cur non maiora mereri
Quā uitā ueniamq; libet rapiatur in undas
In felix coniunx magni proleſq; metelli
Ducite pompeios ptolomæi uincite munus
Nra quoq; inuiſo quiſquis feret ora tyranno
Nō parua mercede dabit ſciet iſta iuuentus
Ceruicis precio bene ſe mea ſigna ſecutam
Qui agite & magna meritū cū cede parate
Ignauum ſcelus eſt tantum fuga dixit & oēs
Haud aliter medio reuocauit æquore pup-
Quā ſimul effetaſ liquūt examia cætas pes
Atq; oblita faui non miſcent nexibus alas
Sed ſibi quiſq; uolat:nec iam diguſtat amaz
Deſidioſa thymū: tum ſi ſonus increpat æris
Attonitæ poſuere fugam ſtudiumq; laboris
Floriſori repetunt. & ſparſi mellis amorem
Gaudet in hyblæo ſecurus gramine paſtor
Diuitias ſeruaſſe caſæ.ſic uoce catonis

¶SVLPI. Turpes:molles & imbelles quia ſine uulnere & cede ſponte ſeruitis. Hæredē: imperii ſucceſſorē. Cur nō maiora mereri: cur nō maius facinus agredimini ut conſequamini etiā præmia ſcelerū: Rapiat in undas: trahat ad cæ.naui. Me telli: Scipionis metelli filia Cornelia ut ſupra dixi mus ex plutharcho. Pompeios: Gn. & Sextū. Vincite:& ſuperate maiora ardendo. Noſtra ora caput meū. Ceruicis pretio:ut conſequeret cerui cē meā. Meritū: beneficiū ueſtrū in cæ. Ignauū ſcelus eſt: ignauorū eſt fugere & aliud nō audere. Haud aliter: Apes puppibus:aluearia caſtris Tinī tū æris orationi Catonis:paſtorē Catoni:& Hyblā littori aptiſſime comparat. Simul: poſtquā. Effe tas:quæ fœtus apiū continuere. Faui: mellis & al uearioru. Nō miſcens nexibus alas: nō conglo bant ſe in uuā. Sibi: ſeparatim. Deſidioſa negli gens mellificare. Thymū: hērbā apibus gratā ſed auſterā nobis:quæ paulo plus palmo e terra erigit eſtq; foliis ſimilibus roris marini: ſed acutioribus & nigrioribus. Sonus æris: quo terræ colliguntur. Virgi.in Georgi. Tinnituſq; Cice. & matris quate cymbala circū. Laboribus floriferi. mellificandi. in gramine hyblæo:in ualle attica.

¶OMNIBO. O famuli turpes:color rhetori cus quia appellat conceſſio. nā q; concedere uidet id maxime negat:& quotiens utimur conceſſione uerba quædā inferius quæ uim habent prohiben tis: cum deos degeneres & turpes famulos appellat concedere uidetur: tamen maxime negat. Poſt fata. ideſt mortem: Ad hæredem:ſcilicet Cæ.hæredem dominationis pom.Cur non maiora: ſed ſi ita inquit animus eſt cur non audetis maiora beneficia Cæ. præſtare: uidelicet ut occidatis pom.filios & Corneli am occidatis me quoq; ipſum: neq; enim paruo id præmium emptum uoluerit Cæ. Quam uitam ueni am:ideo non debetis eſſe contenti ueniam:quando poteſtis Cæ. uobis maiore beneficio deuincere. Ra piatur:obruatur in undas: Infelix coniunx:cornelia. Proleſq; metelli : quia filia erat Scipionis & de Me tellorum ſanguine. Pompeios.ſcilicet Sextum & Gneum. Ptolemæi uim.munus : ptolemæi iuſſu unus tantummodo occiſus eſt pom.ſed Cæ.iuſſu duos filios:uxorem:& me quoq; Cæ.inimiciſſimum occide re poteſtis. Noſtra ora : ideſt caput mei catonis. Non patua mer. quia ille pro oblato capite noſtro ma gnum a Cæ. præmium accipiet. Iſta iuuentus : ſcilicet quæ tranſit ad Cæ. cognoſcet profuiſſe ſibi q; ſub me militauerit.quia uidelicet me occidendi & caput offerendi occaſionem habuerit. Quin agite:hortan tis eſt nihil eſt q; dubitetis iam dudum nos occidere: ſcelus enim feciſſe tantum fugiendo ignaui homi nis eſt. Magna cæde:ſcilicet Corneliæ & filiorum pom.& mei ipſius: Ignauum ſcelus. ideſt ignaui ho minis ſcelus eſt q; fuga committitur. Et omnes nūc dicit quem effectum inſectatio catonis habuerit.om nes enim ſtatim mutata ſententia accenſi ſunt ad gerendum contra Cæ.bellum:& per ſimitudinem oſten dit quemadmodū inquit apes cū aluearia deſeruerint.& ſparſe quo impetus tulit:diſſipent ſimul atq; uocē ſtrepentis æris audiuerint in aluearia redeunt uel certe de ramo arboris ueluti racemis quæ deprændit:ita Cato uoce ſua reuocauit milites. Effœtas:uacuas. Faui:fauus proprie dicitur congeries mellis ac ceræ. Nō miſcent nexibus alas:ideſt nō pedib pendent ſe inuicē ſuſtinentes alis. Volant ſibi.ideſt arbitrio &

uoluntatē ſua:& nō regis. Nec deguſtat thymū.i.nec ipſis curæ eſt mellificare. Amarū:nō amarū. ſed id quā amarū fugiunt. Thymus:flos eſt quo mel apes coficiunt optimi odoris qui etiā in melle ſentif nunc ergo dicit fugiunt thymū:quē ante cupidæ mellis tantopere colligunt. Deſidioſa:ignaua.quia nullā mel lis curā habet. Sonus increpat æris:quia galli phryges cybelis matris deū ſacerdotes ſonitu æris utebant in ſacris eius:pulſu autē æris apes ſtatim reuocant. Attonitæ.i.tanquā attonitæ. Poſuere fu.a fuga deſti terunt: Studiūq; laboris.ſtudiū q depoſuerant colligendi flores nunc repetunt. Gaudet.ſ. paſtor cui cu ræ ſunt apes.ubi uidit eas in aluearia redire. Hyblæo gramine:hybla ut inquit Strabo Sciliæ ciuitas fuit quæ penitus euanuit eſt & hybla:iuxta tractū megarenſiū quorū ſolū(ut idē dicit) Atticæ regionis pars ex titit:hic optima mella congerere referunt poetæ:per excellentiā ergo dicit hyblæo gramine:nā mel atticū cuncta bonitate ſuperat eo uero illud longe præſtantius eſſe dicit: q ad Argentarias gignit: & atticæ e montibus mel optimū gignit hymetus. Diuitias.i.apes. Caſa:nā caſa domus paſtoralis eſt. ſic dicta a ca dendo q cito cadat. Iuſti martis. pro libertate ſuſcepti

Inculcata patientia: impreſſū & per ſuaſū eſt eis ut patienter in bello iuſto militarent.

Inculcata uiris iuſti patientia martis:
Iamq; actu belli doctas non ferre quietem
Conſtituit mentes:ſeriemq; agitare laboꝝ
Primum littoreis miles laſſatur arenis
Proximus in muros & mœnia cyrenarum
Eſt labor:excluſus nulla ſe uindicat ira
Pœnaq; deuictis ſola eſt uiciſſe catoni
Inde peti placuit libycis cōtermina mauris
Regna iubæ; ſed iter mediis natura uetabat
Syrtib⁹:has audax ſperat ſibi cedere uirtus
Syrtes uel primam mundo natura figuram
Q uū daret in dubio terræ pelagiq; reliquit
Nā neq; ſubſedit penitus quo ſtagna pfundi
Acciperet.nec ſe defendit ab æquore tellus:
Ambigua ſed lege loci tacet in uia ſedes (do
Aequora fracta uadis.abruptaq; terra pfun/
Et poſt multa ſonant proiecti littora fluctus
Sic male deſeruit nulloſq; exegit in uſus
Hanc partem natura ſui.uel plenior alto
Olim ſyrtis erat pelago.penituſq; natabat

Lāq; actu belli:iā milites neſcios quieſcē firmauit & exercuit. Actu belli. ob agitationē & exercitū belli in quo uerſantes fere ſeditioſi ſunt. Laſſat ad laſſitudinē exercēt currendo luctando & imagina rio prælio. Cyrenarū:oppidi q expugnauit pro pe maiorē ſyrtim. a batto edificatū ut Strabo ait. Cyrenaica oppida ſunt Apollonia Barce Theuchi ra & berrenice. Excluſus:nō receptus ſed aliter ex plutarcho oſtendimus. Viciſſe: uictoria ipſa in qua multi cyrenei uulnerati cæſiq; ſunt: ulterius enim nō ſeuiit. Inde peti placuit Cato cū Cyrenis audiſſet Scipionē apud iubā regē ſe recepiſſe & Appiū Varū Aphrycæ præfectū cū Scipione eſſe Pedes ad eoſ hyeme iuit multū commeatū & aquā uehens ducenſq; pſyllos qui ſerpentē morſibus medicarent. iubæ:regis numidarū: Syrtibus:ter reſtribus nā & maritimæ ſunt: & geminæ hoc eſt maior & minor ut diximus libro primo. Cedere: liberū iter dare. Syrtes: ſiue inquit natura a princi pio uoluit ſyrtes neq; terrarū neq; pelagus eſſe:ſed nunc illi nunc huic ſimiles: ſiue mare cui merſæ erant.æſtu torridæ zonæ ſiccari cœpit. & donec in terrā uerteꝝ ſiccabit. Nā neq; ſubſedit penitus: Sunt enim uadoſa arenoſaq; loca nō demiſſa: ut profundū mare ſuſcipiant. Nec ſe defendit: nā te git aliquantulū mari. Inuia: in acceſſibilis. Lege ambigua: natura conditioneq; incerta. eſt enim æquor uadoſū & terra mari ſeparata & intermiſta. Poſt multa littora:poſt multos arenaꝝ ſpiſſoſq; cumu los. Nullos in uſus:quia neq; nauibus neq; pedib⁹ uſū præſtat. Alto:pfundo. Natabat: aquis merſa erat.

OMNIBO. Inculcata:ingeſta. Lāq; actu.i.exercitio belli Cato ubi cognouit incertas militū mentes ſtatuit nō permittere militibus ociū dari:ſed eos continue in laboribus continere ne q de fuga cogitandi ſpaciū daret. Conſtituit.i.parauit. Serē laborū:ordinē laborū ſine intermiſſione. Primū littoris:primū uoluit illos exerceri: ludentes paleſtra. nā currere in littore & harena nō eſt mediocris labor: Proximus ſecundus labor fuit: In muros:cyrenæi portū clauſerant Catoni & claſſi eius: cyrenæos ergo expugnare inſtituit cato.& ita ſecundū hiſtoriā expugnauit:tamē ipſis permiſit ſuo iure uiuere:neq;.n.(ſicuti meruerant) militibus diripiendos permiſit. In:aduerſus muros. Et:pro.i: Cyrenarū:cyrenæ: ut refert Solinus: oppidū eſt q maior ſyrtis oſtendit.hoc Battus lacædemonius rege Martio res Ro.tenente poſt troiā cap tā condidit:quæ domus Callimachi poetæ fuit & patria. Excluſus: a portu cyrenarū. Nulla ira. quia in animū ſerpentis perturbatio nulla cadit. Pœnaq;.i. hanc ſolā uictis pœnā inferebat cato: ut ſuo imperio ſubiicerent.& illis omnia ſua relinquebat. Inde peti placuit:poſt hæc conſiliū cœpit cato petendi iubā re gē ſociū & amicū populi Ro.ut eius ope & auxilio exercitū compararet ſatis firmū:quo Cæ.reſiſtere poſ ſet. Contermina mauris.quia iuba rex numidiæ eſt quæ mauris finitima eſt ſed ſyrtes intercipiebant iter. Mediis:nā in medio poſitæ erant.nec per ſyrtes nauigari poterat. Has audax. & quanquā ſytes interci perent nauigationē: tamē tantū uirtutis animo conceperat cato. ut eas euadere ſe poſſe ſperaret. Syrtes uel primā. ſunt antē ſyrtes media loca in mari quæ nunc areſcunt.nunc uero undis ac fluctibus exundant unde ſyrtes dictæ ſunt. .i.tradendo:quia fluctus ita trahit aquas: ut harena ſicca relinquat aliquando in litore quamobrem fiat quærit hoc loco Lucanus: erit autem ordo:natura uel reliquit ſyrtes in dubio pellagi terræq; : cum daret primam figuram mundo: uel ſyrtis olim erat altior pelago: nam

neq; hæc omnia per parenthesim legunt: nã posita una coniunctione in principio orationis. requirit alia coniunctio: ut fiat perfecta oratio. Cũ natura daret mundo primã figurã. i. cũ primũ natura res omnes produceret hoc est cũ materiæ formã daret: nã fortuna est quæ dat esse rei: nã fortuna idẽ agit q; deus: ideo laudat li. physico; ab Aristotere mirifice forma: quia idẽ habet q; deus. sicut deus dat esse rebus ita forma dat esse materiæ: In dubio pelagi. quia nec plene pelagus. nec plene terra & quomodo reliquit in dubio declarat. Nã neq; subsedit. i. nõ omnio extitit infra undas. Stagna profundi: ut aqua esset profunda & nauigabilis. Nec se defendit. i. nec extra undas stetit. ideo nõ defendit se omnino ab æquore. Sed in uia: quadis. unda proprie dicunt per quæ pedibus iri potest. Abrubtaq; terra intercisa: quia intercisionibus retardant fluctus qui statim cũ ad littora ueniunt resonant uerũtamẽ ad omnes intercisiones fluctus peruenire nõ possunt: Post multa littora: appellat littora: aggerẽ harenæ. Male. i. in utiliter deseruit. Nullosq; exegit in usus: quia nec ibi habitant homines nec pisces tres partes sunt quæ incolunt a diuersis animantibus terra ab homnibus feris & quadrupedibus habitant: aqua a piscibus. aer habitat ab alitibus: sunt etiã quædã animalia chersydra. siue quæ partim terrã colunt partim aquã sicuti ranæ & testudines dicit ergo syrtes inutiles esse. quia nulli generi animantiũ utiles sint. Vel plenior alto: uel superioribus qui dẽ temporibus syrtis fuit obrupta pelago: ut per eã partẽ nauigari posset.

Forma

Vada

Vid Chersydrũ

Sed rapidus titan ponto sua lumina pascens
Aequoora subduxit zonæ uicina peruſtæ.
Et nũc põt⁹ adhuc phœbo siccãte repugnat
Mox ubi damnosum radios admouerit æuũ
Tellus syrtis erit, nã iã breuius unda supernæ
Innatat. & late periturum deficiat æquor
Vt primum remis actũ mare propulit omne
Classis on⁹. dẽsis frẽuit niger imbrib⁹ auster
In sua regna furens: tentatũ classibus æquor
Turbine defendit. longeq; a syrtibus undas
Egit: & illato confregit litore pontum
Tũc quaq; recto depræhendit carbasa malo
Eripuit nautis. fruſtraq; rudentibus ausis
Vela. negare noto spacium uicere carinæ.
Atq; ultra prorã tumuit sinus: omnia siquis
Prouidus antemnæ suffixit linthea summæ
Vincitur: & ũndis a uertitur armamentis:
Sors melior classi quæ fluctib⁹ incidit altis.
Et certo iactata mari quæcunq; leuatæ
Arboribus cesis flatum euffdere frementem
Abstulit has liber uentis cõtraria uoluens
Aestus: & obnixũ uictor detrudit in austr;

Turbo para xpasiro bir

Quid si Antemna

CSVLPI. Titã rapidus: sol qui aliũ humoꝝ maris ipsũq; ad se rapit. Subduxit. magna ex parte attraxit. Peruſtæ: toridæ. Ad huc repugnat: nondũ est a sole exhaustus & obstat ne fiat solida terra q; longo processu temporis fiet: Vt primũ remis: tempestatẽ quã sunt i syrtib⁹ passim describit. Actũ: impulsũ. Propulit omne classis onus: procul pepulit classẽ militibus oneratã. In regna sua: in sibi exposita loca. Turbine. uolubili inpetu. Egit undas longe a syrtibus: reppulit mare longe a primis syrtibus. Confregit: interrupit nõ enim erat continuus. Illato littore: cumulis arenæ immissis. Tunc quæ. naues quas recto malo & uelis tensis auster inuasit auertit inuitis & reluctantibus nautis. Eripuit: classes alio impulit quã quo remigando tendebant: cũq; uellent uela deponere nõ poterant. sed adeo intumescebant ut fractis funibus prorã excederent. Sinus: uelũ. Omnia siquis siquis etiã uela collegerat impellebat. Antemnæ ligno transuerso in malo aquo pendent uela. Auertit: a cursu remouet. Armament⁹ nudis: malo & antemnis nudatis nã uis austri uela eripuit

Quæ fluctibus incidit altis: quæ erat a terra remotior. Certo. nõ uadoso ut syrtes. Quæ cũq; leuatæ. naues quæ malo inciderunt ne a uentis impellerent. auferebant contrariis fluctibus contra austr;. Leuatæ: exoneratæ. Cesis: incisis ut fit in maximis tempestatibus. Effudere flatũ: nõ retinuerunt uentũ: quia succiso malo antemnæ & uela cederant. Contraria uoluens: obuius & contra ueniens. Victor. quia uiolentior uento. Detrudit: impulit: Obnixũ. obstantẽ & reluctantẽ.

COMNIBO. Sed rapid⁹ titã: rationẽ naturalẽ tãgit: corpora. n. cælestia: eo q; sũt lũina ignea. ideo pascũt undis. & hũore. unde & philosophi uiderũt fore aliqñ. ut oĩs hic mũd⁹ aliqñ arderet: postq; cõsũpta est aq; & hũor oĩs. Rapid⁹ titã: sol usq; ab initio cũ creat⁹ est mũd⁹ paulati calore suo arefecit syrtes. nã sol & cætera sydera hũore terrẽo pascũt pli. Zõæ uicia pustæ: est rõ q̃obrẽ istic exaruit mare: qa torridæ zõæ ppinq; sũt syrtes: Et nũc põt⁹ adhuc: & q̃uis radiis solis & ipsa stellarũ flãma exaruit mũd⁹: tñ hactẽus retinuit aq; igni: sed erit tps q; oĩa cõsumet. Repugnat. s. calori solis & stellarũ. Mox ubi dãnosũ: sed postlõgo tps cũ sensim undã oẽm exauserit calor solis: loca syrtiũ pẽit⁹ arescẽt: & nihil nisi terra reliq;. Dãno æuũ: q; detrimẽtũ facit. Nã iã breuis unda. qd futurũ sit apparet ex eo q; factũ est. qa maxima pars undarũ cõsũpta est seq; omnẽ aquã cõsũptũ iri. Vt primũ tẽis: postq̃ dixit suã de natura syrtiũ sẽtẽtiã: nũc ad ppositũ Lucan⁹ redit dicit passos fuisse tẽpestatẽ milites postq̃ nauigare cœperũt: Actũ: impulsũ. Omne cn⁹ classis. i. omnẽ classẽ cãpis. Densis fremuit: statim auster cũ ingẽti & effuso imbre impulit naues. In sua regna furens: quia auster flat a meridie. Turbine: impetu suo nã naues repelebat ab undis. Egit: reppulit ut per eas nauigari nõ possit: & ita defendit. Illato littore. i. cumulo harenæ: quia impetus uenti abstulit mare & aggerẽ harenæ reliqt. Tũ quarũ recto quarũ nauiũ uela uentus cõpræhẽdit: has impulit in littus

se qūaꝫ uela nautæ iñ summū mali rudentibus traxerunt:has naues in syrtes uentus impulit. Tunc.s.au ster eripuit naues. Deprūhendit.i.corripuit. Nautis.i.potestati nautaꝫ.quia nō habent potestatē gubet nare naues nimio impetu uenti sublatas. Frustraqꝫ rudentibus ausis:nautæ si tentassent rudentibus uela in summū mali trahere:uentus uiolabat nautas: ita ut cogerent relaxare rudentes: quibus relaxatis uentus ita inflabat ut spaciū nauis præterirent. Spaciū carinæ:quia uela inflata ultra prorā transibant. Sinus.i.ue lū intumuit. Omnia si quis: qꝫ quis etiā in summū mali subduxisset antemnas:una cū uelis uentus repel lebat naues:etiā solis armamentis:nā uelū & antemna sunt armamenta nauis. Prouidus .i. qui prouidis set antequā uentus nimius inuadaret. Lintea:uela subducens. Nudis armamentis .s. sine uelo & malo & antemnis quæ sunt armamenta nauiū. Sors melior cl.pars nauiū fuit:quæ meliorē exitū habuit. & mari tranquilior nauigauit. Certo mari:nō in syrtibus ambiguis: Quæcūqꝫleuatæ.i.pars eaꝝ nauiū quæ sunt subleuatæ ab undis:cæsis arboribus:dimidia parte sui a terra recepta est a media parte a mari. Arboribus cæsis:quia hoc necesse erat contra tempestatē incidere arbores:ne uentus in malū nauis impetū faciens na ues subuerteret. Leuatæ.s.ab undis maris. Effudere flatū.i.emisere uentū nā cū armamenta nauis uento resistunt:nō emittit uentus:immo retinet. Has: alias naues. Contraria uoluens: quia æstus maris erat contrarius uentis:& tantus erat æstus ut uinceret uentū. Voluens:inuoluens: Contraria:uentis opposi ta. Detrusit.s.illas naues. In:contra austrꝫ. Obnisū.i.oppositū:quia plus ualuit æstus:quā uentus.

¶SVLPI. Has uada: aliquæ arēis mari subtra cto inherebāt. Vada:mare uadosū. Terra interup ta profūdo:cumuli arēaꝫ misti mari. Dubio fato in certo periculo an arēa an aqua obrueret. Sedet inhæret terræ. Pars:siue puppis siue prora. Tunc magis:tū cōcertās arēa cū fluctibus nō dissoluebat sed se cumulās obsidebat & implicabat naues.

Breuius mar impactū:breuia syrtiū impulsa. Eli sus:repressus & sic magis arenas dissoluere potuis set tamē nō erat tāti: Eminet:cū eminētia apparet In tergo. in superfie uel posteriore parte. Ag ger pulueris arēæ cumulus. Stāt:nō prouehunt. Terræ.arēis quæ firma littora nō faciebāt. Partē nauiū: Intercipit æquor: syrtes retinēt. Regimē clauūqꝫ:artificiū & tēonē: Tuta fuga: hæ quæ cele ritate se syrtibus eripuerant in sinū quietū quē tri tōniā paludē uocāt se cōtolere: Tritonos: amnis qui super syrtis maioris sinū nō lōge a philenoꝫ aris a Tritōide palude susciꝑit: a qua mineruæ co gnomē est inditū ut incolæ arbitrāt ibi gētæ: ut ait Mela: Nā regis ogigii tēpore uirginali habitu illic uisa Neptūi & paludis filia est putata sed ipsa patrē illū dedignata iouis uertice se gētā ut ait Herodotus. Deus: tritō neptūi ex Salacia filius & eius tu bicē. re autē uera est piscis in hūani iuuēis speciē qui ut plinius inquit: nauigia noctu ascēdit & degrauat. Virgi. in.x. de eo sic habet:hūc uehit immanis tritō & cerula cōcha Exterrēs freta cui lateꝫ tēus hispida nā ti Frōs hōinē præfert in pistrim desinit aluus. Eū tyberii tēpore in spelūca inuētū cōcha hoc est tuba cāne re plinius tradit. hāc tritōidē paludē. quæ & pallātias dicta est a callimacho.

Has uada destituunt atqꝫ interupta ꝓfundo
Terra ferit puppes:dubioqꝫ obnoxia fato
Pars sedet una ratis pars altera pēdet i undis
Tūc magis impactū breuiꝰ mar.terraqꝫ sæuit
Obuia consurgens.quauis elisus ab austro
Sæpe tāen cumulos fluctꝰ nō uincit arenæ.
Eminet in tergo pelagi ꝓcul omnibus aruis
Inuiolatus aqua sicci iam puluerís agger.
Sant miseri natuæ terræqꝫ hærente carina
Littora nulla uidēt,sic partē itercipit æquor
Pars ratiū maior regimen clauūqꝫ secuta est
Tuta fuga: nataſqꝫ loci sortita peritos:
Torpentem tritonos adit illæsa paludem
Hāc ut fama deus quem toto littore pontus
Audit uentosa perflantem litora concha.

¶OMNIBO. Has.i.eaꝝ nauiū partē. Destituūt.s.ne nauigare possēt. Interrupta.intercisa.est .n. de scriptio syrtiū:syrtis.n.est terra interrupta. Obnoxia fato:quia pars nauis terræ cōtinebat pars mari.ideo incertū an terra an mari morerēt. Dubio fato.incerte mori. Sedet.s. terræ. Altera pēdet.s. pars puppis pēdet in undis. Tūc magis:nā quia breuius mare: ideo etiā magis patebat uētis uētusqꝫ magis in nauē it ruebat. Impactū .s. in nauē: Obuia terra: quā uētus impelleret. Quāuis elisus ab austro: quauis fluctus frequēter elideret a uētis tamē nō poterāt tātā uim habere. ut moueret naues. Cumulos harenæ: qui in medio profūdo inuicti erāt. Elisus:impulsus a uēto quāuis impeleret ab austro.tamē fortius impellebat ab harenæ cumulo. Eminet apparet:& extat. In tergo: in superficie malis. Procul omnibus:quia repelle bat undas. Inuiolatus aqua.quia aqua illuc peruēire nō poterat. Stant miseri:pera naues partim terræ in fixæ tenebāt.partim in aqua pēdebāt. Stāt.incerti quo fato pereāt. Terræqꝫ hærēte carina: quāuis in sic co destituta esset nauis:littora tamē nō uidebāt. Pars ratiū maior:incolūis euasit:ea præcipue quæ nautas uehebat locoꝝ peritos. Regimē clauūqꝫ.i regionē claui endiadis. Fuga.i. nauigatiōe. Nautas loci pe ritos.qꝫ ea etiā superiori tēpore nauigauerāt. Illæsa: integra: Hāc ut fama deus: tritō deus marinus, est hūt tubicinē neptūi dixerūt:& tyberio principi nūciauit olisiponēsiū legatio ob id missa: inuētū esse hu iusmodi piscē in spelūca canētē cōcha teste pli.sicut poete scripserūt: nūc ergo dicit hūc locū tritonē co luisse deū:& eū dē & placuisse palladi: qꝫ cū primū nata de capite patris e cœlo descēdisset ad ea loca quæ uiciniora erāt peruēit: & qꝫ hāc paludē dilexerit de nōine eius se tritōidē appellauit. ideo palus tritōis apꝑ lat:qꝫ ea mirifice delectaret tritō:eādē etiā dilexit pallas:qꝫ ibi se frequēter lauare solebat. Deus: triton.

Quē toto li.i. describit tritonē neptuni tubicinē, Cōcha .i. tuba Virgi. Dum personat æquora concha.

CSVLPI: Patrio quod: quia ut primũ nata est illuc ut in altissimũ ẽ cœlo locũ ne uulcão nuberet descẽ
dit & se ibi speculãs ab ea uoluit denõinari. Lethe: amnis ad berõicẽ ciuitatẽ inferna ut putãt inundatiõe
prorũpẽs & apud pristinos uates latex mẽoratus obliuiõis ut ait solinus. Insopiti: peruigilis. Tutela: ab
ipso enim seruabaꝫ. quãquã fidei ratio est quod flexuoso meatu æstuariũ e mari ferꝫ adeo sinuosis lateribus
tortuosũ ut uisẽtibus procul lapsus anguineos facta uertigine mẽtiaꝫ. idẽ est auctor Diodo. uero ait per
Draconẽ intelligi pastoꝝ curã qui sua fortitudine latrocinia prohibebãt & per põa aurea milas idest oues
aurei coloris uel pulchras. Spoliatis frõdibus rap
tis a frõdibus põis aureis. Inuidus: magni est fidẽ
uetustati nõ adhibere: eiusq; laudẽ minuere. Qui
uates ad uera uocat: qui uult poetas quibus licet
fingere dicere uera. Silua: arbores. Diuitiis: aure
is põis. Germine. fructu. Virgineus corus: hespe
rides quæ fuerũt filiæ atlãtis ex hesperide hesperi
fratris filia fuerũtq; septẽ nũero. dicũtq; etiã atlãti
des. diodoro auctor. Lactãtius eas hespero genitas
dicit fuisseq; quidã aut amãt tres Eglen Aretusã &
Vespertusã nec a gorgõibus esse diuersas. Robo
ra curuata: rãos arboꝝ flexos. Metallo: aureis põis
Laborẽ nẽoris: in nẽore seruãdo impẽdebat. In
opes: absq; aureis põis Tyrãno. Eurystheo cuius il
luc iuerat. Depulsa: liberata. Garamãtidas. agara
mãtũ regio auctore Strabõe ultra Getuliã est. Põ
peio duce: magni filio præfecto classis. Hæreꝫ. qui
escere donec ad iubã peruenisset: Terra cingere.
terrestri itinere circuere. Clauserat: uetabat nauí
gari. Claudi maria dicũt die tertio iduũ nouẽbris
usq; in diẽ sextũ iduũ martii. Et spes: & sperabat
imbres sibi auxilio fore. per feruidã sole regionẽ
ituro ut tẽperata efficeret: & nec sol nec frigꝰ abeẽt.
COMNIBO. Patrioq; e uertice nata: sic fingũt
poetæ de uertice iouis natã esse palladẽ. & habẽt
ratiõe physicã quia pallas Dea est sapiẽtiæ. ideo de
cerebro iouis natã esse finxerũt. nã deos ad similitu
dinẽ hũanæ imbecilitatis fingebãt: fingũt hæc qui
dẽ poetæ & addũt ludibria quædã quod cũ caput
clamaret & partũ edere uellet. iuppiter iussit Vulca
no filio ut subtilissimo ferro caput aperiret: ille se
curim fabricauit adeo tẽuẽ: ut sine doloris sẽsu ca
put aperiret patri: ex quo est nata pallas sed ille hoc
pacto aperuit ut quod ex illo nasceret sibi cõiũge
ret: ita tamẽ si ei placeret. Pallas ubi uulcanũ uiv
dit adeo deformẽ. indignata statim aufugit: & pri
mã tellurẽ petiuit libyen: eo quod cœlo proxima
esset. ipse calor: quia libya feruẽtissima est cæterarũ regionũ. Stagnicq; quieta: & uultus suos speculata est
in liquida palude. Et se dilecta: & quia palas illi grata fuit de illius nõine se quoq; appellari uoluit Tritõi
da. & (ut ait Solinus) nõ procul a philenorũ aris in intimo recessu syrtis maioris est palus quã tritõ amnis
interfluit. ubi speculatã se artiũ deã credidetũt. Quã iuxta læthes & iuxta hãc paludẽ: dicit labi flumẽ læ
theũ. qui de læthea palude inferorũ deriuari dicit. Circa extimũ syrtũ cornu berẽicẽ ciuitatẽ alluit læthon
amnis inferna (ut dicũt) exũdattiõe prorũpẽs: & apud pristinos uates latice mẽoratus obliuiõis: ut docet
Solinus. Trahẽs obliuia. respexit ad nomẽ: nã significat obliuionẽ. Atq; insopiti: hic etiã est hor
tus hesperidũ: hesperides autẽ filiæ athlãtis fuere: custodes horti ditissimi: põa aurea producẽtis: cuius cu
stos erat peruigil serpẽs Hercules cũ ad ea loca uẽisset serpẽtẽ occidit: & põa abstulit priuauit ergo diuitiis
puellas. De hortis hesperidũ & peruigili dracõe (ne licẽtia uulneret) fides & ratio hæc est: ut refert Solinus
flexuoso meatu æstuariũ e mari ferꝫ sinuosis lateribus tortuosũ adeo: ut uisẽtibus procul lapsus angueos
facta uertigine mẽtiaꝫ: itaq; ꝙ hortos appellauere circũdat. unde pomorũ custodes interpẽtates instruxe
rũt mẽdaciũ fabulãdi: hæc insula pter arbores oleastri similes & atã sacrã Herculi: illud nihil pfert ꝙ ꝑ pa
get uetustatis mẽoriã. Inuidus annoso æuo. ꝙa occurrebat illud quomõ hãc fabulã ipe q̃si uerã cõfirmas
ego iqt sequor alios poetas nã q̃ antiqtati credeꝫ noluit iuid' ẽ & iuid' ẽ q poetas uera dicere cogit: quoꝝ
ꝑpriũ ẽ fingeꝫ & cõmisci. Qui uates ad uera uocat. i. poetas uera diceꝫ cogit. Fuit aurea: põa ferẽtes.
Diuitiis: aureis fructibus. Fuluo germine. i. fulgãtib' põis. Virgineus. hespides athlãtis filiæ q̃ custodes
huius horti fuere. Sõno dãnatus serpẽs. i. q nũquã sõnũ oculis admitteret. Robora cõple: quia circũda
bat truncum arbori: ne quis ascendens poma diripereet. Rutilo curuata metallo. adeo inquit grauia erãt

Hanc & pallas amat. patrio ꝙ uercice nata
Terraq; primam libyen (nam ꝓxima cœlo est
Vt probat ipse calor) tetigit: stagniq; quieta
Vultus uidit aq̃. posuitq; in margine plantas
Et se dilecta tritonida dixit ab unda:
Quam iuxta lethes tacitus prælabit' amnis
Infernis ut fama trahẽs obliuia uenis:
Atq; insopiti quondam tutela draconis.
Hesperidũ pauper spoliatis frõdibus ort⁹:
Inuidus annoso qui famam derogat æuo:
Qui uates ad uera uocat. fuit aurea silua
Diuitiisq; grauis: & fuluo germine rami
Virgineusq; corus nitidi custodia luci.
Et nunquã sõno damnatus lumina serpens:
Robora complexus rutilo curuata metallo.
Abstulit arboribus preciũ nemorisq; laborẽ
Alcydes. passusq; inopes sine pondere rãos
Rettulit argolico fulgentia poma tyranno
His igitur depulsa locis: deiectaq; classis
Syrtibus haud ultra garamantidas attigit un
Sub duce põpeio libyes melioris i oris (das
Mansit: at impatiens uirtus hærere catonis
Audet in ignotas agmen cõmittere gentes:
Armorum fidens & terra cingere syrtim.
Hæc eadẽ suadebat hyẽs: q̃ clauserat equor.
Et spes imber erat nimios metuẽtibus ignes

pōa:ut ipſā quoq; arborē incurtuarēt. Preciū: aurea pōa. Nēoriſq; laborē: quia laborabat arbor ſuſtinere pōa: Argolico tyrāno.euriſtheo regi græce: nā euriſtheus inſtinctu iunonis Herculē mittebat ad omnia pericūla eo animo: ut periret. His igit depulſa locis: cū ad hæc loca uēiſſet claſſis nō nauigauit ulterius: ſed ibi manſit in meliore parte libyæ præfecto Gn.pō.ipſe uero Cato cū reliquo exercitu.ſicut ſtatuerat ad regē iubā iter intēdit. Garamātidas:garamātū regio:ut inquit Strabo: ultra getuliā eſt: & cū illa pariter progredit:garamātes Cornelius Balbus ſubegit:& primus ex hac uictoria triūphauit auctore Solino. ga ramātici autē æthiopes matrimōia priuatim neſciūt: ſed omnibus in uenerē uulgo licet. inde eſt q; filios matres cognoſcūt tātūmodo nā paterni nōinis nulla eſt reuerētia. ea propter garamātici æthiopes inter omnes populos degeneres habēt. Melioris libyæ.i.fœcūdioris.nā reliqua (ſicuti in ſequētibus declara bit) libyæ arida eſt. At in patiēs uirtus:cato cuius uirtus nullā patiebat deſidiā: quieſcere nō poterat niſi tādē ad regē iubā peruēiret. Hærere .i. quieſcere. Terra cingere ſyrtim .i. terreſtri itinere circuire ſyrtes: quia nauigari nō poterāt.Hæc eadē ſuadebat hyēs: dicit etiā huic ſētēriæ ſuæ ſuffragatū fuiſſe anni tēpus uidelicet hyemē ſperabat enim calorē regiōis illius tēperari poſſe frigore hyēis. Suadebat .ſ.ut i ulterio rē libyā ſe cōferret. Clauſerat.ſ. glacie.& ſpes imber erat imber qui tēpore hyēis regnat ſpē dabat aerē tē peratū fore. Ignes: ardores.

Garamantes

Vt neq; ſole uiam nec duro frigore ſæuam
Inde polo libyes. hinc bruma tēperet annus
Atq; ingreſſurus ſteriles ſic fatur arenas.
O quib⁹ una ſalus placuit mea ſigna ſecuti
Indomita cerūice mori. componite mentes
Ad magnū uirtutis opus ſūmoſq; labores.
Vadimus in campos ſteriles exuſtaq; mundi
Q ua nimius titan & raræ in fontibus undæ
Siccaq; lethiferis ſqualent ſerpentibus arua
Duq; iter:ad leges patriæq; ruentis amorem
Per mediā libyen ueniant.atq; inuia tententi
Si quib⁹ in nullo poſitum eſt euadere uoto:
Si quib⁹ ire ſat eſt neq;.n. mihi fallere quēq;
Eſt animus.tectoq; metu perducere uulgus
Eſt animus.tectoq; metu perducere uulgus
Hi mihi ſunt cōites quos ipſa pericula ducēt
Q ui me teſte pati. uel q; triſtiſſima pulchq;
Rōanumq; putant. ac qui ſponſore ſalutis
Miles eget capiť q; animæ dulcedine ſuadat
Ad dōinum meliora uia.dū primus arenas
Ingrediar.primuſq; gradus in puluer ponā
Me calor æthereus ferīat.mihi plena ueneno
Occurrat ſerpens.fatoq; pericula ueſtra
Prætentate meo. ſitiat quicunq; bibentem
Viderit. ant umbras nemoq; quicūq; petētē
Aeſtuet.aut equitē peditū præcedeť turmas

Pueſtio ordary

IGNES. ARDORES.

QSVLPI. Annus: anni tēpus. Neq; ſæuā: nō aſperā: Polo: propter cœlū q; natura calidū eſt.

Brūa:propter brūæ frigus. O quibus:animos mi litū ad deſertorū libyes ſubeūda diſcrimina erigit. quæq; ſint illa aperiēs ſe primū ſubiturū eadē pol licet. Vna:ſola nā ſine libertate nolumus eſſe ſalui & pro illa moriēdo ſalui ſumus. Indōita:libera nō ſubiugata cæ: Cōpōite. præparate. Ad opus uir tutis:ad laborū periculorūq; tolerātiā. Squalēt:ma culati ſūt. Durū:iter appoſitio. Ad leges:ad leges decuſq; patriæ tuēdū fortes inuitās molles qui ſer uire poſſūt. repellit a ſe ad cæ. Eſt poſitū euadere in nullo uoto:ideſt qui nulla uota faciūt euadēdi.

Poſitū:cōſtitutū. Ire: & nō curare de reditu. Te cto:diſſimulato. Quos ipſa pericula ducēt:hoc eſt qui cauſa experiēdi pericula uēiēt. Vel quæ triſtiſ ſima:etiā quæ laborioſiſſima ſūt. Rōanū: quaſi di cat uirile. Pulchrū:hōeſtū ut pulchrūq; mori ſuc currit in armis. Animæ:uitæ. Ad dōinū:cæ. Dū primus: mirificæ milites excitat imperatoris auda cia:nā excutit metū & pudorē ſegnioribus incutit. bene igit philipp⁹ dicere ſolitus ē Terribiliorē eſſe exercitū ceruorū leōe duce: quā leonū ceruo. Me calor: umbraculo ſe nō uſurū pollicet: ſed aliorū more ſolē paſſurū. Mihi: alios præcedēti. Prætē tate:explorate caſu meo. Sitiat: recuſet ſitim pati.

Aeſtuet: æſtu laſſet. Aut equitē pedibus iturū ſe aſſerit.more gregarii militis.

QOMNIBŌ. Vt neq; ſole uiā. ſpē faciebat im ber in regiōe ſicca. Duro frigore.quia hyēs erat:ut calorē ſolis:anni tēpus tēperaret. Inde: ex hac par te libyæ. Polo.ideſt propter regionē:quia auſtralis regio feruet. ideo tēperet. Hinc: ex alia parte. Tē peret:ſcilicet uiā: Brūa.i.cū brūa. quia hyēs erat. Sole:quē frigus tēperabat. O quibus una ſolus:o milites inquit:qui mea caſtra ſequi uoluiſtis.animū ad curā cōfirmare:& ſūmos labores ſuſcipite: ac ſi di cat.nō uos ad uoluptatē inuito:ſed ad labores. Vna:ſola ſolus ſupereſt.ſ. libertatis. Indōita cerūice mori .i.in libertate mori. Cōpōite mētes.i.idōeas redditead opus uirtutis. Vadimus in cāpos ſteriles:cato.n ne qnēquā decipere ſe uelle profeſſus eſt:ſed plāe illos ad labores & pericula inuitare: ut intelligerēt pes ardua omnia atq; difficilia quærēdā eſſe libertatē. Steriles cāpos:libyā quæ laborat penuria aquarū. Ser pētibus:nā ibi ſerpētes acriores ac ſæuiores fiūt calore ſolis. Squalēt:ſterilia ſūt. Durū iter ad leges: nec mirū cuiquā uideri debet ſi parati ſumus hoc ſubire labores aliter.n.leges & patriæ libertas ſeruari nō po teſt. Inuia.i.per quæ nūquā antea fortaſſe: quiſquā iuerit: uel pauci admodū. Euadere uoto .i. qui nulla uota faciūt euadēdi. Si quibus ire ſat eſt: uēiāt mecū illi quibus ſufficit ire & nō redire: hoc eſt qui nullā redeūdi cutā faciūt. Fallere:mea ratio eſt ut nolim pericula cuiquā occultare ut poſtea ſe deceptos cōque rāt. Tecto metu:occulto piculo. Hi mihi ſint cōites.uēiāt mecū illi q; hoc ipo me ſequūť q; in mānifeſtū pe riculū prodeāt. Vel:pro etiā. Triſtiſſima:laborioſiſſima. At qui ſpōſore ſalutis.ſed ſi quis eſt cui uita ſis catior libertate: hic me deſtituto ſe ad Cæſarem conferat uia commodiore. Sponſore ſalutis: qui

ſibi ſalutē promittī uult. Animæ dulcedine.i.cui nimū uita cara eſt. Meliore:hoc eſt tutiore uia. Arenas .i.arida loca ſi uiderint me paratū ſubire labores.& extrema omnia nec ipſi quidē recuſare debebunt. Calor æthereus: quia torrenti zonæ libyes illa pars ꝓpinqua eſt. Fatoq; pericula: ergo tanquā præguſtator malorū omniū ero. Sitiat quicūq; bibentē uiderit. nō recuſo quominus ille ſitim pati dedigneť.qui uidetit me bibeť. Aut umbras:& ſi quis uiderit me umbra arborū releuaī calorē.ille etiā calore nō debebit pati. Aeſtuet.i.nimio æſtu laboret. Aut equitē.& ſi quis uiderit me equo uehi. ille pedes ire recuſet.

Deficiat ſi quo fuerit diſcrimine notum
Dux an miles eam ſerpēs ſitis ardor harenæ
Dulcia uirtutis gaudet patientia duris:
Lætius eſt quotiens magno ſibi conſtat honeſtū
Sola poteſt libyæ turbā pſtare malorū
Vt deceat fugiſſe uiros.ſic ille pauentes
Incendit uirtutis animos.& amore laborū:
Irreducemq; uiam deſerto limite carpit.
Et ſacrum paruo nomen clauſura ſepulchro
Inuaſit libyæ ſecuri fata catonis.
Tertia pas rerum libyæ(ſi credere famæ
Cuncta uelis) at ſi uentos cœlumq; ſequaris
Pauerit europæ.neq; enim plus littora nili:
Quā ſcythicꝰ tanais: primis a gadibꝰ abſūt
Vnde europa fugit libyen: & littora flexu

¶SVLPI. Deficiat.ut defatigatus nō uēiat. Diſcrimine.differētia. Ardor:ſolis. Arenæ:q̄s uētus impellet: & in q̄bus nequeāt cōſiſtere. Virtuti: q̄ uerſaī circa difficilia. Gaudet patiētia duris; magnāimis ſolatio eſt pati & fortes gaudēt aduerſis. Lætius eſt.omnis uirtus quo circa difficiliora uerſaī eo eſt laudabilior & maior. Hōeſtū:uirtus. honeſta actio. Cōſtat ſibi:cōparauit ſe ſe multa difficultate. Turbā pſtare malorū ut deceat fugiſſe uiros: hoc eſt libyæ poteſt nobis multa incōmoda obiicere p q̄ uideāt ſeruitutē fugere ſi uiti ſumus Irreducē: irremeabilē p quā rediturus nō eſſet. Limite:terra uicina ſyrtibus. Inuaſit fata cœpit tē taī fortunā catōis mortē nō metuētis. Tertia pars rerū; ſaluſtiū ſeqť q ait in uiſiōe orbis terræ plerīq; in parte tertia aphricā poſueť pauci tātūmodo aſiā & europā eſſe ſed aphricā in europa. At ſi uētos: eurū zephirū boreā notū q a q̄ttuor mūdi partibus flāt ita ut eurus ab ortu eqnoctiali occurat zephyro occidētali recta līnea: & borea ſeptētriōalis e regiōe habeat notū. Cœlū: q̄tuor cœli regiōes: nā æque diſtāt ab occidēte tanais & nilus q̄bus aſia dī ſterminaī ab europa & aphrica q̄: ſeparat mare gatitanū & mediterrāeū q̄ āmiſſū eſt inter utriuſq; flexū. leuoq; lateť europā dextro aphricā radēs ſepat calpē mōtē europe ab Abylla aphricæ mōte quos colūnas herculis dicūt. Gadibus: duabus inſulis in ipſis faucibus maris noſtri q̄rū altera gadis altera erythrea dicta eſt:in q̄ fuit urbs gades ut apud plinū libro q̄rto. Vnde:a q̄bus gadibus. Fugit:ſeparaī.

¶OMNIBO. Deficiat.ſ.a labore itineris. Si quo diſcrimine: nā talis uobiſcū ero: ut me nēo dignoſcere poſſit:miles ſim an dux. Serpēs ſitis: hæc omnia quæ deſcribit ad pericula & labores eſſe uideť ſed dulcia ſūt his qui uerā uirtutē ſuſcipere poſſunt. Gaudet patiētia nec.n. patiētia cognoſci poteſt uiri fortis:niſi dura ſuſtineat. Lætius eſt:qui res hōeſtas aggrediť cū laboť:hic etiā maiore lætitia gloriā cōparat. Hōeſtū.i. hōeſtas hoc eſt unicui& hōeſtas magis grata eſt. Magno cōſtat.i. maxima mercede & labore tēditurq; ad hōeſtū. Turbā.i.multitudinē malorū:nulla regio eſt quæ poſſit facere:ut uiri fortes gaudeāt ſe fugiſſe ſeruitutē niſi libyæ:per quā ſine maximis laboribus ire nō poſſumus ad libertatē aliter ſi fugerēt ſine laboribus:ſine periculis uiderēť eſſe ignaui inertes ac deſides. Sic ille pauētes: his uerbis cato inflāmauit milites:ut omnes labores libēter ſubire ſtatuerēt. hoc.n. fieri ſolet ut cū princeps ſe periculis expoſuerit, alii deinde nullū periculū ſubterfugiāt. Irreducēq; uiā: quia nūquā inde redibit: nā ſibi ipſi mortē uticæ cōſciſcet. Et libyæ:nā in libya eſt utica nobilis cæde catōis. Fata:mortē. Tertia pars:deſcribit nūc libyā oſtēdēs ſecūdū quoſdā eſſe tertiā partē orbis terrarū ſecūdū alios partē eſſe europe: ſed ut intelligi poſſit hæc deſcriptio:quāquā melius oſtēdi quā uerbis expōi poſſet tāen de ea breuiter dicēus. omnis terra ambiť oceāo:& ea quattuor maria recipit unū a ſeptētriōe a meridie duo:quartū ab occidēte:uniuerſus orbis terrag; i tres partes diuidiť & tanais quidē a ſeptētriōe in meridiē uergēs prope meotida defluit.at uero nilus e diuerſo defluit in pelagus ab altero latere uidelicet ad nilū aphricā. ab altero uidelicet ad tanaim europā uocāt.ultra uero quicquid eſt aſia eſt ex quo intelligi poteſt aſiā maiorē eſſe aphrica & europa. nā aphrica quidē terminata eſt ab una parte nilo.a reliquis tribus partibus a pelago & breuior eſt quā europa.nā europa quidē terminos habet ab oriēte tanaī & meotida:& pōtū a meridie ab occidēte athlāticū:a ſeptētriōe britānicū.ſed aſia multo maior eſt:nā aſiā quidā attingit oceās:ita nominibꝰ:ſicut locis differēs nā ab oriēte mare eoū diciť a meridie indicū:a ſeptētriōe ſcythicū cū ipſa uero ingēti & perpetua frōte in meridiē uergēs.tātū ibi diffūdiť:quātū aphrica & europa.ita deſcribiť uniuerſus orbis terrarū. Fāæ:ſic.n. fama eſt. Cœlū:ſed quomodo dicat cœlū & uētos in ſequētibꝰ aperiēus. Nec.n.plu.l. lōgitudine quidē par eſt latitudine uero in æqualis.ſic ergo littoribꝰ nili aphrica terminaī: littoribꝰ tanais europa cōtineť. Vtraq; uero a gadibꝰ incipit. Vnde etiā ſeparāť oceāo diriméte p medias gades ſūt autē duo mōtes: hūcq; dē Abilē uacāt: illū uero Calpē:& fama ē Herculē cōiūcto ppetuo iugo colles diriēiſſe:& oceanū ātea excluſū in ea q̄ uicina erāt loca admiſſū diſcuſſa mole mōtiū. Vnde europa fuit oſtēdit aphricā partē eē Europe uerbi cā.ab Occidēte p gade diuidit oceāꝰ Aphricā europā uſq; ad nilū a meridie:ad tanaī ab occidēte ſed nilus & tanais gadibꝰ: unde incipit Aphrica & Europa tātū differūt:ut alter altero nō ſit lōgiꝰ a gadibꝰ ſed pari ſpacio diſtāt a gadibꝰ ſequiť ergo Aphricā & Europā pares eſſe lōgitudine,ſed latitudine in æqua

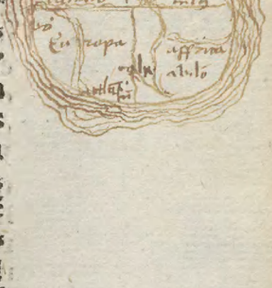

les quia latior est europa. ideo nonnulli hanc rationē secuti dixerunt: eā tertiā partē orbis nō esse. alia ratio quare uidet breuior aphrica quā europa propterea quod in aphrica plus terræ ardore solis. quā in europa frigoris rigoris rigore deprehendit. Vnde: a quibus gadibus.

¶ SVLPI. Sed maior: sed asia est maior europa & aphrica: nā utriq; communis sit zephirus in orientē flans: a siniſtro boree extendit. in dextrā noti toto oriente complexo. Sed maior orbis: maior mundi pars. Adit: accessit syncope. Istæ: aphrica & europa. Illa: asia. In ortus: in orientē.

Libyæ: naturā fertilitatēq; soli aphricani narrat.

Quod: ea pars quæ. Vergit in occasus: ad occidentē inclinat. Arctoos imbres: a septentrione immissos. ut enim auster nobis pluuius est. & illis serenus: sic boreas & aquilo nobis sereni illis imbrifeti sunt. Reficit: recreat. Serenis: quia cū hic serenat illic pluuit: In nullis uiciat opes: nō habet uenas & metalla pretiosa. Nullo crimine sine scelere. crimē terræ est aurū & argentū producere.

Et penitus terra: & simplex terra: Robora mauritaniæ. arbores & cedri mauritaniæ cuius ligni usū nō norant contenti umbris frondibus. Plinius inquit: a muris cedrū & mensurā in saniā prouenire esseq; simile cupresso fœminæ siluestri habereq; lignū uariis uenis pictū quo generū triū ad mensas utunt aitq; mensis præcipua dos in uena crispis: uel in uertice paruis: illud ob longo euenit discursu ideoq; tygrinæ appellat: hoc in torto & ideo tales puntherinæ uocant. sunt & undatim crispæ maiore gratia si pauonū caudæ oculos imitent magna uero post has gratia extra prædictas crispi dēsa ueluti grani congerie quas a similitudine apiatas uocant. Epulas: esculenta & poculenta ut pisces aues feras. gulāq; & luxū ro. obiicit. Mensas. uidelicet citreias. ante ci. mensā nulius uetustior memoria est. habuit. n. & ex cedro & exthia: Vagā: instabilē. Sub nimio proiecta die: in meridiē extenta qui nimis illic æstuat. Perusti ætheris. torridæ zōæ. Bacchū. uites: Putris. soluta in puluerē. Tenet: possidet.

¶ OMNIBO. Oceano fecere locū: discussa mole montiū ab hercule. Nā cū communiter istæ. redit ad id q̄ dixit: si cœlo uentosq; sequaris. diuisus est uentus uniuersus in quattuor uentosq; cardinales: unde licet in eurū in oriente. zephirū ab occidente. austrū a meridie. & in boreā a septentrione. se hi uenti habent alios collaterales. eurus orientalis habet collaterales: hinc circiū. inde subsolanū. at uero zephirus occidentalis collaterales habet. hinc corū inde fauoniū. auster meridionalis habet collaterales aphricū & notū. boreas septentrionales collaterales habet uulturnū & aquilonē. sed melior tamē & uerior est de uentis sententia plinii in secundo: & gelii in noctibus atticis. q̄ diligens lector inspiciō. nunc poeta ostendit quomodo seperatæ sint hæ partes orbis terrarū meridiōales & septētriōales uētos cōunes esse dicit aphricæ & europæ. asia partim tāgit meridiōalē uētū partim septētriōalē. sed sola ipsa habet eurū uētū orientalē: ex quo facile cōprædi potest quomodo ipsa duplo maior sit aphrica & europa. Istæ. s. aphrica & europa.

Cōmuniter effundāt zephirū: occidētalē. Illa. s. asia. Boreæ: a septētriōe. Noti: meridiōalis. Sola tenēs: quia nec aphrica nec europa euri participes sūt. Boreæ siniſtrū latus: nā descēdēs boreas perflat asiā a siniſtra. Libyæ q̄ fertile terræ est nūc de ipsa aphrica loquit: dicit autē partē illā quæ est sub feruēti zōa inhabitabilē esse meridiē uersus: sed quæ in occidētē uergit: esse habitabilē & eā nō omnino sterilē immo ea producere quibus sustētari possūt incolūes: tamē ea quoq; pars pēuria aquæ laborat. Quod fertile. Ar ea terra lybyæ quæ est fertilis. Nō fōtibus ullis. quāuis sit fertilis: tamē & ipsa aquæ pēuria laborat. Arctoos raris: & quia sequebat. illud quomodo fertilis si caret aquis dicit ab aquilōe nubes impelli usq; in polū antarcticū & pluuias immittere: Nostris reficit: q̄a q̄do serenū est. ibi nebulosū cœlū est. & pluuias emittit. Reficit: recreat. In nullas uiciat opes. i. nullū gēus æris in aphrica inuēit. Pura. crimē glebarū apellat aurū & argētū & bene: nā multorū criminū cā ē: pterea Vit. dixit Quid nō mortalia pectora cogis auri sacra fāes. Sed pēitus terra est sine cuiusq; metalli admixtiōe. Tātū: tātūmodo. Mauruſia: in mauritania arbores nascūt q̄ sūt gētibus illis p diuitiis. Nō nouerat usū: & diu eas arbores habuere aphri sine utilitate. qa nō nouerāt in quos usus ualerēt sed ro. inqt curiosiores fuerūt q huiusmodi arborū utilitatē nouere. mauritāia ferax est parte tamē excepta q̄ deserta est & flūinibus & lacubus abūdat: arbores p̄fecto (teste Strabōe) multas & magnas hēt & oia fert. antiq & ea mēsas ex uno integroq; ligno ac uarias ro. suppeditat. in occidētalibus clarioribusq; libyæ partibus (ut idē refert) habitāt: q a græcis mauruſii uocāt libycū gēus & epulentū eos ro. & indigenæ mauros uocant & iberiæ sunt oppositi. Vsum: utilitatē. Citri con

Oceano fecere locum: sed maior in unam
Orbis adit asiam. nam cū cōmuniter istæ
Effundant zephyrū. boreæ latus illa siniſtrum
Cōtingens: dextrāq; noti descendit in ortus
Eurū sola tenens. libyæ quod fertile terræ est
Vergit in occasus. sed & hæc nō fōtibus ullis
Soluitur: arctoos raris aquilonibus umbres
Accipit. & nostris reficit sua rura serenis
In nullas uitiatur opes: non ære neq; auro
Excoquitur. nullo glebarum crimine pura
Et penitus terra est. tantum mauruſia genti
Robora diuitiæ. quarum nō nouerat usum
Sed citri contenta comis uiuebat & umbris
In nemus ignotum nostræ uenere secures
Extremoq; epulas mensasq; petiuimus orbe
At quæcunq; uagam syrtim complectit ora
Sub nimio proiecta die uicina perusti
Aetheris: exurit messes: & puluer bacchum
En ecat: & nulla putris radice tenetur.
Temperies uitalis abest & nulla sub illa

renta:satis habuerunt Aphri:ut umbra citri quæ arbor est preciosissima se a calore solis defenderent. Co mis & umbris:unū sequit ex reliquo:nā comæ sunt frondes arborū & frondibus umbra redditur. In nemus ignotū.s.aphris quid arbores suæ ualerent:sed notū ro. & satirice carpit luxuriā ro. Nostræ secures: ro. tragemata.i.cibos secundæ mensæ fecimus. Extremo orbe.i.a polo antarctico:aphri nō nouerunt huius modi epulas citri: nec ex arboribus mensas pretiosas fieri. At quæcūq; uagā: hæc quidē fœcunda est & habitabilis.at uero paralia Aphricæ:quæ propinquior est feruenti zonæ nimio solis ardoꝝ habitari nō po test:nec ibi quicquā nascit q̄ ad usus hominū necessariū sit. Sub nimio die:sub nimio sole. Vicina peru sti æthe.i.uicinia torridæ zonæ. Puluere.i.calore sequens pro antecedenti. Nulla radice: quia radices al tius porrigi nō possunt. Temperies uitalis.i.quæ uitā dat plantis & arboribus:nā triplex est uita .s. uegeta tiua:sensibilis:& rationabilis. Nulla cura iouis.quasi dicat nulla æris temperies eā terrā fertilē reddit: uel quasi destituta sit a deo:& cū alterius orbis curā habeat deus:hanc quasi deseruisse uideat: Sub illa.i.in illa terra:nā sub pro in ponit. Virgi.nāq; ingenti lustrat dū singula templo:

Cura iouis terra est, natura deside torpet
Orbis & immottis annum nō sentit arenis:
Hoc tā segne solū raras tantū exerit herbas
Quas nasamō gēs dura legit:qui pxia pōto
Nudus rura tenet:quē mūdi barbara dānis
Syrtis alit: nam littoreis populator arenis
Imminet. & nulla portus tam gente carina
Nouit opes.sic cum toto comercia mundo
Naufragiis nasamones habēt: hac ire catonē
Dura iubet uirtus, illic secura iuuentus
Ventoq;.nullasq; timens tellure procellas
Aequoreos est passa metus:nā littore sicco
Quam pelago syrtis uiolētius excipit austq;
Et terræ magis ille nocet, nō mōtibus illum
Aduersus frangit libyæ: scopulisq; repulsum
Dissipat: & liquidas se turbie soluit in auras:
Nec ruit in siluas: annosaq; robora torquēs
Lassatur:patet omne solum:liberq; meatu
Eoliam rabiem totis exercet arenis.
Et non imbriferā contorto puluere nubem
In flexum uiolentus agit, pars plurima terræ

CSVLPI. Cura iouis: salubritas cœli. Immo tis:inaratis. Nō sentit annū:annuas messes autum ni uindemiā & floridū uer: Segne: in secundū. Nasamon: nasamones gentes sunt in ora syrtis quos antea nasamones græci appellauere ab argu mento loci medios inter arenas sitos. Nudus.pau per. Damnis mundi: præda omniū qui incidunt in syrtes. diripiunt enim naues & naufragos. Po pulator iminet: prædator seruat. Et nulla carina: nec aliena nec sua nā portū nō habent & ad eos na uigat nemo nec ipsi nauigant. Opes:quas rapiunt Habent naufragiis: habere uident ob naufragia. Dura:fortis & pacies. Metus æquoreos:pericula quæ solent in mari timeri. Aduersis: oppositis. Nō frangit. nō debilitat nec ullis scopulis aut sil uis rumpit. ut illis repressus in altū se erigat: Sol uit turbine:nō resoluit uolubilitate. Lassat: repe te nec. Patet omne solū: apertus & liber est cam pus. Eoliā quā eolio carcere extulit. Et nō imbri ferā:nubē & cōgeriē sicci puluris i circuitū uertit. COMNIBO. Deside.i. inerti: quia natura illi us orbis in utilis est. Immotis ha.i.inaratis. nō su bactis. Annū.i.utilitatē anni:& messes. Hoc tā se gne solū: & quāquā hæc terra nimio solis ardore sterilis sit:ut nec messes:nec uites producat:nascun tur tamē inquit herbæ quibus uescunt. Nasamo nes:sunt populi sub feruentiore plaga Aphricæ ha bitantes. uerū Strabo libro ultimo dicit nasamo nes primos:postea psylos & gætulos partē & gara mantes Libyē sterilē & aridā regionē obtinere. Segne:iners: utile. Exerit.i.aperit. Gens dura.s. uictu:nā quanto uictu duriore utunt: tanto etiā ipsi duriores & patientiores reddunt. Proxima ponto: oceano:nā eo usq; hæc regio producit:quoad gentibus procedere licet: Nudus: nimio calore solis uesti bus nō utit. Quē mundi barbara:quia occurrebat illud quomodo uiuere possunt:si ibi nihil nascit uel pa rū:dicit illos uiuere naufragio: ideo q̄ ibi syrtes sunt & plærūq; uentis impulsæ naues syrtibus hærent: & ibi destitutæ cū omnib⁹ earū mercib⁹ a nasamonib⁹ diripiunt:& hoc genere uitæ sustentant. Imminet: in stat. Sic cū toto commertia:quia naufragia sunt eis pro mercib⁹ naufragæ.n.naues cū in syrtib⁹ deprehen sæ tenent copiā mertiū nasamonib⁹ faciunt. Toto commertia mundo.i.ex omni regione orbis terrarū na ues illuc inuitæ compellunt. Hac ire catonē.nunc quasi caulā affert:cur libyes hanc partē descripserit. ut ostenderet magnā Catonis uirtutē:qui certū prope periculū petebat: ut si qua ratione posset libertatē pro pe amissā recuperaret. Dura uirt⁹:posuit uirtutē pro fortitudine quæ est malorū & periculorū omniū du ra ac fortis patientia. Secura:sine cura.de iuuentute Catonis loquit quæ numero fuit hominū ducē militū pagrauitq; libyā terrestri itinere dieb⁹ trigintta p ꝓfundā harenā.ut Strabo scribit. Illic: uidelicet in ea re gione ubi syrtes q̄s terrestri itinere ambiendo transire constituit Cato. Secura: qa ibi nullos uentos futu ros existimabant. Procellas:pcella uis uentorū dicit q̄ omnia picula.i. pcutiat. Aequoreos est passa: qa nō aliter uexata est itinere terrestri:q̄ nauigatiōe naues cōcuti solēt. Nā littora: sic ibi.n.nō min⁹ sæuire & crassari solet uēt⁹:q̄ solet in mari. Sicco.s.syrthiū: Ille: auster. Nō mōtib⁹ illū: reddit rationē q̄re uehe mēter sæuiat in regiōe auster:neq;.n. inq̄t mōtes ibi sūt q̄ uim & impetū austri impediāt: ob hanc causam in aliis regionibus non tantopere sæuiunt uenti: q̄ uidelicet obiectos montes habent. Scopulisq; repul

Liquidus Pinq Clarus

sū.nec ibi scopuli sunt.sicut in medio mari quibus uento resistit. Liquidas.i. puras.quia ibi calor nimius est ita ut uentus ascendere nō possit.ideo magis impetū suū exercet. In auras. quia nō tendit altius. Tur bine.impetu suo. In syluas.quia ibi nullæ sunt arbores. Torquens. uoluens. Lassat.fatigat. ut impetu suo desistat. Patet. apertū est omne solū regionis illius. Liberq; meatu.i. auster iter liberū habet nullo obice impeditū. Aeoliā rabiē.i. furorē respexit ad fabulā q; Aeolus rex uentorū dicat. & montibus eos coherceat. Et nō imbriferā. sed hic uentus nō cogit aerē in nubes:sed tantūmodo intorquet puluerē. & in medio aere retinet.neq; enim ipsa in aerē sicut nubes resoluit. In flexū.in circuitū.quia puluerē contor quet nō nubē ex qua imbres cadant. Pars plurima.i.magna.

¶ SVLPI. Pendet.suspensa est in aere. Vertice nunquam resoluto: summitate nūquam dissipata æ in aerē uersa more nubis. Regna: urbes & terrā quā possidet. Garamante. populo nasamonibus uicino. Rapta.quæ rapuit ut carbonē fauilā Quā tūq; licet consurg.q; alte eleuat fumus tā & puluis. Violare diē. ob tenebrare lucē. Aggredit. uentus. Raptis. subtractis a uento. Concuteret. Auster libyā conquassaret si esset dura ipsūq; austrū in cauernis includeret sed quia eicedit stabilis manet

Sūt alii duo q; tremorē

Compage. densitate coniunctione. Scopulosa. saxosa cū nō sit. Clauderet cauernis.Terræ motus enim fit ex uento in cauernis terræ incluso conan teq; egredi & ut ait plinius Neq; aliud est in terra tremor q; in nube tonitruū. Luctando. resistendo uento. Stat.nō concutit. Fugit.cedit austro. Vi rorū.militū. Actu.impulsu. Intentus. continuus & uehæmens. Sic illa.Ancile hoc est scutū sine an gulo undiq; excisū in formā pelte thraciæ a ioue quē Numa elicuerat fuisse in imperii pignus e cœ lo demissū sincera fide credebat antiquitas. poeta ui uentorū ereptū alicui ro: fuisse prolatū asserit.

Ancile qd sit

Nume qui a Mamurio fabro iussit.xi. q; similima fieri nequis illud posset subripere. ea autē omnia a canentibus & saltantibus salis qui patritii erant & supra tūnicā æneū pectori tegmē habeaant per ur bē mense martio gestabant ut late in iuuenalē fa stosq; ex plutarcho & liuio diximus. Orbē. syrtes libycas. Procubuit.se prostrauit. Constrinxit:ne lacerarent uel auferrent.

tūnica

¶ OMNIBO. Tollit. subleuat. Pendet. quia nō resoluit sicut nubes in aerē. Regna uidet.nunc dicit uiolentiā ipsius austri. nō modo puluerē sub limē tolli.uerū etiā tecta domorū rapi. quin etiā sa xa uolitare per aera. Regna:quæ ipsi nasamoni lo co regnorū sunt: nā rusticus regna sua angellū ap pellat. Vir. post aliquot mea regna uidēs mirabor

Tollit. & nunquā resoluto uertice pendet.
Regna uidet pauper nasamō errantia uēto
Discussasq; domos:uolitātq; a culmine raptæ
Detecto garamante casæ. non altius ignis
Rapta uehit.quantūq; licet cōsurgere fumo
Et uiolare diem:tantum tenet aera puluis:
Tū q̄oq; romanum solito uiolentius agmē
Aggredit:nullusq; potest consistere miles.
Instabilis raptis etiam quas calcat arenis.
Concuteret terras orbemq; a sede moueret
Si solida libyæ compage & pondere duro
Clauderet exesis austr⁹ scopulosa cauernis.
Sed quia mobilibus facilis turbatur arenis
Nusquam luctādo stabilis mānet imaq; tellus
Stat:quia sūma fugit:galeas & scuta uirorū
Pilaq; contorsit uiolento spiritus actu:
Intentusq; tulit magni per inania cœli:
Illud in extrema forsan longeq; remota
Prodigium tellure fuit. delapsaq; cœlo
Arma timēt gētes hominūq; erepta lacertis
A superis demissa putant.sic illa profecto
Sacrifico cecidere numæ: quæ lecta iuuent⁹
Patritiaceruice mouet.spoliauerat auster
Aut boreas populos ancila nostra ferentes:
Sic orbem torquente noto,rōana iuuentus:
Procubuit:metuensq; rapi cōstrinxit amict⁹

atistas. Discussas.s.impetu uētorū. Nō alti⁹ ignis.dicit ignē nō alti⁹ trahere secū q; rapuerit q̄uēt⁹ tollit: qn etiā fumū nō sublimi⁹ ascēdere: q̄ ea q̄ uēt⁹ rapuerit. Cōfugere fūo.qa tātū aeris cōtinet puluis sublat⁹ uēto.quātū fum⁹.q magna emittit flama. Violare.obtenebrare diē. Tūc quoq; ro. sol. sēp ibi uim maxi mā exercet uēt⁹.sed quo tēpore p ea loca ro.ibāt multo etiā uehæmēti⁹ sæuiebat. Nullusq; pōt. ex omni exercitu catōis nēo erat q stat posset.nā uētoq; impulsu euertebat. Raptisq; ēt arēa ēt q̄ pedib⁹ calcabat a uē to subtrahebat. Raptis:subtractis a uēto. Cōcu.ter.or.tāt⁹ hic inq; impet⁹ est uēti:q; si solū illud duri⁹ eēt & nō resolueret harena.uēt⁹ rimis ingressus in uiscera terræ: dū erūpere q̄reret terremotū faceret. sed hoc adiuuat.qa facile p rimas ingredit.ita facile p resolubiles harēas exit.ideo terrēotū nullū facit. & ita late ter terrēot⁹ causā inuit secūdū philosophos.nā alii dixerūt oceanū causā esse terrēot⁹.cū uehæmēti⁹ terrā impellit & cōcutit. ut a cētro suo discedat. alii p uiscera terræ ingredi uētū: deinde cū exire uoluerit: nec uiā inuenerit q̄ possit erūpere.terrā cōcutit & terrēot⁹ efficit. A sede:a cētro. Solida cōpage.firma iūctura q; solū illi⁹ regiōis durū esset & cōtinēs. Scopu.scopulis plēa si esset:sed nō est. Cauer. exe.i. corrosis & ca uis antris Sed qa mobilib⁹: sed qa facile resoluit. ideo uēto cōmoueri nō pōt: hæc causa est cur terra nū quā moueat. Nusquā luctādo.i.resistēdo uētis:qa resolubilis est. Ima.i.profūdior tellus. Stat.i. stabilis⁹ mānet qa superficies resolubilis est impellēte uēto. Galeas & scuta:& tāt⁹ fuit turbo:ut sæpe e māib⁹ militū pi la extorq̄ret.& scuta & galeas adimeret.& ea p aerē uolitātia ferret. Spirit⁹.illius uēti. Cōtorsit: cōuoluit extorq̄ndo de manibus militū. Actu:impulsu. Intentus uehæmens:sicut intentū calorē uehæmentē dici

intentus

mus. Illud in extrema: fortasse inquit eo tempore cū uentus sæuit: & pila e manibus ro. abstulit & galeas & in alias regiones per aerē ferebat: cū in terras caderent: quasi de cœlo lapsa esse existimarunt & prodigii loco habuerunt q̄ Ro. tempore Numæ contigit: cū de cœlo scutū ancyle cecidit: augures dixerunt ubi scutū illud seruaret: ibi caput orbis fore: hinc est q̄ numa .xii. ancilia ad similitudinē illius fieri iussit: ne agnosci posset illud diuinū & Manurius faber inter cæteros gloriā obtinuit: q̄ similiora illi ancylia fabricasset: & cū ei optio daret: ut præmiū q̄ uellet artis suæ poscere: petit ut ex patriciis .xii. salii per urbē cū tripudiis ancylia ferentes: canerent uetere Mamurii memoriā. Gentes: quæ ignorant unde tela uenerint

Hominū erepta. & cū uentus arma e lacertis abstulit putant ipsi cælitus esse demissa. Sacrifico numæ. id est populi ro. instituit: sicut est apud. Liuiū: qui legibus urbē uoluit formare & religione instituere: pontifices creauit. flamines diales & alios sacerdotes: pontificē docuit omnē cultū diuinū: ut ex eo cæteri discerent quæ unicuique deo sacra facienda essent & quo tempore. Leta: pro electa. Mouet: concutit. Patricia ceruice: quia e patriciis eligebant iuuenes sacerdotes: quos salios appellabant a saltando. Spoliauerat auster: sed nihil aliud fuit: nisi q̄ uentus ea depulerit in regiones nostras: & Numa e cœlo lapsa credidit:

Nostra: ideſt quæ postea nostra fuerunt. Sic orbē torquente: noto milites ro. cū tanto undiq̄ impetu uentorū affligerent: se humi prosternebant metuentes ne sublimius tollerent. uestes etiā accingebant & manibus terrā carpebant: ne a uentis sublati auferrent. Procubuit. scilicet humi. Torquente orbē: uolu-

ente mundū. Constrinxit: scilicet corpori.

Inseruitq̄ manus terræ: nec pondere solo
Sed nixu iacuit, uix sic immobilis austro
Qui super īgentes cumulos inuoluit arenæ
Atq̄ operit tellure uiros: uix tollere miles
Mēbra ualet, multo cōgestu puluerís hærēs
Alligat & stantes effusæ magnus arenæ
Agger. & immoti terra surgente tenentur.
Saxa tulit penitus discussis prouuta muris.
Exuditq̄ procul miranda sorte malorum,
Qui nullas uidere domos uidere ruinas
Iāq̄ iter omne latet nec sunt discrimina terræ
Vlla nisi ætherea medio uelut æquore flāmæ
Sideribus nouere uias: nec sidera nota
Ostendit libycæ finitor circulus oræ.
Multaq̄ deuexo terrarum margine celat
Vtq̄ cālor soluit quem torserat aera uentus
Incensusq̄ dies manant sudoribus artus
Arent ora siti conspecta est parua maligna
Vnda procul uena quā uix e puluere miles
Corripiens patulum geleæ confudit in orbē
Porrexeritq̄ ducí squalebāt puluere fauces
Cūctoq̄ minimūq̄ tenens dux ipse liquoris
Inuidiosus erat me ne inquit degener unum
Miles in hac turba uacuum uirtute putasti
Vsq̄ adeo mollis primisq̄ caloribus impar
Sum uisus quanto pena tu dignior ista es
Qui pōpeio sitiente bibas sic concitus ira
Excussit galeam suffecitq̄ omnibus unda

¶ SVLPI. Nixu: conatu ne raperet. Viros: iacentes. Hærens: retentus & grauatus. Congestu cumulo. Alligat: retinet implicat. Discussis: euersis. Latet iter: uia nō discernit: nā tota regio unius figuræ & similitudinis erat: sed itinerabant stellas obseruando more nautarū. Flammæ: stellæ.

Finitor: circulus orizō qui terminat ea quæ prospici aut nō uideri possunt ut ait iginus: deducit q̄ ab opizq̄ est termino diuidit .n. inferius hemisperiū a superiori. Celat multa: ex his quæ in nostro orizonte apparent illic est .n. terra deuexior. Nec sidera nota: quæ a nobis nō cernunt ut Canopū.

Vtq̄ calor: postquā inquit aduentante calore pulueulentū frigus repressit est & solutū ut solent nebulæ aduenīente sole. Soluit: sedauit. Torserat: agitauerat. Incensusq̄ dies: postquā actus est diei calor. Maligna: nō fecunda. Confudit: confundendo immisit & turbauit. Inuidiosus erat. omnibus inuidiæ & odio erat. Virtute: patientia mollis deiicatus & sine roboſ. Impar: qui resistere nequeā

Pœna: inūidia. Populo: reliquis omnibus: Sufficitq̄ omnibus: nemo .n. cupit cū nullus bibisset.

¶ OMNIBO. Inseruitq̄ manus terræ: terrā manibus comprehendebat. Nec pondere solo: nec satis habuit pondere corporis se defendere ne a uentis auferret nisi etiā manibus niteret. Immobilis austro: uix nixu coprporis stabilis poterat permānere. Qui sup ingētes: cū piculū unū uitassent: ne tollerent a uētis: aliud nō uitarūt: ne cumulū harēæ q̄si aggerē supimpōeret corpori & q̄si sepeliret

Hærēs .s. hūi. Mul. cō. aggere cumulato puluerís Est stā. nō mō, pcūbētes milites alligat: sed ēt stātes. Ag. s. cumulus arēæ. Ter. su. s. super corpora eorū. Saxa tulit pēitus qd mixe si alia uētus auferret cū ipa saxa secū rapet p aerē uolitātia. Qui nullas uideret ro. cū ea tāsirēt (iā .n. uētus abstulerat muros) ruinā qdē uidebāt: sed domos nō uiderāt. Iāq̄ iter omne latet: dicit aliq̄d deterius cōtigisse militibus Catōis q̄ nautis. nā ēt si uētis dissipārēt: semp

polū arcticū habēt cuius sydera obseruātes sciūt q̄ pte maris nauigēt: at uero hi tūc slātibus uētis: qa oriēte suo phibebāt: arcturi siue plaustri sydera uidere nō poterāt. ut in q̄ ptē inclinarēt uidere nō posſēt. Iter latet: obtutū arēis. Nulla discrimina .i. discernere nō possūt ubi terrarū sint. Aethereæ flāmæ .i. stellæ. sūt .n. stellæ natura flāmeæ quo circa uaporibus alūt. Qui ex agris sole tepefacti excitāt. Sideribus no. uiā obseruatōe stellarū postea dignoscebāt terras: nō tamē oēs stellas uidebāt. nā erāt in orizōte meri diāo: q̄ humilis est iō nō poterāt aspicere polū arcticū: septētrionē .n. maxime cōsuerāt nautæ & eū spectā

tes intelligunt qua parte maris nauigent. Finitor circulus oræ.i.orizō meridionalis.orizō appellat circulus qui diſtinit regionē poli arctici & antarctici.nā ſignificat termino. nunc ergo dicit cōditionē horrū militū deteriorē q̄ nautarū:quia nautæ ſempē uidere poſſunt ſtellas ſeptentrionales quibus nauigatio nē ſuā dirigunt:quocūq; uoluerint:ſed hi plene omnia ſydera uidere nō poterant:q̄ ratio orizontis facit: in quo tunc erat cato cū exercitu. Tota ſy.ſ.poli ſeptentrionalis. Deuexo:m.i. rotundo. Celat: nā qui in illo orizonte ſunt uidere nō poſſunt ſtellas huius orizontis: quia tumor terræ intercipit acies oculorū.

Vtq; .c.ſ. primo quidē paſſi ſunt tempeſtatē uentorū: deinde nimiū ſolis ardorē: nā ubi in meridiē ſol aſcendit uentus ſtatim calore ſolis diſſipatus eſt. ſed intenſior: inquit ardor erat facientibus iter ut e toto corpore ſudor manaret. Calor.ſ.meridinai ſolis. Quē.t.u.inuoluerat turbine ſuo & rotabat. Exarſit.i. factus eſt intenſior ſolis calor. Manant.ſ.ar.unū ſequit ex reliquo:nā quia ſudor fundebat ex corpoř:ideo ſequebat ſitis. Conſpecta eſt parua maligna:caſus ita tulit:ut haud procul inde ſpectauerint undā:quę potius piſcina erat & ſtatim e militibus unus aquā inde hauſit & eā porrexit catoni. Cato toruis oculis illū acriter reprehendit.nunquid inquit ex omnibus me unū dilegiſti:qui ſitim pati nō poſſim: & acceptā undā effudit:in conſpectū militū:& ſatisfecit omnibus:nā milites ubi uiderunt ducē ſitim fortiter pati:nihil erat q̄ nō ipſis tolerabile uideret. Procul: præ oculis, Maligna uena .i. iniqua quia aqua nec erat quidē huiuſmodi:ut potalibus uideri poſſet. Quā uix puluere:adeo aqua perexigua erat:ut uix eā haurire miles diā. Primis caloribus:ut in principio caloris ſitim pati nō poſſim. Quantō pœna:hac pœna potius dignus es: qui aliis ſitientibus bibas. Concitus ira .i. perturbatus, Excuſſit galeā .i. effudit aquā ex galea. Suffecit.i.omniū ſitim expleuit.

¶ SVLPI. Tēplū:iouis ammōis qui colit in formā eius arietis qui ſitiēti libro patri fōtē pede effodit: cū illac exercitū duceret. αμμος autē arēa interpretat. Dōaria:loca ubi dōa ſeruāt. Virgi.Ductos alta ad dōaria currus. Beatis:diuitibus. Vnus ſolū & cōmūe omnibus tēplū. Morū priorū: piſcæ ſimplicitatis & fidei. Tibullus Tūc melius tēuere fidē cū paupere cultu. Defēdit:tueť ne inficiat auro more ro. Eſſe locis ſuperos:hoc eſt deos habei ſyrtiū curā nā omnis terra quæ eſt inter leptim & berenycida arbores nō producit. Berenicida: bereniciis urbs eſt in pētapolitana regiōe in ſyrtis extimo cornu quondam uocata heſperidum: ubi heſperidū horti me morāť abeſt a lepti .cccl.xxv. milibus paſſuū leptis uero eſt in libyphœniciū regiōe quæ eſt extimie fertilitatis:ut plinius ſcribit. Extulit nemus: erexit arbores.

¶ OMNIBO. Vētū erat ad tēplū: cū per arētē libyā iter faceret cato: tādē ad fōtē iouis ammōis peruēit:ubi tēplū erat ipſius dei: ſæpe hoc dictū q̄ in fabulis legiť. cū ex india uictor rediret liber pater:& ad arētē libyā peruēiſſet cū omni exercitu ſiti laborās ſupplex dicit rogaſſe patrē iouē:ut ſibi exercituiq; ſuo miſereret:ſtatim ibi aparuit aries: qui pede terrā pcuſſit & ſtatim fōs nitidiſſimæ aq̄ exiluit:unde omnis exercitus bibit deinde in honorē patris liber pater ibi tēplū cōdidit & in medio tēplo ſimulacrū iouis in forma arietis erexit: q̄ exiſtimabat iouē ſub ea ſpecie auxiliū pſtitiſſe:& q ad hoc ſimulacrū iouis uēiebāt:de rebus dubiis reſpōſa accipiebāt. nūc ergo dicit ubi a catōe & ipſius exercitu illuc uētū eſt:uniuerſæ gētis populi erāt: q ad petēda oracula uenerāt. Vnū:ſingulare. Inculti:q uitā incultā & rudē exigūt. Illic.in illo tēplo. Corniger:in forma arietis. Similis noſtro: nō ibi factus eſt iuppiter. Qualis in capitolio noſtro. Similis .ſ. cū maieſtate & fulmine. Ammō:ab harēa ubi poſitus eſt.nā harenā ſignificat ſiue ab ammōe paſtore q illi primus tēplū cōſtituiſſe ſcribiťa pauſania: uel ab amnō q̄ lingua ægyptia ſignificat iouē & corrupto ſermōe afri ammonē uocāt Herodotus. Nō illic libyeæ:dicit ibi nō eſſe tēplū cōſtructū magnificētia ædificioꝝ:nec dōaria plēa auro & argēto:ſicut ro.nā ea gēs paup erat:& cōtēta humilioribus:iouē igiť adorāt:nō magnis dōis:ſed potius miti corde: Dōaria: ꝓprie ſūt loca ubi dōa diis oblata repōunť: ſicut ſacraria ubi ſacra colūť. Quāuis æthiopū po.nō ſūt hic dōa p̄cioſioria q̄bus ornari ſolent tēpla iouis ro.q̄q̄ hoc tēplū ſit unicū & ſingulare gētibus etiā oriētis. Beatis:apud quos naſcūť res p̄cioſæ: gēmæ:aurū. Pauper adhuc: q̄uis habūdēt his reb⁹:tñ nō exornāt tēplū:ſed p̄cib⁹poti⁹& piis ſacris iouē placāt. Per æuū & oē tēp⁹ætatis. Morū q̄ priorē qa ſicut ab initio cōſtitutū fuit:ita ēt poſteri ſeruarūt. Numē ro.tēplū.q.d.nō tēplū illud exornaťauro cut capitoliū ubi tēplū iouis erat in arce. Eſſe locis ſupos:q̄ ibi numē inhabitet ex eo cognoſci pōt: q̄ cū oīs circa ipſū regio nimio calore areſcat ibi tātūmō herbæ uirides ac ſyluæ cōſpiciūť:q̄ ſine nūine fieri nō poſſet. Eſſe ſupos.i.numē deoꝝ inhabitať. Sola:unica ſylua p omnē libyā. Nā qcqd puluer ſicco:a pētapolitana regiōe uſq; ad tripolitanā qcqd iter mediū ē caret herbis & arboribꝰ: ſed ibi tātūmō ubi tēplū ām-

Ventū erat ad tēplū libycis q̄ gentibus unū
Inculti garamantes habent ſtat corniger illic
Iuppiter ut mēorāt. ſed nō aut fulmia uibrās
Aut ſimilis noſtro: ſed tortis cornib⁹ammō
Non illic libycæ poſuerunt ditia gentes
Templa. nec eois ſplendent dōaria gemmis
Q uāuis æthiopum populis arabūq; beatis
Gentibus atq; indis unus ſit iuppiter ammō
Pauper adhuc deꝰ eſt:nullis uiolata per æuū
Diuitiis delubra tenens:morumq; priorum
Numen rōano templum defendit ab auro.
Eſſe locis ſuperos teſtatur ſilua per omnem
Sola uirens libyē:nā quicquid puluere ſicco
Separat ardentem tepida berenicida lepti
Ignorat frōdes. ſolus nemus extulit ammon

nis est ſylua uirens reperit. Quicquid:ideſt omne ſpaciũ terrarũ: Puluere:ideſt harena putri. Berentida lepti:berenitis oppidũ libyæ eſt in ea parte quæ appellat penapolitana:a quinq; ciuitatibus uſq; ad leptim oppidũ tripolitanæ:ideſt a principio libyæ uſq; ad extremitatẽ nõ inuenit arbor: nec ſylua: niſi in hoc loco templi ammonis. Solus nemus:iuppiter dedit hanc ſyluã:q; locũ illũ delegit.

Siluarum fons cauſa loco. quí putría terræ
Alligat, & domitas unda connectit arenas.
Hic quoq; níl obſtat phæbo quũ cardine ſũ-
Stat librata díes:trũcũ uix ptegít arbor (mo
Tã breuís in mediũ radiís cõpellitur umbra
Deprenſũ eſt hunc eſſe locũ qua circulus alti
Solſtitií medium ſignorum percutít orbem
Non obliqua meant. nec tauro ſcorpíus exit
Rectior. aut aríes donat ſua tempora líbræ
Aut aſtrea iubet lentos deſcendere piſces.
Par geminis chirõ: & ídẽ q; carcinos ardens
Humid⁹ egoceros: nec plus leo tollit urna.
At tibí quæcũq; es líbyco gens igne dirẽpta
In noton umbra cadit: q̃ nobís exít ín arcton
Et ſegnís cynoſura ſubít: tu ſicca profundo

¶ SVLPI. Putria terræ alligat: terrã puluereã cõtingit & dẽſat. Hic quoq;: ut in ſyene & in aliis locis. Quũ cardine ſũmo ſtat librata dies:ideſt cũ ſol eſt certo die in medio cœli ppẽdicularis: ut in ariete & in libra. Arbor:umbra arboris. Deprẽſũ eſt: cõpertõ eſt ſyrtes & Garamãtes ſub æqnoctiali circulo eſſe. Circulus alti ſolſtitii.i.æqnoctialis in quo cõtingũt duo. Ita ſolſtitia ſub æqnoctiali exiſtẽtibus q cũ ſẽp habeãt æqnoctiũ habẽt q̃tuor ſolſtitia uidelicet duo alta in principio arietis & libræ qa ſol directe trãſit ſupra ipſorũ capita: & duo ima in principio Cãcri & Capricorni qa tũc ſol maxime rẽouet a recta linea capitis eorũ. Percutit mediũ orbẽ: q̃ſi diuidit & correſpõdet medio zodiaco. Nõ obliq̃ meãt omnia ſigna his q ſũt in æqnoctiali circulo recta oriũt & occidũt: iis uero q ſunt extra ptim recta ptim obliq̃ ut nobis qb⁹ ut ille in q̃t. Recta meãt:obliq̃ cadũt a ſidere Cãcri. Dõec finit chyrõ:ſed cætera ſigna. Naſcũt prono deſcendũt trãite recto. Meãt:pcedũt. Nec tauro: Signa. xii. q̃ inter ſe ſũt oppoſita: & habẽt ortũ & occaſũ cõtrariũ poeta cõmẽorat. Ortus autẽ uel occaſus alicuius ſigni nil aliud eſt q̃ illã ptẽ æqnoctialis oriri:q̃ orit cũ illo ſigno aſcẽdẽre ſupra orizõtẽ:uel illã ptẽ æqnoctialis occidere:q̃ occidit cũ altero ſigno tẽdẽte ad occaſũ ſub orizõte. Signũ autẽ recte oriri dicit cũ quo maior ps æqnoctialis orit. Obliq̃ uero cũ quo minor: ſic dicit & occidere. Aut dõat ſua tẽpora: par .n. tẽpus in decurrẽdo cõſumit. Aſtrea:uirgo. Deſcẽdere:occidere. Piſces:q duo ſũt auſtralis & borealis Chyrõ:ſagittarius. Idẽ:par in aſcẽdẽdo & deſcẽdo: Carcinos:cãcer:ſic.n.dicit græce. Ardere autẽ fertur. qa q̃do ſol in eo eſt ſũt maximi æſtus. Aegoceros:Capricornus græce dixit. .n. capra eſt. & cornu. effigiat.n. cap uẽre tẽus reliquo corpore piſcis. Vrna: aq̃rio q̃ urnã tenet.. At tibi: apoſtrophe ad libycos q̃ ſũt ab æqnoctiali circulo:ad cãcrũ uſq;:q ita habẽt umbras meridiẽ uerſus:p ut ſol a ppẽdicularibus ipſorũ umbra ad Cãcrũ aſcẽdit. Dirẽpta igne libyco:diuiſa a nobis æſtu & torrida zõa.. Vmbra:ſolſtitii noſtri q̃ eſt nobis ſeptẽtriõalis. Et ſegnis cynoſura ſubit: & urſa minor tibi uidet occidere. Segnis: parũ enim moueri uidet.

¶ OMNIBO. Fons cauſa loca: & tamẽ ammoni ioui eſt attribuendũ: nã ipſe ſub forma arietis terrã pede percutiens fontẽ edidit. Et domitas un. declarat q̃ dixit alligat: quia humor una cũ puluere maximus facit quaſi glutẽ: quo radices deinde nituntur terræ: Hic quoq; nil obſtat: adeo ſol directe tranſit per zenith capitis eorũ: ut nulla ibi prorſus uideat umbra. zenith eſt uocabulũ aſtrologorũ: ſignificat autẽ punctũ in firmamento: qui directe capiti noſtro ſuperímpoſitus eſt: & cuiuſq; regionis gentes ſuũ zenith habent: dicit q̃ibi tranſit per zẽith capitis eorũ qui directe ſupimpoſitus erat capiti garamantũ cũ ĩ meridiẽ eſt ſol: nulla prorſus umbra apparet: adeo ut uix frondibus truncos ſuos arbores defendere poſſit. Hic quoq; hic quanuis natus ſit fons: tamẽ cũ in meridie fuerit ſol: nulla umbra eſt: quæ poſſit ſe a calore ſolis defendere. nec ipſa arbor. Phœbo: calori ſolis. Stat: ideſt firmata eſt: Cardine ſummo: ideſt in meridie. Truncũ uix protegit arbor: ex quo intelligi poteſt quomodo poſſent ſub umbra cætera animalia releuate calorẽ. Depræhenſã: de illis loquit quorũ zenith directe capiti eorũ ſuperimpoſitus eſt in æquinoctiali ſitu: qb⁹ duo ſolſtitia altiſſima fiũt: & totidẽ ſolſtitia ima ſolſtitia alta fiũt. his cũ ſol p capitis eorũ zẽith tranſit. uidelicet cũ ſol eſt in principio arietis: & itẽ in principio libræ tunc enim directe ſol perpendiculariter per zenith capitis eorũ tranſit: ideo autẽ alta ſolſtitia dicunt: quod ſol altius aſcendere nõ poſſit. Circulus alti ſolſtitii: eſt æquinoctialis quod ſub æquinoctiali conſtitutis duo alta ſolſtitia fiunt mediũ aũt orbẽ ſignorũ appellãt zodiacũ: uidelicet qa æqnoctialis circulus mediũ zodiacũ diuidit. Percutit: diuidit. Depræhenſũ. ſcilicet ab aſtrologis. Hunc locũ. ubi poſitũ eſt templũ ammonis. Alti ſolſtitii. uidelicet æquinoctialis quare alti. quia uidelicet ſub æquinoctiali conſtitutis. duo alta ſolſtitia ſunt: uidelicet cũ in principio libræ & itẽ principio arietis ſol fuerit. Orbẽ ſignorum: ideſt zodiacũ in quo .xii. ſigna poſita ſint. Nõ obliqua meant. ideſt nõ obliqua oriunt nec occidunt. ut intelligat hic locus ſciendũ eſt primũ quid ſit ortus & occaſus. deinde quid ſit obliq; oriri. & recte oriri ortus alicuius ſigni nil aliud eſt: q̃ illam partẽ orizontis otíri cum illo ſigno oriente. ideſt aſcendente ſupra orizontem arcticum. rurſus e diuerſo occidẽte aliquod ſignum nihil aliud eſt quam eam partem oriaontis occidere. quæ occidit cum illo ſigno occidente. Signa enim cum uident. oriri dicunt. cum autem non uident. occidere dicunt. cum ſupra orizontem finita eſt acies oculoꝝ & nõ uident. cum ſupra alium orizontem fuerint: tumore terræ

impedit acies oculorũ:ne sydera uideri possint:hic est ortus & occasus.oblique autẽ oriri dicunt signa cũ minor pars orizontis occidit cũ eo.recte autẽ oriri dominant cũ magna pars orizontis orit.nunc ergo dicit. Nõ obliqua meant.i.recta signa oriunt:quia constitutis in æquinoctiali :sicut sunt de quibus loquitur garamantes semper maior pars orizontis orit & occidit. Nec tauro scorpius exit.i. signa opposita æqualles habent ascensiones & descensiones:libra opponit arieti.Scorpius tauro.Capricornus cancro.Aquarius leo.Piscis uirgini:& in sphæra:ista opposita signa æquales habent ascensiones & descensiones.i.æqualiter occidunt & oriunt:& hoc est q̃ hoc loco dicit: nec tauro scorpius exit rectior. Tempora sua : quia eodẽ tempore & oriunt & occidunt. Cyrõ.s.sagittarius nã in sagitariũ signũ conuersus est chyrõ . qui centaurus & nutricius Achillis. Carcinus.i.cancer.dictio græca est. Idẽ est .s. in ascensione & descensione. Aegoceros:capricornus.nã significat caprã cornu. Nec plus leo.t.urna:quia aquarius opponit leoni cũ: dicit urna intelligit aquariũ : nã aquarius pingit cũ urna effundens fluuiũ . At tibi quæcũq; es:apostrophat ad eos quorũ punctus.i.zenith arabice superimpositus est capiti eorũ & sunt in tropico cancri hiemis.umbra semper a septentrione uergit in meridiẽ. At uero illis quorũ zenith directe capiti eorũ superimpositus est inter tropicũ cancri:& inter circulũ arcticũ:nunquã eius contingit:ut sol transeat per zenith capitis eorũ : & illis umbra semper a meridie septentrionẽ uersus tendit : sicut nobis : ita Lucanus hic dicit ostendens eã gentẽ quibus umbra semper uergit in meridiẽ. Dirempta .i. diuisa es a nobis. In notõ umbra cadit.i.in meridiẽ umbra eius. Quæ nobis.s.qui sumus inter tropicũ cancri:& arcticũ polũ umbra cadit a meridie in septentrionẽ. Te segnis:o afer garamas. Cynosura:minor. Segnis : quia tarda est.

¶ SVLPI. Paluſtra ſicca:ursã maiorẽ quæ nõ occidit: nec oceão tingit. Putas : bene putas nã re uera & si abscũdat eis nõ mergit in oceão. Nullũq; & omnes stellæ quæ sũt in polo septẽtrioali occidũt tibi. Vterq; : borealis & australis. Procul: rẽotissimæ : quia ipsi sub æquinoctiali sũt : neutrũq; uidẽt. Fuga:oratio. Rapit medio cœlo:uersat inter utrũq; polũ. Ante fores:tẽplis ammõis. Eos:aurora quæ græce dicit: eos etiã oriẽs appellat & corripit primã. Fata:sortes respõsa. Duci: catõi.

Nũina mẽorata:iouẽ celebratũ. De fama: an uerũ sit illic uera reddi oracula ut iã olim creditũ est. Maximus:inter omnes: Scrutãdi euẽtus . scitãdi casus belli: Voce.respõsis. Ora:oraculũ. Nã cui:fausto a facili cũ eius laudis attestatiõe. Superãs: diuinas. Deũ: dei uolũtatẽ quæ est secũdũ leges & uirtutẽ. Excute:explora an suis legibus & libertate uicturi sint populi : an frustra bellũ ciuile fiat & tyrãni sint dominaturi.

Mergi paluſtra putas, nullũq; i uertice sũmo
Sid⁹ habes imune maris: pcul axis uterq; est
Et fuga ſignorum medio rapit omnia cælo
Stant ante fores populi quos miserat eos
Cornigeriq; iouis monitu fata noua petebãt
Sed latio cessere duci, comitesq; catonem
Orãt, exploret libycum memorata per orbẽ
Numina de fama tam longi iudicet æui
Maximus hortator scrutandi uoce deorum
Euentus, labienus erat: fors obtulit inquit
Et fortuna uiæ tam magni numinis ora
Consiliumq; dei: tanto duce possumus uti
Per syrtes: belliq; datos cognoscere casus
Nã cui crediderim ſuperos arcana daturos
Dicturosq; magis quã sancto uera catoni
Certe uita tibi semper directa supernas
Ad leges, seqrisq; deum dat ecce loquendi
Cum ioue libertas: inquire in fata nefandi
Cæsaris. & patriæ uenturos excute mores
Iure suo populis uti legumq; licebit.

¶ OMNIBO. Mergi paluſtra putas : quia(sicut dixi superius) tũc dicit occidere signũ aliquod cũ tẽdit sub orizõte:ideo quia orizõ hic noster qui dissinit spaciũ q̃ acies oculorũ pertingere potest: parũ uidet ab his qui sũt in polo antarctico : ob eã causã paluſtrũ q̃ circa polũ arcticũ uertit : ipsi existimãt quũ nobis:nũquã occidat occidere:quia occidere: nõ uidẽt: nã tẽdit sub orizõte : & tũore terræ impedit acies oculorũ ideo eis ursa minor licet nunquã occidat occidere uidet. In uertice sũmo:in polo septẽtrioali:qui sẽper sublimis est nobis: Procul axis uterq; : quia ipsi sũt cõstituti sub æquinoctiali qui circulus est haud procul a polo arctico: Vterq; axis:arcticus & antarcticus:quia ipsis sphæra est recta: cum circuli quinq; sint sphære uidelicet arcticus:antarcticus : æquinoctialis : hyẽalis : & australis : ipsi sũt cõstituti in æquinoctiali : quia sub meridie sũt . Fuga signorũ : spaciũ signorũ est a terra rẽotũ ideo fugere uidet sub utroq; orizõte suo & nostro . Stabãt ante fores populi . nũc dicit ad hoc tẽplũ multarũ nationũ gẽtes cõuẽisse:ut respõsa reg̃ suag̃ peterẽt:& simul atq; catonẽ uiderũt:ueneratiõe quadã moti statim ipsi cesserũt. Eos:oriẽs dicit aurora & oriẽs. Noua fata.i.respõsa reg̃ nouag̃. Exploret. tẽtet periculũ faciat si uera sint oracula:quæ fama per totũ orbẽ uulgauerat. q̃ ibi uera & certa respõsa darẽt. Maximus hortator: sed inter ceteros hortatores præcipuus erat labiẽus qui aliquãdo tribunus plæ.fuit & militauerat sub Cæ. deinde q̃ pars melior uideret põ. & fẽatus relictis signis Cæ. trãsiuit ad põ. Euẽtus reg̃.i. ciuilis belli fortunã. Voce: oraculo: Sors obtu. o cato fortũa ipsa uoluit:ut ad hũc locũ uẽirẽus ubi posseus certa oracula accipere de rebus futuris nũquid aliquãdo nostris legibus uiuere debeãus an bella ciuilia ne quidquã suscepimus. Nũinis .i. iouis ammõis. Cõsiliũq; dei:quia cõsulere potes oraculũ iouis. Táto duce: ioue ammone.datos casus:ideſt qui casus nobis debentur.prosperi an aduersi. Nam cui crediderim : nec dubium est quin uera responsa habiturus sit a ioue in quo summa semper sanctitas fuit. Certe uita tibi

oſtẽdit ipſũ ſẽp obſequẽtẽ fuiſſe diis. Ad leges: nũq̃ ſura' diuina uiolaſti. Deũ. i. uolũtatẽ dei. In: aduerſus. Execute: exqre diligẽter. Mores patriæ: nũqd in libertate uicturi ſum⁹: an in ſeruitute. Suo: pprio iure.

An bellum ciuile perit tua pectora ſacra
Voce reple: & duræ ſaltem uirtutis amator
Quæ quid eſt uirt⁹ & poſce exẽplar hõeſti
Ille deo plenus tacita quem mente gerebat.
Effudit dignas adytis e pectore uoces
Quid quæri labiene iubes, an liber in armis
Occubuiſſe uelim: potius q̃ regna uidere
An ſit uita nihil: ſed longa an differat ætas,
An noceat uis ulla bonis: fortuuaq; perdat
Oppoſita uirtute minas: laudandaq; uelle
Sit ſatis & nunq̃ ſucceſſu creſcat honeſtum.
Scimus & hoc nobis nõ altius inſeret ammõ
Hæremus cuncti ſuperis: temploq; tacente
Nil facimus nõ ſponte dei: nec uocibus ullis
Nũen eget, dixitq; ſemel naſcẽtibus auctor
Quicquid ſcire licet: ſteriles nec legit areas
Vt cãere: paucis. merſitq; hoc puluere uer⁹
Eſtq; dei ſedes ubi terra & pontus & aer:
Et cœlũ. & uirt⁹ ſuperos quid q̃rimus ultra
Iuppiter eſt qdcũq; uides: quocũq; moueris
Sortilegis egeant dubii: ſemperq; futuris
Caſibus ancipites: me non oracula certum
Sz mors, certa facit. pauido fortiq; cadẽdũ ẽ

¶ SVLPI. Sacra: diuina iouis. Reple: hæc labie no dicente cũ Cato geſtu recuſaret ſe uelle de futu ris ſcrutari q̃ leuis & naui uideꝛ: nã ſi futura ſũt ui tari nõ poſſunt ſi nõ futura: curanda nõ ſunt. labie nus hoc ut minimũ ei ſuadere tentauit: ut explora ret quid eſſet uirtus & eius exemplũ efflagitaret nã ſi uirtus eſt pro patria & libertate pugnare gratũ dĩ is eſſe debet q̃ ipſi agunt & Cæ. eſt ſuccubiturus. Ille: Cato qui quodã numẽ geſtabat in animo.

Adytis: penetralibus iouis aut phœbi. Quid queri: improbat Labienũ quoniã nõ ſit opus explo rare quæ ſunt præſertim ſtoico exploratiſſima.

Regn⁹ tyrannidẽ. An ſit uita nihil: nã noſtrum iſtud uiueꝛ & ſpirare: ſiue breui ſiue diu duret: nihil profecto eſt: ſed eſt plane mors animoq; qui ſunt demerſi in carcere corporis: & ætatis longitudo in nullo a breui differt niſi in moribus. An noceat: nocere poſſit. Sapienti. n. uis inferri nõ poteſt: & fortuna ſapienti nequit obeſſe. & quãquã uideaꝛ af fligere tamẽ ſapiens ipſe: uirtutis ſuæ conſcius ſem per beatus & fœlix eſt uel in Tauro phalaridis.

Perdat minas: quia nocere poteſt. Velle laudan da: honeſtũ optare ad ipſũq; tota mente etiã ſi con ſeq nõ poſſimus. Succeſſu creſcat: felicitate & ſuf fragiis augeaꝛ nã omnis recta actio ſi fauoribus de ſtituaꝛ recta eſt: ſi foueaꝛ honeſtior nõ efficiꝛ. Alti us: profundius firmius. Hæremus: iuncti ſumus: & loquiꝛ ſecundum illos qui dicunt animũ noſtrũ eẽ particulã dei: qui cũ omnia moueat etiã cogitata noſtra ipm nõ latent: eiuſq; permiſſu agimus om nia: Temploq; tacente: etiã ſi ammõ nihil reſpon deat. Nec eget: nõ opus eſt loquaꝛ. Auctor: ſum mus opifex. Quicquid ſcire licet: quicquid uere poſſunt homines ſcire. Nec legit arenas: nec ſolus hic locus ſed totus mundus omniſq; uirtutis actio eſt dei ſedes. Vt caderet pãcis: uaticinareꝛ huc uenientibus. Merſit: oculit: nã etiã alibi ueritas eſt. Eſtq; dei ſedes: deũ toti mundo ineſſe dicit: Sic & Virgi. principio cœlũ ac terras campoſq; liquentes lucentẽq; glo bũ Titaniaq; aſtra Spiritus intus alit: totãq; infuſa per artus Mens agitat molẽ & magno ſe corpore miſcet idẽ ious omnia plena. Et uirtus: etiã in mente exercentiũ uirtutẽ & in ipſa uirtutis actione habitat deus. Iuppiter eſt quodcũq; uides. Sic. n. per omnia diffuſus eſt potentia ſua: ut quicquid eſt: poſſit dici deus. Sortilegis: diuinatoribus. Ancipites caſibus: per pendentes a caſu & fortuna. Oracula: reſponſa quæ poſſunt illudere. Mors certa: quæ neminẽ præterit. quæq; unicuiq; imminet.

¶ OMNIBO. An bellum ciuile. ideſt an fruſtra bellum ciuile gerimus pro libertate quam reparaturi non ſumus. Voce. ſcilicet iouis. Duræ ſaltem uirtutis. & ſi de rebus futuris quærere non eſt tibi curæ: ſal tem quære quid eſt uirtus. & ut tibi aliquid uirtutis proponaꝛ exemplũ. Ille non opus erat: inqnit: ut cato ſciſcitareꝛ oracula. nã ipe tota mẽte deum conceperat. Dignas uoces: hoc eſt non aliter reſpondit. quam ſi deus eſſet qui oraculum ederet. Adytum locus ſecretus quo nemini niſi ſacerdoti adire licebat a priua tiuum eſt ingredior. An liber in armis: iubes ne quæri ea quæ manifeſta ſunt omnibus. Occubuiſſe uelim: quia ſatius eſt mori liberum, quam uiueꝛ ſeruum. An ſit uita: breuius an longa. uita enim quantun libet longa ſit, breuis eſt. An differat ætas. ſiue adoleſcens fueris: an iuuenis an ſenes non uita differt ſed differunt mores ætatis. An noceat uis. q. d. manifeſtum eſt uiolentiam fortunæ: aut temporis non poſſe nocere bonis. Oppoſita uirtute. iuuenalis nullum numen abeſt. ſi ſit prudentia: ſed te nos facimus fortu na deam cœloq; locamus. Laudanda. ſcilicet iubes queri. Sic ſiue honeſtum conſecutus fueris: ſiue non ſufficit: quod ad illud tota mente feraris. Succeſſu. felicitate. Scimus, ſcilicet quæ ad uirtutem pertinent: quia dixerat ſuperius Labienus quæ quidẽ ſit uirtus. Hæremus: initimur ſtabilitiſumus. Superis: om nes a deo defendimur: inſtruit ipſe nos quid facere debeamus. Temploq; tacente: etiam ſi nullum oracu lum fuerit hoc ſcire poſſumus: nil agere homines: niſi ex uoluntate dei ergo etiam male faciemus ſponte dei: ſed uoluntas dei duplex eſt. poteſtatiua (ut aiunt Theologi) & permiſſiua: cum male agimus: permittit non quod ei placeat: Poteſtatiua dicitur: quia poſſet prohibere. Nec uocibus ullis: non opus eſt: ut nobis deus dicat quid ſit faciendum: unum tamen nos ſcire uoluit: omnibus ſemel moriendum eſſe. Auctor: uidelicet deus cum daret rationem omnibus nil gentium conſiſtere: quod ipſe declarat in fine orationis

dicit: me nō oracula certū sed mors certa facit. pauido fortiq; cadendū est. Steriles nec legit harenas: nā ubiq; curā rerū humanarū habet: & sub nomine iouis uerū deū sentiebat Cato. Hoc puluere .i. in hac harena alluſit ad nomē iouis ammonis. Estq; dei sedes: præterea nō hic solū est deus: sed ubiq; est potentia quid .n. sedes est dei: nisi pontus terra. aer: uirtus. Nisi uirtus: in his omnibus rebus deus est Aratus poeta scripsit. pleni sunt iouis omnes: quidē uitiis mœsti plenū est mare lacus pleni: & omnes ubiq; utimur deo secundū hunc sensū Arati loquit' hoc loco Lucanus dicens dei sedē esse pontū: aerē terrā: cœlū & uirtutē. Superos quid quærimus: cū dii sit in nobis ipsis. Quodcūq; moueris: nā deus ipse est spiritus sine quo nihil mouet' aut regit'. Et quid nos mouet: anima: quæ data est nobis a deo: sed in hoc nō nihil errauit: quasi uellet animā esse deū secundū pythagorā qui dicebat animā esse partē diuini spiritus: secuudū quē locutus est Vir. igneus est illis uigor & cœlestis origo. ita diffiniebant illi deū eē si. ignē sensibilē: hunc uigorē sacratū igni dicebant esse originē animarū: sed sequeret' hoc in loco. si anima est pars diuini spiritus. ergo anima naturaliter est deus quod falsū. nā pars sequit' suū totū. Dubii. s. f. qui incerti sunt rerū futurarū: illi responsa petant ergo autē scio quid futurum est res .n. cū uirtutibus prospere cedunt: etiā si aduersæ contingerent: tamē conscientia recte factorū loco beatitudinis: & instar sibi felicitatis est. Virgi. illud idē ostendit paucis uerbis. Quæ uobis quæ digna uiri pro laudibus istis: præmia posse rear solui pulcherrima primæ dii moresq; dabunt uestri: sed mors quæ certa est facit me certū. s. semel nascentibus moriendū esse.

¶ SVLPI. Dixisse: dicendo aperuisse. Seruata fide: salua crudelitate populorū de Ammone que noluit explorare ne fidei in eū derogaret. Nō exploratū: intentatū an uerus an falsus esset. Pedes: ambulans non uectus. nā ut ait plutarchus septē continenter diebus iter fecit ipse semper absq; equo & uehiculo agmē præcedens. Ora anheli militis: hoc est militē anheli oris. Monstrat exemplo suo supinus: superbus nō uehit' ceruicibus hominū nō curru. Stat dū lixa bibat: expectat donec biberit etiā qui miles nō est Lixæ .n. hi sunt qui aquā ad tentoria uehunt. Nā lixā aquā ueteres dixerunt unde fit elixare aqua coquere ut' ait Nonius: Festus uero inquit eū esse qui questus gratia exercitū sequit': dictū q; a licendo q; cū sic extra ordinē militie liceat ei quicquid libet. Si ueris: Catonē omniū hominū præstantissimū fuisse argumentat': q̄q̄ alii plus fortunæ habuerint. sed ipse in uirtute excelluit omnibus estq; colendus pro numine. Veris bonis: uirtute ipsa aqua proficiscit' laus. Et si successu: & si consideratur pura uirtus sine fauore: atq; fortuna laus quæ Catoni tribuit' ex uirtute fuit in maioribus ex fortuna. Marte secundo: uictoria & cede hostiū. Nomē famā, & gloriā quantā Cato. Hunc ego. malim ego inquit hanc Catonis laudē q̄ tres pō. triumphos &

Hoc satis est dixisse iouem: sic ille profatus
Seruataq; fide templi discedit ab aris
Nō exploratū populis ammona relinquens
Ipse manu sua pila gerens: præcedit anheli
Militis ora pedes: mōstrat tolerare labores
Non iubet & nulla uehitur ceruice supinus
Carpēto ue sedēs: somni parcissimus ipse est.
Vltimus haustor aquæ: cū tādē fonte reperto
Indiga cogatur laticis potare iuuentus.
Stat dum lixa bibat si ueris magna paratur
Fama bonis & si successu nuda remoto
Inspicit' uirtus: quicquid laudandū in illo
Maiorum fortuna fuit, quis marte secundo
Quis tantū meruit populorū sāguine nomē
Hūc ergo per syrtes libyesq; extrēa triūphū
Ducere maluerim, q̄ ter capitolia curru
Scandere pōpeī, q̄ frangere colla iugurthæ.

unū Marii de iugurtha rege numidarū qui in triumpho ductus & e capitolina rupe præcipitatus est.

¶ OMNIBO. Satis est dixisse. s. moriendū esse forti & pauido. Sic ille profatus: hæc ubi dixit: cato' ex templo discessit & fidei ammonis oraculo derogare nihil uoluit. Nō exploratū: a se quia noluit ipse pericu lū facere: uerū oraculū esset: nec ne. ipse manu sua: nunc oñdit ipsū optimi nō imperatoris solū: sed militis officio usū: nā sua ipse arma gestabat: nō ministro: nō equo: nō uehiculo usus. Pedes: nō equo uehebat. Militis anheti. i. anxii: ut uix spiritū trahere posset. Monstrat tollerare labore: dū ipse primus inserit laboribus. Nō iubet: satius est e laborando exemplū proponere aliis quid facere debeant: quā imperare. Supinus: sublimis. Nulla ceruice: quia nō patit' ut se humeris gestent milites. nā principes Ro. ad hanc luxuriā uenerant: ut lecticarios haberent qui lectica eos quocūq; uehebant: ut in epistola seruii Sulpitii. coactus sū il lū in urbē meis lecticariis deferre. lecticarii autē erant: qui lectica uehebant Ro. principes quarū aliæ dicebant hexaphori: que a sex. aliæ octaphori quæ ab octo seruis gestabant. Carpentoq; sedens: carpentū genus est uehiculi. Parcissimus. continentissimus. Vltimus haustor aquæ: & cū casu aliquo offerrent fontes q̄ rarissimi sunt in ea regione semper ultim⁹ erat q̄ biberet. Indiga: indigens. Stat expectat quoad etiā gregarii milites bibant: immo uero lixa: lixa dicit' minister q aq̄ coquo suppeditat nā antiqt⁹ lixa aq̄ dicebat. unde elixare est aq̄ madefacere. Si ueris magna: nunc p comparationē Lucan⁹ laudat catonē. oñdit. n. Caronis uerā uirtutē fuisse cetera q̄ in aliis principib⁹ Ro. laudant fortunæ magis tribuenda esse: q̄ uirtuti. Fortuna fuit. p̄ter q̄ in Catoni. Successu: felicitate remota: secundū stoicos q solū bonū in uirtute constituunt nā hic stoic⁹ erat ergo dicebat uirtutē ipsā satis esse ad bñe beateq; uiuēdū: etiā si omnia aduersa contingerent: hic, pprie ad uirtutē accedebat: ntsi q̄ in uirtute felicitatē eē uolebat: nā uirt⁹ nō est felicitas: sed p eā ad felicitatē pueniť. In ullo maiorū: aliquo antiquorū quicquid laudat' ut in Scipione fortuna fuit: nā laudat'

quod ſpecioſas uictoriã:triumphos atq; trophæa de hoſtibus reportauit:ſed hæc uictoria conſiſtit in fortu
na maiore parte ſui. Et Ci.cũ de his rebus diſputatet, quæ in uno imperatore deligendo quærenda ſunt:
fortunã inter cæteras poſuit:magnã enim ſibi partẽ in rebus bellicis fortuna uendicat. Quis marte ſecun
do ſi conſere uolueris uirtutẽ catonis cũ uirtute aliorũ principũ: qui res magnas bello geſſerunt inuenies
Catonis maiorẽ laudẽ fuiſſe.nullã enim partẽ ſibi fortuna uendicauit. Tantũ:quantũ meruit Cato. Mar
te ſecundo:rebus bello feliciter geſtis. Populorũ ſanguine:cæſis fugatiſq; hoſtibus. Hunc ego per ſyrtes
dubitari nõ poteſt quin uerſus ex animo ſcripſit Lucanus quia uirtute Catonis afficiebat. Maluerim: pro
maluiſſẽ. Lybiæq; extrema:per ſitientẽ Lybiã. Quã ter capitolia curru ſcandere.ideſt quã ter uictoriã hu
iuſmodi conſecutũ fuiſſe qualẽ põ.qui ter triumphauit & quã conſecutũ fuiſſe uictoriã.C. marii qui de ui
cto iugurtha triumphauit: & ipũ ante currũ captiuũ duxit. Frã.colla. ideſt ceruices & ſuperbiã iugurthæ
qui cũ in carcerẽ & uincula coniectus eſſet:poſt aliquot dies ſenatus conſilio de ſaxo tarpeio p̃cipitatus eſt.

Ecce parens uerus patriæ digniſſimus aris
Roma tuis:per quẽ nunquã iurare pudebit
Et quem ſi ſteteris unquam ceruice ſoluta
Hunc olim factura deum,iam ſpiſſior ignis
Et plaga quam nullã ſuperi mortalibus ultra
A medio fecere die calcatur. & unda
Rarior: inuentus mediis fons unus arenis
Largus aquæ, ſed quẽ ſerpẽtũ turba tenebat:
Vix capiente loco: ſtabant in margine ſicco
Aſpides,in mediis ſitiebãt dipſades undis
Ductor ut aſpexit perituros fonte relicto
Alloquitur,uanã ſpeciẽ conterite lethi
Ne dubita miles tutos haurire liquores
Noxia ſerpentũ eſt admiſto ſanguine peſtis
Morſu uirus habent & fatum dente minatur
Pocula morte carent dixit: dubiũq; uenenũ
Hauſit & in tota libyes fons unus arena
Ille fuit:de quo primus ſibi poſceret undam
Cur libycus tantis exundet peſtibus aer
Fertilis in mortes:aut quid ſecreta nocenti
Miſcuerit natura ſolo,non cura laborq;
Noſter ſcire ualet: niſi q̃ uulgata per orbem
Fabula pro uera decepit ſæcula cauſa.

¶ SVLPI. Aris tuis:templis quæ erigas ei. Nun
quam pudebit:ut pudet per Cæ.qui ſceleſtus fuit il
le uero iuſtus atq; diuinus. Ceruice ſoluta:libera ty
rannide. Factura deum: in deos relatura. Quem
hunc: quem illum relatiuum demonſtratiuo con
iunxit ut apertius indicaret. Iam ſpiſſior ignis cal
catur: per uæhementioris æſtus loca iam eunt ultra
quæ nulla hominibus habitabilia eſſe dicit. Et un
da rarior, ideſt quæ rariores habet aquas unda abla
tiuus eſt. Aſpides:ſerpentes ſcutum ſignificat
eoq; dicta quod dicta ad caput regendum reliquo
corpore pro ſcuto utitur. & defendo ſignificat.
Dipſades:dipſas ſiti interficit dicta a quod eſt
ſitis uel a ſiuo. Fonte relicto:idem ſi non bibe
rent. Vanã ſpecie: uana apparentiã & opinione.
Noxia ſerpentum:ſerpentes inquit morſu necant:
non inficiunt aquas tactu aut guſtu. Peſtis: uene
nenum. Admiſto ſanguine:quum ſanguini noſtro
uirtus miſcetur. Dubium: nondum enim comper
tum habebat an non noceret. Venenum: aquam
hoc loco. Cur libycus:cur abundet ſerpentibus li
byæ noſſe inquit non poſſumus:niſi fictæ fabulæ ſi
dem adhibuerimus ex ſtillis capitis meduſæ quod
perſeus uolans ſuper libyem tulit exortas eſſe. Na
ſo in metam. quarto. Cunq; ſuper libycas uictor
penderet harenas Gorgoneicapitis guttæ cecidere
cruentæ Quas humus acceptas uarias animauit in
angues: Vnda frequens illa eſt infectaq; terra colu
bris. Exundet:abundet. Nocenti: feraci ſerpenti
um: Noſter: metus nam ut horatius ait Nec ſcire
fas:eſt omnia. Pro uera cauſa: p̃ uera ratione.

¶ OMNIBO. Ecce parens uerus: apoſtrophat
ad Ro.dicens: ſi quis unquam fuit qui iuſte in deo
rum numerum conſtitueretur:hic certe fuit:hic uerus eſt parens quem pro deo colas o Ro. Aris: ideſt di
gniſſimus tuis deis. Per quem nunquam iurare pudebit: iurare per aliquem eſt ipſum quaſi deum colere
& uenerari:ut horatius iurandaſq; tuum per numen ponimus aras. Ceruice ſoluta.ideſt ſi unquam libera
fueris. Iam ſpiſſior ignis.nunc redit ad propoſitum poſtquam laudauit uirtutem catonis dicit iam eos ad
eam partem libyæ perueniſſe ultra quam progredi non licebat:iam enim ſub ardenti zona eſſe incipiebant
Et plaga quam:circulus ſpæræ medius æquinoctialis eſt:& in extremo duo circuli ſunt a ſeptentrione ar
cticus:a meridie antarcticus: hi circuli ſunt frigidiſſimi qui appellantur zonæ frigidiſſimæ inter æquino
ctialem arcticum & antarcticum duo ſunt circuli: uidelicet zonæ habitabiles hominibus hyemalis: & au
ſtralis:in qua hyemali nos ſumus in auſtrali ſunt afri. dicit ergo q̃ ad ultimam hanc zonam peruenerant:
ut ulterius progredi non poſſent: & ea erat feruentiſſima regio auſtralis ſiue æſtiua. Vltra.i. ſupra. Mor
talibus a.quia poſtea eſt feruentiſſima ultra quam tranſiri non poteſt. Medio die:a meridie. Vnda rarior
unum ſequitur ex reliquo:ubi interior eſt calor:ibi rarior eſt unda. Largus: abundans. Stabant in margi
ne ſiccæ:quia feuientes ueneno ſerpentes humida loca quærunt. Aſpides:genus ſerpentum lethiferum.
Dipſades:ſunt ſerpentes ſic appellatæ ab eo q̃ faciant. nam quem morſu ueneno afflauerint: ſtatim tan
ta ſiti laborat:ut ſatiari non poſſit .n.ſignificat ſitio. Ductor ut aſp.ad fontem uenerat Cato cum ſuis
& quanquam ſiti arderent omnes tamen metu ueneni aquam haurire non audebant:q; ubi uidit cato: ad
hortatus eſt eos ad hauriendam aq̃.q̃ diceret ſerpentes aq̃ inficere non poſſe. Perituros:ſi non biberent:
Vna ſpecie. q̃ putarent ſerpentes aquam inficere. Tõtus:ſine metu ueneni. Noxia: tunc inquit nocent

serpentes cũ uenenũ infuderint: & sanguinẽ corruperint. Dente: nõ autẽ habitantes in undis: Pocula morte carent: nõ. n. ueneno infici potest aqua: tametsi in ea uersent serpentes. Dixit dubiũq; & ut maioré fiduciã faceret militibus. ipse aquã primus bibit: alibi semper extremus. Cur libycus tantis: dicit humana cura humanusq; labor scire nõ potest cur ita frequentent libyẽ serpentes: & eã nocentẽ faciant: sed ego inquit sequor antiquã poetarũ famã: qui dicunt serpentes de capite sanguinis medusæ tunc emanasse cũ per eã regionẽ perseus uolans medusæ caput gestaret. Quid: ob quã rẽ. Libycus: & quasi rationẽ quandã tetigit cũ diceret libycus aer: quia ibi arbores sunt intensiores serpentes gignunt sæuiores. In mortes: impestiferos serpentes. Secreta: arcana. nã ueri casus scire nemo nõ potest. Nisi q uulgata: præterquã q fabula uulgata est quã pro uera deceptũ uulgus accepit.

¶ SVLPI. Finibus extrẽis libyes: ad mare athlãticũ cõtra promõtoriũ q uocat hesperiõ ceras. sũt insulæ Gorgades gorgonũ quondã dõus bidui nauigatiõe distãtes a cõtinẽte Gorgões autẽ tres Sthenio Euriale & medusa phorci & Cetus filiæ tãta deformitate mõstra: nã solũ unũ oculũ quẽ mutuo sibi tradebãt cõunẽ habebãt & hydros pro crinibus gerebãt: seq; aspiciẽtes in saxa uertebãt. Sed per seus auxilio palladis & mercurii clypeo speculari & talaribus usus medusæ caput amputauit. Ocea nũ: oceãi fluctus. Phorcinidos: phorci filiæ: phorcus uero neptũi pthoosæq; filius fuit. Squalebãt inculta & saxis aspera erãt. Vultu dõinæ: medusæ quæ omnia uisa uertebat in saxa. Cõspectis: quæ aspexerat. Hoc primũ: serpẽtes quos primũ natura produxit in medusæ capite apparuerunt nã minerua eius crines in angues cõuertit quia in suo tẽplo fuerat cõstuprata a neptũo ex quo pegasũ peperit. Pestes: serpẽtes. Et faucibus: e maxillis e'q bus pẽdebãt. Vibratis: celeriter agitatis. Gaudẽtes: ipsis serpẽtibus. Depexo crine: pectine rarissimo explicitis & expressis serpẽtibus. Infelix: uel quia aliis pernitiosa uel quia mõstrũ est. Impũe: sine sẽsu doloris quia statim rigebãt in saxa quæ animã uelut sepulchro includebãt. Quis: nẽo nã cũ primũ aspicerẽt nõ moriebãt sed uertebãt in saxa præclusis animis. Se: ipsã: Mori: doloré mortis patiẽ.

Finibus extremis libyes ubi feruida tellus
Accipit oceanum demisso sole calentem
Squalebant late phorcynidos arua medusæ:
Nõ nemoq; prõtecta coma: nõ mollia sulco
Sed dominæ uultu conspectis aspera saxis
Hoc primũ natura nocẽs in corpore sæuas
Eduxit pestes, illis e faucibus angues
Stridula fuderunt uibratis sibila linguis:
Fæminæ qui more comæ per terga soluti
Ipsa flagellabant gaudentis colla medusæ
Surgunt aduersa subrectæ fronte colubræ
Vipereumq; fluit depexo crine uenenum.
Hoc habet infelix cunctis impune medusa
Quod spectare licet; nã rictus oraq; mõstri
Quis timuit: quẽ qui recto se lumine uidit
Passa medusa mori est: rapuit dubitantia fata
Preuenitq; metus: anima perire retenta

Dubitãtia: metu mortis: Præuẽit: præoccupauit.

¶ OMNIBO. Finibus extrẽis liby. Phorcus tres filias ex cetho. genuit: uidelicet Medusã Sthẽioné; & euralé quæ gorgades insulas habitabãt: & hæ tres sorores pulcherrimæ unũ oculũ habuisse dicũt: quo mutuo utebant. tãta uero pulchritudine fuisse dicũt ut neptunus uisã in littore medusã amauerit: & statim persequẽs usq; in tẽplũ palladis ardẽs eã subegerit: irata pallas medusæ crines cõmutauit in serpẽtes inicitq; tãtũ terroris ĩ uultũ ut omnes aspiciẽtes ob stuporẽ uerterẽt in saxa Hãc postea perseus interẽit quẽ ad cædẽ medusæ profectus pallas & cõsilio iuuit & opẽ. nã arpẽ dedit ei gladiũ curuũ quo caput & colla medusæ secaret: dedit & clypeũ crystallinũ per quẽ uidere posset medusã q dormiẽtẽ aggressus fortissimo ictu detrũcauit q hãc fabulã ĩterptari uoluerũt. dicũt tres sorores pstantissima forma fuisse unã ãt oculũ habuisse ĩ. speculũ quo se ornatiores redderẽt adeo ut quicũq; eas aspiceret: quasi attõitus nimia pulchritudine corriperet: & deperiret eas amore sublato speculo nõ habuerũt occasionẽ postea se ornãdi: ut tãtopeẽ decipe rẽt iuuenes. obsciso igit capite medusæ cũ talatibus. i. alatis calceris per aera fert perseus quæcũq; per libyæ uolaret gutæ de capite medusæ manabãt. ex quibus nati sũt serpẽtes. Finibus extrẽis. i. extrẽa libyæ uersus meridiẽ. Accipit oceanũ: quia haud procul ab oceão sol uergit. Phorcynidos: medusæ phorcidis filiæ: phorcys & phorcyn declinat. Squalebãt: erãt sterilia & inculta. Cõa nẽo q: frõdibus arboq;. Nõ mollia: quia subigi nõ poterãt præ duritia: omnia. n. loca in saxa cõuersa erãt aspectu medusæ. Vultu dõinæ. i. oculis medusæ. Hoc primũ natura: & caput huius uiginis primũ crines habuit serpẽtinos & cuius sanguine deinde aliæ serpẽtes natæ sũt. Sæuas pestes. i. serpẽtes. Ex faucibus. i. ex maxillis pẽdebãt serpẽtes

Vibratis linguis: quia tãta celeritate linguã mouẽt serpẽtes: ut cũ una sit tres esse uideãt. Vibratis: celeriter motis. Fœminæ: quæ nutriũt cõas & eas per colla dẽittũt. Ipsa colla: pro ipsius medusæ colla. Flagellabãt: colla ipsius pcutiebãt. Surgũt aduersa: p cincinis serpẽtes habebat. Subrectæ: sursũ erectæ. Vipereũq; fluit. nec necesse erat ut haberet pectines latissimis dẽtibus quia pectebat serpẽtinos crines: & cũ depecteret de serpẽtibus fluebat uenenũ. Hoc habet infelix impune. dicit habuisse hoc unũ medusã: q licebat omnibus eã impũe spectare quomodo impũe: si statim in saxũ uertebãt: sed dicit ideo omnibus impũe licuisse spectaã: q dũ spectarẽt: nihil metuebãt quid. n. metuerẽt qui priusquã mala sua cognoscerẽt in saxa uertebãt. Quis timuit. q. d. nẽo. Quẽ qui: reddit rationẽ quare nẽo metuebat: nã antequã metuerẽt uertebant in saxũ: & duricie saxi anima ipsa cõpressa tenebat. Quẽ. s. eorũ qui eã intentis oculis ip

spexit. Passa mori.q.d.neminem. Rapuit.d.fata:quia antequam timerent:insensibiles efficiebantur. Fata:idest mortes eorum qui eam inspicerent. Præuenit:qui morte præoccupabantur antequam meduſam metuerent. Anima retenta:scilicet duritie saxi.

Mẽbra, nec emissæ riguere sub ossib⁹ ũbræ
Eumenidũ crines solos mouere furores:
Cerberus orpheo leniuit sibyla cantu.
Amphytriõiades uidit quũ uinceret hydram
Hoc mõstr⁹ q̃ uit genitor, numẽq; secundum
Phorcus aquis, cetoq; parens, ipseq; sorores
Gorgonis, hoc potuit cælo pelagoq; minari
Torporem insolitum mõq; abducere terrã:
E cælo uolucres subito cum pondere lapsæ
In scopulis hæsere feræ uicina colentes
Aethyopũ totæ riguerunt marmore gentes
Nullũ animal uisus patiens: ipsiq; retorsum
Effusi faciem uitabant gorgonis angues:
Illa sub hesperiis stantem titana columnis
In cautes athlanta dedit. cæloq; timente
Olim phlegreo stantes serpente gigantes
Erexit montes bellumq; immane deorum
Pallados e medio confecit pectore gorgon.
Quo postq̃ partu danaes & diuite nymbo
Ortum parrhasidæ uexerunt persea pennæ

¶ SVLPI. Vmbræ: animæ. Riguer. Cõpresse sũt. Eumẽidũ: horribiliorẽ esse Meduſã furiis cerbero hydraq; dicit. nã furiæ cõspectæ solũ furorẽ inducũt. Cerberus ab orpheo mitigatus est. & hydrã pugnãs hercules uidit. hãc nẽo cernere potest nisi cũ stupore ppetuo. Solos mouere furores: furiã tãtũ. Lẽiuit sibila: destitit sibilare. Amphytriõiades hercules. Mõstr⁹: meduſã. Secũdũ: post neptunũ Ceto: mõstr⁹ marinũ. Sorores: stẽnio & euriale. Cœlo pelagoq;: uolucribus & piscibus methonymia est q̃q̃ de ipsis elemẽtis loq uidet̃ sed mox declaraclarabit. Torporẽ: ut in saxa torpescerãt. Terrã: terrẽos hõines. Cũ pódeꝛ: qa saxeæ. Feræ: tãtestres q̃ marinas intelligit. Riguerũt marmore: duruerũt in marmor. Patiẽs uisus: potest impũe uidere. Athlãta titana: athlãtẽ titãis filiũ quem uertit in mõtẽ. Sub colũnis: ultra Calpẽ & Abylã. Cœloq; timẽte: quũ dii gigãtes metuerẽt meduſæ caput q⁹ a pallade in pectore gerebat̃ eos in mõtes cõuertit & ita finitũ est bellũ. Stãtes serpẽte phlegreo: insistẽtes pedibus serpẽtinis apud phlegrã. Thessaliæ uallẽ: ubi pugnatũ est: dicũt autẽ gigãtes serpẽti pedes q̃a ab imis ad sũma q̃ si reptare sũt uisi. Erexit mõtes: cõuertit eos in mõtes. Gorgõ: meduſæ caput in mũimẽto pectoris .i. egide pallados. Cõfecit: finiuit q̃a eos uertit in saxa. Quo: ad quẽ locũ uidelicet ad gorgadas postq̃ pucit pseus. Danaes iouisq; filius recidit caput meduſæ. Diuite nymo: ioue q se iũ nymbũ aureũ uerterat: ut cũ danae acrisii filia rẽ habere posset. Ouidius li. iiii. pſea quẽ pluuio danae cõcepat auro. hãc fabulã & Ouidi. & oratius in odis explicãt. Pẽnæ parrhasii: talaria Mercurii arcadici citharæ palestræq; reptoris.

¶ OMNIBO. Nec amissæ: anteq̃ emiterent̃ e corpore. Eumenidũ: p comparationẽ ostendit monstr⁹ hoc meduſæ: furiis fuisse terrius ac atrocius: nã eumenides nihil aliud faciunt: nisi q⁹ furorẽ immittunt. At meduſa nõ furores immittebat sed sensus omnes aferebat. Solos fur. ut Athamanti: ut Herculi. Cerberus or. sæuius etiã est hoc monstr⁹ cerbero: qa orpheus cũ ad uxorẽ suã Euridicẽ recuperandã descenderet ad inferos cantu suauissimo citharæ angues qbus colla cerberi circundata sunt leniuit ut ad cantũ eius tantisp manſuescerent: sed hæc nullo cantu manſuescebat. Amphytrioniades uidit: hydra etiã mitior fuit anguibus meduſæ. nã hercules uidit eã nec in saxũ conuerſus est. Timuit genitor: uidet̃ sibi contra dicere: nã supius dixit impune licet omnibus spectare meduſã: nunc uero dicit genitorẽ eius timuisse. sed facile q̃ stio hæc soluit̃: potuit. qdẽ genitor anteq̃ uideret timere. ſ. ne ad conſpectũ eius ueniret sed uiuendo: timuit nemo Numẽ secundũ. i. a Neptuno: qa phorcus Deus est marinus. Parens. i. genitrix cætho. Ipsæ q⁹ sorores: nã ex tetho & phorco natæ sunt gorgones. Gorgones. ſ. metuerunt significat terribilẽ eo q⁹ toruos oculos & aſpectũ habeant. Hoc po. pel. meduſa oculis potuit: si modo uoluisset: qcqd sub cœlo continet̃ in saxũ conuertere. Hoc. ſ. monſtrũ meduſæ. Pelago cœloq;: si inſpexisset cœlũ & mare in saxũ conuertissẽt. Addu. ter. ſ. saxificando. In sco. hæ. feræ etiã currentes medio curſu scopulis hæserunt ubi uisæ fuerant a gorgone. Vicina co: gentes omnes q̃ uisæ fuerant ab ea circa æthiopiã habitantes insigna marmorea uertebant̃. Rigu. ma. i. duruerunt in marmora. Ipsiq; re. & ipsi angues q de capite eius pendebant in aliã pt̃ se auertentes uitabant faciẽ eius. Illa sub hæ. hæc fuit q̃ athlantẽ gigantẽ in montẽ sui nominis conuertit q altitudine sua dicit̃ suſtinere cœlũ. Hes. co. i. gadibus hoc est iuxta calpẽ nã calpes mons Europa seperauit. Cœloq;ti. nõ timuit ipsa gigantes q aliq̃do metũ intulerunt cœlo & ioui: nã ipsos conuertit in montes. Phlegræos: qa in phlegra ualle fracta est gitantũ machina. Stantes serpentes: qa serpentes pedibus stabant: sic. a. fabulæ finguntur: nec caret ratione: nã hiſtoria hoc habet q⁹ diluuio aduentãte tempore deucalionis ps q̃ pſertim Boetiã uersus uergit submersa est ascenderunt in montes pnasũ & cithero nẽ sedato diluuio: cũ bellũ inferrent gentes q̃ superant aliis regionibus: hi q in monte constiterant ex aduerſo monte cũ ascenderẽt muniti pedes ferro uidebant̃ serpentinos pedes habere: & ita fabulæ datus est locus q⁹ serpentinis pedibus uiderent̃ repe ex aduerſo montis. Stantes: serpentinis pedibus nixi. Erexit ideſt conuertit in montes. Bellũq; im. nã meduſæ caput in umbone clypei pallas gestabat: & cũ pro ioue cæteris q⁹ diis contra gigantes pugnaret clypeũ obuertebat gigantibus: in quo simul atq; gorgonis caput

uidissent. statim conuertebant in montes. Immane. impiũ sacrilegũ. Bellũ deoꝝ. ꝙ contra deos gerebant gigantes. Confecit. perfecit ad exitũ deduxit. Et medio pectore. grogõ quæ ex umbone Aegidis eminebat: Quo postquã partu. nunc redit ad fabulã: quomodo perseus auxilio palladis & Mercurii hanc gorgonẽ obtruncauerit. Quo. i. ad illã partẽ aphricæ ubi gorgõ & sorores habitabant. Ortũ diuite nym bo. i. natũ auro ꝙ in formã & speciẽ ibris ceciderit in gremiũ Danaes Acrisius pater Danaes cũ accepisset: ꝙ uulgatũ erat iouẽ insidias facere puellis. filiã suã turri ferrea inclusit: ne posset corrumpi. sed qua potest aurũ accedet. nihil tectũ est. sic etiã dicere solebat pelopides. nullũ locũ tã munitũ esse quo nõ iumentũ onerãtũ accedere posset. i. iumentũ auro & pecunia onustũ. ita & turris. quanuis ferrea esset. tamẽ aurũ accedet potuit. cũ fabula significet iouẽ in speciẽ imbris aurei cecidisse in gremiũ Danaes. significat ꝙ seruos eius auro corruperat. & eo imbre grauida facta est. ex qua natus est perseus. Pa. i. arcadiæ nã parrhasia pars est arcadiæ in qua natus est Mercurius. Par. pen. i. Mercurii pẽnæ nã talaria concessit Mercurius perseo sunt autẽ alati calcei. quibus impositis Mercurius celeriter uolat.

¶ SVLPl. Liqdæ. oleo unctæ. Et subitus præceps. & pseus subito uolucer. Præpetes dicũt aues q̃ pspero augurio locũ idõeũ & q̃ patulis alis & altius uolãt captãt. Harpẽ cyllenida. in curuũ Mercurii gladiũ. Mõstri. argi q cẽtũ oculos habebat quiꝙ Ion uaccã seruabat ut est in primo metha.

Arcados auctoris cytharæ: liqdæꝙ palestræ
Et subitus præceps cyllenida sustulit harpen
Harpen alterius mõstri iam cede rubentem.
A ioue dilectæ fuso custode iuuencæ
Auxilium uolucri pallas tullit innuba fratri
Pacta caput monstri: terræꝙ in fine libyssæ
Persea phœbeos conuerti iussit ad ortus
Gorgonos auerso sulcantem regna uolatu
Et clypeum lenæ fuluo dedit ære nitentem
In quo saxificam iussit spectare medusam
Quã sopor æternã tracturus morte quietẽ
Obruit haud togã. uigilat pars magna cõagẽ
Defenditꝙ caput protentis crinibus hydri
Pars iacet in medios uultus oculiꝙtenebras
Ipsa regit pallas trepidum dextraꝙ tremente
Perseos auersi cyllenidra dirigit harpen
Lata colubriferi rumpens confinia colli
Quos habuit uultus lunati uulnere ferri
Cæsa caput gorgon. quãto spirasse ueneno
Ora rear: quantũꝙ oculos effundere mortis
Nec pallas spectare potest. uultꝰ ꝙ gelassent
Perseos anersi. si non tritonia densos
Sparsisset crines texissetꝙ ora colubris.
Aliger in cælum sic rapta gorgone fugit

Liuẽcæ. ius q̃ fuerat in uaccã a ioue cõuersa ne cũ ea dephẽderet a iunõe. Innuba: uirgo nõ nupta. Auxiliũ: nã ei cõcessit scutũ specular æneũ & modũ pugnãdi docuit. ea lege ut illius ad ipsã capit pferret. Fratri. pseo iouis filio & cuius capite ipsa armata psiliit. Libyssæ: libycæ. Sulcãtẽ: uolatu diuidẽtẽ. Auerso: retrouersus ipe ne os ei' cõspiceret: & ipsa meduſa in clypeo speculari se cerneret & statim lethali sõno corriperet. Tracturus qetẽ: producturus sõnũ. Obruit: oppsit extinxit. Protẽtis crinibus: eminẽtibus serpẽtibus q̃ p crinibus erãt. Oculiꝙtenebras. i. fedẽ oculi iã tenebrosã: nã oculũ dũ alteri traderet: pseus supposita mãu furtim subtraxerat dormiẽtẽꝙ ipsã & serpẽtes ferro inuasit ut scribit Ouidi. Dirigit: ut recte feriat. Quos: q̃ horrẽdos. Ferri lũati: harpes recuruæ. Oculos serpẽtiũ. Potest: sustinet. Gelasset: in saxũ uertisset. Ora: meduſæ. Aliger: pseus. Gorgõe. capite meduſæ.

¶ OMNIBO. Auctoris citharæ. i. Mercurii quẽ dicũt fuisse inuẽtorẽ citharæ & palestræ: citharã qdẽ inuẽit sed eã dono dedit phœbo: nã cũ p litora maris erraret Mercurius dicit. testudinẽ aridã inuẽisse. & illius neruos baculo tetigit; qbus tactis sonũ dedit intellexit ad testudinis similitudinẽ citharã posse fieri: unde testudo etiã dicit cithara.

Liqdæ palestræ: oleo unctæ nã oleo uncti iuuenes palestra ludebãt. Præceps: subitus. i. factus ucluctris. nã ppetes aues dicũt q̃ uolatu auspiciũ dare solebãt: sicut oscines q̃ garitu & uoce futura significãt; signi

Harpẽ cylleida. i. Mercurii q collit in cyllene mõte arcadiæ: harpe est gladius in curuus ficat falcẽ. Harpẽ: anadiplosis est. Alterius mõstri: argi q cẽtũ oculos habebat: iã antea argũ occiderat: Mercurius iussu iouis sicut in fabulis habet. Fuso. cu. argo occiso. Iuuẽcæ. iouis. Fratri. i. pseo nã pseus & pallas filii fũt iouis. Innuba: q̃ ppetuã uirginitatẽ seruauit. Pacta. ut occisa gorgõe caput eius sibi donaret. Terræ: libyssæ a libya fit libycus libyssius & libyssimus Catullus. Nõ te lẽa mõtibus libyssimis: In fine. iuxta athlãtẽ ibi. n. habitabat gorgõ. Aduerso: infesto uolatu. Et clypeũ. ecce auxiliũ. Quã pallas in soporẽ resoluit meduſã: ut eã cõmodius obtrũcare posset pseus: Tracturus: inducturus. Morte q. nã futurũ erat. ut dormiẽs occideret a pseo. Protẽ. eminẽtes. Pars ia. i. dormit: Oculiꝙ te. i. iacentis oculũ claulũ & allusit ad fabulã: unũ. n. tantummodo oculũ gorgones habuisse dicunt. Cyle. har. Mercurialẽ. Dirigit. s. in corpus gorgonis. Quos habu. uul. admirantis est nõ interrogantis quasi dicat quã terribiles: quã toruos habuit uultus. Hamati ferri: est descriptio harpes. Ora. s. gorgonis. Effundere oculos: quia oculi eius mutati in morte terrorẽ inferebant. Nec pallas: adeo monstrũ illud terribile: fuit ut nec pallas quidẽ spectare potuerit. Vultusꝙ gelassent: & haud multũ abfuit quin & ipse pseus conuerteret in saxũ. nisi pallas stati uultus crinibus serpentinis texisset. ne uidere posset perseus. Celassent: reguiescent tanquã gelu. Aliter in cœlũ: sic Meduſã obtruncauerat perseus & auxilio talaris sublimis uolare cœpit

perat: secũ cogitãs iter q̃ factur' esset. & breui' qdẽ uidebat: si p Europã trãsiret. Verũ pallas noluit infici terras fœcũdas frugib': sed eũ trãsire iussit p libyẽ arenosã: & hæc causa est cur regio illa serpẽtib' abudat: q̃ in. aerẽ sulcãdo uolabat ea guttæ sãguinæ de capite Medusæ ceciderũt q̃ in serpẽtes cõuersæ sunt.

Ille quidẽ pensabat iter. propiusq; secabat
Aera. si medias europæ scinderet urbes:
Pallas frugíferas iussit non lædere terras
Et parci populis: quis enim nõ præpete tãto
Aethera respiceret. zephyro conuertit' ales
Itq; super libyen. quæ nullo cõsita cultu
Sideríb⁹ phœboq; uacat: premit orbita solis
Exuritq; solum. nec terra celsior ulla
Nox cadit in cœlum lunæq; meatibu⁹ obstat
Si flexus oblita uagi per recta cucurrit
Signa. nec in boreã aut in notõ effugit ũbra
Illa tamen sterilis tellus fœcundaq; nulli
Arua bono: uirus stillantis tabe medusæ
Concipiunt: diroscp fero de sanguine rores
Quos calor adiuuit putriq; incoxit harenæ
Hic quæ pria caput mouit de puluere tabes
Aspida somniferam tumida ceruice leuauit:
Plænior huic sanguis & crassi gutta ueneni
Decidit: in nulla plus est serpente coactum
Ipsa caloris egens gelidũ nõ transit in orbem
Sponte sua: nilocp tenus metitur arenas
Sed quis erit nobis lucri pudor inde petunt'

¶ SVLPI. Pensabat: breuiare uolebat ut argos reuerteret'. Secabat: uolare uolebat. Parci populis: ne uerrerent' in saxa. Præpete tanto: hoc est uolante pseo. Zephyro conuertit': a Zephyro conuersus sup libyæ deserta uolauit: Quæ consita nullo cultu: q̃ inculta & nõ plantata. Vacat: exposita est æstui solis & siderũ. Præmit: urget. Orbita Asconi⁹ tradit rotæ uestigiũ Orbitã dici: Nec terra: Nec ex aliq̃ terræ pte nox altius attollit'. Est. n: nox ũbra terræ q̃ iacit altior ex terra q̃ est sub æquotiali circulo: q̃ ex remotiori qa circulus solaris q̃illic est maximus hic breuior reddit': & figura umbræ q̃ terra emittit ꝓpter magnitudinẽ ipsius solis est similis metæ & turbini inuerso: neq; excedit altitudinẽ lunæ: quoniã nullũ aliud sidus eodẽ modo obscurat' ut etiã plinius ait. Cadit: extendit' ia cit': ususq; est hoc uerbo qa tã supra q̃ infra terrã nox se extendit. Lunæq; meatibus obstat: nã cũ ex terræ interpositione fiat lunæ eclypsis: nulla alior interponit' ipsa libya quũ ea sit in æquoctiali circulo. Flexus uagi: nunc. n. in dextrã nunc in finistrã tendit Recta: q̃ rectæ oriunt': ut Cancer. Leo. Virgo. Libra. Scorpius. Sagitarius. Vmbra aphricæ: Nec effugit in boreã: sed est recta. Tabe: corrupto sanguine. Rores: guttas: Tabes. sanies. Quæ prima mouit caput: q̃ primũ est animata. Somniferã: quos. n. mordet enecat somno. Tumida ceruice: plinius ait Colla aspidũ intumescere nullo ictus remedio ꝓterq̃ si confestim ptes contactæ amputent'. Plenior sanguis: maior copia sanguinis. Plus: ueneni. Sponte sua: nã capta transfert' in alias oras.

¶ OMNIBO. Pensabat: examinabat iter q̃ facturus esset. Propiusq; secabat: & si super europã uolando transire: uidebat qdẽ iter breuius fore. Propius: breuius & commodi⁹. Sed pallas fru. qa Europa omniũ rerũ ferax & ideo pci iussit europæ. Populis: habitantibus europã. Quis. n. nõ ꝓpete tanto: duabus rationibus pcebat Europe primũ ne guttæ sanguineæ in serpentes conuersæ caderent in Europã. deinde ut nemo suspiceret uolare tantũ alitẽ. nã caput meduſæ q̃ gestabat uidentes: in saxa conuersi fuissent. Respiceret: suspiceret. Præpete tan. q. d. omnes suspexissent cũ uidissent tantæ magnitudinis auẽ. Conner. ze. i. occidentẽ uersus. Itq; sup libro & monitu palladis iuit sup libyẽ. Consita. plantata. Syde phœboq; ua. i. caloribus tantũ solis occupata est Premit. s. eã ptẽ libyæ. Nec. t. cel. ul. hoc ideo dicit qa terra uicina est soli: nã omne rotundũ tumet in medio. ideo altius umbra terra cadit in cœlũ quomodo cadit immo ascendit: cadit autẽ dixit: respiciens ad nostrũ orizontẽ: nã humilior est & umbra cadere uidet' q̃ in nostro orizonte est. dicit autẽ umbrã terræ i cœlũ cadere: & inter lunã & terrã umbrã cadentẽ lunæ interpere lumẽ & facere eclipsim eminentia. n. terræ umbra sua lunæ lumẽ intercipit: & eclipsim facit ideo quo rienscũq; sub ecliptica linea fuerit linealiter: tunc umbra intercipit lumẽ & eclipsim facit. est autẽ ecliptica linea mediũ zodiacũ diuidens. ita ut sex gradus zodiaci ex altera pte pmaneant. & totidẽ ex altera: itaq; ab Ariete usq; ad finẽ uirginis: signa illa appellant' septentrionalia: deinde a uirgine uel libra usq; ad finẽ piscis appellant' meridionalia: sed aliquando sub ecliptica sunt. quotiens sol & luna sub illa fuerint liniea liter. statim eclipsis efficit' ecliptica dicit' ad deficio: qa lumẽ solis & lunæ deficit cũ sub illa linea fuerit. Lunæq; meatibus obstat. quia uaga iter suũ facit luna: modo meridiẽ. modo septentrionẽ uersus ideo declinat a sole. nã nisi ita uergeret: modo in dextrã modo in sinistrã. & sub ecliptica linealiter esset fre quẽter eclipsim faceret. nã cũ sub ecliptica linealiter fuerit: tunc perpendiculariter radii solis feriunt lunæ corpus: quæ excipiens radios: nõ permittit splendorẽ solis ad nos peruenire. & ita eclipsis efficit'. sed inter lumẽ lunæ & terrã intercipit umbra lucẽ. & ita luna patit' eclipsim. Vagi flexus. declinans modo in dextrã: modo in sinistrã qartẽ per ecliptica. quæ mediũ zodiacũ in duas partes diuidit æquales. Nec in boreã: sed perpendicularis est. nec in hanc. nec in illam partem declinat. Illa tamen sterilis tellus: ea tellus quamuis naturaliter sterilis sit. tamen accepto sanguine concepit serpentes. Tabe: sanguine. Concipiunt: rem gestam narrat. tanquam nunc primum geratur. Rores. guttas. Incoxit. inoleuit & quasi partum grex mio suo terra concepit. ut serpentes ederet. Hic quæ prima. hic describit serpentum genera: quæ a san

guine meduſæ procreatæ fuerunt: Tumida: inflata. Aſpida: primã dicit ſerpentẽ natã ex hoc ſanguine quæ aſpis dicit: a ſimilitudine dicta eſt ſignificat ſcutũ: eo q reliquo corpore tanquã ſcuto utit; ut caput protegat plures diuerſæq aſpidũ ſpecies: uerũ (ut inquit Solinus) diſpares effectus ad nocendũ: Somniferã: quia quoſcũq momorderit in ſoporẽ reſoluit: ita ut dormientes moriant: nullo remedio: præterquã ſi contactæ partes ſtatim amputent. hoc ſerpentis genus mamillis addidiſſe perhibent Cleopatã. Plenior hĩc ſanguis: plurimũ ueneni de capite gorgonis in hanc ſerpentẽ cecidit. Decidit: in hanc ſerpentẽ. In nulla: ſcilicet quã in hac: hic uel hæc ſerpens dicit. Ipſa caloris egens: & quia caloré amat ideo nunquã niſi in uita in regiones frigidas tranſit. inuita autẽ dixit: reſpiciens ad id q ſequit q nunc tanta iniquitas inceſſit animos hominũ: ut ſerpens quã abhominari homines deberent: iã in precio eſſe cœperit apud homines ætatis noſtræ aſpidis uenenũ: quia maioré uim habet: & ita deteſtat auaritiã hominũ & ſcelus qui etiã fecerit q abhominandũ erat eſſe precũ nõ mediocre. Niloq tenus: quia nõ diſcedit a litto ribus nili: niſi quis eã coegerit. Lucri pudor: ſed quis inquit cupiditati & auariciæ modũ poſuerit illa quã dẽ inuita diſcedit a regione ſua: nos uero eã cogimus tranſire in europã & uenenũ ipſius iã magno preciq uendimus & emimus. Quis pudor: ideſt quẽ queſtũ facere nos pudebit: quaſi dicat nullũ. Inde: ex regione aphricæ.

Aſpis

Cherſydros grece
Latine habitudo

Cylindrus ſerpens
Cylindrus lapis pre-
cioſus & columna

Cenchris ſerpens
maculis plena
Thebano marmori
ſimilis quod vnde
est quod a ſerpente
maculis Ophites
appellat

Hæmorrhois

Squamoſa. a. u.
Squamiſera. a. u.

Cylindrus et
Chelydrus vtrag
fit

Ammodites

Exaſta

Scytale

Huc libycæ mortes. & fecim⁹ aſpida mercẽ
At non ſtare ſuum miſeris paſſura cruorem
Squãíferos ingẽs æmorrhois explicat orbes
Nat⁹ & ambiguæ coleret qui ſyrtidos arua
Cherſydros, tractiq uia fumante cylydri
Quã ſemper recto lapſurus limite cenchris
Pluribus ille notis uariatam tingitur aluum
Quã paruos tinct⁹ maculis theban⁹ ophites
Concolor exuſtis atq indiſcretus arenis
Ammodites: ſpinaq uagi torquente ceraſtæ
Et ſcytalæ ſparſis etiam nunc ſola pruinis.
Euuias poſitura ſuas. & torrida dipſas.
Et grauis in gẽinũ ſurgẽs caput amphiſibæna

CSVLPI. Aſpida: aſpidis uenenũ. Nõ ſtare: emittit. n. quicquid habet ſanguinis is quẽ momordit dictaq eſt æmorrhois q ſanguinẽ facit efluere: .n. ſanguis eſt fluo. nã morſu ſanguinẽ elicit: & diſſolutis uenarũ comerciis quicquid anima eſt euocat per cruorẽ ut ait Solinus.

Orbes: ſinus. Coleret qui ſyrtidos arua: qui tã intera & harena q̃ in aqua ſyrtiũ uerſaret tracto inde nomine .n. terra eſt aqua. Fumante: puluerulenta. Cylydri: ſerpentes qui ſe per terrã conuoluunt dicti a q eſt uoluo & ſerpens: Cylyndrus uero lapis eſt precioſus & columna qua arena æquat. Limite: uia nõ .n. flectit iter. Cenchris: ſerpens crebras maculas in milii ſimilitudinẽ habens q̃ ophite marmore dicit maculoſiorẽ. .n. miliũ ſignificat. Ophytes: marmor maculis albis a cenchri ſerpente denominatũ .n. ſerpens eſt. Indiſcretus: qui nõ diſcernit quia eſt eis concolor ipſaſq fodit & ideo dictus Ammodites quia arena eſt & fodio ſignificat. Vagi ſpina flectentes terga. Ceraſtæ: qui cornicula habent quadrigemina quorũ motu ueluti eſca ſolicitant adſe aues ut plinius Solinuſq aſſerunt autẽ cornu eſt. Scytale: ſcytale ut ait Solinus tanta præfulget tergi uarietate ut notarũ gratia uidentes retardet: & quoniã reptando pigrior eſt: quos aſſequi nequit miraculo ſui captat ſtupentes in hoc tamẽ ſquamarũ uictore hyemales exuuias prima ponit. Scytale etiã dicit uirga teres ut meminit Gellius. Sola aliæ. n. uero tempore ſe exuunt. Torrida: ſicca nã ſiti interficit. Amphiſibena. hæc ut inquit Solinus conſurgit in caput geminũ quorũ alterũ in loco ſuo eſt: alterũ in ea parte qua cauda: quæ cauſa efficit ut capite intrinſecus nitibundo ſerpat tractibus orbiculatis dictaq eſt quttinq cir cũ deſcendat: nã circũ & deſcendo ſignificat.

COMNIBO. Libycæ mortes: ideſt uenenũ natũ in libya. Huc: in europã. Fecimus aſpida: ideſt uenenũ aſpidis. At nõ ſtare ſuũ: poſt hanc ſubſecuta eſt ſerpens: cui nomẽ eſt hæmorrhois: quia ſanguinẽ fluere facit: nã quemcunq momorderit: ille ſtatim cũ ſanguine exhauriẽ: & tanquã ſudore e corpore emanat ideo ſanguis fluo. Miſeris: quos momorderit ſtatim ſanguinẽ per cutẽ erumpere facit tanquã ſudorẽ. Sqamiferos: quia ſquamoſa eſt ſicut piſcis. Natus & ambiguæ cherſydros: quia duo elementa occupat modo terrã: modo aquã: ideo nomẽ impoſitũ eſt: nã terra ſignificat aquã. Via fumante: puluerulenta. Chelydrus eſt ſerpens cũ chelis. Cenchris ſignificat miliũ: quia diſtinctus eſt maculis in ſimilitudinẽ milii. Ophites: genus eſt lapidis ad ſimilitudinẽ huius ſerpentis maculis albis diſtinctus: propterea appellat ophites ab ſerpens: dicit autẽ pluribus maculis diſtinctũ eſſe cenchrim: quã lapidẽ ophitẽ: qui naſcit in regione thebana. Concolor ammodites: ideſt qui concolor eſt harẽæ. unde nomẽ habuit: nã harenã ſignificat & ingredior: quia gradit per harenã. Indiſcretus: nõ cognitus: quia nõ diſcernit a colore harenæ. Ceraſtæ præferunt quadrigemina cornicicula: quorũ oſtentatione ueluti eſca illicitatas aues perimunt (ut refert Solinus) unde a cornibus nomẽ habent cornu. Et ſcytale: ſcytalis tanta præfulget tergi uarietate: ut notarũ gratia uidentes retardet: & quoniã reptando pigrior eſt quos aſſequi nequit miraculo ſui capit ſtupentes: in hoc tamẽ ſquamarũ nitore hyemales exuuias prima ponit: dicta ſcutica & uirga: ſcytalis. n. uirga eſt oblõga & rotũda ad cuius ſimilitudinẽ etiã appellat hoc ſerpẽtis gẽus. Lacedæmõi appellabãt uirgã lõgã & rotũdã ſcytali: q̃ artificioſas & circũſcripras epiſtolas ſcribebãt: ita ut a nullo legi poſſẽt niſi q eiuſmõi uirgã haberet: hoc late plutharch⁹. Exuuias poſitura: aliæ ſerpẽtes nũquã exuuias deponũt: niſi uetuo tẽ

pore:sed hæc media hyeme. Et torrida dipsas:scilicet nata est quemcũq; momorderit: ille siti exardescit ut satiari nõ possit significat sitio: nã siti interficit:ut docet Solinus. Amphisibæna: amphisibæna consurgit in caput geminũ.quorũ alterũ loco suo est alterũ in ea parte quæ cauda:quæ causa efficit: ut capite utrinq; secus nitibundo serpat tractibus circulatis:ut idẽ Solinus docet ideo dicit ab circũ & uado.

Et natrix uiolator aquæ:iaculiq; uolucres
Et contentus iter cauda sulcare phareas.
Oraq; distendens auidus spumantia præster
Ossaq; disoluẽs cum corpore tabificus seps
Sibilaq; effundens cunctas torrentia pestes
Ante uenena nocens.late sibi sub mouet oẽ
Vulgus; & in uacua regnat basiliscus arena.
Vos quoq; qui cunctis innoxia nũina terris
Serpitis aurato nitidi fulgore dracones
Lethiferos ardens facit aphrica:ductis altũ
Aera cum pennis:armentaq; tota secuti
Rumpitis ingentes amplexi uerbere tauros
Nec tutus spacio est elephas.datis oia letho
Nec uobis opus est ad noxia fata ueneno
Has inter pestes duro cato mílite siccum
Emetitur iter:tot tristia fata suorum
Insolitasq; uidet paruo cum uulnere mortes:
Signifer iuuenum tyrreni sanguinis aulum
Torta caput retro dipsas calcata momordit
Vix dolor aut sensus dentis fuit:ipsaq; lethi
Frons caret inuidia.nec quicq̃ plaga minat
Ecce subit uirus tacitum carpitq; medullas

CSVLPI. Natrix:a nando dictus. iaculiq; uolucres: iaculi arbores subeunt e quibus in maxima turbinati penetrant animal quodcũq; obuiũ fortuna fecerit. Phareas:hic pedes in quos se erigit iuxta caudã habet: græci dicunt nos pharia: ut spondeus. Præster: præster quẽ percusserit distendit enormiq; corpulentia necat: ut ait Solinus dictusq; uidet ab ardore enim ardeo est. Tabificus seps: putrefacio est. inde fit seps de quo sit Solinus extuberatos ictus sepis statim putredo sequit. Pestes: serpentes. Ante uenena: ante morsũ nã uisu & auditu interimit: estq; malũ in terris singulare. Submouet:fugiunt enim auditũ aut uisũ serpentes. Regnat basyliscus:apte dixit regnat enim regem significat & ipse auctore Solino serpens est pene ad semipedẽ longitudinis alba quasi mitrula lineatus caput hominũ aliorũq; animantiũ exitiũ terrã polluit & exurit ubicũq; se recipit herbas extinguit:arbores necat:auras corrumpit:ita ut nulla alitũ impune transuolet infecta spũ pestilẽti. Quũ monet media corporis parte serpit: media arduus est & excelsus.Quicquid morsu eius occidit nõ depascitur fera:nec actrectat ales.Mustellis tantũ uincit in cauernas ubi delitescit illatis:hæc ille fere. Numina:diuini enim putant & sunt sacri: nec alibi nocent nisi: in aphrica & lucent aureis squamis. Strabo scribit dracones trecenũ cubitorũ qui Tauros elephantosq; capiant in aphrica esse. Ducitis:trahitis. Pennis:alitibus. Verbere: ictu caudæ. Aulũ:tuscũ militẽ. Torta caput retro:tetro flexa quũ calcaret. Lethi frons caret inuidia:hoc est uulnus nõ est horrendũ. Inuidia:odio. Minat aut tumor aut color aut hiatu. Subit:serpit sensim. Carpit:rodit.

COMNIBO. Natrix: a nando dicta. iaculiq; uolucres: genus est serpentis accerrimũ nã quicquid percusserit penetrat:ita ut nihil obstitisse uideat Solinus. Iaculi arbores subeunt: e quibus in maxima turbinati penetrant animal quodcũq; obuiũ fortuna fecerit. Pharias: sine aspiratione:a græcis dicit serpens qui cauda tantũ:sublato pectore incedit. Præster:præster teste Solino:quẽ percusserit diffendit enormiq; corpulentia necat significat facẽ ardentẽ: & flammam. quia fulmineus est: & tanquã flammas scintillat ab ore. Seps:serpens est a: ideſt putrefacio quicquid enim momorderit resoluit in putredinẽ. ideo tabificũ dixit. Ante uenena nocens: basiliscus rex est cærtorũ serpentũ. nã regnũ significat uis magna serpentis est quod solo uisu mortẽ inferat: ac homines enecat terrã poluit & exurit deniq; extinguit herbas: arboresq; ipsas corumpit etiã auras. ita ut nulla alitũ impune transuolet:infecta spiritu pestilentia:animal ad semipedẽ longitudinis albo quasi mitrula lineatus caput. Sibila:adeo horrendũ sibilat:ut serpentes alios terreat. Pestes: ideſt alios serpentes. Vos quoq; loci iniquitas facit ut dracones qui etiã alibi sunt innoxii in Aphrica uehæmenter noceant:qui colebant quasi sacrati & adhuc consuetudo manet apud agrestes:qui existimant nefas esse necari huiusmodi serpentes.dracones dicti sunt a quod est uideo:nã clarissimã dicunt habere oculorũ aciẽ: qua ex re etiã incubantes eos thesauris custodiæ causa antiqui finxerunt poetæ.ideo etiã Esculapio draconis forma dat quoniã oportet medicũ uigilatissimũ esse. Aurato fulgore:quia habent squamas quodammodo aureas: unde etiam dracones in templis dicant. Virgi. delubra ad summa dracones. Numina.ideſt tanquã numina. Serpitis:repere proprie est serpentum & serpere:cum ingrediunt. Ardens aphrica.nam nimio ardore incendunt dracones tametsi alibi sint sine ueneno. Ducitis altum aera.ideſt uolatis. Verbere: quia cauda eo usq; uerberant Tauros.ut eos etiam enecent. Nec tutus.elephantes etiam miræ magnitudinis animalia uincunt. Datis omnia letho. ideſt occiditis quicquid uobis obuiã factum fuerit. Nec opus ueneno: etiam sine ueneno satis uirium habetis ad mortem. Has inter pestes:postquam descripsit periculum q̃ in aphrica erat.& per eã partẽ in primis qua gradiebant nũc redit ad iter eorum. Pestes. scilicet serpentum. Duro: forti. In paruo uulnere. non enim paruo uulnere mors inferri solet. tamen parua plaga ser-

pentis quæ uix inſpici poſſet moriebant milites: Signiferũ iu. primũ autẽ militẽ dicit cecidiſſe nomine Aulũ: Calcata re pedibus huius .ſ. eræ dolore caput conuertit: & morſũ cruri eius infixit. Vox dolor: adeo tenuiter momordit: ut uix eũ ſenſerit. Frons caret inuidia: quia ſi eũ inſpexiſſes uenenatũ, nõ oſtendebat ſigna mortis in fronte. Plaga minat: adeo perexigua erat. Ecce ſubit uitus: ſed ſenſim uitus diffundi cœpit per uenas: ut uniuerſũ corpus humore & ſanguine exhauriret.

¶ SVLPI. Tabe: ueneno: Peſtis ebibit: uenenũ exhaurit. Vitalia: epar cor cerebrũ pulmonẽ. Nõ fuit: defuit quia atuerat. Decus imperii: honor aquilæ quã gerebat. Iura: poteſtas. Mœſti: miſerantis ipſũ & reliquos. Acceſſit morti libyæ: addita eſt morti ſiticuloſæ regio ſicca: Famã fati: mortis infamiã. Adiuta: uidet enim potius æſtu regionis quã ipſo ueneno necare. Scrutat: inquirit aulus. Squalentis: ſiccæ. Syrtes: ubi fons ammonis. Fluctus: maris aquã: Placet: nõ offendit. Venas ſuas: ut ſanguinẽ biberet. Rapi ſigna: quæ ſitiens aulus abiecerat. Diſcere nulli: nunquã amplius uiſũ eſt hoc: ut quiſquã ſitiens ſuũ ſanguinẽ biberet: Diſcere: diſcendo uidere aut audire. Stetit in crure: inheſit mordens in tibia. Parua modo: parua menſura ſed qua nulla mortẽ infert cruentiorẽ. diſſoluit: enim corpus in fruſta decidit. Circũ proxima plagæ: circũ uicina uulneri. Sinu laxo: aperta uulneris curuatura & orbiculo ipſo. Sine corpore ſine carne. Ci. ad Gallũ nã & uires & corpus amiſi: Martialis inq; omni nuſquã corpore corpus erat.

Suræ: pulpæ poſteriores. plinius in omni genere Suræ homini tantũ & crura carnoſa. Virgi. purpureoq; alte ſuras uincire cothurno. Poples: poples eſt pars poſt genu prope ſummã ſurã & inani coſſã plinius idẽ poplites intus flectit hominis modo: Muſculus. torus & pulpe denſæ tumor.

¶ OMNIBO. Ignis: ueneni. Calidaq; incendit: quia calore nimio uniuerſũ corporis humorẽ deſiccauit: unde ſitis ſequebat intolerabilis. Ebibit: exhaurit. Vitalia: præcordia. Defeſſos iret: etiã ſudor nullus in toto corpore relinquit: tamet ſi nimio ardore caleret. Atq; occulos lachrimarũ: relictus eſt. Nõ decus imperii: nullũ catonis imperiũ ueritus: ſigna procul abiecit: & quã maxima celeritate potuit. quæſiuit aquã: qua inuenta ſaciari nõ poterat. Decus: maieſtas: Mœſti. ideſt triſtis. ſeueri. Sitiens uenenũ. ſcilicet ſitim adducens in corde. Ille uel in tanaim: dicit tota flumina quãta cũq; fuiſſent: huius ſiti ſufficere nõ potuiſſent. Tanais (ut refert Strabo) ex iiſdẽ inde montibus fert ex quibus ochus: & oxus iaxartes & omniũ ſeptẽtriõaliſſim' Europã ab Aſia diſiungẽs. Nilũq; bi. cuius inundatio tanta eſt ut: uniuerſã perfundat ægyptũ: tamẽ nõ ſufficiſſet huic. 'Acceſſit mor. li. ad hanc ſitim quæ inducebat morſu dipſadis: acceſſit etiã exuſtio regionis. Fati. ideſt mortis: quia nõ omnino tota mors attribuit dipſadi: ſed peruſtæ regioni. ideo dicit dipſadẽ minorẽ inuidiã habuiſſe. Adiuta: ſcilicet dipſas. Terris a. libyæ quæ ſicca eſt. Penitus. interitus etiã in uiſcera terræ. Aequoreuſq; placet: quanuis homines abhorreant maris undã: tamẽ ſitis tanta erat. ut ea ſibi grata eſſet: nec ſufficeret quidẽ. Nec ſentit fatiq; g. quia nõ poterat extinguere ſitim exiſtimabat naturalẽ ſitim eſſe: potius quã ueneni. Ferroq; aperire tumentes: quando aqua ſedare nõ poterat ſitim: aperuit uenas brachiorũ & ſanguinẽ ſugebat Iuſſit: uix aulus confectus abiecerat ſigna: cum ſtatim iuſſu catonis alius affuit qui ſigna acciperet. Hoc. uidelicet cogeret ſitis aliquem in tantum furoris. Sed triſtior illa: at uero alius nomine Sabellus crure morſum ſepis: accepit & uulnus quidem erat exiguum ſed uim habuit incredibilem: ſi quidem uniuerſum corpus reſoluit & ad nihilum redegit ab effectu ergo nomen accepit. nam σηπεδὼν eſt putrefactio re. Sabelli: de ſabina regione: aut potius tamen proprium eſt: Stetit in crure: in crure intulit morſum: ille e crure rapuit ſpẽm & impegit humi. deinde pilo tranſfixit. Fixo dente: ut non facile poſſet a crure auelli. Modo: ideſt menſura: quia admodum breuis eſt. Sed quam non ulla. maiorem enim ha

Ignis edax. calidaq; incendit uiſcera tabe.
Ebibit humorem circum uitalia fuſum
Peſtis: & in ſicco linguam torrere palato
Cœpit: defeſſos iret qui ſudor in artus
Nõ fuit. atq; oculos lachrymaq; uena refugit
Non decus imperii, non mœſti iura catonis
Ardentem tenuere uirum: ne ſpargere ſigna
Auderet: totuſq; furens exquireret aruis
Quas poſcebat aqs ſitiens in corde uenenũ
Ille uel in tanaim miſſus rhodumq; padumq;
Arderet nilumq; bibens per rura uagantem
Acceſſit morti libyæ: fatiq; minorem
Famam dipſas habet terris adiuta peruſtis
Scrutatur uenas penitus ſqualentibus arenæ
Nunc redit ad ſyrtes & fluctus accipit ore
Aequoreuſq; placet: ſed non & ſufficit hũor
Nec ſentit fatiq; genus mortemq; ueneni.
Sed putat eſſe ſitim ferroq; aperire tũentes
Suſtinuit uenas atq; os implere cruore
Iuſſit ſigna rapi propere cato diſcere nulli
Permiſſũ eſt hoc poſſe ſitim. ſed triſtior illa
Mors erat ãte oculos. miſeriq; i crure ſabelli
Seps ſtetit exiguus quem flexo dẽte tenacẽ
Auulſitq; manu. piloq; affixit arenæ.
Parua mõ ſerpens. ſed qua non ulla cruentæ
Tantũ mortis habet. nã plagæ ꝓxima circũ
Fugit rapta cutis pallentiaq; oſſa retexit
Iamq; ſinu laxo nudum ſine corpore uulnus
Membra natant ſanie. ſuræ fluxere. ſine ullo
Tegmie poples erat. ſẽoq; quoq; muſculꝰ ois

bet uim cæteris: ꝙa resoluit in nihilum corpora. Plagæ: & primũ quidẽ partes proximæ morsui refugiunt & sensim totum corpus tabescit. Circumfugit: rupta: ideſt circunrupta: & est temesis. Iamq; sinu lapso lapsa cute: nam signum sanguinis cutem appellauit. Sanie: quia caro omnis in saniem conuersa erat. Surræ, pro prie dicuntur musculi crurum. Virgi. Purpureoq; alte suras uincere coturno. Fluxere: resolutæ in putredinem. Tegmine. & cute & carne.

Liquitur, & nigra distillant inguina tabe:
Dissiluit stringens uterum mẽbrana fluũtq;
Viscera: nec quãtum toto de corpore debet
Effluit in terras. sæuũ sed membra uenenum
Decoqt: in minimũ mors cõtrahit oia uirus
Vincula neruorũ: & lateꝝ cõtexta cauumq;
Pectus, & abstrusum fibris uitalibus omne
Quicqd homo est apit pestis: natura pfana
Morte patet, manãt humeri forteſq; lacerti,
Colla caputq; fluunt: calido nõ ocius austro
Nix resoluta cadit, nec solem cera sequetur,
Parua loquor corpus sanie stillasse perustum
Hoc & flãma põt. sed qs rogus abstulit ossa
Hæc quoq; discedũt, putresq; secuta medul-
Nulla manere sinũt rapidi uestigia fati. Clas
Cinyphias inter pestes tibi palma nocendi ẽ
Eripiunt omnes animam, tu sola cadauer,
Ecce subit facies letho diuersa fluenti
Nasidium marsi cultorem torridus agri
Percussit præster, illi rubor igneus ora
Succendit, tenditq; cutem pereunte figura
Miscens cũcta tumor toto iã corpore maior
Humanũq; egressa modũ sup omnia mẽbra
Efflatur sanies late tollente ueneno.
Ipse latet penitus congesto corpore mersus:
Nec lorica tenet distenti corporis auctum.
Spumeus accenso non sic exundat aeno,

¶ SVLPI. Tabe: sanie. Inguina: genitalia. Dissiluit membrana: dissoluta est cutis & cartillago uentris. Viscera. extra & intestina. Nec quantũ debet: nec quantum corruptum est excidit sed urítur: & cõsumitur anteq; cadat. Virus: succum & saniem uirulentã. Contexta laterum continuatio lateris crates q; pectoris. Abstrusum oẽ: oẽ q; latet circa fibras cordis & epatis. Pestis aperit: uenenũ dissoluit. Natura: interior corporis pars. Manãt. dissoluunt. Cadit: fluit. Parua loquor, imminuo rem dicendo carnem & ustam & solutam fuisse ueneno qm̃ hoc etiã ignis facit: sed ignis non exedit ossa. Nulla uestigia: nullum signũ quo cognoscatur mors recens. Cinyphias: cinyps fluuius est garamantũ apud quẽ nascũtur grandes hyrci. Pestes cinyphias: serpentes libycas. Cadauer: nam dissoluis corpus. & ossa. Ecce: subít: en subsequit alia mortis species ab ea q̃ soluit corpus: nam auget & tumefacit. Torridus allusit ad nomẽ nam ardeo significat. Succendit: in flammat. Tendit. extendit. Pereunte figura. ut nõ cognoscat forma. Efflatur sanies: emittitur spuma super membra timidissima. Tollente: tumefaciente. Mersus confusus. Cõgesto: conglobato & informi. Auctũ distenti corpus: incrementum tumefacti corporis.

¶ OMNIBO. Liquitur: liquescit tabescit. Virgi. Vere nouo gelidus canis cũ montibus humor liquitur. Musculus: musculum appellat solidã carnem: quæ in femore est quod glandium. alio nomine appellatur. Distillant inguina. i. resoluũtur in saniem. Membrana: ideſt carthilago q̃ intestina coercet resoluta est. Stringens uterũ .i. continens intestina. Dissiluit: dirupta est. Nec effluit. s. tantum quantũ debet effluere. Sæuum uenenum: quia anteq; ex ossibus decíderent carnes: prius ardore ueneni: ex maiori parte consumptæ sunt. Decoquit: consumit. In minimũ: exiguũ uirus. Contrahit omnia: ideſt membra omnia ad minimum redigit. Abstrusum: reconditũ. Fibris uitalibus: uenis uitam ferentibus nam sedem animæ in sanguine esse uoluerunt fibræ, p prie iecoris uenæ. Quicqd homo: ideſt omnes hominis partes etiã secretiores. Natura patet: quicqd est i uniuersa hominis natura patefactũ est. Profana: execrabili & nefanda. Manãt: euanescũt: rabescunt. Cali do non ocyus austro: nou segnius inquit corpus sabelli ueneno resolutũ est & liquefactũ q̃ sole nix liquescere solet. aut cera igne. Ocyus: uelocius. Parua loquor quia similitudo hæc minor est: q̃ huic ueneno cõ ueniat. Hoc: scilicet ut aliquod corpus guttatim resoluatur: sed fecit aliquid multo maius uenenũ: quia nihil omnino reliqt. Sed quis rogus: non omnino rogo superimpositum corpus consumit quin pars ossi um relinquatur. Medullas: quia una cum medullis ossa quoq; consumpta sunt. Rapidi: rapacis. Cynipheas inter pestes: dicit inter libycos serpentes: hanc unam sepem uim cæteris maiorẽ habere. Tibi: o seps exigue. Eripiunt animam: qua mortem inferunt. Cinypheas: libicas cinyps fluuius est libiæ defluens p ubertima regionis illius arua: circa quam grandiores nascũtur hirci sicut poetæ perhibent. Virg. ciyniphei tondent hirci. Ecce subit facies: secutus: & illud Et prodeſſe uolũt: & delectare poetæ. res. n. uanas describit Lucanus: ut erectum legentis animum teneat: nam diuersum lethi genus describit quem momorderit seps ille sensim liquescit: sed pster tumescere facit adeo ut nulla membra dignosci possint. Leto fũsenti: ideſt tabificæ pesti. Subit. succedit scilicet sepi. Marsi. de regione marsarum. Torridus. quia torret & ardorem immittit ut supra dictum est. Rubor igneus: quia ita rubescebant genæ. ut ardere uiderentur. Tendit. tumescere facit. Pereunte figura: quia ita inflatur: ut membra distingui non possint. Late: per uniuersum corpus. Tollente. non anferente: sed extollente. ac eleuante ueneno saniem. Ipse latet. tumefacto corpore ut dignosci non possit. Congesto. in similitudinem aggeris. Auctum. augumentatum. declinauit

hic auctus ūs.ui.Spumeus accenſo:per ſimilitudinem oſtendit quantū ille ueneno ſerpētis intumuerit:nō magis inquit unda tumeſcit quū feruet aheno:aut uela cum uentis implentur.

¶ SVLPI. Vndarum cumulus:copia aquæ. Coro:uento. Curuauere ſinus: repleuere flexus ſuos.

Non capit:nō cōtinere poteſt. Truncus:nondū apparebat caput. Intactū:hūc inſepultum intangibilemq; reliquerunt inquit. Haud impune:quia perimet ipſas: Non auſi:metuentes. Nondū ſtāte modo:nondū finita mēſura tumoris. Miratori:imitatori. Vtq; ſolet:Sic per totum eius corpus cruor efluxit ut ſolet croceus color emitti p omnia foramina quæ ſunt in carta aut tabula pictoris archetipa ex qua in ſubiectam materiam ſigna reddunt præſſura croci:ideſt crocum expreſſum & dilutū. Coryci:Cilicis a Coryco oppido ubi prouenit optimū.

Rutilū uirus:ruſſum uenenū. Quæcunq; foramina nouit humor: undecunq; aliquis humor egredi ſolet:ut e naribus ore oculis auribus ſecretioribus & e poris unde ſudor egreditur. Leue:hic leuis ex aſpidis morſu petiit dormiendo: Fixus:coactus & denſatus. Serpente niliaca:aſpide quæ in ripis nili uerſatur. Non tam uelociſnou tam ſubitam mortem infert toxicum arboris quæ in ſabæa naſcitur adeo turi ſimile ut fallat legentes. Quæ mētita uirgas ſabeas:quæ turi ſimilis. Diro: uenenato.ordo eſt:Toxica q̄ mentita uirgas ſabæas diro ſtipite fabei fatilegis carpunt,matura non corrūpunt pocula tam uelocī letho: Matura.apta uſui decocta.

¶ OMNIBO. Vndarum cumulus:cū igni ſubtricitur aheno & unda feruet. Carbaſa:carbaſus genº eſt ſubuliſſimi lini: quo texuntur uela: & carbaſa,p uelis accipiunt. Sinus:ideſt gremiū.eſt enim quaſi gremiū uelum cū eſt uentis plenū. Coro:ideſt uento ab occaſu ſolſticiali:q dicitur Tumidos iam nō:& uſq; adeo creꝛuerat uniuerſū corpus ut iam membra continere uon poſſet. Informis globus: globum informem appellauit tumefactum corpus:quia uidebatur potius ſphærica quædam forma:q̄ hominis. Confuſo pondere:pro confuſi ponderis.

Intactū uolucrū roſtris:qui circūſteterant.ubi marſum tumendo creſcere uiderunt:non ſunt auſi illum ſepulchro mandare nec uolucres quidem auſæ ſunt lacerare. Nondum ſtante modo: quia adhuc creſcebat. Sed maiora parant:Aliud ſerpentis genus deſcribit:qui æmorrhois appellatur:quoniam faciat ſanguinē omnem penitus effluere. Miratori:Sectatoria præcedente quod ſequitur.quem enim miramur.hunc & ſequitur: Vtque ſolet:det ſimilitudinem oſtendit ſanguinem omnem illius e meatibus corporis effuſum eſſe quemadmodum inquit etiam per foramina totius imaginis ſuccus croci erumpit ſe cum trahens imaginem ipſam & in obuerſam ſuperficiem expumit faciem.hæc ſimilitudo ſumitur & pictoribus:cum uoluerint imagines in obuerſa facie formare:ſolent crebris foraminibus tranſferre formam:deinde ſuperinducunt ſuccum croci qui ex omnibus foraminibus ſtatim erumpens imaginem illius figuræ in obuerſam ſupciem exprimit. Simul:eodem tempore. Totis ſignis:ideſt figuris & imaginibus pertuſis. Preſſura croci: ideſt ſuccus preſſi croci. Coryci:circa corycum cyliciæ crocum plurimum optimumq; eſt det licet cyrene det lycia:hoc primū eſt:teſte Solino:nam prima auctoritas fuit corycio croco:ſecunda lycio:uel phlegræo: tertia centuripino ſciliciæ:plinius.De coryco antro iam diximus. Foramina:folles qui ſunt in cutæ emtebant pro ſudore ſanguinē perſiſtit in ſimilitudine. Redūdant: abundabant ſangnine. Sudor rubet: quia ſanguis erat. Totū eſt deniq; corpus:& uulnus unū eſſe uidebatur. At tibi leue:mitior fuit aſpis cæteris ſerpentibus:ideſt minus crudelis:nā militū Leuum nomine momordit:& ille ſtatim in ſomnū reſolutus interiit. Niliaca ſerpente:ideſt aſpide ſeu hypnale quæ naſcitur circa nilū:qua uſam fuiſſe Cleopatrā hiſtoriſcribunt. Fixus præcordia.quia uenenū huius aſpidis uenas ſopiuit & quaſi ſanguinē congelauit:& ea cauſa eſt cur ſoluatur in ſomnum. Fixus:quodammodo:cōgelatus. Præcordia præſlit:occupauit mēbra uitalia. Nullo dolore:mors illa ſuauis fuit:quam dormiens ſentire non potuit. Non tam uelociſin ſabæa arabiæ regione naſcitur thurea uirga ex qua colligitur thus:ſed alia etiam uirga naſcitur ad ſimilitudinem illius quæ legentes thus plærumq; fallit:qa accerrimū & terrimū uenenū producit:dicit ergo uenenū huiuſ uirgæ:quanuis ſit accerrimū:tamen maiorē uim non habet:q̄ aſpidis uenenū:& ſi uenenū illius uirgæ poculis īmiſcuerunt ſæuæ nouercæ cū priuignos occidere uoluerint,non tā cito moriunt:q̄ celeriter hic mortuus ē aſpidis morſu. Sabæas uirgas:quæ naſcuunt ad ſimilitudinē uirgæ quæ thus producit in ſabæa. Sa

Vndarum cumulus, nec tanto carbaſa coro
Curuauere ſinus: tumidos iā nō capit artus
Informis globus. & cūfuſo corpore trūcus.
Intactum uolucrū roſtris:epulaſq; daturum
Haud impune feris. nō auſi tradere buſto
Nondū ſtante modo creſcēs ſuggere cadauer
Sed maiora parant, libycæ ſpectacula peſtes
Impreſſit dentes æmorrhois aſpera tullo
Magnanimo iuueni miratoriq; catonis
Vtq; ſolet pariter totis ſe effundere ſignis
Coryciī p̄ſſura croci: ſic omnia membra
Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine uirus
Sanguis erāt lachrimæ q̄cūq; foramia nouit
Hūor ab iis largº manat cruor, ora redūdāt.
Et patulæ nares: ſudor rubet, omnia plenis
Mēbra fluunt uenis, totū ē p uulnere corpº
At tibi leue miſer fixus præcordia præſſit?
Niliaca ſerpente cruor, nulloq; dolore
Teſtatus morſus: ſubita caligine mortem
Accipis: & ſtigias ſomno deſcēdis ad ūbras
Non tam uelocī corrumpunt pocula letho
Stipite quæ diro uirgas mentita ſabæas
Toxica fatilegi carpunt matura ſabæi.

bærorum natio teſte Strabone:maxima eſt apud hos thus & myrrha & cinamomū naſcitur:in ora etiā balſa mum:& alia quædā herba odorata quanq̄ eius odor cito depit:habēt præterea palmas odoratas & calamū ſerpentes quoq; palmares:colore puniceo uſq; ad ilia aſſilientes:quorum morſus incurabilis eſt. Diro:qa producit uenenū. Fatilegi:ideſt mortem legentes. Matura:tempore ſuo collecta.

Ecce p̄ocul ſæuus ſterilí ſe robore trunci
Torſit & ímmiſit íaculū uocat aphrica ſerpēſ
Perq; caput pauli tranſactaq; tempora fugít
Níl ibí uírus agit rapuít cū uulnere fatum;
Deprenſum eſt q̄ funda rotat'q̄ lēta uolarent
Quā ſegnis ſcythicæ ſtrideret arundínis aer
Quíd p̄deſt míſerí baſilíſcus cuſpíde murít
Tranſactus:uelox currit per tela uenenum
Inuadítq; manum;quam p̄tinus ílle retecto
Enſe ferit;totoq; ſimul demíttit ab armo;
Exemplarq; ſui ſpectans míſerabíle lethi;
Stat tutus pereunte manu.quís fata putauít
Scorpion;aut uíres maturæ mortis habere
Ille minax nodís & recto uerbere ſæuus
Teſte tulít cœlo uíctí decus orionis;
Quís calcare tuas metuat ſalpiga latebras
Et tibí dant ſtígíæ ius ín ſua fíla ſorores
Síc nec clara díes nec nox dabat atra quietē
Suſpecta eſt míſerís in qua tellure íacebant.
Nam neq; congeſtæ ſtruxere cubílía frōdes
Nec culmis creuere torí,ſed corpora fatís.
Expoſita uoluuntur humo,calídoq; uapore
Allíciunt gelídas nocturno frígore peſtes
Innocuoſq; díu rictus torpente ueneno
Intra membra fouent,nec quæ mēſura uiarū
Quís ue mod⁹ notūt cælo duce.ſæpe q̄rētes
Reddíte díi clamāt míſeris q̄ fugímus arma
Reddite theſſaliā,patímur cur ſegnía fata
In gladíos íurata manus:p̄ cæſare pugnant
Dípſades;& pagunt cíuilía bella ceraſtæ;
Ire líbet qua zona rubens atq; axís inuſtus
Solís equis.íuuat æthereís aſcribere cauſis
Quod p̄eam,cœloq; morí,níl aphrica de te

Salpa regio

Scorpio

Salpiga

Culmis e fœmineti
calamus Stipula
fœ folia q̄ ambiunt
culmū

Vapor vbi aer
humet

Fabula de Orione
et Scorpione

CSVLPI. Ecce:Paulus iaculo ſerpente uelut te lo tranſfixus eſt utrūq; tempus. Trunci ſterilis:in fecundæ arboris ligno. Tempora tranſacta:perfo ratum caput. Fatum:mors. Cum uulnere:quo ſo lo periit. Deprenſum eſt.compertum eſt ex Iaculi uelocitate & ui q̄ lente ſaxa e funda & ſagittæ ex ar cu emittantur. Rotat:rotando immittit.Aer;arun dinis ſcythicæ:ſagitta parthica per aerem impulſa.

Quid prodeſt:immo nocuit mortuus. Ferit:am putat ne aliqua membra inficiantur. Mature: acce lerare. Nodis:cauda nodoſa. Recto uerbere:ictu enim caudæ erecte percutit. Teſte tulit cœlo con ſecutus eſt laudem Orionis interempti ut eius ima go in cœlo effigiata demonſtrat.Emiſſus eſt autem a Tellure in Oriona uenatorem qui ſe iactauerat nul lum ab illa monſtrum poſſe produci quod ipſe non conficeret ut Iginus etiam meminit.alias de Orio ne opiniones apud eundem lege. Salpiga:

Tuba eſt cuius formam habet hæc ſerpens cuius la tebra calcata mortifera ē. Sorores ſtygiæ:ideſt par cæ. Ius in ſua fila:facultatem mortis. Sic:hoc peri culo & malo.Suſpecta:eſt uidelicet tellus. Con geſte:conſtructæ cum rariſſime ſint. Culmis:cala mis frugum. Peſtes gelidas:ſerpentes noctu frigi das. Rictus innocuos:ora ſerpentium innoxia dū frigerent ſed ubi concaluerant mordebant. Fouēt dormientes & inſcii. Nec quæ menſura:nec quan tum itineris peregiſſent quantumq; ſupereſſet q̄ue irent ſatis ex aſtris noſcere poterant. Cœlo duce; ſole;luna & ſtellis demonſtrantibus. Redditæ.ple na commiſeratione quærela. Segnia fata.mortem inertibus non militibus congruam. In gladios iurata manus:multitudo aſtricta militiæ ſacramen to. Ire libet:Imprudentiæ & temeritatis ſe arguit.

Rubens torrida. Axis regio per quam ſemper diſcurrit ſol:& intelligit;eclypticæ ſubiectam. Cau ſis ethereis:ideſt fato & aſtris quæ nos huc egerunt

Cæloq; mori:ui cœli & ſiderum. Nil aphrica:nō aphricā nec naturam accuſo quod ſerpentes produ cant:ſed me ipſum qui me huc contuli.

COMNIBO. Ecce procul: Dicit etiam ſerpen te iaculum: qui in arbore conſtiterat: tranſeuntem paulum quendam per tempora percuſſiſſe: ita ut in alterum latus erumperet.& ſine ueneno militem oc cideret. Torſit.iaculatus eſt ſeipſum. Depræhen ſuq; eſt.& uelocitate huius ſerpētis cognitum eſt cognitum eſt in comparatione tardam eē ſagittam & glandem:quæ funda emittitur. Rotat:reſpexit ad geſtum iaculantiū. Segnis:p tardæ arūdinis Scythi cæ. Aer:quia aerē ſcindens ſagitta arcu emiſſa fertur. Quid prodeſt.q.d.nihil ,pfuuit haſta tranſfigere ba ſiliſcū.quia ſanguis p haſtam fluens ad manus p uenit:hic ſeuſit manū uenenatam eſſe ſtatim eam abſcidit, Venenū.ſ.ſanguinis baſiliſci. Demittit ab armo:ne uenenū illud reliquum corpus corrūperet. Exēplū q;ſui ſpectabat manū mouentem;qđ exēplum erat mortis futuræ:quēadmodū.n.manus illa moriebatur: ſta reliquū corpus olim moritūr erat. Quis fata putaret:nūc dicit ſcorpionē.uim etiā lethi habuiſſe:quod uix credibile uideat:ſed regio arida facit ut uim maiorē habeat.ille igit nō minus uitiū habuit i occidēdo milite:q̄ ſcorpius ille quē diana aliquādo īmiſit orioni:ut iniuriam ſuā ulciſceret. q̄ ſe ille de ſtupro inter pellauerat.fic.n.in fabulis eſt orionē fuiſſe uenatorem celeberrimū: & Dianam quæ & ipſa uenatrix eſt in gluis aliquādo iterpellaſſe de ſtupro:illa irata ſcorpionē affixit femori eius cuius morſu interiit oriō:& in

cæleſte ſignũ cum ſcorpione tranſlatus ẽ. Diuerſæ huius fabulamenti ſententiæ ſunt apud Iginium. Teſte cœlo:qa cœlſtm teſtis eſt uictũ a ſcorpione fuiſſe orionẽ ambo.n.in ſydera abierũt. Quis calcare tu. Salpi ga eſt teres ſerpẽs & oblungus in tubæ modum nã tubã ſignificat. Quis:metuat.q.d.nemo:ne q;.n.magnitudinẽ habet:ut qs;mortẽ a te metuere poſſt. Et tibi dant:tñ tu quoq; uim mortis habes. In ſua fila rũpenda: Sic nec.cl.d.i.die noctuq; in diſcrimine ſalutis uerſabant. Suſpecta.qa iacẽtes:ut quieſcerẽt: nũnunq; uenenabant. Frondes:neq;.n.illis arbores fruudeſcunt nec terra ſegetes gignit. Cõgeſte:in unũ cumulate. Expoſiti corpo.i.habentes corpora expoſita morti. Calidoq; ua.qa dormientes caleſcunt:& ſer pentes q humore nocturno frigidiores erant ad calorẽ dormientiũ ſe recipiebãt inde ſummo calore tepeſa cti reddebant nocentiores. Innocuos:qa nimio frigore torpebant. Fouẽt.caleſaciũt. Nec quæ menſura: nec poterãt ſcire ubi eẽnt:nec quantũ itineris ſupeſſet. Modus.i finis. Clamant.r.theſſaliã: quæſumus o ſuperi ut ſtatuatis nos in theſſalia. Patímur cur:dolent q; mors ſua ſit iners. Iurata manus in gladios q iure iurando aſtricti ſumus in manu catonis:ut moriamur p libertate cur in utiliter pimus. Ire libet q zo na.i.calore melius pibimus q; ueneno id.n.nobis tollerabilius erit. Axis:antarcticus. Axis inuſtus:ualde uſtus:idem eſt qđ zona rubens. Aethereis cauſis:ideſt caloris. Cœlo.ideſt pp cœlum feruens.

¶ SVLPI. Ablatũ gentibus:deſertũ inhabitabi lem & huo priuaueras gentes. Damnaſti.ut a ſerpẽ tibus coleretur q hoibus nocere non poſſent. Pœ nas:noſtræ temeritatis. Comercia:conuerſationẽ.

Nec de te natura queror tot mõſtra ferentẽ
Gentibus ablatum dederas ſerpẽtibus orbẽ,
Impatienſq; ſolum cereris cultore negato
Dãnaſti;atq; hoies uoluiſti deeſſe uenenis
In loca ſerpentũ nos uenimus. accipe pœnas
Tu quiſqs ſuperũ cõmercia noſtra peroſus,
Hinc torrẽte plaga, dubiis hinc ſyrtibus orã
Abrumpens medio poſuiſti límite mortes
Per.ſecreta tui bellũ ciuile receſſus
Vadit. & arcani miles tibi conſcius orbis
Clauſtra petit mundi, forſan maiora ſuperſũt
Ingreſſis, coeunt ígnes ſtridentibus undís:
Et premítur natura polí; ſed longius ílla
Nulla iacet tellus: quæ fama cognita nobis
Tríſtia regna iubæ quæremus forſitan íſtas
Serpentum terras habet & ſollatia cœlí
Viuit adhuc aliquid. patríæ non arua negro
Europamq; alíos ſoles aſiamq; uidentem
Qua te parte poli qua te tellure reliqui
Aphrica: cyrenís etiam nunc bruma rigebat
Exígua ne uia legem cõuertímus anni?

Torrente plaga:torrida zona. Abrũpens oram: ſeparãs regionẽ ſerpentũ quam inter ſyrtes & zonã torridam collocaſti. Mortes: mortifera animalia. Limite:termino. Bellũ ciuile: exercitus ciuium. Receſſus:ſemoti loci. Tibi conſcius:q te cũ ſcit & ſe audaciæ arguit. Clauſtra:ſecreta. Maiora: ſup ple diſcrimina. Coeũt ignes: ex uulgari opinione dicit igneum ſolem in mare extiugui & inferius cœlum terra marique præmi. Coeunt ignes con iungitur ignis ſolaris. Præmitur grauatur ter ra & mari. Queremus:querere poterimus. Sola tia cœli:æſtum Ironia. Vifit adhuc aliq id ſuper perſumus adhuc multi: nec tamen deſiderio Itali am aut europam aut Aſiam: ſed ubi nam africam ip ſam reliquimus. Alios ſoles:diuerſos ſolis meatus Cyrenis:cirene oppidum in libya ad iuga monti um ægypto adiacentium inter quod & templũ am monis ſunt milia paſſuũ quadringenta. Etiã nunc modo. Conuertimus:conuerſam ſentimus.

¶ OMNIBO. Queror:q; pepereris hos ſerpen tes:nam orbis terrarum partem hanc delegiſti:quæ ab humano cultu remota eſſet:& nos huc iter inten dimus:nobis ergo culpa omnis aſcribenda ẽ. Tot monſtra ferentem:& ideo hanc partem orbis ab ho minibus ſeparaueris quam nos cũ periculo noſtro petiuimus. Impatienſq; ſolũ:& terrã ſterilem eſſe uoluiſti:ne quis in ea pter ſerpentes habitaret. Cul tore negato:i agricola. Nos uenimus:ſponte noſtra: ergo criminandi ſumus. Tu nos quiſquis: pro quicũ q; deorum es. Accipe pœnas:noſtræ temeritatis:q; te inuito in hanc pãrtem uenimus periculoſam. Cõ mercia noſtra:ideſt conſortia:qula nolebas ut cũ his regionibus comercia haberemus:& nos te inuito hoc fecimus comercia proprie ſunt quas græci :uel Appellant. Torrente plaga:a feruenti zona. Dubiis per quas:nauigari non poteſt. Limite ſcilicet huius regionis. Perſecre ta: ideſt per remota ſolitudinis tuæ loca. Ciuile bellum: nos ciuilis belli milites. Receſſus: ideſt tuæ ſolitudinis. Archani orbis:quem tu ſecretum eſſe uolebas miles pedibus calcat:merito ergo pœnas damus. Clauſtra:quæ tu clauſeras hoibus. Forſan maiora ſuperſunt:nũc dicit qđ eſt quaſi conſolationis maiora ſortaſſe picula ſtare ſibi ſi ſtudeant ulterius ꝓdire nam uidebãt ſol meridiẽ uerſus coniungi cũ flu ctibus maris:& ideo metuebant:ne ſi in eam regionẽ deferent nimio ſolis ardore exurerẽtur. ſed dicũt nul lam regionem ſibi longiorem uideri q; in qua iuba rex habitat:ea.n.ſemper lõgius abeſſe uidetur. Maiora ſuperſunt.ſ.ſi progreſſi fuerimus. Coeunt ignes:nam ſic nobis uidet ſol occidens cum fluctibus maris coniungi uidetur. Stridentibus undis:ſcilicet calore ſolis:nam ignis aquæ coniunctus ſtridorem facit. Pa pinius. Stridoremq; rotæ cadentis audis. Natura poli.ſ.antarctici q humilis eſt. Præmit.i.ſubſidet & mari contiguus uidetur. Sedlongius iſta:quanquam nobis aliæ moleſtiæ ſint id tamẽ moleſtius eſt q; nunq; uí demur poſſe ad regis iubæ regionem peruenire. Tellus:ſcilicet ubi regnat iuba. Quæremus forſitã iſtas: & cũ regis iubæ regna cõſecuti fuerimus ĩ has regiones ubi ſumus regredi cupiemus:q;ſi ſint meliores. Ha

bet hæc ſol atta cælum:tametſi ibi ſerpentes habitent:tamen aura uitalis eſt:ut animalia uiuere poſſint:ſed illic tãta ẽ ſolis exuſtio:ut nec plantæ:nec arbores & multo minus aialia uiuant. Hoc cælũ.i.hæc aura cæli. Viuit aliqd.i.arua uitalis eſt:& animalia in ea uiuere poſſunt. Patriæ non arua:nec quæro europam ubi natus & educatus:ſum:ſed quæro aphricæ partem ubi paulo ante fuimus:ſignificat eã aphricæ partem ubi Gn.Põ.cũ claſſe relictus fuit:haud procul a cyrenis. Patriæ:romæ. Alios ſoles:mitiores auras cæli. Qua te parte o aphrica:quaſi hæc non uideatur aphrycæ pars:ubi nunc poſiti erãt: Cyrenis:iuxta urbẽ cyrenaꝫ exigua ne uia:nunqd tam breui ſpacio uiæ mutauimus orbẽ terrarum:ut aliud cælum hic ſit:uidelicet calor & aliud unde diſceſſimus:uidelicet bruma: Legẽ anni:ut illic quidẽ ſit hyems:hic uero nũc nimius æſtus: nam ſua lege annus continetur.

Imus in aduerſos axes & uoluimur orbe
Terga damus feriẽda noto nũc forſitã ipſa ẽ
Sub pedibus iam roma meis.ſolatia fati
Hæc petimus:ueniãt hoſtes cæſarq; ſequat.
Qua fugimus.ſic dura ſuos patientia q̃ſtus
Exonerat:cogit tantos tolerare labores
Summa ducis uirtus.q nuda ſuſus arena
Excubat.atq; omni fortunam ꝓuocat hora
Oibus unus adeſt miſeris quocũq; uocatus
Aduolat:atq; ingens meritũ manuſq; ſalute.
Contulit in lethum uires.puduitq; gementẽ
Illo teſte mori quod ius habuiſſet in ipſum
Vlla lues:caſus alieno pectore uincit.
Spectatorq; docet magnos nil poſſe dolores
Vix miſeris ſerum tanto laſſata periclo
Auxilium fortuna dedit.gens unica terras
Incolit a ſæuo ſerpẽtum innoxia morſu
Marmaride ſpylli.par lingua potẽtibꝰ herbis
Ipſe cruor tutus.nullumq; ad mittere uirus
Vel cantu ceſſante poteſt.naturam locorum
Iuſſit.ut immunes miſti ſerpentibus eſſent.
Profuit in mediis ſedem poſuiſſe uenenis:
Pax illis cum morte data eſt.fiducia tanta eſt
Sanguinis in terram paruus cũ decidit ifans
Nequa ſit externæ ueneris miſtura timentes
Lethifica dubios explorant aſpide partus.

¶ SVLPI. In aduerſos axes:ad antípodes q̃ ſũt ſub axe ſuppoſiti ꝰ regioni noſtræ. Orbe:per orbẽ. Noto:ultra cuius ortum iam inclinamus ſic.n.ſub alio flat hemiſpherio ut ſupra hoc. Eſtq; hæc opinio ſuperiori contraria quum dixit. Coeunt ignes ſtridẽtibus undis Dura patiẽtia:metonymia dutus & patiens miles. Exonerat:deponit & abiicit leuatur enim dolor emiſſa querela nuda: non ſtrata aut ueſte aut fronde aut culmis. Prouocat fortunam: exponit ſe periculis. Atq; ingens:& firmabat morientium animos quod erat beneficium ſummum & maius ſalute. Vires:fortem animũ morte iteritum Ingens:meritum:appoſitio eſt mori gementem pire cum gemitu & quærela:quod morſu ſerpẽtis occumberet:ſed ſapientia Catonis imbutus dolorem mortemque contemnebat. Vincit caſus: Superat moriens aduerſam fortunam non modo ſuo pectore & conſtantia animi ſed etiam Catonis a quo inſtituebatur. Spectator:Cato. Niſ poſſe:contra uirtutem quæ dolori non cedit non perturbatur & in omni cruciatu eſt fœlix. Laſſata:defeſſa uexare eos Innoxia:illeſa & noue dixit cum noxius ſit qui nocet. Pſylli:Pſylli a pſyllo rege dicti cuius ſepulchꝝ in parte ſyrtium maiorum eſt ut ait plinius. Horum corpori ingenium fuit uirus exitiale ſerpentibus & cuius odore ſopirent eas:mos uero liberos genitos protinus obiiciendi ſeuiſſimis earum eoque genere pudicitiam coniugum experiendi:non profugiẽtibus adulterino ſanguine natos ſerpẽtibus hæc gẽs ipſa qdẽ ꝓpe iternectione ſublata a Naſamonibus q nunc tenent eas ſedes: hic plinius quem etiam de marſis lege.vii.&.xxviii.libro. Marmaride: populi a pheredoni ferme regione ad ſyrtim uſq; maiorem porrecti plinius ait. Par lingua: excantatio ipſorũ inquit habet uim parẽ herbis uenena fugantibus:& ſanguis eorum uenena non recipit etiam ſine cantu Immunes:illeſi. Profuit: non modo non nocuit ſed utile fuit. Cum morte:ueneno mortifero: Sanguinis:ſtirpis. Eternæ.adulterinæ. Explorant dubios partus:diſcernunt incertos filios aſpide huius moris Solinus etiam meminit.

¶ OMNIBO: In aduerſos:axes:ad antipodas:qa ſi ſphæra cœli:octaua:quã alii cœlũ:alii firmamẽtũ uocant:circuit omnem orbẽ terrarũ.axes hemiſperii noſtri q ſuperiores ſunt:& hemiſperii inferioris ſunt:quibus ſubiacent antipodes. Aduerſos:nobis oppoſitos. Euoluimur:ex hoc orbe ad orbem antipodũ. Terga damus noto:qui flat a meridie:nunc quidem in oppoſitũ ſpirat:at uero cum ad antipodas deſcendemus ipſum notũ poſt terga relinquemus Sub pedibus meis:ad antipodas fortaſſe deſcendimus: ut iam ſub pedibus noſtris poſita ſit roma. Solacia.unũ eſt ſolatium huius moleſtiæ ſi dii fecerint:ut nos Cæſar hac uia ſequatur ut & hoſtes experiantur hæc pericula. Sic dura ſuos:his querelis non nihil leuare uidebãtur malorum nam quia ipſe fortiter calorem ferebat & pericula:milites ipſius exemplo fortiores erant: Prouocat:quaſi ad certamen:quia non timet ullo fortunæ impetu ſuperari. Omnibus fa.ideſt mortibus omniũ milium aderat ipſe:& conſolabatur nunc adhortando nunc ſeipſum periculis exponẽdo. Maiuſq; ſa.ꝗa ipſi maioris faciebant meritum catonis:quam ſuam ſalutem. Cõtulit in lethum uires:hoc eſt dedit militibus iam morientibus uires.ut faceret eos fortiores ad mortẽ. Puduitq; gementẽ:turpe militibus fuit i mortẽ etiam gemere præſente Catone. Quod ius habuiſſet i ipſum:ſi ipſe Cato cauſa erat:ut cæteri omnes ſor

tunam aduersam contĕneret: quãto ipse fortius facere potuerat. Lues:pestis. Spectatorq; docet:& dũ spẽ ctat pericula:& labores & militũ suorũ:facit ut æquo animo omnia sustineant. Nil posse:scilicet cõtra uir tutẽ. Vix miseris ferũ:postquã diu uexati fuerunt milites serpẽtibus:calore & inedia:tandem auxiliũ post longum tempus affuit:nam peruenerunt ad psyllos populos aphricæ q sũt intacti ueneno serpentum im mo carminibus & solo aspectu abigunt serpẽtes:ut non ipsis: sed nec aliis quidem præsentibus ipsis detri mentum aliquod inferant:ipsi etiam hospitales sunt: & rectissime medentur serpentibus si qs uenenatus fuerit:dicti a psyllo rege:ut scribit plinius supra garamantes psylli fuerunt:teste solino:contra noxiũ uirus muniti incredibili corporis firmitate.soli morsibus anguiũ nõ interibãt:& q̃is dente lethali apetiti icorru pta durabãt sanitate.recentes etiã editos serpẽtibus offerebãt:si essent partus adulterini:matrũ crimina ple ctebãt interi parvulorum:si pudici:probe ortos a morte paterni sanguinis priuilegiũ tuebãtur:psylli uero: ut refert Strabo apud cyrenaicam regionem naturalẽ quandam uim habent contra serpentes:sic & Tenty rite contra crocodilos. Linguq; par.i.carmina eorũ quibus ita serpentes attonis reddunt ut nocere nõ pos sint. Potentibus herbis:quibus etiã morsibus serpentum medeat: Ipse cruor tutus:neq; enim sanguis ipso rum infici poterat ueneno. Vel:pro etiã. Cantu:incãtatione. Natura locorũ:dicit ita naturã locorũ tulis se:ut ubi nati & geniti sunt:ibi uim nullã serpentes habeant. Pax illis.fiducia ipsorũ tãta est ut etiã cũ mor te pacẽ habere confidant:qa nunq; uenenant. Sanguinis.i.generis ipsorũ. In terrã paruus.& ne forte uxo res contrã fidem aliquid cõmiserint.simul ac nati sunt filii eos ad serpentes deferunt.si sui fuerint serpentes nocere non possunt.si alienigenæ.a serpentibus mordentur. In terrã.quia nõ habent toros quibus incum bant. Externæ ueneris.ne fidem matrimonii uiolauerint uxores.

¶ SVLPI. Vtq; iouis uolucer: Plinius ubi de aq̃ lis inqt Halietus:tantum:ĩplumes etiam numpulos suos percutiens subinde cogit aduersos intueri so lis radios:& si cõniuentem flentẽq; animaduertit p cipitat e nido uelut adulterinum & degenerem.illũ cuius acies firma cõtrasteterit educat. Diem cœli: solis claritatem. Iacent:obiiciũtur. Pignora:filios Excubat hospitibus:inuigilat peregrinis.Tunc:eo die cũiam plures peteriissent. Ductor:cato. Expur purgat.psyllus:. Verbis fungantibus.ideſt excanta tionibus adhibitis circum castra facti sunt nidores ueuena fugantes. Ignis:suffitus ex igne. Ebulum herba ramo Sambuci similis. Galbana:galbanũ dat Syria in monte Amano ut ait plinius & ferulã quã eiusdem nominis resinæ modo stagonitin appellãt Sudant:soluũtur sunt enim ut gummi siue resina. Tamarix:quæ similis est scopis amerinis quæ & mirice dicit:effitax est.cõtra serpentium ictus præ terq; aspidum ut ait plinius. Nõ læta coma:exigua raraq; frõde. Costus:Radix costi gustu feruẽs odo re eximio frutice alias inutili. Panacea:quæ & pana ce dicitur quod omnibus morbis medetur a pan qd est omne & ἀκέειν medeor & ideo plinius iquit panace ipso nomine omniũ morborũ remedia pro mittit numerosum & diis iuẽtoribus ascriptũ. Cẽ taurea.Quartum genus panacens ab eodẽ chyrone repertum Centaurion cognominatur. Peucedanum.herba amara cuius caulis lõgus feniculo similis bibi tur contra serpẽtes & oleo peruncta tuetur. Tapsos erycina.herba qua abundat eryx Siciliæ mons. Est au tem ea quam plinius Verbascum appellat.

Vtq; iouis uolucer calido quum ptulit ouo
Implumes uatos solis conuertit ad ortus
Q ui potuere pati radios & lumine recto
Sustinuere diem cœli seruantur in usus
Q ui phœbo cessere iacẽt: sic pignora gẽtis
Psyllus habet:siquis tactos nõ horruit ãgues
Siquis donatis lusit serpentibus infans
Nec solum gens illa sua contenta salute
Excubat hospitibus .cõtraq; nocẽtia mõstra
Psyllus adest populis. q. tũc romana secutus
Signa.simul iussit statui tentoria ductor
Primũ quas uallí spatium comprẽdit arenas
Expurgat cantu:uerbis fugãtibus angues.
Vltima castrorũ medicatus circuit ignis
Hic ebulũ stridet pegrinaq; galbana sudant.
Et tamarix non læta.comas:eoaq; costus:
Et panacea potens. & thessala centaurea
Peucedanũq; sonãs flãmis.erycinaq; tapsos.

¶ OMNIBO. Vtq; iouis uolu.per similitudinẽ ostẽdit qũo psylli filios suos experiant:quẽadmodũ in quit aqla pulos simulatq; ex ouis ptulit statim ad radios solis conuertit:& q acie oculorũ:lumen solis susti nere poterũt eos cõseruat:reliquos autem abiicit quasi nothos protulit:eduxit ex ouis. Calido ouo:qd fo uerat antea. Lumine recto:intentis oculis. Diem.i.solẽ a præcedente quod sequit. In usus cœ.ad usum æris. Qui phœbo cessere.i.q uicti sunt nimio splẽdore solis. Iacẽt:qa aqla detrudit eos ex nido. Nec so lum gens:non satis est q; ipsi sint incolumes a serpentibus:immo etiã saluti hospitum diligentissime con sulunt. Hospitibus.ad salutẽ hospitum. Populis.s.aduenis qui ad regiones suas applicuerunt. Secutus signa:quia cum militibus sequebantur catonẽ. Verbis:incantationibus: Vltima:extremitatem castrorũ suffumigabant. Hic ebulum stridet:hæc genera arborum Mycander in pharmacia sua ponit q̃ sunt opti ma ad repellenda uenena:qbus nunc utebat psyllus ut castra romanorũ militum tutiora redderet. Ebulũ comburebat has herbas:ut nidore fugaret angues:inter quas ebulum fuit.est autem species herbæ q̃ uul go nascit in ripis fluuialibus.Virg.sanguineis ebuli baccis. Galbana:galbanũ genus fructificis est cuius ni dore fugant serpentes:Tirg.galbaneoq; agitauere graues nidore chelydros. Peregrina:qa apud eos non nascuntur. Thamarix:est arbor non admodum folios.infesta anguibus: fugare dicitur etiam pedicu

los: Non lætas: nam rara & angusta sunt folia. Eoaq; costos: radix & eximii odoris: in: india nascēs: foditurq; in petale insula. Panacea: herba ē (ut inqt plinius): quæ nomine ipso omniū morborū remedia, pmittit: a omne & medela. Huius uaria genera sunt apud eundē auctorem. Centaurea: hanc aliq; chironiū uocant quoniam ea sanatus chiron dicit: quum tractanti arma herculis: sagitta cecidisset in pedē: auctor est plinius: quanuis ouidius scribat nono post uulnus die interiisse. Centaureæ folia sūt lata & oblonga: serrata ambitu: densa ab radice: caules ternū cubitorū geniculati: radix rubicūda & amara: quæ in uino albo pota serpentū morsibus medet. Thessala: quæ in thessalia abundat: & in arcadia. Peucedamum: herba est amarissima ad multos usus efficax: quos plinius exponit dicta a amarus. Tapsus: plurima nascitur in eryce monte siciliæ.

Et larices, fumoq; grauem serpentibus urūt
Abrotanum: & lōge nascētis cornua cerui
Sic nox tuta uiris, at si quis peste diurna
Fata trahit: tūc sunt magicæ miracula gentis
Psyllorumq; ingens & rapti pugna uenení.
Nam primū tactaq; designat mēbra saliua
Quæ cohíbet uirus retinetq; ī uulnere pestē
Plurima tum uoluit spumāti carmina lingua
Murmure cōtinuo nec dant suspiria cursus
Vulneris haud minimū patiūtur fata tacere
Sæpe quidem pestis nigris inserta medullis
Excantata perit: sed si quod tardius audit
Virus, & elicitum iussumq; exire repugnat
Tunc semp incumbēs pallētia uulnera lābit
Ore uenena trahēs & siccat dentibus artus
Extractamq; tenēs gelido de corpore mortē
Expuit, & cuius morsus superauerit anguis
Iam promptū psyllis uel gustū nosse uenenū
Hoc igitur leuior tandem romana iuuentus
Auxilio, late squalentibus errat in aruis
Bis positis phœbe flāmis bis luce recepta
Vidit areniuagum surgens fugiensq; catonē
Iam illis magis atq; magis durescere puluis
Cœpit: in terram libyæ spissata reuerti
Iamq; procul raræ nemorū se tollere frōdes
Surgere congesto non culta mapalia culmo

Vide hoc sum diplomate. p.

Mapalia: pastoꝝ casæ quæ & magalia dicuntur: Culmo: stipulis enim recta erant.

¶ SVLPI. Et larices: lingua & laricum arborum resinā. Abrotanū: herba nota iocūdi odoris & gratiuis floret æstate floribus coloris aurei Serpentes fugat. Contra ictus earum bibit cum uino illinitur: auctor est plinius. Longe nascentis: non. n. in aphrica cerui nascuntur: & si Virgilius in æneidos primo aliter putauit. Accensorum cornuum nidore serpentes: fugantur & comitiales morbi deprehenduntur.

Peste diurna: morsu die illato Fata trahit: contrahit mortem. Pugna: reluctatio Rapti: rapiendi & eliciendi. Tacta: qua digitum tigit. Est enim omnium in primis præsidio contra serpentium morsum Ieiuni hominis Saliua: Designat membra: locū qui morsus est circunscriqit. Retinet: ne se effundat in alia membra: Cursus concitatio loquendi suspirio non interumpitur. Suspiria: respirationē. Vulneris haud: periculū uulneris uel minimam taciturnitatem nō patitur: Minimum tacere. paulisper respirare: nā uenenū in ualuisset. Nigris: uenenatis. Auditardius: hoc ē nō statim extinguit. Elicitū: euocatum: Repugnat: resistit. Siccat dētibus: ei morsu & suctu. Mortem: uenenū mortiferū. Et cuius: & quis anguis momorderit & ueneni gustu cognoscūt. Morsus: uenenū. Superauerit: uicerit & strauerit militem. Squalētibus: serpentibus arenisq; horridis. Bis positis phœbe flammis: duobus inqt mēsibus Catonem illas erasse Sed Strabo de berenice loquens inquit. Ex hac urbe. M. Cato terrestri itinere syrtim peragrauit in diebus. xxx. ducto decem miliū hominum exercitu q; in partes diuiso aquarum gratia: profectus aūt est pedibus p æstū & pfundam arenam. Phœbe: luna bis coniuncta soli & bis opposita. Areniuagū: nouatio uerbi sic & omniuagum. dicimus & montiuagum. Surgens fugiensq; oriēs & occidens. Iamq; illis: iam desinebant arenæ & terra solidior cōtinue iueniebatur. Reuerti. occurrere priori similis: Tolle: tollebant. Surgere. surgebāt uocant: pli

¶ OMNIBO. Larices: latrix arbor est odoris grauissimi: ea præsertim quam græci nius. Fumoq; præterea urunt abrotonum: cuius fumus quoniā amarissimus est: infestat serpentes. Abrotoni duo sunt genera: campestre & montanū: Absynthii amaritudo in utroq; plinius. Lōge: pcul ab aphrica nascentis. Sic nox tuta uiris: psylli faciebant ut ro. tuto quiescerent superueniente nocte at si quis peste diurna: sed si qs forte interdiu tactus esset morsu tum uero uideres uim: maiorem horū psyllorū: nec. n. quē q; perire permittunt & cum cætera omnia experti essent: tandem etiam sugebant uenena: si forte penitus incēnt & sugendo Intelligūt cuius serpētis uenenū sit. Fata trahit: ideſt uenenū qđ est causa mortis. Psyllorumq; ingens: nam psylli cum uenenis decertant donec nec uenena superauerint. Nam primū saliua sua circuit uulnus: illius quem momorderit serpens & uis tanta est saliuæ ut uenenum in suo loco coercitum teneat: ne reliquū corpus maculare possit. Pestē: uenenū. Spumanti ligua. significat eos celeritate & uolubilitate linguæ carmina sine intermissione dicere. Nec dāt suspiria. i. nec respirant quidem interdicendū carmina: ne si respirauerint & intermiserint fortasse uenenum interea penetret interius. Cursus uulneris: ideſt celeritatem ueneni. Suspiria: ideſt respirationem. Haud mi. tacere: quia si tacerent statim uenenū inualesceret. Sæpe quidem pestis & tantam uim habent carmina: ut sæpenumero uenenum expellant ex ossibus Sed si tar: sed si uenenū fuerit aliquanto uæhementius: q; ut carminibus cedat tum ueto illi recumbunt uul

uulneribus & linguaſlabétes:atq; hauríentes ore:non ore:non prius deſinũt:q̃ totæ uenenũ eduxerint audit ſcilicet carmina. Elicitum:ideſt cum elicitur:& educitur:participium præteriti tẽporis paſſiui poſuit p̃ participio præſentis temporis:q̃ apud latinos paſſiũ nõ inuenitur participium præſentis temporis:quod græci habent: & ideo poetæ ſæpe abutunrur:ut qua uectus Abas.i.qua uæhebatur. Iuſſumq;.dum iubetur exire. Repugnat.ſ.exire. Superincũbens.ſ.uulneri. Exiccat dẽtibus:uſq; adeo haurit:ut inter dẽtes uenenũ trahat. Extractamq;:& cum eduxerit uenenũ de corpore iam moriente expuit ipſum. Vel:p̃ etiam. Guſtu:ipſo guſtu cognoſcet uenenum ſerpẽtis cuiuſcunq; fuerit. Hoc igitur:tandem ergo tali auxilio leuata eſt pernicies romanorũ cum diu laboraſſent: & ex his multi etiam ueneno periiſſent. Bis poſitis phœbe: nunc tempus deſcribit quo p̃ libyam arentem cum exercitu cato ambulauit anteq̃ iter illud moleſtum expedire poſſet:dicit.n.duos menſes perpetuos tranſiſſe & tandem deſertis harenis in ſtabiliorem terram uenisſe. Poſitis flammis decreſcẽs. Luce recepta:creſcẽs ſignificat tranſactos duos menſes nam ſingulis mẽſibus iam firmiorem terrã romani reperierant. Dureſcere puluis:ideſt terra firmior eſſe cœpit ambulantibus. Redire terrã:ante.n.erat harena. Raræ fron.cœperunt apparere frondes:quæ in terra frugifera uitẽt

Non culta: nõ artificioſe ædificata. Congeſto culmo:quia ex culmis & arundinibus mapalia teguntur.

¶ SVLPI. Quanta dedit:libyæ ipſa quantum leti tiæ iniecit romanis quum ,pſpexere crucifixos leones.Mos eſt.n.aphrorum leones crucifigere procul ab urbibus ut alii abſterreant nam ſolent in ſenecta hominẽ appetere ut plinius tradit. Sæuos:magnos & feroces. Leptis:uidelicet minor qđ oppidũ dixi ſupra eſſe in libyphenicum regione apud minorem ſyrtim.Nã eſt altera leptis quæ maior cognominat apud ſyrtim maiorẽ. Nymbis flammiſq; carentem temperatam & ſine nimio frigore & æſtu ſupraque tepidam eſſe dixit. Cæſar ut æmathia: Cæſar poſt adeptam uictoriam biduum in pharſalo cõmoratus eſt ſacris intendens exercitumq; e prælio defeſſum recreans.Ibi theſſalos qui cum eo depugnauerant liberos eſſe iuſſit:Athenienſibus ueniam petentibus conceſſit:Tertia die orientem uerſus caſtra mouens fidem pompeianæ fugæ perſequitur.Cum ad helleſpontũ peruenieſſet triremium inopia ſcaphis exercitum traducere compulſo & aduauiganti Caſſius cũ parte triremiũ comitatuſ occurrit:& q̃q̃ is,tuto depugnare poſſet tamen eius fœlicitate conterritus a trireme in ſcapham ad eũ p̃ manus deſcẽdit & uenia impetrata omnes illi triremes tiadidit ut ſcribit appianus

Quãta dedit miſeris melioris gaudia terræ.
Quum primũ ſæuos cõtra uidere leones
Proxima leptis erat cuius ſtatione quietam
Exegere hyemem nymbis flãmiſq; carẽtem
Cæſar ut æmathias ſatiatus clade receſſit
Cætera curarũ proiecit pondere ſoli.
Intentus genero cuius ueſtigia fruſtra
Terris ſparſa legens:fama duce tẽdit i undas
Treiiciaſq; legit fauces: & amore notatum
Aequor. & eroas lachrimoſo littore turres
Qua pelago nomẽ nepheleiaſ abſtullit helle
Non aſiam breuioris aquæ diſterminat uſq̃
Fluctus ab europa:quanuis bizantion arcto
Pontus & oſtriferã dirimat calcedona curſu

Satiatas.biduo enim.ibi permanſerat. Proiecit põderæ curarũ.nam omnibus rebus relictis pompeium ſibi perſequendum exiſtimauit ne rurſus copias comparare alias & bellũ reuouare poſſet. Fruſtra:quia iã nauigans longe aberat. Legens:perſequens. Tendit in undas:mare ingreditur. Threiicias fauces:helleſponti anguſtias quæ ſunt contra troada. Notatũ.celebre uel infame illic enim periit leander. Et eroas turres:ideſt erus puellæ ad quam ex abydo aſiæ in ſexton europe oppidum Leander natabat.nota eſt fabula.Erous ſic fit ab ero ut Inous ab ino. Lachrimoſo:quia merſum iuuenem fluctus in puellæ littus deflendum impulit. Helle nepheleias:hoc eſt nepheles athamantiſq; filia & ſoror phryxi. Abſtulit:nam cũ pri us uocaretur propontidis oſtium ab ipſa ſubmerſa helleſpontus uocatum eſt. Non aſiam:inter aſiam & europam nullibi eſt anguſtius mare:quis ad bizantium ſit anguſtum.vii.ſtadiorũ interuallo. Fluctus:mare.

Bizantion:opp.in thracia contra qđ eſt calcedon in aſia oſtreorum ferax.

¶ OMNIBO. Quãta dedit miſeris:qđ aliis terrori fuiſſet id gaudio fuit romanis militibus:uidere leones aliis terrorẽ attuliſſet:ipſis uero gaudiũ fuit:qa leones ipſis mitiores uidebant̃q̃ ſerpẽtes. Cõtra.ſ.ire id eſt occurere ipſis. Melioris:terræ quam meliorẽ hoc ẽ fœcundiorẽ & ſtabiliorẽ reperierant. Proxima leptis:& prima urbs quæ illis occurrerit fuit leptis q̃ eſt tripolitana Libyæ:hæc ciuitas ẽ iuxta obrotonũ urbẽ & ut refert Strabo dicta eſt neapolis. Cuius ſtatione:& ibi hyemarũt romani milites. Nimbis flãmiſq; carẽte.i.frigore & ardore. Cæſar ut æmathia:expeditis piculis p̃ quæ libyã ãrãtẽ ppeſſus fuerat romanus excitus nũc redit ad cæſarẽ deſcribẽs qđ ipſe fecerit poſt uictoriã pharſaliæ:dicit.n.nihil prius habuiſſe cæſ.q̃ ut ſequeret̃ Pompeiũ qua illũ iter egiſſe didicerat:uenit igit̃ in ægyptũ ubi tandẽ cognouit iuſſu ptolemæi occiſũ & p̃ſto occurrerũt miniſtri regis:q̃ caput pom.aduenienti cæſari offerrent. Cætera curarum: oibus poſthabitis ad illud unũ animũ intendit cæſar:ut ſequeret̃ pompeiũ. Aemathia.i.poſtq̃ ſatis cædẽ æmathi am contemplatus eſt. Fruſtra:p̃ iã occiſus erat regis iuſſu. Fama duce:nã q̃ fama ipſum ,pfectũ eſſe:ea iter intendebat. Legẽs:nauigans. Threiicias fa.qua nauigauerat pompeius. Legit:trãſit. Amore no.æqnor amore heronis& Leandri:ſignificat helleſpontũ. Natatũ.ſ.a leandro.qa de abydo natabat ad Sextõ ad anguſtias heſſponti maris ut ad amicã heronẽ ueniret&. Heroas.i heronis turres:q̃ declinant̃ p̃ ω in nomina tiuo apud græcos apud nos accipiũt nis in genitiuo ut hæc didoois ino inonis:deide efficit̃ poſſeſſiuũ ious ioa uidelicet ita herous heroa uidelicet. Helle.ne.i.nepheles filia.nam cũ fugeret no-

uercales insidias & ipsa cū phiso tandē uenisset ad angustias huius maris precibus petiit a diis: ut sui miserent nā instabat pater insequens eos: affuit mars & statim affuerunt duo arietes & intellexerunt opē diuinā sibi præstitā eē: tergo eorū insederunt: & angustias maris natare cœperunt: sed responsū acceperunt: ne retroas: dū ad ulteriorē ripā uenirent. phrixus secutus responsi iussa, helle (ut natura mulieris solet eē leuior) respexit: & statim e tergo arietis excussa: nomē mari dedit. nā antea pontus dicebat. sed ab helle submersa dictus est hellespontus. Nō asi. bre. dicit nulla parte angustius diremptā eē Asiā ab Europa: nā maris hellesponti angustiæ diuidunt Asiā ab Europa septē stadiorū latitudine abydos est in Asia: festo Europa. Quanuis by. quanuis byzantiū hoc est bosphorus thracios diuidat chalcedona ab Europa, breui & angusto sinu: tamē breuior est hic sinus hellespontus. Byzatiō: accusatiuus græcus. est autē byzantiū oppidū thraciæ: ideo sunt bosphori. s. cimerius & thracius: qua darius deduxit exercitū: de quo hic loquit: ubi nunc est Constātiopolis. Chalcedona: chalcedō est dextrorsū intrantibus euxinū qua dirimit pontus hellespontō. Hæc ciuitas ædificata fuit a megarensibus. Strabo. Ostriferā: quia ibi nascunt ostrea.

Euxinūq; feras paruo ruat ore propontis
Sigæasq; petit famæ mirator arenas
Et symoētes aquas: & graio nobile busto
Rhythion & multū debētes uatib⁹ umbras
Circuit exustæ nomē memorabile troiæ
Magnaq; phœbeī quærit uestigia muri
Iam siluæ steriles & putres robore trunci
Assaraci pressere domos & templa deorum
Iam lassa radice tenent ac tota teguntur
Pergama dumetis etiam periere ruinæ.
Aspicit hesiones scopulos syluasq; latentes
Anchisæ thalamos qua iudex sederit antro

¶ SVLPI. Propōtis ferēs euxinū .i. angustus fluxus maris inter euxinū & hellespōtū: cis aq̄ pōtici maris in q̄ nūq̄ refluit. Mirator famæ: admirās fama rerū troiāorū & suæ, psapiæ. Sigæas arēas: troianū littus. Signæū. n. pmōtoriū est in troade sepulchro achillis insigne ibi & Sigeū urbs lege Stabonē Simoētis: flūinis troiāi. Rhethiō: orbē in colle sitā. Rhœteū, pmōtoriū. est ubi aiacis telāonii sepulchrū spectabat. Vmbras debētes uatibus: sepulchra a poetis celebrata. Vestigia muri phœbei: signa & ambitū muri troiāi neptunus & phœbus ædificabūt pacti certū cū laōedūte mercedē sed ab eo delusi habuit autē in ambitu. Putres: robore corrupti ligni. Assaraci: paui eneæ. Lassa. ueteri & cōsūpta & sic ostēdit euersiōis antiqtatē. Perire: nā ne uestigia qdā ruinarū apparebāt. Hesiōes scopulos: hi duo sūt e regiōe troiæ in quibus hesionē laōedūtis filiā cete marino mōstro expositā hercules liberauit. iluid autē neptunus pfidie laōedōtis iratus in trōiāos immiserat: & post multos ab sūptos sors puellæ obtigerat. Latētes: sēotas undā symoētis in qbus Anchises cū ueneī dea coiuit. Quo iudex sederit antro: i. antrū q̄ habitauit paris q̄ deārū dearū forma iudicauit.

¶ OMNIBO. Euxinūq; se: primū rudi terra & truci incolatū Barbarie dictus est quasi inhospitalis. Paruo postea cū mores aduenāq; commercio molliri cœperunt paulatim dici cœptus est .i. hospitalis. Paruo ruat ore propontis. hellespontus incipit a rhœteo littore: q̄ nobile est tomba achillis & aiacis templo & statua: q̄ ab An. ablatā & in ægyptū asportatā. Augustus Cæ. iliensibus restituit: teste Strabone: tenuis autē hellesponti euripus (ut refert Solinus) porrigit ad asiæ urbē priapū: qua magnus Alexander potiundi orbis amore transcendit. & potius est: inde diffusus æquore patentissimo rursus stringit in propontidē: mox inquingentos passus coarctat: fit bosphorus thracius: qua Darius copias transportauit Strabo autē dicit a Cyzicena regione: & locis esapo & granico uicinis usq; abydā & Sestū propontidis orā esse in pontū itaq; euxinū a propontide nauigantibus, a leua iacent ea quæ Byzantio, sunt contigua; & a thracibus habitata a dextris sunt chalcedonii, proxima Bithiniorū sunt: sequentia marandinorū. Sigæasq; petit fa: & cū ad hæc loca perueniisset tandē Cæ. cupidus cognoscendi atq; uisendi ea quæ sæpe audierat, secundū habuit ex incolis unū qui rerū illius loci peritissimus erat. & ex eo accuratissime interrogabat de sepulchro Achillis Aiacis & heroū de quibus monumenta tradita sunt apud poetas atq; scriptores. Sigæas: sigæi promontorii troiæ in quo patroclus & antilocus sepulti sunt: Et simoentis. flu. est troiæ qui cū scamandro iungit pli. Rheō: in rhœteo monte achillis sepulchrū extructū est. Vmbras. s. græcorū & troianorū. Debentes ua. quia carminibus uatum nomina heorū perpetuo durant. Nomē. m. t. nā immortalis est fama ilii. quæ tandiu durabit, quandiu carmina Homeri erunt. Magna ue. reliquias. Muri p. i. troiani qui auxilio phœbi atq; neptuni conditus est. nā (ut in fabulis est) neptunus & phœbus auxilio fuerunt laomedonti urbē iliō ædificati. Iā syluā ibi inquit innotæ sūt arbores & syluæ inter ruinas ilii. Putres trū. quia iā annosa uetustate putrefactæ erant arbores. Pressere do. qa innate erant syluæ. Tantū æui longi q̄ ualet muta uetustas. Lassa iā porrecta radice Periere ru. nō solū mœnia urbis ilii euersa sunt: sed etiā parua admodū uestigia ruinæ superāt: ut nec uestigia qdē urbis ulla appārerēt. Aspici: utpote diligēs scrutator antiqtatis Cæ. Hæsiōes scopulos ubi hesiōe exposita oli fuit ceto. cū laōedō ædificaturus eēt & petisset a Neptūo & phœbo. ut sibi auxilio eēt cōdē dā urbē pactus magnā pecūiæ q̄titatē post illi benigne asserūt cōdita urbe, ptiū q̄ diis, pmiserat laomedō negauit. iratus neptunus cetō immisit q̄ caruibus hūanis uescebat: & cū primo a nobilibus qsq; plæbeus mitteret ceto deuorādus plæbs cognouit nullū ex tirpe sua remāsurū eē itaq; seditiōe facta nō uidebāt hoc eē passuri. pactus est laomedō sorte promittere. q nā deuorādi mitteret ceto. fors cecidit in hesionē filiam laomedontis: & cum exposita eēt ceto deuoranda. superueniens hercules liberauit eam. tunc quum inter argonautas nauigaret. Syluasq; ubi cum uenere concubuit anchises. & ea genuit æneā. nā apud

undas simoentis sylua fuit ubi cũ uenere concumbere solebat amhises: ut apud Virgi. Tu ne ille æneas quẽ dardanio anchisæ Alma uen⁹ phrygii genuit simoentis ad undã. Quo iu. se. an. aspicit etiã quo iudex paris sederat: nã sicut fabulæ uel historiæ narrant. accepto somno hecubæ priamus: quia uiderat in somnis se peri turã cũ utero gestaret paridẽ facẽ qua uniuersa mœnia troie comburerent' respõsũ est ab haruspicibus nasci turũ esse ex hecuba qui causa excidii troiani. consilio igit' haruspicis priamus mandauit: ut qcqd ex ea nasce ret' alitibus & feris deuorandũ exponere: natus est qui pulchritudine sua animũ matris pietate commouit. ipsũq; pastori demandauit alendũ: cũ igit' grandior factus esset: & ludi in urbe troiana fierent. iussit ipsũ ue nire priamus: ut cũ æqualibus certaret ubi cæteros omnes superauit ludo agonali. sæpe ipsũ hector' per tutiebat. adeo iratus est hector & in furorẽ conuersus. ut ipũ occidere uoluerit: nisi iussus esset abstineri. tũc priamus optauit illũ quisquis esset suũ filiũ esse. tunc hecuba capta occasione quod præcaris inquit conse cutus es: nã filius est tuus. sed dũ adhuc esset in sylua paris nuptiæ celebratæ sunt inter peleũ & thetidẽ. qui bus interfuerunt dii: deæq; omnes præter discordiã: indignata aureũ pomũ fabricauit. & super inscripsit: pulchrioris potentioris ac sapientioris esto: & ad mesã ubi accumbebant deæ pomũ illud coniecit: quod ad manus primũ peruenit iunonis quæ cũ legisset potentiori det' pomũ suũ eẽ dixit quoniã potentior eẽt omnibus aliis legen deinde pallas sapientiori det' immo meæ esse debet. At uero Venus pulchrori legẽs sibi uendicauit & ita exorta est contentio inter eas. cũ igit' ad iouẽ uenissent & orarent. ut hanc litẽ inter eas componeret. excusauit se iuppiter quia iudiciũ illud afferre nõ posset quin rẽ molestã faceret. uel sorori & uxori. iunoni: uel filiæ palladi uel filiæ itẽ Veneri. ergo misit illas ad paridẽ qui temporibus illis æquissimus habebat' (unde paris dictus est quod par esset inter omnes) ille eas nudas uidere uoluit: & acquieuit ueneri. quæ promiserat se daturã operã. ut pulcherimã omniũ mulierũ in matrimoniũ acciperet. scilicet. Helenã dicit ergo Cæ. antrũ hoc fuisse cõtẽpatũ in quo paris iudex confederat. tunc cũ inter deas iudicauit. Et (ut ait Strabo) Alexandriã mons est imminens antandro. ubi dicunt paridẽ adiudicasse deas.

¶ SVLPI. puer rapt⁹: ganymedes ab aliqua rapt⁹ in cœlũ. Quo uertice: quo monte. Oenone nais: nympha q̃ paris amauit. Luserit: paridi se idulserit. Saxũ. mons. Serpentẽ: labentẽ. In alto graminæ in terræ tumulo herboso. Securus: sine religionis respectu. erat. n. illic sepulchrũ hectoris. Sacri: sepul chri omne. n. sepulchrũ sacrũ est. Hereas aras. i. he rei iouis templũ. Hereũ antiquũ fanũ & ædes iuxta Imbrũsiũ amnẽ est ut inquit Strabo. Fest⁹ uero ait hereũ iouẽ deũ eẽ penettalẽ. qui intra conspectu do m⁹ cuiusq; colebat'. O sacer: horũ locorũ memoriã ob homeri poemata celebrẽ ætatẽq; eẽ mirat' Cæ. q; idẽ euenturũ ex suo carmine pollicet'. O sacer & magnus: o inuiolabile & magnificũ carmẽ: Omnia fato eripis. nihil perire finis sic horati⁹. Virt⁹ & fauor & liugua potentiũ uatũ diuitib⁹ confecerat insulis: Dignũ laude uirũ musa uetat mori cœlo musa beat „Nec tangere inuidia sacræ famæ: uili inuidere ali cui de perpetua & incorruptibili fama (Smyrnei ua tis homeri: qui ex smyrna in minori asia opido fuit quãquã ut tradit Gelli⁹ Septẽ urbes certant de laude insignis homeri smyrna rhodos colophõ Salamim Chir⁹ Argos athenæ. Pharsalia: hoc op⁹. Cespitis: terræ cũ herbis euulsæ. Nõ irrita: sed grata diis.

Dii: oratio sacrificantis Cæ. qua succesũ in reliquis præcat' & troiã instauraturũ se policet': per deos autẽ Cinerũ & æneæ intelligit genios & penates qui lo ca ipsa & mortuorũ cineres seruant quosq; æneas in italiã uexit & Lucani & albæ colebant.

Vnde puer raptus cœlo quo uertice naís
Luserit oenone: nullum est sine nomine saxũ
Inscius i sicco serpentem puluere riuum
Trãsierat: qui xantus erat: securus in alto
Gramine ponebat gressus: phrix ico la mães
Hectoreos calcare uetat: discussa iacebant
Saxa: nec ullius faciem seruantia sacri.
Hereas monstrator ait nõ respicis aras:
Osacer & magnus uatũ labor: omnia fato
Eripis: & populis donas mortalibus æuum
Inuidia sacræ cæsar ne tangere famæ
Nam siquid latiis fas est promittere musis
Quantũ smyrnei durabunt uatis honores
Venturi me teq; legẽt pharsalia nostra
Viuet & a nullo tenebris damnabitur æuo
Vt ducis impleuit uisus uenerãda uetustas
Erexit subitas cõgestu cespitis aras
Votaq; turiferos non irrita fudit in ignes
Dii cinerum phrygias collis quicũq; ruinas
Aeneæq; mei quos nũc lauinia sedes

¶ OMNIBO. Cœle in cœlũ. Puer: ganymedes: cuius amore captus iuppiter rapiuit eũ in ida Aquila quæ iouis armiger dicit'. Nais: naiades dicunt' fontiũ nymphæ. Luserit: scilicet cũ paride. hæc amica fuit paridis quam perdite aliquo tempore amauit de qua mentionem fecit Ouí. cum paris Oenone poterit spi tare relicta ad fontem xanhti uersa recurreret aqua. Nullum est si no. sa. sed alicuius magnæ rei monumen tum habet. Incisus in sic. cum lustraret omnia loca Cæsar ubi troia fuerat & heroum græcorum pariter ac troianorũ monumenta diligenter exquireret. forte quidam per loca transibat. ubi hectoris sepulchrũ fuerat & cũ in cautus transiret. monstrator qui ducebat eũ admonuit: caueret ne sepulchrum hectoris calcaret. He ctoris lucus est iuxta peteleũ lacũ in ophrunio loco conspicuo (ut refert Strabo). Nescius. Ignarus Cæ. ibi consecratos eẽ cineres hectoris. Xantus: flu. troianus cuius aqua epota flauũ facit pecus. inde nomẽ traxit. nam flauum significat. Securus: sine cura religionis ullius. Incola: habitator & indigena: Dis cussa ia. & mirum non erat: si ibi nulla sepulchra fuisse nouerat Cæ. nam uix uestigia sepulchri apparebant

tametsi saxa quædã auulsa paslim constiterant. Nõ re.a.q.d.pedibus calcando piaculũ committis. O se cer prorumpit in exclamationẽ hoc loco Lucanus ostendens uim magnã esse poetarũ: qui faciunt mortalia immortalia esse carminibus suis & si sepulchri illius uestigia uix apparebant: tamẽ quia memoriæ prodita erant carminibus homeri: ideo adhuc nõ exciderant ex animo incolarũ. Fato e. liberas omnia a morte. Aeuũ: diuturnã & perpetuã uitã donas. Inuidia sa. cæ. sicut enim heroũ troianorũ atq; græcorũ nomina carminibus homeri illustrant. ita tu quoq; o Cæ. nostris carminibus illustrabere. si modo musæ latinæ ali quid ualent. Nec tã. pro ne tangaris inuidia. idest nulla te moueat iuidia achillis & hectoris quod fama eo tũ perpetuo maneat. Legent: sed nõ tamẽ cũ magna laude Cæ. Smyrnæi: idest homeri honores. nã de smyrna oppido Hom. fuisse perhibent licet chii & cologhonii: & ali complures populi quasi suũ ciuẽ uelint sicut est apud Ci. in oratione pro archia: & ut inquit gellius de insignis Homeri stirpe certant septẽ urbes. Smyrna. rhodus. colophõ salami ius argos Athenæ Aristoteles uero tradit ex isula ionarũ. Phar. no. idest carmina nostra quibus pharsalica pugna describit perpetuo manebant. Et pharsalia inscriptio est operis: si sicut ilias homeri. Tenebris dã. q.d. nõ tradet obliuioni. Vt du. imp. nunc dicit quid egerit Cæ. postquã omnia pro uoluntate sua diligenter inspexit. nã aras ibi erigi iussit & diis illiacis sacrificia exhibuit obtestans: ut sibi ad ea quæ supererant peragenda uellent prosperos successus dare. Veneranda ue. quæ semper in honore haberi solet quia melior est. Congestu ce. cespite struxit arã ubi sacrificia diis iliacis fecit. Nõ ir. quia dii semper Cæ. fauerunt donec ad exitũ ciuilia bella perduxit. Dii ci. ordo est. o dii cinerũ. deiq; mei: o Alba. date fœlices cursus. Dii ci. idest dii iliaci. Vir. iliaci cineres & flamma. Aeneæq; mei: dii pẽates quos secũ in italia detulit æneas. Lauinia se. nã prlmũ condidit oppidũ de nomine uxoris lauiniæ ubi deos penates consecrauit in templo.

Septẽ urbes quæ certant de Homeri ortu

Seruat & alba lares: & quorum lucet in aris
Ignis adhuc phrygius nulliq; aspecta uirorũ
Pallas: in abstruso pignus memorabile tẽplo
Gẽtis iuleæ: uestris clarissimus aris
Dat pia thura nepos: & uos in sede priori
Rite uocat: date fælices in cætera cursus
Restituã populos grata uice mœnia reddẽt
Ausonidæ phrygib9 romanaq; pgama surgẽt
Sic fatus repetit classes & tota secundis
Vela dedit coris auiduscq; urgente procella
Iliacas pensare moras asiamq; potentem.
Prouehit pelagoq; rhodon spumãte reliqt

¶ SVLPI. Quos lares: quos pẽates. Et quoq; lucet: uestã dicit q̃ igne iextincto collit adhuc durãte illo quẽ æneas i latinũ itulit. Pallas: palladiũ q̃ æneas siue nautes a diõede ad salẽtios pteriẽs accepit seruatũ id fuit lauinii ide albæ ut iperii pignus. postremo ro. trãslatũ est & in uestæ tẽplo seruabat quo icẽ sso L. Metellus põt. max. uix cũ sui piculo eripuit. Abstruso. secreto: In sede priori: in antiq̃ urbe uestra. Grata uice. grato officio. ita. n. ut phryges urbes in latio ædificarũt sic latini in phrygia instaurabũt Rõana: ro. mãu erecta. Coris. uẽtis. Vrgẽte. pcel la: pellẽte ui uẽti. Iliacas pẽsare moras. rediere morã q̃ apud iliũ fecerat. nã supato hellespõte ionis & eoliis & cæteris natiõibus minorẽ asiã icolẽtibus cũ audisset põ. in ægyptũ ptrãsisse rhodũ puẽit & rhodiorũ trirẽibus sũptis sub uesperã cursũ mouit. nulli iter aperiẽs. Inde alexãdriã: uersus uelis expositis Tribus diebus alexãdriã puẽit Appiãus auctor est in Cæ. cõmẽtariis est eũ accepisse decẽ naues lõgas rhodiorũ. Potẽtẽ: sũt. nillic latissima & potẽtissima regna Pelago spũante: saxa. n. illisa fluctibus spumã emittũt.

¶ OMNIBO. Et alba: albam condidit Ascanius æneæ filius. quam a situ porrecto in dorso urbis longam appellauit: albam autem a sue quam albam cum. xxx. porculis in littore inuenit. Ig. a. p. nam adhuc albæ in templo uestæ perpetuus seruabatur ignis de quo iuuenalis. ignem troianã & uestã colit alba minorem ad cuius similitudinẽ romæ conditũ est templum uestæ & uirgines consecratæ perpetuam uirginitatẽ conseruabant æternũ ignem in templo custodientes. Nulliq; as. ui. pal. nam sicut est apud Homerũ & Virg. commemorat Diomedes & ulixes Cæsis custodibus arcis surripuerunt palladem. Vlixes autem dum domum rediret & multa perpessus esset admonitus tandem oraculo est: ut palladium redderet æneæ quid etiã fecit Aeneas igitur secum palladium attulit in italiam est autem palladium simulacrum palladis quod dein de seruatur romæ in templo palladis sicut in arce troiana seruabat & erat quoddam quasi pignus imperii sui nam quam diu seruaretur tam diu etiam imperium duraturum acceperant. Nulli aspe quia nulli uiro aspicere licebat palladem seruabatur in adyto templi in illud tantummodo sacerdos uirgo intrabat. Gentis iu: quia gens iulia se ab iulio ætatæ originem ducere uolebat. Vir. Nascetur pulchra troianus origine Cæsar iulius a magno demissum nomen iulo. In se. pri. scilicet existens ipse in qua prius habitare solebatis: quos nunc uocat secundum ritum antiquum Cæsar nepos gentis iuleæ. In cætera. ad reliqua. quæ mihi peragenda supersunt. Restituam po. dicit se nouam troiam instauraturum. ut illi mœnia renouentur. & quẽ admodũ troiani ro. in italia cõdidere. ita ipse in Asiã urbẽ ilion restaurabit q̃ in animo habuerat Cæ. fecisset nisi fatis puẽt fuisset. Ausõidæ. itali. Grata uice: q grati erãt & mẽores. sicut illi cõdidere urbẽ ro. ita nũc renouabũt iliõ. Pergama ro. a ro. cõdita. Sic fa. & his sacrificiis pactis Cæ. nauigare cœpit q̃ maxima celeritate potuit. ut tarditatẽ q̃ alio fecerat celeritate cõpẽsaret nã inter cæteras Cæ. uirtutes maxima fuit cõficiẽdi celeritas. Vrgẽte p. i. ui uẽtorũ. nã pcella uis uentorũ dicit ab eo q̃ omnia pcellat. i. pcutiat quæcũq; obuia facta fuerint: Moras ili. i. tarditatẽ q̃ fecerat in cõtẽplãdis ilii urbis monumẽtis. Asiãq; po. qa multas quin

cias sub se continet Bythiniã Phrygiã Galaciã lydiã Cariã pamphiliã Liciã Isauriã deniq; ipsa est dimidiũ errarum.

¶ SVLPI. Septima. ex quo troia discesserat nã rhodo Alexandriã triduo peruenit. Laxante. letan te sed continue impellente. Flammis phariis: igne nocturno qui nautis apparet e pharo Alexandriæ.

Septíma nox zephyro nũq; laxante rudentes
Obstendit phariís ægyptia littora flammís
Sed priuſ orta dies nocturnam lãpada texit
Quã tutas intraret aquas: ubi plena tumultu
Littora: & incerto turbatas murmure uoces
Accipit. ac dubiís uerítus se credere regnis
Abstinuit tellure rates sed díra satelles
Regis dona ferens mediũ proiect⁹ i æquor
Colla gerit magní pharío uelamíne tecta
Ac prius infanda cõmẽdat crímina uoce
Terrarum domitor romanæ maxíme gentís
Et qđ adhuc nescís genero securæ perépto.
Rex tibí pelleus terræ pelagiq; labores
Dõat: & æmathiís quod solum defuit armís
Exhibet: absentí bellum ciuile peractum est.
Thessalícas quærens magnus reparare ruinas
Ense iacet nostro tanto te pignore cæsar
Emímus: hoc tutũ percussũ ẽ sanguine fœd⁹
Accípe regna phari nullo quæsíta cruore
Acípe níliací ius gurgítis accípe quicquid
Pro magní ceruíce dares dignũq; clientem
Castris crede tuís cuí tãtum fata licere
In generum uoluere tuũ nec uile putarís
Hoc meritũ facílí nobís q; cede peractũ est.
Hospes auit⁹ erat depulsо sceptra parẽti
Reddíderat quíd plura feram tu nomía tanto
Inuenies operí uel famam cõsule mundi
Sí scelus est plus te nobís debere fateris.
Quod scel⁹ hoc nõ ipse facis sic fatus apertũ
Detexít tenuítq; caput iam lãguida morte
Effígies habitum notí mutauerat oris

Septimus Tutus

¶ OMNIBO. Septima nox dicit septẽ dies totidẽq; noctes usũ fuisse uentis secundis: cũ iã pharos apparere cœpit. Nunquã la. sed intendente rudentes. quia uela inflata rudentes intendunt. Aegyptia ideſt portũ ægyptiũ. Phariis fla: quia fax nocturna semper ardebat. ut signũ esset nauigantibus. quo naues in portũ dirigerent & inde nomẽ etiã accepit locus nã significat turrẽ in qua lux nocturna semper ardet. nã (ut refert Solinus) in portubus machinás ad prælucendi ministeriũ pharos dominat. Sed prius or. di. antequã ingredi posset portũ satis tutũ superuenit lux diei quæ lucẽ nocturnã obtenebraret.

Texit: obscurauit. Tutas: sine tumultu. nã superueniente die. cũ iã fama Alexandriã uenisset aduentare Cæsarẽ ingens turba uirorũ obuiã prodierat: ut Cæsarẽ exciperet & tumulus ingens erat in littore adeo ut Cæsarẽ terruerit. dubitabat enim quo animo essent: & quidã sibi fremitus uellet. Vbi ple. tu. nõ tutũ uidebat ingredi portũ: ubi omnia fremitu & clamore plena erant. incertus ergo quid nã consilii agitaret subsistit aliquã diu Cæ. In certo murmure. quia satis scire nõ poterat quid illi consulerent. Credere committere se: ut ausus se credere cœlo. Abstinuit. ideſt continuit a portu. Sed dita satel. & ecce cũ dubitaret Cæsar portũ intraret. aderat regia puppis cũ satellibus. qui caput pompeii offerre uiderent Cæsari satellites latini dicunt: quos græci appellant. ideſt qui latera regũ armati stipant. Terrarũ do. nondũ dixerant Cæsar occisũ esse pompeiũ. ergo hic dicit se nunc uenisse. ut rẽ aperiret Cæsari quã ipse magno pretio emptã uelit. uidelicet ipsũ esse securũ generi sui quod munere ptolemæi ciuilia bella per acta sunt. Romæ ma. ideſt dux nulli romanorũ conferende: Pellæus. ideſt alexandrinus: Terræ. p. q. l. donat. ideſt ipse te liberat laboribus belli terrestris atq; maritimi nã adhuc pompeiũ sicut & ipse Lucanus commemorauit classem maximã habebat: & uniuersũ prope mare suis nauibus obtinebat. Et æmathiis. quod in acie ph arsalia nõdũ consecutus fueras: hic tibi peractũ reddidit. Thessalicas quærens. narrare incipit quo modo ptolemæ⁹ interfici iusserit dicit. n. cũ põpeius quæreret ciuile bellũ opibus regis renouare eũ occidimus

quidnã

Satellites

Tantó pi.tanta mercede. Hoc sanguine.s.pō.fœdus ictū est nobis tecū: Nullo cru.incruenta tibī victoria concedit:& in deditionē tuā nos cū regno nostro uenimus. Niliaci gur.i.ius uniuersi ægvpti. Accipe quic.pretiū omne q̄ pro capite pō.dedisses:id nunc tibi remittimus. Dignūq; cli.dignare patrocinio tuo suscipere ptolemæū. nā patronus & clens correlatiua sunt: Cui tantū fata li.quando dii propitij fuerunt ptolemæo:ut iā ipse maximā consecutus fuerit gloriā.ut potissimū ipsū occideret pō.debes & tu illū amicicia tua nō indignū putare. Nec uile p̄ quia occurrebat illud quid nā māgnū fuit occidere pō.qui spoliatus exercitu & omni auxilio in manus uestras cōfisus uobis peruenerat. dicit nō ob eē rē uilius meritū suū putari debere.nā multa intercedebant iura & amiciciæ & beneficii ut a cæde pō.ptolemæus desisteret.sed tamē illū omnia post habuisse uoluntati Cæ. Facili cæde:& facilitas occidendi pō.nō debet afficere ut meritū nostrū contennas. Hospes:aui.e.nā iura hospitii erant inter pō. & ptolemæū seniorē. Depulso sce. pa. nā ipso pō.intercedente & auctore restitutus est in regnū pater huius ptolemæi.qui ab alexandrinis pulsus fuerat immo & gabinius per quē in regnū restitutus est milite pō.usus est.qui nunc in syria hybernaret. Fera:quid plura dicā. Tu no.tā.tibi permittimus:ut hoc q̄ fecimus causa tui nomine quocū uolueris appelles.q.d.nos tantū beneficiū nostrū quo nomine apellemus nō satis intelligimus:tu pro arbitrio tuo nominabis. Vel: pro etiā. Famā cō. mū. quia uniuersus mundus: ita sentit de cæde pō. q̄ scelus sit appellandū hoc ipso debes existimare magnū esse q̄ fecimus.quia te tanto crimine liberauimus. Plus te.fateris hoc ipso debeē nobis. Quod sc.quia nos pro te hoc scelus suscepimus. Tenuit:ut uideri posset a Cæ. lā. mor. & quia iā multi dies intercesserant.ex quo pō.caput obtruncatū erat dignosci nō poterat a Cæ.pō.ne caput esset an nō. Notioris.i.uultus q̄ antea dū uiueret & Cæ.cognouerat.

Non primo cæsar damnauit munera uisu:
Auertitq; oculos:uultus dū crederet hæsit.
Vtq; fidem uidit sceleris tutūq; putauit
Iā bōus esse socer:lachrias nō spōte cadētes
Effudit:gemitusq; expressit pectore læto.
Non aliter manifesta putās abscōdere mētis
Gaudia q̄ lachrimis: meritūq; īmane tyrānī
Destruit: & generi mauult lugere reuulsum
Quā debere caput:quī duro mēbra senatus
Calcarat uultu:quī sicco lumine campos
Viderat æmathios:uni tibi magne negare
Non audet gemitus.o sors durissima fati
Hunccine tu cæsar scelerato marte petisti
Quī tibi flendo erat:non mīsti fœdera tāgūt
Te generis nec nata iubet mœrere nepoq;
Credis apud populos pōpeii nomē amātes
Hoc castris prodesse tuis fortasse tyranni
Tangeris inuídia capticq; in uiscera magni
Hoc calli licuisse doles quæreriscq; perisse
Vindictam belli raptumq; ex iure superbi.

¶ SVLPI. Nō damnauit: nō detestatus est. Auertitq; oculos:sed libenter aspexit. Hæsit.firmauit se. Fidē.ueritatē & credulitatē. Iā bonus esse socer.iā bonū socerū imitari. Nō sponte: sed cū cona tu & arte quanquā Valerius maximus ait. Vt enim Cæ. aspexit oblitus hosti soceri uultū induit Ac pō: tū proprias tū etiā filiæ lachrymas reddidit. Caput etiā plurimis ac pretiosis odoribus cremandū curauit. Destruit meritū immane:& ostendit se offensū nō pro meritū a ptolemeo:q̄ debere q̄ obligatus eē ptolemæo. Qui duro.a repugnanti & a maiori eū ficti dolori:arguit. Duro.crudeli & immoto ad cōmiserationē. Membra senatus:senatores. Vni tibi cū illi q̄ plurimi fuerint & est ironia. Hunccine:a repugnati argūentat:nā si deflēr uolebat cur oppugnauit.si oppugnauit iniuste cur deflet. Scelerato marte.impio marte. Nō misti fœdera tangunt te generis.nō moueris causa affinitatis. Mœrere.uere dolere. Nepoq;: fœtū immaturā intelligit quē. iulia coacta est cerui.cē. uisa pō. ueste cruenta ut diximus libro primo. Castris. exercitui. Tangeris. inuidia tyranni inuides ptolemæo malles.enim ut pō. occidisse. In uiscera. in corpus. Perisse uindictā. q̄ ulcisci nō potes. Raptūq; ex iure subtractū ex potestate

¶ OMNIBO. Nō primo Cæ. uult. Lucanus probare mœrorē Cæ. simulatū fuisse simulataq; lachrymas: ideo utī his coniecturis. ex eo cognosci potest q̄ ante q̄ cognosceret pō. caput esset an nō: nulla signa mœroris ac lachrymarū dedit: sed post q̄ cognouit eē pō.quia talis uideri uolebat.ut bonus esset socer:tunc demū lachrymas dedit. Hæsit:dubitauit: Dū.i.donec. Vtq; fi.ui. sed postquā cognouit uerū eē pō. caput: tunc deniq; simulauit se bonū socerū eē.& quasi grauiter dolens gemitus & lachrymas dedit. Tutū pu.hoc uerbū.sū es est adeo est similiū copulatiuū: ut si infinitus addat uerbo q̄ requirat suppositū nominatiui & ipsū uerbū cū nominatiuo retinet & omnē aliū casū. Nō sponte:sed coactus lachrymas dedit. Expressit. quasi nolens & coegerit gemitus a pectore erumpere: Nō aliter: nō poterat inquit alio pacto læticiā occultare q̄ ai̯o conceperat. nisi lachrymas dedisset. Meritūq;:nā cū se dolere simulat meritū ptolomæi diminuit q̄ & si maximū erat. tñ Cæ. paruū uideri uolebat immo nullū nihil ei obligat⁹ eēt. Destruit eleuat minuit oñendo mœrorē: Immane.immē re placebat. & ob eā rē nolebat uideri obligatus tyrāno immo uero ipsū uehæmēter dānabat. Qui duro multis rōnibus oñdit nō ueras fuisse lachrymas Cæ.dicit.n. q̄ in minori clade lætus fuerat. in maiori certe nō doluisset.nā occisos eē alios in æmathia minus erat.q̄ nūc occisū eē pō. ipse.n. totius belli & fāma & caput erat: ergo si lætus fuerat clade æmathia q̄to nūc lætior fuit tibi pō. cædē cognouit. q̄ solus superat quē oppumere cupiebat. Duro uultu.rigido & nō soluto in lachrymas. Scio: sine lachrimis. O sors du.i hāc

exclamationē prorumpit dicens fati sortē durissimā esse: quæ Cæ. flere coegit & inuitū placet inquit ei præ cæteris omnibus occisū esse pō. & tamē cogit etiā inuitus flere: ne in inuidiā populorū incurrat a quibus mirifice pō. diligebat. Nō mixti: fœdera mixti generis appellauit affinitatē qua cū pō. Cæ. per iuliā con iunctus erat. Neptosq; abhortiuus: neq; enim ex iulia filiū ullū susceperat pō. nisi abhortiuū. Iubet: cogit.

Credis apud pop. ideo doles uel dolere simulas: quia hanc opinionem dolōis tui existimabas tibi profu turā esse apud populos: qui pō. uehæmenter amabant. Hoc. scilicet mœrorē præ te ferre. Fortasse tyranno est fortasse alia ratio quia inuides ptolemæo quod tibi præripuerit occasionē occidendi pō. nā maluisses il lū tuis manibus occidisse. Aliis: ptolemæo. Capiti. qui quasi in captiuitatē uenerat. Vindictā. quod nō po tueris ulcisci iniuriā. quā a pō. bellū tibi inferente acceperas. E iure: de potestate.

¶ SVLPI. Impetus: stimulus. A uera longe pie tate recessit: nō fuit pietas & gratiæ: Scilicet: instat & urget eum confirmando quod dixit. nā nō ideo persequitur pompeū terra & mari ut ipsū seruet. Ra pta arbitrio erepta potestati tuæ ne aut eā inferre aut ignoscere posses. Quā magna remisit quā magnā dedecoris culpā remouit fortuna a senatu: atq; pom peo qubus fuisset summū dedecus si pompeiū Cæ sar uita donasset. Tristis: aduersa. Perfida: quæ in hoc fuit tibi infida & fallax. Fronte: apparentia.

Victoris generum, quisqs te flere cœgit
Impetus a uera longe pietate recessit.
Scilicet hoc aio terras atq; æquora lustras
Necubi suppōsus pereat gener o bene rapta
Arbitrio morsista tuo quam magna remisit
Crimina romano tristis fortuna pudori.
Quod te non passa est misereri pfida magni
Viuentis; nec non his fallere uocibus audes
Acquirisq; fidem simulati fronte doloris.
Aufer ab aspectu nostro funesta satelles.
Regis dona. tui peius de cæsare uestrum
Quā de pompeio meruit sceluscuncia belli
Præmia ciuilis uictis donare salutem
Perdidimus quod si phario germana tyrāno
Non inuisa foret potuissem reddere regi
Quod meruit fratriq; tuum p munere tali
Mississem cleopatra caput secreta quid arma
Mouit & inseruit nostro sua tela labori.
Ergo in thessalicis pelleo fecimus armis
Ius gladio uestris quæsita licentia regnis.
Nō tuleram magnū mecum romana regētē
Te ptolemæe feram frustra ciuilibus armis
Miscuius gētes si qua est hoc orbe potestas
Altera quā cæsar si tellus ulla duorum est.

Aufer ab aspectu plutarchus inquit Cæsarē per sum mū fastidiū auertisse Theodotū quū caput pompeii ferret. Accepto: autē anulo multas lachrymas effu disse: Funestra. funere maculata. Peius de Cæsare uestrū meruit scelus: magis Cæsarē quā pompeiū hoc scelere offendistis nā dare salutē ciui nō possu mus. Vnica præmia: solū munus. Victis donare sa lutē: apositio est. Quod si pharios: sed si sororē odio nō haberet sororis caput pro pompeii capite redde re potuisse: uerū quia odit afficerē gaudio. Quo meruit: aptū meriū. Tali. tā ingrato. Secreta priuati

Fecimus ius pelleo gladio. dedimus potentiā ptole mæi crudelitati nostra uictoria & ut liceret hoc in pompeiū effecimus. Nō tulerā. a maiori argumen tat. qui enim pompeū sociū nō patiebat minus fer ret ptolemæū. Miscuimus gentes commissimus & certauimus. Duorū. diuersorū dominorū.

¶ OMNIBO. Victoris. ideest tui: Quisquis te flere. post multas rationes quibus ostendit simulatū fuisse dolorē Cæsaris: concludit dicens. siue hæ cau sæ siue aliæ fuerint. certa nulla te pietas uera flere co git. Recessit alienus fuit a pietate. Scilicet hoc ani mo. cū ironia legendū. credēdū est inquit te. ideo tot labores: tot pericula perpeti & circuire orbē terrarū ne uidelicet aliqua uis inferat pompeio: Lustras ci cuis. Suppressus. pro oppressus præpositio pro præ positione. O bene rapta per exclamationē o bene factū inquit quod dii uoluerunt. ut arbitrio tuo pompei ius interficeret. Quā magna remisit magnū crimē fortuna donauit romano pudori. ideest dedecori: ne ui delicet in tuas manus pompeius ueniret siue illū crudeliter occidi iussurus eras: siue etiā ipsi ueniā daturus;

Tristis. aduersa: Nec nō his post simulatas lachrymas addidit & uerba Cæsar quibus eā cædē se grauiter tulisse ostendebat. Fallere. scilicet præsentes. Acquirisq; si ideest uerbis ac oratione fidē simulati doloris au gere uoluisti. Funesta: crudelia dona. quā de pompeio. mihi maiorē iniuriā feciſtis occidendo pompeiū quā ipsi pompeio & reddit rationē. Vnica belli præmia ciuilis hæc uerba nō erant aliena a natura Cæsaris uel certe a beneficiis eius. sicuti postea re ipsa declarauit quicquid loquat Lucanus. omnes enim qui bellis ci uilibus superant saluos esse uoluit quod si pharios. unū est quod grauiter fero Cleopatrā iussā esse ptole mæo. nā dissensio erat inter ptolemæū & sororē. & factione potentiori ptolemæus e reguo Cleopatrā eiece rat quæ tamē & ipsa cū suis exercitū habebat. haud procul a pharo. Secreta quid arma. quid sibi uult ptole mæus. ut arma quæ a bellis ciuilibus remota fuerant nūc demum & ipse immisceat. Secreta ideest seorsum remota. Ergo in thessalicis. ergo uictoria nostra causa fuit ut plus iuris haberet ptolemæus: anteq̄am nin cerem non ausus fuisset occidere pompeium. sed post uictoriam nostram plus sibi audaciæ sumpsit. Ius: id est licentiam ac potestatem dedimus. Non tuleram ma. bene res se habet nam qui antea non tuli pom peum mihi parem. nunc ego feram te parem o ptolemæe. Frustra ciuibus armis: frustra inquit to tum terrarum orbem bello perturbauimus: si alius est qui regnet præter: Cæsarem. Miscuimus:

perturbaui mus. Si tellus: & si ulla regio usquam inuenitur quæ deorum sit non unius Cæsaris.

Vertissem latias a uestro littore proras:
Famæ cura uetat ne nõ damnasse cruentam
Sed uidear timuisse pharõ nec fallet uos me
Credite uictorem nobis quoq; tale paratum
Littoris hospitium ẽ ne sic mea colla gerãtur
Thessaliæ fortuna facit maiore profecto
Quã metui poterat discrimie gessim⁹ arma:
Exiliũ: generiq; minas romamq; timebam
Pœna fuge ptolemæus erat sed parcimus ãis
Donamusq; nefas sciat hac pro cæde tyrãnus
Nil uenia plus posse dari uos condite busto
Tanti colla ducis. sed nõ ut crimina tantum
Vestra tegat tell⁹ iusto date thura sepulchro
Et placate caput cinereq; in littore fusos
Collígite atq; unã sparsis date mãibus urnã.
Sentiat aduentũ soceri uoceq; querentis
Audíat umbra pias dũ nobis oía præfert
Dum uitam phario mauult debere clienti
Læta dies rapta est populis cõcordia mũdo
Nostra perit: caruere deis mea uota secũdis:
Vt te complexus positis fælícibus armis
Affectus a te ueteres uitamq; rogarem
Magne tuam: dignaq; satis mercede laborũ
Contentus par esse tibí tunc pace fideli
Feciſſem ut uictus posses ignoscere diuis,
Feciſſes ut roma mihi. nec talia fatus
Inuenít flentem comitem: nec turba querenti
Credídit: abscõdunt gemitus & pectora læta
Fronte tegunt: illares nefas spectare cruẽtum
Obona libertas cum cæsar lugeat audent.

¶ SVLPI. Vertisse proras. fugisse hinc inquit horore sceleris sed ne uidear timuisse prohibeor. Nobis quoq; me etiã nõ aliter truncassetis nisi uicissẽ.

Fortuna. uictoria. Maiore profecto maius periculũ nobis imminuit q̃ putaremus. Nã nõ tantũ exiliũ & pom. & ro. timenda erat. sed etiã ptolemæus.

Pæna fuge. erat punituus fugãi Annis. adolescentiæ eius. Donamus nefas. ignoscimus. Nil uenia plus posse dari: nullũ maius præmiũ accipere posse q̃ ueniã: Sed nõ ut crimina. sed nõ solũ ut monumenta scelerũ obruatis sed etiã ut ipsũ honore afficiatis. Iusto. conuenienti. Sparsis manibus. diuiso corpori. Dũ præfert dũ mihi nõ confidit. Læta dies: qua exultassent de concordia nostra: Perit mundo. in mundi damnũ extincta est. Felicibus. uictrícibus. Affectus: amorẽ pristinũ. Vitã tuã: ut uelles meo munere uiuere. Par: paris potestatis. Ignoscere diuis posses dei: nõ imputare: & eis nõ irasci q̃ uinci te sinerint: Vt ro. mihi: uidelicet opera tua ignosceret. Comitẽ fletus: sociũ flendi nã ipũ simulare aduertebant. Abscundunt. dissimulant. Pectore mentis doloré. O bona libertas. ironia quasi dicat o misera seruitus & assentatrix quæ nõ suis affectibus sed tyranni obtemperãs. quanquã dissentire ab eius uultu uidearis.

¶ OMNIBO. Vertisse lati. adeo inquit Cæ. detestor hoc scelus uestrũ ut statim fuerim naues a littore uestro auersurus. nisi uererer ne hoc me homines dicerent timoris causa fuisse. Vertisse: pro euertisse. Famæ cura. i. cura nominis mei. nã mihi curæ est q̃ in partẽ populi accepturi sint si discessero ideo hic permanere constitui ne mihi uitio timoris det.

Damnasse. tanquã scelestã & abhominabilẽ. Nec fallere uos me. ad illud respicit. q̃ benigne regnũ ptolemæi Cæ. pollicebant. uos inquit hac pollicitatione uestra me fallere creditis. sed nunc uideo inquit quid passurus fuerim. nisi in thessalia uicissẽ nã si me uictũ huc recepissẽ itidẽ in me fecissetis sicut in põ mea me igit uictoria conseruat nõ pollicitatio uestra. Nobis quoq;. idest nõ mitiores fuissetis in me q̃ in põ. Maiore profecto: maiori inquit periculo bellũ ciuile gessimus q̃ quisquã credere potuerit si. si ideſt bella. Quã metui a nobis. Exiliũ generq;. m. timebã illos qui fortasse minus mihi nocuissent. hunc uero qui me capitali odio persequebat nõ timebã. Exiliũ. scilicet si uictus fuissẽ. Pœna fugæ: quia si fugissẽ ad illũ mihi parata erat cædes ex eo q̃ in põ. fecere: coniicio quid in me facturi fuissent. Sed parcimus annis ætas ptolemæi tenera & puerilis facit ut ipsi ignoscã: alioquin ostendissẽ q̃ mihi hoc facinus displicuisset. Sciat hac. nullũ igit præmiũ sceleris quærat ptolemæus præter ueniã potius. enim magnũ suppliciũ meretef. Vos condite busto. q̃ ad uos attinect date operã ut honore sepulchri decoris põ. reliquias. Sed nõ: Arcuerit pl ſtã nõ ob hanc causã ut hoc scelus uestrũ occultet. honorari sepulchro uelim reliquias põ. uerũ etiã iusta exhibeant mortuis. Placa. scilicet sepeliendo caput eius. & sicut imperauit ita factũ est nã si in casio sepultæ sunt põ. reliquiæ. qui mons est sepulchro põ. nobilis. Sentiat aduentũ soceri. me aduenìente sepulchrũ consequat quo aliter caruisset. Quærentis. conquærentis de morte põ. Vmbra anima põ. Pias uoces. pro uoces pii Cætere uoluisset benigne illũ suscepisse. & satis mihi fusset ut pari ptãte cũ illo in urbe uiuerẽ. Læta dies. dies inquit q̃ populi magna lætieia celebraturi fuissent nobis adempta est statuerã. n. põ. cõplecti. aliqui & pacẽ cũ eo iungere: ut orbis terrarũ concordia nia lætaret. Prefert: anteponit oía nobis. quasi fideliora. Phario clienti. quia cliens põ. ptolemæus erat. Concordia mundi. quia pace duorũ totius orbis terrarũ status cõponebat. Perit: scilicet dũ mihi fidẽ præstare nõ uult: Caruere deis. i. uota mea deos non habuere propitios

Affectus ne: amores antiquos. ut quemadmodũ inter nos amicitia iuncti fuimus superiori tempore: ita nunc quoq; iungeremur. Vitãq; ro'.i. rogasse: ut mecũ pari potestate uiuere uelles in urbe ro. nec tibi aliquid grauius consuleres. Dignaq; fa. quia hoc satis magnũ uictoriæ præmiũ uideri potuit: ut tibi par esse in urbe ro: Tunc pa.si: & ita uicissim ego tibi: & tu mihi profuisses: profuisse tibi: qui te mihi parẽ me cũ uolebã: & tu mihi: qui fecisses: ut senatus populusq; ro. mihi ignosceret si quid forte contra rempu. feciss̃e. Victus. s. ut mihi par esses. Vt ro. mihi .s. ignosceret: Nec talia fa. Lucanus dicit ita quidẽ locutũ fuisse Cæ. & uerba ipsius plena humanitatis fuisse. sed neminẽ ex omnibus qui aderant credidisse. Querenti. sed existimauit tentare animos & si quẽ uidisset flentẽ. obseruare eũ diligenter & existimabat sibi iniuriã esse. Abscundunt gemitus etiã si dolerent quãto miserabilior uidebat oratio Cæ. tanto magis ipsi spẽ uultu simulabant. Pectora. s. plena mœroris. Tegunt: occultent. Læta fronte. Iæto uultu: Hilares. s. uultu. sed pectore mœsto.. Nefas: ptolemæi. O bona li. quasi dicat ista nõ est dicenda libertas Cæ. luget: & cæteri lugere nõ audent: quia existimabant dolos latere sub illis lachrymis. ut obseruaret eos qui morte põ. lachrymarent.

Audent hilaresq; spectare nefas. i. nõ audent lugere metu Cæ.

Io. Sulpitii Verulani in Lucani Decimum Interpretatio:

AT primum: Cæsar iam nihil nec a pompeio nec a ptolemæo metuens Theodotum regis nuntium consecutus: quum primum e naui egressus est Clamorem militum audit quos rex in oppido præsidii causa reliquerat: concursũ ad se fieri uidet quod fasces ante ferrentur: nam omnis multitudo maiestatem regiam minui prædicabat. Hoc sedato tumultu continuis diebus: cum ex concursu multitudinis complures milites inficerentur legiones sibi alias ex asia adduci iussit dissimulatoq; metu deorum tempora & Alexandri & regum conditorium uisit. Interim controuersia regum ad se ut ad consulem pertinere existimans ptolemæum & Cleopatram exercitus quos habebant dimittere iussit: & de controuersiis iure apud se disceptare. Terras: littus adhuc enim in mari se continuerat. Colla: caput quod præferebat Theodotus. Pugnauit fortuna ducis: certamen exortum est inter Cæsarem & ægyptios fuitq; in dubio an Cæsar eos subiugaret an ipsi Cæsarem obtruncarent. Victoris. Cæsaris. Tua umbra: nam tuæ mortis exemplo deterritus est. cauitq; ne idem sibi accideret. A sanguine. a cede. Manes. mors interpretatio est. Nec populus post te nec uniuersus tecum exercitus perimeret. Vrbẽ parethoniam Alexandriam ægyptiacam: sed cacozilon est parethonium enim ciuitas est & portus ingens in ægypto quadraginta fere stadiorum quam alii armoniam uocant auctore strabone. Securus. nihil iam metuens & occisus. Nam ut ait Appianus ociositatem quandam ob assistentium paucitatem simulare cœpit & ad se accedentes perhumane recipiebat: & urbem circumuectus pulchritudinem admirari uisus est & disputantibus philosophis astitit. Sua signa: fasces. Pignore sceleris. capite põ:

UT primum terras pompeii colla secutus: hic decimus & ultimus continet hæc breuiter primum quomodo Cæsar accuratissime contemplatus fuit pyramides ægyptiorum regum deinde quomodo luxuriosam cœnam Cleopatra Cæsari præparauerit: postea uero in ipso conuiuio de fonte nili diligenter ab Achoreo sacerdote quesierit postremo quo pacto photinus cum achilla qui præerant exercitui regis consilia agitauerit interficiendi Cæsarem: & Cæsar se ab ipsorum manibus eripuerit. Dirasq; lauit a cæde pompei. Pugnauit fortuna: in discrimen uenit utrum Cæsar uinceret ægyptios: an ægyptii Cæsarem. Nocentis: respicit ad cædem pompeii. An regnum. ideſt nunquid fata ægyptiorum superiora essent fortuns Cæsaris: Regnum lagi. ideſt ægypti nam lagus primus rex ægyptiorum fuit. Memphiticus: ægyptius a memphi ciuitate ægypti. Memphis: ut refert Strabo ægyptiorum regia fuit urbs magna: & populosa. & secunda post Alexandriam. Tua profuit umbra: hoc omne attribuit umbris pompeii q̃ non fuerint ægyptiorum armis subacti romani: nam pompeius pati noluit ut Romana arma ægyptiis

Io. Sulpitii argumentum in Decimum Lucani.

INdecimo itrepide uictor per tẽpla uagatus.
Admittit regem cleopatraq; supplicat ipsi
Pax fit & immenso celebrãt cõuiuia sũptu:
Ostentantur opes consultus achoreus ortus
Nilę tuos aperit cursusq; photinus achillam
Ductorem in latiũ mittit. qui pugnat ab alta
Obsessus cũ rege domo noctuq; per æquor
Classe pharõ uectus metuẽs se imittit i undas.

M: Annei Lucani pharsaliæ Liber Decimus

UT primũ terras põpeii colla secutus
Attigit & diras calcauit cæsar arẽas
Pugnauit fortuna ducis fatũq; no/
Aegypti. regnũq; lagi rõana sub arma (cẽtis
Iret an eriperet mundo memphiticus ensis
Victoris uictiq; caput tua profuit umbra
Magne tui socerũ rapuere a sanguine mães
Nec populus post te nilum roman⁹ haberet
Inde parethoniam fertur securus in urbem
Pignore tam sæui sceleris sua signa secutus

armis cederēt: quo factū est: ut etiā ro: ægyptū amarēt: ubi māes pō. sepulti erāt. Post te: post mortē tuā. Tui socerū: ideo ubi tuæ reliquiæ fūt o pō. eū locū populus ro. amauit. Inde paretōiā: cū in terrā primo descēdisset cæ. se cōtulit alexādriā: nā sperabat se ibi tuū fore præcipue hoc ipso: q̄ pō. occiderat ptolemæus: nā etsi simulauerat ægre tulisse: tamē credere nō poterat quin ibi tut⁹ esset ubi pō. fuerat occisus. Inde postquā in cōtinētē terrā drscēdit. Paretōiā ur. i. alexādriā: quæ metropolis est ægypti: quā a se ipso alexāder Alexādriā appellauit: cū illā auxisset: paretōiū uero ut inquit Strabo: urbs est & portus ingēs. xl. fere stadiorū: hāc alii paretōiū: alii Ammōiā uocāt. Pig. fæ. sce. i. pignore capitis & cædis pō. Signa. i. uictricia.

Alexandria Paretonia

Sed fremitu uulgi fasces & iura querentis
Inferi romana suis discordia sensit
Pectora: & ancipites aios magnumq̄ perisse
Nō sibi: tunc uultu semper celante timorem
Intrepidus superum sedes & templa uetusti
Numinis, antiquas macedum testantia uires
Circuit, & nulla capitur dulcedine rerum
Nō auro, cultuq̄ deum, non mœnibus urbis
Effossum tumulis cupide descendit in antrū.
Illic pellæi proles uesana philippi
Felix prædo iacet terrarum uindice fato
Raptus. sacratis totū spargenda per orbem
Mēbra uiri posuere adytis. fortuna pepercit
Manibus & regni durauit ad ultima fatum
Nam sibi libertas unquam si redderet orbem
Ludibrio seruatus erat: non utile mundo
Aeditus exemplum: terras tot posse sub uno
Esse uiro, macedum fines latebrasq̄ suorum
Deseruit: uictasq̄ patri despexit athenas
Perq̄ asiæ populos fatis urgentibus actus

¶ SVLPI: Discordia fēsit: pectora putabāt. n. regiā maiestatē imminui nihilq̄ sibi cōferre pō. mortē

Vetusti nūinis⁹: hoc est isidis cuius tēplū uetustissimū esse Strabo tradit. Nulla capit⁹ dulcedine: nā alia mēte agitabat. In antrū effosū tumulis. i. in cōditoriū alexādri & regū ægyptiorū. Erat. n. circuitus qui dā: q̄ auctore Strabōe corpus appellabat. Nā ptolemæus lagi filius Alexādri corpus perdice abstulit: cū id ex babilōe deferret: atq̄ huc diuerteret auaritia tractus ut ægyptū sibi uēdicaret: sed perit a militibus interrēptus in insula deserta prius a ptolemæo inclusus qui corpus Alexādri Alexādriā detulit eiq̄ parētauit adhucq̄ ibi iacet: sed nequaquā in eodē aloeolo. Nā qui nūc uitre⁹ est prius aureus erat ptolemæus. n. Coccas illū rapuit. Vesana proles philippi Alexāder insāus: nā Ammōis se filiū finxerat: seq̄ in ebriās furebat: & plures mūdos expugnare optabat. Prædo: prædonē appellat quia populis iniuste bella mouit subiugauitq̄ eos. Fato uindice terrar⁹: morte ultrice subacti orbis Mortuus est. n. babylōe ueneno ei in poculo sub ministrato a Cassādro filio antipatri metuētis ne mortē sibi machinaret. idq̄ factū est cōscio Thessalo medico apud quē Alexāder cōessabat. Vis uennei q̄ stygis appellat tāta fuit ut nō ære nō ferro: nō testa cōtineret: nec aliter ferri: nisi in equi ungula potuerit ut scribit Iustinus plinius: uero li. xxx. inquit mulæ. Totū spargēda per orbē quia toti bellū ferens iniurius fuit. Pepercit: quia eius ciuis nō est dissipatus: sed ad ultimos ægypti reges est seruatus illæsus. Si redderet orbē sibi: si mūdus liberaret: Ludibrio: in ridiculū ludū nā sparsus fuisset. Orbē: magnā orbis partē. Nō utile mūdo editus exēplū: natus ad homines suo exēplo ambitiōe & superbia inficiēdos & regni cupiditate. Latebras: secessus in quibus illustris nō erat. Patri: philippo qui superauit athenienses.

Antipatri filius Cassandro Thessalus medico Stygis Venenū

¶ OMNIBO. Sed frēitu: secur⁹ quidē profect⁹ est alexādriā. uerūtamē dū incederet per urbē præcedēti b⁹ lictorib⁹ qui fasces gerebāt more ro. sēsit frēitū uulgi. dedignabāt. n. q̄ in regia urbe alia potestas esset maior rege suo. Suis: q̄ sua iura. Iura: potestatē ro: Magnūq̄ per. sēsit nō in gratiu cæ. sed occisū esse potiⁿ ad utilitatē ægyptiorū. Tūuul: cæ. tāetsi nō sibi placeret frēit⁹ uulgi tamē spē uultu simulat præmit altū cor de dolorē & uultu intrepido (sicut consueuerat) noluit cūtēplari uetusta ægyptiorū regū ædificia. Et tēpla ne. nu. isidis: cui⁹ tēplū uetustissimū erat iuxta ueneris fanū: ut inquit Strabo. Testātia uires ma. ea. n. illic cōdita fuerāt ab Alexādro rege macedonū. Circuit: cōtēplat. Et nulla: & alia omnia tāetsi pretiosa erāt utpote auro argētoq̄ ornata: tamē pro nihilo habebat cōparatione pyramidū: ubi corp⁹ alexādri sepultū fuerat. Illic pe. in hac pyrāide q̄ cæ. cōtēplabat: cōditū erat Alexādri corp⁹: Vesana pro. quia pronus erat in iracūdiā Alexāder: ideo ipsū uesanū appellauit quod ita esse testat clytus amicus & familiaris paternus hasta traiectus: & Lysimachus leōi obiectus & Callistenes philosophus in cauea mori iussus. ita egit ut deo gēitus crederet: peragrauit orbē rectorib⁹ Aristotile & Callistene usus forma fuit supra hominē angustior: ut refert Solinus. ceruice cælsa: lætis oculis & illustribus malis ad gratiā rubescētib⁹: reliquis liniamētis corporis nō sine maiestate quadā decoris: uictor omniū uino & ira uict⁹. sic morbo uinolētiæ apud babilonē hūihore q̄ uixerat fortūa exēptus est Alexādri corpus (ut inquit Strabo) perdicæ ereptū ptolemæus alexādriā detulit: eiq̄ parētauit: q̄ adhuc ibi. iacet sed nequaquā in eodē aloeolo: nā qui nunc uitreus est prius aureus erat. Felix prædo. qui aliēa diripiēdo sibi regnū cōparauit. Vindice fa. quia mors fuit ultrix terrārū: tūc. n. cū rapuit Alexādrū ultra est iniurias quas innūeras populis Alexāder intulerat. Sacratis to. & in hac pyrāide cineres alexādri reposuerāt: qui uēto poti⁹ fuerāt spargēdi. Per orbē: ubicūq̄ aliquid detrimēti fecit mēbra spargēde erāt. Fortūa pe. nā fecit ut regnū suū perpetuo duraret usq̄ ad eā etatē. q̄ si populi in libertatē aliquādo uēissēt: nō dubiū erat quin corp⁹ alexādri dilaceraturi fuerint mēores iniuriarū quas ab eo acceperāt. Durauit ad ul. i. usq̄ ad ultimū tps. ut obliuiscerēt iniuriarū po. nā regnū diuisū est in princi

Dr Alexandro Clyto Lysimachy Callistenes

pes alexādrę cōitati fuerāt. Si red.or.i.unq̄ orbis terrarę essēt sui iuris:nō dubiū erat qn sæuituri fuissēt i reliqas alexādri. Nō utile mūdo.qa ipse docuit orbē terrarę sub uni⁹ptāte esse posse:nūq̄ ante alexādrę qsq̄ in uēt⁹ fuerat:q uniuerso ppe orbi terrarę iperaret. Exēplū:qa exēplo Alexādri Cæ. & multi alii dōini orbis terrarę esse uoluerūt. Esse sub.i.posse seruiī uni uiro. Macedū fines:nā alexāder nō cōtēt⁹ regno paterno exercitū traduxit i asiā.& eā omnē uicto Dario ipio suo subiecit. Latebrasq:qa macedōia erāt ferme latebræ q̄dā cōparatiōe reliq orbis quē ipse armis subiecit. Patri.i.a philippo. Popu.as.qa bis Dariū alexāder superauit:& ipm tertia uictoria ,pfligauit:cū i captiuitatē duxisset uxorē ei⁹ & filias , tñ hoc modestiæ documētū dedit eximiū: qa q̄q̄ illæ pulcherrimæ essent tñ intactas seruauit.

¶ SVLPI. Miscuit:turbauit. Flumē:uæhemens ipet⁹ cui nil resistit. Fatale:uel mortifer uel fato immissū. Sid⁹: pestilentiā ui sideris orta & cælestis q̄dā potentia: Parabat: ut q̄reret alios mundos. Flāma:æst⁹ torridæ zonæ. Sterilis: desertæ & serpentib⁹ sq̄lidæ: Mundi deuexa: decliuū mundū. Ambisset polos: iuisset a septentrionali polo antarcticū & antipodas & ultimā æthiopiā ubi nil⁹ nascit pagrasset sed uitæ secundo & trecessimo mortu⁹ est. Hunc finē hanc qetē nā uiu⁹ nunq̄ ulli fini acqeuisset. Qui secū: q eodē odio quo sibi mundi ipiū comparauerat ipm abstulit:nā nullū heredē toti⁹ reliqt ipii sed suis pfectis tradidit diuidendū. qppe pdica cui Alexander moriens tradiderat anulū: quē q̄ pcer consens⁹ sedatis seditionib⁹ ducē elegerat.q̄q̄ Aride⁹ alexandri frater creat⁹ rex esset. & portio regni posthumo alexandri seruata:& Antipater macedōiæ & græciæ ppositus esset tñ iter.xxiiii.principes diuisit,puincias primaq̄ ptolemæo ægypt⁹ obtigit. Toti⁹ fati uniuersi regni & felicitatis suæ. Lacerandas: suis pfectis diuidendas. Babylōe sua:ubi regiā constituerat a parthis formidat⁹ quor baylō metropolis est.

Humana cum strage ruit;gladiumq̄ per oēs
Exegit gentes ignotos;miscuit amnes
Persarę euphratem,indorę sanguine gangem
Terrarę fatale malum fulmenq̄ quod omnes
Percuteret pariter populos, & sid⁹ iniquum
Gentibus oceano classes inferre parabat
Exteriore mari:non illi flamma nec unde
Nō sterilis libyæ nec syrtic⁹ obstitit ammon
Isset in occasus mundi deuexa secutus
Ambissetq̄ polos nilumq̄ a fonte bibisset.
Occurrit suprema dies naturaq̄ solum
Hunc potuit finem uesano ponere regi:
Q ui secum inuidia qua totum cœperat orbē
Abstulit imperium nulloq̄ herede relicto
Totius fati lacerandas præbuit urbes:
Sed cecidit babylone sua parthoq̄ uerendus
Proh pudor eoi ppius timuere sarissas (ctō
Q uā nūc pila timēt populi licet usq̄ sub ar/
Regnem⁹ zephiriq̄ domos terrasq̄ p̄mam⁹
Flagrantis post terga noti:cedamus in ortus
Arsacidum domo non felix parthia crassis
Exiguæ secura fuit prouincia pellæ

Proh pudor:indignat⁹ poeta q̄ pl⁹ Alexandrę parthi timuerunt q̄ Ro. Sarisas:macedonū tela methonymia ē. Terrasq̄ p̄ma⁹ flagrātis post terga noti hoc est dominamur terris q̄ sunt ad circulū æquoctialē ubi not⁹ est cal⁹ diffim⁹ & post quē tepidiorē: Arsaci dū domino parthorę regi. Nō felix:pniciosa. Pellæ: urbis in macedonia.

¶ OMNIBO. Humana strage.i. cū ruina & magna cæde hoium. Exegit:exercuit. Amnes.euphratē & gangē: qa euphrates flu. est q tota ītra se capadociā cōphendit & Comagenā.& amanū & isticū sinū magnā & paruā armeniā pcurrit:mesopotaniā diterminat:ex euphrate ferebat⁹ q̄ in hortos pensiles babylonis. Ganges flu.est indiæ dicit auté hos fluuios miscuisse sanguine humano eorę quos uincendo occiderat. Terrarę fa.ma.in aio habuit alexander: ut oia in ptātē suā redigeret nisi morte p̄uent⁹ esset. Malū fa.destinatū malū terris & lethiferę. Flumē:qa uno eodēq̄ tpe oia puerteret q̄si flūmē. Et syd⁹ini.aduersū:sicut aduersa sydera inducunt petilentiā. Parabat: post q̄ maiorē partē orbis terrarę domuerit. Exteriore mari.qa oceano sphæra terræ circundat. Nō illi fl.&usq̄ ad torridā zonā penetrauit:nil illi obstare potuit. Flamma.s.feruentis zonæ. Vñ.s. oceani obstiterunt.

Sterilis:quis sterilis:tñ nō obstitit quo min⁹ duceret exercitū. Ammō.i. templū iou⁹ ammonis q̄ positū est inter syrtes:de hoc satis supi⁹. In occasū:iā pperabat ire in ultimū occidentē ad æthyopas. Deuexa: decliua:uidelicet meridiē qa pol⁹ antarctic⁹ humilis est. Pol.s.arcticū & antarcticū. A fonte:qué null⁹ unq̄ in uenire potuit in hoc etiā multi reges elaborarunt inter quos Cambyses rex psarę misit: q diligenter scrutarent:hi uero nauigarunt ex aduerso nili quo ad ripas q̄sdā puenerunt innauigabiles. nec tñ referre potuerunt:ubi nil⁹ originē habuerit. Occurrit su.di.his cogitatis mors interuenit. Na.q̄ so.& nihil fuit q̄ potuisset cupiditati alexandri modū ipōere pter naturā: qa mortalis nat⁹ erat. Vesano re.īsatiabili q īsania q̄dā ferebat:ut nihil unq̄ aium ei⁹ explere potuisset. Qui se.i.iuidia fecit ut dominoq̄ oium supior eēt ītē inuidia fecit ut post mortē curaret ne qs uniuerso orbi terarę pēēt:sicut ipe nā duodecī pricipib⁹ regnū suū diuisit:q̄ ergo inuidiā ipiro orbis acceperat: eandē moriens abstulit nullo hærede: qa duodecī pricipib⁹ regnū put⁹ est. Toti⁹ fati.i.toti⁹ fortunæ suæ. Cecidit:mortu⁹ est. Bab.su. q̄ ipse subegerat bello & in ea regiā posuerat q̄is haruspices monerent caueret sibi ab ea urbe:tñ cupiditate ei⁹ impulsus est ut ad eā ueniret:& ibi a cassandro Antipatri filio q pincerna ei⁹ erat ueneno necat⁹ est. Parthisq̄ ue.qa pthi & ipm in honoi habuerunt cui⁹ urbē ipse cæpat nā i parthia est babylō:& metropolis est regionis illi⁹. Proh pu. idignat hoc loco Lucanus q̄ populi parthorū timuere alexandrę & macedones cū auti sint & romanis inferre bellū er

go pl'uiriũ iquit habuit Alexander popul'ro.nã crassũ cũ maiori parte exercit' parthi occiderunt: Sariſſas .i.tela macedonica & ſariſſas pro ipſis macedonib' poſuit. Pila.i.ro.nã pilũ ro.eſt telũ. Propi'quia ro.ipe tiũ ſuũ nõ porrexerant:tã prope parthos ſicut fecere macedones. Licet uſq; ſub ar.quanuis i occidente me ridie & ſeptentrione maiore ſim' dñi:q̃ nunquã fuerit Alexander:tñ q̃ oriẽtẽ pertinet:ipſe nos iperio ſu perauit. Sub ar.ſeptentrione. Zephyriq; do.i.occidentẽ. Noti: meridiei: Cedam' i or.tñ uicti ſum' i ori ente potentia Alexandri macedonis. Arſacidũ:a dño parthoꝝ:arſacidæ.n. reges parthoꝝ dicti ſunt: ſicut ptolomæi ægypti.& cæ.ro. Nõ felix:q̃ idignũ fuit hoc:ut ex oĩb' prouinciis parthia exigua fuerit Alexan dro:quæ nunc eſt formidoloſa ro.cũ i ea Craſſ'cũ exercitu perierit. Craſſus:pñi & filio. Secura pel. quia in ea nihil timuerit Alexander: imo uero obſequentiſſimã ſibi habuit.

Iam peluſiaci ueniens a gurgite nili
Rex puer imbellis populi ſedauerat iras
Obſide quo pacis pellea tutus in aula
Cæſar erat, cum ſe parua cleopatra biremi
Corrupto cuſtode phari laxare cathenas
Intulit æmathiis ignare cæſare tectis
Dedecus ægypti latii feralis erymnis
Romano nõ caſta malo, q̃tum impulit argos
Iliacaſq; domos facie ſparthana nocenti
Heſperios auxit tantum cleopatra furores
Terruit illa ſuo ſiſtas capitolia ſiſtro
Et romana petit imbelli ſigna canopo
Cæſare captiuo pharios ductura triumphos
Leucadoq; fuit dubius ſub gurgite caſus
An mundũ ne nã quidem matrona teneret

¶ SVLPI. Rex ptolomæ'quẽ cæ.acciuerat ut exercit' dimitteret & cũ ſorore corã ſe diſceptaret. A gurgite nili peluſiaci: apeluſio nili hoſtio. Populi ſedauerat iras:nã photin'nutriti'& eunuch' regis in dignans eũ ad dicendã cãm euocari:adiutores quoſ dã noct' exercitã a peluſio clã Alexandriã euocarat eiq; achillã præfecerat cæ. paruis cũ copiis extra ur bẽ dimicare diffidens milites i armis eſſe uiſſit. regẽ q; hortat' ut ad achillã legatos mitteret:illos cũ pri mũ ocioſos accepit regẽ ut in ſuã ptãtẽ haberet effe cit.& iõ eũ pacis obſidẽ dicit poeta. Videbant igit oĩa iã tranquilla cũ Cleopatra q̃ euocauerat cæ. clã i regiã eſt iuecta. Cuſtode præfecto. Laxare:hoc eſt lantendũ nã ut ait plutarch'lembũ ingreſſa cũ ſolo Appollodoro ſub primis tenebris regiã ad nauiga uit:cũq; alio occultari pacto nequiret:ſe itra culcitrã protendit i longũ q̃ loro circunligans appollodor' itro tulit ad cæ. Tectis æmathiis:domo cæ.uictoris i æmathia: Feralis erymnis: peſtifera furia. Malo ro. multã.n.itulit calamitatẽ & cæ. & Antonii tem pore. Agſos: græciã per ſynecdochẽ. Sparthana: helena. Furores:bella. Si fas: ſi licet dicere. Siſtro tympano: Virg. de eadẽ loquens ait patrio uocat agmina ſiſtro. Petit:ſyncope:aduexit.n.cũ Antonio ægy ptio & exercitũ i auguſtũ octauiũ. Canopo:ægyptiis cæ. captiuo: de capto auguſto triumphatura & ſedẽ iperii i ægypto conſtituta. Gurgite laucadio:i ſinu ambracio apud Ieucadiã peninſulã quæ nerit'eſt appel lata ut plini'ait. Caſ'dubi':periculoſ'euent'an mund'a barbara fœmina poſſideret: Ne quidẽ nã:etiã nõ ro.q̃ eſſet tolleraoilius.

¶ OMNIBO. lã pe.nunc redit ad cæ.& ptolemæũ.dicit autẽ poſtq̃ rex tandẽ fremitũ populi ſedauit:ũe nit ipe ad cæ.:& ſe i ei'ptãtẽ futuꝝ dixit. rege ergo q̃ſi obſide ſecuri' cæ.cœpit deinde diligenti' contempla re ſitũ ægypti:& ſe etiã dedere regi:cũ paulopoſt Cleopatra ſupauit q̃ blandiciis ſuis pellexit cæſarẽ. Pelu ſiaco: ibi .n. caſtra habebat ad peluſiũ: In a. pe. i aula Alexandriæ q̃ pellæ' alexander condiderat. Obſide tanq̃ obſide pacis. Cũ:cũ excluſa eſſet cleopatra extra phaꝝ:& ipa quoq; exercitũ habebat contra fratrẽ: il la munerib' corrupit cuſtodes phari q catenas ſoluerent qb' illa extra portã excluſa erat: & pua biremi igreſ ſa fefelit ptolemæũ & ad cæ.puenit. Biremi:nauĩ q̃ duob' ordinib' remoꝝ uteret. Cuſtode. q̃ perat por tui. Catenas: port' qb' excluderet. Tectis æma. longe repetitũ eſt epithetõ.i.tectis cæ. uictoris æmathiæ. Dedec'æ:cũ ipa eſſet ipudica:luxurioſa:auara dedec'erat ægypti. Feralis he. furia lethifera. Latii: italiæ. q̃tas clades itulerit italiæ hiſtoria docet primo.n.cã fuit:ut multi e ro. ociderent cũ cæ. deinde cũ cleopatra ſe coniunxiſſet cũ Antonio cã fuit:ut bellũ ciuile iterũ conflaret iter Octauiũ &.M.Antoniũ: & ad leucadẽ ꝓmontoriũ bello nauali uicta eſt cleopatra cũ Antonio. ibiq; multa milia ro. periere. Nõ caſta .i. ipudica ad malũ ro.q blandiciis duces ro.pellexit. Quantũ im.ar.dicit nõ min' ꝓpe exitũ ituliſſe ro.cleopatrã: q̃ i tulit helena troianis. Spartana: helena. q̃ bello irritauit græciã & aſiã pulchritudine ſua rapta ex oppido ſparta. Virgi. Me duce dardanus ſpartã expugnauit adulter. Argos:europã in qua eſt græcia. Iliacaſq; do. aſiã nã iliõ in aſia eſt. Facie no.nã forma ſua tantũ mali intulit:quantũ helena. Terruit: parũ inquit abfuit quin cleopatra imperiũ orbis terrarũ terreret. Siſtro:ſiſtrũ eſt genus tubæ incuruæ quo utebant ſacerdo tes tũc cũ ad inquiſitionẽ oſiridis populũ conuocabant ut imiterent iſidis plangores quæ oſirim uirũ ſuũ diu quæſitũ tandẽ inuenit. Capitolia:imperiũ ro. Si fas:ita dixit quemadmodũ dicere ſolemus:ſi diis pla cet. Petit:inuadit.contra octauiũ duxit exercitũ.M.Antonio coniuncta. Canopo:populo ægypti. Cano pos centũ ac uiginti ſtadiis diſtat ab Alexandria: pedeſtri itinere uadentibus:dicta de nomine canopi: qui menelai claſſẽ gubernabat.& ibi mortuus eſt (ut refert Strabo) in ea eſt Serapidis templũ & cultu & religio ne excellens. Imbelli:molli: ut ſupra emollit gentes clæmentia cœli. Ductura triumphos: quia in amorẽ ſuũ pellexit cæ. ut parũ abfuerit: quin amore uictus ſe crederet ægyptiis occidendũ: nã dũ ille amori operã daret & luxu capt' conuiuiis indulget pene a photino & achilla eſt oppreſſus. Leucadioq; fuit poſtea apud leucadẽ promontoriũ in maguo diſcrimine fuit imperiũ ro. An mundũ: duplici ratiõe indignum fuiſſet

romanis:si cleopatra regnãſſet & q̃ indigna mulier erat:& nõ romana: Nec nſa.i.nec romana quidẽ.

¶ SVLPI. Hoc ai:hãc audatiã. Ptolemæida:cleopatrã rect⁹ eſt ptolomæis. Quis tibi: argumẽtũ a maiori ad min⁹: Antõi: quiiũior & mollior eras.

Hauſerit ignes:captũ fuerit amoꝛ. Habitata:in qua uerſari uidebat⁹ umbra põ. Admiſit uenerẽ curis:deliniuit curas laſciuia. Part⁹:filios ut cæ.nã ultra nouẽ mẽſes illic eſt cõmorat⁹ ut tradit Appian⁹. Magni:cui⁹ uxor fuiſti. Coaleſcere:creſcere:& colligi.

Depẽdit: cõſũit. Dõare: cleopatræ. Nõ ſibi: ſed cleopatræ. Quẽ formæ cõfiſa ſuæ cæ.aſtu culcitræ primũ illect⁹ inde ſplẽdore formæ & ſermõis gratia uinct⁹ eſt. Cõpta doloꝛẽ: cõptũ habẽs & cũ ornatu gerẽs. Diſperſa: ſynecdoche. Quã decu. q̃ decẽs & pulchra fuit. Si qua eſt. cleopatra a fratre eiecta ſupplicat cæ. ut in regnũ reſtituat⁹ nã ex teſtamẽto patris ex æquo cũ fratre eſt heres cõiũxq̃ fratris atq̃ ut regiã in qua photin⁹ nõ ptolemæ⁹ regnat tãto decore liberet obſecrat. principio igit⁹ ſi bñficiũ acceperit gratã fore ſe pollicet⁹ exordit⁹q̃ a beniuolẽtia & attẽtiõe. Eſt autẽ ordo o maxime cæ.ego regina proles clariſſima lagi pharis ſi qua eſt nobilitas exul in æternũ depulſa ſceptris paternis cõplectar pedes ſi tua & reliqua. Si qua eſt nobilitas: ſi eſt alicuius nobilitatis & gloriæ inde ortã eſſe. Fato: fortũæ & dignitati. Aequũ ſid⁹: celeſtis iuſtitia & potẽtia.

Nõ urbes:occurrit his quæ obiict poſſẽt. Fœminã populi regnare nõ patiẽt. immo inquit cõſueuere parere fœminæ cũ ptolemæũ patrẽ eieciſſẽt Sororẽ meã natu maiorẽ reginã cõſtituerũt. Sũma uerba: teſtamẽtũ. Parẽti:nõ ceſi dicit ſed morbo aſũpti. Et thalãi:cõiugii. Puer ipſe ſororẽ:proſequat⁹ me ſatris nõ mariti affectu ſi eſt liber & licet per photinũ cui paret.

¶ OMNIBO. Illa nox: qua cõſuetudinẽ cũ cæ. iniit. Animi .ſ. cleopatræ. Inceſtã pto. impudicã cleopatrã ptolemæi filiã: Noſtris du.cũ cæ.pri⁹ dein de cũ.M.Anto. Quis ti.ue. nũc cæ. repræhẽdit qui cũ ductor eẽt fortiſſimus & in medio flagrãte bello ciuili uerſaret⁹: tamẽ amore mulleris corruptus fuerit: propter a ignoſcendũ ſit Antonio: qui cũ mollioris eſſet ingenii amoribus huius capi potuerit: a maiori ad minus: ſi uincere potuit animũ cæ. duæ & nõ facile cedentẽ blandiciis mulierũ: quanto. M. Ant. fecit qui natura mollior erat. Auſerit: cõmprænderit. Ignes: pro amore ponit⁹ Virgi. & cæco carpit⁹ igni. Et in media rabie: cũ bello ciuili adhuc eſſet occupatus: magnus enim adhuc labor ſuperat nã uincenda erat claſſis põ. uincendæ reliquiæ belli ciuilis. quas ſecũ duxerat Cato & ad iubã regẽ libyæ peruenerat. Aula: cũ ante oculos obſeruaret⁹ põ. cædes & in ipſa aula ptolemæi regis eẽt cui⁹ iuſſu põ. occiſus fuerat cæ. operã amoribus dedit. Sanguine: nondũ inquit abſterſus erat cruor in theſſalia ſparſus cum tamen cleopatræ blanditiis molliri potuit. Illicitoſq̃ toros: utpote ex pellice ex hoc compreſſu cæ. grauida facta eſt cleopatra & puerum peperit cui poſtea nomen impoſuit cæ. Coniuge calphurnia. Proh pu. per exclamationem exaggerat adulterium cæ. dedecus ingens fuit: ut fratres iuliæ ex pellice cleopatra generaret: quam ex matrimonio legiptimo conceptam in matrimonium põ. dederat:

Obſcæ. deteſtabili & execrabili. Matre. ideſt pellice Parteſq̃ fu. & præter facinus quod admiſit: minime ignoſcendum acceſſit quod interea partibus pompeianis ſpem dedit: qua poſſent ciuile bellum reparare: nam ille dum operam dat amoribus: in terra Cato ad iugam peruenit & ope illius exercitum iuſtam renouauit. Coaleſcere: ſimul creſcere augeri. Regnis libyæ: in regno iubæ. Deprendit: tradidit. Tempora: quæ conſumenda erant ad perficiendum ciuile bellum Turpis: adulter. Niliaco amori: ideſt cleopatræ. quæ regina fuit ægypti. Donare: ſcilicet cleopatræ: Non ſibi: ſed cleopatræ uincere cuius amoribus correptus erat Quæ formæ con. nunc dixit quomodo cleopatra cæſarem in ſuum amorem pelexerit: cum corruptis cuſtodibus ad regiam uenieſſet in Alexandriam: ad cæſarem ingreſſa eſt: & cæſaris pedibus proſtrata opem rogauit dum cæſar eſſet in regia: & epulis ac regifico luxui intentus delegit ergo tempus & locum ut poſſet ſibi obſequentem facere cæſarem. Triſtis: ideſt merorem ſimulans. Compta: ideſt ornata habens doloꝛẽ ſimulatũ: quia ſe ornauit quantũ ſimulanti doloꝛem conueniebat. Quã decuit .q.d. nõ decuit

Veluti: tanquã diſperſa ſit in illa nihilo ſegnius: q̃ ſi ſparſis capillis prouoluta eſſet gentibus cæ. auſa eſt in

Hoc animi nox illa dedit, quæ prima cubili,
Miſcuit inceſtã ducibus ptolemæida noſtris
Quis tibi uerſani ueniam non donet amoris
Antoni, durum cum cæſaris hauſerit ignes
Pectus & in media rabie medioq̃ furore
Et pompeianis habitata manibus aula.
Sanguine theſtalicæ claſis perfuſus adulter
Admiſit uenerem curiſ, & miſcuit armis
Illicitoſq̃ toros & non ex coniuge partus
Proh pudor oblitus magni tibi iulia fratres
Oſcena de matre dedit parteſq̃ fugatas:
Paſſus in extremis libyes coaleſcere regnis
Tempora niliaco turpis dependit amori
Dũ dõare pharõ: dũ nõ ſibi uincere mauult
Quem formæ cõfiſa ſuæ cleopatra ſine ullis
Triſtis adit lachrimis, ſimulatũ cõpta doloꝛẽ
Quã decuit ueluti laceros diſperſa capillos
Et ſic orſa loqui. ſi qua eſt o maxime cæſar
Nobilitas pharii proles clariſſima lagi
Exul in æternum ſceptris depulſa paternis
Si tua reſtituat ueteri me dextera fato
Complectar regina pedes tu gentibus æquũ
Sidus ades noſtris non urbes prima tenebo
Fœmina niliacas nullo diſcrimine ſexus
Reginã ſcit ferre pharos lege ſumma perẽpti
Verba patris: qui iura mihi communia regni
Et thalami cum fratre dedit, puer ipſe ſororẽ

hūc modū loq: Diſpla:ſciſſa ac ornata capillos. Siqua ē:cōfuſe loqr & pturbate:nt fœmīa & pturbata ſo
let ordo ē ego fœmina nō prima tenebo urbes niliacas ſi tua dextra reſtituat me ueteri fato deide p parē
theſim lege:& cū ſuperioribus iunge.ego regina clariſſima ꝓles lagi pharii cōplector pedes ſi qua ē nobilitas
o maxime cæſar:& ego exul in æternū delapſa a regnis pīnis:tu æquū ſydus ades nīris gētibus. Proles la
gi.i.q̄ a lago rege ægyptiorū originē duco.i.cui pī ptolemæus Auletes.de lagidaꝝ ſucceſſione ſatis ſupius
eſt de Strabone repetita hiſtoria. Exul in æter.niſi tua ope ī regnū reſtituar. Veteri fa:i.antiq̄ fortūæ meæ
Sydus æquū:tanq̄ ſydus ꝓſperū. Fœmina:qa occurrebat illud fœmina es:& regnare nō potes dicit ipſa
nō ita eē:hāc.n.cōſuetudinē eē in ægypto:ut fœminæ regnēt. Diſcrimīe: nulla differētia ſexus. Lege ſū.
& utiē teſtamēto q̄ ipſa cū fratre pariter hæres regni ægypti relicta fuerit. Sūma:ultima. Qui.iu.moriēs
pater iuſſit:ut matrimonio iūgerer ptolæmeo fratri:& una cū illo regnarē. Puer ipſe ſo.ſi quæris cæſar cur
me regno depulerit:nō ipſe fuit:ſed ſatellites ipſius.ſ.photinus & achillas quorū cōſilio regit. Puer:puerū
appellauit:ut mirū uideri non poſſit:ſi imperio ac conſilio ſatellitū ſuorū ſubiectus eſt.

Si mō liber amet,ſed habet ſub iura photini
Affectus enſeſq̄ ſuos:nil ipſa paterni
Iuris habere peto culpa tantoq̄ pudore
Solue domū: remoue funeſta ſatellitis arma
Et regem regnare iube:quātos ne tumores
Mente gerit famulus magni ceruice reuulſa
Iam tibi: ſed procul hoc auertāt fata mināt̄ur
Sat fuit indignum cæſar mundoq̄ tibiq̄
Pompeium facinus meritūq̄ fuiſſe photini.
Nequicquam duras tentaſſet cæſaris aures
Vultus adeſt p̄cibus: faciesq̄ inceſta porat.
Exigit infandam corrupto iudice noctem.
Pax ubi parta duci:doniſq̄ igētibus empta ē
Excepere epulæ tantarū gaudia rerum
Explicuitq̄ ſuos magno cleopatra tumultu
Nondum trāſlatos romana in ſæcula luxus.
Ipſe locus templi quod uix corruptior ætas
Extruet inſtar erat,laqueataq̄ tecta ferebant
Diuitías:craſſumq̄ trabes abſconderat auꝝ
Nec ſummis cruſtata domus ſectiſq̄ nitebat
Marmoribus,ſtabatq̄ ſibi nō ſegnis achates

¶ SVLPI. Photini:nutritii quē in odiū & ī cōtē
ptū adduxit. Affectus:uoluntates. Enſes:potētiā.
Nil ipſa paterni:regnet ſolus modo:regia tāto de
decore liberet. Funeſta:morte pompeii maculata.
Tumores:ſupbiam. Minaſ:inferendo in te arma
Mūdo:qa alterius iuſſu perire debuerat. Tibi:qa
ab illo meritū accepiſti & tibi in eū p̄erepta poteſtas
eſt. Facinus:audax factum & ſcelus. Meritū:bñfi
cium in te. Nec qcq̄ tētaſſet:fruſtra oraſſet:nō.n.fu
iſſet cōmotus. Vultus:uenuſtas & forma q̄bus plus
effecit q̄ uerbis. Perorat:noue dixit p ſuaſit. Exi
gīt noctē:petit cōem lectulū noctis. Infandā:obſce
nā. Iudice:cæſare q iudex erat iter ipſā & fratrem.
Pax ubi:facta pace cōuiuiū ē inſtitutū. Duci:pto
lemæo. Donis:quæ cæſari dedit. Epulæ:cōuiuia:
Luxus:nimiā rerū affluentiā & copiā. Tumultu:
ſtrepitu & murmure miniſtroꝝ. In ſæcula romana
in annos romanorū nā multa ſecula ſine talis luxus
notitia p̄terierūt. Ipſe locus:Regia inqt erat ornati
or q̄ nūc ſint tēpla romana:q̄ q̄to ætas erit corrupti
or tāto nitidiora ædificabit. Q d:q̄le. Laq̄aq̄ te.la
q̄aria tectoꝝ. Diuitias:p̄ciū magnum qđ declarat.
Aurū cra.laminæ aureæ. Nec ſūmis:Parietes iqt ī
teriores ñ marmoreis laminis ſed gēmeis incruſta
ti erāt.Incruſtare āt & cruſtare ē ſic laminas marmo
reas ī pariete affigere ut totus eē marmoreus uidea
tur.Opus uerū tectoriū dī q̄ū denſa calce obducit
leuigaturq̄ paries. Summus:nā in ſumma parietis
parte ponunt.Stabat nō ſegnis:erecta erat ad ſuſten
tandū pondera. Achates:gemma ſubalba:diuerſorū colorum zonis diſtincta a q̄bus noīa plurima accipit
primū in ſiciliæ ſui nois fluuio reperta eſt.auctore plinio.

¶ OMNIBO. Si modo li.ſi mō ſit ſui iuris. Affectus:uolūtates. Suos enſes.i.ptātē & nō audet diſce
dere a uoluntate ſatellitū. Nil ipſa paterni:q̄ſo id agas:ne regnū ægypti ſit ſub poteſtate ſatellitū regis: nā
hoc dedecus pati nō poſſum. Solue:libera.Regē id.n.quod rogo ē: ut frater meus rex ſit & nō photinus.
Quāto ue ti.& quāta inqt ſupbia credis inflatū eē photinū poſtq̄ pōpeiū obtrūcauit:idē quoq̄ in te facere
auderet:&animo concepit ſi fortuna fauerit. Minaſ.ſ.auellere & tibi ceruicē. Sat fuit in.nā de cæde pom
meritū cōſecutus eſt photinus quaſi id tua cā fecerit. Pōpe.faci.ut cū facinus admiſerit quaſi de te bene me
ruerit non eſt hoc tolerādū. Neqcq̄ du. Obtinuit cleopatra qđ optabat non precibus:ſed forma q̄ cæſaris
aīum commouit. Vultus:forma oris. Adeſt:cōiuncta eſt cū p̄cibus. Perorat.i.obtinet qđ uolebat. Exi
gīt.ſ.p̄cibus ſuis. Corrupto cæ.ſ.amore eius. Pax ubi parta:cleopatra nō tā p̄cibus q̄ forma obtinuit a cæ
ſare i gr̄am cum fratre conciliareē.quo facto tūc cōuiuia parat:ſunt ſumptuoſiſſima q̄bus cæſar cū rege at
q̄ regina interfuit:& ipſa deide ſuos ornatus apuit oēs:ut cæſari placeret deſcribit igīt ædes q̄bus paratum
eſt cōuiuiū:deinde ſumptuoſas epulas. Duci:a cæſare. Empta:ab ipſo duce:qa multa munera cæſari dede
rūt. Excepe epu.poſtq̄ in gr̄am rex cū regina rediiſſet: Gaudia re:qa ſtructa fūt cōuiuia regifico luxu. Ex
plicuitq̄.Aperuit ſupabūdāt iā rerū omnium & ſumptuoſos apparatus cleopatra. Tumultu.tumultum uo
cat famulorū ac famularū pompā q̄ ꝓgreſſa eſt in cōuiuiū. Nōdū trāſlatos:qa luxus nōdum ad romanos p
uenerat. Ipſe locus:primū deſcribit locus:q adeo patus erat pretioſis rebus:ut nec tēpla qdē deorū: q̄ po
ſtea ætas corruptior ædificauit tam ornata eē cōſueuerint:& oñdit priſcis illis fuiſſe tēpla q̄ illi pie magis co
lebāt.q̄ p̄tioſis muneribus. Aetas.ſ.poſtera q̄ corruptior futura erit. Quod:p quale tēplū. Laq̄ataq̄ tecta:
laquearia ꝓprie dūr trabes q̄bus ſuſtinet tectum:dicit & trabes fuiſſe auro ornatas:ut uix pondus auri ſuſti

Laquearia

nerẽt. Diuitias:aurũ:argentũ:& lapides ꝓtioſos. Craſſũ:ſolidũ. Nec ſũmis cru & domus nõ erat cruſtata marmore:ſed tota erat marmorea:cruſtati dñr pietes marmore tecti ĩ ſupficie tm̃ dria ẽ iter cruſtũ & cruſta: cruſtũ ẽ eſculẽtũ:cruſta de aliis rebus dr. Stabatq; nõ ſe.a.& nõ erat iutilis achates:q lapis tãtũmodo poſit' eẽt ad ornatũ:imo uero achaticæ colũnæ ædiũ arcus ſuſtinebãt:iõ nõ ſegnis:achates ẽ ꝓtioſus lapis:quẽ qui geſtauerit in annulo efficit' amabilior:Achatẽ:lapidẽ Sicilia primũ dedit in achatis flu.reptũ ñ uillẽ:cũ ibi tm̃ repiret' qppe iter ſcribẽtes eũ uenæ naturalibus ſic notãt formis:ut cũ oetimũ ẽ uarias rerũ ꝓferat imagines nũc in diuerſis in locis apparet:teſte Solino dat creta:dat idia:achates ſanguineis maculis irrubeſcit: ſed qmaxime ꝓbat' uitreã habet pſpicuitatẽ ut cyprius.nã q eſt facie cerea abũdãs triuialiter negligitur.

¶SVLPI. Purpureuſq; lapis: Sardã itelligit q ẽ gẽma rubicũda ĩ ſimilitudinẽ carnis hæc onyci iuncta ſardonicẽ efficit.Onyx gẽma ẽ in q̃ cãdor ẽ unguis humãi ſiſitudine:Onyx.n.unguis eſt. Hebenus:arbor idica & æthyops quã æthyopes regib' pſidis tributi uice pẽdũt:materia ẽ nigri coloris & odoris iucũdi. Maretoica:ægyptia'a Mareotide palude Non opit poſtes:nõ ornat hoſtia nec in paruas teſſellas diuiſa attenuataq; ẽ. Auxiliũ:trabs tabula tibicen. Nõ forma:non ornamentũ. Atria:ædificia circa ipluuiũ. Et ſuffixa:ex tegmine teſtudinis uario & ꝓtioſo hoſtia & fores erãt ornatæ ita ut in meis maculis haberẽt ſmaragdos q̃ ſũt gẽmæ uiroris eximii oculiſq; iucũdiſſimi Teſtudinũ putaminib' in laminas ſectis hoſtia & lectos diſcubitrios ornabãt:qd primũ æmilius pollio Neronis tpibus inueniſſe li.viiii.pl.ſcribit Gemma:uariaꝝ gẽmarũ gña.

Purpureuſq; lapis.totaq; effuſus in aula
Calcabitur onyx.hebenus mareotica uaſtos
Non operit poſtes.ſed ſtat pro robore uili
Auxiliũ.non forma domus.eburatria ueſtit
Et ſuffixa manu foribus teſtudinis índæ (do
Terga ſedẽt crebra maculas diſtincta ſmarag/
Fulget gẽma toris: & iaſpide fulua ſupellex
Hic torus.aſſyrio cuius pars maxima ſucco.
Strata micãt tyrio. quorũ pars maxima lẽtũ
Cocta diu uirus non uno duxit aeno
Pars auro plumata nitet.pars ignea cocco
Vt mos eſt phariis miſcendi licia telis.
Tũc famulæ nũer9 turbæ populuſq; miniſter
Diſcolor hos ſanguis:alios diſtinxerat ætas

Toris:menſis. Iaſpide:Iaſpis uiret & trãſlucet:eſtq; purpurei & cerulei & uarii generis. Torus:mẽſa bi accubituri. Succo aſſyrio:purpura ſerica. Strata:lecti ubi recubituri. Tyrio:lana tincta apud tyros q color eſt ardentior. Duxit lentũ colorem. Nõ uno aeno: purpurã bis tinctã intelligit q̃ auctore plinio dibapha appellat'. Plumata:ĩ modũ plumarũ cõtexta. Ignea cocco:ſplendida eſt colore coccineo q ẽ densior purpura.Coccũ.n.ẽ Gallaciæ rubẽs gramen nitorẽ purpureum reddens. Eſt & granum ilicis eiuſdem uirtutis qd & in gallacia & alibi naſcit' ut plinius li.xvi.tradit. Miſcendi licia:filꝛa diuerſi coloris q̃ polimita dicũt'.plinius ait Colores diuerſæ picturæ intexere babylon maxime celebrauit & nomen ipoſuit plurimis nãro liciis texere quæ polimita appellãt' Alexãdria inſtituit. Turbæ famuliæ numerus: id eſt famuli multi nitent. Diſcolor hos:a colore ætate forma & fortuna diuerſitatem oſtendit.

¶OMNIBO. Purpureuſq; la.a'q; purpureis lapidibus ſtratũ erat pauimentũ ipſarũ ædiũ. Purpureus: porphyreus:ſicut.n.appellat' porpnyra petra:nã porphyra græci dicũt:nos purpura: Effuſus.ſtratus.Calcabat'.ſ.a cõuiuãtibus. Onix lapis ẽ nitidus color unguis:unde etiã denominationẽ habuit.nã ſignificat unguẽ. Hebenus q̃ alibi ꝓtioſa habẽtur:ibi erãt ꝓ uiliſſimo ligno. Sola idia hebenũ mittit:nec uniuerſa:ueꝝ exigua ſui parte ſyluis hoc genus edit arbor ẽ plærũq; tenuis:ſed frequẽtior uimine raro ĩ craſſitudĩe cadicis extuberata:hiulco cortice & admodũ reticulato:debiſcẽtibus uenis adeo:ut p ipſos ſinus pſtima uix tenuĩ libro cõtegat'.lignũ oẽ atq; mediale:eadẽ ferme & facie & nitore q eſt in lapide gagate:teſte Solino:idi reges ex eo ſceptra ſumunt:& q̃ſcũq; deoꝝ imagies nõ niſi ex hebeno hñt:iidẽ ferãt materiã iſta liquorẽ nõ cõtineri & qcqd maleficũ:fuerit:tactu eius auerti:hac gratia pocula ex hebeno hñt: hebenum ex idia mithridatico triũpho rõæ primũ põ.magnus exhibuit. Mareotica:q̃ naſcit'apud paludẽ mareoti. Nõ opit po.nõ ĩ ſupficie hoſtii ponebat'hebẽus:ut eẽt ad ornatũ. Sed ſtat.p ro:qa hebeneæ colũnæ ſtructæ erãt qbus ſuſtẽtaret' domus. Vili:iõ dixit:qa ſupius achaticas colũnas habuiſſe dr:cõpatiõe ergo achatis uilis ẽ hebenus. Auxiliũ:ad ſuſtẽtãdũ domũ. Nõ forma: nõ ꝓ ornatu dom'. Ebur:cruſta eburnea. Et ſuffixa. Teſtudo idica q̃ ſolet eẽ ĩ ꝓtio:nũc erat tegmẽ poſtiũ teſtudo ẽ aial aquatile ſimul & terreſtre.Stra.referti dorũ legatos q ad cæſ.auguſtum uenerãt:ei dono attuliſſe iter cætera octo ſeruos nudos ĩ ſubligaculis aromatibus delibutos:Mer.a pueto brachia'ab humeris exertum.itẽ uipas ingẽtes & ſerpentẽ decẽ cubitorum & teſtudinẽ fluuialẽ triũ cubitoꝝ.Solinus uero dicit q Taprobanẽ inſulã colunt marinas ẽt teſtudines capere quaꝝ tãta ẽ magnitudo:ut ſupficies eaꝝ domum faciat & numeroſam familiã nõ arcte recepte. Oſtreum ẽ habet.n.tegmẽ oſtreaꝝ.eius cortice ornabãt' poſtes:& lecticæ unde Iuuenalis.Qualis ĩ oceani fluctu teſtudo naret Claꝝ ꝛronigenis factura & nobile fulchꝝ.Terga:coria. Suffixa.inſerta foribus. Manu.ſartiſtis:nã theſſelis qbuſdam huius indicæ teſtudinis diſtinctæ erãt fores & uermiculatas fores itelligit. Sedẽt .ſ.ĩ ipſis foribus. Maculis diſt.ſ.habẽtia maculas diſtictas. Smaragdo:ſmaragdis ſcythicis tertiã iter lapides dignitatẽ Theophraſtus dedit.nã licet ſint ægyptii & calcedonii & Medici & Lacõici ꝓcipuus ẽ ſcythicis:nihil his iucũdius:nihil utilius uidẽt oculi:nã uiſus quos alterius gẽmæ fulgor retuderit:ſmaragdi recreant. Fulgit:ſuſtinet fulcra ex gẽma dicit habuiſſe toros:nã fulcire ẽ ſuſtineri. Gẽma to.i.tori habẽt ulcra gemmata. Iapidem.iaſpidis plinius lib.xxxvii.naturalis hiſtoriæ dicit iaſpidem uiridem & craſ

si coloris eē. Fulua fu.i.tori ueſtis & aluea iaſpide ornata erant per ſupellectilē intelligo ueſtes quib⁹ tori ornant. Aſſyrio ſuco.i. purpureo colore qui in aſſyria tingit. Cui⁹pa. pars erat ornata purpura aſſyria pars autē tyria:nā in aſſyria & tyro purpura tingit precioſa tyr⁹ eſt opidū phœniciæ ubi piſcis naſcit cui⁹ ſanguine tingit purpura. Cocta diu.nā quato diuti⁹ coquit purpura:tanto etiā melior ac tenacior redditur ideo uir⁹ appellauit ſuccū purpuræ. Lentū:tenax. Nō duxit.i.traxit. Vno ahe.i.ſæpi⁹ cocta. Plumata.i. in plumæ modū ſquamata auro. Ignea co.nā coccine⁹ color igne⁹ eſt. Vt mos eſt p.i.ægyptiis:nā hoc texēdi gen⁹ diſtictū diuerſis colorib⁹ in ægypto eſt. Litia:ſunt qb⁹ tela texit. Tunc fa.talis inqt erat aula:talis ornat⁹ aulæ: ſed ingens numer⁹ erat famulorū ac famularū quæ miniſtrabant epulis eiuſmodi ſumptuoſis erant diſſoni linguis:diſſoni morib⁹ facie atq; colore. Famulæ tur.pro turbæ famulantis. Popul⁹q; m.i.multitudo ſeruoꝝ. Sanguis gen⁹ quia diuerſi generis erant. Diſtinſerat æ.quia alii iuuenes:alii grauioris ætatis erant.

Hæc libycos:pars tā flauos gerit altera crīes
Vt nullas cæſar rheni ſe dicat in aruis
Tā rutilas uidiſſe comas pars ſanguinis uſti
Torta caput refugoſq; gerens a frōte capillos
Nec non infelix ferro mollita iuuentus
Atq; execta uirum ſtat contra fortior ætas
Vix nulla fuſcante tamen lanugine malas
Diſcubuere toris reges maiorq; poteſtas
Cæſar & immodicæ formā fucata nocentem
Nec ſceptris contenta ſuis nec fratre marito
Plena maris rubri ſpoliis colloq; comiſq;
Diuitias cleopatra gerit cultuq; laborat
Candida ſydonio perlucent pectora filo
Q uod nilotis acus compreſſum pectoꝝ ſerꝝ
Soluit & extenſo laxauit ſtamina uelo
Dentibus hinc niueis ſectos atlantide ſilua
Impoſuere orbes quales ad cæſaris ora
Nec capto uenere iuba proh cæcus & amēs
Ambitione furor ciuilia bella gerenti
Diuitias aperire ſuas incendere mentem
Hoſpitis armati non ſit licet ille nefando
Marte paratus opes mundi quæſiſſe ruina

CSVLPI. Libycos:ſubnigros. In aruis rheni:in germania. Sanguinis uſti:nigri coloris. Torta caput:intortos habens capillos duplex ſynecdoche.

Refugos:ſuſū inuerſos. Iuuentus mollita ferro.i. eunuchi caſtrati & effeminati. Execta uiꝝ:amputata genitalia. Fortior ætas:nō caſtrata iuentus tamē imberbis ut ſunt eunuchi. Reges:ptolemæ⁹ & proceres propinqui eius. Maior poteſtas:maioris poteſtatis. Immodice fucata:nimiū fuco illita. Fucus autē eſt linimentū q̄ mangonizat & decipit nitore occultans uitā corporis. Spoliis:gemmis & margaritis. Laborat:nā ei ſunt oneri ornamenta & uix illa ſuſtinet. Perlucent filo ſydonio tranſlucent ſerico tenui q̄ prius denſe textū acu rarefactū erat intelligitq; ſyndonē hoc eſt tenuē illā purpurā de qua Martialis Cultus ſyndone nō quotidiana. Quod nilotis acus.q̄ acus ægyptia diſtinguendo diſſoluit pectē apud ſeres texendo denſauerat. Laxauit:lentauit rarefecit. Dentibus hic niueis:illic menſæ citreæ eburneis pedibus ſuſtinebant:fit autē eburex dentibus elephanti. Orbes:menſas citreas. Ora:aſpectū. Iuba:qui erat rex mauritaniæ:ex qua menſæ citreæ ſiue cedrinæ pulcherimæ aduehūt. Proh cœcus:cleopatrā imprudentiæ increpat q̄ Cæ. cui ad bella peregranda pecunia op⁹ erat diuitias oſtentauit. Incendere mentē:ad inflammandā eius cupiditatē qui uim poſſet infere. Nō ſit licet:ut pfecto ē

COMNIBO. Libycos:nigros. Tā:adeo flauos: ut Cæ. ipſe fateret ſe in regionē germaniæ nō uidiſſe crines nitidiores nā germani habent crines flauos ac nitidos. Cæſar:qui galliā & germaniā bello ſubegerat. Vſti ſanguinis.i.æthyopū uel mauroꝝ pars erat.æthyops.n.dicit ab .i.comburo:& uultus Torta c.i:capillos:habent.n.umbri capillos criſpos & retorridos. Befug.retro fugientes a fronte:quia torti ſunt. Nec nō inf.quia uirilitatē amiſerat.erant.n.eunuchi complures:nā ſicut apud Terentiū legit in domibus regnū ſunt eunuchi quibus regine delectant. Ferro mo.i.mollior effecta cū genitalia eſſent abſciſſa Execta u.i.habens amputatā uirilitatē. Vix ul.fu.oſtendit hanc partē famuloꝝ fuiſſe in ipſa pubertate. Lanugine:primis barbæ:pilis:qui adeo tenues ſunt & candidi:ut uix diſcerni poſſint. Diſcubuere to.nunc deſcribit conuiuas:nō indignos tanto apparatu. Reges:ptolemæus & cleopatra. Immodice:immoderate ſed præcipue immorat in deſcribenda pulchritudine cleopa. & ornatu eius ſuperfluo. nā gemmis & auro onuſta erat:ut uix ſuū ipſa ſuſtinere poſſet ornatū. Fuca:falſo colore.nā fucus propriæ dicit color:qui puellis colorē inducit etiā pallidis. Contenta.ſ.quæ maiora etiā regna concupiſceret. Nec.fr.m.quia iā in complexus ſuos pellicere uolebat Cæ. Maris r.in mari rubro naſcunt margaritæ quibus ipſa ornata erat:dat & india:dat etiā litus britannicū margaritas:ſicut iulius thoracē quē ueneri genitrici in templo eius dicauit:ex britannicis margaritis factū ſubiecta inſcriptione intelligi uoluit. Colloq; monilla colli geſtabat plena gemmis. Cultu.l.i.uix ſuſtinet ornatū ſuū. Candi.dicit cleo.pectori ſuo ſuperimpoſuiſſe tenuiſſimū ueluꝝ q̄ perlucebat nō ut redderet pectus:ſed ut decentius tegeret. Sido.ſidō poſt barutū eſt:ut refert Stra.qua drigentis fere ſtadiis ab ea diſtans ſitū habet in pulcherrimo continentis portu poetæ adeo ſidonē celebrant:ut Home.nō meminit tyri:quæ cū illa & magnitudine & antiquitate contendit. Q uod nil.a.i.ægyptia nā in ægypto hoc extendi genus fieri ſolet Mar.quando eques:& picti tunica nilotide ma.ſenſus eſt q̄ pectē texendo denſauerat acus diſtinguendo laxabat. Pecti.nā te.fila filis coniungunt. Ordo eſt:& nilotis acus ſoluit & laxauit ſtamina:q̄ ſtamē. Serū:gtūs ē.ſeres.n.ſunt populi apud æthyopiā orientalē & indiā ubi bombyx naſcitur in arboribus: de quo fila huiuſmodi tenuia deducuntur Virgi. Velleraq; ut ſo.depe

tẽ.se.a q̃b⁹ſericũ appellatũ:& teſte Stra.iã longæ dominant uitæ:ut ducentiſſimũ annũ excedant Sol.ait hos aq̃rũ aſpgine inundatis frõdib⁹uellera arbor̃ adminiculo depectore liquoris:& languinis tenerã ſubtilita tẽ. Compreſſũ:denſatũ. Soluit:diſtinxit. Laxa.i.rariora fecit ſtamina. Extẽſo:cũ pat rariora reddere fila.

Denti:ni.dicit ibi fuiſſe menſas rotundas ex eboꝛ:adeo candido:ut nec in regno qdẽ iubæ tã tãdidũ Cæ. inuenerit:tunc cũ illũ duxit in triumphũ. Denti.nã in aphrica naſcunt & elephanti:pſertim in atlante mon te ut pli.ſed maiores in india. Hic:in aula. Orb.rotundas menſas. Niue.eburneis. Atlanti.ſy.elephanto rũ q in ſylua naſcunt iuxta atlantẽ. Atlas mons eſt libyæ ut Soli.e media harenaꝛ conſurgens uaſtitate: & educt⁹in uicinia Innaris circuli ultra nubilia caput condidit atlantẽ mauri nominãt addirim hunc montẽ e puinciis mauritaniis tingitana q̃ ſolſtitiũ plage obuia eſt q̃ porrigit ad internũ mare exurgit montib⁹.viii.q̃ a ſimilitudie fratres appellati treto imminent. Sectos:qa ſecant uelut tabulæ: Proh:cœc⁹reꝑhendit ſtulti tiã. cleopatræ & ptolemæi q oſtenderunt Cæ. diuitias ſuas atq; theſauros:ut niſi ipe ſua ſponte incenſ⁹ eẽt ꝑſerti tantaꝛ regꝛ ꝑtio irritati potuit. Ambitione:nã lux⁹omnis ad ambitionẽ ꝑtinet. Armati Cæ.bella gerentis. Licet:argumentũ a minori ad mai⁹:nã ſi nõ eſſet pat⁹ad ꝑdã toti⁹ mundi(nã ob hanc cauſã bellũ ſuſcipat ut uniuerſũ orbẽ terraꝛ in poteſtatẽ ſuã redigeret)nunc res tanti præcii animũ ei⁹ incenderent.

¶ SVLPI. Pone duces priſcos nõ modo Cæ.ſed etiã ueteres illi continentiſſimi corrumpent & cupient tantũ ꝑdæ ro.inuehẽ. Recumbat:inhereat corrumpat⁹. Conſul ſordid⁹.i.qnti⁹quẽ nunti⁹ ei afferent dictaturã nudũ & arantẽ trans tyberi offendit. de quo pſi⁹: Quẽ trepida ante boues dictaturã induxit uxor. Auro:aureis uaſis. Nõ mandante famæ: ſed ad delitias. Deos:q̃s ægypt⁹ꝑ diis colit. Chryſtal⁹:guttumiũ chryſtallinũ. Gemmæ:pocula gemmea. Mareothidos:q̃ naſcit⁹in mareothide regione ægypti libyci q̃ Virgi.in Georgi.celebrat. Sed paucis:ſed natũ apud Meroẽ inſulã nili in q̃ uinũ in optimũ ſaporẽ intra paucos annos decoq̃t. Seniũ ſoporẽ & nitorẽ ueteris uini. Coegens:ſpumare phalernũ indomitũ:coꝯgens feruere uinũ potens: nã maximo ſolis æſtu & una & uinũ decoq̃t. Indomitũ:cui⁹uis aq̃ plurima nõ extinguit: Sertas:hoc eſt pactiles nã ſunt & Sutiles & q̃ ex ſolo ramulo fiunt. Nardo:nard⁹ frutex eſt principalis in unguentis;graui & craſſa radice folio puo denſoq;.Cacumina ut ait plini⁹in ariſtas ſe ſpgunt ideo gemina dote nardi ſpicas ac folia celebrant. Nunquã fugiente: ſemp flørente: toto .n. anno ſeruari intra arundinẽ in ſuo ſtipite;poteſt:uel nunq̃ fugiente dixit:qa nun q̃ odorẽ amittit. Madenti:unguentatæ. Quod nondũ euanuit aura.i.recens & ꝙ nihil odoris amiſit tractatione & cœli mutatione. Cymnamõ:cymnamũ idẽq; cymnamomũ frutex duorũ cubitorũ altitudine naſcit⁹ in æthiopia nec metit⁹niſi deo placato.

Pone duces príſcos & nomina pauperis æui
Fabrítios curioſq; graues hic ílle recumbat
Sordidus etruſcis abductus conſul aratrís
Optabat patríæ talem duxiſſe tríumphum
Infudere epulas auro quod terra quod aer
Quod pelagus níluſq; dedit q; lixus ínaní
Ambítione furens toto quæſíuit in orbe
Nõ mãdate fauue multas uolucreſq; feraſq;
Aegyptí poſuere deos manibuſq; míniſtrat
Niliacas chryſtallus aquas gẽmæq; capaces:
Excepere meum ſed non mareothídos uuæ
Nobile ſed paucís ſenium cui contulít annís
Indomitum meroe coegens ſpumare falernũ
Accípiunt ſertas nardo florente coronaſ
Et nunquã fugiente roſa multumq; madenti
Infudere comæ quod nondum euanuit aura
Cynamõ. externæ nec perdídit aera terræ
Aduectumq; recens uicinæ meſſís amomum
Díſcit opes cæſar ſpoliati perdere mundi

Aera:odorẽ. Externæ terræ:nã in ea natũ eſt & indicat in ægypto naſci: Amonũ:frutex uitis labruſcæ ſimulis in palmi altitudinẽ foliis mali punici unũ ꝓducit. Vicinæ meſſis:carpit⁹.n. in aſſyria q̃ nõ longe diſtat ab ægypto. Recens:recenter nomẽ ꝓ aduerbio. Perdere:in uanũ luxũ conſumere.

¶ OMNIBO. Pone du.pri.perſtat in hac argumentatione potuiſſẽ impelli nõ tantũ animũ Cæ.ſed cuiuſcũq; parciſſimi ac moderatiſſimi uiri. Fabri.&.c.fuerunt exactiſſima norma Ro.frugalitatis:quorũ uirtus bellica & continentia latiſſime patet: tũ etiã ſuperius commemorata: Hic il.in hoc conuiuio ſi adeſſet conſul ille qui ab aratro ad conſulatũ accitus fuit. Attilius.ſ.qui a ſerendo ſerranus eſt appellatus: ſe diuiciarũ tantarũ cupiditate abſtinere nõ potuiſſet. Triumphũ.i.regnũ cũ huiuſmodi diuitiis. Auro:aureis uaſis. Quod terra:ut lepores:apri:capræ:nã domeſtica uilia fuiſſent. Quod aer:ut phaſiani:ꝓdices:phœnicopteri:turdi:pelagus piſciũ omne genus lautiſſimũ. Niluſq;:nã nilus alios piſces generat: ut alabenas: coracinos:ſiluros. Inani.am.ambito quanuis ꝓprie ſit honorũ & magiſtratuũ tñ ꝓ omni cupiditate ponit: ut hic ꝓ cupiditate ſuperflua ciborũ. Nõ mã.nõ ad neceſſitatẽ:ſed ad uoluptatẽ. Feras.appo.deos:nã ægypti:bouẽ:canẽ:felẽ colunt ex uolatilibus accipitẽ atq; ibi Ex piſcibus lepidotũ oxyrynchũ ut aſſeruit Stra.rationẽ cur diuerſa genera animaliũ collerent ægypti hanc fuiſſe perhibent:cũ pharaõ ingenti exercitu moyſẽ cũ po.dei peſequeret:& ad mare rubꝝ peruenſſet diuina potentia ſtari mare ceſſit fugientib⁹hebreis:cũ in alueũ ingreſſ⁹fuiſſet pharao cũ ſuis mare ꝙ utrinq; ſublatũ erat:ſimul rediit:& oẽs oppreſſit cũ currib⁹armis qui uero coacti nõ ſunt ꝓficiſci aliqua neceſſitate impediti:alii dũ paſcerẽt equos alii dũ nutrirẽt ſues nõ nulli dũ ſuos hortos colerẽt:ea denicq; animalia & res:cũ quib⁹detenti fuerunt domi ꝓ diis coluerũt. Chryſtall⁹ .i.uaſa ex chryſtallo fabrefacta. Gẽmæq; ca.nõ dicit gẽmata pocula:ſed gẽea hoc eſt gẽmas tantæ magnitudinis fuiſſe:ut ex his cauarent pocula. Non nobile unum quod cẽt expreſſum exiuna mareothide colunt

Mareotis est lacᵘ ægypti apud quē nascit precioſiſſimū uinū. Virgi. ſunt & mareotides albæ. Meroe: eſt in ſula q̄ in medio ſui facit nilᵒ cū ſol fuerit in cācro: tūcᵒ ibi calor eſt: ut uinū paucis mēſibᵒ decoquat: adeo ut li quidiᵒ & puriᵒ factū uetuſtiſſimi uini ſaporē referat. uinū. n. quāto uetuſtiᵒ eſt tāto liquidiᵒ & ſuauiᵒ eſt. Paucis annis: quāuis nō multis ante annis natū eſſet: tamē quia in meroe in uaſis detētū fuerat: calor ipſi⁹ inſulæ re diderat uinū liquidiᵒ & puriᵒ: adeo ut uetuſtiſſimi uini ſaporē redderet. Accipiūt ſer. moris erat apud anti quos: ut primo ſe balneis lauarēt: deīde unguētis ungerēt: ſed capita in primis poſtea ſerta ſuperimpōerēt, & ita uncti epulabāt. quē morē dicit hic fuiſſe ſeruatū. Sic & Horatiᵘ Cāos odorati capillos Dū lice: aſſyria q̄ nardo potēus uncti. Nar. nardᵒ eſt flos odoris maximi ex quo corōati erāt. Nar. flo. pro nardi florētis. De nardo autē pli. in. xii. Nūquā fugiēte: quia ibi aura clæmētior eſt ideo ſēper roſæ inuēiūt. Madēti. i. unguētatæ. Cinnamō: eſt genᵘs fruticis arōatici: q̄ in oriēte naſcit: & quia paulopoſt dicit amomū uidēdū eſt q̄ interſit inter amomū & cinamū: cinamū diciᵗ arōatis genᵘs q̄ de terra in terā ſæpe trāſferri ſolet: & cū primū colligiᵗ appellaᵗ amomū deinde cū in diuerſas orbis terrarū partes trāſferᵗ uēdēdi gratia appellaᵗ ci namomū: unde & nomē cōſequit' nā ſignificat moueo: quia a mercatoribᵘs trāferᵗ. dicit quāuis cinamo mū eſſet: tamē ita ſeruatū fuerat in uaſe: ut nihilo ſegniᵘs odorē redderet q̄ ſi nouū eſſet quia quāto magis trāſferᵗ de loco ad locū: tāto magis perdit odorē. plura de amomo leges apud pliniū naturalis hiſtoriæ lib. xii. Nō euāuit: quia recōditō ſeruabaᵗ. Nec perdidit: quāuis uas eſſet & aliēa terra: & cinamomū eſſet: ta mē ſaporē ſuū & odorē præſtabat. nā ſapor ē exhalatio quædā quæ capiᵗ ex ſpecieᵇ frāctis unde dicimᵘs fra grare odorē redderᵗ. Aera. i. odorē ſuū. Aduectūq̄: quāuis de terra ubi naſciᵗ in aliā trāſlatū eſſet: tamē nō perdiderat odorē ſuū. Recēs: quianōdū editū fuerat: ſed magnū in ſuo uaſe ſeruabat odorē. Vicine: qui naſciᵗ in india & media a quo ægyptᵘs haud procul abeſt. Diſcit opes Cæ. ſi antea nō nouerat diſſipaᵗ opes: nūc primū factᵘ eſt doctior. Spoliari: ut cū mūdo uincēdo ſpoliauerit rebᵘs nō uti ſolū: ſed ēt abuti ſciat.

Et geſſiſſe pudet genero cum paupere bellū
Et cauſas martis phariis cum gentibus optat
Poſtq̄ epulis bacchoq̄ modū laſſata uoluptas
Impoſuit longis cæſar producere noctem
Inchoat alloquiis ſummaq̄ in ſede iacentem
Linigerum placidiſ complectat achorea dictiſ
O ſacris deuote ſenex quodcunq̄ arguit ætas
Non neglete deis phariæ primordia gentis
Terrarumq̄ ſitus uulgiq̄ ediſſere mores
Et ritus formaſq̄ deum quodcunq̄ uetuſtis
Inſculptum eſt adytis profer noſciq̄ uolentes
Prode deos ſi cecropium ſua ſacra platonem
Maiores docuere tui quis dignior unquam
Hoc fuit auditu mundiq̄ capacior hoſpes
Fama qdē generi pharias me duxit ad urbes
Sed tamen & ueſtri media inter prælia ſēper
Stellarum cœliq̄ plagis ſuperiſq̄ uacaui

¶ SVLPI. Optat: ut iure diripere uideaᵗ. Laſſa ta: ſatiata. Achorea linigerū: ſacerdotē linea ueſte inditū. Sacerdotes. n. ægyptii ueſtes ex lino xylino gerūt quibᵘ nullæ ſūt in cādore mollitieue præferē dæ: auctor eſt plinᵘs. O ſacris Cæ. captata beniuolē tia orat Achoreū: ut quæcūq̄ digna cognitu ſūt in ægypto pareat & ſe aſtrologiæ & philoſophiæ ſtudi oſū profeſſᵘ ut primū de ortu nili quid ſētiat explice

Deuotæ: deputate: quia ſacerdos. Arguit: indicat & demōſtrat: nā nō tā diu uixiſſet niſi ſupis eēs gra tus. Nō neglecte. chare: Primordia: originē ægy ptiorū. Ediſſere: eloquere. Ritᵘs ſacroq̄ morē. Pro de: mānifeſta. Volētes cupidos: nā gloria ſua gaudēt

Cecropiū: athēiēſē a cecrope rege plato inter pluri mas natiōes q̄s diſcēdi gratia adiit ægyptū petiit ubi a ſacerdotibᵘ mēphiticiſq̄ uatibᵘs iderū ortᵘs curſᵘ obi tus uariaſq̄ poteſtates ac rerū diuinarū occulta nūe rorūq̄ inſuper & mēſurarū ratiōes accepit. Digni or: tū quia cōſul & dōinᵘ rerū tū quia ſtudioſᵘ. Capa cior hoſpes: docilior cōtēplator. Generi: pō. Ve ſte: ut uos uideē & alloqueret. Plagis: regiōibᵘ. Vacaui: intentus fui.

¶ OMNIBO. Et geſſiſſe pu. quaſi ſeipſū repræ hēdit q̄ tātū laborē ſuſceperit Cæ. & bellū cōtra pō. geſſerit qui cōparatiōe ptolemæi pauper erat. cū hūc minori labore ante q̄ diſcederet uincere potuerit. Pauper ge. ex quo nō multū prædæ cōſequi potuerit. Et cau. & optat ſibi dari cauſā ut bellū iuſte inferre poſſit ægyptiis. Poſtq̄ epu. poſtq̄ nō ad ſatietatē modo: ſed etiā ad uoluptatē epulæ ſūptæ ſūt: lōgiori ſermōe nocte perducere cœpit Cæ. & ſacerdotē quēdā achoreū qui cōuiuio intererat interrogauit de uetuſtate ægypti: de moribᵘs eiᵘs da nili fōte de ratiōe ſyderū quorū om niū peritiſſimi ſūt ægyptii. Producere: porro ducere trāſire. Sūma: ſublimi. Lāigerū: ſacerdotē a filo lāæ q̄ in apice pilei ſacerdotes geſtabāt: unde & flāines dicti ſūt quaſi filāines a filo q̄ geſtabāt in uertice ſiue pi leo: qa ſacerdoti nō licebat eē apto capite: iō tpe æſtatis cū feruēntiſſimᵘs calor eēt lāæ filū tātūmodo geſtabāt

Cōpellat, interrogat. Deuote: deſtinnate ſacrificiis. Senex: nā ex eo q̄ ſēior es dignoſciᵗ te diis carū eſſe. Nō negle. immo accepte. Arguit: oñdit. Aetas: nā cū lōgiorē uitā deᵘ dedit hūc ēt ſibi caᵘ eē demōſtrat. Ediſſere: diſputa doce. Virg. mihi hæc ediſſere uera rogāti. Sitū: ſtatū regiōis. Et ritᵘs inter mores & ritᵘs in tereſt: qa mores hoīum ſūt: ritᵘs uero ſacrorū. Formas: diuerſas ſpecies. i. q̄ ſpecie & imagine pingūᵗ. nā alio mō illic pingebāᵗ dii q̄ alibi. nā mercuriᵘs in forma cāis pingiᵗ ut Mōſtra & latrator anubis. Vetuſtis ad. anti qs tēplis a pte totū intelligit. Si cecropiū: & pbat a minori ad minᵘs Cæ. nā ſi inqt inferiores Cæ. digni habi ti ſūt: qbᵘs ſacra deorū ægyptiorū reuelareᵗ: q̄to dignior eſt Cæ. & ſe ſupiorē dicit eē platōe: nā in uita platōis legiᵗ: quō diuerſas orbis regiōes luſtra uerit diſcēdi cupiditate ducᵗ: ſed p̄cipue oēm ægyptū diligēter cir cuit: & ātiq̄ ſacra & ritᵘs deoq̄ a ſacerdotibᵘs ægyptis. xiii. ānis eudoxo didicerit. Cecropi. athēiēſē a cecropeq̄

athenienſiũ rex fuit. Dignior.ſ.q̃ Cæ. Mundi ca.i.rerũ cæleſtiũ.nã mundo pro cœlo poſuit. Fama quidẽ gene.quia rumor erat huc aduenisſe põ.ſecut⁹ſũ:ſed libenter etiã acceſſi:q̃ me huc forma ueſtri rapiebat. cu piebã.n.uidere:quæ fama audiuerã de ægypto. Media inter præ.& ita re uera fuit nã inter cæteras uirtutes Cæ.hoc quoq; legit:q̃ nunquã adeo impedit⁹fuit & occupat⁹etiã in medio belli ciuilis ardore quin ſemper aliquot horas legendo conſumeret nec hoc quidẽ arrogantis eſt: quia uera dicit. Plagis regionib⁹ cœli.i. dũ obit⁹ ortuſq; ſtellarũ inquiro. Superis:cæleſtib⁹ & ſacris deorum.

Eudoxus hymenalogia

Soſigenes Aſtrologus

¶SVLPI. Eudoxi ordinatiõi anni q̃ iſtituit Eudox⁹mathematic⁹ gnidi⁹ qui hymeralogiã.i. deorũ rationẽ accuratiſſime ſcripſit:& annũ in græcia ægyptiorũ reformauit. Me⁹ann⁹:quẽ ipe apud ro.cõſtituã reformauit autẽ annũ Soſigine aſtrologo adhibito mare ægyptiorũ ex:CCCLx.dieb⁹ & quadrãte qui quinto quoq; anno incipiẽte perficit unũ diẽ:& tollẽdi erroris eã intercalationẽ iniecit. Virt⁹:fortitudo militaris. Amor ueri:cupido philoſophãdi.

Nec meus eudoxi uincetur faſtibus annus
Sed cum tanta meo uiuat ſub pectore uirtus
Tantus amor ueri nihil eſt q̃ noſcere malim
Quam fluuii cauſas per ſæcula tanta latentes
Ignotumq; caput ſpes ſit mihi certa uidendi
Niliacos fontes bellum ciule relinquam
Finierat contraq; ſacer ſic orſus achoreus
Fas mihi magnorum cæſar ſecreta parentum
Edere ad hoc euí populís ígnota profanis
Sít pietas aliís miracula tanta ſílere
Aſt ego cælícolís gratum reor ire per omnes
Hoc opus & ſacras populís noteſcere leges
Sideribus quæ ſola fugã moderant olympi
Occurruntq; polo diuerſa potentia prima
Mundí lege data eſt ſol tempora díuidit anní
Mutat nocte díem radiiſq; potentibus aſtra
Ire uetat curſuſq; uagos ſtatione moratur

Fluuii cauſas latẽtes: idẽ nili fõtes ignotos q̃q̃ ut plini⁹Solin⁹q; tradũt in libris pũicis eẽ inuẽtũ & ſcribere iubã eos oriri in mõte inferioris mauritãiæ.

De nili ortu late etiã Victruui⁹ ſcribit. Relinquã: magnã ei⁹ noſcẽdi cupiditatẽ oſtẽdit. Fas mihi: achore⁹ prætermiſſis cæteris quæ Cæ. rogauit de uiſiderũ pauca præmittẽs de nilo quid ſẽtiat dicit.

Edere:mãifeſtare. Profãis:noſtris ſacris nõ itiatis Pietas:religio. Silere:nõ pãdere & uulgare. Hoc op⁹:hãc editionẽ. Noteſcere: notas fieri. Sideri⁹ Sol Luna inquit & quinq; errãtes quæ cõtra mũdi motũ mouẽt:& ei⁹tẽperãt celeritatẽ diuerſas habẽt poteſtates. Sideri⁹ plãetis. Moderãt fugã tẽperãt curſũ. Occurrũt:nã cõtrã motũ octauæ ſpheræ fertur. Tẽpora anni:quæ ægyptios ut diodor⁹ mẽinit erãt tria uer æſtas hyemes. Radiiſq; potẽtib⁹ aſtra ire uetat:Solẽ cæteri plãete uenerari uidẽt ut regẽ & quũ propi⁹acceſſere fũt in ſtatiõe & fiũt retrogradi. Vnde ſol moderator reliquorũ dicit lũinũ ut eſt apud Ci. in ſexto de rep: quia ipſe curſus eorũ recurſuſq; moderat certa definitiõe. Nã ſpatii certa: definitio eſt ad quã cũ una quæq; erratica ſtella recedẽs a ſole peruenerit tanquã ultra prohibeat accedere:agi retro uidet & rurſus cũ certã partẽ recedẽdo cõtigerit ad directi curſus cõſueta reuocat ita ſolis uis & poteſtas morus reliquorũ luminũ conſtituta dimẽſione moderat de hoc etiã Victruuius libro nono diſputat.

¶OMNIBO. Eudoxi:eudoxus mathematicus peritiſſimus fuit:qui himerologiã.i. rationẽ dierũ accuratiſſime ſcripſit nunc ergo dicit annũ quẽ ipſe Cæ.diſtinxit:nõ cedere faſtis eudoxi.hic(ut inquit Strabo) Egnido fuit platonis ſodalis cũ quo profectus eſt in ægyptũ:& ambo cũ ſacerdotibus hominibus philoſophiæ & aſtronomiæ deditis annis.xiii.uerſati ſunt(ut quidã uolunt):nã cũ ſacerdotes illi & in rerũ cæleſtiũ ſcientia præſtarent:eſſent qui myſtici & incommunicabiles tamẽ in tempoſ & in obſequio exorati:nõ nulla præcepta commoſtrarunt plurima.n.barbari occultabant ii exurentes dici ac noctis particulas.CCCLxv. diebus in anni complementũ tradiderunt ignorabat annus eo tempore apud græcos quẽadmodũ & alia permulta quouſq; iuniores aſtrologi ab iis ea acceperũt:qui ſacerdotũ mõumẽta in græcã linguã trãſtulerũt adhuc cũ ab illis cũ a chaldeis acceperũt. Faſtibus:grãmatici hic repræhẽderũt Lucanũ q̃ dixerit faſtibus pro faſtis:nã faſtus quartæ ſignificat ſuperbiã faſti faſtorũ libros ſignificãt in quibus cõtinebat ratio dierũ ac tẽporũ & dies faſti ac nefaſti:& in quibus nõina magiſtratuũ inſcribebãt. Meus annus Cæ. hoc ideo de ſe dicit q̃ cũ eẽt põtifex maximus ſuo tertio &.M.æmilii cõſulatu faſtos correxit.iã pridẽ uitio põtificũ per intercaladi licẽtiã adeo turbatos:ut neq; meſſiũ feriæ æſtati:neq; uindẽiarũ autũno cõpeterẽt. Annũq; ad curſũ ſolis accõmodauit:ut trecẽtorũ ſexaginta quinq; dierũ & ſex horarũ eẽt ut intercalari mẽſe unus dies quarto quoq; anno intercalaretur quo ante magis in poſterũ ex calẽdis ianuari nobis tẽporũ rõ cõgruet in ter nouẽbris decẽbris mẽſe interiecit duos alios:fuit autẽ is annus cõſtituebat quindeci mẽſiũ cũ intercalario mẽſe qui in eũ annũ inciderat nũero dierũ quadringẽtorũ quadragintatriũ autẽ intercalarẽ macedoniũ uocatũ. Plutarchus in uita Cæ.ſcribit ſed de anni cõſtitutiõe q̃ Cæ.publicauit leges plura apud Macro.in ſaturnalibus. Tãta uirtus:nõ eſt repræhẽdẽdus Cæ.q; ſe laudet præcipue inter ignotos:qui nõ nouerat quã tũ ingẽio ualeret nã & æneas inter aduẽas ſe laudauit. Sũ pius æneas itẽ fama ſuper æthera notus. hoc etiã Vlyxes hõericus in regno Alcinoi. Ignotũq; ca.ſ.fõtis nili. Spes mihi ſit: ſi ſperarẽ inuẽire poſſe fõtẽ nili poſtpõerẽ bella ciuilia huic cognitiõi:ut ſe oſtẽdat cupidũ ſciẽdi at diſcẽdi. Fas mihi magno: morẽ gerã uoluntati tuæ Cæ.tametſi maiores noſtri hæc occulta uoluerint. Fas.ſ.ſit. Profanis:nõ ſacris: profanus & ſacer contraria ſunt. Pietas aliis: alii pietatẽ ſeruarunt:ut occulta ſacra deorũ tacerent. Hoc opus: quod pertinet ad pietatem. Gratum reor eſſe diis:ſi edidero ſacra quæ ad hanc uſq; ætatem occulta fuere: Syderibus: incipit nunc de ſyderibus loqui: & primum de planetis. Occurruntq; polo: contra cœlum ferun-

Faſtus pro faſti ex libri in quibus nõina et anni gmorũ

tur planetæ ſpærici.cælū.n.i.octaua ſpæra(ſic.n.uocāt mathēatici)ab oriēte uertiť in occidētē.plāetarū uero pūcti quorū ſpæra tāetſi ipetu cæli rapiaťtamē tātus eſt ipetus cæli ut q̄is cōtra ferāť reſiſtere nō poſſint celeritati ſpæræ & planetæ autē licet a cælo rapiāť.tamē cōtra nituntť:adeo ut nō nihil celeritatē cæli retardēt ideo dixit fugā.i.celeritatē. Moderāť oly.qa in occidētē uoluiť octaua ſpæra :& cæli uelocitatē tēpat. Occurrūt:obuiā eūt. Sol tē.di.i.in uer:æſtatē autūnū.& hyemē. Mutat no.dí. uiciſſim dies nocti: & nox diei ſuccedit. Aſtra ire i:uetat oriri ſtellas: ſed eſt ſciēdū tres eē ortus & totidē occaſus uidelicet heliacū : coſmicū & chrōicū:de coſmico & chrōico nihil ad hūc locū:ſed de heliaco tātū loqť ortu & occaſu:nā heliacus ortus.i.ſolaris dicitť alicuius ſyderis q̄ rēotiōe ſolis uideri poteſt. Occaſus autē heliacus diciťalicuius ſignīq̄ appingtate ſolis uideri nō poteſt. Sol.n.maiori ſuo ſplēdore uetat.ut ſydera appareāt. Vetat.i.uideť ueta re ad aſpectū hominū. Curſuſq̄ ua errātes unde errare dicūť plāetæ. Statiōe:ſede & ortu ſuo. Lūa ſu.nūc de lūa cuius iflētia marina cōturbāť:ut in primo:An ſydere mota ſecūdo tethyos unda uagæ lūaribus æſtu et oris.

Luna ſuis uicibus tethym terrenaq̄ miſcet.
Frigida ſaturno glacies & zona niualis
Ceſſit:habet uentos incerta fulmina mauors
Sub ioue temperies & nunq̄ turbidus aer
At fœcunda uenus cunctarum ſæmina rerū
Poſſidet:ímmēſæ cyllenius arbiter undæ eſt.
Hunc ubi pars cæli tenuit : qua mixta leonis
Sídera ſunt cancro, rapidos qua ſirius ignes
Exerit, & uarii mutator circulus anni

¶ SVLPI. Vicibus : creſcēdo & decreſcēdo. Tethym terrēarū miſcet.i. mare & animalia & plātas turbat & moderāť. Frigida ſaturno:ſaturnus frigori & zōæ glaciali p̄eſt mars in uētos & fortuita fulmina habet iperiū. Iuppiter tēperiē affert. Vēus generatiōis eſt dea. Mercurius totius hūiditatis eſt dominus : q cū puēit ad Cācri ultimū gradū & uicinus eſt ſyrio ſiue Cāiculæ & q̄do eſt in circulo meridiāo q a ſeptētriōe in meridiē Capricornū & Cācrū iteſecat ſub quo ſūt fōtes nili qbus quū Mercurius immi net,nilus iundat nec ante æquoctiū decreſcere deſinit. Hūc:mercuriū. Syrius:ſtella in capite Cāis maioris q oriťcū cācro ut docet hyginus. Circulus mutator anni:hoc eſt meridiānus in quo fit ſolis cōuerſo nāp ſūmū cæli a ſeptētriōe in meridiē tādēs cācrū & capricornū q̄ ſūt tropica diuidit.

¶ OMNIBO. Vicib⁹:uiciſſitudinib⁹ alternatiōib⁹.ſ.creſcēdo ac decreſcēdo. Miſcet: pturbat. Tethym: nā lūa deficiēte:hūor & ocean⁹ euaneſcit imo etiā uniuerſa gignētia deficiēte lūa deſerūť:ac decreſcūt:hūor q̄ naturalis quodāmodo deficere uideť:ſed nniſq̄ meli⁹ leges naturā plāetaq̄ apud Ci.hæc.n.ſilētio tāti motus icitari poſſūt. Frigi.ſtella ſaturni quæ frigidæ & rigētis naturæ eſt:p̄eſt zōæ glaciali. Ceſſit.i. in ſortē data eſt. Fulmina ma.ſyd⁹ardēs martis īcēdit & fulmina tradit.ſydera.n.q̄to ſūt feruētiora:tāto magis humorē trahūt. Sub io.tē.iuppiter ardore martis & rigore ſaturni:qb⁹ iteriect⁹eſt ita tēperaťut ſit ſalutaris:pli. Aer. qa tēpatus eſt & ſalutaris iuppiter. At fœ. ue. q̄uis lūa faciat grauitatē ac maturitatē gignēdi : tñ hoc p̄cipue dať ueneri:q̄ ſit rerū omniū gēitrix:q̄a ipſa uen⁹ & meriu.ſoli obediūt : homo ex hōine & ſole gene raťur & ita omnia ex ſole & hūore gignūť:cū uero uen⁹ ſoli obediat & mercu.lūa frigida eſt & hūida uen⁹ ergo q̄ ſoli obedit:ſolis naturā ſapit.ergo ex uenere.i.ex calore & hūore omnia gignūť : ideo fœcūda. Cyllei⁹.i. mercu. Arbiter undæ:quomodo mercu.p̄eſt aqs nūqd Neptun⁹ p̄eſt undæ & mari:ſed alia ratiōe diciť neptun⁹ peſſe mari:& alia mercu.id aut in ſequētib⁹ declarabiť. Pars cæli.ordo eſt tūc nil⁹ exit ſoluto fōte cū domin⁹ aq̄ p̄cuſſit q̄.i.illa ora. Vbi.i.poſtq̄ ps cæli tēuit hūc cylleniū:q̄ ptē ſydera leōis mixta ſūt cācro:& q̄ pte ſyri⁹ exerit rapidos ignes:& circul⁹ mutator uarii anni tenet ægocerō & cācrū : cui cācro ordo nili ſubdita lētēt. Pars cæli:rēotis ſole & lūa:quoꝝ dōicilia ſingula ſūt Cācer dōiciliū eſt lūæ:leo ſolis.mercu. qdē dōicilia ſūt a ſupiorib⁹ uirginis:a ſeq̄ntib⁹ gēini.Veneris autē dōicilia ſūt libra & taur⁹. At uero iouis dōicilia ſūt ſagitari⁹ & piſcis.ſaturni uero dōiciliа ſūt capricorn⁹ & aq̄ri⁹.martis aries q̄ ſcorpio:ſecūdū autē hāc ratiōnē mer.hēt dōiciliū hinc uirginis inde gēinoꝝ.ſed uirgo collateralis eſt leōi. at uero gēini collaterales ſūt cācro. Ergo hæc ſigna dicit inter ſe mixta eē.ſcim⁹ēt cū ſol eſt in cācro:ſiue in leōe:maxios calores eē.His.n. quū accidit mercu. ignis nil⁹a fōte ſo collitť:& uniuerſā ægyptū iundat:nā nil⁹ ſubiect⁹eſt cācro: cui ſuccedit leo.ille qdē.xiiii.die iunii.hic uero.xv.die iulii & ſol eū igrediť circa meridiē:tū āt oriť & ſiri⁹ uel paulo poſt uidelicet.xvii.die iulii. Eſt āt ſiri⁹ cāis q̄ añ os leōis poſit⁹eſt:& tūc dies ardētiſſimi cāiculares icipiūt:q̄ ſūt nūero.xl.his cū accedit ignis mercu.iflať nil⁹. His ita dictis itelligi poterit q̄ ſibi uelit hoc loco peta. Mixta : qa cū duo mercu.dōicilia ſint:hinc uirgo:inde gēini & uirgo collateralis ſit leōi: & gēini cācro : eſt neceſſe ſocii mixti ſint. Sūt his accedit mercu.ignis ſtatim iflať nil⁹:ideo diciť mercu.arbiter,undæ: nō generalis : qa neptun⁹ arbiter eſt ſed ipſe ſpecialis eſt undæ.ſ.nili⁹ qa ſubiect⁹eſt cācro.de quo ſupra. Rapidos.q.ſi. ſiri⁹ eadē ſtella eſt q̄ & cāicula diciť q̄ añ os leōis poſita oriēs.xvii.iulii:ſole primā leōis ptē igrediēte. Exerit : aperit uidelicet.xvii.die iulii.

¶ SVLPI. Aegocerō: capricornº. Cui: circulo qui capricornū cācrūq; diuidit. Latēt: ideo latēt dixit quia ignorāt. Dominº: aquaꝝ mercu: Igne: stella sua. Lūaribº: a lūa factis. Adest: æstuat. Nō ante coarctat: nō priº reprimit incrementū: nō priº cteſcere desinit q̄ sit æquinoctiū autūnale. Vana fides: eos refutat qui niuiū solutiōe nilū augeri putāt qua in sētia uideᷓ & increciº eē qui ait ethæsiis aquilonū illuc pluuias niuesq; pelli. Arctos: regio frigida qualis sub arcto. Testis: argumēto est. Adde q; : præterea inquit omnis fluuiº qui niue augeᷓ sub primū uere crescere incipit: nilº uero neq; ante ortū cāiculæ incipit: neq; æquinoctiū desinit. Tabe: solutiōe. Nec ripis alligat amnē. nec decrescit & intra ripas se cōtinet. Ante cāis radios. ante ortū cāiculæ qui est sole post primā partē leōis ingressō. ub libra iudice. ad diferētiā uernalis æquinoctii dixit. q; fit sub ariete. Leges aliarū aquarū. quæ hyeme crescūt cū ipse æquº labaᷓ. Officiis caret unda suis. quū omnis aqua ripas egrediᷓ. officiū.n. eiº est intra ripas se cōtinere. Iussº. a natura & deo. Iniquo cœlo. ferētis aeris regiōi. Exit. inundat. Torrēte plaga. æstuāti regiōe. Ignis. indēdiū. Adest. subuēit. Tūet. insurgit ad leōis uim igneā reprimēdā q̄ ore uideᷓ eflare.

Syenē suā. quæ est ei subiecta ut diximº Implorat' exoptatº. Dōec in autūnū phœbº declinet. usq; in æquinoctiū autūnale. Extēdit: producit cū antea aut' nulla in meridie aut breues habuerit. quo. n. sol magis recedit a cācro eo umbræ in syene & Meroe sunt longiores.

¶ OMNIBO. Aegoceō. i. capricornū ubi ubi facit hyemale solstitiū & cācrū: ubi facit æstiuū solstitiū: ægoceros: capricornº dicit' uerbū de uerbo ab capra cornu. Ora. i. fōs. Latēt: bene dixit q̄a nusq; inueᷓ: adhuc inuētº est nēo qui sciat ubi sit fōs nili. Dominº a. mercuriº. Aquaꝝ: noli intelligere generaliter: sed nili tantū. Igne su. i. ignibº cancri superiecto igne mercurii. Tunc. n. flammeæ. n. stellæ sunt & pascunᷓ humore quē ad se trahunt: cū igit' trahant ad se humorē necessario inflaᷓ nilus ut exeat ripas Oceanº l. quia crescēte luna inflaᷓ oceanus qa ignis lunæ ad se trahit humorē oceani: & ita necessario crescit: hinc ē q; mare fluxū facit atq; refluxū: cū fluit ad nos crescere uideᷓ: cū refuit uideᷓ diminui. Lunaribº in. bene dixit respiciens ad illud dominº percussit aquaꝝ. nā quēadmodū luna est domina oceani: ita & mercu. dominº nili. Auctº: nunc dicit quandiu inundatio nili permaneat: Nō a. e. i. finit coercet. Auctº: suas actiones. Aesti. ho. n. ante quā sit æquinoctiū autunnale: nā nilº incipit crescere luna noua quæcūq; post solstitiū ē sensim modiceq; cācrū sole trāseunte: abūdantissime autē leonē: & residet in uirgine iisdē qui accreuit modis: in totū autē reuocaᷓ inter ripas in libra. ut tradit Hero. centesimo die: huius incrementi causæ sunt uariæ apud pli. i. v. Aso. antequā sol peruenerit ad libram. nā in libra: facit æquinoctiū autumnale: in ariete æquinoctiū uernū. Vana fi. u. nunc aliorū persequiᷓ opiniones quas etiā refellit atq; confutat rationibº suis dicun. n. æthiopia niues resolui quibº augeat' nilº inundare cogiᷓ: hanc opinionē uānā achoreº subiiciens ostendit. Nō ar. in il. arctos. i. ursa minor quæ est in septentrione nec boreas qui perflat a septentrione: ibi: ut propterea abundent niues quibº liquefatis nilº crescere possit. Testis ti. & probat nō esse arcto nec boreā. uis Inquit intelligere ibi nō eē frigº & propterea nec niues abundare: ut in septentrione. potissima ratio est calor gentis illiº qui niger est nā calor ille coloris illiº regionis æthiopiæ significat & alterū dissentit ab altero ubi calor ingens est: ibi frigº eē nō potest. Vapo. au. nā auster est uentº flans a meridie nō procul a torrida zona: ideo semper calidus. Adde q; omne: alia ratio: si nilº cresceret liquefactis niuibº: tempore uerno creſceret: quo liquefiunt niues. at uero nō ueris tempore immo in media crescit æstate. Omne ca. i. cuiuslibet fluuii fons. Soluta: liquefacta. Præcipi. i. currere facit cū impetu. Tabe: resolutione niuiū. Nilº ne. su. at uero nilº nō ante crescit q̄ siriº oriᷓ: ut est antedictū. Ante parē nocti. i. antequā sit æquinoctiū autunnale inundatio nili nō decrescit. Alligat am. tunc. n. ripis tenet amnis cū decreuerit. Ante phœbū pa. i. æquinoctiū

Sub iudice libra: sunt autunnali æquinoctio: quia sol in ariete facit uernū æquinoctiū. in libra uero autunnale. Inde etiā: & hæc est causa cur nilº nō seruet consuetudines aliarū aquarū quæ crescunt hyeme aut uere nilus uero in media æstate. Nec tumet: crescit. Officiis unda ca. nam si tempore hyemis crescunt aquæ magis nocent agris quam æstatis: cum omnia solis ardore arescunt: ideo nilus eo tempore maxime suum officium peragit. Sole remoto: uidelicet in capricorno cum solstitium fuerit hyemale. Iussus .i. a mercu.

Aegoceron cācrumq; tenet. cui subdita nili
Ora latent. q̄ quū dominus percussit aquarū
Igne superiecto. tunc nilus fonte soluto
Exit. ut oceanus lunaribus incrementis
Iussus adest, auctusq; suos non ante coarctat
Quam nox æstiuas a sole receperit horas
Vana fides ueterū. nilo quod crescat in arua
Ethiopum prodesse niues. non arctos in illis
Montibus aut boreas testis tibi sole perusti
Ipse color populi. calidiq; uaporibus austri
Adde quod oē caput fluuii quodcūq; soluta
Præcipitat glacies ingresso uere tumescit
Prima tabe niuis. nilus neq; suscitat undas
Ante canis radios: nec ripis alligat amnem.
Ante parem nocti libra sub iudice phœbum
Inde etiam leges aliarum nescit aquarum
Nec tumet ibernus: quū longe sole remoto
Officiis caret unda suis: dare iussus iniquo
Temperiem cœlo mediis æstatibus exit
Sub torrente plaga: ne terras dissipet ignis
Nilus adest mundo: contraq; incensa leonis
Ora tumet: cancroq; suam torrente syenem
Imploratus adest, nec campos liberat undis
Donec i autūnū phœbus declinet, & umbras
Extendat meroe. quis causas reddere possit
Sic iussit natura parens decurrere nilum,

rio. Iniquo:nã media æstate:ĩ uſ eẽ iniquũ cælũ arborib⁹ & herbis:quia nimio calore arescunt:sed tunc nã l⁹ suũ facit officiũ arborib⁹ & herbis:quia statí inundat ægyptũ & quæ arescunt nimio solis ardo:ipſi humore uiresc unt. Iniquo:ardenti & feruenti. Neu terras dissipet:& ne oĩa nimio calore solis urant⁹:in tpe adest nil⁹. Ignis:ardor solis. Incensa:leonis:quia cũ in leone sol est maximi sunt calores. Suã syenẽ: nã syenæ ciuitas ægypti quinq; milib⁹ stadioꝝ supra alexandriã:ut plini⁹ subiecta cancro: quæ solstitii die medio nullã umbrã facit. Implorat⁹:precib⁹ quæsit⁹. Suã:quæ sibi subiecta est. Nec campos liberat:nõ pri⁹ nquit decrescit nil⁹:q̃ autumn⁹ superauerit. Meroe: insula q̃ in medio sui facit nil⁹: a qua sol decliuior fact⁹ porrigit umbrã ea caput est:geniris æthyopũ:quinq; milib⁹ stadioꝝ a syene distans bis anno absunt umbras sole duo deuicesimã tauri partẽ:& quartã decimã leonis obtinente pli. Quis ca. dicit neminẽ posse hanc nili in undationis cãm latentẽ dignoscere:sed illud sentiendũ eẽ: sic deũ uoluisse dũ huic parti orbis terraꝝ consuleret:ubi sine hac nili inundatione homines uiuere nõ possent. Natura parens:de⁹ oĩum rerũ artifex.

Sic op⁹ ẽ mũdo zephyros quoq; uana uetu/
His ascripsit aqs quoꝝ stata tẽpora flat⁹ (stas
Continuiq; dies & in aera longa potestas:
Vel quod ad occiduo depellunt nubila cælo
Trãs notõ, & fluuio cogũt icũbere nymbos.
Vel quod aquas totiens rũpentes littora nili
Assiduo feriunt coguntq; resistere fluctu
Ille mora cursus aduersiq; obiice ponti
Aestuat in campos: sunt qui spiramina terris
Esse putant magnoscq; cauæ cõpagis hyatus:
Cõeat hac penitus tacitus discursibus unda
Frigore ab arctoo mediũ reuocata sub axem
Quũ phœb⁹ pressit meroen, telluscq; perusta
Illuc duxit aquas trahitur gangescq; paduscq;
Per tacitum mundi: tunc oĩa flumina nilus.
Vno fonte uomens nõ uno gurgite perfert

¶SVLPI. Zephiros:opinionẽ aliã de eius incremẽto confutat.dicunt.n.zephyros continue flantes ad nili fontes nubes implere & continuis pluuiis ipſũ augeri uel contra hostia nili flando & ipsi⁹ impetũ tumore pelagi ut ait Lucreci⁹ arenæ cumulo retinendo cogere exundare: donec cessauerint. Ascripsit: causã incrementi imputauit. Stata: firma & certa.

Trans notõ:q̃ nil⁹ decurrit. Totiens rumpentes littora.i.septẽ hostiis exeuntes in mar. Obiice: oppositione. Aestuat:effluit. Sunt q̃ aliq; p cauernas terræ aqs dicunt in meridiẽ e septentrione effluere qa sol quũ in cancro est eas attrahit & tell⁹ arida ad se rapit estq; argumento q̃libi flumina decrescunt. Spiramina:canales. Hiat⁹ cauæ compagis:concauæ terræ cauernas. Præsit⁹ meroẽ: est in cancro. Duxit: traxit ui siccitatis. Trahit⁹:in meridiẽ una cũ aliis.

Omnia flumina:q̃ p terræ secretos meat⁹ illuc rapiunt⁹. Nõ uno:hoc est septeno.

¶OMNIBO. Sic op⁹ est mundo:aliter.n. in hac regione ægypti homines uiuere nõ possent.ergo ne cessitate dicit factã eẽ hanc inundationẽ. Zephyros quoq; una uetustas: q̃uis hoc naturæ attribuerit poetaꝝ tamẽ adhuc causas adducit secundũ diuersas opiniones. Alii inq̃t uoluerunt fieri flantib⁹ zephyris nilũ inundare:q̃ uidelicet resistunt cursui amnis.& ipm inflare cogunt. Vana falax. Virgi. Vanũ mendacẽq; impba finget: significat hanc rationẽ nõ placere sibi zephyri sunt occidentales uenti q ineunte uere dies aliquot iugiter spirant: & nubes inducunt ad nilũ qb⁹ aqs replet⁹ exundat. Ascripsit aqs.i.zephyros causã uoluit eẽ cur nil⁹ inundet:& addit rationẽ. Flat⁹: genitiui cas⁹. Stata:statuta:ut apud Valeriũ maiores statas. Continui dies.qa ineunte uere zephyri aliquot dies spirant iugiter. Longa potestas:quia freq̃nti⁹ spirant:sed remissi⁹. Vel q̃ ab occiduo:uel q̃ zephyris ab occasu nubes p⁹ellunt in meridié & effusi imbres sequunt⁹ qb⁹ inflat⁹ nil⁹ uel alia ratione:q̃ zephyri mare ptur bent cui⁹ fluct⁹ cursui nili resistunt:& dũ ille nõ potest uirib⁹ suis in mare descendere recurrere cogat & ita inundat ægyptũ. Trans notõ.in meridiẽ. Nimbos:effusos imbres. Feriunt.s. zephyri. Assidue: singulis annis. Fluct⁹.s maris. Resistere.s.cursu amnis. Obiice:oppositione ponti.qa flantib⁹ zephyris inflat⁹ mare:& obstat nilo. Sunt q sp. aliã rationẽ adducit terrã cauernosã eẽ & tempore æstatis calore solis trahi humorẽ aqrũ undiq;:& p̃cipue a septentrione:ubi & niues & pluuiæ abundant: & cũ in meridié traxerit undiq; aqs efficiunt flumẽ unũ ex multis fluminib⁹ q̃ illuc currunt quẽ postea nilũ appellauere: & simul causas affert:q̃obrẽ hui⁹ fluminis origo & fons adhuc ignoret⁹ Stra. autẽ geograph⁹ inqt antiquos coniectura posteros etiã uisu cognouisse:nilũ ab æstiuis ãmbrib⁹ augeri cũ supior æthiopia in ultimis montib⁹ dilueret⁹ imbrib⁹ autẽ cessantib⁹ paulati inundationẽ cessare nili incrementa maxia & mima & mediocria annotata ex puteo quodã i nili npa ex integro lapidẽ costructo nã aq̃ putei cũ nilo piter crescit ac decrescit: sunt q̃ in putei pietæ notæ q̃dã incrementorũ oĩum mensura: hæc itaq; obseruantes cũ aliis notant ut incrementa cognoscant.nã ex his signis multo ante fortunã nili excrescentis cognoscunt: idq; oĩb⁹ p̃dicunt q̃res ꝑfecto agricolis ad aq̃rũ conseruationẽ & aggerũ & canaliũ effusionẽ principib⁹ uero ad⁹uent⁹ utilissimã est referre idẽ Stra.alio loco fuisse q crederẽt nili ortũ extrẽis mauritãiæ ptib⁹ ꝓximũ eẽ. ortũ autẽ habet a mõte inferioris mauritãiæ ut docet Solin⁹. Spiramia:cauernas p q̃s uẽti spirãt. Magnoscq; cauæ:declarat q̃ dixit spiramina. Cauæ cõpagis:dixit cõtinẽtẽ.cõtinẽs terra iõ cõpago dicit⁹: qa ipa suis librata põderib⁹ se cõtinet.

Hasp hos meat⁹ terræ. Pẽit⁹:interi⁹ & in uiscerib⁹ terræ. Tacitis:occultis. Frigore ab arctoo: a septẽtriõe cõeat i meridiẽ. Cũ phœb⁹ ꝑs.cũ sol ẽ i cãcro tũc n.meroe q̃ subiecta ẽ cãcro:magno solis ardore exurit⁹ nã cõeat i meridiẽ. Cũ phœb⁹ ꝑs.cũ sol ẽ i cãcro tũc n.meroe q̃ subiecta ẽ cãcro:magno solis ardore exurit⁹ nã tũc sol nõ põt magis accedere ad zẽith capitis eorũ & qa tũc igẽs calor p̃cipue ẽ meridie calor ad se undiq; trahit hũores:& ex oĩb⁹ fluuiis un⁹ q̃si efficit⁹ nil⁹. Duxit: qa naturale ẽ ut calor hũorẽ ad se trahat. Trahit: gangescq; pa.p. hos fluuios maximos intelligere etiã minores. Per tacitũ mũ. p occulta terrarũ. Omnia

flu.q̃ traxerit calor̃ solis ab aliis regionib⁹ illuc. Nō uno gur.hæc cā est cur ripæ nilū tener nō pñt. Nō uno nā septē hostiis ifluit quorū noia sūt cāopicū bolbitinū sebēiticū phaniticū mēdisiū: tacitū: pelisiacū.

¶ SVLPI: Rumor: sunt q̃ nilū ab oceano dicant oriri: & longo p terras cursu dulcescere. Rumor: supple est. Exundante: i terras ifluente. Mitescere: dulcescere. Tractu: cursu & spacio. Nec nō: sunt q putent ex oceani aqs a siderū siccitate uberi⁹ attractis supabundantē partē refundi i nilū. Pasci: alii & refici. Virgi: conuexa pol⁹ dū sidera pascet. quomō sidera humore pascant primo libro ex Ci. docuim⁹. Polū: sidera: Hunc: oceanū. Rapuit: haurit. Tollit: at trahit. Digerat aer: consumat stellarū ignis & ua por aere⁹. Referunt: remittunt & rēddunt. Quasdā aq̃rū iq̃t aliæ oriunt̃ forte: aliæ certo iure a deo sunt emissæ. Erumpet̃ uenis concussis: egredi uenis & meatib⁹ cōgssatis ui uenti iclusi. Compage. i. densa terra. Cū mundo cœpisse: a principio mundi fuisse. Coercet: gubernet iter has autē nilū esse censet cui de⁹ icrementi legē hanc dedit. Pharii: ut sesostri Persis: ut cambysæ. Tyrannis: ut alexandro. Conferre. tradere. Vincit: inueniri. n. nō potuit: Adorat: diuinis honorib⁹ uenerat̃. Inuidit: inuidendo inuesti gauit. Lectos: certos iqsitores. Calentē: i torrida zona: Sesostris: sesostris ægypti rex totā æthiopiā pmeauit usq̃ ad Cynnamomi regionē: & adhuc q̃dā monumenta extant & columnæ & epigrammata. Cambysæ quoq̃ occupato ægypto cū ægyptiis i Meroē usq̃ pgress⁹ est & nomē urbi & isulæ ab illo ipositū ferunt a Meroe sorori ibi mortua Alii eā uxorē fuisse tradunt. Strabo est auctor.

¶ OMNIBO. Rumor ab ocea. Alii phibent ex oceano nasci nilū. & qa obiiceret̃ si ab oceano nasci⁹ qd cāæ est cur nili aq̃ dulces sint: qa diu cursu aq̃ exeret̃: iō pugnat̃ & amaritudinē maris relinquit. Erūpere: exire nilū. Aequoreos sales: amaritudinē aquæ maris. Mitescere: dulcescere. Tractu. i. cursu. Nec nō oceano: & uerū est: ita. n. physici putant flammeas esse stellas & nutriri humorib⁹ terrarū: qui exagtis & aquis sole tepefact⁹ excitant̃. Phœbū: nā ut inquit macrobi⁹ ignē æthereū physici tradiderunt humore nutriri afferētes. ideo super zona cæli perusta: quā uia solis. i. zodaic⁹ occupauit oceanū a natura locatū: ut omnis latitudo. qua sol cū quinq̃ uagis ultro cttroq̃ discurrunt: habeat humoris alimoniā. Polū. i. cœlū. hoc est sidera cœli. Hunc: oceanū. Arachia cancri. i. cū in cancro est. Aer digerat: quia sidera quæ flamma sunt non possunt sumere uniuersā aquā: quā ad se traxerunt: ideo cū remitunt inflant̃ aquæ & præcipue nil⁹ Hoc. s. unde: q̃ nō potest igne siderum consumi. Referunt. reddunt. Niloq̃ refun. i in nilum ut causa sit inflati amnis. Ast ego si tanta: postquam multorum diuersas opiniones dixit. nunc suam tandem sententiam dixit o cæ. quanquam id mihi non arrogo ut tantam litem componere audeam: sed tamen existimo deum opificem rerum omnium cum primum orbem terrarum condidit quasdam aquas remisisse: quasdā autem secreto tenuisse quarum originem nemo scire posset: satis caute quæstionem hanc soluit poeta. Si fas: uitat arrogantiam. Soluere. componere. Tantam litem. s. diuersorum qui aliter sētiunt: Sera: longa. Non id agentem deo: sed uetustate: quia ab initio cum deus condidit orbem terrarum aquæ sub terra continebant̃: sed uetustate deinde longa aquæ tandem eruperunt. Compage. i. terra continenti. Cum toto: cū uniuerso. Quasdā. s. aquas: ille quidē nō agente Deo sed uetustate erumpunt: sed aliæ aquæ eiusmodi sunt: ut legē ab ipso deo semel impositā præterire non possint quarū aquarū arbitror eē nilū. qui traditā legē nō contempserit: sed semp media æstate inflatus inundet ægyptū. Quæ tibi noscendi: nō miror inq̃t si hæc aī cupido aīum tuū ineffferit cognoscendi origrnē nili: nā alii cōplures fuerunt magni principes q̃ hac cupiditate flagrarunt. nec tñ ipm dignoscere potuerunt. Persis: regib⁹ psarū. Macedū: p macedonū & pci pue alexandro. Nullaq̃ nō ætas. o is ætas uoluit hanc notitiā posteris tradere: sed nequit. Cōferre: tradere. Sed uincit ad. i. adhuc latet origo nili: & oium hoium industria superauit. Summus alexander primo quidem dicit alexandrum illum domitorem orbis hac incensum cupiditate misisse uiros electos: qui cum ex aduerso nili diu nauigassent tandē peruenere haud pcul a feruenti zona. nec tamē illius fontē inuenire potuerit. idē & sesostris concupiuit & cambyses aliiq̃ reges tamen cupiditati suæ satisfacere non potuerunt.

Alexander. s. magnus rex macedonū qui assiā totā bello subegit uicto ter dario, quē tandē occidit capta uxore. cū filiabus. Memphis: pars p toto. i. ægyptus: Inuidit nilo: q̃ fontē eius inuenire nō potuit. Lectos pro electos uiros: Per ultima terræ æthyopum. i. usq̃ etiam ad occasum. nam æthyopes sunt orientales

Rumor ab oceano qui terras alligat omnes
Exundante pcul uiolentum erumpere nilum
Aequoreosq̃ sales longo mitescere tractu.
Nec non oceano pasci phœbumq̃ polumq̃
Credim⁹, hūc calidi tetigit quæ brachia cācri
Sol rapuit: atq̃ unde plus q̃ quod digerat aer
Tollit. hoc noctes referunt niloq̃ refundunt.
Ast ego si tantum fas est mihi soluere litem
Quasdā cæsar aquas post mundi sera peracti
Sæcula, concussis terrarum erumpere uenis:
Nō id agente deo: quasdam cōpage sub ipsa
Cum mundo cepisse reor, quas ille creator
Atq̃ opifex rerum certo sub iure coercet,
Quæ tibi noscendi nilum rōane cupido est
Et phariis persisq̃ fuit, macedumq̃ tyrannis
Nullaq̃ non ætas uoluit conferre futuris
Notiam, sed uincit adhuc natura latendi
Summ⁹ alexāder regū quē memphis adorat
Inuidit nilo, misitq̃ per ultima terræ
Aethyopum lectos: illos rubicunda perusti
Zona poli tenuit nilum uidere calentem
Venit ad occasum mundiq̃ extrema sesostris

& occidentalẽq; nitrobiq;.n.pusti nimio solis ardore hõines nigri sunt: unde æthiopes appellant. Illos rubicunda.cũ declinassent meridiẽ uersus. Videre nilũ calentẽ: ipsius autẽ fontẽ repire nõ potuerunt. Vergit ad occasus. Sesostris etiã rex ægyptius hoc idẽ tentauit: sed frustra. Sesostris rex ægyptius fuit q̃ gentes omnes domuit usq; ad occidentẽ & cimmericũ bosphoꝝ: q̃q; etiã dicit reges currũ ipso subiecisse. hic fortissimus nõ solũ fuit: sed etiam prudentissimus totã æthiopiã pmeauit (ut inqt Strabo) usq; ad cinnamomi regionẽ & adhuc q̃dã eius monumenta extant & columnæ & æpigrammata sacris litteris transitũ eius significãt. Mundiq; extrema: usq; ad æthiopes sicut alexander miserat.

Sesostris

Et pharios cursus regnum ceruicibus egit
Ante tamen uſos amnes rhodanũq; pduq;
Quam nilum de fonte bibit uesanus in ortu
Cambyses longi populos peruenit ad æui
Defectusq; epulis & pastus cede suorum
Ignoto te nile redit non fabula mendax
Ausa loqui de fonte tuo est ubicunq; uideris
Quæreris: & nulli contingit gloria genti
Vt nilo sit læta suo tua flumina prodam
Quæ deus undarum celator nille tuarum
Te mihi nosse dedit medio consurgis ab axe
Ausus in ardentem ripas attollere cancrum
In borean is rectus aquis mediumq; booten.
Cursus in occasum flexus torquetis & ortu
Nũc arabũ populis libycis nũc æquus arenis
Teq; uidẽt primi quærũt tãen hi quoq; seres
Aethyopumq; feris alieno gurgite campos
Et te terrarum nescit cui debeat orbis:

¶ SVLPI. Et pharios cursus regũ ceruicib⁹ egit: hoc est ægyptũ pgrauit tũc⁹ ceruicib⁹ regũ quorũ q̃q; curri dicit subiecisse: Cambyses: q̃ pater Darii regis pfaꝝ fuit. Aeui longi: ut sunt Cyrni in india & q̃ habitant insulis fortunatis. Suoꝝ: comitũ.

Nõ fabula mendax: uulgat⁹ sermo nõ mentit.

Suo: natiuo. Tua flumina ꝓdã: attentũ facit audi torẽ tantũ se archanũ apire pollicit⁹. Mediõ consurgis ab axe: a meridie nilũ oriri ex monte lunæ q̃ in gẽinas paludes solutas niues effundit: ꝓdidit ptolemæ⁹. Victruui⁹ uero in Mauritania ex monte atlante & appellari dirim q̃ ort⁹ ex septentrionali regione ꝓgredit ꝑ occidentẽ ad lacũ heptagonũ: & mutuo nomine dicit agger. Deinde ex lacu heptagono sub monte desertos subterfluens p meridiana loca manat: & influit in paludẽ q̃ appellat. circuncingit meroẽ q̃ est æthiopũ meridianaꝝ regnũ ab hisq; paludib⁹ se circumagens p flumina Baseã Sobã & Astobã & alia plura. puenit ad Cataractã ab eoq; se ꝓcipitans p septentrionalẽ puenit inter elephantida & Syenẽ Thebai cosq; in ægyptũ cãpos & ibi nilus appellat. Sic Victruui⁹ cui omnio cũ poeta plinioq; nõ conuenit: poeta de subterraneo ei⁹ meatu aliquot dieꝝ itinere nihil dicit. Bootẽ: arctophylacẽ. Aequ⁹: benign⁹ primi apud eos .n. primũ appares. His idẽ seres q̃ primi te cernunt. Feris

Cambyses per deserti

præterlaberis. Alieno: alibi orto.

¶ OMNIBO. Et pharios curr⁹: qa domuit regiones usq; ad bosphoꝝ cimmericũ & curri suo reges sub egit ut traherent. Ante tñ: pri⁹ padi rhodaniq; fontes inuenit q̃ nili. Vesan⁹ in ort⁹: herodot⁹ hoc scribit cã byssẽ missse q̃ exqrerent nilũ: & simul ipse nauigauit: & dũ longissime nauigationẽ continuasset tandẽ inopiaꝝ laborauit adeo ut ex ministris suis nõ nullos comedẽ coact⁹ fuerit nec tñ fontẽ uidit sed quemadmodũ dixim⁹ antea nil⁹ & plinio & Solino auctorib⁹ originẽ habet a monte inferioris Mauritaniæ nõ ꝓcul ab oceano: lacu ptin⁹ stagnante: quẽ uocant nilidẽ ibi pisces repiunt alabetæ coracini siluri crocodil⁹ quoq; & q̃ in nili alueo spectant. ꝓterea obseruatũ est ꝓ ut in mauritania niues imbresue fuerint: ita nilũ increscere ex hoc lacu hoc affirmare libros punicos: hoc iubã tradidisse referunt. Vesa: qa natura iracundus erat: & apĩ tauꝝ qua magna ueneratione colebant ægyptii ipse stricto gladio interficit templũ ei⁹ & aliaꝝ deoꝝ q̃ co lunt ab ægyptiis euertit: misit q̃ templũ ammonis diriperent: quo factũ est: ut in insaniã uerteret & cũ equũ ascenderet: gradu eminenti uulnerat⁹ est in femore quo uulnere haud ita multo post pri⁹: Cambysis etiã sacrilegiũ his uerbis oñdit Strabo. Cambyses rex pfaꝝ templa ptim igni ptim ferro deuastabat: mutilans. excindens: amburens quemadmodũ & obeliscos: quorũ duo ro. delati sunt. Longi æui po p. i. ad æthiopas macrobios ꝓfect⁹ est: q̃ annos centũ & uiginti uiuunt a longus & uita ueꝝ ut scribit herodotus nõ ut nilũ ingreret: sed ut macrobios subiugaret. legatos ichthyophagos ut cuncta explorarent ad eos misit cũ muneribus uidelicet cũ uasculo uini cũ pane & arcu: & simul monilli aureo. legati Cambysæ cũ ad regẽ macrobiorũ uenissent: rex intellexit illos exploratores esse: nõ legatos: & tñ iussit eos exponere: qd uenissent a rege suo: dixerunt ut illis muneribus ipsũ cambysæ conciliarent cũ obtulissent panẽ interrogauit: q̃ nã cibus ille esset: illi declarauerunt frumentũ nasci ex humore terræ & ex grano illius frugis farinã fieri & ex farina panẽ: & interrogauit deinde quot annos uiuerent rñderunt septuaginta annos: uel octoginta. tũ ille nõ mirator inqt sũ stercore uescentes paucis annis uiritis. deinde obtulerunt uasculũ uini illi cũ gustasset. uinũ ꝓbauit & dixit hanc unam esse causã q̃ aliq̃diu uiuerent q̃ uidelicet malignitatẽ illius cibi uinũ temparet obtulerunt q̃ monile tũ ille minat⁹ mihi inquit cathenas rex uester: sed apud me robustiora uincula sunt: duxitq; eos ad carcerẽ ubi cathenæ erãt aureæ postea: oñdũt arcũ quẽ cũ itẽdisset rex ipse eo usq; traxit: ut ipses cõfregerit. tũ demũ iussit arcũ efferri ex suis: & dedit legatis cãbysæ: dicẽs q̃n rex uester aut ipse poterit: aut aliqs ex suis hũc arcũ itẽdere: tũc dicite: ut nos bello iuaderũt legati & omnia narrarũt q̃ uiderãt: sed anteq̃ discederẽt oñdit eis mẽsã solis. q̃ lõgiorẽ historiã uoles: est apud herodotũ in tertio. Defect⁹: a deficior i. cũ epulæ deficerẽt. Past⁹: cũ ad extremã inopiã puenisset Cãbyses ministris suis uescebat & milites sortiã

ex se ipsis decimũ quẽq; cõederũt:ut uitã sustẽtarẽt. Nõ fabula mẽdax:quia sicuti fabula est & tũor ita & re uera cõprobat' uidelicet ubicũq; aquã tuã ostẽdis o nile:ibi etiã tuus fons quærit'. sed inueniri nõ potest: Nilo suo.i.apud se oriẽti. Tua flũina prodã:fõtẽ tuũ:nec ego nec alius cognoscere potuit.ergo uero deo fauẽte cognoui per quas terras iter faciaș: Quę: pro in quãtũ. Dedit.i. quãtũ permisit:ut ego cognoscã. Prodã:aperiã:indicabo. Medio consur.incipis inquit surgere a meridie. Ab axe .i. a polo antactico ubi cancer est directe impositus super his populis: qui in meridie sub æquinoctiali constituti sunt. In ardẽtẽ cãcrũ quia cũ sol in cãcro est facit solstitiũ æstiuũ:& ibi sol ad magnas declinatiões dicit' esse quia nõ potest magis accedere ad zẽith capitis illoș. In boreã is:in septẽtriõe. Mediũq; bootẽ.i.in septẽtrionẽ. Cursus in occasũ:a meridie recto limite tẽdis in septẽtrionẽ:deinde flecteris a cursu tuo in occasũ:deinde in oriẽtẽ. Nunc aliquãdo. Aequus:benignus fœcũditate tua. Arabũ:quorũ agros fœcũdiores facis. Libycis harẽis:populis habitãtib' in meridie cũ uergit' in oriẽtẽ. Seres:populi oriẽtales de quibus antea dictũ est: ipsi primi uidẽt nilũ de quibus martialis intelligit: Et prima bibit deprẽsi flũina nili. Primi: quaãuis his primo appareas populis tamẽ nõdũ fõtẽ inuenere. Alieno gurgite: aliũde nascẽte:

CSVLPI. Caput:fõtis tuos. Paruũ:nascẽtẽ. Signũ:grẽiũ & lacus tuos: Cõsurgere in solstitiis:crescere in solstitio æstiuo. Aliẽa brũa:ob hyemẽ quæ est ad ortũ tuũ crescis apud nos æstu. Efferre:emittere. Per utroșq; polos: per terrã quæ uergit ad utrũq; polũ. Hic:apud nos. Illic:apud antarcticos. Rupto gurgite: diuiso fluuio & circũdata Meroe insula quæ habet in lõgitudine stadia tria milia in latitudine mille. Cõis: frõdicus illic .n. nasci. Quæ meroe. Aestatẽ:æstiui solis in meridie æstũ. Sũt.n. illic umbræ perpẽdiculares. Linea tã rectũ: hoc est tã recta linea subiacet leõi. Plagas phœbi: torridã zonã. Dãnũ:diminutionẽ. Metiris: tãquã metiendo percurris in alueũ unũ. Spargẽs.egrediẽs. Multifidas:in multas partes diuisas. Reuocat: colligit:

Arcanum natura capũt non prodidit ulli
Nec licuit populis paruum te nile uidere
A mouitq; sinus & gentes maluit ortus
Mirari quã nosse tuos:consurgere in ipsis
Ius tibi solstitiis:aliena crescere bruma
Atq; hyemes efferre tuas:soliq; uagari
Cõcessum per utroșq; polos. hic quærit' ort⁹
Illic finis aquæ:late tibi gurgite rupto
Ambitur nigris meroe fæcunda colonis
Læta cõis hebeni. quæ quãuis arbore multa
Frondeat.æstatem nulla sibi mitigat umbra
Linea tam rectum mundi ferit illa leonem
Inde plagas phœbi damnũ nõ passus aquaq;
Preueheris.sterileșq; diu metiris arenas:
Nunc oẽs unum uires collectus in amnem
Nũc uag⁹ & spargens facilẽ tibi credere ripã
Rurs⁹ multifidas reuocat piger alue⁹ undas
Qua dirimunt arabũ populos ægyptia rura
Regni claustra phylæ. mox te deserta secantẽ
Qua dirimunt nostq; rubro comertia põtũ

Phylæ:phylæ siue pylæ sũt urbs inter æthyopes & ægyptios interpretãtq; portæ inter utroșq;: & ideo dixit claustra: Cõercia:ut ciuitas & cõmixtio. Rubro:mari.

CTOMNIBO: Te paruũ.i.fõtẽ tuũ. Sinus: receptacula tui amnis: In ipsis solstitiis': cũ sol est in cãcro qui facit solstitiũ æstiuũ: nã alii fluuii cõsurgũt ineũte uere:aut in media hyeme:tu inflaris æstate.

Aliẽa brũa.i.quũ brũa est antipodibus: & nos habeãus æstatẽ. Hyemes:inũdatiões. Hic.i.apud nos quærit' fõs tuus. Illic:apud illos ubi nasceris quærit' exitus in mare:nã sicut nos nescimus fõtẽ: ita illi nesciũt exitũ nili qui uastis septẽ flũminibus in ægyptũ pelagus irrumpit. Late tibi gurgite: dicit nilũ meroẽ insulã in medio sui facere. Quæ:adeo subiecta est leõi ut quãquã multis arboribus abũdet:tamẽ nulla umbra se a calore solis defẽdit: cũ pũctus leõis directe superimpositus sit meroe. Rupto: diuiso. Fœcũda colõis:quæ abũdat cultoribus. Nigris:nimio solis ardore. Cõis hebẽi: ligni precioși: de quo diximus superius abũdat.n. arboribus palma:persico:hebẽo & Siliquastro:teste Strabõe:hãc insulã clypei figurã habere dicũt cuius magnitudo fortasse supra uerũ dicta est lõgitudine triũ miliũ fere stadiorũ amplitudine mille:& dicta meroe a sorore ibi mortua uel ut alii tradũt ab uxore:q̃ habuit Cãbyses hoc nõine: Mitigat:lẽio rẽ facit. Rectũ leonẽ:quia pũctus ille directe superimpositus est capiti eorũ cũ sol peruenerit ad quartã decimã partẽ leõis. Plagas phœbi:meridiẽ regionẽ. Dãnũ:nõ quãuis per exustã plagã decurras: tamẽ nõ es passus dãnũ aquarũ:quia calor regiõis nihil diminut aquas. Steriles ha:per arẽtẽ libyã. Nũc ua.i.in unũ amnẽ aliquãdo colligeris:aliquãdo uagatis diuisus in plures alueos. Piger alueus:quia cũ in unũ amnẽ uenerit lẽior efficit'. Multifidas undas.quæ ante in aduersas partes fluebat. Qua di.ægyptus superior in orientẽ per lõgũ extẽdit' & a septẽtriõe arabicus est sinus:a meridie uero oceãus:nã ab occasu ex inferiore ægipti parte ad oriẽtẽ rubro mari terminat:hoc est q̃ dicit hoc loco nã phylæ est urbs inter æthiopes & ægyptiorũ hos quũ finitima & cõfinis est utriusq; regni:immo (ut refert Strabo.) phylæ cõmũis æthiopũ ægyptiorũq; habitatio est strabo dicit se phylas ex syene plaustro uẽisse per cãpũ ualde planũ. C. stadiorũ spacia per totã seruiã:uidisse se oñdit utrinq; multis in locis quasi scopulos petrã arduã rotũdã politã nigri ac duri lapidis ex quo mortaria siũt. Phylæ:est nũeri pluralis:sicut athenæ: Aegiptia rura.i. diuidũt arabiã ab ægypto. Mox te.a meroe insula cũ ad arabiã usq; puenerit imanẽ lacũ facit:ex quo p̃cipiti ipetu egressus alterã insulã amplectit' noie Talesiũ a q̃ deide uarias mõtiũ obiicib' incitat' torrẽtior efficit' & iter obuios scopulos se p̃cipiẽs fluctib' sese ipsos tãgẽtib' ipetu tã uasto:ae fragore ferũ. ut icolarũ aures ad surditatẽ usq; offẽdat. ide ẽt loc'

cataduposē appellat' nā sōltū significat. Secātē:tū amplex' fuerīs alterā īsulā talesū. Rubro pōto: qa ad oriētē rubro mari terminat'. Cōmercia:loca finitima & cōtigua. Nostrū:ægyptiū:loq' Achore'.

Mollis lapsus agit:quis te tam lene fluentem
Moturum totas uiolenti gurgitis iras
Nile putet,sed cum lapsus abrupta uiarum
Excepere tuos & præcipites cataractæ
Ac nusquam uetitis ullas obsistere cautes
Indignaris aquis:spuma nunc astra lacessis
Cūcta tremūt ūdis: ac multo murmur mōtis
Spumeus inuictis albescit fluctibus amnis
Hinc abatō q̄ nra uocat ueneranda uetustas
Terra potens primos sentit percussa tumultus
Et scopuli placuit fluuii quos dicere uenas
Quod mānifesta noui primū dāt signa tūoris
Hinc mōtes natura uagis circundedit undis
Qui libyæ te nile negent: quos inter in alta
It conualle iacens iā mollibus unda receptis:
Prima tibi cāpos permittit apertaq; mēphis
Rura,modūq; uetat crescendi pōere ripas.
Sic uelut intuta securi pace trahebant
Noctis iter mediæ:sed non uesana photini
Mens imbuta semel sacrata cede uacabat
A scelerum motu:magno nil ille perempto
Iā putat esse nefas,habitāt sub pectore manes
Vltricesq; umbræ dāt i noua mōstra furorē
Dignat' pharias istoquoq; sanguine dextras
Quo fortuna parat uictos perfūdere patres
Penaq; ciuilis belli:uindicta senatus
Pene data ē famulo:procul hoc auertite fata
Crimen, ut hæc bruto cervix absente secet'.
In scelus it pharium romani pœna tyranni
Exemplumq; perit:struit audax irrita fatis
Nec parat occultæ cædem cōmittere fraudi
Inuictumq; ducem detecto marte lacessit
Tantum animi delicta dabant ut colla ferire
Cæsaris & socerū iungi tibi magne iuberet

¶SVLPI. Mollis lapsus agit:lenis cursus impellit. Lene:leniter. Totas iras: totū impetū & celeritatē. Sed cū lapsus: sed quū tuū cursū incipis præcipitare. Abrupta uiarū: uiæ præcipites. Cataractæ asperæ descensiones & ea loca indicat quæ Cataduppa appellant' quorū incolæ ut ait Ci. sensu audiendi carent. Eadē plinius: his uerbis indicat. Postremo inclusus montibus: nec alibi torrentior uectus aquis properantibus ad locū æthyopū qui Cataduppi uocat' nouissimo cataracte inter occursantes scopulos nō fluere immenso fragore credit': sed ruere autē significat idē quod collido & percutio cū sonitu. & quæ a nobis Cataracta & uirili genere Cataractes a græcis dicit' Vetitis: prohibitis libere fluere. Inuictis: qui retineri nō possunt Lacessis spuma:immittis enim in cœlū spumā tenuē Albescit:canus & spumosus efficit'. Abatō:insulā ad quā oblimi papyriq; copiā accessus est difficilimus & ideo inaccessibilis interpretat'. Venas:fontē & originē. Quod:quia. Tumoris: exundationis aquæ. Hinc:a sinistra & dextra. Te inundationē tuā Alta:profunda. Molibus receptis:altis ripis resumptis. Permittit campos: finitę labi per apertā planitiē intra ripas humiles quæ te inundare nō prohibent. Sic uelut: ad historiæ seriē redit. & photinū qui apud ptolomeū & Cæ. erat nō destitisse cogitate inquit qua uia Cæ. opprimeret misisseq; nuntiū ad achillā ut eū nō fraude sed aperte inuaderet. Iter: tempus. Imbuta: maculata. Sacrata: execrabili.

Nil esse nefas:omnia sibi licere. Manes: anima pō. quæ ut suā cædē ulciscerē illū concitabat. Monstra scelera. Dignat':dignas facit photinus. Sanguine isto Cæ.quo senatus Ro.spargendus est. Pœnaq; & suppliciū d Cæ. ob bellū ciuile séq; oresq; cæsos photinus famulus fere sumpsit & eripuit bruto. In scelus it phariū: pœna Cæ. quæ sumpta a Ro. est iusta quasi conuersa est in scelus ægyptiorū quibus eū nō licebat occidere. Exemplū: factū bruti quod sit posteritatē in tyrannos excitaturū. Struit irrita fatis: ordinat uana: & a fatis improbata. Committere: mandare. Detecto marte lacessit:aperta pugna prouocat.

¶OMNIBO. Mollis lapsus:quia in amplissimū effundit' lacū. Quis te:cū tu adeo leniter fluas ad insulā talesū: quis crederet te deinde tanto impetu decursurū esse: ut incolas magno terrore percelleres quasi dicat nemo. Lene:pro leniter. Indignaris:nā quia nō potes ullo obice retinere: ideo cū ad Cataduppū ueneris:uariis montiū obicibus incitatus multo magis idignaris. Abrupta. præcipitia cursus tui. Lapsus:decursus. Præcipites cataractæ: descensiones cataracta proprie dicit' aspera descensio ideſt collido & cū strepitu impello apud græcos est generis masculini. hinc cataractas appellauere obices portarū ferrearū quæ magnorū sonitu demittunt' uerū (ut inquit Strabo) est cataractas ad mediū fere flumē paulo supra elephantinā perrosū quoddā superciliū in superiore parte planū ut flumē recipere possit desinens uero in præcipitiū ex aqua præcipitat' utrinq; secus terrā alueus est: qui facile adnauigari potest: hac itaq; adnauigātes defluunt in cataractē: & cū scapha in præcipitiū detrudunt'. & ipsi & scaphæ illæsi. Cautes:obices montiū. Astra.i.tua unda uerberat sydera. Cuncta.s.loca circa cataduppū. Montis:cataduppi. Albescit:quia spumeus. Fluctibus inuictis.i. qui retineri nō possunt. Hīc abatō: cū ad cataduppū peruenēris locū haud procul ab ægypto abatō arduū locū magno fragore permeas unde nomē accepit qua si inaccessibilis,tū primū te sentire incipit ægyptius. Hinc:ex cataduppo. Potēs:quia inaccessibilis est Percussa.s.tuo strepitu. Q̄dqa scopuli hui' terræ quā abatō uocant:sentiunt tuos,tumult' quos incolæ iō

uenas nili appellauere:qa ibi nilus primũ grãdior appere ĩcipit. Placuit.ſ.í æolis. Noui tũoris.admirãdæ ĩflatõis. Hic:ab hac abato. Vagis:errãtib⁹. Libyæ.ſ.prioris:nã p ĩferiorẽ late uagat:iõ nõ pmittũt in ſupi orẽ libyã decurrere. It:decurrit. Cõualle.ſ.illoꝝ mõtiũ. Iã molib⁹.qa ibi humiliora ſũt ſaxa:iõ ẽt leni⁹ fert ánis decurſus. Prĩa tibi cãpos:& primũ ĩcipis p plãiora decurrei cũ ad mẽphim pueneris urbẽ ægypti. Cã pos:planiciẽ. Vetat.ſ.mẽphis. Modũ:mẽſurã creſcẽdi:qa nõ pñt te coercere ripæ. Sic uelut ĩ tuta: ita iqt audebat de nilo & de hmõi reb⁹ cæſar cũ cõuiuiis q̃ſi ĩ tuta pace poſiti eẽnt:& nõ puidebãt q̃t⁹ belli tumult⁹ ĩſtaret. Sed nõ ueſana:ſed photin⁹nõ deſinebat cogitare qũo cæſarẽ opprimeret:poſtq̃ ſemel ſãguĩe põpeii maculat⁹erat. Sacra:execrabili. A ſceleꝝ motu:qa ſcelus ſceleri addere tentabat.Magno.n.pẽpto oẽ nefas ſibi licere exiſtiabat. Manes.ſ.Põpeii:dicit i iſaniã cõuerſũ eẽ photinũ. Vltriceſq; ũbræ.ſ.põpeii q̃ ultionẽ ſuã cupiũt. Dãt furorẽ:ut ipm ad pniciẽ ducãt. Dextras.ſ.ſuas & ſuoꝝ nõ ſatis hẽt fũdi ſãguiné põpeii ſed ẽt Cæ. Quo for.fortũa uolebat:ut ſãguĩe Cæ.cruẽtarent⁹ ſenatores. Victos:ẽt uictos. Pœnaq; ciuilis:qa paꝝ abfuit:qn famulus occuparet uidictã ſenat⁹q̃ debebat⁹ pñiæ nõ famulo. In ſcelus it:ſi fata cõceſſerit ſa tellitibus regis cæſarẽ obtrũcare ſcelus erit:qđ poſtea futuꝝ ẽ Bruti meritũ ĩgẽs:ſcelus.n.erat:ut regis mini ſtri occiderẽt cæſarẽ. Exẽplũq; perit:exẽplũ qđ romãis oĩb⁹ Brut⁹ppõeret ne aliquẽ regnare pmittãt. Stru it audax:redit ad id qũo photin⁹cõſilia occidẽdi cæſarẽ agitauerit. Audax.ſp de infelici dici ſolet. Virg.au dacẽ ad rutulũ. Irrita:uana:qa fata nõ pmiſerũt cõſilia photini ad exitũ pduci. Nec parat occulte:in tene bris noctis opprimere cæſarẽ:ſed clara luce. Deteſto marte apto bello. Tantũ aĩ delicta:qa ſemel ſcelus cõ miſerat obtrũcando põpeiũ:ideo nunc ẽt animi ſuperant ad occidendũ Cæſarem.

¶ SVLPI. Puer:ptolemæ⁹. Cũctis p̃fecerat armiſ erat.n.regni,pcurator. Nullo iure:nulla ſupiori po teſtate. Tu mollib⁹:hoc nũtio primũ eũ a ſegnitie arguẽs terret.Inde excitat ad p̃occupãdã nocẽdi oc caſioueẽ q̃ ipſis & aduerſariis inſtat.Tũ cõfidẽter Cæ ſarẽ inuadẽdũ ẽt ad romãoꝝ gratiã recupandã hor tatur. Tu:o achilla. Exige:expete. Pigues:ſupua cuos:& pinguedinẽ afferẽtes. Domũ:regiã. Prodi ta:decepta. Donata:a cæſare cleopatræ: Solus:cũ alii ſint p̃ſto. Accurrere ad opprimendum currere. Talamos:adulteriũ. Fratri:cum eam Cæſar recon ciliauit:ſed poſtq̃ ipe cũ ea rẽ habuit. Maritos:fratrẽ & cæſarem. Meretur:turpiter lucratur & ſperat. In eadem ſignificatione dicim⁹ mereo: unde meretrix & merces deducitur. Senem:Cæſarem prouectum ætate. Venenis: ueneficiis & forma fucata & ipſo amore qui per uenas labitur.Virg.uulnus alit uenis Crede miſer puero confide ptolomæo quem ipſa facilius ín omnem ſuam ſentẽtiã trahet ſi cũ eo dor mierit ſemel. Inceſto:qa frater. Obſcenũ: damna tum & infamem. Pietatis:quia frater eſt. Illi:cleo patræ q̃ nos odit ut q frẽs in eam incitauerimus, Lu emus:dabimus ei pœnas.

¶ OMNIBO. Atq; hec dicta:hæc conſilia occidẽ di Cæſaris animo agitauit ſtatim mandata dedit fa mulis:quæ ad achillam pferrent qui p̃erat exercitui regis:nam cæſar(ut Suetonius docet)in alexandriã fugientẽ pſecutus pompeiũ:ut occiſũ deplẽdit cũ pto lemæo rege:a quo ſibi quoq; inſidias tẽdi uidebat bellũ ſane difficillimũ geſſit:neq; loco:neq; tpe equo:ſed hyeme ãni:& intra mœnia copioſiſſimi ac ſolertiſſimi hoſtis:inops ipſe rerũ oĩum atq; ĩparatus:regnum ægypti uictor cleopatræ fratriq; eius minor pmiſit ueritus,pnínciã facere ne q̃doq; uiolentioré p̃ſidẽ nacta nouarũ rerũ materia eſſet. Fideles:qbus arcana cõmittere ſolebat. Puer⁹imbellis:mollis:& bellis minime idoneus. Et dederat ferꝝ:Vires oẽs totius regni huic achillæ pmiſerat:ut nõ in alio ſolũ:ſed,in ipſo ius ſu um ac poteſtatẽ haberet. Ferũ.i. toti⁹ regni opes ĩ poteſtate tenebat. Mollibus inqt:Ecce dicta q̃ nũc má dat ad achillã referri tu nũc inqt ocio te dede ſegnis achilla cũ interĩ cleopatra regnũ occupet: q̃ añ cõſilio nõ e regno ptolemæus eiecerat.ea nũc blãdiciis ſuis nõ regẽ mõ:ſed Cæſ.quoq; irretitũ tenet. Et pigues exige ſomnos:cõceſſio ẽ color:cũ id negamus qđ maxime cõtẽdere uidemur:& interſerimus ẽt aliq; qbus ẽt ſenſus nĩ appareat:dede te inqt ocio:& iterea regnũ Cleopatra occupauit. Sed donata pharos:iã pharõ cæſ.cleopatræ donauit:& eã cũ fratre cõciliauit. Pharos.i.ægyptus. Ad dominæ talamos:ut eã opprimas Nupſit ſoror ĩpia:poſtq̃ adulteriũ cũ cæſ.cõmiſit:nũc ad uiꝝ ſuũ & fratrẽ redit. Iã latio:poſtq̃ cæſ.ex cleo patra uoluptatẽ cœpit:eã nũc fratri cõiũgit. Interq; ma.nũc ad cæſarẽ nũc ad fratrẽ.Romãq;me.i.ſpat:ſpat .n.romã poſtq̃ ſemel cæſarẽ blãdiciis ſuis pellexit. Expugnare ſenẽ:argumẽtũ ẽ a minori ad maius:cleopa tra ſi iã cæſarẽ puectioris ætatis in ſuos incitauit amplexus: multo magis decipe poterit puerũ ptolemæũ. Venenis.a.& recte dixit nã uenenũ dr̃ q; p uenas ĩgrediat nã ſic medullas calefacit amor:ſicut uenenũ hau ſtũ p uenas diſcurrit.Virg.Vulnus alit uenis:& cæco carpit igni. Crede:cõfide cõſtãtẽ fore pueꝝ qñ uict⁹

Atq; hæc dicta monet fãulos perferre fideles
Ad pompeianæ ſocium ſibi cedis achillam
Quem puer imbellis cũctis præfecerat armis
Et dederat ferrum nullo ſibi iure retento.
In cunctos in ſeq; ſimul. Tu mollibus inquit
Nunc icumbe toris. & pingues exige ſõnos
Inuaſit cleopatra dõum;nec p̃dita tantum eſt
Sed donata pharos,ceſſas accurrere ſolus
Ad dñæ talamos:nupſit ſoror impia fratri
Nã latio iam nupta duci eſt;interq; maritos
Diſcurrens ægypton habet romamq; meretꝝ
Expugnare ſenem potuit cleopatra uenenis.
Crede miſer puero,quẽ nox ſi iunxerit una
Et ſemel amplexus inceſto corpore paſſus
Hauſerit obſcenum título pietatis amorem:
Meq; tuumq; caput per ſingula forſitan illi
Oſcula donabit;crucibus flammiſq; luemus

est etiã Cæ. Quẽ si ñox.nã si una nocte cleopatra cũ rege cõcubuerit:nã dubiũ est quin caput tuũ meũq; obtrũcari obtineat a fratre quorũ cõsilio sit se a fratre de regno pulsã fuisse. Quẽ. ordo est illa cleopatra dõabit meũ tuũq; caput illi per singula oscula: si iũxerit quẽ ptolemæũ. Amplex⁹:accusatiu⁹ cas⁹ est. Incesto: quia iã se miscuerat cũ Cæ. Titulo:sub titulo & nõine pietatis. Oscula:quotiẽscũq; osculabit eũ nõine pietatis meũ tuũq; caput ab adulterio ptolemæo imperabit. Crucib⁹ flã. nos tollemur in crucẽ: uel igne cõburẽur. Nõ discedit Lucan⁹ab hystoria Cæ.n.alexãdriã cũ uẽisset Teste Appião:ab regijs ministris benigne recept⁹ est & disputãtib⁹ philosophis in multitudine præsẽs astitit assistẽte uero exercitu photinũ quidẽ & achillã ob ea quæ in põ.perpetrauerãt morte mulctauit.Theodotũ demũ fugiẽtẽ Cassi⁹cũ in asiã uẽisset cruce suspẽdit.Tumultu ob hãc rẽ inter alexãdrinos orto cũ regijs in illũ cõcitassẽt plurib⁹ prœliis circa regiã: & in maris littore certatũ est:quo in loco cũ in mare desiliissẽt.& in profũdo aliquãdiu enatassẽt. Alexãdrini uectẽ ab eo adẽptũ in trophæi modũ erexere.postrẽo iuxta Nilũ cũ Rege certamẽ iniit. in quo uictoria superior euasit inter hæc per nouẽ mẽses cõmorat⁹.tãdẽ cleopatrã fratris loco ægypti regnũ iussit obtinere. per nilũ quoq; quatercẽtis nauib⁹ deuect⁹ quo regionẽ perlustraret oculis cũ cleopatra simul adiit: multaq; alia ut illi obsequeret effecit.

Si fuerit formosa soror nil undiq; restat
Auxilij rex hinc coniunx hinc cæsar aduster
Et sumus ut fatear tam sæua iudice sontes
Quẽ nõ e nobis credet cleopatra nocentẽ
A quo eastra fuit per te quod fecimus una
Perdidimusq; nefas perq; ictũ sanguie magni
Fœdus ades subito bellum molire tumultu
Irrue nocturnas rumpamus funere tædas
Crudelemq; toris dominã mactemus in ipis
Cum quocũq; uiro nec nos deterreat ausis
Hesperũ fortuna ducis quæ sustulit illum
Imposuitq; orbi communis gloria nobis
Nos quoq; sublimes magn⁹ facit aspice litt⁹
Spem nostri sceleris pollutos cõsule fluctus
Quid liceat nobis tumulũq; e puluer paruo
Aspice pompeii nõ oia membra tegentem
Quẽ metuis par huius erat nõ sanguie clari
Quid refert nec op⁹ populoq; & regna mo
Ad scel⁹ igẽtes facti sum⁹ attrahit illos quem⁹
In nostras fortuna manus en altera uenit
Victima nobilior placemus cæde secunda
Hesperias gentes iugul⁹ mihi cæsaris haust⁹
Hoc præstare potest põpeii cæde nocentes
Vt populus romanus amet quid nõina tãta
Horremus uiresq; ducis quibus ille relictus
Miles erit nox hæc peraget ciuilia bella
Inferiasq; dabit populis & mittet ad umbras

¶SVLPI. Si fuerit formosa:si uidebit⁹ pulchra placebitq; ei. Nil undiq; restat auxilii actũ de nobis est. Sum⁹ fontes:sum⁹ nocentes & morte digni iudicio ei⁹ cui⁹ refugim⁹ coitũ. A quo castra fuit:cũ quo nõ coluit:properti⁹ de ea. Atq; iter famulos fœmina trita suos. Per te: per scelestũ amicitiæ fœdus & cedẽ una conmissã obsecrat eũ. Nefas: cædẽ põ. Perdidim⁹:quia nullũ sum⁹ præmiũ consecuti. Ictũ: percussũ & initũ allusitq; ad ueterũ morẽ qui icto lapidib⁹ porco fœd⁹ faciebant. Tedas:nuptias: Crudelẽ: quæ crudeliter in nos statuet. Fortuna ducis:uictoria Cæ.quæ illũ erexit. Comunis gloria nobis: in euersione põ.comunẽ cũ Cæ.gloriã possidem⁹ nã ille in æmathia exercitũ nos hic põ. oppressim⁹. Aspice litt⁹a promptis uirib⁹ & exemplo argumentat⁹.

Litt⁹: littoralẽ exercitũ quo speram⁹ conficere Cæ.

Pollutos:cede põ.maculatos. Quẽ metuis: Cæ. quẽ formidas erat põ.par & cũ eo certabat. Nõ sanguine clari: si nõ sum⁹ nobiles inquit & reges tamẽ turbam⁹ regna & cede põ.euasim⁹ celebres. Op⁹ populorũ .i. reges populorũ fauore facti. Mouem⁹ regna: turbam⁹ & cedim⁹ reges. Illos: uel populos quos liberem⁹ uel reges conficiendos. Victima:Cæ. intelligit. Placem⁹:pacatos reddam⁹ siue placem⁹ .i. nobis conciliem⁹. Iugul⁹ haust⁹: uita erepta. Nocentes:nos ægyptios quos odit. Nomina ducis:famã titulos & honores Cæ. Inferias. hoc est sacrificiũ illi⁹ qui in æmathia ceciderunt.

¶OMNIBO. Fuerit formosa.i.si placuerit a precedente q; sequit:nã quæ formosæ sunt placere consueuerunt. Nil undiq;.i. supereſt inquit nobis quo confugiam⁹:nã hinc a rege inde a Cæ. opprimimur nobis salutiq; nostræ consulam⁹. Sontes nocentes quia culpa nostra est. Nocentẽ:tota culpa nobis est attribuenda: qui eã intactã reliquim⁹ nã & nostros appetebat ipsa concubit⁹. Per te. ordo est. Oro te per nefas q; una fecim⁹: & una perdidim⁹ & oro te per fœd⁹ ictũ sanguine magni. Ades: pro adsis Quod fecimus:s.occiso pompeio. Perdidimusq;.n.nisi consilio nostro prouideamus perdidimus nefas. quia nihilominus a cleopatra & a ptolemæo uel Cæsare opprimemur. Ictũ fœdus:quemadmodũ percussa porca fœdus iungit⁹ita percusso pompeio dicit fœdus ictũ esse inter eos. Molire .i. fac. ut molliri ue morã & ueniendi poscere causas. Irrue.inuade. Tædas:nocturnas nuptias. Funere.i cede. Crudelẽq; toris: & cleopatrã impiã in ipso toro occidamus. Quocũq; uiro: uel Cæsare uel ptolemæo. Nec nos.d.a. nec terret magnitudo Cæsar:qui cũ præstet omnibus ducibus: ut iã fama sui nominis totũ orbẽ terrarũ impleat: tamẽ & nos quoq; eadẽ gloria efferre potest:quæ subtulit Cæsarẽ.q; ita sit probari potest:occidimus.n. pompeũ qui Cæ.par erat poterimus & ipsũ Cæ. est occidere. Comunis gloria: eadẽ gloria quæ accidit Cæ. potest nos quoq; magnos facere:ergo est comunis. Nos quoq;: quia sicut uictus põ. magnũ fecit Cæ. idẽ occisus:nos quoq; faciet ingentes. Litus:appo.spẽ sicut occidimus põ.sperare nos facit posse etiã occidi Cæsa

ꝛē. Pollutos:ſãguine põpeii. Cõſule:quære ex illo ſanguine quo poluta ẽ unda maris nr̃i qđ liceat nobis
Puluere paruo:ut nec corpus qđẽ plene tegere poſſet:uel qđ melius eſt qa caput a reliquo corpore ſepatũ
erat. Quẽ metuis.O ſtulte Achilla:cæſar quẽ metuis erat par põpeii quẽ occidimus. Nõ ſanguine clarure/
ſpõdet tacitis obiectionib⁹:nã ſi qs obiiceret nos ignobiles eé:& hũilitatẽ ſãguinis nobis obſtare.ne rẽ tã
tã audeamus dico nihil itereſſe nr̃a:nullius.n.magnis opibus:aut regnis populoꝝ nobis opus ẽ ad hãc rẽ
adoriendã:nã fortuna ipſa nobis:ſicuti antea põpeiũ:ita nũc Cæſarẽ obtulit.ut nullius auxilio indigeamus
ad rẽ pficiendã Nõ ſanguie clari.ſ.ſumus. Quid refert.q.d:nihil intereſt nobiles ſimus:an ignobiles: dũ
mõ fortũa nobis ſecũda ſit. Nec opes populoꝝ mouemus:ſed ipſe ſe ultro offert nobis. Ad ſcelus ingen
tes:poſtq̃ ſemel occidimus põpeiũ. Altera uictima:Cæſar;quẽ quaſi uictimã occidamus.Placemus cæde:
pſiſtit i trſlatiõe qa uictimã appellauit Cæſarẽ:nã ſicut uictimis placant dii:ita cæde Põpeii & Cæſaris pla/
cabimus Italiã:qꝝ eã his occiſis tyránide liberaſſe uidebimur. Cæde ſecũda.ſ.Cæſaris. Iugulus.m.c.h.occi
ſo Cæſare uenia a populo Ro.ipetrabimus:qꝝ põpeiũ occiderimus. Quid noia tanta fulgor oís cæſaris
nõ debet nos deterrere a ꝓpoſito & ſi uires magnas hẽt & exercitus igentes tñ ſi a ſuis militibus deſtitutus
fuerit ipetrare deſiſtet:& miles eẽ icipiet. Noia.i.fulgorẽ tm̃ nominis cæſariani. Vireſq̃.d.i. magnos ex/
ercitus cæſaris & claſſes. Nox hæc:& breui ſpatio tẽporis poterim⁹ cæſarẽ i nr̃a poteſtate habere uidelicet
hac nocte. Inferias:expiatiões piacula:q̃ exhibent mortuis. Populis:quos in pharſalia proſtrauit.

¶ SVLPI. Mundo: in mundi ſaluté. Præſtet la/

Q d̃ debeꝫ adhuc mundo caput ite feroces
Cæſaris in iugulum præſtet lagea iuuentus
Hoc regi romana ſibi tu parce morari
Plenũ epulis madidũꝝ mero ueneriꝝ patũ
Inuenies aude ſuperi tot uota catonum
Brutorumꝝ tibi tribuent nõ ſegnis achillas
Suadenti parere nefas haud clara mouẽdis
Vt mos ſigna dedit caſtris nec prodidit arma
Vllius clangore tubæ temere omnia ſæui
Inſtrumenta rapit belli pax maxima turbæ
Plæbis erat latiæ ſed tanta obliuio mentes
Cæpit in externos corruto milite mores
Vt duce ſub famulo iuſſuꝝ ſatellitis irent
Quos erat indignum pharios parere tyráno
Nulla fides pietaſq̃ uiris qui caſtra ſequunt
Venaleſq̃ manus ubi fas ubi maxia merces
Aere merent paruo iugulumꝝ in cæſaris ire
Non ſibi dant proh fas ubi non ciuilia bella
Inuenit imperii fatum miſerabile noſtri
Theſſaliæ ſubducta acies in littore nili
More furit patrio qꝝ te plus magne recepto
Auſa foret lagea domus dat ſcilicet omnis
Dextera quod debet ſuperis nulliꝝ uacare
Fas eſt romano latium ſic ſcindere corpus
Diis placitũ non in ſoceri generiꝝ fauorem
Dii cedunt populi ciuilia bella ſatelles
Mouit & in partem romanam uenit achillas

gea iuuentus: ægyptii faciant hoc propter regẽ Ro/
uero propter ſe ipſos. Morari:expectare. Vota ca
tonũ: id qꝝ Cato & brutus facere cuperent. Parere:
ad parendũ. Clara ſigna: claſſico & clamore milita
ti. Prodidit arma: manifeſtauit impetũ. Temere:
inordinate & reptim. Inſtrumenta.milites arma te
la. Pars maxima turbæ: erant ut eſt in commentari
is cũ achilla copiæ ut neqꝝ numero neqꝝ genere ho/
minũ neqꝝ uſu rei militaris contennendæ uiderent:
milia .n. uiginti in armis habebat hi conſtabant ex
gabiniani militibus qui iã in conſuetudinẽ alexan
driæ uitæ atqꝝ licentiæ uenerant & nomẽ diſciplinã
qꝝ populo Ro: dedidicerant uxoreſqꝝ duxerant ex
quibus plæriqꝝ liberos habebãt:huc accedebant col
lecti ex prædonibus latronibuſqꝝ ſyriæ cylteqꝝ pro
uinciæ finitimaꝝqꝝ regionũ. Accedebãtqꝝ multi exu
les & fugitiui: erantqꝝ præterea equitũ milia duo.
Externos:barbaros. Famulo: achilla. Satellitis:
photini. Tyranno:ipſi regi. Fides: ueritas iuriſiu/
randi. Pietas: in deos: & in patriã. Venaleſqꝝ ma/
nus ſupple ſunt accepto .n. pretio omnibus ſunt in/
iurii. Vbi fas: ubi licet & ubi magnũ pretiũ conſe/
cuturi eſſent militant exiguo ſtipendio licebat autẽ
in Cæ. cuius mortis præmiũ erat libertas. Nõ ſibi
dant:nõ permitunt: ſed alterius impulſu: ære acce/
pto id faciunt. Vbi: ubiqꝝ profecto. Theſſaliæ ſub/
ducta acies.i. milites qui prælio pharſalico nõ inter
fuere. Te recepto:ſuſcepto incolumi. Auſa:in Cæ.
Dat:facit. Virgi. Immotãqꝝ coli dedit & contenne/
re uentos. Quod debet ſuperis bellũ ciuile qꝝ ſupe/
ri iubent a Ro.omnibus exerceri. Scinde corpus la
tiũ Ro.potentiã concordiãqꝝ diuidere. Nõ in ſoce
ri.nõ propter Cæ põ.qꝝ in partes ſe diuidunt. Satel
les:achillas. Partẽ: factionẽ.

¶ OMNIBO. Caput Cæ: Debeꝫ: obligatũ eſt:
quia iniuria affecit orbẽ terrarũ. Ite feroces:o achil
li & milites. Ite:uenite nã ipſe erat cũ rege apud Cæ. Romana ſi:quia Ro.milites adhuc militabant ſub re
ge ptoleæo ex his qui a gabinio relicti fuerãt.tũ cũ ipſe Regẽ ptolẽæũ in regnũ reſtituit: & hi prius ſub põ.
militauerãt. Hoc:cædẽ Cæ: Regi:quia occiſo Cæ.rex ſuũ regnũ obtinebit. Sibi:ad utilitatẽ ſuã. Tu par
ce:a facili.arguit:nã cũ gravis ſit cibo & potu Cæ.facile erit illũ oppriere i prouidũ. Parce mo.i.noli tarda
re. Madidũꝝ me.ebriũ. Veneriq̃ ad.cleopatræ. Aude ſu.unũ tibi neceſſariũ eſt.ſ. audere: nã ſi auſ⁹ fueris
cætera diis uolẽtib⁹:ultro ſequẽt. Tot uo.exaudiẽt dii uota catonũ uota brutorũ & toti⁹ ſenat⁹ qui répu.uo
lũt eẽ ſaluã. Tibi tri i.preces catonũ ac beatorũ tibi fauebũt. Nõ lẽt achil. nũc dicit qũo mãdatis photini
achillas parauit. Suadẽti:photino. Haud clara:ne forte exaudito tubarũ ſonitu ſuſpect⁹ eẽt. Nec prodidi
tat.moueri nõ indicauit exercitũ. Temere:ſine ulla ordine:nõ dato ſigno. unũ ſequit ex reliquo: nã qa nõ

signa dedit:ideo nullo ordine secuti sũt milites: Instrumenta:arma uiros.equos. Pars ex plebis.i.ex plæbe italica qa ex delectib⁹ italiæ ps magna militũ erat q̃ apud regẽ gabini⁹ reliq̃rat. Sed tanta ob.mẽ.respondet ad aliud q̃ occurrebat:quomodo si itali erant pati poterant militare sub satellib⁹ regis usq; adeo inqt erant corrupti milites ut iã equo animo sub eiusmodi satellitũ impio militarent. Obliuio: obliti erant se Ro.& italos eẽ. Corrupto m.mo.dedignari debuerant inqt etiã sub rege ipo militare & nunc equo animo militabant sub satellite regio. Mores:qa diu apud ægyptios pmanserant & externis morib⁹ corrupant animos. Sub fa.duce achilla. Indignũ pha.indignũ fuisset sub tyranno ægyptio militare q̃to ergo indigni⁹ sub Satellite: Nulla fi.nec ius diuinũ nec ius humanũ colunt milites nil factũ nil inuiolatũ est apud eos sed illos sequunt:a qb⁹ pl⁹ accepint: Nulla fi.nullũ iusiurandũ nulla pietas nulla reg[illegible] Venalesq; m.qa q pl⁹ dederit hunc etiã sequunt. Ibi fas: omnia licent militib⁹ q maximã mercedẽ appetunt. Merent: militant. Paruo:si magnũ æs accipe nõ poterint. Iugulũq; in Cæ.hoc est nõ patiunt Cæ.iugulare ad utilitatẽ suã ut se liberos faciant sed ut regi ægyptio gratũ faciant. Nõ dant:nõ concedunt. Proh fas: p exclamationẽ irrumpit in conq̃stionẽ nã de diis q̃ref:q; ubicũq; bella ciuilia fieri uoluerunt milites.n.q sub rege ægypto militant Ro.erant:& si pcul fuerant a bellis ciuilib⁹.tamẽ fata uoluerunt:ut nec ipi qdẽ eẽnt belli ciuilis immunes. Fas:o ius diuinũ. Vbi nõ.c.nõ in italia solũ nõ in pharsalia:sed etiã in ægypto. Tessaliæ sub.acies q̃ remota fuerat a thessalia in ægypto nunc paget ciuilia bella. More fu: p.i. secundũ consuetudinẽ patriæ quemadmodũ ciues Ro. insanierunt bello ciuili. ita nunc ipi insaniunt. Quid pl⁹.i. nõ min⁹ hostes Cæ. fuerunt ægyptii occiso põ: q̃ si põ. benignissime suscepissent. Quod de: qa diu uoluerunt: ut Ro. omnes ubicũq; eẽnt:ciuili se bello miscerent. Omnis.s.Ro. Dat bellũ ciuile. Vacare.i.uacuũ eẽ bello ciuili. Latiũ sic.s. conq̃stio est poetæ q̃ dii noluerunt Ro. ullos belli ciuilis eẽ immunes & simul etiã grauius fert q̃ achillas satelles regi⁹ in officiũ ducis successerit & parũ defuerit qn fata etiã huic uictoriã p̃starent.q; multo etiã indign⁹ fuisset. Latiũ c.i.po.Ro.nã latiũ italia appellat:eo q̃ ibi.Saturn⁹ latuerit dũ arma filii fugeret:& est in italia latiũ antiquũ:q; teste Solino antea a tyberis hostiis ad usq; lyri amnẽ ptingebat. Romani.s.ducis.i.in locũ põ.successit achillas:quod molestius fero:

Et nisi fata manus a sanguine cæsaris arcent
Hæ uincunt partes:aderat maturus uterq;
Et destricta epulis ad cunctas aula patebat
Insidias.poteratq; cruor per regia fundi
Pocula cæsareus mensq; incumbere ceruix
Sed metuunt belli trepidos in nocte tumultus
Ne cedes confusa manu permistaq; fatis
Ptolemæe trahat.tanta est fiducia ferri
Nõ rapuere nefas summi cõtempta facultas
Est operis.uisum famulis reparabile damnũ
Apram mactandi dimitere cæsaris horam
Seruatur:pœnas in aperta luce daturus
Donata est nox una duci:uixitq; photini
Munere phœbeos eæsar dilatus in ortus
Lucifera ealia prospexit rupe.diemq;
Misit in ægyptũ:primoquoq; sole calentem
Quũ pcul a muris acies nõ sparsa maniplis
Nec uaga cõspicit.sz iustos qualis ad hostes
Recta fronte uenit:passuri comunis arma
Laturiq; ruunt.at cæsar mœnibus urbis
Diffisus foribus clausæ se protegit aulæ
Degeneres passus latebras.nec tota uacabat
Regia compresso:minima collegerat arma
Parte domus.tangunt animos iræq; metusq;
Et timet incursus indignaturq; timere
Sic frẽit in paruis fera nobilis adita claustris
Et frangit rabidos præmiso carcere dentes

¶SVLPI: Arcẽt. arcuissent sed sic loq̃t tanq̃ nũc res agat. Hæ ptes copiæ achille. Aderat matur⁹ uterq;:erat tempestiu⁹ achillas & photin⁹ hic ad insidias & uim inferendã hic ad adimittendũ. Destricta: occupata Per pocula regia:inter bibendũ & conuiuandũ. Incumbere:supiacere: Ne cedes:ne casu uel uiolentia peat ptolemæ⁹. Tanta est fiducia ferri. adeo suis uirib⁹ confidere ut tanq̃ certiores de successu uoluerint pugnã accelerare. Summi contempta facultas est opis: maxime rei occasio spta p̃termissaq; est: Repabile damnũ:repabilis dilatio & q̃ suo arbitrio resumi posset: Datur⁹:tanq̃ si datur⁹ eẽt. Dilat⁹:conseruat⁹. Lucifer a[illegible]ia:sub aurorã achillas cũ instructo exercitu Alexandriã uenit.Casi⁹ autẽ mons pcul alexandriæ iminet ab oriente. Prospexit:a paruit.

Primoquoq; sole: etiã i ipo ortu feruẽtẽ. Nõ sparsa:sed collecta instructa: iustos: ueros & qb⁹ ab hostile odiũ nihil deest & inte quos æq̃ decertandi est causa is.n. pprie hostis dicit. Passuri latiq; arma.i. pugnaturi. At Cæ. achillas paucitatẽ militũ Cæ. de spicien⁹ occupabat alexandriã & oppidi ptẽ q̃ Cæ.cũ militib⁹ tenebat primoq; impeto domũ ei⁹ irrumpe conat⁹ est.Sed Cæ.dispositis p uiã cohortib⁹ impetũ ei⁹ sustinuit. Mœnib⁹ urbis diffis⁹: confidens in urbe manere in regiã se recepit. Nec tota uacabat:nec totã regiã sub suã potestate tenebat tũ penuria militũ regiæ laxitate. Fera no.leo in cauea clauſ⁹. Carcere:cancellis & claustris.

¶OMNIBO. Et.n.fa.& hoc ẽt multo ẽ itollerabili⁹ q̃ ptes q̃ secutæ sũt satellitẽ regiũ pene uictoriã obtiuerũt. Vicẽt: p uicissẽt. Arcẽt: p arcuissẽt loq̃t poeta tãq̃ res sit futura. Man⁹.s.ægytia sed dii noluerũt tm̃ scel⁹ ppeti. ut fãulo⁹ mãib⁹ occideret Cæ.

Ade.ma.nũc describit magnã oportũitatẽ habuisse achillã atq; photinũ occidẽdi si occasiõe uti uoluissẽt sed qa noctẽ illã pterierũt:& seq̃nti die cõstitue-

rũt iuadere bello regiã hæc Cæ.cã salutis fuit. Vterq; achil.& photin⁹. Matur⁹ i tpe uenerãt iqt i magnã occasionẽ ppetrãdi sceleris. Destricta oc.epulis ipedita qa nihil min⁹ metuebãt q̃ bellũ: qa epulis dediti erãt.

Per regia pocula: in cōuiuio regis Mēſæ incōbere ceruix.i.obtrūcari Cæ. poterat ad mēſā. Sed metuūt belli ſed timuerūt ne dū Cæ.occidere uolūt cū Ro. omnib⁹ & cleopatrā ipo furore ptoleæū quoq; regē occi derēt:hæc cauſa fuit cur noctē illā pterierūt:& in poſterū diē expectauerunt. Trepidos: dubios. Tāta eſt ſi, ſ.ſibi fata,pſpa fore:ut noluerint raptim nefas ppetrare:ſed cōſulto omnia facere. Modō rapuere.ſ. temere & ſine cōſilio. Facultas:oportūitas q̄ dabat eis. Reparabile dānū .i. uiſū eſt poſſibile achillæ atq; photino recupari dānū noctis illi⁹ poſtero die. Seruat pœ.q; hac nocte differim⁹:ſeq̄nti luce implebim⁹. Dōata nox indignū facin⁹ eſt q; in poteſtate photini fuerit uiueret ne an moreret Cæ. In ort⁹ phœbeos:in ſeq̄ntē diē.

Lucifer a caſia:deſcribit nūc poſterū diē poſtq̄ achillas cū exercitu ſe parauit:ut alexādriā inuaderet ac re, giā:ubi qete & trāqlla pace q̄eſcebāt rex cū Cæ.ac cleopatra. A ca. ru.a caſio mōte qa p̄mū de locis artiorib⁹ dies apareat.de caſio mōte ſatis iā dictū fuit. Sole calētē:qa in meridie poſita eſt ægypt⁹: & cū primū ſol ſu, os radios detexerit ſtatim feruet ægypt⁹ ex quo intelligi poteſt q̄tū feruet in meridie. Nō ſpar .i. ordinata.

Māiplis:mānipli fūt ordies in acie ducētorū militū primo milites cētū māipli cōtinebāt:ſed q pri⁹ duplica, uerit māiplos:ſicut apud Liuiū eſt fuit tarqn⁹ ſupb⁹:q ſicut in cæteris reb⁹ uitupād⁹ eſt ita nō in re bellica de, generauit. Iuſto ſicut ad hoſtes qb⁹ de more iuſtū bellū indictū ſit iri ſolet ita recta frōte uenerūt ad urbē.

Paſſuri arma:i.paſſuri cedē ſi op⁹ fuerit. Et laturi.ſ.cedē eo animo ibāt uel occiderēt & q hoc animo in bel la ruūt:nō facile uincūt:ut aliud. Vincit haud gratis iugulo q̄puocat hoſtē. At Cæ.nūc dicit qd Cæ. fece rit & oſtēdit ip̄m etiā metuiſſe q̄ ſupioti tēpore ſēp intrepid⁹ fuerat. Diffiſ⁹:qa nō ſatis cōfidebat ciuib⁹ ale, xādrinis ergo clauſis foris b⁹ aulæ recepit in regiā:& eā rapagulis clauſā corōa militū circūdat: ut a regia ſaltē ppulſarēt hoſtes. Degeneres:uiles. Cōpſſo.i.cōcluſo ia anguſtū. Minima collegerat: qa ſe in interiorē p tē dom⁹ recepat ut eū cū paucis militib⁹ meli⁹ defēderet. Arma.i. armatos ſuos q pauci erāt collegerat in an guſta dom⁹ pte. Tāgūt animos:anim⁹ Cæ.deſtrahebat nūc qdē timebat nūc indignabat ira metuſq; pugna bāt inter ſe. Timet incur.ſ.hoſtiles ad id q̄ dixit met⁹. Indignat q̄:ad id q̄ dixit iræ. Sic fre.p ſimilitudinē oſtēdit habitū animi Cæ.quēadmodū inqt leo cū capt⁹ cauea incluſ⁹ fuerit indignat & dētib⁹ frēdēs uectes & clauſtra cauæ dētib⁹ infringit quēadmodū in ætna mōte fureret uulcan⁹ ſi cauerna occluderet ita in regia Cæ.incluſus inſāiebat. Fera nobilis: ut leo.

¶SVLPI Nec ſe. hæc ſimilitudo ad idignationē tātū. illa ad uires & irā refert. Obſtrueret ſū.æ. oc, cluderet os ip̄m & uaporatiū. Audax:ob p̄teritā au daciā p̄ſētē metū mirat. Cauſa ſpe. ue. cū iniq̄ cau, ſā haberet q̄ diis bene ſpare nō poſſet. Fatū ini. iniu ſtā uictoriā. Seruile ne. achillæ pugnā. Alāus: ſcy, thiæ populus ferox. Scyta .i. reliq ſcythie populi ſpeciē.n. p̄poſuit generi. Qui lu. q p ludū ſagittis figit. Indos cū ga.ty.hoc eſt q̄q̄d eſt ab oriēte in oc cidētē ad gades uſq; q̄ ciuitatē in mari gaditani inſu la tyrii cōdidere ut plini⁹ tradit in fine q̄rti. Quæri tu.do.abdit ſe in mūitiorē p̄tē. Incerto:ingnorabat .n.qd eēt actur⁹. Rege.ptolemæo. Piacula:ultionē Si nō ſint:ſi deſint. Colchis: medea.

¶OMNIBO. Nec ſecus:& nō aliter uulcāe inca uernis ætnæ fureres:ſi qs forte ſpiräina ipſi⁹ mōtis oc cluderet:loq̄t ſecūdū fabulā. Sumā ætnā.i.apicē æt næ unde euomūt flāmæ: ætna Siciliæ mōs eſt ſacer uulcano in cui⁹ uertice Solino teſte hiat⁹ duo fūt: p quos eructat⁹ erūpit uapor:p̄miſſo pri⁹ frēitu.q̄ p æſtā tes cauernaq; latebras:lōgo mugitu intra terræ uiſce ra diu uolnit:nec ante ſe flāmarū globi attolūt. q̄ in terni ſpirit⁹ antecedūt. Audax theſſalici:q paulo an te nō timuerat aciē Ro. nō p̄. ip̄m q̄uis deteriorē cauſā haberet:nūc timere cogit ſeruile bellū. Rupe ſub æmi æm⁹ mōs eſt theſſaliæ ubi pugna inter Cæ. & pompeium geſta eſt. Cunctos proceres:ideſt om nes principes italiæ cum pompeio erant: Cauſa ſp⁹ua cauſa deteriore. Fatumq; ſibi. ideſt tantum ſibi de fatis ſperabat ut etiam contra equitem uictoriam ſperaret. Expauit ſeruile nefas. ideſt timuit bellum quod a ſeruis achilla & photino inferebatur. Quem non uiolaſſet: qui non timuiſſet ferociſſimos urbis terrarū populos nunc timuit ſeruos. Alans: alāns fluuius eſt ſcythiæ. a quo alani populi dicti ſunt ferociſſimi: Scytha:ſcytæ bellicoſiſſimi ſunt in curtibus degentes a caſpio mari incipientes ad dextram uauigandi eu ropæ continui ſunt ſcythæ & ſarmatæ Strabo. Maurus in hoſpite. uiolator hoſpitum qui figere hoſpites: quanuis crudeliſſimus ſit tamen non incuſſiſſet Cæ.terrorem. Hic cui Ro. deſcribit fortunæ mutabilitatē Cæ.inquit qui animo ſuo totū terrarū orbē complexus fuerat. Quærit: nunc anguſta loca domus ubi in, cluſus periculū fugiat q̄ ab achilla miniſtro Regis imminebat. Indos: orientē. Tyriis gadibus .i. cū occi, dente & longe repetitū eſt epiteton.tyriis.i.herculeis.nā tyrius eſt urbs phœniciæ.de qua nat⁹ Cadmus in

Nec ſec⁹ in ſiculis fureret tua flāma cauernis
Obſtrueret ſūmā ſi quis tibi mulciber ætnā,
Audax theſſalici nuper qui rupæ ſub hæmi
Heſperiæ cuntos proceres, aciemq; ſenatus
Pompeumq; ducem: cauſa ſpectare uetante
Non timuit fatumq; ſibi promiſit iniquum
Expauit ſeruile nefas: intraq; penates
Obruitur telis, quem non uiolaſſet alanus
Nō ſcytha: nō fixo qui ludit i hoſpite maur⁹
Hic cui romani ſpatium non ſufficit orbis
Paruaq; regna putat tyriis cū gadibus indos
Ceu puer imbellis uel captis, fœmina murīs
Quærit tua dom⁹, ſpē uitæ in limine clauſo
Ponit: & incerto luſtrat uagus atria curſu.
Nō ſine rege tamē: quē ducit in omnia ſecū
Sumpturus pœnas: & grata piacula morti
Miſſuruſq; tuum ſi non ſint tela neq; ignes
In fāulos ptoleæe caput ſic barbara colchis

Boetia ædificauit urbẽ Thebãnam ex qua natus ẽ Hercules: ergo gadibus tyriis. i. cum gadibus fixis ab Hercule thebano quã urbẽ q̃ de tyro uenerũt cõdidere sed melius tyriis gadibus: quoniã eam insulã (ut tradit Solinus) tyrii profecti a mari rubro occupauerunt: & erythreã uocauerunt. Ceu: ueluti fœmina q̃ capta urbe secretiora domus loca quærit ubi lateat. Vagus: errans incertus q̃d ageret. Nõ sine rege: & quocunq; ibat secũ ducebat regẽ quasi obsidem: ut si q̃d in se cõsuleret. Achyptii: ipse occideret regẽ: & illius cæde suũ exitiũ consolaret. In oĩa. s. picula. Sũpturus pœnas. s. de rege: si forte. Achillas cũ exercitu ipsum opprimeret: Mortis. s. ipsius cæsaris si moriẽdũ erat. Missuruſq; tuũ & te ducebat o Ptolomæe: ut si alia tela sint tuo capite pro telis utaf: & caput tuũ iaculet in hostẽ. in sa. i. Achillã: & eius satellites. Sic barbara: p similitudi nẽ ostẽdit qũo cæsar paratus erat occidere Ptolemæũ: quẽadmodũ iqt Medea fugiẽs priem ensem in iugulũ fratris paratũ tenebat: ut supueniẽte patre fratrẽ absyrtũ occideret: ita cæsar parauerat gladiũ ad ceruicẽ Regis truncãdam ut si ipse opprimeretur Regem occideret. Nota q̃dem ẽ: & ante declarata fabula Medeæ.

Creditur ultorem metuens regnique fugaque
Enſe ſuo: fratriſque ſimul ceruice parata.
Expectaſſe patrem: cogũt tamen ultima'req;
Spem pacis tentare ducem: miſſuſq; ſatelles
Regius: ut ſæuos abſentis uoce tyranni
Corripet fãulos: quo bellũ auctore mouerẽt
Sed neq; ius mũdi ualuit nec fœdera ſancta
Gentibus: orator regis paciſq; ſequeſter.
Aeſtimat in numero ſcelerũ ponenda tuoq;
Tot mõſtris ægypte nocẽs: nõ theſſalia tellꝰ.
Vaſtaq; regna iubæ: nõ põtus: & impia ſigna
Pharnacis: & gelido circunfluꝰ orbis ibero
Tãtum auſus ſceleꝝ nõ ſyrtis barbara: q̃tum
Delíciæ fecere tuæ: præmit undiq; bellum
Inq; domum iã tela cadunt q̃ſſantq; penates.
Non aries uno moturus limina pulſu
Fracturuſq; domum nõ ulla'eſt machina belli
Nec flãmis mãdatur opus ſed cæca iuuentus
Conſilíi uaſtos ambit díuerſa penates
Et nuſquam totis íncurſat uiribus agmen.
Fata uetant mũriq; uicem fortuna tuetur
Necnon & ratibus tentatur regía qua ſe
Protulit in medíos audaci margine fluctus
Luxuríoſa domus: ſed adeſt defenſor ubiq;
Cæſar & hos aditus gladiís hos ígnibꝰ arcet
Obſeſſuſq; gerit tanta eſt conſtantia mentis
Expugnãtis opꝰ piceo íubet unguíne tictas
Lampades ímmittít íunctís in uela carínis

¶ SVLPI. Regni: ꝑditi. Fratris: abſyrti. Patrẽ: eetã. Ceruice parata: ſe ad oẽ ſuppliciũ expoſita. Vltima rerũ: extrema pericula & uix fati urgẽs. Ducem cæſarẽ. Miſſuſq; ſatelles: Ante regum reconciliationem ſerapionem & Diaſcoridẽ ad achillã miſſos & ceſos ex cõmẽtariis cæſaris diſcimus quos poeta nõ ſeq̃t: Voce tyrã: uerbis ptolemæi. Ius mũdi: inuiolabile ius gentiũ de legatis quos achillas interimere auſus ẽ: Valuit: alicuius ꝑtii dignitatiſq; fuit. Seq̃ſter pacis: id ẽ meditator & apud quem deponit eius arbitriũ. Aeſtimat: cõſiderat ea q̃ annumerãda ſunt inter ſcelera tua: Mõſtris: ſceleribus. Theſſala tellus quæ gigantes ꝓduxit. Regna iubæ uaſta: Mauritania lata & barbara. Pontus: ſcythiæ. Pharnacis: filii mythrydatis q̃ pompeio fauẽs patrẽ ad mortẽ compulit. Orbis: hiſpania intelligit q̃ ꝓ hæc loca oẽs nationes q̃ ꝓ põpeio dimicuere & piere. Tantum ſceleꝝ quãtũ ẽ cæſaris ptolemæiq; oratorẽ ꝓimere. Non ſyr. id eſt naſamones & aphri. Delitiæ: achyllas & photinus eunuchus molles: Præmit. urget cæſarẽ

Moturus: limina euerſurus hoſtia uno ictu. Flãmis: incẽdio. Nuſquã incur. nulla ex parte inuadit.

Mutiq; ui. fortu. tue: ſtat fortuna ꝓ muro: Nec nõ & ratibus tentat regia: Eodẽ tpe pugnatũ ẽ ad portũ ut ait cæſar & magna multitudine naues lõgas occupare hoſtes conabant quaꝝ erãt q̃nquaginta auxilio miſſæ ad põpeiũ: ꝓpiiq; in Theſſalia facto domũ redierãt. Præter has auxilio erãt ꝓſidii cã Alexãdriæ eẽ cõſueuerũt roſtrate oẽs quaſi ſi occupaſſent claſſẽ cæſaris erepta portũ ac mare totũ in ſua ptãte haberẽt: cõmeatu auxiliiſq; cæſarẽ ꝓhiberent. Itaq; tãta eſt cõtentione actum quãta agi debuit cũ ille celerem i ea re uictoriã. hiq; ſaluté ſuã cõſiſtere uiderent: Sed rem obtinuit cæſar omneſq; eas naues & reliquas q̃ erãt in naualibus incendit: quod tã late tueri & tam parua manu nõ poterat. Confeſtimq; ad pharũ nauibus milites expoſuit Regiam in qua erat cæſar. Protulit extendit. Audaci: multũ ex porrecto. Opus: certamen & officiũ. Tinctas unguí. pi. illitas pice liquefacta. Vincula: funes:

¶ OMNIBO. Cogũ ta. ult. q̃q̃. ita diſpoſitus eẽt. Cæ. tamẽ oĩa tẽtare uoluit iuſſit. n. mitti a Rege legatos ad achillã q̃ ipm iuberẽt ab armis diſcedere & quererẽt quo nã auctore bellũ cæſari ituliſſet: ſed Achillas cõtra ius gentiũ legatos iuſſit interfici: ex quo apparuit quẽ aĩum haberet in Cæſ. Miſſuſq; fa. hi duo legati fuerũt dioſcorides & ſerapion: quos achillas priuſq̃ audiſſet cuius rei cã uenirent: interfici iuſſit. Famulos: achillã cũ exercitu ſuo. Voce tyranni. i. uerbis ipſius regis. Quo bellũ. i. corriperet famulos dicẽs qs nam auctor belli huius inferendi fuiſſet: Sed neq; ius: ius gẽtiũ nõ ualuit apud achillã: nam iure gentium legati apud oẽs etiã hoſtes tuti ſunt. Nec fœdera ſacra. ſ. ualuerunt: ideſt nec humana nec diuina iura ualuerũt apud achillam. Orator regis: miſſus a rege. Paciſq; ſequeſter: ideſt mediator: nã ſequeſter proprie dicitur mediator inter duos altercãtes: & ſequeſter eſt is apud quẽ pecunia deponitur. Aeſtimat: ideſt æſtimare facit ſcelera: quæ ſũt ponenda in numero tuoꝝ ſcelerũ: nam q̃ Aegyptii interficerent ẽt legatũ a Rege miſſum ex eo æſtimari põt q̃d nam facturi eſſent in ipſum cæſarem. Monſtris: monſtruoſis ſceleribus.

Nō theſſalia tellus: q̄uis delicata ſis o ægypte: & delitiis affluens & effœminata: tamē plus audatiæ oſtendiſti contra Cæ. q̄ theſſalia: q̄ aphrica: q̄ pontus: q̄ hiſpania: & omnis regio ſeuiſſima, ubi bellū Cæ. cū hoſtibus ſuis geſſit. Nō theſſalia tellus .ſ. eſt cauſa tantū ſcelus ubi pō. cū Cæ. conflixit. Vaſtaq; regna iu. ubi Cato Regi iubæ coniunctus cū reliquiis exercitus pō. bellū aduerſus Cæ. renouauit. Et impia ſi .ſ. declarat q̄ dixit pontus pharnax filius fuit Mithridatis regis ponti: ubi Cæ. pharnacē facile ſuperauit: nā pontico triumpho: teſte Suetonius inter pompæ fercula: ſicut breuiter uicit ita breuiter triū uerborū pretulit titulū. Veni uidi: uici. Gelido ibero. in hiſpania ubi deuicit Gn. pō. primogenitū cū maximo diſcrimine ſalutis ſuæ.

Nō ſyrtis barbara: redit ad aliud q̄ dixit uaſta regna iubæ. nā ſyrtes in aphrica ſunt. Tuæ. o ægypte. Permitit .ſ. Cæ. Inq; domū: iā telis regiā inuaſerant ægyptii. Nō aries uno repræhendit inſcitiā achillæ & ægyptiorū q̄ circundederant regiā: q̄bus nunq̄ in mentē uenit arietibus euertere poſtes ædiū: q̄ ſi feciſſent Cæ. facile opprimere potuiſſent. Flammis: uel igne inqt circundediſſent ædes: ſic. n. Cæ. euadere nō potuiſſet.

Cæca: inconſiderati conſilii. Diuiſa: in diuerſas partes. Et nuſq̄ totis: nec omnes uīres in unū locū conuerſe erant q̄ ſi feciſſent facilius regiā expugnaſſent. Fata uetant. dii nolebant ut ſummis uiribus niterent omnes. Vicē: ad ſimilitudinē muri erat Cæ. fortuna. Nec nō & r. præterea nō ſolū terra oppugnabat: ſed ēt mari. Protulit: porrexit. Audaci margine: p ipa audax: audax nimiū uideť eē rectia q̄ ſe fluctibus exponeret. Sed adeſt defen. magnitudinē Cæ. oſtendit: & induſtriā q̄ nullo loco deerat. ſed q̄cūq; hoſtes inuaderent: ea ſe pariter ferebat. Vbiq; & terra & mari. Hos ad gla. i. iubet ſtrictis gladiis milites obſiſtere: Ig. arcet. i. ignes incendit: ne tranſire poſſent hoſtes. Obſeſſuſq; ge. adeo ſuperabant animi Cæ. ut q̄ obſidebat obſidere uideret. Tanta eſt cō. adeo animo ſuo confidit & eſt Piceo ungui. & faces etiā pice illitas in uela nauiū mitebat q̄ cū flāmæ corripuiſſent armāenta nauiū cōburebant q̄ uero mœnibus urbis cōtigua tecta erāt igne etiā incēdebāť cū iā aliquot ædiū incēdiū corripuiſſet ab oppugnatiōe ædiū auerſi fūt ad ues ad reſtinguēdū ira datū eſt ſpaciū Cæ. ut ſe in naues recipet. Vnguine. i. picis humore illitas.

¶ SVLPI. Tranſtra: ſedilia. Ceruchi: cornua antennarū dicta a . q̄ eſt cornu & fundo. Incubuit: occupauit eas. Longis uaporib⁹: longa exaltatione flammæ & fumi. Cladē: incendiū. Turbine uolubili impetu uēti. Lampas: lampades æthereæ ut plini⁹ ait ardentes imitanť faces. Materia: q̄ urat. Illa lues: incendiū. Clauſa reuocauit ab aula: a regia obſeſſa auertit ad urbē tuendā. Nec tēpora cladis: dū hoſtes inqt eſſent in extinguendo incendio occupati Cæ. ſe ſomno nō dedit: ſed nauib⁹ milites ad pharū occupandā impoſuit. Cladis: incendii.

Cœca: obſcura. Præcipiti curſu: feſtinatione ſubita. Rapto. p occupato. Pharō: phar⁹ eſt in inſula turris magna altitudine mirificis operib⁹ inſtructa q̄ nomē ab inſula accepit. hæc inſula obiecta Alexandriæ portū efficit: ut ait Cæ. & ideo clauſtrū poeta appellat facit autē: ut ait Strabo portū bicipitē nā cū littorea regio ſit ſinuoſa duo promontoria in mare emittit inter q̄ inſula iacet q̄ portū claudit ei nāq; p longū obiiciť. Inſula quondā: olim inqt inſula fuit nunc eſt Alexandriæ ponte connuncta.

¶ OMNIBO. Nec piger: qa facile corripiebat materiā aridā. Stupea uin. p rudentes ſtupeas. Manentes Cæ. cærā picē appellauit: q̄ oblinunt naues.

Tranſtra: ſedilia ſunt nautarū. Ceruchi: ſignificat antēnas: q̄ q̄buſdā q̄ſi cornib⁹ uela ſuſtinēt. Virg: Cornua uellata; obuertim⁹ antēnæ; dīa Cornu: & habeo. lāppe: iā ps magna nauiū icēſa erat. lāq; ho. na. qa icēſis nauib⁹: ut ſibi ſalutiq; ſuæ cōſulerēt milites ſe de nauib⁹ i mare cōiiciēbāť. Nec puppib⁹: nec ſolū igne cōſūptæ ſūt naues: ſed flāma quoq; in tecta urbis trāſcedit: & pleraq; tectorū icēdio correpta ſūt. Lōgis ua. qa nauib⁹ i tecta trāſierāt. Et cladē: acceſſerūt ēt uēti q̄ iuuarit icēdiū. Percuſſaq; flā. flāma nauiū uēto pcuſſa: nō aliter lōgo tractu trāſiuit i tecta urbis: q̄ ſæpe uidem⁹ ignē lōgū tractū p aera ducere: q̄ caſ⁹ ſtellaq; imitať. Sulco æthe. i. lōgo tractu: philoſophi dicūt uētū uirib⁹ ſuis ad ſupiores ptes aſcēdere: & ptē aliq̄ ignis rapere: q̄ deīde lōgo tractu ducta caſū imitať ſtellaq;

Materiaq; lignis. aut alio fōite: Illa leues: nūc dicit datā eſſe reqē Cæ. & ſuis cū ab oppugnatiōe ædiū milites cōuerſi eēnt ad auxiliū urbis: ut icēdiū ædiū reſtīguerēt. Lues: icēdiū urbis. Ab aula clauſa: ab oppugnatiōe clauſæ aulæ. Nec tpa. nec iterea deſes iacuit Cæ. ſed ubi uidit ab oppugnatiōe ædiū diſceſſiſſe milites ſtatī ſe recepit i claſſē. Tēpora cla. i. icēdii. Sēp ſe: Cæ. ita celeritate uſ⁹: ſecūdā fortunā habuit ſicut i oīb⁹ bellis. Rapto ra. capto. Tūc cla. pe. & claſſe cœpīta pharō portūq; ei⁹ tēuit quo pharos cū alexādria urbe cōiūgiť. pharos ē inſula haud pcul ab urbe Ale. & pōs ē q̄ pharō cū urbe cōiūgit & hoc dupliciter pfiunt Cæ. nec terra p pōtē trāſire poterāt: & capta pharo & pōte Cæ. phibuit ne qs ad auxiliū hoſtiū puēire poſſet: hoc aio ſpē habere cœpit Cæ. ut ſe facile ab hoſtib⁹ defēderet q̄ & fecit. Dixim⁹ phar⁹ inſula oblōgā eē q̄ teſte Stra

Nec piger ignis erat: per ſtupea uincula perq;
Manantes cera tabulas. & tempore eodem
Trāſtraq; nautarum ſummiq; arſere ceruchi
Lāppe ſemiuſtæ mergunť in equore claſſes
Lāq; hoſtes & tela natant nec puppibus ignis
Incubuit ſolis. ſed quæ uicina fuere
Tecta mari longis rapuere uaporibus ignē
Et cladem fouere noti percuſſaq; flamma
Turbine. non alio motu per tecta cucurrit
Quam ſolet æthereo lampas decurrere ſulco
Materiaq; carens atq; ardens aere ſolo
Illa lues paulum clauſa reuocauit ab aula
Vrbis in auxiliū populos. nec tēpora cladis
Perdidit in ſomnos. ſed cœca nocte carinis
Inſiluit cæſar. ſemper fæliciter uſus
Præcipiti curſu bellorum & tempore rapto
Tūc clauſtraq; pelagi cœpit pharō inſula quōdā
In medio ſtetit illa mari ſub tempore uatis

bŏe cŏtinēti adiacet: bicipitē ad eā portū faciēs nā cū littorea regio sit inuiosa: duo promōtoria in mare emittit inter q̄ insula iacet q̄ portū claudit ei nāq; p lōgū obiicit'. Insula quōdā: nūc uero cōtigua est uerbi alexādriæ q̄ etiā Ouidi' mēorat. Fluctib' ambitæ fuerāt antissa pharosq; & phœnissa tyros q̄rū nūc insula nulla est. Sub tēpore uatis: quo tēpore pthe'uates regnauit cui' mētionē Virgi. facit: hūc .n. dicit eē pastorē neptuni & pascere phocas ad quē cyrene filiū Aristeū misit: ut ab eo disceret extinctas apes recuperare.

Prothéos at nunc est pelleis proxima muris
Illa duci gemínos bellorum præstitit usus
Abstulit incursus & fauces æquoris hosti
Cæsar & auxiliis ut uidit líbera ponti
Ostía non fatum meriti pœnasq; photíni
Distulit ulteríus sed qua non debuit ira
Nō cruce nō flammis rapuit nō dente ferarū
Heu facín' gladio ceruíx male cesa pependit
Magni morte perit nec non subrepta paratis
A fáulo ganymede dolis peruenít ad hostes
Cæsaris arsinoe quæ castra carentia rege
Vt proles lagea tenet famulumq; tyranni
Terribilem iusto transegit achillea ferro
Altera magne tuis iā uictíma mittít umbris
Nec satis hoc fortunaputat pculabsít ut ísta
Víndictæ sít summa tuæ non ípse tyrannus
Sufficit in pœnas non omnis regía lagi
Dum patrii ueniant in uiscera cæsaris enses
Magnus inultus erít sed nō auctore furoris
Sublato cecidit rabies nam rursus in arma
Auspitiis ganymedis eunt ac multa secundo
Prælia marte gerūt potuit discrímine sūmo
Cæsaris illa dies in famam & sæcula mitti

PROTHEVS

¶ SVLPI. Protheos: regis ægypti & uatis. Proxima: iuncta ponte. Geminos usus: duplicē utilitatē nā propter pontē quē occupauerat: neq; mari incurrere poterant. Fauces: portꝰ ingressū & exitū. Cæsar & auxiliis: Cæ. ut pharō expositis militibꝰ appræhendit frumentū suportari auxiliaq; euocari iussit.

Pharum et Cæsar occidit

Meriti: qui merebant' nā rursꝰ nuncios miserat ad achillā ne desisteret interceptiq; fuerant & detecti.

Sed nō rapuit: interemit. Ferarū: quibꝰ uiuꝰ erat obiiciendꝰ. Pependit: nō penitꝰ fuit a trunco diuisa.

Magni morte: eo mortis genere quo pō.. Nec nō subrepta: Cæ. sic habet. interim arsione minor filia uacuā possessionē regni spans ad achillā se ex regia traiecit. Vnaq; bellū administrare cœpit. Sed celeriter est inter eos de principatu controuersia orta. Cūq; uterq; utriq; insidiaret' & summa imperii ipse obtinere uellet præocupat Arsione per Ganymedē eunuchū nutritiū suū atq; Achillā interficit. Hoc occiso ipsa sine ullo socio & custode omne imperiū obtinebat: exercitꝰ Ganymedi tradit': hic suscepto officio largitionē in milites auget. Reliqua pari diligentia administrat. Subrepta: subducta eiꝰ sausu. Hostes: achillā. Reges: ptolemæo aut cleopatra. Vt proles lagea: ut filia ptolemæi auletæ. Achillea: achillā: sit .n. a recto achille'. Iusto: quia inuitis regibꝰ regiā oppugnabat. Tuis umbris: ad umbrarū tuarū ultionē

Achillam ab arsinoe occidi

Summa: finis. Sufficit: satis est si pereat. Omnis regia: tota stirps. Dū: donec. Patri: Ro. a quibꝰ confodiet'. Sed auctoꝛ furoris nō cecidit rabies: achilla cesso bellū nō cessauit. Auspitiis: ductu & imperiis.

Eunt militant' ægyptii. Potuit: illo memorbili die potuit & debuit Cæ. periꝛ ultimo periculo proximꝰ

Miti i famā &' scæcula: semper eiꝰ morte in fastis celebris reddi ut postea celebratæ fūt id' martiæ.

¶ OMNIBO: Pellæis muri: pellæus alexander capta ægypto condidit urbem quam de nomine suo appellauit alexandriam. Muris pellæis: pharos enim ponte iungitur cum alexandria: Geminos bellorum: nam terra mariq; poterat prohibere hostes: & terram auxilia hostibus uenire non poterant. capta enim pharo de nilo in pharon ascendere non poterant qui ad urbem uenerant: Geminos usus. duplicem utilitatem.

Abstulit ex. non enim ex ciuitate excurere poterant in Cæ. ecce primus usus. Et fauces æquoris: alius usus nec per nilum auxilia hostibus uenire poterant: Cæsar & aux. photinus nutricius regis & procurator regni erat: cum rege quia regem Cæ. semper secum duxerat hic nuncios misit achillæ: ne quauis Cæ. uellet discedere animo dificere: ne ue a negocio desisteꝛ quibus intrenunciis depræhesis & ad Cæ. ductis Cæ. photinum obtruncari iussit. Sed qua non. sed poeta inquit effectus est photinus nimium mansueta morte: meruerat enim crucibus affici & incendio cremari: in dignum quippe fuit: ut eadem morte periret qua pompeium occidit. Libera oftia quod auxilia uenire non poterant ad hostes. Meriti: qui non meruerat pœna capitis affici: sed cruce & flammis cruciari: & feris pabulum obiici. Heu facinus: indignum inquit facinus quod caput photino a Cæ. obtruncatum fuerit. Magni morte: simili morte qua pompeius perierat.

Nec non surrepta: hoc habet hostioria Cæ. postquam molem pharon tenuit & pontem iuris sui esse uidebat photinum iussit obtruncari: sed non propterea ægyptii bello destiterunt: successit Ganymedes cum Asione: nam huius auxilio arsione filia minor e regia se se traiecit in exercitum ad achillam sperans uacuam regni possessionem: & statim controuersia orta est de principatu: cum primum comuni consilio bellum aduersus Cæ. gererent: itaq; cœperunt uterq; insidias facere: sed Arsione per ganymedē nutriciū suū & Eunuchū occupauit imperiū: & achillā interfici iussit ipsūq; ganymedē exercitui præfecit. A famulo. ab Eunucho nutricio Arsinoes. Paratis dolis: quos parabat ganymedes: per dolū enim e regia ipsā in exercitū ad Achillā traduxit. Ad hostes: ad achillā. Proles lagæa: quæ a lago primo rege ægyptiorū descenderat. Carentia rege: quē Cæ. quasi obsidē secū retinuerat in conuiuio cū Cleopatra deprahensū sed cū esset orta inter eos controuersia de principatu imperii publicoque consilio obtinuisset Arsione iussit Achillam occidi. Achil

lea: declinauit achilleus achillei. Terribilē: quanuis terrorē faceret q̄ ius omne habebat armorū. Altera uictima: achillas post photinū. Nec satis: nec satisfactū est umbris pō. neq; etiā satisfactū erit si occident pro lemæū: nā nō prius plena erit ultio cedis pō. q̄ Cæ. ipse occidat. Ista summa. i. conclusio uidelicet ut occiso photino & achilla iā nihil supersit ad uindicandā cedē tuā. Dū: pro donec. Enses patrii. i. Bruti & Crassii & cæterorū coniuratorū. Magnus in ultus: nō plene dicet ex hostib⁹ ultionē fecisse pō. nisi cū Cæ. occisus fuerit. Sed nō auctore: occiso achilla qui pars magna erat huius belli: nō tamē finitū est bellū quia præfectus est exercitui ganymedes Arsinoes eunuchus. Auspiciis: imperio ganymedis: quia imperator nō præficiebat exercitui: nisi prius captis auspiciis. ergo a præcedente q̄ sequit. Secundo mar. quia magno in periculo Cæ. fuit. Potuit discrimine: & ad ultimū discrimē Cæ. adactus est: ut dies illa potuerit memorabilis fieri nece Cæ. In famā &. s. i. potuit perpetuo posteris memoriæ mandari.

¶ SVLPI. Molis in exiguæ: Oppugnātib⁹ acriter inquit ægyptiis pōtē phari dū Cæ. milites in nauib⁹ studet impōere scaphāq; insilit ut decertātib⁹ ferat auxiliū ægyptiorū nauib⁹ undiq; circūspect⁹ omniq; spe salutis depositā se se in mare præcipitauit.

Molis in exiguæ spacio: hoc est in pōte phari hostes frequētissimi pugnāt. Vacuas: nā egressi e nauib⁹ cuperāt pharō & ibi pugnauerāt hactenꝰ. Tota fortitudine: omni periculo. Prætexūt: præoccultant Virgi. & littora curuæ prætexunt puppes quādoq; significat præordino & oppono unde fit prætextū. Pedites: qui e pōte urgebāt. Virtꝰ: fortitudo ad pugnādū. Hōestæ: fortis ut pugnādo caderet & ne in manꝰ hostiū uiuꝰ incideret. Nō acie fusa: paruo labore & cede tūc uinci potuit Cæ. Captꝰ forte loci: circūfessꝰ & captiuꝰ locorū iniquitate. Pēdet: incertꝰ est quid agat. Dubiꝰ: nā & optare & metuere uidebat: Respexerat: mēoria & imagine Scæuæ cēturiōis. qui solꝰ & in uictꝰ ad dyrrhachii mūitiōes pō. omnibꝰ restitit excitꝰ Cæ. ne caperet se in mare deiecit: & ad naues quæ lōgiꝰ cōstiterāt uix enatauit. libellosq; altera māu sublatos tenēs & altera natās in tāto discrimine nō amisit ut scribit plutarchꝰ. Epidāne: dyrrachiū. Muris apertis: mūitiōibꝰ dirutis a pō.

Molis in exiguæ spatio stipantibus armis
Dū parat in uacuas martē trāsferre carinas
Dux latius tota subito formidine belli
Cingit hinc densæ prætexunt littora classes
Hinc tergo insultant pedites uia nulla salutis
Nō fuga nō uirtꝰ uix spes quoq; mortis hōe
Nō acie fusa nec magnæ stragis aceruo
Vincendus tūc cæsar erat: sed sanguine nullo
Captus sorte loci pendet dubius ne timeret
Optaret ne mori respexerat agmine denso
Scæuam perpetuæ meritum iā nomine fāæ
Ad cāpos epidamne tuos ubi solus apertis
Obsedit muris calcantem menia magnum

¶ Pharsaliæ Lucani Finis.

Obsedit: ita repressit & restitit ut nō obsessꝰ sed obsidere uideret. Calcātē mœnia. iā ambulāte per ruinas mūitionū. Et quoniā imperfecta est ista periodos ut lectoris auiditati occurrerē hæc uelut superioribus annectenda deduxi.

¶ OMNIBO. Molis in exiguæ: molē pharō dicit quæ pōte itinerī angusto iūgit cū oppido inde pugnabāt a Cæ. ex arce uero quæ erat aduersꝰ pōtē & ex nauibꝰ cōtra ab alexādrinis: & nauibꝰ egressi acriter insequebāt Cæ. cū suis: & hi etiā qui in nauibꝰ remāserāt scalas rapere pōtē facere nauesq; a terra repellere properabāt: ne his nauibꝰ potirēt hostes quibꝰ omnibꝰ rebꝰ perturbati milites triū cohortiū Cæ. quæ in pōte ac prima mole circūsteterāt: cū post se clāorē exaudirēt. fugā suorū uiderēt: magnā uim telorū aduersi sustinerēt: ueriti ne a tergo circūuēirēt & discessu nauiū omnino reditꝰ intercluderet mūitionē in pōte institutā reliquerūt: & magno cursu incitati ad naues cōtēderūt Cæ. quoad potuit chōrtādo suos: eodē periculo uersatꝰ: postquā uiuersos cedere animaduertit se se ex nauigio suo eiecit in undas ad easq; quæ lōgiꝰ cōstiterāt naues adnatauit: & ita periculū euasit: & ideo dicit diē unā fieri potuisse mēorabilē morte Cæ. Molis exquia triū cohortiū milites occupauerāt eā molē de qua pugnabāt: & erat angusta: ergo cū metuerēt ne discessu nauiū reditꝰ intercluderēt. in naues magno cursu properarūt. Armis: armatis militibꝰ. Molis: phari

In uacuas carinas: nā e nauibus egressi pharō cœperāt. Formidine belli. quia a tergo clāorē exaudiebat sed os fugere uidebat & magnā uim telorū aduersi sustinebāt. Hinc: ab alexādrinis. hinc a terra. Via nulla: nā ab una parte classis erat: a tergo pedites circūuēiebāt. Nō fuga: nō fugiēdi facultas datꝰ. Nū uirtus: nulla fortitudo potuit eos ab in cursu hostiū defēdere. Mortis hōestæ. s. nō superat fere tēpꝰ quo se occideret ne in manꝰ hostiū deuēiret. Magnæ stragis: quia parū abfuit quin caperet nauigiū Cæ. & captū quidē fuisset: nisi cōiecisset in undas & summo periculo: libellos etiā quosdā altera māu tenēs enatasset ad suos. Forte: fortia. Captꝰ: cū circūdatꝰ esset. Dubiꝰ: incertꝰ an timeret mori: an optaret: quia optabat mori. ne in manꝰ hostiū deueniret. Respexit in agmine: sed cū ita circūspiceret se undiq; ab hostibꝰ circūuētū nec spē ullā salutis dari: rediit in mēoriā scæuæ illiꝰ qui solꝰ omnē impetū pō. sustinuerat apud dyrrachiū: & cū imago illius scæuæ cēturiōis fortissimi uiri oculis eiusꝰ obseruaret ille exēplo eiꝰ le deiecit in undas & ad naues quæ lōgius cōstiterāt enatauit aut respexit. i. uidit in agmē scæuā ipm: nā etsi appianꝰ & ualeriꝰ scribūt ipm dirrhachii occubuisse. Tamē plutarchꝰ & Cæ. dicūt tuto euasisse itaq; eū nūc in acie uidēs Cæ. exēplo eiꝰ animatꝰ est

Ad cāpos epi. i. apud dyrrhachiū nā dyrrhachiū & epidāos idē fūt quā urbē cōdidere corcyrei: teste Strabone: Apertis muris: quia iā euersa mūitiōe Cæ. scæua solꝰ clauserat pō. ne e castello exiret: Sēsꝰ autē historiæ hic apertꝰ nō est quoniā poeta odio nerōis interceptꝰ obiit ut sit omnibꝰ studiosis cū Martiale exclamādū.

Heu Nero crudelis: nullaq; inuisior umbra. Debuit hoc saltē ñ licuisse tibi.

Finis.

Sulpitii carmina ue[illegible]
rioribus annectenda

Erexit mentem trepidi tam fortis imago:
Et facturus erat memorandi nobile lethi
Exemplum, sed fata uetant. & fida salutis.
Ostendit fortuna uiam. nam leuus amicas
Prospexit puppes, nando quas ausus adire
Ecquid stamus ait. uel iam per tela fretumq;
Eripiar: iuguli uel non erit ulla potestas
Eunucho concessa mei. tunc puppe relicta
Prosilit in pontum. sucos fert læua libellos
Dextra secat fluctus: tandemq; illæsus amico
Excipitur plausu clamantis ad æthera turbæ.

Eiusdem Sulpitii quercla de
poetæ opere imperfecto.

Hæc cecinit uates scripturus plura sed illum
In medio cursu iussit mors dira silere:
Accidit ut cigno. qui fixus arundine. carmē
Mille modis quærulū ꝙ ceperat interrūpit
Nec ~~felix~~ aliter: quum se se imponit in altum
Quē struit ipse rogum: cāt⁹ dulcedine mira
Nōdum perfectos plaudēti morte relinquit
Nec secus ismariis uates oppressus in oris
Aciconū nūribus superꝝ dū cantat amores
Brutaq;. cum siluis & saxa sequentia ducit
Haud potuit moriēs medios absoluere cāt⁹.
Pro scelere. o superi cruciat q̄ pœna neronē?
Nū rota? nū saxū: nū stagna fugacia uexant?
An uult. pendens ue silex: an feruet in unda?
Illum cōburat phlegetū: lacerentq; cerastæ:
Hydra uoret: raptētq; cāes. sēperq; flagellis
Torua megera secet. nec sit reqesq; modusq;
Quanto fraudata est tua gloria plena nitore
Corduba. q̄q; minus te mātua docta ueret?
Mantua cui priæ fulget nunc gloria palmæ.
Sed contenta tribus longe læteris alumnis.
Tu uero o nostrum uates diuine laborem
Quem pro te subii non auersate probabis:

Finis

Exactū hoc īsigne atq; p̄clarꝝ op⁹ Lucāi cū Io. Sulpitii Verulāi Viri clarissimi cōmētariis a ꝓprio originali extractis: Necnō Omnibōi Vicētini diligētissime emēdatis. Venetiis Imp̄ssū p Simonē beuilaquā papiēsē. Anno Salutis christiāæ. M.cccc.xcviii. die nero uicesima octobris.

Registrum

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.u.x.y.z. A.B.C.D
Omnes sunt quaterni exceptus D qui est ternus

V. Pressinger carmina
in laudem Lucani

Quem finiat castalij latitis haurire liquore
Et quē libethridū finiat lustrare camenas
Perlegat hec queso annei monumenta Lucani
Sophiā diuā atq; vatem rethore mixtū
Palmāq; romani meruisset nōis iste
Mantua sed tm̄ permittit sequi Maronē
Vtq; Smyrna suo: sic gaudet Mantua Vate
Lucanū ~~Hesperia~~ post hūc ꝓduxit corduba ~~vate~~ doctū
Carminis heroi stdāz qui meruit laudem
~~Hūc igit' summa miremur amore~~
Hūc igit' iuuenes summo miremur amore
Qui versus nō tm̄ sed phebū cū lira ministrat
ΙΕΛΩΣ

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Poznań

Vr tibi rumor salax ingrida vinigrus gloria
Qui mihi dixisti. Vr tibi rumor salax
Vr tibi rumor salax et timendos qui fingi testes
tempt. rideredes. Vr tibi rumor salax
Vr tibi rumor salax. Dirio qui verbera ventre
Lingua mentiri Vr tibi rumor salax
Vr tibi rumor salax [illegible] dolit vestis privatis
Ventre morbosi Vr tibi rumor salax
Vr tibi rumor salax. Deus ppuria pectus
Lesbius tenuat. Vr tibi rumor salax
Vr tibi rumor salax. qui stupio villa
Pestifer inficiat. Vr tibi rumor salax
Vr tibi rumor salax qui tot commenta malos
Morbos ginas Vr tibi rumor salax
Tartarei fratres si pectus rumor
Et cleopes Aperta ti fratres pectus

Sancte michi

Successore novo dedisti ois annos

quanto est gloria gemi

Herre hey ist herren

Am Stamptag

Mattheus

Cluster Venti
meridionalis

boreas Septentrionalis

Zephyrus occidentalis

Eurus orientalis

Liber iste emptus

Anno dñi 99 Die martis

Hensis Jung

Illustria

Calbarisium

Vr tibi rumor salax

Vr tibi rumor salax

Vr tibi rumor salax

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU
CZYTELNIA